REGELE CAROL I
ȘI·A·DOUA·SA·CAPITALĂ

RELAȚII·ISTORICO·POLITICE·SCRISE
DIN·INIȚIATIVA·PRIMARULUI·IAȘULUI
G·G·MARZESCU, DE N·A·BOGDAN·IAȘI·1916

REGELE CAROL I
ŞI A DOUA SA CAPITALĂ

S'A TIPĂRIT IN
INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE C. SFETEA
DIN BUCUREŞTI,
IN ANUL 1916.

REGELE CAROL I
ȘI·A·DOUA·SA·CAPITALĂ

RELAȚII·ISTORICO·POLITICE·SCRISE DIN·INIȚIATIVA·PRIMARULUI·IAȘULUI G·G·MARZESCU, DE N·A·BOGDAN·IAȘI·1916

CELORA CE SUNT URMAŞII VREDNICI AI INTÂIULUI REGE ŞI INTÂIEI REGINE A ROMÂNIEI, VECHEA CETATE A IAŞILOR INCHINĂ ACEASTĂ SLABĂ OGLINDIRE A UNEI JUMĂTĂŢI DE VEAC DIN TRECUTUL SĂU POLITIC, CA SEMN DE ADEVĂRATĂ ŞI NESFÂRŞITĂ RECUNOŞTINŢĂ ŞI MULŢĂMIRE PENTRU SPRIJINUL ŞI DARURILE SUFLETEŞTI ŞI MATERIALE CE CAROL I ŞI ELISAVETA, IN TOT RĂSTIMPUL DOMNIEI LOR I-AU ACORDAT.

una Ursită a neamului românesc a veghiat de multe veacuri asupra traiului şi perpetuărei scoborîtorilor acelora, ce aduse în vechea Dacie barbară începutul unei civilizaţii modeste, pentru epoca în care prefacerea caracterelor şi deşteptarea sufletelor băştinaşilor dintre Tissa şi Nistru trebuià să se efectueze, în ciuda tuturor năvălirilor şi apăsărilor hoardelor asiatice.

Noul neam înfăptuit prin împărecherea vechilor Daco-Yazigi cu cetele Latine, ce aduceau pe aceste pământuri nu numai foc şi sabie, dar şi o cultură relativ înaintată pentru acele vremuri, se contopì, dăinui şi se afirmă tot mai tare, trecând apoi prin atâtea veacuri vijelioase, şi înlăturând loviturile şi poftele de acaparare şi stăpânire ale atâtor alte popoare.

N'a perit neamul românesc nici prin loviturile elementelor, nici prin acele ale năvălitorilor, în cursul a optsprezece veacuri posomorîte şi dureroase, cì, din potrivă, el s'a afirmat din ce în ce

mai mult, şi, când civilizaţia europeană ajunse la starea ce am apucat-o încă noi şi părinţii noştri, o deşteptare complectă a simţului şi vredniciei omului modern se afirmă, şi un strigăt unanim eşì din toate piepturile, invocând libertatea individuală, egalitatea şi mai cu samă legalitatea.

Tranziţie mare şi repede s'a operat în cursul unui singur veac, precedent, în tot sufletul acestui neam vânjos şi vrednic de numele de om.

Dumnezeu a voit, şi Românimea s'a renăscut din starea de amorţire în care vechimea vremilor o gârbovise prea mult. Se cerù atunci lumină cât mai multă, oameni cât mai competenţi, ordine şi legi cât mai vrednice de societatea modernă, în care urmà să se identifice şi să dăinuiască naţiunea românească. Cu pregătiri chibzuite şi cu toată bunăvoinţa, silinţa şi luarea aminte trebuitoare, oamenii noştri aflară ce ne trebuie ca să fim vrednici de numele ce'l purtăm: ocârmuitori, justiţie, instrucţie şi educaţie civică, armată pentru neclintirea graniţelor, măsuri de proteguire celor slabi în potriva tarilor hrăpăreţi, câte nu le puturăm deodată aflà între noi înşine, căutarăm să aducem şi din alte părţi, călăuze, oameni înaintaţi în cultură, care să ne deà normele şi pildele trebuitoare.

Şi cel mai de samă om ce trebuià neamului, pentru eşirea din întuneric şi amorţire, pentru domolirea patimilor ordinare şi pentru sprijin faţă de poftele de cotropire străine, trebuià să fie însuş Capul statului, care să planeze asupra tuturor Românilor, câţi îşi mai puturǎ păstrà încă neîncălcată de alţii moşia strămoşească. Ne trebuià omul superior care să ne garanteze viaţa şi libertatea, cultura şi justiţia, demnitatea şi propăşirea nestavilată.

Acela fù găsit, când Carol I fù proclamat de ţara românească întreagă Domn al României.

Carol I domnì, ce-i dreptul, asupra celor două ţărişoare mici, cari formară sub el mai ales, marea ţară românească actuală, mare nu prin întinderea pământului ei, dar prin vrednicia fiilor săi, şi considerarea şi rangul ce ocupă în faţa tuturor puterilor mari din juru-i, şi până chiar peste mările nemărginite.

Carol I fù Buna-Ursită regenerată a României. Lui, Românimea îi datoreşte situaţiunea de astăzi, Lui i se cuvine seninul înalt de unde s'a redat Românilor vrednicia străbună şi dreptul, puterea şi cinstea de care se bucură în clipa de faţă.

Lui Carol I România îi datoreşte mai mult, decât ori-care alte ţări similare pot datorì conducătorilor lor contimporani, căci propăşirea şi înălţarea politică şi socială la care a ajuns ea astăzi, sub domnia lui, n'are aiurea nici samăn nici comparaţie.

Şi când cariera Sa politică se încheiè în dimineaţa de 28 Septemvre 1914, întregul neam românesc fù zguduit din talpă până în creştet, şi

n'a fost individ cu suflet românesc dela un capăt la altul al țărei, cum și acei ce în acel moment se aflau pe alte pământuri, care să nu se descopere, să'și plece capul cu mâhnire și să sloboadă o lacrimă fierbinte, gândindu-se la omul superior ce dispare, și la soarta ce mai poate fi păstrată acestei țărișoare, în vâltoarea în care întregul continent se află tocmai atunci.

Iașul, vechea capitală a țărișoarei de odinioară, pe care Domnitorul, apoi Regele marei țări actuale nu uità de a o numi în orice prilej „a doua Sa Capitală", simți durere poate ceva mai mult decât restul țărei, prin faptul că dragostea sa specială pentru acest oraș, nu odată a fost afirmată și dovedită, — și că, la orice nevoie, orice cerere sau plângere nesatisfăcută de alți patrioți, ce aveau căderea cuvenită, se puteà adresà cu cei mai siguri sorți de reușită, numai Lui, Marelui Carol I al Românimei.

Când Carol I încetă de a mai fi printre cei vii, lăsă în urma'i cea mai bună moștenire neamului peste care el stăpânì, faima și reputația sa de mare om, de vrednic om, de drept om al nouei sale patrii.

Primarul Iașului, G. G. Mârzescu, făcându-se interpretul tutulor locuitorilor vechei cetăți moldovene, crezù de cea mai întâi a sa datorie de a face ca amintirea întâiului Rege al Românilor, în relațiile ce a avut cu acest oraș, să se espună, spre perpetuare și pildă generațiilor viitoare, prin alcătuirea unui volum în care să se arate zi cu zi, epocă cu epocă, tot ce s'a urmat, spus sau scris, între „El" și „a doua Sa Capitală".

Acest volum se înfățișează astăzi cetitorului, și asupra alcătuirei lui cată să se lămurească câteva cuvinte :

A se scrì un op, relatând fapte istorice și politice, ale unei epoce în care scriitorul însuși trăește, și al cărui obiect ar fi calificarea și aprecierea unor fapte produse ieri, azi, și cari își au încă urmarea pentru mâni și viitorime, — e, credem, o lucrare, dacă nu imposibilă, cel puțin așà de grea de înjghebat, cum rari creere o pot pricepe. E acsioma de **judecător și parte**, *incompatibilă pentru o rațiune sănătoasă.*

Apoi pozițiunea ocupată de persoanele de care trebuià să fie vorba într'o atare scriere, gingășia atâtor lucruri de interes public și național, cari sunt încă, multe, în cursul lucrărei lor, și alte amănunte ale unei asemenea scrieri, îi dădeau o importanță și o „răspundere" deosebită.

Ar fi fost lucru ușor de a se scrì un asemenea op, care să conțină pur și simplu relațiile oficiale, sau oficioase, culese, fie din dosarele

Primăriei, a Județului și a altor autorități locale, fie din coloanele „Monitorului Oficial" sau ale altor gazete contimporane, cari au scris cu tot respectul cuvenit înaltelor persònage despre care trebuià să fie vorba, și despre chestiunile atingătore, atâta cât ele puteau fi relatate oficialminte. Dar ar fi fost atunci o lucrare sarbădă, desbrăcată de orice interes actual sau viitor, și oricine ar fi putut-o prețuì ca o simplă cadelnițare fără vre un merit intrensec.

N'am crezut însă că o asemenea scriere ar fi avut vre-o utilitate sau rost, — și nici truda sau cheltuiala editurei ei n'ar fi avut vre-o rațiune.

Ca cetitorul să poată aveà un interes în consultarea unui asemenea op, — și ca națiunea întreagă să profite de multe narațiuni și pilde ce s'ar puteà găsì într'însul, — el trebuie să conțină, mai ales, aceeace nu s'a pronunțat poate în vileag, sau aceeace se găsește înprăștiat în multe acte și foi, unele prea greu de găsit astăzi, altele obscure și căror nimenea nu le-a dat când-va atențiune și importanță.

Am avut de principiu de a dà aici, în opul acesta, **cât mai multe acte**, *reproduse în întregime sau rezumate, și* **cât mai puține comentarii**. *Numai acolo unde înțelegerea rostului și legăturei unor anumite lucruri și situațiuni a fost absolut necesară, acolo ne-am îngăduit să adăugăm explicațiunile ce le-am crezut strict trebuitoare.*

N'am citat sau reprodus numai acele date cari, arătând virtuțile cetățenești ale locuitorilor Iașului, sau entusiasmul lor pentru sărbătorirea Persoanei și Familiei Aceluia ce a domnit peste România 48 de ani, ascundeau glasurile discordante, ce vedeau lucrurile altfel de cum le vedeà marea majoritate a localității; n'am indicat situațiuni numai de acelea cari înălțau prestigiul fostului Cap al Statului și înlăturau orice murmur de nemulțămiri, drept sau nedrept, cert sau mincinos, s'ar fi ridicat din mulțime sau din creerul unui singur individ, pentru zugrăvirea tabloului vieței și activităței fostului Prim Rege al României; am citat, pus în evidență, reeditat, tot ce am găsit că s'a scris, s'a urzit sau s'a zis, și pentru mărirea și pentru scăderea gloriei marelui personagiu ce ne preocupă. Alăturea cu adevărul, calomnia nu trăește, dar pentru a o înlăturà, a nu lăsà pătată figura măreață ce se desenează, trebuie să se vadă rostul și rezultatul efectiv al calomniei.

Regele Carol I a fost lăudat mult de marea majoritate a lumei ce l'a cunoscut și l'a servit; dar au fost și glasuri cari nu odată s'au încercat să'l calomnieze; și e tot așà de drept că noroiul ce s'a cercat să se arunce de atâtea ori asupra-I, a fost apoi spălat cu multă asiduitate mai târziu, de însuși aruncătorii.

Regele Carol I a făcut mult pentru Iași; El a mai și promis multe, pe cari împrejurările vitrege nu i-au îngăduit a le realizà. Or, este știut de toți, la ce se pot reduce cele mai bune intențiuni omenești, atunci când, secondate de împrejurări și auxiliari nefaborabili, ele se sfarmă ca un fraget ou aruncat de o stâncă de granit.

Zicala populară „Domnul vra şi Hâncu ba“ a avut şi în vechime şi are încă, pare-se, rostul ei, mai mult decât s'ar puteà crede. Va fi făcut multe pozne în potriva voinţei lui Vodă de pe vremuri, acel Hâncu, boer vestit, sau căpetenie a unor polcuri de ostaşi viteji ai bătrânei Moldove. Dar şi astăzi mai există şi vor mai există, de sigur, o sumă de Hânci, cari, cu toată sfânta dreptate şi nediscutata datorie ce întregul neam îl are pentru decapitatul şi despoiatul Iaşi, din ziua de astăzi, atârnă greu în cumpăna Aceluia ce, mai presus de aviditatea şi invidia neîmpăcată a unora, îşi simte adesea voinţa şi buna intenţiune sfărmată ca oul de stâncă.

Cetitorii, urmând în acest op şi binele şi răul ce s'a zis sau s'a scris în restimp de Regele Carol I al României şi relaţiile Sale cu „a doua Sa Capitală", vor puteà să'şi facă o dreaptă ideie de faptele cum s'au petrecut real, şi de chipul cum ne-am îndeplinit noi însărcinarea.

CAPITOLUL I.

Ideea unirei Moldovei cu Muntenia sub cârmuirea unui Principe strein. 1788—1865.

Regatul Român visat de Prințul Potemkin. Năzuințele de unire exprimate prin Regulamentul Organic. Proiectul unei Daco-Românii. Regularea soartei țărilor românești prin Conferința din Paris. Rezoluțiile Adunărei ad-hoc din Iași.

Inainte ca fruntașii obștiilor românimei răspândite din veacuri îndepărtate pe întregimea pământului vechei Dacii, să se fi mișcat și manifestat, pentru realizarea unei înfrățiri mai cu temei între locuitorii de aceiași obârșie și credință, și pentru formarea unui singur stat, administrat și condus prin un om neatârnat de înrâuriri personale, — abstracție făcând de sumețiile unora din vechii Domni ai Principatelor române de a cuceri țările celorlalți, — se pare că ideia unirei țărișoarelor Moldova și Muntenia într'un singur stat, fu suggerată, sau se născù în mintea unor oameni, pe cari nimic nu-i împingeà ca să dorească sincer înfrățirea Românilor și ridicarea țărilor lor la nivelul altor state de samă din întreaga Europă.

Cu zece-doisprezece ani înainte de sfârșitul veacului al optsprezecelea încă, pe când trei armate a trei puternice împărății vecine țărilor noastre, Ruși, Austriaci, Turci, călcau pământul mult încercat al Principatelor Dunărene, și-și disputau supremația, o idee

neaşteptată luceşte în creierul unor conducători întâmplători ai armatelor de ocupaţiune, — ideea de a uni ambele principate sub un singur stăpânitor, a le constitui într'un stat autonom, şi a le ridică chiar la rangul de *Regat*.

Dacă o asemenea idee va fi venit deodată în creierul unuia dintre conducătorii oştilor de ocupaţiune, sau dacă, în relaţiile întremate cu clasa cultă a ţărei, aceasta o va fi inspirat — nu se poate şti, — precum nu se cunoaşte dacă înainte de aceasta, populaţia moldovană va fi avut sau rumegat mai din vechime simţul de înfrăţire şi de întrunire într'un mănunchiu a elementului românesc din cele două Principate, — şi depe aiurea chiar.

Impărăteasa vecină Caterina a II-a a Rusiei se arătă aplecată la început unei atari idei îndrăzneţe, — şi însuşi candidatul la tronul Regal nu lipsi, — în persoana favoritului Impărătesei, *Principele Grigore Potemkin*.

S'au schimbat însă repede împrejurările, şi proiectul măreţ ce lucise un moment la orizonul umilitelor Principate româneşti, dispărù şi el.

Pe la 1822, şi apoi la 1829, începe a se manifestà, de astă dată prin impulsul însuşi a ieşenilor, ideia de unire a Principatelor, şi aceea de a se aduce la scaunul lor un Principe străin. Cu prilejul desbaterilor ce avù loc în Comisiunile însărcinate de Contele Kisseleff, ca să redacteze cea dintâiu constituţie a ţărilor româneşti, *Regulamentul Organic*, ideea unirei Principatelor se manifestă ca o pornire netăgăduită a poporului moldo-român, prin dispoziţiile cuprinse în Capitolul IX, art. 425—430, din acel Regulament, în care se poate ceti: „Inceputul, religia, obiceiurile şi asemănarea limbei locuitorilor acestor două Principate, precum şi trebuinţele ambelor părţi, cuprind din însuşi descălecarea lor elementurile *nedespărţitei Uniri*, care s'au împiedicat şi s'au întârziat de întâmplătoarele împrejurări. Mântuitoarele folosuri ale rodului ce s'ar naşte din întrunirea acestor două naţii sunt netăgăduite" . . . .

Pe la 1834 proiectele românilor din ambele Principate prind tot mai mult aripi, şi se discută chiar între dânşii chestiunea unificărei capitalei, — Iaşul părându-se prea expus în coasta Rusiei, „mai puţin populat decât Bucureştiul, şi chiar având în populaţia sa o mare parte de străini (evreii)". Din partea Iaşului nu se întâlni, depe atunci, decât o prea mică opunere pentru sacrificarea sa pe altarul patriei comune, şi, dacă mai târziu unirea s'a putut realizà, aceasta se datoreşte în cea mai mare parte acelor ieşeni, cari au înţeles că sacrificiul intereselor lor şi al cetăţei lor, este jertfa cea mai nobilă pentru mântuirea şi înălţarea patriei lor.

Peste câţiva ani vedem bărbaţi ca Dimitrie Golescu şi Ioan Ghica, discutând posibilitatea întrunirei într'un singur stat a ţărilor *Moldova, Basarabia, Bucovina, Valahia, Transilvania* şi *Banatul*, cari „ar constitui *un Regat frumuşel*, având *ca centru Iaşul ori Romanul*".

Pe la 1841, mai mulţi oameni de samă ai Munteniei—încerc să cheme la scaunul ţărei lor pe Mihail Gr. Sturdza, Domnul Moldovei depe atunci, iar în 1848, gazetele muntene, adresându-se *către fraţii din Moldova*, scriu că, amândouă ţările, cari „sunt o singură naţie,

vorbesc aceiaşi limbă şi au aceiaşi religie, trebuie să aibă şi aceiaşi soartă".

Interesele vecinilor noştri însă se schimbară în acest din urmă timp, şi Rusia, care prin oamenii săi singură dăduse vânt năzuinţelor Românilor din Principate, se opune ritos la înfăptuirea Unirei, cu toate articolele 425—430 ce aprobase a se înscrie în Regulamentul Organic.

Nu trece mult însă, şi ea revine, după un timp, la alte sentimente, şi, ceva mai mult decât o simplă unire între două ţărişoare, ea se arată că ar vedeà cu ochi buni închegarea unui stat cu mult mai mare — o *Daco-Românie*, care să cuprindă întregul neam şi întregul teritoriu pe cari vieţuiau urmaşii vechilor Daci şi Romani, — cu simpla condiţiune însă, ca stăpânirea acestui nou puternic stat să fie încredinţată unui membru al dinastiei ruseşti, şi anume *Ducelui de Leuchtenberg*.

Dar unde această chestiune apare în lumina ei adevărată şi cu toată îndrăzneala unei năzuinţi bine afirmate, — fu în desbaterile urmate în Conferinţele reprezentanţilor celor şepte mari puteri Europene de pe atunci, ce se ţinură la Paris, în anul 1856.

Prin tratatul din 30 Martie acel an, al Congresului din Paris, se stabileşte mai întâi (Art. 23), că o Comisiune se va informà despre starea actuală a Principatelor Române, şi va propune apoi *bazele viitoarei lor organizări*; iar Sultanul promiteà (Art. 24), că va convocà îndată, în fiecare din acele Principate, câte o *adunare ad-hoc*, compusă astfel, în cât să constitue reprezentanţa cea mai sinceră a intereselor tuturor claselor societăţei, —adunări chemate a exprimà *dorinţele populaţiilor pentru organizarea definitivă a Principatelor*...

Aceste din urmă cuvinte sunt rezultatul desbaterilor conţinute în Protocoalele Conferinţelor, şi mai ales acelei din 18 Martie 1856, unde se vede cum reprezentantul Franţei, Contele Walewski, cere să se stabilească principiul, ca provinciile Moldova şi Valahia să fie unite într'un singur Principat, ceeace crede că *Congresul ar trebui să admită*. Propunerea fu susţinută de Plenipotentul Angliei, întemeindu-se pe „folosul şi trebuinţa de a se luà în serioasă considerare dorinţele populaţiilor", de care, adauge el, „este bine întotdeauna a se ţine samă".

Nu-i plăcură asemenea propuneri, de sigur, lui Aali-Paşa, reprezentantul Padişahului Turciei, căutînd să convingă pe congresişti cu argumente că „despărţirea ţărilor datează de veacuri, dar ideile ivite în timpul din urmă, în Principate, sunt de dată absolut recentă; că deosebirea ambelor ţări *este o urmare firească a moravurilor şi datinelor lor, cari nu sunt tot acele în ambele provincii*"! Walewski, observă că „Unirea e posibilă prin comunitatea limbei, originei şi a religiunei, cum şi alte multe precedente. Unirea, fără doar şi poate, zice Walewski, fiind un element de putere şi prosperitate pentru aceste două provincii, corespunde tocmai la obiectul propus solicitudinei Congresului".

Cu ideile lui Aali-Paşa se mai uni atunci Plenipotenţiarul Austriei, care nu vedeà de asemenea cu ochi buni întărirea şi formarea unui stat mai puternic la coastele vecinului său Imperiu, ce stăpânea multă românime; totuşi, adaugă, că, mai târziu, când s'ar formà în Principate o instituţie care în mod legitim să exprime adevăratele dorinţi ale populaţiilor, s'ar puteà îngădui unirea celor două *provincii*.

Rezultatul acestor desbateri fu hotărîrea ca însaşi Inalta Poartă să convoace Adunări *ad-hoc* în ambele capitale, Iaşi şi Bucureşti, adunări care să fie compuse astfel „încât să garanteze o adevărată şi serioasă reprezentare a ideilor şi dorinţelor populaţiei româneşti".

Adunările ad-hoc fură convocate tocmai în cursul lunei Septemvrie 1857, şi primele cuvinte cu cari deputaţii Moldovei fură salutaţi de bună-venire, în Dumineca de 22 a lunei citate, de către Preşedintele-i de drept, Mitropolitul Sofronie Miclescu, fu exclamaţiunea :

„Moldo-Românie!"

Iar în cursul discursului de deschidere ce urmă acestei chemări, Inaltul Prelat se rostì aşà :

„Moldo-Românii de astăzi sunt toţi tot una ; ei au o origină, un sânge, o patrie, o istorie, o credinţă, un Dumnezeu ! Să ne silim dară ca totdeauna să fim aşà, ca să fim vii, şi ca să învieze între noi iubita noastră patrie ! Să ne întrecem numai prin lucrarea virtuţilor. Numai virtuţile şi meritul să ne deosebească înaintea lui D-zeu şi înaintea scumpei noastre naţii . . ."

Iar în şedinţa ce urmă la 7 Octomvrie, marele bărbat de stat, tânăr încă pe atuncea, Mihail Cogălniceanu, după o cuvântare în care exaltă inimile şi simţimintele patriotice ale tuturor reprezentanţilor legali ai Moldovei, propuse, şi Adunarea întreagă aprobă, vrednica rezoluţiune cuprinsă în următoarele cinci puncte :

1. Respectarea drepturilor Principatelor şi în deosebi a autonomiei lor, în cuprinderea vechilor lor capitulaţii încheiate cu înalta Poartă în anii 1393, 1460, 1511 şi 1634.

2. Unirea Principatelor într'un singur stat sub numele de **România**.

3. **Prinţ Străin** cu moştenirea tronului, ales dintr'o dinastie domnitoare de ale Europei, şi ai cărui moştenitori să fie crescuţi în religia ţării.

4. Neutralitatea pământului Principatelor.

5. Puterea legiuitoare încredinţată unei obsteşti Adunări în care să fie reprezentate toate interesele naţiei.

Toate aceste sub garanţia colectivă a puterilor care au subscris *Tratatul de Paris.*

Cerinţa *Prinţului strein*, prevăzută la punctul 3 al rezoluţiunei lui Cogălniceanu, acesta o motivează în sensul că, „pentru ca Unirea Principatelor să producă tot binele ce se aşteaptă şi înlăuntru şi în afară, este trebuinţă a se instituà un guvern tare, stabil, respectat în lăuntru de toţi, *şi sprijinit în afară de marea familie a caselor Domnitoare* ; că un asemenea guvern nu ni-l poate da *regimul viţios al Domnilor elective şi schimbători*, cari, istoria este martoră, n'au produs decât anarhie, prin rivalităţile şi ambiţiile deşilor şi mulţilor aspiranţi, slăbiciune şi corupţie prin abuzurile şi nepotismul lor, şi mai ales năvăliri şi resbele prin despărţirea ţărilor şi prin supunerea Domnilor la toate înrâuririle străine ; că Principatele sunt însetate de legalitate, de stabilitate şi de demnitate naţională, şi aceste nu se pot dobândì decât reîntorcându-se

la vechiul principiu al *eredităţii tronului*, care în întâiele timpuri ale fundaţiei Principatelor, au existat în familiile lui Radu Negru şi a lui Bogdan Draggoş, şi deci, puindu-se de aici înainte în capul Principatelor-Unite *un Prinţ străin, ales dintr'o dinastie Domnitoare ale Europei, afară de acele ale statelor vecine, spre a nu motivà străine înrîuriri*"...

Tot atunci, în acea memorabilă şedinţă a Adunărei Ad-hoc, un alt mare român, Costache Hurmuzachi, susţinând aceleaşi rezoluţiuni propuse de Cogălniceanu, dă şi el o serie de argumente puternice asupra principalelor două cerinţi evocate în parlament, *Unirea* şi *Principele străin*. „Dorim unirea, zice Hurmuzachi, dar tot aşà de ferbinte dorim şi un prinţ strein, dintr'una din familiile suverane ale Europei, cu înlăturarea statelor vecine, pentrucă numai un asemenea Prinţ poate însuflà înlăuntru şi în afară respectul, fără de care cele mai bune legi rămân literă moartă; numai un Prinţ strein poate să ne asigureze drepturile, poate impune partidelor, poate să ne scutească de nepotism; numai un Prinţ strein poate pune capăt ambiţiilor nenumăraţilor aspiranţi la Domnie, şi intrigilor acestora şi partizanilor lor, cari paralizează chiar şi cele mai bune plecări; pentrucă numai un Prinţ străin se va puteà luptà cu succes în contra influenţelor streine, cărora tratatul de Paris a voit să facă sfîrşit"...

*

Bunele intenţii ale deputaţilor Moldovei, cu toată valoarea lor politică nebănuită, nu putură totuşi abate hotărîrea Congresului de Paris, care înscrise în *Convenţiunea* sa principiul electivităţei Domnilor Ţărilor Româneşti, şi, ca atare, respingând fără încunjur ideea numirei unui Prinţ din membrii familiilor domnitoare din centrul Europei.

*

Deci, ideea unirei Principatelor Române şi a întronărei unui Domnitor ales dintr'o familie de Suverani ai Europei centrale a pornit, în primul loc, din Iaşi, şi numai din Iaşi. Din Iaşi deasemenea porni şi ideea stabilirei unei Constituţii liberale, chiar dela începutul veacului al XIX-lea, şi dacă până la realizarea ei a mai trecut ca o jumătate de veac, vina nu a fost a ieşenilor, ci a împrejurărilor năprasnice ce n'au îngăduit înfăptuirea mai din vreme a unui atare larg ideal naţional.

Pornind dela aceste trei mari idei de regenerare a naţiunei moldovene, şi apoi a celei române în genere, lucrurile au mers, pe diferite căi, şi cu întâlnirea a multor obstacole, până la punctul înfăptuirei lor depline, într'o bună zi, când, *toate trei* la un loc, ş'au găsit consfinţirea de drept ca şi de fapt.

Pentru a face înţeles începutul aşezărei în scaunul Principatelor române unite a celui dintâiu *Domnitor strein*, — străin nu în chipul vechilor trimişi ai Stambulului, ci în acel al unui om neatârnat de influenţele oricărui puternic stăpânitor vecin, ori interesat la supremaţia Ţărilor dunărene, — vom schiţà şi câteva din ideile, proiectele şi faptele mai de samă, ce s'au răspândit sau petrecut în vechea capitală a Moldovei, în acest scop, şi după ce rezoluţia Adunărei din 1857 fu evocată, şi toate inimele româneşti fură aprinse pentru o cât mai grabnică realizare a idealului comun.

Neașteptata alegere ca Domn a Colonelului Alexandru Cuza. Infăptuirea unirei.

La începutul anului 1859 Adunarea electivă a Moldovei erà chemată să aleagă un Domnitor, în locul de câtă vreme vacant, prin retragerea lui Grigore Alex. Ghica-Vodă, și a Caimacamilor ce-i urmară. Și dacă scaunul ieșan rămăsese gol de titularul său vreme de peste doi ani jumătate, aceasta nu erà deloc din pricina unei lipse de pețitori, la așà post, din potrivă! Erau prea mulți chiar; și mai fiecare din aceștia aveau aparatul lor pregătit, unii chiar mai mult decât trebuià, pentru reușita și luarea în stăpânire a destinelor Moldovei!

Erau trei ori patru candidați mai însemnați, cari se bucurau de mai mulți partizani în țară, constituiți din neamurile, prietenii și oamenii lor de casă, și dispunând de mijloace morale și materiale spre a-și asigurà o influență favorabilă lor atât în țară, cât și la Stambul, de unde depindeà în primul loc agrearea, cît și pe lângă guvernele puternicilor vecini, cari, și ele își aveau cuvântul în această chestie.

Norodul ieșan, și cel moldovan în genere, făcuse însă destulă experiență cu Domniile acelor ce sacrificau la nevoie totul pentru a'și ajunge ținta, cu nădejdea de a se despăgubi cu vârf și îndesat mai apoi, din seul țărei, și, cunoscând înclinațiunile fiecărui candidat, și chipul lor de a vedeà și lucrà, atât în interior cât și, eventual, în afara țărei, găsi mai practic ca să înlăture dintr'o dată toate candidaturile ivite și susținute până atunci, și să caute a-și fixà alegerea sa asupra unui om, ce nu candidà, și nici visà să ajungă la conducerea statului moldovenesc, un om care, chemat la o așà înaltă demnitate, să se poată devotà, cu trup și suflet, unei bune administrări a destinelor acestui popor.

Cât pentru ideea alegerei unui Principe străin, ea nu mai putù fi susținută, întru cât concertul marilor puteri europene se pronunțase ritos împotriva-i, și pentru moment cel puțin, această chestie trebui să rămână amânată, și să se așeze în scaunul țărei un Domn pământean, un om însă din cei ce nu-și făcuse prin nici un chip poate, pregătirea și încunjurarea ce o aveau candidații titrați.

Atunci Adunarea electivă a Moldovei, în ședința sa din 5 Ianuarie 1859, emise, cu un moment înainte de a procedà la alegerea Domnitorului, noi rezoluțiuni, cari rămaseră apoi înscrise în inima tuturor Românilor ca un crez sfânt și neînlăturabil, rezoluțiuni conținute în cuprinsul următor:

I. Adunarea electivă a Moldaviei rostește a sa adâncă recunoștință Puterilor ce au subscris Tractatul de Paris, pentru recunoștința și garantarea drepturilor Principatelor Române, înscrise în Capitulațiunile lor cu Imperiul Otoman;

II. Adunarea electivă, înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, declară că: Unirea Principatelor *într'un singur Stat și sub un Principe străin*, din familiile domnitoare ale Europei, cerută în unanimitate de Adunările *ad-hoc*, în memorabilele zile de 7 și 9 Octomvrie 1857, a fost, este și va fi dorința cea mai vie, cea mai aprinsă, cea mai generală a națiunei române;

III. Adunarea electivă, în numele ţării, rosteşte adânca ei părere de rău că această mare dorinţă, singura care împlinită, poate asigurà fericirea a cinci milioane de Români, nu s'a împlinit: totuşi ea preţueşte şi îmbrăţişează o Constituţiune, care cuprinde elemente ce ţintesc la realizarea dorinţelor unanime şi constante ale naţiunei; şi, în sfârşit,

IV. Adunarea sperează că Europa, în dreptatea sa, va ţine samă de dorinţele rostite în atâtea rânduri şi cu atâta stăruinţă de o întreagă naţiune.

*

Prin aceste rezoluţii, reprezentanţii poporului moldovan îşi arătară intenţiile nestrămutate de a pune în capul ţărei un Prinţ străin, dar, procedează *volens-nolens*, la alegerea unui Domnitor dintre conaţionali, — care, spre mirarea candidaţilor cari aşteptau să li se proclame numele, apare ca un meteor neaşteptat în persoana Colonelului *Alexandru Cuza*.

Noul ales ia în primire scaunul ieşan, şi nu trece mult până când el devine şi alesul ţărei surori, Muntenia, căpătând astfel, de fapt, deşi nu în formă deplină, stăpânirea simultanee a ambelor Principate Române, — cari deocamdată, prin simplul fapt al alegerei lui Cuza în cele două scaune domneşti, realizează mult aşteptata unire a celor două ţări româneşti.

Ideea întronărei unui Prinţ străin pare deci a adormi pentru moment; toate cerinţele, interesele şi îndrumările neamului românesc din Principate merg pe o cale naturală, şi se pare că rezolvirea lor se va realizà în chipul cel mai înviorător şi satisfăcător pentru toţi.

Renunţarea Iaşului la dreptul de Capitală. Centralizarea puterei şi afacerilor publice la Bucureşti. Decăderea Iaşului şi nemulţumirile împotriva esecesivei centralizări. Memoriul din 1863. Cerinţele Ieşenilor literă-moartă.

Din cele două capitale, Iaşi şi Bucureşti, una trebuià jertfită: ţară cu două scaune domneşti nu erà cu putinţă. Cu cea mai neasemănată jertfire de sine, a drepturilor sale istorice şi celor mai pipăite interese, Iaşul, în faţa interesului superior al Unirei, a cedat pasul Bucureştiului.

Erà cu totul neînsemnată minoritatea care se gândea să păstreze Iaşului drepturile şi prerogativele sale istorice. Slabele protestări ridicate de câteva glasuri singuratece, nu avură în majoritatea locuitorilor ţărei întregi nici un răsunet.

*

Domnia lui Alexandru Ioan I, Cuza urmă fără zdruncin aparent, vreme de şepte ani. *Oameni noi* şi *legi nouă*, împrospătară viaţa ţărilor unite, iar ieşenii convinşi de măreţia faptei lor, resemnaţi în

fața marei idei naționale și patriotice, cee le ceruse o jertfă așà de însemnată, nu ridicară niciodată în chip serios glasul lor ca să protesteze împotrivà scăderei ori lovirei prestigiului și interesului cetăței lor. Totuși, pe cale pacinică legală, ei căutau a cere sprijinul cârmuitorilor țărei, și al lui Vodă, pentru astuparea multor goluri lăsate de *unire*, și pentru repararea unor răni cășunate de tendințele prea centralizatoare ale fraților bucureșteni, cari se sileau să atragă totul la București, *și numai pentru București.*

Această stare de fapte făcù pe Mihail Kogălniceanu, Ministru de Interne al lui Cuza-Vodă, să-i adreseze acestuia, la 22 Octomvrie 1863, un raport, în care, arătând sacrificiile făcute de Iași „leagănul Unirei", să ceară înființarea *unei Comissiuni Consultative ad-hoc*, care să manifesteze toate dorințele și trebuințele simțite de ieșeni, după cari Guvernul țărei să poată dispune măsurile cerute pentru îndeplinirea sau satisfacerea lor.

Această Comisiune, — constituită sub preșidenția Locotenentului de Mitropolit al Moldovei Callimic Miclescu, și compusă din Președintele și Membrii Municipalității, Protoereii Iașului, Președinții Curților și Tribunalelor locale, Comandantul garnizoanei și a jandarmeriei, Rectorul Universității, Membrii Consiliului de Instrucție publică și ai Epitropiei St. Spiridon, Inginerul-șef al Lucrărilor publice din Iași, Directorii Băncei, câte patru fabricanți și negustori principali, Mai-marele Starostie al Corporațiilor ieșene împreună cu șese starosti aleși, și ambii Prefecți ai Iașului, — lucră, în Palatul Mitropolitan, în zilele de 3 până la 28 Noemvrie acel an, și redactă, după vii și serioase desbateri, un lung *Memoriu*, purtând data de 25 Noemvrie 1866.

Acest Memoriu e semnat de Membrii acelei Comisiuni ad-hoc, și anume: D. Alecsa, V. Alexandrescu (Urechie), I. Vasiliu, I. Duca Colonel, S. Dudescu, I. E. Ianov, I. Ivașcu, V. Chiriac, Th. Codrescu, I. Leon, P. Lupașcu, A. Mavrodi Colonel, T. Burada, C. Buțureanu Iconom, D. Mârzescu Iconom, Gh. Mârzescu, C. Neculau, I. Panaitescu, I. Pangrati, G. Platon, I. Poenariu Iconom, Gr. Rizu, D. Sprinceană, C. Stroici, Savel Manu Colonel, Dim. Meleghi, Oct. Teodori Dr., M. Hristodor, și ca secretar, St. Mandre.

Rezumez, după foaia locală *Tribuna Română*, din 28 August 1866, esența ziselor dorinți exprimate de Comisiune, întru cât întregul text e prea lung de a fi înșirat aici. Sunt mai întâiu două specii:

1. *Dorinți de îmbunătățiri generale*, privitoare la *îndreptarea și progresul întregei patrii române*, și
2. *Dorinți de îmbunătățiri speciale*, destinate la *ridicarea și înflorirea Iașilor.*

Intre dorințile de îmbunătățiri generale, Consulta ministerială cere mai întâiu „realizarea celor trei mari principii ale științei moderne", și anume:

„Descentralizarea administrativă;
„Independența complectă municipală;
„Independența magistraturei prin treptata aplicare a inamovibilităței".

PRINCIPELE CAROL I, în 1866.

(Fotografie executată în Atelierul Bizenius, cu prilejul întâiei veniri a Principelui în Iaşi).

Ca consecință a introducerei acestor trei principii în legislațiunea română, Guvernul să dea Iașilor:

1. Un consiliu districtual;

2. Un consiliu comunal, cu reforma legei electorale comunale „pe bazele cele mai largi posibile".

Eficacitatea unor asemenea instituțiuni să fie asigurată și înmulțită prin următoarele măsuri:

1. Reforma instrucțiunilor și reglementelor polițienești în sensul instituțiunilor de libertate, și imediata suspendare a pedepselor degradatoare;

2. Realizarea căilor ferate;

3. Stabilirea de mijloace de comunicațiune între Iași și toate punctele principale ale României;

4. Suprimarea portului poștal pe corespondențele particularilor cu autoritățile centrale.

Imbunătățirile cerute special pentru Iași sunt împărțite în patru categorii: 1) îmbunătățiri comunale; 2) îmbunătățiri relative la comerciu; 3) îmbunătățiri morale și intelectuale; 4) îmbunătățiri clericale; apoi îmbunătățiri proprii a aduce *de îndată* îndreptarea orașului. Fiecare din aceste categorii este împărțită în puncturi.

Intre îmbunătățirile comunale Comisiunea doriă 7 lucruri:

1. Reînturnarea în proprietatea orașului a *imașurilor* impresurate de moșiile clerului;

2. Crearea de *foburguri românești* prin împroprietărirea de familii sătene creștine, pe moșiile clerului de orice categorii, din împrejurimea orașului, până la acoperirea de $^2/_3$ din întinderea acestor moșii;

3. Recunoașterea dreptului de răscumpărare a *besmenului* din Iași;

4. *Stricarea* tuturor *iezeturilor* dealungul Bahluiului, în susul Iașului, spre a se evită inundațiunile produse prin ruperea lor;

5. Stabilirea unui *canal* pe șesul Bahluiului *între Siret și Prut*;

6. Intreținerea pompierilor și a poliției pe sama statului; și

7. Exploatarea parquetelor de păduri de pe moșiile clerului dinprejurul Iașului.

Dorințele relative la îmbunătățirea comerciului, fură în număr de treisprezece:

1. Declararea Iașului de *porto-franc* și întrepozit comercial;

2. Inființarea de *bănci ipotecare* și de scompt;

3. Lege pentru constrângerea corporală;

4. Un tribunal de comerț cu membri aleși;

5. Inființarea unui *Munte de pietate* pe contul statului;

6. *Navigațiunea Prutului*;

7. Regularea comerțului mic de strade și de piețe, pentru mâncări, băuturi, și regulare făcută în scop de a *împedecă colonizarea orașului cu israeliți*;

8. Respectarea, tot într'acest scop, a vechilor așezăminte ale corporațiunilor industriale;

9. Libertatea pităriei, măcelăriei și mumgeriei;

10. Intreținerea în Iași a unei garnizoane de cel puțin 5.000 oameni;

11. Organizarea de expoziţiuni anuale de arte, industrii, agricultură;
12. Incurajări anuale pentru cultura viilor şi a gândacilor de mătasă;
13. Neîmplinirea amendelor fără drept de apel la autoritatea centrală; şi pentru comercianţi şi industriaşi împlinirea amendelor prin autorităţile comerciale.

Pentru îmbunătăţirile morale şi intelectuale Comisiunea doreşte:

1. Reînfiinţarea Consiliului şcolar;
2. Complectarea Universităţii din Iaşi prin deschiderea facultăţii de medicină;
3. Infiinţarea de sale de azil, „spre a da ţărei cetăţeni şi României fii demni".
4. Organizarea unei şcoli reale;
5. Şcoala de agricultură;
6. Readucerea în Iaşi a Şcoalei militare;
7. Infiinţarea „gimnaziului Vasile Lupu", cu internat pentru copii săraci;
8. Inmulţirea atelierelor la şcoala de arte, şi deschiderea unei fabrice de instrumente agricole.

Dorinţele pentru *îmbunătăţirile clericale* sunt mai puţine la număr, cu atât însă însemnătatea lor e mai mare. Iată-le:

1. Religia fiind „cimentul puternic al României", spre a „redobândi Iaşii o salutară influenţă asupra fiilor răsleţiţi dela sânul României: *asupra Basarabiei, Bucovinei*, Comisiunea doreşte ca: „Iaşii să fie hotărîţi de reşedinţa capului bisericei române, şi *locul întrunirei Sinodului*".
2. Contopirea averilor bisericelor de mir cu averile întregului cler într'o singură casă, din care să se retribuească tot clerul necesar.

In sfârşit îmbunătăţirile cari, zice Comisiunea, vor aduce deîndată îndreptarea oraşului sunt:

1. *Strămutarea Curţei de Casaţiune* la Iaşi, care „va ridicà valoarea proprietăţilor" şi va înlesni „înfrăţirea între Moldoveni şi Munteni".
2. Alocarea unei sume în budgetul statului pentru: pavarea oraşului, crearea de apeducuri şi subvenţionarea Teatrului Naţional şi a Operei, zidirea căzărmei dela Copou, a unui teatru în centrul oraşului, şi edificarea Mitropoliei.

Ca suplement Comisiunea mai doreşte:

1. Iertarea rămăşiţilor de dări la contribuabilii săraci din Iaşi;
2. Crearea unui spital de copii;
3. Lărgirea spitalelor pentru infirmi şi alienaţi; şi
4. Crearea unui spital pentru sifilitici.

*

Toate aceste cerinţi ale reprezentanţilor celor mai autorizaţi ai Iaşului, odată ajunse la Bucureşti, — rămaseră *literă moartă*, şi, până la detronarea lui Alexandru Ioan I, nu se mai pomeni mai nimic în Parlament sau în *Monitorul Oficial* al ţărei, de satisfacerea sau realizarea pretenţiilor ieşenilor.

Abià după actul neaşteptat dela 11 Fevruarie 1866, când ţara întreagă fu surprinsă de lovitura ce cutremură din temelii statul românesc, nedumerirea de un moment turbură o parte din spiritele unor oameni politici, şi, în Iaşi, mai mult decât în restul ţărei, cestiunea Domniei, a Principelui Străin şi chiar a Unirei ţărilor surori, fu pusă în discuţie. Atunci, o parte din cei ce se credeau îndrituiţi a reprezentà populaţia moldovenească, puţini la număr, nu-i vorbă, enunţară ideia revenirei la starea dinnaintea Unirei, şi alegerea unui Domn dintre localnici.

Revoluţia dela 3 Aprilie 1866, care tindeà la despărţirea Moldovei de Muntenia şi alegerea ca Domn al Moldovei a lui Nicolai Rosetti-Roznovanu, fu manifestarea cea mai dureroasă a acestei porniri, — şi după repedea ei potolire, totul reintră în obişnuita linişte.

Prinţul Grigore Alexandrovici Potemkin.

CAPITOLUL II.

Asupra întronărei Principelui Carol I, şi întâiele Sale relaţii cu Iaşul.
1866.

Alegerea la tronul Principatelor a Contelui Filip de Flandra, şi apoi a Principelui Carol Ludovic de Hohenzollern. Plebiscitul. Revoluţia dela 3 April. Opinia publică şi presa ieşană. Chestia descentralizării.

Sforţările oamenilor politici ai ţărei întregi, cari, odată cu detronarea lui Cuza-Vodă, lucrară fără şovăire la aflarea şi înscăunarea unui Prinţ străin pe tronul Principatelor-Unite, fură încoronate de succesul dorit. Marea majoritate a ieşenilor de samă, primiră bucuroşi întâia desemnare a unui Prinţ străin în persaona Contelui Filip de Flandra, desemnare care fu anunţată în ziua de 12 Fevruarie 1866 publicului ieşan, prin placate lipite pe strade, sub forma de *Ordin de zi*, semnat de Şeful Diviziei 2 Teritorială Militară, Colonelul Duca, şi Şeful de Stat-Major Maiorul Gramont.

Dar Contele de Flandra neprimind demnitatea ce i se atribui de reprezentanţii statului Român, ieşenii fură apoi înştiinţaţi de noua alegere ce se făcù, de Parlamentul naţional, şi acceptară cu acelaş entuziasm numele *Principelui Carol Ludovic de Hohenzollern*, membru al Familiei Domnitoare a Prusiei.

Pentru numele acestui nou ales la scaunul ţărei, Locotenenţa Princiară din Bucureşti provocă un plebiscit general în ambele Principate.

Prin proclamarea candidaturei Principelui Carol, multe din vocile discordante ce se mai auzeau din când în când în ţara întreagă, amuţiră repede; ideea măreaţă de a se înfundà pentru totdeauna isvorul uneltirilor pentru ajungerea la Domnie, a acelor dintre naţionali ce se credeau cu drepturi la această înaltă funcţie, triumfă, prin faptul că glasul autorizat al tuturor reprezentanţilor ţărei, judeţelor şi comunelor, fu aproape unanim în aclamarea noului propus străin.

Cel dintâiu act prin care reprezentanţa vechei capitale a Moldovei, anunţă Ieşenilor fixarea candidaturei Principelui Carol, fu placatul din 2 Aprilie 1866, prin care cetăţenii erau chemaţi să-şi dea adesiunea la plebiscitul deschis în ţara întreagă ; acest placat glăsui astfel :

PRIMARUL MUNICIPIULUI IASI.

DISPOZIŢIUNE.

In conformitate cu Decretul No. 569 al Inaltei Locotenenţi Princiare şi a circulărei Ministerului de Interne, Comuna Iaşului deschide de astăzi biurourile de înscriere pentru Principele

Carol Ludovig, Principe de Hohenzollern, ca Domn al României.

Biurourile de înscriere se află :
1. In camera Primăriei.
2. In Şcoala de băieţi din Tataraşi (Sf. Vasile).
3. In Şcoala de fete din Păcurari.

Toţi Domnii cetăţeni, cari se bucură de drepturi prescrise în decretul Inaltei Locotenenţi, sunt rugaţi a păşi de îndată la votare, pe la biurorurile respective.

Primar, *D. Gusti.*

Este drept că a doua zi după publicarea acestei dispoziţiuni, se întâmplă în Iaşi actul nesăbuit al aderenţilor lui Nicolai Rosetti-Roznovanu, dar acesta nu fu deloc provocat de numele noului desemnat la Domnia Principatelor, — ci pur şi simplu o ultimă sforţare a unor aspiraţii şi intrigi vechi şi desaprobate de cea mai mare parte a Ieşenilor şi Moldovenilor în genere, pentru desmembrarea Moldovei de Muntenia şi înscaunarea unui candidat local, ivit de curând.

Dar să narăm pe scurt faptele petrecute în acea zi, în Iaşi, cari, deşi fără vre-o importanţă deosebită în istoria patriei şi a vechei Capitale a Moldovei, totuşi va rămâneà mult timp amintită, din pricina neaşteptatei şi neînţelesei sale isbucniri, într'un moment când se aştepta lumea noastră cu atâta mai puţin la o asemenea manifestare.

Tînărul boer ieşan Nicolai Rosetti-Roznovanu, reîntors de curând dela studii din străinătate, şi înteţit de un număr de rude şi oameni de casa părintelui său, îşi închipui că ar puteà fi ales şi aşezat în scaunul Moldovei, — dacă aceasta n'ar mai forma un corp cu Muntenia, cu care se înfrăţise cu şepte ani în urmă.

Beizadea Costachi Moruzi, zis dela Dănuţeni (Basarabia), văr cu Roznovanu, Mitropolitul Calinic Miclescu, Nicu Ceaur-Aslan, Teodor Boldur-Lăţescu, avocaţii Panaite Christea, Alecu Cernea, Alecu Spiru, Scarlat Barageni, Sandu Bonciu şi alţi încă câţiva, în întruniri intime, făcuse pe tânărul Roznovanu să creadă că lucrul ar fi foarte uşor de realizat, şi că o singură mişcare îndrăzneaţă a lor ar putea resculà tot Iaşul, — chiar Moldova întreagă —, şi astfel un asemenea proiect s'ar rezolvà bătând în palme.

Cu toată taina sau intimitatea sfătuirilor urmate în casa lui N. R. Roznovanu, între promotorii ideei separatiste, Guvernul din Bucureşti mirosì lucrurile şi luă dispoziţii pentru înăduşirea tentativei, trimeţând pe deoparte un Regiment muntean în Iaşi, iar pe de altă

parte însuşi doi din membrii Locotenenţii Domneşti, Catargi şi Golescu, veniră acolea şi aşteptară momentul hotărât al loviturei proiectate.

In dimineaţa zilei de 3 April, după ce se sfârşi Sfânta Liturghie în Catedrala Metropolitană, mai mulţi membri din conspiraţie, în frunte cu Teodor Boldur-Lăţescu, înconjurară pe Mitropolitul Calinic, şi, vrând-nevrând, îl siliră, aşa îmbrăcat în hainele sacerdotale, cu crucea şi Evanghelia în mână, să pornească spre Curtea Domnească, înconjurat de un mare număr de oameni din popor, cari fusese alcătuiţi să strige cât puteau: *Jos Unirea! Jos Prinţul străin! Vrem Domn pământean!* etc.

Aproape de întrarea Curţii Domneşti, Regimentul de infanterie şi o parte din Escadronul de cavalerie ce aşteptau gata de atac prin căzărmile Palatului, apărură în faţa manifestanţilor, — şi o încăerare sângeroasă se produse numaidecât... Cel întâi, se pare, care primi o lovitură de baionetă în piept, fu însuşi Mitropolitul Calinic, care, numai mulţămită arnăutului Ingè Rober, om de o forţă colosală, fu ridicat în braţe şi scos din învălmăşală, după care fù ascuns câtva timp în pivniţa unei crâşme apropiate.

Numărul răniţilor şi al morţilor căzuţi în acea încăerare nu s'a ştiut nici-odată cu precizie, căci administraţiile locale au ascuns pe cât au putut de ochii lumei adevărul dureros. — Până a doua zi însă lucrurile s'au liniştit, capii mişcărei fură puşi la opreală — şi Iaşul îşi reluă iar faţa-i obicinuită.

Plebiscitul deschis se urmă apoi în cea mai mare regulă şi linişte, atât în oraş, cât şi în judeţul Iaşi întreg.

Rezultatul plebiscitului în oraş, după închiderea votărei fu, că se constată adesiunea a 952 voturi pentru Principele Carol, şi abià 6 contra. In judeţul Iaşi întreg, Principele Carol întruni 12.855 voturi pentru şi numai 161 contra.

*

Nu cred de prisos să arăt aici care erà expresia opiniei publice generale, şi în special a oamenilor de samă ai Iaşului, în ajunul, cum şi imediat după atentatul contra unirei dela 3 Aprilie 1866.

Cel mai puternic partid politic din Iaşi erà acel reprezentat de *Clubul Naţional*, compus, între alţii, din bărbaţi ca: Vasile Pogor, C. Hurmuzachi, Alecu A. Balş, Const. Negruţţi, Dr. Fătul, T. L. Maiorescu, Gh. Mârzescu, Dim. Tacu, Petru Carp (tatăl), etc. Acest club îşi ţinea şedinţele chiar în Aula Universităţei ieşane, şi, în şedinţa sa dela 30 Martie, tânărul profesor Maiorescu ţinù o disertaţie specială asupra alegerei unui Principe străin, care, în rezumatul ce ni-l dă ziarul local al partidului, *Vocea Naţională*, în primul său număr dela 5 Aprilie, argumentează astfel:

1. Principele străin ne va aduce întâi justiţia în cauzele private, civile şi criminale; căci în orice stat apusan există această justiţie, şi este fondamental pururea neclintită, pe care se razimă societatea. Un cetăţean din aceste state, ori care ar fi, fie Principe, fie ţăran, nu-şi poate închipui statul fără practica celei mai perfecte dreptăţi în toate afacerile particularilor, atât între sine cât şi cu fiscul.

Nicolai Rosetti-Roznovanu.

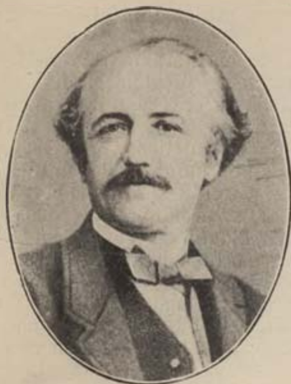
Precum marca statelor decadenţei orientale este hatârul şi corupţiunea la Tribunale, astfel marca vieţei apusene este justiţia şi integritatea.

Cei născuţi şi crescuţi în România nici nu ştiu şi nici nu pot şti pe deplin, ce vrea să zică o asemenea justiţie : fiindcă ei nu au văzut-o niciodată. Niciodată de când s'au fondat pe acest pământ Principatele noastre, nu a existat vreo justiţie în înţelesul occidental. Până când ţăranii nu erau desrobiţi, nu puteà fi vorba de dreptate faţă cu toţi indivizii statului fără excepţiune. Atunci erà timpul „patriarchal", — unde Patriarchul puneà mâna pe ce-i plăceà, şi supusul aveà numai ceeace binevoià el să-i acorde. Iar după ce a încetat acest patriarchalism, ştim toţi cum s'a practicat justiţia la noi. Corupţiunea cea mai sfruntată a fost la ordinea zilei, o cauză ce treceà peste 1000 galbeni, nu mai erà cu putinţă a fi câştigată fără mituiri, cauza cea mai justă contra favoriţilor erà totdeauna pierdută, şi în timpul din urmă ajunsese această stare a lucrurilor la culmea ei : se formaseră antreprenori de procese, precum se formează antreprenori de cai de poştă, şi nu erà Librecht cel dintâiu care a dat modelul acestei ultime depravaţiuni. Iacă unde am ajuns cu Prinţi indigeni.

2. Principele străin ne va aduce inamovibilitatea funcţionarilor, şi prin aceasta stabilitatea vieţei publice. In nici un stat apusan nu se destituie funcţionarii după placul Ministrului, ci numai prin o sentinţă regulară a autorităţilor judiciare. Un Principe străin nu-şi poate închipui, n'a văzut niciodată soarta funcţionarilor atârnată dela opiniunea personală a Miniştrilor; el va da siguranţă vieţei judecătorilor, învăţătorilor, preoţilor, şi astfel va renaşte în mijlocul nostru — lucru nepomenit până acum — independenţa şi demnitatea cetăţeanului.

Din contra, Principele indigen, chiar dela început, pentru a ajunge la Domnie între competitorii săi la tron, trebuie să conrupă independenţa şi demnitatea alegătorilor, să surpe fatalminte fondamentul regenerărei noastre. Ca să aibă voturi, trebuie să dea bani şi promiteri pentru viitor, altfel îi este cu neputinţă de a reuşi, ţara

Mitropolitul Calinic Miclescu.

Beizadea Costachi Moruzi.

Nicolai Ceaur-Aslan.

va fi pusă la licitaţiune şi când unul din licitanţi va ajunge la Domnie, cu dânsul se va urcà partida lui, cu partizanii săi şi cu rudele lor, funcţionarii vechi vor fi destituiţi, pentru ca să aibă loc funcţionarii cei noi; ca o ţesătură de paianjeni se vor lăţi fraţii, verii, cumnaţii şi cumetrii peste toată ţara, — şi unde va fi atunci dreptate şi siguranţă? Unde, în contra lor, vei mai puteà câştigà un proces? Cum, în faţa lor, vei puteà lucrà pentru independenţa şi demnitatea cel puţin a generaţiunei viitoare?

Orice putere se susţine prin sistemul care s'a înfiinţat; Prinţul indigen se înfiinţează prin corupţiune: Corupţiunea e dar sistemul

Teodor Boldur-Lăţescu.

Panaite Christea.

fatal prin care în împrejurările de faţă se va susţine Prinţul indigen, până va aduce ţara la peire".

Cuvintele profesorului — mai târziu parlamentarului şi Prim-Ministrului chiar, T. L. Maiorescu, erau cam tari, — şi oglindeau desigur o epocă de dureroasă amintire, care trebuià cu orice preţ reformată şi îmbunătăţită prin mijloace cât mai radicale.

In a doua şedinţă a aceluiaşi club, ţinută în seara de 2 Aprilie 1866, sub preşidenţia lui Vasile Pogor, se discută atât asupra nevoilor Iaşului, cât şi asupra plebiscitului pentru Principele Carol, în sprijinirea căruia sosise în Iaşi cei doi Locotenenţi Domneşti, Lascar Catargi şi Nicolai Golescu. Pogor vorbi cu entuziasm de candidatura supusă plebiscitului, zicând, că fericirea ţărei este asigurată prin stabilitatea Domniei ce se anunţă, şi ceeace e de preocupat pentru ieşeni în special, e *chestia descentralizărei*, pentru care se cere o discuţie cât mai largă.

Luă cuvântul apoi profesorul universitar Gheorghe Mârzescu, ales de membrii Comitetului partidului ca raportor al Programului descentralizărei. După o introducere în care expuse divergințele opiniunilor teoreticilor asupra ideei de descentralizare, Mârzescu arată că punctele principale asupra cărora s'a unit în păreri Comitetul, sunt: 1) *Construirea de urgenţă a unei căi ferate între Bucureşti şi Iaşi*; *Canalisarea rîurilor pentru înlesnirea comunicaţiunei*; şi 3) *transferirea Curţei de Casaţie dela Bucureşti la Iaşi*, celelalte cerinţi rămânând pe al doilea plan. Pentru realizarea acestora, pe lângă bunăvoinţa guvernanţilor, oratorul propune şi stăruie pentru fuziunea generală a tuturor partidelor politice din ţară.

Lui Mârzescu îi urmă în discuţie iarăşi profesorul Maiorescu, care cere ca *Unirea* să nu fie un cuvânt deşert, ci o înfrăţire deplină între Moldoveni şi Munteni, aşà că, pe căile de comunicaţie ce s'ar face între Bucureşti şi Iaşi, să nu meargă numai cei din Iaşi la Bucureşti, ci şi vice-versa, cei din Bucureşti să vină la Iaşi, căci dacă conglomerarea tuturor autorităţilor superioare în Capitală silesc pe provinciali să meargă oricând la Bucureşti, cei deacolo sunt cu totul apăraţi de a călcà prin provincie, aşà că Bucureştenii n'au prilejul să cunoască şi să îndrăgească Iaşul şi pe Moldoveni şi „populaţiile rămân străine între ele". Oratorul propune ca Iaşul să rămână *centrul de ştiinţă* al României, precum Bucureştii trebuie să rămână *centrul politic*. Mai cere apoi stabilirea unei case pentru plata obligaţiilor rurale în Iaşi, şi o sumă de două milioane, alocată în budgetul statului, pentru îmbunătăţirea Iaşului. Compară Iaşul cu Turinul, care a primit mari despăgubiri pentru strămutarea capitalei Italiei, şi în care totuşi nemulţumirea generală a mers până a cauzà mari vărsări de sânge ...

Erà par'că aceasta o aluzie profetică la ceeace trebuià să se întâmple şi în Iaşi, a *doua zi chiar de acea memorabilă şedinţă*.

Dar şi după „3 Aprilie", opinia Clubului Naţional nu se clinteşte deloc. El face să apară organul său *Vocea Naţională*, a treia zi chiar (5 Aprilie), şi publică drept orice programă sau profesiune de credinţă, în fruntea ziarului, următoarele şiruri:

„Mântuirea ţărei noastre în împrejurările de faţă este numai *Unirea cu deplină descentralizare şi Principele străin*, două puncte nedespărţite, şi în care trebuie să persiste cu energie, ca să vadă Eu-

ropa iarăş şi iarăş, că aceasta este şi astăzi, ca totdeauna, dorinţa naţiunei şi singura ei speranţă de viitor".

*

După ce întreaga ţară îşi dădù astfel asentimentul său, şi puterile mari europene acceptară în principiu alegerea Principelui Carol de Hohenzollern ca Domn al Principatelor, Consiliul Municipal al Iaşului găsì cu cale, la 27 Aprilie 1866, pe când Principele se aflà încă în străinătate, să-i telegrafieze următoarele:

A son Altesse Royale le Prince Charles de Hohenzollern,

Dusseldorf, en Prusse Rhenane.

La Roumanie, en vous proclamant son Prince Regnant, a l'espoir de son bonheur. Le Conseil Municipal de Iassy, s'empresse de vous deposer ses hommages.

Le Maire, *D. Gusti.*

*

Lucrările Reprezentanţei Naţionale înaintară, iar noul ales al ţărei, cu toate greutăţile ce i se puneau atunci în cale, din pricina răsboiului dintre Prusia şi Austria, porni spre noua-i patrie, pe pământul căreia descălecă, în 8 Maiu 1866, la Turnu-Severin, însoţit de Ioan C. Brătianu, Locot. Sergiu Lenş şi alţii.

Toate comunele şi principalele autorităţi din ţară transmiseră de îndată urări de bună venire Principelui, în momentul când acesta puse piciorul pe pământul românesc. Consiliul Municipal al vechei Capitale a Moldovei fu dintre cele dintâiu.

Primarul Iaşului telegrafiază atunci:

Inălţimei Sale Principelui Carol I, Domnitorul României.

Turnu-Severin.

Municipalitatea Iaşilor, cu bucurie felicitează norocita sosire a Inălţimei Voastre pe pământul României.

Primar, *D. Gusti.*

Felicitarea Iaşului prinse temeinic atenţia noului Domnitor. El răspunse numaidecât reprezentantului foastei Capitale a Moldovei, prin următoarele entuziaste rânduri:

Ieşenilor,

Am primit cu bucurie şi plăcere sentimentele de simpatie ce oraşul Iaşi Mi-a exprimat cu atâta căldură, chiar mai înainte de a fi pus piciorul pe pământul României. Fericit de a fi în fine în ţara care Mi-a încredinţat tot viitorul ei, *cea întâie şi mai scumpă a mea îngrijire va fi a redà acestui oraş, care a făcut atâtea sacrificii pentru realizarea Unirei, toate drepturile ce i se cuvin, ca la a doua capitală a ţărei.*

Pe de altă parte, rămân deplin convins că oraşul Iaşi, şi ca dânsul toată Moldova, va contribui din toate puterile şi neclintit în viitor, ca şi în trecut, la înflorirea şi splendoarea Statului român.

In curând voi îndeplini dorinţa inimei mele şi voi puteà exprimà singur oraşului Iaşi mulţumirea Mea, pentru sentimentele şi devotamentul său patriotic.

Carol.

Preşedintele Consiliului de Miniştri, *Lascar Catargi.*

Nevoile și plângerile Municipalității ieșane.

Trebuie să arăt aici, că, dacă micile nemulțumiri personale ivite în o parte a cetățenilor ieșeni, din pricina strămutărei capitalei la București, se ogoiră mai curând sau mai târziu față cu marea idee a Unirei, starea materială în general a orașului propriu zis, ce-și pierduse lustrul și nervul de capitală, se resimțià, după cum am arătat, din ce în ce tot mai mult.

Municipalitatea, în primul loc, suferea de lipsa mijloacelor de a face față trebuințelor absolute edilitare, pavaje, iluminare, pază publică, cultul, etc., și cu toată intervenirea serioasă ce am arătat că s'a făcut, prin exprimarea dorinței ieșenilor, încă din vremea Domniei lui Alexandru Ioan I, la 1863, Ministerele ce s'au succedat lăsară îndeobște fără răspuns toate doleanțele reprezentanților Iașului. Daravera dela 3 Aprilie 1866, pare-se că avù un ecou mai puternic la centru, și aceasta silì Locotenența Domnească să se gândească a mai înblânzi spiritele amărîte ale ieșenilor, așà că, la 18 Aprilie 1866 chiar, împreună cu Consiliul de Miniștri, să încheie, după sfat prealabil, un *Jurnal*, în care *să se făgăduiască îndulcirea situației precare a Iașului.* Acest Jurnal glăsuește:

Luând în considerare că centralizarea excesivă, introdusă de guvernul trecut, a jignit într'un mod periculos toate interesele țărei;

Luând în considerare că, înaintea prefacerei generale ce este a se introduce în sistemul administrativ actual, este neapărat a se da satisfacere nevoilor celor mai urgente;

Luând în considerare că guvernul trecut, uitând că orașul Iași s'a pus totdeauna în capul mișcărilor naționale, și a făcut sacrificii însemnate pentru consolidarea și întărirea României, a luat măsuri care a sdruncinat interesele acestui oraș, în vreme când, în urma strămutărei capitalei la București, ar fi trebuit să caute a ușurà pierderile ce trebuià să provie din această schimbare, prin menținerea așezămintelor cari erau în ființă, sau chiar prin îngrijirea deosebită ce ar fi pus întru înființarea și buna întreținere a căilor de comunicațiune, mai ales între ambele centruri civilizatoare ale României;

Luând în considerare, că mai mult decât alte comune, Iașii sunt asupriți prin un sistem de dări comunale atât de împovărătoare și vexatoare, încât mai au secat isvoarele avuției acestui municipiu;

Luând în considerare dorințele exprimate de orășenii Iașilor către DD. Locotenenți Domnești, Generalul Nicolae Golescu și Lascar Catargiu, cu ocaziunea mergerei lor acolo;

Având în vedere că aceste dorințe sunt drepte și legale;

Hotărăște:

I. Se va numi un Comitet ad-hoc, care va luà în cercetare taxele orașului Iași, și va propune ușurarea tuturor taxelor împovărătoare și desființarea celor vexatoare.

II. Ministrul Lucrărilor Publice va luà măsurile necesare:

1. Pentru a înscri în budgetul fiecărui an suma de 500.000 lei, spre îmbunătățirea pavajului și altele.

2. Pentru ca șoselele ce pornesc din Iași să fie desăvârșite cât se va puteà mai în grabă.

Dimitrie Gusti.

3. Pentru complectarea studiilor privitoare la navigarea Prutului.

III. Ministrul de Răsboiu va face ca Şcoala militară să se strămute de îndată în Iaşi.

IV. Ministrul Instrucţiunei Publice va luà măsurile necesare pentru complectarea tuturor facultăţilor Universităţii din Iaşi.

V. Ministrul de Interne se va ocupà a înaintà la Consiliul de Stat un proiect de lege privitoare la revizuirea legei comunale.

VI. Ministrul de Finanţe va regulà ca, preschimbarea obligaţiunilor rurale definitive, să se facă parte în Bucureşti, parte în Iaşi şi parte în Craiova. Asemenea se va regulà în viitor şi plata procentelor, cu începere dela 20 Octomvrie viitor.

VII. Ministrul de Justiţie va pregăti un proiect de lege, pentru a se prezentà Adunărei în cea dintâiu sesiune, prin care se va propune strămutarea Inaltei Curţi de Justiţie şi de Casaţiune la Iaşi.

VIII. Fiecare Minister întru cât îl priveşte, se va ocupà cu proiectele de legi privitoare la descentralizarea administraţiunei.

Dispoziţiunile aici cuprinse se vor notificà fiecăruia din D. D. Miniştri respectivi, de către D. Ministru President, spre aducere la îndeplinire.

(ss), *Ioan Ghica, Dimitrie Ghica, C. A. Rosetti, P. Mavrogheni, I. Cantacuzino, Dimitrie Sturdza, Major D. Leca.*

*

Toate aceste frumoase dispoziţiuni ale Consiliului de Miniştri, cu complectul asentiment al Locotenenţei Domneşti, cari, de s'ar fi realizat întocmai, ar fi schimbat mult situaţia tristă a Iaşului, fură negreşit aduse la cunoştinţa şi a noului Ales al ţărei, din primul moment al sosirei Sale în ţară, şi El, în cele dintăi cuvinte ce adresă Ieşenilor, se arătă cunoscător de păsurile şi doleanţele lor. Şi, după cum vom vedeà mai târziu, Principele Carol ia în serios partea cetăţenilor ieşeni, căci, Primul Ministru al ţărei, de atunci, Lascar Catargi, îndată după ce se afişă telegrama Domnitorului către Ieşeni, pe care o am reprodus-o mai sus, trimese şi Prefectului Judeţului Iaşi următoarea adresă :

Domnule Prefect,

Una din cele dintâiu îngrijiri ale Măriei Sale Carol I, la momentul suirei sale pe tronul României, a fost a se informà de starea oraşului Iaşi şi a unelor din judeţele din partea de peste Milcov, cari au făcut atâtea sacrificii pentru realizarea mântuitorului principiu al unirei, proclamat de Divanurile ad-hoc şi devenit forma definitivă a Statului Român, recunoscută acum de Inalta Poartă şi de toate Puterile garante. Măria Sa a privit cu mare durere suferinţele cauzate acelei părţi a ţărei, prin viţioasa aplicaţiune dată principiului Unirei în timpul Domniei trecute şi prin nenorocitele lupte şi sfâşieri politice întâmplate în Iaşi.

Acum deodată Măria Sa a aprobat proiectele de legi pe cari foasta Locotenenţă Domnească a fost decis a le supune încuviinţărei Adunărei legislative, spre a da acelor judeţe, precum şi vechei capitale a Moldovei, legitimele satisfacţiuni la cari au dreptul.

Măria Sa însă nu voeşte a se mărgini numai în acele măsuri, şi m'a însărcinat a anunţà locuitorilor oraşului Iaşi, că îndată ce va regulà aici cele mai urgente interese ale Statului, la ocaziunea călătoriei ce urmează a face prin toată ţara, va merge la Iaşi, unde se va opri mai mult timp, spre a studià în persoană la faţa locului toate nevoile acelei părţi a ţărei, precum şi mijloacele de a vindecà toate suferinţele ce i s'au cauzat, şi de a îndestulà toate cererile legitime.

Sunt întemeiat a sperà că călătoria Măriei Sale nu va întârzià a se realizà.

Ministru de Interne, Preşedintele Consiliului de Miniştri,

L. Catargi.

Manifestațiile și entuziasmul Ieșenilor pentru noul Domnitor.

Instalarea și depunerea jurământului Prințului Carol ca Domn al Principatelor, dădù loc la manifestații entuziaste în țara întreagă.

Toate orașele, târgurile și satele chiar, organizară serbări de bun augur a nouei Domnii, ce trebuià să aducă țărei în primul loc siguranța și stabilitatea bunurilor actuale, și apoi cultura și prosperitatea în viitor.

In Iași, ziua de 15 Maiu, fu serbată cu mare scumpătate; foaia locală *Progresul* dă mai multe amănunte în această privință, din care spicuesc o parte:

„S'a dat poporului ocazia, zice foaia, de a-și desvăli sentimentele sale de mulțumire către Inălțimea Sa Prințul Domnitor Carol I, alesul națiunei Române.

Poporul în mare număr a luat parte la această serbare națională, pentru alegerea Inălțimei Sale și stabilirea libertăței constituționale în România.

Toate autoritățile civile și militare în mare ținută, cum și un numeros public, se aflà în biserică, iar în curtea Mitropoliei erau așezate trupele Garnizoanei în plină uniformă.

După finirea Te-Deumului care s'a prelungit până la 12 oare, toți funcționarii civili și militari, cum și notabilii orașului, întrunindu-se în apartamentele Palatului Administrativ, la a cărora intrare erà așezată muzica militară, au prezentat D-lui G. Sturdza Prefectul Județului, felicitările cele mai călduroase, pentru astă serbare națională. La bisericile Catolică, Armeană și Protestantă s'au cântat câte un *Te-Deum*, azistând la fiecare câte un delegat al Guvernului, cum și la Sinagoga cea mare, unde fu serbată iarăși astă mare zi".

O altă relație ce ne-o dă acelaș ziar, arată că în seara de 15 Maiu, la orele 7 p. m. s'a ținut în sala C. Sturdza un banchet în onoarea sosirei și întronărei Inălțimei Sale Principelui Carol I. Banchetul a fost o liberă manifestare a Ieșenilor, făcută după inițiativa unui Comitet de cetățeni. Autoritățile civile și militare au fost învitate, și au azistat la această francă și sinceră manifestare de bucurie.

Primul toast l-a ținut Primarul urbei Gusti, în onoarea Inălțimei Sale Principelui, zicând:

„Aceleași cugetări mărețe, aceleași simțimânte arzătoare, ne-au grupat astăzi la acest banchet.

Națiunile ca și familiile au în viața lor zile de serbare. Sărbătoarea familiei și a națiunei române, e mare, ca și sufletul, ca și inima sa. Cu acest suflet, cu această inimă, am trecut grele probe de încercări, iar mâna lui D-zeu ca totdeauna stă asupra moșiei noastre.

Să mulțumim dar lui D-zeu, și rupând vălul durerei ce acoperise fața politiei noastre, să zicem: Trăiască România una și nedespărțită! Trăiască Domnitorul ei Carol I, și facă în viitor ca Iașii, leagănul Unirei, să prospere și să salte de bucurie".

Apoi Primarul mai adăugì:

„Umpleți acest pahar spre a-l bea în fericirea țărei, al Domnitorului și al Iașilor".

Prefectul districtului răspunse :

„In viaţa privată ca şi în viaţa naţiunilor sunt recompense. Ne putem felicità dar astăzi ca naţiune, că am fost recompensaţi cu una din cele mai mari dorinţe naţionale. Aşà dar nu vă pot zice alta d-lor, mulţumindu-vă, decât a vă aminti memorabilele cuvinte rostite de Măria Sa în Cameră, ca să aveţi încredere în El, precum şi M. S. în Români. Să trăiască dar România ! Să trăiască Principele Carol I şi dinastia Sa".

Entuziastice aclamări au urmat acestor două toasturi şi îndată s'au redactat şi subscris de cei de faţă o depeşă de felicitare către Principe.

După aceasta, cetăţeanul Iorgu Filipescu a purtat un toast Ministerului, „compus din bărbaţi plini de devotament şi lealitate", şi le-au dorit succes bun în greaua, dar frumoasa misiune ce-au întreprins-o, spre fericirea Statului.

După Filipescu, tânărul profesor Tit. L. Maiorescu vorbi astfel :

„Unul din semnele de viaţă al popoarelor renăscânde este justa memorie pentru bărbaţii cari au bine-meritat de Patrie. Astăzi când tendinţele legitime ale naţiunei române sunt încoronate de succes, este de datoria noastră a urma o privire asupra trecutului nemijlocit şi a aminti cu gratitudine memoria acelor bărbaţi cari în timpuri de nelinişte şi de îndoială, când succesul nu venise încă a consfinţi pentru toţi cauza cea justă, avură lealitatea şi tăria de inimă de a susţinea neclintit principul Unirei sub un Principe străin. Ei au dovedit odată mai mult, că acolo unde cei mai eminenţi bărbaţi dintr'un popor lucrează cu abnegaţiune de sine însuşi la o idee de viitor, istoria vine totdeauna a o însemnà în paginele ei ca o realitate. La noi, prin o rară şi fericită întâmplare, s'au aflat în acest timp greu, atât capii Guvernului, cât şi Miniştrii lor şi deputaţii Camerei Elective, strâns uniţi în aceiaşi credinţă şi cu toţii la înălţimea misiunei lor. Drept aceea vă rog să închinăm acest pahar foştilor Locotenenţi L. Catargiu, Golescu şi Haralambie, foştilor Miniştri şi actualilor deputaţi ai Camerei române, la toţi împreună, ca unora ce împreună au bine-meritat de Patrie. Să trăiască !"

La sfârşit d. Iacob Negruzzi a ridicat ultimul toast, în onoarea armatei române, „care a ştiut menţine cu energie liniştea în lăuntru, şi care va şti cu atât mai bine a susţine independenţa contra înrâuririlor din afară."

Deputaţia Ieşenilor pentru a felicità pe Domnitor în Bucureşti.

Pe lângă manifestaţiile de simpatie ce Ieşenii arătase în localitatea lor, ei nu pregetară a trimite şi o deputaţie specială la Bucureşti, compusă din fruntaşii Iaşului *Iordache Beldiman*, *Gheorghe Filipescu* şi *Alexandru Balş*, cari să salute prin viu grai pe tânărul Domnitor Carol I.

Deputaţiunea ieşană fu primită cu toate onorurile în ziua de 25 Maiu, la palatul Domnesc, şi asupra acestei prezentări, Primarul Gusti tipăreşte şi afişează în Iaşi următoarele rânduri, spre a fi aduse la cunoştinţa întregului public :

Iubiţilor Concetăţeni,

Cu inima plină de bucurie mă grăbesc a vă împărtăşi următoarea depeşă, care ne dă ştiinţă despre primirea deputaţiunei Ieşene, de către Prea Inălţatul nostru Domnitor Carol I.

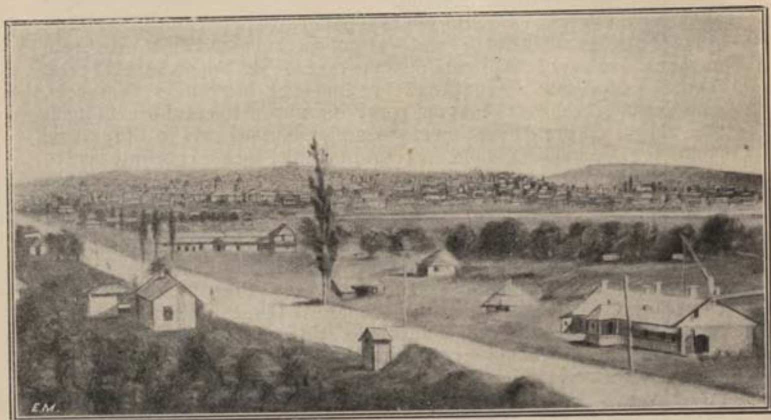
Augustele sale binevoitoare cuvinte, sunt un nou gaj pentru Iaşi, drept care să zicem: Trăiască Carol I Domnul României!, care apreciind sacrificiile Iaşilor pentru marea chestiune a unităţii Române, promite a-i asigurà poziţiunea.

Primar, *D. Gusti.*

Iată şi depeşa despre care se vorbeşte mai sus:

Domnului Primar al oraşului Iaşi.

Ieri 25 Maiu, Alteţa Sa Serenisimă, Domnul stăpânitor al României Carol I, a primit în audienţă solemnă pe subsemnaţii, însărcinaţi din partea Ieşenilor de a depune la picioarele tronului şi persoanei Inălţimei Sale, sentimentele de devo-

Iaşul văzut de pe dealul Răpedea.

tament. Alteţa Sa, la 12 ore, încunjurat de Consiliul de Miniştri şi de Statul Domnesc, a primit cu mare solicitudine adresa ce Ieşenii, prin organul nostru, a adresat Alteţei Sale, şi a binevoit a rĕspunde următoarele:

„Sunt ferice, Domnilor, a vă exprimà mulţumirile mele pentru măgulitoarele cuvinte ce-mi adresaţi, vă sunt foarte recunoscător că aţi venit pentru a fi interpreţii sentimentelor sincere a oraşului Iaşi.

„Sunt dator mare recunoştinţă acestui oraş, care neconteniţ a făcut atâta sacrificiu pentru menţinerea Unirei. Aceste stăruinţe dovedesc un mare patriotism; vă exprim toată a mea părere de rău că n'am putut încă satisface nerăbdarea mea de a merge la Iaşi, dar fiţi bine încredinţaţi, că voiu porni cât se va puteà mai degrabă, şi că voiu asigurà Iaşului poziţiunea ce merită, ca a doua Capitală a României".

Apoi Alteţa Sa adresându-se la fiecare dintre noi, s'a informat cu mare interes de starea lucrărilor şi a recoltei, şi noi spuind că în special ţinutul nostru are speranţă de o bună recoltă, a mulţumit lui Dumnezeu despre aceasta, sperând că va aduce o mare consolaţiune tuturor.

Astăzi Alteţa Sa în onoarea Deputaţiunei Ieşenilor, ne-a oferit un mare dinè, la care au asistat Miniştrii, Deputaţii şi Membrii Municipalităţei din Bucureşti.

Pe Domnul Iordachi Beldiman L-a pus în dreapta Sa, şi în tot cursul mesei Alteţa Sa s'a informat iarăş cu mare interes despre Iaşii şi tot ce-l priveşte, arătând multă bunăvoinţă în privinţa Iaşului.

Alteţa Sa Domnitorul nostru atât prin persoana Sa, cât şi prin primirea afabilă şi foarte binevoitoare, ne-au lăsat în cel mai mare grad uimiţi şi încântaţi.

I. Beldiman, Georgi Filipescu, Al. Balş.

Nu puţin au contribuit acele relaţiuni afişate în întreg cuprinsul Iaşului, la creşterea simţimântelor de simpatie ale locuitorilor vechei Capitale a Moldovei pentru noul Principe Domnitor al ţărei, care-şi inaugură astfel actele sale de guvernământ, cercând a da satisfacere deplină celor mai mari nevoi ale unei părţi din ţară, ce aveà, până la un punct, dreptul să se aştepte la cea mai mare atenţie şi bunăvoinţă din partea Cârmuitorului statului.

Vechea Primărie a Iaşului, văzută dinspre Miazănoapte, dărîmată în 1893.

Cel dintâiu act de intervenire a Principelui Carol în favoarea Iaşului.

Am arătat cari au fost cerinţele fruntaşilor ieşeni ţatât dinainte de alegerea Principelui Carol ca Domn, cât şi imediat după aceasta; am arătat asemenea cum Locotenenţa Domnească luase o serie de măsuri destinate a ogoi plângerile drepte ale Ieşenilor, imediat după nenorocita manifestaţie sângeroasă din 3 Aprilie precedent, măsuri exprimate printr'un Jurnal din 18 ale aceleiaşi luni. Dar proiectele de îmbunătăţiri citate în acel jurnal trebuiau să obţie în mai toate cazurile aprobarea legală a Corpurilor Legiuitoare. Ori, aici tocmai fu piatra de încercare a sincerităţei acelor ce făceau cu uşurinţă tot felul de făgăduinţi, pentru îmbunătăţirea stărei materiale şi morale a Iaşului, şi în special pentru *o largă descentralizare*, singură care ar fi adus cel mai desăvârşit ajutor împotriva scăderei necontenite a foastei capitale a Moldovei.

In Corpurile Legiuitoare însă lucrurile nu s'au petrecut așà de ușor, ci, dela prima încercare, spiritul egoist și acaparator al acelor ce conduceau de fapt guvernul și majoritatea reprezentanților națiunei, ieși în evidență.

Cea mai grăbită trebuință ce o reclamà Iașul, între multele sale cerinți, erà aducerea aici a Curței de Casație, — lucru ce ar fi făcut, după cum o spuneà d-l Maiorescu într'un discurs citat, ca să mai vie și bucureștenii pe la Iași, să ne cunoască și să ne îndrăgească — poate — mai bine. Cum s'au petrecut lucrurile însă în Cameră, când această chestiune primordială îi fu supusă, se întrevede destul de limpede din actele ce le vom reproduce mai jos.

In ședința dela 29 Iunie 1866, venind în discuția Camerei Deputaților chestia strămutărei Curței de Casație dela București la Iași, după desbateri furtunoase urmate, acest corp legislativ găsește de cuviință ca, cu o majoritate de 59 voturi contra și abià 39 pentru, să respingă proiectul sau cererea guvernului, și, în loc, inventează un alt proiect de lege, — o așà zisă compensație, care, în fond erà un paliativ ridicol față cu răul de care suferea Iașul. Se votă atunci să se înscrie în budgetul statului pentru zece ani următori, câte *un milion de lei vechi*, cu destinație *pentru îmbunătățirile orașului Iași*, și **pentru canalizarea Prutului !**

De zece ori pe atâta n'ar fi ajuns desigur nici pentru o cât de rudimentară canalizare a Prutului, necum pentru îmbunătățirile cerute sau absolut trebuitoare orașului Iași.

Acest răsvot al Camerei legiuitoare, după cum e ușor de înțeles, produse efectul cel mai dezastros asupra reprezentanților Iașului, și, cu atât mai mult asupra nu numai a populației ieșene lovite, dar chiar asupra întregei populații a Moldovei, care vedeà cum una din cele mai puternice dureri ale sale erà ogoită de frații munteni, cari compuneau marea majoritate a membrilor Camerei Deputaților.

Turburarea pricinuită în Iași și Moldova de această lovitură frățiască fu așà de mare, încât gogorița separatismului începù a-și arătà iarăși aripile și colții. Protestări violente în întruniri intime ale cluburilor politice, și chiar în casele particulare, atacurile prin presa locală, protestările multor reprezentanți ai populației în Cameră și Senat, puseră pe gând pe membrii guvernului, și în special pe cei ce lucraseră sub mână la respingerea proiectului strămutărei Casației.

Intervenirea Principelui Domnitor în acest vălmășag se pare că preponderă atunci. Pentru întâiași dată în analele noastre politice, și, nu știu dacă cazul s'a mai repetat de atunci, Capul Statului, Principele Carol I, se hotărî să uzeze de prerogativa ce-i dădeà art. 93 din Constituția țărei, adică să opuie *veto* său împotriva punerei în aplicare a legei, care nu fusese cerută de nimeni în chip sincer, și care, departe de a alinà suferințele Ieșenilor, pentru care aveà aparența să fie făcută, prelungià boala la nesfârșit.

Principele Carol cerù dar Ministeriului său să-i prezinte un raport asupra chestiei ce ne preocupă, și să justifice prin el înlăturarea legei nesăbuite votate de Cameră, și readucerea în discuția acestui Corp a principalei cereri ce făcuse obiectul plângerilor cetățenilor ieșeni.

Consiliul de Miniștri, după desbaterile urmate, se văzù astfel silit a încheià următorul

JURNAL.

In şedinţa sa de astăzi, Duminică 3 Iulie anul 1866;

Luând în băgare de samă votul Adunărei Naţionale, din şedinţa sa dela 29 Iunie, în următoarea cuprindere:

„*Art. unic.* Se va trece în budgetul Statului pe fiecare an, *şi pentru zece ani, câte un milion lei, destinat la îmbunătăţirea oraşului Iaşi şi la canalizarea Prutului*".

Având în vedere jurnalul Consiliului miniştrilor dela 18 Aprilie anul curent, spre a veni în ajutorul oraşului Iaşi şi a judeţelor de prin prejur;

Văzând că, pe temeiul hotărârei luate prin mai sus zisul jurnal, s'a înscris sumele necesare în budgetul Statului, şi s'a înaintat măsurile cuvenite pentru executarea celorlalte dispoziţiuni, prezentându-se astfel Adunărei proiectul pentru strămutarea Şcoalei militare în Iaşi, şi acela pentru strămutarea Curţii de Casaţiune;

Văzând că, Adunarea ocupându-se de acest din urmă proiect de lege, în şedinţa sa dela 29 Iunie, l'a respins cu 59 voturi pentru, şi 39 contra, şi a adoptat proiectul de lege care face obiectul votului mai sus arătat;

Văzând că, între proiectul votat de Adunare, şi acela prezentat de Minister, există o mare diferenţă;

Văzând că pe când proiectul guvernului cere strămutarea Curţii de Casaţiune la Iaşi, una din îmbunătăţirile dintr'un întreg şir propus, acel proiect a fost respins, şi Adunarea a adoptat alte două măsuri, cari în starea de strâmtorare în care se află astăzi finanţele ţării, sunt cele mai puţin eficace;

Văzând că între considerentele care a făcut pe foasta Locotenenţă Domnească să adopteze acele îmbunătăţiri, este şi aceia; „că guvernul trecut uitând că oraşul Iaşi s'a pus totdeauna în capul mişcărilor naţionale şi a făcut sacrificii însemnate, pentru consolidarea şi întărirea României, a luat măsura care a sdruncinat interesele acestui oraş, în vreme când, în urma strămutărei capitalei la Bucureşti ar fi trebuit să caute a uşurà pierderile ce trebuiesc să provie din acestă schimbare, prin menţinerea aşezămintelor cari erau în fiinţă, sau chiar prin înfiinţarea altora noi, precum şi prin îngrijirea deosebită ce ar fi pus întru înfiinţarea şi buna întreţinere a căilor de comunicaţiune, mai ales între ambele centruri civilizatoare ale României;

Considerând că în adevăr Iaşii, care a fost capitală, a sacrificat acest avantaj unităţii naţionale, şi că populaţiunea lui, care găsià un mijloc de existenţă şi de prosperitate în concentrarea guvernului în acel oraş, se află astăzi lipsită de acele rezerve, fără a avea cea mai mică compensaţiune;

Considerând că strămutarea Curţei de Casaţiune la Iaşi erà dar mai ales menită a ridicà materialmente acel oraş, a introduce în el o mai mare viaţă intelectuală, şi în fine a întări mai mult unirea, prin o mai întinsă legătură între Iaşi cu toate celelalte părţi ale ţărei;

Considerând că de s'ar sancţionà proiectul de lege votat de Adunare de către Măria Sa Domnul, s'ar închide Iaşilor şi judeţelor de prin prejur speranţa pentru o îmbunătăţire imediată, atât de ardent reclamată;

Hotărăşte:

A se aduce rugăciune Măriei Sale Domnului, ca, în virtutea art. 93 din Constituţiune, să refuze sancţiunea proiectului de lege menţionat şi votat de Adunare în 29 Iunie, şi să autorize prezentarea din nou a proiectului primitiv al guvernului, Reprezentaţiunei Naţionale.

Dispoziţiunile aici cuprinse se vor aduce la îndeplinire de către D. Ministru al justiţiei, după ce se vor supune prin raport colectiv la cunoştinţa Măriei Sale Domnului.

L. Catargi, I. Brătianu, I. Cantacuzino, C. A. Rosetti, I. Ghica, D. Sturdza, P. Mavrogheni.

Jurnalul acesta fu urmat îndată de un raport către Capul Statului, cu data de 3 Iulie 1866, şi cu conţinutul următor:

Prea Inălţate Doamne,

Foasta Locotenenţă Domnească, în Consiliul de Miniştri din 18 Aprilie, a luat o hotărîre, care conţineà mai multe dispoziţiuni de luat, pentru a veni în ajutorul oraşului Iaşi şi al judeţelor de prin prejur.

Aceste dispoziţiuni se rezumă în următoarele puncte :
1. A înscrie în budgetul Statului 500.000 lei pentru pavelele din Iaşi ;
2. A complectà studiile pentru navigarea Prutului ;
3. A desăvârşi cât mai în grabă şoselele cari pornesc din Iaşi ;
4. A se complectà Universitatea din Iaşi ;
5. A se strămutà Curtea de Casaţiune în Iaşi ;

Primul Minister al Principelui Carol I, la 1866.

6. A se strămutà Şcoala Militară în Iaşi ;
7. A se luà mai multe alte măsuri administrative şi financiare.

In urmarea acestei hotărâri s'a înscris sumele necesare în budgetul Statului, şi s'a înaintat măsurile necesare pentru executarea celorlalte dispoziţiuni. Astfel s'a prezentat Adunărei proiectul pentru strămutarea Şcoalei Militare în Iaşi, şi acela pentru strămutarea Curţii de Casaţiune.

Adunarea s'a ocupat de acest din urmă proiect în şedinţa sa din 29 Iunie,

şi respingându-l, cu 59 voturi pentru şi 39 contra, a adoptat următorul proiect de lege:

„Se va trece în budgetul Statului pe fiecare an şi pentru zece ani, câte un milion lei, destinat la îmbunătăţirea oraşului Iaşi şi la canalizarea Prutului".

Intre proiectul votat de Adunare şi acela prezentat de Minister, există, după cum uşor se poate vedeà o mare diferinţă.

Pe când proiectul guvernului cere strămutarea Curţei de Casaţiune la Iaşi, una din îmbunătăţirile dintr'un întreg şir propus, acel proiect a fost respins şi Adunarea a adoptat alte două măsuri, cari în starea de strâmtorare în care se află astăzi finanţele ţărei, sunt cele mai puţin eficace.

Intre considerentele cari au făcut pe foasta Locotenenţă Domnească să adopteze acele îmbunătăţiri, este şi acela „că guvernul trecut, uitând că oraşul Iaşi s'a pus totdeauna în capul mişcărilor naţionale şi a făcut sacrificii însemnate pentru considerarea şi întărirea României, a luat măsuri care au sdruncinat interesele acestui oraş, în vreme când în urma strămutărei capitalei la Bucureşti, ar fi trebuit să caute a uşurà pierderile ce trebuià să provie din această schimbare, prin menţinerea aşezămintelor cari erau în fiinţă, sau chiar prin înfiinţarea altora nouă, precum şi prin îngrijirea deosebită ce ar fi pus întru înfiinţarea şi buna întreţinere a căilor de comunicaţiune, mai ales între ambele centruri civilizătoare ale României". Şi în adevăr, Iaşii care a fost capitală, a sacrificat acest avantaj unităţei naţionale, şi populaţiunea lui, care găsià un mijloc de existenţă şi de prosperitate în concentrarea guvernului în acel oraş, se află astăzi lipsită de acele resurse, fără a aveà cea mai mică compensaţiune.

Strămutarea Curţei de Casaţiune în Iaşi, erà dar mai ales menită a ridicà materialmente acest oraş, a introduce în el o mai mare viaţă intelectuală, şi în fine a întări mai mult unirea, prin o mai întinsă legătura între Iaşi cu celelalte părţi ale ţărei.

De s'ar sancţionà proiectul de lege votat de Adunare, de către Inălţimea Voastră, s'ar închide Iaşilor şi judeţelor de prin prejur, speranţa pentru o îmbunătăţire imediată, atât de ardent reclamată.

Subsemnaţii vin dar, cu cel mai profund respect, şi roagă pe Inălţimea Voastră, ca în virtutea art. 93 din Constituţiune, să refuzaţi sancţionarea proiectului de lege menţionat şi votat de Adunare în 29 Iunie, şi să autorizaţi pe subsemnaţii a prezentà din nou Reprezentaţiunei Naţionale proiectul primitiv al guvernului.

Suntem cu cel mai profund respect
Al Măriei Voastre
prea plecaţi şi supuşi servi,

Miniştri secretari de Stat: *Lascar Catargi, C. A. Rosetti, D. Sturdza, P. Mavrogheni, I. Ghica, I. Cantacuzino.*

Asupra acestui raport Domnitorul puse înaltul apostil:

Unindu-Ne cu motivele expuse de Consiliul Nostru de Miniştri, în virtutea art. 93 din Constituţiune, refuzăm sancţiunea Noastră legii votate de Adunare, în şedinţa sa din 29 Iunie, şi autorizăm a se prezintà din nou Reprezentaţiunei Naţionale proiectul primitiv al guvernului.

CAROL.

Cu această înaltă rezoluţie, pornită dintr'un simţ de dreptate şi de satisfacere a legitimelor cerinţi ale cetăţenilor Ieşeni, legea vexatorie votată de Camere fu anulată, şi acest Corp legislativ fu din nou chemat a se pronunţà asupra aceleiaşi chestiuni ce i se ceruse dintâiu, strămutarea Curţei de Casaţie dela Bucureşti la Iaşi.

Chipul cum au urmat apoi desbaterile, şi rezultatul practic ce a avut această înaltă intervenire, se vor vedeà mai departe.

Contele Filip de Flandra.

CAPITOLUL III.

Intâia venire a Domnitorului Carol I în Iași. August, 1866.

Primirea entuziastă în țară și în Iași. Relațiunile și constatările făcute de Prinț. Asigurările date în privința satisfacerei cerințelor Iașului. Donațiuni. Impresia ce făcù Iașul asupra Prințului.

Când tânărului Domnitor al țărei, după cele dintâiu regulări ale afacerilor celor mai zornice ale Statului, fu de a face cunoștința mai de aproape a întregei populațiuni românești, și a cercetà orașele și localitățile peste cari soarta îl chemase să domnească.

Entuziasmul cu care fu primit Carol-Vodă în drumul ce făcù prin țară, pornind din capitala București, și până la ajungerea sa în vechea capitală a Moldovei, în 17 August 1866, fu din cele mai mari, și mulțumirea sufletească a Domnitorului se exprimà la fiece pas sau popas, fiind pretutindeni întâmpinat de urările sincere ale locuitorilor, orășeni sau săteni, fără distincție de rang sau îndeletnicire.

Primarul Iașului vesti această călătorie cetățenilor ieșeni prin afipte și prin ziarele locale, dispunând primirea noului Domnitor Carol I, ce urmă să sosească în Iași în ziua de 17 August 1866, după următorul Program :

1. D-l Prefect de județ cu Protoereul și autoritățile respective, la marginea districtului va primi pe M. S. cu onorurile cuvenite.

2. O deputațiune dintre cetățenii Ieșeni va merge întru întâmpinarea M. S. la Lețcani, cale de 1½ oră afară din politie.

3. La bariera Păcurari sub un arc triumfal, ornat cu cifra M. S. Carol I și armele țărei, se va primi de Protoereul Iașilor, reprezentantele clerului, de Prefectul poliției, de Comandantul garnizoanei, de Primarul cu Consiliul comunal și breslele neguțătorilor grupați sub banierile lor și acea municipală.

4. M. S. punând piciorul pe pragul Municipiului Iașilor, Primarul îi va prezentà pâine și sare, obiceiu strămoșesc, și îl va felicità de bunăvenire.

M. S. suindu-se într'o trăsură Domnească de gală, precedată și urmată de o escortă de jandarmi și lăncieri, va înaintà încet pe strada Păcurari, la a căreia capăt va trece sub un al doilea arc triumfal.

6. M. S. descinzând strada Mare, va trece sub un al treilea arc din răspântia Paşcanu.

7. M. S. apropiindu-se de Sft. Mitropolie va trece prin şirul elevilor români dela şcoalele de: arte, primare, seminar, gimnaziuri şi Universitate, şi va intra în curtea mitropoliei, pe sub un al patrulea arc, unde trupele din armata română îi vor prezentă armele.

8. M. S. la întâia treaptă a peristilului Sfântei Biserici va fi primit de doi Arhierei şi condus până la uşa principală, unde Preasfinţitul Mitropolit şi Episcopii Eparhioţi, cu Arhiereii titulari şi clerul înalt, îmbrăcaţi în vestminte, vor întâmpina pe Domnitor. P. S. Mitropolit luând Sft. Evanghelie şi Crucea din mâna Arhimandritului de scaun, o va prezintă M. S. spre sărutare, iar apoi, luându-l împreună cu Episcopul Dunărei-de-Jos, îl vor introduce în biserică, intonându-se docsologii. Aici, după închinare, se va sui M. S. în strana Domnească, iar părintele Episcop Suhupan va rosti un cuvânt de felicitare pentru buna-venire a M. S.

Corul bisericesc va întonă un Imn la ieşirea M. S. din Catedrală.

9. M. S. după această sfântă ceremonie făcută mai întâi lui Dumnezeu, va merge la palatul său de ospitalitate, ce I s'a gătit la Domnul Ministru Mavrogheni, în strada Copoul.

10. Intrarea M. S. în Iaşi se va semnală prin tragerea tuturor clopotelor dela Biserici, cari cu religiozitatea cântului lor vor anunţă fericita sosire în Iaşi a M. S. Carol I.

Seara toate stabilimentele publice şi poliţia va fi iluminată.

Primar, *D. Gusti.*

*

Apropiindu-se de Iaşi, autorităţile de aici, împreună cu mulţi cetăţeni din cei mai de samă, formând o deputaţiune, în care ca reprezentanţi ai Comunei fură desemnaţi Generalul C. T. Balş, Iordachi Beldiman, Constantin Sutzu, Dim. Corne, Dr. Fătu şi Nicolae Alcaz, ieşi întru întâmpinarea Domnitorului, la comuna apropiată Leţcani, din drumul spre Roman, unde aşteptară şi primiră cu alaiul cuvenit pe Capul ţărei.

Asupra acestei călătorii şi petreceri în vechea capitală a Moldovei, ziarul oficios contimporan *Progresul*, dă samă amănunţită, din care spicuim relaţiile ce urmează:

Mercuri (17 August 1866), pe la 2 ore d. a., M. S. Carol I, sosind la poşta Socii, unde este marginea judeţului, a fost primit de Prefectul şi Protoereul de judeţ; aici erau comunele Bădenii, Ceplenita şi Şipotele, cu Primarii respectivi, cari au avut onoare a prezentă M. S. pâine şi sare. Un număr mare de locuitori săteni au escortat călări trăsura M. S. pe tot drumul; — din distanţă în distanţă erau Primarii cu comunele respective pe drum, cari au prezentat devotamentul lor M. S. Comuna Cotnari s'a deosebit din toate celelalte comune rurale, prezentând M. S. poame şi alte fructe alese din livezile locuitorilor.

Comuna Podul-Iloaei a primit pe M. S. în marginea târguşorului, sub un arc de triumf de verdeaţă şi toţi locuitorii acestei comune, atât creştini, cât şi israeliţi, au rivalizat în entuziasmul cu care au primit pe M. S.

Ajungând la Leţcani, jumătate poştă departe de Iaşi, M. S. a fost primit de o deputaţiune a oraşului Iaşii, compusă din notabilităţile oraşului, pe lângă care s'a însoţit şi comuna Leţcani cu cele vecinate, cari au avut onoare a prezentă M. S. un snop de grâu şi un miel împodobit cu cordele şi flori; deaici până în marginea oraşului,

Escadronul de Cavalerie ieșană, (Ulani, Lăncieri) în 1866.

M. S. a fost excortat de trăsurile în care venise deputațiunea și de un număr însemnat de locuitori săteni călări.

M. S. ajungând la barieră, sub un arc de triumf cu armele României, a fost primit de Primarul urbei Iașii, cu tot Consiliul Municipal și o mulțime de cetățeni, cari au oferit pâine și sare Domnitorului. Cu această ocaziune d-l Primar a rostit următoarele cuvinte:

Bine ați venit Măria Ta!

Ca pâinea și sarea cu care Vă primim, astfel, Măria Ta, este de bună inima Românului.

Bucuria Ieșenilor când Domnitorul le vine, este mare, iar speranța și credința lor pentru Iași, semină!

Așà, Măria Ta! privind asupra acestor săditori ai Unirei Române, cari cu căldură și devotamemt Vă înconjoară, ei cu fraternitate strigă: Să trăiască România, cu Domnitorul ei Carol I!

La acestea Domnitorul a răspuns:

Mulțumim de bună primire, și dorința Mea a fost de mult a veni în orașul Iași, spre a alinà prin prezența Mea suferințele Ieșenilor; însă împrejurările politice M-a reținut de a-mi îndeplinì dorința mai curând. Eu viu acuma să aduc consolație iubiților Mei Ieșeni.

Tot aici a fost întâmpinat M. Sa de Prefectul de oraș, de Comandantul superior al garnizoanei, de o deputăție a notabilităților Comunităței israelite, și de toate corporațiunile.

După această primire, M. S. suindu-se în trăsura înadins pregătită pentru această solemnă ocaziune, cu D-l Ministru Mavrogheni, Generalul Ioan Ghica și cu Prefectul județului, escortat de un pluton de jandarmi și două escadroane de cavalerie, au înaintat încet prin strada Păcurarii. La școala primară de fete ce este în astă stradă, fu primit de eleve cu buchete de flori și strigări de ura, de unde au înaintat până la al doilea arc de triumf în capătul acelei strade; deaici a continuat pe strada Mare, trecând sub al treilea arc triumfal din spntenia pronumită Pașcanu, de unde a mers la Mitropolie. In fața grilajului Sft. Mitropolii, se aflau înșirați toți elevii școalelor

primare şi de arte, stând sub stindardele lor respective; intrând în curtea bisericei, garnizoana oraşului a prezentat M. S. armele.

Pe peristilul Mitropoliei M. S. fu primit de cler, care l-a condus până la uşa bisericei catedrale, unde a fost primit de P. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, Calinic Miiclescu, azistat de Arhiereii eparhioți şi titulari, conducându-l înlăuntrul bisericei.

M. S. s'a suit în strana Domnească şi a ascultat docsologia. După terminarea ceremoniei religioase, M. S. suindu-se în trăsură s'a dus la casele D-lui Ministru Mavroglheni, pregătite pentru primirea M. S. Pe toate stradele pe unde a trecut, casele erau împodobite cu steaguri naţionale, covoare, şaluri, etc. Din toate balcoanele şi ferestrele doamnele aruncau cele mai frumoase buchete de flori, împodobite cu cordele tricolore. Seara tot oraşul a fost splendid iluminat.

M. S. după ce a prânzit, a binevoit a face o preumblare pe stradele principale ale oraşului. Atât la sosirea M. S. cât şi seara, M. S. a fost aclamat de manifestaţiunii entuziastice. De când există oraşul Iaşi nu se ţine minte ca vreun Domn să fi avut o primire atât de strălucită. Poporul a stat până târziiu noaptea împrejurul casei M. Sale.

A doua zi Joi, M. S. la orele 12 a primit toate autorităţile civile şi militare, înaltul cler, precum şi toate persoanele private de distincţie, la care M. S. a rostit următoarele cuvinte:

Domnilor!

Dela sosirea mea în România, aveam cea mai vie dorinţă de a veni la Iaşi şi de a vizită această frumoasă parte a nouei mele Patrii. Evenimentele politice cari s'au succedat şi grelele preocupaţiuni a afacerilor generale ale Ţărei, m'au împiedecat până acum de a veni în mijlocul Domniilor-Voastre. Astăzi această dorinţă a inimei mele s'a îndeplinit. Mi-aţi făcut o recepţiune de care voiu păstră cea mai plăcută aducere aminte. Vă mulţumesc, Domnilor, cu sinceritate.

Am văzut şi am trecut în aceste din urmă zile una din părţile cele mai frumoase ale ţărei mele, care a fost încercată de doi ani de atâtea nenorociri, pe care nu este dat puterei omeneşti de a le în

UNIFORMELE ARMATEI MOLDOVENEŞTI IN 1866.

Infanterie. Vânători. Cavalerie (Ulani). Infanterie (manta). Husari.

lătură, ea nu poate decât a le alină. Să implorăm dela D-zeu mila sa pentru ca să se îndure de a ocroti Patria noastră și poporul nostru în aceste grele momente, și tot el să depărteze nenorocirile epidemiei care o bântuie încă, precum și amenințările unei recolte neîndestulătoare. Guvernul meu va face tot ce este prin putință pentru a ușură aceste suferințe, însă pentru aceasta concursul tuturor cetățenilor este indispensabil. Cu plăcere am văzut că caritatea obștească a ușurat multe din aceste calamități.

Chestiunea financiară este acea care absoarbe în acest moment toate preocupațiunile guvernului meu. Situațiunea care vă este cunoscută se află mai îngreueată prin foametea ce ne amenință. Guvernul meu s'a grăbit mai înainte de toate de a ușură sarcinile tezaurului prin economie; reducerile însemnate cari s'au făcut asupra cheltuielilor acestor cinci luni din urmă, sunt cea mai vie dovadă, precum și nestrămutata hotărîre de a așeză equilibrul în finanțele noastre, și de a înlătură prin toate mijloacele noui impozite contribuabililor. Prin economie și bună chibzuință sper că finanțele noastre vor fi peste puțin regulate.

Organizațiunea justiției și a administrațiunei este, o știu, imperios reclamată : voiu aveà asupra ei o mai mare îngrijire, voiu căutà a ajunge asemenea la *descentralizațiune* și la desvoltarea graduală a instrucțiunei publice și a căilor de comunicațiune.

In ce privește orașul Iași, care a fost unul din centrele principale a marelor și frumoaselor idei naționale, și care a sacrificat totul pentru a da națiunei Române cea mai mare putere : Unirea ! *Eu îl consider ca a doua capitală a României*, și *sunt decis de a rezidà în el regulat, dacă voiu puteà, o parte a anului*, îndată ce chestiunile generale de organizațiune interioară mi-ar permite.

Strămutarea Școalei Militare aici, deși de un folos secundar, este totuși o dovadă despre sincera îngrijire a guvernământului meu, și dacă permutarea Curței de Casațiune n'a putut încă să se îndeplinească, sper totuși că viitoarea Reprezentațiune Națională va ține samă de dorințele Domniilor-Voastre.

Providența care pururea a ocrotit scumpa noastră Patrie, ne va ocroti cu atâta mai mult astăzi. Să avem credință în Ea ; să ne întărim prin concordie, și România va ieși biruitoare din această din urmă încercare.

Sosind în noua mea patrie, am declarat că voiu împărți cu Domnia-Voastră atât soarta cea bună, cât și cea rea ; puneți toată confiența voastră în Dumnezeu, și încredințați-vă în Mine la orice împrejurare.

In fine, pe lângă norocirea ce simt de a mă aflà în mijlocul Domniilor-Voastre, este și aceea de a vă cunoaște mai de aproape.

Fiți vă rog interpretul sentimentelor și a dorințelor mele de înflorire care mă mișcă în particular pentru orașul Iași, care m'a primit cu atâta căldură.

La aceste cuvinte Primarul Gusti răspunse :

Ca Primarul Municipiului Iași, Măria Ta, mă simt dator a Vă mulțumi despre aceste cuvinte pline de mângâiere, ce a-ți vărsat în inimile noastre cele întristate. Să trăiască dară Domnitorul nostru Carol I !

Cuvintele M. S. au fost primite cu cel mai călduros entuziasm, aclamări repeţite au întrerupt mai de multe ori pe M. S. După primirea autorităţilor toţi D-nii Consuli au avut onoare a se prezentà în audienţă particulară.

*

Apoi, Carol-Vodă, în zilele următoare a vizitat: *Spitalul Sft. Spiridon, Penitenciarul central, Institutul Grigorian, Ospiciul alienaţilor din Mânăstirea Golia.* Aici M. S. a mai vizitat şi *Casa apelor*, şi a binevoit a se sui în turnul Mânăstirei, ce servea de pază Pompierilor contra focurilor din oraş. Privirea frumoasă din acest turn a încântat pe M. Sa. A vizitat apoi *Colegiul Naţional*, foasta *Academie Mihăileană.* Deaici trecù la *Universitate*, în a cărei local se află şi *Pinacoteca* şi *Şcoala de pictură*, înfiinţate mai cu temei prin stăruinţa pictorului Gh. Panaiteanu. Tânărul Domnitor fu surprins aici de lucrările elevilor şcoalei de pictură, care expuse tablouri şi desemnuri în opt saloane. Când se puse în cunoştinţa Principelui hotărârea guvernului prin care din economie budgetară se desfiinţase şcoala de pictură din Iaşi, Domnitorul făgădui că va stărui ca şcoala să se reînfiinţeze, fiind nevoie de ea pentru cultura artistică de care se arată vrednică, prin lucrările expuse de elevii ce erau acum ţinuţi numai prin stăruinţa Directorului Panaiteanu. Şi într'adevăr, după puţin timp şcoala de pictură a reînceput a funcţionà, graţie bunei-voinţi a Domnitorului.

Printre tablourile, cari au atras atenţia Alteţei Sale, fură acelea executate de talentatul tânăr Emanuel P. Bardasare, în vârstă de 16 ani. Cerând să-i fie prezentat, Domnitorul l-a încurajat, felicitându-l, şi hotărî să fie trimis ca prim bursier din propria sa casetă, la Berlin, dându-i şi o scrisoare de recomandaţie către un renumit pictor Richard Lauchert, care-l primi în urma unui concurs la Academia de Belle-Arte din Berlin.

Odată cu plecarea sa, Principele Carol însărcină pe Gh. Panaiteanu, să cumpere diferite statui turnate în ghips, ce erau trebuitoare pentru studiile Şcoalei de pictură.

Mai vizită Principele apoi *Cabinetul de Istorie naturală, Biserica Armeană, Biserica Trei-Erarhi, Spitalul Militar, Şcoala Technică, Spitalul Israelit, Grădina Publică, Mânăstirile Frumoasa şi Galata*, unde a vizitat *Ospiciul infirmilor* şi *stabilimentul sericicol, Mânăstirea Cetăţuia, Seminarul dela Socola* şi *parcul Prinţului Mihail Sturdza, Spitalul Paşcanu din Tătăraşi, cazarma Dorobanţilor* din Beilic; *Biserica Sft. Neculai-cel-Mare*, unde se ungeau Domnii; apoi *Palatul Administrativ*, şi în urmă a vizitat *pe Inalt Prea Sfinţitul Mitropolit.*

Memoriul Ieşenilor intitulat: Dorinţele din 1866. Escursia la Cristeşti. Proclamaţia Domnitorului către Ieşeni.

In ce priveşte cercetările şi relaţiile avute de Domnitor cu societatea ieşană în genere, vom mai notà aici diferitele dări de samă ale ziarelor contimporane, de deosebite partide.

Astfel, mai întâiu, oficiosul *Progresul*, scrie:

Duminică, 21 August, M. Sa Vodă a fost la Mitropolie, unde a azistat la Sft. Leturghie, care s'a săvârşit de P. S. Mitropolitul. La orele 11 a trecut la biserica Catolică, unde Episcopul Misiunei Apostolice a funcţionat Sfânta Masă.

Strada Mare, curtea Mitropoliei şi a bisericei Catolice, erau tapisate de popor, care priveà şi admirà simţul de religiozitate al Domnitorului.

M. S. după amiazi făcù mai multe vizite pe la cetăţenii din Iaşi.

Seara, M. S. dădù un prânz de 150 persoane în sala Teatrului Naţional, care fu decorată de minune. In centrul plafonului, pe unde se lasă policandrul, erà nodul de unde descindeau lanţuri încordate de verdeaţă ce se legau de rândul lojelor de sus : lojele celelalte erau festonate cu verdeaţă, şi pline de dame elegante. Candelabruri mari şi numeroase dădeau o lumină feerică, şi în fundul scenei stà o panoplie de arme.

Forma mesei era cà a unui magnet, în a căruia punct arcat stà M. S., unde se aţinteau toate privirile; în faţa M. S. stà Pr. S. Mitropolit, cu un Arhiereu şi Episcopul Catolic; tot acolo erau grupaţi Pastorul Protestant şi Protoiereul Armean.

M. S. sculându-se, ridică următorul toast :

Domnilor,

Este pentru mine o serbare de a vă vedeà pe toţi adunaţi astăzi în jurul meu. Intâia mea şedere în Iaşi va luà locul între cele mai plăcute aduceri aminte.

Cu cea mai vie părere de rău mă voiu depărtà de Domnia-Voastră şi de acest oraş, care mi-a arătat într'un chip atât de strălucit afecţiunea şi devotamentul său. Fiţi convinşi Domnilor, că voiu purtà în totdeauna cel mai mare interes pentru Iaşi, care a arătat atâta abnegaţiune.

Făcând dar urările cele mai sincere pentru prosperitatea a celei de a doua capitală a României şi a celei de a doua reşedinţă a Noastră, închin acest pahar în sănătatea locuitorilor din Iaşi.

La aceste cuvinte Dim. Gusti, Primarul Iaşului, răspunse :

Domnitorul Românilor la masa care ne dă, ridică un toast în prosperitatea Iaşilor.

Ei bine Domnilor ! Municipiul Iaşilor, această sentinelă română pusă la porţile Orientului, a suferit mult. Acuma, aruncând un văl asupra trecutului, la cuvintele mângâietoare şi graţioase ale Domnitorului răspund :

— Să bem cupa bucuriei în fericirea ţărei, a M. S. Carol I, şi a strălucitei Sale Familii !

La ieşirea din teatru M. S. fu aclamat şi întâmpinat cu foc bengal şi iluminaţiune.

*

Luni de dimineaţă Domnitorul însoţit de Prefectul de judeţ, Primarul şi un Aghiotant, a vizitat biserica Protestantă, unde fu primit

cu flori aşternute şi cântări. De aici a trecut la Pensionatul deschis de Misiunea catolică, unde se întâmpină de Episcopul Catolic şi D-na Directriţă; apoi au vizitat Banca Moldovei şi toate încăperile acestui stabiliment, cari au înfrumuseţat de câţiva ani un punct principal din politia noastră.

In urmă a păşit la cazarmele dela Palatul Administrativ, vizitând grajdurile şi manejul, apoi Palatul Municipal cu Prefectura de oraş şi Comanda principală de pompieri, deasemenea fură vizitate. Aici Prefectul de judeţ şi Primarul, din nou a rugat pe M. S. a ordonà îmbunătăţirea acestei instituţiuni, atât de trebuitoare pentru siguranţa de foc.

La orele 1¼ intrând M. S. la palat, Consiliul Municipal avù onoarea a fi primit în camera Sa; iar Primarul zise următoarele:

Măria Ta!

In numele politiei, Consiliul Comunal vine a Vă depune din nou omagiile sale pentru onorurile ce M. Ta a-ţi binevoit a-i face prin banchetul de ieri ce 'I aţi dat!

Apoi Primarul avù onoare a da M. Sale un *Memoriu despre Iaşi*, cuprinzând acele ce ar fi de făcut pentru ridicarea lui din starea de cădere în care se află, şi adăogând rugămintea ca să-l ia în Inalta Sa apreciare, şi să facă ceeace M. Sa a binevoit cu atâta graţiozitate a promite Ieşenilor.

Iată textul acestui *Memoriu*:

Măria Ta,

Comuna Iaşilor se simte fericită de sosirea Măriei Tale în sânul său. Se simte fericită cu atât mai mult, cu cât astă bună-voinţă a Măriei Tale îi dă ocaziunea de a-şi împlini o îndoită datorie: deoparte, datoria plăcută de a mulţumi profund Măriei Tale pentru solicitudinea cu care v'aţi arătat către acest oraş, dela cele dintâiu zile ale suirei Măriei Tale pe tronul Românilor; de altă parte, datoria imperioasă de a vă arătà deaproape starea comunei, suferinţele şi dorinţele ei.

Măria Ta! Iaşii, care 300 de ani fu capitala Moldovei, el cel dintâiu dădù naştere ideei de unire a acestor ţări surori Moldova şi Valahia; şi când această idee ieşi victorioasă din luptele politice, când ea începù să se realizeze şi să devină un fapt, Iaşii fu cel dintâiu şi acel care făcù acele mai multe şi mai mari sacrificii.

El fu acel care alimentă unirea ca nici un alt oraş al României. A enumerà astăzi sacrificiile făcute de acest oraş, ar fi nefolositor, căci Măria Ta dejà le ştie, şi oricine îşi poate închipui cât poate suferi şi cât sacrifică un oraş, când scaunul reşedinţei dimpreună cu capitala, se mută din el.

Insă din nenorocire, Măria Ta, sistemul eronat al centralizărei făcù, ca pe lângă sacrificiile voluntare şi necesare, să i se sacrifice, fără nici o necesitate, şi interesele cele mai drepte, aşà încât sacrificiile, în loc de a-i da un titlu de recunoştinţă şi a face ca să fie considerat ca a doua capitală a României, îl aduse mai întâiu la uitare, şi apoi, când a cutezat să reclame oarecari îmbunătăţiri drepte şi necesare, atunci a fost taxat: de cuib al reacţionarilor, de oraş jidovesc şi în care se respiră numai corupţiune; atunci o politică rău nimerită duse la ideea că acest oraş trebuie nimicit, pentru ca să se nimicească cu el şi ideea *provincialistică* de Moldova.

Sistemul viţios al centralizărei, în care un oraş dă tonul la o ţară întreagă, duse pe România la culmea suferinţelor şi aduse consecinţa necesară dela 11 Fevruarie. Atunci orizontul politicei interioare a ţărei începù a zâmbi şi speranţele Iaşului începură a renaşte.

Apăsarea şi nedreptatea trecutului, trebuie să o mărturisim, dădù loc incidentului dela 3 Aprilie. Incident trist în care Iaşii văzù sângele fiilor săi curgând pe pavelele sale, drept sacrificiile ce făcù cauzei Unirei!

Locotenenţa Domnească de atuncea cunoscând adevărata stare a lucrurilor, şi luând în consideraţiune că „Guvernul trecut, uitând că oraşul Iaşi s'a pus totdeauna în capul mişcărilor naţionale, şi a făcut sacrificii însemnate pentru consolidarea şi întărirea României, a luat măsuri cari au sdruncinat interesele acestui oraş, în vreme când, în urma strămutărei Capitalei la Bucureşti, ar fi trebuit să caute a uşurà pierderile ce trebuiau să provie din această schimbare, prin menţinerea aşezămintelor cari erau în fiinţă, sau chiar prin înfiinţarea altor noi (Monitor No. 89 din 23 Aprilie 1866), s'a grăbit a aprobà jurnalul Consiliului de Miniştri din 18 Aprilie, prin care recunoscând meritele Ieşenilor, le promise oarecari îmbunătăţiri.

In adevăr, Măria Ta, Iaşii sunt într'o stare tristă. Imprejurările descrise în scurt şi legea comunală îl desbracă de mijloace, înmulţind sarcinele astfel, încât Consiliul Comunal se văzù nevoit a pune dări peste puterile stoarse ale cetăţenilor, şi cu toate acestea tot a nu-şi puteà îndeplini necesităţile.

Biserica, una din datoriile cele întâiu ale oricărui creştin, cu ruşinea noastră o mărturisim, în comuna noastră, că nu se poate bine îngriji din cauza lipsei de mijloace. Trei biserici numai fac sfântul serviciu, şi altele sunt aproape să înceteze. Consiliul comunal văzând cu durere că, pe când evreii înmulţesc şi îmbunătăţesc sinagogele lor, noi în ţara noastră trebuie să vedem bisericile noastre închizându-se, a propus un mijloc pe care guvernul trecut l-a respins.

Din 27 de biserici ale comunei Iaşilor, afară de cele închinate locurilor afară din ţară şi acum secularizate, 9 sunt bogate, iar 18 sunt sărace. Cele bogate se caută prin epitropi cari dau numai semi comunei, iar cele sărace le-a lăsat în sarcina comunei pe temeiul art. 11 din legea comunală, care zice : „fiecare comună este datoare a îngriji de cultul, de biserica sau bisericile religiunei la care aparţine".

Vezi, Măria Ta, cât de rău se interpretează această lege, şi cât în defavoarea comunei. Legea lasă îngrijirea bisericei în sarcina comunei, fără să facă distincţiune de cele bogate şi de cele sărace. Consiliul comunal a opinat ca din venitul bisericilor din Iaşi să se facă o casă comună, din care să se poată ţine toate, însă Ministerul a respuns că nu poate violà dispoziţiunile donatorilor prin întrebuinţarea venitului unei biserici la celelalte.

Dar în materii de interes public, nu se raţionează numai din punctul de vedere al dreptului privat, precum nu se raţionà din punctul dreptului privat, atunci când se secularizară averile Mânăstirilor în folosul Statului nostru.

Când o comună nu este în stare a îngriji de biserica sa, oricine poate înţelege cum merg celelalte instituţiuni ale sale.

Astfel, Măria Ta, nu suntem mai fericiţi nici în privirea şcoalelor. Şi în această privire comuna, cu toate marele sale anevoinţi, nu este în stare a satisface necesităţile materiale ale şcoalelor primare.

Avem şi o Universitate, a cărei temelie este pusă înainte de Unire, iar care nu numai că n'a prosperat, ci încă a dat înapoi. In loc de a se completà în toate facultăţile sale, i s'a ridicat şi facultatea de teologie şi medicină.

N'avem măcar o singură şcoală practică de industrie.

Şcoala ce avem numită de meserie, este în o stare care nu corespunde scopului său. Acum de curând s'a suprimat şcoala de sericicultură, menită pentru lăţirea culturei viermilor de mătase, sub cuvânt că cu aceasta se cheltueşte 54.000 lei anual, când în fapt, după spunerea Directorului acestui Institut, nu s'a cheltuit decât vreo 18.000 lei.

Iaşii, după poziţiunea sa, nu are comerţul mare, şi tot comerţul său cel mic, este în mâna evreilor, cari astfel sunt de mulţi, şi relaţiunile lor comerciale sunt astfel de întinse şi ţesute, încât Românilor le este cu nepu'inţă a concurà. In această privinţă, elementul Românesc, nu o putem zice că este măcar în luptă cu evreii, căci el este predominat. Evreii predomină cu mulţimea numărului, cu capitalurile în numerar, în mobile şi nemobile, câştigate tot aici în ţară, şi în urmă cu mijloacele lor în care morala şi conştiinţa nu mai au nici un rol. Apoi evreii prosperează, pentrucă ei au o comunitate liberă, când noi nu avem o libertate deplină comunală.

Dacă deoparte comerţul Român nu va fi încurajat, iar de altă parte evreii nu vor fi mărginiţi cel puţin temporar, atunci în adevăr acest oraş curând va încetà de a fi Românesc.

Nici în lucrările publice nu stăm mai bine. Antreprenorii se plâng despre neplătirea mandatelor, şi asta le serveşte de scuză pentru nelucrarea pavelelor.

Pompierii noştri, de când sunt pe contul Guvernului, căruia îi dăm o subvenţiune de 150.000 lei anual, nu mai au instrumente cu cari să opereze. Consiliul comunal a propus ca, din subvenţiunea ce dă comuna, să se scadă o sumă pentru cumpărarea de pompe noi, şi Ministerul a răspuns că se vor cumpără pompe noi pentru Bucureşti şi cele vechi reparându-se se vor trimite la noi.

Pe când în Bucureşti s'a făcut edificii şi institute însemnate, la noi nu s'a mântuit măcar cazarma dela Copou, edificiu început încă sub Domnitorul Grigore Ghica.

Palatul Administrativ, în care funcţionează Tribunalele şi Curţile, a fost descoperit, în parte, de furtuna întâmplată în vara anului 1865, şi astăzi după un an trecut, plouă încă în camerile sale, căci nu s'a mai acoperit.

Mitropolia noastră zace în ruină. Edificiile bisericilor şi toate zidirile publice în stare rea, rămânând fără nici un rezultat toate intervenirile Primăriei, şi mai orice proiect de îmbunătăţire, pentru noi, rămase o literă moartă.

In astă stare, Măria Ta, găsiţi Comuna Iaşilor, ieri încă Capitală a Moldovei, şi oraşul în care elementul Românesc erà destul de tare ca să o alimenteze pentru a deveni un fapt.

Astăzi, când, sub Măria Ta, România a căpătat o Constituţiune ce promite descentralizarea, şi Iaşii începe a-şi întări speranţele sale.

Măria Ta, dă voie Comunei Iaşilor ca, cu o vie mulţumire şi cu profund respect să vă prezinte omagiile sale, pentru înalta bunăvoinţă ce aţi arătat către ea; dă-i voie, Măria Ta, să-ţi mulţumească mai întâiu pentru vizita Măriei Tale, şi apoi pentru altele ce guvernul Măriei Tale a făcut în favoarea sa.

Comuna vă mulţumeşte pentru reînturnarea Şcoalei Militare în Iaşi, promisiune dată încă de Locotenenţa Domnească.

Vă mulţumeşte pentru proiectul de lege a strămutărei la Iaşi a Curţei de Casaţiune, proiect pe care-l vedem cu părere de rău respins de Adunare.

Vă mulţumeşte, şi mai cu osebire, pentru retragerea din proiectul de Constituţiune a Articolului prin care se dă evreilor dreptul de împământenire, articol care ar fi pus în pericol, cu vremea, chiar existenţa naţionalităţei Române.

Acum comuna vă roagă, Măria Ta, ca după ce i-aţi ascultat suferinţele cauzate de trecut, şi mulţumirile către Măria Ta, să-i daţi voie a vă supune şi unele din dorinţele ei, reclamate de necesitatea morală şi materială.

S'a vorbit de mai multe îmbunătăţiri pentru Moldova şi special pentru Iaşi, de exemplu: facerea unui drum de fier, navigarea Prutului, însă aceste îmbunătăţiri fiind greu de realizat, după împrejurări, şi cerând un timp prea îndelungat, rămân numai proiecte, şi astfel nu aduc nici o vindecare relelor eminente de cari suferă Iaşii. Comuna vine şi vă roagă pentru îmbunătăţiri cari sunt mai lesne de realizat, şi al căror balsam binefăcător va aveà un efect mai curând simţit.

Comuna Iaşi doreşte şi vă roagă:

1. Ca ungerea Măriei Tale de Domnitor al Românilor să se facă în sânul său, leagănul unirei.

2. Ca Măria Ta să aibi înalta bunăvoinţă de a încurajà Iaşii cu şederea Măriei Tale în el şese luni pe an.

Această onoare ce a-ţi face Iaşilor, ar da nu numai Măriei Tale ocaziunea de a cunoaşte de aproape această parte a ţărei şi în special Iaşii, dar ar fi pentru acest târg şi satisfacerea cea mai mulţumitoare.

3. Ca toate bisericile din Iaşi, afară de cele secularizate cari au fost închinate locurilor de jos, să fie date în căutarea comunei, dimpreună cu averile lor, pentru ca din aceste averi să se poată îngriji şi bisericile cari nu au averi, iar restul să-l poată întrebuinţà pentru şcoli, care nu este un scop mai puţin pios.

Astfel nu am mai suferi ruşinea de astăzi de a ne vedeà bisericile închise, căci toate ar fi îngrijite dimpreună cu şcoalele, şi comuna, fiind uşurată de aceste sarcini, s'ar uşurà şi în privirea contribuţiunilor.

4. Ca Universitatea din Iaşi să se complecteze în toate facultăţile sale. Românii au mare necesitate de un al doilea centru civilizator, care să fie destul de tare pentru a susţine şi a apărà libertăţile şi viitorul naţiunei Române.

5. Ca să se înfiinţeze şcoale practice de industrie, atât pentru băieţi cât şi

Arcul de triumf ridicat în răspintenea Paşcanu, cu prilejul întâiei veniri în Iaşi, în 1866, a Principelui Carol I.

pentru fete, subvenţionate de Stat, şi cari să fie sub privigherea comunei. Astfel de şcoale sunt de cea mai mare necesitate pentru Români şi mai cu samă în Iaşi. Astfel de şcoale ar contribui mult ca elementul românesc să se ridice din îngenunchierea în care este acum căzut.

6. Fiindcă s'a regulat ca să se vândă proprietăţile Statului acele cari au până la 500 galbeni venit, apoi comuna doreşte, Măria Ta, ca aceste proprietăţi din Iaşi să se vândă numai la Românii creştini, cu concesiuni cari să le înlesnească plătirea.

In adevăr domeniile Statului se vând pentru plata de datorii, însă Statul nu se va uşură mult cu proprietăţile din Iaşi, şi această măsură ar contribui iarăşi foarte mult la slăbirea coaliţiunei compacte a evreilor, cari ocupă cele mai multe şi mai frumoase proprietăţi din Iaşi.

7. Ca pe împrejurimile imediate ale Iaşilor, cari sunt proprietăţi ale Statului, să se colonizeze Români, cu condiţiune de a nu-şi puteà înstrăină acele proprietăţi decât la Români, fiind aceasta făcută în scopul de bine public al întărirei românismului.

8. Ca Curtea de Casaţiune să se strămute în Iaşi.

Aceasta este o dorinţă mai unanimă a Iaşilor, şi au greşit acei ce au luat asuprăle răspunderea că Ieşenii nu ar aveà această dorinţă.

Curtea de Casaţiune, pe lângă foloasele materiale, ar da o satisfacere morală Iaşilor, căci ar vedeà în sânul său şi una din autorităţile superioare ale României. Apoi funcţionarea acestei Curţi la Iaşi prin contactul continuu ar da şi ea ocaziune la întărirea simpatiilor, şi aceasta fără să aducă vreun prejudiciu maşinei guvernamentale, nefiind vreo necesitate ca Curtea de Casaţiune să funcţioneze numai decât în Capitală. Din alăturata dorinţă formulată înscris de către cetăţenii Ieşeni te vei convinge Măria Ta în privirea acestei chestiuni.

9. Ca să se ia din mâinile evreilor dreptul de a specula cu mâncări şi băuturi.

Această dorinţă, Măria Ta, s'ar părea, la cea dintâiu aruncătură de ochi, în contra ideei liberale a secolului, a libertăţei comerţului, însă examinată de aproape ajungem la un rezultat cu totul altul.

Comerţul cu mâncări şi băuturi a fost şi este în mâinile evreilor instrumentul cel mai puternic pentru a demoralizà şi a stoarce pe Români.

Evreii nu pot să se plângă în contra acestei măsuri, în numele libertăţei comerţului, căci ei au abuzat de el. Prin mijlocul elementelor vătămătoare au procurat clasei neculte băuturi spirtoase cu preţ jos, şi această aparenţă a eftinătăţei a atras mulţimea şi a deprins-o a face escese de aceste băuturi. Cu încetul deprins şi pasionat, locuitorul de ţară şi chiar cel de târg nu s'a mai oprit nici înaintea unui mijloc pentru a-şi procurà astă băutură ruinătoare sănătăţei sale.

Aşà evreii au ajuns a luà bietului locuitor nu numai cele din urmă rămăşiţi ale pâinei, ce ar trebui să o strângă spre nutrirea fiilor săi pentru iarnă, nu numai cea din urmă rămăşiţă de streanţă, dar a-i sclavi şi munca viitoare; l-a redus a nu-şi mai căutà de interese cum se cuvine, şi a munci numai ca să aibă mijlocul de a-şi îndestulà pasiunea, şi uneori a alergà chiar şi la furt pentru acest scop.

Pe când evreul se îmbogăţeşte, şi în abundenţă se înmulţeşte, Românul sărăceşte, se abrutizează şi se omoară.

Când existenţa naţionalităţei este în pericol faţă cu oricare libertate, atunci acea libertate trebueşte mărginită.

Ideea de libertatea comerţului nu se poate înţelege cu preţul pierderei naţiunei.

Apoi, legea reciprocităţei nu dă dreptul evreilor a se plânge în contra acestei măsuri, căci cum pot ei pretinde să aibă dreptul de a ne vinde nouă mâncări şi băuturi, când ei după religiunea lor nu ne pot pune pe noi în aceeaşi poziţiune?

10. Ca să se înscrie comuna Iaşilor ca creditoare a Statului cu o sumă anuală de un milion, pentru crearea unei Case de credit, care să încurajeze şi să susţină comerţul Român în Iaşi.

11. Ca să se înfiinţeze, în Iaşi, o succursală pentru plata bonurilor rurale şi a procentelor lor, pentru toate proprietăţile rurale din Moldova.

12. Ca să se accelereze facerea şoselelor din Moldova, mai cu samă între Iaşi şi Bucureşti.

Casa lui Petru Mavrogheni, în care s'a avut reşedinţa Principele Carol I, la întâia sa venire în Iaşi, în 1866.

13. Ca pentru Iaşi plata embaticurilor, cari după legea actuală este regulată în chipul de a se plăti acum odată pe 30 de ani, să se reducă la plata numai pe 15 ani, căci, proprietăţile din Iaşi fiind mult scăzute la preţ de cum erau la data constituirei embaticurilor, Ieşenii sunt nedreptăţiţi a plăti după legea actuală.

14. Ca să se instituie la Iaşi un Munte de pietate, în scop de a veni în ajutorul clasei nevoiaşe şi comerţului mic român.

Aceste Măria Ta sunt dorinţele Iaşului, şi Comuna crezând de datoria sa a întări, pe cât îi stă în putinţă, simpatiile şi amorul între Măria Ta şi poporul Ieşan, n'a voit a pierde această ocaziune pentru a vi le face cunoscut.

Aceste, Măria Ta, sunt dorinţele pentru care Comuna vă roagă respectuos ca să binevoiţi a face ca să se realizeze.

Ele vor aduce Iaşului nu numai o îmbunătăţire morală şi materială, dar vor servi mult şi cauzei Unirei, căci vor arătă că Unirea, dacă aduce oarecari pierderi, însă numai momentan, în adevăr ea aduce şi foloase, şi mai cu samă întăreşte Românismul.

Să trăiască România!

Să trăieşti Măria Ta, spre a o aduce pe calea fericirei.

Primarul Municipiului Iaşilor, *D. Gusti.*

Membrii Consiliului Comunal: *C. Balaisiu, S. Dudescu, Th. Codrescu, Th. Teutu, C. I. Iorgă, Al. Siendrea, Al. Ionescu Iconom, C. Panaitescu, Panaite Idieru, N. Măcărescu, G. Hristofor.*

După înmânarea acestui *Memoriu*, Primarul şi întregul Consiliu comunal retrăgându-se, pe la orele 4½ M. S., însoţit de Prefectul judeţului, Primarul şi Adiotantul, au mers la grădina Pester. La 6 ore M. S. se duse la Palatul Sft. Mitropolii, unde I. P. St. Mitropolit Calinic, graţiat prin cel întâi act de clemenţă Domnească a Principelui Carol I, de partea luată la revoluţia din 3 April precedent, dădù un prânz strălucit, la care azistară 50 persoane. Acest palat, în felul lui serios şi plin de gravitate, erà transformat într'o grădină voioasă; coridoare şi sale, toate erau împodobite cu covoare, draperii şi vase cu flori; la scularea dela masă, grădina Mitropoliei erà iluminată după gustul veneţian, iar grilajele din faţa stradei mari şi jurul curţei cu vase de păcură aprinse; muzica militară a cântat mai multe ore. M. S. ieşind în balconul palatului, fu salutat de publicul adunat cu un întreit ura!

Marţi dimineaţa M. S. pe dealul Copoului a făcut revista trupelor; atmosfera erà ploioasă şi un vânt rece suflà dela nord-vest. Mai întâiu a cercetat pe vânătorii de sub Maiorul Anghelescu, apoi regimentul al 2-lea de Lăncieri de sub Colonelul Radovici. M. S. călăreà pe un cal murg de o frumuseţe rară: focul şi aprinderea acestui cal da oarecare îngrijire privitorilor, M. S. însă spre admirarea tuturor îi ştiù domolì impetuozitatea. La toate evoluţiunile cavaleriei, M. S. erà în agrupaminte şi în fruntea tuturor şarjelor.

La orele 10½ M. S. a făcut o mică excursiune spre Prut la Cristeşti, moşia D-lui Alexandru C. Mavrocordat; primirea deacolo fu câmpenească; fete şi flăcăi îmbrăcaţi în haine de sărbătoare, cu buchete şi cununi de flori, primiră pe M. S. şi la sunetul lăutarilor întinse o horă de acele pe care românii o învârtesc în zilele lor de bucurie. M. S. vizită stabilimentul cavalin de acolo şi pentru onorurile ce i se făcuse prin vizita M. Sale, proprietarul îi hărăzi frumosul armăsar *Don-Juan*, pe care-l călărise dimineaţa. Seara politia spontanimente fu iluminată, iar la 8 seara, din curtea Mitropoliei cu mu-

zica militară în frunte şi la lumina de 300 torcii, plecară cetăţenii cei mai notabili, cu bătrânii în frunte, să meargă la palat. Cu cât înaintau pe strada Mare cu atât grupa sporeà, ajungând într'o clipă la câteva mii de popor; sosind la palat şi la strigătele stentorice de ura, M. S. se prezentă la balcon, când se făcù o profundă tăcere, şi un Imn se cântă de corul muzical vocal. M. S. răspunse acestei manifestaţiuni ce i s'a făcut în ajunul plecărei Sale prin cuvinte, împărtăşite de Prefectul de judeţ. Inima M. S. fu mişcată şi se dădù jos în mijlocul grupei, în mijlocul cetăţenilor săi, a cărora entuziasm ajunse la culminare. M. S. reintrând apoi plin de emoţiuni, ce se trădau în faţa şi ochii M. S., convorbi cu mulţumire cu toate persoanele din sală, când un nou strigăt, o mare detunare de ura!, îi rechiemà în balcon, unde ieşind, şi luând mâna Primarului îi zise: „Strângându-te de mână, le strâng mâinile şi le mulţumesc din inimă!"

Astă serenadă se îndreptă apoi pe stradele politiei, în sunetul muzicei şi a strigătelor de *ura!*

Tot atunci P. S. Mitropolit, toţi bătrânii, notabili şi autorităţi s'au aflat în sala M. S., la astă serenadă de ziua bună.

Mercuri la 8 dimineaţă, Carol-Vodă plecă din Iaşi, lăsând următoarea *Proclamaţiune*, însoţită de o scrisoare autografă adresată Primarului:

Cetăţenilor Ieşeni,

Adânc pătruns de primirea voastră entuziastă, Eu viu a vă reînnoi încredinţarea că, sentimentele voastre cele afectuoase, au străbătut puternic în inima mea, şi nu se vor şterge niciodată din amintirea Mea.

Realizaţiunea făgăduinţelor ce Eu v'am făcut, va fi una din cele mai stăruitoare ale Mele preocupaţiuni.

Să sperăm că la viitoarea Mea călătorie, când Eu voiu puteà şedeà mai îndelung timp între voi, parte mare din suferinţele voastre vor fi uşurate, şi că cu ajutorul celui A-tot-Puternic şi prin stăruinţi comune, Noi vom puteà face a se reînvià în curând antica prosperitate a patriei Noastre. Descentralizarea administrativă va satisface a doua Mea capitală, şi contopirea intereselor materiale va cimentà marele act al Unirei politice cu generoasele voastre dorinţi.

Dat în a doua Mea reşedinţă, Iaşi, în 23 August 1866. CAROL.

Iată şi scrisoarea autografă:

Domnule Primar,

Fiindcă nu putui aveà onoarea de a ajutà pe toţi cei nevoiaşi, cari au venit la mine cerând milă, vă depun pe lângă aceasta suma de 300 galbeni, pe cari vei binevoi a o împărţi la cei mai sărmani dintre Ieşeni.

Credeţi, D-le Primar, în sentimentele mele binevoitoare.

Al vostru,
CAROL.

Iaşi, 24 August 1866.

*

La pornirea Prinţului toată politia erà în picioare pe lungul stradelor, urându-l cu drum bun. Pe şoseaua Socolei fu primit de o grupă de călăreţi români în costum naţional, care a excortat pe M. S. In faţa grădinei Mihai Sturdza, o mare inscripţiune sub stindarde tricolore îi ziceà: „Spre revedere". La Primăria din Bucium depe Ră-

pedea, era un arc frumos triumfal, decorat cu verdeață și împodobit cu fructe de: mere, pere și struguri. Apropiindu-se de feredeile dela Răpedea mai multe salve au detunat. M. S. ajungând în vârful muntelui, de unde Iașii înfățișează una din cele mai frumoase panorame, se întâmpină de P. S. Mitropolit și o mulțime de cetățeni. Primarul Iașului apropiindu-se de M. S. și arătându-i poziția, Ii zise:

„Pe înălțimea acestui munte și la vederea cea frumoasă a Iașului, binevoiți, Măria Ta, a primi omagiile locuitorilor săi; căci speranțele lor le-au pus sus: în inima Măriei Tale!"

Apoi închinându-se cu șampanie, M. S. a plecat.

La Poeni, moșia D-lui Alecu A. Balș, fu primit cu sunetul clopotelor și de toți locuitorii din sat și din vecinătate. Un arc cu frunzari și bine decorat arătă locul descălicărei, iar proprietarul îi prezentă o pâine mare, poamă, pere și piersici, M. S. intrând în casă, a luat o ceașcă cu bulion, și deacolo a plecat pe drumul spre Huși.

Presa ieșană și vocile răslețe ale câtorva oameni politici din localitate. Petițiunea a 800 cetățeni Ieșeni.

A păstrat frumoasă amintire, negreșit, Carol-Vodă, de primirea ce i se făcù în Iași, cât și de persoanele cu care venì în contact. El avù prilejul aici a cunoaște mai de aproape pe mulți dintre acei cari nu gravitau la centru, deși capacitatea și meritele lor personale i-ar fi chemat poate la locurile cele mai înalte dela conducerea Statului românesc.

E bine înțeles că printre marea majoritate a cetățenilor ieșeni, entuziasmați de înfățișarea noului Stăpânitor al țărei, s'a aflat, negreșit, și unele voci răslețe, cari au avut de manifestat oarecari păreri sau interese personale, ce nu concordau cu manifestația obștiei întregi. Și dintre acestea trebuie să citez, în primul loc, cele scrise de unul din cei mai înverșunați luptători politici ai epocei, care, fără a fi în principiu protivnic stărei de lucruri ce se așezà atunci în țară, aveà totuși vederile sale deosebite în unele puncte, de cele ale celorlalți politiciani.

E vorba de profesorul Nicolai Ionescu, unul din cei mai puternici și mai temuți oratori ai Parlamentului Român, care, în diferite rânduri a știut să-și accentueze nota sa personală în multe afaceri publice, și, — deși cap al unei partide politice formate de dânsul, așà zisà *fracțiune liberă și independentă*, cum și proprietar și prim-redactor al importantei foi periodice ieșene *Tribuna Română*, de multe ori el căzù în contradicție chiar cu ai săi, și combătù, deasemenea, unele pretențiuni și revendicări statuate de întreaga obștie ieșană.

Voi reproduce aici, mai întâiu dar, cele scrise de Nicolai Ionescu în organul său citat, cu data de 18 August 1866, adică a doua zi după sosirea Prințului Carol în Capitala Moldovei:

„M. S. Principele Domnitor a sosit ieri îndeseară, 17 August, în Iași, venind despre partea de sus a țărei Moldovei. M. S. a plecat de zece zile din București și a venit, zice, într'adins în partea aceasta

a României nu numai în vizită, ci ca să-i cerceteze şi să-i cunoască, din propria aflare, toate durerile şi toate dorinţele.

Foaia *Românul* din Bucureşti, de ale cărei sentimente liberale şi afecţiuni dinastice nimeni nu se mai poate îndoi acum, ne spune asupra plecărei M. S. Principelui din Bucureşti, că „M. S. a spus adesea nu numai că va vizità, dar că în viitor, îndată ce lucrurile se vor stabilì, va stà în România de peste Milcov mai multe luni pe fiecare an; şi când Carol I zice un lucru, adaugă *Românul*, pot fi siguri toţi că este ca cum ar fi şi făcut".

Ieşenii noştri, pe cât îi cunosc, sunt prea dispuşi să puie temei pe zisele ziarului *Românul*, cu atât mai vârtos că în numărul său următor (din 9 August) foaia bucureşteană cuprinde o scrisoare a M. S. Principelui Domnitor, dată dela Cotroceni în 6 (18) August, către directorul şi proprietarul fundator al *Românului*, D. C. A. Rosetti, prin care M. S., între alte bune şi frumoase vorbe, mulţumeşte d-lui C. A. Rosetti „pentru sprijinul sigur şi puternic ce M. S. e sigur a găsì în dumnealui (în d-l C. A. Rosetti), ori de câte ori va fi vorba de a contribuì la desvoltarea culturei Românilor". Scrisoarea aceasta princiară vorbeşte de darul de 12 mii de galbeni ce M. S. a făcut pentru o fondaţiune utilă ţărei, spre amintirea zilei în care M. S. a pus pentru prima oară piciorul pe pământul României. Noi reproducem astăzi, în întregime, atât însemnata scrisoare a M. S. Principelui Domnitor către d-l C. A. Rosetti, cât şi acea nu mai puţin însemnată şi binefăcătoare adresată d-lui Ministru de finanţe, chiar în ziua purcederei M. S. spre părţile acestea ale României, Marţi la 9 August.

In această generoasă epistolă a M. S. Principelui, către marele său vistier, relevăm următoarele: că M. S., din lista sa civilă, redusă dela început de însuşi M. S. la 60 de mii de galbeni, a mai renunţat încă acum la suma de 12 mii de galbeni, că a făcut aceasta în considerarea relei recolte de care este ameninţată ţara de dincoace de Milcov, adică ţara Moldovei; că M. S. îndeamnă pe toţi cei ce pot să facă de asemenea „pentru a veni în ajutorul statului în aceste momente critice"; că în fine dacă toţi într'o inimă şi fiecare după puterea sa vor veni în ajutorul suferinţelor, atunci mai lesne vom trece prin aceste momente „grele de nenorocire". Cuvintele princiare sunt iscate din inimă, şi cu atât mai frumoase cu cât cuprind o sentinţă adevărat morală şi evlavisitoare: că Dumnezeu trimite asupra oamenilor certările sale de sus, pentru ca să-i facă a-şi arătà bunătatea sufletului lor.

M. S. Principele Carol I-iu a fost întâmpinat de Ieşeni cu afecţiune, putem zice, generală, şi salutat cu bucurie. Câţiva oameni de ţară călări au dat cortegiului princiar şi oarecare faţă populară. Foile oficiale şi oficioase vor da relaţiuni amănunţite şi despre întâmpinarea dela marginea districtului, şi despre aceea dela jumătate de poştă, şi despre aceea dela bariera oraşului, şi despre aceea dela Mitropolie, şi despre aceea dela gazda M. S.; despre toate momentele însemnate ale programei executate, cum şi despre incidentele originale şi caracteristice cu asvârlirea mănunchiurilor de flori, cu strigările spontane sau provocate, cu servibilitatea funcţionarilor dela mic până la mare, cu încâlcitura cailor la ieşirea din biserică, cu îngrămădirea

poporimei române sub ferestrele cartierului princiar, în fine cu vorba românească a M. S., mulţumind, foarte mulţumind poporului de primire, şi zicându-i: „Destul, vă rog, destul, foarte mulţumesc" în româneşte!

Iaca aşà! M. S. Principele Carol a mulţumit ieşenilor în româneşte, şi ieşenii s'a dus mulţumiţi în suflet pe acasă, după ce a fost toată seara pe uliţa mare, iluminată destul de frumos pe-alocurea, dar mai pre sus de toate de o lună frumoasă şi deplin strălucitoare, pe un cer senin şi răsbunat. Ziua de ieri a fost una din cele mai frumoase, în toate privirile. Ieşenii, plini de dulci speranţe, păreau că au redevenit voioşii unionişti dela 1857 şi dela 1859.

Şi ce de mult ni se pare de atunci Dumnezeule! De mult e de atunci, în adevăr, o zicem pentru Iaşi: căci multe au trecut peste spaţiul de timp aşà de scurt din istoria noastră naţională. Dar cine poate să spuie toate durerile Iaşului? Cine cutează să spuie mai vârtos adevărata sa durere morală, adevărata sa suferinţă patriotică: că, sub un domnitor ieşit din sânul său, Iaşii a rămas ca înstrăinat, ca lepădat dela sânul patriei mărite, dela sânul României! Acest sentiment de umilire l-am rostit din adâncul convincţiunilor noastre în această foaie, chiar atunci când, pentru cea din urmă dată, în primăvara anului 1865, venì numai în treacăt pe aici M. S. fostul Domn Cuza.

Atunci constatam că Domnitorul n'a şezut în Iaşi decât abia trei zile, că ieşenii au rămas în adevăr trişti; şi adăogeam încă puţine cuvinte pentru Iaşi, cari şi astăzi au oportunitatea lor. Iată-le:

„Iaşii, vechiul scaun al Domnilor Moldovei, acest oraş învăduvit de toate strălucirile curţii şi înţărcat de toate nobilele mulţumiri ale unei cetăţi româneşti, vede totdeauna cu o vie şi curată bucurie poposind măcar o zi două, pe aclamatul ţărei din 1859, vede cu fericire repauzându-se măcar două-trei nopţi aici, în leagănul unirei, Domnul popular din 1864.

„Şi această bucurie curată, această fericire trecătoare, se simte aici cu atât mai mult cu cât Iaşul, acest municipiu între municipii, după expresiunea Primarului său poetic, este nu numai privat astăzi de toate darurile privilegiate şi de toate favorurile preţioase ale unei reşedinţi, dar încă se pare şi descurajat de a deveni vreodată dela sine centrul unei mişcări industriale, de a ajunge cândva la oareşicare importanţă economico-naţională".

O a doua revistă, a aceleiaşi foi locale *Tribuna Română*, scrisă desigur tot de Nicolai Ionescu, cu data de 21 August 1866, cuprinde următoarele şire:

„Ieşenii trebuie să fie cât se poate de mulţumiţi de vorbele ce le-au dat M. S. Principele la recepţiunea de Joi, în salonul d-lui Mavrogheni. M. S. a răspuns pe deplin la asceptarea tuturor, a întâmpinat însuşi, prin cuvântul ce le-a cetit, toate dorinţile mai mult sau mai puţin patente ale ieşenilor. Putem zice că M. S. a preîntâmpinat chiar şi unele din dorinţile cele latente ale celor mai dorincioşi dintre concetăţenii noştri.

Intr'un punct însemnat, a ieşit la lumină şi dreptatea *Românului* (a ziarului).

Foaia dinastică şi liberală din Bucureşti a fost încredinţat că M. S., de cum a pus piciorul pe pământul românesc, a arătat dorinţa vie nu numai de a vizità această parte a României, dar încă şi de a stà într'însa mai multe luni pe fiecare an: acum M. S. Principele, prin cuvântul adresat ieşenilor, cuvânt care este o programă politică în toată forma, o profesiune de credinţă princiară la începutul unei domnii căreia cu toţii trebuie să-i menim de bine, M. S. a confirmat deplin zisele arătate în *Românul*.

In cuvântul adresat ieşenilor, M. S. Principele zice că: „Dela sosirea Sa în România aveà cea mai vie dorinţă de a veni în Iaşi, şi de a vizità această frumoasă parte a nouei sale patrii. Astăzi, adaugă M. S., această dorinţă a inimei mele, s'a îndeplinit. Mi-aţi făcut o recepţiune de care voiu păstrà cea mai plăcută aducere aminte. Vă mulţumesc, domnilor, cu sinceritate".

Şi apoi, după ce ne spune impresiunile ce a primit vizitând districtele din partea de sus a ţărei Moldovei, care de doi ani de-a rândul au fost cercate de atâtea nenorociri, precum foametea şi epidemia holerei, M. S. ne spune că, cu toate că guvernul va face ce-i va sta prin putinţă, totuşi concursul tuturor este indispensabil, şi că a văzut cu plăcere că caritatea obştească a uşurat mult din aceste calamităţi: M. S. atinge şi chestiunea financiară, despre care ne spune că „prin economie şi bună chibzuinţă, speră că finanţele noastre vor fi peste puţin regulate", speranţă dulce pe care marele vistier al M. S. va ţine, credem, de onoare a o realizà; se atinge şi de justiţie şi administraţiune, asupra cărora zice că „va aveà o mai mare îngrijire", cum şi de chestiunea descentralizărei şi de aceea a desvoltărei instrucţiunei publice şi a căilor de comunicaţiune. In fine M. S. vine la ceeace priveşte durerile şi dorinţile ieşenilor.

Aici cităm, după cum se cade, vorbele din discursul Inălţimei Sale în toată cuprinderea lor:

„In ceeace priveşte (zice Principele) oraşul Iaşi, care a fost unul din centrurile principale ale marilor şi frumoaselor idei naţionale, şi care a sacrificat tot pentru a da naţiunei Române cea mai mare putere: Unirea, Eu îl consider ca a doua capitală a României, şi sunt decis de a residà în el regulat, dacă voiu puteà, o parte a anului, îndată ce chestiunile generale de organizaţiune interioară mi-ar permite Strămutarea şcoalei militare aici, deşi de un folos secundar, este totuşi o dovadă despre sincera îngrijire a guvernământului meu; şi dacă permutarea Curţei de Casaţiune n'a putut încă să se îndeplinească, sper totuşi ca viitoarea reprezentaţiune naţională va ţineà samă de dorinţele domniilor-voastre".

Aşà dar ca să spunem, pe scurt, promisiunile M. S. Principelui pentru Iaşi sunt acestea: de a residà în Iaşi, *dacă va puteà*, o parte a anului; şi de a permutà aici Inalta Curte de Justiţie, *dacă viitoarea Reprezentaţiune naţională va ţine în samă această dorinţă, precum M. S. speră.*

Cetitorii noştri ieşeni mai ales vor ceti, credem, şi vor reciti cu mulţumire tot cuvântul M. S. Principelui Carol, iar mai cu samă vor pătrunde şi vor medità vorbele zise la adresa Iaşului.

Intâia revistă a armatei ieşene, făcută pe platoul Copou, de Principele Carol I, în 1866.

Ce zice M. S. Principele Carol Iaşului, şi ce-i promite?—Că-l consideră ca a doua capitală a României, şi că e decis a residà în el o parte a anului, dacă va puteà; în fine că speră ca Reprezentaţiunea naţională viitoare să ţie în samă dorinţa pentru strămutarea Curţei de Casaţiune.

Se înţelege aici dela sine că M. S. Principele domnitor vorbeşte de strămutarea Curţei de Casaţiune în Iaşi ca despre o dorinţă autentică şi expresă a ieşenilor, adică de a se instalà aici definitiv şi pentru totdeauna Inalta Curte de justiţie şi de casaţiune, iar nu numai de o strămutare provizorie.

In punctul acesta, în singur punctul acesta din dorinţele patente şi autentice ale multora dintre concetăţenii noştri ieşeni, foaia aceasta totdeauna a profesat şi păstrează încă o opiniune diferită. Publicul nostru inteligent şi adevărat liberal a respectat totdeauna această opiniune a noastră sinceră şi neinteresată; însă nu este aici locul cuviincios nici timpul priincios astăzi, de a mai desfăşurà cuvintele întemeiate ce avem de a nu susţine instalarea Inaltei Curţi de justiţie în Iaşi. Astăzi căutăm numai a constatà ceeace au cerut ieşenii şi ceeace a giuruit M. S. Principele Carol.

In cât priveşte cu deosebire Curtea de Casaţiune, nimeni nu poate contestà că cei mai mulţi dintre concetăţenii noştri ieşeni o doresc şi a cerut-o într'un mod oarecum autentic şi oficial, deşi nici de cum în formă populară. Aşà, înainte de Constituţiunea din 30 Iunie, publicul român n'a avut cunoştinţă de alte dorinţi patente şi autentice ale ieşenilor decât acele rostite de Consulta ministerială instituită prin ordonanţa domnească din 22 Octomvrie 1863, sub ministerul Kogălniceanu de nefastă şi neconstituţională memorie. De atunci şi până astăzi, de atunci şi în tot cursul domnirei Statutului din 2 Maiu 1864, ieşenii au păzit o discretă tăcere asupra dorinţelor lor în genere, şi asupra dorinţei particulare pentru Curtea de casaţiune.

Această adâncă tăcere a trebuit să aibă raţiunea sa de a fi, care căutà să o lămurească şi să o justifice acei ce au servit cu zel şi cu credinţă nelimitată politica ministerială din 13 Octomvrie 1863. Mai ales Primarul actual al Iaşilor, care a jucat şi un rol pe scena poli-

tică înainte de răsturnarea din 11 Fevruarie, este dator să ne spuie, şi să ne explice pentru ce, mai înainte de Constituanta din 1866, nici în Municipiu nici în Camera deputaţilor, nu şi-a făcut loc opiniunea ieşană pentru aducerea Curţii de Casaţiune în Iaşi? Facem astăzi această întrebare, fiindcă este oportun de a se discerne dorinţele adevărat populare şi stăruitoare din acele cu alt caracter.

Când un popor întreg, sau parte numai dintr'însul, este redus a-şi rosti oarecari dorinţi, atunci de bună samă o face aceasta pentrucă nu are alt mijloc de a-şi satisface, prin organul regulariu al puterilor publice sau prin propria sa iniţiativă, trebuinţele sale cele mai neapărate. A rosti dorinţile dară este a se arătà în neputinţă şi a cere ajutor şi ocrotire.

Aşà au făcut Românii noştri dela un timp încoace în toate cele.

Asemenea au făcut şi bieţii noştri ieşeni. Şi aici să ne fie iertat a atinge puţin cu vorba şi despre spiritul politic ce pare că înrâureşte în toată opiniunea generală aici.

Este învederat că Statul nostru politic nu este încă asediat în deplina sa desvoltare. Aceasta este împiedecată de un interes european din cele mai mari, adică : integritatea şi nedependinţa imperiului Otoman. Drept aceea şi pentru nedependinţa noastră politică nu facem decât prin noi înşine, şi dară toată libertatea noastră, din afară, ca naţiune autonomă, este atârnată.

Intocmai este şi cu organizaţiunea noastră internă. Unirea politică este instituită în formă şi a pătruns în viaţa noastră socială. Insă tot nu este sădită în adâncul tuturor inimilor. Deaceea, se simte deoparte o tendinţă unionistă decisivă şi irezistibilă, iar de alta o renitenţă cerbicoasă în inima unui mic număr de Români, sau mai ales în creerii unei însemnate părţi din oaspeţii Iaşului, din veneticii necreştini ai Moldovei.

Şi această renitenţă este mobilul tuturor agitărilor noastre separatiste făţişe sau ascunse. Deaceea, când voim a şti adevăratul stat al opiniunei generale, caută să discernem bine aceste două curente de idei : curentul unionist şi curentul separatist.

Unul este cursul convenţiunilor naţionale ferme şi liniştite, altul este acel al calculelor aprige şi egoiste ale părţii locului.

Credem că n'avem nevoie să mai spunem de care parte înclină mai mult simpatiile noastre. Dară, fără părtinire oarbă, suntem datori a spune că, până astăzi, numai două manifestări deopotrivă de autentice, deşi deosebite în privirea intensităţii şi a caracterului lor popular, numai două manifestări, grave şi precugetate, cunoaştem că s'au produs în Iaşi. Una, sunt dorinţele

NICOLAI IONESCU
Şeful partidului Fracţionist

rostite pentru înflorirea Iașului, de înalta Comisiune din 1863; iar alta este petițiunea în contra Jidanilor.

Acum în urmă, foaia literară *Icoana Lumei*, făcându-se, cum zice însăși, foaie politică, în numărul său 17, din 31 Iulie trecut, a dat publicității textul unei petițiuni subscrisă de Primarul Dimitrie Gusti, care certifică totodată că subscrierea sa este urmată de 800 de semnături ale cetățenilor din Iași.

Iaca, în întregul său, această petițiune, adresată M. S. Principelui Carol, și pe care *Icoana Lumei* o califică de act :

Prea Inălțate Doamne,

Iașii, acest leagăn al Unirei Române salutat de națiune.

Iașii, astă capitală astăzi văduvă, dar mireasă a marelui Stat Român.

Iașii, politica încercărilor și a suferințelor în care s'a botezat.

Iașii, această politie generoasă în fața întregei Românii, astăzi e gratuită cu un milion, ca răsplată legitimelor sale dorinți și solemnelor promisiuni ce i s'a dat!

Așà, Măria Ta, Adunarea electivă a României a refuzat a da Ieșenilor ceeace Locotenența Princiară dela 11 Fevruarie mai întâiu, și apoi Măria Ta, alesul ei, Domnul țărei, ați promis solemn a-i da.

Ieșenii, mulțumind guvernului Măriei Tale pentru buna plecare ce a avut, a li se da Curtea de Casațiune, mai au încă ferma încredere în Domnitorul lor, carele, apreciind ruinarea uneia din cele dintâiu și mai frumoase politici ale țării, va da, cel puțin, în schimb pentru tronul lui Ștefan, scaunul unei Curți de Casațiune.

Să trăiți Măria Voastră!

Să trăiască România una și mare.

Primar, *Dimitrie Gusti.*

(Urmează 800 subsemnături ale cetățenilor din Iași).

După cuvântul M. S. Principelui Domnitor la recepțiunea de Joia trecută, socotim că Ieșenii trebuie să fi înțeles acum bine că, dacă M. S. a amânat împlinirea dorinței pentru strămutarea Curței de Casațiune la viitoarea Reprezentațiune națională, a făcut aceasta ca un adevărat principe constituțional ce este. Cât pentru promisiunea dată de M. S. că are să vie a residà în Iași regulat o parte a anului, dacă va puteà și când i-ar permite chestiunile generale : aceasta poate să atârne numai și numai de voința M. S. Principelui Carol, dacă, să zicem și noi așà, un principe constituțional se poate angajà a residà în două capitale ale țărei, când art. 125 din Constituțiunea în vigoare zice limpede și curat că : „Orașul București este capitala Statului român și reședința guvernului" (Vezi *Constituțiunea* din 30 Iunie, Tit. VI. Dispozițiuni generale, art. 125).

Știm bine că pot zice unii că alta este reședința guvernului și alta reședința Principelui; însă, despre partea noastră, caută să o spunem curat, așteptăm pentru înflorirea lui, pentru reînvierea lui ca oraș românesc, pentru vindecarea rănilor lui sociale, așteptăm pentru Iași mai multe și mai de folos lucruri; așteptam îmbunătățiri economice și intelectuale, propriele remediuri la durerile lui sociale și naționale. Și în aceasta suntem noi fericiți a ne întâlni oarecum în aceeași părere, a ne uni în socotință cu Primul Ministru actual al M. S., fost odinioară profesor de economia politică în Academia din Iași, (Ion Ghica) carele, în cărticica sa intitulată : *Convorbiri economice*, la paginele 28 și 29, zice următoarele :

„Cum vezi, dragă amice, urmărind sentimentul unirei până la sorgintea lui, fără a ne preocupà a şti dacă sistemul care domneşte astăzi (broşurica e din anul 1865), o întăreşte, slăbeşte sau o compromite; dacă Iaşul părăsit este o primejdie; dacă transferatul Curţei de Casaţiune în foasta capitală a Moldovei, înfiinţarea unui întrepozit pe Bahlui, cu un port în Iazul Muscalului, sau sporirea de o mie de lei pe lună, la leafa Prefectului judeţului, şi câteva baluri în saloanele Curţei-vechi, sunt nişte condiţiuni sine qua non ale păstrărei şi consolidărei Unirei: Mă mărginesc a-ţi zice . . . vezi pe Maghiari şi pe Români ca o digă printr'un ocean de Slavi. Românii şi Maghiarii sunt o întâmplare norocită, providenţială . . . destinaţi, poate, a împiedecà realizarea panslavismului, a deveni punctul de sprijin al echilibrului european".

Iaca aşà! Iaşul, ca a doua capitală, Iaşul ca reşedinţă princiară, Iaşul ca scaunul Inaltei Curţi de justiţie, Iaşul în fine ca centru politic şi administrativ, ni se pare nouă cu greu, foarte cu greu, de susţinut. Iar Iaşul ca oraş românesc de importanţă, de mare importanţă naţională; Iaşul ca centru de lumină, Iaşul ca baza unei mişcări economico-naţionale ni se pare o datorie sfântă pentru toată România şi pe care cu toţii trebuie să căutăm a o împlini".

Urmă apoi un al treilea articol al lui Nicolai Ionescu, în *Tribuna*, cu data de 25 August 1866, prin care se continuă astfel expunerea părerilor proprii ale şefului *Fracţioniştilor*, relativ la pretenţiunile ieşenilor, şi la vizita cea dintâiu a Domnitorului Carol I în Iaşi.

„M. S. Principele Domnitor plecă din Iaşi Mercuri des-dimineaţa pe drumul Bârladului spre Bucureşti. In spre ziua plecărei M. S. a fost salutat de o parte însemnată din elita concetăţenilor noştri ieşeni, în modul cel mai strălucitor. Oraşul s'a iluminat, muzica a început a cântà, o plimbare cu făclii s'a improvizat, Uliţa Mare s'a umplut de lume, şi ceata făclienilor, compusă cu deosebire din notabilii optimaţi ai târgului, bătrâni şi tineri laolaltă, s'au îngrămădit dinaintea cuartierului princiar, unde a stat a strigà, plini de însufleţire, *ura!* de nenumărate ori, pentru M. S. Principele Carol.

Erà significativ acest spectacol. Niciodată n'au văzut ieşenii o serenadă mai frumoasă. Fruntaşii oligarchi ai ţării, purtând cu graţie torţele înflăcărate, se strânseseră acolo, în nobila uliţă a cuartierului boieresc, ca să ureze pe Principele ereditar al unirei.

Ne pare rău că nu putem da aici lista complectă a nobililor salutători. Atâta vom spune că s'a văzut cutare boer bătrân, dus acolo de subţioară ca să ureze pe junele Principe, speranţa vie a unui viitor de nouă fericire. Bătrânii s'au întrecut cu junii la această festigiare publică. A fost în adevăr bine inspirată mândra manifestare din strada Copoului (mai apoi *Strada Carol*).

Părea că cei mulţi erau transportaţi de o bucurie nesfârşită. Mulţi, mulţi ar fi putut zice ca bătrânul Simeon, care luând în braţe pe Pruncul dumnezeiesc, a strigat: Acum slobozeşte pe robul tău stăpâne . . . şi celelalte.

Căci n'avem darul poeziei ca să exprimăm, cum se cade, simţimântele curate şi patriotice cari se vedeau zugrăvite pe feţele tuturor!

M. S. Principele Carol a venit voios în mijlocul cetei entuziastice, i-a mulţumit cu acea iscusită bunătate, cu acea naturală demnitate ce-i este proprie.

A doua zi M. S. Principele Domnitor a adresat ieşenilor proclamaţiunea sa de ziuă-bună, până la revedere. (Proclamaţie care am reprodus-o mai sus).

*

Un alt organ al presei ieşene are şi el vederile sale speciale asupra primirei Domnitorului în Iaşi; ziarul *Poporul*, redactat de A. D. Holban şi V. Gheorghian, cu data de 18 (30) August, scrie cele ce urmează relativ la aflarea Principelui Carol I în Iaşi:

„Măria Sa Carol I Domnul Românilor a sosit ieri pe la orele 6½, în foasta capitală a Moldovei. La bariera dela Păcurari se adunase lume şi mai ales autorităţile erau reprezentate; se vedeau steaguri de corporaţiuni şi flamure şcolare, etc., Măria Sa când a ajuns la barieră a fost întâmpinat de D-l Primar care i-a adresat cuvinte de bună venire, la care Domnul a mulţumit *în limba franceză*. Apoi s'a coborît la vale pe stradă în spre Mitropolie, iar când a ajuns în dreptul *Arcului înălţat de jidani*, pe strada Mare, a fost salutat de către aceştia cu urări sgomotoase; erà şi multă jidovime atunci pe stradă, şi în jurul arcului lor; o mulţime de frumoase covoare au atârnat ei pe la ferestrele lor. Primarii depe la sate călări, comisari în uniforme, sergenţi, slujbaşi de toată mâna, dorobanţi călări, hulani, muzica militară, nimic n'a lipsit. In fine toate s'au îndeplinit cu zelul şi rânduiala obişnuită în toată cuviinţa. Insă am observat *că poporul Român a fost cam rezervat* şi se înţelege că aceasta provine *din cauza mizeriei în care a ajuns Iaşii.*

Am aflat că la ieşirea M. Sale din Mitropolie, după Te-Deum, cei doi cai dinaintea trăsurei pe cari îi conduceà un jocheu, au început a sărì şi a se frământà până într'atâta, că au dat jos pe jocheu şi că atunci s'a ordonat să-i scoată şi să lase numai doi, din patru, cu cari s'a dus M. S. la casa D-lui Mavrogheni, unde i se pregătise locuinţa pe timp cât va stà în Iaşi.

Aşteptăm acum să vedem ce speranţă va da Domnitorul, deputaţiunilor ce vor merge cu suplici din partea Iaşilor.

Auzim că între alte deputaţiuni, jidanii vor trimite în deputaţiune pe bancherul Naischotz şi pe doctorul Silberzveig, cu o suplică tot în chestiunea drepturilor lor politice; şi că vor cere şi ridicarea măsurei ministeriale prin care se opreşte, în anul acesta de foamete, arderea prin velniţi a pâinei şi mai ales a păpuşoiului.

Ce li se va răspunde oare jidanilor?

S'a subscris, se zice, o petiţiune de către o parte de cetăţeni, în care, între altele cereri cunoscute de lectorii noştri, se mai cere funcţionarea alternativă a Parlamentului României, un an în Iaşi şi un an în Bucureşti. Noi găsim această cerere rezonabilă şi o susţinem, căci alternarea aceasta nu poate cauzà nici o sdruncinare în mersul regulat al afacerilor statului, şi ar da Iaşului şi Moldovei multe avantaje foarte însemnate fără de a lovì în nimic partea cealaltă a României.

Corpul nostru municipal a pregătit o petiţiune bine alcătuită, care cuprinde mai toate dorinţele de îmbunătăţire pentru Iaşi, şi multe puncte de mare importanţă pentru urbea noastră şi pentru Moldova.

Noi mulţumim Corpului nostru Municipal pentru iniţiativa ce a luat atât în privirea chestiunilor curat locale, cât şi pentru cele de interes general; căci el astădată resfrânge într'adevăr ideile marei majorităţi a cetăţenilor".

Un alt articol din numărul dela 25 August al ziarului *Poporul*, în care pana d-lui A. D. Holban, desigur, scrie cele ce urmează, prezintă iarăşi o vedere poncişă asupra vizitei princiare:

„Pare că din atonia în care zăceà, zice *Poporul*, Iaşul, a resimţit în aste din urmă zile un fior de mişcare; dar în privirea aceasta să nu se prea îngrijească amicii prosperităţii Iaşului, căci toate aceste sunt trecătoare, cauza acestui fior electric, peste o zi—două va lipsi, şi deacolo înainte liniştea morţei se va restabili iarăşi asupra acestui oraş, menit să fie o victimă a nesocotinţelor politice.

M. S. a primit cu afabilitate pe toţi cetăţenii cari s'au prezentat cu plângeri, cu dorinţi, cu rugăciuni; M. S. a căutat prin maniera sa blândă să mângâie, macar moralmente, o populaţiune căzută în mizerie; şi mângâierile morale au de multe ori darul de a amorţi acuitatea suferinţelor ale unei populaţiuni, ca şi ale unui bolnav.

M. S. a vizitat cu amănuntul tot ce merită să fie vizitat în urbea noastră: spitaluri, biserici, ospiciuri, şcoli, Universitate. Domnitorul a cercetat toate cu deamănuntul. La expoziţiunea de Belle-Arte, a pictorului nostru D. Panaiteanu, M. S. a stat mai mult timp şi a rămas mulţumit de remarcabilele rezultate obţinute într'un spaţiu numai de patru ani şi cu mijloace materiale neînsemnate. M. S. a promis d-lui Panaiteanu că va face a se reînfiinţà desfiinţata şcoală de Belle-Arte, şi tot deodată i-a ordonat să i se recomande pe elevii cei mai meritoşi spre a-i trimite la Berlin, pe comptul M. Sale.

Mulţumim pentru această încurajare ce dă, Domnitorul, junilor noştri artişti; M. Sa încurajând artele, învăţământul public şi meseriile, luând şcoalele noastre sub patronajul său, pregăteşte sentimente nepieritoare de recunoştinţă în inima poporului Român.

Şi când vom vedeà în fiecare sat câte o şcoală bine organizată, în fiecare târg câte un liceu, o şcoală de arte şi meserii şi o fermă model; în fiecare din ambele centruri Capitale ale României Universităţile înflorite, şcoalele reale prosperând, şcoale de agricultură dând impulsul lor unei culturi naţionale în exploatarea resurselor ţărei; şcoli de muzică, de comerţ, de politechnică, — atunci vom puteà zice că am făcut ceva; atunci şi numai atunci, vom puteà sperà pentru prosperarea noastră ca naţiune.

Insă când vedem un guvern care, din sistemă desfiinţează şcoalele şi îngenunche ţara întreagă sub vălul negru al ignoranţei, o! atunci, să fim încredinţaţi că viitorul ce ne aşteaptă are mizerabile perspective pentru noi şi că toate fericirile ce ni se promit sunt năluciri, căci poporul nostru va rămâneà o turmă de sclavi fără conştiinţă.

Guvernul de astăzi a desfiinţat şcoala de Muzică; a desfiinţat şcoala de Belle-Arte; a desfiinţat şcoala pentru creşterea viermilor de mătase; şi a desfiinţat şcoala de Arte şi meserii; dar, ce e mai

dureros, ceeace ne-a însângerat inima, este jurnalul încheiat de Consiliul de miniştri mai deunăzi, prin care, prin un mijloc fariseic, sau mai bine fanariotic, se suprimă indirect toate şcoalele comunale. Şi iată cum :

Jurnalul zice : că, în vederea lipsei de pâine de care sunt lovite mai multe localităţi, în vederea greutăţilor ce sufer unele comune, se decide ca : de astăzi înainte comunele vor aveà a întreţine numai bisericile şi vor plăti leafa numai piserului şi vătăşelului . . .

Depe acum Primarii au început a alungà profesorii şi a închide şcoalele.

O ! Domnule Ministru al cultelor şi al învăţământului public, nu ne aşteptam că vei face una ca asta tocmai Domnia-ta. Nu credeam că în România d'aci înainte va cutezà un ministru să se atingă de şcoli, sub nici un pretext.

Suprimarea şcoalelor este o crimă, căci loveşte pe om în toate drepturile şi îndatoririle sale ; fără de şcoli nu este libertate, nu este conştiinţă publică, nu este moralitate, nu este forţă . . . este moarte.

Boierismul începe a simţi că-i cresc tulei la aripi şi se grăbeşte a-şi arătà tendinţele. Voeşte să ne aducă iar la regimul reglementar al Ruşilor.

N'am fi dorit să vedem iarăşi societatea noastră împărţită în două caste, în boieri şi mojici ; din contră am fi dorit din suflet să vedem pe toţi fii României dându-şi mâna şi lucrând împreună fără distincţiune la propăşirea naţiunei noastre. Dar, ce să facem dacă boierul nu uită, nici învaţă nimic.

Fie dar ! i-a aruncat mănuşa provocaţiunei ; lupta începe a fi serioasă acum. Deoparte este dreptatea, libertatea, egalitatea, şi de alta, privilegiile veacului de mijloc, dominaţiunea oligarhismului, şi asupririle . . . Judece acum orice om, cu frica lui Dumnezeu, în care parte va fi victoria"[2].

*

Asupra *Proclamaţiei* adresată de Carol-Vodă ieşenilor, în momentul plecărei sale din Iaşi, tot *Poporul*, cu data de 28 August, găseşte de cuviinţă a face următoarele aprecieri :

„Măria Sa, plecând din Iaşi, din a doua Capitală a României, a lăsat o proclamaţiune autografă — către cetăţenii acestui oraş. Din această proclamaţiune se vede că M. S. s'a convins în adevăr de suferinţele şi de ranele acestui oraş, şi a recunoscut asemenea şi necesitatea vindecărei lor, fiindcă a repetat de mai multe ori promisiunile, că, îmbunătăţirea Iaşului va fi una din cele mai stăruitoare a Măriei Sale preocupaţiuni.

Ce vor zice oare acuma pretinşii noştri politici, cari, pe când ţipau în toate părţile că au făcut Unirea, şi au realizat dorinţa Românilor, adăugau : că pentru a fi statornică şi a durà în veşnicie... *Iaşul trebuie nimicit*? Ce vor zice, acum când Măria Sa, tânăr încă în Domnie, vine şi recunoaşte că pentru *consolidarea Unirei Iaşul trebuie întărit şi îmbunătăţit.*

Cine nu-şi aduce aminte când de pe tribuna Adunărei din Bucureşti răsunau aceste cuvinte : *Să ardă Iaşul! să crească iarba pe*

ulițele lui, căci este periculos Unirei! Vedeți dar prin ce sofisme, plăcute unora, compromiteau politicii noștri această operă măreață și seculară a Românilor; vedeți prin ce mijloace aprindeau ura între o parte și alta a Țărei! Dacă însă în acele momente de entuziasm general, Românii ar fi observat mai cu seriozitate lucrurile, ar fi descoperit tocmai depe atuncia că ei fac Unirea, dar nu o doresc; strigau: să trăiască România Unită, dar în fundul inimei lor sunt cei mai înfocați separatiști".

Reproducând apoi Proclamațiunea „sau mai bine cuvintele de adio" a M. Sale, *Poporul* adaugă:

„M. Sa zice: *sper că la viitoarea mea călătorie parte mare din suferințele voastre vor fi ușurate.* Ne mângâie mult aceste cuvinte ale lui Carol I, și suntem convinși că se va silì să-și țină promisiunile; dar nu trebuie să pierdem din vedere că un Domn, într'o țară unde domnește regimul Constituțional, nu totdeauna poate îndeplini dorințele inimei lui, angajările lui personale! Cetățenii noștri de vor voi dar să vadă realități, nu trebuie să doarmă legănați numai într'aceste făgăduinți: ei știu din experiență cât de ușor este de promis și cât de greu vine de a împlini cele promise, într'un moment de mulțumire, într'un moment de entuziasm.

Cetățenii noștri, Românii din Moldova, trebuie tocmai pentru aceasta, tocmai din dorința de a ușurà M. Sale calea realizărei promisiunilor ce a dat, să lucreze fără încetare din toate părțile. Să se reamintească des memoriei M. Sale și Guvernului său, căci cine nu știe câte sarcini grele, împovoară pe cei mari și puternici, cari deseori îi fac să-și uite micile promisiuni".

Impresiile personale ale Principelui Carol, după întâia sa venire în Iași.

După aceste dări de samă ale unor foi periodice ieșene, din cari se poate trage o concluzie certă de felul cum a fost primit în Iași, pentru întâiaș dată Prințul Carol de Hohenzollern, care înfăptui visul și aspirațiile celor mai mulți din adevărații patrioți ai țărei, — este nimerit cred să reproduc aici și impresiunea intimă ce făcù această călătorie asupra Domnitorului însuși, impresie care se vede nu se poate mai limpede, din descrierea ce Prințul o face în *Memoriile Sale*, într'un mod care nu poate lăsà nici cea mai mică urmă de bănuială.

Iată paginile privitoare la prima călătorie și vizitare a Iașului, din zisele *Memorii*:

...„Pe la 10 oare plecare la Iași. Drumul duce prin ținutul bogat în vii al Cotnarului, Hârlău și Tg.-Frumos (care însă își bate joc de numele lui), târgușoare mici și murdare, cu populație în majoritate evreiască. La 10 kilometri înainte de Iași, la Podul-Iloaei, întâiele deputațiuni din Capitala Moldovei primesc pe tânărul Domnitor, pe când Primăria deacolo îi prezintă după vechiul obiceiu un mănunchiu de spice și un miel împodobit frumos. Drumul de aci la Iași e ca și un triumf îmbătător; șiruri nesfârșite de trăsuri, împresurate de sute de călăreți, urmează după trăsura princiară; în frunte călărește o

escortă de dorobanţi. Din depărtare se ivesc întâiele turnuri ale oraşului, cu o poziţie pitorescă, dar spre care nu duce nici o şosea, deşi de veacuri erà reşedinţa princiară.

Iaşii se ridică pe ţărmul mocirlosului Bahluiu; de obiceiu acest râuleţ abia curge, dar când se umflă îneacă colibele depe lângă maluri şi livezile.

Oraşul se ridică în formă de terasă. Grupele de case strălucind albe, risipite prin verdeaţă bogată, se întind cât vezi cu ochii; printre case o mulţime de turnuri şi cupole, ale căror acoperişuri de tinichea strălucesc la soare, iar împrejur, în semicercul depe înălţimele cari împresoară oraşul, vechile mânăstiri pitoreşti, — un fermecător tablou oriental, mai ales din depărtare, de unde ochii nu pot deosebì multele lipsuri, decăderea generală, colibele sărăcăcioase alături de palate.

Pe la 5 ore Prinţul ajunge la barieră. Aci aşteaptă Primarul cu mii de oameni pe Domnitor, pentru care stă gata un echipaj cu patru cai frumoşi, ca să-l conducă în oraşul împodobit ca de sărbătoare, prin arcurile de triumf ridicate în onoarea lui.

După o cuvântare însufleţită, Primarul Gusti îi prezintă pâinea şi sarea, apoi convoiul porneşte, în mijlocul sunetelor de clopote şi al bubuiturilor de tun. In frunte călăresc două escadroane de ulani, echipajul princiar e urmat de nenumărate trăsuri, însufleţirea e nespusă şi mai mare decât fusese la Bucureşti întâia zi de Maiu; aproape din fiecare fereastră pe sub care trece convoiul se aruncă flori tânărului Domnitor; stradele sunt decorate cu gust, se pare ca şi când s'ar fi despoiat o pădure întreagă, ca să se ridice porţile de onoare; pe lângă acestea şi o vreme admirabilă — o bogăţie de culori sub cerul albastru, care are un efect îmbătător!

Procesiunea se opreşte în faţa Mitropoliei. La intrare îl primeşte, împresurat de mai bine de 50 de preoţi în ornate bogate, Mitropolitul Moldovei, Calinic Miclescu, acelaş pe care Prinţul îl graţiase prin cel dintâiu act al domniei lui.

Dupăce Domnitorul sărută crucea şi evanghelia, intră în bisericuţă veche. Adevărata biserică mitropolitană e căzută în ruină alături, în aceiaşi curte largă; ea fusese ridicată abià la 1833 de Mitropolitul Veniamin Costachi, care, originar dintr'o veche familie boierească, s'a luptat totdeauna cu curaj împotriva influenţei ruseşti, şi din această pricină a avut să sufere multe prigoniri; se ridicase mândră cu cele patru turnuri dela colţuri şi cu cupola înaltă dela mijloc; dar tocmai când fusese ridicată până la cupolă, se prăbuşi, şi de atunci întreaga clădire a fost lăsată în părăsire.

Marea curte a Mitropoliei e ticsită de mulţime; şiruri nesfârşite de trăsuri, împresurate de lume, aclamă pe prinţ când porneşte, după serviciul divin, într'o procesiune solemnă spre palatul Ministrului de finanţe Petru Mavrogheni, unde i se pregătise o primire foarte îngrijită.

Primirea tuturor autorităţilor din Iaşi; seara masă mare, iluminaţie frumoasă a oraşului, ridicat în formă de terasă. Jos, pe lângă Bahlui, locuieşte populaţia mai săracă; dar cu cât urcă dealul cu atât casele devin mai frumoase; multe palate boiereşti vechi fac un efect admirabil în strălucirea de lumină, — numai unul rămâne în

întunerec, al familiei Roznovanu, în mijlocul oraşului, tocmai în faţa marei curţi metropolitane; proprietarul acestui palat, om tânăr încă, a luat parte la mişcarea separatistă dela 3 (15) Aprilie 1866, şi atunci a fost şi el arestat. Dela Mitropolit îşi luase începutul acea mişcare: în plin ornat, cu crucea ridicată în mână, Mitropolitul se pusese în fruntea mulţimei aţâţată în chip cu totul artificial, cerând despărţirea Moldovei de Muntenia! Populaţiunea din Iaşi e indignată din cauza acestei demonstraţii a familiei rusofile Roznovanu împotrivà Domnitorului apusan, şi vrea să spargă ferestrele întunecoase, dar poliţia o opreşte.

Mai târziu palatul Roznovanu ajunse locul statornic de popas al Prinţului Carol; familia încercă în tot chipul să repare duşmănia ei dela început.

Vedere din centrul Iaşului vechiu.

Un mare avantaj are acest oraş asupra Bucureştiului: colinele păduroase de care e înconjurat, nu numai că-i fac poziţia mai frumoasă şi plină de farmec, ci-i procură şi apa sănătoasă de isvor, care la Bucureşti lipseşte cu totul. O impresie bună face şoseaua ce urcă, plantată cu arbori, zisă Copou„ locul de plimbare al lumei elegante şi care se sfârşeşte într'un loc de unde priveliştea e minunată: pedeoparte, vezi deaci câmpia întinsă şi melancolică a Prutului din apropiere, pe de altă parte înălţimile cu mânăstirile lor pitoreşti, ca nişte cetăţi, şi viile şi pădurile bogate, pe când la picioare ţi se întinde oraşul alb, cât vezi cu ochii, iar peste întreg acest tablou zace acea minunată culoare orientală, mai ales când soarele roşu se coboară, părăsind cerul de seară scăldat într'un purpur arzător.

Prinţul stă dela 18 (30) August până la 23 August (5 Septemvrie)

în Iaşi şi în acest timp se sileşte în toate chipurile să cunoască oraşul, împrejurimile lui, boierimea şi poporul moldovan.

Printre numeroasele biserici ale oraşului numai una e arhitectonică frumoasă, mica biserică la Trei Erarchi, ridicată la 1644 de Vasile Lupu, dar din nenorocire rău conservată, astfel că acum ameninţă iar a se ruină. Mânăstirea Sft. Spiridon întreţine un spital însemnat pe care Prinţul îl vizitează. Pavajul oraşului e şi el fireşte într'o stare nu tocmai bună. Evreii locuesc o mahala separată din partea de jos a oraşului, dar se şi întind tot mai sus şi se înmulţesc grozav, pe când populaţia românească scade. In mahalaua evreiască din valea Bahluiului boalele molipsitoare sunt constante; acum holera face victime numeroase.

18 (30) August. — Primirea autorităţilor, peste 200 de persoane, la ale căror cuvântări Prinţul răspunse cu un discurs mai lung; dorinţa lui cea mai mare este ca să aline pe cât se poate nenorocirea de care e atinsă Moldova (foamete, holeră); aşteaptă dela concetăţeni ca să-l sprijinească pe cât le stă şi lor în putere. Apoi vorbeşte de criza financiară sub apăsarea căreia geme ţara; guvernul speră s'o înlăture prin economie şi bună rânduială. In sfârşit exprimă cetăţenilor Iaşului recunoştinţa sa deplină, pentru că au fost destul de patrioţi ca să aducă jertfele cele mai mari pentru ideea unităţei naţionale; le făgădueşte să petreacă adesea în mijlocul lor şi să se îngrijească pe cât îi va fi cu putinţă de buna starea materială a reşedinţei sale a doua, cum voeşte să numească deaci înainte Iaşii.

19 (31) August. — Vizitarea mânăstirilor din împrejurimi, dintre cari unele părăsite. Mult se bucură Prinţul de viile bogate şi de priveliştea în văile frumoase şi păduroase şi pe înălţimi. La reîntoarcere Prinţul primeşte cea dintâiu scrisoare pe care tatăl său, adânc apăsat de moartea prinţului Anton, i-o scrie după acest eveniment.

21 August (2 Septemvrie). — Duminică. Inainte de amiazi se vizitează bisericile; după ce Prinţul asistă la serviciul divin, cu frumoase cântări corale la Mitropolie, se duce la slujba dela biserica Catolică, apoi audienţe. Seara, la 6 ceasuri, oraşul dă Prinţului un banchet de 160 de persoane la teatru, care e bogat împodobit cu crengi; din deschizătura tavanului, unde atârnă lustrul de la mijloc, se întind în toate părţile ghirlande spre loji, aşà că întreaga sală e prefăcută într'un mare umbrar. Domnii din societate, dintre cari Prinţul îşi invitase zilnic la masă, pentru ca să-i cunoască mai de aproape personal, sunt adunaţi dimpreună cu funcţionarii şi ofiţerii superiori; cu acest prilej se prezintă Prinţului poetul român Vasile Alexandri. El e cel dintâiu care s'a gândit la o colecţionare şi o tipărire a cântecelor populare de dor ale mult iubitei sale patrii şi pentru poveştile populare moldovene şi-a câştigat cele mai mari merite. Politiceşte, ca partizan şi prieten al lui Cuza, nu s'a împăcat poate încă cu totul cu alegerea Prinţului de Hohenzollern, cu atât mai mult cu cât felul de a fi şi spiritul german i-au rămas străine, ca unuia care şi-a petrecut tinereţea la Paris.

Vine vestea despre retragerea lui Drouyn de Lhuys şi înlocuirea lui cu Marchizul de Moustier, până acum ambasador al Franţei la Constantinopol, un fapt important pentru România, de oarece Moustier a stăruit totdeauna la Poartă pentru interesele României. Prinţul

Carol îi trimite felicitările sale pentru numirea de Ministru al afacerilor străine.

Şi mai însemnată pentru recunoaşterea Prinţului din partea Turciei poate să ajungă revoluţia din Creta; Candioţii, sprijiniţi de Grecia cu bani, arme şi voluntari, au proclamat unirea lor cu această ţară: răscoala a isbucnit la 20 Iulie, după ce petiţia populaţiunii creştine adresată Sultanului (reforme vamale şi administrative, etc.) a rămas fără răspuns. Fireşte că această încurcătură stinghereşte foarte mult Poarta, care e încă în conflict cu România.

22 August (3 Septemvrie). — Vizitarea bisericei Protestante; tineretul şcolar german primeşte pe Prinţ cu flori şi cu cântări; apoi vizitarea căzărmilor, a căror stare nu prea e îmbucurătoare. Seara banchet mare la Mitropolitul, la care participă mai ales înalta preoţime. Palatul Prelatului, care e dintr'o veche familie boierească, e frumos împodobit; odăile şi coridoarele sunt tapetate cu covoare pestriţe orientale, printre cari numeroase plante verzi; grădina luminată cu lampioane de toate culorile; de grilajul curţei, pe stradă, sunt aprinse făclii de păcură, cari pâlpâie luminând în depărtare. Curtea e împresurată de mulţime, care îşi exprimă entusiasmul de câte ori se arată Prinţul.

Impăratul Napoleon trimite Prinţului, prin depeşă, o mulţumire călduroasă pentru scrisoarea lui şi îi comunică că un împrumut românesc la Paris n'ar puteà să aibă succes, decât după ce Turcia va fi recunoscut urcarea lui pe tron.

23 August (4 Septemvrie). — Dimineaţa Prinţul inspectează batalionul de vânători şi face apoi un exerciţiu sprinten pe înălţimea Copoului cu regimentul de ulani, spre admiraţia unei mari mulţimi, admiraţie dedicată mai ales dibaciului călăreţ, care ştie să-şi stăpânească cu siguranţă calul frumos, dar cam sălbatec. Mai târziu, deşi cerul s'a înourat şi a început să sufle un vânt rece, se duce la Cristeşti, o moşie a lui A. Mavrocordat, situată lângă Prut. Prutul, râul care formează graniţa României dinspre nemăsuratul imperiu rusesc, curge încet şi lat; pe ţărmurile-i joase se întind locuri de păşune şi şesul din partea cealaltă pare pleşuv şi sur.

Moşia e frumoasă; din herghelia ei Prinţul primeşte în dar un cal oferit de proprietar.

Seara — e în preseara plecărei — oraşul Iaşi face în onoarea Prinţului o mare retragere cu torţe; toate păturile şi cercurile s'au unit în acest scop, membri de ai celor mai de frunte familii, chiar şi oameni în vârstă, în tradiţionale costume de boier, se duc pe jos cu muzica în frunte, în mijlocul târgoveţilor, până în faţa cartierului Prinţului, ca să-şi aducă omagiile. Insufleţirea creşte în chip nespus când Prinţul, după câteva cuvinte de mulţumire, se coboară în mijlocul mulţimei; apoi invită un număr mare de boieri şi cetăţeni în saloanele sale, unde Mitropolitul mai ţine o caldă cuvântare de adio. Toţi sunt emoţionaţi, pe mulţi bătrâni îi covârşeşte sentimentul că providenţa a binecuvântat năzuinţele tinereţei lor şi că au ajuns a vedeà pe tronul patriei lor unite pe un membru al uneia din cele mai distinse familii domnitoare germane; lacrămi de bucurie le strălucesc în ochi, că Alesul Naţiunei, a cărui fire sinceră şi sentimente cavalereşti se exprimă în înfăţişarea

lui simpatică, este şi un bărbat care îşi începe misiunea cu o sfântă seriozitate. Incă depe acum a pătruns adânc toate suferinţele ţărei: din toate judeţele a cerut rapoarte exacte despre starea administraţiei şi, fiindcă le-a studiat fără întârziere pe toate şi are memorie excelentă, s'a şi familiarizat cu toate.

24 August (5 Septemvrie). — La orele 8 Prinţul pleacă din Iaşi; întregul oraş e în picioare pe strade; sute de trăsuri îl însoţesc pe drumul frumos dealungul parcului dela Socola (proprietatea familiei princiare a Sturdzeştilor), pe înălţimea dela Repedea. Drumul duce printre vii frumoase şi sate pitoreşti; apoi prin păduri mari. Tot în trap aleargă cei opt căişori de poştă pe înălţimea repede în sus. (Repedea îi şi zice). Lungul şir de trăsuri urmează. Ajungând sus, trăsurile se opresc. Deacolo se desfăşoară o privelişte fermecătoare asupra Iaşilor, pe care îl vezi ca pe o jucărie la picioare; dincolo de oraşul alb, strălucitor, plin de turnuri, se întinde spre răsărit şesul până în Basarabia, iar spre apus Carpaţii se ridică cu vârful lor cel mai înalt, Ceahlăul.

In acest frumos loc se serveşte şampanie şi isbucneşte un *ura!* răsunător în onoarea Prinţului, după ce acesta ţine un cald discurs de mulţumire; apoi Prinţul îşi ea rămas bun dela numeroasa mulţime care se întoarce la Iaşi, şi porneşte în galop prin păduri admirabile la Huşi, unde ajunge pe la ora 1.

Condoleanţele Principelui Carol la moartea lui Anastase Panu.

Prinţul Carol I păstrà, dela descinderea Sa pe pământul României, o deosebită stimă pentru oamenii mari ai ţărei, şi mai ales pentru acei ce jucase un rol important în ultimile frământări şi lupte pentru realizarea idealului românesc, unirea, cum şi pentru stabilitatea Domniei, prin alegerea unui Cap al ţării, care să nu mai dea loc la atâtea şi atâtea lupte interne şi intervenţii externe, din partea acelor ce râvneau necontenit la existenţa însăşi a Principatelor Dunărene, ca stat autonom.

Printre aceştia fu şi Anastase Panu, unul din cei mai puternici propagatori ai Unirei, şi ai alegerei unui Principe străin la scaunul ţării şi odinioară propus chiar de unii din admiratorii săi între candidaţii pentru Domnie.

Puţin timp după venirea Domnitorului în Iaşi, Anastase Panu încetă din vieaţă. Atunci Carol-Vodă adresă mamei ilustrului patriot, următoarea scrisoare de condoleanţă:

Doamnă,

Moartea D-lui Panu n'a fost numai pentru D-ta o pierdere amară; ea este un doliu pentru ţara întreagă. Victimă a generoasei sale ardori şi a devotamentului său fără margini pentru cauza naţională, fiul D-tale binemeritase d'a vedeà ordinea şi pacea stabilindu-se în România, într'un mod durabil. Dacă nu i-a fost dat a azistà la întreaga îndeplinire a operei la care se consacrase, dacă o moarte nefericită l-a răpit departe de pământul natal, va fi, cel puţin o consolaţiune pentru ai săi de a culege omagiile ce se aduc memoriei D-lui Panu, şi unanima mărturisire a stimei publice. Poţi fi mândră, Doamnă, că ai avut un asemenea fiu, care a arătat

un aşà de nobil caracter, o aşà de completă neinteresare şi al cărui nume este demn d'a figurà pe cele mai frumoase pagini ale istoriei noastre.

Ţin a mă asocià cu simţimântul general şi voi a te asigurà, Doamnă, că dacă d-l Panu nu mai este, familia sa poate de acum înainte comptà pe interesul meu. Va fi totdeauna pentru mine o vie satisfacere de a-mi aduce aminte de virtuţiile fiului D-tale, şi voi fi fericit de a da familiei sale dovezi de stima şi simpatia mea.

CAROL.

La palatul Cotroceni, 5 Septemvrie 1866.

Trimeterea a 12 orfane din Iaşi în Azilul Elena-Doamna.

Una din dovezile de simpatie manifestate de Carol-Vodă pentru Iaşi fu mai întâiu dispoziţia ce luă, ca 12 copile orfane sau absolut sărace din localitate, să fie trimise la Azilul Elena-Doamna. Pentru acest scop Consiliul comunal dădù mijloacele de transport, în sumă de 26 galbeni, şi copilele fură trimise la Bucureşti în ziua de 25 August 1866. Despre drumul lor şi chipul cum au fost primite şi aşezate în orfelinatul sus-citat, Generalul Doctor Davila făcù cunoscut Primarului Iaşului, prin următoarea scrisoare, datată din 7 Octomvrie :

Domnule Primar,

Copilele au sosit în deplină sănătate, şi s'au aşezat în Azil.

Petrecerea în Iaşi a M. S. Carol I s'a semnalat prin fapte cari au lăsat profunde impresiuni în inima poporului Ieşan. Creşterea acestor 12 copile, e vieaţa şi zestrea lor asigurată. Ajutorul sărmanilor dat de M. S. în persoană, şi acei 300 galbeni împărţiţi de subscrisul din Inaltul Său ordin, sunt binecuvântări ce se ridică la cer. Trimiterea celui dintâiu elev dela Şcoala de pictură deacolo în străinătate, spre desăvârşirea sa în artă, este patronajul cel mai puternic al aşezămintelor de educaţiunea publică. Inalta promisiune că şcoala de gândaci de mătase din Galata se va redeschide, este un gaj princiar, care surâde industriei naţionale.

General, *Dr. Davila.*

O altă petiţie a Ieşenilor către Principele Domnitor.

Nu credem fără interes a adăogi acestui capitol încă un act contimporan, pe care-l găsim inserat în foaia *Poporul*, în chiar primul său număr din 14 (26) August 1866, adică cu 2—3 zile înainte de sosirea Domnitorului în Iaşi. E vorba de o altă petiţie a Ieşenilor, ce circula spre subscriere în populaţia întreagă, şi care exprimà iarăş o parte din doleanţele cetăţenilor vechei capitale a Moldovei.

Nu ştim dacă şi acest act a fost sau nu înmânat Prinţului Carol I ; dar îl reproducem astfel cum se găseşte în sus amintitul No. al *Poporului*, ca document al acelei epoci :

Măria Ta,

Cu multă durere, noi subscrişii cetăţeni din Iaşi, vedem că oraşul nostru pare a fi ţinta unei sistematice prigoniri. Până şi'n timpii celor mai teribile suferinţi cari s'au îngrămădit asupră-le fără contenire, Ieşenii au dat pururea exemplul unui stoicism fără margini, crezând că guvernul care-i dator să ţie samă şi de necalculabilele sacrificii materiale ce au făcut intereselor naţiunei, şi de abnegaţiunea lor, va găsi cu cale, în fine, să alineze dureri cari au ajuns la culme. Aşteptările însă au fost zadarnice !

Sub guvernământul fostului Domn Cuza, ni s'a făcut învitare să expunem dorinţile de îmbunătăţire pentru Iaşi, şi după ce le-am supus guvernului, ele au rămas, încă şi până acum, tot sub forma de simple dorinţi. Guvernământul de astăzi a obştit prin foaia oficială un şir de îmbunătăţiri ce-şi propunea să facă Iaşului; dar, când a trebuit să le realizeze, s'a ridicat în Adunare o furtună de batjocori contra Ieşenilor, cari ne-au amărît sufletul, când le-am văzut reproduse prin organul guvernului.

In ce am păcătuit noi oare, Măria Ta, naţiunei, pentru ca să se insulte până şi mizeria noastră?...

Pe lângă toate acestea, vedem acum că şi acele puţine instituţiuni pe cari guvernul trecut se îndurase a ni le lăsà neatinse, se desfiinţează: Şcoala de Arte şi Meserii, Şcoala de sericicultură, Şcoala de Muzică şi în fine, în zilele trecute, Şcoala de Belle-arte dela Universitate, sunt desfiinţate sub cuvântul elastic de economii!

Nu sunt şcoalele, Măria Ta, care ruinează statele; din contra, prin ele se învinge ignorantismul, cauza tuturor relelor pentru omenire. Nu sunt şcoalele cari cauzează cheltuieli zadarnice pentru naţiuni; căci prin răspândirea luminelor se înalţă popoarele şi se civilizează: bunul trai s'a generalizat numai între popoarele culte în cari pauperismul scade în proporţiuni egale cu lăţirea învăţământului.

Măria Ta, noi subscrişii cetăţeni ai acestui nenorocit oraş, venim cu cel mai adânc respect şi devotament a Vă conjurà, să Vă fie milă de suferinţele noastre şi să binevoiţi, în înalta Voastră îndurare, a face ca, cel puţin, dacă nu ni se acordă îmbunătăţirile promise cu atâta sgomot, să nu ni se ia şi ceeace am avut până acum. Vă conjurăm, Prea Inălţate Doamne, să Vă faceţi milă de viitorul acelor tineri cari au sacrificat juneţea lor în şcoalele acestea şi cari acum se văd aruncaţi pe strade, sfărâmându-li-se cariera începută, tocmai când silinţele lor promiteau frumoase rezultate.

Incă o probă de prigonire şi de suspiciune, Măria Ta, este între altele că, dela 11 Fevruarie până şi cele mai mici oraşe ale Munteniei au beneficiul de a se bucurà de o gardă urbană formată de cetăţeni români; Iaşului şi celorlalte oraşe ale Moldovei, nici până astăzi nu li s'a acordat acest drept. Aceasta ne-a întristat prea mult, căci nici Iaşul nici Moldova n'a meritat să fie pusă în suspiciune. Noi vă rugăm, Prea Inălţate Doamne, a ne face justiţie, punând capăt unui privilegiu care nu are cuvânt de a fi.

Cutezăm a vă mai rugà, Prea Inălţate Doamne, să binevoiţi a deplini şi toate promisiunile făcute Iaşului, pentru realizarea cărora guvernământul s'a angajat atât de solemn. Intre altele, transferarea Curţei de Casaţiune s'ar puteà operà cât de curând, fără de a cauzà vreo pierdere simţitoare pentru Bucureşti, fără de a paralizà mersul afacerilor generale ale justiţiei şi de a jigni în ceva interesele Statului — pe când, pentru Iaşi, ar fi un început simţit de îmbunătăţire, care se aşteaptă de mulţi ani.

Din starea aceasta, crescândă, de mizerie generală, numai o samă de oameni s'a folosit, şi cari cu cât îngenunche mai mult românii, ei înfloresc şi se îmbogăţesc. Aceştia sunt jidanii; ei pururea profită din nenorocirile publice. Acum jidanii au ajuns, de posedă exclusiv toate obiectele de alimentaţie publică, în piaţa noastră, ne silesc pe noi, prin monopolul lor, să ne nutrim cu obiecte de hrană şi băuturi, care deşi preparate de ei, pentru noi, jidanii nu le întrebuinţează: căci pururea sunt falşificate cu diferite mixturi vătămătoare. Vă conjurăm, Măria Ta, şi pentru aceasta, să faceţi a se opri jidanilor specula şi fabricarea obiectelor de hrană şi băutură pentru Creştini, şi de a fi mărginiţi numai în câtimele necesarii pentru coreligionarii lor, şi Veţi fi bine cuvântat pentru această binefacere.

Suntem încredinţaţi, Măria Ta, că plecatele noastre plângeri vor găsi un ecou puternic în sufletul generos al Inălţimei Voastre şi că venirea Voastră în oraşul nostru va lăsà, în inima fiecăruia cetăţean, urme adânci şi neuitate de recunoştinţă şi devotament.

Publicarea unei false scrisori, atribuite Comtelui de Bismarck, către Principele Carol I.

Cu toate nobilele făgăduinţi şi speranţe date în genere Ieşenilor de Prinţul Carol I, cu prilejul celei dintâiu ale sale veniri în Iaşi, în partidele ca şi în presa lor locală se vede adesea încolţind neîncrederea, cum am mai arătat în câteva reproduceri din *Tribuna* lui Nicolai Ionescu, *Poporul*, şi alte foi ale timpului. Greutatea şi codirea continuă ce pune majoritatea conducătorilor frânelor guvernului dela Bucureşti în realizarea sau îndeplinirea dorinţelor exprimate în atâtea deosebite rânduri de cetăţenii şi reprezentanţii Iaşului, face pe unii şi pe alţii să murmure, şi, la diferite prilejuri să se anine de acte sau procedări cari, deşi nedurabile sau simplu închipuite, pot da totuşi loc oarecăror manifestări stranii a faptelor ce rod în taină sufletul mulţimei nemulţumite.

Astfel se explică publicarea în foaia *Poporul* din Iaşi, în No. său din 15 Septemvrie 1866, a unui pamflet, inventat desigur, de un organ francez *La Presse*, din Paris, în timpul când Francezii, cu Napoleon III în frunte, cloceau răfuiala ce trebuià să isbucnească la 1870 între Franţa şi Prusia.

Deşi prin o scurtă introducere, *Poporul* dă cetitorilor săi traducţia articolului din *La Presse* ca simplă *invenţiune*, ca *plan misterios*, etc., totuşi reproducerea sa însăşi manifestează un spirit de nemulţumire împotriva situaţiei de atuncea şi a acţiunei Domnitorului.

Faptele ulterioare au dovedit că tot ce s'a scris, cu acest prilej, a fost o nedemnă scornitură; nu mai puţin însă lucrul trebuie să fi ajuns la auzul Domnitorului, şi nemulţumirea publicărei lui s'a putut uneori manifestà în ideia, sau acţiunile ulterioare ale Principelui Carol I.

Articolul de care vorbim, cu introducerea întreagă a foaei sus menţionate, este în următorul cuprins:

Ziarele franceze, lovesc pe Prusia din toate părţile, nu cruţă nimica — şi când nu le ajunge deducerile ce trag din evenimentele politice, apoi fac invenţiuni, formulează planuri misterioase, pe cari se prefac a le descoperi publicului; spre a da lectorilor noştri ocaziunea de a judecà ei înşişi lucrurile, extragem din ziarul elin ΗΜΕΡΑ, No. 574 din 3 (15) Septemvrie, un articol pe care acest ziar l-a reprodus din *Pressa* franceză.

Iată acest articol:

POLITICA PRUSIANĂ IN PRINCIPATE.

Nu este îndoială că dintre toţi muzicanţii concertului European, d-l de Bismarck mult timp încă va fi unul dintre cei mai admiraţi. E necontestabil astăzi că el este cel mai aplaudat şi că dirige întreaga orchestră diplomatică a Europei, care, putem zice, în treacăt, nu mai încântă acum urechile popoarelor.

Mâna primului ministru al lui Ghilhelm se simte pretutindeni; uneori ea ţine pana legislatorului, uneori pana diplomatului, şi uneori teribila spadă a colonelului de cuirasieri. La Roma preşedintele ministerului prusian se pregăteşte să înfiinţeze o ambasadă de prima clasă. La Constantinopole ambasadorul Brassie Simon şi-a însuşit o dignitate atât de considerabilă, încât a mai adaos trei dragomani şi doi cai la suita sa când merge în vizită la Inalta Poartă. In fine, Prusia domneşte în Germania meridională, dar nu cârmueşte încă; în Principate domneşte şi cârmueşte.

Nimic nu scapă din vedere, acestui vigilente bărbat de Stat, căruia Cavour a servit de model şi care a devenit acum desăvârşit învăţat. Cavour aveà într'adevăr nişte curioase îndoinţi; el respectà amicia Franţei şi nu voià să-i atingă orgoliul ei naţional. El ajutà, pedeoparte, expediţiunea Marsalei şi a Neapolului, pe când, de altă parte proscrie pe Garibaldi, în faţa Europei; şi acelaşi guvernământ care sprijineà pe vestitul patriot la Volturno, nu stătù în cumpănă de a trimite pe Pallavicini, cu tunuri, la Aspromonte.

In fine Cavour, în provinciile eclesiastice şi la Neapol permise celor învinşi să voteze, procedare care, deşi nu erà de vreun mare pericol, însă care uneori amăreşte pe învingători, prin cuvinte neplăcute, dacă ei nu se arată compătimitori către popoarele numite Suverane.

Comitele de Bismark însă, în privirea oamenilor nu întreabă alta decât ce putere au şi la ce pot servì. Sistemul său devine atât de transparent încât credem că putem ceti, fără indiscreţiune, prin coperta plicului, ultimile instrucţiuni confidenţiale, ce preşedintele cabinetului prusian a trimis lui Carol de Hohenzollern, Domn al Românilor, succesor al Marelui Ştefan, Radu-Negru, Mihai Bravul, şi nobilii urmaşi ai Dacilor antici:

Iubite Principe, — înţeleg şi găsesc natural dorinţa Voastră de a fi iniţiat în amănuntele mistere ale politicei mele. Prin profundele şi impenetrabilele decrete ale Providenţei, a-ţi devenit *unul din cele mai de căpetenie organe ale Divinei misiuni ce Prusia deplineşte în Europa* şi doriţi ca prin instrucţiuni precise să *cunoaşteţi modul* prin care trebuie să vă *comportaţi în conformitatea planurilor noastre.*

V'aţi purtat foarte bine, mai ales după ce, sosind în Principate, a-ţi descoperit, fără îndoială, multă mizerie şi simptome de putrejune. Să fiţi siguri că Regele Grecilor, Imperatorele Maximilian, şi toţi principii, mici şi mari, cari se expatriază pentru o coroană, nu întâmpină mai puţine contrarietăţi şi supărări decât Voi. Se poate zice, în privirea tronurilor disponibile în genere, ceeace zice un fabulist despre beţele cari plutesc pe undele râurilor: de departe seamănă a fi ceva, dar deaproape nu este nimic.

Tot asemenea s'ar fi putut zice şi pentru tronul Vostru, *dacă* opera ce a-ţi întreprins n'ar fi *legată cu mărirea Maicei-Patrii.* Aveţi *multe de edificat* şi multe de *răsturnat*, în Moldo-Valachia, în interesul nostru.

Negreşit a-ţi găsit predominând în Principate *înrâurirea franceză.* De zece ani şi mai bine încoace, adică dela răsboiul Crimului, Franţa s'a silit din toate puterile ca să înlocuiască pe Rusia în iubirea popoarelor Dunărene. A cerut şi a dobândit pentru ele felurite libertăţi, a sprijinit mult timp pe alesul lor principe şi s'a făcut advocatul fericit al acestor popoare pe lângă Poarta Otomană. Prin urmare, spiritul ţărei poartă fără îndoială urmele acestor binefaceri.

Nu Vă temeţi însă de a răsturnà jucăria, şi de a *lucrà în folosul Rusiei*, precum Franţa a lucrat în folosul său propriu.

Nu disputaţi mult timp cu înalta Poartă asupra detailurilor confirmărei Voastre; nu vă arătaţi prea mult ambiţios, ajunge să salvaţi numai principiul, Domnia Voastră, — toate celelalte sunt lucruri secundare. Prin urmare, acordul superficial cu Poarta: „cât se poate mai grabnică încheierea convenţiunei cu ea"; concesiuni şi bune oficii Rusiei.

In relaţiunile Voastre cu Agentul Rusiei din Bucureşti există trei chestiuni ghimpoase:

Chestiunea naţionalităţei, căci Rusia va urma de a sustrage dela Voi cât s'ar puteà mai mulţi supuşi, acordând protecţiune grecilor şi jidanilor, şi dând paşapoarte la indigeni în realitate supuşi ai voştri.

Chestiunea Basarabiei anexate şi a limitelor lacului Bolgrad, a pescăritului din acest lac şi a trecerei Ruşilor din Basarabia rusească în cea Moldovană şi viceversa. Cunoaşteţi că la delimitarea acestei părţi de pământ, Convenţiunea de Paris a sustras din teritoriul Rus o bucată — ceeace nu poate iertà Rusia. Erà trebuinţă de a se salvà Delta Dunărei şi a se îndepărtà pe Rusia dela ţărmii Dunărei de jos.

De zece ani Rusia tot agitează emigraţiunea ţăranilor din acea parte — şi umilirea acestei neînsemnătoare concesiuni, a Basarabiei anexate, nu o lasă în pace. Vom cugetà, în urmă, ce vom aveà de făcut în astă privire.

Rămâne chestiunea religioasă. Veţi suferi, fără îndoială, insolenţa clerului ortodox, naturalmente ruso-fil; el împrăştie la Voi portretele Cezarului acoperite

de binecuvântări şi indulginţi. Rusia va da ornamente la biserici şi bani la preoţi la sărbătorile cele mari. Va trimete gratis, pe la sate, munţi întregi de Psaltiri şi de cărţi de rugăciune, imprimate în Moscova, în care sătenii vor ceti în româneşte: Mântueşte Doamne pe Impăratul nostru!; şi acest Impărat nu veţi fi Voi. Şi, cu toate acestea, iubite Principe, vă sfătuiesc să Vă arătaţi împăciuitori în privirea acestor chestiuni, şi mai ales celei din urmă.

Arătaţi-Vă foarte evlavios către biserica cea nouă şi mergeţi des la ceremoniile religioase. Principele Cuza ar fi şezut, poate, şi până astăzi pe tronul unde şedeţi Voi dacă, în loc de a persecută clerul şi a întărita pe Rusia, s'ar fi conportat pe dinafară cu mai multă dibăcie.

Este de nevoie ca să Vă fac întreaga mea confesiune. Aţi gândit vreodată, Principe, să vedeţi *trimis* la *San-Petersburg pe generalul Manteuffel?* Această misiune a aţâţat, foarte, curiozitatea lumei diplomatice în Europa; însă, nimic nu s'a descoperit. S'a zis că s'a făcut propuneri pentru modificarea hotarelor ducatului Posen; sper însă că Inălţimea Voastră nu a-ţi crezut asemenea vuete.

O altă vedere din centrul vechiului Iaşi.

In adevăr *modificăm hotarele noastre*, însă spre a *adăugi* noi provincii, iar nu spre a *sacrifică* pe ale noastre. Cele din urmă pretenţiuni ale Franţei erau foarte neînsemnătoare, şi cu toate acestea cunoaşteţi cum am răspuns la ele.

Prin urmare care a fost misiunea Contelui Manteuffel? Care a putut fi, când Austria exclusă din Germania, s'a întors de nevoie către Răsărit? — Generalul Manteuffel a avut misiunea de a ne apropià cu Rusia şi de a-i promite concesiuni relative, legiuitelor ei ambiţiuni în Răsărit, dacă, şi ea, va lăsà liberă legiuita noastră ambiţiune în Germania şi Apus. Atât în privirea vecinătăţei hotarelor, cât şi a poziţiunei noastre în Baltica, nu trebuie să nemulţumim pe Rusia. Poate că politica noastră va aruncă pe Austria în braţele Franţei, dar *va depărtà*, desigur, pe ambele aceste puteri de Cabinetul de San-Petersburg. Intr'un asemenea caz vom aveà timp *să ne gândim*, înainte de a se pronunţà şi Anglia.

Cugetaţi că dacă se va contractà vreo căsătorie Anglo-Elinească, Rusia şi Englitera se vor puteà înţelege asupra chestiunei Orientului, şi că noi ţinem în mâinile noastre cheile demarşelor Nordice.

Mai la urmă, dacă planurile ruseşti *nu ne vor servì întru cât speram*, şi în acest

caz încă vom avea destul timp *spre a ne retrage* şi a ne întoarce, ca să trezim pe Europa din somn.

Pe lângă acestea puteţi şi prin un alt mod minunat să *strâmtoriţi*, fără pericolul nostru, *pe Austria. Profitaţi de vecinătatea* Voastră cu Banatul, cu Transilvania şi Bucovina; protejaţi pe şefii partidului naţional unguresc şi faceţi ca să întrevadă tulburătorii unguri că vor găsi la voi ajutor moral şi material. Dela Voi atârnă realizarea prin intrigi iscusite, a independenţei Ungariei, atât de contribuitoare ruinărei Austriei.

Vedeţi, Principe, că misiunea Voastră este mare. Când D-zeu a permis să lepădaţi uniforma de sublocotenent şi să primiţi Coroana, a dat o nouă probă despre înaltele sale decrete, pentru îndeplinirea căror a făcut organ pe Prusia".

Aceasta trebuie să fie corespondenţa D-lui de Bismark, şi poate că n'am cetit-o, întreagă, dela început şi până la sfârşit.

Europa dar poate să se dedice la lucrări paşnice, şi Franţa la serbări industriale.

Poate că Franţa silită de întâmplări să-şi schimbe în viitor purtarea; însă D-l de Bismarck nu va face tot astfel.

El este bărbat!

(Estras din ziarul parisian *La Presse*, din Paris).

După cum am spus-o la început, viitorul a dovedit cu prisosinţă falşitatea acestui pamflet, — care, totuş, n'a fost singurul ce s'a mai răspândit în public, în cursul îndelungatei şi fericitei domnii a Principelui Carol I.

Candidatura la deputăţie a fostului candidat la scaunul Moldovei, N. R. Roznovanu.

Partidul anti-unionist din Iaşi, ivit la lumina zilei în trista zi de 3 Aprilie 1866, şi risipit aproape cu totul două zile după aceasta, nu mai avù fiinţa sa în carne şi oase, şi nici se mai putù manifestà într'un chip serios, din momentul ce Principele Carol I de Hohenzollern ocupă tronul ambelor ţări române unite, fapt prin care nădejdea candidatului Nicolai Rosetti-Roznovanu, de a ajunge să se aşeze pe tronul vechei Moldove, dispărù cu desăvârşire.

Totuşi, acest candidat desnădăjduit, întorcându-şi frontul de acţiune aiurea, nu încetă de a apelà la sprijinul mulţimei ieşene, mulţumindu-se apoi cu o simplă candidatură la deputăţie, în locul candidaturei la Domnie.

In alegerile ce urmară, puţin timp după prima venire a Principelui Carol I în Iaşi, când singur palatul promotorului lui 3 Aprilie rămase în întunerec în mijlocul iluminaţiilor şi serbărilor entuziaste din întregul oraş, Roznovanu se hotărî să ceară Ieşenilor mandatul de reprezentant al lor în Camera legislativă din Bucureşti!

Această candidatură surprinse mult lumea locală; totuşi Roznovanu ţinù mult la ea, şi provocă chiar o întrunire publică în ziua de 9 Octomvrie 1866, în care el îşi făcù profesiunea de credinţă şi-şi justifică cum putù mai bine ideile sale politice şi ţinta la care tindeà, prin obţinerea mandatului de Deputat al colegiului al III-lea de Iaşi.

Dau aici în rezumat, părţile esenţiale ale acelei profesiuni de credinţă, pronunţată în 9 Octomvrie de Roznovanu, în care, atingându-se unele chestiuni dureroase pentru Ieşeni, se tinde totuş în o altă directivă politică, decât cea pentru care luptase candidatul dela 3 Aprilie:

. . . „E şcoala uniştilor cu orice preţ, zice N. R. Roznovanu, uniştilor înfocaţi cari se silesc prin orice chip a concentrà într'un singur capăt al ţărei toate resursele, toate mijloacele de avuţie a naţiunei întregi, de a constrânge toate interesele publice şi private, a se desbate, a trăi sau a peri (prea puţin le pasă) într'un singur colţ al ţărei; şcoala uniştilor cari nu înţeleg unirea decât cu absorbirea unei ţări într'alta, cu pierirea libertăţii, vitalităţii ţării celei mai mici în folosul celei mai mari; şcoala uniştilor pentru cari unirea nu este decât sinuciderea; şcoala uniştilor fără condiţiuni, sau mai bine a zice cu condiţiune ca unirea să fie folositoare lor — şi numai lor!

A doua şcoală este şcoala partizanilor descentralizărei; şcoala care nu poate suferi ca o legătură primită de bunăvoie, prin un act de abnegaţiune fără pildă în istoria naţiunilor, într'un moment unde generozitatea noastră a ajuns până aproape de marginile nebuniei, nu poate suferi ca acea legătură să devie un jug de fier; şcoala adevăraţilor patrioţi, cari prin actul unirei n'a înţeles niciodată a sacrificà viaţa individuală, libertatea, neatârnarea Moldovei; şcoala uniştilor de cuget curat, cari prin unirea a două principate sub un singur Domnitor, n'a avut de scop decât a întări pe fiecare, şi de a-i asigurà mai bine naţionalitatea, libertatea, neatârnarea . . .

Dela asemenea bărbaţi trebuie să cerem, să exijem ca în viitoarea Cameră să sprijine cu virtute, cu dibăcie, adevăratele interese ale ţării, să puie un capăt regimului de anexiune, de robire, de centralizare exagerată, care a redus nenorocita noastră patrie, Moldova, a nu mai fi decât un Paşalik Muntenesc. Iată mandatul care nu mă îndoiesc că veţi exijà dela mandatarii Domniilor-Voastre, a-'l sprijinì cu orice chip . . .

Astăzi când am ajuns pe culmea prăpastiei, Moldova, mama noastră, vă roagă cu lacrămi să vă fie milă de dânsa, căci nu mai are încredere, nu mai are nădejde decât în devotamentul luminat, în curajul neclintit, în patriotizmul strămoşesc a fiilor lui Ştefan cel Mare".

•

Cu toate aceste puternice filipice la adresa cârmuitorilor ţării depe atunci, îl vom vedeà, peste puţin timp pe N. R. Roznovanu împăcându-se cu starea de lucruri supravenită împotriva dorinţei sale, învitând la nunta sa, şi primind cu cele mai mari onoruri în palatul său, celebru prin pornirea dela 3 Aprilie, pe Principele Domnitor Carol I de Hohenzollern.

CAPITOLUL IV.

A doua venire în Iaşi a Domnitorului Carol I. Ianuarie 1867.

Nemulţumirile unor Ieşeni. Primirea entuziastă. Sosirea în Iaşi a Principelui Frederic de Hohenzollern. Părerea Principelui Carol I despre Iaşi. O nouă donaţiune. Amintirea zilei de 24 Ianuarie.

ela întâia sa venire în Iaşi, Domnitorul Carol I făgădui că va căutà să revie cât mai deseori în acest „frumos oraş", spre a se pune în contact cu majoritatea cetăţenilor care îi exprimase o mare simpatie şi-l asigurase de iubirea şi credinţa lor nestrămutată. Mai erà însă şi interesul de a potolì pe câţiva din popor şi dintre fruntaşi, puţini la număr, ce-i dreptul, ce încă nu se împăcase de istov cu ideea renunţărei Iaşului la dreptul său de capitală, şi, mai ales, cu doborârea neaşteptată a precedentei Domnii, şi, între aceştia, mai cu vază şi mai de considerat, erà şi marele om de stat moldovan Mihail Kogălniceanu.

Vorbind asupra politicei urmate în noua sa patrie, Vodă Carol I scrise atunci Prinţului Moştenitor al Prusiei, la data de 23 Decemvrie (4 Ianuarie 1867), „că mai sunt încă destule primejdii de înlăturat, acolea, dar are deplină încredere că va rămânea stăpân pe situaţie", în care scop a îndemnat pe Ministrul său Ioan C. Brătianu „să se ducă îndată la Iaşi, unde e focarul intrigilor" şi unde a câştigat oraşul în partea sa, prin faptul că a plătit pentru un an întreg impozitele cartierului celui mai turbulent (Tatarașul).

O vizitare a Iaşului şi din partea Domnitorului, chiar în toiul iernei, se crezù totuşi absolut trebuitoare, pentru liniştirea şi îmbunarea tuturor pretenţiilor şi pretenţioşilor mai colţoşi de pe aicea.

Aşà, încă în primele zile ale anului 1867, autorităţile ieşene fură înştiinţate că pentru ziua de 18 Ianuarie vor aveà cinstea de a primì a doua venire a Prinţului Domnitor. Primăria se înţelese repede în pregătirea gazdei Domneşti, care fu tot în casa fostului ministru Petru Mavrogheni, depe strada Copoului; stradă care apoi primi numele, în onoarea Domnitorului, de *Strada Carol*.

Se placardă îndată pe uliţi *Programa* de primire a Domnitorului, de către autoritatea comunală şi cetăţenii ieşeni, semnată de noul Primar al Iaşului, Teodor Tăutu, cu următorul cuprins :

1. O deputaţiune de cetăţeni va merge şi aşteptă la Leţcani pe M. S. Domnul, spre a-l felicità din partea Ieşenilor.
2. La bariera Păcurari autorităţile bisericeşti, civile, militare şi poliţieneşti vor primì pe M. S.; Primarul cu Consiliul comunal va prezentà pâine şi sare, felicitându-l pe M. S.
3. M. S. suindu-se acolo într'o trăsură de gală, va fi precedat şi urmat de o escuadă de lăncieri şi jandarmi; pe lângă portierile trăsurii, deoparte şi alta vor stà : Comandantul trupelor şi Prefectul de oraş.
4. M. S. însoţit de acest cortej, va fi dus la casele D-lui Petru Mavrogheni, cari s'au pregătit pentru locuinţa M. Sale. Aici Preasfinţitul Mitropolit cu înaltul cler, autorităţi civile şi militare, vor primi şi felicità pe M. S.
5. Muzica militară va cântà, şi seara toată politiea va fi iluminată.

Faţă cu aceste dispoziţii ale Primăriei, lumea ieşană se aşteptă iarăşi cu o vie bucurie să primească, în a doua Sa capitală, pe tânărul Domnitor Carol I.

Aşà, Miercuri în 18 Ianuarie, pe la ora 1 p. m., ne spune oficiosul *Progresul*, Domnitorul ajungând la Târgul-Frumos, la marginea judeţului Iaşi, a fost acolo primit de Prefectul judeţului şi un Episcop, trimis înainte de Mitropolitul Calinic. Acolo erau reprezentate şi comunele de prinprejur, cu Primarii respectivi, cari au avut cinstea a prezentà Domnului pâine şi sare; un număr mare de locuitori săteni au escortat trăsura Domnească pe tot drumul. Din distanţă în distanţă, erau Primarii din comunele respective, înşiraţi pe drum, cari au prezentat M. S. devotamentul lor.

Comuna Podul-Iloaei a primit pe Domn sub un arc de triumf; acolo erà şi deputaţiunea trimisă de Consiliul judeţean, compusă din Const. Sturdza, Nic. Mavrocordat, Al. Mavrocordat, Const. Negruţi şi Nicu Alcaz, cari au felicitat pe Vodă de buna sosire în judeţul Iaşi; la satul Leţcani, o oră departe de Iaşi, erà pregătit un arc de triumf de o deosebită frumuseţă, cu inscripţiunea *Nimic fără Dumnezeu*.

Domnitorul ajungând acolo, fu călduros primit de o deputaţiune din partea oraşului Iaşi, compusă din notabilităţile oraşului, şi de un mare număr de cetăţeni, pe lângă care s'a însoţit şi comuna Leţcani cu cele învecinate.

La sosirea Domnitorului la Leţcani, marele dascal al Iaşului *Gheorghe Asachi*, unul din deputaţii trimişi din partea oraşului, spre întîmpinare, au adresat M. Sale următoarele cuvinte în limba franceză :

Măria Ta,

Urbea Iaşii, pe care Inălţimea Voastră a binevoit a o numi a doua Sa Reşedinţă, ne-au trimis dincolo de a ei bariere spre a Vă felicità de bunăvenire, şi de a exprimà bucuria locuitorilor cetăţeni, de a Vă posedà în mijlocul nostru.

Să trăiască Carol I „Suveranul României”.

După aceste cuvinte, înmiite urări au răsunat din poporul ce se adunase acolo.

Carol-Vodă a răspuns, mulţumind într'un mod foarte graţios.

Dela Leţcani până la marginea oraşului Iaşi, Domnitorul a fost excortat de Primarii de prinprejur şi de o mare mulţime de locuitori săteni.

La bariera Păcurari se făcù primirea de autorităţile clericale, civile şi militare, Primarul, încunjurat de Consiliul comunal, Prefecţii de judeţ şi de poliţie, un detaşament de cavalerie şi un public numeros, ce stà grupat dincolo şi dincoace de barieră.

La sosirea în barieră, Primarul înfăţişă pe o tavà pâinea şi sarea tradiţională, şi cuvântă :

Măria Ta,

Cu o bucurie generală poporul Ieşan strigă :

Bine ai venit Măria Ta !

Pâinea şi sarea ce vă înfăţişez este inima curată a acestui popor. Prezenţa Măriei Tale, în mijlocul nostru este cea mai dulce mângâiere, căci ştim că vom fi bine, aflându-ne cu Suveranul nostru în a doua Sa Capitală şi Reşedinţă.

Să trăieşti Măria Ta !

Să trăiască Municipiul Iaşilor !

Prinţul răspunse, exprimându-şi Inalta Sa mulţumire „că se aflâ iarăşi între Ieşeni".

Apoi se sui în o trăsură de gală, ce se aflà acolo, luând pe Prefectul judeţului şi Primar în trăsură, şi în mijlocul unui strigăt necurmat de *Ura* ! înaintă pe strada Păcurari, care de ambele părţi erà plină de lume; depe balcoane şi ferestre se aruncau buchete de flori frumoase.

Pe această stradă, la casele Prefectului de judeţ, se aflà un arc împodobit cu ramuri de stejar, şi cifrele Domnitorului pe tapiserii. In răspintenea stradei, Municipalitatea ridicase un alt arc, transparent, cu armele Municipiului şi inscripţiunea *Vivat Carol I*; pe cealaltă faţă a arcului *Cifra* Princiară, într'o garnitură tricoloră, sub care se citeà deviza familiei sale „Nihil sine Deo".

Carol-Vodă sosind la Palatul ce-i fu pregătit, fu primit de Mitropolitul Calinic şi cu înaltul cler, autorităţile civile şi municipale, şi fu felicitat de norocita venire. El fu mişcat adânc de primirea călduroasă a Ieşenilor, pe care o arătă pe faţă şi pe care o şi rosti.

Seara toată politia fu splendid iluminată ; mai multe transparente şi arcuri în diferite puncte ale oraşului au fost ridicate.

Domnitorul chiar în acea seară făcù o preumblare în oraş, şi pretutindeni fu însoţit de strigări de *Ura* ! din partea poporului. A doua seară iarăşi se ilumină oraşul.

Puţine zile după sosirea Domnitorului aici, Iaşul avù plăcerea de a primì şi pe *Prinţul Frederic de Hohenzollern*, fratele mai mic al Domnitorului.

Prinţul Frederic venind direct din străinătate, sosi în ziua de 24 Ianuarie, şi fu întâmpinat mai întâiu în Podul-Iloaei de Prefectul judeţului, Beldiman, care-l însoţi până la satul Leţcani, unde-i ieşì

înainte Carol-Vodă, cu o suită numeroasă şi însoţit de un mare număr de notabili ai Iaşului.

Intâlnirea fu din cele mai cordiale; iar deacolo venind spre Iaşi, intrară cu toţii prin bariera Păcurari, unde toate autorităţile şi o mare mulţime de orăşeni, îi primiră cu strigăte de bucurie.

Toate uliţele oraşului erau ticsite de o mare mulţime de cetăţeni, cari cu urale entuziasmate aclamară pe înalţii oaspeţi.

Ambii Prinţi, suiţi într'o trăsură de gală, excortată de un excadron de lăncieri şi jandarmi, au fost duşi până la Catedrală, unde Mitropolitul Calinic a celebrat un Te-Deum.

Dela Catedrală, convoiul se întoarse la locuinţa Domnitorului. în casele Mavrogheni, iar trupele au defilat pe dinaintea Palatului.

*

După ce ambii Prinţi au făcut mai multe vizite şi cercetări ale monumentelor din vechea capitală a Moldovei şi a diferitelor instituţii şi autorităţi, azistând la diferite prânzuri, reprezentaţii şi baluri, ei plecară împreună din Iaşi, la 28 Ianuarie.

Asupra acestei petreceri în Iaşi, mai întâiu Prinţul Carol I, însuşi, ne dă lămuriri interesante, în *Memoriile Sale*, din care extragem următoarele note zilnice :

....„Prinţul se duce iar în Moldova, conform promisiunei sale că Iaşii vor fi a doua reşedinţă a sa. Astăzi pleacă şi ajunge la Ploeşti. Mâine are de gând să meargă până la Adjud, iar noaptea a treia s'o petreacă la Roman, aşà că abià la 18 (30) Ianuarie are să ajungă în capitala Moldovei.

Călătoria, în acest anotimp, nu mai are farmecul călătoriei precedente. Vremea e îngrozitoare, drumurile desfundate şi pretudinteni se văd tristele urme ale foametei. Prinţul dă din caseta sa privată, foarte mult pusă la probă, câte şapte, opt, până la zece mii de franci judeţelor, ca ajutor pentru cei atât de greu loviţi.

18 (30) Ianuarie. — Prinţul Carol face întreaga călătorie în trăsură deschisă, cu tot frigul şi vântul; nu prea îşi păzeşte sănătatea, dar le suportă mai mult decât oricare din însoţitorii săi. Intre Târgul-Frumos şi Iaşi unul din surugii cade depe cal şi-şi frânge un picior; la întrebarea îngrijată a Prinţului, mândrul mânător de cai spune că frântura n'are nici o gravitate, dar că trebuie să fie vindecat până la reîntoarcerea Prinţului, căci nu este cine să-l înlocuiască. La răspunsul Prinţului că se va întoarce peste două săptămâni, surugiul asigură că până atunci i se va vindecà piciorul.

Primirea în Iaşi e iarăşi extraordinar de amabilă. Prinţul descalecă şi de astădată la palatul Mavrogheni. Defilarea trupelor, Te-Deum la Mitropolie, toate ca şi astăvară.

23 Ianuarie (4 Fevruarie). — Prinţul vizitează Şcoala Militară transferată la Iaşi, şi o găseşte cu desăvârşire neîngrijită; lipsă de toate cele necesare, chiar şi de îmbrăcăminte şi încălţăminte. Inspectează apoi toate, până în cele mai mici amănunte şi se îngrijeşte ca să se îndrepteze toate. Seara se angajează un bal de 350 de persoane".

Dintr'o scrisoare a Tatălui său, pe care o primeşte azi, aici în Iaşi, Prinţul Carol I află multe lucruri interesante despre vechea sa patrie. Prinţul Carol Anton scrie :

„Afacerea recunoaşterei tale din partea Prusiei, s'a aranjat. Scrisoarea pe care ţi-a trimis-o Bismark, trebuie să te fi mulţumit. Cauza întârzierei a fost că puterile au negociat mult între dânsele, dacă recunoaşterea trebuià să fie colectivă sau pronunţată separat de fiecare putere. După ce, de altfel, Rusia o luase înainte singură şi în chip unilateral, recunoaşterea colectivă nu mai aveà nici o valoare, şi nu se mai discutà decât asupra necesităţei identităţei notelor. Deaci tărăgănirea ; nicăieri însă din rea voinţă.

Prinţul moştenitor vorbeşte cu mult interes de tine; peste tot în Berlin n'am găsit decât bunăvoinţă şi interesare pentru tine; o participare activă însă nu e uşor de înscenat dela un stat aşà de adânc mişcat şi în plină perioadă de creştere. Totul munceşte şi se frământă spre a se ajunge la o desvoltare mare şi nouă ; nu poţi să-ţi faci idee cât de mult e schimbat totul, şi în special cum atitudinea şi spiritul armatei au devenit altele după enormele ei succese...

Alegerea mea de deputat în Târgovişte o consider ca un exemplu mişcător de alipirea ce ţi se arată.

Mi se pare că chestiunea orientală nu e destul de coaptă ca să poată sparge. Să dea Dumnezeu să isbuteşti ca să te ţii cât se poate mai mult afară de această chestiune; căci dacă e ca România să câştige ceva dintr'însa, partea ce i se cuvine îi va cădeà prin forţa împrejurărilor; a voi însă să dobândească o asemenea parte prin un amestec pripit, ar fi o greşală. Lasă să lasă Grecia cum va şti depe urma încurcăturilor pe cari şi le va pregăti, politica ta e numai desvoltarea interioară, fortificarea statului tău şi buna vecinătate cu statele limitrofe. Astfel văd cel puţin eu chestiunea. Incordarea generală europeană nu s'a micşorat încă; în acest moment însă e întemeiată mai puţin pe fapte decât pe un sentiment general de nesiguranţă".

24 Ianuarie (*5 Fevruarie*). — Fratele cel mai mic al Prinţului, Prinţul Frederic de Hohenzollern, soseşte în Iaşi. Bucuria revederii, e mare; cel dintâiu membru al familiei sale căruia poate să-i arate noua lui patrie şi care îi aduce vestea directă dela Părinţii lui ! Prinţul Carol l-a întâmpinat, ieşindu-i înainte cale de câteva oare; o mare mulţime l-a însoţit şi pregăteşte tânărului Prinţ o primire importantă. De oarece azi e aniversarea Unirei, oraşul e iluminat seara.

25 Ianuarie (*6 Fevruarie*). — Soseşte în Iaşi ştirea despre logodirea Principesei de Hohenzollern, sora prinţului Carol, cu Contele de Flandra. Prinţul o anunţă la masă, care se ia la Mitropolitul, şi primeşte felicitări generale şi cordiale.

27 Ianuarie (*8 Fevruarie*). — Prinţul îşi continuă zilnic inspecţiunile şi face exerciţii cu diferitele corpuri de trupă. Societatea oraşului, foarte elegantă, este veselă şi mândră, că-l are ca centru al petrecerilor ei sociale. Pentru astă seară s'a aranjat o foarte strălucită reprezentaţie teatrală a Doamnelor, pentru săraci. Doamnele din Moldova sunt extraordinar de inteligente şi de graţioase, franţuzoaice în vorbire şi cultură, cu maniere îndatoritoare, şi de o eleganţă şi o amabilitate fără cusur. Fireşte, tânărul Prinţ e încântat de prevenirea

cu care e întâmpinat, şi regretă că trebuie să plece la 28 Ianuarie (9 Fevruarie).

*

Ca urmare vizitărei Iaşului, în Ianuarie 1867, Domnitorul Carol I lasă o vrednică amintire cetăţenilor, prin un dar, foarte însemnat pentru epoca aceea, de 1000 galbeni, pe care-i destină să fie întrebuinţaţi în alinarea multor suferinţi, după cum rezultă din următoarea scrisoare a Mareşalului Curţei Princiare de atunci, trimeasă Prefectului de judeţ, Gh. Beldiman :

Domnule Prefect,

Din Inaltul ordin al Măriei Sale Domnitorului, am onoare a vă numără 1000 galbeni, dăruiţi din caseta privată a M. S., spre a veni în ajutorul celor mai căzuţi în adevărata sărăcie în oraşul Iaşi.

Am onoare de a vă aminti din partea Măriei sale, că aceşti bani sunt daţi cu trei condiţii :

1. Pentru a fi distribuiţi numai la acei a căror sărăcie şi mizerie ar fi ajuns la gradul cel mai periculos pentru existenţa lor ;

2. Că banii aceştia vor fi împărţiţi de un Comitet numit chiar de Măria Sa Domnitorul ;

3. Că despre împărţeală şi întrebuinţarea lor, Comitetul va aveà a dà de-a dreptul Inălţimei Sale conturile cele mai exacte, cu lămurire de numele persoanelor la care s'au împărţit, şi anume cât s'au dat fiecăruiă.

Mareşalul Curţei şi Casei Domneşti, *George C. Filipescu.*

*

Bilet de invitaţie la balul dat de Principele Carol I, în sara de 22 Ianuar 1867, la care fu poftit şi fruntaşul bancher israelit Michel Daniel.

Relativ la această vizită domnească în localitatea noastră, cred interesant a reproduce şi descrierea dată de *Monitorul Oficial*, care conţine amănunţimi deosebite.

După ce arată cum s'a petrecut călătoria Principelui Carol I dela Bucureşti, prin diferite alte oraşe, zice că în 18 Ianuarie Domnitorul a plecat din Roman şi a fost foarte mulţumit de călătoria Sa până la Târgu-Frumos, unde a picat surugiul cu calul jos. Indată M. S. a dat ordine a se da pe surugiu în cura Doctorului din Târgu-Frumos, pe contul M. S., şi puind îndatorire Doctorului a raportà în fiecare zi despre starea pacientului.

In aceiaşi zi la 5 ore după amiază M. S. a sosit în Iaşi, în cea mai deplină sănătate. La Podul-Iloaiei îl aşteptà Comitetul permanent al districtului, D-nii Constantin Sturdza, N. Mavrocordat, Negrutzi, Nicolae Alcaz, pe lângă cari se unise şi principele G. Suţu. La o jumătate de poştă I. S. a fost întâmpinat de o deputaţiune din partea Municipalităţei: D-nii Constantin Carp, D. Ciurea, Asaki, Generalul Mavrodin.

Intrarea I. S. în Iaşi a fost un adevărat triumf. Toţi locuitorii alergau spre întâmpinarea Principelui Domnitor, pe care l-au condus cu strigări entuziaste.

Arcuri de triumf, buchete de flori, muzici, urări, în fine cel mai mare entuziasm şi cea mai cordială primire. Doamnele au acoperit trăsura M. S. cu flori. I. S. s'a coborît la casa D-lui Mavrogheni, unde a găsit pe Mitropolitul, pe Generalul Balş, Gr. Crupenschi Preşedintele Curţei de apel, o mare parte din Parchet, corpul profesoral şi toate autorităţile.

Seara, deodată tot oraşul erà spontaneu iluminat. M. S. a ieşit pe jos spre a face o preumblare trecând pe mai multe strade, unde pretutindeni erà neîntrerupt aclamat cu ovaţiuni şi strigăte entuziaste.

In ziua de 20 Ianuarie, Vineri, Măria Sa a primit toate autorităţile constituite, Curţile, Tribunalele, membrii Comitetului permanent, Municipalitatea, Epitropia Sfântului Spiridon şi armata. A pus a i se prezentà fiecare funcţionar, şi a binevoit a vorbi cu fiecare.

La patru oare toţi Consulii s'au prezentat Inălţimii Sale, afară de Consulul Englez. Toţi erau în uniformă şi însoţiţi de personalul cancelariei lor. Inălţimea Sa a primit pe fiecare pe rând.

Seara, mergând la teatru, Principele Domnitor a găsit piaţa şi stradele iluminate, şi la intrare a fost salutat cu un întreit ura plin de entuziasm.

Tot în acea zi, 20 Ianuarie, Principele a inspectat cu deamănuntul Şcoala Militară. A făcut o revistă despre toată îmbrăcămintea şi efectele fiecăruia elev; în urmă adunând pe elevi în curtea şcoalei, i-a pus să facă exerciţiu despre mânuirea puştii şi toate mişcările şcoalei de pluton.

Seara Consulii şi giranţii Consulatelor au avut onoarea a prânzi la Inălţimea Sa. Sâmbătă, 21 Ianuarie, Principele Domnitor a vizitat tribunalele şi curţile civile şi militare, şi a însărcinat pe Ministrul de serviciu de a inspectà cu deamănuntul toată grefa tribunalelor şi curţilor.

Această inspecţiune a ţinut cinci oare.

In ziua de Duminică, 22 Ianuarie, Inălţimea Sa a fost la biserica Sf. Spiridon, unde Mitropolitul a săvârşit Sfânta Leturghie. Luni, Inălţimea Sa a mers şi a făcut o nouă inspecţie la Şcoala Militară. La întâia vizită ce a făcut Principele, şcoala erà în lipsă de toate, *chiar de cisme*. Eri au sosit obiectele dela Bucureşti, şi s'au şi împărţit. Principele a inspectat cu deamănuntul pe fiecare elev şi tot echipamentul său. Inălţimea Sa a fost mai mulţumit.

Sâmbătă seara Inălţimea Sa a dat un prânz, unde se aflà un număr însemnat din cele mai mari notabilităţi.

Duminică, asemenea s'a dat alt prânz, unde erau învitaţi toţi Preşedinţii Curţilor şi Tribunalelor. Luni seara s'a dat un bal mare la Inălţimea Sa.

Miercuri în 25 Ianuarie Inălţimea Sa, a vizitat spitalele cu deamănuntul. La masă a învitat notabilităţile cele mai înalte: S. S. Mitropolitul, D. Balş, C. Sturdza, Beldiman şi alţii; şi, la finitul prânzului a anunţat noutatea despre măritajul surorei sale, A. S. R. Principesa Maria cu Comitele de Flandra, şi fericirea de a fi primit această noutate la Iaşi.

Seara Principele Domnitor, însoţit de A. S. Principele Frederik, a mers la balul dat de notabilităţi în casa Generalului Nicu Mavrocordat. Balul a fost splendid şi mai multe toaste s'au ridicat în favoarea membrilor Familiei Domnitoare.

Joi, Inălţimea Sa a mers la Cristeşti, proprietatea D-lui Alexandru Mavrocordat, unde a primit un dejun.

Inălţimea Sa a petrecut două ore întru a vizità herghelia din productele anglo-române.

Seara, Inălţimea Sa a mers cu Principele Frederik să prânzească la Mitropolie, unde-i aşteptà o masă de 50 persoane. Mitropolitul a felicitat pe Inălţimea Sa, pentru sosirea Principelui Frederik şi pentru maritajul Principesei Maria.

Vineri, Inălţimea Sa vizită telegraful, închisorile, cazarmele. Seara îşi luă concediu dela toată societatea ieşană, iar Sâmbătă dimineaţa la 9 ore plecă la Bucureşti.

*

Ziarele ieşene locale nu lipsiră a comentà această venire a Principelui Carol I în Iaşi, fiecare în felul său de a vedeà. Organul principal al *fracţiunei libere şi independente*, de sub conducerea lui Nicolai Ionescu, *Tribuna Română* din 18 Ianuarie, se exprimă astfel cu acest prilej:

„Măria Sa Domnitorul a sosit în Iaşi astăzi, pe la patru ore după amiază. Primirea ce i-a făcut Ieşenii de astădată, nu a fost mai puţin simpatică decât primirea ce-i făcuse cu ocaziunea întâiei Sale vizite în oraşul nostru. Ieşenii sunt voioşi de a aveà în mijlocul lor pe Domnitorul care, cu atâta graţioasă bunătate ştie să atragă inimile tuturor.

Măria Sa s'a scoborît în casele D-lui Mavrogheni, care-i fusese anume pregătite şi împodobite cu verdeaţă. Acolo erau adunate toate autorităţile ieşene pentru a felicità pe M. S. de bună venire. Acolo pe stradă, se strânse şi un mare număr de cetăţeni pentru a mani-

festă iubirea lor pentru Domnitorul Constituțional, sub a căruia domnire se afirmă și se întăresc libertățile publice".

Aceiași foaie, cu data de 25 Ianuarie, relatează apoi:

„Ieri a sosit în Iași și Alteța Sa Regală Principele Frederic de Hohenzollern. Măria Sa Domnitorul a ieșit înaintea fratelui său spre a-l primi. Orașul erà animat, și seara stradele fură iluminate.

Tot ieri, erà ziua de 24 Ianuarie, *aniversarea consacrărei principiului unirei*, prin *îndoita alegere a fostului Domnitor Alexandru Ioan I*. Nu putem zice că această zi a produs în sufletul Ieșenilor nici bucurie nici întristare, căci puțini au fost la număr acei ce și-au adus aminte de dânsa. Autoritățile bisericești, civile și militare au fost cele dintâiu cari au uitat-o. Nici o serbare oficială nu s'a făcut întru onoarea acestei serbări naționale.

Putea-vom însă face și noi ca publicul oficial și neoficial? Poate-se oare șterge și din mintea și inima noastră suvenirea zilei de 24 Ianuarie? Putea-vom uità și noi că în acea zi, sunt acum opt ani, Adunarea electivă a țărei Muntenești, strânsă pe dealul Mitropoliei, consfințeà prin voința națională principiul unirei, alegând de Domnitor României unite pe Domnul țărei Moldovei? Nu, aceasta nu o putem face.

Zilele în cari s'au îndeplinit fapte mari își au bunul și răul lor. Timpul însă trece, și cu el răul se șterge, ca și cum nu ar fi mai fost. *Cuvine-se însă ca pentru răul care nu mai există, să uităm și bunul ce o zi ne-au lăsat?*

Acum nu mai este în joc persoana Domnitorului ales la 1859. Acel Domnitor și-a luat plata faptelor sale. Istoria va judecà mai fără ură și fără părtinire decât noi Domnia căzută. Să nu uităm însă că faptul național îndeplinit la 24 Ianuarie 1859, din care acea nefericită alegere a fost numai un incident secondar și trecător, subzistă, și se întărește, și că acel fapt este înainte de toate și mai presus de toată condițiunea esteticei noastre naționale, speranța noastră în viitor.

Acestea sunt credințele noastre, și pentru aceasta ne întristăm că lumea noastră oficială nu și-a adus aminte că ieri, erà ziua de 24 Ianuarie".

Chestiunea strămutărei Curței de Casație din București în Iași. Lovitura dată Iașului de Senat, în potriva voinței Domnitorului.

Una din cele mai urgente cerinți ale cetățenilor Ieșeni, având de țintă a îmbunătăți întru câtva soarta orașului lor, ce renunțase la scaunul Domnesc, fu după cum am arătat și în Capitolul precedent, aducerea Curței de Casație aici, crezând că, prin atracția afacerilor mari judecătorești, ce ar fi adunat aici magistrații cei mai de samă ai țărei, advocații și împricinații, s'ar fi dat un sprijin puternic și un avânt mișcărei publice, și în special comerciului și industriei ieșene.

Domnitorul Carol I promise solemn Ieșenilor, când se aflà în mijlocul lor, că va stărui spre a se realizà cât mai curând această legitimă dorință. Din cele ce am arătat, el și cerù guvernului său să prezinte cât mai neîntârziat Corpurilor Legiuitoare un proiect de lege, pentru a se autorizà strămutarea Curței de Casație la Iași. Am văzut

rezultatul primului vot al Camerei Deputaţilor, care produse o descurajare generală în Iaşi, dar am arătat totdeodată şi actul virtuos al Principelui, de a anulà legea şchioapă şi nedreaptă ce se votase în locul adevăratei trebuinţi, şi de a învità aceiaşi Cameră să revină la sentimente mai nobile şi mai vrednice de cauza ce trebuià să o servească.

La 9 Martie 1867, ce-i dreptul, Adunarea Deputaţilor din Bucureşti, sezizată din nou de guvern, votează luarea în consideraţiune a legei pentru strămutarea Curţei de Casaţie la Iaşi, ceeace provoacă aici un adevărat entuziasm. In numele Consiliului Comunal şi al întregei populaţii ieşene, Primarul adresează îndată depeşi de mulţumire Camerei, Ministrului-Preşedinte I. C. Brătianu, şi chiar Domnitorului, aceasta din urmă în cuprinderea următoare:

Măria Ta!

Un glas unanim de mulţumire se ridică către Tronul Măriei-Voastre din partea cetăţenilor Iaşului, aflând despre votul Camerei pentru transferarea Curţei de Casaţiune la Iaşi. Să trăiţi Măria Voastră! Să trăiască Domnitorul României!

Primar, *Th. Teutu.*

Oraşul întreg fu iluminat în seara când se află îmbucurătoarea veste şi cetăţenii ieşeni se arătară cu totul satisfăcuţi de iluzia primei răsplate ce le da ţara întreagă, pentru sacrificiul patriotic ce-l făcuse vechea Capitală a Moldovei.

Foaia *Gazeta de Iassi* din 12 Martie 1867, scrie următoarele în această chestie:

„Primim marea şi importanta noutate că proiectul de lege pentru transferarea Curţei de Casaţiune în Iaşi s'a pus în discuţiune, şi s'a votat de Cameră, articol după articol, rămânând pe Luni numai votarea în bloc. Iată depeşa Ministrului de Interne, Ioan Brătianu, adresată Prefectului de Iaşi:

Bucureşti, 12 Martie, 9 oare sara.

Domnule Prefect,

Luarea în consideraţiune a proectului de lege pentru mutarea Curţei de Casaţiune s'a primit la Cameră cu 79 contra 42 voturi; în urmă s'a primit articolele cu mare majoritate de părţi. — Luni votarea în total. — Primirea de sigur.

Ministru, *Ioan Brătianu.*

Nu putem să ne îndoim un singur moment, continuă *Gazeta* citată, după cele ce ne anunţă Domnul Ministru de Interne, că votarea definitivă nu va aveà un rezultat favorabil. Aşà dar suntem în ajunul de a vedeà dispărând odată pentru totdeauna mărul de discordie ce întreţineà până acuma oarecari animozităţi între Moldoveni şi Munteni, şi ne credem datori cu ocaziunea de faţă a exprimà din suflet mulţumirile noastre Măriei Sale Principelui Carol I de Hohenzollern, care, convingându-se în persoană de decăderea materială în care ajunsese partea ţărei de dincoace de Milcov, din cauza unei centralizări nechibzuite în Capitala Bucureşti, a luat iniţiativa acestei măsuri de înaltă înţelepciune, care va aveà de efect a cimentà în mod nedisolvabil sfânta cauză a unirei.

La 13 Martie, Adunarea deputaţilor a votat cu o majoritate de 75 contra 52 voturi, legea transferărei Curţei de Casaţiune la Iaşi, rămânând ca ea să fie apoi prezentată şi Senatului, pentru o asemenea aprobare.

Un mare număr de deputaţi din Muntenia au fost favorabili proiectului şi au dat probe de un spirit de dreptate pentru Iaşi.

„Transferarea Curţei de Casaţiune la Iaşi, continuă aceiaşi *Gazetă*, ajunsese a fi o chestiune vitală pentru armonia dintre Românii de pe ambele maluri ale Milcovului; mai mult poate, dela rezolvirea ei atârnă consolidarea Unirei definitive şi a contopirei absolute a elementului Român. Iaşii ajunsese a crede că numai Curtea de casaţiune îi va redà, cel puţin în parte, cele pierdute, şi ţineà mai presus de orice la dobândirea ei! Acum orice pretext lipseşte răuvoitorilor; cei de bună credinţă sunt mulţumiţi. Votul Adunărei ne-a dovedit odată mai mult, că la ocaziuni mari, mandatarii naţiunei Române sunt la înălţimea misiunei lor, că ei ştiu a sacrificà interese locale principiului naţional. Dacă deputaţii României de dincoace de Milcov (Moldovenii) au dat în diferite rânduri probe eclatante de devotament pentru Patria comună, şi de nobilă abnegaţiune, deputaţii de peste Milcov au răspuns de astădată, cu o egală tărie de principii! Felicităm din inimă pe guvernământ că nu a cruţat nici o osteneală pentru a dobândi transmutarea Curţei de Casaţiune la Iaşi, îl felicităm dimpreună cu deputaţii Români mărinimoşi, cari au trecut cu mândră nepărtinire asupra unor interese locale, de o importanţă cu totul secundară, şi asupra unor teorii centralizatoare, necompatibile cu starea lucrurilor de acum.

Oraşul Iaşi se află, de când este cunoscut votul Adunărei, în o veselie nespusă. El a scuturat de pe sine iarăşi tot ce părea a tinde spre separatism. El a îmbrăcat vestmintele sale de sărbători, şi în seara de 14, a fost iluminat în toate unghiurile sale.

Cu toate acestea însă, câteva spirite mai necrezătoare se întreabă? *Senatul consfinţi-va* votul Adunărei? Noi le răspundem la aceasta: Inaltul nostru Domnitor ţine mult la realizarea votului Camerei; guvernământul M. Sale face tot ce-i este prin putinţă spre acest scop; ţara s'a declarat prin mandatarii săi din Cameră, şi voi vă îndoiţi?... A se îndoi, la o aşà stare de lucruri, de Senat, ar fi a se îndoi de lealitatea acestui corp înalt, ar fi a se îndoi de devotamentul său pentru tron şi patrie, ar fi a presupune o rea credinţă vederată din partea unor oameni copţi şi prudenţi! Noi, nu ne putem îndoi nici un moment de Senat; pentru noi Curtea de Casaţiune este ca şi strămutată acum"!

*

Dar dacă unii din fruntaşii reprezentanţi ai Iaşului şi ai Moldovei vorbeau astfel, în public şi presă, şi în Parlament, — nu toţi, după cum se vede, formau un concert puternic, pe care nici o notă discordantă să nu-l înjosească, să nu-l ... nimicească chiar.

Cei ce au susţinut mai cu energie cererea Ieşenilor relativă la strămutarea Curţei au fost deputaţii Gh. Mârzescu, V. Pogor, M. Kogăniceanu, N. Blaremberg, etc., iar dintre principalii cari au combătut-o, au fost Beizadea Dim. Ghica, Nicu Racoviţă, Const. Boierescu, Const. Aricescu şi Nicolai Ionescu.

Deputatul moldovan, din cei mai cu vază pe atunci, Nicolai Ionescu, cap al fracţiunei liberale, avù cu totul alte păreri decât majoritatea cetăţenilor şi reprezentanţilor vechei capitale a Moldovei! Pentru ce? Ne-o spune el în organul său *Tribuna Română*, precum şi în plin Parlament, şi următor acestor idei, este singurul dintre ieşeni care vorbeşte cu energie contra strămutărei Curţei de Casaţie la Iaşi, şi dă prin aceasta curaj reprezentanţilor Munteni să stăruie în menţinerea Curţei la Bucureşti, şi contribuie astfel la una din cele mai puternice lovituri ce s'a putut da cândva Iaşului, şi de care se resimte până şi în ziua de astăzi.

Dar să citez mai întâiu câteva argumente ale lui Nicolai Ionescu, din *Tribuna* sa, cu data de 6 Fevruarie 1867:

„Sâmbătă, s'a făcut în Camera Deputaţilor, zice Ionescu, o propunere de a se luà de urgenţă în discuţiune proiectul de lege prezentat de Minister pentru transferarea Inaltei Curţi de Casaţiune şi Justiţie din Bucureşti în Iaşi. Spre a fi admisă o asemenea propunere, ar fi trebuit să întrunească majoritatea a două treimi din Adunare. Depeşile ne spun că a fost 57 de deputaţi cari au votat pentru luarea în desbatere de urgenţă a acestui proiect, în timp ce 52 au votat contra. Urgenţa dar a fost respinsă şi proiectul a rămas să vină în discuţiune după votarea budgetelor, pe la sfârşitul săptămânei, adică aproape de terminarea sesiunei ordinare a Adunărilor Legiuitoare.

Votul dat de Cameră cu această ocaziune totuşi este semnificativ; din el rezultă că dintre deputaţii aflători astăzi în Bucureşti, la postul lor, 57 ar fi pentru transferirea în Iaşi a Curţii de Casaţiune. Majoritatea Adunărei de jos se pare dar favorabilă acestui proiect.

Peste curând, Iaşii, cu toată probabilitatea, vor aveà pe coroana lor şi această perlă nestimată, pentru posedarea căreia eram ameninţaţi cu o luptă, demnă de eroii antichităţei, între cele două de căpetenie oraşe ale României.

Intristaţi-vă şi cu amar plângeţi voi toţi, eroi în perspectivă ale acestei lupte avortate. Moara de vânt va pieri dinaintea voastră ca o nălucă răutăcioasă. Băgaţi sabia în teacă, cavaleri de tristă figură! căci vedeţi bine că nu mai aveţi de lovit decât vântul.

Acuma se vede bine şi lămurit că ceeace doreau corifeii mascaradei separatiste nu erà dorul de a da Iaşilor scaunul Domniei; şi nici aveau convingerea că acest schimb va cădeà ca un balsam tămăduitor peste ranele de care suferă populaţiunea română a oraşului nostru. De ar fi avut această convingere şi acest dor, deputatul colegiului al patrulea, coconaşul deputat al ţăranilor (N. R. Roznovanu), ar fi stat în Bucureşti, împreună cu amicii săi politici, spre a mărì cohorta celor ce vor strămutarea în Iaşi a Curţii de Casaţiune, iar nu s'ar fi întors în vechea sa capitală. Căci poate cetitorii noştri încă uu o ştiu, un cât pe ce Măria Sa, un Măria Sa în vis, a dat în ştire mai deunăzi tuturor, celor ce se cuvine a şti, dintre cei ce cât pe ce erà să devie supuşii săi, că s'au întors cu sănătate în oraşul ce, cât pe ce erà să devie capitala sa. Şi ştiţi pentru ce acel nobil cavaler s'a întors în Iaşi? Pentru ca să susţie deaici aducerea Curţii de Casaţiune!

Dar nu noi, păcatele noastre, erà să aducem în sânul nostru acea Curte de Casaţiune atât de mult râvnită. Aceasta erà s'o facă acei ce

stăteau în Bucureşti, acei cărora noi le dădusem dreptul să pună într'o urnă o bilă albă sau neagră. Dacă cei ce s'au îngrămădit în Iaşi spre a pescuì în apă turbure, âr fi rămas acolo în Bucureşti, la postul lor, astăzi poate totul ar fi terminat: voturile lor adăugite pe lângă cele 57, ar fi putut forma cele două treimi cerute de lege, pentru a se cercetà *de urgenţă* proiectul strămutărei Curţii de Casaţiune, şi reşedinţa acestui înalt corp ar fi fost hotărîtă de alaltăieri."

Ca deputat în Cameră, Nicolai Ionescu vorbì în mai multe şedinţi împotrivà aducerei Curţei de Casaţie în Iaşi, şi, pe lângă alte argumente ale unor deputaţi Munteni, mai zise, în substanţă, şi frazele: „Nu duceţi justiţia în mijlocul corupţiunilor trecutului, căci se molipseşte în atmosfera oamenilor corumpători. La 1862 Adunarea erà bombardată de depeşile telegrafice dela Iaşi, ieşite din fabrica unui favorit al Curţei de Casaţiune, interesat s'o aibă mai aproape ca s'o exploateze. Moldova nu împărtăşeşte acea sete înfocată a Ieşilor pentru Curtea de Casaţiune, neaşteptând mult bine dela această strămutare; cunosc Bârlădeni, Băcăuani, Focşăneni, Gălăţeni, etc., cari s'ar întristà foarte când s'ar duce Curtea de Casaţiune într'un oraş care, din nefericire, încetează pe toată ziua de a fi un oraş românesc"...

Faţă cu asemenea argumentări ale unui parlamentar moldovan, cu mare vâlvă de orator, şi cap de partid, erà într'adevăr greu de obţinut pentru Iaşi *un favor*, care, în fond, n'ar fi fost decât o mică părticică din răsplata ce i se cuvinea, pentru marea jertfă ce o făcuse pe altarul Unirei.

*

Asupra acestei chestii se mai găsesc unele voci ieşene, încă din Aprilie 1866, cari să puie în cumpănă valoarea unui atare act, şi organul Clubului Naţional, ce mai târziu deveni partidul Junimei, foaia *Vocea Naţională*, scrie la 13 Aprilie asupra strămutărei Casaţiei, ca una din principalele cerinţi ale ieşenilor, următoarele:

„In primul rang al acestor cerinţe stă pentru locuitorii din Iaşi strămutarea Curţei de Casaţiune dela Bucureşti, în vechea Capitală a României de dincoace de Milcov. *Multe se pot zice în contra acestei strămutări, şi multe le-am zis şi noi* când se agità această chestiune. Insă ne-am convins de un lucru: *că Ieşenii ţin cu tot dinadinsul la ea*, că aşezarea Curţei de Casaţiune în Iaşi le pare o garanţie pentru binele Unirei, pentru sinceritatea neinteresată cu cari toţi o susţinem. Ei zic: Bucureştenilor le este prea uşor de a fi patrioţi, ei n'au a pierde nimic şi au toate a câştigà; Unirea le-a îndoit Capitala în toate interesele ei; prin urmare când strigă ei Unire şi Principe străin, noi nu distingem cu siguranţă dacă sunt conduşi de patriotism desinteresat, sau de interes nepatriotic.

Voim un fel de gagiu al bunelor intenţiuni; dacă este vorba ca Unirea sub Principe străin să ne aducă înflorirea ţărei întregi şi a fiecărui oraş în parte, să ne aducă şi o mică reînflorire a Iaşului, şi fiindcă tranziţiunea dela 1862 a fost prea bruscă, fiindcă oraşul Iaşi s'a nimicit, fiindcă concentrarea tuturor serviciilor la Bucureşti a fost cu mult mai mare decât erà trebuinţa, astăzi să se reaşeze câteva din acele instituţiuni la Iaşi, să se ridice în parte interesele prea aspru

lovite, să se uşureze generaţiunei actuale sacrificiile, şi să iasă în fine Iaşul din poziţiunea precară, de a fi cu mult prea mare pentru mizeria actuală şi cu mult prea mic pentru vechea tradiţiune. Reşedinţa, Ministerele, Camera, Senatul, Curtea de conturi, Consiliul de Stat sunt şi să rămână în Bucureşti; fie însă în Iaşi Curtea de Casaţie, una din marile instituţiuni fundamentale ale Statului, care să silească şi pe Munteni a venì la Iaşi, precum au fost şi sunt Moldovenii siliţi a merge la Bucureşti".

Camera Deputaţilor, cu toată înverşunata opoziţie a unora, după cum am arătat, votă transferarea Curţei de Casaţie, în şedinţa dela 13 Martie, puindu-i însă condiţia ca ea „să fie imediat restituită Bucureştiului, de îndată ce o cale ferată se va înfiinţà între Bucureşti şi Iaşi". Se luà dar cu stânga ce se dădea cu dreapta... Totuşi fu o mare bucurie pentru Iaşi această lege problematică, căreia fraţii Munteni din Cameră îi acordase câteva voturi pentru a forma o majoritate relativă. Mai erà o încercare însă, la care trebuià pus diamantul acesta, şi la această a doua încercare, piatra preţioasă se prefăcù în praf!

Senatul Principatelor-Unite nu fu de aceeaşi părere cu majoritatea Camerei Deputaţilor! Şi, la 30 ale aceleiaşi luni, Martie, venind în discuţia maturului Corp proiectul de lege votat de Cameră, Senatul găsì de cuviinţă a respinge *chiar luarea sa în consideraţie.*

Fu prima, şi poate cea mai de samă lovitură ce se aduceà sentimentelor şi intereselor publice ale Iaşului, şi în acelaş timp o ofensă Domnitorului ţărei, care-şi dase cuvântul că va stărui cu putere la realizarea acestei lucrări.

Ministrul de interne I. C. Brătianu, pătruns de gravitatea cazului, încearcă să ogoiască puţin durerea Ieşenilor, pricinuită de această puternică lovitură dată, şi trimese Primarului Iaşului următoarea depeşă:

Bucureşti, 30 (11) Aprilie 1867.

Domnului Primar, Iaşi.

Senatul a respins luarea în consideraţie a proectului de lege pentru transferarea Curţei de Casaţiune la Iaşi. Votul Senatului n'a zguduit întru nimic opiniunea Guvernului Măriei Sale Domnitorului, în această chestiune, şi această opiniune este şi a Camerei; el are deplina consideraţiune că Iaşii vor aveà Curtea de Casaţie, *deşi ceva mai târziu.*

Ministru de Interne, *I. C. Brătianu.*

Prefectului judeţului Iaşi, acelaş Ministru îi telegrafiază la 3 Aprilie următoarele:

Incredinţează pe Ieşeni că guvernul cată să-şi pue toate silinţele sale a dà Iaşului prosperitatea trecută, ca să devie un fapt a doua Capitală a României; într'aceasta nu face decât a se conformà voinţei Domnitorului, care are solicitudine particulară pentru Iaşi; în curînd va dovedi că Iaşul va fi a doua Sa reşedinţă; atârnă acum dela atitudinea Ieşenilor ca să-l menţie în aceste sentimente.

Cu toate făgăduinţele de a se realizà *ceva mai târziu* această dorinţă, această nădejde de ajutorare a situaţiei lovite a Iaşului, ca rămase şi până azi literă moartă, căci interesele marei majorităţi a reprezentanţilor guvernului şi Corpurilor Legiuitoare, predominară totdeauna întru a păstrà tot ce se puteà, şi cât se puteà mai mult, numai pentru Bucureşti.

De sentimentele atinse ale Domnitorului, cu acest prilej, El vorbeşte fără înconjur, prin Mesajul de închidere al Corpurilor Legiuitoare, cetit la 13 (25) Aprilie următor, în care se găseşte şi următorul paragraf :

Domnilor Senatori,

„Am simţit o vie Mâhnire că nu aţi găsit de cuviinţă a vă unì cu Camera Deputaţilor, în primirea proiectului de lege pentru translatarea provizorie a Curţei de Casaţiune la Iaşi, măsură recomandată de consideraţiuni destul de înalte. Am însă încrederea că în sesiunea viitoare veţi recunoaşte, că ar fi înţelept de a acordà acelui oraş, o satisfacţiune dorită cu atâta căldură".

In *Memoriile* Sale, Regele Carol I zice despre această chestie gingaşă, la data de 13 (25) Martie : „Camera votează permutarea Curţei de Casaţie la Iaşi, — o concesie pe care Brătianu, sufletul Ministerului, o face Moldovei, pentru ca să-şi păstreze în Cameră voturile Deputaţilor Moldoveni, şi prin urmare majoritatea".

Votul Senatului, anulând pe cel al Camerei, cuvântul dat de Principele Domnitor Carol I, fu nesocotit de acei ce puneau mai presus de interesul întregei naţiuni, interesele lor personale.

Serbări Domneşti şi Serbări Naţionale.

Iaşul, în toate prilejurile când ţara cătà a-şi manifestà simpatia, respectul şi devotamentul către Tron şi patrie, n'a rămas mai pe jos de celelalte oraşe ale ţărei; dimpotrivă : totdeauna aici s'a dat o importanţă şi desvoltare mai mare sentimentelor dinastice şi patriotice. Astfel, la 8 Aprilie 1867 se celebrează în Iaşi, pentru întâiaş dată, ziua naşterei Prinţului Carol, printr'un impunător *Te-Deum*, oficiat în Catedrala Mitropolitană, unde a luat parte toate autorităţile civile, militare şi eclesiastice, mare mulţime de cetăţeni şi Consulii tuturor puterilor ce-şi aveau reprezentanţii în Iaşi.

Trei salve ale trupelor de garnizoană ce se aflau în curtea Mitropoliei, au anunţat locuitorilor serbarea numirei şi naşterei Domnitorului. Apoi trupele în sunetul muzicilor au defilat.

La 12 ore Prefectul de judeţ, în Camera sa din Palatul Administrativ, a primit felicitări pentru M. S.

Primarul Comunei cu toţi Consilierii au fost cei dintâiu cari au felicitat, şi au rugat pe Prefect să fie interpretul Iaşului către Domn pentru îndoita serbare, trimiţând la Bucureşti în acel moment următoarea telegramă :

Măria Ta!

Ziua de 8 Aprilie, în care plebiscitul Românilor vă numeşte Domn pe tronul lui Ştefan şi Mihaiu, această zi care este şi aceea aniversară a Măriei Voastre, dă cea mai frumoasă ocaziune Ieşenilor a vă adresà cu sinceritate călduroasele şi devotatele lor urări de fericire, pentru Măria Voastră, a căruià augustă privire e îndreptată spre prosperarea Iaşilor. In numele Comunei dară din nou zicem : Trăiască România, Trăiască Domnitorul ei Carol I.

Primar, *Th. Teutu.*

Seara oraşul fu iluminat; trei muzici au cântat pe piaţa Palatului, pe a Primăriei, şi în grădina Primăriei.

După săvârşirea Te-Deumului şi a defilărei, şcolarii în număr de mai multe sute, însoţiţi de profesori şi stindardele şcoalelor, au depus stâlpării sărbătoarei Floriilor la Catedrală, pe care, după datină, dela Biserica Domnească Sft. Nicolai cel Mare, în ajunul sărbătoarei îi duc cu ceremonie religioasă la Mitropolie.

Asupra acestei serbări, foaia locală *Gazeta de Iassi*, cu data de 9 Aprilie 1867, scrie:

„Ziua de ieri a fost aniversarul zilei celei mai ferice a României. In 8 Aprilie 1866, M. S. Domnitorul Carol I de Hohenzollern, alesul naţiunei Române, a fost proclamat Domnitor al României.

Cine nu-şi aduce aminte de bucuria frenetică ce umplù ţara în acea zi de fericire neaşteptată? Pe când toată lumea începuse a-şi pierde speranţa, pe când sguduituri cumplite ameninţau patria cu pericole din care nimeni nu puteà şti ce va ieşi, pe când un 3 Aprilie umpluse sufletele de spaimă şi dovedise slăbiciunea unui guvernământ provizoriu, fruct al unei revoluţiuni paşnice, iată ziua de 8 Aprilie că soseşte, şi cu ea iubitul nostru Domnitor, speranţă, încredere!

Un an a trecut de când România are o casă domnitoare ereditară, un an a trecut de când Carol I este Domn României! Acel an când îl considerăm în toate faptele ce s'au petrecut în toată curgerea sa, ne pare că a fost menit a fi un timp de încercare asupra naţiunei Române. Indată după sosirea Domnitorului, trebuì să se facă pregătiri de războiu, începute dejà în timpul Locotenenţei, căci străinul ne ameninţa cu o invaziune. Slabi prin ani lungi de o administraţiune rea şi dezordine financiară, slăbiţi încă prin o revoluţiune care, naturalmente a atras după sine dezordine mai mare, cu toate silinţele Guvernământului provizoriu, de a palià cel puţin relelor de care erà cuprinsă ţara, Românii, în cea mai mare parte nu disperară, ci se pregătiră cu energie la luptă, luptă neauzită între o armată în care rodea viermele discordiei şi a nedisciplinei, cu armata unui mare imperiu, între o armată lipsită de arme şi de muniţiuni, cu o armată prevăzută cu toate, între o ţară neconstituită cu un imperiu de mii de ani! Bande de voluntari se formau din toate clasele societăţii.

Buna stea ce a păzit până acum România, a ferit şi atunci de ea pericolele imense ce puteau naşte dintr'un răsboiu; alte ispite însă aşteptau patria. Seceta, foametea şi holera, începură a bântui grozav toate ungherile României. Rele grele cari dispun popoarele la orice întreprindere neprecugetată. Cu toate acestea Românii aveau acum de Domnitor pe Carol I, care câştigase toate inimile, în care se concentrà toată încrederea!

Acel timp de ispite şi doliu a trecut acum, pacea domneşte în ţară, speranţa a reînviat. Graţie energiei române putem sperà că de acum toate vor luà un curs regulat.

Salutăm, dară, cu fericire ziua de 8 Aprilie, ca ziua consolidărei României, prin proclamarea augustului ei Domnitor de către poporul întreg. O urăm şi ca ziua naşterei acelui care a fost chemat să fondeze dinastia Română, să curme starea revoluţionară permanentă în care ajunsesem, să şteargă lacrimile de durere ale unui popor".

CAPITOLUL V.

A treia venire în Iaşi a Domnitorului Carol I. Iuniu 1867.

Chestia Israelită. Părerile Principelui în această chestie. Petiţiunea Ieşenilor dela 1 Maiu 1866. Primirea şi inspecţiunile Domnitorului. La Schitul lui Tărâţă. Principele Carol azistă la cursurile Universităţii. Ordinul de zi către garnizoana din Iaşi. Aprecierile presei ieşane.

na din chestiile cari, dela începutul Domniei Prinţului Carol I, a pricinuit multă îngrijorare întrе oamenii politici ai ţărei şi zarvă în mulţimea băştinaşă, nu numai din Iaşi, dar din ţara întreagă însăşi, fu cunoscuta chestie israelită, iscată de multă vreme, prin ciocnirea intereselor, mai ales economice, ale populaţiei autochtone cu acelea ale evreilor, veniţi din toate ţările înconjurătoare, de unde nu mai puteau trăi în tihnă, evrei cari, înmulţindu-se în ţară, şi mai cu samă în Iaşi, din ce în ce tot mai mult, şi acaparând cea mai mare parte din comerţul, industria şi mai cu samă finanţele Moldovei, făcură să se işte între ei şi localnici adesea neînţelegeri, protestări şi chiar uneori tulburări.

Acestea toate însă nu luară niciodată caracterul serios, sângeros mai bine zis, care-l avù prezenţa evreilor în statele mărginaşe,, în Rusia, Galiţia, Saxonia, etc., unde aceleaşi fenomene sociale se produseră în diferite epoce. Certurile de diferite naturi, *păruieli* întâmplătoare între indivizi singuratici, excese de zel ale unor funcţionari, cari închideau 2—3 crâşme, pe când alţii autorizau deschiderea altor 5—6, simulacre de „bătălii" între băieţii sau fetele din şcolile primare, şi, în cel mai grav caz, arestarea sau expulzarea din localitate, ori chiar din ţară, a câtorva evrei găsiţi fără acte în regulă şi fără nici un rost, ori ocupându-se de afaceri incorecte prea bătătoare la ochi . . . toate acestea provocară, mai ales în anii 1866 şi 1867, zarvă mare între oamenii politici ai statelor mari din Europa occidentală, motivată mai ales prin faptul unor corespondenţe interesate şi a inten-

ţiunei perverse ale unora, ce căutau să acapareze diferite afaceri ce li se păreau interzise. Căci, într'aceste simple fapte a stat şi stă încă şi astăzi, în mare parte, deschisă această nenorocită „chestie israelită din ţara românească".

Preşedintele Alianţei Universale Israelite, Adolphe Cremieux, din Paris, şi, odată cu el, arhimilionarul Moise Montefiore din Londra, alarmaţi de aşà zisele „persecuţii" ce le erau semnalate din Moldova şi mai în special din Iaşi, îmboldiră întreaga diplomaţie franceză şi engleză împotriva locuitorilor băstinaşi ai Principatelor Unite şi a guvernului lor. Pe lângă aceasta, sus zişii reprezentanţi ai evreismului european găsiră de cuviinţă să vie înşişi în ţară la noi, spre a se convinge *de visu et de tactu*, de suferinţele ce le îndurau coreligionarii lor aicea.

Insuşi Prinţul Carol I este surprins şi îngrijorat de aceste fapte şi procedări, şi, în *Memoriile* Sale, la data de 21 Aprilie (3 Maiu) 1867, vorbeşte de abraşa situaţie creată ţărei de sub sceptrul său, dând următoarele amănunte :

„Brătianu e foarte îngrijat din pricina Moldovei, unde *partida separatistă* face cauză comună cu *agitatorii şi emisarii panslavişti, împotriva Unirei, a Prinţului şi a Ministerului liberal.* Măsurile pe cari Brătianu le-a luat *împotrivà tuturor străinilor vagabonzi*, se aplică *numai împotriva evreilor*, ceeace face o impresie nefavorabilă în străinătate".

La 12 (24) Maiu, Prinţul mai notează : „Conservatorii din Moldova înfăţişează Prinţului o petiţie privitoare la măsurile împotriva evreilor; petiţia e îndreptată împotrivà lui Brătianu. Printre cei 90 de evrei, cari au fost declaraţi vagabonzi de o comisie ad-hoc, numită de Municipalitatea din Iaşi, după ordinul Ministrului, sunt opt proprietari de case, şi nici unul care să n'aibă profesiune; 37 din aceştia au fost expulzaţi, 34 daţi judecăţei. Oricât de regretabil e acest lucru, totuşi nu e în raport cu groaza pe care a provocat-o. *O măsură igienică, cu bune intenţii*, s'a aplicat rău, şi se face totul spre a se îndreptà greşala. . . ."

La 9 (21) Iunie ziarele franceze se agaţă iar de aşà numitele persecuţii ale evreilor din România, şi provocară astfel o dispoziţie foarte duşmănoasă faţă de Principate. *Le Siècle*, care publicase o aparare a dispoziţiilor ministeriale Române, publică acum o nouă scrisoare din partea lui *Crémieux*, în care Brătianu e atacat cu cea mai mare violenţă. In acelaş timp publică o depeşă a *Comunităţei israelite* din Iaşi, în care se zice că „persecuţia pe faţă a încetat, ce-i drept, dar că în ascuns se continuă cu o asprime nemiloasă : în loc de faţă, se întrebuinţează acum vicleşugul spre a se scăpà de *concetăţenii israeliţi* cari, „chiar după istoricii români" (?) *ar fi stabiliţi în ţară dela persecuţia de pe vremea lui Titu*, în primul veac după Christos, şi acum sunt trataţi deodată ca „vagabonzi".

Iar la data de 14 (26) Iulie următor, Vodă Carol ne mai dă următorul exemplu despre neînţelegerile şi *persecuţiile* evreilor din Iaşi :

„La Iaşi, un evreu a murit subit pe stradă şi a fost dus de poliţie la spital, ca să i se facă autopsia. Ai săi *se împotrivesc* la aceasta *din motive de credinţe religioase*, şi într'o învălmăşeală a trebuit să se aresteze doi turburători. Aceasta va da din nou pretext de ţipete în contra

persecuţiilor evreieşti, mai ales cu prejudecata ce domneşte împotriva guvernului".

După cum se vede chiar din aceste note ale Principelui, zarva provocată în Europa şi calomniile aruncate împotriva Românilor în genere, de corespondenţii evrei, se ridicară la atâta, încât chiar Împărăteasa Eugenia a Franţei, trecând pe lângă pavilionul românesc dela Expoziţia Universală din Paris, îşi manifestă scârba sa împotriva Românilor, şi nu voi să intre înăuntru, — ca unul ce *aparţinea unor barbari persecutori* !

Aceste toate fapte şi porniri escitară şi mai mult animozităţile dintre populaţia ieşană şi evrei, şi, după mai multe întâlniri şi consfătuiri publice, o mare parte a ieşenilor se hotărâră să facă o jalbă către Corpurile Legiuitoare, în care să-şi exprime păsurile şi cerinţele în această spinoasă chestiune.

Astfel, încă dela 1 Maiu 1866, se înaintase la Bucureşti următoarea petiţie, subscrisă de un mare număr de cetăţeni ieşeni, cum şi din alte localităţi, prin care se protestă adânc împotriva acordărei drepturilor de cetăţenie evreilor, pentru cari stăruiau din răsputeri membrii Alianţei universale israelite :

Domnilor Deputaţi,

Noi subscrişii, Români din Moldova, n'am putut nici să ne închipuim măcar ca Adunarea României ar fi în stare să înstrăineze drepturile imprescriptibile ale naţiunei, dându-le acestei lepre a popoarelor civilizate : căci mandatul domnieivoastre, nici într'un caz, nu vă poate învoi distrugerea naţiunei pe care o reprezentaţi şi ai căreia drepturi sânteţi imperios chemaţi a le apără Drepturile imprescriptibile ale Românilor, nici însuşi naţiunea, în masă, nu le poate înstreină, căci şi ea le are numai în depozit, şi este datoare să le treacă neatinse urmaşilor, după cum le-au primit dela străbunii noştri. De aceea dar, departe de a admite un moment măcar putinţa acordărei de drepturi politice jidanilor, sau facultatea de a puteà ei cumpără moşii în România, noi venim să vă cerem legi de excepţiune pentru apărarea noastră contra acestui flagel neîmpăcat.

Cerem dar :

1. Să aplicaţi României principiile şi măsurile luate de Napoleon cel Mare, în contra jidanilor :

„I. Orice alcătuire de împrumut făcută de către jidani cu nevrîsnici, fără autorizarea epitropului lor, cu femei fără autorizarea bărbatului lor, cu militari fără autorizarea căpitanului — de este soldat sau sub-ofiţer — şi a şefului de corp de este ofiţer, va fi nulă desăvârşit, fără ca purtătorii sau cesionarii ei să poată aveà cuvânt de a reclamà, şi fără ca tribunalele noastre să poată ordonà urmărire.

II. Nici o poliţă, bilet de ordin, obligaţiune sau promisiune, sub-scrisă de către vre-unul dintre supuşii noştri necomercianţi în folosul unui jidan, nu va puteà fi reclamată, fără ca purtătorul să probeze mai întâi că valoarea a fost plătită întreagă şi fără fraudă.

III. Orice creanţă a cărei capital va fi încărcat într'un mod vederat, sau ascuns prin îngrămădire de dobânzi de mai mult de 5% va fi redusă de către tribunale.

Dacă dobânda trece peste 10% creanţa va fi declarată usurară şi ca astfel anulată.

IV. Pentru creanţele legitime şi neusurarie, Tribunalele sunt autorizate să acorde termene de plată conform cu ecuitatea.

V. De astăzi înainte, dela 1 Iulie viitor, nici un jidan nu se va puteà dedà la vre-un comerţ, trafic sau negoţ oricare, fără să fi primit mai întâi o patentă dela prefectură, care nu poate fi acordată decât pe baza unui certificat al Consiliului Municipal local, în care se va constatà ca numitul jidan nu face usură sau vreun trafic ilicit.

VI. Patenta aceasta se va reînoi în toţi anii.

VII. Procurorii Tribunalelor sunt specialmente însărcinaţi să retragă această patentă, de îndată ce le va fi adus la cunoştinţă că un jidan patentat face usură, sau vre-un trafic fraudulos.

VIII. Orice act de comerţ încheiat cu vre-un jidan nepatentat va fi nul.

IX. Tot asemenea va fi nulă orice ipotecă va luà un jidan ne-patentat asupra vreunui fond, când se va dovedi că citata ipotecă provine dintr'o poliţă sau din vre-o afacere oarecare de comerţ, trafic ori negoţ.

X. Orice contract sau obligaţiune subscrisă în profitul vre-unui jidan nepatentat, pentru afaceri streine comerţului, negoţului sau traficului, va puteà fi revizuită în urma unei anchete a Tribunalelor. Datornicul va fi admis să dovedească că este usură sau rezultatul unui trafic fraudulos şi dacă proba va fi dobândită, creanţa va fi redusă după socotinţa Tribunalului, sau se va anulà dacă usura întrece 10%.

XI. Dispoziţiunile art. II asupra poliţelor, sunt aplicabile pentru trecut ca şi pentru viitor.

XII. Jidanii nu vor puteà să împrumute pe amanet slugilor, nici chiar şi altor persoane, întru cât nu se va face act regulat de Tribunal, în care act se va lămuri anume că banii s'au numărat dinaintea judecătorilor, căci la din contra acei jidani vor pierde orice drept asupra amanetului şi Tribunalele vor fi datoare să ordone restituirea lui.

XIII. Jidanii nu vor puteà asemenea să primească în amanet instrumente, unelte, obiecte de gospodărie şi haine dela săteni şi dela slugi.

XIV. Nici un jidan nedomiciliat astăzi în departamentele Rinului de sus şi de jos, nu va mai fi învoit să ia domiciliu de acum înainte.

XV. Populaţiunea jidovească nu va fi admisă să se răscumpere pentru conscripţiune : în urmare tot jidanul căzut la sorţi va fi supus serviciului personal".

2. Să avem reciprocitate în privirea articolelor de hrană şi băutură ; şi de oarece jidanii nici cumpără nici mănâncă obiecte de hrană preparate de Români, să fie şi ei opriţi de a fabricà şi de a vinde românilor, prin târguri şi sate, pâne, carne, vin, rachiu, etc., şi să ţie spiţerii.

3. Să fie opriţi de a ţine moşii în arendă, cârciume, suhaturi, velniţe, mori, ferestrae prin munţi, vămi pe la graniţe ; şi prevederea unor aspre măsuri pentru ceice ajută pe jidani să înlăture legile.

4. Urmărirea jidanilor acelor care posed, prin subterfugiuri, mai multe moşii în Moldova ;

5. Refuzarea indigenatului, chiar individualmente, pentru toţi cei ce nu profesează morala creştină ;

6. A se respinge dela funcţiuni pe acei jidani cari s'au introdus în posturi salariate şi onorifice, sub diferite forme, precum medici, ingineri, architecţi, comisari, vameşi, etc.

7. Amânarea, cel puţin pe cinci ani, a tuturor vânzărilor silnice pentru moşiile amanetate jidanilor ;

8. Statornicirea unei dobânzi legale obligatorii ; ar fi bine să se ià drept normă venitul mijlociu al moşiilor, care'i de 7%, căci într'o ţară specialmente agricolă aceasta'i o normă generală ;

9. Oprirea năvălirii jidanilor vagabonzi, şi mărginirea şederei în România, pe zece luni numai, pentru acei jidani care vin cu paşapoarte în regulă ;

10. Oprire pentru jidani de a cumpărà imobile prin oraşe, de astăzi înainte ;

11. Orice asociaţiune jidovească pentru orice scop nu se va puteà înfiinţà fără de învoirea prealabilă a municipalităţilor din localitatea unde voeşte să aibă reşedinţa ; municipiile vor tolerà sau refuzà înfiinţarea asociaţiunilor acestora.

12. Facerea unei catagrafii generale a tuturor jidanilor din România, în care se va lămuri foarte amănunt : protecţiunea la care sunt supuşi, timpul de când sunt în ţară, numele, vârsta, numărul indivizilor din fiecare familie, mijloacele de existenţă, meseria, averea, şi anume în ce constă. Acest recensământ să se execute cu cea mai mare scrupulozitate, şi pentru acei jidani care ar ascunde ceva să se prevadă o penalitate specială.

Aceste sunt cererile şi dorinţele noastre, dictate de un spirit de prudenţă, şi vă rugăm să nu cugetaţi că am fi injuşti, sau că am tinde să ne izolăm de popoarele civilizate ale Europei, cerând restricţiuni pentru jidani.

Din potrivă, noi cerem numai apărarea în contra unei opresiuni tiranice care ne-au împresurat de pretutindene; cerem dreptul de a puteà dispune de averea noastră; cerem dreptul de a nu ne vedeà până şi credinţa noastră batjocorită, prin denumirea de *Români de religie Israelită*, prin care se pune, pe altarele Bisericii noastre naţionale, judaismul alăturea cu creştinismul; cerem şi noi un loc la soarele care încălzeşte pământul nostru românesc, cumpărat cu sângele părinţilor noştri; în fine cerem justiţie!

Asupra acestei petiţii, foaia ieşană *Tribuna Română* zice, că numai două manifestări grave şi precugetate s'a produs în Iaşi, în ultimii

Universitatea veche, foastă reşedinţă domnească pe la sfârşitul veacului al 18-lea.

patru ani: *Dorinţele rostite în 1863* şi *Petiţiunea contra Jidanilor subscrisă în 1866*. Insă, şi din aceste două manifestări, are un caracter adevărat popular numai Petiţiunea contra Jidanilor, care pentru aceasta a fost adoptată nu numai de ţara Moldovei întreagă, ci chiar de întreaga Românie, căci Capitala Bucureşti a făcut şi ea o petiţiune contra Jidanilor, şi poporimea bucureşteană la 18 Iunie s'a mişcat fără preget şi s'a rostit cu tărie contra împământenirei Evreilor. Adunarea Constituantă n'a putut negà caracterul popular şi intensitatea opiniunei generale în această chestiune. Articolul 7, paragraful

2 din Constituţiune a dat sentimentului popular forţa de lege. Principiul creştinătăţei a triumfat dar şi în Constituţiune, precum el prevăluise şi în *Convenţiunea de Paris* din 1858, asupra falşului liberalism antinaţional.

Toţi amicii sinceri ai Constituţiunei noastre în vigoare, adaugă *Tribuna*, sunt datori să propage respect profund pentru dispoziţiunea aceasta fundamentală, înscriptă între drepturile Românilor. „Numai străinii de rituri creştine pot dobândi împământenirea". Iac' aşà!

Dar asupra acestei chestii evreeşti vom reveni mai departe cu alte citaţii din *Memoriile Regelui* şi diferite acte ale timpului; este destul să spunem deocamdată că din această pricină, cum şi din apariţia unor noi iscoditori ai chestiei separatismului, Prinţul Carol I fu silit să facă o nouă călătorie la Iaşi, în acelaş an 1867, spre a linişti spiritele atât ale „persecutaţilor" cât şi ale „persecutorilor", şi a stà mai mult în foasta Capitală a Moldovei în vederea potolirei tuturor nemulţumirilor.

*

După înştiinţările şi pregătirile prealabile, Luni la 12 (24) Iunie 1867, Domnitorul Carol I soseşte spre seară în Iaşi, cu suita sa obişnuită, şi este primit cu o impozantă manifestaţie, cetăţenii purtând sute de torţe aprinse şi întreg oraşul fiind frumos iluminat, prin toate mijloacele ce stăteau pe atunci la îndemână. O deputaţie de 25 cetăţeni întâmpină mai întâiu pe Vodă în *Dealul Poenilor*, sau *Răpedea*, unde bătrânul literat Gheorghe Asaki pronunţă o mică urare, rugând pe Prinţ să-şi prelungească pe cât cu putinţă şederea sa în Iaşi.

Carol-Vodă răspunse în câteva cuvinte.

La bariera Socolei, Primarul şi toţi Consilierii comunali oferiră Domnului tradiţionala pâine şi sare, şi după o mică cuvântare, Vodă se scobori din trăsura cu care făcuse drumul, şi luă loc într'un echipaj special, ce fusese anume cumpărat de Primăria Iaşului. Toate breslele locale, cu steagurile şi starostii lor în frunte, înconjurară şi însoţiră pe Domnitor în tot parcursul stradelor, până ce ajunse la locuinţa ce se destinase Măriei Sale, la Copou, în casele Colonelului Grigore Sturdza.

Timpul fusese splendid şi tot poporul ieşan ieşise pentru întâmpinarea Capului Statului.

După o relaţie mai amănunţită dată de oficioasa foaie *Progresul*, se arată că Domnitorul Carol I ajunsese la 8 ceasuri seara pe culmea dealului Răpedea, într'o trăsură deschisă, însoţită de Ministrul de Culte Dimitrie Brătianu. Acolo a fost întâmpinat de delegaţia ieşană, între care erau şi toţi deputaţii locali.

Prinţul Carol s'a oprit şi s'a coborît din trăsură, şi a primit astfel, cele dintâiu felicitări de bunăvenire dela venerabilul Gheorghe Asaki, căruia i-a răspuns în româneşte: „Vă mulţumesc Domnilor, pentru urările de bunăvenire ce-mi adresaţi; sunt pururea fericit a mă aflà în mijlocul vostru!"

După ce a mai adresat câteva cuvinte binevoitoare persoanelor ce-l înconjurau, deacolo a urmat calea înainte spre Iaşi, cu un numeros cortegiu de călăreţi şi de trăsuri.

La bariera Socolei, unde erà ridicat un arc de verdeaţă, îl aşteptà Consiliul Municipal, având în frunte pe Primarul oraşului; aici erà

o mare afluenţă de populaţie, care venise din toate părţile Iaşului să salute pe Domnitor; se deosebià mai ales populaţia comerciantă din Tataraş, care aveà cu ea vreo 60 călăreţi ce purtau flamuri, şi un mare stindard pe care erau scrise aceste cuvinte: *Comercianţii Români*. Când a sosit Prinţul Carol acolo, s'a manifestat o adevărată expresiune de entuziasm în toată mulţimea; Domnitorul s'a coborît şi a primit felicitările Primarului, gustând din pâinea şi sarea prezentată; s'a suit apoi în echipajul Domnesc, unde a invitat a luà loc pe Primarul oraşului, şi în momentul pornirei echipajului dela bariera Socola, Tătărăşenii călăreţi, prin o manevrare repede, a înconjurat trăsura Măriei Sale, de care nu s'a mai deslipit până ce a sosit la poarta Palatului, în care îl aşteptau spre a-l salutà, toţi judecătorii, o mare mulţime de notabilităţi şi clerul, având în frunte pe Mitropolit.

Erà într'adevăr frumos acest moment, când Domnitorul încunjurat de mulţimea poporului şi urmat de multe trăsuri, a intrat în oraş în mijlocul urărilor şi a bucuriei generale, trecând la pasul cailor în toată întinderea şoselei Socolei, strada Podului Roş, a Herestegiilor şi strada Mare, până aproape de Copou.

Oraşul întreg străluceà de o splendidă iluminaţie, şi pe trotuare poporul îngrămădit salutà cu neîntrerupte urări fericita reînturnare a Inălţimei Sale în mijlocul ieşenilor. Pe la orele 10 a pornit din piaţa Curţei Vechi o măreaţă manifestaţie populară, care s'a îndreptat în spre locuinţa Domnitorului. Tătărăşenii călări au pornit înainte cu flamurile şi stindardul lor, apoi venià poporul pedestru cu torţe în mână şi muzica, ce executà arii naţionale. In urmă venià mulţimea trăsurilor. La această manifestaţiune luară parte toţi comersanţii Români, mai mulţi preoţi, profesori şi notabili, cari formau un cortegiu întins. Mulţimea apropiindu-se de locuinţa Domnitorului, după un *Ura* întreit, a trimis o deputaţie ca să ceară voie să prezinte Măriei Sale din partea poporului Iaşului felicitări de bunăvenire. Domnitorul fiind însă indispus din cauza ostenitoarei călătorii, se culcase cu vreo jumătate de ceas înainte, aşa că însărcină pe Ministrul Brătianu să mulţumească poporului în numele său şi să vestească deputaţia trimeasă că va fi primită a doua zi la 11 oare.

Ministrul Dim. Brătianu s'a adresat atunci poporului cu următoarele cuvinte:

Ieşeni,

Măria Sa Domnitorul, fiind indispus, are durerea de a nu vă vedeà în astă seară. Măria Sa m'a însărcinat să vă spui că se simte fericit în mijlocul vostru, şi vă mulţumeşte din inimă de călduroasa primire ce-i faceţi pentru a treia oară. Manifestările entuziaste a simţimintelor voastre de iubire bucură cu atât mai mult pe Domnitorul Românilor, că Măria Sa ştie, simte că în persoana lui Carol I, voi salutaţi întărirea şi perpetuarea Unirei, mărirea României independente şi liberă, căreia Măria Sa a consacrat întreaga Sa existenţă. Să trăiţi Ieşeni, antemergătorii Unirei! Trăiască România una şi nedespărţită!

Poporul a strigat cu entuziasm: Să trăiască România una şi nedespărţită! Să trăiască Carol I! Apoi mulţimea s'a împrăştiat în cea mai mare linişte pe la 11½ ore noaptea.

A doua zi o deputaţie din toate clasele societăţei Ieşene a fost primită de Domnitor, când deputatul A. D. Holban a adresat Domnitorului cuvinte pline de simţire şi devotament.

Prinţul a răspuns cu multă bunăvoinţă deputaţiei, zicând: „Imi pare rău d-lor că n'am putut şti de mai înainte intenţia populaţiei, căci cu toată oboseala mea, aş fii aşteptat şi până la orele 2 după miezul nopţei, fiindcă eu nu sunt miciodată obosit în asemenea împrejurări, ştiind că manifestaţiile acestea sunt spontanee şi pornite din inimă. Această manifestaţie nu măi surprinde, căci Eu cunosc sentimentele cetăţenilor Ieşeni pentru Mine".

Apoi Ministrul Dimitrie Brătianu a prezentat Măriei Sale pe fiecare membru din deputaţiune, în parte: Domnul a adresat cuvinte graţioase fiecăruia. Iar când Ministrul a prezentat pe negustorii din Tataraş, Inălţimea Sa le-a zis: „Imi pare bine d-lor, că am avut ocaziune de a vă cunoaşte, căci eu am o deosebită îngrijire pentru populaţiunea Română din Tataraş".

A doua zi la 13, Inălţimea Sa dela orele 1 a primit pe Inaltul Cler, având în frunte pe Eminenţa Sa Mitropolitul, autorităţile judiciare, Administraţiunea, Primarul şi Profesorii, iar la orele 3 a primit Corpul diplomatic care, în uniformă, a venit să feliciteze pe Măria Sa.

Domnitorul după aceea a vizitat mai multe stabilimente şcolare, spitalul Sft. Spiridon şi Israelit; iar la orele 6 a dat un prânz, la care a azistat Primarul, Prefecţii de district şi poliţie, D-nii Hurmuzachi, Mavrogheni şi alte notabilităţi din Iaşi, iar după prânz Măria Sa a făcut o preumblare la grădina Pester.

Luni Carol-Vodă pe la orele 9 dim. a ieşit pe jos în mai multe părţi ale oraşului. Dela orele 12 a dat audienţă particulară la mai multe notabilităţi ale oraşului, iar la prânz au azistat Eminenţa Sa Mitropolitul, mai mulţi funcţionari militari şi civili, şi alte notabilităţi.

La orele 7½ Măria Sa au ieşit în trăsură spre Copou şi grădina Pester; şi dela grădina lui Balş încălecând, a parcurs împrejurimile, coborându-se prin Păcurari, unde a vizitat şi cazarma cavaleriei, şi apoi a reintrat în Palat la orele 11.

Apoi la 15 Iunie Domnitorul a mers la *Frumoasa*, unde a vizitat a doua baterie de Artilerie; pe urmă a trecut la *Galata* spre a vedeà căzărmile bateriei a 6-a, iar deacì s'a coborît la *Seminarul Socola*, şi apoi s'a reînturnat la Palat. Aici pe la orele 2 p. m. a dat audienţă la toţi acei ce au voit a-l vizità. La prânz au fost învitaţi şi au luat parte Beizadea Gheorghe Suţu, C. Sturdza, Gh. Asaki, Maiorul Anghelescu, şeful batalionului I-iu de vânători, Maiorul Boteanu şi alţii. După prânz Vodă a ieşit la orele 7 însoţit de aghiotantul său, în trăsură, până la bariera Socola, de unde a încălecat iarăşi, mergând la *Schitul lui Tărâţă*. De acolo reîntorcându-se în oraş s'a oprit la Primărie, şi a comandat a se da semnalul de alarmă pentru incendiu. Aici Inălţimea Sa n'a fost cu totul satisfăcut, din cauză că operaţiunea nu s'a făcut cu destulă iuţeală. Apoi pe la orele 11½ a reintrat la Palat.

Pretutindeni unde Prinţul a fost recunoscut de populaţie, a fost primit cu aclamaţiuni entuziaste. Măria Sa pe ori unde a vizitat stabilimente publice, a arătat mulţumirea sau nemulţumirea Sa, după starea în care a găsit aceste stabilimente.

La 17 Iunie Domnitorul a vizitat *Mânăstirea Frumoasa*, unde a ordonat a se face împrejurul bisericei o grădină împrejmuită, prin ajutorul soldaţilor de geniu; a vizitat încă *Cetăţuia*, *Socola* şi *Spitalul militar*.

La 18 curent Inălţimea Sa ieşind pe jos, la orele 9 de dimineaţă a vizitat, însoţit de d-l General Davila, *Şcoala de băieţi din Sărărie* şi pe acea din *Tataraş*, despre care a rămas mulţumit, găsind aci hărţi geografice şi bună regulă în toate. Apoi a trecut la *Spitalul Paşcanu* din Tataraş, a vizitat încă *Gimnaziul lui Alexandru cel Bun*, *Şcoala de fete Centrală*, *Academia*, *Şcoala Normală* şi *primară dela Vasile Lupu*, şcoalele primare *de fete* din *Păcurari*, dela *Toma Cosma*, dela biserica *Bărnoschi*, şi cea din *Tataraş*, *Sft. Voevozi*, şi pretutindeni a fost mulţumit de buna regulă şi îndeplinirea datoriilor diriguitorilor acestor stabilimente publice.

Tot în acea zi Inălţimea Sa a vizitat *temniţa*, *Institutul Grigoriean* de naştere, *Golia* şi *Şcoala de Arte*.

Luni la 19 Iunie, la orele 7½ dimineaţa, Măria Sa Domnul a trecut în revistă trupele din garnizoană.

La orele 7¼ trupele în mare ţinută de ceremonie se aflau în ordine de bătae pe o singură linie, pe platoul Copoului, în dispoziţia următoare: aripa dreaptă spre oraş, şi stânga spre Pester.

Şcoala Militară la dreapta, I-iul de vânători, un batalion din al 7-lea de linie, 2 baterii de artilerie, 2 escadroane de lăncieri din al 2-lea regiment şi un pluton jandarmerie calare.

Fix la ora anunţată, cu exactitatea ce-l caracteriză, M. Sa înconjurat de un numeros Stat-major treceà pe dinaintea trupelor, sub fanfarele muzicelor militare, care intonau imnul: „Dumnezeu apără pe Domnul", şi sub urările soldaţilor care răspundeau cu entusiasm la binevoitorul salut de: „Sănătoşi copii!" făcut de Măria-Sa la fiecare corp.

O dimineaţă de vară din cele mai frumoase şi un numeros public de ambele sexe, în trăsuri şi pe jos, imità, în poetica panoramă ce se deschide ochiului de după platoul Copoului, forma unui tablou din cele mai vesele şi mai măreţe.

Măria Sa după ce trecù pe dinaintea tuturor trupelor, se întoarse la aripa dreaptă şi cu rigurozitatea unui adevărat militar, începù a examinà instrucţia fiecărui corp în parte, urmând cu un ochi esercitat toate formaţiile trupelor. Revista în detaliu se terminà cu o şarjă de două escadroane de lăncieri în bătae, condusă de M. Sa în persoană.

După terminarea revistei, trupele sub comanda Colonelului Radovici se masară în coloană de gloate, spre a se pregăti pentru defilare şi defilarea începù la 11 ore fără un sfert. Infanteria cu Şcoala Militară în cap defilă în coloană de divizioane, luând distanţele prin capul coloanei, artileria în coloană de semi-escadroane.

După defilare trupele se masară din nou în coloană, şi M. S. chiemând pe toţi ofiţerii superiori, le arătă pe teren mulţumirile sale pentru ţinuta şi instrucţia trupelor, recomandând fiecărui Şef de corp în parte, cu minuţiozitatea unui general consumat, toate micile detailuri care trebuesc rectificate, pentru ca instrucţia să nu mai lase nimic de dorit. Măria Sa termină această inspecţiune prin următoarele cuvinte:

„Vă mulţumesc D-lor Ofiţeri superiori, pentru stăruinţa care con-
„stat că aţi pus în îndeplinirea îndatoririlor d-voastră, şi vă auto-
„rizez D-lor Şefi de corpuri, a mulţumi trupelor de sub a d-voastră
„comandă din parte'mi. Sunt foarte vesel de a vă spune D-lor, că
„trupele au defilat cu toată precizia militară, cu care voesc ca tru-
„pele române să defileze pe viitor. Deşi sunt mulţumit de d-voastră,
„totuşi vă amintesc să fiţi foarte aspri în privinţa disciplinei; căci
„numai prin disciplină şi prin sentimentul datoriei puteţi păstrà stima
„mea şi a ţărei întregi".

După aceasta M. Sa părăsì platoul Copoului, trecând din nou pe dinaintea trupelor şi mulţumind în persoană fiecărui corp. La amiază toţi d-nii ofiţeri superiori fură invitaţi la masă la Palat.

După aceea pe la orele 11 Inălţimea Sa a mers în urma unei invitaţiuni din partele, la Sinagoga Israelită, unde s'a cântat un Te-Deum compus în limba română, şi s'a ţinut de asemenea în româneşte discursul următor:

Prea Inălţate Doamne!

Comunitatea Israelită din Iaşi, pătrunsă de cel mai adânc respect, reînoind în locaşul lui D-zeu urări pentru buna venire a Măriei Voastre, plecat Vă roagă, să-i permiteţi a depune Alesului Naţiunei sentimentele sale de amor, de credinţă şi de devotament. Deà D-zeu ca spiritul de dreptate, de pace şi de adevăr, care domneşte şi în ţara, de unde a plăcut providenţei a ne hărăsi pe un Suveran, să se scoboare şi asupra iubitei Patrii a noastre, să o pătrunză, să o vivifieze, fiindu-i de ajutor la fericirea regeneraţiunii ce o aşteaptă sub augusta umbrire a Măriei-Voastre.

Sperăm cu toţii în clemenţa a tot Putintelui, că renaşterea aceasta va creà o epocă mântuitoare, un trai salutar pentru oricine locueşte pe solul român, dacă numai îl va îmbrăţoşà cu căldură, dacă numai îl va iubi cu ardoare şi cu abnegaţiune.

Har şi lumină cerească să fie cu Tine, o Prea Inălţate Stăpâne!

Dumnezeu să bine-cuvinteze pe România!

Dumnezeu să deà putere, sănătate şi zile îndelungate Alesului Naţiunii, prea iubitului nostru Domnitor, Alteţei Sale Serenisime Carol I.

Să trăeşti Măria Ta!

Sinagoga erà splendid împodobită, sute de tinere copile şi copii în veşminte albe şi cu bucheturi de flori în mână, erau înşiraţi pe amândouă părţile pe unde a trecut Inălţimea Sa. Toţi israeliţii prezenţi erau în cea mai bună ţinută, şi partida reformistă, a făcut tot ce'i a stat prin putinţă pentru a probà că populaţiunea israelită înţelege în sfârşit, că nu mai poate rămânea incultă şi izolată în mijlocul popoarelor civilizate. Pe la 4 oare Inălţimea Sa a mers la fotograf, apoi la biserica Protestantă, dorind să viziteze toate riturile fără deosebire, şi de aci a trecut la Primărie, unde a examinat cu mult interes şi atenţiune mijloacele de fraudă, precum tinichele fasonate pe forma corpului şi beşici de bou, pe care israeliţii şi femeile lor le ascund pe sub strae, pline cu rachiu de contrabandă. Apoi a mers în

târgul Cucului, la o locuinţă în stare de mijloc, de-a israeliţilor, şi convingându-se de periculoasa înghesuială în care trăiesc (fiind peste 600 suflete în acea casă), de mizerie şi necurăţenia lor, le-a declarat, faţă fiind doi din principalii lor, D-nii Byk şi Aron, că va dà ordine să-i supue imediat, la regulele higienice de care se bucură astă-zi lumea civilizată.

*

Seara Inălţimea Sa a dat un prânz la *Schitul lui Tărâţă*, pe una din împrejurimile cele mai încântătoare ale Iaşului. La prânz a asistat Ministrul Brătianu, Profesorul Suciu, Mareşalul Curţei şi Prefecţii de district şi de oraş.

In 20 Iunie pe la orele 11, Domnul a vizitat *Universitatea*, însoţit de Ministrul Instrucţiunii şi Dr. Davila. La acea oră erà pe catedră Petru Suciu, profesor de Dreptul roman, şi intrând Domnitorul în sala cursului, profesorul se opri spre a face onorul cuvenit; Domnul invită pe profesor a'şi continuà cursul. Deşi ora mai se finise, Petru Suciu continuă până ce s'a încheiat obiectul prelecţiunii ce erà, *Delegatis et fidei commisis*. Terminând prelegerea, Suciu anunţă Domnitorului că ora sa a trecut şi că urmează a se ţineà prelegerea de *Istorie*, dară dacă consimte Măria-Sa va continuà. Atunci Măria-Sa adresându-se lui Suciu, exprimă deplina sa mulţumire şi eşi din sală. In intervalul prelecţiunilor Măria-Sa a făcut o scurtă vizită Şcoalei de pictură, pe care o cunoştea mai de mult.

Apoi Domnul reveni în sala cursurilor, unde Nic. Ionescu îşi începù prelecţiunea sa de *Istoria Universală*. Profesorul Ionescu s'a coborît de pe catedră spre a întâmpinà pe Domnitor şi îndată apoi a continuat cursul. Materia lecţiunei erà din secolul lui *Ludovic XIV*, în privinţa religiunei şi a literaturei. Ionescu arătă necesităţile imperioase ale Franţei de a rămânea catolică, şi cu toate aceste cum politica lui Enric IV, Sully, Richelieu, în cele religioase atât înnăuntru cât şi în afară, erà favorabilă reformei şi animată de spiritul de toleranţă. Această politică a urmat'o şi Ludovic XIV până la revocarea edictului de Nantes; apoi insistă asupra consecinţelor fatale ale revocărei.

Trecând în sfera literilor, arată de câtă importanţă este pentru luminile istoricului critic mişcarea ideilor; constată predomnirea Franţei prin litere şi ştiinţi, mai mult decât prin rezbele, cu toate sacrificiile cele mari; expuse în mod critic influenţa ce a avut cultura literilor asupra progresului, în genere, şi asupra culturei Europene în particular. Vorbind apoi despre autori, insistă şi dă superioritate lui Molière; aici D. Ionescu face o mică digressiune, zicând că'i pare rău că nu'i permite timpul a vorbì mai mult de literatură, dar când D-l Ministru al Instrucţiunei ce e prezent, va binevoì a dà un profesor special de literatura franceză, atunci studenţii vor aveà cunoştinţi mai întinse de frumoasa desvălire a literaturei din secolul lui Ludovic XIV; venind a vorbi de prozatori, prezintă pe Pascal ca părintele prozei moderne, arată cum acest puternic geniu a combătut scepticismul şi insistă asupra ideii lui Pascal, că creştinismul e îndestul pentru însufleţirea progresului moral al omenirei.

Prinţul în tot timpul prelegerei a stat atentiv. Aproape de finele orei, d-l Ionescu termină, zicând că nu voeşte a obosi pe prea Inălţatul Domn, exprimă fericirea ce simte văzând pentru prima oară un Domn asistând la curs şi interesându-se cu atâta bună-voinţă de progresul învăţământului. Toţi studenţii imitând ultimele cuvinte ale d-lui Ionescu, strigară ,,Să trăiască Măria Sa".

Măria Sa adresând cuvânt d-lui Ionescu, a bine-voit a exprimà mulţumirea Sa şi cu deosebire cum au apreciat pe marii poeţi Shakespeare, Molière, etc. Măria-Sa la urmă vizitând biblioteca, s'a retras mulţumit.

Pe la orele 7½, sosind deputaţiunea compusă din 10 notabili din Tataraş, Inălţimea Sa le-a spus că a cercetat Hrisovul şi documentele lor, că a fost simţitor şi mişcat pentru cele ce au suferit ei până acum, că cererile lor se vor supune de către Guvern la aprecierea Camerei viitoare, care va face negreşit îndestulare dreptelor plângeri; iar până atunci, a adăugat Inălţimea Sa, pentru ceeace aveţi să mai plătiţi pe anul acesta, voiu răspunde eu din caseta mea particulară unde se cuvine. La aceste cuvinte mărinimoase un *Ura!* întreit se ridică din partea deputaţiunii, iar Primarul care erà în fruntea deputaţiunii, adresă plin de mişcare Inălţimei-Sale, cuvintele următoare:

Măria Ta!

Ca Primar al Urbei Iaşi sunt prea fericit a vă puteà mulţumi şi pentru astă frumoasă şi generoasă faptă, arătată astăzi, locuitorilor creştini din Tataraş.

Măria Ta! cetăţenii Ieşeni n'au încetat şi nici vor încetà a vă iubi cu căldură, şi a fi cu devotament către Tronul Măriei Tale, care aveţi atâta bună-voinţă şi îngrijire pentru noi.

Ieşenii sunt plini de bucurie şi mândri când Domnitorul Românilor Carol I se află petrecând în mijlocul nostru, în a doua Sa Capitală şi reşedinţă.

Speranţele cele mari ale noastre, v'am mărturisit că le avem în Augusta persoană şi Guvernământul Măriei Tale!

Să trăiască prea iubitul nostru Domnitor Carol I!

Principele a primit cu mulţumire deosebită această sinceră şi călduroasă mărturisire, şi strângând mâna Primarului, a salutat cu bună-voinţă şi iubire deputaţiunea Tătărăşenilor.

Pe la orele 10 după prânz, muzicile militare aflătoare în Iaşi, porniră din Piaţa Teatrului, între oştire mulţi având lămpile la puşti, s'au oprit dinaintea Palatului şi a cântat *Zorile de seară.*

In tot timpul acestei parade Inălţimea Sa a stat pe balcon, până ce s'a terminat serbarea şi s'a retras numerosul public.

In ziua de 21 Iunie, Domnitorul îşi luă rămas bun dela toată lumea ieşană cu care fu în contact şi, emiţând *Ordinul de zi* pe armată, ce-l publicăm mai jos, plecă în aclamaţiuni generale la Târgul-Frumos, apoi la Botoşani, etc.

Iată Ordinul de zi vorbit:

Ofiţeri, sub-ofiţeri, caporali şi soldaţi ai garnizoanei Iaşi.

Sunt mulţumit de voi. La revista ce V'am făcut astă-zi pe teren, am constatat cu plăcere frumoasa ţinută, exactitatea şi iuţeala cu care s'au executat mişcările ce am ordonat; am fost cu atât mai mulţumit, cu cât micul vostru număr, în proporţie cu greutăţile garnizoanei, nu v'a lăsat îndestul timp pentru instrucţie.

Şcoala militară, vânătorii, regimentul al 7-lea şi artileria au manevrat bine; nu mai puţin bine a manevrat cavaleria, ale cărei şarje au fost executate cu un adevărat elan şi o precizie, precum am dorit totdeauna să văd cavaleria; dacă astă-zi am avut ocazia de a vă arătà deplina mea mulţumire, trebue a vă arătà şi oarecari mici imperfecţii, provenite din greşelele unora din ofiţerii subalterni, cari n'au dat comenzile sub-diviziunilor lor cu destulă energie şi n'au păstrat locurile lor cu destulă precizie. Domnii Şefi de corpuri, sunt sigur, că vor pune toată atenţia lor asupra acestui punct, care odată înlăturat, nu-Mi rămâne decât a le mulţumi pentru silinţele ce au pus de a aduce corpurile lor în aşà plăcută stare.

Ofiţeri, sub-ofiţeri, caporali şi soldaţi, dacă instrucţia şi împlinirea datoriilor voastre sunt mulţumitoare, doresc asemenea ca şi purtarea voastră afară din serviciu să fie exemplară; câteva conflicte ivite între locuitori şi militari au dat loc la mai multe plângeri; sunt convins că pe viitor ele nu se vor ivi. Aduceţi-vă aminte totdeauna că întâia datorie a soldatului este de a păstrà ordinea şi legalitatea, că disciplina este sufletul armatei şi că prin respectul reciproc între cetăţeni şi soldat, acesta atrage asupră-i stima, iubirea şi încrederea concetăţenilor săi, şi cu acest chip asigură ordinea publică, cea dintâi ţintă a Guvernului.

CAROL.

*

Asupra acestei petreceri în Iaşi a Domnitorului, toate organele de publicitate, fără deosebire de partid, au făcut descrieri elogioase a chipului cum a urmat primirea şi relaţiile cetăţenilor cu Capul statului. Reproduc numai câteva rânduri din foaia opoziţionistă conservatoare *Gazeta de Iassi*, din 15 Iunie 1867, care conţine deasemenea fraze simpatice la adresa Inaltului Oaspe:

„M. S. Principele Domnitor, zice *Gazeta de Iassi*, a sosit Luni seara în a doua Capitală a României, după o scurtă călătorie în districtele dela gurile Dunărei şi pe linia Prutului. Acelaş entuziasm sincer pe care M. Sa l'a intâlnit peste tot locul în drumul Său, l'a găsit şi în Iaşi.

In dealul Răpedei, îl aşteptà mulţimea; iar respectabilul cetăţean Gheorghe Asaky, adresă Principelui câtevà cuvinte pentru a-l felicità în numele oraşului.

Ideea de a încredinţà d-lui Asaky, misiunea plăcută de a felicità pe Domnitor la sosirea Sa, fù într'adevăr o idee din cele mai nimerite, a d-lui Primar; o asemenea urare nu poate fi decât de bune auspicii şi pentru Principe şi pentru ţară, căci D. Asaky e înconjurat de aureola unei jumătăţi de secol de muncă, consfinţită la binele şi la luminarea Patriei sale.

Dela Răpidea până la Copou, M. S. s'a înaintat în mijlocul urărilor mulţimei; bateriile dela Cetăţuea salutau şi ele cu 101 salve buna sosire a Domnitorului; sunetul clopotelor anunţà Iaşului o veste bună.

Oraşul nostru semănà iarăş, pentru moment, a'şi fi recăpătat veselia, animaţiunea ce'l caracterizà odinioară . . .

Dreptatea, foaie antisemită, din 12 Iunie 1867, scrie următoarele:

„Ca în timpii cei buni, în cari Municipiul nostru erà cuibul românismului viteaz şi în putere, populaţia noastră Română stă în picioare, aşteptând cu nerăbdare sosirea în mijlocul ei a M.-Sale Domnitorului. Ni se umple inima de bucurie văzând de pe acum pregătirile ce se fac pentru recepţiunea ce va să aibă loc peste câtevà ore: căci aceste pregătiri spontanee, venind din însăşi inima poporului nostru, sunt pentru noi o dovadă vie că românismul nu s'a stins încă de tot sub lovitura unei sisteme de impilare şi nedreptate, care a îngenunchiat şi inăbuşit până acuma orice aspiraţiuni naţionale şi populare.

Toate elementele poporului român din acest oraş nedreptăţit se deşteaptă şi voesc să arate că vieţuesc şi că au dreptul să vieţuiască încă sub scutul dreptăţii şi al libertăţii. Comerţul naţional, rămăşiţele sdruncinatei industrii naţionale, viitorul ţării în sfârşit, reprezentat prin junimea şcoalelor noastre, cu toţii ies întru întâmpinarea Domnului României, şi din suflet curat, ei, cei însătoşaţi de dreptate, vor să salute de bună-venire pe Acela, sub Domnia căruià s'a inaugurat pentru ţara noastră o epocă de libertate, şi sub Domnia căruia ei sperează că şi dreptatea se va împărtăşi pentru toţi cu o deopotrivă măsură . . .

In veacul nostru Domnia nu poate aveà alt razem mai puternic şi mai durabil decât iubirea unui popor luminat şi avut. Românii noştri plini de speranţă de a recâştigà aceste bunuri, sub un regim de dreptate şi de libertate, se strâng împrejurul Domniei însufleţite de ideile veacului . . ."

Cu data de 14 Iunie, acelaş ziar mai dă următoarele amănunte asupra petrecerei Domnitorului în Iaşi:

„Municipiul nostru avù fericirea mult dorită de a vedeà pentru a treia oară în sânul său pe M. Sa Domnul României. Intrarea M. Sale în această reşedinţă antică, nobilă şi ilustră a fost o mare sărbătoare; şi cu atât mai mare şi mai frumoasă, fiindcă a fost o sărbătoare adevărat populară. Erà de o parte seninul cerului şi răcoarea aerului, de altă parte entusiasmul poporului, probat prin semnele de iubire şi de bucurie cele mai solemne.

M. Sa a fost primit la bariera Socola de autoritatea comunală, de puterea ostăşească, şi de un popor foarte numeros, în care se deosebeà corpul tuturor neguţătorilor români, adunaţi în jurul unui *steag măreţ*, făcut înadins pentru această sărbătoare. Numai acei dela noi cari pe aiurea se numesc *aristocraţi*, nu s'au văzut nicăirea la primirea M.-Sale; *erau numai trei boeri, şi aceia jidăniţi!*

M. Sa a trecut la locuinţa Domnească ce i-a fost pregătită în *casele D-nei Kristina*, (alte relaţii zic casele Gr. Sturdza), strada Copou.

Pe la orele 10½ noaptea mai multe mii de cetăţeni români de toate categoriile, pe jos şi călări, cu steaguri tricolore şi făclii aprinse, cu o bandă de muzicanţi militari, au venit până la locuinţa M.-Sale ca să-şi deschidă către El toată inima lor, ca să-l feliciteze de buna-sosire şi să-şi arate devotamentul, credinţa şi iubirea către Domnie.

O delegaţie a poporului a fost primită în camera pentru recepţiile domneşti; delegaţi erau: Sfinţiele lor păr. Economi I. Roşu şi Gavril Ursu; D-l P. Suciu senator; D-nii D. Tacu, Al. Gheorghiu

şi Al. Holban deputaţi de Iaşi; D-l C. Corjescu consilier comunal, agricultor şi avocat; D-l G. Iorga, consilier comunal şi avocat; D-l D. Anghel proprietar şi agricultor; D-nii comercianţi Nicolai Ioan, Anania Popovici, V. Mihăilescu, St. Bucur şi D. Popescu.

Durere mare însă ... că delegaţia poporului n'a putut să vadă pe M. Sa, ca să-i arate sentimentele poporului. *E bolnav M. Sa, nu-L puteţi vede!* ar fi spus D-l Mareşal; *de vre-o 14 zile de când călătoreşte continuu prin ţară, se vede că din cauza aceasta nu se află bine.* Delegaţiunea foarte întristată se zice că ar fi cercat oarecare stăruinţă în dorinţa sa, de a vedeà pe bunul Domn al ţărei. Atunci D-l Mareşal ar fi zis că, *dacă ar fi fost anunţată cu vre-o oră înainte această frumoasă manifestare a poporului, D-nii delegaţi ar fi putut vorbì cu M.-Sa.* S'ar fi replicat din partea delegaţiunii, că manifestările poporului cele *spontanee* şi *sincere* nu se pot anunţà. Se spune că însuşi D-l Ministru Brătianu, ce erà de faţă, s'ar fi cuprins de o confuziune întristată, la cuvintele D-lui Mareşal.

Lucrul în fine s'a sfârşit aşà: D-l Ministru a invitat delegaţiunea cu multă căldură, ca să vie la M. Sa a douazi la oarele 11; în urmă a eşit de a mulţumit poporului în numele M. Sale, pentru sentimentele ce păstrează către România şi Alesul ei. *Să trăiască România Unită, tare şi glorioasă! Să trăiască Iaşii şi să înflorească!* Cu aceste cuvinte pline de entusiasm şi salutate de popor, D-l Ministru a încheiat frumosul său discurs.

Cu toate acestea poporul s'a retras cu multă mâhnire... cu o bănuială întemeiată despre buna-voinţă a D-lui Mareşal.

A doua zi la oarele 11, M. Sa a primit pe delegaţii poporului, cu amabilitatea sa naturală şi cu multă voe-bună. Delegaţiunea a depus felicitările şi devotanentul ei către Domn, în numele poporului; au atins pe scurt şi suferinţele cari apasă pe Iaşi şi pe întreaga Moldovă, din cauza plăgei jidoveşti, care s'a întins peste toată ţara.

M. Sa ar fi răspuns cam în termenii aceştia: „Cunosc bine suferinţele Românilor. Mulţumesc din toată inima pentru iubirea şi devotamentul ce'mi arată poporul. Vă invit cu stăruinţă D-lor Delegaţi, ca să încredinţaţi din parte'Mi pe concetăţenii D-voastră, că sunt mâhnit din suflet, fiindcă n'am ştiut nimica de frumoasa manifestare ce au venit să'mi facă aseară. De aş fi ştiut, cu toate că eram prea obosit de călătorie, chiar aşi fi aşteptat poporul, l'aş fi aşteptat şi până la 2 ore după miezul nopţei, pentrucă pe mine nu mă obosesc niciodată manifestările poporale, care purced din inimă şi din bună-voie".

Iată şi vorbele adresate Domnitorului de deputatul Iaşului, A. D. Holban, în numele delegaţiei poporului, ce le-am amintit mai sus:

Măria Ta!

Deputaţiunea care are însemnata onoare de a se prezentà astăzi Inălţimei Tale, este aceea care aseară erà însărcinată de către întreg poporul Român din Iaşi, să vie spre a'Ţi manifestà devotamentul său; şi mai ales pentru aceasta a treia venire a Inălţimei Tale în mijlocul nostru, poporul Ieşan mai mult decât oricând, a voit să arate toată dragostea sa pentru persoana Măriei Tale. De aceea Prea

Inalte Doamne, această imensă mulţime care se adunase spontaneu şi care erà alcătuită din toate clasele active şi inteligente, devotate pentru binele public, şi pentru propăşirea României, a stăruit atât de mult şi cu atâta căldură să vadă pe Măria Ta, să o salute în persoană, exprimându-i respectuos mulţumirea ei de a Te vede în oraşul nostru.

Poporul Ieşan cunoaşte toată îngrijirea Măriei-Tale pentru nobilul nostru oraş; poporul este pe deplin convins că sub înaltele auspicii ale Măriei-Tale, acest oraş, care altădată a dat probe vii de virtuţi civile, *va deveni iarăş un oraş românesc!*

Măria Ta!

Deputaţiunea care se bucură de înalta favoare de a vorbi Inălţimei-Tale în numele poporului Ieşan, crede de a sa sfântă datorie să arate, că acest popor sufere de o nepomenită exploatare, care l'a redus la mizerie, şi care prin monstruosul monopol al coaliţiunei jidoveşti, i s'au acaparat până şi obiectele cele mai necesare ale hranei publice. Ieşenii, Măria Ta, salutaseră cu mulţumire măsurile luate de către Ministrul Inălţimei Tale, D-l Ion Brătianu, pentru curăţirea ţărei de plaga jidanilor, cari au năvălit de pretutindeni, însă el a fost cu atât mai dureros întristat văzând că intervenţiunea justiţiei, care trebuie să vegheze necontenit pentru binele public, precum şi intervenţiunea Ministrului de Finanţe, n'au avut alt scop decât să paralizeze şi să nimicească bunele efecte ale acestor măsuri.

Cu toate aceste, Măria Ta, oraşul Iaşi, precum şi tot poporul Român din această l'altă parte a României, este pătruns de o mare speranţă că Inălţimea Voastră, ajutat de concursul luminat al guvernământului Vostru constituţional, studiind adevăratele nevoi ale ţărei întregi, veţi aduce o vindecare curând acestor suferinţi.

Trăiască România!

Trăiască Măria Ta!"

Cu data de 17 Iunie, *Dreptatea* mai dă câteva note interesante:

„Domnitorul chiar a doua zi dela sosire, a început a vizità stabilimentele publice ale Municipiului, neanunţat, voind să se convingă însuşi şi fără pregătiri de starea lor adevărată. Această solicitudine a Domnitorului pentru şcoale ne bucură . . . M. Sa a înţeles prea bine toată importanţa ce trebuie să aibă *şcoala* pentru naţiunea română, şi cată indirect, prin iniţiativa sa personală şi prin interesul ce poartă învăţământului public, să arate tuturor cât ar trebui să ne aplicăm a ajutà la răspândirea învăţământului".

Asupra acestei vizite domneşti în Iaşi găsim şi în *Monitorul Oficial* din Bucureşti o relaţie restrânsă, conţinând câteva note speciale, pe cari le reproducem:

„Iaşii n'a putut rămâne mai pre jos de celelalte oraşe, şi, dincolo de marginile oraşului, departe mult de barieră, un impozant număr de cetăţeni din toate stările şi poziţiunile sociale, au venit să-l întâmpine, pătrunşi de dorinţa de a'l vedeà şi a'i urà bună-venire.

La hotarul districtului, Măria-Sa fù întâmpinat de D-nii Prefect al districtului şi de membrii Comitetului permanent; la jumă-

tatea poştei, dincolo de bariera Socolei, în dealul Răpedei, o mulţime numeroasă, cu deputaţii şi senatorii districtului în frunte, veni să salute pe Măria-Sa, cu aceleaşi probe de amoare şi devotament.

Dela Răpedea până la Copou, unde s'a instalat în casele D-lui Grigore Mihail Sturza, Măria-Sa a înaintat în mijlocul urărilor mulţimei, pe când tunurile Cetăţuei salutau cu 101 salve venirea Măriei-Sale şi clopotele, despicând aerul cu sunetul lor majestos, anunţau Iaşilor şi populaţiunei sale o veste fericită.

Seara, pe la orele 11, o manifestaţiune, compusă de un număr foarte mare de cetăţeni, cu torţe aprinse, cu stindarde tricolore şi cu muzica în frunte, au venit în curtea locuinţei Măriei-Sale spre a-l felicità.

Măria-Sa, din cauza unei uşoare indispoziţiuni, provenită din greutăţile călătoriei, fiind retras în apartamentele sale, a însărcinat pe D-l Ministru al Cultelor să mulţumească cetăţenilor în numele său, şi tot odată să le arate, că a doua zi ar dorì să primească o deputaţiune dintre D-lor. Seara, până către miezul nopţii, oraşul a fost splendid iluminat, şi poporul străbătând stradele, făceà urările cele mai călduroase pentru Domnitorul Românilor.

A doua zi, la 13, la orele 11 înainte de amiază, o deputaţiune dintre notabilii orasului a fost primită în audienţă de către Măria-Sa Domnitorul. D-l A. Holban, luând cuvântul în numele cetăţenilor ce se aflau faţă, a ţinut un discurs bine simţit şi prin care, venind să depue la picioarele Tronului Suveranului Românilor omagele şi devotamentul tutulor orăşenilor, asigură pe Măria-Sa despre profunda veneraţiune ce are întreagă poporaţiune română pentru Augusta Sa persoană.

Măria Sa, cu un acent în care se recunoşteà cât erà de atins pentru frumoasa şi spontaneea primire ce i se făcuse, răspunse deputaţiunei, că niciodată nu s'a îndoit de simţimântele bunilor cetăţeni din Iaşi, şi, întorcându-se către deputatul Tataraşilor, suburbie care, poporată în cea mai mare parte de artizani români, a suferit în aceşti din urmă timpi mai mult în interesele sale materiale, îl autoriză a asigurà pe locuitorii săi, din partea Măriei-Sale, că în special va face să înceteze cât mai curând suferinţele lor.

In general, dela sosirea Măriei Sale în Iaşi, oraşul nu prezintă decât tabloul unei animaţiuni şi veselii unanime".

Revenirea Prinţului Carol I în Iaşi. Scrisoarea Impăratului Napoleon III. Domnitorul împărţind premii.

După ce Domnitorul vizită mai multe oraşe din Moldova de sus, în ziua de 29 Iunie reveni în Iaşi, unde trecù din nou în revistă diferitele trupe din localitate, mai făcù câteva inspecţii pe la diferite autorităţi, şi acordă încă câteva audienţe.

Aici, primì din partea Impăratului Napoleon III, o scrisoare autografă, în care se atingea mai ales nenorocita chestie israelită, care pe atunci fierbea necontenit atât în ţară cât şi în străinătate, având bine-ştiut, principalul său focar în Iaşi.

Iată, în textul original, scrisoarea despre care este vorba :

Mon cher Prince,

Je réponds à la fois aux deux lettres que Votre Altesse a bien voulu m'écrire. J'ai vu avec plaisir dans la première que vos sentiments pour la France n'étaient pas changés, et j'ai été très touché des expressions sympathiques que renferme la seconde, à propos de l'accident du 6 juin. Je vous remercie aussi de la part que vous prenez à la santé du Prince Impérial; heureusement il est complètement rétabli.

Je rends justice à tous les efforts de V. A. pour le bien de son pays et j'ai vu avec plaisir à l'exposition les produits des Provinces-unies et j'apprécie votre concours pour arriver à l'unité monétaire.

L'affaire des israélites a vivement impressionné le public, parce qu'il a vu dans cette persécution, digne d'un autre âge, le désir de flatter les mauvais instincts de la foule.

Je vous renouvelle l'assurance du sentiment de haute estime et d'amitié, avec lesquelles je suis, de votre Altesse

Le bon cousin, NAPOLEON.

Paris, le 26 juin 1867.

*

In ziua de 2 Iulie avù loc în Iaşi o mare solemnitate, pentru împărţirea premiilor la elevii şcoalelor primare şi secundare locale, căreia i se dădù o importanţă deosebită prin prezenţa Domnitorului.

La această solemnitate asistă şi Mitropolitul Calinic, cum şi toate autorităţile mai înalte, atât civile cât şi militare.

Gazeta de Iassi din 9 Iulie 1867 descrie astfel mersul solemnităţii :

„Impărţirea premiilor pentru şcoalele primare şi secundare din Iaşi, s'a făcut Luni în 2 Iulie în sala Universităţii pentru elevi, iar pentru eleve în sala Pensionatului Central.

Sala Universităţii a fost decorată în un mod demn de serbarea ce erà să se facă. Pe o estradă ridicată ca de o palmă, şi îmbrăcată cu covoare, erà aşezat tronul pentru M. Sa; de jur împrejur păreţii erau ornaţi cu steaguri tricolore. Tronul M. Sale erà încunjurat de o mică grădiniţă. Dela poartă până la scări erau puşi copaci, antreul şi scările erau prefăcute în mici boschete şi alee boltite. In afară, elevii şcoalelor primare erau aranjaţi şiraguri, dela poartă şi până la scările de intrare.

La 11 ore a sosit Măria Sa, însoţit de D-l Ministru Dimitrie Brătianu. Dela poartă şi până în sala serbărei, M. Sa a fost însoţit de urările entusiaste ale elevilor. In tot timpul M. Sa a şezut în picioare dinaintea tronului ce-i erà pregătit.

Serbarea a început cu un *Imn*, cântat de elevii şi elevele Conservatorului. Domnul Maiorescu a citit raportul făcut Măriei-Sale asupra stărei instrucţiunei publice în Iaşi, la finea anului şcolar 1866—1867.

Pe urmă s'a procedat la împărţirea premiilor.

Premianţii întâi erau încununaţi de însuşi M. Sa. Ceilalţi primeau premiile din mâna D-lui Ministru.

Ordinea împărţirei a fost în modul următor:

Şcoalele primare, Conservatorul, Gimnaziile: Alexandru cel Bun, Ştefan cel Mare, şcoala Preparandară şi în fine Liceul Central din Iaşi.

Celebrarea s'a finit pe la orele 12½, iarăşi printr'un *Imn*, cântat de elevii şi elevele Conservatorului.

Pela orele 1, Măria Sa s'a dus la Pensionatul Central de fete. Aici raportul către M. Sa a fost făcut de către D-l N. Culianu. Programul serbărei a fost ca şi la Universitate.

Câteva observaţii cam înghimpătoare le face, cu acest prilej, foaia locală *Dreptatea* (4 Iulie 1867), la adresa Profesorului Universitar T. L. Maiorescu, întrebându-l „în ce chip şi în ce calitate s'a introdus a figurà în această solemnitate, întru cât Ministrul însărcinase o comisiune specială care să se ocupe cu distribuţiunea premiilor". Mai zice că „confuziunea cea mai mare a preşăzut la acea solemnitate; Consulii nu au fost invitaţi, şi ei au protestat din această pricină la Ministru. Discursul ocazional pronunţat de D-l Maiorescu a provocat o *nobilă* şi adevărată *indignaţiune* între toţi spectatorii, cari au văzut într'însul o lovire dată şi instituţiilor comunale... Consimţit-a şi D-l Ministru la insulta ce s'a făcut instituţiilor noastre municipale?" . . . etc.

Atacuri în potriva Principelui Domnitor. Scrisoarea către Moses Montefiore. T. Boldur-Lăţescu şi ziarul „Boldul". Lovitura dela Circul Hüttemann.

Vorbita chestie israelită continuă să deà de lucru tuturor celor interesaţi pro şi contra rezolvirei; instigaţiile din lăuntru, ca şi din străinătate nu conteniră nici un moment şi, cu cât timpul înaintà cu atât şi apăsarea asupra cârmuitorilor ţărei noastre deveneà mai puternică, mai ales din partea membrilor Alianţei israelite universale. Cremieux şi Montefiore ţineau în mâni pe cei mai puternici miniştri ai Franţei şi Angliei, — având în acelaş timp trecere mare şi la Berlin şi la Viena, — iar Statul românesc, de-abià înjghebat, aveà necontenita trebuinţă de sprijinul puterilor aşà zise garante, cari, deşi încheiase cunoscuta Convenţiune dela Paris, unde elementul evreesc fusese absolut înlăturat dela obţinerea drepturilor de cetăţenie în ţările dunărene, totuş în urmă cedară stăruinţelor marilor financiari cari deţineau, atunci caşi acum, nervul principalelor acţiuni ale bătrânei Europe.

Aşà fiind ministrul Ion Brătianu fù silit să caute a'şi justificà către miniştrii Cabinetelor străine, ordinele şi măsurile ce luase în potriva streinilor vagabonzi (în realitate în potriva evreilor), şi, mai apoi, însuşi Principele Carol I, căruia i se pretindeà o acţiune mai puternică, din partea Comtelui de Bismarck şi a altor puternici din Europa, fu silit să scrie unui din citaţii reprezentanţi a evreimei engleze, multi-milionarului Moses Montefiore, o scrisoare în termeni împăciuitori, — care, dată apoi, cu vădit interes din partea evreilor, publicităţei, în mai toate jurnalele principale ale străinătăţei, făcù un efect puternic în ţară, şi fù exploatată de opoziţiune mai ales, ca un act în contra interesului şi siguranţei naţionale.

Cuprinsul acestei scrisori fù acesta, după cum o găsim tradusă în foaia ieşană *Convenţiunea*, din 5 Octomvrie 1867:

Domnule Baron,

Am primit scrisoarea D-v., din 24 August trecut şi am citit'o cu un viu interes. Conform celor ce am avut ocaziunea să vă spun însuşi din graiu, dorinţele ce formaţi pentru coreligionarii D-v., sunt dejà realizate. Israeliţii sunt obiectul întregei mele dragoste şi întregei dragoste a guvernământului meu, şi simt o vie

plăcere că aţi venit în România, pentru ca să vă convingeţi că, persecuţiunea religioasă de care reaua voinţă a făcut atâta vuet, nu există. Dacă din întâmplare câţiva israeliţi au fost puţin supăraţi, aceste sunt nişte facte isolate, a cărora responsabilitate guvernul meu nici nu gândeşte s'o primească.

Voi ţine totdeauna la onoarea de a face ca libertatea religioasă să fie respectată, şi voi priveghea neîncetat la execuţiunea legilor, care ocrotesc pe Israeliţi, în persoanele şi în averile lor, întocmai ca şi pe ceilalţi Români.

Bine-voiţi a primi, Domnule Baron, asigurarea foarte distinsei mele consideraţiuni.

CAROL.

Sir Moize Montefiore, bar.

Cotroceni, 18 (20) August 1867.

*

Cu toate comentariile diferite ale presei ieşane şi române în genere, publicarea acestei scrisori n'a putut să schimbe de loc adevărata simpatie şi încredere, ce atât ieşenii cât şi publicul românesc aveau în Principele Carol I, căci orice cititor sincer şi cunoscător al împrejurărilor politice în cari această scrisoare putù fi scrisă, îndreptăţesc simţământul din care porni, — acela de a se molcomi furia puternicilor streini, cari căutau orice prilej ca să zdruncine poziţiunea şi viitorul ţărei româneşti.

*

Am arătat mai înainte că unul din principalii propagandişti ai separatismului şi ai alegerei unui Domnitor dintre naţionali, şi anume în persoana lui Nic. R. Roznovanu, fu Teodor Boldur-Lăţescu, care jucă cel mai de samă rol în revoluţia dela 3 Aprilie 1866, şi publică apoi mai multe broşuri şi articole în diferite gazete, relativ la această nenorocită chestiune. Pe când cei mai mulţi din părtaşii ideilor sale îşi schimbară curînd vederile şi simpatiile după întronarea Prinţului Carol I, Lăţescu persistă încă cu multă tărie, în lupta-i contra unirei şi a Domnului străin.

In vara anului 1867, Lăţescu făcù să apară în Iaşi o foaie săptămânală umoristică, conţinând şi diferite caricaturi litografiate, având ca titlu *Boldul*, şi ca emblemă *un bou*, din a cărui piele jupoià *o cioară*, — iar un ţăran cu un enorm bold în mână împungeà cioara; deoparte se vedea zăcând o femee (Moldova), de pe corpul căreia se ridica un stol de corbi. Intre caricaturi erau multe cari ridiculizau pe cei mai de samă oameni de stat ai ţărei şi chiar pe Domnitor; în genere loviturile se îndreptau mai mult contra muntenilor.

Aceste procedări, neaprobate de cea mai mare parte a cetăţenilor ieşeni, avură de efect excitarea multora în potriva lui Lăţescu. Dar mai ales, cum erà şi fireşte, ofiţerii munteni din regimentele cu garnizoana în Iaşi, nu'l mistuiau de loc pe acest feroce publicist.

Aşà fiind, în seara de 3 Septemvrie 1867, în timpul unei reprezentaţii date de *Circul Hüttemann*, ce se aflà în Iaşi, se iscă deodată un tumult spăimântător, ce făcù pe multă lume să zbucnească afară din circ, — iar la urmă se auzi că T. B. Lăţescu fusese înjunghiat, ucis chiar, de doi ofiţeri munteni.

Cum s'au petrecut lucrurile şi impresia ce a produs, în Iaşi, asupra diferitelor pături sociale, nu le-am puteà descrie mai bine, decât

reproducând diferitele articole gazetărești și acte judiciare cari au urmat, în urma anchetelor rânduite în această nenorocită afacere.

Vom dà însă, mai întâi, aprecierea ce face organul cel mai serios din localitate, din acea epocă, *Gazeta de Iassi*, în numărul său de Duminică 27 August 1867, asupra apariției foaei de care vorbim mai sus:

„Un ziar sub o formă umoristică (*Boldul*) a apărut de curând în Iași. Asemenea ziare, când sunt bine scrise, fac pe oamenii de spirit să râză; când însă nu au sarea și gustul necesar unor glume menite a provocà ilaritatea, atunci rămân necetite și merg să sporească arhiva hârtiilor netrebuitoare. Presa umoristică are multe privilegiuri și poate luà multe libertăți; însă și aceste au marginele lor.

Titlul foaiei umoristice BOLDUL, redactată de T. Boldur-Lățescu, în 1867.

Din nenorocire ziarul nou născut nu se pare a fi înțeles misiunea sa, nici limitele libertăților ce își poate acordà. Dela cel întâi număr el a călcat peste toate legile bunei cuviinți, a degradat onoarea presei, a căzut în cea mai înjosită desfrânare. El își începe cariera prin o lungă și monstruoasă insultă făcută contra persoanei Măriei Sale Domnitorului, contra voturilor națiunei care L'au ales, o insultă care lovește direct în însăși onoarea țărei. *Domnitorul ce se află pus în capul statului este, o persoană sacră și inviolabilă, de care nimenea nu se poate atinge*; El este o întreagă instituțiune emanată din voința țărei, El este în lăuntru și în afară reprezentațiunea cea mai înaltă a Națiunei, și orice ofensă îndreptată contra Sa nu'L poate atinge pe Dânsul, ci se resfrânge asupra suveranității naționale, asupra națiu-

nei întregi, care ar privi aceste ofense fără a le răspunde cu expresiunea celui mai profund desgust. Tot omul de bine nu poate decât să se revolte la citirea acestor linii scrise, se vede, în momente de aberaţiune mentală, şi cât pentru noi, simţindu-ne indignaţi la vederea unui abus de licenţă atât de degrădător pentru presa noastră, socotim că este de datoria autorităţilor de a interveni grabnic, pentru a pune capăt licenţei şi a face să se respecte legea.

Dacă sunt oameni care n'au nimic sacru în lume, care despreţuesc legile şi instituţiunea unei ţări, pentru care onoarea familiei, respectul datorit Tronului şi maiestăţei naţionale sunt în joc, aceşti oameni trebuesc pedepsiţi, căci fără aceasta am ajunge la anarhie şi libertatea presei ar ajunge a fi un scandal social".

Rezultă din tonul ţinut de presa ieşană că puţini erau acei ce aprobau procedura şi atacurile lui Lăţescu în contra Domnitorului şi a Muntenilor; dar nu mai puţin adevărat este că el îşi aveà negreşit, câţivà partizani, şi, faţă cu încordarea ce adesea se simţeà în Iaşi, câtă vreme doleanţele cetăţenilor de aici nu erau încă satisfăcute de Guvernul central, se puteau găsi destui oameni cari să apere pe gazetarul prea expansiv de unele lovituri, ce ar fi eşit din mijloacele de îndreptare admise de legile în vigoare.

Dar să istorisim mersul probabil al lucrurilor de atunci.

Prefect al Poliţiei Iaşului fusese numit nu de mult un Ştefan Sihleanu, de loc din Focşani, care, acolo se bucurà de o familie puternică, ce deţinea slujbele mari ale oraşului de pe Milcov, şi avea în acelaş timp şi puternice răgele pe lângă guvernul din Bucureşti. Această numire, cum şi acele ale Comandanţilor armatei locale, şi alţi funcţionari răzleţi, trimeşi din Muntenia, erau făcute de Guvern cu scopul de a supraveghià şi înfrânà la timp orice veleitate de separatism sau atac în potriva întregei cârmuiri, inclusiv a Domnitorului. Ca atare, faptele şi vorbele lui T. B. Lăţescu erau, bine-înţeles, din acele ce neliniştеau pe Prefectul Sihleanu şi pe comandanţii şi ofiţerii Munteni din Iaşi.

Cu pregătire de mai înainte sau nu, faptul a rămas nu îndestul de lămurit până la sfârşit, lovitura dela Circul Hüttemann avù loc, cum am spus, în seara de 3 Septemvrie 1867, şi împrejurările ei mai amănunte le găsim în foaia contimporană *Dreptatea* (No. din 10 Sept. 1867), unde între altele se arată că: între acte, într'o despărţitură a Circului, Teodor Boldur-Lăţescu a fost bătut, călcat cu picioarele şi rănit cu arma într'unul sau în două locuri. In timpul loviturilor s'a strigat din Circ mai întâi că e foc, că *circul s'a aprins*, şi mai apoi că *un leu a scăpat* din cuşca lui. Câteva persoane cari se dădeau de martori oculari, afirmară că atentatorii au fost doi ofiţeri munteni, *Paris* şi *Slătineanu*.

Sunt câţiva indivizi, continuà *Dreptatea*, cari susţin în societate şi prin publicitate, că toţi ofiţerii munteni de aici din Iaşi, şi toţi miniştrii munteni dela Bucureşti, sunt complici la faptul petrecut; aceşti indivizi, dacă sunt întregi la minte şi oameni de onoare, ar trebui să meargă şi să probeze înaintea Tribunalului.

Cu câtevà zile înainte se zice că avusese loc, în Grădina Primă-

riei, un conflict între ofiţerii Paris şi Slătineanu şi T. B. Lăţescu, şi că acest din urmă n'ar fi voit să deà satisfacţie onoarei atacate a celor dintâiu. Justiţia trebuià să se încredinţeze dacă faptele sunt aşà cum se vorbeşte, şi dacă cel din urmă fapt a fost plănuit de mai înainte, şi anume pentru timpul şi locul unde s'a petrecut.

Dar lucrurile luară o altă întorsătură. Abià începute cercetările de membrii Tribunalului local, şi un ordin dela Bucureşti făcu pe Procurorul general Ioan Manu să ceară la Curtea de Casaţie strămutarea nu numai a procesului, dar chiar şi a instrucţiunei faptului, la un Tribunal din alt oraş. Curtea de Casaţie, fără mare risipă de texte de legi, hotărăşte, după câteva zile, strămutarea întregei afaceri la . . . Focşani, adică tocmai în oraşul în care Ştefan Sihleanu, Prefectul Poliţiei Iaşului, învinovăţit de înscenarea sau tolerarea şi muşamalizarea afacerei, aveà întreaga lui familie, cu membri puternici atât în acel oraş, cât şi la Bucureşti.

Când se auzi în Iaşi de o asemenea procedare, o nouă zarvă se produse în publicul întreg; întruniri avură loc, între diferite personagii de samă, şi rezultatul fù, că se trimise imediat la Bucureşti, o delegaţiune compusă din trei din cei mai fruntaşi Ieşeni, şi anume avocatul George Ţigara şi marii proprietari Costică Sutzu şi G. Sturdza, delegaţie care să se prezinte atât Domnitorului cât şi Miniştrilor, spre a le cere ca instrucţia acestei nenorocite afaceri să se facă nu în Focşani, ci în Iaşi.

Este interesantă publicarea relaţiunilor date de delegaţiune, după demersul ei la Bucureşti, şi vom reproduce aici principalele acte şi scrisori, astfel cum sunt redate în *Gazeta de Iassi* din 1 Octomvrie 1867.

Mai întâi scrisoarea delegaţiei către Ieşeni:

Domnilor noştri!

Deputaţiunea Domniilor-voastre, sosind în Bucureşti la 9 ale curentei, se întruni acolo spre a redigeà petiţiunea ce erà însărcinată a o supune Măriei Sale Domnitorului. Ea socoti că datoria de a reprezentà într'un mod fidel simţimintele încredinţătorilor ei, îi impuneà obligaţiunea de a respinge orice solidaritate cu opiniunile şi actele persoanei care fusese obiectul deplorabilului incident întâmplat în seara din 3 Septemvrie, probând că încredinţătorii ei sunt, mai înainte de toate, iubitori de ordine, de dreptate şi de legalitate, şi nu cer alta decât ca legile şi instituţiunile României să fie respectate de către toţi şi că autorităţile chemate a protejà persoanele şi proprietăţile cetăţenilor să fie constrânse a dà exemplul acelui respect. Deputaţiunea a fost pe deplin convinsă, de altă parte, că însuşi acei din locuitorii Iaşului cari, în trecut, au deplâns modul cum s'a înţeles şi s'a aplicat Unirea, doresc astăzi a vedeà susţinut şi întărit acest mare principiu, pe care singur se poate întemeià existenţa noastră naţională în viitor şi ale căruià rezultate nu ne pot fi asigurate decât sub scutul dinastiei ilustre ce naţiunea a avut fericirea de a o pune în capul ei. La mai multe ocaziuni rău-voitorii s'au încercat a calomnià pe Moldoveni în genere şi pe Ieşeni în specie, înfăţişindu-i ca însuflaţi de nişte tendinţi ostile instituţiunilor ţărei. Deputaţiunea putù să vadă că, şi astă-dată, reaua credinţă a unora nu lipsi de a răspândi în Capitala României svonuri calomnioase, care imputau întrunirei ţinută la Primăria de Iaşi, în 4 Septemvrie, nişte tendinţi politice cu totul depărtate de intenţiunile ei. Deputaţiunea socoti cu atât mai necesar a respinge aceste calomnii, cu cât ele ajunseră a figurà până într'un rechizitoriu făcut înscris de Domnul Procuror general pe lângă Curtea de Casaţiune, când a cerut, după ordinele Domnului Ministru al Justiţiei, a se strămutà dela Curtea de Apel din Iaşi instrucţiunea şi judecarea procesului atingător de faptele întâmplate în seara din 3 Septemvrie.

Aceste au fost consideraţiunile de care s'a povăţuit deputaţiunea Domniilor Voastre, în redacţiunea petiţiunei către Măria Sa Domnitorul.

Deputaţiunea se adresă către Domnul Preşedinte al Consiliului de Miniştri, rugându-l să solicite pentru ea o audienţă dela Măria Sa. Această audienţă fù acordată pentru ziua de 13 Septemvrie. Măria Sa a bine-voit a onorà deputaţiunea cu cea mai graţioasă primire şi a ascultat cu cea mai mare bună-voinţă şi cu cel mai viu interes toate explicaţiunile şi desvoltările, ce însuşi Măria Sa a cerut deputaţiunei a-i dà. După ordinul Măriei Sale deputaţiunea îi dete cetire petiţiunei al căruià text urmează :

Măria Ta!

„Emoţiunea şi adânca îngrijire cauzată în oraşul Iaşi de faptele întâmplate în seara din 3 ale curentei, au dat loc la o întrunire a unui mare număr de cetăţeni, care s'a ţinut a doua zi la otelul Primăriei. Această întrunire, compusă la început de un număr peste două mii persoane şi redusă în urmă din cauza unui violent incendiu ce a isbucnit în mijlocul lucrărilor, a dresat un proces-verbal învestit cu mai mult de cinci sute iscălituri prin care ea ne-a încredinţat misiunea, de a pune din nou la picioarele Tronului Măriei Tale omagiul celui mai adânc devotament, atât pentru Tronul şi persoana Măriei Tale, cât şi pentru Instituţiunile României. Adunarea aceasta ne-a însărcinat tot-o-dată a supune de a dreptul la cunoştinţa Măriei Tale tristele fapte care au provocat indignaţiunea, cutezăm a zice, a întregului oraş, şi a chiemà Inalta Voastră interventiune, pentru ca, în părinteasca bună-voinţă ce aţi arătat pururea pentru toţi locuitorii României, şi în special pentru oraşul Iaşi, să vă înduraţi a ordonà de a se luà măsurile cele mai eficace spre a se asigurà deplina lucrare, în privinţa ori-cui, a legilor care proteg şi garantează siguritatea şi viaţa cetăţenilor.

„Iată Măria Ta scurta descriere a faptelor urmate :

„In mijlocul reprezentaţiunei unui circ, Domnul Teodor Lăţescu, fără ca să fi urmat în tot cursul acelei reprezentaţiuni cea mai mică provocaţiune din parte-i, a fost atacat de doi militari, din care unul l'a înjunghiat fără veste pe din dos cu vârful sabiei şi altul l'a lovit tot-o-dată cu pumnii pe din faţă. Domnul Lăţescu, carele n'a avut nici timpul de a se apărà, a căzut la pământ şi a atras în căderea sa pe un tânăr ce erà lângă dânsul. Intr'o clipă de ochi mai mulţi militari, şi chiar jandarmi de ai Poliţiei, se precipitară asupra acestor doi domni şi-i loviră cu călcâile cismelor pe cap şi pe trup, până când Domnul Lăţescu rămase fără suflare şi celălalt tânăr greu rănit. Această tristă scenă se petrecea despre grajdul circului, afară din vederea mulţimei publicului, dar în prezenţa mai multor persoane admise la acel loc. Publicul auzind sgomotul ce se produsese şi crezând că ar fi survenit vre-o întâmplare de mare pericol, se precipită în dezordine spre a eşi din Circ. Temerile lui sporiră când, cu toate afirmările Directorului circului că nu erà nici un pericol, se auzi strigându-se dela locul unde se găseau mai mulţi agenţi poliţieneşti că s'a aprins circul. Cu toate aceste, partea din public care nu apucase a eşi la primul moment de spaimă, nevăzând această zicere confirmată, se opri pe loc şi reprezentaţiunea ce fusese întreruptă reîncepù. Liniştea nu se putù, însă, restabili decât pe un scurt timp, căci tot dela acel loc şi din mijlocul agenţilor poliţiei se auzi eşind curînd strigătul că a scăpat un leu. Spaima se îndoi atunci şi cu toate că Directorul circului desminţeà şi această zicere, o panică teribilă se manifestă în public. Mulţimea se precipită din nou asupra uşei de eşire, însă de astădată cu o astfel de grăbire şi desordine, încât se asigură că o tânără copilă fu omorîtă de presiunea mulţimei, şi mai multe femei nebuniră de spaimă. Atunci s'a auzit venind dela uşa de eşire, unde erau Prefectul de Poliţie şi Comandantul jandarmilor, strigătul de a se linişti, căci s'ar fi prins leul.

„In tot timpul acesta, întregul public a fost martor că agenţii poliţieneşti şi, lucru mai îngrijitor, însuşi Prefectul Poliţiei, nu făcură veri-o mişcare, nici pentru a împedicà răul, nici pentru a aresta pe culpabili, ci din contră poliţia a cooperat la îndeplinirea acestui deplorabil fapt. Procurorul general al Curţei de Apel, carele se aflà din întâmplare în circ, se văzù nevoit să proceadă însuşi la primele acte pentru constatarea crimei şi tot publicul putù să vadă cu cea mai profundă mirare că autorităţile poliţieneşti, pe care legea le pune sub ordinele parchetului, îi refu-

zară orice concurs. Singura lucrare a poliţiei în urma evenimentului, a fost de a scoate, prin mijlocul arenei circului, pe Domnul Lăţescu, considerat dejà ca mort, târînd trupul lui până afară în stradă, sub ochii publicului înspăimântat şi indignat. Nici atunci, când victima trecù astfel chiar pe lângă Domnul Prefect al poliţiei, acest funcţionar nu făcù nimic spre a constatà starea ei. La întrebarea unuià din noi despre cele întâmplate şi dacă în adevăr Domnul Lăţescu erà ucis, Domnul Prefect răspunse cu cea mai neexplicabilă indiferenţă că : „probabilmente s'a întâmplat un conflict între militari şi D-l Lăţescu, şi că acesta ar fi fost bătut, că D-sa nu crede însă că ar fi fost ucis". Este de observat, că această afirmare a Domnului Prefect se făceà, pe când nici un medic nu constatase încă starea victimei şi când nimic nu dădeà a sperà că ea erà încă în viaţă.

„Măria Ta, cetăţenii cari ne-au dat însărcinarea ce venim a o îndeplini pe lângă Măria Ta, nu înţeleg nici cum a se face solidari actelor şi principiilor D-lui Lăţescu ca om public. Avem legi în ţara noastră şi, dacă D-l Lăţescu sau şi alţii au putut comite acte pe care legea le condamnă, este foarte de plâns, Măria Ta, că autorităţile chemate a administrà oraşul Iaşi, să nu fi ştiut a protejà ordinea publică încredinţată lor şi să fi tolerat, şi chiar în unele ocaziuni să fi încurajat violarea legilor şi apelurilor la ura locuitorilor unii contra altora. Însă, oricare ar fi antecedentele D-lui Lăţescu, toţi cred că persoana Domniei sale trebue să fie respectată şi protejată, ca oricare alta şi că nimeni nu o poate atinge în alt mod decât cu legea în mână ; toţi cred că funcţionarii veri-cari sunt destinaţi de legi a proteje viaţa, onoarea şi proprietatea fiecărui, iar nu a tolerà ca aceste drepturi, cele mai preţioase ale cetăţenilor, să se atace cu impunitate sub ochii lor şi, cu atât mai puţin, a cooperà la asemenea atacuri.

„Ne vedem, cu cea mai adâncă mâhnire, siliţi a supune direct Măriei Tale, că autorităţile poliţieneşti şi autoritatea superioară militară din Iaşi, continuă încă astăzi a refuzà autorităţilor judiciare concursul legal şi leal ce le datoresc. Justiţia se vede redusă a lucrà fără ajutorul poliţiei şi culpabilii se găsesc sub paza autorităţei militare, care refuză de a-i trădà în mâinele justiţiei civile, după cum legile ordon. Prefectul Poliţiei, reînturnat în Iaşi în ajunul acestor nenorocite fapte, nici ese din casa sa şi nici a găsit de cuviinţă a merge cel puţin la incendiul întâmplat în seara de 4 ale curentei. Cât pentru autorităţile militare, depuneri foarte grave făcute la parchet, vin a probà că ele nu numai s'au făcut, ca şi poliţia, complice faptelor, dar încă au luat de mai înainte, fără concursul neapărat al Prefectului judeţului sau al autorităţilor judecătoreşti, măsuri de pregătire ca pentru reprimarea unei insurecţiuni, ce ele prevedeau că va trebui să isbucnească în seara aceea şi la acea ocaziune. Alte depuneri şi mai grave statornicesc că, în ziua aceea, cu multe ore înaintea faptelor, directorul telegrafului a transmis directorului penitenciarului un ordin ce îl ziceà venit dela Bucureşti, de a pregăti mai multe camere la închisoare pentru persoanele ce urmau a se arestà în aceeaşi seară.

„Lesne vei înţelege, Măria Ta, cât de adâncă este îngrijirea, neliniştea şi, cutezăm a o afirmà, exasperarea ce domneşte în spiritele Ieşenilor când, după aceste evenimente, ei văd funcţionând încă la posturile lor pe făptuitorii principali şi pe complicii acestor acte. Oraşul Iaşii, atât de greu cercat de soartă, se vede astăzi dat în prada celei mai mari dezordini morale, celei mai cumplite anarhii provocate şi făptuite de însuşi autorităţile puse în capul lui. Speranţa ce insuflase ştirea primită despre venirea în curînd a Domnului Ministru al Justiţiei la Iaşi, spre a exeminà faptele în persoană, se va fi stins cu desăvârşire astăzi, din împrejurarea că procesul atingător de această faptă s'a strămutat la Curtea din Focşani, în urmarea unor aserţiuni puse înainte fără temei de D-l Procuror general pe lângă Curtea de Casaţiune.

„Principalii culpabili, după conştiinţa publicului nu sunt, Măria Ta, acei doi ofiţeri care au comis primele acte de violenţă asupra Domnului Lăţescu. Publicul priveşte ca principalii culpabili pe Comandantul militar şi mai cu seamă pe Prefectul Poliţiei, care este din Focşani, unde îşi are locuinţa, unde fratele Domnieisale dispune ca Primar de toate mijloacele de influenţă şi unde cumnatul său este Prefect al judeţului. Aceste circumstanţe vor aveà negreşit de rezultat a slăbi încrederea ce ar puteà să aibă publicul în imparţialitatea verdictului Curţei din Focşani.

„Cetăţenii cari ne-au însărcinat a aduce aceste fapte la cunoştinţa Măriei Tale, alerg la Măria Ta ca la un liman mântuitor, şi Vă roagă plecaţi, ca să Vă în-

duraţi a pune acest nenorocit oraş sub scutul Inaltei Voastre protecţiuni, şi să daţi ordinele necesare, pentru ca să se restatornicească imperiul legilor şi sincera lor executare şi ca toţi făptuitorii şi complicii actelor, pe cari am avut onoarea a Vă expune, precum şi toţi acei cari, nesocotind sfinţenia misiunei ce aveau ca funcţionarii, au contribuit a aduce lucrurile la starea în care se găsesc, să fie traşi la răspundere înaintea justiţiei, fără ca, sub aparenţa imparţialităţei, să poată fi permis a se substrage pe culpabili dela adevăraţii judecători ce le dă legea.

„Concetăţenii noştri ne-au însărcinat a supune Măriei Tale încă o altă plecată rugăminte.. Aceasta este ca să binevoiţi a bucură oraşul nostru cu venirea Măriei Voastre. Numai prezenţa Voastră va puteà readuce Ieşenilor siguritatea perdută şi îi va mângâià de relele de care sufăr. Astfel şi Măria Voastră veţi fi puşi în putinţă a vede în persoană, toate actele care probează faptele ce am luat libertatea a Vă semnalà şi Vă veţi puteà convinge de adevăr".

„Depuind în numele încredinţătorilor noştri această plecată suplică la picioarele Tronului Măriei Tale, suntem cu cel mai profund respect,

Ai Măriei Tale plecaţi şi credincioşi servitori :

G. Ţigara, C. Suţu, Gr. Sturza.

Apoi Delegaţia continuă :

Măria Sa a binevoit a luà atât petiţiunea cât şi procesul-verbal subsemnat de Domniile-voastre, pentru trimiterea deputaţiunei şi răspunse că va recomandà petiţiunea Consiliului de Miniştri, dând ordinele necesare pentruca Ministerul să asigure deplina lucrare a legilor în privinţa tuturor culpabililor, ori care ar fi ei. Măria Sa ordonă deputaţiunei să aştepte încă patru sau cinci zile, până ce D-l Preşedinte al Consiliului îi va puteà comunicà acea deciziune şi, după ce a ascultat deputaţiunea timp de două ore şi jumătate, îi dădù concediu, exprimându-i via dorinţă ce are de a vizità oraşul nostru cât mai curînd, precum şi regretul de a vedeà realizarea acestui proect împedicat deocamdată de interese grave ale Statului.

După această audienţă, unul din membrii deputaţiunei, Domnul Ţigara, se văzù constrâns de interese urgente ale clienţilor săi a părăsi Bucureştii, şi lăsă subsemnaţilor îngrijirea de a primi dela Domnul Preşedinte comunicaţiunea hotărîrei Consiliului miniştrilor.

Subsemnaţii se crezură datori, pentru demnitatea trimiţătorilor lor şi pentru propria lor demnitate, a nu lăsà să treacă fără protestaţiune cuvintele din rechizitoriul mai sus arătat al Domnului Procuror general de pe lângă Curtea de Casaţiune. Acest rechizitor este conţinut în deciziunea Curţei de Casaţie din 6 Septemvrie 1867, care, conţine motivarea următoare :

„Domnul Procuror general de pe lângă această Curte, prin rechizitoriul său cu No. 889 din 6 Septemvrie 1867, făcut din ordinul cu No. 11.701, ce i s'a adresat de către Domnul Ministru al justiţiei, a cerut strămutarea procesului dintre unii din ofiţerii din garnizoana dela Iaşi şi Domnul T. Lăţescu, dela Poliţia judecătorească din Iaşi, la aceea din Focşani, pentru motiv de siguranţă publică.

Curtea, uzând de facultatea ce-i este dată prin art. 542 proc. crim., a intrat îndată în cercetarea acestei cereri, şi

Ascultând pe Domnul E. Calligari, membru raportor,

Pe Domnul Al. Papiu, Procuror general pe lângă această Curte în concluziunile sale, şi

Văzând că cererea de strămutare făcută de Domnul Procuror nu este întemeiată pe nici un fapt sau indiciu precis, din care să rezulte că în adevăr siguranţa publică ar fi ameninţată prin cercetarea şi judecarea acestui proces la Iaşi ;

Considerând că, după art. 541 proc. crim., motivele pentru care se cere strămutarea de procese, trebuesc să fie comunicate Curţei şi apreciate de ea însăşi, fiind cu totul inadmisibil ca Curtea să poată încuviinţà o cerere, numai pentru cuvântul că este cerere ;

Apoi pentru aceste cuvinte, Curtea a invitat pe Domnul Procuror general să'şi motiveze cererea ; după care numitul a comunicat Curţei o depeşă telegramă a Domnului Procuror general de pe lângă Curtea de Apel din Iaşi către Domnul Ministru al Justiţiei şi totdeodată a dat şi următoarele concluziuni în scris :

„La rechizitorul nostru No. 889, avem onoare d'a mai adăogà, spre întemeierea cererei de strămutare, că :

Afară de ordinul Domnului Ministru No. 11.701, prin care se constată de ajuns necesitatea strămutărei şi afară că este de notorietate publică că, în Iaşi, mai mulţi rău-voitori, cerc, deşi fără efect, a escità incidente perfide şi provocătoare, precum zice Domnul Procuror I. Manu, mai este apoi şi o depeşă telegrafică a acestui Domn Procuror, prin care denunţă Ministrului încercarea mai multor oameni, agenţi provocatori, d'a trimite o delegaţiune în această cauză şi a agità spiritele în tot chipul cu ocaziunea acestui incident :

Curtea,

Considerând că, din depeşa Domnului Procuror de Iaşi către Domnul Ministru al Justiţiei, rezultă o probă îndestulătoare spre a motivà strămutarea acestui proces;

Ordonă a se strămutà atât instrucţiunea, cât şi cercetarea procesului T. Lăţescu dela instanţele competente din Iaşi, la acele din Focşani".

*

Eram întemeiaţi a sperà că Guvernul va vedeà în expresiunile rechizitorului o eroare de redacţiune şi nu va refuzà a dà Domniilor-voastre şi nouă înşine legitima reparaţiune ce ni se datorà, rectificând, prin o simplă notiţă în partea neoficială a Monitorului, înţelesul greşit al cuvintelor întrebuinţate de Domnul Procuror în numele Ministrului Justiţiei. După invitaţiunea Domnului Preşedinte al Consiliului de Miniştri de a-i expune înscris cererea noastră, i-am remis în ziua de 20 Septemvrie următoarea petiţiune :

Bucureşti, 19 Septemvrie 1867.

Domnule Ministru!

Domnul Procuror general pe lângă Curtea de Casaţiune, la rechizitorul ce a făcut la 6 ale curentei, în procesul dintre Domnul Teodor Lăţescu şi unii ofiţeri ai garnizoanei din Iaşi, a adăugat următoarea concluziune în scris :

„La rechizitorul nostru No. 889, avem onoarea de a mai adăogà, spre întemeierea cererei de strămutare, că :

Afară de ordinul Domnului Ministru No. 11.701 prin care se constată de ajuns necesitatea strămutărei şi afară că este de notorietate publică că, în Iaşi, mai mulţi rău-voitori cerc, deşi fără efect, a escità incidente perfide, precum zice Domnul Procuror I. Manu, mai este apoi şi o depeşă telegrafică a acestui Domn procuror prin care denunţă Ministrului încercarea mai multor oameni, agenţi provocatori, de a trimite o delegaţiune în această cauză şi a agità spiritele în tot chipul cu ocaziunea acestui incident".

Subsemnaţii, ca unii ce am contribuit a îndemnà pe concetăţenii noştri din Iaşi de a trimite aici acea delegaţiune, spre a supune Măriei Sale Domnitorului o tânguire în acest incident, ca unii ce am fost aleşi spre acest scop de un mare număr din concetăţenii noştri, şi am primit această misiune, nu putem vedeà în ultimele cuvinte ale rechizitorului înscris, făcut de numitul Procuror general al Curţei de Casaţiune, decât o acuzaţiune şi, permiteţi-ne a o zice, o calomnie gratuită contra noastră şi contra concetăţenilor noştri cari ne-au trimis cu această însărcinare, şi, pe lângă aceste, o contradicţiune flagrantă cu textul telegramelor Domnului Procuror general pe lângă Curtea din Iaşi, care s'a citit în şedinţa Curţei de Casaţiune şi care se întemeiază pe aserţiunile Domnului Procuror general Al. Papiu.

Cunoaşteţi, Domnule Ministru, că toată lucrarea noastră, în urmarea deplorabilului incident întâmplat la Iaşi, a fost o lucrare de împăciuire şi de liniştire a spiritelor; cunoaşteţi iarăşi că înţelepciunea concetăţenilor noştri a înlesnit lucrarea noastră într'atâta, încât n'am avut decât a le propune trimiterea unei deputaţiuni pe lângă Măria Sa, pentru ca propunerea noastră să fie privită cu cele mai vii aclamaţiuni şi cu expresiunea unanimă a devotamentului lor către Tron şi către Instituţiunile României. Credem asemenea că faptul de a trimite această deputaţiune nu poate fi calificat de instigaţiune a spiritelor, cum zice D-l Papiu.

Ne socotim dar în drept, Domnule Ministru, a vă rugà ca să bine-voiţi a rectificà în numele guvernului, şi prin modul de publicitate ce veţi găsi de cuviinţă, zisele Domnului Procuror general Papiu, prin publicarea însuşi textului telegramelor Domnului Procuror general Manu, sau, dacă găsiţi că aceste asertiuni sunt întemeiate, cerem a fi puşi sub acuzaţiune, ca unii ce ne declarăm principalii promotori ai trimiterei deputaţiunei către Măria Sa. Nu ne îndoim că veţi regulà cele de cuviinţă spre a se dà cât mai în grabă o satisfacţiune deplină şi publică, sau ordinei publice pe care Domnul Papiu pretinde că ne-am încercat a o tulburà, sau nouă şi concetăţenilor noştri calomniaţi de Domnia-sa.

Primiţi, Domnule Ministru, asigurarea deosebitei noastre consideraţiuni.

Subsemnaţi, *C. Suţu*, *G. Sturza.*

Domnului *Ştefan Golescu*, Ministru de Interne şi Preşedintele Consiliului de Miniştri.

Tot în acea zi, Domnul Preşedinte al Consiliului de Miniştri ne zise că e gata a ne comunicà şi răspunsul său despre rezultatul petiţiunei noastre, trimisă de Domn în deliberaţiunea Consiliului. Această declaraţiune a Domnului Preşedinte ne surprinse; căci eram informaţi că, deşi Măria Sa a dat îndată petiţiunea noastră Domnului Preşedinte, spre a o pune în deliberaţiunea Consiliului, cu toate aceste, nici o întrunire a Consiliului nu putù să aibă loc dela ziua de 13, când ne-a primit Măria Sa şi până atunci, în privire că Domnul Preşedinte a amânat două şedinţe ce urmau a se ţine în acest interval. La tot cazul răspunsul Domniei Sale fù că putem asigurà concetăţenilor noştri, că legea va aveà şi are chiar de pe acum deplina ei aplicaţiune în privinţa culpabililor. Aici am socotit de datoria noastră a observà Domnului Preşedinte, că răspunsul Domniei sale ar dà a înţelege că guvernul consideră ca singuri culpabili pe ofiţerii ce se ziceau că sunt arestaţi, pe când publicul nu împărtăşeşte în totul această opiniune, căci fapta acestor ofiţeri, cât de condamnabilă ar fi, se puteà explicà până la oarecare grad prin provocaţiunile la care Domniile lor, însuşi sau camarazii lor, au fost adese-ori expuşi din partea persoanei pe care au maltratat-o; iar aceea ce, după conştiinţa publicului, trebuià să cază sub toată asprimea legilor, erà purtarea poliţiei probată prin numeroasele depuneri făcute la parchet şi după care nu ni se păreà posibil ca guvernul să mai persiste încă, întru a scuti pe funcţionarii culpabili de a fi trădaţi judecăţei; căci, chiar de nu ar existà aceste depuneri, totuşi singura abţinere a poliţiei de a împedicà sau de a constatà actele, este calificată şi pedepsită de lege ca complicitate. Ne permiserăm a adăugà Domnului Preşedinte, că judecata este singura competinte a apreciá dacă depunerile aceste erau adevărate sau nu şi că, până atunci legea ordonă de ale considerà ca nişte probe juridice, după care ministerul public este dator a intentà acţiune. De altă parte, am mai arătat Domnului Preşedinte că nu ne erà cu putinţă a transmite concetăţenilor noştri nici chiar asigurările date de Domnia sa, de vreme ce, cu puţine minute înainte, întâlnisem pe stradă pe unul din ofiţerii inculpaţi, mergând liber în mare uniformă.

Domnul Preşedinte ne exprimă mirarea sa şi convingerea că ne înşelăm şi, spre a ne probà că eram în eroare, scrise Ministrului de Rezbel, chiar în prezenţa noastră, întrebându-l dacă în adevăr acei ofiţeri, pe cari Domnia-sa îi consideră ca principali culpabili, se găseau liberi în Bucureşti.

Domnul Preşedinte ne făgădui apoi a ne comunicà a doua zi atât răspunsul Domnului Ministru de Rezbel, cât şi hotărîrea sa asupra cererei ce-i făcusem relativ la rechizitorul Domnului Procuror General de pe lângă Curtea de Casaţiune. A doua zi, în 21 Septemvrie, primirăm dela Domnul Preşedinte următoarea epistolă în limba franceză:

Iubite Domnule Suţu!

Regret a fi nevoit de a vă anunţà că numai mâine dimineaţă vi se vor puteà da cai de poştă. Veţi aveà bunătate de a trimite pe cineva peste zi pentru a regulà plecarea voastră la biroul poştal.

Am onoare a vă informà că reclamaţiunea ce'mi aţi dat, în unire cu Domnul Sturza, se va recomandà Ministerului Justiţiei, ca unul ce este mai competinte în această materie. Incât priveşte prezenţa Domnului Paris, după răspunsul colegului

meu dela Rezbel, Domnul Paris şi Domnul Slătineanu au venit aici după ordinul lui, nu pentru a fi liberi, ci pentru a fi consemnaţi, şi numai eri se găseau aici.
Urându-vă o bună călătorie, grăbesc a vă oferi asigurarea consideraţiunei mele celei mai distinse.

Ştefan Golescu.

La această epistolă, făcurăm îndată următorul răspuns, tot în limba franceză :

Domnul meu,

Amintindu-vă primirea amabilului vostru bilet, vă rog să binevoiţi a acceptà mulţumirile mele şi ale Domnului Sturza, pentru îndatoritoarea intervenire ce ne aţi acordat atingător de caii de poştă.
Cât pentru cererea ce v'am dat, îmi permit a vă supune o ultimă observaţiune; aceasta este că cererea noastră erà adresată Preşedintelui Consiliului şi conţineà o tânguire contra organului direct al Ministrului Justiţiei, lucrând după ordinele acestuia. Noi ne crezusem în drept a adresà în acest obiect o plângere către Consiliul de Miniştri, prin mijlocirea Preşedintelui lui şi ne erà permis a sperà că preşedintele va socoti de cuviinţă a o supune Consiliului. Nu putem decât a regretà că ne-am înşelat şi a considerà de acum înainte ca trimisă la dosar spre ştiinţă, o cerere ce o formulasem mai mult încă în numele încredinţătorilor noştri decât în numele nostru personal, şi pe care Domnia-voastră înşi-vă aţi fost judecat-o atât de legitimă.
Incât priveşte prezenţa la Bucureşti a acelor doui ofiţeri, pe cari Domnia-voastră îi consideraţi acum deodată ca singuri culpabili în deplorabilul incident ce ne-a adus aici, nu putem decât a constatà că acest fapt, de care înşi-vă aţi părut a vă mirà atât de mult eri, venind a se adăogà către impunitatea ce se pare asigurată principalilor culpabili, ne lipseşte de orice mijloc de a face ca încredinţătorii noştri să împărtăşească şi ei asigurările ce ni le dedeaţi, că justiţia urmează actualmente cursul ei regulat şi legal. Aceasta ne va fi cu atât mai greu, că tot ce publicul a putut să vadă până acum, este că amândoi funcţionarii cari singuri au făcut datoria lor în aceste împrejurări, s'au văzut siliţi a'şi da demisiunea.
Domnul Sturza se uneşte cu mine pentru a vă rugà să primiţi asigurarea consideraţiunei noastre celei mai distinse.

C. Suţu.

Epistola Domnului Preşedinte ne-a probat toată inutilitatea unei mai îndelungate aşteptări la Bucureşti şi a nimicit în noi orice speranţă de a vedeà că Ministerul să deà un rezultat cererei noastre. Am socotit că singura datorie ce ne mai rămâneà de împlinit erà de a supune Domnului Preşedinte al Consiliului ultimele observaţiuni conţinute în răspunsul nostru şi, de vreme ce nu vă putem comunicà un rezultat mai fericit, ne vedem siliţi a aduce la cunoştinţa Domniilor-voastre această corespondenţă preschimbată cu Domnul Ştefan Golescu, Preşedintele consiliului, cu carele am convenit că tot ce se va face între noi va fi dat publicităţii.
Spre a fi exacţi, trebue însă să mai adăugăm că Domnul Preşedinte al Consiliului, în ultima audienţă ce ne-a acordat, ne-a asigurat că a chemat la Bucureşti pe Domnul Prefect al Poliţiei de Iaşi, spre a aflà dela Domnia-sa dacă depunerile făcute asupră-i şi arătate de noi prin petiţiunea către Măria-Sa, erau adevărate sau nu.
Terminând această relaţiune a îndeplinirei misiunei noastre, nu putem omite de a vă asigurà că, dacă n'am avut fericirea de a puteà convinge pe Domnul Preşedinte al Consiliului, despre necesitatea de a dà o satisfacţiune mai deplină reclamaţiunilor ce ne-aţi însărcinat a prezentà în numele legalităţei, am găsit în Bucureşti o unanimă indignaţiune contra faptelor urmate şi o vie simpatie pentru cauza ce am avut a apărà, încât nu poate urmà îndoială că, dacă Ministerul nu va găsi cu cale a dà o hotărîre satisfăcătoare, Domnul şi reprezentaţiunea naţională vor şti a judecà faptele Ministerului, şi a-i cere samă de ele.

C. Suţu, G. Sturza.

După cum se vede din Raportul Comisiunei ieşane trimese în Bucureşti, spre a cere atât dela Domnitor, cât şi dela membrii gu-

vernului, restabilirea unui drept de justiţie, pe care Iaşul ţineà ca o înaltă onoare şi demnitate de a se rezolvà între zidurile sale, rezultatul fù puţin satisfăcător, şi intervenirea chiar a Principelui Carol I, nu putù face pe membrii guvernului să nu nesocotească legile ce garantau libertatea personală şi justiţia fixată prin Constituţie şi legi. Gogoriţa separatismului orbeà pe toţi conducătorii Munteni întru atât, încât ei siluiră chiar voinţa şi prestigiul Curţei de Casaţiune, spre a face să se sustragă dela judecata naturală câţivà ce păcătuise într'un chip sau altul, fie ca provocatori, fie ca răzbunători.

*

Presa ieşană veşteji de asemenea faptele petrecute în Bucureşti, ca şi în Iaşi; cele scrise de *Gazeta de Iassi*, cu data de 10 Septemvrie 1867, rezumează părerile şi a celorlalte foi locale. Reproduc dar primul articol al foaei citate:

„Regretabila întâmplare din seara de 3 Septemvrie, nu a lipsit a lărgì câmpul de acţiune a rău-voitorilor, şi separatiştii cu foile lor esploatez, din toate puterile, situaţiunea. După dânşii Muntenii au comis actul brutal asupra persoanei D-lui Lăţescu, prin urmare: jos Muntenii, etc., etc. Asemenea curioase aserţiuni, nu au trebuinţă a fi combătute; ele sunt menite a produce ilaritate mai degrabă decât orice altă impresiune. Gândească'şi cineva 13 judeţe, conspirând pentru a maltratà pe un singur om! Dintr'un act brutal de răzbunare privată a câtor-va militari, fie aceştia chiar, precum se zice, înţeleşi cu alţii mai mari în rang, lucru până acum nedovedit, se face o întrebare de existenţă naţională a Românilor în general, şi a Moldovenilor în particular! Nenorocire că publicul ieşan e prea cuminte pentru a luà de monetă adevărată provocaţiunile la dezordine ce i se fac, cu scopuri care nu au trebuinţă de calificaţiune. Publicul întreg s'a indignat de brutalitatea atentatului, pentrucă acest atentat s'a comis de către mai multe persoane asupra unui singur om, dezarmat şi surprins; publicul s'a indignat pentrucă atentatul s'a comis în mijlocul unui loc de petrecere, spre spaima privitorilor; publicul s'a indignat în fine, pentrucă oamenii poliţiei nu ş'au făcut datoria şi prin aceasta au probat că siguranţa cetăţeanului este iluzorie în Iaşi. Şi publicul a avut dreptate de a fi indignat, precum are şi acum dreptate de a fi indignat contra unui guvernământ, care cunoscând toată împrejurarea, suferă anarchia ce s'a probat că este în Iaşi, fără a luà, de atâtea zile, cea mai mică măsură pentru satisfacerea siguranţei publice. Şi în toate aceste puncte împărtăşim părerile publicului. Se ştie în Bucureşti că iritaţiunea este generală în Iaşi; se ştie că rău-voitorii exploatez tot ce pot; se ştie că anarhia cea mai complectă domneşte în administraţiune, şi, nu se ià nici o măsură, se face politică înaltă şi se lasă lucrurile să se complice din zi în zi, astfel încât nişte întâmplări care, prin însuşi natura lor, port un caracter cu totul privat, devin chestiuni de Stat grele de rezolvit. Nu este dară mirare că separatiştii cânt pe toate tonurile şi profit de o situaţiune provocată de către însuşi guvernământul nepăsător. Domnul Lăţescu a fost victima unui atac brutal; Domnialui dar are dreptul să ceară satisfacere, care trebueşte să i se deà, şi i se va dà de

justiție; publicul însuși a avut ocaziune a se convinge că paza naturală a cetățeanului, poliția, nu și-a făcut datoria în fața unui cetățean, fie el D-l Lățescu, fie el oricare altul, persoana nu poate fi în joc, pentrucă nu se dă satisfacere societății lovite într'un membru al său.

Noi, împărtășind indignațiunea generală, nu putem decât a ne exprimà mirarea asupra trăgănărei unei stări de lucruri iritătoare, trăgănare pernicioasă și a căreia răspundere va cădeà pe acei care au provocat-o. Cât despre provocările incendiare și manoperile unor răuvoitori, avem ferma convingere că nu vor aveà nici astă-dată alt efect, decât acel pe care l-au avut totdeauna: uitarea și nebăgarea în samă. Natura lucrurilor aduce aceasta cu sine; o întâmplare regretabilă, dar particulară, nu va pune niciodată pe Domnii care voesc a se folosì de tulburări momentane, pentru a păscui în apă turbure, în pozițiunea de a produce complicațiunile dorite de Domniile lor; pentru aceasta vă garantez bunul simț și patriotismul concetățenilor noștri".

*

In acelaș număr al *Gazetei de Iassi* mai găsim următoarele rânduri:

„Publicăm mai la vale pentru a ne conformà legei, comunicatul Domnului Prefect de poliție. Ne mirăm cum de acest Domn a găsit de cuviință a dà numai foaei noastre un comunicat, pe când și alte foi din Iași, au făcut istoricul atentatului contra Domnului Lățescu, și, lucru demn de observat, aproape cu aceleași cuvinte ca și noi. Așà dară, poliția și-a făcut datoria în seara de 3 Septemvrie! Domnul Prefect o spune, prin urmare este așà; numai câteva întrebări încă, la care D-l Prefect de poliție nu răspunde: Poliția a arestat persoanele care au comis dezordine, precum, în caz de flagrant-delict, este datoria sa?

In strada Lăpușneanu, unde o mulțime numeroasă amenință a turburà liniștea publică, poliția împrăștietu-à adunarea sgomotoasă după cum legea-i prescrie? Este datoria șefului de poliție a stà la constatarea locală d'impreună cu Procurorul, pe când în altă parte a orașului nu domnește liniștea? Datoria Prefectului de poliție, agent sub-altern al Prefectului de județ, este a merge la telegraf pentru a înștiințà pe Ministru de dezordinele întâmplate, sau este de datoria sa a trimete un agent spre a înștiințà pre șeful său direct, Prefectul județului, și însuși în persoană, a menține ordinea? La aceste întrebări nu ni se răspunde prin comunicat. Incât privește celelalte aserțiuni ale Domnului Prefect de Poliție, nu avem de adăogit alta decât că sunt, în parte, în contrazicere flagrantă cu arătările ce ne-a făcut oameni din cei mai onorabili, întrucât însuși noi nu am fost, din întâmplare, față la scena din grajd".

Iată și Comunicatul Prefecturei de Poliție despre care este vorba:

COMUNICAT.

In revista din 7 Septemvrie a ziarului ce redactați (*Gazeta de Iassi*), s'au strecurat două erori și aprecieri greșite, care probează că informațiunile ce ați avut în chestiune sunt inexacte. Publicul, ziceți D-v., a văzut cu mirare și indignațiune totodată impasibilitatea Poliției, și mai ales a Domnului Prefect Sihleanu șeful ei,

sub ochii căruia s'a petrecut această crâncenă scenă, pe când unii strigau că s'a aprins Circul, şi alţii că a scăpat un Leu din cuşcă. Ţin Domnule redactor, dinpreună cu D-v., negreşit, a restabili adevărul. Această scenă regretabilă nu s'a petrecut nici sub ochii mei, nici a publicului, ci din dărăptul Circului, în grajd, şi sub picioarele cailor chiar, astfel, încât, în mijlocul strigărilor de tot felul, când Poliţia a intrat acolo, faptul fusese săvârşit în două minute, şi Domnul Lăţescu târît prin Circ de câţiva civili, din mâna cărora Poliţia l'a luat, pe deoparte pentru a-l încredinţà îngrijirilor unui medic de care aveà trebuinţă, iar pe de alta pentru a pune capăt dezordinei.

Mai ziceţi că la locuinţa D-lui Lăţescu n'am sosit decât la orele 1 ½ din noapte, fără să cunoaşteţi negreşit şi cauza, care a fost, că până la timpul acela am vizitat mai întâi, şi îndată după sosire, pe pacient la spital, apoi m'am reînturnat la Circ, unde am luat dispoziţiuni a se terminà reprezentaţiunea, pentru a se începe lucrările de procedură, trimeţând de îndată a invità Parchetul; apoi trecând la telegraf pentru a anunţà Domnului Ministru cazul, şi la locuinţa mea pentru a'mi linişti familia, care eşise înspăimântată din Circ; m'am reîntors la Circ unde d'impreună cu Domnul Procuror Hănţescu, am ascultat martorii şi am încheiat procesul-verbal, sub-semnat şi de mine şi de Domnul Comisar al II-lea; de aici am trecut cu toţii la casa Domnului Lăţescu, unde se aflà Domnii Procuror General şi Primul Procuror, şi am stat faţă d'impreună cu trei din Domnii Comisari, până s'a terminat lucrarea.

Poliţia dar şi-a făcut datoria pretutindenea acum, ca şi alte dăţi.

Acestea fiind rectificările ce se cuvin a se face de astădată, la cele zise în revista din 7 Septemvrie, vă rog să binevoiţi a le publicà, conform legei, în cel d'întâi număr al Gazetei Domniei-voastre.

Prefectul Poliţiei, *Ştefan Sihleanu.*

*

Toată această *gravă* afacere ce puse populaţia ieşană într'un moment dat în mare fierbere, ce inportună pe toţi membrii conducători ai guvernului, pe cei ai Curţei de Casaţie şi chiar pe Principele Domnitor, odată transferată în judecata magistraţilor din Focşani, se înfundă acolo, şi pentru totdeauna, după cum erà de prevăzut...

T. B. Lăţescu rămase bine bătut şi înjunghiat, cetăţenii ieşeni uitară, ca în multe alte prilegiuri, ofensa ce li se aduceà şi denegarea de dreptate prin strămutarea procesului, iar cât pentru provocatorii faptului din 3 Septemvrie, ei fură strămutaţi din Iaşi la alte comande din ţară.

Alte câteva păreri ale Principelui Carol I. asupra Moldovei şi Iaşului.

Intre notele publicate de Principe în Memoriile Sale, găsim unele cu data de 23 Decemvrie 1867, în care se exprimă în mod foarte măgulitor pentru estetica naturală a pământului Moldovei şi a vederei generale a Iaşului, — dar constată în acelaş timp şi unele adevăruri nu tocmai plăcute pentru Ieşeni.

Iată ce scrie Principele la data citată:

„Prinţul trimete vederi fotografice din „noua şi frumoasa lui ţară" Regelui Prusiei şi Prinţului moştenitor. Acestuia din urmă îi scrie în acelaş timp:

Moldova (ale cărei vederi fotografice nu sunt încă terminate), va cuprinde reproducţii şi mai minunate, precum marile mânăstiri

din munţi şi vestita vale a Bistriţei, care se poate măsura cu cele mai frumoase părţi ale Elveţiei, cu lipsa numai a gheţarilor! — Şi panorama oraşului Iaşi e admirabilă; poziţia lui reaminteşte pe cea a oraşului Tiflis; în interiorul oraşului însă îţi perzi multe iluzii.

In privinţa politicei mai sunt încă destule primejdii; am însă încrederea fermă că vom rămânea stăpâni pe situaţie.

Pe I. Brătianu l'am îndemnat să se ducă la Iaşi, unde e *focarul intrigilor*; am câştigat oraşul în partea mea prin faptul că am plătit pentru un an întreg impozitele cartierului celui mai turbulent (Tataraşii).

Spre a nimici cu desăvârşire intrigile în ţară, nu rămâne decât un mijloc, şi acesta e *ca să mă căsătoresc cât se va puteà mai curînd*".

Liceul Naţional, foasta Academie Mihaileană, cum era prin 1868.

CAPITOLUL VI.

A patra venire a Domnitorului Carol I în Iaşi. April 1868.

Aprecieri asupra Miniştrilor Moldoveni. Impăcarea Tătărăşenilor prin scutirea de embaticuri. Proectul navigabilităţei Prutului. Propunerile de restrângerea drepturilor evreilor. Impăcarea cu N. R. Roznovanu.

tingerea ce luă tânărul Principe Domnitor în cele dintâiu trei veniri ale Sale în Iaşi, cu toate păturile cetăţeneşti, îl făcù nu numai să afle păsurile şi să descreţească frunţile posomorîte ale multora, din acei ce nu vedeau cu ochi buni, dela început, noua Domnie, dar chiar să iee măsuri serioase pentru satisfacerea diferitelor lor cerinţi, şi să dee dese îmboldiri miniştrilor Săi, cari erau mai întotdeauna în majoritate Munteni, — căci cei câţivà Moldoveni cari ajungeau la o asemenea demnitate, fiind şi oameni cu prea puţină energie, rămâneau mai în toate chestiile mari, privitoare la îmbunătăţirile cerute pentru Moldova şi Iaşi, în minoritate.

Despre asemenea lucru face menţiune chiar Domnitorul în *Memoriile* Sale, vorbind de foştii miniştri Moldoveni D. Gusti, Donici, Steege, Teriakiu, etc., ce ţineau aproape roluri de figuranţi în consiliile de Miniştri, — cei mai valoroşi dintre Moldoveni fiind din diferite motive până atunci în afară de ministere.

„Gusti, notează Domnitorul la data de 17 August 1867, bărbat de caracter excelent, *dar fără energie*, caşi ceilalţi doi din urmă, (Arion şi Teriakiu), n'are nici el o influenţă politică!"

Mulţumită spiritului prevăzător şi împăciuitor al Prinţului Carol, se astâmpără mai întâi agitaţia produsă de locuitorii din suburbia Tatarași, cunoscuţi ca buni de gură şi iuţi la treabă, încă din veacurile precedente; căci Prinţul se însărcină a plăti din caseta sa particulară bezmănul sau embaticul datorit de toţi tătărăşenii pe anul 1867, care se ridică la suma de 16.433 lei 20 parale, pentru un număr de aproape 1200 embaticari. Darul acesta s'a complectat apoi şi prin stăruinţa ce puse Domnitorul, ca Corpurile Legiuitoare să

voteze o lege, prin care să se scutească absolut de orice embatic pe toţi locuitorii ieşeni, români de origine.

Tot impulsului dat de Domnitor se datoreşte, desigur, introducerea în *Mesajul Domnesc* cetit la 4 Ianuar 1868, a paragrafului privitor la îmbunătăţirile urgente trebuitoare pentru prosperarea Moldovei şi Iaşului, paragraf care sună aşà :

„Navigabilitatea Prutului respunde la trebuinţele unei mari părţi a României de peste Milcov, şi împreună cu căile ferate, cu emanciparea embaticurilor din Iaşi, pentru care încă din anul trecut Ministrul meu v'a presentat un proect, constitue o justă compensare pentru vechea capitală a Moldovei, care nu va încetà nici odată de a fi a doua Noastră reşedinţă".

Aceste rînduri, zice fostul Ministru de atunci D. Gusti, într'o depeşă trimeasă Primăriei Iaşi, „pricinui o adevărată explosie de aplause în Cameră".

Ceeace nelinişte̦a însă în acest moment pe Domnitor, fu iarăşi agitaţia din popor pe chestia israelită, condusă mai în special de partidul Fracţiunei libere şi independente din Iaşi, de sub şefia lui Nicolai Ionescu, cu concursul câtorva din cei mai colţoşi belferi (profesori) şi mai ales cu sprijinul gazetarului inginer A. D. Holban.

După diferite întruniri ţinute mai întâi în Iaşi, şi apoi în Roman, Bacău şi alte oraşe mai de samă din Moldova, se înjghebă un proect de lege din iniţiativă privată, ţintind la restrângerea drepturilor tutulor evreilor din ţară, şi se înaintă Corpurilor Legiuitoare, unde, în grabă, fu subscris de un mare număr de Deputaţi, între care şi de însuşi Preşedintele Adunărei.

Acest proect prevede ca restricţiuni, că Evreii nu se vor puteà stabilì în comunele urbane decât cu aprobarea Consilielor Comunale, iar în Comunele rurale sub nici un pretext şi nici chiar în chip provizoriu ; că nu vor puteà dobândì imobile nici în oraşe, nici la ţară, iar cumpărările şi vînzările de această natură vor fi nule şi neavenite ; că de asemenea le este oprit de a luà în arendă sau exploatare moşii, vii, cârciumi, hanuri, poverni, mori, poduri, etc., şi nici statul nici comunele n'au voe să le acorde furnituri ; că spre a exercità comerciul vor aveà nevoe de un certificat din partea Consiliului comunal respectiv ; iar de ale mâncărei şi băuturei nu vor puteà vinde decât coreligionarilor lor, şi nici decum creştinilor ; şi, ceeace e mai mult, ca legea aceasta să dobândească putere retroactivă, aşa că toate legile şi regulamentele care ar stà în contrazicere cu aceasta să fie abrogate.

Faţă cu această stare de lucruri, Domnitorul găseşte „că situaţia internă a ţărei devine iar grea. Ministrul Ion Brătianu e descurajat de tot, căci aţâţările fracţiunei antisemite găsesc, mai ales în Moldova, un teren foarte bine pregătit. Chiar francezul Desjardins, continuă Domnitorul, care în anul precedent călătorise prin ţară, la început cu cea mai bună ideie despre Evrei, după ce sfârşise călătoria, a scris într'o broşură : „Evreii sunt străini pe pământul României, nu numai după limbă şi obiceiuri, ci şi după spirit, şi *vor să şi rămână străini*. Nu 'şi trimet copiii la şcoli româneşti, deşi instrucţia e gratuită şi pentru ei ; întregul mic comerţ (lapte, carne, fructe, etc.), e în mâna lor, mai ales însă producţiunea rachiului. In Moldova evreul e

şi croitor, cizmar, ceasornicar, tinichigiu, mai cu seamă însă *cămătar*. Ia până la **50** *la sută pe lună* dela debitor, şi de oarece nu există instituţii de credit în vremuri de lipsă, — la orice recoltă rea toţi trebue să-şi ia refugiul la ei".

Toate aceste împrejurări îl silesc pe Prinţul Carol I să se hotărască să meargă din nou în câtevà principale oraşe din Moldova, şi mai cu samă în Iaşi, unde clocotea mai tare agitaţia pe tema de care vorbim.

In drumul său prin Bacău, Prinţul se încredinţează că n'au fost acolo excese propriu zise în potriva evreilor, şi că Prefectul Lecca nu şi-a trecut peste atribuţiile sale. Acolo, la Bacău, Domnitorul primeşte chiar în audienţă o delegaţie evreiască.

Şi tocmai pentru că ordinele Ministrului Brătianu au înlăturat, la Bacău, excesele ce s'ar fi putut comite, în urma instigaţiilor Fracţiunei antisemite, la sosirea acestui ministru acolo, fu primit într'un chip foarte ostil, mulţimea aruncând în el cu noroi şi alte asemenea proectile...

Cât despre ponegririle duşmănoase făcute în străinătate, în potriva Românilor, pe pretextul aşà ziselor excese, după cercetările făcute, Prinţul află că ele au pornit toate din cancelaria Consulatului Austriac din Iaşi.

Anunţându-se venirea Domnitorului Carol I în Iaşi, pentru ziua de 8 April 1868, Primăria luă toate măsurile necesare de găzduire şi bună primire.

*

Asupra intrărei şi petrecerei Prinţului în Iaşi, culegem notele şi amănuntele următoare, din cele două principale foi ieşene ale timpului, *Curierul de Iaşi* şi *Progresul*, foaia publicaţiilor oficiale ale Curţei de Apel locale :

Luni la 8 April, pe la 7 oare seara, Domnitorul a sosit la Iaşi. Afară de bariera Păcurari se aflau înşiraţi artileriştii călări, jandarmi, şi dorobanţi, care primiră cu fanfare pe M. S. Ei se grupară în excortă de onoare înaintea şi în urma trăsurei Domneşti, în care pe lângă Domnitor, se aflà Ministrul de Interne şi Finance Ion Brătianu ; Ministrul Cultelor şi Instrucţiunei Dim. Gusti, cu Aghiotanţii Domneşti se aflau în urmă.

La podul barierei, Primarul cu Consiliul comunal, Prefectul de oraş cu alte autorităţi şi un public nenumărat, ce acopereà prejmetele şoselei, prezentară pâine şi sare, salutând pe Domn de bună venire şi de ziua naşterei Sale. La aceste salutări Prinţul răspunse în româneşte, mulţumind iubiţilor sei Ieşeni şi adăogând că este şi ziua plebiscitului alegerei M. Sale ca Domnitor, şi a fondărei unei dinastii române. Erà o adevărată ovaţiune a locuitorilor cătră Suveranul lor.

Clopotele tutulor bisericilor sunau cântul lor de bucurie, tunurile de pe podişul Copoului anunţau cu bravură prin salve sosirea Domnitorului, urările din partea poporului care umpluse stradele, erau neîntrerupte ; buchete de flori aruncate în trăsura Domnească, arătau devotamentul şi iubirea. Din strada Lăpuşneanu şi până la Curtea

Mitropoliei, stăteau înşirate trupele, presentând armele, şi musicele cântau. La porticul Sf. Biserici, Mitropolitul Calinic cu Arhiereii, Arhimandriţii şi peste 30 părinţi îmbrăcaţi în veştminte, introduse în catedrală pe M. S., şi acolo i se cântă Te-Deum, la rugile cele mai curate ale Inaltului cler.

Prinţul se suì apoi în Palatul mitropolitan, unde şi luă găzduire, şi acolo din nou primì felicitările clerului, funcţionarilor şi particularilor.

Oraşul întreg fu iluminat şi plin de bucurie. Muzica a cântat în curtea Mitropoliei şi publicul abià târziu noaptea se retrase.

In acelaş timp, ziarele locale publică o notă prin care se aduce la cunoştinţa cetăţenilor că, atâta vreme cât Domnitorul va petrece

Vechea Mânăstire Trei-Erarhi, cum era înainte de restaurare.

în Iaşi, dela 1—3 oare p. m., „bine voieşte a acordà audienţe tuturor acelor ce ar dorì a'l vedeà."

Marţi 9 April la 9 oare dimineaţa, Domnitorul însoţit de Ministrul Cultelor şi Instrucţiunei, vizită spitalul Sf. Spiridon. Doctorii primari ai secţiunilor respective dădură M. S. relaţiuni despre starea deosebiţilor bolnavi, pentru care Vodă a arătat un interes părintesc. A mai vizitat apoi Institutul copiilor găsiţi şi Maternitatea, unde Doctorul primar Macs şi D-na Richert prima moaşă, au dat relaţiunile cuvenite. M. S. trecù apoi la spitalul Alienaţilor din Golia, şi aicea iarăşi cu acea îngrijire părintească se arătă pentru aceşti nenorociţi.

Inspecţia acelei zile Domnitorul o închee cu vizitarea casărmei dela Palatul Administrativ, unde găsi trupele şi materialul în bună

stare, afară de ziduri, ş'a arătat deplină mulţumire d-lui colonel Lecca, ofiţerilor şi trupelor. Cu această ocaziune, pe Şeful de bandă muzicală a Regimentului No. 7, M. S. l'a înaintat la rangul asimilat cu titlul de Locotenent.

La 3 ore după prânz, însoţit de Ministrul de Culte şi Instrucţiune, Domnitorul visită pe jos partea de mează-zi a oraşului, pe sub Metropolie, Sft. Andrei, Sf. Constantin, Sft. Lazăr, foburgul Frecău, strada Albă, biserica Bărboi, a cărei architectură, coloane de marmură şi bogăţie, atrase admirarea M. Sale.

La eşirea în strada Veche, un public numeros înaintà şi urmà plin de curiositate şi respect, pe Prinţ, pretutindene, salutându-l.

Sara Domnitorul merse la Teatru, unde în onoarea Sa se cântă *Imnul Naţional*. Artistul Galino presentă M. Sale un buchet mare de flori, depunându-i omagiile întregei trupe naţionale. La intrarea Sa în loji, Prinţul fu salutat de public. Piaţa şi faţada teatrului fură iluminate şi împodobite cu transparente şi focuri bengale.

Mercuri M. S. primì vizitele mai multor cetăţeni, iar sara două bande militare cu felinare aprinse, făcură o serenadă.

Joi la 9 oare dimineaţa Domnitorul, însoţit de Ministrul Cultelor şi Instrucţiunei, au visitat internatul Liceuiui Naţional şi clasele respective.

După aceasta au trecut la şcoala Centrală de fete vizitând clasele, iar Ministrul a făcut câtevà întrebări unei eleve, care respunse cu mare satisfacere, încât M. S. ş'a arătat înalta Sa mulţumire. După clase au visitat gospodăria Internatului, spălătoria, culinea şi garderoba, aflând curăţenie pretutindene. Apoi a vizitat Spitalul militar şi cu o îngrijire părintească, Prinţul s'a informat de starea bolnavilor.

Eşind de acolo cu toţii, au trecut la Seminarul dela Socola; oara prelegerilor fiind sfârşită, şi aflând pe seminarişti ocupându-se cu studiul muzicei vocale, a dorit a asculta câtevà bucăţi religioase, şi după un solfegiu, s'a cântat un *Imn* şi apoi *Mulţi ani trăiască!*

M. S. fu deplin mulţămit, iară Ministrul ţinù un mic cuvânt, arătând chemarea ce au seminariştii în societate, „de a fi buni creştini, călduroşi apărători ai religiunei, baza tuturor societăţilor civilizate, cu respect către legile ţărei, cu iubire şi devotament cătră Suveranul Românilor Carol I, a căruià înaltă misiune încredinţată de Providenţă, este de a face fericirea poporului şi a ţărei, şi a căruià iubire şi respect pentru S-ta noastră biserică este exemplară".

Domnitorul trecù apoi în refector, unde ordonă să i se aducă mâncarea ce erà a se da în masă; a gustat-o şi a întrebat dacă în timpul mesei se ceteşte vre-o legendă a S-lor Părinţi, sau alte fapte ale istoriei bisericeşti. Se dădu semnalul mesei, locurile se ocupară, se zise rugăciunea de mâncare, şi apoi începù cetirea de pe o catedră, pe când seminariştii ceilalţi mâncau. M. S. se retrase din refector în mijlocul urărilor acestor tineri.

La ora 1 d. a. Prinţul începù a primi visitele cetăţenilor care veneau a depune omagiile lor. Apoi pe la 3 oare însoţit de Miniştrii I. Brătianu şi D. Gusti, merse de vizitară *Institul Sf. Maria*, fundat anul trecut sub patronagiul P. S. Mitropolit Calinic şi a Matroanelor române din Iaşi.

La scara Institutului, Vodă, fu întâmpinat de Mitropolit, Arhiereul Sohupan, D-nii Iordache Beldiman, C. Eraclide, Preşedintele Curţii Apelative, Colonelul M. Mavrodi, membrii comitetului diriguitor. La intrarea în sală, D-na Carp întâmpină pe M. S. cu un discurs, arătând scopul stabilimentului. Una din eleve rosti un cuvânt în limba germană. M. S. visită cu deosebită atenţiune dormitoarele şi clasele, pe care le găsi într'o stare de deplină curăţenie.

Mai visită apoi şi *Asilul Orfelinelor* (Sf. Maria), ce se află tot în cuprinsul acelui stabiliment, unde o copilă de 9 ani, rosti următorul cuvânt :

„Bine a-ţi venit Măria Voastră, în Stabilimentul Sf. Maria, unde solicitudinea şi bine-facerile P. S. Mitropolit şi a D-nelor Patronese, au preparat un asil nouă, celor lipsite de orice altă protecţiune. Facă Dumnezeu ca prezenţa Măriei Voastre să fie pentru această casă o nouă benedicţiune, care să deschidă porţile acestui azil unui număr mai mare de orfani.

Bunul Dumnezeu să Vă dăruiască în recompensă zile multe, consacrate la fericirea Românilor.

Să trăiţi Măria Voastră !"

O copiliţă mică ca de 5 ani, prezentă un buchet de toporaşi, al căruia parfum vergur şi primăvăros, simbol al inocenţei, reprezentă fiinţa acestor fragede copile, ce cresc sub părinteasca scutire a religiunei şi a lucrului. Prinţul eşi din acest stabiliment mulţămind patroanelor şi comitetului, de mântuitorul scop la care au ţintit, formând stabilimentul Sf. Maria, a acelei maice proteguitoare omenirei.

După această vizită, Prinţul Carol I a trecut în partea de sus a oraşului, la Sărărie, şi dând drumul trăsurei, s'a lăsat în valea Tataraşului, şi urcând un deal poncişat, a visitat plutonul de pompieri din Tataraşi, şi aflându-l în bună stare, a mulţămit Sergentului-major Alexandrescu. M. S. a convorbit cu mai mulţi tătărăşeni şi orăşeni, a intrat prin dughenile unora, şi în urmă a visitat biserica Nicoriţă, unde la eşire a întâmpinat un prunc ce se aducea spre botez, a urat noului prunc viaţă lungă şi a mulţămit pe moaşă.

Prinţul a mai vizitat apoi biserica Sft. Trei-Erarhi, unde a admirat din nou architectura, şi cu mare atenţiune a observat argintăriile, poalele de icoane, tablourile lui Vasile Lupu-Vodă cum şi secriul tapisat cu mătăsărie, în care se aduse relicviile Sfintei Paraschiva. M. S. pretutindene a fost înconjurat şi privit cu iubire de către locuitori.

Vineri 12, la 9 oare dim., Prinţul Carol I şi Ministrul Cultelor şi Instrucţiunei Gusti, au vizitat Şcoala de Arte, unde au cercetat cu deosebită îngrijire plugurile şi instrumentele agricole ce se fabrică, au trecut prin dormitoare, refectorii şi bucătărie, şi acolo au gustat din mâncarea şcolarilor, cari la eşirea M. S., l'au însoţit cu strigări întreite de Ura. M. S. a mulţumit Directorului despre curăţenia, buna rânduială şi activitatea aflată. Tot odată a ordonat a se da tinerilor şcolari pe Duminică o masă din partea M. S.

Mai târziu apoi vizită Spitalul Paşcanu din Tataraşi, unde arătă mulţumire pentru îngrijirea cea bună şi curăţenia aflată ; se închină în paraclis şi salută familia Paşcanu, a căreia suflet creştinesc şi uman mângăe şi uşurează durerile şi boalele sărmanilor.

La 1 oară d. a. Carol Vodă primi tot clerul monachal şi mirean ce se află în Iaşi; Mitropolitul, Arhiereii, Arhimandriţii, Protosinghelii, Protoereii de oraş şi ţinut, îngrijitorii bisericilor şi toţi preoţii erau în salele Sf. Mitropolii, unde M. S. presentându-se în mijlocul lor, îi salută cu *Hristos a înviat!* Apoi convorbi cu P. S. Mitropolitul şi Arhiereii, iară Ministrul Cultelor recomandă pe fiecare părinte, cărora M. S. le adresă în româneşte întrebări relative la Sft. biserică, şi se informă dela părinţi, câte din biserici sunt mai lipsite de mijloace. Atunci hărăzi pentru bisericile sărace, pe lângă ceeace capătă dela comună, suma de 100 galbeni, în afară de alţi 300 lei ce hărăzise cu o zi înainte pentru biserica Sf. Vasile din Tataraşi. Cu acest prilej M. S. adresă părinţilor cuvinte de stimă, zicând că „religiunea" este baza cea tare a Societăţilor civilizate.

Ministrul Cultelor, după aceasta, adresându-se către părinţi, le aminti care este chemarea preotului în societate, că el e învăţătorul şi educatorul poporului, că el trebue să fie sprijinitorul bisericei şi făclia conducătoare a omului; de aceea religiositatea, buna conduită, disciplina canonică a bisericei sunt datoriile principale a fiecărui preot; pe lângă care se recomandă respectul legilor ţărei şi a autorităţei Guvernului, al căruià cap este prea iubitul Domnitor, care dă nepreţuitul exemplu al respectului datorit bisericei noastre.

Clerul, la aceste cuvinte, strigă: Să trăească M. Sa! Ministrul adause, că pe lângă aceste strigări să se însoţească şi rugi în Sfintele biserici pentru sănătatea şi fericirea Domnitorului, pe care providenţa luându-l din sânul Augustei Sale familii, îl trimise Românilor, pentru prosperitatea ţărei lor.

M. S. primi apoi mai multe vizite, şi la $3\frac{1}{2}$ oare, însoţit de Ministrul Gusti, visită şcoala de Agricultură dela Galata, înfiinţată în anul trecut. Toată curtea Mânăstirei şi partea din afară de lângă zidul încunjurător erà arată şi se lucrà de şcolari; o îmbunătăţire însemnată s'a văzut în tot cuprinsul stabilimentului. Secţiunea de dormit într'o perfectă stare de curăţenie şi clasa bine aşezată. Paraclisul şi Sf. biserică bine îngrijite; numai pentru acoperirea clopotniţei dădu ordin Ministrului de Culte, de a face măcar un acoperiş provizor,, spre a nu se deteriora cu totul turnul.

Prinţul merse apoi la mânăstirea Frumoasa, unde clopotele de departe anunţau sosirea M. S., carele fu primit la uşa bisericei de Părintele Arhidiacon al Mitropoliei, Calinic, îngrijitorul Mânăstirei, cu Sfânta Evanghelie, şi se cântă îndată un *Te-Deum.*

După eşirea din biserică Domnitorul vizită cazarma Artileriştilor şi apoi grajdurile, mulţumind Părintelui Ingrijitor Calinic şi Majorului de artilerie Anghelescu.

*

M. Sa la prânz a invitat pe Nicolai R. Roznovanu, unul din membrii Epitropi ai stabilimentului Sf. Maria, care stătù la masă alăturea cu M. S. Numărul invitaţilor la prânzul Domnitorului în acea zi fu de 18 persoane, — fiind invitaţi un număr mai mare de Părinţi ai bisericilor.

Ministrul de Interne şi Finance Ion Brătianu la 11 oare de zi a plecat din Iaşi spre Bucureşti, însoţit până la barieră de d-nii Sihleanu Prefect de judeţ, T. Codrescu Prefect de oraş, şi T. Tăutu Primar.

Sâmbătă 13 April M. Sa însoţit de Ministrul Cultelor şi Instrucţiunei, la 10 oare dimineaţa vizită Penitenciarul Central, trecând în amândouă palatele, şi primind suplicele mai multor arestaţi, le-au promis uşurarea acelor mai puţin culpabili şi cărora legea le va veni în favoare, şi mulţămi de administraţie Directorului.

Mai vizită apoi Şcoala militară unde, Directorul, Majorul Baroţi, primi pe M. S., şi îl conduse prin secţiuni, apoi în curte, unde se aflau elevii; acolea I se prezentară cei mai înaintaţi, în număr de 28; apoi intrând în refector, şi fiind ora dejunului, se introduse elevii şi M. Sa fu faţă la gustare. La eşire mulţumi Directorului şi ordonă să se dea masa elevilor Duminica viitoare din caseta M. Sale. Tot atunci a înaintat pe sub-locotenentul Macarovici, la gradul de locotenent, pe sergentul-adjutant Mardari la gradul de sub-locotenent, şi pe locotenentul Dumitrescu Grigore la gradul de Căpitan.

La 1 oară a început a primi vizitele, după care M. S. însoţit de Ministrul Cultelor şi Instrucţiunei, la $3\frac{1}{4}$, merse la Mănăstirea Cetăţuia.

Aflându-se la poalele acestui deal, Prinţul se dădù jos şi urcă astfel înălţimea; când se apropie de mânăstire, începură a sunà clopetele; preoţii primiră cu sfânta Evanghelie şi făcură o rugăciune pentru Domnitor, care apoi cercetă cu îngrijire toate încăperile care sunt într'o desăvârşită ruină, ordonând să se facă reparaţiile putincioase chiar în anul acesta.

Dealul acesta înalt şi nisipos îl descinse pe jos până în vale, unde suindu-se iar în trăsură, reintră în oraş. M. S. invită apoi la prânz douăzeci persoane. Muzica a cântat în cursul mesei, în grădina S-tei Mitropolii.

Sâmbătă sara la 11 oare, M. S. a mers la balul dat de Societatea Reuniunei Femeilor Române, în folosul copilelor orfane şi sărace, însoţit de Dim. Gusti, Ministrul Cultelor şi Instrucţiunei, şi de Prefectul de Judeţ.

Duminecă în 14, Prinţul asistă la Sfânta liturghie în catedrala Mitropoliei şi se duse pe urmă şi la biserica Catolică.

M. S. pe la oarele $3\frac{1}{4}$ acompaniat de Dim. Gusti, Ministrul al Cultelor, şi de Prefectul de district, trecù la casele Doamnei Rosnovanu, unde a luat parte la ceremonia de căsătorie a lui N. R. Rosnovanu.

Asupra acestei participări a Domnitorului, la celebrarea căsătoriei acelui ce cu doi ani înainte erà candidat la tronul Moldovei, şi provocase chiar cunoscuta revoluţie din 3 April, lumea întreagă ieşană remase plăcut surprinsă, admirând caracterul nobil al Principelui Carol I, care uită orice resentiment ce un altul ar fi putut păstrà, şi făcù o neaşteptată onoare fostului seu rival de anţerţ.

Ziarul local *Convenţiunea* (No. 26, din 20 April 1868), face o largă descriere a solemnităţei cu care s'a celebrat acea căsătorie, notând primirea respectuoasă ce s'a făcut Principelui Domnitor, şi arătând apoi că: „Prinţul Carol în tot timpul ceremoniei stătù în picioare pe tronul ce-i erà pregătit, deasupra cărui se vedeà *coroana închisă a Impăraţilor Bizantini*".

Apoi Prinţul Carol I, însoţit de Ministrul Cultelor şi Instrucţiei, Luni la $10\frac{1}{2}$ oare, făcură o excursiune la moşia Poeni, proprietatea lui A. Balş, unde într'o trăsură uşurică, au visitat moşia şi împrejurimile ei mai bine de două oare, luând felurite informaţiuni dela

arendaşi, sub-prefect şi primar. De acolo înturnându-se, s'au oprit deasupra dealului, sau mai bine muntele Repedea, de unde au privit mult asupra Iaşilor, care de acolo desfăşură ochilor un tablou încântător. De pe vârful acestui munte, unde sunt carieri de piatră, M. S. s'a dat jos, şi se urcă la *Schitul Tărâţei*, unde P. S. Metropolitul Calinic pregătise o masă câmpenească, la care luă parte vreo 60 persoane.

Sara M. S. merse la Teatru, unde societatea aleasă a Iaşului dădù o reprezentaţie în favoarea copilelor sărmane.

M. S. Marţi în 16, însoţit de Ministrul Gusti, la 10 oare a vizitat Şcoala fetelor catolice, ce se află în cuprinsul bisericei; apoi Spitalul Israelit, şi dela oara 1 primi visite; între acestea se însemnă acea dintâi a doamnei Maria Roseti-Roznovanu, care veni să mulţumească Suveranului Românilor, de onoarea ce-i a făcut la ocasiunea căsătoriei fiului seu, Nicu Rosetti Rosnovanu.

Pe la 3½ oare d. a. Domnitorul însoţit de Ministrul Gusti, vizită Institutul Muntele-Sion al călugăriţelor catolice, ce se află în casele D-nei Cantacuzino, din strada Lăpuşneanu, şi pe urmă trecù la Universitate; aici s'a preumblat în grădină şi a visitat Şcoala de pictură, unde Directorul Bardasare a dat toate relaţiunile.

Mercuri la 9½ oare, M. S. a plecat împreună cu Ministrul Gusti la Peatra.

*

Incheind aceste relaţii oficioase, despre chipul cum Prinţul s'a petrecut timpul la Iaşi, cată să dăm câtevà explicaţii ale unor demersuri de atuncea.

Mai întâi alegerea reşedinţei Domneşti, în această a patra venire a Domnitorului în Iaşi, excită mult curiositatea Ieşenilor, întru cât se ştià de toţi că Mitropolitul Calinic fusese unul dintre cei ce jucase cel mai însemnat rol în mişcarea, sau mai bine zis revoluţiunea dela 3 April 1866, a căreià ţintă fu ruperea unirei dintre Moldova şi Muntenia, şi alegerea la scaunul Ieşan a lui Nicolai Rosetti Roznovanu. Dar însuşi faptul păstrării înaltei funcţiuni a lui Calinic, fu un lucru puţin explicabil pentru mulţime, ştiindu-se că în asemenea cazuri, o persoană care ia parte astfel, la o acţiune atât de îndrăzneaţă în contra alesului unui Stat, nu mai poate nici într'un caz continuà de a servì, sau a se mănţineà în funcţiuni aşà de înalte. în acelaş Stat şi sub acelaş Cârmuitor.

Faptul menţinerei în scaunul de Mitropolit al Moldovei al lui Calinic, cu toată primirea ce-i făcù acesta chiar la prima venire a Principelui în Iaşi, când l'a şi vizitat în reşedinţa Sa Metropolitană, şi faptul că peste doi ani Prinţul Carol I ia locuinţă în Palatul Metropolitan, cot la cot cu cel ce mersese în fruntea revoluţionarilor dela 1866, făcù o impresie nemărginită în Iaşi, şi provocă admiraţie şi simpatie deosebită pentru cel ce nu păstrase în sufletu-I un resentiment pe care orice alt „om mare" ar fi putut s'o simtă multă vreme.

Şi mai suprinzător decât acest fapt fu, după cum am mai arătat, participarea Domnitorului la căsătoria, şi în casa însăşi a acelui ce luptase anţerţ din resputeri şi disputà însuşi tronul la care Prinţul Carol I erà chemat, prin plebiscitul urmat în ţara întreagă şi mai cu samă în vechea Capitală a Moldovei.

Tînărul boer Nicolai Rosetti Roznovanu, care, încunjurat de câțivà oameni de samă ai Iașului, făcù să se verse pe ulița Mare și pe aiurea mult sânge nevinovat, pentru ca el să profite de scaunul vacant ce se oferea Prințului de Hohenzollern, își schimbase în așà scurt timp vederile și năzuința-i, și mărturisându-și simpatia ce dobândi în acest interval pentru noul stăpânitor al României, se crezù prea onorat ca Prințul Carol I să vie să asiste la celebrarea căsătoriei sale cu fiica boerului latifundiar Lascar Cantacuzino-Pașcanu. Și, dacă la prima venire a lui Carol-Vodă, tînărul fost candidat la Domnia Moldovei închisese palatul seu din fața Mitropoliei, și-l lăsase în întunerec complect, pe când tot orașul abundà de strălucirea a zeci de mii de luminări, focuri bengale, transparente și ceaune cu păcură aprinsă, — de astădată el își manifestà fără cea mai mică rezervă o pocăință lăudabilă, declarându-se „credincios partizan al Unirei și al Dinastiei".

Cu prilejul venirilor ulterioare ale Prințului Carol I în Iași, vom vedeà cum casa lui N. R. Roznovanu servește de gazdă domnească în mai multe rînduri, și legături de prietenie temeinică se stabilesc între Capul Statului și fostul său rival.

Zeflemelele unor foi locale.

Asupra acestei veniri în Iași a Domnitorului, nu lipsi însă și unele note discordante, în mijlocul simpatiei și urărilor sincere ce i se adresa.

Foaia *Convențiunea*, din 14 April 1868, publică în fruntea sa un articol mușcător, în care caută să întunece strălucirea cu care Capul Statului fu primit în Iași. Căci iată ce scrie, cu multă amărăciune personală de sigur, citata foaie:

Luni în 8 a curentei, pe la orele 8 de seară, Carol I a făcut intrarea în a doua și cernita sa Reședință Iași!!! acompaniat de Miniștrii Gusti și (Brătianu!!).

Arcurile de triumf, entuziasmul de altădată, bucuria frenetică a poporului, toate erau înlocuite prin un doliu suprem, și o răceală de moarte păreà desemnată pe fața fiecărui om!

Iată a patra sosire a lui Carol I în mijlocul nostru, și Iașii, în loc de a fi prosper, merge spre decadența cea mai cumplită. Ruinele astăzi și desperațiunea publică au fost tabloul ce, Auguștii ochi a lui Carol, au întâlnit în scumpa și dulcea sa reședința a doua! Tablou teribil, tablou unic pe care istoria nu ni'l înfățișează decât în urma invaziunilor ce se făceau de barbari. Numai atunci, ca acuma, se vedeà o astfel de mizerie, ruinele binalelor, ruinele batisselor (!), strade, palaturi, biserici, tot degenerat, tot deplasat, tot ruinat, tot! tot! până și animalele și orice vietate ce respirà pe pământul țărei, nimica în fine, nu mai este de văzut fără a se sfâșià inima privitorului, fără a se indignà mândria Românului, terassat, fletrit cu atâta nepăsare, cu atâta barbarie!

Un ochiu de comiserațiune se distinge în fața lui Carol! Deie providența ca, măcar acuma, iubitul nostru Prinț să iee o inițiativă mai energică, mai distinsă decât aceeace a păzit până acum, pentru ameliorarea soartei noastre.

Ne amintim de prima venire a Inălțimei Sale în Iași cât entuziasm, câtă bucurie! ce populațiune! credeai că te afli într'un târg populat de 1.000.000 de locuitori! câte arcuri de triumf!!! câtă venerațiune! câtă adorațiune! câtă idolatrie! Păreà, și mulți credeau aceasta, că viitorul României renaște, că el e mare și strălucit!! Astăzi însă cu toții vedem în realitate acel strălucit viitor, cu toții vedem că Moldova zace în agonie, îngenunchiată și exploatată în modul cel mai laș.

Moldovenii se văd acum cu desăvârșire victimele credulității lor! Toate îmbunătățirile, toate promisiunile au fost făcute numai pentru a-i înșelà, pentru a-i umilì și mai mult.

Acum însă este de necontestat că trista poziţiune a Moldovei au pus şi pune necontenit pe adevăraţii săi fii în cele mai mari înjosiri! Iată un fact care ne va probà aceasta:

A doua zi după sosirea Prinţului nostru, s'a dat o reprezentaţie teatrală în onoarea sa şi până la amiazăzi un bilet de teatru nu se vânduse! Comisiunea teatrală vrând cu orice preţ a ornà sala teatrului, a împărţit gratis toate biletele; şi cu toate aceste, în teatru nu numără nimeni decât şapte lojii la *Beletage*, opt la *Baignoir*, şi, afară de vr'o câţivà onorabili Domni din parter, restul nu erà decât un cuib de copilaşi presuraţi de poliţie pentru a strigà Urrrraaaa, la intrarea Măriei Sale!!

Aceasta probează că Moldovenii s'au pus pe gânduri şi se conving, din zi în zi, că Domnul Brătianu ar face mai bine să plângă de starea Moldovei, de trista sa administraţiune, decât să meargă la teatru pentru a râde de Cucoana Chiriţa.

Dumnezeu şi Carol vor şti a ne scăpà din toate acestea. Noi nu pierdem încă speranţa!

Rîndurile de mai sus se văd de departe a fi isvorîte din pana lui T. Boldur-Lăţescu, cunoscutul luptător dela 3 April 1866, cu toate că persoana în jurul căreia el gravitase atunci, îşi schimbase cu totul de astădată şi atitudinea şi ideile ce 'l condusese odinioară.

Foaia săptămânală *Clopotele*, publică şi ea câteva articole zeflemiste relative la petrecerea Domnitorului în Iaşi, şi în una din caricaturile litografice ce dă cetitorilor săi, încondeiază figura Prinţului Carol I, având în regiunea tidvei însemnate diferite embleme ale ideilor ce-i atribue, după cum se vede în reproducerea clişeului ce dăm pe pagina următoare.

Delegaţie ieşană la Bucureşti. Diferite serbări.

Pentru serbarea aniversărei proclamărei Prinţului Carol I ca Domn, Primăria în înţelegere cu Comitetul Permanent al Judeţului, alese o delegaţiune, compusă din Primarul Teutu, Adjutorii sei Iorgu Iorga şi Constantin Corjescu, Consilierul Panaite Iliescu, Arhiereii Isaiia şi Bobulescu, Ştefan Micle Rectorul Universităţei, Colonel Mihai Mavrodi Consilier Judeţian, şi cetăţenii Iordachi Beldiman, N. R. Roznovanu, Lascar Cantacuzin-Paşcanu, Vasile Pogor, Alex. Racoviţă farmacist, Dr. I. Ciurea, Gh. Petrini librar, Gh. Carp şi Gh. Popovici proprietari şi Toma Săvescu profesor.

Singur N. R. Roznovanu declină onoarea de a plecà la Bucureşti, întru cât fiind abia de trei săptămâni căsătorit, „împrejurări imperioase de familie nu 'l iartă să întreprindă un drum atât de mare".

Ziua de 10 Mai se serbează apoi în Iaşi cu mult entusiasm. La Te-Deumul dela Mitropolie iau parte toate autorităţile locale, Consulii streini şi o mare mulţime de cetăţeni. La prefectura de judeţ se face o recepţie excepţională, cu paradă militară, muzici, etc.

Sara, trupa Teatrului Naţional, cu concursul artistului M. Millo, dădù o reprezentaţie extraordinară. S'au cântat *Imnul Naţional* de către toţi artiştii, în port naţional, şi s'au reprezentat piesele *Cinel-Cinel* şi *Nunta Ţărănească*. Tabloul *România Recunoscătoare*, aranjată de artistul Gatino, i-a atras meritate aplause din partea publicului.

Ilustraţie din foaia ieşană *Clopotele*, simbolizând ideile de guvernare ale Principelui Carol I.

Prinţul Carol I cumpără moşia Poenii, de lângă Iaşi.

Am arătat că în cursul şederei sale în Iaşi, Prinţul Domnitor a făcut, împreună cu Ministrul seu Dim. Gusti, o excursiune şi o cercetare amănunţită pe moşia Poenii, una din cele mai bogate ca pământ şi păduri, dintre marile moşii aflătoare mai în apropierea Iaşului. Din cele ce se văd apoi, rezultă că acea cercetare aveà de scop încheierea propunerilor de vindere-cumpărare ce se făcură între proprietarul moşiei, Alex. Balş şi Prinţul Carol I. Afacerea se realiză în scurt timp, şi în 24 Mai 1868, Primarului Iaşului placardà pe strade următoarea telegramă ce primi din partea lui D. Gusti, Ministrul Cultelor şi al Instrucţiei publice :

Domnule Primar,

Sunt prea fericit a vă anunţà că prea iubitul nostru Domnitor a cumpărat moşiile Poenile de lângă Iaşi; prin aceasta Măria Sa a dat încă o probă cât ţine la Iaşi, căci, întâia proprietate în România a Măriei Sale, a cumpărat-o lângă a doua Sa Capitală şi reşedinţă.

Ministru, *Dim. Gusti.*

In Memoriile Sale, Prinţul, vorbind de cumpărarea acestei moşii, zice că aceasta a făcut'o „*mai ales spre a arătà Moldovenilor cât interes are pentru dânşii*, şi spre a 'şi arătà încrederea în viitorul asigurat al ţărei şi a Dinastiei sale".

CAPITOLUL VII.

A cincea venire în Iaşi a Domnitorului Carol I. April 1869.

Lupta din Corpurile Legiuitoare pentru „Casa de Credit" şi alte cerinţi ale Iaşului. Primirea şi petrecerea Prinţului Carol I în Iaşi. Intervenţia Prinţului pentru imaşurile tîrgului.

ăgăduinţele date de tînărul Domnitor al ţărei, de câte ori până acum vizitase Iaşul, cum şi în alte deosebite prilejuri, au fost totdeauna sincere, şi totdeauna exprimând adevărata gândire şi iubire ce El aveà, pentru ca, deopotrivă, toţi fii ţărei şi toate localităţile, să se împărtăşească în mod egal din isvoarele de producţie şi de lumină ale neamului; se vede însă că nu toţi oamenii politici ai ţărei, mai ales acei ce ţineau mai puternic în mână frânele guvernului, gândeau cum gândea Capul Statului, căci, după cum vom vedeà îndată, pe când unii arată pentru Iaşul decapitat şi dat pradă pustierei şi mizeriei, o compătimire, cel puţin aparentă, alţii îşi manifestă deadreptul înpotrivirea lor la mai toate dreptele cereri sau tânguiri ce se adresează centrului, în diferite prilejuri, de representanţii foastei Capitale a Moldovei.

Astfel, mai ales în sesiunea Camerilor Legiuitoare 1868—69, avem prilejul a vedeà manifestându-se o pornire făţişă în potriva cererilor representanţilor Iaşului, pentru care nu odată făgăduinţile însuşi a Prinţului Domnitor asigurase îndeplinirea lor, cât mai complectă şi cât mai curândă.

Este cunoscută nenorocita chestiune a Curţei de Casaţie, pentru care se făcuse atâta larmă şi atâtea făgăduinţi chiar ministeriale, fără ca să se poată nici un moment satisface dorinţa Iaşului, de a căpătà pentru sine această instituţiune juridică.

Cu prilejul discuţiei budgetului general al Statului, şi mai ales la acea e budgetului Lucrărilor publice, o adevărată furtună isbucni în Cameră, când representanţii Iaşului susţinură o propunere a D-rului Fătu, semnată şi de ei şi de mai mulţi alţi deputaţi ce aderară, pentru înscrierea unei sume de un milion lei vechi, care să servească la în-

fiinţarea unei Case de credit, pentru înlesnirea comercianţilor români din Iaşi.

Textul acestei cereri sunà astfel :

PROPUNERE.

Considerând marile sacrificii făcute de Ieşeni în interesul unităţii şi eredităţii tronului României ;

Considerând starea de dărăpănare a foastei Capitale a Moldovei, care contrastează cu înflorirea altor oraşe ale ţărei ;

Considerând trista stare a comercianţilor şi a industriaşilor români Ieşeni, cari au mare necesitate de a fi sprijiniţi de către stat, spre a nu fi cu totul înlocuiţi de către comercianţii şi industriaşii străini, cari năvălesc necontenit în ţară ;

Considerând dorinţa expresă de către comisiunea Ieşană, însărcinată ad-hoc în anul 1864 ;

Considerând votul Constituantei din 1866 şi al Senatului din 1868, care zice că :

„Din tezaurul public să se dea în curgere de *doisprezece ani câte un milion de* „*lei vechi* în favoarea municipalităţei de Iaşi, spre a înfiinţà o *Casă de Credit*, în in- „teresul îndemânărei cu bani a comercianţilor şi industriaşilor Români" ;

Propunem a se înscrie în budgetul anului 1869 suma de un milion lei vechi, sau lei noi 370.370, pentru înfiinţarea *unei Case de Credit* în Iaşi, spre îndemânarea cu bani a comercianţilor şi industriaşilor români.

Dr. A. Fetu, Ioan Codreanu, A. D. Holban, C. Brăescu, C. Corjescu, I. Agarici, N. Voinov, P. Ciuca, V. Vidraşcu, D. Tacu, A. Gheorghiu, S. Belloescu, D. Lupaşcu, D. Carusu, D. Gâlcă, D. Soarece, Zeuceanu, Platon, G. Adrian, S. Miclescu.

Această propunere, simplă şi uşoară pentru budgetul statului în felul ei, stârni o adevărată furtună în Cameră. Deputaţii Iorgu Ghica şi Alex. Lahovari mai ales, găsiră nemerit a combate înverşunat o asemenea cerere modestă. Cu toată susţinerea ce-i făcù deputatul de Focşani N. Voinov, cât şi deputatul A. D. Holban şi alţi representanţi ai Iaşului, Camera respinse cu mare majoritate înscrierea unei asemenea sume în budgetul Lucrărilor publice pe 1869.

O corespondenţă din Bucureşti, trimeasă foaei *Dreptatea*, din Iaşi, probabil tot de un Ieşan, ne dă o icoană tristă de pasiunile ce se manifestară atuncea între representanţii ţărilor-unite, şi cu tot tonul cam zeflemist al corespondentului, adevărul crud al lucrului se afirmă îndestul :

O discuţie din cele mai aprinse s'a încins asupra acestei propuneri, zice corespondentul *Dreptăţei*.

Atacul dintâi s'a făcut de către D. Iorgu Ghica, care prin efectele bine ştiute ale *influenţei morale*, a isbutit să fie trimis în Parlament spre a reprezentà *Basarabia română*, a căreia fizionomie plastică *o cunoaşte după hartele geografice ale ţărei*. D-nul Ghica a zis, atacând propunerea, că înţelege *amorul platonic pentru Iaşi*, dar că nu poate admite pretenţia d'a cere să se dea cevà real şi pozitiv acestui oraş. Şi a adaos amintind că pururea şi în toate ocaziunile, Camerile şi naţiunea întreagă au recunoscut mărimea sacrificiilor făcute, abnegaţiunea şi patriotismul Ieşenilor ; în inima României este *adânc* săpat nobilul sentiment al recunoştinţei pentru această urbă. Pentru ce *să profanăm aceste înalte idei cu speculaţiuni materiale* !

Cel dintâi ce a vorbit pentru susţinerea propunerei a fost deputatul Coleg. al III-lea de Focşani, N. Voinov, care cu bunul său simţ obicinuit, a arătat decadenţa Iaşului şi starea deplorabilă în care a ajuns comerţul, precum şi sdruncinarea care o au simţit cetăţenii în toate interesele lor, din cauza spiritului de nepăsare a guvernanţilor până astăzi. Voinov a arătat că este ruşine, tocmai pentru cei ce simţesc aceste nobile sentimente, despre care se face atâta paradă, ca să se lase urbea aceasta într'o stare mizerabilă, când România îi datoreşte mărirea ei.

D-l Voinov credeà că are a face numai cu elocința patetică a D-lui Ghica; rătăcire profundă! — Aci'l aşteptà iscusitul calculator D-l Alecu Lahovari. Un reprezentant al junei drepte, care împreună cu alţi doi amici ai săi din Cameră, D-nii Carp şi Blarenberg, şi cu unul afară din parlament, D. Aristidi Pascal, formează un partid formidabil, al căruia organ public este ziarul *Ţara*. D-l Lahovari a probat până la evidenţă că Iaşii înoată în fericire; demonstraţiunea s'a făcut cu cifre şi calcule pozitive, fără patetic şi flori de retorică. D-l Lahovari a început, zicând că *pretenţiunile deputaţilor de Iaşi sunt exorbitante*, şi că în fine *a venit timpul a se răfui odată ţara şi cu Ieşenii*. De aci au intrat în calcule, şi numai cu ajutorul celei mai simple regule aritmetice a probat că Iaşul, în budgetul statului, este înscris cu suma de 5.000.000 lei noi; şi iată cum: atâta pentru repararea ruinelor palatului Domnesc, atâta pentru întreţinerea grădinei dela Copou, atâta pentru întreţinerea pompierilor Municipali, atâta pentru Tribunale, Curte, Prefectură şi Poliţie; în fine a adaus cifra subvenţiunei calei ferate dela Mihăileni-Roman-Suceava şi Iaşi.

Toate aceste sume adunate la un loc, de meşterul demonstrator, a produs un total care a trecut peste 5 milioane lei noi.

Minune a ştiinţei, câtă simplicitate este în profunditatea ta!!

— Ce mai voiţi Domnilor, strigă apoi oratorul triumfător, apostrofând pe bieţii deputaţi ai Iaşului? — Au doară cugetaţi să absorbiţi întreg budgetul numai pentru interesele D-voastră!... *Nu vă e destul atâta? Până când să vă tot dăm; până când să ne tot cereţi?...*

Şi cu toate aceste încăpăţânarea deputaţilor Ieşeni a fost mare; ei au stat nesimţitori, cu toată luciditatea demonstraţiunei — ba chiar pot zice că se păreà şi nemulţumiţi!

Lucrurile s'ar fi încurcat, negreşit fără o intervenţiune particulară, *nisi interesit Jupiter*.

Preşedintele Cabinetului, Beizedea Mitică Ghica, — om a căruia servicii naţionale se numără prin mulţimea decoraţiunilor ce posedă — se ridică, pentru împăcarea tuturor spiritelor şi zice că D-sa are o poliţă de plătit Iaşului, de când erà ministru în Constituantă, când în locul Curţei de Casaţiune a promis un milion in naht; că D-sa, după ce şi astăzi a mai retras dela Senat proiectul de transfert, votat de două ori de Adunare şi respins de Senatul din anul conteniț, este ţinut acum de onoare să-şi plătească poliţa către Ieşeni. Insă, Beizadea Mitică crede că această poliţă *se poate reduce* cam cu o treime, fiindcă astăzi şi zarafii jidani sunt prea fericiţi când pot primi banii lor de la boieri, chiar şi cu reduceri însemnătoare.

Această judicioasă observaţiune a făcut senzaţiune asupra deputaţilor din dreapta Adunării şi asupra multora din stânga; atunci Ministrul de Interne, D-l Cogălniceanu, a exploatat cu multă dibăcie acest început de bune dispoziţiuni, produs de elocintele seu coleg.

D. Cogălniceanu luând cuvântul, a spus că dacă d-lui a aprobat retragerea dela Senat a proiectului de transfert a Curţei de Casaţiune la Iaşi, a fost numai din dragostea către Craioveni, pe cari l'au durut inima să-i silească la ostenitoarea călătorie până la Iaşi; acum însă — îndatorire pentru îndatorire — rândul deputaţilor Craioveni au venit să'i facă şi ei o răgea; şi cu atât mai mult cere aceasta, cu cât prin scomptul făcut de către Beizadea Mitică, suma s'a redus numai la două treimi din valoarea primitivă a poliţei: nici mandatele visteriei nu se scomptează cu mai mare scăzământ!

Adunarea zeloasă de a face economii, n'a putut rămâneà indiferentă în faţa acestor practice observaţiuni. Se auzeau mai multe voci cari strigau: *Bravo Cogălnicene!* — şi unii cereau dejà închiderea discuţiunei.

D. Holban a cerut să nu se închidă discuţiunea, fiindcă s'a zis multe lucruri neexacte, care au denaturat obiectul din desbatere şi ar voi şi D-sa, ca deputat al Iaşului, să vorbească în această chestiune. Pentru hatârul D-lui Holban, majoritatea n'a închis discuţiunea şi i-a dat cuvântul, spre a nu i se imputà că este intolerantă. Dar eu nu mă puteam mirà îndestul de tenacitatea nedelicată a acestor domni reprezentanţi de Iaşi, cari nu se mulţumeau nici după scomptul poliţei lui Beizade Mitică; credeţi-mă, eram umilit în sentimentele mele de Ieşan.

In fine, a vorbit şi neîngăduitorul D. Holban, arătând că acele 5 milioane, *se dau pentru drumul de fer şi navigabilitatea Prutului* şi *alte interese generale*, din cari Iaşul trage un profit neînsemnat.

Cât pentru celelalte sume, ele au figurat în budgetul Statului înainte de Unire, precum sunt şi astăzi; şi că prin urmare situaţiunea relativă a Iaşului nu s'a schimbat întru nimic.

Dar pentru urbe, pentru comerciul şi interesele cele bântuite ale Ieşenilor, ce se face? — Li se dă fraze patriotice şi poliţe scăzute... Aceasta nu'i frumos pentru o adunare care se respectă; şi mai adaugă că D-sa, ca reprezentant al Iaşului, nu găseşte de demnitatea sa să steâ la asemeneâ tocmeli.

D-l Tacu a început boclucul din nou, atacând pe D-l Lahovari, şi zicându-i că poate din pricina neplăcutei primiri ce i-au făcut Ieşenii după 11 Fevruarie, când a venit pe acolo cu propaganda naţională, D-lui urăşte municipiul nostru şi combate acum cu atâta înfocare propunerea D-lui Fătu, şi că această răsbunare nu este nobilă, nici cavalerească. La aceste vorbe D-l Lahovari s'a mâniat straşnic, şi a răspuns verde D-lui Tacu, că nu este adevărat ceea ce a zis, că n'a fost rău primit de Ieşeni, nici dat afară din întrunirile electorale; fiindcă majoritatea cetăţenilor din Iaşi erau înduplecaţi de D-lui la menţinerea Unirei şi la alegerea unui Principe strein. Dar că numai câţivà oameni răi îl contrariau în privirea acestor măreţe principii naţionale, pe care D-sa le a şi redus la neputinţă. La rândul său s'a mâniat şi gravul D-l Tacu, şi a răspuns lui D. Lahovari că este un june presumptuos, care a fost tratat de Ieşeni după cum merită; căci bătrânul municipiu pururea a fost cel dintâi care a ridicat stindardul naţional în toate ocaziunile mari, — şi că n'a avut nevoie de lecţiunile patriotice ale unui imberb propagandist ambulant, spre a i se deşteptà nobilele lui sentimente.

Cât pe ce erau să se încurce iar lucrurile, dacă nu se cereà închiderea discuţiunei, şi în deşert D-l Gheorghiu, cu regulamentul Camerei în mână, s'a încercat să mai prelungească desbaterea; toată lumea erà luminată acum şi nu mai voià să asculte nimic. Preşedintele, Dl. Arghiropol — român neaoş şi roşiu, recomandabil pentru talentul său d'a conduce fără părtinire desbaterile Camerei — a curmat gâlceava, consultând majoritatea.

Asupra acestui vot deputaţii de Iaşi, împreună cu alţi amici ai lor Moldoveni, au început să facă mare larmă şi să strige că punerea la vot a poliţei cu scăzământul propus de Beizadea Mitică şi Cogălniceanu, este un lucru neonest; că ei nu vor luà parte la acest vot... că protestează în contra acestei necuviinţe... Preşedintele cu moderaţiunea sa obicinuită, şi cu ajutorul clopoţelului său, abia a putut să liniştească pe aceşti tumultoşi reprezentanţi şi să puie la vot propunerea D-lui Fătu, care a căzut sub lovirea unei ecrasante majorităţi.

S'a pus în urmă la vot poliţa scăzută, prezentată sub formă de propunere de către D-nii C. Rosetti, Donici şi mai mulţi alţi roşi: aceasta a întrunit o însemnată majoritate în favoare-i.

Domnul Cogălniceanu şi Beizadea Mitică, împreună cu onorabila majoritate, aşteaptă acum, se zice, o adresă de mulţumire din partea Ieşenilor...

Nu cred de prisos să explic că propunerea înfiinţărei *Casei de Credit* şi votarea sumei aferente de Cameră, n'a mai avut nici un rezultat; şi aproape aceiaşi soartă o avu alt vot ulterior al Senatului, relativ la o sumă de 3 milioane lei vechi, ce se propuse iarăşi pentru ajutorarea Iaşului, — după cum se vede lucrul din o a doua corespondenţă din 15 Ianuar, a aceluiaş ziar *Dreptatea*, care rezumă astfel desbaterea urmată în Senat:

Ieri s'a curmat şi în Senat, *chestiunea milionului votat de Constituantă*, drept compensaţiune Iaşului. Majoritatea actuală a Senatului s'a arătat ce poate. Ministerul, reprezentat prin D-nii Dim. Ghica şi M. Cogălniceanu, au spus că în Cameră s'a dat, prin budgetul anului acestuia, 3 milioane pentru Iaşi, că mai mult nu s'a putut face; că Iaşul trebue să fie mulţumit şi cu atâta! Dar ce sunt aceste *trei milioane* ce se zice că s'a pus în budgetul anului acestuia, pentru ameliorarea soartei Iaşului? Eaca, dacă am putut pricepe bine argumentarea miniştrilor, cum se încropesc acele 3 milioane: 1 *milion lui Offenheim pentru drumul de fer*, subvenţiune anticipată, cu condiţiune ca să isprăvească, mai înainte de termenul dat prin concesiune, linia până la Iaşi. *Alt milion* este din acele lucrări pe cari Bucureştii

pentru înfrumusețarea sa, le contractase cu *Godillot*, și pe care Statul le-a luat în sarcina sa. Din 10 milioane s'a rupt vre'o 2 pentru a se da Iașului și Craiovei cevà din lucrările contractate cu Godillot. Așà *pentru* 1 *milion*, zice, *Iașii au să aibă o hală*, și mai știu ce alte lucrări de înfrumusețare. In fine *al 3-lea milion* se compune *din subvențiunea ce statul dedeà și până acum, pentru strade și altele*, plus acum, pe anul acesta, câtevà sute de mii de lei pentru a se întreprinde mari reparaturi la Curtea Veche, la Cazarma dela Copou, la Mitropolie și altele.

Iacă argumentarea Ministrului Lucrărilor Publice, dela care n'ai ce să ceri mai mult : bietul om vorbește și el ce a auzit în Cameră dela acei ce au combătut darea Milionului, spre realizarea dorinței Iașilor pentru o Casă de Credit.

Cum se vede, lupta devine fățișă în potriva oricărei răsplătiri sau desdăunări a sacrificiilor făcute de Iași pe altarul Unirei, și nici făgăduințele date de Carol-Vodă, nici asigurările Miniștrilor din diferite epoce, nu putură prevalà față cu ideia unora de a se centraliza totul la București și a se refuza, nu numai Iașului, dar tuturor provinciilor chiar, o justă distribuție a resurselor de viață politică și economică ale țărei.

*

Cu asemenea vîrtejuri politice dela centru, Iașul și Ieșenii totuși, continuă a'și arătà simpatia și iubirea ce simt pentru Capul Statului, și serbează ziua de 8 April, aniversarea naşterei Prinţului Carol, cu un fast impunător.

Mitropolitul Calinic oficiază un înălțător Te-Deum în biserica Catedrală, la care asistară Consulii puterilor streine, toate autoritățile civile și militare și corpul profesoral de toate gradele. La amiază Prefectul de județ primi felicitările usitate, iar seara orașul fù iluminat într'un chip măreț.

*

Pentru 9 April 1869, fiind stabilită ziua celei a cincea veniri în Iași a Prințului Domnitor Carol I, Municipalitatea, în unire cu toate celelalte autorități luară toate măsurile trebuitoare pentru o impunătoare primire și găzduire a Inaltului Oaspe

Intreg orașul fu împodobit cu arcuri de verdeață, steaguri naționale și diferite transparente, representând chipul Domnitorului încununat de zine, pregătindu-se de astădată locuința Sa în casele familiei lui Mihail Cogălniceanu, din Sărărie, care fură amenajate pe cheltuiala Primăriei, în scopul primirei cât mai strălucite a Prințului Carol I.

Trebuie știut că, până în acest moment, marele bărbat de Stat al Moldovei, Cogălniceanu, nu însoțise încă nici odată la Iași pe Vodă-Carol, ca unul ce nu făcuse încă parte din Ministerele precedente, — față cu manifestarea sa cunoscută împotriva acelora ce resturnase pe Alexandru Ioan I.

Iată relația oficioasă a primirei și petrecerei de astă dată, a Prințului Carol I în Iași, după foaia locală *Progresul:*

La marginea județului Iași, adăsta pe M. S., Prefectul Județului, G. Mârzescu, însoțit de principalele autorități ale plasei.

Mișcarea, viața, vioiciunea ce domnià în vechea Capitală a Cârligăturei (Tîrgul-Frumos), amintea doară vreuna din zilele cele vechi de splendoare ale acestui orășel, atunci când Ștefan cel Mare reședeà

în palatul, din care abià au rămas urmele subteranelor. La înălţimea stradei, unde este staţiunea telegrafico-postală, se ridică un frumos Arc de triumf, în jurul căruia se adunaseră mulţime de popor, Primarul cu Membrii Comunei, o delegaţiune compusă din Clerul Inalt sub conducerea P. S. Arh. Sohupanu, Şcoalele din oraş, Comunităţile religioase de alte rituri, Pompieri, etc.

Când trăsura Domnească se arătà în valea şoselei din faţa arcului, urările începură cu neîntrerupere. Trăsura se opri lângă arc, şi Prefectul Mârzescu prezentă M. Sale autorităţile comunale. D-l Ciudin Primarul Urbei, oferi după datorie pâne şi sare, şi ţinu o alocuţiune de bună venire, la care M. S. răspunse cu bunăvoinţa şi afabilitatea ce 'i sunt cunoscute. P. S. Arhiereul Sohupanu felicită apoi pe M. S. din partea Eminenţei Sale Mitropolitului, cu călduroase şi bine simţite cuvinte, la care Prinţul respunse aşà, ca toată mulţimea se irumpă în urări entusiastice. M. S. binevoi apoi a primi felicitările şcoalelor şi a mai multor proprietari şi arendaşi.

După un repaus de câtevà minute în localul staţiunei Telegrafico-poştale, cortegiul purcese spre Podul-Iloaei, adaos la fiecare pătrime de oră, de numeroşi călăreţi săteni, dorobanţi, de proprietari şi arendaşi numeroşi, care ieşau pretutindeni întru întâmpinarea M. Sale.

Dela Tg.-Frumos la Podul-Iloaei, ca şi de aicea la Iaşi, la fiecare pas Prinţul Carol I primi spontanee probe ale iubirei şi devotamentului Românilor de dincoace de Milcov pentru M. Sa. D-l Ministru de Interne, poate, credem, comunică colegilor săi, probele încrederei şi a speranţelor ţărei în Guvernul, în care Moldovenii văd luând parte pre M. Cogălniceanu.

La Podul-Iloaei nouă prezentaţiune de autorităţi, arendaşi, proprietari şi de multe persoane notabile venite până aicea din Iaşi.

La Leţcani însă erà buchetul serbătoarei. Aicea arcul de triumf, într'un sat de câtevà zeci de case, întrunea nu numai sute de săteni ce alergaseră să ureze pe iubitul lor Domnitor, dar încă şi sute de cetăţeni din Iaşi, în haine de gală şi din cele mai alese trepte sociale. La câtevà sute de metri înainte de a ajunge la arc, M. Sa fu întâmpinat de junimea distinsă din Capitala Sa a doua. Câtevà zeci de juni călări, în cea mai riguroasă ţinută de cavaleri, cu mănuşi albe şi frac, stăteau înşiraţi în două rînduri pe şosea. M. Sa binevoi a se opri un moment şi D-l Prefect arătă că junimea din Iaşi doreşte să aibă onoarea d'a excortà trăsura M. Sale. Domnitorul găsi pentru a mulţămi junimei de asemenea manifestări de iubire şi devotament, de acele vorbe care, eşite din o inimă jună, află răsunet entuziast în junimea avidă de a le primi.

După ce la arc Prefectul prezentă M. S. autorităţile şi persoanele care eşiseră întru întâmpinare, cortegiul purcese în vii urări ale mulţimei. La un patrariu de oră dela barieră, corpul neguţătorilor români călări, în frunte având pe D. Călin, primul staroste, se adaose la cortegiul Domnesc. De aicea, de ambele părţi ale şoselei erau înşirate trăsuri elegante ale celor mai alese persoane din Societatea Ieşană.

La câtevà sute de metri de barieră întâmpină pe M. Sa Colonelul Leca, în fruntea Statului-major. De aicea Prinţul Carol I, excortat de două plutoane de artilerie, unul de dorobanţi şi unul de jandarmi

călări, înaintă spre barieră mai mult în pasul cailor, atât erà de mare înghesuiala. Nu exagerăm zicând că niciodată până acum Iaşii nu primiră pe Domnitorul Carol I cu o splendoare, cu un entuziasm şi cu o spontaneitate mai mare. De astădată în adevăr că rolul administraţiunei fu numai a menţine buna regulă, căci serbarea o făcù numai poporul şi toate treptele societăţii.

Sosirea Domnitorului Românilor în vechiul nostru Municipiu, s'a semnalat de dimineaţă cu o mişcare generală a populaţiunei, care se pregăteà a primi cu toată solemnitatea pe Inaltul său Oaspe. Afară de deputaţiunile arătate mai sus, o mulţime de cetăţeni, începând dela oarele 4 după amiazi, dealungul stradelor se concentraseră până la bariera Păcurarii, unde toate autorităţile civile şi militare aşteptau sosirea M. S. Pe la orele 7 seara erà când Măria Sa, însoţit de Ministrul de Interne şi urmat de deputaţiunile sus menţionate, sosi la bariera urbei noastre. La pogorîrea Măriei Sale din trăsura de voiagiu, D. Primar, în fruntea Consiliului Comunal, prezentă pânea şi sarea, din care gustând Măria Sa, a adresat la toţi mulţumiri, cu cunoscuta sa afabilitate.

Indată după aceasta Inălţimea Sa se sui în echipagiul Princiar, la portierele căruià stà pe de o parte Comandantul trupelor, pe de alta Prefectul Urbei, precum şi junimea ce ieşise călare la Leţcani. Cortegiul se aranjase în următorul mod : un excadron de Cavalerie înainte, echipagiul Princiar, în care luară loc Ministrul şi Primarul, corpul comersanţilor cu steagurile corporaţiunilor, un excadron de Cavalerie, Domnii Consilieri şi în fine toate autorităţile civile şi militare, ce s'au grăbit a eşi înaintea Inaltului nostru vizitator.

Astfel compus cortegiul înaintă în bubuitul tunurilor şi sunetul clopotelor, între un spalier de soldaţi de infanterie, înşiraţi pe ambele părţi ale trotuarelor, pe stradele urbei noastre; pretutindenea Măria Sa a fost primit cu cele mai vii aclamaţiuni din partea unui public aşà de numeros, că ar fi putut oricine crede că întregul oraş erà pe strade în trecerea Măriei-Sale.

Ajuns la poarta Catedralei, Prinţul Carol I s'a pogorît din trăsură şi fu primit de Eminenţa Sa Părintele Mitropolit, în fruntea înaltului cler, care cu ceremonialul usitat a condus pe Iubitul nostru Domnitor în biserică, spre a asistà la rugăciunile ce s'au făcut pentru fericita sosire a Măriei Sale. Curtea Mitropoliei erà ocupată de studenţi şi şcolari, cu stindardele lor respective.

Indată după finirea ceremoniei religioase, Măria Sa suindu-se în echipagiul seu, în care a invitat şi pe D-l G. Mârzescu, Prefectul districtului, precedat şi urmat de cortegiul de mai sus, fu condus la locuinţa pregătită, în casele D-lui M. Cogălniceanu. Dejà la eşirea din curtea Mitropoliei, Măria Sa a fost plăcut surprins prin o demonstraţiune solemnelă a populaţiunei noastre, care ca în totdeauna ştiu a aprecià onoarea ce i se face prin înalta visită a Măriei Sale; toţi comercianţii şi capii profesiunilor, cu stindardele lor în frunte, şi cu torcele aprinse ş'au făcut o onoare de a conduce pre Inaltul Oaspe la locuinţa sa.

In mijlocul aclamaţiunilor celor mai vii şi a unei iluminaţiuni splendide a întreg oraşului, Carol Vodă ajungând la locuinţa sa, fu

primit de elita societăţei noastre, având în cap pe Principele Grigorie Mihail Sturza. Prefectul districtului şi mai mulţi deputaţi şi orăşeni notabili au fost poftiţi la prânzul Măriei Sale.

*

Din foaia locală *Dreptatea* mai culegem următoarele amănunte interesante :

La recepţiunea de Joi 10 Aprilie, Domnul, adresându-se către membrii Consiliului Comunal ai Municipiului nostru, între altele le-a zis „că voeşte a terminà prin împăcare vechiul diferend dintre Cameră şi Guvern, în privirea păşunelor dinprejurul Iaşilor, cunoscut sub numele de „imaşurile târgului", uzurpate de călugării fostelor Mânăstiri închinate, cu moşiile dinprejurul Iaşilor a acestor mânăstiri, intrate acum sub stăpânirea Statului.

Acest diferend, după care se cuvine Comunei mai multe mii de fălci de pământ, şi venitul lor dela timpul usurpărei şi până acum, şi care diferend este început încă dela 1835, a ajuns până la Curtea de Casaţiune, şi de acolo s'a întors spre a i se da curs de la prima instanţă.

Măria-Sa a mai adaus că a dat ordin ca, pe de o parte, chiar de pe acum să se deie în stăpânirea Comunei pământul său uzurpat, iar pe de alta să se supue Corpurilor legiuitoare un proect de lege pentru această restituire.

Titlul care constitue dreptul Comunei, este hrisovul cu data din 9 Iunie 1779, a lui Constantin Moruzi-Vodă, în care se arată întinderea hotarelor imaşului dat în proprietatea oraşului Iaşi.

Pe lângă acest titlu mai este şi o *hartă ridicată la* 1824, de geometrul *Vasile Popovici*, ca în aplicaţiunea hrisovului, însă după părerea noastră o credem greşită, nefiind indicată pe ea cu exactitate toată întinderea proprietăţii Comunei, în cuprinderea hotarelor prescrise de hrisov; căci o persoană foarte influentă a lăsat a se înţelege, că pământul ce este a se restitui Comunei se mărgineşte într'o *mie de fălci*, când, dacă s'ar da Comunei tot pământul prevăzut de hrisov, i s'ar cuvenì *mai multe mii de fălci.*

Cu toată bunavoinţa ce arătà Măria Sa de a se restitui chiar de pe acum în stăpânirea Comunei pământul său uzurpat, ne temem că nu se va puteà realizà o asemenea înaltă bunăvoinţă, din cauză că moşiile uzurpate găsindu-se date în arendă pe mai mulţi ani, se poate întâmplà ca arendaşii, sau să nu voească a se dezistà de pământul ce este a se restitui Comunei, sau, deşi se vor dezistà, însă cu despăgubiri exorbitante dela Stat. După noi dar, nu vedem alt mijloc practic decât acela ca Comuna să intre în drepturile Statului şi să se mărginească a trage dela arendaşi foloasele ce le trage Statul după contracte, până la expirarea lor.

*

După diferite audienţe, primiri şi preumblări prin oraş, sara de 10 April ş'o petrecu Prinţul Carol I, asistând la o representaţie extraordinară organizată prin îngrijirea Municipalităţei, de către actorii Teatrului Naţional şi cu concursul unor persoane din elita societăţei.

După darea de samă făcută de foaia oficioasă locală, iată cum a decurs acea reprezentaţie :

In seara de 10 Aprilie, fu mare sărbătoare la Teatrul Naţional : se dădeà de Comună o splendidă serată în onoarea sosirei în Iaşi a M. Sale Domnitorului. Edificiul şi piaţa Teatrului erau splendid iluminate şi decorate cu brazi şi verdeaţă. Sala erà scânteietoare de lumini şi loja Domnească erà transformată, prin îngrijirea D-lui Primar Antoniade şi a Comitetului Teatral, în un salon de flori. Ceeace de mulţi ani nu se văzuse însă pe la teatrul nostru Naţional, fu lumea, de care erau ocupate toate locurile. Erà aseară acolo tot ce societatea Ieşană întruneşte mai ales; lojile străluceau de toalete şi flori. Mai toţi D. D. Consuli ai puterilor streine asistau la această sărbătoare.

Mihail Cogălniceanu.

La orele 8 M. S. Domnitorul, însoţit de D. Ministru, fu primit la poarta rezervată a lojei Princiare, de către D. Antoniade Primarul şi de D. D. Membrii Comitetului Teatrelor. Când M. Sa se arătă în lojă cu D. M. Cogălniceanu şi D. Prefect, toată sala se ridică în picioare şi irupse în aplause şi urări. M. Sa binevoi a mulţumi graţios.

Cortina se ridică în fanfarele muzicei şi toată trupa română cântă un Imn de ocaziune. O altă cortină se ardică şi publicul aplaudă un bine nimerit tabel de figuri vii: erà *Moldova* şi *Muntenia*, care de braţ ferm *ridicau un drapel comun, al României*, pe care erà scris *Carol I*. Cadrul acestui simplu dar elocinte tabel îl constituiau piramide din arme de tot felul, cu multă artă aranjate de inteligentul nostru artist Dl. M. Galino. Cortina căzu în nouă urări pentru M. Sa Domnitorul şi pentru România.

După un mic între-act cortina se ridică pentru a se reprezentà *Uliţa Lunei*, acea comedie în care d-l Luchian escelă atâ;a şi care veri cât de cunoscută e publicului, de a pururea provoacă neterminate hohote de plăcere.

Afişul seratei promiteà şi *Cinel-Cinel* de d-l V. Alexandri. De ordinar afişele promit mai mult de cât dau. Aseară însă graţie d-lui I. Antoniade, primarul oraşului, care propuse, şi graţie d-rei Ninizzei Alexandrescu, care primi cu recunoştinţă propunerea, serata dădù publicului mai mult decât promiteà afişul, şi am puteà zice că-i dădù tocmai partea cea mai aleasă. D-ra Ninizza V. Alexandrescu (Ureche), fiică a Iaşilor, deşi după înturnarea sa din Italia, unde-şi făcù studiile muzicale, se reîntoarse în Iaşi, nu avusese încă ocaziune a satisface justa nerăbdare a compatrioţilor săi d'a o ascultà cântând, ei cari din jurnalele italiene şi locale aflaseră succesele strălucite ale debutului junei artiste române. Se ştia că aceste succese fură aşà de splendide, că Curtea M. Sale Regelui Italiei, cu A. S. R. Principele Napoleon, veniră dela Turin la Milano ca să onoreze reprezentaţiunea din *Il Barbiere*, în care debutase juna noastră concetăţeană.

Un mic afiş ce se împărţì în sală, anunţà, zicem, plăcuta ştire că d-ra Ninizza, în vederea scopului reprezentaţiunii, va cântà două bucăţi şi anume: *Serenada de Gounod*, cuvintele de V. Hugo şi *Dorinţa tăcută* de Hölzel.

După un nou mic într'act, cortina se ridică şi publicul primi cu bună voinţă şi aplauze pe d-ra Ninizza, care nu-şi puteà tăinui profunda sa emoţiune, emoţiune care niciodată, aflăm, n'a ştiut s'o învingă pe deplin în faţa publicului, ceeace şi determină pe d-ra Ninizza Alexandrescu a părăsi cariera la care se destinase şi în care intră cu o strălucire invidiată de artiştii cei mai mari. Cu toată această emoţiune, juna cântăreaţă ridică aplausele entuziastice ale celui mai ales public ce vreodată a putut întruni teatrul nostru: buchete de camelii şi flori rare se aruncară d-rei Ninizza şi i se făcù onoarea a o rechemà cu aplause, deşi erà o reprezentaţiune de gală. N'am şti să spunem mai bine cum a cântat d-ra Ninizza *Serenada lui Gounod*, decât reproducând aci după *Monitorul* român, aprecierea ce acesta făcù artei d-sale, cu ocaziunea unei serate din Bucureşti, în care d-ra cântă tocmai aceasta-şi bucată.

„D-ra Ninizza Alexandrescu a cântat fermecătoarea Serenadă de Gounod pe cuvintele lui Hugo:

Quand tu chante bercée,
Le soir entre mes bras...

sunt cuvintele prin care Fabiano Fabini fermecă amorul reginei Maria Tudor, *Marie la Sanglante* zic Englezii. Nu ştiu cum cântà aventurierul italian, dar de erà numai un palid ecou al vocei vibrante şi pasionate a d-rei Alexandrescu, aceasta ar fi d'ajuns spre a explicà nebunia amoroasă a austerei fiice a lui Enric VIII. Sunt

persoane care cântă cu ştiinţa lor, frumoase instrumente care vibrează ca un metal sonor : aceasta place urechei, dar nu spune nimic inimei. D-ra Alexandrescu cântă cu ştiinţa sa, care e profundă, şi cu inima sa, care e de sigur atinsă de focul sacru ; de aceea şi mulţimea tremură sub accentele sale armonioase şi singura ostenire ce-i este permisă, e d'a aplaudà până a-şi rupe mânuşele. Aşà se făcù negreşit".

A doua bucată cântată de d-ra Ninizza nu avù decât un defect, acela d'a fi prea scurtă. Compoziţiunea lui Hölzel este delicioasă de simţimânt. Adevăraţii cunoscători au savurat-o cu admirare.

Ultima piesă *Cinel-Cinel* dădù o ocaziune d-lui Luchian să secere noui aplauze. La 11 oare se termină reprezentaţiunea. M. Sa onoră până la fine şi la eşirea Sa din lojă, publicul îl salută cu noui urări. D-l Primar Antoniadi şi d-l Prefect conduseră pe M. Sa până la trăsura princiară, în care luă loc şi d-l Ministru de Interne.

Astfel se încheie şi astă serbare voioasă a artelor, în onoarea ilustrului oaspe al Municipiului nostru.

*

Vineri, în 11 April, Inălţimea Sa a vizitat Spitalul central al casei Sfântului Spiridon, Institutul Gregorian şi Ospiciul Alienaţilor; după aceasta făcù o visită Prea Sf. S. Mitropolitului, şi apoi a inspectat Şcoala Centrală de fete şi Şcoala Technică. In toate locurile, Domnitorul a exprimat mulţumiri şi la Spitalul central al casei Sf. Spiridon, Inălţimea Sa a felicitat pe Dr. Bendella, ca membru al epitropiei. Dela Şcoala Technică, Inălţimea Sa s'a dus în mai multe librării, unde a cumpărat diferite cărţi, destinate a fi începutul unei biblioteci pentru şcoala Centrală de fete. Seara, Inălţimea Sa a asistat la o reprezentaţie dată de Teatrul German, în onoarea Inaltului oaspete, unde s'a recitat un Prolog şi s'a representat un tablou alegoric.

Sâmbătă, Principele acordă mai multe audienţe, apoi visitează Şcoala Militară, casarma de Artilerie dela Copou, casarma de pe piaţa Palatului Administrativ şi casarma din casele D-lui Mavrocordat. Seara, s'a dat un prânz, la care au fost invitaţi Consulii şi mai mulţi funcţionari civili şi militari superiori.

I se prezentară cu acest prilej Inginerii Căilor Ferate Iaşi-Cernăuţi-Lemberg, ce se pusese în execuţiune de câtvà timp, ceeace 'l face pe Prinţ să noteze cu mândrie în ziarul său intim : „Din anul acesta voiu fi căsătorit şi voi aveà Căi Ferate".

Prinţului i se anunţă din Paris, după cum Insuşi relatează în *Memoriile Sale*, că „se fac unele intrigi spre a se provocà *o revoluţie în Bucureşti*, şi că asemenea lucruri sunt cu ştirea şi participarea chiar şi a oamenilor politici din Viena. Dela rechemarea Misiunei militare franceze, s'a găsit în Bucureşti *un pretendent de tron convenabil*; un fiu al fostului hospodar ar fi ales în vederea acestui proect. Se ia ca pretext la Paris că, dela retragerea lui Brătianu, Prusia exercită de fapt guvernarea în România prin Consulul ei general".

Duminică 13 April I. Sa a asistat la Sfânta Leturghie în biserica Metropolitană şi a visitat în urmă Spitalul Militar. Intorcându-se la quartierul princiar, a primit Curţile şi Tribunalele, pe profesorii şi învăţătorii şcoalelor secundare, o deputaţiune de comercianţi şi corpul farmaciştilor. După aceea I. Sa s'a dus să viziteze Şcoala de fete a Sântei-Marii, fundată de Prea Sf. Mitropolit, şi Şcoalele de fete ţinute de maicele Sionului, şi a încheiat primblările sale făcând o visită Doamnei Elisabeta Palladi, mama Principelui Grigore M. Sturza, şi D-nei Maria Rosetti-Roznovanu.

La 14 Aprilie, Prinţul primeşte pe D-l Ludovic Steege, acreditat ca Agent diplomatic la Petersburg şi Berlin, şi-i dă scrisori de recomandare către Impăratul Alexandru al II-lea şi Prinţul Gorciacoff, cum şi către Regele Prusiei şi Contele Bismark, căruià îi mulţumeşte pentru scrisoare cu acest prilej.

Prinţul moştenitor Leopold de Hohenzollern a trecut în acea zi frontiera română şi petrece noaptea la Botoşani. Prinţul Carol I îl aşteaptă cu nerăbdare febrilă.

Apoi, în ziua de 15 April, Domnitorul însoţit de Ministrul de Interne M. Cogălniceanu, vizitează ospelul Primăriei.

La scară fu primit de Primar şi de Prefectul oraşului şi condus în salonul principal. Aicea M. Sa a studiat cu multă atenţiune planurile imaşului înconjurător Iaşului, şi a exprimat dorinţa de a se luà de îndată măsurile pentru demarcaţiunea limitelor acestor imaşe, conform decisiunei Consiliului de Miniştri şi după planurile păstrate de Comună. Astfel urmează a se pune la dispoziţia Primăriei pământul cuvenit după vechile hrisoave, pentru care Primăria se află de un şir de ani în litigiu, şi pe care numai acum, în urma binevoitoarei îngrijiri a Prinţului Carol I, l'a putut redobândi.

Indată după aceasta M. Sa a cerut să i se prezinte planurile edificiului Teatrului, ce este proectat a se construi pe piaţa Primăriei. După avisul persoanelor competente, între care au fost şi D. Zaharievici, Inginer şef şi Architect al Drumurilor Ferate de aici, M. Sa constatând că planurile nu sunt satisfăcătoare, au propus D-lui Zaharievici, ca prin înţelegere cu Arhitectul Comunei, să studieze terenul pe care să se clădească zisul edificiu, cu care trebue a se înzestrà a doua capitală a României, şi apoi să se facă planul cuvenit pentru asemenea zidire. După aceasta Domnitorul trecând în biurourile Oficiului stărei civile, D-nii ofiţeri au prezentat M. Sale un extract de mişcarea populaţiei Iaşului, în decursul trei-luniei întâia a anului curent, pe care M. Sa a binevoit a'l observa cu toată atenţiunea. De aicea au intrat în Camera Primarului, a cerut a i se prezentà Budgetul Comunei pe anul curent, l'a studiat cu multă atenţiune şi ajungând la articolul pavelelor, a exprimat dorinţa ca Primarul cu Inginerul comunal, să se ocupe în de aproape cu alinierea stradelor şi cu lucrarea pavelelor. Păşind apoi în Cassierie, Primarul a prezentat M. Sale situaţiunea casei comunale, pe care Prinţul a binevoit a o luà cu sine. Pogorându-se apoi în etajul de jos, a visitat cazarma Pompierilor, a exprimat dorinţa a se înfiinţà o muzică la acest corp, şi apoi a trecut prin grajdurile pompierilor, examinând cu minuţiozitate harnaşamentul şi echipamentul cailor; la un moment dat ordonă a se da semnalul alarmei, spre a se vedeà activitatea pompierilor; atunci s'a făcut o mică probă cu pompa cea nouă adusă din Viena, probă care a atras satisfacţiunea M. Sale, pentru abondenţa apei ce consumă şi aruncatul ei la o înălţime considerabilă. Era 11 ½ oara când Prinţul Domnitor, însoţit de Ministrul de Interne, s'a retras din localul Primăriei, întorcându-se pe jos la Palat.

Sosirea în Iași a Principelui Leopold de Hohenzollern.

Tot în acea zi Iașul avù un nou prilej de a'și arătà iubirea și devotamentul pentru prea iubitul ei Domnitor și Augusta Sa familie. In acea zi a fost anunțată venirea în Iași a *Alteței Sale Regale Prințul Leopold de Hohenzollern*, fratele cel mai mare al Domnitorului Românilor, care pe la oara 1 după amiază, împreună cu Ministrul de Interne, Mareșalul Curței și Statul seu Major, plecă spre Lețcani, înaintea prea iubitului Său frate. Abia aflată știrea aceasta, și junimea Iașului se constitui repede în gardă de onoare a M. Sale, spre întâmpinarea Inaltului vizitator. Toți echipați bine și în ținută de gală, călăriră pe lângă echipagiul princiar până la Lețcani, unde adăstară venirea oaspelui. Alteța Sa Regală sosind pe la oarele 5 seara la Lețcani, a fost adânc mișcat de bucurie la vederea Augustului Său frate, pe care de trei ani trecuți nu 'l văzuse. Erà un spectacol măreț a vedeà pe ambii frați atât de înalt puși, priviți de atâția oameni, cu ochii de speranțe mari pentru viitor, îmbrățișându-se cu ardoarea aceea, care manifestează o iubire adâncă de familie.

Trecând primele elanuri de bucurie, Prințul Carol I după ce prezentă însuși elita societăței, care eșise întru întâmpinarea Augustului oaspe, Il invită a luà loc în echipagiul Princiar, spre a intrà în Iași. Ajunși pe la oarele 6 la bariera Păcurari, în mijlocul strigărilor entusiaste ale mulțimii, ambii Auguști frați au fost primiți de Primarul și Membrii Consiliului Comunal. Primarul adresă Augustului vizitator cuvinte de bună-venire în numele orașului, care pentru prima oară avù fericirea de a fi vizitat de Alteța Sa Regală, și apoi, invitat de M. S. Domnitorul, luă loc în echipagiul Princiar.

In mijlocul unei bucurii generale, cortegiul înaintà în sunetul clopotelor și a bubuitului tunurilor, spre locuința Domnească, unde Mitropolitul cu înaltul cler și elita societăței, depuse felicitările cuvenite.

Veselia generală s'a mai manifestat încă odată, la apunerea soarelui, căci tot orașul a fost iluminat spontaneu și splendid.

Din însemnările intime ale Prințului, vedem că El nu găsește pe fratele seu Leopold schimbat, dar acesta observă pe fizionomia tânără a fratelui mai mic urmele celor *trei ani de griji*.

Prințul Leopold aduce o ploae de vești și scrisori dela întreaga familie. Prințul Carol Anton, tatăl, scrie între altele, asupra căsătoriei proectată a Domnitorului Românilor.

„. . . .*E. W.* (*Elisaveta de Wied*) e desigur superioară celorlante, sub raportul cunoașterei lumei, a spiritului și a științei. Ea e drăguță, plăcută și fizionomia ei arată bunătatea inimei sale; — e foarte cultă și chiar excepțional de bine înzestrată... Prințesa excelează și în cunoașterea limbelor... Ea vorbește în perfecție franceza și engleza, și instrucția ei e cum s'ar zice, universală".

A doua zi Prințul Carol cu ocasia visităreì spitalului Central, al Sf. Spiridon numì în prezența tuturor, pe unul dintre cei mai vechi și laborioși medici Primari din acest spital, Doctorul Aristide Bendela, în calitate de Epitrop, în locul devenit vacant prin moartea regretabilă a D-lui Iacovachi Leon.

In acea zi, 16 April, Prinţul Domnitor îşi primblă fratele atât în întregul oraş, cât şi prin împrejurimi, arătându-i toate frumuseţile naturale şi monumentele istorice ale vechei Capitale a Moldovei.

Serbarea Sf. Paşti.

In Joia Mare din săptămâna Patimilor, 17 April, curtea Mitropoliei ieşane erà înţesată de o lume imensă, care de obiceiu se adună în fiecare an pentru ceremonia religioasă, dar mai ales de astă dată ştiind că au să asiste la slujba dumnezeiască cei doi Prinţi, ce se aflau atunci în Iaşi, venise într'un număr covârşitor.

O estradă fu ridicată în curtea Mitropoliei, prin îngrijirea Primăriei, estradă acoperită pe dintregul cu covoare, şi având în dreapta două scaune înălţate pentru Domnitor şi Prinţul Leopold. Doisprezece preoţi venerabili reprezentau cei doisprezece Apostoli şi Eminenţa Sa Mitropolitul Calinic, erà să facă în persoană spălarea picioarelor, când o ploaie cu vânt neaşteptată, silì pe toţi a stà în biserică, unde această ceremonie s'a terminat, faţă cu M. S. Domnitorul şi Augustul seu frate. Tot în acea zi M. Sa a mai vizitat seara biserica Catedrală, unde a asistat la toată ceremonia bisericească uzitată, de unde eşind, a vizitat şi biserica Sf. Spiridon, unde serviciul divin nu se terminase încă. In Vinerea Mare, Domnitorul se duse iarăşi la Catedrală, asistând la ceremonia funerară, în amintirea depunerei corpului lui Christ în mormânt. Prohodul, cântat de Eminenţa Sa Mitropolitul, înconjurat de înaltul său cler şi acompaniat de corul muzicei vocale, erà ceva înălţător şi pătrunzător. In mijlocul unei lumini strălucitoare, această ceremonie se termină prin conducerea imaginei corpului lui Christ (Sf. Aer) la mormânt, purtând-o deasupra capetelor lor atât Auguştii fraţi cât şi înaltul cler.

Sâmbătă în 19 April, noaptea la 12 ore, mulţimea pioasă se duse iarăşi la biserica Catedrală, spre a asistà la ceremonia Invierei D-lui Nostru Isus Hristos. M. S. Domnitorul şi Augustul seu frate, Alteţa Sa Regală Prinţul Leopold, suitele ambilor Principi, elita societăţei, reprezentanţii autorităţilor civile şi militare, precum şi Consulii puterilor străine, se aflau în biserică. Em. Sa Părintele Mitropolit oficiă înconjurat de o suită de clerici în veştminte de pompă. La finirea ceremoniei, când în sunetul clopotelor se cântà Invierea Domnului Nostru, Eminenţa Sa Mitropolitul înconjurat de clér şi însoţit de Ambii Prinţi şi tot publicul adunat, eşi în curtea Mitropoliei, pe estrada construită acolo, spre a da binecuvântare populaţiunei întregi şi a vesti ştirea îmbucurătoare de *Christos a înviat!*

Acì pe lângă sublima ceremonie se prezintă o scenă de care asistenţii rămaseră adânc mişcaţi. La scara estradei se aflau aduşi mai mulţi condamnaţi, cari aşteptau dela indulgenţa Domnitorului graţierea lor. M. Sa voind ca să se resimtă bucuria zilei aceştia şi în mijlocul nenorociţilor, ce pentru fapte condamnabile fusese supuşi pedepsei celei mai mari pentru un om, a uzat de prerogativa cea mai frumoasă a unui Domnitor, şi a graţiat mai mulţi condamnaţi din Penitenciarul de Iaşi şi acel de Dobrovăţ. Erà un spectacol măreţ

a vedeà aceşti nenorociţi, salutând împreună cu ziua Invierii Domnului nostru şi ziua învierei lor la libertate, şi bine cuvântând Augusta mână care a sfărâmat cătuşele în care zăceau.

Ministrul de Interne Cogălniceanu a pus la disposiţia Direcţiei Penitenciarului suma de 500 lei noi, în favoarea acestor graţiaţi.

La orele patru de dimineaţă, după finirea liturghiei, ambii Prinţi au vizitat pe Eminenţa Sa Mitropolitul, unde după datinele străvechi, atât de mult respectate de M. Sa, îi aşteptà un dejun splendid. Aci, după felicitările depuse M. Sale de toţi cei prezenţi, M. Sa ridicând un toast în sănătatea şi prosperitatea urbei Iaşi, mulţămì Ieşenilor cu cuvinte graţioase şi pline de un adevărat simţimânt înalt, pentru buna primire ce i-a făcut Iaşul, capitala Sa a doua, promiţând a 'şi aduce în totdeauna aminte cu plăcere de zilele cari le-a petrecut în mijlocul Ieşenilor. Ministrul Cogălniceanu respunzând la graţiosul toast a arătat în numele Românilor, deplina recunoştinţă Alteţei Sale Regale Principelui Leopold, pentru onoarea ce a făcut Iaşului, visitându-l. Prinţul Leopold răspunse şi mulţămì pentru cordiala primire ce 'i s'a făcut în vechea Capitală a Moldovei.

In fine Primarul ridicând o cupă, zise câtevà cuvinte bine simţite, mulţămì M. S. pentru continua solicitudine ce o arată pentru Iaşi, declară în numele cetăţenilor Iaşului devotamentul lor către Augustul lor oaspe, şi exprimă dorinţa de a vedeà pe Măria Sa sălăşluind cât mai mult în mijlocul Ieşenilor. Strigăte entusiaste de Ura ! urmară fiecărui toast.

Dela Mitropolie Măria Sa şi Principele Leopold, înconjuraţi de casa Lor civilă şi militară, însoţiţi de Miniştrii de Interne şi Justiţie, precum şi de Colonelul Lecca, comandantul ad-interim al Diviziei, veniră la Palatul Administrativ, unde erau aşezate mese pentru soldaţii Regimentului 7 de Infanterie, cum şi pompierii şi jandarmii. Bucuria erà pe toate feţele şi Inălţimea Sa salutând trupele, ele I-au răspuns în chipul cel mai călduros.

Carol-Vodă intrând apoi în localul pompierilor, Comandantul în numele corpului, a rostit :

Prea Inălţate Doamne!

Pompierii se găsesc foarte fericiţi, că Măria Voastră a-ţi binevoit a le face onoarea de a veni printre dânşii, şi această onoare nu o vor uità niciodată. Să trăiţi Măria Voastră ! să trăiască ilustra Voastră dinastie !

Măria Sa a respuns :

Vă mulţumesc cu plăcere şi vă urez prosperitate.

De aci Măria Sa a trecut pe la diferite mese ale jandarmilor şi Regimentului 7, ciocnind ouă cu soldaţii, felicitându-i şi gustând din mâncarea lor ; apoi a binevoit a asistà la dejunul pregătit pentru Oficerii numitului Regiment.

Colonelul Lecca a ridicat următorul toast :

Prea Inălţate Doamne!

Pentru onoarea ce ne face venirea Măriei Tale şi a Augustului Vostru frate, în mijlocul nostru, pentru serbarea acestor zile solemne, permiteţi-mi, Prea Inălţate Doamne, ca în numele corpului, ce din încrederea Măriei Tale comandez, să fiu intrepretul sentimentelor de devotament, de supunere şi de iubire ce întregul corp are pentru persoana Inălţimei Voastre şi a Augustului Vostru frate, a cărui venire între noi este o nouă dovadă de buna voinţa ce animă pe întreaga dinastie, pentru destinele României.

Prea Inălţate Doamne!

Deviza Augustei Voastre dinastii, *Nimic fără Dumnezeu*, scrisă pe armele şi stindardele României, adânc împlântată în inimile tuturor Românilor, ne leagă pe noi oştenii Români a strigà pentru fericirea României : *Nimic fără Domnilor* !

Să trăiţi Inălţimea Voastră ! Să trăească Augustul Vostru frate oaspele Român ! Să trăească Auguştii Voştri părinţi şi întreaga Dinastie !

La acest toast sincer, Măria Sa, mişcat de emoţiunea celui ce-l ridicase, strângându-i mâna, răspunse :

Aceste cuvinte bine simţite, Mă fac să 'mi amintesc cu plăcere, că mă aflu în mijlocul Regimentului 7, căruià sunt prea fericit a'i arătà mulţumirea ce simt pentru devotamentul sincer ce-mi poartă. Să trăiască Regimentul al 7-lea !

Deşi vremea erà înaintată, Domnitorul însă merse la Şcoala Militară, spre a o felicità şi a-i dovedì că nu o uită nici odată.

De acì trecù la Copou, unde îl aşteptà Regimentul al 2-lea de artilerie; văzù trupa şi binevoind a gustà din dejunul oficerilor, şeful Regimentului ridică acest toast :

Prea Inălţate Doamne!

Venirea Măriei Tale în mijlocul oficerilor Regimentului al 2-lea de Artilerie mă face a fi interpretul întergului corp, pentru sentimentele de devotament şi de iubire ce animă pe oficerii acestui corp. Până când Regimentul al 2-lea de Artilerie va puteà proba prin fapte devotamentul său pentru Augusta Voastră persoană, permiteţi-mi a urà Măriei Voastre ani lungi şi fericiţi pe tronul României.

Măria Sa respunse :

Mulţumesc Regimentului al 2-lea de Artilerie de sentimentele sale şi sunt foarte fericit că mă găsesc în mijlocul unui corp creat de mine.

Apoi Locotenentul-Colonel Anghelescu, mai ridică următorul toast :

Fericiţi de a posedà Măria Ta, în mijlocul nostru, pe prea iubitul frate al Prea Augustului nostru Suveran, port acest toast pentru Alteţa Sa Regală Principele Leopold şi Augustei Sale familii !

Principele Leopold mulţămì cu graţiozitate corpului oficeresc.

Principele Leopold de Hohenzollern, fratele Principelui Carol I.

Domnitorul după acea, pe la orele 7 dimineaţa plecă la quartierul Său, vesel că a putut apreciă devotamentul şi dragostea ce 'i poartă oastea.

La 1 oară postmeridiane M. Sa a binevoit a primi felicitările autorităţilor şi a cetăţenilor Ieşeni, convorbind cu fiecare în deosebi, cu afabilitatea şi graţiozitatea Sa obicinuită. Intre numerosul public adunat acolo se aflà şi Consiliul Comunal, care în urma votului luat, voi a depune M. Sale mulţumirile sale respectuoase pentru binevoitoarele intenţiuni arătate urbei noastre, şi mai ales pentru rezolvirea cestiunei imaşurilor, în avantagiul Comunei, prin solicitudinea M. Sale şi a Ministerului Măriei Sale.

Luni în 21 ale curentei, Măria Sa Principele Domnitor a vizitat lucrările staţiunei drumului ferat şi fu primit la sosirea Sa de D. Iulian Zacharievici, Inginerul-şef al Companiei drumurilor ferate Lemberg-Cernăuţi-Iaşi, însoţit de personalul inginerilor însărcinaţi cu direcţiunea lucrărilor.

Măria Sa a examinat cu cea mai de aproape luare aminte şi în cele mai amănunte detailuri toate planurile staţiunei şi ale gărei călătorilor, şi apoi a vizitat toate lucrările executate până atunci.

In urma vizitei făcută de Domnitor la gara drumului ferat, Inginerul Zaharievici fu onorat cu o invitare la prânzul Măriei Sale.

Intors de acolo pe la orele 2, M. Sa se suì în echipagiu şi se duse la Poeni, proprietatea M. Sale; în această mică excursiune a fost acompaniat de Augustul seu frate şi suita Domnească. Dela Poeni M. S. s'a întors pe la orele 7 seara.

Seara Prinţul Carol I primì încă odată pe concesionarul drumului de fier Strussberg, care în cursul întregei seri îi expuse diferitele neînţelegeri iscate între el şi membrii guvernului Central din Bucureşti.

Marţi în 22, ziua destinată pentru plecarea Domnitorului, o deputaţiune de cetăţeni din foburgurile Iaşului, a venit să felicitеze pe M. Sa, oferindu'i productele culturei lor. Prinţul s'a întreţinut cu cunoscuta Sa afabilitate cu ei, şi apoi a dăruit fiecăruià câte o sumă de bani. Inainte de a se sui în trăsura de voiaj, Ş'a luat ziua-bună dela Eminenţa Sa Păr. Mitropolit Calinic, şi dela toţi acolo aflători; şi numărul nu erà mic, căci populaţiunea avidă de a vedeà încă odată pe iubitul ei Domnitor, se aflà reprezintată prin tot ce Iaşul are mai însemnat şi mai distins.

După aceasta Domnitorul invită pe Primarul oraşului să exprime din nou Ieşenilor, mulţămirile sale pentru dragostea şi buna primire de care a fost adânc mişcat. Principele Leopold exprimă deasemenea tuturor mulţămirile Sale, cu multă amabilitate.

Precum în totdeauna aşà şi acum prezenţa Prinţului Carol I în Iaşi, s'a semnalat prin un şir de binefaceri. Inainte de a plecà M. Sa înmână Primarului suma de 2.000 lei noui, pentru a se distribuì la persoane nevoiaşe, care se ruşinează a cere ajutor; o altă sumă de 1000 lei noui pentru Institutul Sfânta-Maria; 1000 lei noui pentru Teatrul Român, şi 400 lei noui pentru acel German. Osebit de aceste sume, M. Sa au încredinţat D-lui Primar şi *un potir de argint*, suflat cu aur şi lucrat cu multă eleganţă, spre a se da la una din bisericile care sunt lipsite de un asemenea obiect preţios, — odoare care au fost apoi încredinţate Epitropiei bisericei Sf. Vasile din Tataraşi.

Carol Vodă a plecat apoi Marţi în 22 April din Iaşi, spre a visità dimpreună cu Augustul seu frate Mânăstirile din Moldova.

La marginea judeţului Iaşi fu întâmpinat de D. Ghiţescu, Prefectul judeţului Suceava, iar la Paşcani de D-l Mârzescu, Prefectul judeţului Iaşi şi D-l Nicolai Rosetti-Rosnovanu proprietarul moşiei Paşcani, care făcând Inălţimei Sale o primire strălucită, oferì ambilor Auguşti fraţi un dejun, care n'a durat mai puţin de o oră.

Dela Paşcani, unde Domnitorul a visitat staţiunea drumului de fer în construcţiune, plecară cu toţii spre Mânăstirea Agapia.

Dispoziţia luată de Principe pentru repararea Mânăstirei Neamţul.

Incă din ziua de 16 April, Prinţul Carol I fiind pus în cunoştinţă de mai mulţi membri ai Inaltului cler ieşan, cum şi de cetăţeni de samă ai Iaşului, de starea de aproape ruină în care se aflà pe atunci Mânăstirea Neamţul, promise şi chiar interveni imediat, prin o scrisoare personală către Ministrul Instrucţiunei publice şi al Cultelor, ca să se iee cât mai neîntârziat măsuri de restaurarea acestui prea important monument istoric şi sfinţit, de cea mai mare însemnătate pentru trecutul întregului neam românesc.

Iată scrisoarea de care e vorba:

Domnule Ministru.

Sfânta Mânăstire Neamţul este nu numai întâia Lavră a României, dar şi un monument istoric al Patriei. Ca atare, acest dumnezeiesc locaş merită toată veneraţiunea şi solicitudinea mea şi a Guvernului meu.

Sunt acuma câţivà ani, de când această mânăstire a devenit prada unui teribil incendiu. Din momentul acela, erà o datorie şi o sufletească mulţumire pentru mine, de a recomandà Ministeriului restaurarea Dumnezeescului locaş; şi se cuvine să recunosc, că o parte din zidurile arse s'au şi reparat.

Insă mai este mult de făcut pentru a redà sfintei Lavre, vechea sa splendoare; spre a ajunge la aceasta cu o oră mai înainte, eu socotesc dar, că chipul cel mai nimerit şi mai practic, este a se rândui o comisiune ad-hoc, compusă din bărbaţi locali şi cunoscuţi prin simţimintele lor de pietate către această mânăstire, şi în capul cărora vor trebui să fie negreşit prea cuviosul Stareţ al mânăstirei Neamţu şi Secul, şi Prefectul judeţului.

Acestei Comisiuni se vor pune la dispoziţiune sumele prevăzute din casa Statului, şi la neajuns voiu aveà ca o sufletească mângâiere de a contribuì şi eu.

Voind a urmà de aproape lucrările de restauraţiune şi a le da o personală impulsiune, Eu îmi rezerv preşedinţia acestei Comisiuni.

Sper că în chipul acesta, încă în anul curent, sfânta Lavră a Neamţului şi Secului se va înălţà din ruinele sale, cu o reînoită splendoare; şi dar şi

aştept ca dumneata să-mi înfăţişezi cât mai curând decretul pentru numirea Comisiunii.

Cu această ocaziune, îţi reînoiesc expresiunea bunelor mele sentimente pentru d-ta.

CAROL.

Iaşi, 16 April 1869.

Presa ieşană despre primirea făcută Domnitorului.

Presa locală, în tot timpul cât Domnitorul fu în Iaşi, publică multe articole, în cari dădù samă de chipul primirei ce se făcù Principelui Carol I, exprimând fiecare foaie în feliul şi după opiniele ce reprezintà, simţiminte respectoase şi de curtenire. Foaia *Secolul al Nouăsprezecelea*, din 12 April 1869, conţine însă un articol mai deosebit, ce credem util a-l reproduce :

Primirea ce s'a făcut de astădată în Iassy Prinţului Domnitor, zice numita foaie, este un ce pe care pana cea mai abilă nu este în stare a-l descrie, cu atât mai puţin noi nu vom încercà a o face, căci orice ar zice cinevà, totuşi nu ar zice decât prea puţin. Entuziasmul poporului, bucuria ce domnià în toate inimele şi care erà desenată pe faţa fiecăruia, sunt lucruri ce se pot simţi numai, nu însă şi descrie.

Acum ca niciodată, Principele a fost primit în oraşul nostru nu numai de întreaga populaţiune ieşană, ci toată partea României de dincoace de Milcov s'a întrunit în această a doua Capitală, pentru a depune la picioarele iubitului său Domnitor manifestările de recunoştinţă, de iubire şi devotament.

De mai multe zile trăsurile curgeau pe toate barierile, astfel că la sosirea M. Sale, populaţiunea Iaşului erà îndoită decât de ordinar, nu mai găseà cinevà la hoteluri odăi, şi la fiecare casă erau oaspeţi veniţi înadins pentru a serbà intrarea Domnitorului în a doua sa reşedinţă.

Ieşenii din familiile cele mai notabile a Iaşului, au eşit călări până la *Leţcani*, şi sute de trăsuri au mers întru întâmpinarea Domnitorului, unele până la Podul-Iloaei şi altele până la Târgu-Frumos, chiar cale de două poşte. Autorităţile civile şi militare, corpul comercianţilor şi al industriaşilor, cu drapeluri tricolore în mâini şi alţi cetăţeni, aşteptau la bariera Păcurari sosirea M. Sale.

La ora $7\frac{1}{4}$ sunetul clopotelor şi bubuitul tunurilor anunţau intrarea Domnitorului; în acel moment oraşul întreg s'a transformat într'o mare flacără, atât de numeroase erau focurile bengale, focurile de artificii şi luminile ce se aprinsese pretutindeni. Un ura neîntrerupt a însoţit pe M. Sa dela barieră până la biserica Catedrală, şi de aici până la casele domnului Cogălniceanu, destinate pentru locuinţa M. Sale. Bandele de muzică au traversat toate stradele până când o ploaie binefăcătoare a trimis pe fiecare pe la locuinţa sa.

La efectuarea celor mai mari opere naţionale, şi chiar atunci când s'a proclamat Unirea, acest fapt urzit şi săvârşit în Iaşi, ei bine ! nici chiar atunci entuziasmul Ieşenilor nu erà egal cu acela din seara de 9 April. Şi pentru ce aceasta? Pentru că Principele a parvenit a alungà dela cârma Statului pe acel regim îngrozitor, care a supt ţara trei ani în şir, şi a adus în jurul tronului bărbaţi ca d-l Cogălniceanu, în care ţara are deplina sa încredere.

O ! şi Alexandru II, Impărat peste 70 milioane de popor, viziteazǎ câte odată Varşovia, aceasta a doua sa Capitală; dar dacă acest Despot s'ar fi aflat în acest moment în Iassy, el ar fi văzut ceeace n'a văzut încă în viaţa lui : entuziasmul spontaneu a unui popor liber, şi desigur gelos de Carol I.

Alte manifestări pentru Domnitor.

Caşi în anii precedenţi, Administraţiile publice şi cetăţenii Ieşeni, ţinură să celebreze zilele însemnate de aniversare ale naşterei, venirei şi suirei pe tronul României, a iubitului lor Domnitor, Prinţul Carol I.

Astfel, şi în ziua de 10 Mai 1869 toată populaţiunea mai de samă a Iaşului se întruni în biserica Catedrală, unde se celebră în presenţa tuturor reprezentanţilor puterilor streine şi ale autorităţilor civile şi militare, un *Te-Deum*, oficiat de I. Prea Sf. Mitropolit Calinic, asistat de înaltul cler. După sfârşirea ceremoniei religioase, garnizoana Iaşului, în mare ţinută, defilă înaintea Comandantului Diviziunei şi statul său major, în urma cărora toţi acei citaţi mai sus, in corpore se îndreptară spre Palatul Administrativ, unde Prefectul în numele Guvernului, primi felicitările tuturora.

Felicitările aduse de autorităţi şi mulţime, şi varietatea lor, scrie *Progresul*, din care reproducem aceste rânduri, nu se pot descrie în întregul lor; ne mărginim numai a arătà depeşa făcută de Primarul Municipiului, în urma votului Consiliului Comunal, reprezentanţilor în drept ai cetăţenilor Iaşului :

Domnilor Deputaţi şi Senatori Ieşeni,

Bucureşti.

Consiliul comunal al Urbei Iaşi, prin organul subscrisului, vă roagă să binevoiţi a vă întruni şi a depune Inălţimei Sale Principelui Domnitor, respectuoasele felicitări şi încredinţarea devotamentului sincer al acestei urbe, pentru ziua de 10 Maiu, aniversarea suirii Inălţimei Sale pe tronul României. Sunt ferice a fi interpretul acestor sentimente.

Primar, *Ioan Antoniadi.*

In afară de aceasta, în seara de 10 Mai tot oraşul a fost splendid iluminat şi, favorat de un timp frumos, toată lumea preumblându-se pe strade în sunetul muzicelor, a încheiat ziua cu aceiaşi veselie cu care a început-o.

Pentru căsătoria Principelui Domnitor.

Vestindu-se în Iaşi intenţiunea Principelui Domnitor Carol I, de a se căsători cu Principesa Elisaveta de Wied, se simţi o bucurie imensă la gândul că Dinastia românească îşi va fixà definitiv obârşia şi viitorul ei. Toate autorităţile, sub impulsul fruntaşilor oraşului, adresară telegrame de felicitare Inalţilor Logodnici. Intre cele dintâi fu acea a Prefectului de Judeţ, şi în cuprinsul următor :

Inălţimei Sale Prinţului Domnitor Carol I.

Neuwied, lângă *Coblenz.*

Măria Ta!

Autorităţile administrative şi militare ale urbei Iaşi, a doua Capitală a României, se simţesc fericite a se puteà asocià la sborul de bucurie a întregului popor român, pentru a exprimà Inălţimei Voastre şi ilustrei Asociate, viitoarea Suverană a României, toate felicitările lor, simbolul celui mai perfect devotament şi supunere.

Inălţăm rugi la cer ca această fericită şi augustă uniune să fie pentru România cununa fericirei !

Indrăznim a rugà pe Alteţa Voastră de a fi interpretul nostru pe lângă ilustra viitoare Soţie a Măriei Voastre, şi a exprimà astfel Alteţei Sale, că amorul poporului român, este gajul cel mai preţios al inimei Inălţimei Voastre !

Trăiască România! Trăiască Carol I! Trăiască Ilustra fidanţiată Principesa Elisabeta de Wied, viitoarea Suverană a României!

Prefectul judeţului, *G. Mârzescu.*

Iată şi telegrama autorităţei Comunale:

Măriei Sale Domnitorului Românilor Carol I,

Neuwied pe Rhin.

Vocea Românilor v'a pus pe tronul ţării lor. Providenţa v'a dat în mână destinatele ei. Un tron şi o dinastie binecuvântată e speranţa cea mai frumoasă pe care o avem. Dumnezeul părinţilor noştri aibă sub divinul său scut pe prea iubitul nostru Domnitor Carol I şi pe Principesa Elisaveta de Wied, Augusta şi Graţioasa Mireasă şi Doamnă a Românilor. Municipiul Iaşii într'un glas de bucurie strigă până la Rhin: „Trăiască Suveranul şi Suverana Românilor, Carol şi Elisaveta".

Primar, *Dimitrie Gusti.*

Consilieri: *Dr. Anastasie Fătu, Neculai Măcărescu, Alexandru Racoviţă, Haralambie Cernea, Dimitrie Lupu, Costică Cerchez.*

La aceste acte de devotament şi bună urare, Domnitorul răspunse imediat prin următoarea depeşă telegrafică, adresată dela Neuwied, Prefectului districtului Iaşi:

D-lui Mârzescu, Prefect,

Iaşi.

Binevoiţi, Domnule Prefect, a exprimà din partea Mea şi din partea Principesei Elisaveta, mulţumirile noastre tuturor autorităţilor administrative şi militare, pentru felicitările trimise prin intermediul D-Voastre. Sunt încredinţat că locuitorii din Iaşi, a doua Mea Capitală, a căror simţiminte de devotament pentru dinastia Română îmi sunt atât de cunoscute, vor aveà aceeaşi dragoste pentru viitoarea lor Suverană, care dimpreună cu mine este chemată a participà la sarcina frumoasei misiuni, pe care naţiunea română mi-a încredinţat-o.

CAROL.

Căsătoria Prinţului Domnitor efectuându-se, la intrarea Suveranilor în Bucureşti unde li s'au făcut primirea cea mai strălucită, nu mai puţin a contribuit şi Iaşul.

In ziua de 12 Noembrie 1869, s'a celebrat în locaşul Sft. Mitropolii un serviciu divin, la care au asistat toate autorităţile civile şi militare, representanţii puterilor garante şi un foarte numeros public. Toate trupele aflătoare în garnisoana Iaşi au asistat la această serbare; după finirea serviciului Divin, Prefectul judeţului Gh. Mârzescu a primit felicitările cuvenite, atât ale autorităţilor civile, militare, ale clerului, ale Consulilor streini, cât şi a mai multor notabili cetăţeni. Seara tot oraşul a fost splendid iluminat, muzicile militare şi civile cântau ariile cele mai frumoase naţionale pe toate stradele; numeros public traversà oraşul; veselia erà exprimată pe feţele tuturor, pentru că fiecare Român a ştiut cum să serbeze o asemenea zi fericită pentru viitorul ţărei lor.

Darul Principesei Elisabeta.

Puţine zile după sosirea în Bucureşti a Auguştilor noi căsătoriţi, M. Sa Elisaveta Doamna a trimes Ministrului-Preşedinte al ţărei, următoarea scrisoare:

ELISAVETA-DOAMNA

în costum naţional.

Domnule Ministru-Preşedinte,

Adânc mişcată de simpatica primire, al cărei obiect am fost din partea naţiunii române, şi doritoare a consacrà memoria zilei intrării Mele în Capitală, pun la dispoziţia d-voastre 10.000 franci, rugându-vă să binevoiţi a afectà procentele lor la formarea unui mic dar pentru 8 fete sărmane, din care 4 în Bucureşti şi 4 în Iaşi, pentru ziua aniversării de 12 Noemvrie.

Vă rog, Domnule Preşedinte, să aveţi bunătate a luà dispoziţiunile ce veţi crede cele mai cuviincioase, pentru realizarea acestei dorinţe, şi să primiţi tot în acel timp expresiunea sentimentelor mele cele mai distinse.

Bucureşti, 16 Noemvrie 1869.

ELISABETA

Banii donaţi cu această ocaziune de Elisaveta Doamna a constituit în Iaşi, după votul Consiliului Comunal, un *fond inalienabil*, despre care vom vorbì mai departe, şi care a servit şi serveşte încă şi azi, ca ajutor de înzestrare a multor fete sărace din localitate.

Iaşul vechiu, după o ilustraţie germană.

CAPITOLUL VIII.

A şesea venire în Iaşi a Principelui Carol I, şi întâia venire a Principesei Elisaveta. April 1871.

Manifestaţiile antidinastice din Bucureşti şi ecoul lor în Iaşi. Scrisoarea Principelui Carol I presupusă cătră Auerbach. Protestarea Ieşenilor.

n cursul lui April 1870, se proectase şi se făcuse chiar pregătiri de autorităţile ieşene pentru a se primi în chip măreţ, atât pe Domnitor, cât şi pe tânăra Sa Doamnă, ce trebuià să puie pentru întâiaş dată piciorul pe pământul foastei Capitale a Moldovei, — însă, împrejurări de ordin politic, petrecute în Bucureşti, şi cari, în un oarecare grad dăduse ingrijiri puternice familiei Domneşti, cum şi celor mai de samă conducători ai ţărei, — făcură ca Prinţii, Guvernul şi cetăţenii Ieşeni, să renunţe la obicinuita venire şi primire domnească, cum se deprinsese în fiecare an dela întronarea Prinţului Carol. Şi aceasta cu părerea de rău a tuturora, dar mai ales a Ieşenilor, cari doreau să vadă şi să facă cunoştinţa tinerei lor Suverane, despre care se auzise tot binele, şi a căreia munificenţă folosise din momentul sosirei sale în Bucureşti, atât ţărei în genere, cât şi Iaşului în special.

Pela începutul lui 1871, lucrurile nu păreau mai îmbunătăţite; sesiunea de iarnă a Corpurilor Legiuitoare dăduse mult de furcă guvernanţilor, şi pricinuise şi Dinastiei neplăceri, cari înfluenţau urât asupra tuturor afacerilor publice, dar mai ales asupra spiritului vrednic şi mândru al Domnitorului, ce se vedeà atacat, când pe tema afacerei Strussberg, când pe alte căi, mai mult sau mai puţin nedemne.

Faţă cu această situaţie, Prinţul crezu că trebue să se dee în vileag intrigile unora din acei ce-i stinjiniau toate bunele sale intenţiuni şi îl făceau să se gândească un moment chiar a părăsi noua sa patrie, cătră care 'şi arătase toată dragostea şi tot devotamentul, pe care un

om de talia sa puteà să 'l dee unei atare ţări. Ca astfel, El închipui o scrisoare, destinată publicităţei, şi adresată unui amic anonim, — pe care însă presa din ţară îl presupuse a fi *Auerbach*, scrisoare ce fu publicată mai întâi, în ziarul german *Augsburger Allgemeine Zeitung*, din 15/27 Ianuar 1871 şi fu reprodusă apoi în multe alte foi din străinătate, precum şi, după aceia fu tradusă şi îndelung comentată în presa din ţara noastră.

Textul acestei scrisori fu :

Prea stimate amice,

De mult nu ţi-am mai dat semn de viaţă. Dar aş vreà să fii măcar un ceas în locul meu, ca să te încredinţezi cât mi-e vremea de îmbucătăţită şi plină de muncă, de griji şi de dezamăgiri.

Au trecut aproape cinci ani de când am luat îndrăzneaţa hotărîre de a mă

Vederea generală a Iaş

pune în capul ţărei acesteia, aşà de bogat înzestrată de natură şi totuş aşà de săracă sub alte raporturi.

Aruncând o privire asupra epocei trecute, scurtă în viaţa unui popor, dar lungă în viaţa unui om care tinde spre progres, trebuie să-mi zic că puţin folos am putut aduce acestei frumoase ţări.

Adesea mă întreb : A cui este vina? A mea, care nu am cunoscut caracterul poporului, sau a poporului, care nu vreà să fie condus şi totuş nu e în stare să se conducă singur? Prin numeroasele mele călătorii în toate regiunile celor două Principate şi prin feluritele atingeri cu toate păturile societăţei, am dobândit încredinţarea, că vina nu este nici a mea, nici a poporului în întregimea lui, ci mai ales a celor ce şi-au însuşit dreptul de a conduce Ţara în care s'au născut. Aceşti oameni care şi-au făcut educaţia lor politică şi socială mai mult în străinătate, uitând cu desăvârşire împrejurările patriei lor, nu caută alta decât a aplicà aici ideile de care s'au adăpat acolo, îmbrăcându-le în nişte forme utopice, fără a cercetà dacă se potrivesc sau nu. Astfel nefericita ţară care a fost totdeauna îngenuchiată sub jugul cel mai aspru, a trecut deodată şi fără mijloace dela un regim despotic la cea mai liberală Constituţiune, precum nu o are nici un popor din Europa.

După experienţa făcută, cred că aceasta e o nenorocire cu atât mai mare, cu cât Românii nu se pot lăudà cu virtuţile cetăţeneşti ce se cer pentru o formă de Stat quasi-republicană.

De nu mi-aş fi legat tot sufletul de această ţară binecuvântată, care în alte împrejurări se puteà aşteptà la un viitor strălucit, de mult m'ar fi părăsit răbdarea. Acum însă m'am hotărît la o ultimă încercare, ce probabil mă va face să trec în ochii partidelor de aici şi ai conducătorilor lor ultra-şovinişti, ca lipsit de iubire pentru ţară; dar eu am lăsat la o parte orice consideraţie personală, cu riscul de a-mi pierde poate toată popularitatea. Căci ar fi o neiertată lipsă dela datorie, de-a mai ascunde adevărata cauză a răului şi de a lăsà fără împotrivire viitorul ţării pradă intrigilor de partid.

Ştiu bine că cel ce în unele împrejurări are curajul adevărului şi spune lucrurile pe nume, este adese-ori biruit, şi aşà mi se poate întâmplà şi mie, cu deosebirea însă, pe care o simt cu recunoştinţă, că eu sunt liber de a mă întoarce la o viaţă neatârnată şi lipsită de griji, plină de fericire în mijlocul familiei, şi să reintru în scumpa ţară unde m'am născut şi al cărei magnet puternic n'a încetat de-a mă atrage în momentele cele grele, prin care am trebuit să trec.

de pe dealul Galata.

Imi pare numai rău din toată inima, că bunele mele intenţii au fost aşà de puţin înţelese şi cu ingratitudine răsplătite. Dar fiindcă împărtăşesc această soartă cu cei mai mulţi muritori, voi şti să mai aflù mângâere şi în societatea unor oameni inteligenţi, mai ales în cercul animat al D-tale, voi uità încetul cu încetul aspirările mele din trecut.

CAROL

Cuprinsul acestei scrisori căzù ca o bombă în Iaşi; impresia ce o făcù între principalii oameni politici ai Moldovei fù cu mult mai puternică decât între cei ai Bucureştiului. Mulţi se indignară la descoperirea intrigilor urzite în Capitala ţărei, cari tindeau la a face viaţa nesuferită Principelui Carol, ce dăduse atâtea dovezi de simpatie şi pentru întreaga ţară, şi în special pentru Iaşi.

Ieşenii crezură de datoria lor să se întrunească îndată, în mare număr, în ziua de 25 Ianuar, în casa Senatorului Nicolai Drossu, spre a se sfătuì atât asupra împrejurărilor anunţate în scrisoarea Domni-

torului, cât şi asupra surprinzătoarelor urmări ce ar puteà provoca. După vorbiri şi desbateri serioase, se luă hotărîrea să se trimeată o telegramă Prinţului, acoperită de semnăturile unanimităţii membrilor prezenţi ai adunărei, la care a doua zi se mai adăugiră un mare număr de cetăţeni, având în frunte pe Mitropolitul Calinic Miclescu.

Acea telegramă, expediată la Bucureşti, fu în următorul cuprins :

Prea Inălţate Doamne!

Jurnalele străine publică o scrisoare atribuită Inălţimei Voastre, pe care trebue să o credem autentică, şi din care apare intenţiunea Inălţimei Voastre de a părăsi ţara, care V'a ales de Domnitor al ei. Executarea unei asemenea intenţiuni ar fi adus totdeauna cele mai mari pericole pentru România; dar împrejurările, în mijlocul cărora se iveşte astăzi, sunt în deosebi aşà de grave, încât subscrişii ar crede a lipsi datoriei lor de cetăţeni, dacă nu ar dà o expresiune simţimintelor de care sunt cuprinşi în acest moment. De aceea ne cerem voe a Vă încredinţà din nou de devotamentul nemărginit ce-l avem pentru Domnitorul nostru ales şi pentru dinastia Sa, experienţa nefericită a trecutului nu a putut decât a ne întări în principiile salutare ce au condus Ţara la alegerea Inălţimei Voastre, şi astfel venim a Vă rugà, ca, păstrându-l Patriei noastre rezultatul dobândit prin această alegere, să o conduceţi spre îmbunătăţirile, a căror necesitate o recunoaştem cu toţii. In această conducere a Inălţimei Voastre spre binele ţărei, la care V'aţi gândit totdeauna cu cea mai înaltă lealitate şi cu cele mai nobile simţimente, Vă rugăm să fiţi siguri că veţi aveà tot concursul nostru şi a tuturor oamenilor de bine.

† *Calinic, Mitropolitul Moldovei, Vasile Pogor, Const. Dim. Sturdza, Principele Grig. M. Sturza, N. Mandre prof. la Universitate, G. Mârzescu, N. Mavrocordat, N. Gane, N. Drossu, D. Corne, D. Beldiman, Vasile Kanano, Dr. Cuciureanu, Tit. Liv. Maiorescu, N. Alcaz, I. Scorţescu, Al. Livadidi, Dr. Russo, Iancu Prăjescu, Iacob Negruzzi, Gr. Carp, M. Coroi, N. Gheuca, Panaite Balş, Lascarachi Mihalachi, Constantin Suţu, Mihăiţă Mihalachi, Ştefan Mandre, Iancu Cantacuzen, Locot.-Colonel Gadela, Iancu Vidraşcu, Costache Carp, C. P. Constantiniu, Theodor Balaişu, Manolache Costachy, Constantin Angonescu, Theodor Cristodulo, Emanoel Cristodulo, Iancu Antoniadi, George Negruzzi, Nicolai G. Suţu, Ştefan Sturza, Scarlat Mavrogheni, Arhimandritul Ierinarch Mandre, Leon Negruzzi*, etc.

(Urmează nenumărate alte iscălituri).

Telegrama aceasta a Ieşenilor influenţă mult cercurile guvernamentale şi parlamentare din Bucureşti, dar nu putù să împiedice apoi tulburările ce avură loc, atât în Cameră, cât şi mai ales cea mai puternică, dela 10/22 Martie, din sala Slătineanu.

Presa ieşană, după pilda cetăţenilor, protestă de asemenea în contra faptelor enunţate prin scrisoarea în chestiune a Principelui Carol I, şi îşi exprimă indignarea pentru situaţia la care se expunea, atât tronul cât şi însuşi viitorul ţărei româneşti, prin actele nechibzuite ale unora din bucureşteni, cari căutau să pescuiască în apă tulbure.

Ziarul politic ieşan *Secolul*, din 9 Fevruarie 1871, scrie în această chestiune următoarele :

SCRISOAREA PRINCIPELUI CAROL.

Măria Sa a adresat o scrisoare unuia din amicii săi intimi, care a umplut de o adâncă mâhnire inimele tuturor Românilor adevăraţi. Această scrisoare poartă într'adevăr sigiliul unei profunde intristăciuni, care a atins un moment cele mai nobile fibre ale bunului nostru Domnitor.

Atâtea intrigi jucate împrejurul Tronului, atâtea lăcomii care stau gata ca să înghită toată averea Statului, atâtea mâini care cerşetoresc posturi şi funcţii toate

dela Tron, şi apoi atâtea batjocuri, atâtea insulte satanice, cum nu puteau ca să izbească un piept inocent, a cărui unică dragoste a fost totdeauna binele Românilor.

Cine a adus pe Carol şi apoi cine a venit ca să-l alunge? providenţa l'a adus şi oamenii cei răi au vrut ca să-l isgonească. Aceşti oameni au vroit întotdeauna ca să-l adape cu amărăciune până ce au şi isbutit se vede; căci litera Domnitorului exprimă nu numai întristarea, dar şi o amară lasitudine.

Ei bine, să zicem prin imposibil, că Principele Carol se duce; cu cine o să rămânem, cu Republica? Cu republica cea zdrenţăroasă şi plină de rane, şi care resuflă abiă sub mâinele învingătorilor săi.

Oamenii cari la noi setoşi de putere şi beţi de ambiţiune, mai voesc încă republica, sunt numai nişte trădători cari iubesc a'şi plantă mâinile până în coate în banii statului şi în sângele compatrioţilor lor. Sau nişte oameni cari nu văd că Republica nu se poate la noi întemeiă, *primo* pentru că vecinii noştri nu o voesc, şi *secundo* pentrucă nici Românii nu o doresc.

Aşă dar să mulţumim cerului că Principele Carol e cu noi, că El nu este încă descurajat cu desăvârşire; că mânile sale sperează încă ca să scoată roatele statului înglodate în datorii.

Să puie mâinile pe frânele guvernului şi să pornească înainte cu curagiu, să aibă încredere în naţie, care îi va da tot concursul pentru o cauză aşă de sfântă, şi să rupă odată cu linguşitorii şi cu ciocoii, şi cu amatorii de ministere care şi-au bătut joc de ţară, şi nici tronul n'a scăpat de a lor urgie.

Primirea şi petrecerea Suveranilor în Iaşi. Festivitatea din Palatul lui Roznovanu. Excursiuni.

Puţin timp durară aceste frământări ale populaţiei din Capitală, şi după o schimbare de guvern şi venirea la Minister a partidului Conservator, reprezentat prin Lascar Catargi, Petru Mavrogheni, General Florescu şi alţi bărbaţi de samă, cari vedeau salvarea ţărei numai în menţinerea Dinastiei Prinţului Carol I, şi după sfatul mai ales a lui Catargi, Suveranii se hotărîră să facă o călătorie în Moldova şi mai în special în Iaşi, spre a pipăi prin ei înşişi starea sufletească a oamenilor politici de aicea, şi spre a 'şi puteà da bine samă dacă pot să se sprijine în viitor pe susţinerea multor buni patrioţi, cari se aflau încă în vechea Capitală a Moldovei.

Astfel, la 12 April 1871, Prinţul Carol I şi cu Elisaveta-Doamna, ajung la Iaşi, unde sunt primiţi în chipul cel mai inimos, după un anumit bogat program întocmit de Administraţia Comunală, în unire cu celelalte autorităţi civile, militare şi clericale ale localităţei, în cuprinsul următor:

PROGRAMUL CEREMONIALULUI
PRIMIREI M.M. LOR DOMNUL ŞI DOAMNA ROMÂNILOR.

1. Măriile Lor au a sosi pe calea ferată, la orele patru după amiază-zi.

2. Apropierea Măriei Lor de Capitală va fi salutată prin 101 lovituri de tunuri, trase de pe şesul Bahluiului, şi prin sunetul clopotelor dela toate bisericile.

3. Pe peronul dela Gară, la intrarea din mijloc, D-l Comandant al Diviziei teritoriale cu statul său major, D-l Prefect al Poliţiei şi Primarul, cu întreg Consiliul comunal, vor întâmpină pe Măriile Lor.

4. Primarul va prezentă pâinea şi sarea, şi va ura pe Măriile Lor de bună-venire.

5. O deputaţiune de dame, compusă din D-na Rosetti, soţia D-lui Prim-Preşedinte a Curţii, D-na Drosu, soţia D-lui Senator al colegiului I-iu şi soţia Primarului, vor întâmpină tot acolo pe Măria Sa Doamna; soţia D-lui Primar va prezentă Măriei Sale un buchet, salutând'o de bunăvenire în numele urbei.

6. Pe partea peronului din dreapta vor staţionà toate Doamnele care vor voi să iasă întru întâmpinarea Măriei Lor. In partea din stânga vor stà toţi Domnii cetăţeni, cari vor voi să ureze pe Măriile Lor de bunăvenire.
7. Pe strada Arcul înainte de intrarea în oraş, vor fi aşezaţi Jandarmii pedeştri.
8. Pe locurile sterpe de pe marginile stradei, vor puteà staţionà trăsuri.
9. Măriile Lor luând loc în trăsuri de gală ce le sunt pregătite, vor porni spre biserica Catedrală, unde au a fi aşteptate de Inalt Prea Sfinţitul Mitropolit şi clerul înnalt.
10. Domnul Prefect de Poliţie va deschide cortegiul Domnesc, apoi va veni un Escadron de Jandarmi călări.
11. Junii cetăţeni cari au arătat dorinţa de a întovărăşi călare trăsura Măriei Lor, o vor precedà imediat, urmând Escadronului de care s'a vorbit.
12. Domnul Comandant al diviziei teritoriale şi toţi Domnii oficeri superiori din garnizoană vor înconjurà călări trăsura domnească.
13. Domnii Miniştrii al Finanţelor şi al Afacerilor Străine, Damele de onoare, Domnul Mareşal al Curţei şi tot restul suitei Măriei Lor, luând loc în trăsurile ce le sunt pregătite, vor urmà trăsurei Domneşti.
14. Arcul Academiei pe unde are a intrà cortegiul în oraş, va fi decorat cu draperii, verdeaţă şi flori, între care vor prodominà cifrele Măriei Lor.
15. La intrare în oraş, dela Arcul Academiei şi până la Otelul de Viena, junimea studioasă din liceu, gimnazii şi şcoalele de meserii, va fi înşirată pe trotuare cu stindardele respective, spre a salutà intrarea Măriei Lor.
16. Armata de linie va fi apoi eşelonată dela Otelul de Viena până la Mitropolie.
17. In curtea Mitropoliei vor aşteptà elevii din Institutul „Vasile-Lupu", din şcoalele primare şi Seminariu, cu stindardele respective.
18. La intrarea Măriilor Lor în biserică, Prea Sfinţitul Mitropolit, înconjurat de înaltul cler, le vor întâmpinà după obiceiul vechi.
19. După terminarea sfintelor rugăciuni, Măriile Lor, tot astfel escortate, vor trece la palatul pe care Doamna Roznovanu a binevoit a'l oferi pentru găzduirea Auguştilor oaspeţi.
20. In sa'a de intrare de jos, vor stà toţi ofiţerii din garnizoană.
21. Elevele dela şcoalele de fete vor aşteptà pe Măriile Lor în sala cea mare de intrare, unde una din copile va prezentà Măriei-Sale Doamnei un buchet şi va felicità în numele junei generaţiuni.
22. In saloanele palatului vor aşteptà numeroasele Doamne, care au arătat dorinţa de a felicità pe Măria Sa Doamna de bună venire.
23. Acolo se vor prezentà pe rând :
Inalt Prea Sfinţitul Mitropolit cu înaltul cler ;
Domnii Senatori ai Judeţelor ;
Magistratura cu corpul advocaţilor ;
Consiliul de Judeţ cu administraţia ;
Consiliul Comunal ;
Epitropia ospitalelor ;
Corpul Profesoral ;
Corpul medical ;
Comercianţii şi industriaşii.
24. Seara tot oraşul va fi iluminat.

*

Chipul cum a fost primită părechea Princiară în ziua anunţată, este relatat de mai multe foi ce apăreau în acel timp, în Iaşi, din care reproducem mai întâi darea de samă publicată în foaia judiciară *Publicaţiunile Oficiale*, din 14 Aprilie 1871, într'un stil care denotă o manifestare spontanee şi sinceră a spiritului public ieşan de atunci :

12 Aprilie. Suntem în mijlocul lui Aprilie, ziua este frumoasă ca o zi de bucurie. Căldură, verdeaţă, flori, cânturi de păsărele, virginitatea naturei, toate se par a incadrà această zi de aşteptare a

Ieşenilor. Mai doi ani trecură şi a doua Capitală a României nu văzuse în sânul ei pe iubitul Domnitor, nici avuse încă fericita ocaziune a salută în persoană pe Principesa Elisabeta, pe Doamna noastră!

Dacă România de peste Milcov erà mândră de a aveà în Capitala ţărei pe Suverana sa, România de dincoace erà geloasă de a o vedeà măcar, în această a doua Capitală a ţărei.

Ce înseamnă însă astă mişcare neobicinuită a orăşenilor? Cine adună această mulţime a poporului de bărbaţi, femei şi copii îmbrăcaţi în strae de sărbătoare? Ce semnifică aste flamure tricolore fâlfâind la căminele cetăţenilor? Ce sunt aste ramure de brazi? Aste ghirlande şi buchete de flori, unele împodobind palatele şi casele, altele purtate de gingaşe mâni şi gata a fi aruncate cu plăcere?

Un moment numai şi vom vedeà:

Tunul bubue, şi desfătatele împrejurimi ale Iaşului răspund cu ribombarea lor. Semnalul e dat; clopotul se leagănă cu vigoare în 50 de turnuri şi glasul lor cântă; dară ce cântă? Cântarea de bucurie: „Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului!"

Sunt $4^1/_4$ ore după amiază. Locomotiva şueră, colona de aburi se vede alergând sub largul orizont ca un meteor. Cler, cetăţean şi militar sunt la posturile lor, gata a primi, a salută şi a strigă din suflet ura! Suveranilor. Strigătul sboară din toate piepturile, pânea şi sarea se prezintă Domnitorului ca bogăţia ţărei, florile şi mirosul lor Doamnei, ca frumuseţea virtuţilor femeei!

Domnul şi Doamna, iată-i primiţi la gară cu entuziasm frenetic. Inălţimele lor străbat apoi stradele oraşului, aerul e încărcat de strigătele de ura; flori şi buchete plouă, iar Augusta pereche princiară se îndreaptă înainte către altar. Biserica, o! acesta este locul, este sanctuarul unde omul conştiinţei îşi pleacă mai întâiu fruntea, unde sufletul mai întâiu vorbeşte, unde inima mai întâiu trebue să iubească. Aici, aici s'a văzut pe acest Domn şi Doamnă printre fumul tămâei şi al smirnei sărutând simbolul creştinătăţei, sânta Cruce şi sânta Evanghelie; aice s'au văzut dându-se cu acest chip lui Dumnezeu, şi aceea ce este a lui Dumnezeu, şi Arhipăstorul, bunul nostru Mitropolit primi devoţiunile creştineşti, spre a le ridicà cu rugile bisericei la creatorul lumei, părintelui nostru!

La eşirea din biserică, mic şi mare din nou aclamă pe Măririle Lor până la palatul Doamnei Rosnovanu, unde jos îi întâmpină corpul D-lor oficeri; peristil, trepte, galerii sunt împodobite cu flori; una orchestră intonă Imnul Naţional; o grupă de copile şcolăriţe cu Doamnele Institutrice salută în numele fiicelor românce pe Augusta Doamnă şi Domn prin cuvintele:

„Măria Ta! cu dulcele raze ale primăverei şi cu mirosul plăcut al florilor, sosind în mijlocul nostru, vă zic: *Bine aţi venit Măria Voastră! Bine aţi venit, o Doamnă a Românilor!*"

Eleva prezentă apoi un buchet. Graţioasa Prinţesă adună împrejurul seu pe învăţătoare şi copile, şi cu zâmbet de fragezime le mulţumeşte.

Măririle Lor intră apoi în salonul palatului, unde se află matroane şi tinere dame, magistratura, administraţiunea, corpuri de profesori, medici, advocaţi şi cetăţeni, cari într'un glas salută pe Auguştii

Oaspeţi. Intre aceste grupuri gata la rândul lor a depune felicitări şi omajuri, se vede şi D. M. Cogălniceanu, purtând pe pept ordinul şi cordonul prusesc. Prezentările urmează până târziu. La masa Domnească sunt invitaţi : Inalt Prea Sfinţitul Mitropolit, familia Rosnovanu, dame, autorităţi civile şi militare şi alte persoane, în număr de 35. In timpul prânzului musica militară cântă.

Manta nopţii se întinde asupra oraşului, dară o lumină feerică răsare din toate părţile ; Iaşii este iluminat ! Mulţimea cetăţenilor nu încape pe strada Mare, toţi se îndreaptă spre palatul Augustilor Oaspeţi, musica cântă, apoi zorile de retragere se bat. Măririle Lor se prezintă în spaţiosul balcon al palatului, ş'un întreit ura sparge aerul. E ora de pace ; torciile cu flăcările şerpuitoare se îndepărtează, sunetul muzicei se perde din ce în ce, şi numai bucuria cu fiecare cetăţean reintră în căminul său.

Primirea fu splendidă şi demnă de Ilustrii Oaspeţi, aruncătură de ochii în genere măreaţă, entuziasmul la culme ; toate au concurat spre a face primirea mai solemnă ; însuşi localul cu importanta sa gravitate, graţie D-nei Maria Roznovanu, adăogà la frumuseţa sărbătoarei.

D-nii Miniştrii de Finanţe P. Mavrogheni şi al afacerilor Externe G. Costafor, Mareşalul G. Filipescu, Şambelanul Alex. Mavrocordat, Colonelul Racoviţă, D-nii Adjutanţi, Locotenenţi-Coloneli Greceanu şi V. Gherghel, apoi, D-na Zulnia Sturza şi D-ra Creţulescu, dame de onoare ale M. S. Doamnei, compun aleasa suită Domnească.

Dela miezul nopţei, o ploae bogată începù a'şi vărsà asupra pământului bine-făcătoarea sa mănoşie. Augurul e ferice !

Ziua de *13 Aprilie*, până către amiază e ploioasă, apoi se răzbună şi un soare frumos luminează ; la 3 ore M. S. Domnul vizitează gara căiei ferate.

La 8 ore M.M. LL. se primesc la scara teatrului de D-l V. Alecsandri şi de Comisiunea comunală teatrală, presentându-se M. S. D-nei un buchet de flori, şi astfel se conduc până la loja Domnească. Representaţia Societăţei dură mai până după miezul nopţei, şi M.M. L.L. sunt objectul principal al tuturor privirilor.

La 14 Aprilie. De astă noapte plouă necontenit. Sunt $11^1/_4$ ore şi Măria Sa Domnitorul vizitează stabilimentul Primăriei, acompaniat de Locotenentul-Colonel V. Gherghel, de Primar şi Prefectul Poliţiei ; La Primărie au fost prezenţi D-nii G. Mârzescu, I. Antoniadi, C. Balaiş, S. Dudescu, S. Pastia, Th. Tăutu, N. G. Măcărescu şi N. Papadopulo. D. Primar prezintă M. Sale situaţiunea Casei comunale, apoi recomandă Măriei Sale pe rând pe D-nii Consilieri, şi arată că D-nii Consilieri Corne, Alcaz şi Langa sunt absenţi, şi că Consiliul este lipsit de 3 membri : D. G. Beldiman care este reposat şi de D-nii Şendrea şi Gusti, care au fost numiţi Prefecţi. Budgetul nu este votat din cauza dizolvărilor Consiliului, şi n'a fost timp a se terminà votarea lui.

Apoi M. S. au pus mai multe întrebări : dacă strada Mare pe la Mitropolie are a se repara ? Când are a se face teatrul ? Primarul respunde că Comuna nu are nici material, nici mijloace, şi că teatrul este în studiul inginerilor. M. S. vizitează apoi Casieria comunală, Prefectura, şi se retrage.

Dela sosirea M.M. L.L. visitele la Palat sunt neîntrerupte. Damele şi Domnii cetăţeni cu toată defavoarea timpului, ce este un adevărat puhoiu de ploae, merg de depun felicitările lor Iluştrilor Oaspeţi. La masa Domnească în fiecare zi sunt invitaţi dame şi bărbaţi.

15 Aprilie. La 4 ore trecute M.M. L.L. au visitat stabilimentul privat de învăţământ *Sfânta Maria*, unde tinere copile române capătă educaţiunea. Doamnele Maria Roznovanu, Sofia Carp, Smaranda Docan şi Ecaterina Stoeanovici, patronesele Institutului, cu D-nii Epitropi E. S. Părintele Mitropolit, N. Roznovanu, Colonel M. Mavrodi, D. Primar Cristodulo-Cerchez şi D. Gusti, dimpreună cu Doamnele Directrice Constant a Institutului şi Gorgos a Asilului, au primit pe M.M. L.L., care la intrare în sală fură salutate cu un imn cântat de eleve.

Doamna Sofia Carp, Preşedinta Societăţei, ceti un cuvânt de felicitare M.M. L.L. în limba franceză, a căruià traducere este următoarea :

Măria Ta,

Primind astăzi aici pe Măria Voastră, mă simt fericită de a Vă exprimà simţurile mele de adâncă recunoştinţă, pentrucă Măria Voastră a binevoit a primi, în numele junei Princese Maria, patronajul acestui stabiliment ce poartă numele său.

Deşi mijloacele materiale de care se bucurà la început Stabilimentul „Sfânta Maria" s'au împuţinat, protecţia vederată a providenţii ne-au permis de a-l susţine, înlăturând împiedicările ce ar fi putut să ia rodurile bine-făcătoare de care sperăm a ne bucurà în viitor.

Mulţumită silinţelor neobosite ale venerabilului nostru fondator Eminenţa-Sa Mitropolitul Moldovei, mulţumită zelului luminat a directricei D-nei Constant, prosperarea acestui institut pare a fi asigurată.

După sprijinul Dumnezeesc, pe protecţia Inălţimei Voastre în prezent şi a Principesei Maria în viitor, rezemăm speranţele noastre pentru desvoltarea acestui Stabiliment, menit a întări în junimea noastră virtuţile sociale şi religioase, a căror Inălţimea Voastră, în persoana Sa, ne prezintă cea mai mişcătoare expresiune şi cel mai viu model.

Apoi, una din elevele Instituţiunei ceti cuvântarea aceasta :

Alteţelor Serenissime!

Sunt mândră şi ferice fiind aleasă dintre conşcolarele mele spre a le reprezentà, mulţumind Inălţimelor Voastre de vizita cu care aţi bine-voit a onorà Stabilimentul „Sfânta Maria".

Dacă nu pot exprimà toată admiraţiunea de care inima noastră este plină, de vituţile despre care M.M. V.V. ne dau exemple, mă opresc numai a Vă rugà de a primi cu bună-voinţă omagiile iubirei şi a gratitudinei noastre.

Fie ca mica Principesă, Augusta Voastră fiică, să crească pe toată ziua în graţii şi virtuţi, ca astfel deviind mândria nobililor Săi părinţi, după cum astăzi e speranţa şi bucuria Lor, să răsplătească M.M. V.V. datoria inimilor noastre.

După rostirea astei salutări, D-na Maria Rosetti depune un buchet de flori M. S. Doamnei.

Venì apoi o altă copiliţă şi zise :

Măria Voastră!

Elevele din Asilul stabilimentului Sf. Maria cu cel mai profund respect şi iubire, vă roagă să primiţi felicitarea din partea lor, pentru buna sosire a Măriilor Voastre în Iaşi, şi din inimă Vă mulţumesc că M.M. V.V., ca adevăraţi părinţi ai ţărei, aţi binevoit de a le cercetà. Tot odată ele roagă pe a tot putintele

Creator, ca să vedeţi îndeplinite toate fericirile ce le doriţi pentru Augusta M.M. V.V. fiică.

Trăească Măriile Voastre!

Trăească România!

Apoi Mica D-ra Petrovici, din Asilul Sf. Maria, prezentă un buchet de flori, al cărora parfum, cu cuvintele de felicitare, M. S. Doamna le primi cu duioşie de mamă.

E. S. Părintele Mitropolitul recomandă M.M. L.L. pe Doamnele patronese, pe Epitropii şi Directoarele Institutului; unul din Epitropi recomandă M.M. L.L. pe D-nii Profesori.

M.M. L.L. apoi au vizitat dormitoarele, salele de studii şi obiectele lucrului de mână ale elevelor.

Elevele au mai cântat şi M.M. L.L. mulţumind E. S. P. Mitropolit, Damelor Patronese şi personalului învăţător, se retrase după o visită mai de o oră.

16 Aprilie. Ploaia a încetat, apele sale însă de 4 zile făcù ca Bahluiul, Jijia şi Prutul să reverse.

17 Aprilie. Ivirea soarelui astăzi ne promite restabilirea timpului frumos, care începuse a fi dorit.

M.M. L.L. dimineaţa la 10 ore, în trăsură deschisă au eşit în oraş.

La 5¾ ore M.M. L.L. visită *Institutul Grigorian.*

In seara de *19 Aprilie*, pela 9 ore, palatul D-nei Roznovanu e iluminat de flama multiplelor luminări apolonice. La graţioasa invitare a M.M. L.L., damele şi cavalerii se grupează în spaţioasa sală, unde toaletele frumoase sunt atâtea buchete ce reprezintă o grădină desfătată.

Damele trecutului, mame ale aristocraţiei vechi şi astăzi tipuri ale virtuţilor femeei, ca nişte adevărate matroane, tronează înălţimea salei.

Damele prezentului, tinere pline de frumuseţe şi gentileţă, aste flori plăcute mirositoare, împodobesc parterul sălei.

Dar toporaşii, dar lăcrămioarele, simbolurile modestiei şi fericirei, aste fiice ale primăverei, în a cărora ochi lumina te păleşte, pe a cărora buze zefirul şopteşte şi în a cărora faţă paradisul surâde, sunt, aşà sunt Domnişoarele, frumuseţea fragedă, însă frumuseţea speranţelor vieţei; ele se văd de departe, ele strălucesc pretutindenea.

Sunt 10 ore aproape; se anunţă intrarea în sală a M.M. L.L. şi privirile tuturor stau îndreptate asupra Augustei părechi. M. S. Domnul într'o parte şi M. S. Doamna într'alta, se amestecă între invitaţi, adresându-le cuvântul; rondul acestei graţioase convorbiri se face şi fiecare e mulţumit, putând a preschimbà cu M.M. L.L. câtevà vorbe plăcute.

Două claviruri, instrumente vaste ale armoniei, stau deschise. D-na Elena Nicachi Mavrocordato şi D-na Maria Cazimir, iată-le aşezate la ele. Tăcere şi aşteptare în toate părţile. Tuşele se lovesc, instrumentul taciturn învie, tonurile se într'amestecă, armonia se naşte şi atmosfera sălei, e o cântare ce umple de dulceaţă auzul tuturor. Producerile genialilor Beethoven şi Mendelsohn se execută cu dibăcie, exactitate, şi în admiraţiunea tuturor. M. S. Doamna înaintează prin mijlocul sălei şi adresează cuvinte lăudabile talentului Doamnei şi Domnişoarei

ce a fost cântat. Cavalerii nu lipsesc a depune complimentele lor meritorie. Convorbirile reîncep, o mică pauză intervine, dară clavirul din nou vibrează cu putere.

M. S. Domnul e în picioare şi M. S. Doamna pe un jilţ, în faţa instrumentului turmentat. Tăcerea devine profundă, atenţiunea mare, curiozitatea în uimire, toate privirile spre clavir. Pieptul cel larg al instrumentului se lamentează şi durerea ascultătorului o resimte în suflet; glasul bucuriei pornit din gura sa, din coardele-i metaline, trece cu repeziciune şi naşte în inima omului seninul plăcerei, dulceaţa frumosului, zina visului, credinţa fericirei! Femeea cântă, tăcere! dară ce cântă? spuneţi mai bine de cât mine, o voi cari ascultaţi: e viaţa omului! Puhoaele armonioase de tonuri curg cu profuziune din repeziciunea fragetelor braţe, care isbesc cu putere şi molătate; o copilă se mişcă cu graţie, figura i se animează, pe frunte-i scapără idei care cu electricitate trec din micile degete în trupul cel mut al clavirului,

Centrul Iaşului şi Curtea Domnească, pela 1700....

şi iată-l cum cântă. Două mari bucăţi, două dificultăţi artistice se execută pe de rost într'un mod plin de admirare. M. S. Doamna, demnă apreţuitoare a muzicei, urmăreşte cu atenţiune fasele executărei şi graţioasa Sa mulţumire o manifestă Domnişoarei Aneta Baroţi, prin cuvinte mult binevoitoare.

Putea-vom însă tace şi a nu spune că astă fragedă copilă, ajunsă pentru noi o mândrie artistică, este bursiera munificenţei M. S. Domnitorului Carol, al acestui suflet dotat cu gustul frumosului? In el muzica, pictura, sculptura, cu un cuvânt muzele în corul lor, pe pământul României, au aflat un protector. Graţie M. S. care apreciind talentul, i-au dat avântul desvoltărei, ea scoate numele de român în arena artelor.

Seara de petrecere nu se mântue cu muzica, ci urmează danţul: cu valsul învăluitor, cu cadrilul cochetător, cu polca inimoasă şi cotilionul mult-capricios până după 3 ore. Toţi sunt plini de mulţumire,

şi cu regret se retrag din sala unde atâtea ore le petrecuse în faţa M.M. L.L. Aşà, plăcerea este scurtă!

Sunt ani, sunt mulţi ani de când Ieşenii au fost lipsiţi de asemenea petreceri; dorinţa noastră a tuturor, dorinţă justă, dorinţă arzândă de familie, este de a vedeà mai des şi mai îndelung în sânul nostru pe părinţii familiei, pe bunii noştri Suverani.

Ziua de 22 Aprilie. O oră jumătate dela Iaşi, spre nord-vest este *Moşia Stânca*, proprietate a familiei N. Rosetti-Roznovanu. Cine nu cunoaşte numele acestui loc? cine nu a admirat poziţiunea dominantă a unei frumuseţi ce se perde în orizont? Cine n'a urmat cu privire duioasă şarfa argintie a Prutului, a acestei ape care încinge ca o legătoare fruntea unei ţări, şi care astăzi este hotarul între un imperiu mare şi un pământ frumos? O jumătate de secol este tocmai acuma şi mulţi din noi fugeau cu spaimă preste largul şes al Jijiei şi Prutului, fugeau spre a şi mântui poate numai viaţa, căci averea se jucà în urmă cu flăcările mistuitoare ale focului. Spaima şi sărăcia devastau căminele locuitorilor, ţara erà în pradă. Pe naltul deal al Stâncei şi în şes la poalele lui, se luptau în 1821 cu înverşunare Grecii şi Turcii, deschizând morminte în sinul patriei noastre. Astăzi însă în locul fugarilor cai ce spumau în luptă, se vede lenosul dar muncitorul bou, brăzdând roditoarea ţarină. Sălbatica de odinioară pădure a Stâncei, resfrântă de pe coamă pe coasta sa într'o întindere mai bine de 80 fălci, este astăzi o grădină, unde florile se întrec în frumuseţă, este un parc în care arborii cu vigoarea şi varietatea lor te încântă, căci în el se vede natura şi arta dându-şi mâna. O curte mare, albind încă de departe, se înseamnă vederei; cu cât te apropii, cu atâta ea se descopere mai curată în proporţiunile sale; un turn cororat de sfânta cruce se ridică spre cer, ca şi cum ar arătà omului că într'acolo trebue să-şi îndrepte speranţele sale. Este biserica din vilă — palat de vară. O costişoară de deal se destinde, un podulet rustic — de ţară — se trece şi urci încetinel un deal, pe a căruià drum o săditură nouă de arbori îţi arată calea la curte; arborii din ce în ce se îndesesc şi printr'o frumoasă şi curată pădure eşti în faţa palatului. Plopii tremurători, brazii săgetari, unii semnul îngrijirei de care omul pretutindene e urmat, ceilalţi al cutezanţei şi năzuinţei de-a păşi tot înainte, tot mai sus, simţ de care omul e turmentat, înconjoară cu ramurile şi umbrele lor curtea: Iată icoana vieţei!

Clopotul se leagănă în turn şi glasul său răspunde în vâlcea şi pădure. Instrumentele unei muzici cântă, frunzele fremetează sub cununa florilor albinde de pe ei, sunetul armelor prezentându-se de grăniceri zingănesc, un ura sgomotos se repetă din piepturile largi şi vânoase ale sătenilor Stâncei, femeile şi fetele lor poartă buchete de flori, în braţele bărbaţilor se leagănă mieluţi, prinoase ale primăverei. Stânca e în sărbătoare. M. S. Domnul şi M. S. Doamna se primesc jos, la scara palatului, de către proprietarii şi sătenii moşiei, Principele Carol şi Principesa Elisabeta visitează Stânca. O grupă de dame şi alta de bărbaţi primesc apoi sus pe M.M. L.L., unde D-na Maria Roznovanu, cu tânăra, gentila şi mult plăcuta sa noră, dimpreună cu D. N. Roznovanu, fac onoarele salonului. Două mari balcoane stau în două puncte opuse ale salonului, unul spre mează-zi, din care vederea se

înfundă în parc, pe când din cel despre mează-noapte se întinde şi predomineazǎ spaţiosul orizont încadrat de dealuri, pe coamele cărora cerul se reazimă. Un şes imens şi verde capriţios, încins de apele Jijiei şi ale Prutului, se vedeà călcat cu sfieală de umbrele unor nouri călători resfrânse şi trecând ca nişte visuri. Pădurici presurate pe malurile apelor şi câte una două părăsite, aşà zicând, ici-colea pe covorul neted al şesului se arată. Suluri de fum de pe la modestele ursoaice dela unele sate se ridică. O grupă de câtevà mii de case mai mari şi mai mici, despărţite în două de undele Prutului, ce formează oraşul Sculeni : iacă tabloul, iacă panorama ce se desfăşură vederei şi care se admiră. Episodul din 1821 raportat M. S. Doamnei, îi atrage atenţiunea. Augusta sa frunte la frumuseţea tabloului naturei e senină, la istoricul faptelor se încreţeşte, căci durerea din adâncul inimei la femee, trece ca electricitatea în radioasa ei faţă.

O jumătate de secol însă, e destul timp de a lăsà pentru mulţi numai înscris în paginile istoriei faptul. Speranţele noastre : e viitorul frumos, viitorul cel ferice, de care se părea a fi preocupat marele suflet al Domnitorului, carele acolo se aflà cu piciorul la hotarul ţărei îngustat.

La ameazǎ se servi un dejun bogat, gustos şi demn de numele casei în care se da. Convivii, toate invitări ale familiei Roznovanu, treceau peste 30 de persoane, între care se însemnà Em. S. Părintele Mitropolit ; dintre autorităţi erà numai D. Prefect de judeţ. După dejun s'au făcut preumblare în parc ; un soare adăogà la frumuseţea zilei, muzica militară cântà, priveghetoarea din umbra frunzelor ziceà de dorul său, fluturii sburau după întâmplare printre flori şi parfumul primăverei se respirà ca aviditate. Către 5 ore M.M. L.L. pleacă, arătând cu graţioasă profuziune augustele mulţumiri distinsei familii Roznovanu, care în scumpa iubire pentru Domnitorul Carol şi Doamna Elisabéta, se întrece a-i serbători. Binecuvântată fie casa care 'şi deschide uşele Suveranilor cu aceeaşi bucurie, cu care prin tradiţiune tinde mâna celor sărmani.

Ziua de *23 Aprilie*, este o sărbătoare, care din revărsatul zilei se anunţă cetăţenilor prin tragerea tuturor clopotelor dela biserici. E hramul Catedralei din Iaşi, e hramul Mitropoliei Moldovei. Această serbare cu atâta este mai mare, cu cât şi prezenţa M.M. L.L. contribue la splendoarea ei. Em. S. Părintele Mitropolitul a săvârşit serviciul divin. Auguştii oaspeţi înconjuraţi de suita princiară, de toate autorităţile şi de un numer necalculat de credincioşi, au fost faţă şi pe lângă rugile bisericei au ridicat şi pe ale lor pentru fericirea ţărei. M.M. L.L. în cursul zilei au visitat mai întâiu Şcoala de desemn şi pictură. O expoziţiune de tablouri fu improvizată de D. Directore, dela desemnurile începătoare până la studiul antic, nud şi colorit în oleiu. Şcolarii deşi puţini la număr, laborea lor şi silinţa Directorului Gh. P. Baldasare, a cărui principală idee e şcoala sa, au satisfăcut pe Auguştii vizitatori, cari i-au manifestat înaltele Lor mulţumiri. De acolo M.M. L.L. au trecut afară din oraş, la ospiciul *Infirmilor dela Galata*, unde un număr de bătrâni şi bătrâne sub o îngrijire părintească, graţie fondatorilor stabilimentului, îşi petrec rămăşiţa zilelor sdruncinate. Cuvintele de mângâere adresate infirmilor de către M.M. L.L.

au fost ca un balsam alinător. *Şcoala de agricultură* ce este alăturea cu ospiciul, încă fu visitată de M.M. L.L. Amândouă aceste aşezăminte se află pe pictorescul deal al Gălăţii, de unde Iaşul se prezintă sub una din cele mai frumoase panorame. Seara la 8 ore au început a plouă, aceasta însă nu împiedică de loc manifestaţiunea pregătită la lumina torţelor şi a glasului muzicei militare, de corpul D-lor ofiţeri superiori, care s'au grăbit în ajunul zilei onomastice a M. S. Doamna a'şi arătà devotamentul şi stima ce port pentru Augusta soţie a Domnitorului nostru. Toţi D-nii ofiţeri au presentat în persoană felicitările lor şi M.M. L.L. adresându-le cuvinte graţioase, le mulţămi; apoi urmă retragerea serenatei şi se încheiă ziua şi seara la lumina torţelor, la sunetul muzicei şi cu revărsarea unei ploi neîntrerupte, care provocă o a doua inundaţiune a Bahluiului în cursul lunei.

La 24 Aprilie e ziua numelui M. S. Doamnei Elisabeta. Lovituri

Mânăstirea Galata, dela marginea apusană a Iaşului.

de tun, încă din revărsatul zorilor anunţà sărbătoarea; toată noaptea plouase şi încă plouă. In catedrală, biserici şi templuri s'au făcut rugi pentru M. S. Doamna, dară pe când miniştrii altarelor se roagă, văduva şi sărmanul prin o mie de guri naltă călduroase binecuvântări pentru acea Doamnă-mamă, al căruià suflet se uită cu durere: Colo jos la masa săracului, unde lipsa nu lasă măcar fărmătura de pâne să steà într'un colţ; colo la patul gol de scânduri, unde boala înţepeneşte strivind trupul omului, ce cată numai la cer; colo la oarba ce nu vede încotro să întindă mâna; colo la oloaga ce nu 'şi poate târâ trupul paralizat; dară iacă pânea şi banul unei zile, se împarte în mijlocul oraşului la uşa casei Domnului, la uşa bisericei; şi slăbănogul în patul său încă este cercetat; fie bine primit ajutorul ce 'i vine la căpătâiu, căci binecuvântările s'au ridicat sus. Astfel s'au trecut ziua numelui iubitei noastre Doamne Elisabeta, şi noaptea vine cu balul dat la Palat. Ploaea nu încetează încă, cu toate aceste petrecerea e

voioasă până după 3 ore, în care timp danţuri multiple şi o masă bogată recrează pe invitaţi.

In ziua de *27 Aprilie*, cetăţenii încă de dimineaţă se află în mişcare. Casele, magazinele sunt împodobite, covoarele întinse îşi desfăşură desemnurile cu coloarele frumoase, stindardele tricolore fâlfâe la adierea unui vânt, soarele ce de câtevà zile nu apăruse, varsă raze luminoase şi toate par a pregăti o serbătoare. Strada Mare, a Academiei şi Arcului stau ticsite de lume, care aşteaptă plecarea Auguştilor oaspeţi. Sunt $9^1/_2$ ore, E. S. Mitropolitul şi un număr de cetăţeni, în sala Palatului aşteaptă spre a zice M.M. L.L. ziua bună. Domnul şi Doamna se înfăţişează, Augustii oaspeţi adresează împreună celor presenţi cuvinte pline de bunătate. Un buchet frumos de lăcrămioare ornează mâna princiară a Doamnei, ca şi cum ar fi zis prin graiul florilor: *Să fim fericiţi*.

Un escadron de Jandarmi precedă trăsura, în care s'au suit M.M. L.L. şi care e încunjurată de Statul-Major; un alt excadron de Dorobanţi o urmează; astfel se conduse până la gară, unde banda militară îşi zice cântul de salutare. Piaţa, tindele, salele sunt pline; noui ovaţiuni, noui demonstraţiuni aşteaptă pe oaspeţi. Elita Damelor adornate cu buchete de flori primesc în întâia sală pe M.M. L.L. Cuvinte pline de afecţiune, surîderi graţioase se adresează la toţi. Această luare de ziua bună trebuea să dureze mai mult timp, dacă preciziunea căei ferate în regulamentarea ei, nu ar fi aşà de scrupuloasă. Buchetele de flori precedează intrarea M.M. L.L. în vagon, care nu uşor se pot despărţi de Ieşeni. In luările de ziua-bună musica cântă, însă strigătele de ura ţinute în cor amuţesc glasul instrumentelor fanfarice. Erà par'că greu a se face despărţirea, bucuria stà pe feţele tuturor văzând încă pe bunii Suverani, mâhniciunea veneà cu paşi repezi, despărţindu-se curând. Locomotiva şueră, surîsuri, închinări de buchete din vagon şi ura din grupele de dame şi bărbaţi spun că Domnul şi Doamna Românilor au plecat.

Iubirea Ieşenilor e manifestă, cetăţenii bătrâni şi tineri se întrec în a protestà de devotamentul, de iubirea lor pentru Suveranii României şi Auguştii lor Oaspeţi. Ieşanul iubeşte unirea crescută în leagănul seu, Ieşanul îşi iubeşte Suveranii, Ieşanul îşi iubeşte Oaspeţii şi zice: trăească România una şi mare! Trăească Carol şi Elisabeta, bunii Suverani!

Alte relaţii şi amănunte asupra petreecrei în Iaşi a Suveranilor.

Pe lângă darea de samă destul de amănuntă şi conştiincioasă ce am reprodus, o altă gazetă locală *Curierul de Iaşi*, organ al junimiştilor, se întrece în expunerea entusiastă a primirei făcută în Iaşi tinerilor Suverani. Multe din notele date de *Curierul* complectează pe cele ale *Publicaţiunilor Oficiale*, şi sunt interesante de asemenea, aşà că nu credem de prisos să le reproducem şi pe aceste, pentru a oglindi mai bine starea de spirit şi mulţămirea generală a cetăţenilor Ieşeni cu acest prilej.

Continuăm dar cu o parte din relaţiile *Curierului de Iaşi*, din April 1871:

Ziua de 12 Aprilie a fost și va rămâne o zi de mândrie, o zi de scumpă suvenire, o zi de serbare națională pentru cetățenii urbei Iași, căci în astă zi de bucurie salutară dânșii pentru întâia oară au în mijlocul lor pe M. S. Domnul „Carol I" însoțit de M. S. „Elisabeta-Doamna".

Dejà pe la orele 12 de amează, mulțimea începea a se cobori spre gară, pentru a nu pierde ocaziunea de a vedeà și de a salutà sosirea M.M. Lor. Dar pentru acel timp M.M. Lor erau încă departe și abià pe la orele 2 și 50 minute ajunseseră la Târgul-Frumos, unde, în peronul frumos decorat al gărei, în prezența unei mulțimi de popor, D. Primar al urbei a presintat M.M. Lor pâne și sare, iar D. Director de școale în fruntea elevilor, precum și D-na Directoare a școalelor de fete, cu elevele sale, au felicitat pe M. S. Domnul și au prezintat buchete M. Sale Doamnei; după care o deputațiune a districtului Iași, compusă de D-nii Președinte al Consiliului general județian, Membrii Comitetului permanent și Arhiereul Sohupanu ca delegat al clerului Ieșan, au întâmpinat și felicitat pe M.M. Lor, exprimându-le ardenta dorință ce au cetățenii Iașului, pentru a'i vedeà în mijlocul lor.

De aci M.M. Lor, însoțite ca până aci de damele de onoare, de Ministrul Costaforu, de Colonelul Racoviță și de D-nii Prefecți ai mai multor districte, au plecat cu trenul spre Iași, și după o scurtă pauză ce făcură la Podul Iloaei, pe la orele 4 și ceva, 101 salve de tunuri anunțară apropierea trenului cu M.M. Lor.

Și în adevăr, pe la 4 ore 20 minute, M.M. Lor sosiră, coborându-se din vagon între urări de bucurie, în mijlocul mulțimei Ieșene ce umpleà peronul gărei. Aici D. Primar C. Cristodulo Cerchez, însoțit de membrii Consiliului Comunal, de mai mulți funcționari și alți cetățeni, a prezentat M.M. Lor pâne și sare, după datina veche, ca semn de bună primire, rostind pe lângă aceste cam următorul discurs: „Pânea și sarea, bunurile iubitei noastre patrii, le aducem înaintea Măriilor Voastre, cari sunteți garanția drepturilor noastre. Bine să fiți venit, Prea Inalte Doamne, în orașul nostru! Prea Inălțată Doamnă, toată populațiunea Iașilor este fericită de a vedeà pe Măria Voastră în mijlocul ei. Să trăiți îndelungați și fericiți ani pe tronul României! Să trăească Principesa Maria! Să domnească mulți ani fericiți dinastia Măriilor Voastre asupra țărei, așà precum am dorit'o toți, când prin Constituțiune v'am încredințat destinele ei".

Tot aci, imediat după prezentarea pânei și sarei, D-na soția Primarului, însoțită de D-na Rosetti soția D-lui Prim-președinte al Curții, D-na Drossu soția D-lui Senator al Col. I de Iași, D-na Lepădatu soția D-lui Procuror General, — au prezentat M. Sale Doamnei un frumos buchet de flori, rostind următoarele cuvinte de felicitare: „Acest buchet de flori reprezintă pe copiii noștri, a cărora fericire este încredințată Măriei Tale, căci Măria Ta ai a ne da dinastia. Te iubim, ca pe viitorul copiilor noștri. Suntem fericite a vă vedeà în mijlocul nostru. Să trăiți Măriile Voastre! Să trăească Principesa Maria".

După aceasta M.M. L.L. au trecut prin salonul de primire a clasei I, și la ieșire, însoțiți de D. Primar și D. Prefect de județ, s'au urcat în o trăsură de gală trasă de 4 cai, înaintea și în urma căreia mergea suita de Jandărmărie călare; astfel prin mijlocul unei lumi imense și între

două şiruri de soldaţi, convoiul a înaintat spre Palatul Academiei şi trecând pe sub arcul de triumf, M.M. Lor între urările mulţimei şi prin ploaea de buchete ale damelor, de prin ferestre şi balcoane, au ajuns la Mitropolie, unde oprindu-se, M.M. L.L. se coborâră din trăsură şi intrând în biserică au asistat la un scurt „Te-deum", celebrat de Eminenţa Sa Mitropolitul, după a cărui terminare, convoiul se porni din nou, şi abià mai putând străbate prin valurile mulţimei entuziasmate, ajunse la Palatul D-lui Roznovanu, aranjat anume pentru primirea şi locuinţa M.M. Lor.

Cel ce a avut ocaziunea de a vedeà, cu câtevà oare mai nainte de sosirea M.M. Lor, interiorul Palatului D-lui Roznovanu, acela a trebuit să admire aranjarea adevărat princiară, ce dovedeà cât de mare este iubirea şi devotamentul familiei Roznovanu pentru Suveranii săi.

Intrând în Palat, M.M. Lor au înaintat prin un „spalier" de oficeri, şi urcându-se treptele între sunetele muzicei, d'naintea salonului au fost întâmpinate de Directoarele şi elevele şcoalelor de fete, cari prin o copilă dela şcoala Centrală, a prezentat M. Sale Doamnei un buchet de flori, drept semn al iubirei şi inocenţei.

M.M. Lor intrând apoi în salonul cel mare, au salutat cu afabilitate încântătoare splendida cunună a damelor, de care străluceà partea dreaptă a sălei, şi bogatul număr de notabilităţi şi cetăţeni ai urbei, ce umplea partea stângă a sălei.

Cele d'intâiu cuvinte le-au adresat M.M. Lor D-nei Maria Rosetti-Roznovanu, care cu obicinuita-i afabilitate a felicitat pe Măriile Lor de bună venire. După aceasta M. Sa Doamna, însoţită de damele de onoare: D-na Zulnia Sturdza şi D-şoara Creţulescu, a onorat a parte pe fiecare din cununa de dame, câte cu un cuvânt două, pline de dragoste şi graţie. Pe urmă însoţită de M. Sa Domnul a trecut în partea stângă a sălei, unde erau grupaţi bărbaţii şi unde li se presintară : corpul Consiliului judeţean, corpul Consiliului Comunei, corpul membrilor Curţii, corpul Ofiţerilor şi alţii. In tot decursul acestei solemnităţi M.M. L.L. au arătat cele mai părinteşti sentimente, cel mai viu interes pentru tot ce e nobil şi bun, astfel că au inspirat o adâncă mulţumire şi pătrundere de respect în inimile tuturor.

De aici apoi M.M. L.L. au trecut într'o cameră laterală, unde au primit felicitările I. P. S. Sale Mitropolitului, apoi a corpului profesoral, medical şi comercial.

Seara la 7 ore a fost o masă mare, la care au asistat vr'o 40 persoane notabile de ambele sexe şi la care Em. Sa Mitropolitul Calinic a ridicat un toast pentru prosperitatea şi viaţa îndelungată a M.M. Lor.

Oraşul a fost splendid iluminat, până pe la 10 ore noaptea, după care mulţimea ce umblà pe strade, a început a se împrăştià, ducând cu sine mulţumirea cea mai sinceră, pentru sosirea M.M. Lor în mijlocul nostru.

Iluminaţia oraşului.

Un articol special asupra *iluminaţiei oraşului* în prima seară de venire în Iaşi a Suveranilor, urmează în acelaş ziar, subscris de cunoscutul ziarist din acea vreme, Scipione Bădescu :

Momentele cele mai scumpe, momentele de glorie în viaţa Suveranilor, sunt negreşit acele, în cari li se prezintă acte solemne de credinţă şi devotament din partea supuşilor lor. In asemenea acte Suveranii îşi află recompensa cea mai dulce a îngrijirei şi bunăvoinţei, ce au pentru ţară şi naţiune.

Bunii noştri Suverani trebue să fi simţit fără îndoială una din acele fericiri, ce 'nalţă sufletul şi incântă inima, văzându-se în faţa ovaţiunilor de primire, prin care cetăţenii Iaşilor se grăbiră a-şi manifestă omagiile şi recunoştinţa lor pentru tron şi dinastie.

De mult timp stradele Iaşilor n'au fost frecuentate de un public atât de imens precum erà în ziua de 12 Aprilie, ziua sosirei M.M. Lor la noi. Unii alergau în sus, alţii în jos, toţi aveau însă unul şi acelaş scop, să vază feluritele faze prin care trecea ceremonia zilei şi să se încânte la privirea feluritelor ornamente, flamuri şi covoare, ce fâlfâiau din ferestrele şi de pe balcoanele caselor.

Dar punctul de culminaţiune al serbărei a fost iluminaţiunea, care se începù în amurgul serei, după ce se terminară ceremoniile de primire şi vizitele dela Palat.

Să ieşim şi noi pe afară, să facem o plimbare de-a lungul stradelor şi să nu refuzăm ochilor noştri plăcerea de a se delecta la vederea frumuseţei, prin care se prezintă fiecare seară.

A, dar iată! abia ieşirăm din casă şi deja ni se înfăţişează un frumos spectacol. Suntem dinaintea Primăriei. Edificiul este încunjurat de ciaune cu păcură aprinsă, ce dau o lumină puternică, formându-se un fel de contrast cu licurirea blândă şi modestă a luminelor, ce zâmbesc din ferestrele edificiulu.

Dar să ieşim la strada Mare şi să ne coborâm repede până la Palatul Administrativ. Acolo trebue să vedem cevà frumos... Aşteptarea nu ne-a înşelat. Ce frumos tablou! Atâtea zeci de ferestre şi atâtea sute de lumini, se par ca tot atâtea stele, pe cari le cântă poeţii în beţia amorului, asemănându-le cu ochii amantelor lor..

Şi acum să măsurăm strada de-alungul. Pretutindene lumini... să ne oprim însă aci. Este poarta Mitropoliei ornată cu un mare transparent, înconjurat de ciaune cu păcură arzătoare... Ba nu, să nu ne oprim încă, ci să mergem înainte.

Nici o magazie fără exposiţiuni lucsoase, nici o casă fără raze de lumină... Dar iată o magazie, ce pare mai numai de sticlă, plină de lumini ce las a se vedeà tablouri şi portrete frumoase, cărţi lucsoase şi alte obiecte ce plac mai ales cărturarilor.... Este „Librăria Junimea". Alăturea cu aceasta se înşiră nişte ferestre mari, cu iniţialele Augustului nume a M.M. L.L. depinse pe ele... Este „Tipografia Junimea".

Dar ce este? o lumină bengalică îşi respândeşte poeticele sale colori, ce ne atrag spre strada Academiei, deasupra căreia se leagănă în aer un lanţ de baloane, ce se înşiră dela magazia Mandelbaum şi Mittler până la zidul Hotelului de Viena, lovindu-se de aripele unui vânt.

Să nu ne oprim însă, ci să tot mergem înainte, căci acuma, printre atâtea lumini, este atât de plăcută plimbarea... mai ales când ai un înger de femee la braţ, ceeace mulţi n'avem...

Şi iatăne din lumea luminelor şi a focurilor bengalice, prin care înaintarăm până aci, iată-ne zic, ajunşi în lumea baloanelor... Este Şcoala militară, cu larga ei grădină şi cu mulţimea arborilor, de a căror crengi depind şi se leagănă adiete de vânt mulţimea baloanelor, care te face a-ţi forma o mică idee despre paradis... Şi ca un contrast surprinzător, vis-à-vis de acest mic paradis, dinaintea unui Palat se vede o grandioasă flacără, ce iese din mai multe ciaune cu păcură, punându-ne în poziţia de a ne gândi la focul infernului... Tot asemenea lumină măreaţă se înalţă mai la vale, de-a dreapta şi de-a stânga, la palaturile d-lor Pogor şi Carp. Iar colo, tot mai la vale se vede Conservatorul în bogată strălucire.

Să fugim de aceste focuri mari şi să ne apropiem cu pietate de lumina blândă, ce străluce din turnul bisericei Sf. Spiridon, şi să ne aducem aminte de Dumnezeu.

Dar seara este înaintată; sgomotul dispare din ce în ce mai mult... luminele, dispar mereu... mulţimea se împrăştie şi fiecine se duce cu mulţumire să 'şi plece capul pe perina de odihnă.

Şi cerul, împăcat prin această jertfă, dupăce prin dese picături de ploae, de timpuriu încă începu să anunţe, că este aproape darul lui Dumnezeu, în fine îşi deschise comoara câmpiilor, o ploae roditoare, ca o binecuvântare sosită tocmai la timpul său!

Reprezentaţia de gală.

A doua zi după venirea Suveranilor, dându-se o reprezentaţie de gală în onoarea Lor, şi în beneficiul Azilului Sf. Maria, despre care am amintit, *Curierul de Iaşi* descrie amănuntele, cu un stil nu mai puţin înflorit ca dările de samă precedente :

Frumoasă serbare avù Teatrul Naţional din Iaşi : înţelegem reprezentaţiunea unei alese societăţi diletante, dată în beneficiul Azilului „Sfânta Maria", Marţi la 13 Aprilie a. c.

Zicem „frumoasă serbare" şi ar trebui să zicem mai mult încă, spre a satisface reclama adevărului, căci niciodată n'am avut argumente mai puternice decât astădată, pentru a face un elogiu bine meritat teatrului, care de mult timp n'a întrunit atâta înălţime în artă, de mult timp n'a fost atât de bogat în frumuseţe şi lumine, în flori şi parfume.

Erau aproape 8 ore seara, când teatrul părea transformat într'un castel feeric al „unei lumi ce nu mai este... lume ce gândeà în basme şi vorbea în poezii".... Pe din afară ondulau mii raze de lumină, ce se revărsau din largul ferestrelor, formând o brilantă aureolă în jurul edificiului ; pe din năuntru un mic raiu pământesc în care se îngânau, îmbătaţi de armonia orchestrei, ochii frumoşi ai lojelor, ce transportau imaginaţia într'o lume poetică, de care muritorul n'ar voi să se despartă niciodată.

Şi sala erà plină cu desavârşire. O singură lojă mai erà deşartă. Erà loja princiară. Dar câteva momente de aşteptare şi loja nu mai e deşartă... Oaspeţii doriţi sosiră, deşteptând de odată cea mai vie bucurie în inimile tuturor, prin un surâs de salutare, la care publicul respunse prin o respectuoasă ridicare. Erau Măriile Lor Doamna şi Domnul Românilor.

Acuma nu mai este nimic de aşteptat şi iată cortina se ridică şi toate privirile se îndreaptă spre scenă, ca să guste arta dramatică, pe care Societatea diletantă o prezintă publicului prin **Ginerele lui Hagi Petcu**, comedie în 2 acte de D-l Vasile Alexandri, poetul „Mărioarei Florioaei, Zina munţilor, Sora florilor, etc.". **Le Coucher d'une Etoile** şi **Après le Bal**, două comedii franceze, toate aceste jucate de persoane distinse din elita socială, ca D-nii Alex. Beldiman, G. C. Negruzzi, N. Cantacuzino, Th. Aslan, V. Lazu, Nicu Şuţu, G. Duca, A. Zisu şi P. Bucicov, D-nele Aspasia Greceanu, Eliza Donici şi Natalia Sutzu. Piesele au fost minunat executate, iar Suveranii au stat dela început şi până la sfârşitul reprezentaţiei, urmărind jocul peste tot cu cea mai vie atenţiune, ceeace fu o adevărată şi bună lecţie pentru toţi.

Amănunte asupra seratei dela Palatul Roznovanu.

Luni 19 April avù loc o serată în reşedinţa princiară, dată de Suverani. La ora 9 au început a se adunà invitaţii — vreo sută cinci zeci de persoane, între cari şi Consulii din Iaşi. La 9½ M.M. Lor au intrat în sală, convorbind cu cea mai mare afabilitate cu toate doamnele şi bărbaţii în tot cursul seratei. La 10 ore D-na C. Casimir şi D-ra Nicolai Mavrocordat au executat împreună două bucăţi la piano, Scherzo şi Finale din *Septuor* de Beethowen, şi Finale din Concertul în sol major de Mendelsohn ; d-ra Barozzi a executat o bucată din *Tanhauser* de Wagner şi *Poloneza* de Chopin, după care Suveranii au adresat mulţumirile Lor concertistelor.

Pe la 11 ore a început danţul, cu un vals pe care l'a deschis Domnitorul cu D-na Adela Roznovanu născută Cantacuzino-Paşcanu, după care M. Sa a mai jucat cu mai multe Doamne. In cuadril Prinţul Carol I

a jucat cu D-na Al. Balş, având vi-à-vis pe Primarul Cerchez cu D-na Rosetti.

M. Sa Doamna a danţat cu Prinţul Gr. M. Sturdza, având vis-à-vis pe D-l Dim. Rosetti cu D-na Gr. Cozadini.

Peste tot erau 28 perechi dănţuitoare. M. Sa Doamna s'a retras pe la ora 1 după miezul nopţei, apoi s'a mai dansat un vals, polcă şi altele, şi serata s'a terminat prin un Cotilion. M. Sa Domnul a participat la toate danţurile, jucând cu mai multe Doamne. Pe la 3 ore şi 10 minute s'a retras apoi şi M. Sa Domnul, după care publicul încă s'a depărtat cu cea mai mare mulţumire.

Asupra acestui bal, *Curierul* mai scrie următoarele : sub semnătura lui Bădescu :

Una din suvenirile cele mai plăcute, ce petrecerea M.M. Lor au lăsat în inimele Ieşenilor, este fără 'ndoială balul dela 24 Aprilie, la care M.M. Lor au invitat un frumos număr de oaspeţi.

Să ne reamintim pentr'un moment acea serată, atât de bogată în splendoare şi veselie.

Sunt aproape 10 ore seara. Invitaţii s'adună mereu şi formează o crescândă cunună pe parchetul strălucitei sale de danţ, privind toţi cum

Mii de lumine schinteietoare
Din policandre se respăndesc,
Valuri de flăcări strălucitoare
In candeli d'aur vesel lucesc.

Ş'in această lumină feerică, toţi îşi plimbă privirile asupra mândrului buchet, ce formează damele vesele şi zâmbitoare într'o parte a salonului. Câtă tinereţe, câte inimi pline de gingaşe simţiri, câtă strălucire !

Dar iată din acea parte se deschid aripele unei uşi, şi o voce anunţă intrarea M.M. Lor, Domnului şi Doamnei. Toate buzele repeţese prin şoapte acest glas de bucurie. Damele se înşiră într'un semicerc încântător. Bărbaţii se grupează la olaltă în mijlocul salonului, rămâind astfel o cale deschisă, prin care M.M. Lor cu damele de onoare, Miniştri, Mareşal, Coloneli, Prefecţi, Primar şi alţi notabili, fiecare cu câte o damă la mână, între sunetele muzicei, încunjură parchetul sălei jur împrejur cu o scurtă plimbare „poloneză". Câtevà momente însă, şi muzica începe din altă coardă mai veselă, mai răpitoare, de care „poloneza" liniştită pe dată se metamorfoză într'un vals îmbătător. Şi iată :

Jocul începe ; femei frumoase
Cu ochii tineri, mai arzători
Decât a nopţii candeli focoase,
Se par că sboară ca silfi uşori.
Totul înoată în veselie :
In bal furtuna pare senin,
In bal plăcerea e o beţie,
Care adoarme al vieţii chin.

De aci înainte valurile armoniei, ce se revărsau din coardele a două muzici, curgeau mai fără întrerupere, iar danţul, început cu frenesie, urmă neobosit, sburător. . . Şi M. Sa Doamna, împodobită cu cele mai distinse şi mai scumpe bogăţii ale modei, în tot decursul acesta, cu toate că nu juca, erà veselă şi atât de mulţumită, încât erà cu neputinţă să nu inspire o adevărată fericire tuturor inimelor. Cuadrilele au fost danţurile cele mai favorite, căci n'a trecut poate nici unul, fără să participe şi M. Sa Domnul, care erà îmbrăcat în o splendidă uniformă.

Cam pe la miezul nopţii, orchestra Primăriei a cântat o frumoasă piesă nouă, numită *Polca Elisabetha*, compusă de cunoscutul D. Capelmaistru Iacobştitz şi dedicată M. S. Doamnei, care a şi primit'o cu mulţumire. Vis-à-vis de aceasta cântà musica Reg. V, condusă de D. Capel-maistru Ialovitzky.

Cam pe la 1 ore după miezul nopţii M.M. Lor s'au retras şi oaspeţii fură conduşi din sala de danţ,

Intr'o altă sală, care'i luminată
Cu fantastici torţe, mulţi sunt adunaţi,
Şi 'mprejurul mesei s'află aşezaţi. . .
Masa e 'ncărcată cu ghirlănzi, cristaluri,
Strălucesc mii cupe d'aur şi porfir;
Vinul care curge în spumoase valuri,
Minţile îneacă într'un lung delir. . .

Erà un „supée" aranjat cu adevărat gust şi lucs princiar. . .

După această brilantă ospătare, danţul iar îşi urmă cursul său, revenind în sală şi M. Sa Domnul, care cel întâiu a deschis un cotillion, ce dură până târziu.

Pela 5 ore dimineaţa totul s'a terminat. Sala rămasă deşartă, şi acolo, unde cu o oră mai nainte străluceau atâtea candele, unde resunau atâtea glasuri d'armonie, unde băteau atâtea inimi tinere şi mulţumite, unde ochiul nu vedeà decât un raiu de fericire, — n'a rămas, decât un gol tăcut şi întunerec. . . căci

Ca un val pe mare
Fericirea n'are
O statornicie pe acest pământ,
Ca o stea luceşte,
Cât un vis trăeşte,
Şi apoi cu grabă, cade în mormânt.
Ea-i un fulger iute,
Ce lumini plăcute
Varsă. . . şi 'ntuneric lasă'n urma sa;
Ea e ca o floare,
Care dacă moare,
Trage şi mirosu'i dulce după ea. . . .

*

Asupra plecărei din Iaşi a Suveranilor, tot *Curierul* ne mai dă amănunte :

După o petrecere de două săptămâni în Iaşi, M.M. Lor Domnul şi Doamna, spre regretul tuturor cetăţenilor, au plecat Marţi la 27 Aprilie, din a doua capitală a ţărei, lăsând în urmă-Le multe suveniri plăcute şi acte de mândrie. Erau 10 ore dimineaţa când M.M. Lor cu suita, acompaniaţi de Prefectul de judeţ, D. Senator N. Drossu, Prinţul Iorgu M. Suţu, D. Al. Balş, D. N. Cantacuzin, precum şi de D-nele N. Cantacuzin şi Elisa Donici, — au plecat dela gara din Iaşi, între urările entusiastice ale numerosului public, ce umpluse peronul.

Mai înainte de a plecà însă, Primarul Urbei a adresat M.M. Lor următoarele cuvinte :

„Prea Inălţate Doamne şi mult graţioasa noastră Doamnă ! Credincioasa urbă Iaşi se desparte cu durere de Măriile Voastre, a căror petrecere între noi a fost atât de scurtă. Numeroasele probe de bună voinţă ce ne-aţi dat în tot timpul cât a-ţi petrecut aici, ne impune datoria de a proba Măriilor voastre la rândul nostru, că Iaşii sunt credincioşi tronului şi dinastiei, strâns legate de instituţiunile ţărei şi de fericirea ei. Bună şi plină de bucurie să fie călătoria Măriilor Voastre, precum sunt pline de dorinţă inimile noastre de a vedeà pe Suveranii ţărei curând revenind între noi, şi spre a stà aici mai mult timp. Să trăiţi Măriile Voastre ! să trăească Principesa Maria" !

La acestea M. S. Domnul a respuns astfel :

„Primirea frumoasă şi călduroasă ce a doua capitală a României Ne-a făcut, precum şi în toată călătoria Noastră, M'a convins *că Adunarea trecută n'a fost expresiunea sinceră a ţărei şi că sentimentele Naţiunei sunt cu totul altele*. Am luat acum din nou curagiul a lucrà cu inimă şi energie la frumoasa misiune ce ea Mi-a încredinţat. Sper că toţi Românii care iubesc patria lor, vor încunjurà tronul şi vor lucrà împreună cu mine la fericirea şi prosperitatea României, cu care inima Mea este strâns legată. Mulţumesc încă odată de sincerile sentimente ce ne-aţi arătat. Petrecerea noastră între iubiţii Ieşeni va rămâne neştearsă în inima noastră. Cu părere de rău ne despărţim acum, dar la revedere!"

Aceste călduroase cuvinte au fost primite cu strigări entusiaste de „ura, ura, trăească M.M. Lor Domnul şi Doamna!, trăiască Principesa Maria!"

Astfel s'au despărţit M.M. Lor de urba Iaşi!

Suveranul entuziasmat de călătoria Sa în Moldova.

Ca rezultat al acestei călătorii e util să se cunoască şi impresia intimă produsă asupra Suveranilor, şi aceasta n'o putem aflà mai bine, decât citând câtevà şiruri din înseşi *Memoriile* lui Carol-Vodă, unde se spun lucruri pe cari gazetele timpului n'au îndrăznit de sigur să le zică pe nume.

Reproducem dar:

„*27 Aprilie* (*9 Maiu*). Prinţul şi Prinţesa au petrecut zece zile foarte plăcute în frumoasa Capitală a Moldovei, care le-a dat serbări peste serbări.

Din nefericire timpul a fost urât, cu ploi mari; cu toate acestea Suveranii au vizitat tot ce merità să fie văzut; numai excursiunea la mânăstiri a trebuit să fie părăsită.

Şi mai mari ovaţiuni sunt făcute perechei princiare la plecarea ei din Iaşi. Prinţul răspunde alocuţiunilor călduroase printr'un discurs de adio, în care spune că frumoasa şi călduroasa primire ce i-a făcut a doua Capitală a ţărei, lui şi Prinţesei, îi dovedeşte că *ultima Cameră n'a fost adevărata expresie a poporului*. Acum a căpătat din nou curaj ca să urmeze a lucrà din toată inima şi din răsputeri la frumoasa sarcină ce i-a încredinţat naţiunea. El speră că toţi Românii cari îşi iubesc ţara, se vor strânge în jurul tronului, spre a se consacrà împreună cu dânsul la fericirea şi propăşirea României.

2 (*14*) *Maiu*. *Românul* atacă pe Prinţ fiindcă a spus în discursul său de adio, dela Iaşi, că ultima Cameră n'a fost adevărata expresie a sentimentelor ţării.

7 (*19*) *Iunie*. Atât în timpul călătoriei noastre prin Moldova şi la întoarcerea noastră, cât şi la 10 (22) Mai, s'a făcut din toate părţile tot posibilul spre a ne şterge amintirea grelelor încercări din iarna trecută, şi la drept vorbind, s'a isbutit în parte, căci nu poţi rămânea rezervat faţă de asemenea avansuri. *Ultima noastră călătorie în Moldova seamănă cu un marş triumfal*. Pretutindeni am avut prilejul să constat că impresia făcută de scrisoarea mea a fost adâncă, şi că toţi

se sileau să mă facă să uit ideile de abdicare. De fiecare dată am accentuat că asta nu atârnă decât de însăşi ţara, care aveà acum prilejul să-şi arăte la lumina zilei sentimentele prin alegeri. De aceea rezultatul acestor alegeri e semnificativ.

In ultimul timp Moldova erà atât de frământată de uneltiri anarhice şi separatiste, încât nu se aşteptà acolo izbândă mare la noile alegeri şi aceasta cu atât mai puţin, cu cât se răspândise în Moldova ştirea, că peste puţin timp voiu întoarce ţării spatele. Schimbarea ce a produs-o călătoria noastră e radicală. Oraşe ca Galaţi şi Focşani, cari 4 ani în şir au trimes în Cameră deputaţi, cari trebuiau să proclame căderea mea, au ales de astădată bărbaţi cari, în toiul celei mai mari crize, s'au declarat pe faţă pentru dinastia mea. Alegerile s'au făcut în linişte în toată ţara, iar ministerul meu — al căruià fiecare membru e un om cu greutate, care a mai jucat rol în politică — se poate bizui pe o majoritate trainică. Sunt oameni de caracter, cari au dovedit în cazuri grele că pun adevăratele interese ale ţărei mai presus de o popularitate deşartă. E vrednic de observat că majoritatea dintr'înşii erau cei mai credincioşi partizani ai lui Cuza, ceeace mi-a fost arătat pe vremuri ca o crimă de către adversarii lor. Acum se dovedeşte că aceia, cari erau devotaţi predecesorului meu, îmi sunt devotaţi şi mie; ei dovedesc astfel că sunt luptătorii principiului monarhic şi că n'au voit să dea ajutor la răsturnarea mea printr'o revoluţie, precum n'au aderat odinioară la căderea lui Cuza."

Cuvintele Suveranului preţuesc mai mult decât diferitele versiuni ce au circulat în anumite epoce asupra unei atribuite animozităţi în potriva predecesorului Domn Cuza, şi cari versiuni au fost absolut apoi desminţite, cu prilejul ridicării statuei acestui din urmă.

*

Alte ziare locale conţin de asemenea descrieri în diferite moduri, a festivităţilor şi simpatiei cu care Principele Carol I şi Principesa Elisaveta au fost primiţi şi găzduiţi de întreaga populaţiune ieşană.

Se înţelege dela sine că, precum în orice altă ocaziune şi de astă dată unele persoane politice, nemulţămite de situaţia lor actuală, ş'au dat în presă, caşi în public părerile în alt chip decât marea majoritate a ieşenilor. Dintre aceste toate putem cità, mai deosebit, câtevà fraze din articolul principal al foaei *Secolul*, din 14 Aprilie 1871, care, dând samă de faptul intrărei Principelui şi Principesei în Iaşi, în ziua de 12 April, adaugă :

Fie ca prezenţa ilustrilor Oaspeţi să fie de bun augur pentru oraşul care, dela Unire prosperă din zi în zi *în sens invers*. Noi credem că aceasta derivă numai dela persistenţa guvernatorilor noştri ce tind neîncetat *la centralizare*.

Să sperăm că ideile aruncate de descentralizare în dizolvata Adunare, se vor realizà de nouii aleşi pentru binele ţărei şi chiar a *Tronului*.

Asupra „Petiţiei dela Iaşi" pentru restabilirea pedepsei cu moarte, şi altele.

O chestiune care prezintă oarecare legătură atât cu venirea Domnitorului în Iaşi, în 1871, cât şi cu situaţia sa politică atunci şi mai

apoi, şi interes din punctul de vedere al fazelor prin cari a trecut evoluţia politică a partidelor din ţara noastră, e desigur şi aceea ce a iscat-o producerea şi prezentarea în Camera Legiuitoare a aşa-numitei *Petiţii dela Iaşi*.

Mulţi din cei ce s'au interesat şi se interesează încă de luptele politice succedate în ţara noastră, sub regimul Constituţional, vor fi auzit citându-se şi repeţindu-se adesea ori diferite evocări asupra „Petiţiei dela Iaşi", prin care se tindea, mai cu samă, la *restrângerea drepturilor electorale* şi la reînfiinţarea *pedepsei cu moarte*; erà un fel de bâtă ce se aruncà la diferite prilejuri în spinarea Conservatorilor, si mai ales a Junimiştilor Ieşeni, ca unii ce ar fi fost făuritorii şi susţinătorii acelei cereri retrograde şi anti-constituţionale.

Mai bune lămuriri le putem căpătà dela D-l T. Maiorescu, care în ediţia *Discursurilor sale Parlamentare* dă explicaţii îndestulătoare atât asupra *aceluia* care a redactat petiţia în chestie, asupra momentelor în cari ea a fost scrisă, cum şi asupra chipului cum şi de cine a fost iscălită şi depusă în Camera Deputaţilor:

In primăvara anului 1871, scrie D-l Maiorescu, venise D-l Lascar Catargi la guvern; vine în Iaşi Măria Sa Principele Domnitor, însoţit de D-l Iorgu Filipescu, Mareşal, şi de D. Costaforu Ministru. Şi D-l Costaforu vine la mine personal, şi la d. Pogor, şi ne face următorul apel:

„Nu se poate ca oameni care au oarecare cultură şi se ocupă cu o parte a intereselor ţării, cum e literatura, să rămână în momentul de faţă desinteresaţi de o altă parte a intereselor ţării, care 'şi are acum mai mare importanţă, adecă de situaţia politică". Astfel ne-a provocat să intrăm în mişcarea politică. Noi, (e vorba de junimişti), ca prieteni literari, ne-am adunat şi am discutat între noi propunerea. Am hotărît atunci să intrăm în mişcarea politică şi să sprijinim acţiunea patriotică a d-lui Lascar Catargi de atunci. De n'ar fi fost d. Catargi, de ar fi fost oricine în acel moment, care susţineà la guvern *forma monarhică*, noi conform convingerilor noastre, l-am fi sprijinit *din principiu*.

In aceste împrejurări noi, literaţii junimişti din Iaşi, am intrat în politică, şi aci e involuntară nedreptate când ni se impută oarecum nouă petiţia dela Iaşi. Găsirăm atunci format, nu de noi, ci nu ştiu de cine format, negreşit de un om mai în vârstă şi cu o altă autoritate politică decât noi, probabil cu asentimentul D-lui Costaforu şi Iorgu Filipescu, găsirăm, — zic — format atunci în Iaşi partidul Conservator, partidul politic, sub prezidenţa prinţului Grigore Sturza.

Am găsit pe principele Gr. Sturdza în această calitate, de inspiratorul principal al conservatorilor din Iaşi.

Pe Principele Gr. Sturdza cu unul nu avusesem onoarea de a'l cunoaşte decât dintr'o singură convorbire anterioară, şi aceasta erà relativă la un studiu asupra teoriei atomistice, de care se ocupà pe atunci Prinţul Grigore Sturdza, cu cel mai mare interes, şi de lupta cu teoriile lui Kant.

Discutasem cu cea mai mare plăcere atomistica şi Kant, nici de cum, după cum vedeţi, politica. Când am văzut că d-sa e prezidentul situaţiei politice din Iaşi, nici atunci nu m'am adresat la d-sa; dar, chemându-mă d-sa într'o seară ca să iau parte la acţiunea politică, Principele Gr. Sturdza ne-a citit în acea seară, prima seară în care făceam politică conservatoare în Iaşi, ne-a cetit într'un cerc mai intim petiţia dela Iaşi, scrisă şi concepută de Principele Gr. Sturdza.

Această petiţie, în adevăr, are şi concepţia energică şi stilul lapidar al acestui cap în multe privinţe eminent şi predilecţiile sale; îl ştiam cu 6 luni înapoi afundat în atomistică şi în Kant; iar acum îl vedeam în plină concepţie politică.

Adunarea se ţineà în locuinţa Princepelui Gr. Sturdza de lângă Mitropolie. Am găsit o atmosferă turbure. Din partea prietenilor noştri literari erà — d. Carp erà absent atunci, erà la Viena, ne scria numai şi a fost contra petiţiei, — erà d. Pogor, care ziceà: nu intru în aceasta, căci între propunerile petiţiei dela Iaşi, concepută şi scrisă, după cum am spus, de Principele Gr. Sturdza, erà o tendinţă de

acţiune conservatoare ce o aprobau atunci cu toţii; erau însă şi nişte lucruri, pe cari d. Pogor zicea că nici odată nu le putem aprobà, şi eu asemenea.

Principele Gr. Sturdza cerea să se modifice legea electorală, să se modifice legea comunală în sens conservator; eram de acord. Dar mai cerea să se modifice Constituţiunea la articolul în care se vorbeşte de pedeapsa cu moarte, şi unde Constituţiunea zice, că nu se poate înfiinţà decât în cazurile prevăzute de codul militar, prinţul Sturdza cerea a se adăogà „şi pentru asasinate", căci se întâmplaseră atunci câtevà asasinate în Iaşi, cari înspăimântase pe multă lume.

Dealtminteri cuvîntul de „spânzurătoare", ce mi l'a aruncat D. Ministru prezident îmi poate fi politiceşte indiferent. Căci, ca să vină un om politic să ceară pedeapsa cu moarte din materie militară şi pentru un anume caz în materie civilă, este un lucru care nu atinge grupările de principii politice.

Pedeapsa cu moarte este însă o chestie însemnată pentru conştiinţa unui om de legi; şi în această calitate Pogor şi J. Negruzzi erau absolut contra şi ziceau, în momentul când am venit eu la acea adunare, că dacă stărueşte d. Sturdza într'aceasta, atunci nu se poate face nimic cu noi. Principele Grigore Sturdza nu a cedat, nici noi n'am cedat, şi atunci eu am propus o redacţie mijlocie — cei mai indiferenţi găsesc mai curând un teren de conciliare.

Am propus ca noi să nu subscriem această petiţie; numai cine o împărtăşeşte în totalitatea ei, să o subscrie; dar fiindcă noi am fost apoi aleşi deputaţi, ca aderenţi ai partidului conservator, putem arătà, în scris, că ne unim cu tendinţa acelei petiţii şi o vom prezentà Camerei, rămânând la Cameră să o primească sau nu.

Această transacţiune a primit-o Prinţul Sturdza şi am primit-o şi noi, Pogor, Negruzzi şi eu. Acea petiţie venită astfel dela Iaşi, este în cartoanele Camerei şi puteţi vedeà, că este ea însăş subscrisă numai de acei cari au primit-o în întregul ei; dar noi n'am iscălit-o, tocmai din cauza pedepsei cu moartea; ne-am declarat însă de acord cu tendinţa ei politică şi ne-am angajat a o prezentà la Cameră, în ale cărei cartoane este şi astăzi.

Aşà dar, Prezidentul consiliului erà puţin generos de a ne imputà nouă spânzurătoarea, nouă, cari tocmai ne-am luptat în contra acelei pedepse cu moarte, dar cari am căutat un mijloc de transacţiune, ca să nu se spargă formarea conservatoare ce se făceà atunci la Iaşi, sub Principele Gr. Sturdza, pentru a susţine acea formaţiune.

Ce este drept, se aştepta ca lucrarea petiţiei dela Iaşi să meargă mai departe, fiindcă Prinţul Gr. Sturdza stăruià în primele momente cu multă energie; am avut atunci onoare să vorbesc cu d. Catargi, şi d-sa a zis că nu este momentul a se face asemenea lucruri.

Am avut după aceea o întrunire la Prinţul Dimitrie Ghica, la şosea, cu mai mulţi conservatori din Bucureşti. Insă nimeni nu a mai insistat, nici chiar Prinţul Grigore Sturdza; căci după vreo 6 luni l'am găsit pe Prinţul Grigore ocupându-se de alte interese, de astă dată nu de atomistică, ci de invenţiunea ingenioasă a unei violine sau a unui clavir. Cum vedeţi, chiar şi tendinţa petiţiei dela Iaşi, cu care noi ne unisem, a rămas astfel părăsită.

*

Iată acum şi textul acestei faimoase Petiţiuni, despre care s'a pomenit atâta, şi — desigur se va mai pomeni încă multă vreme, de câte ori va fi, în luptele partidelor politice, să 'şi arunce unul altuià calificative şi. . . invective de toată măsura, petiţie care n'a putut ajunge măcar la o cetire în public în Corpurile Legiuitoare, prin faptul că, după cât se spune, însuşi Principele Domnitor ş'a exprimat făţiş părerea, că o asemenea lectură n'ar fi de nici un folos intereselor ţărei, — din potrivă:

Domnilor Senatori şi Domnilor Deputaţi,

Noi subscrişii, alegătorii Domniilor Voastre, aflăm de a noastră datorie să vă propunem câtevà măsuri, a căror neapărată trebuinţă este simţită de toată lumea.

Principele Grigore M. Sturdza.

Mai întâiu credem, că veţi găsi foarte legitim pasul nostru; căci ca unii ce sunteţi mandatarii noştri, aveţi de datorie a ţineà samă de nevoile ţărei şi a luà măsurile legislative neapărate pentru vindecarea suferinţelor ei.

Sunt acuma cinci ani, de când se aplică noua Constituţiune. Aces.a este un timp foarte scurt în teorie; iar în practică, când lucrurile merg rău, cinci ani de anarchie sunt în destul pentru a desorganizà şi a perde o ţară întreagă.

Cine ar puteà zice, că aceasta este o exagerare? Oare nu am văzut momentul unde Principele Domnitor erà să părăsească tronul, fiindcă licenţa şi anarhia domneau în ţară?

Oare Puterile mari garante, cari au dat patriei noastre atâtea probe de bunăvoinţă şi ne-au încuviinţat toate cererile noastre, oare aceste Puteri nu vor perde în fine răbdarea, văzând reaua întrebuinţare făcută de drepturile ce ni le-au consacrat, şi nu vor hotărî ocuparea ţărei cu armate streine, la cea întâi turburare care ar mai urma la noi?

Oare o asemenea stare de lucruri nu pune în pericol chiar existenţa noastră naţională? Ar trebui cinevà să fie orbit de patimi sau trădător ţărei, ca să o tăgăduească.

Noi, care nu avem altă ambiţiune decât de a trăi liberi, ca cetăţeni români, în patria noastră şi a vedeà onoarea, viaţa şi averea fiecăruià garantată prin instituţiunile ţărei; noi, care ne-am săturat de a vedeà că datoriile statului sporesc în aceeaş proporţiune, în care sporesc şi dările ce ne sunt impuse, suntem nu numai în tot dreptul a vă cere vindecarea răului, dar suntem totodată în poziţiunea cea mai favorabilă, pentru a vedeà şi a judecà lucrurile cu nepărtinire, şi aceasta pentru următoarele cuvinte:

Adunările noastre legiuitoare până acuma a consumat cea mai mare parte a puterilor lor cu lupte de partizi şi cu ţintiri personale, care în adunarea din urmă şi sub Ministerul, care aveà încrederea majorităţei ei, au fost ajuns la un aşà grad de înverşunare, încât dacă nu urmà dizolvarea ei şi depărtarea acelui minister, se făceà în ţara noastră o răsturnare, a cărei consecinţe ar fi fost în Bucureşti copiarea Comunei din Paris, iar în Iaşi separatismul.

In faţa unor împrejurări atât de grave, avem nu numai dreptul, dar şi datoria, de a vă propune, Domnilor Deputaţi şi Domnilor Senatori, noi, alegătorii Domniilor Voastre, măsurile care le judecăm neapărate pentru vindecarea răului, şi cerem dela Domnia Voastră să vă însuşiţi aceste propuneri şi să le prefaceţi în legi, dacă voiţi a aveà şi pe viitor încrederea noastră.

Pentru a propune remediul, trebuie mai întâi a constatà răul. Să vedem dar, Domnilor, care sunt relele cele mai mari, care rod până la oase ţara noastră.

Mai întâiu ne aflăm faţă cu un fapt foarte grav, care trebuie să facă obiectul celei întâiu a noastre propuneri. Vocea publică bănueşte, că unii din foştii deputaţi au luat mită dela concesiunea drumului de fer a d-lui Strousberg. O asemenea inculpare loveşte în modul cel mai grav caracterul şi demnitatea reprezentaţiunei noastre naţionale. Noi cerem dela Domnia Voastră să orânduiţi o anchetă parlamentară, care să cerceteze cu pătrundere, dacă în adevăr vreunul din foştii deputaţi a înjosit până la aşà grad caracterul de mandatar al ţărei. Căci înaintea unei bănueli atât de grele, sau trebueşte dovedit că ea este neîntemeiată, sau dacă sunt culpabili, să fie supuşi la toată asprimea legii.

Să venim acum la răul cel mai mare, care desorganizează cu totul ţara noastră: acest rău este lipsa de dreptate. Oricare societate civilizată, pentru a trăi, are neapărată trebuinţă mai întâi de toate de două lucruri: de libertate, căci fără ea nu se poate desvoltà, şi de dreptate, căci fără ea se dizolvă. Egalitatea este o ramură

a dreptăţei, de aceea ea este bună numai întru cât este dreaptă, precum egalitatea înaintea legii; îndată însă ce este nedreaptă, este rea. Astfel este nedrept, ca cel ce nu are nimica, să voteze impozite pe spinarea aceluià care are cevà, şi de aceea această egalitate este rea.

Aşà dar nu ne trebuie faimoasa trilogie revoluţionară: libertatea, egalitatea şi fraternitatea, cu atât mai vârtos că atunci când s'a proclamat fraternitatea, s'au făcut despoierile cele mai neruşinate şi măcelurile cele mai crunte; ci ne trebuie mai presus de toate libertatea şi dreptatea. Acolo, unde dreptatea nu există, libertatea degeneră în licenţă. Aceasta este casul la noi. Dreptatea înfrânătoare lipseşte şi impunitatea este garantată tuturor crimelor.

Astfel a ajuns la noi licenţa presei până a fi un adevărat scandal. Noi nu zicem aceasta pentru a cere în contra presei vreo măsură preventivă, căci noi suntem pentru libertatea absolută a rostirii ideilor; dară o zicem pentru că voim, ca injuriile personale, defăimările, calomniile şi batjocurile făcute prin presă, să fie judecate nu de juriu, care le achitează totdeauna şi agravează prin aceasta încă injuria făcută persoanei atacate, ci să fie judecate de tribunalele corecţionale, ca în ţările civilizate.

Pentru ca să adoptaţi această măsură binefăcătoare, este îndestul să vă amintiţi atacurile infame făcute de o parte a presei noastre nu numai în contra persoanei Domnitorului, dar şi în contra familiei sale, până şi în contra copilului de faşă. Prin urmare propunem, ca aliniatul al 2-lea din articolul 24 al Constituţiunei, care rosteşte: „Delictele de presă sunt judecate de juriu", să fie interpretat în acest înţeles.

Să trecem acum la delicte şi crime de o altă natură. Din 96 de delapidatori de bani publici, 92 s'au achitat de juriu. Prin urmare propunem, ca funcţionarii prevaricatori să fie judecaţi de Curtea de Casaţiune.

Uciderile cele mai crunte, asasinatele cele mai sumeţe s'au înmulţit la noi, într'un grad ameninţător pentru societate, de când s'a ridicat pedeapsa morţii şi de când juriul prin indulgenţa sa le asigură impunitatea. Astfel am văzut într'un sat aproape de Iaşi o familie întreagă, tatăl, mama şi trei copii, între care şi un copil de trei sau patru ani, ucişi cu toporul. Traupman nu a făcut mai mult, însă la noi crima a rămas nepedepsită.

Un membru al Clerului mai înalt, un Archimandrit, vine la capul său spiritual, la Mitropolitul, cu un revolver în buzunar şi descarcă patru focuri în Prea sfinţia Sa, cu premeditaţia cea mai sumeaţă. Juriul achitează pe acest paricid, căci osânda la închisoare corecţională de doi ani nu se poate privi ca o pedeapsă serioasă pentru o aşà crimă; şi pentru a pune vârf inichităţei, îl achitează după ce asasinul a fost apărat în faţa juriului şi a publicului cu calomnii aruncate asupra victimei sale. Conştiinţa publică se revoltă în contra unor nedreptăţi atât de monstruoase.

Un fapt de o însemnătate foarte gravă şi care vădeşte simptome foarte periculoase pentru Ţara noastră, este următorul: Un revoltant încearcă cu arma în mână a face o lovire de stat şi proclamă la noi republica, pe când forma legală a statului nostru este monarhia constituţională. Acel criminal este achitat de juriu şi în urmă nu numai primit în sânul său de foasta Adunare, dar încă îngăduit de a o reprezentà înaintea Domnitorului, ca membru al comisiunei însărcinate cu răspunsul la Mesagiul Tronului. Ni se pare, că impunitatea şi neruşinarea nu pot să meargă mai departe.

Pentru asemenea cazuri siguranţa statului şi a Constituţiunei reclamă neapărat de a se proclamà „starea de asediu". De aceea cerem ca să se introducă în Constituţiune un asemenea articol, care să răspundă la această mare trebuinţă a oricării societăţi constituite.

De când s'a introdus juriul şi s'a ridicat pedeapsa morţii pentru asasini, prădăciunile şi omorurile au luat la noi o întindere înspăimântătoare şi se produc cu o semeţie neauzită. Astfel am văzut formându-se bande de douăzeci, treizeci de hoţi chiar prin rezidenţele ţinutale, şi ceeace este încă mai grav, acolo bande s'au recrutat în parte chiar printre agenţii puterii publice, care sunt chemaţi a apărà societatea în contra făcătorilor de rele.

In timpul Principelui Mihail Sturdza, după ce s'au spânzurat câţivà hoţi, securitatea persoanelor a devenit absolută şi nu s'au mai produs nici o prădăciune,

nici un omor. Experienţa este aci mai presus decât nişte teorii, a căror consecvenţe la noi a fost omorârea celor buni şi asigurarea impunităţei celor răi.

Şi apoi oare toate statele civilizate, Englitera, Franţa, Germania, Italia, Belgia nu au astăzi pedeapsa morţii?

Şi dacă în viitor naţiunea română va cunoaşte, că poate ridică cu totul pedeapsa morţii fără pericol pentru societate, oare nu poate să o ridice prin o anume lege, or când va voi? Insă până atunci propunem să se modifice art. 18 din Constituţiune în chipul acesta: „Pedeapsa morţii nu se va puteà reînfiinţà, afară de casurile prevăzute în Codul penal militar şi pentru asasinat".

Cât pentru juriu, având în vedere răul ce l-a produs la noi până acuma, măsura cea mai raţională este de a-l suspendà, până când se va formà la noi un spirit public mai conştiincios. Atuncea va fi uşor Adunărilor a reînfiinţà juriul prin o anume lege. Iar dacă nu s'ar hotărî acuma Adunarea la desfiinţarea timporară a juriului, apoi trebuie să adopte pentru îndreptarea lui cel puţin următorul corectiv: „Când Procurorul general apelează la Curtea de Casaţiune în contra verdictului juriului, atunci această curte are facultatea, sau de a casa verdictul numai în interesul legii, sau de a trimite cauza spre o nouă judecare înaintea secţiilor unite a unei Curţi de Apel".

Să trecem acuma, Domnilor Deputaţi şi Domnilor Senatori, la legea electorală înscrisă în Constituţiune. Acea lege, după ce sancţionează un principiu salutar, adică acela de a fi reprezentate în Adunare toate interesele legitime şi vitale ale Ţărei, pentru care sfârşit împărţeşte corpul electoral în patru colegiuri, apoi în dispoziţiunile sale falşifică acest principiu.

Il falşifică, fiindcă în colegiul întâiu, care trebuie să întrunească pe marii proprietari, pune şi pe acei cu venit de trei sute galbeni, când este cunoscut de oricine că la noi o moşie, care dându-se în posesie aduce un venit de şapte sute galbeni, este o proprietate abià de mijloc.

Legea electorală mai falşifică încă acel principiu, fiindcă sub cuvânt de venit fonciar vâră între proprietarii de moşii şi pe acei, cari au un venit dela o binà sau dela o întreprindere industrială, când locul cuvenit al acestora nu este nici decum între proprietarii de moşii. Pe de altă parte pe posesori, ale căror interese sunt strâns legate cu proprietatea, îi pune să voteze în colegiul oraşelor.

Pe urmă dă legea electorală din Constituţiune colegiului al treilea al oraşelor un drept abuziv, fiindcă, nesocotind cu totul pe proprietarii şi industrialii mari şi de mijloc de prin oraşe, lasă toată alegerea în mâna celor mai puţin impuşi. Pentru a face o justă separaţiune a drepturilor electorale de prin oraşe, ar trebui ca aceste trei clase de contribuabili să aibă o de o potrivă înrâurire asupra alegerii Deputaţilor oraşelor. Pentru acest sfârşit vă propunem mai jos măsuri, care le cunoaştem cu toţii că vor fi foarte eficace.

Vom mai observà, în ceace priveşte numărul de Deputaţi ai oraşelor, că el este prea mare în proporţiune cu interesele ce le reprezintă. Astfel ar fi destul, ca Bucureştii să dea patru Deputaţi, Iaşii trei, Craiova, Galaţii, Focşanii, Bârladul şi Botoşanii câte doi; iar celelalte oraşe câte unul.

Pentru aceste cuvinte vă propunem următoarele modificaţiuni la legea electorală, înscrisă în Constituţiune:

„Articolul 59. Fac parte din întâiul colegiu proprietarii de moşii, al cărora câşti anual este dela 7 sute galbeni în sus".

„Articolul 60. Fac parte din al doilea colegiu proprietarii de moşii, al cărora câşti anual este de şaptesute galbeni în jos până la două sute galbeni inclusiv".

„Fac parte din acest colegiu şi toţi posesorii pământeni care, fără a aveà vreo proprietate, ţin în posesie moşii, al căror câşti anual este dela cinci sute galbeni în sus".

„Articolul 61. Colegiul al treilea al oraşelor este alcătuit de trei clase de alegători:

„Fac parte din clasa întâia toţi proprietarii de case, a cărora chirie ar fi dela una sută galbeni în sus. Asemenea fac parte din această clasă şi toţi comersanţii şi industrialii, care plătesc patenta de clasa întâia".

Fac parte din clasa a doua toţi proprietarii de case, a căror chirie este dela una sută galbeni în jos, până la 20 inclusiv. In această clasă intră şi toţi industrialii şi comersanţii, care plătesc patentă de clasa a doua".

„Fac parte din a treia clasă comersanţii şi industrialii, care plătesc către Stat o dare de 30 lei noi cel puţin. Sunt scutiţi de cens în această clasă toate profesiunile liberale, ofiţerii în retragere, preoţii, profesorii şi pensionarii statului.

„La oraşele unde are a se alege numai un Deputat sau doi, aceste trei clase de alegători ale colegiului al treilea aleg fiecare câte un candidat; aceşti trei candidaţi convin în unanimitate, care din ei să fie Deputatul colegiului acela; iar dacă nu se unesc, sorţul decide.

„La oraşele unde sunt de ales trei deputaţi, fiecare clasă din colegiul al treilea îşi alege deputatul său.

„Iar unde sunt patru deputaţi de ales, a treia clasă alege doui deputaţ' şi celelalte două clase fiecare câte unul.

„Articolul 62. Aceste trei colegiuri aleg direct:

„Cele două d'intâi câte un deputat fiecare, iar cel de al treilea, precum urmează:

„Bucureşti patru; Iaşi trei; Craiova, Galaţi, Ploeşti, Focşani, Bârladul, Botoşani câte doi; iar celelalte câte unul; peste tot patruzeci şi patru.

„Toate oraşele unui district formează un singur colegiu cu oraşul de reşedinţă".

Să trecem acum la alcătuirea Senatului. In toate ţările constituţionale, Senatul trebuie să fie un corp conservator şi ponderator între Tron şi Adunare. Pentru a răspunde la acest scop, trebuie ca atât alegătorii cât şi aleşii să aibă o avere teritorială însemnată, şi un număr oarecare de senatori trebuie să fie numiţi cu anume condiţiuni de admisibilitate, direct de către Domnul. Acest drept îl au şi Suveranii din Englitera, care este ţara cea mai constituţională.

Pentru aceste cuvinte vă propunem, Domnilor, următoarele modificaţiuni la secţiunea II din Constituţiune, care tratează despre Senat:

„Articolul 68. Membrii Senatului se aleg câte unul de fiecare judeţ de proprietarii de moşii, al căror câşti anual este cel puţin dela una mie galbeni în sus.

„Venitul se dovedeşte prin rolurile de contribuţiune".

Articolul 69, 70 şi 71 să se suprime, ca unele ce nu mai înseamnă nimic, dar se modifică articolul 68, după cum îl propunem.

Articolele 73 şi 72 trebuie să rămâe cum sunt, iar la articolul 74 punctul al 5-lea, care hotărăşte ce avere să aibă cineva spre a puteà fi ales la Senat, trebue modificat în chipul următor:

„5) a fi proprietar de moşie cu câşti anual cel puţin de una mie galbeni".

„Art. 75. Domnul are dreptul de a numi direct şese-spre-zece Senatori dintre persoanele, care întrunesc însuşirile arătate la articolul precedent, sau şi dintre persoanele mai jos însemnate, care sunt dispensate de acel cens:

„*a*) Preşedinţii sau Vice-preşedinţii vreunei Adunări legislative.

„*b*) Deputaţii care au făcut parte din trei sesiuni;

„*c*) Generalii;

„*d*) Colonelii, cari au o vechime de trei ani.

„*e*) Cei ce au fost miniştri sau agenţi diplomatici ai Ţărei.

„*f*) Cei ce vor fi ocupat în timp de un an funcţiunile de Preşedinte de Curte, de Procurori Generali, de Consilieri la Curtea de Casaţiune".

Să vă vorbim acuma, Domnilor, de un articol interesant pentru desvoltarea noastră agricolă.

Articolul 3 ar trebui modificat în chipul următor: „Nu se poate face nici o colonizare cu populaţiuni străine în teritoriul României, decât în puterea unei anume legi".

Noi socotim că ar fi foarte de folos pentru sătenii noştri români, să aibe sub ochii lor exemplul salutar, ce l-ar da câtevà colonii germane, precum sunt în Basarabia. Asemenea colonii laborioase şi iscusite în cultivarea pământului şi în căutarea vitelor, dacă ar fi aşezate pe unele din moşiile sterpe ale statului, ar produce un mare bine la noi.

Iar cât pentru pericolul de a se înmulţi prea tare la noi asemenea colonii, cu populaţiuni de ginte străină, el nu există de loc, de vreme ce Adunarea şi Senatul au deciziunea în mâna lor, la fiecare cas de colonizare.

Articolul 131, care desfiinţează Consiliul de Stat, ar trebui suprimat. Experienţa ne-a dovedit, că nici miniştrii nici Adunarea nu au linişte trebuitoare pentru a elaborà, după cum se cuvine, proectele de legi. Prin aceasta noi nu voim a zice, ca să li se ia iniţiativa legislativă, ci din contră, acel mare drept trebuie să

le rămâe în toată întregimea sa dar; un Consiliu de stat compus din oameni capabili, cu misiunea specială de a elaborà proecte de legi prezentate de guvern, ar înlesni mult lucrările legislative și ar produce un adevărat bine.

Acuma ne rămâne Domnilor, să vă mai facem încă o propunere.

După legea Comunală în vigoare alegerile Consiliilor comunale sunt date cu totul în mâna mulțimii. Acest sistem rău și nedrept a produs la noi cele mai rele rezultate. Consiliile Comunale de prin orașe au devenit privilegiul unei clice și au tras după sine demoralizarea și feluri de abuzuri. Iar consiliile rurale de prin sate, compuse numai din săteni fără învățătură și fără o pozițiune socială mai înaltă, sau sunt inerte, sau dacă voesc a exercità o acțiune proprie, atuncea caută a lovi interesele cele mai legitime ale proprietății mari. Această rea stare de lucruri decurge dela o nedreptate flagrantă.

Principiul equitabil, care cere ca toate interesele vitale ale Țărei să fie reprezentate, acest principiu salutar, care s'a respectat în compunerea Corpurilor Legiuitoare, este încălcat în compunerea Consiliilor Comunale.

Pentru aceste cuvinte vă propunem, Domnilor Deputați și Domnilor Senatori, următoarea dispozițiune legislativă:

„Consiliul Comunal se compune în următorul mod: O treime se alege de către proprietarii de case, care ar justificà o chirie de cel puțin una sută galbeni. In această clasă intră și comersanții și industrialii, care plătesc o patentă de clasa întâia. A doua treime se alege de către proprietarii de case, care justifică o chirie dela 99 galbeni până la 20 inclusiv. In această clasă intră și comersanții și industrialii, care plătesc patentă de clasa a doua. A treia treime se alege de către proprietarii, comersanții și industrialii, care plătesc statului o dare de 30 lei noi cel puțin. Sunt scutiți de cens în această clasă toate profesiile liberale, ofițerii în retragere, preoții, profesorii și pensionarii statului".

In acest chip toate elementele vitale vor fi reprezentate în Consiliile comunale, ca și în Adunare.

Primarii trebue să fie numiți de-adreptul de Domn, pentru ca să aibă și guvernul reprezentantul său în acest Consiliu, dela care atârnă atât de mult liniștea și prosperitatea orașelor.

Cât pentru comunele rurale, ca să fie represenṭată în ele și proprietatea mare, trebuie a se adoptà următoarea dispozițiune:

„In comunele rurale acela, care are singur în proprietatea sa atât pământ, cât toți ceilalți locuitori ai comunei împreună, acela este de drept membru al Consiliului Comunal. El se poate reprezentà prin delegațiune".

Domnilor Senatori și Domnilor Deputați, noi vă facem aceste propuneri cu deplina încredere, că le veți luà în serioasă considerațiune, și le veți introduce în instituțiunile și legile noastre. Dacă însă ele nu s'ar admite, noi alegătorii vom face o propagandă activă, pentru a nu mai fi realeși pe viitorime acei deputați, care nu vor fi susținut propunerile noastre. In acest chip sperăm, că vom dobândi în fine o Adunare, care să răspundă la trebuințele Țărei.

Iar dacă veți adoptà aceste măsuri legislative, care singure pot scăpà Țara noastră de anarhie și de peire, atunci veți dobândi recunoștința publică pentru binele ce veți fi făcut patriei noastre.

(ss.) *Gr. M. Sturdza, D. Korne, P. Rosetti-Bălănescu, L. Cantacuzin (Pașcanu), C. D. Sturdza, Generalul G. Ghika, I. Strâjescu, Generalul N. Mavrocordat, St. Mavrodi, Const. Carp, Grig. Carp*, etc.

Mai jos se află fraza:

Subscrișii deputați, unindu-ne cu tendința acestei petiții, o vom prezentà Adunării legislative:

(ss.) *C. D. Sturdza, B. Pogor, M. Kostachi, General N. Mavrocordat, Iacob C. Negruzzi, Colonel G. Sturdza, G. Racoviță, T. Maiorescu.*

Incercarea de a se supune Mitropolia Moldovei şi Sucevei Mitropoliei Ungro-Vlachiei.

Că Iaşul a renunţat la drepturile sale de Capitală, că autorităţile principale, Ministere, Curţi de Casaţie şi de Compturi, Comandamente militare superioare etc., au fost duse şi centralizate numai la Bucureşti, lucrul este până la un punct explicabil, şi protestările momentane ce s'au ivit din partea unor Ieşeni sau Moldoveni n'au fost în stare să tulbure ordinea sau mersul necesar al lucrurilor politice şi sociale din ţara românească.

In materie de religie, lucrul nu erà tot aşà de uşor de modificat şi necesităţile de ordin politic şi economic al ţărei, nu puteau să zdruncine baze antice pe care erà aşezată religia şi credinţa poporului moldovan, cu instituţiunea ei de căpetenie, Mitropolia, care fiinţà din acelaş timp de când se cunoaşte că fiinţa şi statul Moldovei.

Situaţia politică a Principatelor Române Unite n'aveà întru nimic să fie tulburată, în lăuntru sau în afară, prin influenţa sau manifestaţiunile practicei religioase, aşà cum se găseà ea bine organizată în ambele ţări, cari s'au unit în vedere de a formà un singur stat puternic şi respectat de toţi.

Totuşi, s'au găsit oameni politici, cu tendinţi abraşe, cari, nemulţumiţi cu supremaţia atunci dobândită a Valachiei asupra Moldovei, cu centralizarea excesivă a tuturor afacerilor publice de orice ordin, dinî ntreaga ţară tot numai la Bucureşti şi spre Bucureşti, crezură oportun să răpiască Iaşului şi ultima mângâere platonică ce'i mai rămăsese între vechile sale ziduri, ce cădeau din zi în zi tot mai în ruină, şi să micşoreze deocamdată prestigiul Mitropoliei ieşane, până ce, într'o zi, ar fi putut-o suprima cu desăvârşire. . .

Pentru a ajunge la acest ţel, Ministrul de Culte şi Instrucţiune Publică Christian Tell, împreună cu câţivà membri mai de frunte ai guvernului, compus în majoritate din Munteni, şi ai clerului Bucureştean, la cele întâi legi de organizare ale Sinodului şi de alegere a Mitropoliţilor şi Episcopilor eparhioti ai ţărei, ce se supuse Corpurilor Legiuitoare în 1871, găsiră de cuviinţă să subordoneze cu totul Mitropolia Moldovei către cea a Ungro-Vlahiei. Mitropolitului din Bucureşti i se atribui titlul de *Primat al României*, şi i se dădeà precăderea în orice acte şi ceremonii, bisericeşti ori laice, asupra Mitropolitului din Iaşi, dar o precădere în aşà chip că situaţia acestui din urmă se înjoseà cu mult dela treapta care o merità.

Această nouă lovitură dată Iaşului şi instituţiei religioase, care n'a fost atinsă sau ştirbită câtuşi de puţin nici chiar în timpul celor mai vitrege Domnii ale trimişilor Stambulului, nu puteà să se treacă aşà de uşor sub tăcere, şi atât Mitropolitul titular din acea epocă, Calinic Miclescu, cât şi toţi fruntaşii conducători ai Iaşului, cum şi presa locală, porniră o luptă încordată pentru apărarea vechilor drepturi de neatârnare ale Mitropoliei Moldovei şi Sucevei.

Cu guvernul erà zadarnic aproape a stà de vorbă, proectele de legi umilitoare venind din partea majorităţii miniştrilor munteni, cari căutau a pune cu orice preţ supremaţia Bucureştiului asupra Iaşului.

Se gândiră atunci, fruntaşii Ieşeni, să apeleze la cel mai înalt conducător al Statului românesc, care aveà în acelaş timp putinţa şi darul de a fi cu totul neatârnat de interesele pur locale şi de a judecà cu nepărtinire drepturile antice ale Mitropoliei Moldoveneşti.

Mitropolitul Calinic Miclescu, cu ajutorul lui Mihail Cogălniceanu, formară o lungă tânguire către Principele Domnitor Carol I, şi, după ce o puse în cunoştinţa fruntaşilor locali, o trimiseră la Bucureşti.

Această tânguire avù cuprinsul următor:

Prea Inălţate Doamne,

Sfânta Mitropolie Ortodoxă a Moldovei din timpurile lui Alexandru cel Bun este de sine stătătoare; este autonomă şi autocefală.

De mai mult de patru sute de ani, ea şi-a păstrat independenţa, şi chiar în timpuri grele şi dureroase, chiar în contra pretenţiunilor Patriarhului ecumenic de a se îngerà în drepturile şi afacerile interioare ale Bisericei Moldovei.

Vechii Mitropoliţi, glorioşi şi neuitaţi predecesori ai mei pe tronul metropolitan, din Suceava şi Iaşi, au avut curagiul de a apărà drepturile ce dela Dumnezeu le erau încredinţate. Arhivele ţării şi ale eparhiilor Moldovei până astăzi păstrează otăririle soborniceşti care garantează neatârnarea Mitropoliei Moldovei dela orice scaun străin şi însuşi Padişahul otoman, deşi de religiune necreştină, prin firmane şi hatişerife a oprit intervenirea Patriarhului din Constantinopole în alegerile capului Bisericei Moldovei şi în administraţiunea lui interioară.

Nu voiu vorbi de sfintele canoane ecumenice care oprese sub pedepse de afurisenie supunerea unei Mitropolii, unui scaun statornicit din vechiu, către altă Mitropolie sau scaun străin.

In toate fazele şi prefacerile prin care a trecut condiţiunea politică a ţărilor noastre, drepturile canonice şi străvechi ale Mitropoliei Moldovei au rămas neatinse.

La anul 1857, toate clasele naţiunei şi ale societăţei române au fost chemate a se rosti în adunările mume, în privinţa viitoarei organizaţiuni naţionale, politice şi sociale a României. Tot atunci şi clerul Moldovei, în comitet special, şi-a formulat dorinţele în privinţa îmbunătăţirei stărei Bisericei Moldovei şi a clerului ei. Aceste dorinţi s'au aprobat apoi în şedinţa plenară de întreaga Adunare adhoc, şi Comisiunea internaţională Europeană, în raportul ei către Congresul de Paris, n'a făcut nici o obiecţiune în contra acestei dorinţi.

Convenţiunea de Paris şi următoarele constituţiuni care au prefăcut soarta politică a României, n'au sdruncinat întru nimic condiţiunile *ab antiquo* ale Bisericei Moldovei.

Legea pentru organizaţiunea Bisericei Române, votată în anul trecut de Corpurile legiuitoare şi sancţionată de Inălţimea Voastră, n'au adus cea mai mică schimbare în drepturile străvechi şi ale Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, şi ale Mitropoliei Ungro-Vlahiei.

In conformitate cu cererile clerului din 1857, cu spiritul şi condiţiunile bisericelor ortodoxe, precum a Rusiei, a Greciei, această lege a creat numai o autoritate sinodală colectivă, destinată tocmai pentru a păstrà atât independenţa reciprocă a scaunului mitropolitan din Iaşi şi din Bucureşti, cât şi autonomia colectivă a Bisericelor României către Scaunul Patriarhului din Constantinopol.

Contrar canoanelor, contrar dreptului străvechi al Bisericei Moldovei, contrar instituţiunilor democratice şi sinodale ale Bisericei ortodoxe, contrar legii organizaţiunei Bisericeşti din anul precedent, Sinodul, în întâia sesiune, prin un simplu regulament a supus Mitropolia Moldovei către Mitropolia Ungro-Vlahiei.

In urma unei asemenea necanonice şi nelegiuite lucrări, Sinodul acesta vine acum şi chiamă pe Mitropolitul Moldovei să ià parte la lucrările sale.

Inălţimea Voastră, Principe luminat, Principe creştin, Domn al unei ţări ortodoxe, judecaţi singur, dacă eu smeritul Mitropolit al Moldovei, dator a apărà chiar cu viaţa mea drepturile străvechi ale gloriosului tron mitropolitan, care a fost ocupat de pururea fericiţii întru pomenire mari Arhierei Teoctist, Dosoftei, Varlaam, Iacov, Veniamin, pot prin prezenţa şi împreuna mea lucrare, recunoaşte şi consfinţi strigătoarea la cer nedreptate şi scandalosul abuz de putere comise de Si-

nodul din Bucureşti, în contra Mitropoliei Moldovei! Pururea am fost supus ocârmuirei politiceşti a ţărei mele, în ideea că toată autoritatea lumească, dela Dumnezeu vine; am mers cu supunerea mea adese la acte care mi-am atras nu odată dezaprobaţiunea multora din concetăţenii mei. Dar această supunere absolută în cele politiceşti, ar fi o crimă dacă aşi întinde-o şi în cele bisericeşti, în cele care ating religiunea Bisericei, canoanele şi chiar conştiinţa mea.

Mie, Mitropolit al Moldovei, nu-mi este ertat a primi, a tolerà măcar, ca drepturile acestui scaun secular, ilustrat prin alţi mari Arhierei, făclia Bisericei ortodoxe române, care l'am ocupat, nu să se împuţineze, dar macar să se atingă cât de puţin, fie din partea oricărui stăpân politic ori bisericesc.

Cu mine, cu monahul Calinic, Sinodul, Domnul Ministru de Culte şi orice altă autoritate poate să facă orice va voi. Voi răbdà, precum şi rabd toate prigonirile, toate umiliaţiunile pe care zilnic le întâmpin dela Ministrul Inălţimei Voastre. Dar ca Mitropolit şi în ceeace se atinge de drepturile neprescriptibile ale Sfintei Mitropolii a Moldovei, nu pot primi, nu pot tolerà, cea mai mică jignire a autonomiei sale.

Ca Mitropolit nu recunosc de cap al meu, decât pe Domnul nostru Iisus Christos; mă închin Patriarhului de Constantinopol numai întru cât se atinge de unitatea dogmelor şi de autoritatea ce este dată scaunului de Constantinopol de canoanele ecumenice.

Alt cap nu cunosc, şi cu drepturile Bisericei Moldovei în mână, nu văz şi nu voi vedeà în Prea Sfinţitul Mitropolit al Ungro-Vlahiei, decât un frate întru Hristos, decât un Mitropolit al unei Biserici ortodoxe, nu şi a bisericei Moldovei, decât un Arhiereu egal, iar nici de cum un superior.

Rog pe Inălţimea Voastră să binevoiască a ertà lungimea tânguirilor mele, dar ele sunt tânguirile şi strigătele de durere ale întregei Moldove. Glasul acestor strigăte a trebuit de mult să ajungă la auzul Inălţimei Voastre. De aceia sunt sigur că Inălţimea Voastră, în sentimentele sale creştine, în conştiinţa datoriilor cele înalte de Domn al unei naţiuni ortodoxe, şi care a jurat că va păzi neclintite drepturile *ab antiquo* ale Bisericei ei, sunt sigur că Inălţimea Voastră veţi găsi în Inalta Voastră înţelepciune chipul pentru a alinà durerile Moldovei, pentru a restatornici neprescriptibilele drepturi ale Mitropoliei ei, şi până atuncea mie nu-mi rămâne decât a protestà înaintea Inălţimei Voastre, precum de mult înaintea marelui Arhiereu Domnului nostru Iisus Christos, am protestat în contra necanonicei şi nelegiuitei lucrări a Sinodului din Bucureşti.

In aşteptarea unei grabnice şi depline îndreptări, subscrisul mă voi abţine dela lucrările unui Sinod, care a călcat drepturile tronului metropolitan, la care am fost chemat prin voinţa ţărei şi a Domnului ei, mărginindu-mă, a mă rugà la poalele altarului, pentru sănătatea şi lunga şi fericita Domnie a Inălţimei Voastre.

† **Calinic**, *Mitropolit al Moldovei şi Sucevei.*

*

Intervenirei Principelui Domnitor se datori atunci modificarea dispoziţiunilor şi intenţiilor membrilor guvernului, de a înjosi prestigiul Mitropoliei ieşene şi a o supune celeilalte Mitropolii din Bucureşti, cum şi a regulamentului ce urmă mai târziu şi, în afară de titlul de *Primat*, toate celelalte atribuţiuni din vechime ale ambilor Mitropoliţi rămaseră aproape în starea în care se găsiau dinainte vreme.

□□□

CAPITOLUL IX.

A șeptea venire în Iași a Domnitorului Carol I. Octombre 1873.

Punerea în lucrare, prin stăruința Principelui Carol, a liniei ferate Iași-Ungheni. Serbări și felicitări Suveranilor. Petrecerea în Iași și diferite inspecțiuni. Scrisoarea către Primarul Iașului.

nul 1872 lipsì Iașul de plăcuta presență a Capului Statului și a bunei sale Doamne; dar sentimentele Ieșenilor nu lipsiră a se manifestà ori de câte ori prilejul li se înfățișà. Atât autoritățile, cât și presa locală profità de orice prilej, cum și de sărbătorile naționale sau cele Domnești, ca să adreseze cuvinte înălțătoare către Suveran, și să se cheme, prin Te-Deumuri celebrate în Catedrala Mitropolitană și alte locașuri Dumnezeești, îndurarea cerească în ajutorul și pentru susținerea dinastiei românești.

In acest an calea ferată Lemberg-Cernăuți-Iași și legătura sa cu Galatul, Bucureștiul, etc., erau date în circulație; dar Iașul rămase totuși destul de lăsat la oparte, întru cât capătul de linie ferată ce se termina aicea, nu aducea decât o mișcare foarte restrânsă în comerțul și interesele publice locale. Se făcuse diferite stăruinți, atât către guvern cât și mai ales către Domnitor, ca să se activeze construirea unei căi ferate care să lege Iașul cu granița Imperiului vecin rusesc, spre a se obține o comunicație cu Basarabia, Odessa, Petersburgul și întreaga Rusie.

Carol-Vodă făgăduise Ieșenilor, cu prilejul precedentei Sale veniri în Iași, că va stărui cu toată tăria pentru realizarea acestei dorinți legitime a Iașului. Și într'adevăr, în Fevruarie 1872, Camerile legiuitoare votară proectul de lege care autorizà construirea liniei ferate Iași-Ungheni, cu un mare pod de fier peste Prut, ceeace realizà legătura țărei noastre cu Imperiul vecin.

Dovada că însuși Domnitorul a stăruit mai puternic pentru întruparea acestei însemnate lucrări, trebuitoare regenerărei Iașului, este următoarea depeșă, adresată în ziua de 26 Fevruar 1872, de

cătră Ministrul Cretzulescu, Primarului Dim. Gusti, cum şi Consiliului Comunal al Iaşului.

Domnule Primar!

Grăbesc a vă comunică că Măria Sa Domnitorul, sancţionând astăzi legea liniei *drumului de fier dela Iaşi la Prut*, m'a însărcinat a arătà prin organul D-stră şi al Consiliului întreg, felicitările Măriei-Sale la această ocaziune, pentru oraşul Iaşi, a doua Capitală a României, a cărei prosperitate a fost totdeauna una din preocupaţiunile cele mai mari ale Măriei Sale.

Ministru, *Cretzulescu.*

La această depeşă, atât Primarul, cât şi întregul Consiliu Comunal, adresează Domnitorului următoarea telegramă de mulţumire:

Prea Inălţate Doamne!

Domneasca şi plina de solicitudine felicitare ce aţi binevoit a ne trimite dela înălţimea tronului, pentru calea ferată Iaşi-Prut, face pe Consiliul Comunal ca, în numele cetăţenilor să'şi ridice glasul şi să zică:

Facă cerul ca prosperitatea dorită să încingă fruntea bătrânului Municipiu!
Facă cerul ca România să fie de a pururea una, mare şi tare!
Facă cerul ca Măria Sa Domnitorul Carol I şi Măria Sa Doamna Elisaveta să fie părinţii adevăratului bine şi a fericirei întregei ţări, ca noi împreună cu ea să tot zicem: Să trăiţi Măriele Voastre!

Prima,r *D. Gusti.*

*

Asupra chipului cum s'a serbat aniversarea naşterei şi a alegerei Prinţului Carol I la tronul României, foaia locală *Publicaţiuni Oficiale*, scrie următoarele rânduri:

O serbătoare bisericească şi alta naţională avură loc în cetatea noastră. Frumuseţea zilei în toată splendoarea ei de primăvară a participat şi ea la ceremonia ducerei stâlparilor de către învăţătorii şcoalelor primare, dela biserica Sf. Neculai, pronumit Domnesc, la Catedrala Sfintei Mitropolii. Flamurile şcoalelor, praporile bisericelor, preoţii în vestmintele lor sacerdotale, copiii mici cu stâlpările în mână, cântările bisericeşti şi sunetul clopotelor, erà un măreţ şi impozant tablou amintitor de intrarea Mântuitorului Nostru în sânta cetate a Ierusalimului. O voi sfinte suvenire ale creştinătăţei! fiţi neşterse pentru de a pururea din sufletele poporului român creştin.

Sânta Mitropolie astăzi fu o adevărată eclesie a cetăţenilor Ieşeni. La ora 11 biserica erà plină, piaţa din jurul ei prezentà un mozaic de lume civilă şi militară; toate trupele în mare ţinută şi sub armele lor sunt înşirate, populaţiunea şcoalelor, grupurile funcţionarilor de administraţiune şi magistratură, şi mulţimea cetăţenilor formau un tot, spre a atestà sărbătoarea ce se face pentru ziua naşterei şi a alegerei M. S. Carol de Domn al Românilor. La altar, Inalt Prea sfinţia Sa Mitropolitul Calinic, prea sfinţii Arhierei Sohupanu şi Bobulescu, înconjuraţi de un numeros cler, au cântat Te-Deumul. D. Ministru de Justiţie şi Externe D. Costaforu, în faţa prelaţilor bisericei, a D-lor Consuli ai puterilor streine, a Primarului şi a tuturor funcţionarilor, a ascultat rugile înălţate celui a tot putinte, pentru fericirea M. S. Domnitorului Carol şi a dinastiei sale.

La eşirea din biserică D. Ministru petrecu pe dinaintea tuturor trupelor şi apoi urmă defilarea în sunetul muzicilor. Către 12 ore D. Ministru Costaforu primi la Palatul Administrativ vizitele. In faţa Palatului jos, cântă muzica militară, în sala tronului sus cântă muzica Primăriei. Eminenţa Sa Părintele Mitropolit, cu clerul înalt, depuse felicitări, invocând din nou binecuvântarea cerului asupra Domnitorului şi a dinastiei sale. Corpul diplomatic prezentă gratulări. Primăria cu Consilierii şi impiegaţii comunei făcù în numele oraşului urări de fericirea M. S. Augustului Domn al Românilor şi a dinastiei Sale, rugând pe D. Ministru ca înaltul Guvern să nu uite Iaşul. D. Ministru răspunse că e fericit de a fi interpretul M. S. Domnitorului către Ieşeni, pentru care simpatiile M. S. sunt mari şi neşterse, invitând pe Primar de a arătà cetăţenilor săi înalta bună voinţă a M. S. şi plăcuta suvenire ce o are de devotamentul şi amoarea ce totdeauna i-a arătat.

Visitele de felicitări au durat până către 1 oară.

Ziua de 8 Aprilie s'a serbătorit nu numai în biserica domnitoare, dară şi în celelalte biserici creştine şi în templurile lui Israel; aşà în acel numit Beth-Iacob, fundat prin D. Naişotz, se cântară psalmi şi rugi pentru fericirea M. S. şi a ţărei; la această serbare s'a invitat pe Primar, care fu faţă, cum şi mai mulţi orăşeni.

In aceleaşi *Publicaţiuni Oficiale*, din 12 April, găsim şi următorul *Comunicat*:

„In urma raportului ce D. Ministru Costaforu a adresat Inălţimei Sale, în ziua de 8 Aprilie, prin care 'i s'a transmis urările de veselie şi sincerile felicitări ce a primit D-sa, ca organ a Măriei Sale, aflându-se la Iaşi cu ocaziunea aniversărei Măriei Sale, din partea Inaltului Cler, a Magistraturei, a autorităţilor Municipale, administrative şi militare, şi a tuturor orăşenilor din a doua Capitală a României, Iaşi, precum şi din partea D-lor Consuli reprezentanţi ai puterilor streine, Inălţimea Sa binevoind, a comunicat D-lui Ministru Costaforu drept răspuns, următoarea telegramă, dată din Galaţi, cătră Miniştrii săi:

D-lui Ministru Costaforu,

Iaşi.

Primesc cu o vie mulţumire felicitările ce'mi trimeteţi. Urările ce'mi faceţi Imi sunt cu atât mai plăcute, cu cât ele Imi dau ocazia a arătà şi astădată Ţărei, că toată existenţa mea şi a dinaştiei mele, este strâns legată cu viitorul şi prosperitatea României. Faceţi să ştie Ţara întreagă, D-lor Miniştri, că nici o uneltire, oricare ar fi sorgintea ei, nu va slăbi inima mea, acel sentiment de iubire şi acea nestrămutată hotărîre, în îndeplinirea misiunei ce mi-am impus.

CAROL.

*

La aniversarea zilei naşterei Domnitorului, din 8 April 1873, cetăţenii şi autorităţile ieşane, în frunte cu Calinic Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, adresând călduroase urări de fericire Suveranilor, Prinţul Carol I răspunse prin următoarea telegramă:

Prea Sfinţiei Sale Părintelui Mitropolit al Moldovei şi Sucevei.

Iaşi.

Prea Sfinte Părinte,

Cu o vie mulţumire a inimei am primit întreitele felicitări ce Prea Sfinţia Voastră, împreună cu clerul şi iubiţii Noştri Ieşeni, Ne adresaţi.

Exprimându-vă sincerile Noastre mulţumiri, cum şi Domnilor reprezentanţi ai Consiliului Municipal, precum asemenea şi tuturor persoanelor cari s'au asociat cu Prea Sfinţia Voastră la aceste urări, vă rugăm să fiţi şi acum interpretul sentimentelor binevoitoare ce purtăm Iaşilor.

Tot într'un timp primiţi, Prea Sfinte Părinte, şi din parte-Ne, urările cele mai călduroase pentru sfintele sărbători.

Dumnezeu să proteagă biserica română, pentru ca, prin a ei lumină, vie să fie România!

CAROL

*

Pe la începutul lunei Iunie 1873 Administraţia Comunală şi celelalte autorităţi ieşane, fiind înştiinţate de intenţia Prinţului Carol I de a vizità Iaşul, se făcură pregătirile trebuitoare, spre a se primi cu tot fastul şi simpatia tuturora, pe Cel ce veghea necontenit la înfăptuirea celor mai multe din dorinţele Iaşului.

Amănunţimi asupra acestei veniri şi petreceri în Iaşi a Domnitorului, le găsim atât în *Monitorul Oficial*, cât şi în *Publicaţiunile Oficiale* ale Curţii de Apel din localitate.

Ambele descrieri, deşi conţin unele amănunte identice, se complectează totuş unele prin altele cu diferite fapte, cari toate prezintă un deosebit interes.

După darea de samă a *Monitorului*, venind din Bucureşti şi ajungând la Ruginoasa, Principele Carol se oprì acolo şi inspectă miliţienii adunaţi, pe când Prefectul de Suceava fu trimis spre a anunţà Principesei Elena Cuza, dorinţa M. Sale Domnitorului, de a veni să 'i prezinte sentimentele Sale de condoleanţă. Principele făcù pe jos micul parcurs ce desparte gara de castelul dela Ruginoasa, însoţit de D-l Th. Rosetti, fratele Doamnei, şi de suita M. Sale, şi fu întâmpinat la capul scării de Principesa Cuza, care părù foarte emoţionată de această delicată atenţiune a M. Sale Domnitorului, şi 'i mulţumi cu afecţiune. După câtevà minute de şedere M. Sa îşi luă ziua bună dela Principesa Cuza şi dela D. Rosetti şi continuă călătoria spre Iaşi.

Atât la Târgul-Frumos cât şi la Podul-Iloaei, M. Sa se opri spre a primì cordialele felicitări din partea locuitorilor, adunaţi în mare număr la gară, şi la 12 ore şi jumătate sosi în Iaşi. Primirea ce cetăţenii ieşeni făcură astădată M. Sale este anevoie de descris. Entuziasmul, cordialitatea, afecţiunea ce arătară către .Suveranul lor, nu puteà fi mai mare. Gara erà decorată şi împodobită cu mult gust şi imensul peron, cât şi piaţa gărei şi stradele dela gară până la Metropolie şi Palat, erau pline de echipaje splendide, trăsuri de tot felul şi o mulţime nenumărată de oameni din toate clasele societăţii.

La gară Principele fu întâmpinat de toate autorităţile civile şi militare, de D-nii Senatori şi Deputaţi ai judeţului, de proprietari şi comercianţi; D-l Primar oferi M. S. pânea şi sarea, şi felicită pe M. S. de bună venire. M. S. mulţămi de afectuoasa primire ce a întâmpinat aci; adăugând, că mergând pentru puţin timp în străinătate, nu a

voit a trece pe lângă Iaşi, fără a visità această a doua Capitală a României, căreea M. S. purtà atâta afecţie.

Principele însoţit de Miniştri şi urmat de toată mulţimea, făcù intrarea în oraş în o trăsură de gală, ce abià puteà înaintà în mijlocul mulţimii care ocupà trotuarele şi întreaga stradă. Pe tot parcursul ce făcù Măria Sa dela gară până la Mitropolie şi Palat, nu erà o casă care să nu fie împodobită cu coroane şi steaguri tricolore, nu erà o fereastră să nu fie ocupată şi din care să nu se arunce buchete de flori în trăsura Domnitorului. M. S. merse la Metropolie, unde I. P. S. părintele Mitropolit oficie serviciul divin, şi de aci în casele D-nei Roznovanu, unde se pregătise găzduirea M. Sale. Peste puţin imensele saloane ale acestui Palat fură pline de întreaga societate Ieşană, care prezentă Domnitorului respectuoasele felicitări de bună sosire. M. S. se întreţinu mai mult timp cu fiecare în parte şi în urmă vizită halele şi Primăria oraşului. La 6 ore Principele întruni la un prânz de gală pe I. P. S. S. părintele Mitropolit, pe D. Nicu Roznovanu, pe Primarul Iaşului, pe Prefecţii de Suceava şi Iaşi, Primul-Preşedinte al Curţii de Apel, mai mulţi Deputaţi şi Senatori şi alte notabilităţi din societate.

Primarul purtă cu acest prilej următorul toast :

„Oraşul Iaşi, fericit de a aveà pe Măria Ta în zidurile sale, exprimă şi acum ca totd'auna sentimentele sale de iubire şi devotament către persoana M. Tale şi ilustra Sa familie, dorindu-vă călătorie fericită şi fericită întoarcere".

M. S. mulţumind încă odată de sincera şi cordiala primire, purtă un toast pentru fericirea cetăţenilor Ieşeni şi pentru prosperitatea oraşului Iaşi, care cu deschiderea călei ferate la Ungheni, va căpătà în curând toată importanţa ce merită.

D. N. R. Roznovanu purtă un toast :

„Permiteţi'mi M. T., a închinà acest pahar în sănătatea Inălţimii Sale Doamnei, iubita Voastră soţie, a căreea absenţă singură a întunecat inimele noastre în această zi de lumină şi de bucurie".

Un ura general urmă acest toast şi M. S. Domnitorul mulţumi D-lui Roznovanu şi tuturor conmesenilor de această reamintire pentru Augusta călătoare. După prânz M. S. făcù o preumblare la grădina Copou, unde un însemnat număr de echipage, trăsuri şi pietonii umpleau şoseaua, grădina şi laturile ei. Seara avu loc retragerea cu facle, la care Măria Sa asistă din balcon şi muzica Roşiorilor executà în curtea Palatului cele mai frumoase arii. In spaţioasa curte a caselor D-lui Roznovanu, cât şi în aceea a Mitropoliei şi în stradele învecinate, nu puteau încăpeà miile de persoane cari se strângeau împrejurul Palatului. O iluminaţie bogată şi de bun gust eclerà toate uliţele şi grădinile publice, unde mulţimea continuă a circulà până târziu noaptea.

Sâmbătă la 9 Iunie, orele 8 dimineaţa, Principele Domnitor a făcut pe platoul dela Copou o revizie trupelor din garnisoana Iaşi. Cu această ocaziune Măria Sa a fost însoţit de Generalul Radovici, de Adjutanţii Măriei Sale şi de mai mulţi ofiţeri superiori din garnizoana Iaşi. Acolo erau adunaţi elevii Şcoalei militare, compania de jandarmi, compania de pompieri, un batalion din regimentul 5 de infanterie, bateria din regimentul 1 de artilerie şi 2 excadroane de

roșiori; toate aceste trupe sub comanda Generalului Cernat, Comandantul diviziunei IV teritorială. După exercițiul și defilarea executată cu multă preciziune, Măria Sa la 10 ore intră în capul coloanei, la partea unde trupele au defilat pe d'inaintea Măriei Sale, care a rămas satisfăcut de toate trupele din garnizoana Iași.

In urmă Măria Sa visită biserica și spitalul Sf. Spiridon, unde a fost primit de D-nii Epitropi ai acestui însemnat institut de binefacere. După aceea Măria Sa, însoțit de o numeroasă suită și de corpul technic aflător în Iași, a mers la gară, spre a inspectà lucrările în construcția liniei ferate Iași-Ungheni. Aci Măria Sa a fost primit de D-nii Gr. Heliade, constructorul liniei, cu tot personalul D-sale de execuție. Măria Sa a vizitat mai întâiu podul peste Bahlui, la 1 kilometru aproape de gară, și în urmă a inspectat lucrările ce se fac chiar în gară.

Cu această ocaziune D-l Heliade a rugat pe Măria Sa să binevoiască a pune prima peatră fundamentală a casei de vamă din gara Iași, în care scop pregătise o peatră cu inscripția: *„1873 Iunie 8, Domnia Carol I.“* și numele tuturor Miniștrilor. In această peatră s'a depus spre memorie specimene de toate monetele noastre naționale: Caroli de aur, bucăți de argint și bilon. Măria Sa a luat mistria și a pus mortar peste piatră, care s'a zidit în fundul edificiului. 400 de uvrieri și un număr tot așà de mare de public, făcù să răsune mult timp cerul de: *„Să trăească!“* Măria Sa exprimă D-lui constructor Gr. Heliade, Domneasca satisfacere de a vedeà această importantă lucrare executată cu atâta îngrijire, acuratață și soliditate; felicită pe D-nul Heliade, antreprenor român, că nu a cruțat nici un sacrificiu spre a face ca această linie să fie un model de construcție și-l angajă ca totdeodată să ia și lucrarea celorlalte ramuri de drumuri de fer județiane, votate de Cameră în sesiunea trecută. Măria Sa întorcându-se în oraș a plecat pe la 4 ore, în trăsură, la proprietatea Măriei Sale, ce se află la o distanță de vreo 20 kilometri de Iași, iar pe la orele 7 s'a întors urmat de un mare număr de săteni călări, Primarii și locuitorii din Poeni, cari însoțiră pe Măria Sa dela Poeni până în Iași.

La 8 ore se servi prânzul, la care luară parte D-na Roznovanu, D-nu Moruzi, (ginerele D-nei Roznovanu), și mai multe persoane din societatea ieșană. Seara se execută retragerea cu facle, iar muzicele diferitelor corpuri cântară în curtea Palatului până târziu noaptea.

Duminică 10 Iunie la orele 8, Măria Sa după ce eși, luă ziua bună dela D-na Roznovanu și dela D-nu Roznovanu fiul, cărora le mulțămi de grațioasa ospitalitate; merse la gară, unde toate autoritățile civile și militare, D. Primar, D-nii Senatori, Deputați, proprietari și comercianți, și un numeros și variat public așteptau pe Măria Sa spre a'și luà ziua bună. Măria Sa se întreținù cu mai multe persoane în salonul gărei; mulțămi D-lui Primar și 'l rugă a arătà Ieșenilor, din partea Măriei Sale, mulțumiri atât pentru afecțiunea și călduroasa primire, cât și pentru semnele de iubire ce peste tot locul a aflat din partea Ieșenilor.

Măria Sa plecând din a doua sa Capitală, un tren special erà pregătit, în care luă loc Măria Sa, cu D-nii Miniștri și cu suita Măriei Sale; și fu însoțit până la frontieră de D. Comandant al Divisiei IV teritorială, D. general Radovici, D. Prefect de Iași și D-nii Prefecți

de Suceava și Botoșani. Trenul porni, și toată această mulțime de oameni, într'o singură voce și ca un singur om, strigă : „Să trăească Măria Sa !".

Pălăriile și batistele se agitară în aer, până ce convoiul domnesc se depărtă pe întinsul șes al Bahluiului. La toate stațiunile erà adunată nată mulțime de lume venită, prin locurile vecine, cari aclamau trecerea Măriei Sale. La stația Ruginoasa, D-nii Rosetti, frații Principesei Elena, oferiră Măriei Sale un frumos buchet de flori din partea Principesei Elena Cuza. De aci Principele Domnitor își urmă drumul spre Viena.

*

Din descrierea făcută de *Publicațiile Oficiale*, mai culegem încă următoarele :

Este Vineri, 8 Iunie, sunt 12 ore jum., și bubuitul tunurilor anunță sosirea M. S. Domnitorului Carol în a doua Sa Capitală, Iași. Erau dejà doi ani și mai două luni trecute, de când Suveranul României nu văzuse acest oraș, care astăzi s'a îmbrăcat în straie de sărbătoare spre a primi pe Domnitor. La gară, încă cu două ore înainte, stà grămădită o mulțime de lume particulară și oficială. Consiliul Comunal în complectul seu, cu îndatinata pâne și sare, așteptà a întâmpinà și gratulà în numele orașului pe Domnitor. Inalt P. S. Mitropolitul trimisese reprezentanți ai Clerului, spre a zice bună-venire M. Sale. Domnul General Cernat cu statul-major și o gardă de onoare, D-l Prefect al Poliției, compania sergenților de oraș, cu musica Comunală în frunte, erà la tinda gărei, care mulțămită distinsului său Director, D. Slonynscki, se vedeà frumos decorată. Mașina dela vagonul cu care veneà M. Sa, erà împodobită cu un gust vrednic de admirat ; felicitările se fac Domnitorului la descinderea Sa din vagon, care cu o bucurie manifestă răspunde la toți ; muzica cântă, M. Sa se urcă într'o trăsură înhămată cu 4 cai suri și urcă spre oraș, care din toate părțile e împodobit cu flamure tricolore, iar ferestrele zidurilor adornate cu covoare. In acest chip, într'un marș lent, cutreeră strada Arcului, a Academiei și strada Mare ; sunetele clopotelor se auzeau prin toate turnurile bisericilor, un pluton de jandarmi călări propășesc trăsura Domnească ; ei intră în ograda Mitropoliei, unde stau înșirate trupele armatei ; clopotele sună, muzica cântă, Domnitorul a sosit la pragul pridvorului, unde doi părinți Arhimandriți și patru diaconi primesc pe M. Sa sub tămâeri și 'l conduc până la ușa S-tei biserici, unde P. S. Mitropolitul cu Arhiereul Bobulescu și un cler foarte numeros, îi prezentă S-ta Cruce și S-ta Evanghelie, pe care le sărută ; apoi în cântări intră în biserică, unde se înalță rugi pentru buna sosire a Măriei Sale ; un quart de oră și docsologia e finită.

M. Sa la eșire din S-ta biserică trece în revistă trupele și apoi pășește la Palatul Roznovanu, ce cu grațiozitate i s'a oferit M. Sale spre ospitalitate. Ograda Mitropoliei, strada Mare și ograda Palatului pe unde aveà a trece M. Sa, erau acoperite de lume.

Jos la scara Palatului, stăpânul casei, D. N. Rosnovanu așteaptă și primește pe strălucitul său Oaspe, pe care în sunetul muzicei 'l conduc până în sala cea mare, unde toate autoritățile stau grupate spre a salutà buna venire a Domnitorului.

M. Sa cu dulceaţa ce 'l caracterisează, adresează cuvinte la toţi cei de faţă. Părintele Mitropolit însoţit de Inaltul cler se grăbeşte şi vine a felicità pe M. S. După convorbirile avute cu toate persoanele prezente, M. Sa se retrage în Cabinetele Sale. La ora 3 jumătate, M. Sa a făcut prima vizită P. S. Mitropolitului.

La 4 ore M. Sa având pe Primarul din stânga Sa şi pe Prefectul judeţului dinainte, merge de viziteazǎ Primăria, Casa Comunală şi Poliţia, unde stătù un cuart de oră. După aceasta M. S. a visitat şi hala.

Seara oraşul fu iluminat, şi mai multe muzici cântau, iară în faţa Palatului D-lui Roznovanu, musicele regimentelor au făcut o serenadă, cu torţii aprinse, iar pe la 10 ore jumătate lumea s'a retras.

Sâmbătă dimineaţa la 7 ore, s'au făcut manevre pe dealul Copoului, în faţa M. S., care la 10 ore în fruntea trupelor, înconjurat de un numeros stat-major şi în sunetul muzicei, au intrat în oraş. Jandarmii pedeştri, pompierii, armata de linie, regimentul de roşiori şi regimentul jandarmilor călări, au fost trupele ce au defilat pe dinaintea M. S. la Palat.

M. Sa la 3 ore a inspectat Spitalul Sf. Spiridon, iar la 4 ore a plecat în excursiune până la Poeni, moşia M. S. Domnitorului.

Seara la prânz, care avù loc la 8 ore, se aflà un număr de treizeci invitaţi, între care se distingeau D-na Maria Roznovanu şi D-na Costin Catargiu.

Muzica militară dădù încă o serenadă cu torţi şi retragere, până la 10 ore.

Mâine dimineaţă M. S. pleacă pentru Viena.

M. S. în această călătorie este însoţit de D.D. P. Mavrogheni, Ministru Financelor şi V. Boerescu, Ministrul afacerilor streine. D. Colonel şi cavaler Greceanu este aghiotantul Măriei Sale, care îi urmează aice în călătorie.

*

O altă descriere a acestei veniri în Iaşi a Domnitorului, o face foaia *Curierul de Iaşi*, din 10 Iunie, în următoarele rânduri :

Inălţimea Sa Domnitorul, a sosit alaltăeri, Vineri 8 Iunie, pe la orele 1 d. m., în oraşul nostru. La gară a fost întâmpinat de armata pe jos şi cavalerie, şi de numeroşi representanţi ai autorităţilor, precum şi de notabilităţi Ieşene. Inălţimea Sa a mers de acolo la biserica Mitropoliei, pentru a asistà la un serviciu divin; pe urmă a urmat recepţiunea oficială în salonul d-lui N. Roznovanu. Deşi Inălţimea Sa erà ostenit, a binevoit a adresa cuvîntul la toate persoanele ce erau în salon, între care pe lângă autorităţile religioase, civile şi militare, erau şi multe persoane private de distincţiune, între altele Deputaţii şi Senatorii Ieşeni. Măria Sa a binevoit a adresa cuvîntul la mai multe din ele, exprimând mulţumirea sa de primirea cordială ce i s'a făcut.

Pe la 7 ore Măria Sa a eşit la preumblare la Copou, unde se aflau nenumărate trăsuri. Măria Sa erà din toate părţile cu cordialitate salutat. Seara tot oraşul a fost iluminat.

Eri pe la $8^1/_2$ ore dimineaţa, a avut loc pe platoul Copoului o revistă generală a trupelor garnizonate în Iaşi. Măria Sa a sosit la ora precisă, în trăsură până la barieră, de unde s'a urcat călare pe un cal

murg, şi apoi însoţit de o numeroasă suită de ofiţeri superiori s'a dus la locul destinat pentru revistă. Toate trupele erau aşezate în linie. După ce Măria Sa a trecut pe dinaintea lor, în strigătele repetate ale soldaţilor, s'a oprit câtevà momente dinaintea elevilor Şcoalei Militare, care comandaţi de d. sublocotent Iarca, au executat mai multe comande cu o perfectă armonie şi abilitate. Măria Sa a părut a fi foarte mulţumit de progresele elevilor şcoalei. In urmă aşezându-se cu toată suita Sa, în faţa grădinei aleilor, trupele de toate armele au defilat pe dinaintea Măriei Sale în sunetul muzicelor militare şi a strigătelor de *ura*, de trei ori repetate. După ce s'a sfârşit defilarea, Măria Sa s'a retras în partea opusă, unde avù loc o a doua defilare a trupelor, de astădată însă mergând la galop. In această a doua defilare s'au distins cu deosebire elevii şcoalei, cu un aer adevărat marţial, artileria ş. a. D. Ministru Boerescu a asistat pe jos la defilare. De mai multe ori Măria Sa i-a adresat cuvântul. In convorbirea Sa cu deosebiţi ofiţeri superiori, Măria Sa se serveà de limba română, câteodată şi de cea franceză. Publicul nu erà numeros din cauză că erà prea de dimineaţă, ore foarte potrivite însă pentru trupe, nefiind căldură mare.

Totuşi trăsurile nu lipseau.

Pe la $9^{1}/_{2}$ ore revista fu terminată. Măria Sa urmat de suita Sa, pleacă înainte, iar trupele se înşirară în urmă. Drept casele Şcoalei militare, Măria Sa se opri în poarta caselor Balş, unde aşteptă ca elevii Şcoalei, care erau în frunte, să intre la şcoală. După aceea Măria Sa continuă drumul spre cuartirul Măriei Sale.

Mai multe case particulare şi magazii dealungul uliţei Mari, erau pavoazate, oraşul păreà a fi în zi de sărbătoare.

Apoi Domnitorul, însoţit de Primar, a vizitat pe la 2 ore biserica şi spitalul Sft. Spiridon. In biserică, Măria Sa a fost primit de Epitropii Sutzu şi Dr. Bendella, şi de Egumenul Mânăstirei Archimandritul Calinic Dima, împreună cu toţi medicii primari şi secundari. După o scurtă rugăciune, Măria Sa s'a urcat prin secţii, vizitând toate odăile bolnavilor şi adresând mulţumirile Sale Epitropilor şi doctorilor, pentru buna regulă şi curăţenie. Vizita a durat o oră, după care Măria Sa a părăsit Spitalul.

Cu prilejul unei inspecţii făcute, Măria Sa Domnitorul a graţiat pe câţivà condamnaţi din Penitenciarul central din Iaşi şi anume: Carol Clemensievici ce fusese condamnat pe 10 ani pentru omor şi mai aveà încă $5^{1}/_{2}$ ani de osândă, Dumitru Gheorghiu, Nic. Pangrate, Avram Wechsler pentru bancrută frauduloasă, ce mai aveà un an, Evdochia Chirilă condamnată la 3 ani pentru omor prin castrarea unei fete, mai aveà vreo doi ani, Smaranda Ştefăniu pentru pruncucidere, mai aveà patru luni, Ioan Marin desertor de al treilea, ce mai avea un an.

Duminică 10 Iunie, pe la 8 dimineaţa, Măria Sa Domniotrul a plecat spre Viena. La gară se aflà un public numeros, precum şi autorităţile civile şi militare. Măria Sa, înainte de a pleca, a adresat d-lui Primar o scrisoare, pe care o publicăm mai la vale, şi prin care Măria Sa mulţumeşte Ieşenilor de buna şi cordiala lor primire. După cât ştim Măria Sa va zăbovi numai 8 zile la Viena, unde va fi primit cu aceleaşi

ELISAVETA-DOAMNA şi fiica sa PRINCIPESA MARIA.

(După o mare gravură în aramă, sculptată de pictorul ieşan C. D. Stahi).

onoruri ca şi Regele Belgiei. Măria Sa va găzdui în Palatul Imperial Burg. In urmă Măria Sa va pleca pentru trei săptămâni în sânul familiei Sale, aşà încât pela începutul lunei Iulie, Măria Sa se va întoarce în Ţară, împreună cu Doamna.

Iată acum şi textul scrisorei princiare, de care se vorbeşte mai sus, adresată d-lui Nicolai Gane, Primarul, la plecarea Sa din Iaşi.

Iaşi, 10 (22) Iunie 1873.

Domnule Primar!

Mai înainte de a părăsi Iaşul, simt o deosebită plăcere a exprimà Ieşenilor, prin Domnia-ta reprezentantul lor, cele mai vii mulţumiri pentru frumoasa primire ce Mi-au făcut şi pentru sentimentele de devotament, ce acum ca şi altă dată Mi-au manifestat. Imi pare rău, că din cauza scurtului timp ce am să petrec în străinătate, nu am putut şedeà mai mult în Iaşi. Dar îmi propun această plăcere cu o altă ocaziune, că astfel se pot exprimà şi mai bine mulţumirile mele acestei a doua Capitală a României.

CAROL.

O veche marcă a Moldovei şi a Iaşului.

CAPITOLUL X.

A opta venire a Domnitorului Carol I în Iaşi. Octombre 1875.

Condoleanţele Ieşenilor pentru pierderea Principesei Maria. Patronajul Comitetului pentru ridicarea Statuei lui Ştefan-cel-Mare.

Pe la sfârşitul lui Martie 1874, întâmplându-se neaşteptata încetare din viaţă a Principesei Maria, tânăra şi unica odraslă a Suveranilor ţărei, fapt întâmplat în ziua de 28 ale citatei luni, pe lângă durerea nemărginită a Auguştilor părinţi, şi a poporului românesc în genere, Iaşul şi Ieşenii în special simţiră o profundă emoţiune şi compătimire, pe care ş'au manifestat-o atât în presă, cât şi prin slujbe bisericeşti.

In ziua de 30 Martie, toate autorităţile Iaşului, civile, militare şi eclesiastice, asistară la requiemul oficiat în catedrala Mitropoliei, de către I. P. Sf. Calinic, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, în faţa reprezentanţilor tuturor păturilor sociale, autorităţi, Consuli ai puterilor streine, elevi din toate şcolile, etc.

La nenumăratele telegrame de condoleanţă trimese din partea fruntaşilor şi principalelor autorităţi ieşane, cătră Suveranii îndureraţi, Principele Carol I răspunse atunci prin următoarea depeşă, datată din 2 April 1874 :

D-lui Nicolae Gane, Primar,

Iaşi.

Partea ce Ieşenii au luat la nenorocirea ce ne-a izbit şi sentimentele de conpătimire ce ne exprimă prin depeşe, sunt o mângâiere în durerea ce resimţim. Doamna şi Eu vă rugăm să fiţi către toţi interpretul recunoştinţei noastre, pentru dovezile de iubire ce ni se trimet din a doua Capitală a ţărei.

CAROL.

*

Un număr din cei mai de samă cetăţeni Ieşeni, cu Mitropolitul Calinic în frunte, hotărînd a se înfiinţă un Comitet, care, prin subscrieri publice, să ridice în piaţa vechei Curţi Domneşti din Iaşi, un impu-

nător monument în amintirea celui mai strălucit Domn al ţărei, Ştefan-cel-Mare, — toţi crezură de cuviinţă a cere aprobarea şi sprijinul efectiv al Prinţului Carol I, care, în orice prilej, s'a arătat dornic de a încurajà întreprinderile mari patriotice şi naţionale, atât în ordinul economic cât şi în acel politic.

Astfel, imediat după constituirea Comitetului de acţiune pentru ridicarea Statuei equestre a lui Ştefan Vodă, în Martie 1875, întregul Comitet trimise Capului Statului următoarea cerere :

Prea Inălţate Doamne!

Popoarele care ştiu a glorificà pe oamenii mari eşiţi din sinul lor, dau o vie dovadă de vitalitate naţională şi de adevărat patriotism.

Poporul român care într'un şir nenumărat de secoli dureroşi, a fost redus a păstrà în inima lui imaginile auguste ale eroilor săi, e fericit acum, în era de linişte şi de progres de care se bucură sub scutul Inălţimei Voastre, să ridice monumenturi neperitoare, acelor ce s'au luptat pentru neperirea lui ! El voeşte să 'şi rostească în bronz simţirile de fală naţională, şi sub acest nobil avânt, gândul lui s'a îndreptat către numele cele mai glorioase din istoria noastră : Mihai Viteazul şi Ştefan-cel-Mare, aceşti doi eroi a României.

Sub auspiciile Inălţimei Voastre s'a inaugurat în Bucureşti statua lui Mihai Viteazul. Noi facem astăzi urări, ca tot asemenea, sub Inaltul Vostru patronaj, să se edifice statua lui Ştefan-cel-Mare în Iaşi.

Comitetul Central instituit pentru ridicarea acestei statue equestre, aducând Inălţimei Voastre rostirea simţirilor sale de recunoştinţă, pentru onorul ce i-aţi făcut de a primi titlu de President, vine cu profund respect să supue aprobării Inălţimei Voastre, proectul de statute ce a redactat, relativ la acea edificare naţională.

Suntem cu cel mai mare devotament,
al Inălţimei Voastre
prea plecaţi şi supuşi servitori,

† *Kalinic Mitropolitul Moldovei, Pr. Gr. M. Stourdza, Constantin D. Sturdza, Iancu N. Cantacuzino, Gr. Balsch, N. Gane, N. Drossu, D. G. Rosetti, I. C. Negruzzi, V. Pogor, I. Scorţescu, Panaiteanu, Leon C. Negruzzi, Emil Sturdza, A. C. Mavrocordat, G. Lăţescu, Neculai Rosetti Roznovanu, Colonel Iamandi, N. Ceaur-Aslan, Gr. G. Turburi.*

Asupra acestei cereri, Carol-Vodă se grăbi să pună apostilul aprobărei Sale, ca şi asupra statutelor de constituire a Comitetului, care începù numai decât activitatea sa, bucurându-se în tot cursul lucrărilor de înalta protecţie a Suveranilor, cari luară efectiv patronagiul acestei opere patriotice şi Preşidenţia Comitetului.

Sosirea şi petrecerea în Iaşi a Domnitorului.

Şi în cursul anului 1875, Iaşul avù prilejul a aveà între zidurile sale pe Capul ţărei, însoţit de primul său sfetnic, Lascar Catargi.

La 16 Octomvrie, pela 5 oare după amiază, Domnitorul îşi făcù intrarea în vechea Capitală a Moldovei, venind dinspre Botoşani şi alte oraşe din susul Moldovei, şi fu întâmpinat şi primit cu tot alaiul şi simpatia obicinuită de marea mulţime, autorităţile şi cei mai de samă reprezentanţi ai Iaşului.

Asupra împrejurărilor acestei festivităţi, cum şi amănuntele petrecerei în această localitate a lui Carol-Vodă, facem loc şi aici relatărilor date de diferitele gazete ale epocei.

Astfel *Curierul de Iaşi*, cea mai independentă foaie locală de atunci, scrie cele ce urmează:

Ziua de 6 Octombre a fost o zi de serbare generală pentru oraşul nostru, cu ocaziunea sosirei Măriei Sale Domnitorului.

De dimineaţă cetăţenii se aflau într'o mişcare neobicinuită, stradele erau inundate de mulţime, toate locuinţele şi magazinele erau frumos împodobite cu stindardele tricolore, covoare, flori şi pregătiri de iluminaţiuni.

La 5 ore 20 minute, Măria Sa Domnitorul a sosit din Botoşani, în aclamaţiunea mulţimei, c'un tren expres, însoţit de Primul Ministru Lascar Catargiu şi Prefectul de district Leon Negruzzi, care a întâmpinat pe Măria Sa la Paşcani.

La gara locală Măria Sa a fost întâmpinat cu pâne şi sare de Primarul oraşului N. Gane, Consiliul Comunal, Corpul profesoral, autorităţile civile, autorităţile militare, având în frunte pe Generalul Cernat, ofiţerii superiori, un escadron de Jandarmi călări, un altul de Roşiori şi un public numeros.

Indată după coborârea din tren, M. S. Domnitorul s'a suit în trăsura Domnească, cu Primul Ministru, Prefectul Judeţului şi Primarul oraşului, şi a fost condus la Catedrala Mitropoliei. Acolo l'a întâmpinat I. P. Sa Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, după bine cuvântarea căruia Măria Sa a fost condus în casele D-lui Dim. Cozadini, unde i s'a pregătit o locuinţă domnească, pentru tot timpul cât va sta în oraşul nostru.

Acolo Domnitorul a fost întâmpinat de Primul Preşedinte al Curţei de Apel din Iaşi, Procurorul General, Consilierii Curţei, Prim-Preşedintele Tribunalului şi de tot corpul judecătoresc.

Seara tot oraşul a fost splendid iluminat.

In ziua de 17 Octomvrie, Măria Sa Domnitorul, însoţit de Primul Ministru L. Catargi, Prefectul de judeţ L. Negruzzi şi Primarul oraşului N. Gane, la 9 ore dimineaţa, a vizitat Penitenciarul Central; în urmă a vizitat Spitalul Sft. Spiridon, iar pe la orele 10 a inspectat trupele armatei, concentrate pe şesul Bahluiului, şi a asistat la exerciţiile şi manevrele ei. Prezenţa Măriei Sale ca Şef suprem al armatei, în mijlocul oştaşilor adunaţi sub arme, a fost ocazia unei animări şi îmbărbăţiri şi mai mari la acele exerciţii militare, care au dat în fiecare an fructele şi progresele cele mai vederate, pe care chiar şi străinii le-au admirat.

La întoarcerea dela inspecţia trupelor, Măria Sa a primit la Palat vizitele Consulilor streini.

In 18 curent, la orele 10, Măria Sa însoţit de Primul Ministru, Prefectul de judeţ şi un Aghiotant Domnesc, a vizitat Primăria, Liceul Naţional, Curţile, Tribunalele, biuroul Telegrafic şi Casieria Generală.

*

Principele Carol I în ziua chiar a sosirei sale în Iaşi, a trimes de aici următoarea telegramă:

Inălţimei Sale Doamnei,

La Bucureşti.

Am sosit la 5 oare la Iaşi, unde primirea din cele mai călduroase a fost o adevărată ovaţiune. Tot oraşul eră pe picioare, mulţimea nenumărată de mare. Ilu-

minaţiunea strălucită. Mulţumesc pentru scrisoarea ce am găsit aice; mâine încep inspecţia trupelor. Timpul, după o ploae de două săptămâni, s'a îndreptat astăzi. Sunt sănătos.

CAROL.

La această depeşă, Principele primi îndată următorul răspuns:

Inălţimei Sale Domnitorului,

La Iaşi.

Primirea ce ţi-a făcut oraşul Iaşi m'a umplut de bucurie. Imi pare numai rău că n'am putut fi cu tine spre a mulţumi prin grai, pentru acest semn de iubire. Sunt foarte bine. Simţ nerăbdarea de a mă sculà, dar n'am destulă putere.

ELISAVETA.

*

Duminică, în 19 Octombre, Domnitorul, însoţit de Primul Ministru, Prefectul judeţului, Primarul şi toată suita sa, a asistat la serviciul Divin celebrat în Catedrala Mitropoliei. După săvârşirea serviciului, Domnitorul a vizitat sarcofagiul martirului Domn Grigore A. Ghica, ridicat în piaţa Beilicului, ş'a binevoit a declarà că dărueşte oraşului Iaşi, bustul de marmură al numitului Domn, spre a se aşezà la capul sarcofagiului.

Primarul Iaşului, care împreună cu Prefecţii şi un public numeros se aflà faţă, a mulţumit Măriei Sale în numele oraşului, pentru generoasa ofrandă, care va rămâne de toţi Românii în veci neuitată.

Tot în acea zi Domnitorul a vizitat Spitalul Militar, a asistat la manevra armatei pe platoul Copoului, şi a rămas foarte satisfăcut de progresele trupelor, adresând mulţămirile sale Generalului Cernat.

Luni 20 c. Măria Sa a vizitat Universitatea şi şcoala de Bele-Arte, — iar Marţi 21 la 9 oare dimineaţa, însoţit de Primul Ministru Lascar Catargi, a plecat cu un tren expres spre Capitală.

La gară M. S. a fost însoţit de Primarul oraşului, Prefectul de Judeţ, Generalul de divizie, Primul Preşedinte al Curţei, Procurorul General, Primul Procuror de Tribunal, toate autorităţile civile, militare şi un public numeros, care cu tot timpul nefavorabil, zăpada şi umezeala, nu s'a oprit să asiste la plecarea Prinţului şi să exprime simpatiile sale pentru Domnitorul ţărei.

Uşor a fost de observat că, pe cât ziua sosirei Măriei Sale Domnitorului a fost o zi de serbare şi de bucurie generală pentru oraşul nostru, pe atâta ziua plecărei sale a fost tristă pentru Ieşeni, care 'l iubesc atât de mult.

*

Din însuşi însemnările Principelui, în *Memoriile Sale*, putem ceti următoarele scurte note, asupra acestei vizite la Iaşi:

16 (28) Octombrie. — La ceasurile 3 după amiază Prinţul ajunge la Iaşi, unde toate clasele sociale se întrec în a-i face o primire cât mai cordială.

17 (29) Octombrie. — Prinţul inspectează înprejurimile şi asistă la exerciţiile de manevră. La sfârşit toate trupele defilează pe dinaintea lui. A doua zi continuarea inspecţiilor şi seara masă, la care sunt învitate un număr mare de persoane.

19 (31) Octombrie. — Manevrele diviziei a 4-a, brigadă contra brigadă; după exerciţii, paradă a întregei divizii în grădina Copou.

20 Octombrie (1 Noembrie). — Ziua trece în noui inspecţii; Universitatea e şi ea vizitată. Seara, din pricina ninsoarei care a căzut, Prinţul a trebuit să ia trenul.

*

Alături cu cele descrise până aici, nu credem de prisos a adăugi şi relaţiile date de *Monitorul Oficial*, întrucât în ele se găsesc câtevà note interesante, ce lipsesc în descrierile precedente. Iată-le:

M. Sa Domnitorul, ajungând la orele $3^1/_2$ după amiazi, la Târgul Frumos, a fost întâmpinat de D-l Leon Negruzzi, Prefectul districtului Iaşi, însoţit de Preşedinţii Consiliului General al Judeţului şi al Comitetului Permanent, mai mulţi Consilieri Judeţeni, autorităţile Comunale ale oraşului, cât şi ale comunelor învecinate şi un numeros public. Măria Sa a fost aclamat cu entusiasm. De aci Inălţimea Sa plecând, după câtevà minute de convorbire cu persoanele ce 'L încunjurau, ajunse la orele 5 seara la gara Iaşi. Incă înainte de a intrà trenul Domnesc în gară, se vedeà oraşul strălucind în mii de lumini.

In gară, Măria Sa fu salutat de către D-nii N. Gane, Primarul Urbei, D-l General Cernat, Comandantul diviziei IV teritoriale, D-nii Şefi de corpuri, întregul Consiliu comunal, precum şi un numeros public.

Dela gară cortegiul Domnesc plecă în următorul ordin: Prefectul poliţiei, un pluton de Geandarmi, trăsura de gală cu patru cai înhămaţi à la Daumont, în care şedea M. S. Domnitorul cu D. Lascar Catargi, Ministrul preşedinte al Consiliului alăturea, şi D-nii Prefect al districtului şi Primar al oraşului dinainte, urmaţi de un excadron de Roşiori şi de D-nii Adjutanţi Domneşti.

Cortegiul plecă dela gară pe strada Liceului, intră pe sub Arcul graţios decorat şi iluminat al Liceului Naţional, în strada Academiei, de aici dete în strada Golia, strada Mare şi intră în Curtea Mitropoliei, unde Inălţimea Sa fu întâmpinat de către Eminenţa Sa Mitropolitul Moldovei şi Sucevei. Intrând în biserica Catedrală, ascultă o scurtă rugăciune şi *Te-Deum*. De aci cortegiul plecă prin strada Primăriei, strada Golia, strada Lăpuşneanu şi strada Carol, în care este situată casa D-lui Dimitrie Cozadini, ce a avut amabilitatea a o pune la dispoziţiunea Măriei Sale. Pe întreg acest parcurs, publicul erà atât de numeros, încât cortegiul nu puteà înaintà decât pas cătră pas, şi dese ori chiar erà silit să se oprească până să se deschidă calea. Aclamaţiunile şi urările acopereau sunetele clopotelor. Toate prăvăliile şi toate casele, fără nici o singură excepţiune, erau împodobite cu covoare şi steaguri şi iluminate de sus până jos. De prin balcoane plouà buchete de flori în trăsura Domnească. Ajuns la gazdă, Măria Sa găsì acolo adunate autorităţile civile şi militare, precum şi notabilităţile oraşului, care 'I prezentară omagiile lor.

La 7 oare seara, Inălţimea Sa întruni la prânz pe Eminenţa Sa Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, Principele Grigore M. Sturza, Generalul Cernat, Comandantul diviziei teritoriale, Prefecţii de district şi de poliţie, Primarul oraşului şi alţi înalţi funcţionari şi notabilităţi. La prânz, Primarul ridică un toast Măriei Sale în termenii următori:

Casa Dimitrie Cozadini, ce a servit de reşedinţă Domnească în mai multe rânduri.

„Inchin acest toast în sănătatea Măriei Sale Domnitorului Carol I şi a Măriei Sale Doamnei. Oraşul Iaşi, care a avut totdeauna cele mai vii sentimente de devotament şi iubire către M.M. L.L., le doreşte din toată inima viaţă lungă şi fericită pe Tronul României :
Să trăească Măriile Lor !"

Măria Sa Domnitorul răspunse prin următoarele cuvinte :

„Fericit de cordiala şi frumoasa primire ce 'Mi au făcut Ieşenii astăzi, ca totd'auna când am venit în mijlocul lor, mulţumesc din inimă pentru sentimentele de dragoste ce 'Mi exprimaţi în numele oraşului, ridic acum acest pahar pentru prosperitatea a doua Capitală a ţărei şi în sănătatea cetăţenilor ei".

Vineri 17 Octombre, Domnitorul însoţit de Preşedintele Consiliului, Prefecţii de district şi poliţie şi Primar, a mers la penitenciarul Central, unde a fost întâmpinat de către Procurorul General, Procurorii tribunalului, Judecătorii de instrucţie şi Directorul penitenciarului.

Măria Sa a vizitat închisoarea şi a binevoit a graţia câţivà condamnaţi. De aici Inălţimea Sa a mers la Spitalul central Sft. Spiridon, unde a fost întâmpinat de Epitropi şi corpul medical. Măria Sa, intrând în biserica Sft. Spiridon, a fost primit de S. S. Episcopul, înconjurat de tot clerul bisericei, care a celebrat un Te-Deum. Inălţimea Sa, în urmă, a inspectat spitalul în toate amănunţimele.

La orele 12, Măria Sa a mers călare spre şesul Bahluiului, unde trupele concentrate pentru exerciţiul de toamnă erau înşirate. In front se găseau : Regimentul al 5-lea de linie, al 7-lea şi al 8-lea de Dorobanţi, două Excadroane din regimentul I de Roşiori, Şcoala militară, Regimentul I de Artilerie, o baterie din armata teritorială şi Regimentul No. 7 şi 8 de Călăraşi.

Infanteria a executat şcoala de campanie, de tiraiori, de batalion şi de brigadă. Cavaleria a făcut şcoala de excadron, de regiment şi de brigadă; iar artileria a executat şcoala de baterie şi de regiment. In urmă toate trupele au defilat pe dinaintea Măriei Sale.

La orele 5 seara, Inălţimea Sa a primit în audienţă corpul Consular, şi la 7 oare a întrunit la prânz mai mulţi senatori, deputaţi şi notabilităţi.

Sâmbătă 18 Noembrie, Domnitorul, însoţit de Preşedintele Consiliului şi Prefecţii districtului şi poliţiei, au vizitat Liceul central, Şcoala de fete din Păcurari No. 2 şi localul Primăriei. Aci tot Consiliul Comunal a primit pe Măria Sa. In urmă, Inălţimea Sa a vizitat Prefectura de poliţie, Şcoala Normală dela Trei-Erarhi, intrând un moment în biserica Trei-Erarhi, Curtea de Apel, unde a fost primit de Primul Preşedinte cu toţi D-nii Magistraţi, precum şi de Procurorul General al Curţei, cu toţi D-nii Procurori. De aci Măria Sa a mers la Prefectura Judeţului, şi a fost întâmpinat de Preşedintele şi membrii Comitetului Permanent şi Consilierii Judeţeni, vizitând apoi şi oficiul Telegrafic şi Casieria Generală.

La orele 12 jumătate, I. S. Domnitorul a pornit călare spre şesul dela Ţuţora, spre a visità poligonul, şi a asistat la tragerea la ţintă. Tragerea la ţintă a Infanteriei a avut loc, la diferite distanţe, pe companie şi batalion, după comandă şi de voe; iar a Artileriei s'a executat cu obuze şi şrapnele, distanţa 1800 şi 1200 metri. Cavaleria a făcut şcoala de brigadă şi defilarea pe plutoane, în trap şi în galop.

La oarele 5 seara Domnitorul întorcându-se dela poligon, a binevoit a visità pe Eminenţa Sa Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, care 'L Primì înconjurat de tot Inaltul cler. Tot în acea zi, Măria Sa a binevoit a face o vizită D-nei Maria Roznovanu. De aci întorcându-se la reşedinţă, a primit în audienţă corpul medical.

La 7 ore seara, Inălţimea Sa a întrunit la prânz pe D-nii Consuli şi mai multe notabilităţi.

Duminecă 19 Octombre Inălţimea Sa a mers calare spre Cârlig, unde trupele din Divizia IV au aplicat tactica diferitelor părţi de arme trupă contra trupă. Această luptă închipuită s'a improvizat pe teren. După terminarea manevrei, Inălţimea Sa a mers spre grădina Copou, şi oprindu-se la intrarea acelei grădini, a primit defileul tutulor trupelor.

Grădina publică Copou.

Tot în această zi, Domnitorul a vizitat pe D-na Eliza Paladi, pe D-na Smarandiţa Catargi şi pe D-na Smarandiţa Mavrocordat.

Pe la orele 5 şi jumătate, Inălţimea Sa a primit în audienţă deputaţiunea Universităţei, şi apoi a acordat audienţe ca în toate zilele cât a stat în Iaşi. La orele 7 seara, Inălţimea Sa a întrunit la prânz pe Eminenţa Sa Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, pe Principele Grigore Sturza, Primarul oraşului, Generalul Cernat, comandantul Diviziei IV teritorială, pe Prefecţii de district şi Poliţie, pe Primul Preşedinte al Curţii de Apel şi alte notabilităţi. La orele 8 şi jumătate, întregul corp ofiţeresc a fost invitat la *punch*. Măria Sa a convorbit cu fiecare din ofiţeri, şi în urmă toate muzicile militare au executat retragerea cu masalale.

Luni 20 Octombrie, Inălţimea Sa a vizitat Biblioteca şi Galeria de tablouri a Universităţei, unde a fost întâmpinat de Rector, de Corpul profesoral şi de Directorul Şcoalei de Bele-Arte.

Seara, la orele 7, Domnitorul a întrunit la prânz mai multe notabilităţi, iar Marţi a plecat cu un tren special la oarele 9 dimineaţa.

*

Fireşte, la aceste relaţiuni serioase despre chipul cum Domnitorul a fost primit în Iaşi, opoziţia locală, prin organul său *Apărătorul Legei* (19 Octombre 1875), a crezut în interesul său să umbrească strălucirea primirei prin alte relaţiuni nedrepte şi pătimaşe, cari, în realitate, exprimau nemulţumirea produsă în rândurile ei, prin menţinerea la cârma statului a Ministerului conservator Lascar Catargi. Şi cum campaniile desnădăjduite ale opoziţiei, obicinuit în ţara noastră nu ştiu să cruţe persoana Domnitorului, se înţelege că *Apărătorul Legei*, în focul criticilor îndreptate împotriva guvernului, căuta să atingă şi persoana Principelui Carol.

Astfel, în presa opoziţiei erà lucru obicinuit a se întrebuinţà un anumit sistem de polemizare, care, începând cu frazeologia „violărei libertăţei alegerilor", şi demonstrând „groaza dezastroaselor legi votate în ultima sesiune", urmate de „vânzarea ţărei către streini", etc., să ajungă la adevărate ofense împotriva Domnitorului; Principele Carol I însă, în înalta Sa înţelepciune, a ştiut a da dreapta lor valoare unor astfel de argumentări, şi de aceea, credem, că cetirea articolului ce urmează din *Apărătorul Legei* citat, nu va fi produs o altă impresiune asupra-I, decât acea ce comportà cunoscutul sistem de luptă al unui partid în opoziţie.

Iată textul articolului de care vorbim:

Când durerea şi amărăciunea au ajuns la un grad mare, nu se mai pot manifestà altfel decât prin o adâncă şi resignată tăcere. Astfel fiind, în aceste timpuri de cea mai vitregă guvernare, starea oraşului nostru, ca şi a ţărei întregi, eram hotărîţi să ne pironim în cea mai mută şi mai posomorâtă tăcere, şi să nu zicem nici un cuvânt măcar despre sosirea în mijlocul nostru a Măriei Sale Principelui Carol de Hohenzollern. Dar, văzând că presa locală oficială merge cu sfruntarea a falşificà chiar simţirile acele, ce impun respect până şi celor mai de rând oameni, când vedem că această presă linguşitoare zice că „ziua sosirei Principelui Carol a fost o zi de serbare generală pentru oraşul nostru", datoria de cronicari nepărtinitori ne-au constrâns să eşim din tăcerea, ce ne erà altmintrelea impusă de mâhnirea

şi suferinţa cari, ca un val negru înfăşură toată suflarea românească, şi să spunem, cu îndoită durere, adevărul în toată goliciunea sa ; căci, credem că nu este nici onest nici patriotic, să ducem pre Capul statului într'o minciună, precum îl duce, ca şi pre ţara întreagă, primul său ministru D. Lascar Catargiu.

Falşificarea, practicată de regimul dela 9 Martie, pe o scară atât de întinsă, în constituţiune şi în toate legile ţărei, se întrebuinţează şi în manifestarea simţimintelor publice, cu ocaziunea vizitelor ce Măria sa Domnitorul obicinueşte a face din când în când prin deosebite părţi ale României ; — Miniştrii care au cutezat a face din legea fundamentală a ţărei o literă moartă, nu se sfiesc a parodia chiar persoana Domnitorului, pe care-l fac să asiste la manifestări de entusiasm şi de dragoste, închipuite, plăsmuite de poruncealâ, ca şi corpurile reprezentaţiunei naţionale.

Şi cu această ocasiune, ca şi altă dată, toată pompa şi tot entuziasmul desfăşurat n'au fost alta decât un adevărat joc de irozi.

Aşà, încă de când s'au primit ştirea despre vizita ce Măria Sa aveà să facă oraşului nostru, în mijlocul indiferenţei în care se aflà cufundat, autorităţile locale, administrative şi municipale, s'au pus la lucru cu o activitate ce nu ni s'a dat să vedem tocmai din timpul celor din urmă numiri de pretinşi reprezentanţi ai naţiunei. De o săptămână întreagă, dela prefectul de poliţie până la cel din urmă subcomisar, dela D-l Primar Nicu Ganea până la Consilierul Comunal Botez, toţi, dar toţi, mari şi mici, au fost în picioare, au cutreerat stradele, au umblat din casă în casă, n'au trecut cu vederea pe nici un om, şi, rugând pe unii, ameninţând pre alţii, promiţând celor nevoiaşi uşurare de dări şi ieftenirea carnei şi a pâinei, celor bogaţi favoruri şi recomandaţiuni la regiunile superioare ; prin asemenea odioase mijloace, în care administraţiunile ca şi municipalităţile regimului se pricep atât de bine, au isbutit să plăsmuiască ca din partea Ieşenilor o manifestare de prefăcută dragoste şi de falş entuziasm, cu ocaziunea sosirei Măriei Sale.

Jidanii mai cu samă n'au lipsit să răspundă la apelurile stăruitoare ale poliţiei. Sau frica, sau recunoştinţa pentru însemnatele drepturi ce li se acordă prin convenţiunea comercială, i-au făcut pre cei mai mulţi să-şi scoată pe la fereşti covoarele, să-şi anine pre la colţurile caselor steguleţele, cu care s'au servit şi la serbătorile lor de toamnă, cari de abia s'au terminat.

Aşà, mulţumită populaţiunei jidoveşti de care-i ticsit oraşul nostru, populaţiune care, recunoaştem, este simpatică chiar Măriei Sale de Hohenzollern, mulţumită acestei populaţiuni, zicem, poliţia şi primăria noastră au isbutit să-şi ajungă scopul, să facă să se împodobească a doua Capitală a României cu podoaba jidovească şi să provoace o manifestare publică acomodată împrejurărilor.

Afară de localurile autorităţilor publice şi ale celor două cluburi, câtevà notabilităţi ale oraşului nostru încă au găsit cu cale să-şi decoreze locuinţele lor : D-nii N. Roznovanu, N. Drosu, C. Angonescu şi N. Gheuca au înfrumuseţat astfel casele D-lor cu această ocaziune solemnă, încât au arătat că au comunitate de simţiminte cu aceia cari singuri se bucură, în mijlocul doliului general al ţărei. Cele două stindarde cu colorile prusiene, care fâlfâiau la palatul D-lui Roznovanu în mijlocul stindardelor naţionale, au atras cu deosebire atenţiunea şi curiozitatea publicului. Cei mai în vârstă însă n'au fost de loc surprinşi de aceasta, fiind deprinşi a vedeà în familia D-lui Roznovanu, manifestarea cultului pentru toate ocupaţiunile străine cari s'au succedat în ţara noastră !

Pentru ca descrierea fisionomiei ce aveà Iaşul în ziua sosirei Măriei Sale să fie completă, trebuie să spunem că încă de dimineaţă chiar, afară de jidani, mai furnicau prin oraş într'o „mişcare neobicinuită", cum zice Foaia publicaţiilor oficiale, nenumăraţii agenţi poliţieneşti şi funcţionari publici de toate treptele şi categoriele cari, în urma ordinelor ce li s'au dat de sus, nu s'au mai dus în ziua aceea la tactul îndatoririlor lor.

Pe la orele 4 toată lumea oficială împreună cu ,,viitoarea clasă de mijloc a României" se aflà la gară, aşteptând sosirea Măriei Sale.

Trebuie să notăm aici că şi D-l Ministru de Culte şi Instrucţiune publică, încă a crezut de cuviinţă astă dată să trimită D-lui Rector al Universităţei un ordin telegrafic, prin care să-l invite să scoată înaintea Măriei Sale pe profesorii Universităţii, întocmai ca pe nişte culegători de porumb : D-l Ministru adaugă ca să i se raporteze pe dată modul cum i s'au îndeplinit ordinul. Dar spre onoarea corpului

profesoral am constatat că puţinii profesori care se aflau la gară, erau sau dintre cei de curând căpătuiţi, sau dintre individualităţile înregmientate în ortaua „Junimei", această îmbelşugată reşedinţă din care învăţatul Ministru de Culte îşi recrutează agenţii trebuitori pentru lăţirea „direcţiei sale". Imensa majoritate a Corpului profesoral n'a crezut că este de demnitatea sa ca să participe la un asemenea alaiu de poruncească, ce erà o adevărată demonstraţiune jidovească.

In fine, pe la 5 oare seara Măria Sa sosind, a fost adus dela gară pe strada Arcului şi apoi pe strada Mare, escortat de două excadroane de Călăraşi, urmat de toată lumea oficială mai sus descrisă, de o droaie de jidani, de băeţi de cafenele şi de masalagii năimiţi şi recrutaţi de poliţie dintre sacagii, măturători de uliţe, etc.; aceştia sbierau din toată puterea plămânilor lor în mijlocul tăcerei profunde a celorlalţi cetăţeni care se aflau pe strade, sau care veniseră din curiositate. Tot cortegiul acesta erà condus de D-l Prefect de poliţie, care stà în trăsură în picioare cu faţa întoarsă spre alaiul pe care-l înjghebase, şi de care părea a fi mai mult decât satisfăcut.

Cu asemenea pompă strălucită a mers Măria Sa până la Mitropolie, unde descălicând, după facerea rugăciunilor obiciuite, s'au întors înapoi pe strada Mare până la palatul D-lui D. Cozadini, localul destinat pentru găzduirea sa.

Aici s'au prezentat Măriei Sale toate autorităţile, după formele şi ceremonialul obicinuit.

Seara după prânz s'a organizat în onoarea Măriei Sale o serenadă militară cu torţii, la care spre cea mai mare derisiune, poliţia a adus o ceată de vreo treizeci de indivizi, dintre cei cari formau cortegiul Măriei Sale la sosirea sa dela gară. Aceştia aveau un steag roşu, şi se dădeau de poliţie ca reprezentanţi ai Tataraşului, singurul suburbiu în care au mai rămas Români.

Postaţi pe stradă înaintea balconului casei D-lui Cozadini, după ordinele cari li se da de către doi subcomisari, strigau din când în când Ura ! Măriei Sale.

In urma unei asemenea aclamaţiuni populare, atât de entusiaste, — Măria Sa n'a întârziat de a apare în balcon, însoţit de D-l Prim Ministru, de D-l General Cernat şi Colonelul Borănescu, şi a salutat cu multă amabilitate pe pretinsul popor tataraşan. De astă dată însă subcomisarii avusesă grijă să li recomande să strige mai de multe ori şi cât vor puteà mai tare.

Ni se spune de persoane care par a fi bine informate, că Măria Sa ar fi înţeles că toată pompa şi recepţiunea ce i s'au făcut este organizată de poliţie, şi a remarcat chiar ca ce fel este lumea care l'a aclamat la sosirea sa, în această a doua Capitală a Sa, pe care o iubeşte atât de mult, în cât de trei ani trecuţi nici nu a mai pus până acum piciorul într'însa.

Terminînd această dare de samă despre modul cum a fost primit Măria Sa în oraşul nostru, ne aşteptăm să vedem *Monitorul Oficial* zicând că entuziasmul manifestat de populaţiunea ieşană, cu ocaziunea vizitei Măriei Sale, a fost indescriptibil. Va fi însă bine constatat că, afară de jidani, afară de lumea oficială şi de alaiul organizat de poliţie, poporul român cât a mai rămas în Iaşi, a stat la o parte şi nici n'a putut să se bucure pentru venirea în sânul său a Măriei Sale. Din contra, acest popor a avut de astă dată ocaziunea să-şi aducă aminte cu cea mai adâncă durere, de toate lovirile ce i s'a dat în timpul alegerilor, când voinţa sa a fost violentată şi suprimată, ş'a adus aminte de dezastroasele legi votate în ultima sesiune, prin care interesele ţărei sunt date pradă lăcomiei nesăţioase a străinilor şi a linguşitorilor, această clasă abjectă, care mai încunjoară pe Măria Sa, străinii şi linguşitorii cari singuri domnesc astăzi în România !

Un asemenea stil, într'o atare ocazie, dovedeşte vădit denaturarea adevărului şi lipsa de scrupule, dictate numai din spiritul de partid opozant cu orice preţ.

Alte campanii calomnioase împotriva Prinţului Carol I. Broşurile Baronului de Hahn şi a lui Iordachi Vulpescu. Articolele D-lui T. L. Maiorescu.

Cu toată liniştea ce domneà în ţară şi cu toată primirea entuziastă a Domnitorului pe ori unde se duceà, în cursul anului 1875, Românii din întregul Principat, dar mai cu samă Ieşenii, fură într'un moment dat curios surprinşi de faptul că, în afară de seria de articole violente contra Principelui Carol I, ce începuse a se publicà în o parte din presa opoziţionistă din Bucureşti şi Iaşi, se mai distribui, în chip clandestin, un număr mare de exemplare din *două diferite broşuri*, ce se trimeseră prin deosebite mijloace ascunse în toată ţara, şi la un mic interval de timp una de alta.

E drept că între oamenii politici ai ţărei, cari făceau parte din partidele opoziţioniste, mocneau nemulţumiri în potriva menţinerei partidului conservator la putere, şi se învinovăţea în primul loc pe Prinţul Domnitor de părtinire şi tolerare a acestei stări de lucruri. Atât la Bucureşti, cât şi la Iaşi, nemulţămirile se manifestau însă mai mult „in surdino", şi în afară de cele câtevà gazete de opoziţie, ce din când în când ridicau tonul şi-şi accentuau nemulţămirile lor în mod mai deschis, marea majoritate a publicului nu aprobà şi nu participà la o asemenea campanie.

Principalii membrii ai opoziţiei, nemulţumiţi de starea de atunci a lucrurilor, erau C. A. Rosetti, fraţii Brătianu, Mihail Cogălniceanu, M. C. Epureanu, Gh. Vernescu, Gh. Mărzescu, Ion Ghica, Dim. A. Sturdza, Colonelul Nicolai Dabija, E. Stătescu, I. Câmpineanu, Colonelii Lecca şi Candiano Popescu şi alţii. Aceştia demisionară în chip colectiv şi ostentativ din parlament şi formară o asociaţie numită apoi „Coaliţia dela Mazar-Paşa", care să lucreze mai mult în taină la resturnarea stărei de lucruri politice de atunci. La Iaşi, partidul opoziţionist avù în frunte pe Cogălniceanu, Mărzescu, D. A. Sturza, A. D. Holban, Alex. I. Gheorghiu, Colonel N. I. Iamandi, Dim. Cozadini şi ginerele său Colonelul Nic. Dabija, etc.

Şi într'un cerc şi în altul, la Bucureşti ca şi la Iaşi, acţiunea acestor comitete aveà de ţintă supremă, în cazul unei menţineri a stărei de atunci a lucrurilor politice, nici mai mult, nici mai puţin decât detronarea Domnitorului Carol I şi a dinastiei sale, şi înlocuirea la cârma Statului prin un Domnitor ales dintre naţionali. Pentru motive mici, acei cari susţinuseră mai cu tărie Unirea ţărilor sub un Domn strein, vroiau acum distrugerea însăşi a operei lor şi reîntronarea domniilor pământene, cu toate neajunsurile pe cari ei înşişi le denunţaseră.

Persoana chiar a înlocuitorului fu găsită.

Acela asupra cărui sorţii se îndreptară mai mult, fu Colonelul Nicolai Dabija. Averea imensă a socrului său, Dimitrie Cozadini, ajutà încă valorei candidaturei sale, pe care de altmintrelea nu el ş'o pusese. D-l Maiorescu, în una din prefeţele *Discursurilor sale Parlamentare*, ne arată că Dimitrie A. Sturdza, „prin aticipaţie se şi purtà înaintea Colonelului Dabija ca un supus înaintea Suveranului, şi că, uneori,

în casa Colonelului Nicolai Iamandi din Iaşi, în presenţa a vr'o 20 de coalizaţi (conspiratori), îl intitulà pe Dabija cu „*Măria Ta*"!

Cele dintâi atacuri mai vădite în contra Prinţului Carol I fură date de Dim. A. Sturdza şi Gheorghe Mârzescu, cum şi de ziarele opoziţioniste *Românul, Alegătorul Liber, Ghimpele, Apărătorul Legei* şi altele, iar în Parlament de Ion Câmpineanu, care rosti cuvintele îndrăzneţe, rămase de atunci în mintea tuturor contimporanilor, că „*între Ţară şi Tron s'a deschis un abis*".

In această epocă de frământări politice apărură în public cele două broşuri despre cari am pomenit, una în limba română, purtând data tipărirei August 1875, cealaltă în limba germană, apărând prin Septembre acelaş an.

Broşura ce fu tipărită în limba germană, aveà ca titlu : *Deutschland, Rumänien und Fürst Karl von Hohenzollern, von Erdmann von Hahn*, iar ca dată şi loc de tipar : *Prag. 1875, Buchdruckerei des W. Nagel. Selbstverlag*, — şi erà o reproducere a unor articole publicate mai înainte tot în limba germană, în ziarul nemţesc *Politik*, din Praga (Boemia).

Broşura aceasta, răspindită cum am spus în chip clandestin, în ţara întreagă, fu apoi tradusă şi în româneşte, se pare chiar de autorul ei, şi publicată în ziarul *Românul* din Bucureşti, în N-rele cu data de 8 şi 9 Octombre 1875.

Autorul articolelor în chestie, ce semnase *Erdmann von Hahn*, (Baronul de Hahn), se afirmă a fi fost Dimitrie A. Sturdza, care pe atunci îşi aveà încă principala sa locuinţă în Iaşi, şi erà deci considerat ca cetăţean ieşan.

Efectul făcut de publicarea şi răspândirea acestei broşuri fu, într'adevăr, jignitor, în primul moment, atât pentru Prinţul Domnitor, cât şi pentru toţi acei cari vedeau în el un om de o deosebită valoare, şi singurul care în acea epocă erà în putinţa de a conduce în chip constituţional ţara şi a menţine prestigiul ei în străinătate.

Dintre Ieşeni se găsi atunci un glas, care sfidând pe autorul quassi-anonim al broşurei de care vorbim, să respundă cu argumente serioase tuturor aserţiunilor sale. In foaia locală *Curierul de Iaşi*, proprietatea partidului junimist, în N-rele 128 şi următoarele din 1875, se publicară o serie de articole, nesemnate, prin cari, apărându-se persoana Domnitorului Carol I, se respundea într'un mod cuviincios şi logic în acelaş timp, la toate învinuirile ce i se aduceau Domnitorului prin zisa broşură. S'a aflat mai târziu că autorul respunsului din *Curierul de Iaşi*, fu D-l T. L. Maiorescu, pe atunci locuind şi D-sa tot în Iaşi.

Intru cât această afacere de atac şi apărare a Prinţului Carol I a pornit dela persoane de origine Ieşeni, sau locuind în Iaşi, credem bine a reproduce aici respunsul documentat al D-lui Maiorescu, care urmează :

ASUPRA BROŞUREI GERMANIA, ROMÂNIA ŞI PRINCIPELE CAROL DE HOHENZOLLERN.

Românul din 8 şi 9 Octombre a. c., publică traducerea unui articol apărut în jurnalul german *Politic* din Praga, şi scos apoi ca broşură sub titlul *Germania, România şi Principele Carol de Hohenzollern*, semnat *Erdmann de Hahn*.

Rezumăm mai întâi cu propriele cuvinte ale D-lui de Hahn, obiectul şi tendinţa publicaţiunii sale:

„Când Principele Carol de Hohenzollern se urcă pe tronul României, oricine erà convins că de aci înainte va prinde rădăcini în ţară cultura germană, sinceritatea germană şi simţul german, pentru datoria, ştiinţa şi arta germanilor.

„Dela urcarea Principelui Carol, pe tronul României, sunt acum zece ani trecuţi. Cum stau acum acele speranţe? Cum s'a probat influenţa germană? Mai este Germania tot atât de bine privită ca acum 29 de ani?

„Oricine va observa cu inteligenţă cele ce se petrec în România, trebue să mărturisească că din acele speranţe nici măcar una nu s'a împlinit, şi că influenţa germană asupra poporului român s'a nimicit cu desăvârşire?

„De unde vine această schimbare?

„De s'ar imputà Românilor cât de multe pe drept sau nedrept, trebue să li se recunoască că nu ei singuri sunt vinovaţi de trista lor situaţiune, ci că mai mult sunt responsabile relele apucături ale Principelui Carol în prima linie."

Această acuzare D-nul de Hahn o întemeiază pe două argumente:

1. Reaua administrare în general, în deosebi însă reaua administrare a finanţelor dela 1871 încoace. Căci:

„Numai comparând cifrele nouelor contribuţiuni încasate în cei din urmă 5 ani şi noule împrumuturi, cu cererile în plus pentru cheltuelile necesarii statului, îşi poate face cinevà o idee de risipa banilor publici... In aceşti ani din urmă s'au încasat de administraţia finanţelor franci 138.253.396, sau anuale 27.650.679, afară de veniturile regulate de mai înainte.

„Cheltuelile necesarii în plus au fost cerute de garanţia dobânzilor pentru nouele linii ferate, în sumă de 57.000 franci, iar restul de 82 milioane franci în aceşti ani a sburat în aer."

2. A doua imputare este menţinerea Ministerului Lascar Catargi dela 1871 până acum. Căci, cităm iarăşi textual:

„Principele Carol totuşi ar puteà găsì în România bărbaţi, a căror onestitate şi spirit de dreptate este atât de înalt, ca în ori şi care altă ţară; vezi bine însă că aceşti oameni nu se vor lăsà bucuros a se întrebuinţà la intrigi şi cabale, ci ar solicità economii şi dreptate, şi vor aruncà afară înşelătoriele grandioase...

„Si acea grea situaţiune a finanţelor statului nu 'i este recunoscută Principelui Carol. Dejà în anul 1870, Ministrul de finanţe de pe atunci, printr'un raport oficial, a cerut de a nu se mai face datorii; a arătat România ca pe cel mai dator stat în Europa şi a susţinut pe baza celor mai clare date statistice, că contribuţiunile directe şi indirecte nu se vor mai puteà urcà, fără a periclità buna stare a poporului.

„Cine a ascultat însă această înştiinţare de toate zilele, care cerea economie în cheltuelile statului şi a contribuabililor?

„Principele Carol e încunjurat de o înrudire între oamenii cei mai necinstiţi şi mai pătaţi. El a căzut în mâinile unei camarile, care exploatează statul fără ruşine".

Aceasta este în rezumat cuprinsul broşurei D-lui Erdmann de Hahn.

Noi din contra, vom arătà în rândurile următoare, că punctul D-sale de plecare este greşit, şi că expunerea D-sale financiară dovedeşte sau necunoştinţă de cauză, sau o ascundere intenţionată a adevărului.

Şi mai întâiu punctul de plecare al D-lui de Hahn este greşit:

„Când Principele Carol de Hohenzollern se urcă pe tronul României, oricine erà convins că de aci înainte va prinde rădăcini în ţară cultura germană, sinceritatea germană şi simţul german pentru datoria, ştiinţa şi arta germană".

Aceasta nu este şi nu poate fi adevărat. Nici un popor nu renunţă de bunăvoie la propria sa desvoltare naţională. Dacă prin acele cuvinte vrea să se zică în genere, că un popor doreşte ca Principele său să aibă simţimântul de datorie, sinceritate etc., atunci lucrul e dela sine înţeles, şi e numai o platitudine literară de a-l mai menţionà ca ceva deosebit. Onest şi sincer aveà să fie Principele străin în orice caz, şi dacă era Comitele de Flandra, primul ales al naţiunei, sau dacă ar fi fost un prinţ englez ori francez. Căci, onestitatea şi ştiinţa nu sunt privilegiul exclusiv al Germanilor. Insă cât pentru cultura şi arta special germană, întrucât este germană în deosebire de alte naţiuni, pe aceste nu a putut trece nici unui Român cu mintea sănătoasă prin cap, de a le introduce în România. Nici un popor, dacă voeşte a

D. A. Sturdza.

mai trăi ca popor independent, nu poate abdică la cultura şi la arta sa proprie naţională. Dacă sensul chemărei principelui Carol din ilustra familie germană Hohenzollern, ar fi fost pentru noi Românii de a introduce la noi arta, ştiinţa şi cultura germană, atunci am fi dat în mâna noului principe puterea despotică de a întocmi ţara noastră cu depărtarea elementelor naţionale, i-am fi dat putinţa de a introduce o întinsă colonizare germană. Departe însă de a fi voit Românii aceasta, ei au cerut, ca cel d'întâiu act al Principelui Carol, în ziua sosirei sale în Capitală, jurământul sacramental pe o constituţiune, care garantând, ca una din cele mai liberale, libertatea presei, a învăţământului şi a întrunirilor, deschidea calea la putere tuturor elementelor naţionale şi cuprindea în primele sale articole oprirea oricărui fel de colonizare.

Şi fiindcă se discută din nou împrejurările, sub care s'a făcut alegerea unui Principe strein pe tronul României, e bine să nu falşicăm perspectiva trecutului prin trebuinţele cauzei unei partizi politice, de străină coloratură, ci să ne reînfăţişăm lucrurile aşa cum au fost atunci. Un mijloc sigur pentru aceasta este reproducerea textuală a cuvintelor prin care se arătau aspirările Românilor în acel timp. Citàm dar din jurnalul *Românul*, dela 13 Aprilie 1866, dinaintea venirii Principelui Carol, următorul pasagiu dintr'un discurs public, care formulă programul clubului naţional unionist din Iaşi, şi care prin reproducerea sa în *Românul*, arătă că este conform şi cu ideile de pe atunci ale acestei foi:

„Principele străin, din orice familie suverană a Europei ştie, că un Stat nu poate trăi decât prin cea mai largă desvoltare a elementelor indigene, atât în privinţa culturei, cât şi a industriei naţionale. Pentru el comerciul, instrucţiunea poporului, limba şi istoria română vor fi condiţiuni de viaţă, cărora le va da cel mai puternic impuls din primul an al domniei sale. Ştim bine, că toţi Prinţii noştri indigeni au aceleaşi cuvinte în gură, toţi strigă ştiinţe şi arte; şi cine ar aveà fruntea să zică pe faţă: nu voesc cultura poporului! Insă la ai noştri aceste sunt declamări fără simţimânt, fără profundă convingere despre valoarea factorilor intelectuali într'un popor.

„Tocmai aci este diferenţa cea mare: Ideile practice de viaţa statului nu se pot dobândi de ocaziune şi din cărţi; ele trebue să fie astfel de înrădăcinate din prima copilărie, prin zilnica experienţă, încât să fi intrat în sucul şi în sângele omului şi acesta nici să 'şi poată măcar închipui o viaţă fără perpetua lor înfăptuire."

Aşa dar de cultura germană, de arta germană nu erà vorba la chemarea Principelui Carol pe tronul României, şi toată concluziunea ce D-nul de Hahn o trage din acest argument în contra principelui, este o sofismă. Dacă imperiul german este sau nu este mai bine văzut în România, după venirea Principelui Carol, e o chestie cu totul secundară. Interesul statului român e de a trăi în pace cu toate puterile garante, păstrându-şi intacte drepturile sale de stat. O intimitate specială între guvernele deosebitelor state se poate în-

Colonelul Nicolai Dabija.

tâmplă, când într'o parte când într'alta, după cum se schimbă constelaţiunea politică a momentului. In toate aceste însă este evident, că principele României va căutà exclusiv interesele statului său Român, şi în această căutare se va întâmplà ca uneori să se apropie, sau să se depărteze de Germania sau de Franţa, de Austria sau de Rusia; totul este, ca interesul statului să fie garantat. A face dar Principelui Carol imputări, că sub a sa Domnie s'au perdut simpatiile Românilor pentru Prusia, este o accentuare nepotrivită a unui moment de mai puţină însemnătate, faţă cu care nici nu ne mai dăm osteneala de a constatà, dacă acea afirmare este exactă sau nu.

Gheorghe Mârzescu.

Alta erà situaţiunea ţărei la suirea Principelui Carol pe tron, şi altele erau aşteptările Românilor atunci. Este poate oportun să ni le reamintim şi să le apreciem cu dreptate. Dela Divanul ad-hoc încoace, dorinţa tuturor bărbaţilor noştri luminaţi erà formulată în trei punturi:

Intâi: Unirea,

Al doilea: Autonomia internă cu sistem constituţional.

Al treilea: Principe străin dintr'o casă suverană a Europei.

Primele două dorinţe s'au realizat sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza.

Principele străin dintr'o casă suverană a Europei însă, s'a introdus în România cu Carol de Hohenzollern, la 1866.

Care a fost motivul propriu al acestei cereri a Divanului ad-hoc şi apoi a răsturnărei Principelui Cuza şi a alegerii Principelui Carol?

Motivul propriu a fost instinctul de conservare a Statului Român. Trista icoană a perpetuelor schimbări de domnie şi a demoralizării generale ce o produceau în ţară, trebuià să fie odată ştearsă dinaintea Românilor, dar ei voiau să aibă un viitor asigurat. Iar dinastia însăşi trebuià să fie dintr'o casă suverană a Europei, pentru a inspirà prin prestigiul ei destul respect, încât România să nu mai serve puterilor celor mari ale Continentului drept simplu obiect de compensaţie pentru toate combinările lor teritoriale, ca un pământ fără suflete, care s'ar fi putut nimici în independenţa sa şi alipi cu o egală uşurinţă când de un stat când de altul.

Această cerinţă capitală a României, singura ce se puteà adresa unui străin. în deosebire de un Principe indigen, a împlinit'o oare Carol I de Hohenzollern?

Fără îndoială, da!

Intrigile competitorilor la Domnie au încetat, adecă au încetat de a fi încercări serioase, pentru a trece în rangul unor curiosităţi individuale, dacă nu inocente dar în orice caz inofensive. Iar cât pentru aruncarea României drept bucată brută de compensaţie în teritoriul unui stat străin, de această înjosire nu a mai fost vorba din momentul suirei Principelui Carol pe tronul României. Şi cât de însemnat este acest câştig al României pentru toată existenţa ei politică, s'a ştiut totdeauna de oamenii politici, se ştie astăzi în deosebi din revelarea tuturor împrejurărilor, aşà de complicate ale anului 1866. Ne mirăm numai, de ce D. Erdmann de Hahn o ignorà. Căci a trecut dejà în domeniul istoriei cunoscuta depeşă a D-lui Nigra, ambasadorul Italiei pe lângă Napoleon III, către ministrul său La Marmora, din 1 Martie 1866. In această depeşă Nigra arată preschimbarea de idei între Guvernul italian şi cel francez *relativă la anexarea României către Austria, în compensare pentru Veneţia*, care atunci erà încă austriacă şi formà un punct cardinal în politica napoleoniană. Se expun acolo avantagele ce această soluţiune ar fi avut pentru Franţa şi pentru Englitera, care amândouă ar fi văzut astfel îndeplinite scopurile resbelelor din Crimea şi din Italia. Se arată şi impresia produsă asupra împăratului Na-

poleon III prin această idee. Din norocire în Mai 1866, înaintea resbelului între Prusia, Italia şi Austria, portiţa prin care intrau şi ieşeau asemenea combinaţii, a fost pentru totdeauna închisă. *De ţara, pe al cărei tron şedea Principele Carol de Hohenzollern, nu se mai puteà dispune prin simple combinaţii diplomatice.*

Iacă serviciul eminent, salvator, ce l'a adus României politica Germană : familiei de Hohenzollern, în momentul cel mai grav pentru chiar existenţa ei. Acest serviciu a rămas de atunci câştigat României şi este permanent şi mai ales de primă însemnătate astăzi, când criza orientală a isbucnit din nou şi pare a fi împinsă spre o soluţie definitivă. Faţă cu acest fapt de vitală importanţă, întâmplătoarele înţelegeri sau neînţelegeri între guvernul prusian şi guvernul român, pentru cutare sau cutare întreprinderi industriale, cutare sau cutare fapt isolat devine o chestie secundară şi ne pare cam uşor din partea D-lui de Hahn de a se sperià atât de mult de gradul termometrului simpatiilor prusiene în România.

Stabilind acest punct, să vedem cum stă cu cealaltă acuzare, a broşurei în contra administraţiei financiare şi în contra menţinerii Ministerului L. Catargi.

Odată sistemul constituţional introdus în România pe o bază de liberalism foarte largă, datoria Principelui Carol erà de a lăsà liberă mişcarea partidelor şi de a da tuturor grupărilor constituţionale ocazia de a ajunge la putere. Rolul lui constituţional erà de o camdată numai de a nu împedicà nici una din ideile cele bune ce partida guvernamentală, fie de orice culoare politică ar fi fost, i le prezentà sub formă de legi sau regulamente. Căci aceasta este dela sine învederat, că o ţară nu se poate guvernà constituţional decât în limitele propriilor sale puteri de cultură, şi dacă România în decurs de 10 ani a făcut atâta progres cât a făcut, şi nu a făcut mai mult nici mai puţin, aceasta dovedeşte gradul de desvoltare propriu al poporului nostru. Aceasta însă nu se poate niciodată schimbà printr'un Prinţ constituţional, şi este încă o controversă, dacă se poate schimbà printr'un Prinţ despotic. Nimeni însă nu a susţinut şi nu poate susţine, că Principele Carol a împedicat pe vre unul din numeroasele sale ministere de a realizà legile bune ce le-ar fi propus, sau că a împedicat pe vreo partidă de a ajunge la putere. Toţi bărbaţii de stat ai României, atât cei însemnaţi, cât şi unii foarte puţin însemnaţi, au avut ocazia liber deschisă de a guvernà ţara lor. Cum au guvernat-o, aceasta priveşte responsabilitatea lor ministerială, şi anume responsabilitatea, nu ca o frasă constituţională, ci responsabilitatea proprie şi întreagă în toată puterea cuvântului. Căci Principele erà încă strein, ei însă erau fii ţărei şi trebuiau să cunoască păsurile ei.

După un şir de multe şi prea multe schimbări de guverne, care au fost adese motivate cu funeste ambiţii personale şi care în decurs de cinci ani au împedecat România de a aveà, fie măcar elementele unei administraţii regulate, a ajuns ministerul L. Catargi la putere, în momente grele pentru statul român. Fără a se alunecà spre ideea de schimbarea constituţiunii, care se agità pe atunci, păstrând şi observând în întregimea lui pactul fundamental al statului, prin alegeri făcute ca şi în trecut, ministeriul L. Catargi s'a aflat în faţa unei Camere şi a unui Senat, expresiuni constituţionale ale ţărei, care i-au arătat încredere şi i-au permis a stà la putere tot timpul dela 71' până acum.

D. Erdmann de Hahn laudă alţi oameni oneşti, care ar fi în ţară, şi citează pe unul în deosebi, pe Ministrul de finanţe dela 71, care erà d. Dimitrie Sturdza, sub ministerul Ioan Ghica. La aceasta respundem, că D-nul D. Sturdza nu are decât a dobândi majoritatea unei Camere, precum o avusese la finele anului 1870, pentru a ajunge din nou la guvern. Frumoasele idei ale d-sale despre economii şi echilibru de budget ne pare rău că nu le-a realizat atunci, când erà la guvern. Dar, timpul nu este încă perdut, şi noi am fi fericiţi, când l-am vedeà vreodată manifestându-se cu bunele d-sale concepţiuni într'o realitate mai eficace, decât un simplu raport pe hârtie, sau un articol şi mai simplu în *Prager Politik.*

De altmintrelea, dacă este vreun rezultat bun de constatat prin stabilitatea guvernului actual, este tocmai o ordine financiară, de care nu se bucurase statul în tot timpul de mai nainte, şi meritul d-lui Mavrogheni, care a administrat finanţele până la 1875, nu va puteà fi tăgăduit de nici un om nepărtinitor. Cifrele date în broşura d-lui de Hahn sunt neexacte, prin lipsa unor indicări esenţiale şi prin o falşă grupare. Să restabilim lucrul în exactitatea lui.

In ceeace priveşte datoria publică, după însuşi Domnul de Hahn, dela 1861 până la 1866 s'a contractat suma de 77.502.344 lei (23 milioane drumul de fer Bu-

cureşti-Giurgiu şi podurile de fer şi 54 milioane împrumutul Stern şi Oppenheim). Dela 1867 până la 1871 s'a contractat 377.880.000 (51.650.000 calea ferată Itzcani-Iaşi-Roman. 248.130.000 calea ferată Roman-Vârciorova şi 78.000.000 (Imprumutul Domenial). Dela 1871 până la 1875 s'a contractat 58.370.215 (3.770.215 calea ferată Iaşi-Ungheni, 10.000.000 Casei de Depuneri pentru resolvarea incidentului cu acţionarii căei ferate Roman-Vârciorova şi 44.600.000 lei (împrumutul în rentă).

Lăsând datoriile provenite din căile ferate, ne rămâne împrumuturi făcute pentru acoperirea deficitelor budgetare pentru primul period din cinci ani (1861—1866) 54 milioane lei. Pentru al doilea period de cinci ani (1866—1871) 78 milioane lei şi pentru al treilea period de cinci ani (1871—1875) 44 milioane 600 mii lei.

In ceeace priveşte sarcinele anuale rezultate din aceste trei perioade pentru căile ferate şi împrumuturi sunt :

Din periodul 1861—1866:

Calea ferată Bucureşti-Giurgiu	2.010.000	
Poduri de fer	1.443.274	
Imprumutul Stern	2.111.983	
Imprumutul Oppenheim	3.163.778	8.729.035

Din periodul 1866—1871:

Calea ferată Iţcani-Iaşi-Roman	3.881.250	
Calea ferată Roman-Vârciorova	18.609.750	
Imprumutul Domenial	8.000.000	30.491.000

Din periodul 1871—1875:

Calea ferată Iaşi-Ungheni	425.425	
Pentru resolvarea incidentului construcţiunei căei ferate Roman-Vârciorova (suma împrumutată dela Casa de Depuneri) procente	700.000	
Imprumutul de 44.600.000 în rentă	2.230.000	3.382.425

Aşa dar perioadele 1861-1871 a lăsat fără noi resurse sarcini de 39.120.035.

Nouile impozite create pentru acoperirea acestor sarcini, după produsul lor real pe 1874, sunt :

2% adaos la impozitul fonciar	2.019.336
Monopolul tutunului	8.010.000
Timbru şi înregistrare..........................	4.461.647
Licenţele asupra drept. de a vinde băuturi spirtuoase	7.372.656
Adaos la taxa fabricaţiei spirtoaselor	402.000
Excedent de venituri dela căile ferate concedate	4.121.806
Total ...	26.387.445

Fără a mai constată că prin aceste noui impozite s'a desfiinţat altele, precum taxele asupra tutunului şi altele, din cifrele ce preced resultă că în periodul 1871—1875 s'a creat noui impozite în sumă de 26.387.455, pentru sarcini moştenite din perioadele anterioare în sumă de 39.120.025.

Sarcinile moştenite fiind cu 12.732.590 lei pe fiecare an mai mari decât resursele create, admiţând că s'ar fi menţinut vechile cheltueli în vechile resurse şi că s'ar fi continuat cu acelaşi sistem de administrare, ar fi trebuit să rezulte pentru periodul 1871—1875 o datorie nouă de 63.662.950 lei efectiv, adică de 5 ori 12.732.590 fără a contă procente. Din nenorocire însă pentru ţară administrarea averei publice n'a fost tot aceiaşi.

Prin ordinea ce din zi în zi s'a introdus în comptabilitatea publică şi în administrarea tutulor serviciilor care produc un venit Statului, prin un control mai muniţios şi mai sever, prin o supraveghere mai activă şi mai circumspectă, cu mai puţin lucs şi cu mai multă prudenţă peste tot şi în toate, în loc de o datorie de 63 mil. 663.950 lei, efectiv din periodul 1871—1875 n'a rezultat decât o datorie de 29.000.000 lei efectiv din 44.600.000 lei nominal, valoarea titlurilor de rentă emise în acest an.

O datorie de 29 milioane în loc de 63 milioane, acesta este unul din rezultatele adevărate ale administrațiunii țării în periodul din urmă 1871—1875.

In ceeace privește însă speriarea d-lui de Hahn de cifrele cele crescânde ale Budgetului cheltuelilor dela 1866 încoace, aceasta, dacă nu va fi simulată, ne pare a dovedi prea puțină reflecție politică. Intrebarea hotărîtoare pentru cheltuelile unui stat nu este sporirea lor, ci este întrebuințarea lor.

Toată lumea vorbea de necesitatea desvoltării economice a României. Putea aceasta să se facă fără o modificare simțită în Budgetul Statului?

Dacă însă examinăm cheltuelile dela 1866 încoace, vedem după lista anuităților alcătuită mai sus, că din 33.873.425 aproape 24 milioane sunt anuități pentru cheltueli deadreptul productive, pentru drumuri de fer. Și din cele 10 milioane și 230 mii de cheltueli care mai rămân, o mare parte (pusa în împrumutul domenial) a fost pentru stingerea datoriei flotante, rămase dela 1866. Cealaltă însă răspunde la îmbunătățirile făcute de atunci încoace în administrarea intereselor publice, în deosebi în armată.

Dar o asemenea expunere de cifre are în toate desbaterile și controversele politice desavantagiul cel mare, că nu este cetită cu luare aminte și nu este bine înțeleasă decât de oamenii speciali. Publicul cel mare al cetitorilor de jurnale și broșuri este ușor de indus în eroare cu grupări de cifre meșteșugite. Să relevăm dar alte fapte de o evidență oarecum populară, care se pot constată de toți și care pun în deplină lumină progresul administrărei finanțelor române.

Numai ingratitudinea vieței politice în genere poate explică, cum de nu s'a relevat mai de mult următorul merit al ministerului Catargi, în deosebi al Ministrului de Finanțe Mavrogheni: Pentru prima oară sub acest minister onoarea iscăliturei guvernului în materie financiară a fost totdeauna respectată, mandatul a devenit un adevărat ordin de plată, care se realizează, iar nu o aranjare pe alt timp într'un haos financiar lipsit de siguranță. Ce însemnează aceasta, și cum deabia sub ministerul Catargi s'a îndeplinit una din așteptările de căpetenie ale țării, nu putem mai bine dovedi, decât iarăși prin citarea unui pasagiu din acel număr al *Românului* dela 13 Aprilie 1866, dinaintea venirei Principelui Carol:

„Principele străin ne va aduce credit și va pune ordine în finanțe. Supt credit și ordine nu este de înțeles vreo sistemă nouă de economie politică; ci deocamdată cea mai vulgară regulă în gospodăria Statului: adică respectarea mandatului, plătirea lui legală în 24 oare dela prezintare, retribuirea exactă la zi întâi al lunei a tuturor funcționarilor, a tuturor pensiunilor, solvirea regulată a banilor de întreținere.

„In orice stat apusean, fie cel mai sdruncinat în finanțele sale, se plătesc cu cea mai mare strictețǎ toate serviciile fără excepțiune. Austria este un stat model în privința relelor finanțe; cu toate acestea: unde a trecut vreo zi întâi a lunei chiar în acest Stat, fără ca toți funcționarii și toate serviciile să fi fost plătite regulat pe lună înainte? In Austria, în Franța, în Prusia, în Italia, în Englitera, pretutindenea onoarea mandatului emanat dela guvern a fost și a rămas intactă și în cea mai mare siguranță posibilă. Dacă în aceste state sunt discuțiuni budgetare, acelea nu se refer la menționatele condițiuni elementare, fără care nici nu poate există un Stat; ele se refer la chestiuni de înaltă politică, la chestiuni de sisteme defensive și ofensive, a producțiunilor artistice și științifice, etc. De toate aceste nu este încă vorba la noi: nouă ne trebui pâinea de toate zilele; nouă ne trebue să vedem odată ziua mult așteptată în care funcționarii, pensionarii și pensionarele sărmane să nu mai aibă trebuință a se umili pe la casierie, primind banii lor d'abia după trei, patru, și chiar zece luni, și atunci ca din grația casierului, pare că i-ar fi dat din averea lui privată... Pe când cel mai de rând evreu dacă nu 'și plătește polița la termen, dacă nu 'și onorează iscălitura, cum se zice cu drept cuvânt, este scos cu rușine din numărul neguțătorilor de omenie, Prințul indigen ne-a învățat a vede semnătura guvernului său degradată, plata mandatului său refuzată la propriele sale casierii, onoarea Statului său târâtă mai jos decât onoarea celui mai de rând neguțător jidan: bancruta cea mai complectă, mărită numai prin insolența de a o ignorà".

Astăzi lucrurile s'au schimbat: cea d'intâi ordine în finanțe este introdusă. Ea este meritul incontestabil al ministerului Catargi. Și să ne fie permis a întrebà, pentru ce lăudatul minister al D-lui de Hahn, nu a introdus el acea elementară gos-

podărie în casele Statului? şi pentru ce nu a introdus'o nici un ministeriu de mai înainte, deşi numai dela introducerea unei asemenea gospodării poate în genere să fie vorba de o administrare financiară?

Respunsul este uşor de dat: la vorbă se pricep mulţi, la treabă însă s'au priceput puţini ca Ministrul de Finanţe al Ministerului Catargiu, şi stabilitatea guvernului a înlesnit lucrarea financiarului.

Al doilea fapt de o evidenţă populară şi tot odată o resplată pentru prudenta conducere a finanţelor noastre, este favorabila plasare a primei rente române la Paris, scăderea frapantă a dobânzii dela cifra de cămătar a împrumuturilor orientale, spre o cifră care face onoare creditului României, ca Stat de cultură apuseană. Credem că este aici locul a întrebà, cum împacă D-l de Hahn aprecierile D-sale asupra administrărei Statului român, cu prima rentă a acestui stat introdusă la bursa Franţei?

Atât pentru finanţe, care tocmai sunt la rândul lor una din explicările principale pentru stabilirea Ministeriului dela 71 încoace, adică pentru încrederea Domnitorului şi a Corpurilor Legiuitoare în el.

Dar aci D-l de Hahn contestă legitimitatea Camerei şi a Senatului, pretinzând că alegerile n'au dat un rezultat adevărat şi că reprezentarea constituţională a ţărei nu este adevărata ei expresiune.

Toţi politicianii cu minte ştiu, cât este de alunecos acest teren de contestare. Totdeauna cei învinşi în alegeri, cei rămaşi în minoritate, sunt plecaţi a'şi închipui, că majoritatea victorioasă în contra lor nu este expresia ţărei. Dar totdeauna, unde a fost maturitate politică, asemenea aplicări au trebuit să se ascunză, dacă nu voiau a periclità existenţa legală a statului. Precum în procesurile private *res judicata pro veritate habetur*, şi fără acest princip nici nu ar exista justiţie, tot aşà în politica generală Camera constituită este adevărata expresie a ţărei pentru timpul constituirei ei şi fără acest principiu nici nu ar exista stat constituţional. In deosebi în alegerile de deputaţi şi senatori făcute sub ministerul L. Catargi, atât în cele dela 1871 cât şi în cele din urmă dela 1875, s'au păzit toate prescrierile constituţiunei, aşà numitele paladiuri ale libertăţii. Listele electorale s'au alcătuit de primării; cine n'a fost mulţumit de primării a putut apelà la tribunale; cine le-a crezut pe acestea influenţate, a putut recurge la Curtea de Casaţiune, care fiind inamovibilă a fost totdeauna în afară de influenţa guvernelor. După listele electorale astfel alcătuite s'au ales deputaţii şi senatorii. Toate libertăţile publice ale Constituţiunii au fost respectate. Nici o întrunire publică electorală nu a fost oprită, nici un jurnal nu a fost împedecat de a spune ce a voit, de a insultà guvernul şi de a'şi recomanda candidaţii săi. Sub asemenea auspicii legale au eşit din urnele electorale senatorii şi deputaţii dela 1871 încoace.

Şi cu toate aceste ei nu sunt adevărate expresii ale ţării? Dar dacă nici prin primării, nici prin tribunale, nici prin Curtea de Casaţiune, nici prin presa liberă, nici prin libere întruniri nu s'a putut dobândi adevărata expresie a ţărei, se va puteà ea oare dobândi prin articolul d-lui Erdmann de Hahn din *Prager Politik*?

Să fim cel puţin consecvenţi în deducţiunile noastre. Dacă ceeace pretinde D-l de Hahn şi împreună cu D-sa mica parte a opoziţiunei noastre sistematice, este adevărat, atunci concluziunea neapărată este aceasta: Constituţiunea elaborată la 1866 trebuie răsturnată, fie prin reforma ei legală, fie prin lovitură de stat; căci ea s'a dovedit incapabilă de a produce sau a menţineà un sistem adevărat reprezentativ.

Dar presupunând că ar fi aşà, vreà D-l de Hahn să impute Principelui Carol, pentru ce nu a lovit el Constituţiunea pe care a jurat la 1866? sau să acuze ministerul L. Catargi, pentru ce nu a rupt el pactul fundamental al Statului? Schimbarea Constituţiunei, dacă va fi vreodată la ordinea zilei, va trebui să se îndeplinească prin o lucrare pacinică, de jos în sus, iar nu prin apel la violenţă de sus în jos. Pe câtă vreme însă trăim sub regimul Constituţiunei de astăzi, Ministerul L. Catargi a funcţionat şi funcţionează în mod regulat, posiţia lui constituţională e corectă.

Insă D-l de Hahn mai atinge şi altă coardă. D-sa găseşte, că administraţia en detail a acestui Ministru este rea, şi citează drept dovadă numele unui Prefect, numele unui Inspector de drum de fer şi numele unui delapidator de bani publici, care după d-sa nu este destul de energic urmărit de justiţie. A intrà pe acest teren de discuţie cu d-sa, ne-ar păreà prea puţin serios, fiindcă n'ar aduce nici un folos

în lămurirea discuțiunii. Căci presupunând că am fi dovedit de falșă afirmarea d-sale asupra celor trei cazuri, sau presupunând că din contră afirmarea D-sale asupra acelor trei cazuri s'ar fi dovedit de adevărată, ce poate probă aceasta în privința administrației unui Stat întreg, cu toată suma colosală de cazuri izolate ale ei? Că într'o asemenea administrare lucrări bune și lucrări rele sunt totdeauna amestecate, se înțelege dela sine, și întrebarea nu este dacă sunt și cazuri rele izolate (căci de aceste sunt, și sunt inevitabile în orice Stat), ci întrebarea este, dacă majoritatea cazurilor este bună, și dacă e sănătoasă direcția principală a fiecărei ramuri de administrație. Pentru a da însă un răspuns la această întrebare, se cere un altfel de studiu decât acela ai unui articol de jurnale, și poate un altfel de om decât d. Erdmann de Hahn. De altmintrelea este o procedare regulată a foilor de opozițiune sistematică de a releva câtevà chestii izolate, și de a condamnă apoi toată administrația guvernului în urma criticei a unei părți neînsemnătoare a ei. Procedarea este de mult cunoscută, însă e prea eftină pentru a merită să fie luată în serios.

Adevăratul inventariu al faptelor Ministerului L. Catargi nu poate fi decât practic și complect, și cine vreà să-l cunoască, trebuie să studieze cu deamănuntul decretele și raporturile ministerelor, precum și desbaterile Corpurilor Legiuitoare. Se va vedeà atunci, ce s'a făcut și cât s'a făcut sub Ministerul L. Catargi, în fiecare resort al administrărei publice.

O altă întrebare însă este, dacă Ministerul L. Catargi a făcut destul în timpul funcționărei lui? Dacă aceleași întreprinderi bune nu se puteau realisa mai iute și mai nemerit? Dacă nu se puteau stârpi mai multe rele? Dacă în gruparea politică a oamenilor politici din România nu s'ar găsi un alt minister, care să corespundă mai bine trebuințelor reale ale țării?

Această întrebare într'un stat constituțional este totdeauna deschisă. Răspunsul ei însă nu se poate da de cel d'întâi venit, ci se poate da numai de organele Statului constituite pentru aceasta. Sigur este, că în ziua, în care respunsul acelor organe nu ar mai fi favorabil Ministerului L. Catargi, acest Minister va abdică și va lăsà continuarea lucrării începute altor persoane, care să se bucure de încrederea Domnitorului și a Corpurilor Legiuitoare.

Totul este numai, ca această schimbare să se petreacă în mod legal, în sânul a însuși acelor înalte organe ale Statului. Dela această legalitate atârnă valoarea, atârnă poate chiar existența țării constituite.

Acestea aveam să le zicem ca întâmpinare la articolul d-lui Erdmann de Hahn, din *Prager Politik*. D-sa își termină lucrarea prin dorința de a se lua în considerațiune: „avertismentele ce le dă un bărbat leal". Dacă domnul Erdmann de Hahn este în adevăr un bărbat leal, atunci va lua și d-sa în considerare aceste observări moderate la avertismentele d-sale mai puțin moderate.

Dar dacă sub numele d-lui Erdmann de Hahn s'ar ascunde alte persoane, dacă s'ar ascunde poate vreunul sau altul din foștii miniștri dela 1870 și 71, care sunt singurii lăudați în articolul D-lui de Hahn, atunci am da unor bărbați, care aruncă însinuări în contra Prințului și guvernului Țării lor prin foi streine, un alt epitet, decât epitetul de leal. Atunci însă și discuția ar trebui să înceteze. Căci orice discuție presupune buna credință și un scop comun, spre care țintește, și care nu poate fi altul decât sincera aflare a adevărului.

N'avem de adăugat nimic la răfuiala dată de scriitorul anonim dela *Curierul de Iași* autorului Erdmann von Hahn. Lucrurile sunt discutate în toată latitudinea putincioasă, și cetitorul este pus în stare a judecà cu nepărtinire complexul faptelor și imputărilor ce au fost aduse, în acel prilej, acțiunei Principelui Carol I, ca Domn al României.

Broșura „Spionul Prussian".

Am spus că tot în cursul anului 1875, poate ca chiar simultan cu apariția broșurei Baronului de Hahn, s'a mai distribuit, clandestin,

o altă broşură, conţinând atacuri în potriva Principelui Carol I. Aceasta, scrisă din capul locului în limba română, poartă următorul titlu şi indicaţiune de tipărire: *Spionul Prussian, sau Principele Carol de Hohenzollern Domn al României, de Iordachi Vulpescu. Berlin. 1875 August 6. Wilhelmstrasse No. 76.*

Ca autor al broşurei se indică mai târziu pe Gheorghe Mârzescu, unul din capii opoziţiei ieşane. D-l Maiorescu, în *Discursurile* sale *Parlamentare*, afirmă acest fapt, şi desminte svonul care atribuiă tot lui D. A. Sturdza paternitatea *Spionului Prussian*; Dim. Sturdza însă a avut plină cunoştinţă de scrierea, tipărirea în străinătate, (în Geneva, Elveţia, după cât suntem informaţi, deşi poartă data din Berlin, lucrată într o tipografie de surdo-muţi), şi introducerea pe ascuns a broşurilor mai întâi în Bucureşti şi apoi respândirea lor în ţara întreagă. Deci, zice D-l Maiorescu, *autor, D. A. Sturdza nu, — dar — de conivenţă, da!* In textul acestei broşuri, cea mai mare parte din învinuirile ce se aduceau Principelui Carol I, coincidau cu acele din broşura precitată.

Faptul acestor atacuri mâhni, negreşit, profund pe Domnitor, şi dacă conspiraţiunea urzită n'a putut reuşi, aceasta se datoreşte în principal înţelepciunei lui Mihail Cogălniceanu, care a ştiut să oprească la timp lucrurile, să împiedice desăvârşirea acelei greşeli enorme, la care se asociase un moment şi el. Evenimentele externe se precipitară, şi uşurinţa unui moment ar fi putut răpi ţărei româneşti glorioasa pagină a neatârnărei, pe care a scris'o apoi Regele Carol I.

Imprejurările politice contribuiră apoi, ca întreaga coaliţiune ce complotase contra Principelui Carol I să 'şi schimbe părerile ce 'şi formase în 1875—76, aşă că, conspiratorii de atunci, să devie apoi partizanii sinceri şi devotaţi ai aceluiaş Domnitor şi ai întregei sale Dinastii.

Dimitrie Sturdza şi Gh. Mârzescu, ca şi toţi cei ce conspirară la 1875, ş'au recunoscut greşala ce erau să comită, şi mulţi din ei au fost apoi sfetnici credincioşi ai Domnitorului pe care încercase să 'l detroneze, al Regelui care, în ultimele sale dispoziţiuni, acordă ertarea tuturor prin cuvintele cuprinse la începutul *Testamentului Său*, unde zice:

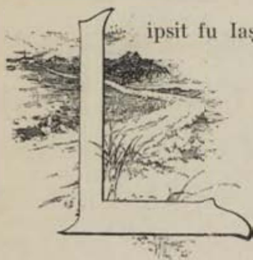
„Mulţumesc din suflet tuturor cari au lucrat cu Mine şi cari au servit cu credinţă, — iert acelora cari au scris şi au vorbit în contra Mea, căutând a Mă calomniă şi a aruncă îndoeli asupra bunelor Mele intenţiuni".

CAPITOLUL XI.

In epoca războiului Ruso-Româno-Turc. 1876—1878.

Principele Carol I dăruieşte Iaşului bustul lui Grigore Al. Ghica-Vodă. Serbarea centenarului răpirei Bucovinei.

Lipsit fu Iaşul în decursul anilor 1876, 77 şi 78 de prezenţa Suveranilor ţărei, şi aceasta se explică prin faptul că evenimentele politice cari se pregătiau şi izbucniră apoi în toată furia lor, prin declararea resboiului Ruso-Turc, la care silită fiind participă şi România, cutremură din temelie existenţa chiar a Statului nostru, şi astfel nu mai îngăduiră nici un moment lipsa Capului Statului de acolo, unde trebuià clipă cu clipă să se vegheze la mântuirea şi viitorul românismului.

Preocuparea generală provocată de pregătirea şi apoi intrarea oştilor ruseşti în ţară, cum şi participarea însăşi a României la campania Ruso-Turcă, îngădui puţine momente grijilor interioare, şi orice trebuinţi locale se lăsară pe al doilea plan.

Totuşi Prinţul Domnitor, în mijlocul preocupaţiilor sale covârşitoare, nu uită de făgăduinţa dată în anul precedent Ieşenilor, şi despre care am amintit în Capitolul precedent.

Apropiindu-se centenarul îngrozitoarei drame petrecute în Iaşi, la 1 Octombre 1777, — când vrednicul de laudă şi veşnică amintire Domn al Moldovei Grigore Alex. Ghica-Vodă, protestând în potriva răpirei neaşteptate a mândrei şi mănoasei părţi din Moldova, numită Bucovina, —drept resplată fu mişeleşte ucis de trimeşii Padişahului din Stambul, la conacul turcesc din piaţa Beilicului, — atât autorităţile orăşăneşti, cât şi marea majoritate a cetăţenilor ieşeni se pregătiau să serbeze cu importanţa cuvenită, această dureroasă aniversare.

Diferite dispoziţii fură luate de Primăria Iaşului pentru a se sistematizà piaţa numită Beilic, din care fură mutate pescăriile şi celelalte precupeţii, — în scop de a se face un frumos parc, pe locul *pre-*

supus al grozavei întâmplări, — întrucât nici urmă din conacul în chestiune nu se mai vedeà pe acea piaţă şi nici indicii îndestulătoare nu erau.

Cugetul întregei populaţii ieşane erà că să se dee acestei aniversări importanţa politică şi naţională pe care o merită. Se găsiră totuşi câtevà voci singuratice, câtevà instigaţiuni străine, cari să încerce a micşorà înflăcărarea sufletească a celor ce deplângeau grozavul fapt al răpirei Bucovinei, sub cuvântul că, prin asemenea serbare s'ar fi adus jignire marelui Imperiu apusean vecin. Fruntaşii Iaşului erau hotărîţi însă, că cu orice preţ să 'şi manifeste durerea şi compătimirea lor pentru faptul pe care nici veacurile, nici ameninţările puternicilor vecini nu 'l puteau înăduşi şi face să se uite vreodată.

Bustul lui Grigore Alex. Ghica-Vodă, ucis de Turci în 1777, dăruit Iaşului de Principele Carol I.

Iaşul îndurerat voia să aibă dreptul de a plânge măcar... în neputinţa de a'şi manifesta în alt chip suferinţa şi indignarea sa.

Cel ce dădù însă, mai mult curaj şi îndrăzneală cetăţenilor Ieşeni şi Moldovenilor în genere, ca să nu se dee în lături dela serbarea ce o proectau, fu însuşi Principele Carol I, care, neţinând samă de supărarea ce ar putea-o prilejì marelui imperiu vecin, sau chiar Inaltei Porţi Suzerană încă a ţărei, făcù să se execute, pe socoteala sa, un frumos şi bine nemerit bust în marmoră a lui Grigore Al. Ghica-Voevod, pe care îl trimese ca dar Primăriei Iaşului, spre a fi aşezat în piaţa Beilicului, care, cum am spus, fu anume întocmită pentru însemnarea şi memorizarea locului decapitărei Domnitorului Moldovei din 1777.

Acest fapt mărinimos umplù de bucurie inimile Ieşenilor, şi dădù curaj tuturora ca să stăruie cu atâta mai mult în manifestarea sentimentelor lor de durere, pentru cruda amintire a răpirei Bucovinei.

Primarului Iaşului, primi în acest sens, o adresă, datată din 29 Iulie 1876, din partea Mareşalului Curţei Princiare T. Văcărescu, care se esprimà astfel :

Domnule Primar,

In toamna anului trecut, M. S. Domnitorul a promis oraşului Iaşi statua Domnului Grigore Ghika. Această operă de artă, executată în marmoră, de distinsul nostru artist Domnul Stork, fiind acum terminată, am onoarea a Vă face cunoscut că am pornit'o deodată cu aceasta, într'o ladă, la adresa Domniei-Voastre, rugându-vă, din Inalt ordin, să binevoiţi a dispune aşezarea ei la locul destinat, spre a

servi, conform voinței Augustului nostru Suveran, de eternă aducere aminte a Domnului Român care 'și a dat viața pentru apărarea drepturilor țărei.

Profit de această ocaziune spre a Vă rugà să primiți, Domnule Primar, asigurarea prea osebitei mele considerațiuni.

Mareșalul Curței, *T. Văcărescu.*

Față cu acest mărinimos act al Domnitorului Carol I, întreg Consiliul Comunal al Iașului însărcină pe Primar să mulțămească călduros pentru darul ce se făcù vechei Capitale a Moldovei, care-i reamintea sacrificiile făcute în trecut și eroismul bărbaților ce au condus țara, în momentele cele mai grele ale existenței ei.

Primarul trimise atunci următoarea telegramă către Domnitor:

Prea Inălțate Doamne,

Sunt interpretul dorinței a toată populațiunea orașului Iași, viind supus a exprimà Augustului nostru Suveran simțimintele noastre de recunoștință, pentru bustul de glorioasă memorie a Domnului Grigore Ghyka, cu care ați binevoit a dota urba noastră, și care va servi atât pentru memoria nobilului bărbat care s'a sacrificat pentru apărarea drepturilor țărei sale, precum și a Inălțimei Voastre care ați binevoit a aminti faptele sale.

A Inălțimei Voastre prea plecat și devotat serv,

Primarul Municipiului Iași, *Gr. Tufescu.*

După aceasta Consiliul Comunal dispuse cumpărarea, din Lemberg, a unei coloane de marmură, ce urmă să servească de piedestal bustului trimes de Principele Carol I, coloană care se așeză lângă marea piatră mormântală ce fu pusă în mijlocul nouei grădini plantate pe piața Beilic.

Odată această instalație sfârșită, se putù organizà o *serbare funebră* publică, *în amintirea faptului decapitărei lui Grigore Ghica-Vodă*, pentru care fù întocmit de Primărie următorul *Program*:

I. In ziua de 1 Octomvrie 1876 orele 1, Eminența Sa Mitropolitul Moldovei și Sucevei, împreună cu Inaltul cler va binevoi a săvârși în biserica Sf. Mitropolii o panahidă religioasă, la care sunt rugați să asiste toți funcționarii civili și militari, clerul, corpul profesoral, Consiliul comunal și tot publicul, în ținută de doliu.

II. După săvârșirea ceremoniei religioase întreg cortejul, cu Eminența Sa Mitropolitul Moldovei în cap și în sunetul muzicei, care va executa un marș funebru, va merge în procesiune la mormântul Domnului Grigore Ghica, unde s'a așezat bustul acestui Domn, oferit de Măria Sa Domnitorul României Carol I, spre a se face rugăciunile cuvenite.

III. După săvârșirea acestei rugăciuni, subsemnatul Primar va rosti un discurs în amintirea faptelor răposatului Domn.

Primarul Municipiului Iași, *N. Gane.*

Nu numai o mulțime imensă din Iași și din țara întreagă participă la această măreață festivitate dureroasă, ce se organiză în localitate, dar încă mulți delegați, ca și persoane particulare, din locuitorii români ai țărilor înconjurătoare veniră aici, cu acel prilej, și-și uniră glasul lor cu al acelora ce organizaseră serbarea.

In anul următor, 1877, repetindu-se serbarea, după cum se luase hotărîrea în prima întrunire, poetul bucovinean Dimitrie Petrino fu unul din cei mai înfierbântați cuvântători, arătând durerea și părerea

de rău ce simt toţi locuitorii băstinaşi ai Bucovinei, văzânduse deosebiţi şi îndepărtaţi dela sânul patriei mame.

Serbările aceste continuară încă câţivà ani dearândul la aceleaşi date aniversare de 1 Octombre.

Diferite urări ocazionale ale Ieşenilor.

Primarul Iaşilor, adresând la începutul anului 1877 obicinuitele urări Familiei Suveranilor ţărei, primi cu data de 3 Ianuarie, următorul răspuns din partea Domnitorului:

D-lui Tufescu,
Primar al Iaşului.

Am primit, Doamna şi Eu, cu deosebită plăcere urările ce cu ocasiunea anului nou ne a-ţi trimes în numele Comunei Iaşilor, acest oraş care între altele ale ţărei ocupă al doilea loc în inima Noastră.

Monumentul ridicat de Primăria Iaşului în amintirea decapitărei lui Grigore Al. Ghica-Vodă.

Vă rugăm fiţi şi astădată interpretul simţimintelor Noastre de dragoste şi al urărilor Noastre călduroase către iubiţii noştri Ieşani.

CAROL.

Cu prilejul zilei de 10 Mai 1877, Primarul Iaşului trimise Suveranului următoarea telegramă:

M. Sale Domnitorului,
Bucureşti.

Astăzi împlinindu-se al unsprezecelea an de Domnie a Măriei-Voastre în România, Consiliul Comunal, în numele Municipiului Iaşi, se grăbeşte a vă depune cele mai sincere şi respectoase urări, dorindu-Vă viaţă lungă şi fericită pe tronul României.

In momentele grave prin care trecem, ţara plină de încredere în brava ei armată şi în ilustrul ei Şef, care numără atâtea fapte militare în analele Augustei Sale familii, speră în Dumnezeu, că 'şi va relua şi menţine cu onoare locul său între statele independente ale Europei. Dumnezeu să vă ajute în sprijinirea justei cauze a Patriei Române.

Să trăieşti Măria Ta.
Să trăească Măria Sa Doamna.
Să trăească România liberă şi independentă.

Primar, *Sc. Pastia.*

Consilieri: *A. Racoviţă, N. Gane, P. Manjirov, I. Iorga, A. Belcik, Dimitrie Rosetti, Ioan Ornescu, I. Corjescu, Ion Ianov, C. Cerchez, St. Pavelescu.*

Medic primar al oraşului *Dr. Fleişlein.*

Medici de despărţire, *Dr. Lefler, Dr. Russ, Dr. Iuliano, Dr. Filipescu, Dr. Ralcu.*

Tot cu prilejul zilei de 10 Maiu, Mitropolitul Iosif al Moldovei adresă Prinţului Domnitor următoarele cuvinte :

Prea Inălţate Doamne,

Clerul bisericii române în genere, în toţi timpii şi în toate împrejurările, a fost împreună cu naţiunea la toate faptele naţionale ce s'au petrecut în ţară în decursul veacurilor, până în ziua de astăzi, precum însăşi istoria noastră ne arată, că cu adevărat în totdeauna biserica a fost cu ţara şi ţara cu biserica.

Astăzi, când patria noastră comună, scumpa noastră Românie, trece prin nişte împrejurări grave, cari însă ne face să sperăm că această ţară binecuvântată de Dumnezeu cu toate darurile naturii, că poporul român eminamente creştin, după secole de felurite încercări, va ajunge în fine la o stare mai fericită, la o stare de sine stătătoare, după dorinţa unanimă exprimată prin reprezentanţii săi ; şi când vede în capul acestor aspiraţiuni naţionale pe Măria Ta, inspirat de simţimintele generoase şi măreţe ale glorioşilor noştri Domni din trecut, clerul, zic, cu atât mai mult, dela cel dintâiu până la cel mai de pe urmă, nu poate să rămână nemişcat de aceleaşi simţiminte naţionale româneşti, de cari tot Românul este astăzi însufleţit, având în cap pe Măria Ta.

Acest cler naţional ortodox vine în această memorabilă zi de 10 Maiu, prin vocea mea smerită, a exprimà Măriei Tale urările sale sincere, rugând pe Dumnezeu să Vă dăruiască ani îndelungaţi şi fericiţi pe Tronul României independente, spre a conduce destinele poporului român la port fericit şi biserica naţională la splendoarea ei antică !

Să trăească România liberă şi independentă !
Să trăieşti Măria Ta !
Să trăească Măria Sa Doamna !

† *Iosif, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei.*

Domnitorul respunse atunci urărilor ce i se adresă :

Prea Sfinţilor Părinţi,

In zilele mari ale României, clerul a fost pururea alături cu naţiunea, sau mai bine zicând a fost însăşi naţiunea.

Nu puteà să fie altfel şi astăzi, când naţiunea română proclamă hotărîrea sa de a trăi cu propria sa vieaţă, de a fi stăpână destinatelor sale, de a fi de sine stătătoare.

La voturile Corpurilor Legiuitoare, biserica aduce binecuvântările sale ; cum să nu credem în succesul cauzei noastre, cum să ne îndoim că glasul poporului nu va fi şi glasul lui Dumnezeu ?

In numele naţiunii primesc binecuvântările Prea Sfinţiei Voastre şi cu toţii să strigăm :

Să trăească România !
Să trăească biserica ei !

CAROL.

*

Trecerea oştilor ruseşti în România, începând mai ales prin Iaşi, unde aveau deschisă comunicaţia cea mai îndemânatecă prin podul de fer de peste Prut şi linia ferată Iaşi-Ungheni, şi fraternizarea armatelor acestora cu cea românească, mai ales când Principele Carol I al României primi şi comanda superioară a corpurilor ruseşti, ce luptau în Balcani, pentru doborîrea celei mai vajnice întăriri otomane, — cetatea Plevna, comandată de Osman-Paşa, — încă contribuiră ca să lege mai puternic relaţiunile dintre poporul românesc şi Domnitorul seu, şi Ieşenii nu fură dintre cei ce mai puţin se entusiasmară şi mândriră de faptele măreţe ale Voevodului lor. Drept aceea, când armatele aliate

reuşiră să sdrobească rezistenţa turcească, şi să facă să cadă spăimântătoarea Plevnă, bucuria ce se revărsă în ţara întreagă, se simţi şi mai puternic în Iaşi, întrucât se cunoşteà că în jurul căzutei cetăţi, primise botezul de sânge cel mai viteaz din regimentele armatei româneşti, Regimentul al XIII-lea de Dorobanţi, compus din fiii Iaşului şi ai Vasluiului.

Primarul şi Consilierii Comunali ai Iaşului trimise îndată, cu acest prilej Marelui Căpitan, următoarea telegramă :

Măriei Sale Principelui Carol I.

Mult aşteptata veste despre căderea Plevnei şi captivarea lui Osman Paşa, cu toată armata sa, străbătând ca un fulger în toate unghiurile ţărei, au făcut să tresalte bătrânul Municipiu al Iaşilor.

In numele concetăţenilor noştri, subsemnaţii Consilieri comunali, în unire cu Primarul comunei, ne grăbim a exprimà călduroasele noastre felicitări Măriei Sale, iubitul şi gloriosul nostru Suveran, care după secoli de umilire ai făcut să răsune falnic în lume victoriile armelor române, implântând stindardul României pe forturile inamicilor seculari ai creştinătăţii.

Binevoiască cerul ca epoca de renaştere a Românismului, inaugurată prin succese militare căpătate în Bulgaria, să deschidă era Măririi Naţionale ; iar Măria Ta ca un demn succesor a lui Ştefan cel Mare şi Mihai Bravul, să conduci brava noastră armată pe calea Gloriei şi a Nemurirei.

Să trăească România liberă, mândră şi victorioasă !
Să trăeşti Auguste Domnitor !
Să trăească Augusta noastră Doamnă !
Să trăească eroica noastră armată !

Primar, *Sc. Pastia.*

Consilieri : *A. Racoviţă, N. Gane, P. Manjirov, Gr. Tufescu, C. Racoviţă, T. Teutu, D. Gusti, Major G. Hazu, I. Iorga, A. Belcik, Dim. Rosetti, I. Ornescu, C. C. Cerchez, I. Corjescu, I. Ianov, St. Pavelescu.*

Odată cu aceasta, o mare parte din cei mai de samă fruntaşi ai Iaşului trimese deosebit Suveranului o altă telegramă, în cuprinsul următor :

M. Sale Carol I, Domnitorul Românilor.

Succesul strălucit al victoriei armatelor aliate Ruse şi Române, cu luarea Plevnei, conduse de bravii Căpitani, a umplut de bucurie inima fiecăruià Român. Noi cetăţeni ai Iaşului, suntem mândri şi fericiţi a puteà saluta pe Măria Voastră, eroicul conducător, care împreună cu armata Română, alăturea cu a Majestăţei Sale Impăratul Rusiei, a făcut să renască Gloria şi curajul strămoşesc, probând lumei că România are un viitor a României, care având pe Alteţa Voastră merită a intrà ca stat politic în concertul Naţiunilor Suverane ale Europei.

Să trăească România Independentă.
Să trăiţi Măria Voastră, împreună cu Augusta Voastră Doamnă.
Să trăească Majestatea Sa Alexandru II, Impăratul tuturor Ruşilor.
Să trăească armatele aliate.

I. Corjescu, St. Pavelescu, Colonelul Iacovachi, A. Vuluţă, C. Corjescu, D. Meleghi, Maior Hazu, D. Tacu, Camban, Victor, Gheorghiu, Ştefănescu, Pompilian, Borşa, Grigorian, A. Racoviţă, Filostrat, Antonescu, Teohari, Boguş, Albineţ, Alexandru Manoly Sturzescu, Dr. Ratcu, Dr. Macs, Dimitrie Daniel, G. A. Lupu, G. I. Lupu, N. I. Lupu, N. Bădărău, Velciu, Florescu, Tranfomir, Mihăilescu, Col. Mironescu, Scânteianu, Dima, Dr. Filipescu, Dr. Ciurea, D. Andrei, I. Dumbravă, Panaitiu, Col. Pavlov, Iliescu, Manea, Vasiliu, C. Manole, Cost. Mircea, Leontescu, Th. Gusti, Elisei Dimitriu, Isecescu, Constantinov, Scorpan, Ţinţu, Mustea, Iorga, D. Mihail, Cuza, Theodoreanu, Clodius, Mihăilescu, Nicşoi, Barbu, Col. Cristea, Col. Diculescu,

Macsimovici, Th. Bolez, Col. Afendule, Mangirov, Câzlariu, Cost. Poliz, Th. Tăutu, M. Câzlariu, C. Ciurea, Gr. Mititelu, Ștefăniu, Col. Mavrodi, etc.

*

Tot în acel timp Consiliul Comunal hotărî ca unul din Ajutorii de Primar și doi Consilieri Comunali să meargă la București, ca delegați ai Iașului, și să adreseze personal felicitări Domnitorului, pentru strălucitele fapte de arme repurtate în resboiul din care s'a căpătat țara noastră independența.

Faptele eroice și răsplata dată de Domnitor Regimentului XIII de Dorobanți, și reintrarea acestuia în Iași.

Se știe că la 1 Februarie 1877, anul răsboiului, s'a reorganizat din nou armata țărei și astfel Regimentul al 7-lea de Dorobanți din Iași fu denumit *Regimentul XIII de Dorobanți*, și compus atuncea din două batalioane, cu reședința principală în Iași, și cu 1 batalion la Vaslui. Prima inspecție i s'a făcut de Domnitor în ziua de 26 Aprilie 1877, iar la 29 Aprilie acel an, Regimentul fu trimes în marș până la Piatra-Olt. Apoi la 22 Iulie 1877 Regimentul trecù Dunărea, în fața cetăței Nicopole.

Acest Regiment a luat o parte din cele mai active în răsboiul din 1877—78, luptând când singur, când împreună cu Regimentul 5 de Infanterie, tot din Iași, în zilele de 27 și 31 August, 6 Septembre, 7 Octombre, cum și la luarea cetăței Plevna, și distingându-se prin bravura și vitejia sa, mai ales la atacurile date asupra redutei Grivița, din jurul Plevnei.

In ziua de 27 August *el fu primul Regiment al armatei românești care primi botezul de sânge* în fața Griviței; o mare parte din oamenii și ofițerii ce-l compuneau, căzură în timpul asaltului îngrozitor al acelei redute.

Cu acest prilej Prințul Domnitor, pentru răsplata și amintirea vitejiei arătate, decoră drapelul Regimentului XIII cu Marea Cruce a ordinului *Steaua României*. Mai târziu, după căderea Plevnei, Regimentul al XIII-lea fu însărcinat a excortà în țară un număr de vreo 8000 de prizonieri turci.

In ziua de 15 Decembre 1877, avù loc la București, în Palatul Domnesc, serbarea decorărei drapelului acestui Regiment, — serbare care s'a făcut chiar în sala Tronului.

Despre această patriotică și înălțătoare serbare, *Monitorul Oficial* al țărei ne arată că: M. S. Domnitorul, fiind răcit și neputând eși din casă, a binevoit a ordonà ca o deputațiune din Regimentul al XIII-lea de Dorobanți, înainte de marșul său spre Iași, să se prezinte cu drapelul Regimentului, spre a primi decorațiunea *Stelei României*, care a fost conferită acestui Regiment pe câmpul de război, pentru strălucita sa purtare în lupta dela 27 August.

In sala Tronului se aflà corpul ofițeresc, deputațiuni de toate gradele din fiecare companie, cari au fost decorate cu medalia de: *Vir-tutea militară* și *Crucea Sf. Gheorghe*, în total una sută de oameni.

Inălţimile lor, înconjuraţi de casa militară şi în prezenţa d-lui Ministru al Afacerilor străine, care adusese insemnele Ordinului, de D-nii Generali Cernat şi Racoviţă, au pus pe drapelul Regimentului *Steaua României*. Apoi s'a făcut apelul ofiţerilor cari erau propuşi a se decorà cu *Steaua României*, dar care nu primise încă decoraţiunile; M. S. Elisaveta Doamna a pus fiecăruià pe piept semnul de vitejie ce câştigase.

Cu acest prilej M. S. Domnitorul a rostit următoarele cuvinte:

„Regimentul al XIII-lea a meritat prin bravura sa, cea mai mare distincţiune. *Steaua României* pe drapelul vostru, va amintì pururea că Dorobanţii de Iaşi şi Vaslui, au fost cei d'intâi care au dat piept cu duşmanul. La 27 August, am avut ocaziunea a admirà vitejia voastră, pe care niciodată nu o voi uita. Intoarceţi-vă acum în a doua Capitală a României, care poate fi mândră de voi.

Trăească bravul Regiment al XIII-lea".

Urale entusiaste răspunseră la aceste cuvinte, urmate de strigăte: Trăească Măria Sa Domnitorul! Trăească Măria Sa Doamna!

Apoi corpul ofiţeresc şi deputaţiunea de toate gradele, au defilat dinaintea Măriilor Lor, care le-au urat cale bună şi ani fericiţi.

In *Memoriile* Sale, Prinţul Carol aminteşte, că la 27 August *Regimentul XIII de Dorobanţi a făcut o recunoaştere straşnică*, susţinut de artilerie şi cu această ocazie a alungat avant-posturile turceşti din poziţiunile lor întărite. Regimentul s'a purtat într'un chip aşà de strălucit, încât Impăratul Rusiei a dat fiecărei companii câte două cruci *Sf. Gheorghe;* eu i-am împodobit steagul cu cordonul *Stelei României*.

*

Indată după ce Domnitorul decoră în mod solemn şi oficial drapelul Regimentului XIII, dispuse ca întreg acest Regiment să se întoarcă în Iaşi, unde să fie primit cu toate onorurile ce i se cuveneau.

Ministrul M. Cogălniceanu depeşă Primarului, să iee măsurile necesare pentru solemna primire a fiilor Iaşului şi Vasluiului, câţi se mai putură întoarce la vetrele lor, şi Administraţia Comunală nu lipsì ca de îndată să organizeze o primire din cele mai vrednice şi impunătoare.

Inprumutăm foilor locale *Steaua României*, *Curierul de Iaşi* şi altele, descrierile ce le fac, relativ la această reintrare în Iaşi a Regimentului XIII, după glorioasele sale fapte de pe câmpul de luptă.

Luni, 2 Ianuarie (1878), pe la oarele $7^1/_2$ sara, un tren special aduse în oraşul nostru trupa Regimentului al XIII-lea de Dorobanţi.

De cu ziuă încă se luase toate precauţiunile pentru ca primirea acestui brav regiment să se facă în modul cel mai bun şi mai entuziast posibil.

Publicul ieşan, fără distincţiune de rang social, furnicà cu câtevà ore mai înainte pe stradele oraşului, însufleţit de un viu dor şi de mulţumirea de a vedeà în mijlocul său pe vitejii Regimentului al XIII-lea, a căror lupte eroice au contribuit mult să ridice numele român în ochii Europei şi ai lumei întregi.

Ospelul comunal și stradele principale fură splendid iluminate, un arc de triumf, acoperit cu flori, stà ridicat la intrarea în oraș; buchete de flori și cununi erau pregătite să întâmpine pe bravii fii ai Iașilor.

La gară, Primarul cu toți Consilierii, Garda civică cu muzica Legiunei, corporațiunile Studenților cu stindardele lor respective, Prefectul de Poliție, Epitropul Sf. Spiridon Dim. Gusti și un imens public, așteptau în gară și prin împrejurimile ei sosirea trenului, care aveà să aducă pe falnicii Dorobanți ai Regimentului al XIII-lea.

Trenul sosì, Colonelul Petrovanu și apoi întreg Regimentul se coborî din el, și cu toții, primiți de publicul ce aștептà cu urale nesfârșite, trecură prin salele gărei și eșind în curtea de din față, veniră până în dreptul arcului de triumf, ridicat la capătul stradei care conduce în oraș, și se opriră acolo.

Aici toate notabilitățile orașului și acele menționate mai sus, împreună cu o imensă mulțime de public, cu torții aprinse, întâmpinară pe viteјii Dorobanți cu mai multe discursuri, din care cel dintâi fu urarea de bună sosire rostită de Primarul Iașului Scarlat Pastia, care puse o măreață cunună de flori pe drapelul Regimentului și rosti următoarele cuvinte:

Domnule Comandant,

Salut, în numele orașului, buna venire între noi a Regimentului al XIII-lea, care prin bravura lui a amintit vechea glorie strămoșească, și s'a făcut vrednic de acest glorios oraș.

La urarea Primarului respunse îndată Colonelul Petrovanu, comandantul Regimentului:

Fraților Ieșeni!

Permiteți-mi, ca Comandant al Regimentului al XIII-lea de Dorobanți, compus din fiii județului Iași și Vaslui, și însărcinat din partea tuturor, a vă adresa sincerile noastre mulțumiri și adânca noastră recunoștință, pentru frățeasca voastră primire ce ne o faceți astăzi în urbea Iași, a doua Capitală a României, și pentru coroana pusă drapelului Regimentului. Această zi memorabilă va rămâne neștearsă din inimile noastre, căci ca totdeauna și astăzi, Iașii a fost în capul manifestațiunilor naționale. Curajul și vitejia cu care s'au luptat armata Română și mai cu samă acest Regiment, care a fost recompensat cu cea mai mare distincțiune de Măria Sa Carol I Domnul Românilor, prin decorarea drapelului cu *Steaua României*, ca unul ce a dat cel dintâiu piept cu dușmanul, în ziua de 27 August și pentru ca vitejia sa se datorește în mare parte Ilustrului și viteazului Comandant al armatei de împresurare din jurul Plevnei, Măria Sa Domnitorul Carol I, care prin înțeleapta conducere și curaj au insuflat în tot luptătorul încrederea, ce fiecare trebue să aibă în șeful său suprem, a ridicat și mai mult curajul trupelor, căci Domnul țării împărtășea cu ei greutățile și pericolul Războiului. Fiecare ș'a îndeplinit datoria către Patrie și Domnitor, fiind siguri că guvernul Măriei Sale, Reprezentațiunea Națională și toți Românii, aveți ochii țintiți asupra lor, și ca adevărați frați, căutați prin toate mijloacele a face ca să nu fie în suferință armata pe câmpul de luptă și a găsì ajutoare peste tot locul pentru cei suferinzi. Mai mult, au fost siguri că prin legile făcute, și prin contribuiri, existența celor ce vor rămâne infirmi, precum și a familiilor celor ce vor cădeà pe câmpul de luptă, erau asigurate, și dar ei nu au avut altă preocupare decât a se luptà ca adevărați români și a arătà că în pepturile lor bate o inimă românească, și ca descendenți adevărați ai străbunilor Romani, au arătat lumei că curajul și vitejia este născută în Român, și că nu așteptau decât momentul spre a le proba.

Incă odată, mulţumindu-vă de frăţeasca primire şi de felicitările de bună venire, vă zicem *bine v'am găsit fraţilor!*, şi *să trăească România liberă şi independentă, sub augustul ei Suveran!*, căruià cu toţii să 'i urăm ca, sub Augusta Sa domnie, să realizeze toate aspiraţiunile Românilor, fiind siguri că nu numai armata, dar toţi Românii vor face un scut din piepturile lor, pentru apărarea drepturilor Patriei, Tronului şi Dinastiei Măriei Sale.

Apoi, Maiorul Hazu, Adjutantul Şefului Legiunei Gardei civice pronunţă, adresându-se Comandantului Regimentului al XIII-lea următorul discurs :

Drapelul Regimentului al XIII-lea de Dorobanţi, decorat pe câmpul de luptă de lângă Griviţa.

D-le Comandant,

Fiii viteji ai bătrânului Municipiu Iaşi, Regimentul al XIII-lea de Dorobanţi, cei întâi care au inaugurat glorioasa luptă pentru independenţa patriei lor, au probat lumei că sunt adevăraţi descendenţi ai bravei Legiuni a XIII-a Romană, care în amintirea gloriei lor au fundat această urbie, a căruia nume îl poartă.

După secole de uitare astăzi bravii legiunei Ieşilor se întorc triumfători, pentru a reînvià vechea glorie strămoşească.

Imaginea glorioasă a eroilor Români a lui Ştefan, a lui Mihai şi a tuturor bărbaţilor care s'au sacrificat pentru patria Română, astăzi străluceşte falnic asupra acestor luptători ai Iaşului, precum străluceşte falnic drapelul lor ornat cu însemnele curagiului şi a bravurei.

Garda civică din urba Iaşi, ca şi întregul popor, având fericirea a oferi flori şi cununi, vă salută pentru buna sosire, doreşte ca gloria şi bravura acestor luptători să fie un exemplu viu posterităţei.

Trăească Măria Sa Domnitorul !

Trăească bravii ostaşi ai Regimentului XIII !

Trăească România liberă şi bărbaţii care au ştiut să conducă cu succes destinele ei.

Colonelul Petrovanu mulţumi Gardei civice, prin mai multe cuvinte bine simţite.

După aceasta Dimitrie Gusti, în calitate de Epitrop al Spitalului Sf. Spiridon, ţinù următoarea călduroasă cuvântare :

Vitejilor Ostaşi!

Sunt părinţii comunei Iaşului cari v'au eşit întru întâmpinare, sunt părinţii şi mamele voastre duioase, sunt fraţii şi drăgălaşele voastre surori, sunt soţiele şi miresele voastre iubite, sunt toţi cetăţenii cari cu braţele deschise şi răpiţi de bucurie vă salută şi vă zic: Bine a-ţi venit vitejilor soldaţi români!

Bine aţi venit, vă zicem, căci voi sunteţi cel mai preţios şi dorit dar, pe care anul nou ni-l aduce! Pe când însă aţi plecat de acolo, eraţi mai mulţi la număr şi rândurile voastre acum sunt mai rărite! Nu întrebă!... îmi pare de colo că se răspunde de un voinic, ce ridicându-şi steagul zice:

„Priviţi, priviţi acolo! şi 'n faldurile pânzei veţi vedeà pe cei obosiţi în luptă pentru iubita ţară, că poposesc în dorul ei pe reci movile! Acolo, acolo au rămas fraţii noştri de arme!"

Aşa răspunde Dorobanţul, şi noi ştim că nu de pe movili, ci de pe aceste tronuri s'a făcut întâiul botez al armatei noastre, şi Griviţa în foc şi sânge, prin regimentul al XIII-lea de Dorobanţi a fost menită după secole, să înscrie cea mai frumoasă pagină de glorie a României.

Bine aţi venit vitejilor fii ai Prutului şi Racovei, prin voi salutăm întreaga armată, şi prin ea pe Marele Voevod Carol I, ce v'au condus pe câmpul de onoare, pe câmpul de glorie şi la independenţa noastră! Ura!

In urmă Ion Ianov, ca reprezentant al Comitetului Damelor pentru ajutorul ostaşilor Români răniţi, pronunţă asemenea un mic discurs.

Lt.-Colonel Petrovanu, Comandantul Regimentului al XIII-lea, respunse pe rând tuturor alocuţiunilor, iar publicul isbucnì după fiecare discurs cu străgăte de ura!

Apoi poporul cu torţii aprinse, Garda civică şi Regimentul al XIII-lea de Dorobanţi, porniră după aceea în oraş. Pe tot parcursul, aclamaţiunile entuziaste ale poporului, strigătele de mii de ori repetate de *ura*, şi ploaia de flori, cununi şi buchete ce de prin toate părţile curgeau asupra vitejilor ostaşi, fii ai Iaşilor, nu conteniră un singur minut până la sosirea procesiunei în curtea Ospelului comunal, unde comandându-se trupei repaos, popor, dorobanţi, gardişti, cetăţenii de prin toate cercurile sociale, făcură o singură amestecătură.

Inimile Ieşenilor băteau puternic în acele momente, căci toţi erau mişcaţi de un sentiment de mândrie naţională, amestecat cu bucuria ce fiecare simţea la reîntoarnarea în cămin a celor ce au împlântat cei dintâi steagul român deasupra întăririlor trăsnitoare ale duşmanului.

A treia zi Mercuri, Primăria a dat o masă bravilor ostaşi din Regimentul al XIII-lea de Dorobanţi, pe piaţa Palatului comunal.

Prânzul a început pe la orele 12, şi a durat vreo două ore; în tot timpul muzica Gardei orăşăneşti a cântat arii naţionale, şi după prânz, dorobanţi, garda civică, popor fără deosebire de rang, se prinseră într'o horă românească, danţ care ţinù aproape o oră. Stindardul decorat al Regimentului a stat tot timpul în mijlocul mulţimei, ca o falnică mărturie de vitejia eroilor Dorobanţi.

Joi, după aceia, oamenii trupei Regimentului au fost liberaţi şi parte din ei plecară pe la vetrele lor.

In seara de Vineri, 6 Ianuarie, se dădù la Teatrul Naţional o reprezentaţie de gală în onoarea Regimentului XIII de Dorobanţi, cu un *Tablou alegoric*, în care figurară o parte din bravii oşteni şi armele Regimentului, — cântându-se marşul triumfal *România Independentă*

şi diferite *Romanţe*, în limba română şi cea rusească, de d-rele Righetti şi Iosefina, iar actorii locali jucară piesa *Gavaud-Minard şi Comp.*, comedie în 3 acte.

Alte diferite urări şi felicitări trimese de Ieşeni Suveranilor, în 1878.

Cu prilejul anului nou 1878, membrele „Societăţei de binefacere pentru ostaşii Români răniţi", au adresat Măriei Sale Doamnei următoarea telegramă de felicitare :

Măriei Sale Elisaveta, Doamna Românilor,

Bucureşti.

Membrele Societăţei de Binefacere pentru ostaşii Români răniţi, pătrunse de cel mai adânc devotament pentru graţioasa noastră Presidentă, aduc Inălţimei Voastre cu ocazia anului nou, cele mai călduroase urări pentru fericita întoarcere a viteazului Vostru Soţ, de pe câmpul luptelor, cum şi pentru o viaţă lungă şi glorioasă pe Tronul României.

Vice-Preşedinte : *Elise Paladi-Rosetti, Smaranda Carp, Maria A. Catargi, Aglae Moruzi.*

La această felicitare, Elisaveta Doamna a adresat Doamnelor Vice-Preşedinte ale Societăţei de Binefacere pentru ostaşii răniţi, următorul răspuns :

Mişcată în suflet de urările ce mi-aţi trimes din partea Doamnelor Societăţei de bine-facere, vă mulţumesc în numele Măriei Sale Domnitorului şi al Meu. Dumnezeu să bine-cuvinteze lăudabila faptă ce aţi întreprins, pentru uşurarea suferinţelor bravilor cari s'au sacrificat pentru mântuirea iubitei noastre Patrii.

ELISAVETA.

La felicitările transmise Domnitorului şi Doamnei, de către Primarul Iaşului, acesta primi cu data de 2 Ianuarie 1878, următorul răspuns :

D-lui Primar al Iaşilor,

Vă urăm Doamna şi Eu, mulţi şi fericiţi ani şi vă rugăm a fi interpretul călduroaselor Noastre urări către iubiţii noştri Ieşeni, asigurându-i că ne vom face o deosebită plăcere a vizită în cursul acestui an a doua noastră Capitală, şi a mulţumi României de peste Milcov pentru glorioasele dovezi de strămoşească bărbăţie şi patriotism ce a dat, în operarea marei cauze naţionale.

CAROL.

In ziua de Sâmbătă, 8 Aprilie 1878, pentru aniversara naşterei şi proclamărei de Domn a Principelui Carol I, un serviciu Divin s'a oficiat în catedrala Metropolitană, la care au asistat toate autorităţile civile şi militare locale, cum şi un mare număr de ofiţeri Ruşi.

După terminarea serviciului divin, Prefecţii au primit la Palatul Administrativ felicitări pentru Măriile Lor Domnul şi Doamna, iar Primarul Iaşului trimise următoarea telegramă :

Inălţimei Sale Domnitorului Carol I,

Bucureşti.

Cu ocazia aniversărei naşterei şi a alegerei Măriei Tale de Domn al României, Municipiul Iaşi se grăbeşte a uni cu ţara întreagă simţimintele sale de dragoste către persoana Măriei Tale, carele sub scutul Său a condus România pe calea gloriei şi a Măririi strămoseşti, şi cu credinţă în Dumnezeu, strânşi uniţi în jurul Tronului, viitorul patriei noastre va luci iarăşi, învestit cu aureola independenţei, dobândită cu sângele ţărei. Să trăeşti Mărite Doamne la mulţi ani, împreună cu Măria Sa Doamna Elisaveta mângâetoarea răniţilor, a orfanilor şi a văduvelor.

Să trăească România liberă şi independentă.

Primar, *Scarlat Pastia.*

La această felicitare, Primarul primi următorul răspuns:

D-lui Primar al Comunei,

Iaşi.

Vă mulţumim, Doamna şi Eu, pentru bunele şi româneştile urări ce a doua Capitală cu ocaziunea îndoitei mele aniversări, ne transmite prin organul Consiliului său Comunal.

Fiţi vă rugăm interpretul recunoştinţei noastre către iubiţii noştri Ieşeni pentru bucuria ce ne-a dat duioasele lor mărturii, asigurându-i de nestrămutata noastră dragoste.

CAROL.

Tot cu acest prilej şi cetăţenii Ieşeni au adresat M. Sale următoarea felicitare:

Prea Inălţate Doamne,

Născut în zile de primăvară, 8 Aprilie 1839, leagănul dela isvoarele Dunărei v'a fost împodobit cu flori! Tot în 8 Aprilie 1866 glasul poporului v'a gătit la gurile aceluiaşi fluviu a Dunărei, un alt leagăn mai strălucit: *Tronul României!*

Astăzi ţara sărbătoreşte a 13-a oară această zi memorabilă şi de bun augur, când alesul ei, descinzător din una din cele mai mari şi mai eroice case ale Europei, îşi uni soarta augustei sale familii cu cea a noastră şi a vitejiei străbune. Impodobit cu mantaua libertăţilor constituţionale, poporul vă iubeşte, şi Voi scuturând pulberea şi muşchiul de pe steagurile noastre înmormântate dela Racova şi Călugăreni, aţi sburat cu ele peste învolburata Dunăre, în ale căreia şesuri şi munţi ai Balcanilor, plăntîndu-le cu vitejia tinerilor noastre legioane, aţi spus că: România e vrednică de independenţa sa şi de admirarea Europei.

Pe acest Domn şi mare Căpitan, astăzi România mai cu foc îl sărbătoreşte, pentru că l'a văzut Mare şi la lucru şi la luptă. Asupra tronului Vostru astăzi, mai setoase şi cu mai multă speranţă şi încredere stau aţintite privirile Românilor; în jurul acestui tron se concentrează bătaea inimei tuturor şi a ţărei întregi. Acole, acole Prea Inălţate Doamne, se grupează cu căldură, pe lângă profumurile primăverei, şi urările prinoase din toate unghiurile României, pentru îndoita serbare a naşterei şi chemărei la tron. Intre ele Măria Ta primeşte cu dragostea de părinte, şi pe acele pe care cetăţenii Ieşeni cu devotament şi iubire neclintită vi le depun zicând: ferice de tronul pe care şede înţelepciunea, iubirea de patrie şi vitejia, iar ca cea mai frumoasă podoabă a sa, are alăturea graţiile carităţei! Iată Carol I! Iată Elisaveta Doamna!

Trăiţi dar ani mulţi şi fericiţi, ca împreună cu Măriile Voastre, fericită şi mândră să fie şi România!

D. Gusti, Al. D. Ghica, Ştefan Nei, I. A. Antoniu, G. Genoiu, C. Zissi, N. Tacu, G. A. Ureche, P. Suciu, G. Dimachi, I. Niculescu, Dr. L. Russ Senior, V. Tasu, N. Istrati, G. Roiu, V. Conta, Dr. L. Russ junior, Eug. Filipescu, St. Mandrea, Dr. I. Lucasevschi, Dr. I. Ciurea, Dr. Filipescu, Dr. Agapi, Timotin, N. Gheuca, Dr. Aronovici, Tel. Ciupercescu, T. Codrescu, D. Gherghel, I. Bogdan, D. Filostrat,

N. G. Măcărescu, I. D. Cornea, Th. Tăutu, A. Camban, St. Păltinescu, B. Lazu, G. Bejan, C. Ştefănescu, G. Panaiteanu, I. Sacară, V. Voişel, N. Clătinos, I. Borce, D. Stoica, G. Nicolau, N. Ioan, I. Victor, Ioan I. Măcărescu, G. D. Petrini, A. Botoşoiu, C. Ciudin, C. Borşu, D. Mitchievici, L. Bobea, F. Cicherschi, M. C. Stihi, Ing. Neculce, A. Mihăilescu, Dr. Tauzig, Dr. Ratcu, V. Burla, Pr. Conon Arămescu Donici, Z. Mustiaţă, Loc. retr. I. Drăghici, Dimitriu, Gr. M. Dabija, E. P. Bardasar, T. Cristodulo, St. Gafencu, Lucescu, C. D. Stahi, T. S. Marino, Pr. I. Enăchescu, G. Musicescu, T. Gusti, C. Sachilaridis, M. Harhas, P. Novleanu, G. Tăutu, G. Zaharia, Ioan Pralea, G. Sirghievici, Gr. Macsimescu, I. Mănăscurtă, A. B. Brandia, V. Ioan, V. Savin, S. Trancu, V. I. Castan, Pr. St. Vascu, G. Musteaţă, G. D. Theodor, Nast. Ciulei, G. Baldoviciu, M. Cristodulo, A. Sc. Savul, M. Cristea, M. I. Movilescu, Th. Balasan, D. Daniil, A. Mincu, G. Pralea, I. Caracicovianu, N. C. Pompilianu, En. Ioan, N. Climescu, P. Gârcineanu, S. Dudescu, C. Sofian, D. Haralamb, Iorgu A. Ghica, C. Alcaz avocat, D. Andrei avocat, G. Botez, Gh. Irimescu, Iancu A. Ghica, Placa, Panaitescu, Pan. Stoica, Iancu Constantin, I. Grigoriu, Iorgu Constantin, C. N. Paraschivescu, D. Ştefănescu, D. Constandachi, P. Malcociu, N. Ştefănescu, I. Alexandrescu, Grigore N. Macri, Maior Ioan Constantinov, I. Climenti, C. Gheorghiu diacon, Pantazi, A. Arghiropulo, L. Florescu, D. Sofian, V. Mihăilescu, Ioan Duca, Leonardescu, C. Machedon, J. Giurgevanu, C. Cătănescu, I. Costachi, Em. Braescu, I. Spiridon, Andrei Milu, P. Niţescu, I. Cuza, Arh. Ierinarh Mandrea, N. Botez, G. Flaislein, Dr., T. Brudea, C. Caracaş, C. Sculi Logotetidis, G. Cobălcescu prof. la Universitate, etc., etc.

La această telegramă Principele Carol I a răspuns următoarele:

D-lui D. Gusti, fost Ministru,

Iaşi.

Inima Mea de Domn şi de Român a fost adânc mişcată de urările ce Ni-a trimes, Doamnei şi Mie, un mare număr de cetăţeni Ieşeni, în capul cărora sunteţi subscrişi. Ca în toate marile împrejurări naţionale, vechiul scaun domnesc al Ieşilor a strălucit şi de astădată în lupta noastră pentru independenţă, prin devotamentul, prin abnegaţiunea şi prin jertfele ce a adus patriei, stropind gloriosul stindard român cu nobilul şi generosul sânge al fiilor săi.

Fiţi, vă rog, intrepretul mulţumirilor Noastre, către subscrişii acelei adrese şi primiţi asigurările stimei ce vă păstrez.

CAROL.

La felicitările ce Mitropolitul Moldovei Iosif a adresat M.M. L.L. Domnitorului şi Doamnei, la 24 Aprilie 1878, din Iaşi, cu ocasiunea serbărei onomastice a M. S. Doamnei Elisaveta, Inălţimea Sa Domnitorul a binevoit a răspunde prin următoarele rânduri:

Inalt Prea Sf. Sale Iosif,
Mitropolitul Moldovei,

Iaşi.

Vă mulţumim Doamna şi Eu de felicitările ce Ne trimeteţi şi urăm din suflet prosperitate şi fericire Scumpei Noastre Moldove, a căreia veche şi ilustră Mitropolie a serbat ieri Sfântul ei Patron.

CAROL.

Felicitărei ce Corpul Profesoral al Universităţii Ieşene a trimes M. S. Domnitorului, cu ocaziunea zilei de 8

Generalul Cernat, Comandant al Diviziei teritoriale din Iaşi, în timpul războiului din 1877.

Aprilie, M. S. a binevoit a răspunde prin următoarea telegramă adresată Rectorului :

Bucureşti, 28 Aprile st. n. 1878.

D-lui Petru Suciu, Rectorele Universităţei,
Iaşi.

Cu o deosebită plăcere am primit, Doamna şi Eu, depeşa prin care cu ocaziunea aniversărei a 12-a urcărei mele pe tronul lui Mihai şi Ştefan, ne adresaţi felicitările Corpului profesoral al Universităţei de Iaşi. Dumnezeu să vă ajute în nobila voastră misiune, a revărsă lumina şi a întări prin învăţătură conştiinţa naţională.

Primiţi bunele noastre urări cu ocaziunea sf. sărbători ale Paştelor, împreună cu româneasca salutare, Hristos a înviat !

CAROL.

Ziua de 10 Maiu 1878 a fost sărbătorită de asemenea ca o zi de mare sărbătoare naţională.

După manifestările şi ceremoniile oficiale cari s'au petrecut dimineaţa la Mitropolie şi la Palatul Administrativ, seara avù loc o preumblare cu torţii şi muzică, organizată de Primărie, cu concursul Gardei civice.

Plecând dela Primărie, prin stradele Banca, Sf. Ilie, Sf. Spiridon, strada Lăpuşneanu, se opri înaintea grădinei Primăriei, unde se aflà un transparent, ce reprezentà sus pe Domnitorul, iar jos de o parte un Dorobanţ şi de alta un Gardist civic. Pe transparent se mai aflà o inscripţie comemorativă a zilei de 10 Mai, şi a bravurei Regimentului XIII de Dorobanţi.

Inaintea acestui transparent oprindu-se mulţimea, cu muzica în frunte, s'au făcut mai multe urări pentru M.M. L.L. Domnul şi Doamna, pentru Independenţa României, etc. De aci manifestaţiunea merse la Palat, unde s'au reînoit demonstraţiunile dela Grădina Primăriei.

Intorcându-se cortegiul în piaţa Primăriei, veselia publică a continuat în mijlocul cântecelor naţionale, executate de musica Gardei Civice.

Multe case şi magazii de pe strada Mare fură decorate şi iluminate. Jokey-Clubul, grădina Primăriei, Palatul Administrativ, Primăria şi alte câtevà locuinţe private se deosebeau prin frumuseţea decoraţiilor şi a iluminaţiei.

Tot cu acea ocaziune I. P. S. Mitropolitul Moldovei Iosif a adresat M. S. Domnitorului următoarea felicitare :

Inălţimei Sale Domnitorului Românilor Carol I,
Piteşti.

Precum totdeauna, astăzi mai ales, 10 Maiu, îndoita sărbătoare Naţională, subscrisul, reprezentant al Clerului României de peste Milcov, pentru a căreia Independenţă Marele Ştefan, luptând mai mult de 40 ani, a lăsat urmaşilor neperitoare monumente istorice-religioase, viu smerit a exprimă Inălţimei Voastre, cele mai sincere urări. Să trăiţi întru mulţi ani fericiţi, pentru prosperitatea întregei României şi protecţiunea Bisericii sale.

Să trăească M. S. Doamna !
Să trăească România !

Iosif, Mitropolitul Moldovei.

La această felicitare Măria Sa a binevoit a răspunde, prin următoarea telegramă :

Inalt Prea Sf. Mitropolit Moldovei şi Sucevei,
Iaşi.

Cu o deosebită plăcere primesc felicitările ce Inalt Prea S. Voastră şi clerul de peste Milcov, îmi trimete. Intâmplarea a voit ca această zi solemnă s'o serbez în mijlocul măreţilor suveniri istorice ale Curţii de Argeş, al căreia Scaun Episcopal a fost ocupat, cu atâta demnitate, de Inalt Prea Sf. Voastră.

Bine cuvântările cereşti să însoţească şi în viitor nobilele aspiraţiuni ale Naţiunei Mele.

CAROL.

La telegrama de felicitare ce Primarul Iaşului a trimis Domnitorului cu acel prilej, Principele Carol a răspuns:

Curtea de Argeş, 10 Mai 1878.

Domnului Primar Urbei Iaşi.

Felicitările ce-Mi transmiteţi în numele oraşului Iaşi, a doua Capitală a României, pentru îndoita aniversare de astăzi, Eu le primesc cu o deosebită plăcere, amintindu-mi frumoasa purtare şi sacrificiile Ieşenilor în împrejurările grele ale ţării.

CAROL.

Corpul Profesoral al Universităţii Ieşane a trimis şi el atunci M. S. o telegramă în următoarea cuprindere:

Măriei Sale Domnitorului Carol I,
Bucureşti.

Ziua de 10 Mai, a XII-a aniversare a suirei Măriei Voastre pe tron, şi I-iul an al proclamărei Independenţei României, este şi va fi scumpă tuturor Românilor, căci cu dânsa începe o nouă eră de progres şi întărire naţională.

In grelele împrejurări prin care trece ţara, Profesorii Universităţii din Iaşi sunt fericiţi a exprimă şi cu această ocaziune deplina încredere, că Măria Voastră, bazată pe iubirea tuturor Românilor şi înconjurată de sfaturile înţelepte şi patriotice ale Consilierilor noştri, va conduce destinele patriotice pe calea gloriei, a onoarei şi a prosperităţei, cu acelaşi succes şi prudenţă ca şi până acuma, şi aşà veţi scăpà nava României, fără naufragiu, din furtunile ce o ameninţă.

Să trăiţi Măria Voastră!
Trăească Măria Sa Doamna!
Trăească România liberă şi independentă!

Rector, *Petru Suciu.*
Profesori: *I. C. Negruzzi, G. A. Urechea, Al. I. Gheorghiu, A. Şendrea, Ştefan C. Şendrea, Dr. Ciure, Quintescu, Caragiani, Vizanti, Leonardescu, Vargolici, Micle, Cobalcescu, Culianu, Emilian, Fătu, Melick, Tzoni, Climescu.*

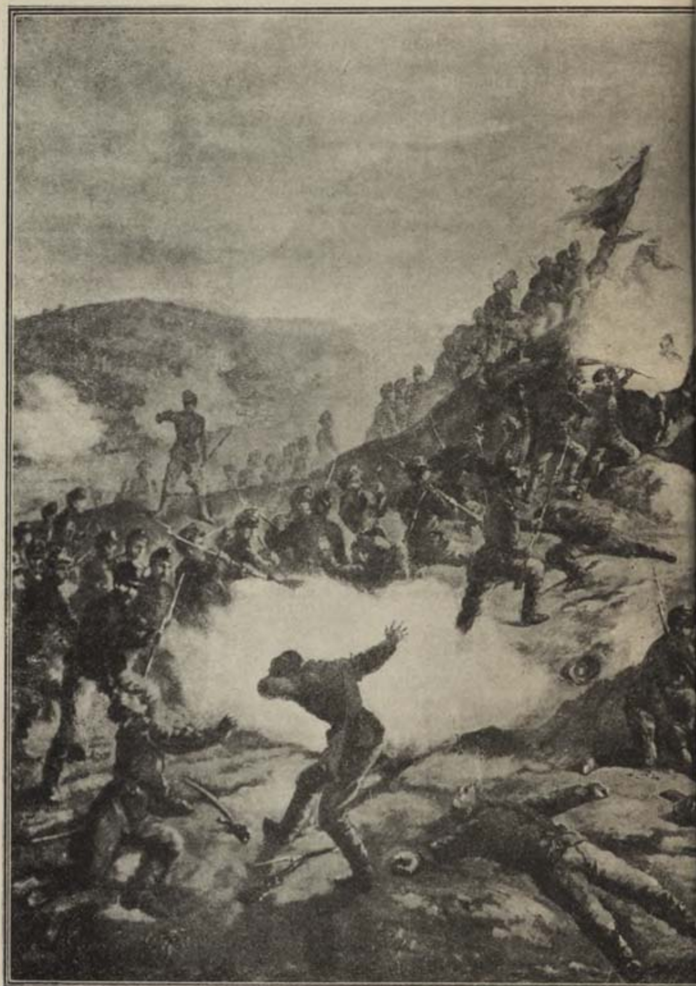
Principele Carol I răspunse dela Curtea de Argeş:

D-lui Rector al Universităţei din Iaşi.

Felicitările Universităţii din Iaşi şi urările junimei studioase dela acea Universitate, cu ocaziunea zilei de 10 Mai, Mi-au făcut cea mai adâncă impresiune. Vitejia armatei a permis realizarea independenţei, luminele Universităţii, graţie înaltelor sentimente care o animă, vor revărsà şi ele un lustru tot atât de neperitoriu asupra României.

CAROL.

Garda civică, animată şi ea de aceleaşi sentimente ca şi ceilalţi cetăţeni ai Iaşului, trimese, prin mijlocirea Comandantului-şef al său, următoarea depeşă telegrafică:

LUPTA REGIMENTULUI XIII DE DOROB
cu armatele lui Osman-Paş
(După un mare tablou în oleiu,

ŞI A REGIMENTULUI 5 DE INFANTERIE,
Griviţa, în 27 August 1877.
...oran, pictat de Eugen N. Ghica).

Măriei Sale Domnului Românilor,
Bucureşti.

Ziua de 10 Mai, ziua suirei Măriei Voastre pe gloriosul tron al străbunilor Domni Români, unită cu proclamaţiunea Independenţei naţionale, este o zi scumpă poporului Român. In Măria Voastră naţiunea concentrează astăzi speranţele ei. Politica înţeleaptă, curajul şi abnegaţiunea Măriei Voastre, bravura şi devotamentul armatei române, vor consolidà ţăria noastră naţională, şi se va probà Europei şi lumei, că naţiunea română ştie şi trebuie a fi primită în concertul politic al naţiunilor culte. Garda civică din Iaşi vă depune respectoase omagii cu ocaziunea acestei solemnităţi entusiaste.

Trăească România independentă, să trăiţi Majestatea Voastră, să trăească Măria Sa Doamna ! Trăească şi brava armată Română, în sânul căreia vă aflaţi. !

Locot.-Colonel Langa, Adjut. D. Tacu, Maiorii : G. Tacu, A. Camban şi I. Ciurea, Dr. Ratcu, Dr. Filipescu. Căpitanii Bejan, St. Badacliu, Vivoschi, Ornescu, Giurgiuveanu, Andrei, Evghenide, Machidon, Ciupercescu, Călănescu, Şendrea Ştefan, Şendrea Alecu, Iorga. Locotenenţii : Florea, Baroţi, Pavlov, Buicliu. Sublocotenenţii : Velciu, Şumleanu, Marinoschi, Constantiniu, Gheorghiu, Naiman, Cazacincu, Stichi, Măcărescu, Mircea, Lupu, Mititelu, Niţescu, Manea, Mihăilescu, Teohari.

Studenţii Universităţei locale se asociară de asemenea la urările Ieşenilor şi trimiseră din partea lor o telegramă Prinţului Domnitor, n cuprinsul următor :

Măriei Sale Domnitorului,
Bucureşti.

România dela un capăt la altul e mândră că a sosit mult aşteptata zi şi îndoita sărbătoare de astăzi. Tresăltând de bucurie, studenţii Universităţii din Iaşi respectos depun la treptele tronului Măriei Tale, cari ai luptat cu bravură pentru Independenţa României, expresiunea sentimentelor lor de iubire şi înalt devotament.

Să trăiţi Măria Ta.

Să trăească Măria Sa Doamna.

Trăească România liberă şi independentă.

D. Pastia, S. Zaharescu, P. Sadoveanu, C. Andrei, I. Nădejde, G. Nădejde, I. Gherman, V. Micale, B. Ionescu, V. Buţureanu, N. Mihail, B. Bolez, M. Gabrilescu, Th. Motaş, I. Calciu, P. Ianoliu, P. Garcineanu, Th. Vasiliu, Leon C. Gheorghiu.

Mulţi fruntaşi cetăţeni Ieşeni şi de astădată trimiseră o lungă telegramă de felicitare Prinţului Carol, subscrisă de tot ce Iaşul aveà mai cult şi mai considerat, în care 'şi exprimară simţimintele lor de devotament către tron şi dinastie, în următoarele şire :

Prea Inălţate Doamne!

In ziua de 10 Mai 1866 v'aţi urcat pe tronul României, ales de ţară spre a purtà coroana. Această zi fu de bun augur, înregistrându-se prin ea şi entusiasmul poporului, o pagină frumoasă în istorie.

In ziua de 10 Mai 1877, după două lustruri de o vieaţă politică, Măria Ta şi ţara într'un singur glas au proclamat Independenţa României, care este sufletul Naţiunei !

Astăzi intrăm în al XIII-lea an al Domniei Măriei Tale ; ei sunt puţini la număr, dară glorioşi în lucrări. Cu înţeleapta şi Augusta voastră conducere şi cu avântul ei natural, Naţiunea păşeşte cumpătat, dară miraculos, în arena civilizaţiunei secolului.

Providenţa, se crede că Măriei Tale i-a rezervat sorţul de a mai scoate după secole în faţa lumei, vechea strălucire a armelor romane.

Anul 1877, dacă şi pentru noi a fost un an de dureri şi plângeri, apoi tot el fu şi timpul când numele României ca din mormântul uitărei să sbucnească în aplausul şi admirarea Europei. — Trecerea Dunărei şi lupta în Balcani a armatei

noastre, nu poate decât să smulgă din inima Măriei Sale şi a ţărei, accente de o bucurie nedescrisă.

Pe acest Domn înţelept, pe acest voevod viteaz, pe Carol I şi pe mult graţioasa şi scumpa noastră Doamnă Elisabeta, această augustă soţie de Domn şi muma duioasă a poporului său, astăzi cetăţenimea Ieşană serbătorindu-le, urează : Mulţi şi fericiţi ani pe tronul României, înconjuraţi şi sprijiniţi pururea fiind de iubirea poporului.

D. Gusti, Al. D. Ghica, N. Bârzu, S. Şendrea, Şt. Neiu T. Mândru, Dr. Fătu, Dr. Rus senior, Dr. Filipescu, Dr. Ciurea, Dr. Rus junior, Dr. Aronovici, Dr. Tausig, Dr. Ralcu, Dr. Ursulescu, Dr. Peride, Th. Codrescu, Th. Tăutu, Ion Bogdan, St. Păltinescu, N. Gheuca, A. Millo, Cost. Angonescu, I. Nedelschi, Iorgu Tacu, D. Suia, Al. Constandache, A. Grigorescu architect, N. G. Măcărescu, Ilie Pădure, Gh. Irimescu, I. C. Victor, Grig. Macsimescu, I. Caracicovanu, V. Latiş, I. Călin, G. T. Cioroeanu, Teodosie Petrino, M. C. Stichi, I. Grigorovici, Em. Baltazar pictor, I. Antoniu, I. Niculescu, P. Zamfirescu, Al. Xenopol, C. Buzescu, Em. Negruţi ziarist, Cost. Casian, Ion Grig. Conta, Cost. Zisu, Dimachi, T. Burada, G. Alexandrescu-Ureche, Al. Teodoreanu, Iorgu Al. Ghica, St. Mandrea, Archim. Irinarch Mandrea, Theodor Pantazi, Eugen Brăescu, N. V. Bolez, A. Camban, Gh. Holban, D. Filostrat, N. C. Pompilian, N. Bădărău architect, G. D. Petrini, I. Ionescu, Călin, D. Daniil, D. Haralamb, Sfeţescu, G. Muzicescu, Crist. Ştefănescu, Solomon Trancu, S. Dudescu, N. Dimitriu, N. Ioan, D. Mitchevici, P. Ionescu, I. M. Mână-scurtă, Simion Dăncinescu, Gh. Vasiliu, N. Gheorghiu, Gh. Baltazar Panaiteanu, C. Caracaş, Voinea, I. Herţog, Logadi, C. Ciudin, Sacară, D. Gherghel, Iorg. Constantin, Iancu Constantin, G. Arghiropol comers., Lascar Bobea librar, Th. Balasan, N. Clătinos, V. Mihăilescu, Gh. Pralea, Sc. Dima, M. Harhas, Iorgu Theodorescu, Carp Gh., N. Mihăilescu, P. Florea, I. Ciornei, N. Constantiniu, Eduard Gheleme, C. Constantiniu, G. Neculau, C. Arhir, V. Popovici, N. Simionescu, T. Aslan, Al. C. Mavrodin, Dimitr. Tacu, Petru Suciu, G. Genoiu, Cost. Machedon, Scarlat Tăutu, A. Vangheli, Aristide Livescu, D. Grigoriu.

Şi Comunitatea Israelită din Iaşi trimise cu acest prilej o telegramă de felicitare Domnitorului, cuprinzând următoarele cuvinte :

Măriei Sale Carol I, Domn al României,

Bucureşti.

La îndoita serbare de astăzi a suirei Măriei Tale pe tron şi a proclamărei Independenţei României, subsemnaţii ca reprezentanţi ai Comunităţii Israelite din Iaşi, venim cu cel mai profund respect a depune la picioarele tronului Măriei Tale, călduroasele noastre felicitări, dorindu-vă ani mulţi şi fericiţi pe gloriosul Tron al României.

Trăească Măria Ta.

Trăească Măria Sa Doamna.

Trăească România liberă şi Independentă.

I. C. Daniel, Iacob Neuscholz, Dr. V. Finchelstein, Leon Daniel, Mayer Weisengrin, P. Lotringher, S. Goldentahal.

Aprecierile presei Ieşane asupra acţiunei Domnitorului.

Ziarul local *Stafeta*, în N-rul său din 11 Mai 1878, scrie următoarele, relative la chipul cum s'a sărbătorit în Iaşi ziua de 10 Mai :

La 11 Februarie trecură 12 ani decând o conspiraţiune resturnă pe Prinţul Alexandru Ioan I, de pe tronul României.

S'au împlinit eri 12 ani de când Prinţul Carol de Hohenzollern puse pentru prima dată piciorul pe pământul român, unde sub denumirea de Carol I avea a conduce destinele nouei lui patrii. Sunt douăzeci şi doi ani abia, România actuală nu era decât două principate : Moldova şi Valahia, în interior cu un regim nede-

finit, compus din o serie de dispozițiuni, decurse din tradițiuni, ce, nici se mai potriveau cu cerințele momentului, și nici nu erau în stare a asigură domnirea trecutului. In afară, instrumente docile și inconștiente ale jocului politic dintre cabinetul dela Newa și acel dela Cornul de Aur; prea slabe, prin diviziune, pentru a se puteà manifestà, cu succes, ca națiune, prea importante prin pozițiunea lor geografică și înfățișarea intereselor mari ce le înconjurau, pentru a fi amenințate de o distrugere complectă, Principatele Dunărene române duceau traiul celor ce par osândiți a perde chiar până și conștiința existenței lor.

Dela 1859 încoace Principatele Dunărene se prefăcură în România, și România în un stat ce a suprins pe contemporani prin repeziciunea și întinderea reformelor sale, prin energia și înțelepciunea sa în afirmarea ca popul.

In întru, elementul vital, sub înrâurirea bine făcătoarelor instituțiuni, a luat un avânt ce promite o desvoltare certă și puternică a tuturor forțelor materiale și morale ale națiunei; vechea lincezire a dispărut pentru a face loc unei mișcări vioae. In afară, Europa modernă este în ajunul a da drept de cetățenie bravii națiunii, ce până mai eri păreà a nici existà pentru ea. Nu luptele, nu decepțiunile, nu crudele încercări au lipsit acestei țări, de pe care mâna providenței tot nu păreà încă retrasă.

Nu greutățile și poate și pericolele vor lipsi încă, până ce va fi permis României ca ea să-și urmărească dificila ei misiune la gurile Dunărei. Totul nu probează însă că sarcina nu este justa măsura puterilor ei, și că acei ce au putut îndurà întristătoarele suferinți ale trecutului, fără a perde încrederea justiției divine, vor ști și de acuma înainte a păși, cu bărbăție, pe calea ce viitorul le deschide în noua fază în care au intrat destinele ei; și, în toată dreptatea, eminentul om de Stat al Imperiului german puteà să zică, mai deunăzi, în fața Europei și a parlamentului german, cuvintele juste și pline de măgulire pentru micul popor român: „Această țară, care după secoli de opresiune s'a redobândit, în luptă crâncenă și glorioasă, independența ei de Stat, nu poate, negreșit, decât pas cu pas să pună capăt unor rele, ale căror înlăturare este imperios cerută prin pozițiunea ei de egalitate cu celelalte națiuni civilisate." (Ministrul de Stat Domnul *de Bülow*, în ședința din 14 Mai a Reicstagului, cu ocasiunea discuțiunei asupra Convențiunei comerciale cu România (ședința a 48-a).

Nu este de tăgăduit că Domnia Prințului Carol, este unul din principalele mobile ale profundei schimbări, căreia România datorește desvoltarea și posițiunea ei actuală.

Principe conștiincios și onest, sub dânsul constituțiunea a putut funcționà în deplină libertate, a direcțiunei ce partidele politice urmăreau în aspirațiunile lor; și lucru straniu! totala abținere a Capului Statului dela conducerea afacerilor publice, această capitală virtute ce formează piatra angulară a adevăratului și probului constituționalism, tocmai de aceasta se agață opozițiunea pentru a îndreptà, adese ori, critici contra actualei stări de lucruri.

Nu vom susține că pasiunile și interesele partidelor politice nu au meritat de multe ori, de prea multe ori poate, reproșuri legitime, în privirea manierei instrumentului constituțional ce, periodic intră în mânele lor.

Este însă tot atât de învederat, că tronul s'a ținut, în totdeauna, la o parte de luptele de partid, lăsând respunderea actelor pe sama acelor ce majoritatea îi desenează de Consilieri: Tronul a fost corect, și în această privire ca în multe altele, România poate sincer să se felicite de rara fericire ce a avut de a fi încredințat soarta ei, unui cuget curat și pătruns de sânțenia misiunei sale.

Carol I mai este și oștean luminat și viteaz. Pericolele și onoarea țărei lui l'a găsit totdeauna în capul bravei lui armate, cu bărbăția căria el a scris mărețele fapte militare, ce au fost ca un botez moral pentru neamul român, în care amorțirea trecutului părea a fi oprit pulsațiunile inimei lui, încă înfrântă prin umiliațiunile seculare.

Nu vom adresa cuvinte de măgulire Căpitanului armatei române; nu vom face urări de paradă onestului Prinț constituțional al României; vom zice, în toată curățenia inimei: „dea Dumnezeu ani lungi și fericiți Prințului Român care a salvat onoarea militară a țărei"!

Intărească cerul în nobilul său cuget pe Prințul constituțional al României, care, o declarăm cu mândrie, face onoare Capetelor încoronate ale Europei,

este un Principe onest, iubind binele şi netinzând decât la ridicarea ţărei, care a încredinţat lealităţei, patriotismului şi libertăţei lui întregul ei viitor.

Cu data de 12 Mai, aceeaşi foaie locală mai scrie următoarele, asupra serbărei din ziua de 10 Mai:

Una din cele mai frumoase serbări avem a înregistrà că a urmat în această a doua capitală a României, la care se pare că au contribuit pe lângă entuziasmul cel general al cetăţenimei şi însăşi natura. In zori de ziuă salvele de tunuri au anunţat începerea serbătoarei, — şi totodată cu razele soarelui şi oraşul fu împodobit până în cele mai îndepărtate extremităţi cu stindare naţionale. Pe la 10 jum. ore, s'au văzut din diferite direcţiuni, îndreptându-se spre Catedrală, şcolile primare, cele secundare, şcoala militară, de meserii, technică, societatea de binefacere a comercianţilor, toate cu stindardele lor, precum şi un numeros public care a umplut curtea şi Biserica. La 11 ore s'a făcut Te-Deumul pentru ziua memorabilă de 10 Mai, ziua în care M. S. Carol s'a suit pe tronul României, şi ziua în care s'a proclamat independenţa ţărei. La acest Te-Deum au asistat reprezentanţii puterilor străine, autorităţile religioase, civile şi militare. La eşirea din biserică s'a făcut cea întâia defilare a Gardei Naţionale şi a celorlalte detaşamente de corpuri din garnizoană. Un Te-Deum de asemenea s'a făcut şi în templul israelit. D-l Prefect de judeţ la Palatul Administrativ, în sala de recepţiune, a primit felicitările tuturor grupurilor societăţei ieşene.

Dacă începerea zilei a fost aşà de frumoasă, apoi şi seara ei s'a deosebit prin un decor şi o iluminaţiune nevăzută încă în Iaşi. Palatul Administrativ, Palatul Primăriei mai cu deosebire, Spitalul Sf. Spiridon şi celelalte localuri publice, precum şi particulare se pare că s'au întrecut cu casele particulare în a ilumina. Grădina Primăriei erà iluminată prin îngrijirea Gardei Civile, care ridicase şi un transparent acolo analog serbărei. Garda cu muzica ei în frunte a mers la Palatul Comunal, unde întocmind o plimbare cu torţi, cu corurile şcoalelor primare, au purces la Palatul Administrativ, spre a depune D-lui Prefect noui felicitări pentru M. S. Domnul, M. S. Doamna şi Ţara.

Aici s'au ţinut mai multe cuvântări şi apoi întorcându-se cu acelaş ceremonial la Primărie, s'au încins la miezul nopţii o horă entusiastă, cu care s'au încheat serbarea zilei.

Liniştea şi buna orânduială în care s'a petrecut această serbare, face onoarea zilei şi a Gardei civice, care a fost la înălţimea misiunei sale.

Infiinţarea „Societăţei de Binefacere pentru ostaşii români răniţi", după îndemnul Elisavetei-Doamna.

In cursul resboiului din 1877, trimiţându-se şi în Iaşi de pe câmpul de luptă un număr de ostaşi români răniţi spre îngrijire, ei fură în mare parte primiţi în spitalele locale, care însă, după puţin timp se văzură că sunt neîndestulătoare şi că nu pot cuprinde în ele pe toţi răniţii ce continuau a sosì în Iaşi. Atunci, pe la începutul lui Octombre 1877, se primì în Iaşi, din partea M. Sale Elisabeta Doamna, un călduros apel către Doamnele din elita societăţii locale, pentru a se întrunì şi a formà o societate, care să aibă de scop îngrijirea răniţilor militari ce nu mai puteau fi căutaţi în spitale.

Mulţumită acestui apel, şi a unui însemnat ajutor bănesc trimes atât de Principele Carol I, cât şi de Elisabeta-Doamna, societatea se formă îndată, sub preşidenţia D-nei Maria A. Catargi, cu denumirea de *Societatea de Binefacere pentru ostaşii Români răniţi* şi cu anumite Statute, cari prevedeau durata societăţei pe cât va durà şi acţiunea armatei Române în războiul Turco-Rus.

Se strânse imediat prin diferite colecte, subscripţii şi serbări date, o sumă însemnată, cu care se înfiinţă un spital provizor, în care au fost îngrijiţi cum nu se poate mai bine, un mare număr de ostaşi români răniţi.

Când răsboiul luă sfârşit, mai rămânând disponibil un capital de vreo 55.000 lei neîntrebuinţat, Societatea aceasta s'a transformat, la 14 Decembre 1880, sub numele numai de *Societatea de Binefacere*, şi având ca scop întreţinerea unui *Azil de bătrâne*, — care durează şi astăzi, având la dispoziţie actualmente după o bună şi lăudabilă administrare, un capital de vreo 200.000 lei.

Militar Moldovan, în 1834.
(După o veche litografie).

CAPITOLUL XII.

A noua venire a Domnitorului Carol I, în Iaşi. April 1879.

**Starea spiritelor în Iaşi după încheierea păcei.
Primirea şi vizitarea Iaşului de către Domnitor, însoţit de Principele Gustav, Moştenitorul tronului Suediei şi Norvegiei.
Chestiunea acordărei drepturilor politice evreilor, prin tratatul dela Berlin.**

oată vremea cât dură războiul ruso-româno-turc, preocuparea generală a Ieşenilor, ca şi a tuturor celorlalţi fii ai ţărei Româneşti, se îndreptà bine înţeles numai la mântuirea patriei şi asigurarea cât mai bună a viitorului ei. Când calamitatea luă sfârşit, pacea se încheiè şi fiecare oraş, şi fiecare cetăţean trebuià să'şi readucă întreaga atenţie la grijele de toate zilele, — Ieşenii în special putură observà, nu fără îndestulă mâhnire, că starea oraşului lor ajunsese la un nivel economic şi politic aşà de jos, că măsuri de îndreptare se cereau cât mai neîntârziat.

Comerţul decăzuse cu totul, industria — câtă se aflà până atunci — lincezià de-a binelea, iar cât pentru concursul guvernanţilor, el lipsì absolut, preocupările generale absorbind pe cârmacii statului dela orice acţiune de ajutorare a Iaşului, — ca şi-a multor altor comune din ţara întreagă. Căci, deşì se cerù Iaşului o sumă de contribuţii speciale, voluntare sau nu, pentru susţinerea diferitelor sarcini provocate de război, nu i se dăduse în schimb nici un ajutor dela centru, — nu se făcuse nimic din partea statului, care să fi compensat sau recompensat cât de puţin străduinţa şi ajutorul dat de Iaşi, pentru marele interes al naţiunei întregi.

Apoi, diferite nemulţumiri şi din alte pricini politice, se iviră între oamenii conducători ai partidelor din Iaşi şi cei din Bucureşti; chestia evreiască adăugà încă la aceste nemulţumiri, prin faptul tratatului dela Berlin, care impusese României darea drepturilor politice evreilor, în contra voinţei majorităţei ţărei; lucru ce lovià în primul loc

interesele vitale ale Iaşului, ca unul ce erà mai mult populat de evrei decât ori care alt oraş de samă din toată Ţara Românească.

Toate acestea ridicară protestări serioase, cari ajungând până la auzul Capului statului, îl făcù să se gândească că trebuie şi de astădată să intervie între cei ce aveau în mână puterea şi fruntaşii Ieşeni, pentru liniştirea spiritelor şi satisfacerea nemulţumirilor generale.

*

In ziua de 16 April 1879, Principele Carol I pornì din Bucureşti, însoţit de Principele moştenitor al Suediei şi Norvegiei Gustav, (foile locale îl numesc necontenit Oscar, după numele tătălui seu şi a unui frate mai mic), care erà, întâmplător, oaspele Curţei Române, şi abătându-se puţin timp pe la Brăila şi Galaţi, unde li se făcù primiri admirabile, ajung în ziua de 17 April în Iaşi. In tot parcursul, Prinţul Carol arătà oaspelui său şi suitei ce se aflà cu el, frumuseţile neîntrecute ale Moldovei, care, totuşi, după cum Domnitorul o afirmă în chiar *Memoriile Sale*, e „vrednică de compătimit, din pricina chestiei evreeşti" şi alte multe diferite pricini.

Mai mulţi miniştri venise cu o zi-două înainte în Iaşi, spre a sondà şi pregăti tărâmul, pentru primirea ce trebuià să se facă cortegiului Domnesc.

Tot după mărturisirea Principelui Carol, dacă la toate staţiunile ce fură atinse în drum, s'a făcut înalţilor călători primiri frumoase şi sincere, la Iaşi primirea fu *extraordinar de strălucită*.

Reproduc aici mai întâi şirurile pe cari Prinţul le înscrie, în chipul cel mai sincer în *Memoriile Sale*, şi cari ne dau o oglindă curioasă a situaţiunei şi relaţiunilor de atunci dintre stăpânitori şi Iaşul, care aşteptà cu atâta sete mântuirea sa :

„Prinţul se duce în trăsură, printre şiruri de trupe, la Mitropolie, iar mai târziu, după prânz, şi după prezentarea autorităţilor, se preumblă cu Prinţul de coroană prin stradele frumos iluminate. Efectul flăcărilor de tot felul, al luminelor şi al lampioanelor, e sporit încă prin minunata situaţiune amfiteatrală a oraşului.

La *18 Aprilie*, Prinţul moştenitor de Hohenzollern, Leopold, telegrafiază fratelui său că speră a se întâlnì cu el în Moldova, la 5 ale lunei următoare.

Prinţul Carol petrece toată ziua cu inspecţiunile şi cu primirile.

Ministrul Brătianu, care se află de câtevà zile în Iaşi, îi raportează că în *Moldova dezbinarea între partide a ajuns până la desmembrare completă*, şi că prin urmare nu există *nici un program hotărât asupra arzătoarei chestiuni a evreilor*. Fraza cea mai populară este : *„Să se acorde cât se poate mai puţin"*.

Dintre tinerii conservatori ai Moldovei, aşà numiţii junimişti, numai P. P. Carp a luat cu hotărâre partea evreilor.

Din contra, fostul ministru T. Maiorescu, căruia i s'au atribuit până acum aceleaşi vederi, a spus următoarele într'o adunare electorală ţinută la Iaşi : *Situaţia grea în care se află România, din cauza chestiunei evreeşti, nu e altcevà decât urmarea unei greşeli nenorocite comisă de C. A. Rosetti în 1866, când a voit să admită în Constituţie emanciparea evreilor*; o agitaţie în Bucureşti l-a înpiedicat atunci dela

Cortejul Domnesc intrând în Iaşi prin Strada Arcu, după o fotografie luată de pe Arcul Academiei.

aceasta, şi fracţiunea s'a folosit de aceasta spre a introduce în Constituţie art. 7, contra căruia pune veto tractatul de Berlin. Mai înainte, pe timpul lui Cuza, evreii se puteau naturalizà, ca oricari alţi străini, printr'un vot al Camerei, după o şedere de 10 ani în ţară, conform art. 10 din Codul civil. Deoarece acum art. 44 din tractatul de Berlin nu cere nici mai mult nici mai puţin decât ştergerea art. 7 din con-

stituţiune, nu rămâne alteceva de făcut de cât să se pună din nou în vigoare art. 10 din codul civil, şi astfel vă rămâneà zădărnicită intenţiunea tractatului de Berlin de a se amestecà în legislaţia internă a României.

Prinţul Carol primeşte pe Prinţul Obelinski, care se întoarce dela Petersburg, şi care dă din nou asigurarea că toate despăgubirile vor fi curând plătite.

Prinţul Bulgariei ales de curând, răspunde dela Postdam la felicitarea Prinţului Carol :

„Primeşte mulţumirile mele cele mai adânci pentru amicala Ta telegramă ; gândul la tine şi la amiciţia ta îmi înlesneşte deciziunea grea pe care trebuie s'o iau. Călătoresc la Paris pentru ca să mă învoesc cu tatăl meu în privinţa condiţiunilor."

La *19 Aprilie*, Prinţul vizitează Universitatea, şcoalele, Primăria ; primeşte mai multe deputaţiuni, acordă audienţe şi se duce după amează cu Prinţul de Coroană al Suediei pe câmpul de exerciţii, unde trece în revistă garnizoana Iaşilor. Seara asistă la o reprezentaţie care se dă la teatru în onoarea sa".

Tot în *Memoriile Sale*, Prinţul Carol I scrie, cevà mai târziu, la data de 16 Septemvrie 1879, următoarele, relativ la luptele politice urmate şi'n ţară, şi mai în special în Moldova, în potriva acordărei de drepturi politice evreilor :

„Intorcându-mă dela Sinaia, am găsit acì aşà agitaţie şi aşà rezistenţă contra cererilor Europei, în cât mi s'a micşorat foarte mult speranţa de a ajunge la o soluţiune acceptabilă ; cu toate acestea, afacerea fu luată în mâini cu cea mai mare energie : aproape zilnic am avut consilii de miniştri, din cari unele foarte furtunoase, precum şi consfătuiri cu bărbaţii politici, cu Mitropolitul Moldovei (care a declarat că va aruncà anatema asupra tuturor celora cari vor votà pentru evrei). Am căutat prin toate mijloacele să aduc pe oameni la convingerea că chestiunile pendinte trebuiesc rezolvate odată.

„Săptămâna care urmează după aceasta o să mă duc probabil la Iaşi, unde nu e de glumit cu agitaţia, aş puteà zice chiar fierberea, pricinuită de chestia evreiască.

„Moldovenii de toate partidele s'au unit spre a respinge orice lege ar înlesnì acordarea cetăţenirei la evrei şi s'a organizat o furtună de adrese, în scop de-a se înfricoşà Camera.

„Cogălniceanu începe a devenì îngrijat ; azi i-am declarat că cu influenţa însemnată ce are ca moldovan, i se va cuvenì sau meritul pentru menţinerea liniştei şi a ordinei, sau întreaga răspundere în caz de complicaţii."

*

Relaţiile oficiale despre primirea şi petrecerea în Iaşi a Principelui Domnitor, împreună cu Principele Moştenitor al Suediei şi Norvegiei Gustav, conţin următoarele amănunte :

Luni 16 Aprilie 1879, M. S. R. Domnitorul împreună cu A. S. R. Principele Moştenitor al Suediei şi Norvegiei, cu D-l Ministru de rezbel, D. Şambelan De Printzsköld, D-nii De Lilichöök şi De Krohn,

oficeri de ordonanţă ai Alteţei Sale Regale, Excelenţa Sa D. Baron de Hadeln, Mareşalul Curţei de Waldeck, D-nii General Slăniceanu şi căpitan Vlădoianu, ataşaţi pe lângă Alteţa Sa Regală, de D. Mareşal al Curţei Domneşti şi D-l Colonel Greceanu, Adjutant Domnesc, au pornit cu un tren special, la orele 9 dimineaţa, spre a face o excursiune în România de peste Milcov.

Marţi, 17 Aprilie curent M. S. R. Domnul, împreună cu A. S. R. Principele Moştenitor al Suediei şi Norvegiei, porni din Galaţi unde se oprise spre a petrece câtevà ore. Pe la orele 3 după amează trenul Domnesc a sosit în Roman, unde cea mai frumoasă primire aşteptà pe alteţele lor Regale.

Pornind apoi spre Paşcani, Alteţele Lor Regale au fost întâmpinate de D-l Ghiţescu, Prefectul Judeţului Suceava şi de Consiliul Judeţian, apoi la Târgul Frumos, D-l Prefect de Iaşi, Radu Mihaiu, Consiliul Judeţian şi populaţiunea cu Primarul în cap, au eşit înaintea Alteţelor Lor Regale, cu pânea şi sarea tradiţională.

Trenul Domnesc a intrat apoi la orele 6 în gara Iaşi, în mijlocul aclamaţiunilor entusiaste ale mulţimei, şi a bubuitului tunurilor şi sunetului clopotelor tuturor bisericilor. Gara şi împrejurimile ei erau înţesate de o imensă mulţime. Pe peron şi în salonul de aşteptare, afară de D-l Ministru Preşedinte al consiliului şi Ministru de finanţe, se aflau faţă capii autorităţilor civile, ofiţerii generali şi superiori ce nu erau în front, şi, în fine toate notabilităţile Iaşului şi persoane din toate clasele şi toate stările sociale, care veniseră spre a arătà Suveranului bucuria ce cauzează tutulor vizita Sa, cu Principele Moştenitor al Suediei şi Norvegiei, Augustul Său oaspe şi văr, în a doua capitală a României.

Alteţele Lor Regale urcându-se în trăsură à la Daumont, în mare gală şi escortate de ofiţerii generali şi superiori călări, s'au îndreptat spre oraş.

Parcursul prin stradele, frumos împodobite, a cortegiului domnesc dela gară pânăla Mitropolie, a fost o nesfârşită ovaţiune. Trupele garnizoanei erau înşirate pe calea Măriilor Lor, arcuri de triumf, ghirlande dela o casă la alta, drapele între care se vedeau colorile Suediei şi ale Norvegiei, împodobeau stradele şi dau oraşului cel mai frumos şi sărbătoresc aspect. Trăsura Măriilor Lor Regale erà acoperită de flori şi de buchete asvârlite dela ferestre şi balcoane, unde un numeros public şi dame salutau trecerea Inalţilor oaspeţi. Măriile Lor Regale s'au pogorît întâiu la biserica Catedrală, unde au fost întâmpinate de Inalt prea Sfinţia Sa Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, în capul clerului mitropolitan, cu crucea şi evanghelia. După slujirea unui Te-Deum, Inălţimile Lor s'au urcat iarăşi în trăsură şi au mers la locuinţa ce le erà pregătită în casele D-lui Cozadini, şi unde aşteptau capii autorităţilor, spre a prezentà omagiile lor de bună venire. Aci a urmat primirea funcţionarilor de toate gradele ale oraşului şi judeţului, şi la orele 7½ seara, Alteţele Lor au întrunit la prânz pe Inalt Prea Sfinţia Sa Mitropolitul Moldovei, pe D-nii Miniştri prezenţi în Iaşi, pe Primarul de Iaşi, pe ofiţerii generali, pe Preşedintele Consiliului judeţean, Prefecţii judeţului şi al Poliţiei, Primul Preşedinte şi Procurorul ge-

neral al Curței de Apel, suitele Alteţelor Lor Regale şi diferite alte persoane de distincţiune.

La ora 9 seara, Inălţimile Lor, au făcut o preumblare în oraş spre a vedeà strălucita iluminaţiune, la care afară de edificiile publice luaseră spontaneu parte şi particularii, astfel că toate casele şi toate ferestrele erau frumos luminate şi împodobite cu transparenturi, focuri bengale, iniţiale şi portrete ale M.M. L.L. R.R. Domnitorului şi Doamnei. Trăsura domnească, abia se puteà mişcà în pas din cauza mulţimei de popor, care o înconjurà şi umplea stradele, şi strigătele de bucurie şi aclamaţiunile mulţimei, care resunară încă târziu, dovedeau veselia care umpleà inima cetăţenilor Ieşeni, de a revedeà în oraşul lor pe Domnitorul României.

Miercuri, 18 Aprilie, Domnitorul şi Principele Moştenitor al Suediei şi Norvegiei, au mers, la orele 9 dimineaţa, de au vizitat Şcoala fiilor de Militari, Cazarmele dela Copou şi Spitalul Sft. Spiridon, rămânând pe deplin satisfăcuţi de ordinea ce au găsit pretutindeni; apoi au întrunit la dejun pe D-nii ofiţeri superiori şi şefii de corpuri din garnizoană. După dejun până la ora 2 după amiază, Măria Sa Regele a primit în audienţă parlamentară mai multe persoane, iar la orele 2 s'a prezentat in corpore Inaltul Cler, Consiliul judeţean şi Comunal, Corpul profesoral al Universităţei şi profesorii şcoalelor secundare şi primare, magistratura, funcţionarii administrativi şi financiari, corpul medical, în fine toate autorităţile constituite. Inălţimea Sa Domnitorul s'a exprimat la această primire că se simte fericit a aveà această ocaziune, spre a arătà Ieşenilor în particular, ca şi întregei Românii de peste Milcov, gratitudinea patriei şi mulţumirile şi recunoştinţa personală a Măriei-Sale, pentru devotamentul, abnegaţiunea şi admirabilele sacrificii făcute în timpul rezbelului, şi care unite cu acele ale ţărei întregi, au făcut ca România să iasă cu onoare şi glorie din lupta întreprinsă pentru independenţă. Atât I. P. S. S. Mitropolitul, cât şi Primarul oraşului Iaşi şi Rectorul Universităţei au adresat alocaţiuni către Măria Sa Regele. Inălţimea Sa a exprimat asemenea asistenţilor satisfacţiunea şi mulţumirile sale pentru primirea adevărat sinceră şi plină de iubire, ce a găsit şi de astă-dată în municipiul Ieşan, şi de care a fost adânc mişcat.

După primirea funcţionarilor, s'a prezentat M. S. R. Domnitorului şi un număr de particulari de toate straturile sociale, cari au urat bună venire Suveranului ţărei.

In timpul primirilor în corp, A. S. R. Principele Moştenitor al Suediei şi Norvegiei a mers de a vizitat monumentele cele mai importante şi bisericile oraşului, între care fu Trei-Erarchi. Apoi pe la orele 4 Măria Sa Regală a mers de a inspectat penitenciarul Central, şi după aceasta a făcut cu Moştenitorul Suediei şi Norvegiei o preumblare la grădina Pester şi la grădina Publică, unde cântà muzica militară şi se aflà o mulţime de lume.

La orele $6^1/_2$ seara, Măria Sa Regală a întrunit la prânz pe Eminenţa Sa Episcopul Catolic din Iaşi, care solicitase şi fusese primit în cursul zilei în audienţă particulară, spre a complimentà pe Inălţimea Sa; pe D-nul P. Carp şi V. Pogor, foşti miniştri, pe D-l N. Gane, mai mulţi D-ni profesori dela Universitate, pe D-l Prim-preşedinte şi Pri-

mul procuror al Tribunalului de Iaşi şi mai multe persoane notabile, cari se prezintaseră Măriei Sale Regale.

La orele $8^1/_2$ seara, a urmat retragerea cu paradă, şi după ce a mai convorbit cu asistenţii, Alteţile lor, s'au retras pe la orele 10, în apartamentele Lor particulare.

Joui, 19 Aprilie, M. S. R. Domnitorul a mers la orele $9^1/_2$ dimineaţa, însoţit de D-l Ministru Sturdza, de a vizitat Universitatea, la orele cursurilor, şi a asistat la prelegerea D-lor Profesor Ştefan Şendrea „despre Esteritorialitate în materie de drept penal", şi la aceea a D-lui Profesor Climescu la Facultatea de ştiinţe „despre Curbe"; apoi după ce a vizitat cabinetul de chimie şi fizică, Biblioteca Universităţei şi Şcoala de Bele-Arte, s'a întors la orele 12 la palat. A. S. R. Principele Gustav, însoţit de D-l Căpitan Vlădoianu, a mers călare de dimineaţă, la proprietatea Domnitorului *Poeni*, în apropiere de Iaşi, şi s'a întors pe la orele 2 post-meridiane.

Domnitorul a întrunit în această zi la dejun pe D-nii Directori al şcoalei de Agricultură şi al Liceului Academic, pe părintele Romanescu, directorul Seminarului dela Socola şi mai multe persoane notabile. După dejun, Alteţa Sa Regală a acordat audienţe, între care au fost deputaţiuni ale comunităţii Israilite din Iaşi şi ale societăţii Zion, care a organizat ambulanţe în timpul războiului, şi la orele 3, Alteţele Lor au primit succesiv corpul Consular din Iaşi; mai multe persoane de distincţiune s'au prezentat şi în această zi M. S. R. Domnului, între care D. M. Cogălniceanu, fost Ministru Preşedinte, Principele Grigore M. Sturdza, D-l Gh. Mârzescu, colonelul Grigore Sturdza şi alţii.

Timpul a fost prea scurt spre a satisface toate cererile de audienţă, în această ultimă zi a şederei Domnitorului în Iaşi, şi un mare număr de persoane s'au înscris la Palat.

La orele 4 A.A. L.L. R.R. Domnitorul şi Principele Gustav au mers călare cu un numeros Stat-Major pe platoul dela Copou, unde a urmat revista trupelor din garnizoană, care a executat pe arme diferite evoluţiuni. Alteţile Lor Regale au primit apoi defileul în faţa grădinei Publice. Timpul cel mai frumos a favorizat această serbare militară, şi un mare număr de orăşeni în echipagele cele mai elegante şi în trăsuri de tot felul sau pe jos, venise spre a vedeà pe iubitul Suveran înaintea bravilor Săi ostaşi, pe care i-a condus cu atâta glorie pe câmpul de război.

Alteţile Lor au mers apoi pe la diferite magazine din oraş, unde au cumpărat diferite obiecte şi M. S. R. Domnul a dat apoi o vizită D-nei Maria Roznovanu.

La orele $6^1/_2$ a urmat prânzul la Palat, la care au fost invitaţi Principele Grigore Sturza, D-l M. Cogălniceanu, Decanul facultăţei de litere, D-l Culiano, D-l Profesor de facultate Climescu, D-nii E. Filipescu-Dubău, Lepădatu şi Ciurea, D-nii Prefecţi al Judeţului şi al Poliţiei Iaşi, mai mulţi ofiţeri superiori şi persoane notabile. O reprezentaţiune de gală la Teatru a fost dată la orele $8^1/_2$.

La sosirea Inalţilor oaspeţi s'a cântat *Imnul Suedez* şi *Imnul Naţional*, şi publicul le-au ascultat în picioare, salutând pe Alteţile Lor. Sala şi lojile erau pline de un public ales, de Doamne în toalete ele-

gante, şi această serbare a fost din cele mai frumoase şi reuşite. După orele 10, Alteţile Lor s'au întors la Palat.

Vineri 20 Aprilie, A. S. R. Domnul cu A. S. R. Principele Moştenitor al Suediei şi Norvegiei, însoţiţi de suitele Lor, au pornit din Iaşi la orele 9 dimineaţa, cu tren special. La gară se aflau I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, înconjurat de Inaltul Cler, Primarul de Iaşi cu Consiliul comunal, ofiţerii generali şi superiori din garnizoană, capii autorităţilor locale, mai multe persoane notabile, între care D-nii Dimitrie Gusti, N. R. Roznovanu şi alţii, precum şi un numeros public care venise spre a salută încă odată pe Alteţile Lor Regale şi a le urà călătorie fericită.

Detaşamente de Gardă Naţională au dat onorurile cuvenite.

După ce Alteţile Lor Regale şi-au luat ziua bună dela toţi asistenţii, M. S. R. Domnul le-a mulţumit încă odată de sincera şi călduroasa primire, care Le-a făcut a doua capitală a ţării. Apoi trenul Domnesc s'a pus în mişcare spre Paşcani, însoţit de entusiaste şi nesfârşite aclamaţiuni.

Aprecierile presei ieşane.

Gazetele ieşane, cu toată simpatia ce în totdeauna au manifestat cu orice prilej la venirea Domnitorului şi a familiei Sale în Iaşi, de astădată se resimt de o răceală particulară, şi cu toate că nu lipsesc dela respectul şi politeţa oficială a unei atari sărbătoriri şi bune primiri a Capului statului şi Oaspelui său, tonul lor rămâne rezervat şi concis.

Astfel, *Steaua României*, organul partidului liberal-moderat, o sciziune din partidul liberal-naţional, dă samă de venirea şi primirea făcută Domnitorului în Iaşi, numai prin următoarele rânduri :

Astăzi a sosit în oraşul nostru la 6 ore şi 10 minute, cu un tren expres A. S. R. Domnitorul şi A. S. R. Principele Oscar (recte Gustav) al Suediei, însoţiţi de suita A.A. L.L. şi de D-l Colonel Dabija, ministru de războí.

A.A. L.L. au fost întâmpinate la gară de D-nii miniştri Ioan Brătianu şi Dim. Sturdza, precum şi de Consiliul comunal şi de toate autorităţile civile şi militare din Iaşi.

Dela gară A.A. L.L. s'au dus, după obiceiu, la Mitropolie şi după săvârşirea rugăciunilor efectuate de I. P. S. Mitropolitul, înconjurat de înaltul cler, A.A. L.L. s'au dus la casele D-nei Cozadini, unde vor fi găzduite.

Atât, deocamdată, scrie foaia cea mai importantă din Iaşi, din acea epocă ; zilele următoare, 19, 20 şi 21 April, ea mai publică unele şiruri despre cele petrecute în localitate, prin prezenţa Domnitorului, din cari totuşi nu se resimte entusiasmul de altă dată. Reproducem aici şirurile despre cari vorbim :

Sunt câteodată mici amănunte de politeţă sau etichetă, care dacă sunt neglijate, tocmai de acei ce le ştiu şi au datoria de a le păzi, se arată cea mai deplină deconsiderare către acei în a căror privinţă nu s'au observat aceste regule.

Avem de înregistrat pentru astăzi două infracţiuni dela aceste regule a etichetei şi am puteà zice a celei mai elementare bune cuviinţi, şi din nenorocire deamândouă au avut a suferì Curtea noastră apelativă !

Eri seara, s'a invitat la prânzul A.A. L.L. R.R. mai multe persoane între care şi D-l Preşedinte al Curţei de Apel, dinpreună cu D-l Procuror general. Se ştie că la

masa princiară totd'auna Mareşalul Curţei designează mai dinainte locurile fiecărui invitat, după însemnătatea funcţiunei sau a poziţiunei fiecărui. D-l Văcărescu s'a mărginit a designà numai câte-va locuri mai apropiate de Domnitor, lăsând pe ceilalţi invitaţi a se aşezà unde se va întâmplà. D-l Pruncu, Prefectul oraşului, observă că d-l Neiu, Preşedintele Curţei de Apel, este ambarasat în privinţa locului ce trebuia a ocupà. D-l Prefect crede de datoria sa de a prezentà d-lui Văcărescu pe D-l Neiu ca Preşedinte a Curţei, rugându-l a i se arătà locul ce i s'a designat.

D-l Mareşal al Curţei se mărgineşte, a răspunde cu un ton cam sec, că nu s'a designat decât locurile principale, cât pentru celelalte fiecare să facă cum poate...

Acelaş organ cotidian mai scrie cu data de 20 April :

Augustul nostru oaspe, A. S. Regală Domnitorul Carol, în scurtul timp al petrecerei Sale în mijlocul nostru ; ţine să se încredinţeze prin sine însuşi despre starea Iaşilor, aceasta a doua capitală a României.

A. S. R. a binevoit a vizità ieri şi astăzi mai multe din instituţiunile şi aşezămintele noastre publice.

Exprimăm Măriei Sale Regale cea mai adâncă a noastră recunoştinţă pentru deosebitul interes ce poartă aşezămintelor noastre de învăţătură şi de binefacere, singura podoabă ce a mai rămas Iaşilor din antica sa strălucire.

Suntem cu atâta mai recunoscători M. S. R. pentru bună-voinţa Sa, cu cât ne permitem a sperà că M. S. R. a putut a se încredinţà despre dreptatea plângerilor ce Moldova, această parte întregitoare a României, una şi nedespărţită, adresează de mai mult timp puterei executive şi acelei legiuitoare pentru starea de cădere, de ruină în care se află şcoalele, spitalele şi bisericile sale, aceste monumente ale pietăţei şi generozităţei vechilor boeri moldoveni.

Suntem siguri că nobila inimă a A. S. R. Domnitorului nostru va fi fost coprinsă de cea mai profundă durere, la priveliştea întristătoare a celor mai vechi biserici şi momente din Iaşi.

Când A. S. R. a putut vedeà cu proprii săi ochi în ce stare de plâns au ajuns cea mai mare parte din bisericile din Iaşi, — ca Mitropolia, Golia, Sf. Sava, Dancul, Sf. Nicolai şi S-ta Vineri — aceste două din urmă clădite de cel mai glorios Domnitor al Moldovei, de acela care a meritat titlul de *Atletul lui Christos* ; când A. S. R. a inspectat însuşi camerile întunecoase şi strâmte ale celor mai însemnate şcoale din Iaşi ; când A. S. R. a văzut cum antica cetate a lui Ştefan cel Mare ş'a perdut atât de mult fizionomia sa românească, încât poate fi privită ca centrul unei adevărate Palestine, atunci sperăm că A. S. R. va binevoi a interveni cu Inalta Sa autoritate de Şef al statului, pe lângă Miniştri şi Corpurile Legiuitoare, şi a le cere să nu mai lase mai mult timp ca Iaşii să se desnaţionalizeze cu totul, şi ca aşezămintele şi monumentele sale să cadă în ruine.

Steaua României, ca un mic răsunet al marilor dureri ale Moldovei, — această jumătate nedespărţită a statului român, — îşi permite a sperà îndulcirea suferinţelor sale, îndestularea modestelor sale revendicaţiuni, dela generozitatea, patriotismul şi înţelepciunea viteazului Căpitan şi Domnitor, care a fost sortit de a întruni pe capul său coroanele iluştrilor Mircea şi Ştefan.

Alte amănunte asupra petrecerii Domnitorului în Iaşi se mai găsesc în foile locale, din cari se vede că, în ziua de 19 April, după revista militară dela Rond-Point, Principii Carol I şi Gustav au vizitat câteva magazine mai principale din oraş, între care acele a lui Darmet, a D-nei Poitevin, magazinul de papetărie Hirsch şi Finche, din care Domnitorul a cumpărat cu preţul de 150 fr. un mic tablou al tânărului pictor *Rafail Dobrescu*, asupra căruia i se atrase atenţia de Prefectul oraşului, că se află în Paris, pentru a-şi urmà studiile de pictură şi este lipsit de mijloace ; după care A.A. L.L. R.R. mai vizitară şi alte magazine, între cari acele a lui Neculai Dimitriu şi Neculai Ioan, mari comercianţi români.

Curtea Domnească din Iaşi, pe la începutul veacului al XIX-lea.

Vineri, în 20 April, pe la orele 9 a. m., au plecat din Iaşi Domnitorul şi Principele Gustav, însoţiţi de Ministrul D. Sturdza, iar Miniştrii Brătianu şi Dabija au mai rămas încă pentru puţin timp în oraş.

*

Organul partidului Liberal-Naţional *Stafeta*, deşi ceva mai entusiast decât *Steaua României*, dă şi el descrieri destul de restrânse asupra acestei vizite Domneşti; iată-le :

Astăzi 17 Aprilie, pe la orele 6 seara, A. S. R. Domnitorul, însoţit de A. S. Principele de Suedia, au sosit în oraşul nostru. D-l Prefect de Judeţ Radu Mihai a întâmpinat pe A.A. L.L. la Paşcani. La gara Iaşi, A.A. L.L. au fost primite de şefii autorităţilor eclesiastice, civile şi militare din oraşul nostru. Dela gară au mers direct la Mitropolie, unde s'a oficiat un Te-Deum. A.A. L.L. Li s'au pregătit gazdă în casele Grigore (?) Cozadini.

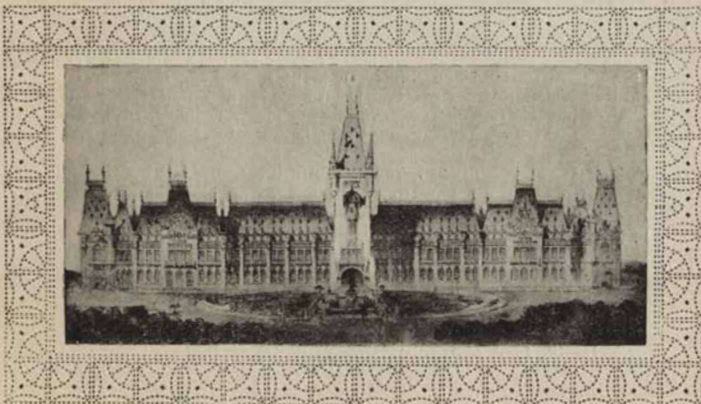
Curtea Domnească pe la 1843.

Curtea Domnească, restaurată după focul din 1880.

In Teatrul Naţional, Joui în 19 Aprilie, avù loc o reprezentaţie extraordinară de gală, în onoarea Domnitorului Carol I şi a Principelui Oscar (Gustav), cu programa următoare : La intrarea A.A.L.L. Regele în sala teatrului, orchestra dirigiată de Capelmaistru Volmar, a intonat *Imnul Suedez*, şi apoi *Imnul Naţional* fu cântat de cor şi trupa română, în costum naţional, dirigiat de profesorul Ed. Caudela ; un *Tablou alegoric*, aranjat de profesorul Conservatorului Mihail Galino ; trupa a jucat *Blestematul de nepotul meu*, comedie într'un act de Cotzebue, cu actorii Galino, Navasard, Hasnaş, Găluşcă şi D-nele Evolschi şi L. Botez. Apoi s'a cântat o *Simfonie* de *Haydn*, executată de profesorii şi elevii Conservatorului, cu concursul lui Volmar şi dirigiată de Const. Gros, Directorul Conservatorului. S'a mai jucat şi *Cinel-cinel*, comedie cu cântece într'un act de d-l V. Alexandri.

Joui, pe la orele 4 post-meridiane, întreaga garnizoană Iaşi, compusă din Reg. 2 Infanterie, Batalionul de Vânători, Regimentul XIII de Dorobanţi, Escadronul de Jandarmi, Artileria şi Şcoala Militară, aşezaţi pe platoul dela Copou, au executat dinaintea Principilor Carol şi Oscar, mai multe exerciţii. După aceasta M. L.L. s'au aşezat dinaintea porţii grădinei Copou, unde au primit defilarea trupelor. Un public numeros şi distins a fost atras de acest spectacol, admirând promptitudinea cu care se execută exerciţiile. Pe la orele 7 seara trupele au reintrat în quartierele lor.

Curtea Domnească, aşa cum se restaurează acum, ca Palat al justiţiei.

Atâtea sunt informaţiile şi relaţiile ce ne dă *Stafeta*, în cursul vizitei Domneşti din acel an.

*

Aproape o lună mai târziu, însă, aceiaşi foaie devine mai curtenitoare faţă de Capul statului şi dă relaţii mai largi, mai simpatice asupra serbărei naţionale de 10 Mai, de care profită însă mai mult Comunitatea Israelită locală, spre a-şi manifestă sentimentele sale de iubire specială pentru Suveran. Reproducem :

Ziua de zece Mai, aniversara independenţei şi a suirei pe tron a M. S. Regale Carol I Domnitorul României, a fost serbată în Iaşi într'un mod strălucit. Prin toate bisericile s'au oficiat serviciuri divine, iar la Mitropolie, unde s'au oficiat de asemenea un *Te-Deum*, au asistat pe lângă şefii tuturor autorităţilor civile şi militare, şi mai multe persoane notabile ale oraşului, precum şi un numeros public, iar seara oraşul a fost splendid iluminat.

Cu ocaziunea acestei zile în templul israelit *Beth-Iacob*, încă s'a oficiat un *Te-Deum*, în prezenţa capilor autorităţei locale şi a unui numeros public, la care primul cantor al templului, D-l Max Honigman, a rostit înaintea tabernacului, următoarea rugăciune în limba română, bine simţită şi compusă de D-sa :

„Această zi ai făcut'o să ne bucurăm de dânsa şi s'o celebrăm ;

„Iată scopul care ne-a adunat pe toţi aci, înaintea Ta Doamne ! Cu inima pătrunsă şi îndemnată de iubirea de patrie, de devotamentul şi loyalitatea sinceră către Domnitorul nostru, Te rugăm să reverşi din cer graţia, misericordia şi favorurile toate asupra iubitului nostru Principe, Alteţa Sa Regală, Carol I Suveranul Românilor. *Amen.*

„Tu Doamne, care stăpâneşti universul din înălţimile cereşti, care cunoşti tot ce este ascuns în sufletele oamenilor, bine-cuvintează'L cu viaţă îndelungată, sănătate, bine la corp şi la suflet, spre fericirea şi prosperitatea ţărei sale. *Amen.*

„Bine-cuvintează şi protege pe augusta Sa soţie, drăgăstoasa podoaba tronului său Elisabeta Doamna.

„Fie bine-cuvântaţi de Tine Dumnezeule toţi miniştrii, fideli Consilieri ai tronului român, precum şi toţi servitorii credincioşi a scumpei noastre patrii. *Amen.*

„Intinde puternicile Tale aripi, Doamne, asupra armatei noastre vitejeşti şi marele ei Căpitan, care prin graţia ta ni-a dobândit independenţa noastră naţională. *Amen.*

„Bine-cuvintează Doamne lucrările şi activitatea Corpurilor Legiuitoare nouă alese ; luminează simţirile şi gândurile lor cu lumina Ta, ca să împlinească misiunea lor sublimă, cu maturitate şi conştiinţă, cu dreptate şi cu cugete adevărat patriotice, spre mulţumirea şi bucuria tuturor locuitorilor ai ţărei româneşti. *Amen.*

„Fie ca pioasele noastre rugăminte, rostite din toată inima, să găsească graţie înaintea Ta, O ! Dumnezeule ! creatorul şi bine făcătorul nostru. *Amen*".

Pe lângă Te-Deumul oficiat în templu, Comunitatea israelită a adresat şi următoarea telegramă de felicitare M. S. R. Domnitorului :

„Pătrunsă de vii simţiminte pentru înaltul tron şi iubita ţară, Comunitatea israelită din Iaşi cu cel mai profund respect depune la picioarele tronului Alteţei Voastre Regale, prea supusele şi sincere felicitări la îndoita serbare de azi.

Trăiască Alteţa Voastră Regală ;
Trăiască Alteţa Sa Doamna ;
Trăiască România Independentă.

I. Ch. Daniil, Iacob Neuscholz, Moses de Waldberg, D. Lothringer, S. Meyerhoffer, M. Weisengrün, S. W. Weisengrün, F. Byk, M. Posner, Leon Daniel, Dr. Rosenthal, Dr. Taussig, Dr. Finkelstein, Dr. de Waldberg, H. Goldner, David Wortmann, Dr. Recheles, M. Schnürer, W. Wasserman, S. Reischer, S. Goldenthal, Dr. Lippe şi alţii.

Dispoziţiuni pentru repararea şi mobilarea vechei Curţi Domneşti.

S'a cerut adesea ori de fruntaşii Ieşeni, ca vechiul şi istoricul local al Curţei Domneşti, rămas în părăsire şi aproape în ruină, de când nu au mai locuit în el foştii Domni ai Moldovei, şi întrebuinţat numai pentru uzul Tribunalelor, Poştei şi Cazarmei din Iaşi, să fie restaurat şi mobilat, aşà ca să poată servi cel puţin în parte de locuinţă familiei Domnitorului, de câte-ori ar veni în Iaşi, spre a nu mai fi expusă să'şi schimbe gazda la fiecare vizită, cum s'a întâmplat aproape în fiecare dată când a vizitat oraşul acesta.

In cursul discuţiilor ce a avut Prinţul Carol I cu fruntaşii Ieşeni, i s'a cerut sprijinul în această chestiune, şi A. Sa a făgăduit că va inzistà pe lângă Miniştrii săi competenţi, ca această dorinţă să devie o realitate, atât pentru satisfacerea Ieşenilor, cât şi însuşi pentru prestigiul demnităţei Domneşti.

Ca rezultat acestor insistenţe şi făgăduinţi, ministrul Mihail Cogălniceanu scrise, la 28 August 1879, Primarului Iaşului, că guvernul după *încuviinţarea* (mai drept vorbind *îndemnul*) Inălţimei Sale Regale Domnitorului, „a hotărît ca partea din Palatul în care a fost reşedinţa Domnitorilor Moldovei Grigore-Vodă Ghika şi Alexandru Ioan I, înaintea strămutărei sale în Bucureşti, să se restaureze aşà ca să servească ca şi în trecut, de reşedinţa Domnească în a doua capitală a României", şi ca atare invită pe Primar, ca „în înţelegere cu Prefectul judeţului, *înconjurându-se de arhitecţi şi de alte persoane cu bun gust*" să chibzuiască a se întocmi cât mai urgent un deviz pentru restauraţiunea acelui Palat, cu toate dependinţele sale, cuhnie şi grajduri, precum şi pentru mobilarea acestei părţi a vechiului Palat Domnesc, totdeodată făcând şi devizul cheltuelilor trebuitoare pentru instalarea a unei părţi a autorităţilor publice în cazarmele din prejurul Palatului. Acest deviz Primăria să-l înainteze Ministerului *de urgenţă*, spre a puteà pe baza lui formà un proiect de lege, încă în sesiunea de atunci a Corpurilor legiuitoare.

Această frumoasă şi măreaţă dispoziţiune a Ministerului, bazată, după cum am văzut pe insistenţa însuşi a Domnitorului, avù un mare răsunet în inimile Ieşenilor, contribuind la potolirea multor nemulţumiri ce se auzeau, faţă cu continua opunere a membrilor guvernului central, la orice îndeplinire a dreptelor cerinţi ale Iaşului.

Lucrarea mai departe a acestei hotărâri ministeriale însă nu are nici o continuare serioasă; devizurile întocmite, nu ştim de cine, se înfundară în arhivele Ministerului din Bucureşti, şi cu data de 23 Octombre următor, mai găsim doar în dosarele Primăriei Iaşului, o adresă cu No. 20.654, a Ministerului de Interne, semnată de un p. Ministru Poteca, care invită pe Primar să plătească urgent câte zece lei diurnă pe zi, plus transportul ducere şi întoarcere dela Bucureşti, unui oarecare *Knechtel*, ce a fost însărcinat de Ministerul Lucrărilor Publice cu lucrările necesare(?) pentru plantarea grădinei din dosul Curţei Domneşti, grădină care a fost atunci şi până azi a rămas numai o simplă gunoişte . . .

Acest Palat fost Domnesc avù însă prilegiul de a arde la începutul anului următor 1880, — când, toate autorităţile ce se aflase în el rămânând pe drumuri, Corpurile Legiuitoare fură nevoite a votà reconstruirea lui, — nu însă în sensul anunţat de Cogălniceanu, ci ca simplu Palat Administrativ, după cum a rămas apoi afectat până în anii din urmă, când s'au luat alte dispoziţii de a fi refăcut, numai în vederea trebuinţelor autorităţilor judeciare şi postale ce urmează a-l ocupà.

Arcul Academiei Mihăilene, văzut dinspre Păcurari (astăzi dărâmat).

CAPITOLUL XIII.

A zecea venire în Iaşi a Domnitorului Carol I, şi a doua venire a Elisavetei-Doamna. Octombre, 1880.

Scrisoarea Principesei Elisaveta cătră Doamnele din Iaşi. Delegaţia ieşană la Bucureşti, pentru serbarea zilei de 10 Mai. Nemulţumirile manifestate în Iaşi.

ovezile de simpatie ale Ieşenilor la diferite serbări naţionale sau domneşti, se arătară în fiecare an tot aşà de călduroase, şi la ele Domnul şi Doamna Românilor au răspuns totdeauna în stilul călduros ce-i caracterizà, ceeace s'a urmat şi în anul acesta.

Am arătat că în anul 1877, după apelul făcut de Elisaveta-Doamna, s'a înfiinţat în Iaşi o „Societate de Bine-facere pentru ostaşii Români răniţi", ce a şi fost pusă sub preşedinţia de onoare a Doamnei Românilor. In Ianuar 1880, alegându-se un nou Comitet al acestei Societăţi, Vice-Preşedinta, D-na Smaranda Carp, aduse aceasta la cunoştinţa Principesei, care nu întârziè a răspunde prin următoarea entusiastă scrisoare :

D-nei Smaranda Carp, Vice-preşedinta Comitetului de bine-facere pentru ostaşii români răniţi.

Iaşi.

Doamna mea,

Am primit raportul prin care îmi arătaţi alegerea noului biurou a Societăţii de binefacere pentru ostaşii răniţi, a cărei Vice-preşedintă sunteţi D-nia voastră, situaţia prosperă a casei societăţii şi deciziunea adunărei generale, de a se urmà şi în anul acesta cu capitalizarea venitului fondurilor. Nu-mi rămâne decât a vă transmite călduroasele mele mulţumiri pentru zelul şi patriotismul cu care această Societate şi comitetul ei au lucrat şi lucrează în scopul umanitar ce ş'a propus.

Primiţi, Doamna mea, sentimentele mele de afecţiune.

Elisaveta.

*

Pentru serbarea zilei de 10 Mai 1880, Primăria Iaşului, delegă pe Primul-Ajutor de Primar Ioan Ianov, ca să meargă însuşi la Bu-

cureşti „spre a depune la treptele tronului Măriei-Sale Regele Carol I şi a Măriei Sale Doamnei Elisaveta, urările pline de devotament ale autorităţei comunale, pentru această serbare naţională", aceasta din pricină că însuş Primarul Vasile Pogor se aflà, din diferite împrejurări, împiedicat de a merge în acel moment la Bucureşti.

Erà însă, în acelaş timp, un aer de nemulţumire în mare parte dintre cetăţenii Ieşeni, în potriva guvernului central, din pricină că mai toate făgăduinţele date de diferiţi miniştri, şi chiar stăruinţele în multe cazuri ale Capului Statului către sfetnicii săi, nu avură nici un rezultat practic pentru înbunătăţirea stărei de decadenţă a Iaşului, în special, şi a întregei Moldove în genere.

Partidul Liberal-Moderat din Iaşi manifestà adesea mai cu samă nemulţumirea cetăţenilor, şi, profitând de ocazia serbărei dela 10 Mai, organul acelui partid, *Steaua României*, cu data de 11 Mai 1880, publică următorul articol, în care comentariile asupra rezultatelor practice ale guvernămintelor dela 1866 până la acea dată, nu răspundeau aşteptărilor generale :

Astăzi se serbează în toată ţara o îndoită sărbătoare naţională, pentru aniversarea suirei Măriei Sale Regale Carol Hohenzollern pe tronul României şi pentru aniversarea proclamărei independenţei ţărei.

Această zi ar trebui să fie deci o zi de mare entusiasm, o zi de nespusă fericire, pentru toate inimile române, o zi pe care toată suflarea românească, tresărind de bucurie, s'o salute şi să o bine-cuvinteze ca o zi de redeşteptare naţională, de nouă şi adevărată viaţă politică şi socială.

Aşà ar fi, şi ar fi trebuit să fie într'adevăr, dacă faptele realizate, dacă rezultatele dobândite în urma ambelor evenimente, ale cărora aniversare se celebrează astăzi, în 10 Mai, ar fi corespuns frumoaselor speranţe ce au conceput poporul român, mai întâiu, acum patru-spre-zece ani, când Măria Sa s'a suit pe tronurile întrunite ale lui Mircea şi Ştefan, şi apoi în urmă, acum doi ani, când s'a proclamat România deplin neatârnată şi de sine stătătoare.

Din nenorocire, această zi nu trezeşte în sufletul Românului nici una din acele simţiri înalte care întrupează vieaţa întreagă a unui popor, trecutul, prezentul şi viitorul lui, cu toate dorinţele şi năzuinţele lui naţionale.

Acum patru-spre-zece ani când se inaugurà pentru întâia oară în organizarea noastră politică monarhia ereditară, toată lumea aşteptà ca, odată cu această instituţiune apuseană, se vor introduce în România şi toate acele deprinderi bune şi mântuitoare, care fac fericirea şi puterea popoarelor apusene.

Se credeà că odată cu stabilitatea tronului vom aveà ordinea şi economia în finanţe, stricta şi leala aplicare a legilor, încurajarea meritului şi a capacităţii, aspra şi neînduplecata pedepsire a prevaricatorilor, sporirea avuţiei publice şi private prin desvoltarea şi înmulţirea isvoarelor de producere ale ţărei, înbunătăţirea stărei morale şi materiale a poporului prin învăţătură şi bună ocârmuire, în sfârşit un respect orb către legi şi aşezăminte.

Toate au rămas închipuiri curate, zemislite în nişte minute de aprindere naţională.

Departe de a se fi îndeplinit vre-una măcar din acele frumoase aşteptări, din potrivă toate au mers atât de rău, încât a ajuns nu numai să piardă orice încredere în legile şi instrucţiunile dela 1866, ci încă să însuşească acelor legi şi instrucţiuni toate relele şi nenorocirile ce au căzut asupra ţărei.

Risipa banilor publici, înstrăinarea aproape totală a moşiilor statului, parodiarea legilor şi a libertăţilor, încurajarea mediocrităţilor, patronarea abuzurilor şi a corupţiunei în toate sferile serviciilor publice, prigonirea virtuţei şi a independenţei de caracter, împătrirea impozitelor, scăderea agriculturei, stingerea cu desăvârşire a comerţului şi a industriei naţionale, aducerea ţăranului la sapă de lemn, compromiterea pentru un veac întreg a intereselor economice prin acordarea celor mai nechibzuite concesiuni de linii ferate ce s'au putut închipui vreodată, jertfirea

totdeauna a intereselor române înaintea celor străine, zguduirea omogenităţei statului român prin introducerea în sânul lui a unor elemente etorogene şi neasimilabile, în sfârşit înglodarea ţărei într'o datorie de mai bine de jumătate de miliard: iată, în scurt, aproape tot capitalul realizat până în ziua de astăzi, dela 10 Mai 1866 încoace.

Iată pentruce amintirea acestei zile nu poate să deştepte decât amărăciune şi durere în inima oricărui Român bun şi nepărtinitor.

Aniversarea proclamărei independenţei ţărei încă îi găseşte reci şi mâhniţi pe Români, pentrucă le aduce aminte de toate jertfele dureroase şi umilitoare de care a fost legată această independenţă, de ciuntirea patriei, de revizuirea pactului fundamental de impunerea streină, de perderea acelei poziţiuni modeste dar sigure care ne asigurà tractatul de Paris.

Negreşit că nici Monarhia ereditară, nici aşezămintele liberale cu care ne-am înzestrat în 1866, nu sunt de vină pentru relele ce ne bântue; este chiar departe de mintea noastră de a le pune în îndoială bunătatea, şi aceasta cu atât mai vârtos cu cât e ştiut că dacă n'am dobândit rezultatele dorite dela toate aceste aşezăminte, cauza este lipsa oamenilor de stat şi a unor deprinderi naţionale sănătoase care ţin, de multe ori, locul aşezămintelor şi chiar a oamenilor de stat.

Ceiace voim să explicăm, şi să constatăm este cauza răcelei şi a nepăsărei cu care este serbată de poporul nostru această zi de 10 Maiu, zi care, de altminteri s'ar cuveni să fie, cum am zis, o zi de mare bucurie şi de nespusă fericire naţională.

Dar o repetăm, nu este vina ideilor legate de 10 Maiu, pentrucă această zi nu este fericita şi glorioasa aniversare a realizărei celor mai scumpe aspiraţiuni a naţiunei române, ci a oamenilor însărcinaţi de a aplicà acele idei salutare şi a traduce în fapte acele scumpe aspiraţiuni.

Arderea vechei Curţi Domneşti.

O năprasnică întâmplare făcù, ca în noaptea de 13 spre 14 Ianuarie 1880, să se işte un foc mare în unul din apartamentele Palatului Administrativ, ce a servit odinioară de reşedinţă Domnilor Moldovei, foc ce a consumat apoi întreaga clădire, cu mare parte din mobilierul său, contribuind şi la pierderea unor acte ale autorităţilor judiciare ce au fost instalate acolo.

Această ardere pricinuì o dureroasă impresie asupra întregei populaţiuni ieşene, care, pe lângă amintirea glorioasă ce le inspirà această clădire antică şi istorică, mai erà lovită şi în interesele ei actuale.

Se anunţară negreşit toate autorităţile superioare ale ţărei, şi chiar Domnitorului i se făcù cunoscut telegrafic această nenorocită întâmplare. Cel d'intâi reprezentant al guvernului ce sosì în Iaşi, spre a luà măsurile ce se impuneau în asemenea caz, fù Mihail Cogălniceanu, Ministrul de Interne.

A doua zi după sosirea-i, şi după raportul ce făcù la Bucureşti, Ministrul primì din partea Domnitorului Carol I, următoarea telegramă:

D-lui Kogălniceanu, Ministru de Interne,

Iaşi.

Am luat cunoştinţă cu adâncă mâhnire despre detailurile ce'mi daţi asupra tristei întâmplări din Iaşi, a nenorocitului incendiu al Palatului Administrativ. Regret din suflet că Iaşii, a doua capitală a ţărei, şi oraşul pentru care am o deosebită iubire, a pierdut unul din cele mai de căpetenie ale sale monumente.

Cu cât însă leagănul Unirei este în acest moment de încercat, cu atât afecţiunea Mea şi a ţărei se ridică la înălţimea restriştei venită asupra sa. Puteţi asigurà pe iubiţii mei Ieşeni, că atât Eu cât şi guvernul vom depune toate stăruinţele, ca Palatul Administrativ cu care se făleau, să fie ridicat din cenuşe şi să se înalţe mai

măreţ şi mai frumos. Comptez pentru aceasta pe generozitatea şi iubirea tuturor românilor către ţară şi către monumentele ei.

Carol.

Faţă cu aceste vrednice şi îmbărbătoare cuvinte ale Domnitorului ţărei, Municipalitatea ieşană se grăbì să răspundă imediat prin următoarea telegramă :

Măriei Sale Regale Domnitorul,

Bucureşti.

Telegrama Măriei-Voastre Regale dată la ocazia dezastrului ce ne-a lovit, este o dovadă mai mult de iubirea ce păstraţi nenorocitei noastre cetăţi.

Cuvintele de consolaţiune ce ne vin dela Inălţimea Tronului uşurează durerea noastră, căci credem că se vor traduce în fapte şi că Palatul vechiu al Domnitorilor noştri, monumentul principal al istoriei noastre, se va restaurà îndată.

Naţiunea Română la a cărei sentimente Suveranul ţărei apelează, şi guvernul nostru, ştiu că lăsând să cadă Iaşii, ar lăsà să decadă leagănul unirei, ar lăsà să se şteargă una din paginile cele mai frumoase a istoriei noastre, şi vor şti, suntem siguri, răspunde la acest apel.

Iaşul, văzut din Păcurari, pe la 1850.
(După o litografie contimporană).

Urăm toţi din adâncul inimei noastre Măriei Tale Regale mulţi şi fericiţi ani.

Să trăească Măria Sa Doamna.

Să trăească România.

Primar, *Const. Cristodulo Cerchez.*

Consilieri : *V. Pogor, D. G. Rosetti, C. Langa, I. Ornescu, V. Mihăilescu.*

La rândul său, Ministrul Cogălniceanu dete să se publice şi afişeze pe zidurile Iaşului, împreună cu depeşa Domnitorului, următoarele şiruri :

Ieşenilor!

Măria Sa Regală Carol I, pentru care precum bucuriile României sunt bucuriile Sale, asemenea şi durerile naţiunei sunt durerile inimei Sale, adânc mâhnit de nenorocirea ce a bântuit oraşul nostru, *Leagănul Unirei*, prin arderea vechiului nostru *Palat Domnesc*, a binevoit a'mi adresà depeşa mai sus reprodusă. Eu v'o aduc la cunoştinţă, ca o mărturie a nobilelor cugetări ale Suveranului României pentru a doua Sa Capitală, ca un semn de dureroasele Sale simţiri pentru restriştea ce ne loveşte, ca o generoasă garanţie ce vă dă în numele naţiunei, că Palatul

ELISAVETA-DOAMNA
(După războiul pentru Independenţă).

nostru de care cu drept cuvânt noi Ieşenii ne făleam, va fi în curând ridicat din cenuşă, şi se va înălţă mai măreţ decât fusese înaintea sinistrului.

Să trăească bunul nostru Domn!

Să trăească România!

Să trăească oraşul Iaşi!

Ministru de Interne, *Kogălniceanu.*

Venirea în Iaşi a Familiei Domnitoare.

Divizia a IV-a a armatei româneşti, care s'a distins mai mult în campania Ruso-Româno-Turcă, şi a cărei reşedinţă se aflà în Iaşi, primind ordinul de a se înapoià la reşedinţa sa, Domnitorul şi Doamna asistară şi primiră în Bucureşti defilarea acestei brave armate, admirând ţinuta marţială a ostaşilor şi adresând Comandanţilor cuvinte de mulţumire; după care perechea Domnitoare plecă însăşi spre vechea Capitală a Moldovei, unde sosì în ziua de 17 Octomvre, la orele $2^1/_2$ p.m.

Din *Memoriile* Suveranului se pot culege următoarele impresiuni, asupra acestei noi veniri în Iaşi a perechei Princiare:

17 Octomvrie. — Călătoria este cu adevărat triumfală şi capitala Moldovei primeşte pe prinţ şi princesă cu mare entusiasm.

19 Octomvrie. — Prinţul Carol ese călare până la Podul Iloaei înaintea diviziunei a 4-a, compusă din 12 batalioane de infanterie, 2 regimente de cavalerie şi un regiment de artilerie.

La Podul-Iloaei, 20 de chilometri de Iaşi, trupele ocupă poziţiunile ce li s'au indicat şi apoi încep să manevreze în direcţia Iaşilor; într'un amurg, divizia intră în bivuacuri, la 10 chilometri de Iaşi.

In aceiaşi seară se dă o reprezentaţie de gală la teatru.

Prinţul nu are liberă nici o oră din zi. Năvala la audienţe e foarte mare şi atât Prinţul cât şi Prinţesa sunt înconjuraţi de tot felul de atenţiuni; e o adevărată săptămână de sărbătoare pentru Moldova.

20 Octomvrie. — Prinţul Carol primeşte parada Diviziei a 4-a, în prezenţa Principesei şi a unei mulţimi imense: o parte din trupe au intrat de astă-seară în oraş şi au luat cartier pe la cetăţeni.

24 Octomvrie. — Azi dimineaţă perechea princiară, foarte îmbucurată de impresiunile plăcute ce a căpătat la Iaşi, s'a întors în Capitală.

Inainte de plecare Prinţul şi-a exprimat recunoştinţa într'un toast, la masa de gală pe care a dat-o capilor autorităţilor. A doua capitală a ţărei a fost *leagănul Unirei*, şi poate să fie mândră că prin aceasta a pus temelia mărirei României; mulţumeşte Ieşenilor pentru patriotismul de care au dat dovadă în totdeauna şi pentru dragostea ce au pentru Principesă şi pentru dânsul.

Prinţul a exprimat şi trupelor mulţumirea sa printr'un ordin de zi, dat după parada cea mare dela 21 Octomvrie, iar Primarului Iaşilor, ca răspuns la omagiile ce au adus locuitorii lui şi Principesei, i-a trimis o scrisoare şi o sumă de bani pentru săracii oraşului.

25 Octomvrie. — Prinţul Carol primeşte dela tatăl său o scrisoare în care se zice între altele:

„Primirea ta la Iaşi a fost o mare satisfacţie şi o dovadă pentru dreapta recunoaştere a situaţiunii".

*

Relaţii mai amănunte se dau în *Monitorul Oficial*, asupra fiecărui moment al aflărei părechii Princiare în Iaşi, şi după acestea, faptele s'au petrecut astfel :

In ziua de 17 Octomvrie 1880, pela orele $2^1/_2$, trenul domnesc sosì în gara Iaşi. O primire din cele mai splendide adăstà, aicì, pe Măriile Lor Regale. Toată populaţiunea oraşului, cu haine de sărbătoare, se adunase la gară şi pe stradele cari conduceau la locuinţa ce se pregătise pentru Măriile Lor Regale, şi urări nesfârşite salutară pogorârea din tren a Auguştilor Suverani. D. Conta, Ministru al Cultelor şi Instrucţiunei publice, care precedase sosirea Măriilor Lor Regale în Iaşi, D. V. Pogor, Primarul urbei, D-l Maior Ghenovici, Prefectul Poliţiei, D-nii senatori şi deputaţi ai judeţului, Membrii Consiliului Comunal şi toate notabilităţile, domni şi doamne, ale societăţii ieşene, întâmpinară acì, pe Măriile Lor Regale. După ce D-l Primar oferì pâinea şi sarea tradiţională şi ură Domnului şi Doamnei bună venire, în numele întregului oraş, M. S. R. Domnul îi răspunse că : este fericit de a venì cu Doamna, spre a petrece câte-va zile în mijlocul iubiţilor Săi Ieşeni, spre a Se încredinţà, prin Sine, de dorinţele şi păsurile lor. Măriile Lor Regale primiră apoi în salonul de aşteptare, cu mult gust decorat, complimentările asistenţilor şi o mulţime de buchete de flori din partea doamnelor. Domnul trecù în urmă, pe dinaintea frontului detaşamentelor de gardă civică, cu steag şi muzică, şi de jandarmi pedeştri, aşezate pe peron, şi cari dădeau onorurile militare. M. S. R. Doamna Se întreţinù, în acest timp, cu numeroasele dame, cari se grăbiseră a venì spre a o întâmpinà. Apoi, Măriile Lor Regale se suiră în trăsură de gală, înhămată cu 4 cai albi, şi în care fù invitat a luà loc şi domnul Primar, şi se îndreptară spre biserica Catedrală, în sunetele muzicilor gardei civice, înşirată pe strade, al clopotelor tutulor bisericilor, salvelor de artilerie şi al aclamaţiunilor călduroase şi entusiaste ale populaţiunei.

Pe tot parcursul cortegiului domnesc trăsura Măriilor Lor Regale erà acoperită de flori şi de buchete ; ferestrele şi balcoanele erau înţesate de lume, care salutà cu iubire şi respect pe Auguştii Suverani ; ghirlande şi arcuri de triumf, împodobite cu verdeaţă, se înălţau pe stradele, sărbătoreşte împodobite, unde fâlfâia în toate părţile tricolorul naţional. In uşa bisericei Metropolitană, I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, înconjurat de înaltul cler, întâmpină pe Măriile Lor Regale, cu Crucea şi Evanghelia, şi Le însoţì în biserică, unde se cântă Te-Deum.

La ieşirea din biserică Măriile Lor Regale fură din nou aclamate de elevii Şcoalei fiilor de militari, ai Institutelor unite şi ai Şcoalelor primare, care se aflau înşiraţi în curtea Mitropoliei, şi cortegiul domnesc se îndreptă, apoi, spre casele D-lui E. Alcaz, unde se pregătise locuinţa Măriilor Lor Regale, pe timpul şederii în Iaşi. Măriile Lor Regale au fost primite la intrare de D. E. Alcaz şi de D-na Pogor, soţia D-lui Primar, cu un frumos buchet de flori.

In saloanele elegante ale acestei reşedinţe, adăstau pe Măriile Lor Regale, funcţionarii administrativi, judecătoreşti şi civili, în corpore, D-l Rector cu D-nii Decani şi corpul profesoral al Universităţei de Iaşi, D-nii profesori ai învăţământului secundar şi primar, D-nii Epitropi

ai spitalului Sf. Spiridon; I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, însoţit de Inaltul cler, venì, asemenea, după serviciul divin, şi toate aceste înalte autorităţi şi diferiţi funcţionari se înfăţişară d'inaintea Măriilor Lor Regale. D-nii Consuli şi geranţi ai consulatelor străine din Iaşi prezentară, asemenea, aci, felicitări, Măriilor Lor Regale.

La orele $6^1/_2$, luară parte la prânzul domnesc, împreună cu I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, D-l Primar al oraşului şi capii diferitelor autorităţi; peste tot ca la 40 persoane.

D-l Primar a ridicat un toast, prin care exprimă fericirea Ieşenilor de a vedeà în sânul lor pe Augustul Suveran şi viteazul Căpitan, care a condus legiunile române la glorie, şi pe graţioasa şi iubita Doamnă, care, în capul femeilor române, şi mai ales a femeilor ieşene, a fost providenţa răniţilor, în ultimul rezbel, şi a închinat în sănătatea M.M. L.L. R.R. Domnului şi Doamnei.

M. S. R. Domnul a binevoit a răspunde:

„Ridic acest pahar în onorul a a-doua Capitală a ţărei, leagănul unirei, din care s'a ridicat Statul Român. Iaşi, vechia Metropolă a României, poate dar fi mândră, fiindcă ea a pus temelia din care s'a ridicat România tare şi independentă, respectată de toată Europa. Mulţumind, din toată inima, Iaşului pentru patriotismul ce a arătat în toate ocaziunile şi pentru iubirea şi devotamentul cu care Ne-au primit astă-zi, beau în sănătatea Ieşenilor, cari au fost şi vor fi totdeauna, sunt convins, în fruntea actelor celor mari.

„Să trăiţi".

Cuvintele domneşti au fost des întrerupte şi însoţite de urările entusiaste ale asistenţilor.

La orele 8 seara, Măriile Lor Regale eşiră, în trăsură deschisă, împreună cu D-l Primar, şi făcură o preumblare prin oraş, splendid iluminat şi strălucind de mii de focuri de lampioane şi transparente cu imaginea sau cifra Auguştilor Suverani, şi, înconjuraţi de popor, care'şi manifestà, în modul cel mai viu, fericirea de a vedeà pe Măriile Lor Regale, străbătură, cu greu, stradele oraşului, pline de lume, culegând, pretutindenea, semne manifeste ale celei mai sincere iubiri şi adevărat devotament. Chiar după reînturnarea Măriilor Lor Regale la locuinţă, aceste manifestaţiuni se prelungiră încă târziu înaintea Palatului şi prin stradele oraşului. Timpul cel mai frumos a favorizat, toată ziua, această sărbătorească primire, în care, a doua capitală a ţărei, s'a întrecut spre a primì, în mod demn şi călduros, Inalta vizită ce i se făceà de Auguştii Suverani.

Sâmbătă 18 Octomvrie M. S. R. Domnul, însoţit de D-l Ministru al Cultelor şi Instrucţiunei publice, a mers de a vizitat şcoalele din Iaşi, începând prin *Şcoala normală Vasile-Lupu*, apoi *Liceul Naţional*, etc.

Domnul a fost primit în ambele şcoale, de D-nii Directori şi Profesori cari L-au însoţit prin diferitele clase, pe cari Măria Sa Regală Le-a inspectat cu deamănuntul. De aci, M. S. R. Domnul a mers la Institutele-unite, diviziunea claselor inferioare, unde, asemenea, Directorul şi Corpul profesoral a întâmpinat pe Măria Sa Regală, iar şcolarii, cari se aflau sub arme, au executat diferite mânuiri d'inaintea Măriei Sale Regale. Domnitorul a trecut în diferite clase, întrebând

şi examinând elevii. După ce a vizitat Pinacoteca stabilită în noul local, luat prin îngrijirea Ministerului Instrucţiunei publice, M. S. R. Domnul S'a întors la Palat, unde a luat dejunul, la care Măriile Lor Regale întruniseră mai multe notabilităţi.

La orele 3 după amiază, Măriile Lor Regale au mers de au vizitat spitalele Sf. Spiridon, unde a fost primite de D-nii Epitropi, Doctorul Fătu, Locot. Colonel Langa şi Al. Liteanu, precum şi de D-nii Medici primari şi secundari ai diferitelor secţiuni medicale. După ce Măriile Lor Regale au asistat la o scurtă rugăciune, în biserica Sf. Spiridon, la care a oficiat Prea Sânţia Sa Archiereul Bobulescu, Domnul şi Doamna au trecut în diferite sale ale spitalului, unde au cercetat bolnavii şi s'au încredinţat de îngrijirile caritabile şi conştiincioase ce întâmpină suferinzii, în această frumoasă şi lăudabilă instituţiune. La orele $4^1/_2$ M. S. R. Doamna S'a întors la Palat, iar Prea Inaltul nostru Domn a mers de a făcut o vizită Inalt Prea Sânţiei Sale Mitropolitului Moldovei, care 'I-a supus, în prezenţa arhitectului dirigent, D. Orăscu, proiectele şi planurile restaurărei bisericei catedrale.

La orele $6^1/_2$, Măriile Lor Regale au întrunit la prânz pe D-l Primar şi D-l Prefect de Iaşi şi diferite alte autorităţi.

Duminică, 19 Octomvrie orele $9^1/_2$, dimineaţa, Măriile Lor Regale au mers la Mitropolie, unde au asistat la Sânta leturghie. M. S. R. Domnul a plecat, apoi, cu trenul special, la ora $1^1/_2$, la Podul-Iloaei, unde, trupele care plecase dimineaţa, din cantonamentele lor din Târgu-Frumos, sosiseră aproape de Podul-Iloaei, şi au executat, înaintea Măriei Sale Regale, o manevră, având de scop luarea cu forţa a acestei poziţiuni şi trecerea Bahluiului, spre a înaintà, a doua zi, spre Iaşi. Trupele au fost aşezate de ambele părţi ale şoselei naţionale : brigada 1-a având de misiune de a întoarce poziţiunea tare dela Podu-Iloaei, şi brigada 2-a de a forţà intrarea Târgului, susţinută de artileria corpului. După ce trupele au executat, cu precizie, mişcările cari le-a fost ordonate, cavaleria şi artileria călăreaţă a înaintat în urmărirea inamicului, şi trupele a luat, apoi, cantonamentele ce le erau hotărîte; iar M. S. R. Domnul, după ce a exprimat mulţumirea Sa şefilor, despre modul cum s'a executat manevra, S'a reîntors, la orele $5^1/_2$, seara, în Iaşi.

M. S. R. Doamna a acordat, în acea zi, mai multe audienţe la domnii şi doamnele cari solicitaseră această favoare. La orele $6^1/_2$ a urmat prânzul, la care au fost invitaţi diferiţi înalţi funcţionari, magistraţi, membri ai corpului profesoral şi alte notabilităţi. La orele $8^1/_2$ seara, Măriile Lor Regale a asistat la o reprezentaţiune de gală, dată la Teatru, în onoarea Lor. Auguştii Suverani au fost primiţi, la intrare, cu vii aclamaţiuni; apoi s'a executat un *Imn*, compus de D-l Gusti, în onoarea Măriilor Lor Regale, pe care publicul l'a ascultat în picioare, şi apoi a urmat reprezentaţiunea la care a asistat, în loji şi în parter, un public numeros şi distins.

La 20 Octomvrie, M. S. R. Domnul, însoţit de D-l Ministru de rezbel, a vizitat *Şcoala fiilor de militari*, unde a fost întâmpinat de D-l Locot.-Colonel Georgiu, cu ofiţerii ataşaţi şcoalei şi cu corpul profesoral. După ce elevii şcoalei, cari se aflau sub arme, au executat, înaintea Măriei Sale Regale, diferite mişcări, Domnul a inspectat, în

detaliu, diferitele clase şi instalaţiuni, şi a cercetat cu deamănuntul mersul instrucţiunei ce se predă în acest Institut militar, ale cărei baze s'au lărgit încă, în anul acesta, înmulţindu-se numărul admisiunilor. Măria Sa Regală a adunat pe toţi profesorii şi le-a recomandat a pune toată îngrijirea pentru progresarea acestui institut, unde sunt chemaţi a preparà tinerimea la înalta şi dificila misiune de conducători ai armatei, care este temelia fiinţei noastre politice.

Măria Sa Regală a mers, de aci, la cazarma dela Copou, care s'a terminat în toamna aceasta, şi a vizitat numeroasele încăperi cari vor permite a se cazarmà, aci, un număr de 2.000 oameni. După dejunul care a urmat la orele $12^1/_2$, şi la care au luat parte mai mulţi invitaţi, Măriile Lor Regale au primit în audienţă până la orele 5; s'au întrunit, asemenea, la prânz D-l general I. Ghica, ministru plenipotenţiar la Petersburg şi mai multe persoane de distincţiune.

La orele $8^1/_2$ seara, a urmat, la teatru, un Concert dat în onoarea Măriile Lor Regale, de *Domnişoara Carlota Leria* şi D-na *Ana Boscoff*, profesoare la Conservatorul de muzică din Iaşi, cu concursul D-lui *George Scheleti*, şi a diferiţi artişti dela Conservator, şi la care a asistat asemenea un public ales.

Marţi, 21 Octomvrie, M. S. R. Domnul, la ora $1\frac{1}{4}$, a încălecat şi însoţit de d-l Ministru de rezbel şi de un numeros stat-major, a mers spre platoul dela Copou, unde se aflau aşezate trupele din tabăra dela Roman, sosite în ajun, formând 2 brigade mixte, compuse din regimentul al 25-lea de dorobanţi Huşi, al 26-lea de dorobanţi Vaslui, al 14-lea de dorobanţi Roman, al 27-lea de dorobanţi Bacău, al 15-lea de dorobanţi Neamţu, al 28-lea de dorobanţi Suceava, al 16-lea de dorobanţi Botoşani, şi al 29-lea de dorobanţi, Dorohoi, din regimentul al 4-lea de artilerie, de 4 escadroane de călăraşi, din serviciul sanitar şi intendenţa diviziei IV.

După ce M. S. R. Domnul a fost primit, aci, de D-l general Racoviţă, comandantul diviziei IV militară teritorială, împreună cu statul său major, şi după ce a trecut pe d'naintea frontului trupelor, în mijlocul celor mai vii aclamaţiuni, a dat ordin a se luà formaţiunea de defilare, la care a luat parte şi Şcoala fiilor de militari, formând un mic batalion, infanteria în coloană de batalioane pe companii, artileria pe baterii şi cavaleria pe escadroane, şi au trecut, astfel, înaintea M. S. R. Domnului şi a M. S. R. Doamnei, care, însoţită de D-nele curţei Sale, venise în trăsură spre a asistà la revistă.

Infăţişarea marţială şi buna ţinută a trupelor, după repeţite zile de marş şi de manevre, a satisfăcut deplin pe Măria Sa Regală, şi a impresionat viu publicul numeros, care se adunase pe această întinsă şi pitorească câmpie, acoperită de echipage elegante şi de numeroasa populaţiune a Iaşilor, care venise să privescă la această serbare militară, favorizată de timpul cel mai frumos. La orele $3^1/_2$, Măriele Lor Regale, străbătând stradele pline de lume ale oraşului, care Le salutau pretutindeni cu iubire şi respect, S'au întors la Palat.

La orele $6^1/_2$, Măriile Lor Regale au întrunit la prânz pe I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, pe D-l G. Liteanu, ministru plenipotenţiar al României la Berlin, pe D-l general Racoviţă, comandantul diviziei IV militară teritorială, pe D-nii coloneli Pilat, Fotea, Costescu, Peretz şi

medic principal Otremba, precum şi diferite alte notabilităţi. După prânz, M. S. R. Domnul S'a întreţinut încă mult timp cu D-nii invitaţi şi comandanţii trupelor, iar M. S. R. Doamna, la orele $8^{1}/_{2}$, seara, a asistat la teatru, la reprezentaţiunea trupei dramatice române.

Mercuri, 22 Octomvrie la orele $10^{1}/_{2}$ dimineaţa, M.M. L.L. R.R. Domnul şi Doamna, însoţite de D-l Prefect de Iaşi, au pornit spre a face o escursiune la Poeni, proprietatea Măriilor Lor Regale, în vecinătatea Iaşilor, unde au fost primite, atât în comuna Bucium cât şi la Poeni, de primarii comunelor, de băieţi şi fetele şcoalelor primare şi de întreaga populaţiune, cu vii aclamaţiuni. M. S. R. Domnul i-a cercetat, cu mult interes, despre traiul lor şi despre starea recoltelor. Apoi Măriile Lor Regale au luat dejunul, care fusese pregătit de administraţiunea domeniului princiar, la care a fost invitat D-l Prefect al judeţului Iaşi, precum şi proprietarii din prejur, cari venise acì spre a salutà pe Măriile Lor Regale.

Batalionul din regimentul de dorobanţi Huşi se aflà tocmai în trecere prin Poeni, întorcându-se din tabăra dela Roman. Măria Sa Regală a ordonat să deà soldaţilor un scurt repaos, şi a li se distribuì vin. După aceea Măriile Lor Regale au făcut o preumblare prin pădure, şi la orele 5 seara S'au întors în Iaşi.

La orele $6^{1}/_{2}$, a urmat prânzul, la care au fost invitaţi D-nii: V. Pogor, primar al oraşului, Leon Negrutzi, prefect al judeţului, Maior Ghenovici, prefect al poliţiei de Iaşi, Culianu, rector al Universităţei, general Radovici, I. Ciurea, senator, I. Negrutzi, deputat, N. Drosu preşedintele Consiliului judeţian, Liciu procuror general şi Antoniu preşedinte de secţiune al Curţei de apel, M. Suţu, preşedinte al tribunalului, A. Liteanu, Dr. Fătu şi locot.-colonel Langa, epitropi ai spitalului Sf. Spiridon, colonel Costescu, comandantul regimentului IV de artilerie, împreună cu soţiele D-lor.

După prânz, muzicile garnizoanei, cu facle, au executat retragerea, la care Măriile Lor Regale au privit din balcon, şi apoi Auguştii Suverani au binevoit a primì notabilităţile civile şi militare, reprezentanţii comerţului din Iaşi precum şi alte persoane de distincţiune, împreună cu soţiile D-lor, cari fusese invitate la ceai. După ce Măriile Lor Regale S'au întreţinut, în modul cel mai afabil, cu toţi asistenţii, s'au executat diferite bucăţi de muzică de D-na Boscoff şi de D. George Scheletti; s'au urmat mai multe danţuri până la orele 11, când Măriile Lor Regale S'au retras, încheindu-se astfel această plăcută serată.

Joi, 23 Octomvrie, M. S. R. Domnul însoţit de D-l Prefect al judeţului Iaşi, a mers de a inspectat şcoala de Meserii stabilită cu cheltuiala Primăriei, unde'L aşteptà Directorul cu profesorii şi elevii, şi unde a cercetat, în diferitele ateliere, progresele ce fac şcolarii acestui institut, având de scop de a pregătì meseriaşi şi lucrători români. De acì M. S. R. Domnul a fost la şcoala Technică a Statului, unde, în diferitele ateliere, toate maşinele erau în lucru, şi unde Măria Sa Regală a recomandat profesorilor şi elevilor a se lucrà mai ales maşine agricole, atât de trebuincioase ţărei noastre. Apoi, Măria Sa Regală S'a dus la şcoala Comercială, înfiinţată în anul curent, şi care dejà se aflà frecuentată de 74 elevi. Măria Sa Regală a îndemnat acì profesorii a'şi dà toate îngrijirile lor acestui institut, chemat a dà o direcţiune practică

Manifestaţia populară la intrarea Suveranilor în Iaşi.
(Caricatură din foaia umoristică *Perdaful*).

educaţiunei tinerimei. Apoi, Măria Sa Regală a vizitat Palatul Administrativ, unde a cercetat, cu interes, starea de restaurare a acestui important edificiu, şi de acolo a trecut la Institutele-Unite, diviziunea claselor superioare, unde a fost primit de D-nii Directori şi profesorii şcoalei. M. S. R. Domnul a vizitat toate clasele şi a ascultat lecţiunile cari se predau elevilor, puindu-le Insuşi mai multe întrebări asupra obiectelor de studii, şi la urmă a mulţumit profesorilor pentru silinţele ce'şi dau în desvoltarea acestui folositor institut.

M. S. R. Doamna, însoţită de D-l Primar, a vizitat, asemenea, la orele $10^{1}/_{2}$, Şcoala Centrală de fete, şi apoi a mers la Şcoala profesională, unde a cercetat cu deamănuntul lucrările de mână şi de cusătorie ale elevelor. Apoi a mers la Orfelinatul Sf. Spiridon şi a distribuit stofe de lână şi diferite obiecte fetelor sărmane.

Măriile Lor Regale S'au întors de au luat dejunul, după care au reluat şirul numeroaselor audienţe ce au acordat în tot timpul şederii în Iaşi, şi în numărul cărora a fost admisă şi o numeroasă deputaţiune de comercianţi ai oraşului, cu care M. S. R. Domnul S'a întreţinut pe larg, despre starea comercială şi a afacerilor lor, promiţându-le că va pune toate stăruinţele a se dà şcoalelor de meserii şi comerciale cea mai mare desvoltare, spre a se alimenta astfel, printr'însele, comerţul şi toate ramurile de industrii româneşti.

La orele 5 seara a urmat prânzul, la care au fost invitaţi mai multe notabilităţi, între cari D-l E. Alcaz, care oferise Măriilor Lor Regale o largă ospitalitate în casele sale, şi cărui Măriile Lor Regale 'i au exprimat mulţumirile Lor. Apoi Măriile Lor Regale au pornit, la orele $6^{1}/_{4}$ la gară, străbătând stradele pline de lume, care aclamà încă odată pe Auguştii Suverani.

La gară se aflà I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, împreună cu toate autorităţile civile şi militare, un mare număr de persoane de

distincţiune şi de doamne, cari venise cu buchete de flori spre a-şi luà ziua bună, precum şi un numeros public, care voise a salutà încă odată la plecare, pe Auguştii Suverani. Măriile Lor Regale adresară cuvinte de mulţumire tutulor asistenţilor, şi luându-şi rămas bun dela toţi, trenul special al curţei porni, la orele $6^1/_2$ seara, din gara Iaşi, în mijlocul nesfârşitelor şi călduroaselor urări ale tutulor asistenţilor. Măriile Lor Regale, urmându-şi calea direct spre Bucureşti, rugaseră ca pe tot parcursul să nu Li se facă nici o primire oficială.

Trenul domnesc, care erà condus dela Roman de Inspectorul general al căilor ferate, C. Olănescu, sosì în capitală, la orele 8 şi 35 minute dimineaţa, unde Măriile Lor Regale fură primite, la gara Cotroceni, de D-l Preşedinte al Consiliului, de D-l Ministru de externe, de D-l prefect al poliţiei şi de D-nii ofiţeri superiori ai garnizoanei.

Măriile Lor Regale au rămas pe deplin satisfăcute de această călătorie, unde au fost primite cu nenumărate semne de bucurie, în fiecare localitate pe unde au trecut, oraşe şi sate. Inainte de a pornì din Iaşi, M. S. R. Domnul a adresat D-lui Primar al oraşului următoarea scrisoare :

Domnule Primar,

De câte ori Doamna şi Eu am venit în Iaşi, am simţit o deosebită plăcere de a petrece cât-va timp în mijlocul patrioticei şi credincioasei sale populaţiuni, care Ne-a primit, în totdeauna, cu braţe deschise şi cu semne ale celei mai sincere iubiri. Aceiaşi călduroasă primire am întâmpinat'o şi acum în scurtele, dar plăcutele, zile cât am stat în acest oraş, şi regretând că împrejurările nu Ne-au permis a rămânea mai mult, te rog D-le Primar, să fii interpretul recunoştiinţei Noastre pe lângă orăşenii de toate stările, pentru frumoasa primire ce Ne-au făcut şi să'i încredinţezi că dorinţele, interesele şi trebuinţele lor, vor aflà în totdeauna un răsunet în inima Mea, ca şi în inima ţărei.

Tot deodată am dispus a ţi se înaintà, împreună cu aceasta, suma de 2.000 lei, spre a se împărţi la săraci şi cei cu totul în lipsă de mijloace.

Vechea Uliţă din faţa Goliei, astăzi Strada Cuza-Vodă.
(Desemn de Raffet, din 1837).

Mulţumindu'ţi şi D-tale în particular pentru toate îngrijirile ce Ne-ai dat în numele oraşului, te rog să primeşti, Domnule Primar, încredinţarea bine-voitoarei stime ce'ţi păstrez.

Iaşi, 23 Octomvrie 1880.

CAROL.

*

Ziarele locale fac şi ele diferite dări de samă, mai mult sau mai puţin complecte, asupra modului cum a petrecut Perechea Princiară în Iaşi, — şi, pentru unele amănunte particulare, e interesant a reproduce şi câteva din relaţiile acestor foi.

Astfel, din *Steaua României*, cu data de 18 şi 19 Octomvre 1880, extragem următoarele :

Primirea făcută de Ieşeni Suveranilor a fost din cele mai frumoase.

Intrarea trenului princiar în gară a fost salutată prin bubuitul tunurilor, prin sunetul muzicei şi aclamaţiunilor entusiaste ale mulţimei, care aşteptă sosirea M.M. L.L. Regale pe peronul gărei.

M.M. L.L. Regale au fost întâmpinate şi salutate de bună sosire de Primarul oraşului şi de Ministrul de Culte şi Instrucţiune publică, armată şi autorităţi.

Atât gara cât şi trenul princiar erau foarte frumos împodobite cu stindarde tricolore şi cu ghirlande.

După o scurtă întreţinere a M.M. L.L. Regale cu persoanele din sala de aşteptare, se suiră într'o trăsură de gală şi plecară spre Mitropolie, urmaţi de o mulţime nenumărată de cetăţeni şi de Doamne, în trăsuri. In tot parcursul M.M. L.L. Regale au fost aclamate de o mulţime care umpleà stradele şi făceà foarte anevoioasă înaintarea cortegiului princiar.

După ce M.M. L.L. Regale ascultară serviciul divin, şi primiră binecuvântarea I. P. S. P. Mitropolit, se întoarseră la locuinţa pregătită în casele d-lui Eugeniu Alcaz, urmaţi fiind de aceiaşi numeroasă mulţime, fiind pretutindeni aclamaţi şi întâmpinaţi cu buchete.

Toate casele sunt împodobite cu stindarde şi covoare. Toate balcoanele şi toate ferestrele sunt ticsite de lume, care salută pe MM. L.L. în trecerea lor.

In onoarea Măriilor Lor, s'au ridicat două frumoase arcuri de triumf, unul la gară de Primărie şi altul lângă casele d-lui Neuschotz, de comunitatea israelită.

Intr'un cuvânt sosirea M.M. L.L. Regale în a doua capitală a României fu celebrată de Ieşeni cu toate semnele de iubire şi devotament, ce se cuvine suveranilor ţărei.

Ziua de 18 Octomvrie a fost consacrată la vizitarea mai multor stabilimente şi şcoli publice din oraş.

Pretutindeni, M. S. R. a arătat cel mai mare interes, cerând lămuriri asupra stărei lor, şi făcând întrebări amănunte şcolarilor asupra mai multor materii.

Astfel, la Liceul Naţional M. S. R. a binevoit a chestionà în clasa I din geografie, în a II-a de limba română, insistând foarte mult asupra ortografiei, în clasa a V-a de limba franceză, în a VI-a a examinat desemnurile şcolarilor, iar în clasa VII-a a făcut întrebări din fizică şi chimie. Acolo M. S. R. a fost întâmpinat de către Directorul liceului şi profesori, dela poartă, şi apoi salutat printr'un *Imn* de bună sosire, executat de corul elevilor. Măria Sa şi-a exprimat satisfacţiunea pentru progresul ce-au făcut şcolarii în muzică. Plecarea M. S. R. dela Liceu a fost salutată de strigăte de *ura!* repetate de câteva sute de şcolari.

Asupra plecării Alteţelor Lor Regale, din Iaşi, aceeaş foaie se exprimă astfel :

Primirea simpatică şi plină de iubire ce M.M. L.L. Regale Domnul şi Doamna au întâmpinat din partea Ieşenilor de toate clasele sociale, a spulberat sgomotele rău-voitoare ce au plăcut unor organe interesate să răspândească pe socoteala locuitorilor vechei capitale a Moldovei, sgomote cari puneau în îndoială simţimintele eminamente patriotice ale Românilor din Moldova.

M.M. L.L. Regale s'au putut încredință și de astă-dată, cu ocaziunea vizitei Lor în cetatea ilustră care a servit de leagăn Unirei, cât de mult trebue să conteze pe devotamentul și iubirea Ieșenilor, ca și a întregei Românii.

Suntem datori, de altă parte, să spunem că petrecerea Suveranilor noștri, în timp de aproape șapte zile, în mijlocul Iașilor, a fost pentru a doua capitală a României o adevărată sărbătoare, care lasă în inimile tuturor cele mai plăcute și mai frumoase impresiuni.

Iașii, din parte-le, comtează asemenea pe Suveranii lor, fiind siguri că în viitor ca și în trecut, vor află în M.M. L.L. Regale sprijinitorii cei mai aderenți, apărătorii cei mai puternici, în realizarea dorințelor și aspirațiunilor lor legitime și naționale.

Salutăm deci și acum la plecare, cu cel mai adânc respect pe M.M. L.L. Regale, urându-le călătorie bună și viață îndelungată, ca să vadă și să facă România înfloritoare, puternică, mare și respectată de toate națiunile Europei.

Trăească M. S. R. Principele Carol I !

Trăească M. S. R. Principesa Elisabeta !

Trăească România totdeauna liberă, neatârnată, una și nedespărțită !

Cu data de 22 Octombre, *Steaua României* mai scrie următoarele :

Primirea făcută Alteţelor Lor Regale la Iași, a fost fără contestație din cele mai călduroase. Faptul nu e de loc extraordinar, de oarece se știe că Suveranii României se bucur de unanima iubire și devotament al tuturor Românilor de prin toate punctele țărei.

Presa opoziției însă, a voit să dee călătoriei Suveranilor în Moldova un caracter politic, și aice ni se pare că foile opozante s'au păcălit nu se poate mai bine. *Timpul* reproduce după *L'Indépendance Roumaine* niște reflexii *sui generis* asupra acestei călătorii. Intre altele ziarul în chestiune vorbind despre călduroasa primire făcută în Moldova Alteţelor Lor zice :

„Opoziția moldovenească a ținut să accentueze că e hotărîtă să combată pe guvern, dar că nu lucrează ca guvernanții de astăzi, cari, când nu erau la putere amenințase persoana suveranului" etc.

Mișcarea Națională, organul fracțiunei, aliată astăzi cu conservatorii, fără să știe ceeace vor, vorbește prin numărul său de astăzi astfel :

„Aproposito de aceste reflexiuni ale ziarului Bacăuan, vom zice și noi că într'adevăr „multă cheltuială" se face cu aceste alaiuri . . . Când vine, câte-va zile, Domnitorul într'o urbă, se dezorganizează tot budgetul municipal ; așa bună-oară, în Iași, cheltuelile au să se urce la aproape 40.000 franci. Aceste cheltueli au să se resume, pentru Ieșeni, în nouă dări : căci budgetul nostru de abiă se echilibrase. Ei, cum voiți să se entusiasmeze bieții creștini, când știu că venirea Domnului trebue negreșit să le adauge mizeria ? . . .

Nu e așa D-lor dela *L'Indépendance Roumaine*, că ceeace spuneți dv. să potrivește ca nuca'n părete ?

Tot din *Steaua României* mai extragem :

Intre instituțiunile de învățătură vizitate de M. S. R. Domnul în timpul șederei sale în Iași, a fost și *Școala Comercială*.

Această școală a fost vizitată de M. S. R. în ziua de 23 Octomvre, la orele $10^1/_2$ a. m. Primirea făcută aici M. S. R. a fost foarte frumoasă. Pe ambele scări ale școalei erau așternute covoare de diferite desemnuri.

Pe un grilaj care despărțiă cele două scări fâlfâiă diferite decoruri. In antretul școalei se vedeă tablouri de diferite utilități. Ici citeă cineva pe un tablou *Donațiunea Stihi*, dincolo *Donațiunea Dimachi, Balasan, Daniel, Stamati*. La mijlocul antretului se balansa un glob terestru de o mărime respectabilă. In cancelaria școalei asemenea vedeă cineva pe păreți și mese diferitele donațiuni.

A. S. R. a fost primit dela scară de directorul școalei și salutat de elevi prin strigătele „Să trăiți M. Ta". A. S. R. a întrebat pe diferiți elevi din materie de contabilitate, care atuncea se predă : M. S. a rămas foarte mulțumit. După aceea M. S. R. Carol I, a întrebat pe Directorul școalei dacă localul e suficient, dacă școala are bibliotecă, care e personalul școalei. La plecare elevii școalei L'au salutat cu „*Vă urăm întoarcere bună în capitala Iași*" prezentându-i totodată un buchet de flori,

pentru care A. S. R. a mulţumit simpatic. Luându-şi ziua bună Principele a promis că va face oarecare *donaţiuni* şcoalei.

*

Ziarul umoristic local *Perdaful*, publică cu acest prilej o gravură litografiată, în care vrea să arăte că publicul ce a ieşit întru întimpinarea Suveranilor, de astă-dată, erà compus în cea mai mare parte de evrei, — lucru cu totul departe de realitate.

*

Una din serbările de samă ce au avut loc, cu ocazia vizitării Iaşului de către Suverani, a fost reprezentaţia de gală, dată la Teatrul Naţional, Duminecă în 19 Octombre, asupra căreia găsim o dare de samă curioasă în *Steaua României*, din 25 ale acelei luni :

Afişul seratei anunţà următoarele, zice acea foaie :

REPREZENTAŢIE EXTRAORDINARĂ DE GALĂ
DATĂ ÎN ONOAREA A.A. L.L. R.R. DOMNUL ŞI DOAMNA
DE SOCIETATEA DRAMATICĂ DIN IAŞI.

Aşà erà scris pe afiş, în fapt, însă, artiştii societari n'au luat nici-o parte la reprezentaţie, şi aceasta pentru rezonul foarte simplu că în piesa care s'a jucat, domniele lor nu au avut roluri.

Onorabila Administraţiune a teatrului, ce-i dreptul, rău s'a prea distins, în această ocaziune. Ideia de a juca opereta *Olteanca* a fost, după noi, o idee de două ori greşită :

Intâi pentrucă societatea noastră dramatică, fiind o societate constituită de lege şi subvenţionată de Stat, erà o datorie, — nu zicem de înaltă politeţă — ci o datorie imperioasă pentru membrii societari, pentru artiştii de întâia mână cari compun societatea, ca ei înşişi să ocupe scena şi să se reprezinte Suveranilor, în onoarea cărora au anunţat reprezentaţia.

In adevăr a fost ceva foarte incorect, foarte nepotrivit cu solemnitatea serbărei, de a se fi anunţat o reprezentaţie de gală în onoarea M.M. L.L. Regale, dată de cine? de *Societatea Dramatică*, şi în acelaş timp a pune în scenă o piesă care se joacă de artiştii, sau streinii societăţii, sau de artiştii cari sunt taxaţi de chiar societatea în a doua şi a treia categorie, iar primii artişti, forţa de căpetenie, cum am zice, care trebuia să animeze serata, să rămână în rolul de simpli spectatori.

A fost greşită, în al doilea loc, pentrucă astfel de reprezentaţiuni fiind totdeauna precedate de oarecare acte ceremoniale, precum : Imn, Tablouri, etc. ; aceste consumă neapărat un timp şi fac să întârzie reprezentaţiunea. De aceia, pentru a evità inconvenientul unei serate prea lungi, a nu ţineà lumea şi mai ales pe suverani, în acea atmosferă de fum şi colb inerentă teatrului nostru, se aleg de regulă, pentru asemenea ocaziuni, piese mici, un act mult două, destul să fie bucăţi de valoare şi mai cu seamă „bine executate".

Dar administraţiunea teatrală a chibzuit lucrurile de altfel ; a hotărît să se joace *Olteanca*, adecă trei mari acte, rău pregătite şi acele, şi care a fost rezultatul?

Spectacolul s'a întârziat până la o oră după miezul nopţei, publicul a fost inanimat, iar M.M. L.L. Regale, încă dela al 2-lea act, au părăsit sala teatrului, împreună cu o mare parte din public. In scurt serata a fost palidă, ca să nu zicem cu totul lipsită de succes.

Şi să nu ni se spună că Măria Sa Regală Doamna ar fi manifestat dorinţa să vadă *Olteanca*; căci această înaltă dorinţă, dacă în adevăr a existat, era uşor de îndeplinit, dându-se „*Olteanca*" în a doua reprezentaţiune.

Pentru reprezentaţia a doua, care puteà fi Marţi sau Miercuri, ar fi fost timp încă de câteva repetiţii, ceiace ar fi pregătit mai bine şi orchestra şi pe actori. Un exerciţiu pe scenă cu soldaţii, ar fi făcut ca defileul din actul al II-lea să nu semene a dezordine.

In sfârşit, fiindcă nici-un alt act ceremonios nu erà să aibă loc în acea seară, reprezentaţia ar fi început la ora obicinuită, şi Măria Sa Regală Doamna ar fi putut stà să asculte piesa până la fine, mai cu seamă că Măria Sa doreà s'o vadă jucată, nu sacrificată.

Ce să mai zicem oare despre Tabloul alegoric al serbărei? Prin alegoric înţelegem închipuirea unui obiect care deşteaptă în spiritul nostru ideia despre un alt obiect cu care cel d'intâi stă în relaţiune. A numi însă tablou alegoric o pânză întinsă în fundul scenei, pentrucă pe acea pânză sunt zugrăvite iniţialele C. E. încununate de o coroană este a nu-şi dà cineva samă de valoarea termenilor.

Vorbind în sensul autorităţei teatrale, atunci şi aşà numitul arc de triumf ridicat de comunitatea israelită în dreptul caselor Neuschotz şi pânzele cu care au fost pavoazate balcoanele teatrului, erau tot atâtea tablouri alegorice, de oarece şi pe acele a figurat iniţialele M.M. L.L. R.R.

Pentru a terminà vom face o mică întrebare: nu a găsit onor. Administraţiune a teatrului că dimensiunea afişelor cari anunţau reprezentaţia de onoare erà exagerată? Un afiş mic, cochet, tipărit cu îngrijire, nu ar fi fost oare mai potrivit cu ocaziunea, decât colosul, cu litere de un cot, şi încadrat în negru, ce am văzut atârnat pe zidurile oraşului? Credem că dà!, cu atât mai mult cu cât toată lumea ştie că estravaganţile în afişe de ordinar sunt întrebuinţate numai de trupele ambulante, ca reclame, pentru ca să atragă curiozitatea publicului.

Apoi după ce au fost şi disproporţionate şi nu la locul lor, se zice că s'ar fi plătit aceste afişe pentru lucru, ne mai pomenit până astăzi, 250 franci! Frumoasă treabă, halal!

Marţi în 21 Octombre s'a dat a doua reprezentaţie de trupa românească, tot în onoarea M.M. L.L. Regale, când s'a jucat piesa *Curcănăreasa*, comedie-vodevil în trei acte. Numai Doamna şi suita Sa au asistat la primele două acte.

*

Cealaltă foaie locală, *Stafeta*, organ al partidului liberal-naţional, scrie:

Ştirea despre sosirea suveranilor României la Iaşi, anunţată cu mai multe zile înainte, produse senzaţie în oraş, şi dejà din săptămâna trecută lumea ieşană se pregăteà să facă A.A. L.L. Regale o primire deosebită.

Spre a scurtà introducerea rezumatului, ce ne-am propus a face despre modul cum au fost Auguştii Oaspeţi primiţi în Iaşi, vom spune că ziua de astăzi, Vineri, se anunţase dejà de dimineaţă a fi o zi splendidă. Timpul cald, senin şi frumos a scos toată poporaţiunea de prin foburguri şi a adus-o prin centrul oraşului. Dela 12 ore încă stradele principale şi acele învecinate cu gara erau îndesate de lume şi circulaţiunea începù să devie anevoioasă.

Pregătirile pentru recepţia Alteţelor Lor Regale nu au lăsat nimic de dorit.

Gara erà splendid împodobită cu brazi şi stindardele tricolore şi pe lângă reprezentanţii şi întregul personal al tuturor autorităţilor civile, militare şi judecătoreşti, un imens public înăbuşise peronul de amândouă părţile şi împrejurimile.

Toate stradele principale ale oraşului erau splendid decorate cu stindarde tricolore, covoare şi ramuri de brazi şi în mai multe locuri pe la balcoane şi fereşti se aflau portretele Alteţelor Lor Regale, ornate cu flori, ramuri de brad, stindarde şi panglice.

Pe la trei ore fără un quart trenul domnesc, foarte frumos împodobit şi dus de locomotiva *Rândunica*, intră în gara Iaşi. Aci Suveranii descinseră din vagon în strigătele neîntrerupte şi entusiaste ale populaţiunei şi fură primiţi de Primarul oraşului, care oferind pânea şi sarea tradiţională, salută pe Auguştii Oaspeţi de bună venire.

In salonul de aşteptare Doamnele Ieşene cu buchete de flori în mână, încunjuraseră pe graţioasa noastră Suverană, care se arătă viu mişcată de călduroasa primire ce întâmpină şi mulţumi fiecărei Doamne prin câte un cuvânt afabil şi binevoitor.

Suindu-se în trăsură de gală, A.A. L.L. Regale au fost înconjuraţi de poporaţiune şi trăsura Domnească porni la pasul cailor în oraş, neputând decât cu mare anevoinţă înaintà din cauza mulţimei.

Pe tot parcursul dela gară şi până la Mitropolie, Suveranii Românilor au străbătut stradele în mijlocul aclamaţiunilor celor mai entusiaste. De prin toate părţile, dela toate ferestrele şi de prin toate balcoanele, mii de capete trimeteau Alteţelor Lor urările cele mai călduroase şi aclamaţiunile cele mai des repetate. Suveranii oboseau mulţumind tuturora în dreapta şi în stânga, şi părură viu mişcaţi de afectuoasa primire ce Li se făceà.

Dela Mitropolie Alteţele Lor au fost conduse tot în mijlocul ovaţiunilor entusiaste ale poporului până la casele d-lui Eugeniu Alcaz, din strada Română, unde Li s'au pregătit gazdă şi unde diferiţi reprezentanţi ai autorităţilor locale, care nu fuseseră la gară, li aşteptau.

Intr'un cuvânt, primirea a fost mai frumoasă decât se aşteptà şi pentru astă. seară oraşul se pregăteşte a face în onoarea A.A. L.L. Regale o luminaţie splendidă-

Plecarea Suveranilor avù loc în ziua de 23 Octombre, şi Ieşenii rămaseră frumos impresionaţi în tot timpul cât Ei l'au petrecut în fosta capitală a Moldovei, unde, se zice, erau dela început hotărîţi a stà mai multă vreme, dar trebile urgente ale Statului îi chemă mai curând decât ar fi voit la Bucureşti.

Cu prilejul inspecţiunii făcute în taberile dela Ţigăneşti şi Roman, Domnitorul Carol I, adresă trupelor următorul *Inalt Ordin de zi*, datat din Iaşi :

Ostaşi,

Concentrările şi taberile de instrucţie sunt, astăzi, principalul mijloc de a desvoltà şi de a dà tărie numeroaselor trupe ce organizaţia militară cere de a pune în acţiune. Printr'însele numai şefii superiori, de toată treapta, învaţă a cunoaşte şi a aveà de aproape, în mână, trupele ce comandă, şi iarăşi printr'însele trupa dobândind cohesiunea trebuincioasă, îşi câştigă prin contactul zilnic, dragostea şefilor, meniţi a o conduce la îndeplinirea datoriilor sale către patrie.

Ostaşi din trupele Ţigăneşti şi Roman!

Aţi avut ocazie să vă convingeţi înşi-vă de rezultatele dobândite în acest an ; şi mai cu seamă voi dorobanţi şi călăraşi, care deşi organizaţi numai semi-permanent, aţi ştiut, cu toate aceste, prin râvna şi silinţa ce aţi arătat, a vă înfăţişà întocmai cu trupele cele vechi, aţi dovedit că temelia puterei noastre armate este pusă, şi că ţara poate comptà pe instituţiunile sale militare.

Inainte dar pe această cale, şi Eu voi fi pururea mândru de a fi în capul vostru, precum am simţit cea mai vie satisfacţiune constatând în persoană, la diferitele exerciţiuri, marşuri şi manevre, adevăratul progres realizat, prin silinţele voastre.

Exprim dar şefilor şi trupelor domneasca Mea mulţumire, pentru zelul şi devotamentul ce au desfăşurat.

Dat în Iaşi, la 21 Octomvrie 1880.

CAROL.

CAPITOLUL XIV.

A unsprezecea venire în Iaşi a lui Carol I, deastădată ca Rege. Iuniu 1883.

Proclamarea Regatului Român şi încoronarea Părechei Domnitoare ca Rege şi Regină a României.

alorându-şi şi asigurându-şi dreptul de a se puteà ridicà din vasalitatea la care fusese supus atâtea veacuri, la independenţa şi la rangul ce i se cuveneà între ţările europene, şi Corpurile Legiuitoare proclamând acest drept în ziua de 14 Martie 1881, Statul nostru îşi luă noul său titlu de *Regatul României*, iar Suveranii săi, pe acelea de *Regele Carol I* şi *Regina Elisaveta*.

Toată suflarea românească, pătrunsă de meritul şi de rolul măreţ ce soarta îi păstrase, cum şi de viitorul ce o aşteptà, serbă cu entusiasm aceste fapte, iar Ieşenii, în special, căutară prin toate mijloacele a dà unei asemenea sărbătoriri toată splendoarea ce i se cuveneà.

Iaşul serbă dar în chip neobicinuit acest fapt patriotic şi, profitând de apropiata festivitate naţională de 10 Mai, se luară de Administraţia comunală, împreună cu toate autorităţile celelalte din oraş şi din înprejurimi, măsuri, ca să se deà o strălucire cu mult mai mare paradei care urmà să aibă loc în acest an.

Se hotărî în acelaş timp ca aceste serbări naţionale să dureze trei zile dearândul, adică în zilele de 10, 11 şi 12 Mai.

Programul întocmit în acest scop cuprinse următoarele dispoziţii, placardate în tot oraşul :

SERBAREA PROCLAMAŢIUNEI REGATULUI
DIN ZILELE DE 10, 11 ŞI 12 MAI 1881.

Noi Primarul urbei Iaşi, după înţelegerea avută cu autorităţile administrative şi militare din oraşul Iaşi, s'a statornicit următorul program, pentru serbarea proclamaţiunei Regatului :

I. Seara spre ziua de 10 Maiu se va oficià o rugăciune de privighere în toate bisericile din oraş.

II. Revărsatul zilei de 10 Maiu va fi salutat cu 101 tunuri.

III. Toate trupele din garnizoană cum şi garda orăşănească, vor fi înşiruite în ziua de 10 Maiu la 10½ oare dimineaţa, pe ambele laturi a stradei Mari, începând dela poarta Mitropoliei spre strada Lăpuşneanu şi Carol, cu drapele desfăşurate.

IV. Toate şcoalele secundare şi primare atât de băeţi cât şi de fete, cum şi acele private, sub conducerea directorilor sau a pedagogilor, vor fi aşezate în curtea Mitropoliei cu drapelele lor.

Asemenea toate corporaţiunile şi delegaţiunile altor societăţi din oraş, care vor voi a luà parte la această serbare, vor fi aşezate tot în curtea Mitropoliei, vis-a-vis de şcoli.

V. La 11 oare se va celebra în sânta Mitropolie un Te-Deum, la care vor asistà toate autorităţile civile şi militare, cum şi corpul Consular. In timpul Te-Deumului se vor trage clopotele dela toate bisericile din oraş, pe tot timpul cât vor sunà acele dela Mitropolie.

VI. După săvârşirea Te-Deumului, Domnul Prefect de judeţ, cu Domnul Comandant a trupelor, acompaniat de statul său major, împreună cu Primarul oraşului, vor trece la eşirea din biserică pe dinaintea şcolarilor, corporaţiunilor şi delegaţilor ce vor fi pentru a le felicità, apoi vor merge pe jos în strada Primăriei pentru a asistà la evoluţiunile militare.

VII. In urma acestor evoluţiuni militare, Domnul Prefect al Judeţului va primì în ospelul Prefecturei felicitările Clerului, Corpului Consular, ale tuturor autorităţilor civile şi militare din oraş, cum şi ale altor persoane private care ar dori a prezentà Domnului Prefect omagiile lor, pentru Maestăţile Lor Regele şi Regina.

VIII. In ziua de 10 Maiu începând dela 9 oare dimineaţa şi până după săvârşirea Te-Deumului, nu va puteà staţionà nici o trăsură în curtea Mitropoliei, pe strada Primăriei, nici pe strada Mare, decât începând dela poarta Mitropoliei spre Palatul Administrativ, în strada Baston şi Lozonschi.

IX. In seara de 10, 11 şi 12 Maiu tot oraşul va fi iluminat.

Două muzici militare vor cântà până la 12 oare de noapte, una pe piaţa Primăriei şi a doua în grădina Primăriei.

X. In ziua de 11 Maiu la 12 oare din zi toate trupele disponibile din garnizoană vor defilà pe platoul dela Copou, dinaintea D. Comandant al diviziei.

XI. In seara de 11 Maiu se va da un foc de artificie pe locul deschis, vis-a-vis de grădina publică dela Copou.

XII. In ziua de 12 Maiu începând de pe la 11 oare antimeridiane, se vor da pe piaţa Primăriei mai multe petreceri populare, în timpul cărora vor cântà bande de lăutari.

XIII. In seara de 12 Maiu se va da gratis o reprezentaţiune teatrală populară în Teatrul Naţional.

Şi într'adevăr, zilele hotărîte a fi serbătorite fură petrecute într'un entusiasm general, la care mic şi mare, sărac şi bogat luă parte, cu inima plină de cea mai vrednică şi nobilă bucurie pentru înălţarea patriei şi a conducătorilor ei, cari ştiură s'o conducă acolo, unde inima şi sufletul fiecărui român abià năzuià să se gândiască cu câţiva ani înainte.

In prima zi a serbărilor, locţiitorul de Primar al Iaşului, Ioan Ianov, (întru cât titularul se aflà bolnav), trimese Primului Rege al României, următoarea telegramă entusiastă :

Majestăţei Sale Regelui României,

Bucureşti.

Sire,

Astăzi, în ziua de 10 Maiu 1881, se deschide cea mai frumoasă şi înflorită pagină a istoriei României, căci astăzi se înscrie în ea cu litere neşterse cauza Mare a Neatârnărei şi a proclamărei Regatului Român, prin încoronarea Regelui şi a graţioasei noastre Regine.

Biserica Trei-Erarchi, restaurată.

Această regenerare a României pre cât o datorim patriotismului şi capacităţei bărbaţilor de stat care au condus destinele ei, pre atât mai mult bravelor noastre oştiri, care sub luminata conducere a Marelui Căpitan Domnul României Carol I, au putut prin sângele lor să redobândească vechile drepturi a României rătăcite prin întunecimea secolilor.

Din sângele şi virtutea Românilor a răsărit floarea neatârnărei, care a dat naţiunei puterea de a înpodobi astăzi fruntea Domniei cu Coroana de Rege.

Oraşul Iaşi care este totdeauna inima ideilor mari naţionale, vine prin umilitul meu organ să vă roage Sire, să primiţi ca să depun la treptele tronului Majes-

tăţei Voastre expresiunea sentimentelor lui de cel mai profund devotament şi călduroase urări pentru măreaţa zi a încoronărei Regelui şi Reginei României.

Facă cerul ca tronul Regal, care va fi deacum emblema Mărirei şi înflorirei statului Român, să fie pururea rezemat pe nestrămutatele temelii de iubire şi prosperitate a naţiunei Române, precum au fost întemeiate şi vechile tronuri ale Domniei.

Trăească Majestatea Sa Regele Carol I.
Trăească Majestatea Sa Regina Elisaveta.
Trăească România!

*

Serbările decurse întocmai după programul stabilit, şi în aceste trei zile bătrânul municipiu al Iaşilor se simţi cu totul întinerit şi plin de viaţă şi nădejde în viitor.

Reprezentaţia ce se dădù de Societatea Dramatică în Teatrul Naţional, în seara de 10 Mai, cu intrarea gratuită pentru populaţiune, se compuse din: un *Imn* ocazional, scris de Dimitrie Gusti, şi executat de corurile întrunite, ale Teatrului, ale Mitropoliei şi ale Bisericei Sf. Spiridon; şi piesele *Doi Ţărani şi cinci cârlani*, de Cost. Negruzzi, *Kir Zuliaride* de Vas. Alexandri şi episodul istoric al Moldovei, *Milian şi Dina*, scris de Gh. Asaky.

Tot atunci se împărţi în sala Teatrului şi următoarea compunere poetică, scrisă de Ioan Ianov:

10 MAI 1881.

Vino lira mea duioasă, vin acum de mă inspiră,
Ca se pot pe-a tale coarde un imn vesel a cântà;
Să-l audă tot Românul de ori unde el respiră,
Şi ca dintr'un somn de noapte spre zi mândr'a-l deşteptà!

Căci e zi de serbătoare, zi de glorie, mărire
Care falnic luminează preste neamul românesc,
Precum soarele din ceruri când apare 'n strălucire,
Reinvie tot pământul cu-al său foc dumnezeesc.

Alexandru şi cu Mircea, plini de glorii neuitate,
Cu coroanele pe frunte, ce prin secoli s'au păstrat,
Par'că vin măreţi prin umbre, cu oştiri nenumărate,
Să salute Domnul ţerii de noi **Rege Coronat**.

Şi Coroana pe-a Sa frunte este mai strălucitoare
Decât oricare Coroană ce-ar purtà un suveran,
Căci pe dânsa scânteiază strămoşeasca **Neatârnare**,
Pentru care-al nostru **REGE** s'a luptat ca brav oştean.

Multe zile de restrişte şi de suferinţă lungă
Goni barca soartei noastre printre valuri şi abis;
Insă cerul niciodată n'a voit ca s'o distrugă,
Ci, spre ţărmul mântuirii mândră cale i-a deschis.

Ca şi bunii şi străbunii ce-au luptat odinioară,
Fiii noştri voiniceşte pentru ţară au murit,
Iar din sângele lor sacru, din acea sfântă comoară,
A **Neatârnării**, mugur a crescut şi înflorit.

La zâmbirea **Neatârnărei**, sfânt isvor de'nsufleţire,
Care'nalţă şi strebate orice suflet românesc,
Suferinţele remase după secoli d'umilire
La al libertăţii soare, toate se tămăduesc.

Neatârnarea e un suflet ce re'nvie pe popoare
Şi le 'nalţă cu tărie l'al luminilor isvor;
Fără dânsa conştiinţa vestezeşte, cade, moare
In mormântul ignoranţei, al sclaviei urzitor.

Astăzi inima română e voioasă şi'nverzită
Ca şi bradul dela munte, care-i pururea-'nverzit,
Căci luceafărul măririi şi de zile înflorite,
De acum pe ceriul ţerii va luci neasfinţit.

Ioan Ianow.

După cum se vede partea ce luă Iaşul, la serbările pentru glorificarea marelui act de înălţare a ţărei şi de recompensare a primului ei conducător pe calea propăşirei şi a triumfului, în potriva tuturor piedicilor de orice ordin i s'ar fi putut pune în cale, fù din cele mai însemnate, şi noul orizon politic ce se deschideà ţării noastre, printr'o vrednică intrare şi participare în marele areopag european, umpleà de bucurie mai ales inimile Ieşenilor, cari aşteptau mult dela o nouă şi vrednică conducere în viitor a destinelor naţiunei întregi.

Restaurarea Bisericei istorice Trei-Erarhi, după impulsul Părechei Regale.

După diferite stăruinţi ale Ieşenilor şi făgăduinţele date în mai multe rânduri de Capul statului şi diferiţi miniştri, Camera legiuitoare fiind sesizată, acordă un credit de 300.000 lei, cu care să se poată restaurà cel mai însemnat monument istoric din câte a posedat Moldova, Biserica Trei-Sfetitele, sau Trei-Erarhi, fondată în anul 1639 de fostul Domn al Moldovei Vasile Lupu.

Cu executarea restaurărei proectate se însărcină de guvern pe Arhitectul francez Andrè Lecomte de Nouy, care condusese de asemenea şi restaurarea monumentalei biserici dela Curtea de Argeş, ajutat de Arhitectul român Gabrielescu, şi cu asistenţa unei comisiuni de supraveghere compuse din cetăţenii ieşeni Dimitrie Gusti, Scarlat Pastia şi Andrei Vizanti.

Ministrul de Culte şi Instrucţie publică V. A. Ureche, anunţând acest fapt Primarului Iaşilor, la 26 Martie 1882, cerù ca şi Primăria să contribuie la această operă, prin crearea unei pieţe vrednice de a pune în evidenţă „ilustrul monument al lui Vasile Lupu".

Primele dispoziţii ce se luară pentru începerea lucrărilor de restaurare fură mutarea din încăperile înconjurătoare a Bisericei Trei-Sfetitele a şcoalei preparandale „Vasile Lupu", şi apoi şi a şcoalei primare „Trei-Erarhi".

Şcoala „Vasile-Lupu" fù proectat mai întâi a se aşezà în vechea mânăstire a lui Duca-Vodă, Cetăţuia, din spre miazăziua Iaşului; dar după diferite socoteli, văzându-se că s'ar face prea mari cheltueli cu

amenajareà acelui locaş sfânt, fù mutată în alte clădiri provizorii, până ce, în 1891 i se destină un local propriu, în via foastă Pester, de pe dealul Copoului.

Asupra chipului cum s'a restaurat biserica Trei-Erarhi, în cursul anilor următori, şi a importantului sprijin şi donaţiunile ce a făcut Regele Carol I, şi Regina Elisabeta, pentru împodobirea strălucită a acestui sfânt locaş, vom mai vorbì în capitolele următoare ale acestei scrieri.

Primăria Iaşului şi-a făcut până în prezent datoria ce i se impusese, aceea de a desvăli împrejurimile marelui monument istoric, de clădirile, dughenile şi vechiul Han Turcesc, ce'l acoperea vederei publicului, renunţând la venituri şi proprietăţi a căror valoare trece de un milion lei. A mai cheltuit de asemenea peste un milion cu alte expropieri de pe aceiaşi stradă, pentru a o alinia şi a face ca monumentul să fie văzut cum se poate mai bine de toată lumea.

Partidul Opoziţiunei-Unite şi atacurile îndreptate înpotriva Regelui.

După multe lupte urmate în anii precedenţi între partidele politice ce'şi disputau consecutiv cârma statului, o puternică coaliţiune de oameni politici, din cari unii fruntaşi răzleţiţi din partidul liberal-naţional, se înjghebă, în unire cu mulţi membri ai partidului vechiu conservator, de sub şefia lui Lascar Catargi, dând formaţiune unui nou partid de luptă, numit *Opoziţiunea-Unită*, şi având scopul de a răsturnà cu orice preţ ministeriul compus din membri ai partidului naţional-liberal, de sub conducerea lui Ion C. Brătianu şi Const. A. Rosetti.

Această opoziţiune-unită îşi avù principalul sediu în Iaşi, şi, chiar cu începere dela 1 Ianuarie 1883, îşi creà un organ de publicitate zilnic special, având titlul *Pactul Social*, şi ca Director politic pe *George Mârzescu.*

Programul ce'şi afişà acest organ din primul său număr, conţineà mai multe puncte, dintre cari unele se ocupau de relaţiunile Iaşului cu Capul Statului.

Dintre acestea, de notat sunt cerinţele de a se *revizuì Constituţiunea*, adică „punerea în armonie a pactului nostru fundamental cu *Regalitatea*; a se stipulà în viitoarea constituţiune de Stat liber şi independent, că „*încoronarea Regilor să se facă, pe viitor, în oraşul Iaşi*, în biserica sfântului Neculai supranumit cel Mare, zidită de ilustrul, bravul şi nemuritorul Domn Ştefan cel Mare"; de a se *convoca în Iaşi Camerile de revizuire*, unde să-şi ţină şedinţele" etc.

Apoi, primul articol de fond al *Pactului Social* mai conţineà şi următorul paragraf:

Ne credem datori a reîmprospătà în memoria cetăţenilor jurământul pe care Măria Sa Domnitorul l'a săvârşit în ziua de 30 Iunie 1866, când Preşedintele Constituantei i-a prezentat Constituţiunea: *Jur de a păzi Constituţiunea şi legile poporului român, de a menţinea drepturile lui naţionale şi integritatea teritoriului.* Faţă cu acest jurământ, Domnul din 1866 este alesul poporului român, Moldova şi Valahia, şi nu alesul populaţiunei din Bucureşti; şi dar, în calitatea sa de depozitar al încrederei şi a drepturilor poporului român, Domnul din 1866, Regele din 1883, este dator de a vegheà la toate interesele poporului şi a pune astfel o barieră

învincibilă la interesele de partid ce le-ar aveà într'un moment dat, acei ce s'ar aflà în Capul puterei executive.

Din frazele citate se vede că partidul Opoziţiunei-Unite aveà cevà de desbătut cu prerogativele regale, şi prin aceasta se va explicà tonul ce'l ţine relativ la venirea Regelui în Iaşi proectată, în 1883, mai ales în scopul de a asistà la desvălirea şi inaugurarea statuei lui Ştefan cel Mare.

Drept aceasta, sub titlul de *Un pretext pueril*, găsim tot în primul număr al citatului organ, următorul articol :

In *Monitorul Oficial* No. 219, la rubrica Partea Neoficială, citim următoarele, cu data 24 Decembrie 1882.

„Preşedinţia Consiliului Miniştrilor.

M.M. L.L. Regele şi Regina deşi erau decise a petrece sărbătorile Naşterii Mântuitorului şi Anul nou la Iaşi, în urma, însă, a informaţiunilor primite dela autoritatea comunală de acolo, prin care se face cunoscut Guvernului că a fost silită a închide şcoalele din cauză de epidemie, au amânat plecarea Maiestăţilor Lor până la altă disposiţiune".

Să ne fie permis de a observa că motivul de „epidemie" cu care autoritatea Comunală a spăriat pe Maiestăţile Lor să nu vină să petreacă şi în mijlocul nostru Sântele Sărbători şi Anul Nou, nu ni se pare nici serios, nici real.

Ar fi făcut deci mai bine Preşedinţia Consiliului de Miniştri, să nu mai fi publicat prin *Monitorul Oficial* acest pretext pueril...

Apoi, în numărul său dela 11 Ianuarie, *Pactul Social* se ocupă iar de chestiunea venirei Regelui la Iaşi :

Vine, nu vine Regele?

In saloane, prin birturi, pe la petreceri, pe uliţe, oamenii se opresc şi se întreabă : Vine, ori nu vine Regele în oraşul nostru?

Se zice de unii, că Regele s'a hotărât să nu mai vină. Pentru ce?... Reticenţă din partea oamenilor bine crescuţi ; conjecturi varii din partea celor nărăviţi rău la gură. Unii, în ironia lor, merg până a zice că au sosit din Bucureşti o telegramă prin care se invită pe Consiliul Comunal ca cheltuelile dejà făcute cu preparativele de primirea Augustului nostru Oaspe, să fie trecute la paragraful „economiilor" comunale.

Alţii afirm că Căpitanii-Prefecţi din capul judeţului şi ai poliţiei oraşului, în inteligenţa lor politică şi prevederile lor în chestiunea cea mare a Orientului, ar fi dat a înţelege guvernului central, că Maestatea Sa, ar face bine ca să amâe sosirea Sa, până după victoria ce vor dobândi-o în alegerile comunale prefecţii-Căpitani...

In N-rul său din 10 Fevruarie 1883, *Pactul Social* revine asupra acestei chestii :

Alegerile s'au făcut şi Regele n'a vizitat încă oraşul nostru, după cum se auzeà prin cercurile înalte ale Bucureştiului. Arcul de triumf din strada Lăpuşneanu, cu care s'a cheltuit banii în zadar de Primărie s'a desfiinţat, plătindu-se încă alţi bani pentru stricarea lui. Trăsurile au fost astăzi împiedicate în circularea lor, de oarece erà pericol ca să nu cadă arcul de triumf pe capul trecătorilor.

*

Luptele politice din Iaşi se încordară mai ales în cursul lunei April, în vremea alegerilor pentru Comună, cari trebuiau să deà tonul rostului populaţiunei ieşene, — şi, când amestecul Administraţiei comunale şi a celorlalte autorităţi se pare că apăsà cumpăna reuşitei în favoarea guvernamentalilor, — membrii opoziţiunei-unite alergară

la ajutorul telegrafului, pentru a expedià M. Sale Regelui Carol I următoarea plângere, contra faptelor administraţiunei ieşene :

Majestăţei Sale Regelui României,

Bucureşti.

Ingerinţa Administraţiunii judeţului şi oraşului Iaşi în alegerile actuale, se practică pe scara cea mai întinsă şi fără sfială.

Prefecţii dirigueșc Comitetul electoral oficial, impun candidaturi pe care apoi le susţin prin puterile publice ce le sunt încredinţate. Bande formate din gardişti şi agenţi poliţieneşti intră în salele electorale, violează secretul votului, ameninţă pe alegători şi silesc chiar pe acei cari ştiu scrie şi ceti a le încredinţà scrierea biletelor de votare ; alte bande formate din funcţionari de toate ramurile se impun alegătorilor pentru a le scrie voturile. Unii alegători cari refuzau de a votà pentru candidaţii prefectoriali au fost cu violenţă expulzaţi din sala alegerilor. Ajutorul de Primar Ornescu, candidat prefectoral şi Şef Gardei Civice, a intrat în capul bandei în sala de alegeri şi deschizând ca Ajutor de primar o secţiune a colegiului al III-lea, a fost surprins falşificând tragerea la sorţi a biuroului provizoriu, prin punerea în urnă a mai multor bilete cu numele Costachi Caranfil, agent electoral al Administraţiei. Graţie acestei fraude numitul Caranfil a făcut parte din biuroul provizoriu, care au tolerat şi încuragiat violenţele şi ingerinţele administrative. Alegătorii pacinici au fost siliţi a se retrage, remânând în sală numai cei mai curagioşi cari, după ce au protestat înscris s'au retras şi ei.

Cu cel mai profund respect denunţăm Majestăţei Voastre aceste fapte care au pătat mai cu deosebire alegerile colegiului al III-lea şi pe care suntem gata a le dovedi, şi vă rugăm să ordonaţi o anchetă nepărtinitoare spre descoperirea adevărului şi urmărirea culpabililor.

Iancu Prăjescu, Alex. Mavrocordat, Constantin N. Suţu, Dimitrie G. Rosetti, Neculai Suţu, Tel. Ciupercescu, Dimitrie Anghel, Constantin Corjescu, Anastasie Drăghici, Neculai Drosu, Dimitrie Tacu, Theodor Bonciu, Iancu Corjescu, Doctor Teodorescu, Nicu Cazimir, G. Mârzescu, Ioan Folea, Alexandru I. Ghiorghiu Major Hazu, Anton Camban, L.-Col. Langa, Em. Negruzzi, George Tacu, Const. Turculeţ, Neculai Ioan, Vasile Pogor, Andrei Sadoveanu, Iancu Mihăilescu, Alex. Călimănescu, P. Ianculescu, Ştefan Ioanovici, Anton Iosepescu, Al. Cantemir, S. Chiru, Panaitescu, Ilie Ghiulea, Th. Ionescu, Enachi Aftanasiu, Al. D. Holban, Al. Neculau, I. Stamate, Dimitrie Alexandrescu, Melinte, C. Gheorghiu, Sandu Butman, Constantin Ivaşcu, Mihail Vasiliu, Ioan Ivaşcu, George Al. Lupu, Mihail Ivaşcu, A. Cotinescu.

Când se apropie serbarea zilei de 10 Mai, tot *Pactul Social* cu ton zeflemist, publică şirurile acestea :

Se vorbeşte că Primăria noastră ar avea de gând să facă mari părăzi şi *petrecanii* pentru prima aniversare a încoronărei Regelui.

Se vor face plimbări *cu masalale*, artifiţii, musici, etc., şi o reprezentaţie populară gratuită în Teatrul Naţional.

Toate pe spetele poporului suveran.

Desvălirea Statuei lui Ştefan cel Mare şi festivităţile relative.

La 3 Iuniu 1883 fù data fixată pentru venirea în Iaşi a Regelui Carol, având ca scop principal de a asistà la desvălirea Statuei equestre a lui Ştefan cel Mare, care urmă să se facă în ziua de 5 Iuniu.

Venirea aceasta trubuià să mai aibă şi deosebită importanţă, prin faptul că erà prima intrare în Iaşi a Capului Statului ca *Rege al României*, şi ca atare erà un motiv mai mult să i se facă o primire din cele mai impunătoare.

Cu tot spiritul supărat şi zeflemist al opoziţiunei-unite, majoritatea populaţiei ieşane căută să facă o primire cât se poate de vrednică Capului Statului, şi să deà toată strălucirea ce i se cădeà marei sărbători naţionale, în care se evocà figura şi amintirea celui mai însemnat Domnitor al ţărei Moldovei, Ştefan cel Mare, cărui poporul îi mai dà adesea şi titlurile de *Ştefan cel Sfânt* şi *Ştefan cel Bun*.

In acest scop Administraţia comunală, în înţelegere cu toate principalele autorităţi locale şi cu Comitetul pentru ridicarea Statuei, întocmi programa după care urmă să decurgă atât primirea şi găzduirea în Iaşi a Regelui Carol I, cât şi ceremonia desvălirei Statuei ridicate.

Această programă conţinea următoarele puncte :

I. In ziua de 3 Iuniu 1883 M. S. Regele soseşte la gara Iaşi, la orele 6 şi 30 minute seara.

M. Sa va fi primit şi salutat pe peronul gărei de Consiliul Comunal in corpore, dimpreună cu notabilităţile oraşului.

Primarul oraşului urând bună venire, va prezentà M. S. pâne şi sare.

M. Sa va merge la biserica Mitropolitană, unde va fi primit de P. S. Mitropolit şi înaltul cler.

Cu începere dela Arcul Academiei, pe ambele laturi ale stradelor se vor desfăşura toate şcoalele de băeţi primare, secundare, şcoala de Meserii comunală, şcoala Comercială, şcoala Technică şi acea Normală, cu stindardele lor.

Garda civică şi Armata se va desfăşura pe strade cu începere dela piaţa gărei.

M. Sa Regele va fi aşteptat în saloanele Palatului Regal, de Corpul magistraturei, Corpul profesoral, Corpul comercianţilor, Decanul şi Corpul advocaţilor şi de toate autorităţile civile şi militare.

II. In ziua de 4 Iunie la orele. . . . se va face primirea diferitelor delegaţiuni care vin din Capitală şi din judeţe. Consiliul Comunal va face onorurile acestei primiri la gara Iaşi.

La orele 3 se va ţineà o conferinţă istorică în Sala Universităţei, asupra lui Ştefan cel Mare, la care vor asistà :

a) D-nii delegaţi ai judeţelor şi ai comunelor.

b) D-nii Senatori şi Deputaţi ;

c) D-nii Studenţi ai Universităţei ; şi

d) Toţi DD. care anume vor fi invitaţi.

In seara zilei de 4 Iuniu vor aveà loc concerte de muzică militară la grădina publică, în grădina Primăriei, la grădina Barnoschi, în piaţa Primăriei şi dinaintea Bursei.

La orele 9 retragere cu torţii, de dinaintea Palatului regal, parcurgând stradele până la statuia lui Ştefan cel Mare.

III. Ziua de 5 Iuniu la revărsatul zorilor va fi salutată prin 21 lovituri de tun.

IV. M. S. Regele va porni dela Palat spre a asistà la serviciul divin dela Mitropolie la orele $10\frac{1}{4}$.

Toate autorităţile constituite vor asistà la acest serviciu divin.

La orele 11 toate şcolile primare şi secundare de băeţi, toţi studenţii Universitari şi D-nii delegaţi ai Judeţelor şi Comunelor, precum şi orice alte delegaţiuni se vor adunà în grădina publică dela Copou cu stindardele lor, de unde apoi la orele 12 fix toţi aceştia vor porni spre piaţa Palatului în următoarea ordine :

a) Şcoalele primare şi anume : 1. Şcoala No 1 şi 2 din Tataraş, 2. Şcoala No. 1 de pe Podul-Lung, 3. Şcoala No. 1 şi 2 din Sărărie, 4. Şcoala No. 1 şi 2 din Păcurari 5. Şcoala Adamachi şi 6. Şcoala No. 1 şi 2 dela Trei Erarchi.

b) Şcoalele secundare şi anume : 1. Gimnaziul Ştefan cel Mare, 2. Gimnaziul Alexandru cel Bun, 3. Institutele-Unite şi 4. Liceul Naţional.

c) Şcoala de Meserii Comunală, Şcoala Technică, Şcoala Comercială, Şcoala Normală Vasile-Lupu, Şcoala Artelor frumoase, Conservatorul de muzică şi declamaţiune, Seminarul şi Studenţii Universitari.

Cortegiul se încheie cu delegaţii judeţelor, comunelor şi celelalte delegaţiuni.

Muzica Gărzei în capul acestei defilări, va cântà în tot timpul marşuri naţionale.

Delegaţiunile Şcolilor de fete adunându-se în grădina Primăriei la orele 11, vor plecà de acolo la orele 12 şi un sfert, aşà încât să poată luà Capul cortegiului care vine dela Copou. Ordinea acestor şcoli de fete va fi următoarea :

1. Şcoala No. 1 din Tataraş.
2. Şcoala No. 1 şi 2 de pe Podul-Lung.
3. Şcoala No. 1 şi 2 din Sărărie.
4. Şcoala No. 1 şi 2 din Păcurari.
5. Şcoala No. 1 dela Barnoschi.
6. Şcoala profesională dela Sft. Sava.
7. Şcoala Centrală de fete.
8. Externatul secundar de fete.

Şcoalele private de fete cari ar voi să ia parte la acest cortej, se vor adresa la Primarul Comunei.

La intrarea în piaţa Palatului Administrativ, şcoalele vor fi primite de către D-l Dimitrie Gusti, Preşedintele Comisiunei serbărei de inaugurarea statuei, în capul Corpului D-lor Comisari de onoare şi se vor aşezà la locurile ce le sunt anume desemnate.

La orele 12 jum. toate persoanele invitate la această serbare trebue să se afle aşezate la locurile anume desemnate, prin biletele de invitaţiune, după modul şi ordinea ce li se va indicà de D-nii Comisari de onoare, anume însărcinaţi pentru aceasta.

Publicul care ar voi să asiste la această memorabilă serbare, este invitat de a'şi ocupà locul până la orele 12 jum. ; odată orele 12 jum. trecute, intrarea pe piaţa Palatului Administrativ va fi oprită şi un cordon de gardă se va aşezà acolo pentru menţinerea ordinei.

La orele 1 ş'un sfert M. Sa va ascultà rugăciunea ce se va

face în biserica Sf. Neculai-Domnesc, zidită de Ştefan-Vodă.

V. La orele 1 jum. I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, înconjurat de Inaltul cler, va face un serviciu divin pentru sfinţirea apei pe estrada ridicată lângă Statue, la care vor asistà delegaţiunile :

a) Corpurilor Legiuitoare ;

b) Inaltelor Curţi de Casaţiune şi de Compturi ;

c) Consilielor Judeţene, Comunei Capitalei, Comunelor de reşedinţă şi a Comunelor din localităţile unde au urmat bătăliile cele mai însemnate ale lui Ştefan cel Mare.

d) Corpurilor armatei ;

e) Academiei Române ;

f) Universităţilor din Bucureşti şi Iaşi.

VI. Pornirea Maj. Sale pentru a asistà la ceremonia inaugurărei statuei, va fi anunţată prin 21 tunuri.

La sosire, M. S. Regele va fi întâmpinat de I. P. S. S. Mitropolitul, de D-nii Miniştri şi de Comitetul Statuei ; iar toate corurile vor intonà Imnul naţional.

Majestatea Sa înconjurată de D-nii Miniştrii, de Comitetul Statuei, de Consiliul Comunal şi de Casa sa militară va luà loc pe extrada Regală.

VII. Serviciul divin terminat, musicile vor intonà rugăciunea militară, în sunetul tobelor.

VIII. M. S. Regele va da semnalul desvălirei statuei, care se va face de către patru plăeşi.

IX. In momentul desvălirei I. P. S. S. Mitropolitul va stropi statuia cu agheasmă ; trupele vor presentà armele, muzicele vor cântà Imnul ; 21 tunuri vor face acest moment solemn.

X. Inaintea începerei discursurilor, corurile vor intonà cântecul lui Ştefan cel Mare, după care, discursurile vor urmà în modul următor :

a) Delegatul Comitetului Statuei ;

b) Primarul Urbei Iaşi ;

c) Delegaţiunile Corpurilor Legiuitoare ;

d) Preşedintele Academiei;
e) Delegatul Universităţilor;
f) Reprezentantul societăţilor profesionale din Oltenia.

XI. După terminarea discursurilor, M. S. Regele va luà loc înaintea statuei şi va ordonà defilarea delegaţiunilor şcoalelor şi armatei.

Defilarea se va face în modul următor:
1. Şcoalele de fete.
2. Şcoalele de băeţi.
3. Delegaţiunile Judeţelor, Comunelor şi altele.
4. Garda civică şi
5. Armata.

Coroanele şi buchetele se vor depune de către fiecare Corp în momentul defilărei.

După ce se va terminà defilarea, solemnitatea se va încheà prin executarea cântecului Ostăşesc.

XII. Seara oraşul va fi iluminat şi focuri de artificii vor avea loc la Copou, la lumina unui soare electric.

XIII. In ziua de 6 Iuniu la oarele 9 a. m., pe platoul dela Copou M. S. Regele va distribui premiele concursului general de tragere la ţintă.

La 6 ore seara se va da banchetul în onoarea delegaţilor, la care Majestatea Sa va bine voi a luà parte.

Sara muzicele vor cântà pe pieţele şi în grădinele publice.

Comisiunea Serbărei: *D. Gusti, N. Gane, L. Negruzzi.*

*

Lucrările de înfrumuseţare şi decoraţiune a oraşului şi în jurul statuei, ce s'au făcut în vederea acestei serbări, fură numeroase, — şi din acestea cităm o parte, după relaţiile date de foile locale: In faţa statuei lui Ştefan cel Mare, puţin cam la stânga s'a ridicat un prea frumos Cort Regal, acoperit cu un baldachin de catifea roşie şi cu perdele de atlas albastru; sub cortul regal s'a aşezat tronul lui Ştefan cel mare săpat în piatră, şi care a fost găsit în satul Vânătorii, sub Cetatea Neamţului. Majestatea sa Regele a stat pe acest tron. La dreapta cortului Regal, drept în faţa statuei, tribuna oratorilor. De jur împrejurul statuei fură aranjate estradele, puţin ridicate de la pământ. Destinaţiunea acestor estrade, începând dela partea dreaptă şi încheind cu cea stângă fù: estrada damelor, estrada Curţilor şi Tribunalelor, estrada corpului Didactic, estrada Studenţilor universitari, estrada delegaţiunilor Comunelor, estrada delegaţiunilor Judeţelor şi estrada Consiliului judeţean Iaşi. In dosul cortului Regal fù estrada Corpurilor Legiuitoare, iar în faţă, în spatele statuei, estrada Inaltei Curţi de Casaţie. Intre estrade, în faţa cortului Regal, la spatele Curţei de Casaţie, fură aranjate mai multe bănci pentru notabilităţi. In dreapta şi în stânga statuei, în faţa Palatului, se ridică două tribune mari pentru public.

Incepând dela colţul format de strada Sf. Vineri cu strada Mare, prin curtea Palatului până la gangul central, şi strada Sf. Vineri până la poarta bisericei Sf. Neculai, fură aşezate catarguri mari, înpodobite cu drapele şi ghirlande, purtând inscripţiuni cu numele localităţilor unde au avut loc cele mai principale bătălii a lui Ştefan cel Mare, şi cu datele acestor bătălii. Aşà se pot citi pe aceste catarguri: *Orbici* 1457, — *Joldeşti*, 1457, — *Cetatea Albă* 1465, — *Chilia*, 1465, — *Baia*, 1467, — *Lipinţi*, 1470, — *Izvorul Apei*, 1473, — *Soci*, 1474, — *Telejna*, 1474, — *Vadul-Jorei*, 1475, — *Racova*, 1475, — *Grumăzeşti*, 1475, aceste aşezate în curtea Palatului.

Catargurile din poarta palatului poartă, cel din dreapta marca Municipiului Iaşi, şi cel din stânga Armele ţărei, cu inscripţiunea *Valea-Albă*, 1477; în strada Mare şi'n strada Sf. Vineri, *Scheia*, 1486, *Catlabuga*, 1488, — *Codrul Cosminului*, 1497, — *Năvălirea în Polonia*, 1498, — *Botoşani*, 1500, — şi câteva catarguri văduve de inscripţiuni, cu toate că victoriile lui Ştefan au fost mai numeroase.

*

După toate aceste pregătiri, urmară serbările hotărîte într'un chip aşà, că atât Iaşul şi Ieşenii, cât şi prea numeroşii oaspeţi veniţi din toate unghiurile ţărei, putură asistà, cu sufletele pline de încântare şi înălţare patriotică, la marea procesiune şi întreaga desvăluire a acelei festivităţi naţionale, cum rar se întâmplă în viaţa popoarelor.

Entusiasmul general se vedeà în fiecare moment şi în tot cuprinsul vechei capitale a Moldovei, şi fiecare asistent putù să simtă în sufletul său o adevărată mulţumire, că faptele străbunilor pot fi aşà de bine preţuite şi sfinţite, cum se proceda în acele clipe.

Relaţiunile asupra mersului acestor serbări, date de *Monitorul Oficial*, fiind cele mai complecte, vom urmà descrierea după ele:

Vineri, 3 Iunie, la orele $6\frac{1}{4}$ dimineaţa, M. S. Regele, însoţit de Miniştrii D. Sturdza, E. Stătescu, G. Chiţu şi Lecca, de Generalul Cernat, comandantul corpului II de armată, de General Fălcoianu, şeful statului major general, de Dr. Teodori, inspector general al serviciului sanitar al corpurilor III şi IV, de Prefectul Poliţiei Capitalei, de generalul Creţeanu, şeful casei militare şi de Adjutanţii colonel Greceanu şi maior Negel, a plecat cu un tren special din gara Cotroceni spre Iaşi.

La orele 7 p. m., trenul regal sosì în gara Iaşi. O primire din cele mai splendide adăstà acì pe Augustul Suveran. Toată populaţiunea oraşului, în haine de sărbătoare, se adunase la gară şi pe stradele cari conduceau la locuinţa pregătită pentru Majestatea Sa, şi urări nesfârşite salutară pogorârea din tren a M. S. Regelui. Generalul Racoviţă, Comandantul corpului IV de armată, cu ambii săi şefi de divizie, G-ral Anghelescu, comandantul corpului I, Inspectorul general al gardei civice, General Baroţi, Comandantul diviziei Dobrogea, D-nii Leon Negruţi, Primarul Iaşilor, Senatori şi Deputaţi ai judeţului, D-l L. Panopolu, Prefectul Poliţiei, Membrii Consiliului Comunal, toate notabilităţile societăţei ieşene, precum şi domnii ofiţeri delegaţi din partea corpurilor pentru inaugurarea statuei lui Ştefan-cel-Mare, întâmpinară acì pe Majestatea Sa. După ce Primarul oferì pâinea şi sarea tradiţională şi ură M. S. Regelui bună-venire în numele întregului oraş, Augustul nostru Suveran îi arătă că este fericit, cu ocazia serbărei naţionale care se pregăteşte, de a petrece câteva zile în mijlocul iubiţilor Săi Ieşeni. Majestatea Sa primi apoi, în salonul de aşteptare, cu mult gust decorat, felicitările asistenţilor. M. S. Regele trecù în urmă pe dinaintea frontului gardei de onoare aşezate pe peron; apoi M. S. împreună cu D-l ministru D. Sturdza, se suì în o trăsură de gală înhămată cu patru cai albi, şi în care fù invitat a luà loc şi D-l Primar; escortat de domnii Generali şi ofiţeri superiori aflaţi în Iaşi, se îndreptă spre biserica Catedrală, în sunetul clopotelor şi al muzicelor

gardei civice şi a tutulor trupelor ce erau înşirate pe strade, al bubuitului tunurilor şi aclamaţiunilor călduroase şi entusiaste ale populaţiunei. Pe tot parcursul cortegiului regal, unde erau înşirate toate şcoalele de băieţi primare, secundare, şcoala de meserii comunală, şcoala comercială, şcoala technică şi şcoala normală, cu stindardele lor, trăsura Majestăţei Sale erà acoperită de flori şi de buchete, ferestrele şi balcoanele înţesate de lume, care salutà cu iubire şi respect pe Augustul nostru Suveran; ghirlande şi arcuri de triumf, împodobite cu verdeaţă, se înălţau pe stradele sărbătoreşte împodobite, unde fâlfâia în toate părţile tricolorul naţional.

In uşa bisericei mitropolitană, I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, înconjurat de Inaltul cler, întâmpină pe Majestatea Sa cu crucea şi evanghelia şi'L însoţi în biserică, unde se cânta Te-Deum.

La eşire din biserică, M. S. Regele Se îndreptă spre casele domnului E. Alcaz, unde se pregătise locuinţa Majestăţei Sale, pe timpul şederei în Iaşi. M. S. Regele a fost primit la intrare de Domnul E. Alcaz. In saloanele elegante a acestei reşedinţe adăstau pe Majestatea Sa funcţionarii administrativi, judecătoreşti, civili şi militari in corpore, domnul Rector cu domnii Decani şi corpul profesoral al Universităţii de Iaşi, domnii profesori ai învăţământului secundar şi primar, domnii Epitropi ai Spitalului Sf. Spiridon, precum şi înaltele autorităţi şi diferiţi funcţionari.

La orele 8 seara, la prânzul M. S. Regelui au luat parte D-nii Miniştri cari însoţiau pe Majestatea Sa, domnul General Racoviţă, comandantul corpului IV de armată, domnul Primar al oraşului, domnul Prefect al judeţului şi domnul Prefect al poliţiei, şi alte notabilităţi, peste tot 30 persoane. Oraşul a fost splendid iluminat şi timpul cel mai frumos a favorizat această sărbătorească primire, în care orăşenii Ieşeni s'au întrecut spre a primi, în mod demn şi călduros, înalta vizită ce li se făceà de Augustul Suveran.

Sâmbătă, 4 Iunie, la orele 11 dimineaţa, M. S. Regele a mers de a făcut o vizită I. P. S. S. Mitropolitului Moldovei, care, înconjurat de Inaltul cler al eparchiei, 'I-a supus, faţă fiind architectul dirigent d-l Orăscu şi domnul architect Stamatopulo, planurile restaurărei bisericei catedrale.

Majestatea Sa a vizitat amănuntele acestei construcţiuni şi, luând şorţul, mistria şi ciocanul, a pus cheia bolţei clădirei. In urmă, Majestatea Sa a văzut magaziele cu materialul adus pentru construcţiunea Mitropoliei. Apoi, M. S. Regele a mers pe piaţa Palatului administrativ, spre a vedeà dispoziţiunile luate pentru serbarea dela 5 Iunie, precum şi la biserica Sf. Nicolae, zidită de Ştefan-Vodă, şi unde urmà a se face rugăciunea în ziua de 5 Iunie. La orele 12½, Majestatea Sa s'a întors la reşedinţa Sa.

La orele 2 după amiază, M. S. Regele a mers de a asistat la tragerea în ţintă de pe şesul Ţuţorei, ce să făceà de gradele inferioare trimise de toate corpurile de armată.

La sosire, Majestatea Sa a fost întâmpinat de domnul general Racoviţă, comandantul corpului IV, împreună cu cei alţi generali veniţi în Iaşi cu ocazia serbărei. In faţa pavilionului ridicat cu ocazia tragerei în ţintă se aflau aşezaţi pe două rânduri toţi domnii ofiţeri delegaţi ai

corpurilor, iar gradele inferioare erau în coloană pe plutoane; fiecare corp de armată, precum şi divizia Dobrogea, erau reprezentate prin câte un pluton. Majestatea Sa a tras 4 focuri în ţintă şi a urmărit cu interes progresele realizate. La orele 4½, M. S. Regele S'a întors la reşedinţă.

La orele 5½, Majestatea Sa a primit corpul Consular din Iaşi; iar la orele 6½ a urmat prânzul la care au luat parte I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, domnii Generali comandanţi ai corpurilor de armată, Principele Gr. M. Sturdza, domnul Primar al oraşului, domnul Preşedinte şi domnul Procuror general al Curţei de Apel şi mai multe notabilităţi, peste tot 30 persoane. La orele 8 seara, Majestatea Sa a onorat cu prezenţa Sa serbarea din grădina Copou, dată de comitetul societăţei de Binefacere, care este sub înaltul patronagiu al M. S. Reginei. Majestatea Sa a fost întâmpinat de Doamna Principesa Aglae Moruzi şi de Doamnele care compun comitetul societăţei. Majestatea Sa a luat parte la diferitele loterii cari se trăgeau cu scop de binefacere, a convorbit în mod graţios cu o mare parte din doamnele prezente; iar la orele 9¼ Majestatea Sa s'a întors la reşedinţa Sa. Aci a urmat o frumoasă retragere cu facle, după care M. S. Regele, în modul cel mai afabil şi în parte, s'a întreţinut cu domnii ofiţeri generali cari se aflau faţă. La orele 10½, Majestatea Sa S'a retras în apartamentele Sale.

Duminică, 5 Iunie, ziua serbărei Rusaliilor, M. S. Regele a mers, la orele 10 dimineaţa, spre a asistà la serviciul divin, care s'a oficiat de I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, înconjurat de Inaltul cler al Mitropoliei.

La sosire, M. S. Regele a fost primit de către domnii miniştri Sturdza, Stătescu, Chiţu şi Lecca şi de domnii Prefecţi al judeţului şi al Poliţiei; iar pe pragul bisericei, a fost întâmpinat de I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei cu Sfânta Evanghelie. După terminarea serviciului divin, la care erau faţă toate autorităţile civile şi militare, Majestatea Sa s'a întors la reşedinţă pe la orele 11½.

La ora 1 după amiază, M. S. Regele, împreună cu domnul ministru Sturdza, în trăsură deschisă, înhămată cu patru cai albi şi escortat de escadronul de jandarmi, a mers spre a asistà la Te Deum, care aveà a se oficià în biserica Sf. Nicolae-Domnesc, zidită de Ştefan-Vodă; trupele aflate în Iaşi cât şi garda civică, în ţinută de paradă, sub comanda domnului general Racoviţă, Comandantul Corpului IV de armată, erau aşezate pe ambele laturi ale stradelor cari duceau la piaţa Palatului Administrativ. Atât pe strade cât şi la ferestre şi pe balcoane, frumos împodobite cu steaguri, covoare şi ghirlande de flori, o imensă mulţime a salutat prin prelungite şi entusiaste strigări pe Regele în trecerea Sa.

Ajungând la biserica Sf. Necolai, unde fusese anunţat prin 21 tunuri, Majestatea Sa a fost întâmpinat de I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, de P.P. S.S. L.L. Episcopii de Argeş şi Huşi şi de Inaltul cler al Eparhiei. La această ceremonie au fost faţă domnii miniştri, domnii Preşedinţi ai Inaltei Curţi de Casaţiune şi de Compturi, înalţii funcţionari ai statului şi domnii ofiţeri generali. După terminarea slujbei religiose, M. S. Regele, împreună cu I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, precedat de domnul Prefect al poliţiei şi de Casa militară, şi urmat de domnii miniştri, de delegaţiunile corpurilor Statului şi de domnii ofiţeri ge-

nerali, S'a îndreptat pe jos spre piaţa Palatului Administrativ, unde se aflà aşezată statuia lui Ştefan-Vodă, lucrată de artistul Frèmiet, în bronz şi aşezată pe un piedestal de marmoră, care are bas-reliefuri reprezentând cele mai însemnate bătălii câştigate de Ştefan-Vodă. Aci M. S. Regele a fost primit de delegaţiunile Corpurilor Legiuitoare cu Preşedintele Camerei în cap, de domnul Primar al oraşului, de întregul Consiliu comunal şi de Comitetul statuei. După ce Majestatea Sa s'a urcat pe estrada regală, frumos împodobită cu steaguri şi ghirlande de flori, ce se aflà aşezată înaintea statuei, I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, înconjurat de înaltul cler, a făcut serviciul divin pentru Sânţirea apei.

Serviciul divin terminat, muzicele militare au intonat rugăciunea în sunetul tobelor; *iar M. S. Regele*, adresându-se către delegaţiunile corpurilor Statului care înconjurau estrada regală şi către poporul care erà înteţit pe piaţa Palatului Administrativ, a rostit cuvintele următoare:

Patru sute de ani au trecut; numele şi faptele lui Ştefan însă nu au pierit.

Ca o stea lucitoare ele ne-au condus prin primejdiile care adese-ori au ameninţat ţările surori. In momente grele ele ne-au dat tărie; în timpuri de lupte şi de nevoe, credinţa în viitor, rezemată pe un trecut istoric, în care oştirile lui Ştefan au înfrânt pretutindeni pe duşman, s'au înscris pe steagul lor isbânzile vestite dela Baia, Racova, Valea-Albă, Dumbrava-Roşie şi multe alte fapte strălucite.

Privim dar cu dragoste şi admiraţiune pe eroul Moldovei, care este fala şi podoaba Românilor şi care, împreună cu Mihai Viteazul, a întemeiat renumele armelor noastre, redeşteptate pe câmpiile din Bulgaria.

Numele seu, care a avut un puternic răsunet în toată lumea creştină, care a fost spaima vrăjmaşului, străluceşte încă astăzi şi a rămas adânc întipărit în inima fiecărui Român.

România recunoscătoare ridică dar, în a doua sa Capitală, acest monument în amintirea faptelor mărețe cu care Ştefan-Vodă a împodobit istoria naţională, în frumoasa epocă a reînvierii virtuţilor resboinice, ca semn că vitejia nu se stinge niciodată la un popor care a stropit cu sângele său moşia strămoşească, pentru a'ş păstrà existenţa şi a cuceri neatârnarea sa.

Cadă acum vălul care acopere chipul acestui mare Domn şi Căpitan, şi jurăm în faţa monumentului seu, că, în împrejurările grele, vom fi d'a pururea strânşi uniţi, având numai un singur gând, un singur simţimânt: fericirea scumpei noastre patrii, pentru care trebue să fim gata a face orice sacrificii şi pe care Cerul s'o ocrotească în toate primejdiile.

Atunci vălul, care acoperea statuia lui Ştefan-cel-Mare, a căzut; trupele prezentară armele, muzicele intonară Imnul naţional şi în acelaş moment se dete salve de tunuri; iar asistenţii, adânc mişcaţi de cuvântul regesc, care fusese în fiecare moment acoperit de urări nesfârşite, salutară cu strigăte entusiaste imaginea eroului.

După aceasta Majestatea Sa adăugă:

INCREDINŢEZ IAŞILOR, LEAGĂNUL UNIREI, ACEASTĂ STATUE, IMPREUNĂ CU DOUĂ TUNURI UDATE CU SÂNGELE PREŢIOS AL GENERAŢIUNEI PREZENTE, SPRE A LE PĂZI CA UN SFÂNT ODOR, IN ONOAREA NEAMULUI ROMÂNESC.

Indată toţi asistenţii acestei mărețe serbări au răspuns cu strigăte nesfârşite: *Să trăiască Regele României!*

Apoi Dl. *Nicolai Gane*, Delegatul Comitetului statuei, a ţinut următorul discurs:

Sire,

Sunt patru-sute de ani dela Domnia lui Ştefan cel Mare până în zilele de astăzi, în care timp poporul român a trecut prin lungi şi grele încercări. Insă temeliele Statului nostru aşezate de marele Domn au fost destul de tari, pentru ca edificiul clădit pe ele să steă neclintit în picioare şi să lupte în contra asprimei furtunilor ce îl au împresurat. Intr'adevăr, nici unul dintre Domnii noştri trecuţi n'a fost mai ager, mai neobosit, mai adânc prevăzător în apărarea şi întărirea neamului nostru ca El, nici unul n'a avut o domnie mai lungă, nici unul n'a ştiut să adune şi să înarmeze ţara întreagă sub steagurile sale şi să o ducă din biruinţă în biruinţă în contra duşmanilor înconjurători.

„Patruzeci şi şapte de ani a stat necontenit în resboaie, osteneli şi neodihnă. zice cronica română; eră întreg la minte, nelenevos, unde nu cugetai acolo îl aflai, şi unde eră nevoe însuşi se vâră, pentru ca văzându-l ai lui să nu îndărăpteze; de aceea rar resboi de nu biruià."

Bătăliele dela *Baia, Racova, Lipinţi, Valea-Albă, Scheea, Codrii Cosminului, Catlabuga, Botoşani* şi altele multe, sunt atâtea fapte de arme strălucite în cari s'a învederat geniul militar al lui Ştefan. Sub puternica îmboldire a acestui geniu şi la lunga ispită a resboaelor ce a susţinut, s'a format în juru-i o sumă de căpitani de frunte, precum: Şendrea, Arbore, Movilă, Tăut, a căror nume sunt păstrate de istorie şi a căror urmaşi îi regăsim şi astăzi între familiile noastre pământene. Dar în acelaş timp, El a dat probe şi de înalte capacităţi politice, căci în tot cursul Domniei lui a ştiut să împiedice orice coaliţie între numeroşii săi duşmani, astfel că rând pe rând s'a luptat în contra lor şi rând pe rând i-a biruit. Insă nu numai cronicarii şi istoriografii români, ci însuşi acei streini sunt unanimi a arătă că Ştefan-Vodă a fost unul dintre cei mai viteji Domni creştini, fiindcă a ştiut, cu un popor mic, să săvârşească fapte mari şi să ridice cele întâi stavile, în contra cărora s'a spart valul cotropitor al Turcilor.

După vestita bătălie dela Racova, unde Turcii au fost distruşi cu desăvârşire, s'a celebrat un Te-Deum în catedrala Romei, de către capul bisericei apusene, care a dat învingătorului Domn titlul de *apărător al creştinătăţei.*

Iată dar că după patru-sute de ani poporul român, care a cules roadele faptelor mari săvârşite de dânsul, 'i a ridicat spre glorificare acest monument comemorativ, la care au contribuit cu o dărnicie patriotică toţi Românii fără osebire, mare şi mic, bogat şi sărac; căci nu există suflare românească care să nu cunoască numele lui Ştefan, nu există colţ de ţară unde să nu se găsească vreo urmă amintitoare despre dânsul. Istoria lui e scrisă pe zidurile bisericilor noastre, pe numeroasele câmpii unde a curs sângele vitejesc, şi transmisă din generaţie în generaţie, a pătruns prin pătura veacurilor până la vetrele plugarilor noştri de astăzi, în a căror închipuire figura lui Ştefan a luat proporţiele fantastice ale unui erou legendar.

Cu drept cuvânt dar putem zice că el a fost sufletul de viaţă al neamului românesc, întemeietorul stăpânirei noastre asupra frumoaselor câmpii dunărene, dela munţi şi până la mare, că fără dânsul, fără sfântul şi marele Ştefan, pe care Dumnezeu par'că anume ni l'a trimis în ora de cumpănă, cine ştie ce soartă ar fi avut încercata noastră patrie!

Ziua de astăzi este deci o mare serbătoare pentru noi Românii, căci astăzi ţara întreagă plăteşte umbrei lui Ştefan tributul său de recunoştinţă.

Astăzi este ziua aleasă în care avem fericirea a vedeà chipul imortalizat prin bronz al *Marelui-Ştefan*, acelui care a pus cu nestrămutare temeliele Statului român, care a domnit patruzeci şi şapte de ani, a câştigat patru-zeci de biruinţi şi a zidit patru zeci de biserici, faţă în faţă cu întâiul Rege al Românilor, care a pus ultima piatră, cheia bolţei, care a cucerit independenţa şi a aşezat pe fruntea sa şi a ţărei Coroana Regală.

Astăzi, zic, avem fericirea a vedeà aici, împrejurul acestui monument, între numeroşii oaspeţi adunaţi din toate unghiurile ţărei, pe urmaşii, pe strănepoţii luptătorilor dela *Baia*, dela *Scheea*, dela *Racova*, dela *Codrii-Cosminului*, dându-şi mâna frăţeşte cu luptătorii dela *Rahova*, dela *Griviţa*, dela *Plevna*, dela *Smârdan*, viteji şi unii şi alţii, căci cu sângele lor vărsat au pecetluit şi sfinţit neatârnarea ţărei noastre.

Statuea lui Ştefan cel Mare.

Nu poate dar să fie pentru noi Românii o zi mai frumoasă decât aceasta de astăzi, în care vedem trecutul istoriei noastre închegându-se cu viitorul, şi în care ni se deşteaptă credinţa că, sub augusta conducere a M. S. Regelui, România va merge şi mai departe pe calea de prosperitate ce îi este deschisă.

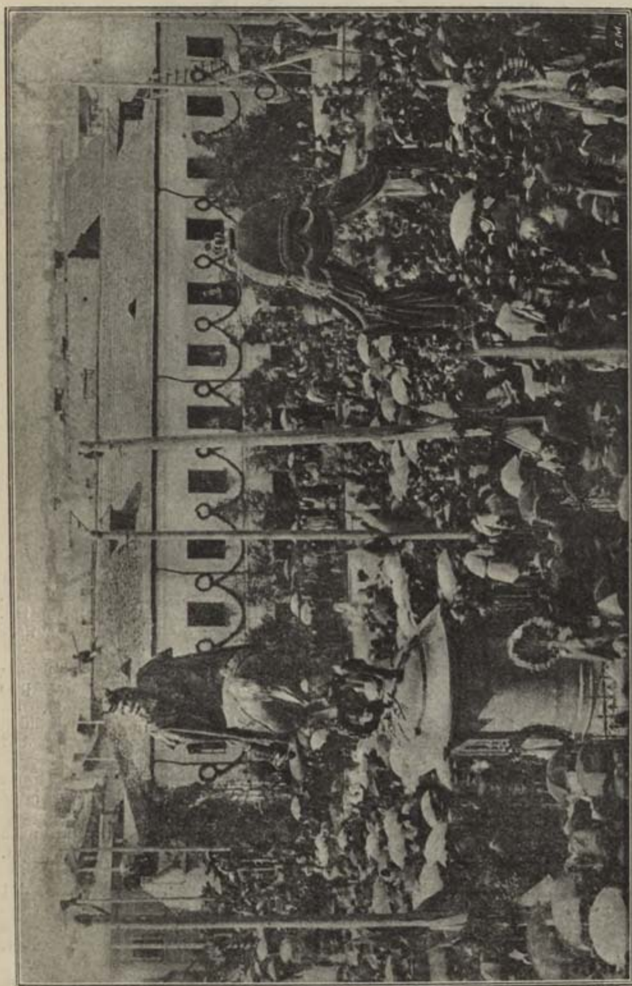
Cu inima sus să strigăm dar:

Trăească în veci memoria sfântului şi marelui Ştefan-Voevod!

Trăească M. S. Regele Carol I şi M. S. Regina Elisabeta!

Trăească România!

După Nicolai Gane, Primarul Iaşului *Leon Negruzzi*, rosti următoarele frumoase cuvinte:

Vedere dela inaugurarea Statuei lui Ştefan cel Mare.

Sire,
Domnilor,

Bătrânul Iaşi, acea urbe care, în abnegarea sa patriotică, a aruncat însă şi podoabele sale în Milcov, pentru a clădi cu dânsele puntea de Unire între provinciile surori, vă salută cu mişcare şi fericire astăzi în zidurile sale. Este o zi mult însemnată în analele istoriei noastre, această zi în care chipul de bronz al marelui Domn Ştefan, ridicat în faţa Palatului, în care un parlament patriot a proclamat Unirea, se descopere de un Rege, cel dintâi al României, înconjurat de reprezentanţii întregei ţări. Mărirea cea nouă desveleşte mărirea cea veche, după patru dureroase veacuri !

Astăzi patru lungi şi grele veacuri sunt uitate. Coroana istorică a lui Ştefan Domnul şi Coroana eroică a lui Carol Regele, se pare că se contopesc în simţul nostru întru una singură mare şi strălucită Coroană, aceea a bărbăţiei, a puterei de traiu şi a iubirei de moşie a neamului nostru românesc.

Sire, oraşul Iaşi, nu a fost adevărata Capitală a ţării lui Ştefan, nu este nici Capitala Regatului ; totuşi în Iaşi se ridică, cu ajutorul tutulor Românilor, statua înţeleptului şi viteaz Domnitor, — şi Rege, Guvern, Parlament, Inaltele Corpuri ale Statului, Trimişii tutulor ţinuturilor şi oraşelor, mulţime de Români veniţi din îndemnul inimei, se adună la măreaţa serbare, precum Iaşii nu au mai avut. Cum dar nu am fi mândri? Cum dar nu am crede noi, fii Iaşilor, că vechiul nostru oraş nu are o foarte mare însemnătate naţională? Cum nu am simţi că toată suflarea românească îi recunoaşte cu dragă inimă acea însemnătate? Suntem, Sire, din tot sufletul recunoscători Majestăţei Voastre. Vă mulţumim, Români, din toată inima ; iar dorinţa noastră cea mai scumpă este ca leagănul Unirei ţerilor surori să fie leagănul Unirei între Români, în simţire, inimă şi fapt. Să trăiţi !

Indată după Primar, *C. A. Rosetti*, Preşedintele Camerei Deputaţilor, luând cuvântul în numele Corpurilor Legiuitoare, a vorbit următoarele :

Poporul întrunit la 1456, în câmpia dreptăţii dela Suceava, a proclamat pe Ştefan Domn al Moldovei.

Astăzi, în 1883, Parlamentul ţărei, înconjurând pe M. S. Regele Românilor, are fericirea d'a luà parte la apoteosa celui mai mare Domn al neamului nostru.

Eroul Moldovei a fost Domnul tuturor Românilor ; ori unde este o suflare românească memoria Lui vie se păstrează.

In timpul unei domnii de patru-zeci şi opt de ani, în mijlocul unor lupte necurmate ş'atât de mari, încât străinii uimiţi credeau că, cu toată virtutea lui, va peri poporul moldovan ; în veselia biruinţelor strălucite ca şi 'n mijlocul înfrângerilor trecătoare — care desvăluiau şi mai bine darurile marelui Căpitan ş'ale poporului — braţul şi mintea lui Ştefan n'au ostenit un singur moment ; şi pentru ce aceasta?

Fiindcă ideea ce-l conducea erà salvarea neamului său ;

Fiindcă credinţa ce-i da puterea erà, că poporul român, păstrând conştiinţa marei misiuni ce are ginta latină dela Dunăre, îşi va strânge rândurile din ce în ce mai mult şi mai tare, şi că astfel de sigur triumfător va fi.

Dacă pentru a face un om mare, este d'ajuns o singură mare calitate pusă în serviciul unei idei înalte, Ştefan întrunea mai multe calităţi demne de măreţul, de românescul său ideal.

Viteaz între cei mai viteji, erà în acelaşi timp prudinte. Cutezător, dar tot odată şi prevăzător, el ştià să găsească, în mijlocul înfrângerii, elementele unor noi biruinţi. Caracter arzător şi resboinic, dar şi bărbat de Stat profund, el ştiù să dea cu ultimu'i suspin, sfatul suprem care a salvat ţara şi a făcut, după trecere de secoli, din scumpa'i Moldovă, regatul român de astăzi.

Lungă a fost noaptea care ne-a despărţit de zilele luminate, de strălucirea faptelor sale.

Amare şi cumplite au fost încercările prin care a trecut de atunci naţiunea română ; dar ea nu încetă d'a urmări idealul ce se întrupase în marele său Domn, după cum s'a fost întrupat în urmă în Viteazul Mihai ; astfel, când ora sună, Românii recâştigară în puţinii ani mai tot timpul perdut.

Sunt patru secoli decând Românii au dorinţa d'aşi îndeplini datoria patriotică care-i întruneşte astăzi în vechea cetate a lui Ştefan. Până când însă semnele timpilor de restrişte nu s'au spălat în sângele generos, vărsat pe câmpiile Bulgariei; până când luptătorii dela Plevna şi Vidin supt conducerea M. S. Regelui Carol nu dovediseră celor necredincioşi că sunt demni urmaşi ai eroilor dela Baia şi Racova, învederat este că naţiunea se temea că nu se va puteà să prezinte omagiile ei marelui Domn şi apărător al creştinătăţii, al civilizaţiunei, într'un mod demn de el şi de dânsa.

Astăzi numai, când cele două ţări odinioară trunchiate, sunt reîntrupate şi dreptul renume al Românilor este restabilit, putem veni cu toţii, Rege, oşteni, popor, să zicem sufletului Marelui Domn:

Urmaşii tăi, Ştefan, Te salută cu recunoştinţă, cu iubire şi cu credinţă!

Poporul român din Moldova cântă în doinele sale:

Ştefan, Domnul cel mai mare,
Seamăn pe lume nu are
Decât numai mândrul soare.

Şi lumea toată zice:

Ştefane! ca soarele luceşti, dar tu vezi cu fericire că semen ţie este poporul care te-a născut.

Binecuvintează dar Ştefane, pe poporul şi pe oştenii tăi de astăzi cari, cu iubire şi cu mândrie, aţintă în acest moment ochii lor asupra Ta ş'asupra Regelui, care a dovedit că te cunoaşte şi că pe aceeaşi cale merge.

Binecuvintează lucrarea poporului român în urmărirea cugetărilor Tale patriotice, şi insuflă-ne pe calea cea mare şi spinoasă a viitorului, pe care vezi că plecarăm pentru a merge.

Şi ca semn de legământ în faţa ţărei depun la picioarele ţărei tale, în numele Senatului şi al Adunărei deputaţilor Regatului român, aceste două cununi.

Naţiunea întrunită prin reprezentanţii săi, vă binecuvintează şi pe voi, fraţi Ieşeni, pentru că i-aţi mai dat şi această zi de fericire şi de ridicare a sufletelor.

Aci, în faţa acestui chip al marelui vostru şi al nostru Domn, în faţa acestui altar rădicat spre amintirea biruinţelor sale, în mijlocul acestei vechi Capitale, pururea în fruntea aspiraţiunilor patriotice, să ne legăm a remâne totdeauna credincioşi şi stăruitori în a lucrà, prin toate mijloacele, pentru dreptate, pentru libertate, pentru luminarea şi întărirea naţiunei române, una şi nedespărţită.

Trăească România!

Trăească M. M. Lor Regele şi Regina Românilor!

Urmară apoi discursurile următoare, după ordinea stabilită de Comitetul diriguitor:

Discursul Preşedintelui Studenţilor universitari din Bucureşti:

Majestate,
Domnilor,

Zi măreaţă pentru toţi Românii, zi de falnică aducere aminte a trecutului, zi a manifestărei conştiinţei naţionale, noi reprezentanţii Societăţei studenţilor universitari *Unirea* din Bucureşti, te salutăm cu respect, te serbătorim cu entusiasm, căci tu ne redai turnată în bronz imaginea celui mai mare Domn al Moldovei.

Neîncăpută între hotarele scumpei Moldove, fala neamului lui Ştefan ca o mireasmă aleasă s'a respândit în toată lumea, a uimit pe toţi, a împlut de bărbăţie pe toţi aceia pe care restriştea soartei 'i slăbise.

Din mintea lui scăpărau ideile politice generale; din gura lui cuvintele prefăcute în tunete resunau peste câmpii, înflăcărând pe puţinii dar vitejii săi soldaţi; din braţul lui isvorà acea putere uriaşă care a schimbat fiecare colină într'o cetate tare, pe fiecare moldovan într'un gigant.

Aproape o jumătate de secol a umplut lumea cu vestea faptelor sale.

Încarnare sublimă a Moldovei, 47 ani de a rândul a fost inima şi gândirea ei.

Leon Negruzzi.

Alături cu Mihai Viteazul, având deasupra pe nemuritorul Traian, părintele naționalității române, Ștefan reprezintă în marele panteon național al Romanilor, pe Domnul treaz la fiecare moment, care călare pe cal, cu paloșul gata de apărare, a doborât pe toți vrăjmașii țărei sale.

Poporul l'a numit sfânt, căci sfânt este tot omul care moare pentru patrie. Inaintea acestui mare sfânt al Românilor, noi ne închinăm cu entusiasm.

Da Ștefane, ivindu-te azi în mijlocul nostru, fă ca bărbăția ta să ne cuprindă. Iar noi ca prinos de admirațiune pentru Marele sfânt, ne vom sili pentru mângâerea lui, să'i redăm Moldova dela 1500.

Discursul lui B. P. Hașdeu :

Sire,

Cetățeni,

La această serbare națională, la această conspirațiune a spiritelor din toate unghiurile pământului românesc, nu puteà să nu resune sus și tare o Voce din partea Olteniei, nu, căci din cele trei cătuni care compun marea comună română, vechiul Banat al Craiovei este vatra satului.

Acolo, prin Oltenia, a venit împăratul Traian, dela care se desfășură trecutul nostru național ; acolo, în Oltenia, a pus primul picior Regele Carol, cu care se deschide viitorul nostru, trăgând din nou cu plugul pe brazdele străbunului Traian.

Și mai ales când e vorba de Ștefan cel Mare, puteà oare să tacă însuși leagănul eroismului românesc ? Cuibul lui Alexandru Basarab, dinaintea căruia tremurau Ungurii și Tătarii ; cuibul lui Vladislav Basarab, cel dintâi învingător al Turcilor ; Cuibul lui Mircea și a lui Mihai !

Oltenia se cheamă „România-mică" ; da, e mic prin întindere, dar e mare prin vigoare, prin virtute, prin vivacitate, acel colțișor de unde, când neamul românesc părea în agonie, a tresărit Tudor Vladimirescu și ne-a rechemat la vieață, curățind aerul național de miazmele Fanarului.

Dar legătura între Oltenia și Ștefan cel Mare e și mai intimă. Pentru a arătà această strânsă și dulce legătură, m'a trimis aici Corpul profesoral din Craiova, m'a trimis școala Olteniei, și m'am grăbit a primi cu fericire o asemenea misiune, căci dacă astăzi toții Românii resimt un singur dor, un singur cuget, o singură bătaie de inimă, dacă nimic nu se mai poate despărți de acuma înainte, este că școala prin istorie, iar poporul prin școală a învățat unirea națională.

Ștefan cel Mare, gloria neamului românesc și una din stelele cele mai strălucite ale gintei latine, erà fiul unui Bogdan-Vodă, ucis la 1454 de către un rival al său numit Petru Aron.

In intervalul celor doi ani cât a domnit Petru Aron, ce se făcea oare cu Marele Ștefan, rămas fără tată ? Unde va fi fost adăpostit el dinaintea urgiei acelui ce-l ucisese pe tatăl său și'i răpise tronul ?

Iată ce ne spune cronica lui Urechiă, supt anul 1456 :

„După doi ani a domniei lui Petru Vodă Aron ridicatu-s'au dela Țara Munteească, Ștefan Vodă, feciorul lui Bogdan Vodă, cu mulțime de oaste muntenească". Petru Aron a fost strivit, iar Ștefan a devenit Domn al Moldovei.

Acest refugiu în țara Muntenească și ajutorul căpătat dela Munteni rămâneau până acum o enigmă ; Domnii cei detronați și copii lor fugeau în străinătate ca să-și caute un adăpost, numai acolo pe unde aveau amici devotați, cuscri sau neamuri. Ei bine astăzi enigma se limpezește, căci fântânele istorice ne permit a constatà că... mama lui Ștefan cel Mare erà olteancă.

Intr'un crisov dela 9 Iulie 1466, făcând mânăstirii Probota mai multe donațiuni, Marele Ștefan zice :

„Pentru sufletul tatălui nostru Bogdan Vodă şi pentru sufletul mamei noastre Maria", prin urmare, mama eroului se numeà Maria. Dar Ştefan mai aveà o soră numită tot Maria; apoi din nevestele sale succesive, trei au purtat aceleaşi nume.

Pentru deosebire, mama Domnului erà cunoscută în popor ca olteancă. In pomelnicul dela mânăstirea Bistriţa, descoperit prin neobositul zel al D-lui D. Sturza, se pomeneşte foarte lămurit pe Ştefan Vodă, fiul lui Bogdan Vodă şi pe mama sa olteanca.

Ştefan cel Mare erà Moldovan prin tată, Oltean prin mamă! O eroină, de care trebue să se făleascã în veci Valea Oltului. Cronicarul Neculcea zice, înregistrând o legendă din gura poporului, că Ştefan Vodă cel Bun, bătându-l Turcii la Răsboeni, a mers să intre în cetatea Neamţului, şi fiind mama sa în cetate, nu l'a lăsat să intre şi i-a zis că: să se ducă în sus şi să strângă oastea, că isbânda va fi a lui; şi aşa pe cuvântul mame-sa s'a dus în sus, de şi-a strâns oastea.

Inţelegeţi acum, pentru ce sunt trimis aici; în această imagine de bronz, cele două extremităţi ale României, Moldova şi Oltenia, sunt datoare a celebra de o potrivă memoria celui mai ilustru dintre fii lor.

Dela Carpaţi până la Dunăre, sunt puţine locuri unde să nu fi zângănit sabia, să nu fi sbârnâit săgeata lui Ştefan, respingând pretutindeni pe duşmani dela hotarele ţărei. Erà o epocă de concentrare naţională, astăzi este epoca de espansiune.

In concentrare ca şi în espansiune, când vine momentul, e puternic geniul României. Bătăliele dela Baia, dela Valea Albă, dela Scheia, dela Cozmin şi atâtea altele caracterisă epoca concentrărei. Despre epoca expansiunei să ne spună vitejii dela Griviţa, dela Rahova, dela Smârdan. Opera Regelui Carol a început a complectà opera Marelui Ştefan, a început am zis.

Au mai ţinut discursuri cu acel prilej Ministrul *Dim. Sturdza*, în numele Academiei Române şi *Nicolai Ionescu*, ca delegat al Universităţilor, al căror text nu l'am putut aflà.

După terminarea discursurilor, Primarul oraşului Leon Negruzzi, dete citire următoarei depeşi, care o primise din Monrepos, dela M. S. Regina Elisaveta:

Domnului Primar,
Iaşi.

Printre frunzele de laur a cununei ce trimit din streinătate, pentru încoronarea statuei lui Ştefan cel Mare, inima de regină română împleteşte simţirile sale de mândrie şi de profundă admirare pentru eroul, care a consacrat viaţa întreagă întru apărarea mărirei române. Imagina 'i neperitoare fie pentru noi toţi, simbolul gloriei şi numele său legendar, modelul patriotismului creator de fapte mari.

ELISAVETA.

Statua lui Ştefan cel Mare, văzută din faţă.

La acestă telegramă Primarul a răspuns:

Maiestăţei Sale Regina României,
Monrepos.

Frunzele de lauri trimise de cea întâi regină a României, au fost cea mai splendidă podoabă a încoronărei statuei eroului Moldovan. In fiecare frunză din cununa trimeasă de iubita lor Regină, Românii au văzut simţirile măreţe ale Aceleia care a ştiut să'şi deie inima alesului Ei, marele Căpitan al Românilor. Celebrând virtuţile eroului Moldovan, Românii dovedesc că ştiu să aducă tributul lor de admirare acelor care, ca şi Ştefan, au tras spada pentru apărarea şi mărirea neamului.
Vocea Maiestăţei Voastre a încoronat entusiasmul serbărei.

Primarul Iaşilor, *Leon C. Negruzzi.*

Primarul depuse înaintea statuei splendida coroană trimisă de M. S. Regina, cu următoarea inscripţiune :

LA STATUA LUI ŞTEFAN-CEL-MARE.
ELISAVETA REGINA.

Urmă apoi depunerea coroanelor *Delegaţiunei Corpurilor Legiuitoare, Comandamentelor corpurilor de armată, Delegaţiunei dela vasul „Ştefan-cel-Mare", a Şcoalelor de fete şi băieţi, Delegaţiunei judeţelor şi comunelor,* şi a tutulor *Delegaţiunilor* din toate oraşele şi judeţele în capul cărora se află *Capitala Bucureşti.*

După această măreaţă solemnitate, M. S. Regele a primit defilarea şcoalelor, a Delegaţiunilor judeţelor şi a comunelor, a Delegaţiunilor diferitelor corpuri, precum şi a tutulor trupelor aflate în garnizoană. Defilarea precum şi ţinuta trupelor erau din cele mai impunătoare.

După terminarea paradei, cortegiul regal se puse în mişcare, spre a se întoarce la reşedinţă, unde a ajuns la orele 4, în mijlocul a noui manifestări de iubire ale poporului pentru Augustul său Suveran.

La orele 6½, a urmat prânzul M. S. Regelui, la care au luat parte Miniştrii, Preşedintele Camerei, Preşedinţii Inaltelor Curţi de Casaţiune şi de Compturi, Primarul Capitalei, Vice-preşedinţii Camerilor, D-l P. P. Carp, Ministrul României la Viena şi cei cari au luat cuvântul înaintea statuei lui Ştefan-cel-Mare.

La orele 9 seara, M. S. Regele a eşit în trăsură deschisă, precedat de Prefectul Poliţiei, şi a parcurs, în mijlocul uralelor poporului, strada Mare, până la piaţa Palatului Administrativ, unde statuia lui Ştefan-cel-Mare erà frumos iluminată ; de aci strada Primăriei, strada Băncei, strada Carol, Câmpii-Elisei (Aleele) care, ca şi tot oraşul, erau iluminate în modul cel mai strălucit. La rondul al doilea s'a dat focuri de artificii, şi în urmă M. S. Regele, pe la orele 10½, s'a întors la reşedinţa Sa, străbătând cu anevoe stradele îndesate de lume, care aclamà cu urale nesfârşite pe Augustul Suveran.

Luni, 6 Iunie, Majestatea Sa, la orele 9 de dimineaţă, a mers pe platoul Copoului, spre a distribui premiuri celor mai buni trăgători ai celor patru corpuri de armată şi diviziei din Dobrogea. Aci, Majestatea Sa a fost întâmpinat de generalul Racoviţă, comandantul corpului IV de armată, precum şi de comandanţii corpului I, II şi III.

După aceasta Majestatea Sa se urcă în un frumos pavilion, făcut într'adins pentru această serbare şi care erà decorat cu mult gust ; pavilionul erà aşezat în mijlocul unui careu, care aveà pe laturea dreaptă cavaleria, pe cea stângă infanteria, în faţă artileria, şi pe laturea a patra

toţi trăgătorii, cari după sosirea Regelui au fost aşezaţi în faţa pavilionului. Cei mai distinşi dintre aceştia au fost chemaţi după un tablou de către colonelul Costescu din arma artileriei, care în anul acesta a fost însărcinat cu direcţia tirului, spre a fi prezentaţi M. S. Regelui, care, în Inalta Sa bună-voinţă şi cu propria Sa mână, a fixat pe pieptul fie-cărui trăgător distins, medalia sau epingleta de onoare.

După terminarea distribuirei premiurilor, trupele au fost dispuse pentru defilare în ordinea următoare : toţi trăgătorii, un detaşament din flotilă depe vasul Ştefan-cel-Mare, şcoala Fiilor de militari, al 4-lea batalion de vânători, un batalion din regimentul 7 linie, un batalion din al 13-lea dorobanţi, unul din al 16-lea dorobanţi, regimentul 14 dorobanţi, regimentul 8 călăraşi, două escadroane din al 7-lea călăraşi, trei escadroane din al 11-lea călăraşi, trei baterii din al 4-lea de artilerie şi două din al 8-lea de artilerie.

Defilarea terminându-se, M. S. Regele se suì în trăsură, însoţit de Generalul Racoviţă şi merse de vizită în detaliu Cazarma de infanterie şi artilerie dela Copou, unde, găsind recruţii regimentului 7 de linie, a bine-voit a le face diferite întrebări şi, mai înainte de a părăsi cazarma, a inspectat remonta artileriei, sosită de curând din Rusia.

La orele 3, Regele a bine-voit a onorà cu vizita Sa pe Doamna Roznovanu, pe Principesa Aglae Moruzi şi pe doamnele Agripina Sturdza şi Esmeralda Mavrocordat, unde pe lângă stăpâna casei, fù întâmpinat şi de D-nele Natalie Sutzu şi Eugenie Condurato, fiica şi sora Doamnei Mavrocordat.

La orele 5, Majestatea Sa a vizitat restaurarea ce se face bisericii Trei-Erarchi, unde a fost întâmpinat de domnul architect Lecomte de Nöuy şi cu care Majestatea Sa, în urmă, a vizitat cu mult interes şi în deamănunt edificiul.

Banchetul din sala Teatrului Naţional.

La orele 6½ seara, Majestatea Sa a mers la Teatrul Naţional, a căruia sală erà dispusă pentru un mare banchet, ce oferea Municipalitatea Iaşului delegaţilor trimişi de oraşele, judeţele şi comunele ţărei. La sosire, Regele a fost întâmpinat de domnii Miniştri de interne, externe şi finanţe, de domnul Prefect al judeţului, domnul Primar al Iaşului şi de domnii Generali comandanţi ai corpurilor de armată. La intrarea în sală, Majestatea Sa a fost primit cu cele mai entusiaste urări şi în sunetul Imnului naţional. Sala prezintă un aspect din cele mai frumoase, lojele şi scena erau frumos decorate cu drapele, verdeaţă şi mărcile tutulor judeţelor. Lojile erau ocupate de doamnele distinsei societăţi ieşene, cari prin variate şi frumoase toalete împodobeau şi mai mult sala.

La acest banchet au luat parte mai mult de 420 invitaţi, între cari senatori, deputaţi, reprezentanţi ai armatei, ai magistraturei, administraţiei, ai corpului prefesoral şi medical dela ambele Universităţi, delegaţii judeţelor şi comunelor, precum şi notabilii Iaşului.

Primul toast fù ridicat de *M. S. Regele* care zise :

Vechiul scaun Domnesc al Moldovei, răsună astăzi de mii de ori, de strigătul „Să trăească Regatul României".

Din toate unghiurile patriei, reprezentanții ei au alergat la veselia acelei a doua capitale, și ca să fie marturi la o serbare națională, care a deșteptat amintirile glorioase ale trecutului și a oțelit și a întărit încrederea în viitor.

Salut dar cu vie bucurie această întrunire frățească, și închin acest pahar în onoarea frumoasei și iubitei mele cetăți a Iașilor, care ne-a primit cu brațele deschise și care astăzi, ca totdeauna se unește cu țara întreagă în strigătul : Să trăească scumpa noastră Românie, împodobită după lupte seculare, cu coroana Regală.

Urări entusiaste și prelungite salutară frumoasele cuvinte ale augustului Suveran.

După aceasta Ministrul de interne, Gh. Chițu, se ridică și purtă următorul toast :

Sire,

Frumoasa și patriotica Voastră dorință, de a face din inaugurarea Statuei lui Stefan cel Mare o adevărată sărbătoare națională, este astăzi un fapt îndeplinit. România întreagă a înțeles Inalta voastră cugetare, și prin elita și fruntașii ei a respuns cu entusiasm la suveranul vostru apel. Mândră și fericită de a se vedeà împrejurul iubitului seu Rege, aducând ofrande recunoștinței și admirațiunei sale, către cel mai mare erou, către cel mai bun Domn al timpurilor de glorie și de independență națională, ea vă felicită Sire, astăzi, pentru că ați stiut, pentru că ați voit să faceți din Iași, — unde alții căutau să arunce tăciunele discordiei, ura împerecherei, — locul sacru al întâlnirei neamului Românesc.

Ați ridicat aici un altar dela care ați făcut sfânta împărtășire a aspirațiunelor naționale ; ați proclamat dela înălțimea suveranității principiele salutare de unire, de înfrățire, de mărire și de credință în viitor.

Altarul bi

Un semnal ați dat, și ați făcut, Sire, să reapară înaintea ochilor poporului pe Ștefan Soare, pre părintele independenței și mărirei românești.

Răsărit'a el ca un soare strălucitor din negura unui nour des, ce de mult, de mult îl acoperea. Și de odată, un lung fior pătruns'a poporul în admirare. Toți zic : E Ștefan ! Ștefan !

Dar! Ştefan cel Mare!

Şi inspiraţi cu toţii de aceiaşi ideie, ideia libertăţei, mărirei şi Unirei, „La voi priveşte Sire, întreg poporul vostru. El strigă din tot peptul cu voce de erou: In van vitriga soartă adesa ne tot ceartă; căci Domnul ne protege, şi ne-a ales să 'şi facă din noi tărie mare!"

...ei Erarhi

Da, Sire, tărie mare fost-am noi Românii în trecut! tărie mare vom fi şi 'n viitor, sub conducerea Majestăţei Tale!

Şi ţară mare aţi clădit Voi astăzi prin unirea şi înfrăţirea inimelor româneşti.

Pe fundament mai tare decât bronzul şi decât granitul aţi aşezat Tronul strămoşesc.

Vă urăm dar, Sire, pentru fericirea Majestăţei Voastre, pentru fericirea României, viitorul cel mai strălucit. Şi providenţa, acea alma mater, care n'a părăsit România nici un moment, să îngrijască pe Majestatea Voastră, şi să vă asigure un viitor glorios susţinut de virtute, de dreptate, de libertate şi de putere. Iar frumoasei şi hospitalierei cetăţi a Iaşilor, care are dejà fericirea de a contemplà faţă în faţă geniul apărător al Romanismului, să'i urăm cu toţii încă o înaltă fericire: aceia de a vedeà ridicându-se odată, în incinta sa, încă o Statue — Statua lui Carol cel Mare!

Să trăească dar Majestatea Sa Regele! Dumnezeu să-i ajute a'şi realizà frumoasele Sale visuri, a-şi îndeplinì Inalta Sa misiune!

Să trăească Majestatea Sa Regina Elisabeta Doamna, spre a împletì cunună de lauri pe fruntea Augustului Ei soţ!

Să trăească, pururea să 'nflorească frumoasa cetate a Iaşilor, — locaş al vitejiei şi al nemuririi.

Urmă apoi:

Toastul Deputatului Petru Grădişteanu,

Ţara întreagă este astăzi concentrată în glorioasa cetate a lui Ştefan. Sentimentul de respect nu este de cât manifestarea afecţiunei profunde din partea poporului Român. De aceia eu vă cer voe Majestate, să închin un pahar nu în sănătatea celor prezenţi, ci în sănătatea celor absenţi. Daţi-mi voe să ridic acest pahar mai întâi în sănătatea M. S. Reginei, a luminei prin lumină, a femeei române prin femee română. E ştiut că atât valorează un popor cât valo-

rează femeele acelui popor. Inchinând acest pahar în sănătatea M. S. Reginei, îl închin în sănătatea femeelor române.

Mai sunt absenţi, Majestate!, mulţi din acei cari au conlucrat, cari au fost adiutanţii suveranităţei naţionale pe lângă M. Voastră! Ei nu se bucură astăzi de aceste festivităţi, şi noi nu trebue să'i uităm, căci pe atuncea pe când încă nu se cunoşteau virtuţile Românilor, ei le-au desgropat, precum fac acei cari scot din fundul mărilor mărgăritarele, cari adun diamantele, cari din sânul munţilor scot aurul şi argintul, şi din ele au făcut coroana, cari astăzi stă pe capul Regalităţei.

Mai sunt absenţi dintre noi şi alţii cari, din diferite împrejurări n'au putut să vie; dar vă asigur Majestate, că'n toată ţara nu este un singur Român care să nu-şi iubească Patria. Un apel numai al Majestăţei Voastre, şi toţi Românii vor respunde cu devotament la el.

Să trăiţi dar Majestate, ca să puteţi complectà coroana lui Ştefan cel Mare, din care lipsesc încă câtevà pietre scumpe.

Deschidem aici un parentez:

E de notat, asupra acestui toast al lui Petru Grădişteanu, că, în ultima frază a discursului său se pare a se fi făcut o schimbare la publicarea sa în ziare, — întrucât, după adnotarea unor asistenţi, el ar fi zis că: „lipsesc coroanei *două mărgăritare spre a complecta Moldova*", — făcând prin aceasta aluziune la *Bucovina* şi *Basarabia*. Din această pricină se pare că discursul nici n'a mai fost publicat în *Monitorul Oficial*.

Numele „Basarabiei" n'a stârnit, după cum se vede, nici o vâlvă în marele Imperiu vecin ce o stăpâneşte; „Bucovina" însă excită o mare tulburare în membrii guvernului Austriac, cari ameninţară pe conducătorii României chiar cu un . . . ultimatum. Primul Ministru Ion C. Brătianu, pentru a linişti lucrurile, fù silit să plece la Berlin, ca să ceară sprijin; dar acolo, refuzat, fù silit să sfătuiască pe Rege să plece însuşi la Viena, unde, numai în schimbul unei alianţe economice şi politice ce o propuse, putù muià nervii porniţi ai conducătorilor monarhiei vecine.

Inchidem parentezul.

Toastul lui Leon Negruzzi, Primarul Iaşilor,

O mare părere de rău planează asupra scumpului nostru oraş Iaşi. Majestatea Sa Regele este aci; Guvernul este aci; dar unde este D-l Preşedinte al Consiliului de Miniştri?

Am fi dorit cu toţii, ca şi Domnia sa să fie în mijlocul nostru, nu ca să ne cunoască, căci ne cunoaşte, nu ca să ne iubească, căci ştiut este că ne iubeşte; ci ca să participe cu noi toţi la serbarea, la bucuria generală la care a confăptuit mai mult decât oricare!

De aceia, vă rog, Sire, daţi-mi voe să închin acest pahar în sănătatea D-lui Preşedinte al Consiliului, a D-lui Ioan Brătianu, prea iubitul şi prea stimatul Primministru al ţărei!

Apoi *Nicolai Voinov*, unul din Vice-Preşedinţii Adunărei, ridicându-se, se exprimă astfel:

Solemn este momentul care a adunat din toate unghiurile României tot ce ţara a avut mai nobil, şi acestui oraş al Iaşilor i-a fost dat ca să primească şi să sărbătorească în sânul său pe reprezentanţii întregei Românii.

In faţa monumentului ridicat, Majestatea Voastră prin cuvintele adresate poporului, aţi electrizat inimile tuturor.

Popor şi Rege 'şi au luat jurământul, jurământ solemn, ca astăzi toate sacrificiile să fie făcute pentru patrie şi numai pentru patrie. Poporul inspirat de cu-

vintele Domnului său, a jurat eri că va urmà pe Domn totdeauna când datoria ţărei îl va chemà.

Laurii dobândiţi pe câmpiele Bulgariei sub conducerea Majestăţei Voastre, au făcut să ne putem uità drept la Statuea lui Ştefan cel Mare şi să vedem trecutul nostru glorios.

Sărbătorind astăzi în Capitala vechiului Principat al Moldovei, unde acest Mare Erou a guvernat 47 de ani cu înţelepciune şi viteji , Reprezentanţa naţională asigură pe Majestatea Voastră, că precum noi astăzi ridicăm statuea strămoşilor noştri, asemenea şi strănepoţii noştri vor ridicà statu a aceluià care a condus ţara pe câmpiele de bătae şi prin luptele dela Rahova, Griviţa, Vidin şi altele, şi a ridicat ţara la rangul de Regat.

Solemn este momentul când poporul poate să ia angajament în faţa Regelui Său. Reprezentanţa naţională se găseşte fericită a declarà Majestăţei Voastre, prin graiul meu, că ori când Regele Ţărei va face apel la ea, ea va respunde la datoria sa. Iau dar permisiunea de a ridicà acest toast, Regel i României, întâiul fondator al Regatului şi al Dinastiei.

Primarul Capitalei *Dimitrie Cariagdi*, purtă la rândul său următorul toast :

Mai întâi vă felicit D-le Primar al Iaşilor !, şi sunt dator a vă arătà recunoştinţa mea pentru primirea frăţească şi splendidă ce ne-aţi făcut.

Serbarea de eri a fost măreaţă, ziua de eri e-a amintit gloria st ămoşească. Avem două Capitale surori; suntem doi Primari şi amândoi suntem inspiraţi de aceleaşi simţiminte şi de aceleaşi idei, care ne într nesc cu devotament împrejurul iubitului nostru Rege, care a ştiut să ne dea mărirea naţională, să idice curagiul şi încrederea în naţiune.

Vechiului oraş al Iaşilor, care a avut onoarea a concepe cel întâi ide a Unirei, îi datorim mult. Cred dar D-le Primar, că, ca reprezentant al Iaşilor, veţi împărtăşi Ieşenilor simţimintele de mulţumire atât ale Capitalei Bucureştilor, cât şi ale ţărei întregi, reprezentată aci prin elita ei.

Ridic dar acest toast pentru fericirea şi prosperitatea Iaşilor şi fie ca Iaşii să esiste în eternitate, pentru a i se zice şi lui cum se zice Romei „Cetatea eternă". Trăească dar Iaşii !

La acest toast, *Leon Negruzzi*, Primarul Iaşului, răspunse îndată următoarele :

Sire!
Domnilor!

Este oraşul Iaşi atât de însemnat? Este oraşul Iaşi atât de important? Este el în stare să cuprindă în sine atâta mărire? Este el în stare să înţeleagă cuvintele Regeşti? Şi ceeace Primarul cetăţei lui Bucur ne-a spus? Sire, ! Domnii mei ! sunt surprins, sunt uimit şi vă mărturisesc că încep a mă perde, nu mă mai cunosc : suntem noi oare demni de atâta mărire? Nu ştiu ! dar suntem Români adevăraţi, şi ca astfel strigăm din suflet : Să trăească Carol I ! Să trăească Regele nostru.

N'am terminat Domnilor ! am zis numai să trăească Majestatea sa Regele, a cărui iubire este în inimile noastre a tuturor. Dar ce vom zice de Primarul cetăţei lui Bucur, şi de reprezentanţii României întregi, care vin să ne salute, ca şi cum noi am fi mai mari decât ei.

Să trăească dar Bucureştii, căci merită să trăească !

Asemenea s'a mai purtat un toast bine simţit şi de către Generalul Cernat, în numele armatei, al cărui text nu l'am putut aflà.

La orele 8½, Majestatea Sa a părăsit sala banchetului, în aclamaţiunile cele mai entusiaste şi călduroase, cari dovedeau dragostea ce întregul popor român poartă Regelui său.

La orele 10, după terminarea banchetului, invitaţii precum şi toţi delegaţii şi mulţi notabili veniră la locuinţa Augustului Suveran, precedaţi de muzică şi făcură o frumoasă şi impozantă serenadă.

*

In ziua de Marţi, 7 Iuniu, M. S. Regele, însoţit de Miniştrii Chiţu şi Lecca, a mers, la orele 9 dimineaţa, de a inspectat Şcoala fiilor de militari. La sosire Majestatea Sa a fost întâmpinat de Generalul Racoviţă, Comandantul corpului IV de armată, de Locotenent-colonelul Macarovici, Directorul şcoalei, de toţi profesorii şi de ofiţerii-cadre ai şcoalei. Majestatea Sa a vizitat cu un viu interes laboratorul de chimie, cabinetele de fizică şi ştiinţele naturale, precum şi toate celelalte saloane. In fiecare clasă, Regele a examinat câţi-va elevi. Rămânând pe deplin satisfăcut de conducerea acestui stabiliment de educaţiune militară, la plecare a exprimat Inaltele Sale mulţumiri Directorului.

De aci, la orele 10 ¼, M. S. Regele a mers de a vizitat spitalul Sf. Spiridon ; la sosirea în biserică, Regele a fost întâmpinat de Epitropii Al. Liteanu şi N. Gane, împreună cu Corpul medical al spitalului; iar la uşa bisericei de P. S. S. Arhiereul Valerian, Egumenul bisericei, împreună cu tot clerul îmbrăcat cu odăjdii, care a prezintat crucea şi evanghelia. După intrarea Regelui în biserică s'a cântat un Te-Deum şi în urmă Majestatea Sa, înconjurat de toată asistenţa, a mers de a vizitat în deamănuntul spitalul. Atât la intrare cât şi la eşire din acest ospiciu, corul Sf. Spiridon a intonat Imnul naţional.

La plecare, Majestatea Sa a exprimat Inaltele sale mulţumiri Epitropilor şi corpului medical, pentru buna stare în care se găseşte stabilimentul.

La orele 11, Majestatea Sa a mers la Palatul Administrativ, unde a vizitat Tribunalele, Curtea de Apel, Parchetele tribunalului şi al Curţei, Prefectura, Casieria, Comitetul permanent, Poşta şi Telegraful.

La sosire, Regele a fost întâmpinat de Prefectul districtului, Primpreşedintele Curţei de Apel, Procurorul general, Preşedintele Comitetului permanent şi D-l Tzoni, architectul însărcinat cu dirigerea reconstruirei palatului.

Majestatea Sa, după ce a vizitat cu un viu interes saloanele ocupate de autorităţi, a inspectat şi pe acelea ce nu sunt încă gata şi asupra cărora architectul a dat relaţiunile cuvenite.

După aceasta, la orele 11 ½, Majestatea Sa a mers de a vizitat Primăria, unde a fost întâmpinat de consilierii Gusti, Ornescu şi Verusi.

Cu această ocaziune Regele a văzut tronul Voevodului moldovan Ştefan-cel-Mare, care se adusese în Iaşi, pentru serbarea inaugurărei statuei.

La orele 12 Majestatea Sa s'a întors la reşedinţă şi a primit vizita I. P. S. S. Mitropolitului Moldovei şi Sucevei, a P. S. S. Episcopului de Huşi şi a întregului Inalt cler din eparchia Iaşului.

Cu această ocaziune, I. P. S. S. Mitropolitul a rostit o cuvântare de felicitare, la care Majestatea Sa, răspunzând, a exprimat Inaltele Sale mulţumiri.

In aceiaşi zi, Majestatea Sa a întrunit la dejun pe P. S. S. Episcopul de Huşi şi mai multe notabilităţi civile şi militare, în total 25 persoane.

La orele 2 după amiazi, Majestatea Sa a binevoit a primi vizita P. S. S. Episcopului catolic de Iaşi şi a Vicarului său.

La orele 4½, Regele a mers de a inspectat Şcoala de arte a Statului, unde a fost întâmpinat de Directorul Ştefănescu, şi, vizitând în de amănunt atelierele, la plecare a arătat Inaltele Sale mulţumiri Directorului.

De aci Majestatea Sa a mers la Pinacotecă, unde a fost întâmpinat de D-l Panaiteanu, Directorul, şi de D-l Bardasare, profesor al Şcoalei de bele-arte. In sălile vizitate, Majestatea Sa a găsit elevi ai şcoalei de bele-arte cari lucrau şi, rămâind satisfăcut, a arătat la plecare Inaltele Sale mulţumiri.

La orele 6½ a urmat prânzul M. S. Regelui, la care au luat parte Miniştrii Sturdza, Chiţu şi Lecca, D-l P. P. Carp, Ministrul României la Viena, Consulii Austriei şi Belgiei din Iaşi, Prim-preşedintele Curţei de apel şi alte notabilităţi; în tot 30 persoane. Intre alţi invitaţi fù şi gazetarul Theodor Balassan, pe care Regele îl decoră cu acest prilej cu ordinul *Coroana României* în gradul de cavaler, şi-i zise : „Primeşte această decoraţiune, căci meriţi s'o porţi pentru activitatea d-tale.

*

Mercuri, 8 Iunie, M. S. Regele, însoţit de Ministrul de Finanţe, la orele 9 dimineaţa, a mers de a vizitat Universitatea, unde la sosire fù întâmpinat de Rector cu întregul corp profesoral. Majestatea Sa vizită cu mult interes cabinetele de mineralogie, de fizică, de astronomie, bibliotecile, precum şi sălile diferitelor cursuri, de care, rămâind pe deplin satisfăcut, a binevoit a arătà Inaltele Sale mulţumiri.

Această inspecţiune terminată, Regele merse la spitalul Paşcanului din Tataraşi, unde vizită mai întâi Spitalul copiilor întreţinut prin ofrande datorite generozităţei mai multor Doamne din societatea ieşană. La sosire, Regele a fost primit de principesa Aglae Moruzzi, de D-na Dimitrie Rosetti, membre ale societăţii de binefacere *Caritatea*, de Dr. Russ fiul şi de întregul personal medical.

Majestatea Sa, cu obicinuitul interes ce poartă institutelor filantropice, a văzut că, graţie devotamentului membrelor acestei Societăţi, 50 copii au găsit îngrijire în anul acesta, pentru care a arătat Principesei Moruzi, reprezentanta acestei societăţi, Inalta Sa mulţumire.

De aci, Regele merse de vizită spitalul copiilor înfiinţat de D-rul Fătu, precum şi toate camerile Spitalului Paşcanu, rămâind pe deplin satisfăcut de buna îngrijire ce se dă bolnavilor în aceste aşezăminte.

In urmă, Majestatea Sa inspectă Şcoala Institutelor-unite, Diviziunea II din Sărărie, unde fù întâmpinat de corpul profesoral; iar la intrarea în şcoală, elevii salutară pe Majestatea Sa prin cântarea Imnului naţional.

Regele vizită în deamănunt această şcoală şi examină pe unii din elevi, puindu-le diferitele chestiuni.

La plecare Majestatea Sa a găsit în curte pe elevi sub arme, cari au executat cu multă preciziune mânuirea armelor şi au defilat înaintea Majestăţei Sale, Regele satisfăcut de buna-stare a acestui institut de educaţiune, precum şi de progresul elevilor, a arătat Directorului Melic şi întregului corp profesoral, Inalta Sa mulţumire.

La orele 4½, M. S. Regele, însoţit de Ministru de Finanţe, a mers la Şcoala Centrală de fete, unde a fost întâmpinat de D-na Macri, Directoarea şcoalei; iar la intrarea în clase, elevele au intona timnul naţional, acompaniat de piano.

După aceasta, a vizitat în deamănunt şcoala; iar în sala unde erau expuse lucrările de mână executate de eleve, Regele a recomandat Directoarei a desvoltà mai mult gustul de a lucrà costume naţionale şi a le purtà. La plecare, Majestatea Sa arătă D-nei Directoare Inalta Sa mulţumire pentru plăcuta stare în care a găsit şcoala.

De acì Regele merse la Orfelinatul D-lui Neuschotz, care, împreună cu D-na Neuschotz au întâmpinat la sosire pe Majestatea Sa, iar elevii au primit pe Regele cu Imnul naţional.

Acì Rabinul comunităţei, care se aflà faţă, a ţinut o frumoasă alocuţiune, după care Majestatea Sa a inspectat în deamănunt acest orfelinat bine întreţinut, exprimând Inalta Sa mulţumire fondatorului.

După aceasta, Majestatea Sa a mers de a vizitat Liceul Naţional, unde a fost întâmpinat de întregul corp profesoral, având în cap pe D-l V. Burlă, Directorul, care a ţinut o frumoasă cuvântare de bună venire. In curtea Liceului, elevii se aflau aşezaţi pe două rânduri şi sub arme, şi au aclamat pe Majestatea Sa cu strigăte entusiaste.

Apoi ei executară mânuirea armelor şi defilară înaintea Regelui. Acestea terminate, elevii intrară în clase, iar M. S. Regele vizită cu un viu interes toate sălile şi examină pe mai mulţi din elevi. Plecarea Regelui, care a mulţumit Directorului şi Corpului profesoral de buna stare a liceului, este acoperită de urări prelungite şi entusiaste.

La orele 6½, a urmat prânzul M. S. Regelui, la care au luat parte Miniştrii, Mitropolitul Moldovei, Generalul Racoviţă, Prefectul Judeţului. Primarul şi mai multe notabilităţi civile şi militare; în total 30 persoane.

*

Joi, 9 Iunie, la orele 9½ dimineaţa, M. S. Regele a mers la biserica Catolică. In curtea bisericei adăstà Vicarul, în capul elevelor scoalei catolice, care a prezentat Majestăţei Sale un frumos buchet; iar la pragul bisericei P. S. S. Episcopul, înconjurat de cler, a întâmpinat pe Majestatea Sa, după care s'a oficiat un Te-Deum. Atât la sosire cât şi la plecarea Regelui, muzica Gardei Naţionale, care se aflà aşezată în curte, a intonat Imnul naţional.

De acì, Majestatea Sa a mers de a vizitat şcoala Comercială, unde elevii cu drapelul şcoalei adăstau sosirea Regelui, care fù întâmpinat de Directorul Dimitrescu şi tot corpul profesoral. Majestatea Sa a vizitat, cu mult interes toate localele, iar în salonul elevilor din al 2-lea an, ce se aflau în examen, le-a făcut mai multe întrebări rămânând, pe deplin satisfăcut.

Apoi Majestatea Sa a mers de a vizitat şcoala Doamnelor-de-Sion, unde a fost întâmpinat de P. S. S. Episcopul Catolic, însoţit de Vicarul său şi de Superioara şcoalei.

La intrarea în salonul cel mare al şcoalei, Regele a fost primit de toate profesoarele şi elevele institutului, cari cântau Imnul Naţional, acompaniat de piano. După aceasta D-ra Fara şi D-ra Pătraşcu au ţinut câte o frumoasă cuvântare, cea d'intâi în limba franceză, iar cea de a doua în cea română.

Apoi D-ra Lepădatu, o copilă numai de şese ani, îmbrăcată în costum naţional, a prezentat Majestăţei Sale un mare şi frumos buchet.

Regele, după ce a vizitat toate saloanele şcoalei, pe cari le-a găsit în cea mai plăcută stare, la plecare a bine-voit a exprimà Inaltele Sale mulţumiri D-nei Superioare.

M. S. Regele, care cu un tren special în această zi urmà a plecà din Iaşi, S'a dus la gară, la orele 11½, escortat de un escadron de Gendarmi.

In tot parcursul până la gară, Majestatea Sa a fost aclamat cu urări entusiaste, iar stradele prin cari a trecut erau frumos împodobite cu flori, cununi, covoare şi drapele.

La gară a fost întâmpinat de Miniştrii Chiţu şi Lecca, precum şi de suita Sa. In salonul gărei splendid decorat, se adunase pentru a aduce omagii de recunoştinţă şi spre a ura o bună călătorie Augustului Suveran, I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, Generalii comandanţi de corpuri şi de divizie, mai mulţi Senatori şi Deputaţi, Prefectul judeţului, Primarul cu Consiliul municipal, membrii Curţilor şi Tribunalelor, Membrii Consiliului general, D-l Cavaler de Kühnelt delegatul drumurilor de fer Lemberg-Cernăuţi-Iaşi şi mai multe notabilităţi ale oraşului, precum Principele Grigore M. Sturza, Generalul Duca, Colonelul Alcaz, D-nii I. Paladi, Dimitrie Mavrocordat, Manu, Fătu, Dimitrie Gusti, N. Gane, etc., asemenea şi toţi ofiţerii aflaţi în garnizoana Iaşi.

Regele, după ce se întreţinù câtva timp cu afabilitatea Sa obicinuită, cu cel mai mare număr din persoanele prezente, Işi luă ziuabună, în mijlocul aclamaţiunilor celor mai entusiaste.

Eşind pe peronul gărei, Regele fù primit cu călduroase şi entusiaste urări, cari dovedeau dragostea ce poporul poartă Augustului Suveran, şi în aclamaţiunile cele mai frenetice, la orele 12, trenul regal frumos pavoazat porni din gara Iaşilor.

*

La plecarea Sa din Iaşi, Regele a însărcinat pe Prefectul Iaşului să arate tutulor cetăţenilor Ieşeni mulţumirile Sale, pentru frumoasa şi plăcuta primire ce a avut între ei.

Prim Ministrul I. C. Brătianu a adresat la rândul său Prefectului de judeţ Dimitrie Pruncu, următoarea telegramă :

D-lui Pruncu, Prefect,

Iaşi.

Sunt fericit de primirea făcută M. S. Regelui, precum şi de reuşita serbărei naţion:.le. Sunt recunoscător tuturor celor ce au contribuit la această reuşită şi

în parte d-tale. Cinci mii lei remiși de către Bancă, onorabilului Comitet, sunt destinați, conform ordinului M. S. Regelui, să se împartă la săraci.

I. C. Brătianu.

Coroanele depuse și versurile respândite la Statuia lui Ștefan cel Mare.

In momentul inaugurărei statuei, s'a depus un număr foarte mare de coroane din partea diferitelor delegațiuni și chiar din a unor particulari, dintre care cităm următoarele:

Din partea *M. S. Reginei* s'a depus o cunună mare, ovală, de lauri, legată cu o cingătoare de brocard, de atlas roș-cardinal, cu inscripția cusută cu fir de aur: *Elisaveta Regina — La Statua lui Ștefan cel Mare.* Aceasta fu cea mai frumoasă cunună.

Senatul, trimese o cunună de frunze de stejar, cu flori victoria viorii; pe fioncul de atlas moar-antic albastru deschis, se află scris în litere de catifea roșie: *Senatul, — Lui Ștefan cel Mare.*

Camera, trimese o cunună mare sculptată în lemn, reprezentând frunze de lauri și de stejar; pe fiecare ghindă era scris numele câte a unui județ din România.

Această cunună urmă a fi înlocuită cu una de bronz, care s'a și fixat apoi pe piedestalul statuei.

Județul Iași, o cunună mare de viorele și frunze aurite, alternând în spirale; pe eșarpa tricoloră: *Județul Iași,* iar pe un cerc negru: *Lui Ștefan cel Mare.*

Comuna Hârlău trimise o cunună de lauri poleiți; pe un cerc de catifea roșie: *Ștefan cel Mare, Codrul Cosminului, 1495, Dec. 6.*

Comuna Scheia dădù o cunună de lauri, cu inscripția: 1486, *Scheia,* 1883; fioncul era tricolor.

Comuna Suceava: o cunună mare de imortele tricolore, pe eșarpele tricolore se aflau următoarele inscripții:

1475 Ianuarie 10, Intrarea triumfală în Suceava, după bătălia dela Racova;

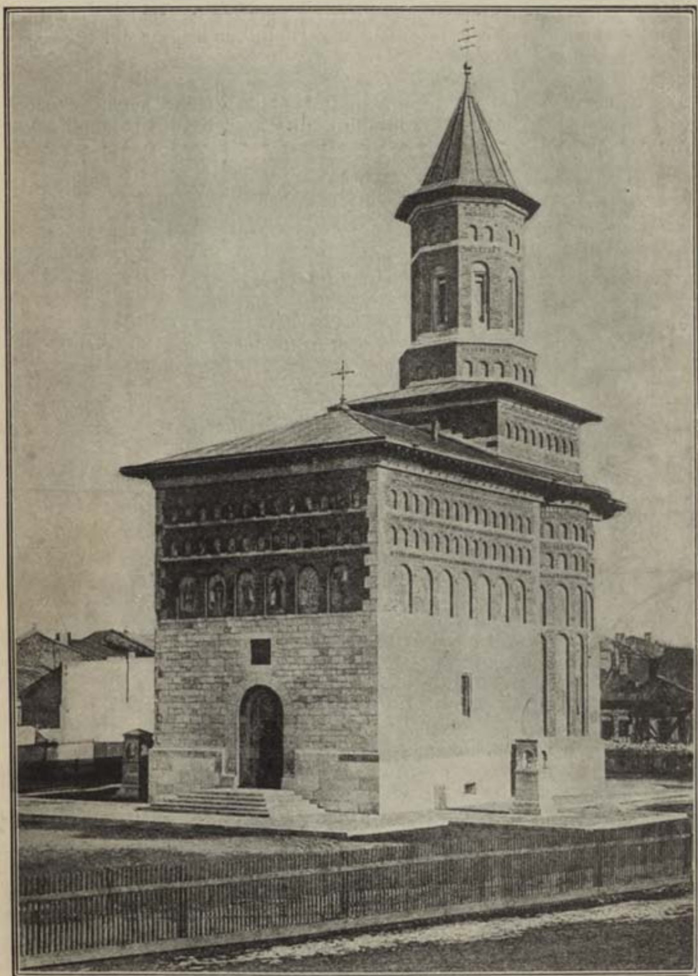
1475 Incoronarea în Suceava, Capitala țărei, câmpul la Direptate;

1504 Iunie 30, Ultimul discurs ținut de Ștefan cel Mare, în Suceava, pe câmpul de Direptate. Două zile înaintea morței sale e proclamarea lui Bogdan de Domn al țărei.

Județul Neamț: o cunună de trandafiri cu lauri pe eșarpe: *Județul Neamț, eternă recunoștință și neștearsă memorie Marelui Erou Ștefan, 5 Iunie 1883, Valea Albă, Răsboeni 1476.*

Comuna Peatra trimise o cunună mare de liliac alb, pe eșarpa tricoloră e scris: *Comuna Peatra.*

D-na *Sultana Lazu,* a depus o cunună de frunze din stejari sădiți de Ștefan cel Mare la Rahova; cununa avea forma unei coroane, având în creștet o mică coroană tot de frunze de stejar, cu icoana lui Hristos și Maica Domnului; cununa era așezată pe o lădiță mică, îmbrăcată cu mușchi având scris: *Bătaia Racovei 1475, Ianuarie 17, Soltana Lazu, născută Sofronie,* — iar de celalaltă parte *Inaugurarea statuiei lui Ștefan cel Mare, 1883 Iunie 5*; pe o altă lature erà scris: *Comuna Coseşti.* Pe capetele fioncului trei colori, stà scris: *Ghirlanda eroului Ștefan cel Mare de pe Valea Racovei 1475 Ianuarie 17.* Deșertul din mijlocul cu-

Biserica Sf. Nicolai-Domnesc, zidită de Ştefan cel Mare, — acum restaurată.

nunei erà împodobit cu un arc și o săgeată, între care se împleteà un S. făcut din găoace de ghindă. Pe fiecare găoace se aflà câte o dată a bătălielor lui Ștefan cel Mare, iar pe cordonul ce leagă arcul stà scris : *Arma răsboiului 1475.*

*

In cursul serbărei s'a împărțit publicului asistent versurile următoare, compuse pentru acest înălțător prilej, de bardul României Vasile Alexandri :

ODĂ
LA STATUEA LUI ȘTEFAN CEL MARE

Tu ești! tu Stefan! tu străbune!
De patru secoli adormit.
De patru secoli, o! minune!
In veci de noi nedespărțit,
Tu ești, pe zmeul tău calare,
Cum te-am visat, cum te-am dorit,
Ah! iată-te! lumea tresare . . .
Erou, Domn, oaspe înzeit!

Când ni se duce gândul la timpurile acele
De traiu fără odihnă, țesut cu zile rele,
In care plugul morței trăgea pe-al țării sin
Lungi brazde roditoare de mult amar și chin,
In patru orisonuri, cuprinși cu nori de sânge,
Zărim cerescu-ți paloș, ce dușmanii înfrânge
Și te vedem pe tine, învingător viteaz,
De pază, treaz la soare și'n noapte încă treaz!

Mulți secoli lâncezit-am sub a peirei ceață,
Dar te-am avut pe tine, fecund isvor de viață,
Simbol al bogăției în neamul tău ascuns,
Ș'a fost destul! în ceriuri un soare'i de ajuns!
Zadarnic sboară norii și fulgerii detună
Pe fruntea maestoasă a munților Carpați,
In zarea limpezită după orice furtună
Ca tine, după secoli, ei par mai înălțați.

O de'ți era statura cât inima de mare,
Ai fi întins o umbră din munți și până'n mare,
Tu, ce-ai putut cu brațul în veci neobosit
Să aperi Occidentul de cruntul Răsărit,
Tu ce prin curcubeul de fapte colosale
Legat-ai revărsatul cu apusul vieței tale.
Tu aclamat în Roma cu glas triumfător:
„Mare-al creștinătăței Erou nemuritor"!

O! Ștefane, Românul crește
Văzându-te azi lângă el;
Azi țara mândră te primește
Purtând coroana'i de oțel . . .

Tu ce viteaz a'i apărat'o
Priveşte-o! Demnă'i s'o priveşti!
Independentă a'i lăsat'o;
Independentă o găseşti!

Alte multe bucăţi de versuri fură parte cetite, parte distribuite în foi tipărite, cu prilejul acestei serbări înălţătoare a românismului.

Tot cu acest prilej se dădù la lumină aflarea unor versuri ce se atribuiseră că sunt făcute de însuşi Marele Domnitor al Moldovei.

Pe scoarţa unei psaltiri tipărite sub Duca-Vodă, într'un exemplar ce se află păstrat în biblioteca Comitelui Swidzinski din Kiew, s'a găsit scris cu mâna Mitropolitului Dositeiu, următoarea însemnare:

Iară în vremi dinainte se cântà la tabără, eşind la halcà, cântarea faptă de Domnul Ştefan-Vodă cel Bun şi Mare, aşà:

Hai fraţi, hai fraţi, la navală daţi!
La navală daţi, ţara vă apăraţi!
Hai fraţi, hai fraţi, la năvală daţi!
La navală daţi, Crucea vă apăraţi!
Hai fraţi, hai fraţi, la năvală daţi!
La năvală daţi, Steagul vă apăraţi!
Ş'apoi hăt şi la cap daţi. . . .

Acest cântec s'a pus pe muzică de D-l Teodor T. Burada şi s'a executat în timpul serbărei inaugurărei Statuei lui Ştefan-cel-Mare, fiind şi repetat de cor, după cererea publicului.

Acte comemorative.

In timpul serbărei de desvălirea statuei, s'a semnat de Rege şi cei mai de samă dintre demnitarii ce asistară, o frumoasă diplomă de amintire, artistic ilustrată şi litografiată în două tonuri, — pe care se reprezentà atât statua de bronz a lui Ştefan cel Mare, cât şi chipurile lui Ştefan, Alexandru cel Bun, Mihai Viteazul, Mircea-Voevod şi Regelui Carol I, precum şi două tablouri în miniatură, înfăţişând pe Ştefan-cel-Mare înaintea Cetăţei Neamţul şi Lupta dela Rahova.

Textul acestui act pe care'l reproducem în fotogravură pe paginele 280—281, cuprinde:

Astăzi 5/17 Iunie anul una mie opt sute opt zeci trei (1883) inauguratu-s'a în Iaşi statua marelui Erou şi Domn al Moldovei *Ştefan cel Mare*, ridicată prin subscripţiuni naţionale subt Inalta protecţiune a Maestăţei Sale Carol I Regele României şi prin patriotica conducere a D-lor Principe Grigore M. Sturdza, Vasile Alexandri, Iacob Negruzzi, Scarlat Pastia, Alex. Stamatopulo, Nicu Gane.

Faptus'a rugăciunea de inaugurare de către Prea Sfinţia Sa Iosif Metropolitul Moldovei şi Sucevei, încunjurat de Inaltul Cler, iar Consilieri ai tronului fiind D. I. C. Brătianu, Preşedinte al Consiliului şi Ministru al Resbelului, D. G. Chiţu, Ministru de Interne, D. Dem. Sturdza, Ministru afacerilor streine, D. Eug. Stătescu Ministru al Justiţiei, D. G. Lecca, Ministru al Financelor, D. P. S. Aurelian, Ministru al Cultelor şi Instrucţiunii Publice, D. N. Dabija, Ministru al Lucrărilor Publice, D. I. Câmpineanu Ministru al Domeniilor, Agriculturei, Comerţului şi Industriei, Prefect al Judeţului Iaşi D. Dem. Pruncul, Primar al urbei Iaşii, D. Leon Negruţi. Luat'au parte la această serbare Delegaţiunile Senatului şi Camerei Deputaţilor, ale Inaltelor Curţi de Casaţiune şi de Compturi, ale Armatei şi ale tuturor

Judeţelor. Semnat'am acest act făcut în dublu şi învestit cu Sigiliul Statului, din care unul s'a depus în Archivele Statului, iar altul s'a dat Municipalităţei Iaşilor.

CAROL.

(Urmează iscăliturile demnitarilor ce au luat parte la inaugurare).

Multe exemplare din această diplomă s'au distribuit persoanelor de distincţie ce au luat parte la serbare, de însuşi Regele Carol I, care, spre bună amintire, semnă cu mâna-I proprie fiecare foaie; după una asemenea dată de Rege D-lui T. T. Burada, în semn de mulţămire pentru compunerea musicei la cântecul lui Ştefan cel Mare, *Hai fraţi!*, am reprodus gravura de pe paginele citate, cuprinzând textul întreg al acelei diplome.

E de notat că, prin nu ştim ce întâmplare, una din originalele două diplome, ce se aminteşte a fi semnată de toţi demnitarii asistenţi şi învestită cu sigiliul Statului, nu se găseşte în Primăria Iaşului, nici nu se aminteşte *de nimenea* a fi fost dată odinioară acestei autorităţi.

*

Când s'au început lucrările pentru a se aşezà statuia lui Ştefan-cel-Mare pe piaţa Palatului Administrativ, la 16 Septemvre 1882, s'a mai încheiat un act comemorativ, care s'a aşezat în mijlocul fundaţiunilor.

Actul acesta este în următoarea cuprindere:

Act comemorativ, în semn de recunoştinţă şi de neuitare pentru nemuritorul Domn al Moldovei Ştefan cel Mare, care a domnit cu glorie de la 1455—1503, apărând cu bărbăţie ţara de năvălirile Turcilor, a Tatarilor, a Polonilor, a Ungurilor, a altor popoare, şi a dat tot odată dovadă de adânc politic, — s'a înălţat această statue calare, de bronz, în Municipiul Iaşii, vechea Capitală a Moldovei, sub preşidenţia de onoare a Maiestăţei Sale Regelui Carol I, şi a Vice-preşedintelui Principele Grigore M. Sturdza.

Cheltuelile ridicărei statuei s'au acoperit prin subscripţiune naţională; iar lucrarea ei a fost încredinţată sculptorului frances din Paris, Emanoil Fremiet, drept suma de 135.000 lei, osebit de fundaţiuni.

Astăzi, dar, în 16 (28) Septembrie 1882, ziua Joi, după pregătirea fundaţiunilor, s'a procedat la erigerea statuei în faţa Palatului Administrativ, veche reşedinţă Domnească; drept care, spre eternă aducere aminte, s'a încheiat acest act comemorativ şi s'a aşezat la mijlocul fundaţiunilor, la partea lor superioară, de către membrii Comisiunei care a avut distinsa onoare de a aduce la îndeplinire această patriotică lucrare.

Vice-Preşedinte: Principele Grigore Sturdza, Membri: Vasile Alexandri, Nicolai Gane, Scarlat Pastia, Iacob Negruzzi, Alexandru A. Stamatopulo, arhitect.

Alte amănunte date de ziarele locale.

E interesant a aminti aici şi o parte din descrierile făcute cu acest prilej de diferite foi locale, atât acele susţinătoare ale ideilor guvernului cât şi ale unora din opoziţie, sau nepărtinitoare. Fiecare din aceste foi aduc câte o notă specială în amănunţimile serbărilor urmate, şi de aceia credem bine a cità mai multe asemenea aprecieri.

Intrarea în Iaşi a Suveranului, fù salutată astfel de foaia independentă *Curierul Intereselor Generale*:

Din partene salutăm întâia visită făcută de Majestatea Sa ca Rege al României bătrânei capitale a Moldovei, şi cu respectul şi iubirea ce orice Român datoreşte suveranului ţărei sale, zicem:

— Fii bine venit Sire! în a doua Capitală a ţărei, leagănul unirei şi al atâtor alte mari idei naţionale.

Apoi, în privinţa serbărei petrecută în ziua de 5 Iuniu, aceeaş foaie dând descrieri cât se poate de pe larg a tuturor faptelor urmate, discursuri, versuri răspândite în public, etc., spicuim din ele următoarele şiruri :

De dimineaţă încă, lumea începù a se grămădi din toate părţile spre Mitropolie şi spre Palat, pentru a'şi ocupà locuri. Pe toate feţile se citeà bucuria şi entusiasmul. In toate părţile casele şi magaziele erau frumos împodobite cu stindarde, ghirlanzi şi covoare.

Pe la 12 ore din zi, extradele, tribunele şi ferestrele Palatului şi ale cazarmelor erau toate ocupate. Sexul frumos erà destul de bine reprezentat. Graţia, frumuseţa şi eleganţa străluceau în toate părţile. Costumul naţional ocupà şi el locul ce merită; multe dame purtau cu eleganţă această îmbrăcăminte cochetă.

La 12 ore şi jum. cortegiul şcoalelor şi al delegaţiunilor sosi în piaţa Palatului cu muzica Gărzei.

La ora 1 şi un sfert, M. S. Regele sosi în trăsura de gală, excortat de excadronul de jandarmi călări la biserica Sf. Neculai-Domnesc, de unde după serviciul divin, veniră în piaţa Palatului. Musica militară cântă *Imnul* prezentărei armelor, şi îndată după aceia toate corurile din Iaşi, sub conducerea d-lui G. Musicescu, intonă Imnul *Trăiască Regele*, poesie de d. V. Alecsandri, muzica de Musicescu.

M. S. Regele cu Miniştrii luară loc sub cortul regal şi îndată I. P. S. S. Mitropolitul începù sfinţirea apei. Muzica vocală intonă un Imn, şi tobele bătură rugăciunea. Terminându-se sfinţirea apei, Majestatea Sa se coborâ de pe extrada regală şi sărută crucea. In urmă, buciumul, după un semn al Majestăţei Sale, dădù semnalul desvelirei statuei. Ca prin farmec cortinele care ascundeau statuea de privirile curioase ale asistenţilor căzură în jos, şi chipul în bronz al marelui Erou apărù falnic într'un măreţ *„ura!"* scos din miile de piepturi ale spectatorilor, iar corul intonă cântecul popular *Ştefan, Ştefan Domn-cel-Mare!*

In timpul desvelirei statuei, Majestatea Sa Regele pronunţă un frumos discurs, primit cu dese şi repeţite aplause şi strigări de „ura!" din partea asistenţilor.

După celelalte discursuri urmate, începù defilarea şcoalelor şi depunerea coroanelor în sunetul muzicelor militare.

Mai defilară delegaţiunile judeţelor şi comunelor cu drapelele lor, garda civică, echipajul bastimentului Ştefan-cel-Mare, Regimentul VII de Infanterie, Regimentele XIII, XIV, XVI şi XXV de Dorobanţi, Regimentul IV şi VIII de Artilerie, Regimentul VI şi VII de Călăraşi.

După terminarea defilărei, corurile intonară cântecul ostăşesc, cuvinte din timpul lui Ştefan (unii susţin că ar fi chiar de Ştefan), muzica de d. T. Burada. După cererea unui însemnat număr dintre asistenţi, corul mai execută încă odată, în vii aplause, cântecul lui Ştefan cel Mare, şi astfel se termină această măreaţă serbare naţională, care va lăsà o dulce amintire, atât Ieşenilor, cât şi celor care ne-au făcut onoarea şi plăcerea a ne vizità cu această ocasiune.

Seara oraşul a fost frumos iluminat. La toate grădinile publice cântà muzica. La rondul II dela Copou se instalase un soare electric, iar pe platoul de dincolo de rond s'au tras frumoase focuri de artificii.

Luni dimineaţă, M. S. Regele a mers pe platoul dela Copou, unde a împărţit premiile la concursul de tragere în ţintă şi a primit defilarea armatei.

Pe la 6 ore seara delegaţii şi ceilalţi invitaţi începură a se adunà în sala Teatrului Naţional, frumos împodobită, unde se pregătise un banchet strălucit. La 6 ore ş'un sfert, oaspeţii se puseră la masă.

La 6 ½ sosi Majestatea Sa Regele şi fu salutat cu strigăte de „Ura" ! şi cu Imnul Naţional, intonat de muzica militară, sub conducerea d-lui Capelmaistru Hübsch. După ce oaspeţii mâncară, Majestatea Sa Regele deschise seria toasturilor.

La 8 ore, Majestatea Sa Regele se retrase dela banchet.

La 9 ore toţi oaspeţii, care au luat parte la banchet, plecară cu muzica în frunte la reşedinţa regală, pentru a salùtà pe Suveran. Majestatea sa Regele bine

voi a se cobori din Palat şi a luà parte la frumoasa horă ce se întinsese în grădina Reşedinţei regale.

Dela palat oaspeţii merseră la *Grand Hotel d'Europe*, unde aveà gazdă Ministrul de Interne Chiţu. Aici însă fură fatalişti, căci d-l Chiţu lipsea de acasă. Dela Grand Hotel d'Europe, manifestaţiunea plecă la Palatul Administrativ, unde încinse o nouă şi frumoasă horă împrejurul statuei lui Ştefan cel Mare. Aici d-l Chiţu, care ajunsese manifestaţiunea pe drum spre Palat, ţinu un mic discurs, primit în aplausele unanime ale asistenţilor. Intre altele d-l Chiţu zise : „Fiţi buni Moldoveni, ca să fiţi buni Români". Dela palat manifestaţiunea tot cu muzica în frunte, se duse la Mitropolie, unde I. P. S. S. Mitropolitul Iosif eşi afară şi bine cuvântă pe manifestanţi. In urmă parcurseră mai multe din stradele oraşului, şi astfel se încheie seria măreţelor serbări ce au avut loc în Iaşi, cu ocaziunea inaugurărei statuei celui mai mare şi mai glorios Domn al Moldovei.

Liberalul, organul partidului naţional-liberal, conţine între altele şi următoarele :

Iaşul, leagănul unirei, a doua capitală a României, se află în serbătoare.

Maestatea Sa Regele Carol I soseşte astăzi în oraşul nostru. Suveranul vine ca să prezide marea serbare a inaugurărei statuei eroului moldovan, Ştefan cel Mare.

Cu respect şi iubire pentru Suveranul Ţărei, zicem Maiestăţei Sale :

— *Fii bine venit între noi!*

Ieşenii sunt mândri a aveà între zidurile cetăţei lor, aşa de înalţi oaspeţi, — tot ce ţara are mai ilustru — şi oraşul întreg se află în o mişcare neobicinuită, cu ocaziunea acestui eveniment.

Primirea făcută M. S. Regelui de către Ieşeni, a fost din cele mai entusiaste şi mai călduroase. Cetăţenii din centru şi de prin despărţirile cele mai depărtate ale oraşului se aglomerase prin toate stradele, pe unde aveà să treacă M. S., spre a puteà aclamà şi salutà pe Acel, ce pentru prima oară vine în Iaşi ca Rege al României.

Vineri şi Sâmbătă sosiră necontenit trenuri aducând pe delegaţi, cari aveau a reprezentà judeţele şi oraşele întregei ţări, la serbarea desvălirei statuei lui Ştefan cel Mare.

Sâmbătă mai cu samă, un tren compus din un foarte mare număr de vagoane, a sosit la Iaşi pe la oarele 4. Trenul veneà din Bucureşti şi aduse cu el, pe lângă un mare număr de delegaţi, o mulţime de cetăţeni din Bucureşti, Galaţi, Bacău, Roman şi Piatra, care să asiste la serbare.

Asupra inspecţiunei făcute de Rege la Primăria Iaşului, aceeaşi foaie dă aceste amănunte :

La Primărie M. S. după o scurtă inspecţie, a dorit să vadă o *strană a lui Ştefan cel Mare*, din *biserica Vânătorii*, de lângă cetatea Neamţul, ce a fost adusă în Iaşi. Această strană, sau tron, a fost examinată cu amănuntul de Rege, iar d-l Verussi, pictor şi Consilier Comunal, a adus la cunoştinţa M. Sale că la numita biserică, pe lângă acest tron, se mai află şi alte obiecte din aceiaşi epocă, luate şi aşezate afară din cetatea Neamţului. M. S. Regele a exprimat dorinţa ca toate aceste obiecte să fie transportate şi păstrate la Pinacoteca din Iaşi, pentru a forma un Muzeu special, însărcinând totodată pe d. Verussi să facă o publicaţiune istorică a acestor scumpe odoare, dinpreună cu fotografia fiecărui obiect.

D-l Verussi, care aveà dejà însărcinarea Ministerului Instrucţiunei Publice de a merge în acea localitate, şi vizitând obiectele existente să dreseze şi înainteze Ministerului un inventariu de ele, — pe de o parte va procedà la această lucrare, iar pe de alta va face cunoscut Ministerului Instrucţiunei, dispoziţiunea luată de M. S. pentru întocmirea acestui Muzeu, precum şi pentru publicarea Albumului relativ.

Cu data de 10 Iunie, tot ziarul *Liberalul* face următoarele observaţiuni :

Unele ziare ale inconsolabilei opoziţiuni, nu mai contenesc cu jeremiadele lor în privinţa serbărei dela 5 Iunie din Iaşi. Mai alaltăieri *Pactul Social*, astăzi *Binele Public*, deplâng cu amărăciune faptul că opoziţia nu a luat parte la această serbare, care, ar fi fost — după părerea numitelor ziare — complectă, dacă ea aveà loc sub un alt guvern.

Mai întâi de toate ţinem să stabilim la rându-ne un alt fapt, cu totul decisiv, credem noi, în chestiunea de a şti, dacă serbarea aveà o mai mare sau mai mică strălucire în cazul când opoziţia ar fi luat parte la o asemene festivitate.

Acest fapt este că în mijlocul acelei mari mulţimi de bărbaţi iluştri, veniţi din toată ţara ca să asiste la serbătoarea dela Iaşi, prezenţa opoziţiei nu ar fi avut de loc acel efect extraordinar pe care ziarele ei se silesc a-l face să se creadă. Puteau prea bine d-nii L. Catargi, general Florescu, Vernescu, Lahovari şi încă vreunul sau doi câţi sunt mai cu ceva vază prin şirurile opoziţiei, să vie a luà parte la această serbare, şi cu toate aceste fie d-lor foarte încredinţaţi că nu se sperià nimeneà de un asemenea eveniment. Dacă nu au vroit să vie, şi au căutat să-şi arate supărarea până şi în contra statuei lui Ştefan cel Mare, atât mai ridicol pentru d-lor. Opinia publică va şti să aprecieze această conduită, care de altmintrelea nu a jignit absolut întru nimic serbarea, nici a putut slăbi entusiasmul unanim ce a domnit printre asistenţi.

Incât priveşte apoi paraponul că marea serbare naţională dela Iaşi nu s'a făcut sub un alt guvern, parapon exprimat zile întregi dearândul de către foile opoziţiei, vom observa, că nu guvernele inspiră sau sting sentimentele patriotice în oameni. Dacă bună-oară d-nii Mârzescu, Blaremberg sau vreun alt personagiu din opoziţie ar fi fost mai cu chef, sau mai bine dispuşi când desvelirea statuei lui Ştefan cel Mare, s'ar fi făcut sub un guvern cu firma de exemplu a d-lui L. Catargi, aceasta nu schimbà de loc simţimintele de patriotism ale tuturor bunilor români, cari au luat parte la această serbare. Marea mulţime a cetăţenilor patrioţi nu 'şi diriguesc sentimentele după buna sau reaua dispoziţie a câtorvà oameni, cari voesc să facă mult tapaj despre ei, dar de care, adevărat vorbind, ţara nu ţine nici o samă.

Serbarea dela 5 Iunie din Iaşi a reuşit într'un mod care a întrecut toate aşteptările. Tot ce România întreagă are mai ilustru a asistat la această serbare, şi dacă vreo câţivà oameni care compun opoziţia actuală, nu au voit să iee parte la entusiasmul general al naţiunei, fie d-le-lor bine convinşi, că această împrejurare nu a micşorat câtuşi de puţin strălucirea serbărei.

Iată acum şi cele ce s'au scris de foaia *Pactul Social*, organul opoziţiei-unite, relativ la aceleaşi evenimente ce le-am expus până aci, — descrieri ce contrastează simţitor cu acele făcute de organul guvernamental local *Liberalul*.

In N-rile sale dela 5 şi 8 Iuniu, *Pactul Social* vorbeşte astfel :

Dela ridicarea ţărei la rangul de Regat, Regele pentru prima oară a pus piciorul în oraşul Iaşi, supranumit *leagănul Unirei şi a doua Sa Capitală*.

Cine a eşit întru întâmpinarea Regelui, şi cine s'a înveselit de sosirea Augustului Oaspe în oraş?... Prefecţii, subprefecţii, comisarii, subcomisarii, agenţii administraţiunei de toată mâna şi de tot soiul, Caranfil, Veruzi, Costachi Paladi . . . într'un cuvânt, mare parte din persoanele oficiale cărora li s'a dat ordin să se tunză, să se rază, să se spele cu săpun, să se 'nbrace în frace şi cravate albe ! . . . Nu e vorbă, lumea desculţă, opiniunea publică a d-lor Brătianu-Rosetti şi pui de evrei şi de greci, făceau măreţul cortegiu şi strigau ura, ura, după trăsura Regală.

Dar aceasta să fie oare populaţiunea ieşană?

După capul administraţiunei trebuia să fie şi recepţiunea ! . . . Acestea au fost şi sunt elementele pe care se razimă şi cu care se glorifică căpitanii-prefecţi ; acestea au fost podoabele prezentate Maiestăţei Sale.

Omul dă ce poate !... Bieţii prefecţi şi-au dat osteneala . . . şi au isbutit de minune !. . . Unul dintre aceşti chiperi-prefecţi, îşi blestema chiar ceasul în care a depus jurământul !. . .

Dar nu este vorba, muzicele au cântat, casele publice s'au iluminat, veselia oficială, comunală şi prefectorală, a fost la culme . . . babele de prin mahalale au ce să vorbească o săptămână întreagă . . .

Bravo, ţie, dascăle Antoane Petrăchescu şi căpitane de sergenţi, mi-ai scos bun cireac din Prefectul de Poliţie!... Laudă şi ţie, nobile cetăţene Costache Paladi, mare diplomat şi pişicher mi-ai scos din vărul tău Căpitan prefect!.... Nu cumva să uiţi să mi'l duci şi la iarmarocul dela Caşin, spre a'i complectà educaţiunea...

Scurt, Regele a avut cu cine să vorbească, şi suntem siguri că şi-a făcut o idee cât se poate de fidelă despre imensa capacitate administrativă şi despre distinsa educaţiune, a acelora care stau în capul celui mai luminat oraş din ţară, după capitala României.

Ce zici, amice Chiţu?...

Văzut-ai pe Caramfil şi pe Călin?...

Bucurăte şi te 'nveseleşte, şi apoi obrazul ţi'l învăleşte!...

Intr'un alt articol din *Pactul Social*, cu data de 8 Iuniu, dânduse samă de cele petrecute în zilele de Duminecă şi Luni, se scrie:

Pe stradă puţină lume şi multă armată. Ne-am mirat că Corpului de armată din Iaşi i s'a ridicat atribuţiunea de a face poliţie, cum se obişnueşte de ordinar în asemenea ocasiune. In loc să eşeloneze pe strade pe unde au trecut M. S. Regele, soldaţii dintr'un regiment din Iaşi, s'a încredinţat acest serviciu batalionului de vânători din Craiova, care până mai deunăzi a făcut gardă la Sinaia.

Ajunşi pe piaţa Palatului Administrativ, astăzi piaţa Ştefan cel Mare, cu greu am găsit Comisarii însărcinaţi cu indicarea locurilor.

Am constatat mai ales nechibzuita distribuire de tribune. Diferitele delegaţiuni erau aşezate la spatele statuei, de unde nici puteau fi văzute, iar ele neputând nici vedeà nici auzi discursurile pronunţate. Apoi locurile damelor, a tribunalelor şi toate celelalte erau atât de rău împărţite, încât trecerea dela o tribună la alta deveneà aproape imposibilă şi pentru ca să poată vedeà fiecare, publicul erà silit a se sui pe bănci în picioare, lucru ce dădeà loc la strigăte, ce au produs cel mai deplorabil efect.

Tribuna Damelor care veneà în faţa baldachinului Regelui, erà ocupată de Doamnele sosite din Bucureşti şi celelalte oraşe, printre care am zărit abià vreo 7—8 ieşence. Balconul de sub orologiu al Palatului Administrativ, erà ocupat de Doamnele Natalia Suţu, Strat, Chiriţescu, Aspazie Greceanu şi Weisengrün; ceeace a făcut pe unele Doamne să ne roage a menţionà această dispoziţiune. Ferestrele diferitelor camere ale Palatului Administrativ erau ocupate de unele dintre Doamnele sosite din diferite oraşe. Restul locurilor erau ocupate fără ordine de persoanele care negăsindu-şi locul indicat, săriau din estradă în estradă, de pe o bancă pe cealaltă.

Pe la 1 şi 15 minute M. S. Regele înconjurat de Inaltul cler, sosi pe piaţa sărbătorii, venind dela biserica Sft. Neculai cel Mare, unde ascultă un Te-Deum.

La sosirea M. S. Regelui acei de prin prejurul lui strigară un *Ura!* imitat în urmă numai de şcoli. M. S. Regele după ce luă locul său, şi dupăce muzicele şi corurile intonară cântări, se ridică şi ţinu un discurs, care, după cum ni se spune, a fost foarte bine rostit şi care a emoţionat întru atât pe cei de prin prejurul M. S., încât d. C. Rosetti plânse, curgându'i şiroaie de lacrămi pe alba sa barbă.

După terminarea serbării vorbeam cu un guvernamental asupra impresiunei ce 'mi produse ea, şi'i spuneam între altele că am constatat puţin entusiasm. Imi respunse că mă înşelam, şi-mi zise: Entusiasmul a fost atât de mare, încât d. Rosetti plângea ca un copil!

Gradul de entusiasm al poporului român, se poate prin urmare constatà, îi respunseiu, prin impresiunea simţită de patriotul Rosetti. Ce tablou sublim! o naţie plângând, fiindcă un membru al ei a vărsat o lacrimă, sub impresiunea unui moment.

Alţii, însă, ne mai spun că d. Rosetti nu a fost singurul care a plâns, ci că, toţi au vărsat lacrimi auzind pe d. N. Ionescu, şi că până şi avocatul Sipsomo se bocea, nu alt cevà, auzind cum străbunii săi se aruncau în foc pentru salvarea patriei...

(Ironie îndreptată contra lui Sipsomo care era grec, ce încă nici deprinsese a vorbi curat româneşte).

Uşa principală a Bisericei Trei-Erarhi, având deasupra inscripţia lui Vasile Lupu-Vodă.

După terminarea discursurilor a început defilarea delegaţiunilor, care fiecare îşi depunea coroana ce adusese, la picioarele lui Ştefan cel Mare. După delegaţiuni a defilat armata, şi cu aceasta se termină serbarea descoperirei Statuei, pe la orele 4 şi jumătate.

Cea mai mare parte din public, care a asistat la descoperirea Statuei şi mai cu samă streinii, ni s'au tânguit de reaua distribuire şi de marea desordine ce a existat în tot timpul. Apoi Onor. Primărie a dat învoire cofetarului Passini de-a ţine un bufet, dar nu l'a obligat de a menţine preţurile ordinare, şi astfel acest cofetar a găsit de cuviinţă de a desbrăcă pe cei însetaţi. O îngheţată se plăteà un leu,

de asemenea un pahar de bere sau o dulceaţă; un singur pahar cu apă s'a plătit cu câte 25 bani. Această lăcomie de câştig e mai mult decât neruşinată.

La întoarcerea M. S. la palat, în faţa Jokei-Clubului, o mulţime *de pui de evrei* s'au luat după trăsură strigând *Ura* cât puteau, astfel că M. S. dădù ordine ca *să mâie mai iute*.

Luni a avut loc tragerea la ţintă şi seara la 6 ore marele banchet, în sala teatrului. La acest banchet a luat parte delegaţii şi autorităţile străine şi locale, precum şi un număr de invitaţi streini şi un foarte mic număr de Ieşeni. Dintre loje nu erau ocupate decât vreo 10 la Benoir.

La banchet s'au ridicat mai multe toaste, dintre care cel dintâi de către M. S. Regele, care pe la 11 oare se retrase.

Cei rămaşi bencheturiră mai departe şi între 12 şi 1 după miezul nopţei merseră la Palat, unde jucară o horă ca acea de acum un an, când cu Congresul economic dinaintea Otelului Pastia. M. S. eşind afară bine-voi a intrà în rândul dănţuitorilor şi jucă puţin hora. După aceasta banchetiştii plecară spre piaţa Ştefan cel Mare, unde şi acolo s'au încins o horă.

Nu ştiu dacă Ştefan cel Mare s'a bucurat de acest entusiasm de după banchet.

Lumea ieşană neoficială pe stradă s'a purtat în modul cel mai demn, dovedind prin aceasta că comploturile scornite de Prefecţii noştri nu erau decât nişte pure invenţiuni, pentru a dovedi cât sunt ei de iscusiţi şi trebuincioşi şi cât de nepatriotică e Opoziţiunea-unită în Moldova.

Şi de astă dată Primăria nu a făcut decât greşeli; precum la inaugurare multe persoane notabile din oraş şi din cei sosiţi nu au fost invitate, tot astfel şi la banchet o mulţime de persoane n'au primit invitări; aşà de exemplu nu au luat parte la banchet nici Mitropolitul, nici Inaltul cler. Chibzuinţă! Dar ce să se aştepte dela Consilieri de sama acelor ce avem.

După cum se vede, admiraţia şi laudele unora din cetăţenii locali nu escluseră zeflemelele altora, chiar în momente atât de solemne, cum fù acela al inaugurărei statuei celui mai sfânt şi mai vrednic Domnitor român, cum şi faţă cu acela care veneà în mijlocul Iaşului, atunci pentru întâia oară, ca Rege al Românilor, — ceeace indică starea de înălţare şi considerare în ochii întregei lumi civilizate, a naţiunei care, până cu câteva decenii în urmă, însemnà atâta de puţin în mijlocul celorlalte ce domneau de veacuri în jurul ei.

„Totul e însă bine când sfârşeşte cu bine", zice ùn vechiu proverb; şi Ieşenii au ştiut a păstrà şi până astăzi, cu scumpătate, amintirea frumoaselor zile din Iuniu 1883

Cazarma mare dela Copou, a cărei fundaţii s'au pus în timpul domniei lui Grigore Al. Ghica-Vodă.

CAPITOLUL XV.

A douăsprezecea venire în Iaşi a Regelui Carol I. Septembre 1885.

O parte din presa ieşană de opoziţie atacă pe Regele Carol I. pe tema apanagiilor.

cunoscut de toţi modul cum lucrurile politice s'au petrecut adesea în Bucureşti, atât în presă cât şi în discuţiile publice, chiar şi în acele din Corpurile Legiuitoare, cum şi în alte localităţi, unde interesele personale sau de partide apăsau adesea în cumpăna manifestărei sentimentelor publice, mai mult decât adevăratele convingeri; tot aşà şi în Iaşi adeseaori, în presa locală, s'a văzut aruncându-se vorbe sau fraze uşor sau rău gândite, cari tinzând să lovească în persoanele ce compuneau guvernul central al ţărei, se atingeau totuş şi de Acela, ce nu trebuià să fie deloc amestecat în asemenea zarve, faţă cu rolul său constituţional şi demnitatea ce i se datorà.

Astfel, şi în cursul anului 1884, câteva foi de opoziţie, sau organe personale, apărute de curând mai ales, se încerc a aruncà învinuiri şi bănueli asupra faptelor sau intenţiilor Regelui, şi se servesc de fraze cu totul nepotrivite faţă cu menirea celui ce trebuià să conducă destinele întregei naţiuni româneşti.

Ca organ guvernamental nu erà în Iaşi, în acea epocă decât foaia cotidiană *Liberalul.* Gazete de opoziţie apăreau mai multe, dintre cari, *Patria,* zilnică, redactată de D-l A. D. Holban, şi *Lupta,* trisăptămânală, organ personal a lui Gheorghe Panu, care se răslăţise nu de mult timp de partidul liberal-naţional, şi căutà să'şi facă un partid propriu, mai ales compus din tineri, partid care se intitulà *Radical.*

Aceste două organe, în diferitele lor articole, caut totdeauna prilejul de a atinge şi atacà chiar prestigiul Coroanei.

Credem de prisos a reproduce mai pe larg diferitele articole publicate la intervale în asemenea foi şi cu astfel de tendinţe; — vom face numai o mică spicuire. Aşà, *Patria,* din Iulie 1884, între altele scrie şi următoarele rânduri :

Guvernul asasinatelor s'a tăvălit în crimă şi a sigilat cu sângele poporului noua Constituţiune revizuită. *Noua eră,* ce M. S. Regele declarase la tribuna Ca-

merei în ziua de 8 Iunie, că se deschide Românilor, este era teroarei şi a omorului... Nu mai există nici o garanţie respectată, nici un drept ocrotit; guvernul a luat bâta în mână şi loveşte victima, cu mai multă infamie decât tâlharul de codru.

Era cea nouă s'a deschis prin sânge! M. S. Regele s'a exilat în munţi — lăsând frânele Statului şi puterea discreţionară în mâinile asasinului (I. C. Brătianu).

Gheorghe Panu, în *Lupta*, chiar în No. 1, susţine că diferite înţelegeri ascunse dintre mulţi oameni politici ai ţărei, tindeau la înlocuirea Regelui Carol I prin un fiu al lui Alexandru Ioan I. Cuza; că şi Principele Bibescu lucrà în scopul de a se proclamà Rege al Românilor; vorbeşte de „umilinţi ruşinoase ce s'ar fi petrecut la serbarea desvălirei statuei lui Ştefan-cel-Mare. Apoi într'o serie de alte articole pledează în potriva dotaţiei sau domeniilor Coroanei, relativ la care chestiune scrie:

Suntem contra dotaţiunei Coroanei. Pentru ce?

Noi credem că prin înfiinţarea domeniului Coroanei s'a violat spiritul general şi textul instituţiilor noastre, anume: *s'a recunoscut Regelui o prerogativă mai mult pe lângă cele ce le aveà, căci* **i s'a recunoscut un drept asupra unei părţi din pământul ţărei**, *drept pe care până acum nu'l aveà, nici nu puteà să'l aibă după Constituţia noastră...*

Tot în acea epocă mai apar câteva broşuri mici, lunare, în cari, autorul lor, sub pseudonimul *Nemo*, (A. C. Cuza), discută în chip zeflemist chestiunea apanagiilor acordate dinastiei Regale de către Corpurile Legiuitoare.

Sub titlul de *Logica apanagistă*, No. 1 din *Ciomagul*, conţine astfel de argumentări:

Toate prostiile le-au spus şi le-au strigat în gura mare (guvernamentalii) pentru a susţineà legalitatea desbrăcărei neruşinate ce au comis. Pe fiecare zi oamenii guvernului ş'au bătut joc de logică şi de bunul simţ în modul cel mai sfruntat, însă nici odată n'au mers cu îndrăsneala până unde au ajuns acum, presentându-se umbra unui argument, precum se arată copiilor umbre de lanternă magică, pentru a ne amăgi şi pe noi, ca pe nişte copii crezători şi lesne de înşelat.

Maiestatea Sa, ne spune ei, va introduce pe moşiile Sale o cultură model. Pădurile şi bogăţiile miniere ce se vor puteà găsi, vor fi exploatate în mod sistematic, astfel, încât ţara noastră, ţară sărmană după cum o ştiţi, va luà pilde bune dela Regele seu, gospodăria câmpului se va face pe viitorime, după legile ştiinţei moderne şi la urma urmei tot ţara va fi câştigată, tot noi Românii vom aveà folosul cel mai mare şi cel mai adevărat.

Apoi, în un alt paragraf, *Nemo* continuă:

Apoi unde mai puneţi şi această sublimă idee: Regele României, viteazul dela Plevna şi dela Griviţa, Coborâtorul unei ilustre familii împărăteşti, să ajungă profesor de agricultură practică pe malurile Dunărei.

El să înveţe pe bacii noştri metoda cea mai bună de a face caş şi urdă.

El să arate plugarilor noştri cum se trage brazda şi cum se prăşeşte păpuşoiul.

El să se facă pădurar, cărbunar, teslar, brânzar şi dulgher...

El mult iubitul ales al naţiunei.

El Regele României.

Lăsaţimă să râd.

Asemenea articole mai continuă şi în fascicolele următoare ce mai apar în Iaşi, — dar ele n'au aproape nici un răsunet în presa locală, sau cea din ţară, şi nici provoacă vreun resentiment în publicul ieşan, care la orice prilej nu pregetă de a manifestà în mod entusiast pentru dinastia Regelui Carol I.

Regretele exprimate de Ieşeni pentru încetarea din viaţă a Principelui Anton de Hohenzollern. Biografia acestui Principe.

Intâmplându-se ca în dimineaţa zilei de 21 Mai (2 Iunie) 1885, să înceteze din viaţă, în castelul său din Sigmaringen, Principele Anton de Hohenzollern, tatăl M. Sale Regelui Carol I al României, ţara întreagă luă doliul, şi cu ea şi Iaşul, şi Ieşenii fură cuprinşi de o profundă părere de rău şi compătimire.

In Catedrala Mitropolitană a Iaşului se celebră de îndată un parastas, pentru pomenirea şi odihna sufletului Ilustrului decedat, la care luară parte toate autorităţile civile, militare şi clericale din localitate, împreună cu cetăţenii cei mai de frunte.

Se trimise tot atunci M. S. Regelui Carol I, la Sigmaringen, telegrame de condoleanţe, atât din partea Primarului Iaşului, cât şi din partea Mitropolitului şi a multor cetăţeni de samă.

Principele Anton de Hohenzollern, tatăl Regelui Carol I.

Cu acest prilej foaia zilnică *Liberalul*, din localitate, cu data de 25 Mai, publică următorul articol interesant, asupra vieţei şi activităţei Principelui Anton :

Un doliu a cuprins întrega ţară la auzirea tristei veşti a încetărei din viaţă a A. S. R. Principele Anton de Hohenzollern, tatăl Augustului nostru Rege.

Oricâte cuvinte de jale am spune, ele n'ar puteà exprima toată compătimirea ce simţim la acest trist eveniment.

Arătând numai adâncile noastre regrete, — suntem datori a pune sub ochii cetăţenilor o schiţă biografică a ilustrului şef al Casei de Hohenzollern :

Carol Anton Ioachim Zeferin Frederic Meinrad Principe de Hohenzollern, Burgav de Nürenberg, Conte de Sigmaringen şi Veringen, Conte de Berg, Senior de Heigerloh, etc., născut la 7 Septembre (stil nou) 1811, în palatul dela Krauchenveies lângă Sigmaringen, capitala Principatului Hohenzollern-Sigmaringen, este fiul unic al Principelui Carol Anton Frederich de Hohenzollern-Sigmaringen şi al Principesei Antoaneta Maria de Murat.

După abdicarea părintelui seu, Principele Anton ocupă tronul principatului în ziua de 27 August 1848, şi curând după aceea, la 7 Decembrie 1849, cedă ţara sa Regelui Prusiei, şef al întregei case de Hohenzollern. La 2 Martie 1850 primì titlul

de Alteţă, cu toate prerogativele unui Principe al Casei regale prusiane, şi la 29 Noembrie 1849 obţinu gradul de Major-general în armata prusiană, funcţiune ce Principele o ocupă în armata Ducatului de Baden, încă dela 1834.

La 17 Aprilie 1851 fu numit comandant al brigadei a 12-a de infanterie şi un an mai târziu, la 15 Aprilie 1852, deveni comandant al diviziunei a 14-a din Düsseldorf.

Ca răsplată a meritelor sale militare, Principele fu înaintat în ziua de 22 Martie anul 1853 la rangul de Locotenent-general.

La 1854 el fu trimes la Paris pentru a protestà contra resboiului din Crimea; la 5 Noembrie 1858 deveni preşedinte al ministerului liberal prusian; la 2 Decembrie acelaşi an fu chemat în Consiliul de Stat şi la 31 Mai 1859 fu numit General de infanterie.

Cu ocaziunea serbărei încoronărei din Königsberg primi, la 18 Octombrie 1861, titlu de Alteţă Regală.

In luna Martie anul 1862 demisionă din preşedenţia ministerului, din cauza principiilor sale contrare în chestiunea anexărei Schlesvig-Holstein-ului, căci Principele Carol Anton erà un apărător sincer al drepturilor naţionale şi în genere al tuturor asupriţilor.

La 17 Martie 1863 deveni Guvernor militar al provinciilor Rinului şi Vestfaliei, funcţiune din care demisionă în anul 1871.

De atunci locuià mai mult în palatul din Sigmaringen, unde a fundat unul din cele mai avute musee istorice şi artistice din Germania, petrecând din când în când şi la Krauchenvies şi Weinburg.

Principele Carol Anton a fost vice-preşedintele consiliului superior militar şi şeful regimentului 1 de infanterie din Magdenburg No. 26.

La 21 Octombrie 1834 el s'a căsătorit cu principesa Iosefina de Baden şi din această însoţire a avut 6 copii, şi anume pe:

Principele moştenitor *Leopold*, la 22 Septembrie 1835, Locotenent-General prusian, a cărui candidatură la tronul spaniol a fost motivul resboiului franco-german în 1870.

Principesa *Ştefania*, născută la 5 Iulie 1837, care a murit la 17 Iulie 1859, ca consoartă a regelui Portugaliei Don Pedro V.

Carol, Regele României.

Principele *Anton*, născut la 7 Octombrie 1840 şi mort la 5 August 1866 în urma rănei primite în bătălia dela Königrätz.

Principele *Frederic*, născut la 25 Iunie 1843, General prusian, şi pe

Principesa *Maria*, născută la 17 Noembrie 1845, soţia contelui Filip de Flandra.

La 21 Octombrie 1859, Augusta pereche princiară serbă nunta de argint, sau a 25 aniversare a cununiilor, şi acum opt luni, la 21 Noembrie 1884, avù loc nunta lor de aur, sau a 50-a aniversare; în ambele aceste ocaziuni atât poporul din principatul Hohenzollern, cât şi familia regală prusiană, împreună cu multe alte case suverane din Europa şi-au manifestat în mod strălucit simţimintele lor de iubire şi de veneraţiune către nobilii jubilari, ale căror calităţi în adevăr rare şi distinse, vor forma totd'auna un model de virtute princiară, coroana lor cea mai frumoasă şi mai neperitoare.

Pentru a arătà şi mai mult rolul politic al ilustrului răposat, precum şi ideile liberale şi naţionale ce au însufleţit pe augustul părinte al Suveranului nostru, reproducem următoarele rânduri din *Gazeta Coloniei*, publicate cu ocaziunea serbărei nunţei de aur a părinţilor M. S. Regelui.

Soarta a voit ca în zilele noastre ambii şefi ai vechilor case princiare de Hohenzollern, cea franco-brandeburgică şi cea suabică-hohenzollerniană, să serbeze o zi, care rare ori este dată muritorilor.

Principele Carol Anton a fost unul dintre cei d'intâi domnitori cari au recunoscut şi au înţeles vântul ce bătea în timpul modern şi care ţinteà la un singur imperiu puternic german. El a văzut în sguduiturile dela 1848, ivindu-se spiritul timpului modern şi a fost cel dintâi care s'a convins că timpul alianţelor renane nu trebue să se mai întoarcă şi că trebuie să se sfârşească odată cu acele State pigmeice, dacă este ca să se nască imperiul. Principele Carol-Anton erà sigur că numai dela Prusia poate emanà restabilirea Germaniei. Calea care trebuià urmată a arătat'o

destul de clar prin aceea că în ziua de 7 Decembre 1849, împreună cu Principele Friederic de Hechingen, al cărui moştenitor aveà să devină, a cedat Prusiei ţările ce se ţineau de principatul Hohenzollern.

Cu toate acestea exemplul şi îndemnul Principelui rămase nebăgat în seamă şi neînţeles. Mulţi ani Statele Centrale germane mai sprijiniră liga creată sub conducerea Austriei, cu scop de a împedica prin toate mijloacele ridicarea Prusiei şi de a micşora vaza Germaniei. Incă mulţi ani Schwarzenberg şi Buol aveau să joace rolul lui Metternich şi să facă pe Germania slabă şi despreţuită. Au trebuit să se petreacă toate mizeriile provenite în dieta federală după anul 1848. Manteuffel a trebuit să plece la Olmütz şi, cu scop de a face pe Germania respectată, să umilească pe Prusia, înainte de a se începe adevărata eră nouă.

Cu inima amărâtă de umilinţa suferită la Bronzel şi Olmütz, şi furioşi din cauza mizerabilei poziţiuni a Prusiei, aşteptau marii bărbaţi germani această nouă eră, în prima linie principele Wilhelm de Prusia, actualul Impărat, şi Principele Carol Anton de Hohenzollern. Şi când Principele prusian luă frânele guvernului Prusiei mai întâi ca regent, numind pe poporul prusian „Campioni ai spiritului german", zicând relativ la persoana sa : „Datoriile mele faţă de Prusia se confundă cu acelea faţă de Germania", Principele Carol Anton erà dejà mai dinainte desemnat ca să conducă alături cu sine ministerul (la 6 Noembrie 1858). Era lui Manteuffel trecuse ; noua eră, „erà liberală", se ivise, şi pretutindeni spiritele erau înflăcărate pentru un unic Imperiu German ; însă calea ce trebuià să urmeze pentru ca să ajungă la ţinta dorită, această cale nu a înţeles'o liberalismul prusian.

Pe când asociaţiunea naţională pregăteà terenul pentru a semănà cugetarea germană, dieta prusiană credeà că nu are altcevà mai bun de făcut decât să 'şi conserve „drepturile" sale şi ale poporului, şi când, la 5 Decembre 1859, ajunse ministru de resboiu d. de Roon, parlamentul nu văzu într'însul pe bărbatul care singur erà în stare să facă din armata prusiană cea d'întâi în Europa şi să fabrice armele cu care aveau să se cucerească Germania, ci numai un reacţionar pur-sang. Adevărat că în multe puncte liberalismul de atunci erà rău înţeles de conducătorii politicei prusiane, dar tot atât de adevărat este şi aceea că liberalismul de atunci n'a priceput pe acei bărbaţi şi marea operă în ajunul căreia se aflau n'a înţeles'o, ba nici n'au zărit'o măcar. Principele Carol se convinse cu mare părere de rău că cu liberalismul nu va puteà reorganizà armata. Pe când Regele şi ministrul său lucrau cu o activitate febrilă la noua organizare a armatei, Camera deputaţilor aclamà propunerea lui Hagen ca pe cea mai măreaţă şi mai mântuitoare faptă şi, lucru curios, nu erà în ţară nimic mai bun de făcut decât să discute pentru şi contra propunerei Hagen. Când nu mai rămase nici o îndoială că propunerea aceasta va fi primită, Principele Carol Anton, se retrase din minister. In ziua de 6 Martie 1862, Camera primi proectul Hagen cu 171 voturi contra 143 ; în aceiaşi zi Principele Carol Anton rugă pe Rege să 'i primească demisiunea, de oarece se convinsese că marea operă, ce erà a se face, nu puteà fi rezolvată cu liberalismul, şi un alt minister decât unul adevărat liberal nu voia să prezideze.

Astfel prima eră liberală în Prusia nu a isbutit. In 11 Martie Principele Carol Anton erà înlocuit cu Principele de Hohenlohe-Ingefingen-Ochringen şi tot în ziua aceea fu disolvată şi Camera.

Pe când Principele Carol Anton, ajungând la convicţiunea că este cu neputinţă să 'şi realizeze opera sa cu ajutorul partidului liberal, se hotărâse a se retrage, tot pe atunci se află în Berlin, nu se ştie sigur pentru ce, şi ambasadorul prusian la curtea lui Napoleon, D-l de Bismark-Schönhausen. Se vorbeà prin cercurile oficiale că va fi numit ambasador la Londra. Unele ziare liberale pesimiste bănuiau chiar că va fi numit ministru de interne. Curând însă ştirea aceasta fu considerată ca prematură. *Gazeta de Colonia* publică la 15 Martie un comunicat din Berlin, care ziceà că unele persoane, până acum foarte influente, au fost surprinse de chemarea D-lui de Bismarck la Berlin, şi a doua zi : „Nu este sigur că D-l de Bismark, care se crede chemat la funcţiuni mai înalte, va intrà în ministerul de interne". D-l de Bismarck se şi întoarse puţin după acea la postul său în Paris. Principele Carol Anton de Hohenzollern a fost acela care propusese Regelui Wilhelm să numească pe D-l de Bismarck prim-ministru. In Martie încă tot se mai discutà această chestiune ; însă în ziua de 26 Septembrie de Bismarck fu chemat într'adevăr într'o „funcţiune mai înaltă". Principele Carol Anton de Hohenzollern puteà zice că bun a fost

sfatul său. El a avut satisfacţiunea de a vedeà cum s'a realizat pas cu pas marea operă; a văzut cum s'a format Germania şi cum a ajuns la putere.

Venirea şi primirea în Iaşi a Regelui.

In toamna anului 1885, Iaşul avù din nou prilejul de a aveà între zidurile sale pe primul Rege al Românilor.

Inştiinţându-se despre această hotărîre autorităţile din Iaşi, ele se grăbiră să organizeze o primire la înălţimea oaspelui ilustru, şi, după chibzuelele urmate, Primăria afişă următorul *Program*, după care urmà să decurgă solemnitatea primirei Regelui în Iaşi.

Iată punctele stabilite:

I. Vineri, la 20 Septembrie 1885, Majestatea Sa Regele va porni din Romau spre Iaşi, la ora 1 jum. p. m.

II. La Târgul-Frumos Majestatea Sa Regele va fi întâmpinat de D-l Prefect al Judeţului; de membrii Consiliului judeţean; membrii Comitetului permanent şi toate autorităţile locale, care vor felicità de bună venire pe Majestatea Sa.

III. La ora 4 p. m. trenul regal va intrà în gara Iaşi, unde vor aşteptà pe Majestatea Sa: Primarul Comunei Iaşi, Consiliul Comunal in corpore, D. Prefect al oraşului şi Deputaţii Iaşilor. D-l Primar în numele oraşului Iaşi va urà bună sosire Maestăţei Sale în mijlocul cetăţenilor ieşeni.

Celelalte autorităţi şi reprezentanţii serviciilor publice vor aşteptà pe Maestatea Sa la locuinţa Sa.

IV. Elevii tuturor şcoalelor publice din Iaşi cu drapelele lor vor fi înşiraţi pe trotuarele din dreapta şi din stânga stradei ce conduce dela gară spre Liceu.

V. Dela Gară, Cortegiul Regal va porni la Catedrala Sf. Mitropolii, unde P. S. S. Mitropolitul, cu înaltul cler, va oficià un serviciu religios.

Dela Mitropolie Majestatea Sa Regele se va îndreptà la locuinţa ce I s'a pregătit în casele Domnului Prefect al judeţului, Matei Gane.

Acolo vor fi prezentaţi Majestăţei Sale, funcţionarii tuturor Autorităţilor civile, administrative şi judecătoreşti, Rectorul Universităţei cu toţi membrii Corpului didactic şi toate notabilităţile or. şului.

VI. Seara toate edificiile publice vor fi iluminate.

*

Asupra acestei veniri, foaia locală *Liberalul*, cu data de 20 Septemvre 1885, scrie următoarele:

Majestatea Sa Regele urmează a sosi în oraşul nostru. Scopul venirei M. Sale este inspectarea Corpurilor de armată din localitate.

Cetăţenii Ieşeni, pătrunşi de iubire pentru Maestatea Sa Regele, care şi-a scris cu litere de aur numele în istoria Românilor, vor aveà ocaziunea de a-şi arătà încă odată sentimentele ce-i animează şi mulţumirea ce le-o dă apropierea Suveranului nostru.

Majestatea Sa va stà în oraşul nostru trei zile, şi Marţi dimineaţa va părăsi Iaşii, spre a se duce cu inspecţiunea şi în alte oraşe mari ale ţărei, în care sunt concentrate diverse corpuri de armată.

Vizita Majestăţei Sale în a doua sa Capitală, nu poate fi pentru noi decât îmbucurătoare — şi salutăm cu respect venirea Augustului nostru Suveran.

Amănuntele oficiale date cu prilejul acestei veniri a Regelui Carol I în Iaşi, conţin cele ce urmează:

La orele 4 şi 33 minute, trenul regal intră în gara Iaşi, salutat prin salve de artilerie şi viu aclamat prin urările entusiaste ale numero-

Stranele Domneşti şi Arhiereşti din biserica Trei-Erarhi.

sului public ce se găseà adunat pe peronul gărei, care erà frumos împodobită cu drapele şi verdeaţă.

M. S. Regele, scoborându-se din tren, Primarul Iaşului îi oferi pâine şi sare, şi îi ură bună sosire în a doua Capitală a României.

Majestatea Sa, după ce mulţumi D-lui Primar, trecù pe dinaintea companiei de onoare din Regimentul 7 linie, care se aflà cu drapelul şi muzica, şi dădù onorurile cuvenite.

La gară se aflau faţă, pentru a salută pe Majestatea Sa, Consiliul Comunal, mai mulţi Inalţi demnitari ai clerului, toţi Senatorii şi Deputaţii Iaşului, Prefectul Poliţiei, Preşedinţii Curţilor şi Tribunalelor, Rectorul Universităţei, Decanul Corpului de advocaţi, toţi ofiţerii superiori din garnizoană, şefii superiori ai serviciului poştelor şi telegrafului, reprezentanţii comerţului, precum şi o mulţime mare de notabili, între care erau Principii Dimitrie şi Grigore Sturdza, D-nii P. P. Carp, Dimitrie Mavrocordat, general Duca, colonel Alcaz.

Majestatea Sa, după ce convorbì mult timp cu mare parte din persoanele acestei numeroase adunări, Se sui în trăsura à la Daumont, împreună cu generalul Radu Mihai, Ministru al Lucrărilor Publice, M. Gane, Prefectul judeţului şi Leon Negruzzi, Primarul Urbei Iaşi, fiind precedat şi urmat de escadronul de gendarmi călări.

Dela gară Majestatea Sa merse la Mitropolie, însoţit în tot parcursul de strigările numerosului public ce se grămădeà spre a puteà vedeà pe Augustul Suveran. Inaintea Academiei Mihăilene, Primăria ridicase un frumos arc de triumf. Elevii tuturor şcoalelor erau aşezaţi pe ambele trotuare dela gară până la Hotelul Traian.

La Mitropolie, I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevei înconjurat de cler, întâmpină la intrarea în biserică pe Majestatea Sa cu Sfânta Cruce şi Evanghelia, şi oficiă un serviciu de mulţumire pentru buna sosire a Majestăţei Sale.

Dela Mitropolie, Majestatea Sa, aclamat de aceleaşi călduroase urări, merse la locuinţa Prefectului M. Gane, unde trase în gazdă. O companie cu drapel şi muzica din Regimentul XIII de dorobanţi, dădù onorurile cuvenite la sosirea Majestăţei Sale. In salon se aflau faţă Inaltul cler, funcţionarii administrativi, reprezentanţii magistraturei, ofiţerii superiori ai garnizoanei, corpul profesoral, corpul medical şi reprezentanţii comerţului.

Majestatea Sa, după ce bine-voi a convorbì mult timp cu mare parte din persoanele prezente, se retrase în apartamentele Sale.

La 7 ore, avù loc un prânz la care luă parte Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, Miniştrii General Radu Mihai şi general Fălcoeanu, Principii Dimitrie şi Grigore Sturdza, D-nii P. P. Carp, Prefect M. Gane, Primar L. Negruzzi, Generali Racoviţă şi Pilat, Preşedinţi ai Curţei de Apel şi Tribunalului, Procurorul General al Curţei, Rectorul Universităţei, Decanul advocaţilor, Deputaţii Tacu şi Şendrea, Colonelul Alcaz, Prefectul Poliţiei şi alte persoane, în număr de 26.

Primarul Iaşului închină un toast în sănătatea Majestăţilor Lor Regelui şi Reginei, exprimând bucuria oraşului de a revedeà pe M. S. Regele în mijlocul său şi toată încrederea ce are Ţara în aceste momente, când evenimente grave se petrec în peninsula Balcanică, şi din care speră că Ţara va eşi neatinsă, prin strânsa legătură ce există între Suveran şi popor.

Majestatea Sa mulţumi, exprimând via satisfacţie de a fi în mijlocul iubiţilor Săi Ieşeni, cari i-au arătat în toate ocaziunile sincerile lor sentimente de dragoste, şi termină toastul său, bând pentru prosperitatea capitalei a doua a României.

La orele 9 avù loc retragerea cu facle în curtea locuinţei Majestăţii sale.

Majestatea Sa se arătă în balcon şi fù viu aclamat de numerosul public ce se adunase în curte şi pe stradă.

La orele 10, Majestatea Sa se retrase în apartamentele sale.

Toată seara edificiile publice şi casele particulare au fost frumos iluminate.

Sâmbătă, 21 Septemvre, la 9 oare dimineaţa M. S. Regele, însoţit de Ministrul de Rezbel, General adjutant Fălcoianu, de M. Gane Prefectul Judeţului, L. Negruzzi Primarul Urbei, de General adjutant Barozzi şi de Adjutanţii de serviciu, merse la Şcoala fiilor de militari, spre a o inspectà.

Majestatea Sa, după ce primì raportul prezentat de Locotenentul Colonel Macarovici, directorul acestei şcoale, trecù dinaintea elevilor care erau sub arme, aclamat fiind de urările lor.

Generalii Racoviţă şi Pilat, Locotenent-Colonelul Cretunescu şi toţi ofiţerii profesori militari ai acestei şcoale, se aflau la flancul drept al elevilor.

Majestatea Sa ordonă a se executà mânuirea armelor şi exerciţiul focurilor; în urmă primì defilarea. După aceasta Majestatea Sa intră în şcoală şi vizită cu viu interes toate încăperile acestei şcoale şi anume salele de clasă, a conferinţelor, vorbitorul, cabinetele de chimie, fizică, mineralogie şi dormitoarele, precum şi sala de mâncare şi cuhnia.

Majestatea Sa făcù mai multe întrebări elevilor, care se aflau în clase, unde li se predà cursurile de cosmografie, algebră şi limba germană. După prezentaţia corpului profesoral civil şi militar, Majestatea Sa convorbì câtva timp cu profesorii şi părăsì şcoala la orele 10½, bine voind a arătà D-lui Locotenent-Colonel Macarovici Inalta Sa mulţumire pentru buna stare în care a găsit acest institut de educaţiune militară.

De aci, Majestatea Sa merse la Spitalul Sf. Spiridon. La uşa bisericei, Majestatea Sa fù întâmpinat de P. S. S. Archiereul Valerian şi preoţii bisericei, cu Sfânta Cruce şi Evanghelia, de D-nii Gheorghian şi Gane, Epitropii acestui aşezământ de bine-facere, precum şi de tot corpul medical al acestui spital. După terminarea unui mic serviciu religios, Majestatea Sa intră în spital şi vizită cu deamănuntul toate salele, adresând cuvinte de mângâiere la mulţi din bolnavi şi bolnave. Inainte de plecare Majestatea Sa gustă din hrana bolnavilor şi, după ce mulţămì D-lor Epitropi şi medicilor pentru buna stare în care a găsit acest spital, plecă de aci la orele 11, îndreptându-se spre Palatul Administrativ.

Majestatea Sa fù întâmpinat la intrare de Preşedinţii Curţei şi Tribunalelor şi de Intendentul Palatului, apoi vizită cu viu interes toate salele şi camerile Curţelor şi Tribunalelor; sala Curţei cu Juraţi, care nu este încă terminată, saloanele Prefecturei, precum şi acele ale Consiliului Judeţean, Casieria şi alte camere. Majestatea Sa părăsì Palatul Administrativ, arătând mulţumirea Sa pentru frumosul mobilier ce se află în toate aceste încăperi şi se întoarse la orele 12, la locuinţa sa, unde binevoi a întruni la dejun pe D-nii N. Gane, Epitropul Casei Sf. Spiridon, pe Prefectul judeţului Vaslui, pe Preşedintele Consiliului judeţean de Iaşi, şi pe D-rii Russ Senior, Ciurea, Russ Junior şi Max.

La orele 1 ½, M. S. Regele merse călare, însoţit de Ministrul de Rezbel General-adjutant Fălcoianu, Generalul adjutant Barozzi şi Adjutanţii de serviciu, spre a inspecta trupele din garnizoană şi cadrele de Dorobanţi şi călăraşi ale corpului IV de armată, concentraţi pe platoul dela Copou, pentru instrucţia nouilor reglemente.

M. S. Regele, întâmpinat de Generalii Racoviţă şi Pilat, trecù viu aclamat de trupă pe dinaintea frontului de bătaie, care erà compus din regimentul 7 Linie, din 2 batalioane formate din cadrele regimentelor de dorobanţi, din regimentul 8 Artilerie şi din 2 escadroane de călăraşi, formate din cadrele Regimentelor de călăraşi ale Corpului IV de armată.

Majestatea Sa ordonă fiecărui batalion în parte a executà mânuirea armelor, exerciţiul focurilor din loc şi din mers, precum şi mai multe formaţii din şcoala de batalion. Regimentul 8 de Artilerie execută mai multe mişcări din şcoala de regiment, ambele escadroane de călăraşi au executat mânuirea armelor, precum şi diferite mişcări din şcoala de regiment. După terminarea acestei inspecţii trupele pedestre defilară pe dinaintea Majestăţei Sale, cu pasul iute şi pas gimnastic, iar Artileria şi Cavaleria în trap.

După defilare, Majestatea Sa adună înprejurul Său pe toţi ofiţerii superiori şi, după ce făcù observaţiile sale asupra diferitelor mişcări, le arătă Inaltele Sale mulţumiri pentru progresele ce a constatat la această inspecţie.

Majestatea Sa vizită în urmă Spitalul militar şi clădirile militare construite acum de curând pe platoul dela Copou şi pe locul peste drum de grădina publică.

Un numeros public a asistat la această serbare militară, privind cu bucurie la viul interes ce poartă Augustul Suveran la tot ce se atinge de armată.

La orele 5, Majestatea Sa se întoarse la locuinţa Sa, unde a primit în audienţă pe toţi Consulii puterilor streine, cu reşedinţa în localitate, precum şi pe E. S. Episcopul Catolic, la orele 6.

La orele 7 Majestatea Sa a binevoit a întruni la prânz pe Ministrul de Rezbel, General adjutant Fălcoianu, pe generalii Racoviţă şi Pilat, pe deputaţii Ianov, Crupenschi, Lepădatu, Dimitrescu, pe Prefectul M. Gane, Primarul L. Negruzzi, D. Bârzu, Preşedinte de secţie al Curţei de Apel, Senatorul Gheorghiu, toţi ofiţerii superiori, Colonelul şi Locotenent-Colonel din garnizoană, Prefectul Poliţiei şi alte persoane, în număr de 29.

Duminică 22 ale curentei, la orele 9 dimineaţa, M. S. Regele, însoţit de Miniştrii Radu Mihai şi general Fălcoianu, de general Barozi de Prefect, Primar şi adjutanţii de serviciu, a mers la sf. Mitropolie.

La intrarea în biserică, Regele fu întâmpinat de I. P. S. S. Mitropolitul Iosif al Moldovei şi Sucevei, înconjurat de tot clerul, care ascultă serviciul divin ce se oficiă de Inalt Prea Sfinţia Sa.

După serviciul divin, Majestatea Sa, făcù o vizită I. P. S. S. Mitropolitului în Palatul Mitropoliei, unde primi şi urările de bună sosire ale Arhimandritului Scriban, rectorul seminarului dela Socola.

De aci Regele, însoţit de Inalt Prea Sfinţia Sa şi de Pictorul Tătărescu, vizită cu deamănuntul toate lucrările ce se fac la Mitropolia

Sala Gotică. din Curtea lui Vasile Lupu-Vodă, în momentul când s'a început restaurarea sa.

cea nouă, pentru a-şi da bine samă de modul cum se urmează cu restaurarea ei, binevoind a arătă Inalta Sa satisfacţiune pentru îngrijirea ce se pune în terminarea acestei importante clădiri.

De aci, Regele merse de vizită lucrările bisericei Trei-Ierarhi, unde fù primit de architectul Gavrilescu şi de preoţii acestei biserici. Majestatea Sa inspectă Şcoala normală Vasile-Lupu şi recomandă, la plecare, corpului profesoral de a ţine totdeauna această şcoală la în-

nălţimea numelui ei, arătându-i totdeodată ce însemnată înrâurire au aceste instituţiuni în ţară la noi. Regele mai vizită apoi şi vechea *Sală gotică* a lui Vasile Lupu.

La orele 12 Majestatea Sa luă dejunul, la care binevoi a reţine pe Ministrul Radu Mihai, pe D-nii Lupu, Lipoeanu, Ornescu, Bogdan, Profiriu, Văleanu, Volenti, Donici, Gheuca, peste tot 20 persoane.

La orele 1 ½, Majestatea Sa merse la Universitate, unde fù primit de întregul corp profesoral, având în cap pe Rectorul Universităţei, asistă la oficiul divin ce se celebră de către P. S. S. Episcopul Valerian, cu ocaziunea solemnităţei deschiderei anului şcolar şi ascultă apoi discursul rostit de profesorul A. D. Xenopol, asupra *Epocei Fanarioţilor.*

Afluenţa publicului erà atât de mare, încât abià 'l puteà cuprinde Sala Universităţei.

Majestatea Sa binevoi a felicità pe D-l Xenopol şi a se întreţine în parte cu toţi profesorii Universităţii. Apoi inspectă laboratorul de chimie, cabinetul de fizică, colecţiunea mineralogică şi biblioteca, mulţumind la plecare întregului corp profesoral de buna ordine ce găsise în acest înalt institut de cultură.

De aci Regele merse la Şcoala de Bele-Arte, unde fu întâmpinat de directorul Panaiteanu, împreună cu tot corpul profesoral. Se interesă mult de nouile modele de sculptură sosite de curând din străinătate, vizită toate clasele şi pinacoteca, şi în urmă grădina Pester, cumpărată de curând de guvern pentru instalarea şcoalei Normale.

La orele 5, Majestatea Sa acordă mai multe audienţe; iar la orele 7 seara luă prânzul, la care bine-voi a reţine pe Ministrul Radu Mihai, pe Generalul Duca şi Dim. Gusti, foşti miniştri, şi pe mai mulţi profesori ai Universităţei, în total 30 de persoane.

La orele 9 ½, Majestatea Sa se retrase în apartamentele Sale.

Luni 23 Septembrie, la orele 9 ¼ dimineaţa, M. S. Regele însoţit de Ministru Lucrărilor Publice, General Radu Mihai, M. Gane Prefectul judeţului, L. Negruzzi Primarul Urbei, General-adjutant Barozzi, Adjutanţii de serviciu şi de D-l Morţun, Prefectul poliţiei, a mers la penitenciar, pentru a'l inspectà.

Aci Regele fu întâmpinat de Procurorul General al Curţei, de Primul Procuror şi de Directorul penitenciarului.

Majestatea Sa vizită cu deamănuntul toate camerile unde se aflau deţinuţii preventivi şi cei condamnaţi, precum şi infirmeria.

Inainte de a plecà, Majestatea Sa binevoi a graţià 5 condamnaţi, precum şi a reduce pedeapsa la vre-o câţiva din ei.

Dela penitenciar, Majestatea Sa merse la Şcoala technică de maşini, unde fù întâmpinat de Directorul acestei şcoli, cu întregul corp profesoral. Regele, după ce vizită cu viu interes cabinetul de fizică, biblioteca şi dormitoarele, intră în halele atelierelor, unde inspectă turnătoria, lemnăria şi ferăria.

Majestatea Sa bine-voi a arătà, la plecare, D-lui Ştefănescu directorul acestei Şcoli, Inalta Sa mulţumire pentru bună-starea şi progresul ce a constatat în inspecţiunea acestei şcoli.

De aci Regele merse la Liceul Naţional, unde fù întâmpinat de D-l V. Burlă, Directorul acestui Institut de învăţământ, dimpreună

cu tot Corpul profesoral, şi elevii liceului, care au cântat Imnul naţional.

Majestatea Sa inspectă toate clasele punând diferite întrebări la elevi asupra cursurilor ce se predau. Regele bine-voi a arătă la plecare, Inalta Sa mulţumire atât Directorului, cât şi întregului corp profesoral, pentru buna stare în care a găsit liceul.

La orele 11, Majestatea Sa merse la Şcoala Centrală de fete, unde fu întâmpinat de Directoara cu Corpul profesoral. Acolo asistă la cursurile de limba franceză, fiziologie şi istoria sfântă, puind Insuşi mai multe întrebări elevelor, după care vizită dormitoarele, infirmeria, bucătăria şi sala de mâncare, unde a stat până ce elevele s'au adunat pentru a luà dejunul.

La plecare, Majestatea Sa bine-voi a arătà D-nei Directoare Macri, Inalta Sa mulţumire pentru buna ordine şi progresul ce a găsit în acest Institut.

Reîntors apoi la locuinţa Sa, Regele binevoi a reţine la dejun pe Ministrul Radu Mihai, pe Arhiereul Valerian, pe Principele Constantin Moruzi, pe Prefectul judeţului, pe Primar, pe Colonelul Borănescu, pe profesorii Misir, Tocilescu, Densuşianu, Urechiă, Alexandrescu, Bejan şi Peride, pe Doctorul primar Filipescu, pe D-nii Gheorghiu şi Cristodolo Cerchez, Ajutori ai Primarului, pe D-l Neculai Ioan, Consilier comunal, pe D-l Zotu, Directorul Telegrafului, pe D-l Ioanovici, directorul poştei, pe D-l Huber, Directorul Fabricei de Tutun, pe Prefectul Poliţiei şi alte persoane, în număr de 25.

La orele 1 ½ Majestatea Sa, însoţit de suita Sa, a mers spre a inspectà Seminarul dela Socola. La uşa bisericei, Regele fu întâmpinat de I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, de Archimandritul Scriban, rectorul Seminarului, înconjurat de preoţii bisericei şi de întregul corp profesoral.

După ce ascultă un mic serviciu religios, Regele vizită toate camerile Seminarului şi puse în toate clasele mai multe întrebări elevilor asupra diferitelor cursuri ce li se predă.

Majestatea Sa, înainte de a plecà, binevoi a făgădui Corpului profesoral că în curând localul actual al acestui Institut de învăţământ religios va fi transformat, astfel că va puteà corespunde în toate înaltului scop pentru care este menit.

De aci Regele merse la Şcoala comunală de Meserii, unde fù întâmpinat de Directorul Mânăstireanu, împreună cu întregul corp profesoral, precum şi de toţi elevii, cari au cântat Imnul naţional. Majestatea Sa, inspectă cu viu interes diferitele ateliere, precum şi magazia unde se află expuse obiectele lucrate de elevii acestei şcoli, şi binevoi a exprimà directorului Inaltele Sale mulţumiri pentru bunastare în care a găsit această şcoală, care prin desvoltarea învăţământului profesional dă roade foarte folositoare.

Majestatea Sa merse apoi la Muzeul de Istorie naturală, unde, după ce fù întâmpinat la intrare de D-l Dr. Fătu, împreună cu toţi membrii acestei instituţiuni ştiinţifice, vizită toate sălile muzeului, biblioteca şi văzù colecţiunea de monete.

La plecare, Regele arătă Inaltele Sale mulţumiri D-lui Dr. Fătu, pentru osteneala ce'şi dă în progresarea acestei instituţiuni, şi merse

apoi de vizită localul unde se află Comandamentul Corpului IV de armată, de unde Se întoarse la locuința Sa, la orele 4½ după amiază.

La prânz Majestatea Sa, bine-voi a întruni pe Eminența sa Episcopul catolic, pe Ministrul General Fălcoianu, pe D-nii Consuli ai Rusiei, Austro-Ungariei, Franței, Belgiei și Greciei, pe Prefectul Gane, pe Primarul Negruzzi, pe D-nii Paladi și Pavlof, membrii Consiliului permanent, pe D-l Zamfirescu, Membrul Consiliului județean, pe D-l Paraschivescu, Membrul Consiliului Comunal, pe D-rii Cuciureanu și Konya, pe D-l Ștefănescu, Directorul școalei technice, pe D-nii Ralet, Roșu, Meisner și Naum, profesori la școala militară, pe D-l Al. Mavrocordat, pe Prefectul Poliției și alte persoane, în număr de 28.

Marți 24 Septemvre, la orele 7½ dimineața Regele, în trăsură à la Daumont, împreună cu Ministrul Radu Mihai, Prefectul Gane și Primarul Negruzzi, a plecat la Gară, urmat de suita Sa și escortat de escadronul de Jandarmi călări.

In salonul gărei, frumos împodobit, așteptau Mitropolitul Moldovei și Sucevei, împreună cu Inaltul cler, Senatorii și Deputații Iașului membrii Curței de Apel și ai Tribunalului, Consiliele comunal, județean și permanent, Eforii Sf. Spiridon, Corpul profesoral al Universității și Liceului, Corpul medical, toți ofițerii generali și superiori din garnizoană, precum și un numeros și distins public.

Majestatea Sa binevoi a se întreține cu multe din persoanele prezinte, mulțumi încăodată D-lui Primar pentru frumoasa primire ce-i au făcut iubiții săi Ieșeni, și-i puse la dispozițiune trei mii lei, spre a se distribui la săracii acestui oraș, după care se sui în trenul regal, însoțit fiind de Generalul Pilat și de Prefecții Iașului și Sucevei, în mijlocul urărilor celor mai călduroase ale numeroșilor asistenți.

*

Asupra faptului venirei în Iași a Regelui, ziarul local *Liberalul*, în numărul său dela 21 Septemvre, mai scrie :

De când se răspândise vestea că Majestatea Sa va vizità orașul nostru, cetățenii Ieșeni începură a-și manifestà fericirea ce le aducea această vizită a supremului lor Suveran, prin neliniștea întârzierei de câtevà zile până la sosirea minutului în care Majestatea Sa aveà să descindă în orașul nostru.

Astăzi 20 Septembre, la 4 ore p. m. trenul regal a adus pe Augustul nostru Suveran în a doua Sa Capitală. La gară Majestatea Sa a fost întâmpinat de autoritățile, de notabilitățile orașului și de un numeros public, compus din tot ce are Iașul mai distins, fără deosebire de partide politice.

De cu zi toate stradele erau împodobite cu steaguri tricolore ; covoare frumos colorate erau scoase pe la ferești ; tot ce are orașul nostru mai frumos erà expus privirilor. Iașul intrase în serbătoare ; aveà să primească în sânul său pe Ilustrul nostru Suveran.

Elevii tuturor școalelor din localitate, cu profesorii lor respectivi, ocupau trotuarele dela Liceu până la Otel de România ; un public imens și distins, de amândouă sexele, garnisea frumos trotuarele până la Mitropolie.

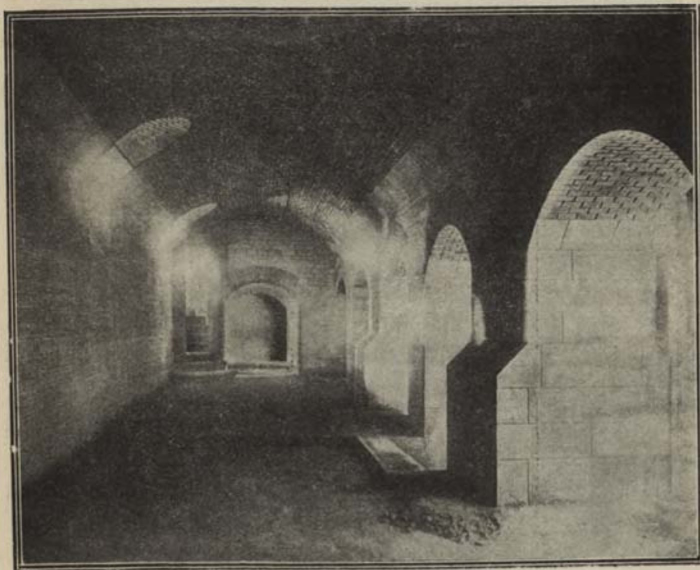
Când trăsura Majestății Sale plecă dela gară, un fior electric par'că răsbătù mulțimea.

Bubuitul tunurilor, date din dealul Galatei, sunetul clopotelor Catedralei, mai măreau neliniștea mulțimei adunate.

Trăsura Majestății Sale de abia puteà resbate. Strigătele entusiaste de : *ura!* păreau a se contopi în o singură voce puternică și frenetică.

Marea afluenţă, viul entusiasm manifestat prin strigările frenetice ale mulţimei, haina de serbătoare în care s'a îmbrăcat Iaşul cu această ocazie, precum şi toate pregătirile cu care cetăţenii s'au grăbit a face recepţiunea Maestăţei Sale, dădeà oraşului nostru aspectul bătrânei Rome, când îşi primeà cu pompă strălucitoare Suveranii săi învingători.

Această recepţiune splendidă ne aminteşte primirea ce s'a făcut Măriei Sale Domnitorului Carol I, în 1866, cu care numai se poate comparà, — şi e cu atât mai impunătoare pentru noi această înaltă visită, cu cât acum primim în oraşul nostru, în a doua Capitală a ţării, pe Majestatea Sa *primul Rege al Românilor*, pe *Marele Căpitan* ce şi-a înscris prin fapte mari, prin fapte vitejeşti, cu litere de aur, numele în Istoria ţării noastre!

Subterana Salei-Gotice, după restaurare.

Propuneri de a se construì în Iaşi un Palat Regal.

In cursul lunei Noemvre 1885, mai toţi Senatorii şi Deputaţii Iaşului, în unire cu mulţi cetăţeni fruntaşi, după diferite adunări şi consfătuiri, hotărîră să se formeze mai multe cerinţi către guvern de a se venì în ajutorul Iaşului, a cărui situaţie materială cădeà necontenit.

Intre principalele puncte ce s'au formulat, pentru a se sprijinì mai curând pe lângă guvern, fù şi acela de „a se construì în Iaşi un Palat, care să servească de reşedinţă pentru Majestatea Sa Regele Carol I, spre a aveà, când va venì în Iaşi, unde să poată stà mai mult într'o locuinţă convenabilă," întru cât până atunci, oridecâteori veniă Su-

veranul în Iaşi trebuià să fie găzduit în locuinţi particulare, neîndestulătoare şi nu tocmai potrivite pentru prestigiul ce se datorà Capului statului.

Acei ce au aderat şi au subscris la aceste cerinţi fură următorii : Vas. Gheorghian, Leon Negruzzi, A. Vizanti, Nic. Gane, Dim. şi Gh. Tacu, A. Vârnav-Liteanu, Dim. G. Rosetti, Cost. Climescu, Ştefan Şendre, Ion Ianow, C. Lepădatu, P. Verussi, V. Bosie, Gh. Crupenschi şi alţii.

Cu toate stăruinţele depuse, şi cu toate că însuşi Regele Carol I, invită în acest scop pe membrii guvernului, să ia măsuri pentru zidirea sau amenajarea unei case proprii în scopul zis, proectul acesta n'a luat viaţă, decât peste vre-o opt ani mai târziu, aşà cum vom expune mai departe.

Independenţa României
(Tablou simbolic, de pictorul ieşan C. Georgescu).

CAPITOLUL XVI.

A treisprezecea venire în Iaşi a Regelui Carol I. April 1887.

Isprăvirea restaurărei Catedralei Mitropolitane. Inaugurarea şi sfinţirea ei. Frământările dintre partidele politice din Iaşi şi acţiunea opoziţiei-unite în potriva guvernului Ion Brătianu. Manifestul opoziţiei-unite, invitând populaţia ieşană de a nu ieşi întru întâmpinarea Regelui. Contra-manifestul socialiştilor Ieşeni.

Intre monumentele măreţe ale Iaşului, cari din tocirea vremei sau alte întâmplări neprevăzute ajunsese în aproape ruină, unele chiar neisprăvite, mai ales prin strămutarea din Iaşi a capitalei, cel mai măreţ, şi cel ce cereà o mai curândă refacere, fù desigur Catedrala Mitropolitană, zidire colosală, unică prin dimensiuni în ţară, care, văzută aproape din orice parte a Iaşului, şi chiar, în unele locuri dela o distanţă de vre-o 20 kilometri, dădeà panoramei vechei capitale a Moldovei un aspect din cele mai impunătoare.

Dar pe cât de impunător şi interesant pentru toţi localnicii şi trecătorii erà acest mare monument religios, în acel timp, când erà privit din depărtare, pe atât produceà părere de rău şi jale când se apropià cinevà de el, — şi constatà că nu e decât o ruină, ameninţând să se desloace păreţii şi cele patru mari turnuri, din zi în zi mai mult, înfăţişând chiar o primejdie pentru trecători şi pentru palatul Mitropolitan, sau vechea biserică Sf. Gheorghe, aflate la o mică distanţă, cari puteau de asemenea să fie reduse la ruină prin o dărîmare repede, întâmplătoare, a colosalei clădiri de care vorbim.

După multe stăruinţi ale Ieşenilor, şi cu făgăduinţa şi îndemnul însuşi a Domnitorului, apoi Rege al Românilor Carol I, cum şi a Mitropolitului Iosif şi a marelui bărbat de stat Mihail Cogălniceanu, Corpurile Legiuitoare acordară mijloacele trebuitoare pentru restaurarea acestui monument eclesiastic, a cărui construcţie fù începută în 1833, prin străduinţa întru fericire pomenitului Mitropolit Veniamin Kostaki

şi cu contribuţiunile atât ale Domnitorului Mihail Sturdza, ale Statului Moldovei, cât şi ale multor altor generoşi donatori ai epocei aceleia.

Când în 1839 fù aproape să se deà slujbei Dumnezeeşti de toate zilele, această monumentală catedrală a Iaşului, printr'un viciu de construcţie negreşit, rămas încă neesplicat până astăzi, tot acoperământul şi cu marea boltă din mijlocul bisericei se prăbuşi de istov, şi de atunci acest sfânt locaş rămase lungi ani într'o jalnică ruină.

In primăvara anului 1887, întreaga restaurare fiind gata, Mitropolitul Iosif, clerul Inalt, autorităţile şi toţi cetăţenii fruntaşi în înţelegere, hotărîră să se facă sfinţirea şi inaugurarea acestui monument cu toată solemnitatea ce merità, şi în acest scop, pe lângă alte pregătiri de samă, se interveni ca Suveranii ţărei, să onoreze cu venirea şi asistenţa lor această măreaţă serbare bisericească şi patriotică.

Regele Carol I şi Regina Elisaveta acceptară cu o deosebită bunăvoinţă invitarea ce li se făcù, şi se hotărî astfel ca solemnitatea sfinţirei Catedralei să se facă în ziua de 23 April 1887, când este hramul Marelui-Mucenic Gheorghe, patronul Mitropoliei, şi de asemenea patronul însuşi a vechei Moldove.

Se făcură toate pregătirile trebuitoare de autorităţile însărcinate cu administrarea oraşului, se luară măsurile cerute pentru găzduirea Familiei Regale şi a suitei Sale, cum şi a tuturor celor din alte localităţi ce urmau să vie în Iaşi, cu acest prilej; se stabili totul în aşà chip, ca această serbare, cât şi primirea Suveranilor, să se facă mai măreţ şi mai fastuos decât în toate celelalte dăţi. Totuşi, împrejurările politice din întreaga ţară, tulbure în vremea aceea, urma să influenţeze în mod neaşteptat asupra acestei festivităţi.

Aflarea la guvernul ţărei a partidului liberal-naţional de sub şefia lui I. C. Brătianu şi menţinerea sa la putere un şir îndelungat de ani, dădù naştere unei opoziţiuni puternice în toată ţara, opoziţiune formată nu numai din partidul conservator de sub şefia lui Lascar Catargi, dar şi prin deslipirea de la partidul-naţional a multor partizani de samă, cari, pentru a lupta cu succes contra conducătorilor de până atunci, se uniră cu o mare parte din conservatori, şi formară astfel partidul ocazional numit *Opoziţiunea-unită*, despre care am vorbit în Capitolul precedent.

Opoziţiunea-unită se hotărî să manifesteze înpotriva miniştrilor care aveau a însoţi pe Suverani, — pentru a arătà astfel şi Suveranilor că Ieşenii sunt nemulţumiţi de guvernarea atât de îndelungată a oamenilor din acel partid.

După diferite întruniri şi înţelegeri urmate, în diferite case particulare, partidul opoziţiunei-unite redactă, subscrise şi placardă în cuprinsul oraşului Iaşi, un manifest cuprinzând în termeni viguroşi nemulţumirile ce credeà că trebue să fie cunoscute Regelui, la venirea Sa în vechia Capitală a Moldovei.

Iată textul primului manifest ce membrii opoziţiunei crezură să răspândească în public cu acel prilej, (manifest ce a fost redactat de N. Ceaur-Aslan):

COMITETUL OPOSIŢIUNEI-UNITE DIN IAŞI

In şedinţa dela 12 curent, (April), ţinută în casele D-lui Alex. Cantacuzino-Paşcanu, sub preşedenţia D-lui Alex. C. Mavrocordat, cu privire la sosirea Regelui în Iaşi, în unanimitate a votat următoarea rezoluţiune:

Cetăţeni ai Iaşilor,

Regele are a sosi în Iaşi pentru a asistà la sfinţirea Mitropoliei.

După tradiţiuni, am trebui ca, mici cu mari, să eşim întru întâmpinarea, cu pâne şi sare, Aceluia ce este reprezentantul Inalt al Suveranităţei Naţionale.

In împrejurările excepţionale însă, în care ţara se află astăzi, este interzis caracterelor independente de a merge înaintea sa...

Ţara aceasta a avut, şi ea, datinele ei; în sânul ei, clase posedau privilegii; Domnitorul, nu avea alt control decât acel al conştiinţei sale.

Când a fost vorba, însă, de a pune ţara în condiţiuni de stabilitate şi de desvoltare care se corespundă cu cerinţele timpului în care trăim, toţi au fost gata a nu cruţa nici un sacrificiu, spre a o înlesni de a atinge realizarea acestei dorinţi a tuturora.

In acest scop, Românii şi-au dat la 1866 o Constituţiune, ce trebuia să garanteze direcţiunea şi controlul, prin ţară, a afacerilor publice; Prinţul strein, trebuea să asigure aplicaţiunea sinceră şi leală a acelei Constituţiuni.

Sunt mai bine de 20 ani de când Regele Carol domneşte în România; şi când astăzi uitându-se în jurul nostru, nu vedem decât ruine, ni se impune, în mod absolut datoria de a ne întrebà: care este cauza întinsei decăderi morale şi materiale la care am ajuns, sub o domnie şi cu o Constituţiune ce aveau de misiune de a vindeca relele trecutului?

Răspunsul este pe cât simplu, pe atât şi întristător.

Constituţiunea nu servă pentru a provoca şi exercita controlul.

Sub guvernul actual al Majestăţei sale, Constituţiunea a devenit o parodie, în numele căreia interesele cele mai vitale ale ţărei sunt lăsate prada unei coterii politice, menţinută la putere *prin violarea legilor şi prin pălmuirea cea mai sfruntată a moralei.*

Alegerile sunt sistematic falşificate, aşa încât, deputaţi şi senatori, fructul fraudei şi a violenţei, nu formează decât o întrupare de indivizi, puşi la absoluta discreţie a Ministrului-Preşedinte, prin îndestularea intereselor lor personale...

Magistratura se află la bunul plac al unui Ministru fără conştiinţă, al unui Ministru care dela înălţimea tribunei, a îndrăsnit să declare *„lipsiţi de protecţiunea legilor pe adversarii regimului"*.....

Finanţele: în o stare de destrăbălare pentru înlăturarea căriea, peste curând, nu va mai fi suficient nici ultimul ban stors din sudoarea contribuabilului...

Religiunea părinţilor noştri, ameninţată prin invaziunea, pe furiş, a cultului Catolic;

In şcoală: arbitrariul;

In armată: favoritismul şi persecuţiunea;

In relaţiunile noastre externe: umilirea şi tărârea ţărei în legături pe care ea nu le cunoaşte!!...

Legi de cea mai mare importanţă, se votează de Corpurile Legiuitoare fără discuţiune, înăduşindu-se, în mod revoltător, glasul mandatarilor independenţi;

Zilnic, Consilierii Majestăţei Sale dau tristul spectacol al unor indivizi ce, sub masca legalităţei de formă, se arăt decişi a nu pune capăt desfrâului cu care calcă în picioare conştiinţa publică.

Iar Regele Carol, obligat, *prin jurământ*, a veghea la leala aplicaţiune a Pactului nostru fundamental, Regele Carol priveşte, şi tace!, ca şi cum nelegiuirile ce se comit de către guvernul său, prin sancţiunea sa, nu l'ar privi întru nimic!!!...

Sub pretextul comod al comodei ficţiuni constituţionale, în puterea căreia responzabilitatea nu s'ar sui până la persoana Regelui, Majestatea Sa, cu toată întristătoarea privelişte ce zilnic actele guvernului înfăţişează ochilor Săi, nu se simte întru nimic mişcată de decăderea şi anarhia, ce reînvie în noi memoria timpurilor celor mai negre!...

Aşa dar, Cetăţeni ai Iaşilor, Regele Carol, prin o eronată interpretare a datoriilor sale constituţionale, a făcut ca Constituţiunea să devină astăzi o literă moartă.

El guvernează cu un guvern, ales de EL, şi căruia tot EL, prin toleranţa sa, a dat o majoritate parlamentară, prin care numai interesele ţărei nu se susţin.

Majestatea Sa nu se înduplică să asculte glasul ţărei!...

Trebue, însă, ca Majestatea Sa, să afle că ţara este sătoasă de legalitate; că ţara nu mai poate suferi anarhia în care trăeşte; şi că desamăgită de iluziunile ei, ea este pe punctul de a căuta cu stăruinţă, mijloacele de a îndepărtà pericolele ce sistemul actual de guvernare atrage asupra destinelor ei.

Să nu mergem înaintea sa!

Să lăsăm ca tot banul nevoiaşului să contribue şi de astădată a forma Regelui *un cortegiu din oamenii plătiţi pentru a'i ura bună venire*!...

Tot omul independent să facă golul în jurul Regelui, pentru ca El să ştie: *că ţara nu va admite niciodată ca pactul ei fundamental să fie violat, şi că ea voeşte un Rege al tuturora, iar nu un Rege al unei Coterii politice*!

Să nu mergem înaintea sa!...

Căci, ce i-am putea oferi?

Românul nu mai are în traistă: **nici pâne, nici sare**!...

Alexandru C. Mavrocordat, Iancu Corjescu, Scarlat Pastia, Alecu Balş, Colonel Neculai Iamandi, Nicu Cazimir, Costachi Corjescu, Alexandru D. Holban, Panaite Balş, Principele Alexandru Ghica, George M. Şendrea, Const. Macedon, Alexandru Livadili, Grigore Cogălniceanu, Dimitrie Alexandrescu, Eugenie Ghica Budeşti, Nicu Ceaur Aslan, Petrachi Paladi, Anastasie Drăghici, Miltiade Ţoni, Alex. Cantacuzino Paşcanu, Ioan G. Ghica, Grigore N. Macri, Const. Cantacuzin Paşcanu, Emil Mavrocordat, Dimitrie Lăzărescu, Scarlat Şişcală, Andrei Millu, Vărzărescu, George Al. Lupu, Constantin B. Penescu, S. Goldenthal, Dimitrie Grecianu, Vasile Lazu, George Mârzescu, Constantin Balş, George Balş, Ioan Alex. Mavrodi, Constantin Faur, George Prăjescu, G. C. Anastasiu, Aurel Reşcanu, Elie C. Miclescu, Ioan A. Catargi, C. M. D. Miclescu, Nicu Ghica Comăneşti, Ioan P. Sturza, Ştefan Iamandi, George C. Negruzzi, Colonel Grigore Borănescu, Iancu Fotea, Iancu Mihailescu, Dimitrie Boldur Epureanu, Dimitrie Pastia, Maior Teodor Petrov, Ştefan Castroian, A. Colinescu.

Guvernul de atunci, cât şi autorităţile locale, văzând pornirea îndârjită a partidului opoziţiunei-unite, sfătuiră mai întâi pe Suveran, ca el singur, şi nu însoţit de M. S. Regina, să vie în Iaşi, spre a evita în tot cazul neplăceri sau situaţiuni nepotrivite pentru Suverană. Apoi se luă toate măsurile putincioase ca lucrurile să se potolească, şi să se evite urmări ce ar puteà turburà mai grav ordinea publică.

Puţin timp după publicarea manifestului Opoziţiunei-unite, populaţia ieşană fu surprinsă prin afişarea unui alt manifest, de astădată venit nu din partea unui partid de guvernământ, ci din partea unei asociaţiuni mai mult ştiinţifică şi literară, deşi se întitulà *partid Socialist*.

Această asociaţiune erà compusă dintr'un număr restrâns de membri, mai mult oameni de ştiinţă şi de litere, decât oameni politici de acţiune.

Aşa-zisul dar partid socialist ieşan, condus de Ion Nădejde şi V. G. Morţun, găsi de cuviinţă a redactà şi el un alt Manifest, pe care'l placardă de asemenea în cuprinsul oraşului, manifest care, departe de a îmbrăţişà acţiunea patriotică a guvernului, încercà să liniştească opiniunea publică, şi să o îndemne la o primire vrednică de capul Statului.

Efectul produs asupra publicului ieşan de acest manifest fù însă straniu, întru cât se ştià că pe tărâmul politic doctrina socialistă nu se prea conciliază cu forma de guvernământ monarhică şi cu propovăduirea ideilor de ordine politică şi socială.

Rolurile erau răsturnate: conservatorii propovăduiau revoluţia, socialiştii ordinea.

Iată aici şi cuprinsul manifestului semnat de capii socialişti:

Cetăţeni!

Ne-a fost dat să privim o semeaţă îndrăzneală!

Boierii, ciolane sfinte, cari veşnic au despreţuit şi bârfit norodul, s'au înjosit să grăească muncitorilor, ţăranilor, tuturor cetăţenilor acestui oraş; au găsit cu cale să-i sfătuească, să se arate blânzi, înduioşaţi, cu durere de inimă pentru suferinţele şi păsurile bietului popor apăsat şi jefuit, în traista căruia de abea acum au oblicit că nu mai este *nici pâne nici sare*!

Dar cine sunt boierii conservatori? Ce vor Dumnea-lor? Ce bine făcut'au ei noroadelor acestei ţări, de vă îmbie acum la răscoală împotriva Regelui şi a liberalilor, de vă zoresc la răzvrătire şi vărsări de sânge?

Cred oare că am uitat cu toţii nătângiea boierească, înverşunarea cu care s'au împotrivit la toată propăşirea, la toate îmbunătăţirile ce s'au făcut în ţara aceasta?

Cine a fost împotriva desfiinţărei boierescului?

Cine fost'au protivnici dezrobirei ţăranilor?

Cine a zădărnicit şi a stingherit împroprietărirea lor?

Cine a ridicat glasul împotriva dreptului ce are poporimea de a-şi îngriji vecinic de nevoile sale, de a fi stăpână în sate şi oraşe?

Cine? Cine alţii decât conservatorii, boierii cari vin acuma, păşini şi blajini, cerşindu-vă sprijinul, râvnind puterea, dând zor şi ghes la cârma ţărei?

Vai de noi ar fi dacă jalnicile amintiri ale trecutului s'ar fi şters din inima noastră, dacă am puteà uita ruşinea şi umilinţa, batjocurile şi jafurile suferite de părinţii noştri.

Lipsiţi am fi de minte şi singuri ne-am întinde mânile cerşind cătuşe, singuri ne-am făuri lanţurile robiei!

Dacă mişelia ar fi prins rădăcini în inimile noastre şi am da uitărei chinurile şi nevoiea trecutului, atunci cu dreptul ni s'ar cădeà să ajungem din nou sub călcâiul boieresc, să cădem pradă astei strigoaice, care din nou năzueşte la vieaţă.

Şi nu vă momească gândul să credeţi că boierii de azi, şi-au schimbat inima şi pornirile, nu! *lupul păru-şi schimbă, dar năravul, ba.*

Nu, şi azi, în gazetele şi întrunirile lor se furişază pofta şi năzuinţa de a însufleţi vremile moarte, moarte pentru veci.

Ei doresc, vroesc, să hrăpească din nou ţăranilor dreptul de a se cârmui singuri în comune, vroesc din nou să-i plece, să-i închine înaintea boierului, înaintea proprietarului, pentru ca astfel să-i aibă mai bine prinşi în mână, să-i jupoae mai în voe.

Mai dăunăzi chiar conservatorii întruniţi tot aicea în Iaşi, au strigat, au ameninţat pe liberali pentru legea tocmelelor agricole, au strigat împotriva puţinelor stavili şi slabei ocrotiri ce cătà să dee ţăranilor, împotriva răgazului dela o muncă neîndurată, grea şi neîntreruptă, din care ciocoimea şi şleahta lor s'au îngrăşat, din care au smuls banul cu care au petrecut în desfătări, traiu lin, nebântuit de griji şi nevoi.

Dar mai ieri cu câtă vrăjmăşie nu s'au ridicat împotriva legei care înmulţeà numărul alegătorilor şi ciunteà nădejdea şi razimul ce puneau boierii pe colegiul întâiu şi pe al doilea!

Iar de meseriaşi, de nevoile lor, ce grijă au boierii? Fie-le graniţele deschise, aibă grâul şi vitele preţ bun şi puţin le-a păsà dacă în schimb mărfurile străine vor da năvală, vor ruinà industriea noastră în faşă, vor răsădi foamete şi moarte printre meseriaşi!

Ne mai pomenită este îndrăzneala astui partid, care şi-a cătat alianţe dincolo de Prut, astui partid care îndrăzneşte să spuie *că nu e ţară pe lume în care voinţa norodului să fie mai ţinută în samă decât în Rusia*, partid care zice cu sfruntare *că vorbind rău de ţarul Ruşilor bârfim împotriva Românilor şi îl facem să nu se mai intereseze de soarta poziţiei noastre.*

Ganditu-v'aţi oare c'ar îndrăzni cineva să rostească aşà vorbe şi apoi să se arate atât de compătimitori cu păsurile voastre?

Lupul se îmbracă în pielea oaiei, şi caută să vă împingă la răscoală, vrea să vă năpustiţi singuri în robiea din care aţi scăpat cu atâta greu.

Ei vor robirea voastră, *libertăţi ruseşti vă aşteaptă* : ocna, sila, Siberia, surgunul şi spânzurătorile, obrăznicia şi sumeţia boierilor, opreala aspră şi nelegiuită de a crâcni o vorbă protivnică apăsătorilor !... Iată bunătăţile pregătite de boieri, iată durerea de inimă ce au pentru noi, iată pentru ce ne-am răsculà, pentru ce le-am da mână de ajutor, pentru ce caută să ajungă la putere !

* * *

La cârma ţărei stau liberalii.

Mult rău, multe greşeli făcut'au şi ei ! Apăsarea nu v'au uşurat'o de tot, ci numai v'au robit altor nevoi.

Dar un lucru nu trebuie uitat : Ei s'au luptat pentru puţinele libertăţi de cari ne bucurăm, ei au frânt şi zădărnicit pentru o vreme puterea şi lăcomiea boierească.

Lor trebuie să le mulţumiţi, dacă astăzi, având vrere şi stăruinţă, aveţi chipul de a întemeia dreapta stăpânire pe cârma satelor şi a târgurilor.

Ei v'au dat chipul de a vă puteà vindecà singuri suferinţele, de a puteà răpune neajunsurile şi nevoile cari vă bântuie şi chinue : — libertăţile, dreptul de vot, dreptul de a vă adunà şi de a dezbate asupra intereselor şi nevoilor obşteşti, vă sunt musai trebuitoare pentru a ajunge la ţinta dorită : desăvârşita emancipare.

Liberalii, întru cât priveşte libertăţile, sunt şi trebue să fie lângă noi, căci altmintrelea îndată ar fi repuşi, zdrobiţi de năvala boierimei.

Deci trebue să fiţi protivnici celor cari vă împing la manifestări duşmăneşti împotriva Regelui, care ar puteà crede că ţara e cu boierii şi s'ar socoti nevoit, silit, a le încredinţà frâele cârmuirei.

Aceasta s'ar petrece în ajunul sfărmărei tuturor libertăţilor.

Iată de ce ori cât de răi, de greşiţi, ar fi liberalii, tot pe dânşii trebue să-i lăsăm la cârmă.

Trebue să ne ferim de a da mână de ajutor vrăjmaşului obştesc.

* * *

Noi, partida poporului, care nu râvnim pentru noi nici cârmă nici slavă, ştim cât sufăr muncitorii satelor, meseriaşii târgurilor.

Sunt sute de mii de sărmani şi nevoiaşi, gîrbiţi nevoiei, încovăiaţi de muncă, oameni cari zmulg pământului avuţia acestei ţări, pe a căror spete slăbite se razimă toată sarcina, toate greutăţile ; dar cari n'au hrana zilnică, nu ştiu ce-i o casă omenească, sunt prada boalelor şi lipsiţi de orice nădejde. Le ştim toate, ştim chiar că despoiarea e mai mare decât vă închipuiţi şi vă zicem :

Pentru a vă dezrobi de istov, pentru a scăpà de orice atârnare, pentru a nu mai şti de stăpâni şi a nu fi supuşi, trebue să vă iasă din minte că o răscoală vă va scăpà de toate nevoile.

Numai duşmanii poporului pot să vă împingă la răzvrătiri şi la vărsări de sânge. Faţă cu oştile puternice înarmate, zdrobirea voastră e sigură, neînlăturată. Amintiţi-vă jalnica întâmplare din iarna trecută, când cu alegerile din Botoşani ; iar de asupra tuturora să stea cruntă şi înfiorătoare amintirea răscoalei din 3 Aprilie, răscoală înecată în sângele vostru ; deci, vă îndemnăm :

Să mergeţi pe calea legală, să vă întruniţi în bresle, să luaţi parte la alegeri, să puneţi la primărie oameni dintre Dumneavoastră şi apoi să întrebuinţaţi veniturile şi creditele comunale, pentru a întemeià ateliere şi fabrici, în cari nime să nu fie despoiat de rodul muncei sale ; astfel să întrebuinţaţi puterea câştigată pentru a vă uşurà, efteni şi îmbunătăţi traiul.

Şi muncitorii câmpiilor să se folosească de drepturile ce au câştigat şi uniţi cu toţii, mână în mână, să-şi aleagă consilii comunale numai dintre dânşii, consilii comunale credincioase, cari să cunoască şi să apere toate drepturile poporului.

Şi cu toţii, meseriaşi şi ţărani, să cereţi a fi deplin oameni, să cereţi ca glasul vostru să fie luat în samă măcar cât al boerilor, să cereţi ca votul fiecăruià să aibă aceeaşi greutate.

Strada Lăpuşneanu, decorată în timpul vizitelor Regale.

Invăţătura să steà tuturor într'ajutor de o potrivă, iară nu sudoarea şi banul vostru să clădească şcoale celor ce vă stăpânesc. Nu le mai daţi pe lângă hrană şi îmbrăcăminte, lumină şi învăţătură, pentru ca apoi urmaşii lor să poată îngenunchià şi mai tare copilaşii voştri !

Urmând astfel veţi păşi liniştiţi şi siguri spre desăvârşita dezrobire.

* * *

Deci liniştiţi staţi cu toţii în jurul căminului vostru calicit, nu eşiţi înaintea Regelui pentru a-l huidui; nu daţi mână de ajutor boierimei ce vă momeşte.

Staţi liniştiţi şi, în mintea voastră, cumpăniţi-vă puterile şi drepturile. Hotărâţi-vă de a pune stăpânire temeinică pe tot ce vi s'a dat, de voie de nevoie, pe tot ce aţi putut hrăpi ca din gura morţei.

Staţi liniştiţi, uniţi-vă între voi, sfătuiţi-vă, luminaţi-vă, zoriţi-vă unul pe altul, la muncă stăruitoare şi înverşunată în potriva tuturor cari s'ar sculà cu gând de stăpânire, cu gând de a vă robi.

* * *

Şi tu, tinerime cultă, în pieptul căreia saltă inimă curată şi iubitoare, cugetă că muncitorii prin munca şi chinul lor ţi-au dat chip să te luminezi, ţi-au înaripat gândul şi năzuinţele tale, gândeşte cât le eşti datoare şi, alături cu noi, ridică puternicu-ţi glas şi-i îndreaptă din calea greşită, scapă-i din ghiarele ciocoimei, împiedecă vreo nelegiuită vărsare de sânge.

Numai astfel se va spăşi păcatul părinţilor tăi! Numai astfel blestemul, ura şi mustrarea cugetului nu vor stà de-apururi la căpătâiul tău!

In numele partidei socialiste ieşane,

Ioan Nădejde, V. G. Morţun.

1887 Aprilie în 19.

Odată cu publicarea acestui manifest, studenţii Universităţei locale socotiră necesar să'şi spuie şi ei cuvântul în această situaţiune. Unii din ei erau învinuiţi a secondà acţiunea opoziţiei-unite. Cu două trei zile înnainte de data fixată pentru venirea Regelui în Iaşi, foile locale publicară următoarea

Moţiune.

Cu prilejul venirei Regelui în oraşul nostru, svonindu-se că studenţii au de gând să facă manifestaţii ostile, subsemnaţii studenţi universitari considerând că:

Manifestaţiunile ostile Regelui ar uşurà ajungerea la cârma a conservatorilor, şi deci ar primejdui libertăţile câştigate până acuma şi atât de trebuitoare pentru emanciparea desăvârşită a poporului, declară că:

Nici o manifestaţie nu se va face în numele studenţilor universitari;

Acei dintre studenţi care se vor manifestà îşi vor luà personal răspunderea.

D. A. Teodor, G. C. Anastasiu, C. Mayer, Emma Holban, N. G. Ţurcanovici, Al. Raşcanu, Agripina Andreescu, Gh. Gr. Gheorghiu, Ecaterina Cernat, Ana Conta, Gr. Guţu, Elena Sevastos, C. Gr. Gheorghiu, Elena Ciucă, V. Lateş, Beatrice Vicol, Em. C. Teodorescu, D. E. Evolceanu, Elena Proca, T. Ionescu, Elena Buznea, Gheorghe Vasiliu, Elvira Zamfirescu, I. Panailescu, Eleonora Armaş, Sava Atanasiu, T. Nicolau, Gh. Cristea, C. V. Rugină, Segal W. Fluss, L. Veniamin, Charles Sachetti, St. Nedelcu.

La această moţiune, redactată de studenţii cari simpatizau cu gruparea socialistă, fireşte s'a răspuns cu o contra-moţiune din partea celorlalţi studenţi cari simpatizau acţiunea opoziţiunei-unite. Intr'o formă abilă ei justifică, în modul arătat mai jos, abţinerea lor dela orice manifestaţii, adică tocmai atitudinea care convenea opoziţiei-unite.

Moţiune.

Subsemnaţii studenţi Universitari întruniţi în ziua de 20 Aprilie în sala Universităţei, spre a hotărî atitudinea, care să o avem faţă cu venirea M. S. Regelui în oraşul nostru, în urma discuţiunilor avute, am decis a motiva astfel abţinerea noastră dela orice soiu de manifestaţie: Văzând că o samă de studenţi într'o mo-

ţiune a lor, motivează prin următorul argument atitudinea ce voeşte a luà cu ocazia venirei M. S. Regelui, zicând că : prin o manifestaţie ostilă s'ar uşurà venirea la cârmă a conservatorilor, care ar pune în primejdie libertăţile deja câştigate, de care poporul are o aşà de mare nevoie pentru a se puteà emancipà (!).

Subsemnaţii consideră ridicol acest motiv, şi nici putem a-l invocà pentru motivarea atitudinei noastre.

Pe de altă parte, noi nu voim a motiva atitudinea noastră nici prin o stare oarecare de lucruri, căci într'un caz, cât şi în celalt s'ar da o armă politică în mâna unui partid. De aceia noi declarăm că singurul motiv care ne-au silit de a nu ne manifestà nici într'un chip, este următorul : Pentru ca să nu se dea o interpretare politică greşită atitudinei noastre, fie într'un sens, fie în altul, de către vreun partid oarecare, am hotărît de a ne abţine cu desăvârşire dela orice soiu de manifestaţie.

C. Niţescu, Eug. I. Vasiliu, D. Neculau, V. V. Sion, P. V. Sion, D. P. Vasiliu, N. Kapri, St. Popa, V. Cireş, D. Onceanu, St. Balasan, Gh. Chiriac, Cesar P. Antoni, I. Gheorghiu, N. Teohari, Em. D. Poenaru, Radu Gh. Radoveanu, Gh. T. Negruţi, I. Rosenfeld, Traian Hilariu, P. Ciuntu, Gh. C. Popovici, Gr. Focşa, V. Patriciu, Al. N. Ignat, V. Teodoreanu, M. Străjescu, V. Tipeiu, Soloveanu, N. Apostol, V. Burghelea, Gh. Malcoci, V. Bocescu, L. Calapod, I. Scobai, Em. I. Silberg, N. Grigoriu Calin, Vaserberg, A. D. Filostrat, N. Bernfeld, Apotecher, N. Cohn, A. I. Casian, P. Gârcineanu, C. Manciu, A. Brăescu, N. B. Cantacuzin, Camil Negură, E. Ulmeanu, D. Ghindar, Emil L. Dimitrescu, C. Prasa, H. Saphir, S. C. Severin, E. Halpern, I. Grosu, P. Zadik, N. Fetov, E. Gavrilescu, D. Bucur, Ap. D. Caragiani, V. Georgescu, Lupu Goldenberg, M. Orzescu, C. Sacsenberg, C. Zussman, Mina Lăzărescu, I. Mancaş, Gh. Botez, Gh. Primicheriu.

*

In faţa acestor manifeste şi moţiuni, protivnice în tendinţele lor, populaţia ieşană care le cunoştea valoarea, a rămas indiferentă. Pătrunsă de însemnătatea ceremoniei ce urmà să fie prezidată de Suveran şi de actele mari cu cari îşi ilustrase dejà domnia Regele Carol I, populaţia ieşană pregătià o primire care să fie o manifestare a simţimintelor lor proprii nebănuite.

In ziua fixată pentru sosirea Suveranului în Iaşi, Mercuri 22 April, lumea ieşană, ca de obiceiu brăzdà stradele principale, dela gară la Mitropolie şi până la reşedinţa destinată Regelui, iar autorităţile publice, poliţia şi miliţia, amestecată printre public, căutà să împiedice încercările partidelor politice interesate de a solidarizà manifestaţiunea populaţiunei în manifestaţiunea lor.

Intrarea Regelui, într'o trăsură de gală deschisă în care luară parte şi Ministrul Instrucţiunei publice D. A. Sturdza şi Prefectul judeţului Matei Gane, se făcù în mijlocul aclamaţiunilor publicului.

Prezenţa lui D. A. Sturdza şi a Prefectului judeţului în trăsura regală, nu mai putù stăpânì mânia unui grup de tineri, aparţinând opoziţiei-unite, cari se postase pe terasa Hotelului Trajan. Acì se produse o manifestaţiune ostilă guvernului şi administraţiunei, care fireşte, fiind făcută în faţa Suveranului, a fost multă vreme socotită ca îndreptată în potriva Lui.

Cunoscând mijloacele de luptă ale partidelor în opoziţie, nu trebuie să negăm însă, că opoziţia-unită a chibzuit acum, ca şi în alte împrejurări, ca manifestaţiile ei să se producă în faţa Suveranului, chiar cu rizicul de a fi interpretate ca îndreptate în potriva lui. A doua zi situaţia politică schimbându-se, vor şti să facă dovada simţimintelor lor de dragoste şi de credinţă către Suverani.

Incidentul dela Traian produse o rumoare generală şi o neorânduială în publicul asistent, câteva ţipete ale unora ce fură îmbrânciţi prin mişcarea mulţimei, cum şi o invazie repede a aparatului poliţienesc şi a tuturor reprezentanţilor autorităţilor.

Trăsura Regală înaintă încet, fără nici un alt incident şi merse în calea ce'i erà destinată până la Mitropolie, – iar de aici, după terminarea slujbei Dumnezeeşti, cortegiul se înturnă şi merse la locuinţa ce fù destinată Regelui, în casa Prefectului de judeţ Matei Gane, din strada Carol.

Incepându-se cercetările poliţieneşti asupra incidentului dela Traian, se află că cei ce dăduseră semnalul vociferărilor şi a şuerăturilor ce se auzise în timpul trecerei cortegiului Regal, prin dreptul Hotelului Traian, fură trei tineri membri ai opoziţiunei-unite şi anume: *Costea P. Balş, Gheorghe M. Şendrea* şi *Const. B. Pennescu*, asistaţi de alţi partizani fără mai deosebită importanţă.

Aceşti trei fură imediat arestaţi şi, se zice că Costea P. Balş fu chiar grav bătut de către unul din cei mai reputaţi comisari ai poliţiei bucureştene a lui Radu Mihai, care venise să ajute poliţia lui Gh. Mortzun, Prefectul poliţiei Iaşului de pe atunci.

Păcatele tinereţelor uitate, împrejurările au făcut ca mai târziu, toţi trei manifestanţii să primească dela însăşi Regele Carol, funcţiunile de Prefecţi de poliţie a Iaşului, şi unul din ei, după cum vom vedeà mai departe, să facă chiar una din cele mai strălucite primiri, în 1904, întregei Familii Regale.

Asupra chipului cum a decurs apoi atât petrecerea Regelui în Iaşi, cum şi solemnitatea sfinţirei Mitropoliei, vom reproduce de aici înainte dările de samă oficiale, cât şi ale ziarelor locale din acea epocă, de unde se va puteà deduce atât impresia produsă în public de neaşteptata manifestare, cât şi acea produsă asupra însăşi persoanei Suveranului.

*

Darea se samă ce o face *Monitorul Oficial* asupra acestor evenimente, cuprinde următoarele amănunte:

Marţi 21 Aprilie, la orele 10½ seara, M. S. Regele, însoţit de D-nii miniştri Stătescu, Pherikide, Nacu, General Anghelescu, de D. Teodor Rosetti, Preşedinte de secţie la Inalta Curte de Casaţie, de D-l Filitis, Procuror general al aceleaşi Curţi, de D-nii Degre şi Lahovari, membri, de General Barozzi, şeful casei militare, şi de Colonel-Adjutant Candiano, a plecat cu un tren special din Gara de Nord spre Iaşi.

La Târgul-Frumos Regele fù silit a se coborà din vagon, atât de numeroşi erau cei strânşi aci, veniţi pentru a întâmpinà şi salutà pe Augustul Suveran.

Miercuri, 22 April, la ora 1.25 m. după amiază, trenul regal intră în gara Iaşi. O primire din cele mai strălucite adăstă aci pe Augustul suveran. O mulţime însemnată adunată în gară, salută cu urări călduroase pogorârea din tren a Regelui, care fù întâmpinat de Miniştrii Dim. Sturdza şi Radu Mihai, Generalul Racoviţă, Comandantul Corpului IV de Armată, Senatorii şi Deputaţii judeţului, Prefectul Poliţiei, Consiliul judeţean şi comunal, notabilităţi din societatea ieşană şi din alte judeţe, între care erà Principele Grigore Sturdza, Dim. Dimancea, vice-pre-

şedintele Adunărei, P. P. Carp, deputat, Dimitrie Mavrocordat, mare proprietar, Liciu, Prim-preşedinte al Curţei de Apel; Bârzu, Preşedinte de secţie la Curte; A. Vizanti, deputat, şi alţi fruntaşi.

Doamna Petrovanu dete M. S. Regelui, cu acest prilej, un frumos buchet, şi însoţită de D-na Colonel Costescu şi D-şoara Manolescu, arătară Suveranului durerea ce simte Iaşul de a nu'l vedeà întovărăşit şi de graţioasa noastră Regină, aşà de scumpă tuturor Românilor.

Apoi, după ce Ajutorul de Primar Ion Ornescu înfăţişă pâinea şi sarea, potrivit vechilor datine, şi ură M. S. Regelui bună-venire în numele oraşului, Regele arătă cât preţueşte însemnătatea sărbătoarei sfinţirei Mitropoliei din Iaşi, şi cât este de fericit a petrece câte-va zile în acest de frunte oraş.

Majestatea Sa primi apoi în salonul de aşteptare felicitările funcţionarilor aflaţi faţă, după ce trecù mai întâiu pe dinaintea gardei de onoare, aşezată pe peron.

După aceasta, împreună cu D-l Ministru D. Sturdza şi cu Prefectul judeţului, Regele se sui în trăsura de gală, înhămată cu patru cai albi, şi, escortat de generalii şi ofiţerii superiori aflaţi în Iaşi, cortegiul se îndreptă spre biserica Catedrală, în sunetul clopotelor şi al muzicelor trupelor ce erau înşirate pe strade, al bubuitului tunurilor şi al aclamaţiei călduroase a populaţiei.

Pe tot drumul ce'l străbătù erau înşirate şcoalele de băeţi primare şi secundare, Şcoala de Meserii, Şcoala Technică şi Şcoala Normală, cu stindardele lor. Ferestrele şi balcoanele erau înţesate de lume, care salutà cu iubire şi respect pe Augustul Suveran, aruncându-i buchete de flori.

Arcuri de triumf scăldate în verdeaţă se înălţau pe strade, care erau înpodobite cu tricolorul naţional.

In uşa bisericii Mitropolitană, I. P. S. Iosif Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, înconjurat de înaltul cler, întâmpină pe Majestatea Sa cu crucea şi Evanghelia, şi-l însoţi în biserică, unde se cântă Te-Deum.

La eşirea din biserică, Regele Se îndreptă spre locuinţa D-lui Matei Gane, Prefectul judeţului, unde se pregătise şederea Majestăţei sale, pe timpul cât va stà în Iaşi.

Aici a fost primit la intrare de D-na Matei Gane.

Aici adăstau pe Majestatea Sa funcţionarii civili şi militari în corpore, Rectorul Universităţei, Epitropii spitalelor Sf. Spiridon, precum şi notabilii judeţului şi ai altor judeţe.

D-na Roznovanu fiind suferindă, a trimis Majestăţei Sale un frumos buchet, prin fiica sa Principesa Ecaterina Moruzzi, buchet care fù înmânat Regelui.

La orele 5½ Majestatea Sa bine-voi a primi Consulii puterilor, ce au asemenea reprezentanţi în Iaşi.

La orele 6 Regele bine-voi a întruni la prânz pe Miniştrii Sturdza şi General Angelescu, pe Generalul Leca, Preşedintele Adunărei Deputaţilor, pe D-l Nanu, Vice-preşedinte al Senatului, pe N. Dimancea, Vice-preşedinte al Adunărei Deputaţilor, pe Principele Grigore Sturdza, senator, pe General Racoviţă, pe Generalul Pilat, pe D-l Culianu, rectorul Universităţei, pe D-nii Liciu şi Bârzu, Preşedinţi ai Curţei de Apel,

pe D-l Volenti, Prim-preşedinte al tribunalului, pe D-l Liteanu, Epitrop al Casei Sf. Spiridon, pe D-l Sandu Dudescu, Preşedinte al Consiliului general, pe D-nii Atanasiu şi Lăţescu, Prefecţi al judeţelor Tecuciu şi Suceava, pe Colonelul Costescu, Comandantul Brigadei de Artilerie, pe Prefecţii judeţului şi Poliţiei, precum şi alte notabilităţi, peste tot 40 persoane.

Oraşul a fost seara iluminat şi bucuria zugrăvită pe toate chipurile, dovedeà că toţi pricepeau că întărirea simţimântului religios este însăşi întărirea ţărei, şi că restaurarea Sfintei Mitropolii a Iaşului este faptul doveditor cum că aseminea simţiminte sunt astăzi înconjurate de cel mai mare respect.

*

A doua zi, Joi 23 Aprilie, la orele 9 dimineaţa, Regele, însoţit de Casa sa civilă şi militară şi escortat de Escadronul de jandarmi, suindu-se în trăsura de gală, în care poftì a luà loc pe D. Dimitrie Sturdza şi pe Prefectul judeţului, pornì spre Mitropolie, a cărei sfinţire trebuea să se săvârşească astăzi.

Pe tot parcursul cortegiului regal, trupele erau înşirate, iar sunetul clopotelor tutulor bisericilor din Iaşi şi bubuitul tunurilor vesteau însemnătatea acestei serbări scumpe bisericei şi ţărei.

Sosind la Mitropolie, M. S. Regele a fost întâmpinat la intrarea bisericei vechi de întregul sobor, ce înconjurà pre I. P. S. S. Mitropolitul, care duceà sfintele moaşte ale mucenicilor, moaşte aflate în vechea biserică Sft. Gheorghe, spre a fi depuse în Sf-ta Masă a noei catedrale.

Soborul erà alcătuit din I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, Iosif Naniescu, P. S. S. Episcopi de Roman Melchisedek, al Râmnicului Ghenadie Enăceanu, al Argeşului Ghenadie, al Huşilor Silvestru, al Dunărei-de-jos Parthenie, şi din P. S. S. Archiereii Ieremia Gălăţeanu, Valerian Râmniceanu, Inocentie Ploeşteanu, Dositei Botoşineanu, Ioanichie Băcăonu şi Dionisie Craioveanu, şi din câţi-va Arhimandriţi şi preoţi bătrâni, dintre cari unii chiar din timpurile Mitropolitului Veniamin, care a pus temelia catedralei.

Majestatea Sa luă loc în acest impunător cortegiu, alături cu I. P. S. S. Mitropolitul şi înconjurat de cler şi de o mulţime compusă din toate straturile societăţei, şi, în sunetul clopotelor întregului oraş şi al bubuitului tunurilor, a înconjurat de trei ori noua catedrală, după orânduiala bisericească.

La fiecare sosire în faţa intrărei celei mari a bisericei se citeà apostolul, evanghelia şi rugăciunea, în timpul căreia îngenuncheau cu toţii, M. S. Regele, clerul şi tot poporul ce compuneà această măreaţă procesiune.

După a treia înconjurare, întreaga procesiune, suind treptele, a venit înaintea uşelor celor mari, care erau închise. Acì s'au deschis uşile după cântarea de trei ori a cuvintelor Psalmistului:

Ridicaţi boeri porţile voastre ca să intre Impăratul slavei.

— Cine este acesta Impăratul Slavei?

— Domnul, cel tare şi puternic, Domnul cel tare în războiu, acesta este Imparatul slavei!

După aceasta, I. P. S. S. Mitropolitul cu M. S. Regele, cu toţi Prea Sfinţii Episcopi, Archierei şi clerul, cu Miniştrii Sturza, Stătescu, Phereckyde, Nacu, Radu Mihai şi General Anghelescu, cu General Barozzi, Şeful casei militare al Regelui; Generalul Greceanu, Prefectul palatului; Colonelul Candiano, Adjutantul Majestăţei Sale; Generalul Leca, Preşedintele Adunărei Deputaţilor, Architect Al. Orăscu şi N. Nanu, amândoi Vice-preşedinţi ai Senatului; cu D. Dimancea, Vice-preşedinte al Adunărei Deputaţilor; cu pictorul Tătărăscu, cu Matei Ganea, Prefectul judeţului; cu Locţiitorul de Primar, Ornescu, Morţun, Prefectul oraşului; consilierii V. Gheorghian, N. Gane şi alţii, cu N. Culianu, Rectorul Universităţei; cu Colonelul Langa, membru al comisiunei bisericei, precum şi Spiru Haret, secretarul Ministrului Cultelor şi alţi fruntaşi, ce venise spre a asistà la sfinţire, au intrat cu toţii în Altarul bisericii prin uşele împărăteşti.

Aci, M. S. Regele cu I. P. S. Mitropolit şi Prea Sfinţii Episcopi şi Archierei, punându-se în jurul Sfintei Mese, Mitropolitul a pus pe deasupra vestmintelor archiereşti o cămaşă de pânză, iar M. S. Regele una de mătase; şi Prea Sfinţilor Episcopi şi Archierei şi tutulor celor mai sus amintiţi dându-li-se basmale de mătase, cu care s'au legat la braţele lor, s'a început spălarea, ungerea şi îmbrăcarea Sfintei Mese, după rânduiala sfinţirei.

După aceasta I. P. S. Mitropolit şi M. S. Regele au început miruirea bisericei, mai întâi în altar, iar în urmă, eşind în biserică, înconjuraţi de toţi Episcopii şi Archiereii, au miruit şi celelalte trei părţi laterale ale bisericei.

Reintrând în altar şi terminată fiind sfinţirea, s'a cântat Te-Deum pentru M. M. L.L. Regele şi Regina, după care Majestatea Sa, împreună cu Mitropolitul şi Episcopii şi cu toţi asistenţii, sărutând Evanghelia şi Sfânta Cruce de pe Sfânta Masă, au ieşit iarăşi prin uşele împărăteşti în biserică, şi s'a început sfânta Liturghie.

Această mare serbare religioasă va rămâneà un fapt memorabil în istoria ţărei, săvârşită fiind de 12 Archierei, reprezentând un sinod întreg, după numărul celor 12 Apostoli ai Mântuitorului.

După terminarea sfintei leturghii M. S. Regele, înconjurat de cler, de D-nii Miniştri, de casa sa civilă şi militară, de un număr de peste şase-zeci deputaţi şi senatori, de generali aflaţi de faţă, precum şi de toţi fruntaşii, au ieşit din biserică, şi de pe treptele bisericei, în faţa poporului care umpleà Curtea Mitropoliei, a rostit cu voce puternică şi pătrunzătoare următoarea cuvântare:

Discursul Regelui.

Un semi-secol biserica Mitropolitană a vechei capitale a Moldovei a rămas o măreaţă ruină, un corp fără suflet. Părăsită şi sguduită până în temeliele sale, se înalţà deasupra Iaşilor, această însemnată clădire, având uşele sale închise; vântul şi ploaea pătrundeau prin crăpăturile ei, şi numai sunetul clopotelor dela bisericuţa din faţă, chemând la slujba Dumnezeiască, găseà în bolţile deşerte ale acestor ziduri un răsunet mângâitor ca şoapte tainice, prevestind că opera începută a fericitului întru pomenire Mitropolit Veniamin nu va perì.

Vederea generală a Catedralei Mitropolitane.

Faptele bune sunt totdeauna răsplătite şi poporul român nu uită pe acei care au lucrat şi luptat pentru biserică şi patrie.

Datorim acestui simţimânt mărinimos, că monumentele noastre religioase şi istorice sunt treptat restabilite şi că, după cinci-zeci ani de îngăduire, răsare aci din ziduri surpate un sfânt locaş vrednic de vechiul scaun archiepiscopal al Moldovei şi Sucevei.

Salut cu cea mai vie mulţumire această fericită zi, această frumoasă serbare şi pe voi toţi, care aţi alergat din toate unghiurile ţărei, spre a împărtăşi bucuria Mea, fiindcă o dorinţă adânc simţită a inimei Mele, este astăzi un fapt îndeplinit. Mândru pot fi că sub Domnia Mea s'a redeschis bine-credincioşilor această Mitropolie, târnosită fiind tocmai în vremea când strigarea de veselie — Christos a înviat — răsună încă în toată lumea creştină.

Adevărat a înviat şi a intrat în Casa Sa, ridicată şi reînfiinţată în toată strălucirea în a doua a Mea Capitală, care a depus pe altarul Patriei, ca darul cel mai scump, Coroana lui Ştefan, spre a fi contopită cu acea a lui Mihaiu, refăurită în oţel pe câmpul de luptă, întemeind şi statornicind astfel pentru timpuri vecinice unirea şi tăria, Neatârnarea şi Regatul României.

Ca o comoară neperitoare trebuie să păstrăm aceste mari isbânzi, dobândite prin prudenţe şi jertfe, prin vitejia armatei, fiidcă ele sunt razimul nostru cel mai puternic în împrejurări grele, moştenirea cea mai preţioasă pentru generaţiunile viitoare.

Cerul, care a luat iubita Noastră ţară sub Inaltul Său scut, va binecuvântà opera Noastră şi va ascultà rugele Noastre, care îndreptăm neîncetat, Regina şi Eu către a tot Puternicul pentru fericirea dragului nostru popor.

Această cuvântare a fost des întreruptă de entusiastele aclamări ale celor de faţă.

Celelalte discursuri urmate.

După aceasta, *Dimitrie A. Sturdza* Ministrul Cultelor şi Instrucţiunei Publice, s'a adresat M. S. Regelui, cu următoarele cuvinte :

Sire,

Se împlinesc 30 de ani, de când Românii de dincoace şi de dincolo de Milcov s'au ridicat, ca un singur om, ca să răspundă la întrebarea ce le adresă Europa, ce vreţi? Toată suflarea românească înţelese atunci că mâna providenţei este în-

tinsă peste acest pământ şi un freamăt cuprinse întreg poporul dela o margine a ţărei până la cealaltă. Se păreà că umbrele marelui împărat Traian şi a tuturor eroilor cari au lucrat şi s'au jertfit pentru neamul românesc, apăruse printre noi spre a ne îmbărbătà la fapte noui şi mari.

Neted şi limpede, clar şi categoric fu respunsul ce am dat Europei, când i-am spus ce suntem, ce am suferit, ce vrem. Acel răspuns era eşit din rostul unei origine nobile şi puternice, erà expresiunea voinţei unei naţiuni vii, hotărâtă de a pune în încercare aceia ce voià.

Atunci şi credinţa depusă în luptele ce se desfăşurară, isbutiră mai presus de aşteptările tutulor. Bine cuvântarea cerului s'a revărsat peste noi şi e providenţial că serbăm astăzi îndeplinirea a trei decenii al memorabilului an 1857, prin inime de recunoştinţă, înălţate către a Tot Puternicul Dumnezeu, la sfinţirea acestei măreţe catedrale, a vechei şi venerabilei Mitropolii a Moldovei, că serbăm această aniversare a renaşterei neamului nostru în această veche cetate, care a luptat ca conducătoare a tutulor, cu un patriotism admirabil şi cu o abnegaţiune rară, pentru realizarea visului de aur al multor şi multor generaţiuni.

Inconjurat de popor şi de armată a-ţi venit, *Sire*, ca în timpurile de glorie şi de mărire a Patriei, ca să daţi mulţămită cerului că ne-a ocrotit miraculos prin grelele încercări ce am străbătut, că ne-a ridicat sus, că ne-a constituit puternic şi că ne-a ajutat să ridicăm această măreaţă biserică, fundată de piosul Mitropolit Veniamin, al cărui nume se pronunţă şi astăzi pretutindenea cu iubire şi veneraţiune. Jumătate de secol au stat ruinele ei dinaintea noastră, ca semne ale neputinţei in care trăiam, căci nu simţiam în noi puterea de a terminà clădirea începută. Ceia ce erà însă cu neputinţă înainte ca Majestatea vostră să înalţe falnic steagul Regatului Român, a fost uşor după ce ne-ai condus cu înţelepciune şi virtute, cu vitejie şi prevedere, ca să ştim, să vedem şi să pipăim că România în fine ne aparţine nouă şi urmaşilor noştri, că suntem în stare, când pericolul va sosi, să o apărăm cu pepturile şi cu inimele noastre.

Sire,

Credincioşi 'Ţi suntem, căci ai avut şi ai mare credinţă în noi, credincioşi 'Ţi suntem căci ţii în mâna inimoasă drapelul onoarei şi al viitorului Patriei.

Mulţumind a Tot Puternicului că a înălţat şi a întărit ţara aceasta, ridicăm cu toţii rugi ferbinţi spre cer, ca să ocrotească şi să întărească pe Majestatea voastră, piosul, înţeleptul şi viteazul nostru Rege, pe buna şi virtuoasa, blânda şi geniala noastră Regină şi pe Dinastia fundată de Majestatea Voastră.

Trăească M. M. L. L. Regele şi Regina!

Trăească România!

După Dimitrie Sturdza, *Ioan Ornescu*, locţiitorul de Primar al oraşului Iaşi, felicită pe Majestatea Sa în următorul mod:

Sire,

Moldova, parte în etern inseparabilă a României, serbează astăzi o mare dată.

Interiorul Catedralei Mitropolitane

Mitropolia acestei frumoase regiuni de 54 ani stând în ruine, noi perdusem orice speranță; Majestatea Voastră ați ridicat'o în un mare și splendid edificiu. Religia, templele ei, sunt o necesitate, respund just natural moralei omului.

Bisericele, marele monumente religioase, vorbesc plăcut poporului; prin înălțimea stilului, prin frumuseța formelor, răpesc omului respect, admirație și transmit posterităței ideile și civilisația timpului în care s'au înălțat.

In van se atacă, se contestă religia, Divinitatea.

Existența lui Dumnezeu e manifestă la orice pas în natură. Spiritul divin se recunoaște în corpul vizibil al Universului. Concepută după divul său fundator și marii dascăli ai bisericei, religia creștină e una din sursele principale, una din basele cele mai puternice a civilisației lumei. Ea e în armonie cu adevăratele interese ale societăței, cu progresele științei, cu puternicia statului modern.

Capitala a doua, ca și țara întreagă vede cu fericire că, după cum sub domnia Majestăței Voastre toate instituțiunile țărei au luat o desvoltare fericită și biserica strămoșească a fost în primul loc obiectul Augustei Voastre solicitudini, Curtea-de-Argeș, Trei Erarhi și Mitropolia Moldovei vor rămânea în veci pentru aceasta neperitoare dovezi.

Trăească Regele și Regina României!

Facă cerul ca să conducă mulți ani destinele țărei la întărire, la glorie, la cultură!

Trăească în etern România, scumpa noastră țară!

După aceasta M. S. Regele primi la poarta Mitropoliei defilarea trupelor aflate în garnizoană, a Școalei fiilor de Militari, a Școalei copiilor de trupă, a Școalei normale și a tuturor Școalelor publice primare și secundare.

Apoi, la orele 4, a vizitat, însoțit de Ministrul Sturdza, Școala de Bele-Arte, unde este a se clădi Universitatea și Liceul, — și a fost întâmpinat de D-l Panaiteanu, Directorul acestei școli, de D-l Culianu, Rectorul Universităței și de alți profesori ai școalei. Augustul Suveran, după ce cercetă cu deamăruntul tot ce privește Școala de Bele-Arte și localitatea unde este a se ridicà Palatul Universităței, însoțit de Adjutantul de serviciu, Colonel Candiano, merse de vizită pe I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, pe Principesa Elena Cuza, pe D-na Maria Roznovanu, pe Principesa Aglaia Moruzi și pe D-na Agripina Sturdza, iar la orele 5½, după ce a făcut o preumblare în trăsură prin oraș, Majestatea Sa, se întoarse la reședința Sa, spre a dà audiențe.

La orele 6½, Regele invită la masa Sa, pentru care scop Administrația Curței Regale a adus într'adins toată gospodăria din București, mai multe persoane, între care pe I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei și al Sucevei, pe Miniștrii Nacu și Phereckyde, pe P. S. S. Episcopi de Roman, Argeș, Dunărea-de-Jos, Huși, Craiova, pe D-l Em. Grădișteanu, Președinte la Inalta Curte de Compturi, pe D-l Teodor Roseti, Președinte de Secție la Curtea de Casație, pe D-l Filitis, Procuror general la aceiași Curte, pe D-nii Degre și Lahovari, membri tot la acea Inaltă Curte, pe D-l Dimitrie Mavrocordat, mare proprietar, pe D-l Orescu, Vice-președinte al Senatului, pe D-nii senatori Dimitrie Rosetti și Petrovanu, pe D-nii V. Gheorghian, A. Vizanti, I. Șendrea, V. Pogor, I. Ianov, G. Krupenski, A. D. Xenopol deputați, pe D-l V. Burlă, Directorul liceului, pe D. Paciurea, Directorul mișcărei Căilor Ferate și alți notabili, în tot vre-o 40 persoane.

Apoi, la orele 8½, avù loc o impunătoare retragere cu facle înaintea reședinței regale, iar la ora 9 o manifestare, alcătuită din D-nii Sena-

tori, Deputaţi, din toţi fruntaşii Iaşului şi din celelalte judeţe ale ţărei, cari veniră la locuinţa Majestăţei Sale spre a-L salută.

Regele eşi în balcon, iar D-l Gheorghian, Deputat, adresă Suveranului cuvinte călduroase, prin care arătă devotamentul şi dragostea tutulor pentru M. S. Regele, pentru M. S. Regina şi dinastia Lor.

Apoi Majestatea Sa, bine-voi a primi o delegaţie a manifestanţilor în saloanele reşedinţei Sale, şi convorbi cu dânsa, arătându-i cât este de fericit că munca Sa de aproape un pătrar de veac pentru înflorirea României, o vede încununată de recunoştinţa oamenilor de bine, adăogând că primirea călduroasă ce I s'a făcut în Iaşi, 'I va rămâneà o statornică dulce amintire şi ca o răsplată a neobositei Sale sârguinţi pentru îndeplinirea binelui obştesc.

După aceia M. S. Regele se retrase în apartamentele Sale.

*

Vineri 24 Aprilie fiind ziua onomastică a M. S. Reginei, M. S. Regele bine-voi a primi, la orele 10 de dimineaţă, pe Miniştrii aflaţi în Iaşi, pe Preşedintele Inaltei Curţi de Compturi, pe D-l Teodor Roseti, preşedinte de secţie al Curţei de Casaţie, împreună cu alţi membri ai aceleaşi Inalte Curţi, precum şi pe membrii Corpurilor Legiuitoare din Iaşi şi din alte judeţe, veniţi aci pentru sfinţirea Mitropoliei, între care erà : Generalul Leca, Preşedintele Adunărei Deputaţilor, Orescu şi Nanu, Vice-preşedinţii Senatului, N. Dimancea, Vice-preşedinte al Adunărei, Senatorii, Principele Grigore Ghica, General Pilat, Dimitrie Rosetti, Orleanu, Costandache, Colonel Petrovan, Liteanu, Eduard Gherghel, Iorgu Tacu, Tache Anastasiu, C. Climescu, Al. Gheorghiu, Nedelcovici, Deputaţii Carp, V. Gheorghian, Vizanti, Urzică, Ianov, Krupenski, Şendrea, Paraschiv şi alţii; toţi aceşti veniţi să aducă felicitările lor Regelui pentru Aniversarea zilei de naştere a graţioasei noastre Regine.

Cu acest prilej *Generalul Leca*, Preşedintele Adunărei Deputaţilor, rostì următoarea cuvântare :

Majestate,

Delegaţiunea Corpurilor Legiuitoare din Cameră şi Senat, împreună cu reprezentanţii ţării aflaţi în Iaşi, cu ocazia sfinţirei sfintei Mitropolii, venim a rugà pe Majestatea Voastră a depune la picioarele M. S. Reginei omagiile noastre de credinţă şi devotament, împreună cu urările noastre de fericire şi prosperitate pentru Majestatea Sa.

Sire,

Reprezentanţii judeţelor de sus ale ţărei ar fi fost fericiţi ca M. S. Regina în persoană să poată sărbători ziua Sa onomastică în a doua Capitală a ţărei, căci ar fi văzut că aceste urări pornesc din cel mai profund devotament, respect şi admiraţiune ce are poporul român pentru înaltele însuşiri ale Majestăţei Sale, care înzestrată cu darurile geniului, este podoaba Tronului şi face ca numele Român să fie cunoscut în cele mai depărtate unghiuri ale pământului.

Să trăească Augusta noastră Regină Elisabeta !

Să trăiţi Majestate !

Să trăească Dinastia !

La aceste urări Regele răspunse prin cuvinte însufleţite de o adâncă simţire şi de un înalt patriotism.

La orele 10½ Majestatea Sa porni la Mitropolie, în trăsură trasă de 4 cai albi, în cari invită a se sui Ministrul Sturdza și Prefectul județului, însoțit fiind de parte din Casa Sa civilă și militară.

Trăsura Regală erà escortată de Escadronul de jandarmi călări.

La sosire pe peronul scărei sfintei Mitropolii, M. S. Regele a fost întâmpinat de tot corpul ofițeresc din garnizoană, iar la ușa bisericei de I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, înconjurat de Episcopii de Roman, Argeș, Dunărea-de-jos, Huși și Craiova, cum și de alți înalți demnitari ai bisericei, care înfățișă Majestăței Sale, Crucea și Evanghelia. Erau față la această ceremonie toate persoanele ce venise să felicite pe Augustul nostru Suveran la reședința Sa, fruntașii din toate părțile țărei și o mulțime de lume din toate treptele societăței, dându-se astfel cea mai mare solemnitate întâei slujbe în măreața catedrală, ridicată din ruine prin evlavia și iubirea de întărire a legei creștine a prea iubitului nostru Rege Carol I.

Sfârșindu-se Te-Deumul, Regele trecù pe dinaintea companiei de onoare ce se aflà așezată în fața bisericei; apoi primi defilarea corpului ofițeresc, a școalei Normale, și ordonând corpului ofițeresc a formà careu, Majestatea Sa se duse în mijlocul ofițerilor, cu cari vorbi cu acea dragoste fierbinte ce neîncetat o păstrează armatei.

Generalul Racoviță Comandantul Corpului 4 de Armată, folosindu-se de acest prilej și de ziua nașterei Reginei, spuse Majestăței Sale cuvinte bărbătești și pline de entusiasm, asigurând Tronul și Dinastia de devotamentul fără margini al oastei. Urări călduroase și prelungite urmară cuvintele Generalului, la cari suprema Căpitănie a oastei răspunse prin câteva vorbe, ce isvorau din adâncul inimei Sale.

După aceasta Regele Se întoarse la locuința Sa, unde primi corpul profesoral. D. Culianu, Rectorul Universităței, rugă pe Majestatea Sa să accepte omagiile ce le aducea Reginei și Tronului, la care Augustul Suveran răspunse mișcat de fericire, adăugând că dorința Sa este că, aceste cuvinte așà de sănătoase ar voì să le vază altoite în mintea și sufletul tinerilor generații, căci al lor este viitorul.

Apoi Regele a primit felicitările clerului, având în cap pe I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, înconjurat de P. S. Episcopi aflați în Iași și de alți numeroși servitori ai altarului. Majestatea Sa, mulțumind pentru urările ce se făceau Reginei, mărturisì cât de mâhnită a fost Augusta Sa soție, că din pricină de boală nu a putut să ià parte la serbătoarea sfințirei Mitropoliei, fapt ce se resfrânge asupra vremurilor de față și vremurilor viitoare, citind și o telegramă ce o primise dela M. S. Regina, care glăsuià astfel:

„Tot dorul Meu sboară la frumoasa serbare; cu jale stau aici".

După aceasta, Consiliul Comunal al orașului Iași, prin delegatul său, D-l Ornescu, exprimă simțimântele sale de credință și devotament, la care Regele răspunse cu acea iubire cuvenită acestui oraș, care a dat pildă tutulor județelor, când a fost în cumpănă mărirea și întărirea țărei.

In urmă un număr de săteni din comuna Dobrovățul, se înfățișară Regelui, pentru a'L salutà de ziua nașterei Reginei; unul dintr'înșii *Grigore Cristescu*, rosti următoarea cuvântare:

Majestate,

Sătenii de pe Domeniul Coroanei Dobrăvăţul, în număr de 3000, ca toţi sătenii scumpei noastre patrie, pentru a lor iubire, devotament şi credinţă în Tronul şi Dinastia Majestăţei Voastre şi pururea recunoscători de înalta îngrijire ce purtaţi către biserică, şcoală şi binele lor, ne-au delegat pe noi ca, cu cel mai adânc respect, să ne înfăţişăm Majestăţei Voastre şi să vă urăm ca să trăiţi ani mulţi şi fericiţi pe Tronul României, împreună cu Augusta noastră Suverană M. S. Regina Elisabeta, a căreia zi ţara o serbează astăzi cu mare entusiasm.

Să trăiţi Majestate!
Să trăească M. S. Regina!
Să trăească România!

Apoi se dete un dejun de către Majestatea Sa, la care au fost invitaţi: D-nii Miniştri Sturdza, Stătescu şi Radu Mihai; General Pencovici, D. Hănţescu, Prim-preşedinte al Curţei de Apel din Galaţi, Tacu, senator, C. Cerchez, deputat, Colonel Roseti, Prefectul Vasluiului, Ghica-Comănişteanu, mare proprietar, Populeanu, Procuror-general al Curţei de Apel din Bucureşti, Gr. Cobâlcescu, profesor la Universitate, Lupu Costache, Director al penitenciarelor, G. Morţun Prefectul poliţiei Iaşi, Cazaban, inginer şi alte notabilităţi, în totul vre-o 40 de persoane.

După-amiaza acestei zile a fost întrebuinţată de Rege în acordare de audienţe.

Urmă apoi prânzul dat de Augustul nostru Suveran, la care au luat parte, D-nii miniştri Sturdza, Stătescu, Pherekyde şi Nacu, General Racoviţă, Obermüller, Consul general al Rusiei, Pietschka, Consul general al Austro-Ungariei, Gali, Vice-consul al Germaniei, Criticos, Vice-Consul al Greciei, Prefectul Ganea, George Schina, Preşedinte de Curte, N. R. Roznovanu, mare proprietar, N. Sutzo mare proprietar, Colonel Arion, Colonel Crupenski, Dr. Otremba, Intendant Profiriu, Dr. Ciurea, Lepădatu, deputat, Ion Manu, advocat, Iacob Neuschotz, Sam. Weisengrün, bancheri, C. Climescu, senator, Ion Melic, deputat, Dumitru Gheorghiu şi Cost. Rojniţă, Ajutori de primar, Petre Poni, profesor, Dr. Filipescu şi alţii, în total vre-o 40 de persoane.

Seara la ora 9 M. S. Regele însoţit de Adjutantul de serviciu, merse la Grădina publică; aci un strălucit şi bogat foc de artificii înveseleà mulţimea, compusă din Doamne din societate, de notabili şi popor.

Toţi cu aceiaşi grăbire şi cu aceiaşi plăcere venise să ia parte la această sărbătoare naţională, unde frumuseţea focului luminà nu numai întunericul nopţei, dar şi feţele privitorilor, pe cari erà zugrăvită o adevărată bucurie, aceea de a vedeà în mijlocul lor pe Regele, urzitor de atâtea fapte mari.

După aceea Augustul Suveran, întovărăşit de strigăte înfocate, de entusiasmul mulţimei ce'L înconjurà, a părăsit Grădina publică, întorcându-se la reşedinţa Sa.

*

Sâmbătă, 25 Aprilie, M. S. Regele, însoţit de Generalul Barozzi, şeful casei militare, la orele 9 dimineaţa, a mers să viziteze şcoala Fiilor de militari, unde fù întâmpinat de General Anghelescu, Ministru de Rezbel, de General Racoviţă, Comandantul Corpului IV de Armată,

de Comandantul Diviziei VII Generalul Pilat, şi de Directorul şcoalei, Colonelul Macarovici, care l-a remis raportul.

Trupa se aflà sub arme în Curte. Majestatea Sa, după ce a trecut pe dinaintea frontului, unde a fost primit cu vii aclamaţiuni, a ordonat a se executà mânuirea armei şi focurile, atât din loc cât şi din mers. După aceea Regele a primit defilarea.

Apoi, pe când elevii intrau în clase, după ce Directorul a prezentat profesorii şcoalei, Majestatea Sa a vizitat Cabinetul de fizică, chimie, colecţia de geologie şi sala de desemnuri. In urmă, trecând prin clase, a făcut întrebări elevilor, cu înalta-i competinţă, asupra deosebitelor studii şi, rămânând mulţumit de gradul învăţământului şi de curăţenia localului, arătă Inalta Sa satisfacţie D-lui Colonel Macarovici.

De aci Regele merse la Cazarma dela Copou, unde Generalul Racoviţă îi înmână raportul. Pe locul de exerciţiu din faţa cazarmei se aflau toate trupele din garnizoană, adică : batalionul 4 Vânători, al 8-lea de linie, recruţii din Regimentul XIII de dorobanţi şi din al 8-lea de Călăraşi.

Trupele, după ce au făcut pe rând mânuirea armelor şi diferite mişcări, au defilat.

Majestatea Sa apoi a inspectat şcoala copiilor de trupă, Cazarma şi Spitalul garnizoanei şi, rămânând pe deplin satisfăcut, arătă la plecare D-lui General Racoviţă, Comandantul Corpului şi Şefilor de Corpuri Inalta Sa mulţumire, iar la orele 12, se întoarse la reşedinţa Sa.

La orele $12^1/_2$, Majestatea Sa dete un dejun, la care a invitat pe Miniştri, pe Generalii Racoviţă şi Pilat, Th. Lăţescu, Prefect de Botoşani, Colonel Costescu, Dim. Stoicescu, Preşedinte la Curtea de Apel din Bucureşti, C. Paladi, mare proprietar, Angonescu, V. Forescu, Paraschiv, deputat, D. Tacu, Elef. Economu, I. Duca, M. Suţu, D. Grigoriu şi alţii, în total la 40 persoane.

După prânz, la orele 3, Majestatea Sa, însoţit de Ministrul Sturdza, merse la Facultatea de Medicină, unde a fost întâmpinat de Rectorul Universităţei Nic. Culianu, de Decanul Facultăţei Dr. Ciurea şi întregul corp profesoral. A stat faţă la predarea cursului de pharmacoolgie şi terapeutică, unde Dr. Rizu, profesor, a tratat despre deosebitele chipuri de preparare şi administrare a chininei.

Augustul Suveran vizită după aceea cabinetul de chimie şi biblioteca facultăţei. De aci merse la Universitate, unde a fost primit de întregul corp profesoral şi unde după ce a stat faţă la cursul de istoria critică a Românilor, predat de D-l Xenopol, a inspectat cabinetul de fizică, chimie, colecţia de geologie, biblioteca, arătând Inalta Sa mulţumire Rectorului, Decanului şi Profesorilor.

De aci Regele a fost la Spitalul Sf. Spiridon, unde fù întâmpinat de Epitropi şi intrând în biserică, a fost primit de Archiereul Valerian, ce a slujit un Te-Deum, după săvârşirea căruia a trecut în sala de Consiliu, unde i s'a înfăţişat situaţia spitalului şi deosebitele construcţii ce au să se facă la Slănic, şi, exprimă D-lor Epitropi Augusta Sa mulţămire de chipul cum este îngrijit acest stabiliment public.

De acolo Regele merse la Şcoala Comunală de Meserii, de sub direcţiunea d-lui Daniil Mânăstireanu, unde fù întâmpinat de elevi cu

Imnul Naţional, cântat de muzica instrumentală a şcoalei, iar restul elevilor erau înşiraţi de a lungul gangului dela intrare, prezentând arma înaintea Suveranului. M. S. Regele, mulţumind elevilor, trecù la scara principală, unde a fost întâmpinat de director, profesori, şefi şi sub-şefi de ateliere.

In colţurile scărilor erau aşezate patru jedouri de salon, confecţionate de elevii şcoalei, aruncând apă asupra florilor naturale cu care erau frumos împodobite. M. S. Regele, vizită cabinetul Directorului, odaia în care erà expoziţia desenului profesional, geometric şi picturei decorative, observând totul cu deosebită atenţiune, cum şi salonul cel mare al şcoalei. A impresionat plăcut pe Rege în acest salon pictura decorativă cu culori, ca un început de practică, de către elevi, pe păreţii salonului, la care lucrau în prezenţa M. Sale chiar, câţi-va dintre elevi. Apoi vizită expoziţia secţiunei de tinichigie, observând o darabană artistic lucrată şi o cuşcă imitând în forme Metropolia din Iaşi; expoziţia croitoriei şi ciubotăriei, unde M. S. fù încântat de confecţiunea elegantă şi solidă a unor botfori de călăraşi şi botine pentru vânătoare, lucrate în piele galbenă. Nu mai puţin L-a interesat şi calupurile lucrate cu multă artă şi fineţă de către elevii şcoalei; atelierul croitoriei, unde elevii lucrau şi dormitoarele, care erau de o curăţenie exemplară. Aici M. S. Regele informându-se că numărul elevilor interni este numai de 45, şi că din cauza lipsei de dormitoare nu se pot primi mai mulţi, Regele a exprimat dorinţa de a vedeà această instituţie *o şcoală culturală pentru toată Moldova*, şcoală în care districtele să trimeată un anumit număr de elevi, plătind Comunei Iaşi întreţinerea lor.

Trecând în atelierul tinichigiei, unde elevii lucrau, M. S. a făcut mai multe întrebări elevilor şi maistrului, apoi trecù în atelierul ciobotăriei, unde elevii de asemenea lucrau, cântând imnul meseriaşilor: *Copii cu toţi haideţi la muncă.* Acest tablou a mişcat mult nu numai pe M. Sa, dar şi pe toţi cei ce formau suita regală. Regele a mai vizitat atelierul calupăriei şi stoleriei, nou înfiinţat, după care trecù în atelierul absolvenţilor, inaugurat în aceiaşi zi, a asistat apoi la mai multe producţiuni gimnastice, executate de câţi-va elevi ai şcoalei, îmbrăcaţi în tricot, rămânând foarte mulţumit de modul executărei. In timpul când parte din elevi făceau gimnastică, 8 elevi în sunetul muzicei, apărură îmbrăcaţi în haine naţionale, şi, sub conducerea d-lui Drugescu, profesor de gimnastică, executară trei danţuri naţionale: *Căluşarul*, *Brâul* şi *Răstelul*, pe care Majestatea Sa le-a privit cu mult interes, numind însuşi numele jocurilor. Muzica elevilor erà condusă de profesorul Carol Cirilo.

Inainte de plecare M. Sa a exprimat Directorului via satisfacţiune ce simte în faţa schimbării în spre bine şi a progreselor ce a remarcat, după ultima sa vizită din Septemvrie 1885.

Dela şcoala de Meserii Suveranul se duse la Biserica Trei-Erarchi, unde fù primit de elevii şcoalei normale Vasile-Lupu, ce erau sub arme. Cu acest prilej Architectul Gabrielescu a dat Majestăţei Sale amănunte asupra lucrărilor săvârşite şi celor ce mai rămân a se face pentru restaurarea marelui monument istoric al Trei-Erarhilor.

In urmă vizită biserica Sft. Nicolai-Domnesc, spre a examinà şi

aici lucrările începute pentru restaurarea ei, iar la orele 6 se întoarse la reşedinţa Sa.

Seara la orele 8½ o impunătoare manifestaţie alcătuită din fruntaşii comercianţi, din toate breslele, cu muzică şi torţe, a venit la locuinţa Regelui, spre a-i ura bună-venire în mijlocul lor.

Majestatea Sa bine-voi a primi o delegaţie a manifestanţilor, compusă din D-nii C. Stihi, Vas. Negrutzi, Gr. Săvescu şi alţii, din care Const. Stihi, un însemnat neguţător, în numele negustorimei Iaşului, pronunţă următorul discurs, în numele manifestanţilor :

Sire,

Venirea Maestăţii Voastre în mijlocul nostru pe toţi ne-au înveselit. Iaşul întreg s'a înserbătorit, şi noi cu cea mai mare bucurie ne-am îmbrăcat în haine de serbătoare.

Soarta şi viaţa comercianţilor din Iaşi sunt strâns legate cu prosperitatea şi viitorul acestui oraş.

Credinţa noastră nestrămutată este în Dumnezeul părinţilor noştri şi speranţa noastră pentru prosperarea Iaşului, în Majestatea Voastră.

Dela Augustul nostru Suveran cerem şi aşteptăm binele şi fericirea noastră şi a copiilor noştri.

Majestate ! Iaşul, a doua Capitală a României, luaţi-l sub scutul şi patronajul Vostru, spre prosperarea lui ; încurajând născânda noastră industrie şi dând un zbor mai întins slabului nostru comerciu, prin fondarea de docuri, formarea de antrepozite şi punerea în lucrare a căilor ferate de pe Jijia şi Vaslui, dejà votate. Prin aceasta Majestatea Voastră va fi etern bine-cuvântat de noi şi urmaşii noştri.

Regretăm profund că nu a venit şi Augusta noastră Regină, căci s'ar fi mărit splendoarea acestor serbări.

Trăească Maestăţile Lor Regele şi Regina !

Trăească şi prospere Naţiunea Română !

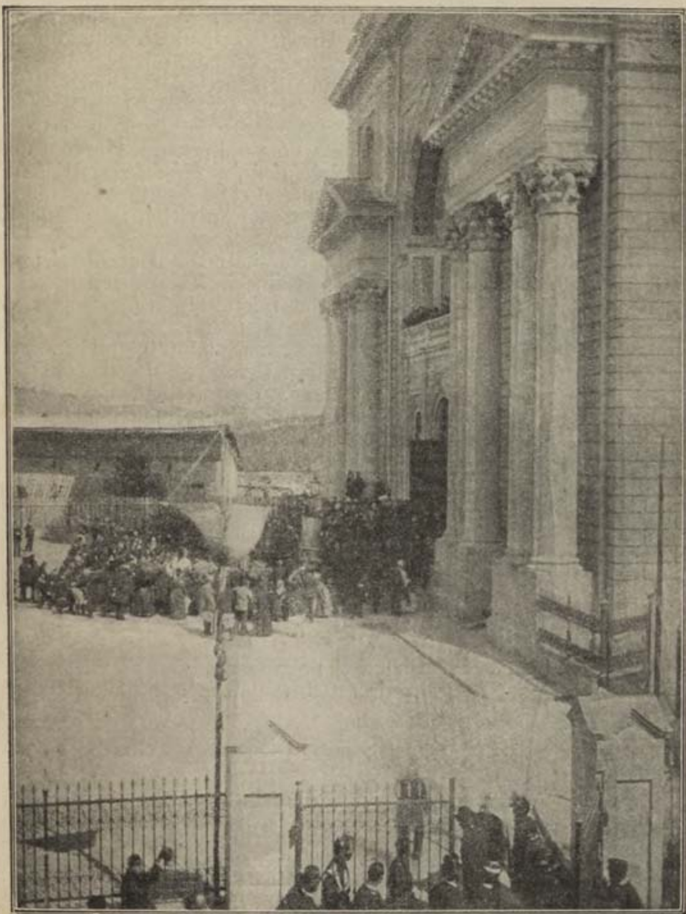
Acest discurs a produs o vie impresie asupra M. S. Regelui, care, mulţumind pentru manifestarea de iubire, promise că va face toate înlesnirile pentru comerţul ieşan. Unul dintre comercianţi a spus între altele Maj. Sale : „Maestate, iubeşte pre cei credincioşi şi iartă pe cei păcătoşi !" Maestatea Sa Regele, făcând un gest afirmativ, răspunse : *I-am iertat!*

Apoi, la orele 9, M. S. Regele dete o serată, la care au luat parte vr'o 200 persoane, din tot ce Iaşul are mai ales şi mai de frunte.

Serata a fost plină de însufleţire : s'a făcut muzică, s'a dansat puţin, şi bucuria erà cu atât mai mare, cu cât o ploae de multă vreme aşteptată cădea asupra pământului încărcat de semănături ; lumea se îmbulzeà prin saloane ; toalete bogate ; veselia zugrăvită pe chipuri ; M. S. Regele adresând cuvinte bine-voitoare tutulor ; admiraţie şi iubire pentru Rege, iată ce a fost această serată.

*

Duminică, 26 Aprilie, la orele 8½ dimineaţa, M. S. Regele, după ce a mulţumit Doamnei Gane, pentru găzduirea ce-i dase pe timpul petrecerei Sale în Iaşi, însoţit de Generalul Barozzi, şeful Casei militare, şi de Adjutantul de serviciu, şi escortat de Escadronul de gendarmi, porni la gară. In tot lungul drumului cortegiului regal, Majestatea Sa fu aclamat de mulţime şi buchete de flori i se aruncau de pe la ferestre şi de prin balcoane.

Serbarea Sfinţirei şi inaugurărei Catedralei Mitropolitane, în prezenţa Regelui şi a Demnitarilor Statului.

La sosire, gara erà înţesată de lume; iar Augustul nostru Suveran, coborându-se din trăsură, în mijlocul urărilor frenetice ale celor de faţă şi al sunetului muzicei militare ce cântà Imnul Naţional, trecù mai întâiu pe dinaintea Companiei de onoare şi apoi intră în salonul de aşteptare.

Aci fù întâmpinat de Miniştri, de I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi de P. S. S. Episcopul de Huşi; Generalul Racoviţă Comandantul Corpului 4 de Armată, erà în capul corpului ofiţeresc din garnizoană; D-na Petrovan şi D-na Vizanti, împreună cu alte Doamne, oferiră Majestăţei Sale foarte frumoase buchete; Senatori, Deputaţi şi fruntaşii Iaşului, precum şi alţi Senatori, Deputaţi şi fruntaşi din ţară, venise pentru a salutà pe Rege; Consiliul general, Consiliul Comunal, Curtea de Apel, Tribunalele, preoţi, profesori, comercianţi, advocaţi, toţi alergase spre a mulţumi cu recunoştinţă Suveranului pentru onoarea ce făcuse oraşului prin regala Sa vizită, asigurându-L de dragostea şi devotamentul lor.

Impunător şi cu adânci rădăcini erà simţimântul acesta al unei întinse populaţiuni, venită a aduce închinăciunile sale ferbinţi Regelui cel iubitor de ţară şi reazimul statornic al bisericei şi propăşirei noastre naţionale.

Suveranul României, adânc mişcat, mulţumi tutulor şi îndreptându-se către Locţiitorul de Primar Ioan Ornescu, îl însărcină să arate cetăţenilor Ieşeni cât erà de adânc pătruns de dovezile de devotament ce I s'au dat şi cât aducerea aminte despre chipul strălucit cum a fost ospătat în a doua capitală a Regatului Său, va rămâne neştearsă în inima Sa.

Apoi, la orele 9, Regele, suindu-se în vagon, porni spre Piatra, prin Roman şi Bacău, urmat de strigări călduroase ale unei mulţimi ce furnica dealungul Gărei, dorind prin viu graiu şi prin entusiasmul său să probeze, cât de strânsă şi tare este legătura dintre Rege şi popor.

*

Incheind aceste relaţiuni oficiale, continuăm a reproduce cele scrise şi relatate în aceste prilejuri de presa locală.

Liberalul, din 21 April scrie astfel, asupra momentului aşteptărei sosirei Regelui:

Mâine Miercuri, 22 Aprilie, Majestatea Sa Regele României va sosi în oraşul nostru. Cu cinci ani în urmă Maestatea Sa venise în a doua Sa Capitală ca să asiste la inaugurarea statuei lui Ştefan-cel-Mare; astăzi iubitul nostru Suveran vine ca să asiste la sfinţirea catedralei Mitropolitane din Iaşi.

In 1883 populaţiunea Iaşului, care a dat în totdeauna probe de iubire pentru Dinastie, a întâmpinat cu entusiasm pe Auguştii noştri Suverani, sărbătorind inaugurarea statuei acelui mare Domnitor, care a ţinut aproape cinci decenii piept invaziunilor Otomane, apărând integritatea teritoriului ţării sale; mâne aceiaşi populaţiune a aceluiaş oraş însemnat al României, va aveà prilejul de a arătà încă odată sentimentele ce o animează astăzi, când Suveranul ţării, sub care România a ajuns un Regat de sine stătător şi respectat de întreaga Europă, şi care după ce a afirmat gloria armelor noastre la Vidin, Smârdan, Rahova, Griviţa şi Plevna, înscriindu-şi cu litere de aur numele în Istoria patriei, vine ca să ridice una din cele mai însemnate instituţiuni ale ţării — religiunea, factorul de căpitenie, temelia puternică a existenţei noastre naţionale.

Sfinţirea bisericei Metropolitane a Moldovei şi Sucevei pentru noi Ieşenii, în special, este un eveniment de o însemnătate capitală.

Bărbaţi şi femei, bătrâni şi tineri, să asistăm cu toţii, căci e vorba de înălţarea religiunei noastre strămoşeşti, care de veacuri întregi ne-a fost cel-mai puternic călăuz pe calea binelui şi a propăşirei naţionale.

Exemplul ne vine de sus. M. S. Regele, pătruns de însemnătatea acestei serbări, onorează cu prezenţa Sa această solemnitate, ce de drept aparţine ţării întregi.

Să ne folosim deci de acest înalt şi binevenit exemplu.

Să întâmpinăm cu mic cu mare pe Augustul nostru Suveran, să salutăm cu toţii, cu respect şi iubire venirea M. Sale Regelui în a doua a Sa Capitală. Să fim de faţă la serbarea sfinţirei Mitropoliei. Să lăsăm la oparte intrigile care ne secătuesc puterile. Să fim uniţi într'un cuget şi într'un suflet, gândindu-ne la viitorul şi propăşirea ţării noastre şi a instituţiunilor sale. Uniţi, vom face fapte mari şi numai uniţi vom asigurà îndelungata noastră existenţă, întemeerea şi propăşirea acelor instituţiuni dela care atârnă întreg viitorul nostru.

Să trăească România!

Să trăească M. S. Regele Carol I.

Să trăească M. S. Regina Românilor şi Mama răniţilor!

Să trăească Dinastia!

*

Cu data de 23 April, aceeaşi foaie mai scrie următoarele:

Incă de astă dimineaţă pe stradele oraşului se observà o mare mişcare. La toate localurile publice şi locuinţele private se observau stindardele tricolore. Balcoanele caselor din toate stradele principale ale oraşului erau frumos împodobite cu flori, covoare şi stindarde. Un public imens aşteptà cu o vădită nelinişte sosirea trenului regal.

La ora 1.25 minute, în sgomotul a 21 tunuri, date de pe dealul Galatei şi al clopotelor tuturor bisericilor din oraş, trenul regal s'a oprit în gara de Iaşi.

Aici M. S. Regele a fost întâmpinat de toate autorităţile locale, precum şi de d-nii Miniştri, Deputaţi, Senatori, ofiţeri superiori, numeroase notabilităţi şi persoane din provincii, ce au sosit în oraş atât mai 'nainte cât şi odată cu trenul regal.

Locţiitorul de Primar d. I. Ioan Ornescu, la pogorârea din vagon a M. S. Regelui, a pronunţat următoarele cuvinte în numele Comunei:

Sire,

Poporul Capitalei a doua, cu respect şi iubire, primeşte pe Regele României; 'I urează bună venire în mijlocul său şi după strămoşescul lui uz, oferă pâne şi sare Maiestăţii Voastre.

M. S. Regele a binevoit a respunde prin câtevà cuvinte bine simţite, exprimând fericirea ce totdeauna simte, când vine în a doua Capitală.

După aceasta, trăsura regală se îndreptă către biserica metropolitană,

In tot parcursul stradelor lor Gara, Arcu şi Ştefan-cel-Mare M. S. Regele a fost aclamat de popor prin urale entusiaste, scoase din pepturile a zeci de mii de cetăţeni, mândri şi fericiţi de înalta vizită a Augustului nostru Suveran.

Stradele, atât de largi, erau acum strâmte şi neîncăpătoare pentru norodul ce în strigări şi aclamaţiuni entusiaste întovărăşia trăsura regală.

In trăsură, de a stânga M. Sale, erà d. Dimitrie Sturdza, Ministrul Cultelor şi Instrucţiunei Publice, iar dinainte d. Matei I. Gane, prefectul judeţului nostru.

La oarele 2 şi 10 minute, terminându-se serviciul divin, M. S. se îndreptă către locuinţa regală, ce i-a fost pregătită la d. Prefect al judeţului.

In tot drumul aceleaşi ovaţiuni spontanee şi entusiaste s'au făcut Suveranului nostru. La locuinţa Sa regală, M. S. a fost aşteptat de o mare mulţime de cetăţeni din cei mai distinşi ai oraşului.

Toate trupele din garnizoană, postate dealungul trotuarelor, până aproape de Palatul Administrativ, s'au retras apoi în sunetul muzicelor militare.

Pretutindeni domneşte mişcarea cea mai mare. Iaşul pare a se găsi în una din acele sărbători ce fac epocă în istoria popoarelor.

Salutând respectuos venirea M. S. Regelui în mijlocul nostru, a Acelui Mare Căpitan, primul Rege al României, căruia-I datorim Independenţa, onoarea şi gloria armelor noastre, cum şi înălţarea Regatului Român la nivelul Statelor Europene, respectate şi luate în samă, înregistrăm cu cea mai mare mulţumire sufle-

tească iubirea nemărginită şi devotamentul manifestat de populaţiunea oraşului nostru pentru M. S. Regele şi pentru Dinastie.

Românii s'au convins că Suveranul lor trebue să fie idealul sfânt în jurul căruià să ne grupăm toate speranţele şi toate aspiraţiunile noastre, — sâmburele din care în viitor vor încolţi frumoşi vlăstari, adumbritori ai scumpei noastre patrii.

Să trăească M. S. Regele!

Să trăească M. S. Regina!

Să trăească Dinastia!

In alt articol următor, aceeaş foaie scrie:

Mâine 23 Aprilie, se va săvârşi unul din actele cele mai însemnate pentru bătrânul nostru oraş şi vechea Capitală a Moldovei, şi care act este sfinţirea bisericii Metropolitane.

Temelia acestui măreţ monument, ce este întruparea pioasă a sufletului marelui Mitropolit Veniamin Costache, — a acestui neuitat păstor al Bisericei române ortodoxe şi neobosit luptător pentru cauza naţionalităţei noastre, — fu pusă la anul 1833 şi templul s'a terminat în cea mai mare parte la 1839.

După câţivà ani însă căzându-i bolta din cauza greşelilor arhitectonice, templul zăcù în părăsire timp de zeci de ani, până la 1880 când după votul Camerelor Legiuitoare, s'a luat hotărârea de a se restaurà şi de a-l înpodobi şi înzestrà cu toate cele necesare.

Astăzi realitatea, întruparea cugetării marelui Mitropolit Veniamin, este mai presus poate de aşteptările sale, chiar. Templul este de o frumuseţă rară din toate punctele de vedere şi deşteaptă admiraţiunea tuturor prin perfecta sa executare, atât ca lucrarea arhitectonică, cât şi ca ornamentaţiune.

Sfântul locaş al Mitropoliei este o podoabă de mare preţ şi o falà pentru oraşul Iaşi — şi de aceia însemnătatea zilei de mâine, când se va face sfinţirea acestui templu, deschizându-i-se porţile sale drept credincioşilor, este cu atât mai mare pentru noi Ieşenii.

Prezenţa M. S. Regelui, care a binevoit a onorà această solemnitate, cum şi a autorităţilor celor mai înalte din Stat, face ca ziua de mâne să fie mai măreaţă şi mai splendidă pentru noi.

*

După solemna primire a Suveranului nostru, conform programului oficial, la orele 4 p. m. în prezenţa M. S. Regelui şi a unui public foarte numeros, s'a făcut *vecernia cea mare*, la care a oficiat I. P. S. S. Mitropolitul Iosif al Moldovei şi Sucevei, dimpreună cu Inaltul Cler al Metropoliei şi altor eparhii, cu toată splendoarea bisericei ortodoxe.

Sara la ora 7 şi jum. s'a făcut *privigherea* obicinuită la serbătorile mari bisericeşti, în prezenţa Mitropolitului, a Episcopilor de Roman, Râmnic, Huşi, Dunărea-de-jos şi a mai multor membri ai Sf. Sinod.

Acest magnific serviciu bisericesc de noapte, a început cu cel al *Litiei*, *Utrenia*, *Polieleu* şi toate celelalte cântări obicinuite la ambele hramuri ale Mitropoliei, care sunt: *Sf. Gheorghe, patronul armelor ţărei Moldovei* şi *Intimpinarea Domnului*.

Inainte de începerea serviciului, măreţul templu erà iluminat şi de jur împrejur încunjurat cu mii de lampioane, făcute de elevii şcoalei de meserii din Iaşi, şi care erau atârnate de grilajul de fer ce încunjură ograda şi palatul metropolitan.

Sunetul marilor clopote, făcute de însuşi marele Mitropolit Veniamin Costache, din depărtare — asemenea unor tunete din nori prin care se manifestează vocea lui Dumnezeu — anunţă pe credincioşi că se începe serbătoarea unui mare edificiu ce aşteaptă de mai bine de o jumătate de secol încununarea sa.

Privirile credincioşilor ce intrau în lăuntru acestui măreţ templu, erau lovite de uimire în faţa frumuseţei decoraţiunei artistice şi a ornamentaţiunei bogate, sporită încă şi mai mult prin splendidul şi feericul iluminat, prin îngereşti cântări ce se auzeau, prin admirabilul şi extraordinarul tablou ce în timpul nopţii, la lumina miilor de făclii şi candele, manifestà întregul templu, din înălţimile căruià se păreà că se aude vocea a Tot-Puternicului Dumnezeu, care cheamă pe oameni la iubire,

la frăţie, la libertate şi dreptate, cu respectul legilor şi al autorităţilor divine şi umane.

In acest concert Dumnezeesc, concert de cugetări sublime, manifestate în sufletul credinciosului prin o asemenea serbare, ce nu se poate descrie, ci numai vedea şi simţi, au stat credincioşii transportaţi până după ora 11 de noapte.

Sub titlul de *Ziua de 23 Aprilie*, aceiaşi foaie mai relatează :

Această zi memorabilă în istoria Mitropoliei ţărei Moldovei, cu patronul seu — Sfântul şi Marele Martir Gheorghe — încă dela Alexandru-cel-Bun, şi cât a fost Mitropolia în Suceava, până după strămutarea scaunului domnesc şi metropolitan în Iaşi, a fost totdeauna splendid serbătorită, ca patronul armelor şi al steagurilor lui Ştefan-cel-Mare şi al altor eroi din această parte a României.

In această mare zi s'au deşteptat cetăţenii vechiului municipiu al Iaşilor, în un puternic bubuit de tunuri ce anunţau sorirea unui mare eveniment în istoria ţerii. Pe la orele 7 a. m. stradele deja erau înţesate de lume, iar în acea din faţa Metropoliei de abia se mai puteà rezbate prin mulţimea aglomerată acolo.

In acest timp în interiorul catedralei se făcea obicinuita sfinţirea a apei, de către un Arhimandrit, asistat de clerul bisericei şi cu care apă sfântă trebuià a se stropi biserica şi înprejurimile ei înainte de sfinţire.

La orele 8 p. m. I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, Iosif Naniescu, vrednicul iniţiator al restaurării Curţei de Argeş, pe când se afla acolo Episcop în 1872, — vrednicul şi respectabilul iniţiator şi conducător al lucrărilor de restaurare ale acestei mărețe catedrale a Moldovei, — se aflà în Biserica Sf. Gheorghe, îmbrăcat în toate vestmintele arhiereşti, dimpreună cu toţi P. P. S. S. Episcopi şi Arhierei ai ţerei, dimpreună cu întregul înalt cler adunat aici, atât de prin diferitele unghiuri ale României, precum şi din Bucovina şi Transilvania, aşteptând cu toţii sosirea M. S. Regelui.

La ora 9 fix tunurile anunţară plecarea M. S. dela Palat şi în câtevà minute sosi la Mitropolie, încunjurat de casa Sa civilă şi militară, cum şi de toţi d-nii Miniştri şi demnitari ai Statului. La porticul bisericei vechi fu întâmpinat de întregul sobor ce încunjurà pe I. P. S. S. Mitropolitul şi care ducea sfintele moaşte ale martirilor aflătoare în vechea catedrală, spre a fi depuse în sfânta Masă a nouei Catedrale.

Indată Majestatea Sa luă loc în mijlocul cortegiului, alăturea cu I. P. S. S. Mitropolitul, încunjurat de cler şi de un public imens, în sunetul clopotelor întregului oraş, în bubuitul tunurilor de pe dealul Galatei şi sub razele dulci ale soarelui celei mai frumoase zile de primăvară, a încunjurat biserica mare. Venind la treptele de intrare, pe o masă improvizată, piosul şi distinsul Erarh al Moldovei a cetit Evanghelia ; apoi cu toţii îngenunchind, ceti prima şi frumoasa rugăciune de sfinţire.

Ziarul descrie apoi întreaga solemnitate a sfinţirei Mitropoliei, aproape în aceiaşi termeni, în cari am reprodus mai înainte relaţia oficială, încheind astfel :

Măreţul aspect al templului, publicul numeros ce inundà parterul şi galeriile, tainica lumină a candelelor, unită cu razele soarelui, ce blând pătrundeau prin geamurile picturate, ce sunt de o negrăită frumuseţă, hărăzite templului de M. S. Regele, şi toate aceste întovărăşite de frumoasele cântări, înălţau sufletul piosului până în regiunile cereşti. Şi într'adevăr că se vedeà o rază a maiestăţii divine, pogorând din ceruri până în mijlocul acestei splendide adunări de muritori.

Totul erà măreţ, totul erà demn şi sublim.

La sfârşitul sf. leturghii M. S. Regele, urmat de distinsul cortegiu, se închină la icoanele împărăteşti, primi simbolica anaforă, şi-Şi reluă locul pe Tron, până când publicul, conform programului, deşertă biserica, unindu-se cu nenumărata mulţime ce stătea afară la picioarele scărilor, de pe care M. S. încunjurat de Inaltul Cler, D-nii Miniştri, D-nii Generali, şi demnitarii naţiunei, rosti cuvântarea Sa cu voce puternică, emoţionată şi cu accente foarte pătrunzătoare, ce fu urmată apoi de cuvântările D-lor D. A. Sturdza şi Ion Ornescu, (pe cari le-am reprodus îndărăt).

Pe lângă aceste trei cuvântări importante, mai era pregătită şi a patra, foarte miezoasă în materie istorică şi morală, de către I. P. S. S. Arhiepiscopul Mitropolit al Moldovei şi al Sucevei şi Exarh Plaiurilor D. D. Iosif Naniescu. Această importantă cuvântare însă, din cauza orelor foarte înaintate nu s'a mai rostit, dar tocmai în această prevedere s: şi publicase atunci într'o broşură, care s'a împărţit publicului în mai multe mii de exemplare.

Pentru cei ce s'ar interesà de cuprinsul acestei cuvântări, ce cuprinde date foarte interesante pentru trecutul marei biserici şi a credinţei noastre strămoşeşti, ea se poate ceti şi în *Istoria Mitropoliei Moldovei,* scrisă de C. Erbiceanu şi tipărită în Bucureşti în 1888.

Asupra cheltuelilor restaurărei Catedralei Mitropolitane.

In timpul serbărilor de inaugurare, Mitropolitul Iosif a prezentat Regelui următorul raport de cheltueli şi sume de cari a dispus :

Sire,

Cu ocaziunea inaugurărei Catedralei S-tei Mitropolii a Moldovei, de aicea din Iaşi, la care acum aţi binevoit a luà parte şi Majestatea Voastră, subsemnatul ca Preşedinte al Comisiunei care a fost însărcinată încă dela începutul lucrărilor, din anul 1880 şi până în prezent, cu conducerea lucrărilor de restaurare a acestei catedrale, şi cu dotarea ei cu odoare, vestminte, etc., mă cred dator a Vă aduce la cunoştinţă, cu cel mai profund respect, că : Pentru restaurarea şi dotarea ei au fost acordate rânduri-rânduri suma de lei 1.286.310 b.13

Din care deducându-se suma ce s'a reţinut la onorabilul Minister de Culte, pentru plata retribuţiunei d-lui Arhitect dirigent, de lei...	72.856 b. 08
A rămas pusă la dispoziţiunea Comisiunei suma de lei........	1.213.454 b. 05
Din care pentru restaurarea propriu zisă, lei	1.087.720 b. 05
Iar pentru dotare	125.734
	1.213.454 b. 05

Din această sumă trebuie însă a se scădeà suma ce mai este faţă şi valoarea oarecăror materiale, rămase dela restaurare.

Trebue să Vă mai supun la cunoştinţă că comisiunea la finele anului trecut 1886, pentru complectarea lucrărilor ce mai sunt de făcut, a cerut a se acordà încă o sumă de 33.000 lei ; însă aceasta nu s'a acordat încă până acum. In fine este de observat că în planul general de împodobire exterioară a bisericei, intră şi desfiinţarea chiliilor actuale, care vin la partea dela deal despre nord a bisericei, şi prelungirea grădinei din nou înfiinţată şi peste locul chiliilor. Ingrăditura actuală de scânduri fiind făcută numai provizoriu, pentru mascarea vechimei acestor chiiii şi pentru protejarea până atunci a grădinei ce s'a înfiinţat.

Pentru această lucrare şi pentru reconstruirea altor încăperi în locul lor, în partea despre miază-zi a curţei Mitropoliei, în anul 1886 s'a acordat creditul de 237.000 lei 68 bani, şi acum rămâne ca onorabilul Minister de Culte să ia măsurile ce va crede de cuviinţă şi mai bine nemerite întru aceasta.

Sunt al Maiestăţei Voastre, Sire, întru tot plecat şi către Dumnezeu pentru tot fericitul bine, smerit rugător.

† *Iosif,* Mitropolitul Moldovei.

Presa opoziţiei asupra incidentului din strada Academiei.

După cum se vede nici *Monitorul Oficial,* nici principala foaie politică a Iaşului, *Liberalul,* nu pomeneşte nimic până la data de 24

Aprilie, de incidentul semnalat la intrarea Regelui în Iaşi, şi trecerea Sa prin faţa Hotelului Traian.

Nu tot aşà procedară şi organele opoziţiunei, atât din *Iaşi* cât şi, mai ales, acele din Capitală. *Lupta*, redactată de Gheorghe Panu, cât şi *Epoca*, ce reprezintà opoziţia-unită, dădură relaţiuni chiar exagerate asupra celor petrecute în Iaşi, şi asupra efectului produs în mulţime prin manifestaţia ostilă a lui Costea Balş, G. M. Şendrea şi C. B. Pennescu.

La aceste descrieri, foaia partidului liberal din Iaşi, cu data de 25 Aprilie, se grăbeşte să răspundă în termenii următori :

Neruşinarea opoziţiei a întrecut orice margini. E mai presus de cum şi-ar putea-o cinevà închipui !

Presa; singurul mijloc prin care-şi manifestă ideile şi activitatea sa, a ajuns, în mâinele unor nenorociţi, faliţi de sentimente nobile şi de idei înalte, un instrument josnic şi murdar, mânuit cu o extremă nedibăcie.

Minciuna, injuria, calomnia, cinismul cel mai revoltător, toate pasiunile neînfrânate, toate necuviinţele desgustătoare, toate nedemnităţile ce lovesc în mod jignitor bunul simţ al opiniunei publice, se lăfăesc în coloanele ziarelor de opoziţie, care-şi fac o falǎ din faptul că-şi aleg astfel de arme, în lupta ce au întreprins în potriva unui partid, a unui regim, ce se bucură atât de încrederea ţărei, cât şi de a Suveranului.

Nu mai departe, astăzi *Epoca* şi *Lupta*, două necuviinţe ale presei — scot câte un supliment, descriind călătoria M. S. Regelui la Iaşi — şi dau încă o probă că neadevărul, calomnia şi insulta sunt isvoarele — singurele isvoare — dela care se adapă inteligenţa opoziţiei.

In aceste suplimente ale sus numitelor ziare, sunt scrise tot felul de enormităţi, tot felul de elucubraţiuni, cu scopul de a induce opiniunea publică în eroare asupra sentimentelor de iubire, respect şi devotament, ce populaţiunea vechei Capitale a Moldovei a arătat întotdeauna pentru M. S. Regele şi pentru Dinastie.

Asertiunea aceasta, injurioasă pentru noi Ieşenii, a numitelor ziare, nu se sprijineşte pe nimic alta, decât pe faptul că trei indivizi, ale căror nume le dăm mai la vale, au avut neruşinarea de a fluera din nişte instrumente, de mai 'nainte pregătite, — instrumente pe care *Lupta* le numeşte . . . preţioase jucării, — pe când M. S. Regele trecea pe strada Arcul, către Mitropolie, în aclamaţiunile entuziaste, in nenumăratele şi nesfârşitele urale ale unui public imens, compus din tot ce are Iaşul mai distins, ca inteligenţă ca autoritate morală şi din lumea streină venită în Iaşi cu această ocaziune.

Din acest fapt mişelesc a trei indivizi, cu minţile amanetate la vreun stabiliment, şi din o serie de născociri, de neadevăruri sfruntate, datorite unor imaginaţiuni bolnave şi pătimaşe, numitele ziare scot concluziunea că M. S. Regele nu e iubit de naţiune, — şi fără pic de ruşine aruncă Iaşului insulta că şi-ar fi luat sarcina de a arătà Suveranului că nu se bucură de nici o popularitate.

Intrebatu-s'au numitele ziare ce vor zice Ieşenii când vor ceti aceste elucubraţiuni? Intrebatu-s'au de impresiunea ce vor face asupra lor, cari au văzut totul, cari au fost martori oculari, neadevărurile şi invenţiunile cu cari debutează? Intrebatu-s'au dacă faptul a trei canalii de uliţă, reprobat şi infierat cu stigmatul infamiei de către întreaga opiniune publică şi chiar de către cei mai mulţi dintre opozanţi, poate fi luat drept un argument despre nepopularitatea M. S. Regelui? Intrebatu-s'au dacă fac bine sau nu rezumând Iaşul întreg în aceşti trei indivizi rău crescuţi? Intrebatu-s'au de gravitatea insultei ce aruncă oraşului nostru, denaturându-i sentimentele sale pentru Rege şi Dinastie şi făcându-l oarecum un instrument al opoziţiunei conservatoare, pentru care în totdeauna a arătat ură şi dispreţ, precum dovedesc alegerile pentru Reprezentaţiunea naţională? Pusu-şi-au aceste întrebări înainte de a-şi fi luat sarcina de a înaintà enormităţile lor cinice şi revoltătoare, pe socoteala unui oraş de însemnătatea Iaşilor?

Intâmpinarea ce s'a făcut M. S. Regelui în a doua Sa Capitală, entuziasmul spontaneu a zeci de mii de oameni, manifestat prin nesfârşite urale, haina de ser-

bătoare în care Iaşul s'a îmbrăcat ca să primească pe Regele României, bucuria fără margini şi negrăita mişcare sufletească a tuturor, aglomeraţiunea nemaipomenită a publicului ieşan, cum şi acelui strein, venit, nu numai din toate unghiurile ţerii, dar şi din Basarabia, Bucovina şi Transilvania, — toate aceste să nu fie oare semne despre iubirea şi popularitatea de care se bucură Suveranul nostru?

Şi oare faptul detestabil al unor perdevară, care cu câtevà zile mai 'nainte de venirea M. S. Regelui iscălise un manifest, prin care îndemnà lumea să facă gol împrejurul Suveranului, şi care cu toate aceste, — ca să arate încă odată cât de consequenţi sunt cu credinţele lor, însişi nu-şi ţinură cuvântul, ci veniră înaintea Maiestăţei Sale cu ideia preconcepută de a face scandal, faptul acesta, zicem, merită să fie luat de către un om serios ca un argument despre nepopularitatea Regelui?

Zeci de mii de Ieşeni şi alte mii şi mii de streini au format cortegiul ce a întâmpinat pe M. S. Regele la venirea Sa în Iaşi.

Intre aceştia, sunt oameni cu multă greutate, cu multă autoritate, sunt opozanţi chiar, care n'au nici un interes de a ne părtini.

Ei bine, îi invocăm pe toţi de martori şi pe toţi îi rugăm să mărturisească în conştiinţă dacă venirea Maestăţii Sale în Iaşi n'a fost un adevărat triumf, o serbătoare populară ce luase proporţiunile unui eveniment de cea mai mare însemnătate; îi rugăm să mărturisească dacă au mai fost şi alţii care să arunce vreo notă discordantă în entuziasmul general, afară de cei trei mizerabili, ale căror nume facem aici sacrificiul de a le cità, şi cari au fost : *Const. Balş, Gh. Şendrea* şi *Cost. Penescu*, toţi arestaţi imediat; îi rugăm să mărturisească în sfârşit dacă se găsesc, nu sute de răniţi, cum se pretinde, — ci un singur om sgâriet măcar, afară de Const. Balş, care venise preparat şi cu un băţ, cu care şi-a făcut el singur o uşoară leziune la cap, în momentul când mai mulţi cetăţeni din prejurul lui, observându-i scandalul şi neliniştea ce face, s'au văzut reduşi a-l desarmà, după ce-i ameninţase cu moartea.

Acesta e tot adevărul şi nici un om de bună credinţă nu va încercà a ne desminţi.

Să numească confraţii din Bucureşti o anchetă dintre ai lor chiar, ca să le procure informaţiuni, dar informaţiuni adevărate, — şi atunci se vor convinge de neadevărurile sfruntate ce împrăştie în public, poate cu scopul de a deschide şi pentru închipuiţii răniţi din Iaşi liste de subscripţii, precum aceasta au făcut-o pentru presupuşii răniţi din Botoşani, când s'au mistuit în mod misterios peste 12 mii de fr., exploatând astfel puţinul credit de care se mai bucurà în ochii unora opoziţia noastră.

Cu data de 26 April, tot organul *Liberalul* publică următoarele :

Adevărul, Adevărat.

In revista noastră de ieri am arătat adevărul supra unui regretabil incident — dacă-l putem numì astfel, — întâmplat cu ocaziunea venirei M. S. Regelui în oraşul nostru, incident pe care l'am fi trecut cu vederea, ca fără nici o însemnătate în mijlocul entuziasmului solemn şi general ce domneà în întreg oraşul, dacă vreo câtevà gazete opozante din Bucureşti n'ar fi căutat să-i dea proporţiuni atât de mari şi să tragă din el tot felul de concluzii, una mai deşuchiată decât alta.

Astăzi vom mai ridicà încă de un colţ perdeaua ce ascunde politica scandaloasă a opoziţiunei, pentru ca opiniunea publică să cunoască totul, să judece, să aprecieze şi să hotărască.

Opoziţia din localitate se găseà în mare fierbere, în mare încurcătură înainte de venirea Majestăţei Sale Regelui, neştiind ce atitudine să ia faţă cu această Inaltă vizită.

Intre aceste *d-l G. Panu*, — capul cel fenomenal, din care ideile curg buluc, fără nici o normă, zăpăcitul politic care a calomniat totul în această ţară şi care a insultat ţara însăşi, — soseşte în Iaşi.

Odată ajuns aici, d. Panu nu dormi, se puse pe lucru, instigă în dreapta, în stânga, pe la comitetul opoziţiei, al căruià membru fusese înainte de plecarea sa din Iaşi, printre studenţi şi chiar printre elevii şcoalelor primare, îndemnându-i să facă o primire rea Suveranului nostru.

Mitropolitul Iosif Naniescu.

Dacă până şi copiii au râs în nas d-lui Panu, — pentru comitetul opoziţiunei locale însă veninosul om dela *Lupta* erà un alt Mesia, sfaturile sale fură luate în samă şi astfel opoziţia conservatoare de aici devenise o şubredă şi ridicolă companie pusă sub conducerea radicalului Panu.

Comitetul acestei opoziţiuni, compus în cea mai mare parte din nişte bătrâni ciocoi ramoliţi, fără nici o inteligenţă, fără nici o voinţă, triste suveniruri ale unor vremuri de mult îngropate, pe care ei voesc să le reîntoarcă; acest comitet, zicem, ca să facă pe gustul genialului Panu, provoacă mai multe întruniri secrete în casele d-lui Cantacuzin-Paşcanu, întruniri la care s'a desbătut mult între cei 20—30 prezenţi, asupra atitudinei ce opoziţia locală trebuià să ia în această ocazie.

Şi mulţumită pe de o parte sentimentelor de care se conduc protivnicii noştri faţă cu Regele şi Dinastia, iar pe de alta respectului ce poartă formelor constituţionale; mulţumită în sfârşit instigaţiunilor d-lui Panu, care voia şi avcà interesul să justifice oarecum purtarea sa necuviincioasă faţă cu Tronul, făcând a apărea nemulţumiri în toată ţara despre atitudinea constituţională a M. S. Regelui, — hotărârea fu luată. Comitetul opoziţiunei din Iaşi îşi formulase programa atitudinei sale faţă cu venirea în Iaşi a M. S. Regelui, — şi programa, rezumată într'un singur cuvânt, erà scandalul

Pentru aceasta trebuiau însă şi alte pregătiri, — şi păcat am aveà dacă n'am mărturisi că opoziţia a făcut toate încercările şi şi-a dat toate silinţele pentru ajungerea scopului seu.

Câţivà dintre profesorii Facultăţii de drept, opozanţi recunoscuţi, au încercat să smomească pe studenţi în parte-le, lipsind astfel dela datoria lor de luminători şi educători ai tinerei generaţiuni.

Alţi câţivà dintre membrii opoziţiei mai chiaburi, făceau sforţări ca să-şi cumpere cu bani slugile şi să năimească oameni recrutaţi din toate scursurile şi lepădăturile sociale.

In sfârşit şleahta celor vreo 30 de ciocoi paraponisiţi pe liberali, pentru că le-a călcat eghemoniconul, era hotărîtă şi ea să facă scandal şi gălăgie.

După aceste pregătiri prealabile, opoziţia făcù şi alte sute de sforţări în speranţa că ea, neputincioasă mână de oameni, va paraliza efectul primirei splendide făcută Majestăţii Sale şi al solemnităţii sfinţirei sfintei Mitropolii.

Iar pe deasupra tuturor acestor măsuri, opoziţia, ca să înşele buna credinţă a cetăţenilor, tipări, împrăştiă şi afişă un manifest, invitând pe Ieşeni să facă gol împrejurul M. S. Regelui.

Am omis a spune că tot această păcătoasă opoziţie, — pentru a căreia membri degetele sunt prea multe spre a-i numără, — respândise sgomotul că vor face... *revoluţie*, pentru a determinà pe cei timizi să absenteze din cortegiul ce a întâmpinat pe M. S. Regele.

Aceste erau pregătirile făcute de mai 'nainte, după care d. Panu se porni liniştit la Bucureşti.

Se ştie însă că atunci când Dumnezeu vrea să piardă pe om, îi ia mai întâiu minţile.

Toate încercările opoziţiunei au fost reprobate energic de către publicul ieşan. Meschinăriile acestei coterii politice nu mai erau un secret pentru nimeni. Şi lucru ciudat, toate mergeau pe dos ciocoilor noştri.

Studenţii, pe care opoziţia comptà foarte mult, au luat deciziunea de a se abţinea dela orice manifestaţie, parte din ei pe motivul foarte serios că sunt împotriva conservatorilor, a căror venire la putere ar primejdui siguranţa libertăţilor noastre publice, pentru care liberalii au luptat cu multă greutate, cu multă rezistenţă, cu multe sacrificii, ca să le câştige.

Manifestul ciocoilor a fost sdrobit cu desăvârşire de cel al socialiştilor, cari ca partidă neinteresată a judecat situaţiunea cu nepărtinire, scoţând concluziuni în favoarea liberalilor dela cârmă.

Până şi slugile şi oamenii trămişi să facă scandal au arătat mai mult bun simţ, şi o mai bună creştere decât ciocoii noştri, neprimind propunerile lor.

In toate le mergea rău ciocoilor; peste tot locul au dat-o de sminteală. Nici unul nu mai aveà curajul dela început; toţi erau plouaţi şi foarte abătuţi.

In mijlocul acestei consternări, onoarea opoziţiei, ameninţată cu veştejirea, a rămas să fie ridicată de trei perde-vară, numiţi C. Balş, G. Şendrea şi C. Penescu !

Aceste trei mutre ce pentru întâiaş dată apar în viaţa publică prin un scandal detestabil, pot face cinste opoziţiei, care a plătit înscenarea scandalului şi căreia ca piese justificative de înplinirea datoriei au trebuit să-i aducă câtevà fluerături; dar prin fapta lor însăşi s'au exclus din rândul cetăţenilor Ieşeni, ale căror sentimente de iubire pentru Dinastie şi de amabilitate pentru cei găzduiţi în sânul oraşului lor, sunt cunoscute ţării întregi.

Am arătat tot ce a făcut opoziţia ieşană cu această ocazie. Am arătat toate nedemnităţile la care au recurs ca să arunce o notă discordantă de întristare şi amărăciune în mijlocul veseliei generale, în mijlocul festivităţii populare al căreia teatru a fost oraşul nostru.

Acum e rândul opiniunei publice să judece cu nepărtinire purtarea opoziţiei; să judece dacă nu e o infamie şi o necuviinţă revoltătoare, scandalul de stradă al acelor mizerabili plătiţi, şi dacă nu e o neruşinare cinică tapajul ce fac ziarele opozante cu această necuviinţă, făcând responsabil de ea un întreg oraş de însemnătatea Iaşilor !

Relativ la plecarea Regelui din Iaşi.

Asupra plecării Suveranului din Iaşi, tot în foaia *Liberalul*, din 28 April găsim încă următoarele şiruri, conţinând făgăduinţi ale Regelui, de cea mai mare importanţă pentru Iaşi :

După sosirea M. S. Regelui în oraşul nostru, a fost un adevărat eveniment pentru cetăţenii Iaşului; dacă zilele în care Suveranul ţării a stat în mijlocul nostru au fost nişte serbători populare, ce vor lăsà cele mai dulci suveniri, plecarea din Iaşi a Augustului nostru Suveran, a fost însă dureroasă, căci egoismul ne făcuse a ne deprinde cu ideia că Regele României ne aparţine numai nouă, — şi numai cu greu ne-am putut deslipì de El.

O mulţime imensă, compusă din bărbaţi şi femei din toate straturile sociale, şi mai cu samă comercianţii, pe lângă toate autorităţile civile şi militare, au întovărăşit pe M. S. Regele până la gară.

M. S. Regele, înaintea plecării, ajuns pe peronul gării, se îndreaptă către locţiitorul de Primar d. I. Orăscu, căruià strigându-i mâna în modul cel mai afectuos, i-a exprimat mulţumiri către a doua Sa capitală, pentru călduroasa primire, zicând că astfel, *Ieşenii au făcut să se mărească iubirea şi recunoştinţa Sa către acest oraş însemnat al României*; *că se va simţi fericit la cea întâi ocazie să poată veni aice*; *că va satisface dorinţele legitime ale Iaşului şi că totdeauna, mai ales de acuma înainte, va fi foarte satisfăcut să viziteze împreună cu Regina a doua Capitală.*

Locţiitorul de Primar d. I. Ornescu, exprimând M. Sale Regelui profunde mulţumiri pentru Inaltele-I sentimente, a arătat totodată recunoştinţa ce Ieşenii vor purtà şi pentru instituirea Palatului Regal în acest oraş.

La ora 9. a. m. trenul regal a pornit. M. S. Regele a eşit la fereastra vagonului, mulţumind publicului de buna primire ce I s'a făcut. La Regia Monopolului tutunurilor toate lucrătoarele, îmbrăcate în alb, erau postate dealungul terasamentului linielor ferate, iar în partea despre Păcurari toată populaţiunea acelei regiuni ieşise de-a lungul linielor, ca să salute pe M. S. Regele, care mulţumi poporului prin semne de vie satisfacţiune.

Al doilea Manifest al Opoziţiei-Unite.

Am arătat la începutul acestei descrieri, primul manifest al Opoziţiei-Unite prin care cereà populaţiunei ieşene să facă *gol în jurul Regelui.*

Am arătat de asemenea faptele atingătoare prestigiului Capului Statului, şi măsurile luate de autorităţile judiciare şi poliţieneşti ale Iaşului contra celor trei membri ai opoziţiei, ale căror manifestări fusese mai vădite decât ale altora, adică ale lui Coste P. Balş, Gh. M. Şendrea şi C. B. Pennescu.

Faptul arestărei şi instrucţiunei pornite contra acestor trei manifestanţi, stârnì o nouă vâlvă între membrii partidului Opoziţiunei-Unite, şi aceştia, după noi consfătuiri şi înţelegeri, se hotărîră a publicà al doilea manifest către Ieşeni, pe care îl exprimară în cuprinsul următor:

COMITETUL OPOZIŢIUNEI-UNITE DIN IAŞI

Cetăţeni ai Iaşilor,

Obicinuit unde sosesc Regii, cu ei soseşte şi veselia în inima acelora ce sufăr!

Sosirea Regelui Carol în Iaşi însă, nu a fost însoţită decât de o serie de acte arbitrare, lovitoare în libertatea şi demnitatea noastră a tuturora.

Puşcăriile au fost umplute de cetăţeni nevinovaţi, maltrataţi în mod neomenos, de către sbirii Regimului!

Neculai Dimitriu, Ghiţă Popovici, Vărzărescu, Constantin Fanar, Costachi Iftodiu, Ioan Alexandrescu, de zile zac în închisori, mistuiţi de poliţie pe la comisii!

Ieri chiar, odată cu sosirea Regelui, *Costea P. Balş, Gheorghe M. Şendrea, Const. B. Penescu,* luptători curagioşi pentru resturnarea Regimului odios sub care ţara geme, au fost maltrataţi şi închişi, după mincinoasa denunţare al unui agent guvernamental, „procurorul Petrovanu" din Dorohoi, adus, să vede, anume aice spre a servì de delator public!

Aducem aceste fapte la cunoştinţa Voastră, ca să le judecaţi, Voi Cetăţeni ai Iaşilor! Căci judecată şi lege aiurea nu mai este sub acest regim de bătăuşi şi impilatori!

Suferinţele ţărei sunt, precum o ştiţi, fără margini!

Vouă, dar, rămâne de a decide dacă şi răbdarea noastră trebuie să fie fără margini!...

Alexandru C. Mavrocordat, Iancu Corjescu, Scărlat Pastia, Alecu Balş, Colonel Neculai Iamandi, Nicu Cazimir, Costachi Corjescu, Alexandru D. Holban, Panaite Balş, Principele Alex. Ghica, Mihail P. Balş, Const. Macedon, Alexandru Livaditi, Dimitrie Alexandrescu, Eugenie Ghica Budeşti, Nicu Ceaur Aslan, Petrachi Paladi, Miltiade Ţony, Alex. Cantacuzin Paşcanu, Ioan G. Ghica, Grigore N. Macri, Const. Cantacuzin Paşcanu, Emil Mavrocordat, Dimitrie Lăzărescu, Scărlat Şişcală, Andrei Millu, George Al. Lupu, S. Goldental, Dimitrie Greceanu, Vasile Lazu, George Mărzescu, George Balş, Ioan Alex. Mavrodi, Constantin Faur, George Prăjescu, G.

C. Anastasiu, Aurel Rășcanu, Ioan A. Catargi, C. M. D. Miclescu, Ioan P. Sturza, Stefan Iamandi, George C. Negruzzi, Iancu Fotea, Iancu Mihăilescu, Dimitrie Boldur Epureanu, Dimitrie Pastia, Stefan Castroian, Maior Teodor Petrov, A. Cotinescu, Sandu A. Râșcanu, A. Călimănescu.

Explicarea Socialiștilor în privința Manifestului lor din 19 April.

Puțin timp după publicarea acestui al 2-lea Manifest al Opoziției-unite, socialiștii locali, a căror purtare în chestia de față fusese pentru mulți, cari le cunoșteau principiile, neînțeleasă, se crezură datori să'și explice ideile conținute în primul lor Manifest, și ca atare, în organul lor mensual *Revista Socială*, ce apărea tot în Iași, (N-rul pe Aprilie—Maiu 1887), ei publicară o lungă lămurire a purtărei lor, sub titlul de *Deslușiri în privința Manifestului*.

Redau aici și acest articol, însoțit de explicațiile și notele din *Revista Socială*, așà precum au apărut în acea epocă :

Deslușiri în privința Manifestului.

Am publicat tot acolea manifestul grupului socialist din Iași. Făcut în pripă, el nu poate să nu cuprindă câtevà fraze cari să-i întunece în câtva înțelesul, ori mai bine să-i poată da un înțeles pe care grupul nu l'a avut de loc în vedere. Lucru e foarte firesc pentru orice document de felul acesta și făcut în asemenea împrejurări. Dacă ar fi fost la mijloc numai aceste fraze, apoi sarcina noastră ar fi foarte ușoară, n'am aveà decât să explicăm adevăratul înțeles al acelor fraze învinuite și toate s'au limpezit. Din nefericire manifestul n'a fost înțeles de unii chiar în întregime. Presa de toate colorile, oamenii din toate partidele și chiar câțiva socialiști, cum sunt cei cari au votat moțiunea dela Cercul studiilor sociale din București, n'au înțeles nici esența manifestului, nici spiritul, nici oportunitatea, nemică.... „L'Indépendance roumaine", în faptul că socialiștii au oprit pe tinerime și pe muncitori dela manifestarea împotriva Regelui, vede dovadă de învălmășala ce domnește în mintea partidelor noastre politice. Ca și cum aberațiunile ce se tipăresc zilnic în ziarul redactat de d-l Fr. Damé și G. Lahovari, n'ar fi dovezi destul de temeinice !

In fața acestei nepriceperi suntem nevoiți să ne oprim mai mult la chestiunea manifestului, s'o limpezim cât se poate mai mult. Bine înțeles că respunzând tuturor nedumeriților, vom lăsà la o parte calomniile infame ale unor arhinerușinați, de specia lui Bran Smeritul, care a găsit prilej de a bârfi fără rușine împotriva celor ce-au iscălit manifestul. In aceste explicări vom aveà în vedere mai ales pe socialiștii cari au votat moțiunea publicată din partea cercului din București.

* * *

Inainte de-a trece mai departe la explicarea manifestului, vom da câtevà lămuriri teoretice.

In „Revista socială" am explicat pe larg adânca deosebire între socialismul științific și cel utopic, de aceea nu vom pomenì despre această deosebire acuma decât în două trei cuvinte. Greșala de căpetenie a socialismului utopic a fost că socoteà că societatea este o ceară, din care un reformator genial ar puteà turnà orice formă, numai să aibă model frumos. Lui îi trebuià un model după care să alcătuiască societatea viitoare și chestia socială erà gata rezolvată. Intemeiați pe această concepție, socialiștii utopiști, fără să cerceteze societatea ce-i înconjurà, născoceau forme sociale, cât mai frumoase, după cari ar fi trebuit să se reconstruească societatea. In „Revista socială" am arătat de asemenea cât de greșită e astă concepție utopică. Mulțămită dezvoltării proletariatului pe deoparte, dezvoltărei științifice de alta, socialismul utopic a ajuns cu vremea practic și științific. Socialismul științific știe că societatea e un organism viu, enorm de complex, că trebuie de ținut samă de toate condițiile ei de dezvoltare, de mijlocul în care se dezvoltă, de însu-

şirile bune sau rele dezvoltate în acest organism în lunga-i cale evolutivă. Din acest studiu, din această analiză a trecutului şi a prezentului, din analiza istoriei omenirei. socialismul ştiinţific deduce unde merge omenirea şi unde are să ajungă. Credem că n'avem nevoie să stăruim prea mult asupra uriaşei deosebiri între aceste două concepţii şi asupra deosebirei tot aşă de uriaşe între urmările lor. Acei cari nu pot să priceapă din cele puse acoleà toată deosebirea, n'au decât să citească „Revista socială", şi vor vedeà cel puţin în parte deosebirile.

Aceeaşi deosebire care este între concepţia socialiştilor utopişti şi a celor ştiinţifici, este şi între tactica lor. Socialiştii utopişti, având un model frumos, ticluit gata, după care trebue să prefacă societatea, având pentru boalele sociale o reţetă făcătoare de minuni, având o concepţie atât de simplă în privinţa transformărei sociale, tactica lor, în armonie cu teoria, este pururea simplă, destul să se potrivească bine cu reţeta teoretică. Dacă socialistul utopist e revoluţionar, apoi el ştie una şi bună, că trebue propagandă pentru societatea model şi revoluţii ori şi când, ori şi unde şi în orice împrejurări. Dacă socialistul e propagandist pacinic, atunci el ştie una şi bună, că trebuie de făcut propagandă pentru societatea model şi anume propagandă în orice împrejurări şi ori cui: poporului, burghezului, aristocratului, regelui (chiar aşà a făcut Owen), şi când toţi aceştia se vor convinge că modelul propoveduitorului e bun, frumos, moral, atuncia vor preface societatea după modelul dat. Lângă o teorie simplă, o tactică tot atât de simplă. Bine înţeles socialistul utopist nu ţine de loc în samă împrejurările speciale în cari se află cutare sau cutare popor. Şi pentru ce le-ar luà 'n seamă? Dacă societatea e ca o ceară, apoi numească-se ceara aceasta Franţa, Anglia, Serbia, Rusia ori România, ceara tot ceară rămâne şi se poate vărsà după modelul ce-l avem. Pe cât de simplă a fost concepţia socialismului utopic, pe atât de simplă îi erà tactica lui. Dar tocmai din pricina acestei simplicităţi naive socialismul utopic, teorie şi practică, nu puteà să aibă înrâurire asupra vieţei atât de complexe a societăţei şi meritul socialismului utopic este numai că a pregătit calea istuialalt socialism. După cum e complexă teoria socialismului ştiinţific, tot astfel de complexă este şi tactica socialiştilor moderni. Ştiind că au a face cu un organism viu, foarte complex şi nu cu un material mort, tactica lor trebue să fie şi ea foarte complexă. Ei trebuie să ţie samă de construcţiea societăţei, de funcţionarea organelor sociale, de mediul în care se dezvoltă ea, trebue să ţie samă de împrejurările speciale ale dezvoltărei fiecărui popor, şi să schimbe tactica după dânsele. Fireşte că asemenea tactică e mult mai grea, nespus mai grea, dar numai ea poate da roade folositoare. Cetitorii, cari se vor gândi la aceste câtevà cuvinte, oricât de neîndestulătoare, mai ales cetitorii cari au idee despre socialismul modern, vor pricepe de ce manifestul socialiştilor Ieşeni a pricinuit aşà mare nedumerire în lumea noastră aşà numită cultă. Societatea noastră, aşà zisă cultă, ştie câte cevà despre socialismul utopic, însă habar n'are de socialismul modern; tot astfel şi în privinţa tacticei socialiştilor utopişti, dar n'are cea mai mică idee despre tactica socialismului modern; toată ştiinţa lor se mărgineşte la câtevà fraze şi vorbe luate aşà din auz, cum este comunismul, deplina egalitate, împărţirea averilor, etc. In privinţa tacticei ei ştiu iară-şi una şi bună: socialiştii sunt revoluţionari, deci trebuie să ia parte ori şi când şi ori şi unde se iscă un tumult ori vreo revoltă. Ca să fim drepţi trebue să spunem, că astă concepţie despre socialism, e foarte răspândită nu numai la noi în ţară, ci şi în streinătate.

Care să fie pricina astui fenomen? După noi sunt două pricini. Intâiu este neştiinţa şi alta reaua voinţă. Socialismul ştiinţific e foarte puţin cunoscut în public şi ce-i drept e şi greu de cunoscut. Pe cât de uşor e în adevăr a învăţà vreo reţetă utopică însoţită de câtevà fraze revoluţionaro-morale, pe atâta de greu este a cunoaşte socialismul modern care se sprijineşte pe toată ştiinţa modernă. Ast fapt, adică uşurinţa de a concepe socialismul utopic, este pricina că unii socialişti au rămas utopişti şi acuma, cum sunt de pildă anarhiştii de azi. A doua pricină care face pe societatea cultă să vorbească astfel de socialismul modern, este reaua voinţă. Duşmanilor noştri le vine bine la socoteală să zugrăvească socialismul modern ca o utopie în contrazicere cu ştiinţa modernă, ca o astrologie ori un mesmerism social; pe de altă parte le vine la socoteală să arate pe socialişti ca turburători de meserie, ca turburători „par principe". Fiind drepţi, trebue să spunem că în ţara noastră, mai ales, aflăm pricina d'intâiu, adecă neştiinţa. Aceasta-i cauza de frunte a acestei nepriceperi generale ce s'a dat pe faţă cu prilejul manifestului socialiştilor Ieşeni.

Mai dureros pentru noi este că chiar unii socialişti n'au priceput manifestul nostru şi au votat o moţiune în care spun că Regele, fiind capul statului burghez, trebuie să fie fluerat, că socialiştii trebuie să dea sprijin celor ce vor fluierà ori huidui, fără să se uite la motivele cari fac pe aceia să fluere pe rege. Unii au susţinut că regele ar trebui şuierat chiar când se arată la fereastră, etc. Această frază e plină de utopie şi de lipsă de pricepere în ale socialismului modern. Nu putem să ne oprim aici spre a vorbi pe larg despre această chestie, dăm însă o pildă reală, care, pe cât ne pare, va pune pe gânduri şi pe cei mai îndărătnici. Ne sunt încă proaspete în minte, cele întâmplate anul trecut în Bulgaria. Prinţul Bulgariei A. Batenberg, din pricina multor împrejurări, pe cari nu le putem dezbate aici, se împotriveşte poftelor Rusiei, chiar ajunge centrul în jurul căruia se grupară toţi cei ce se luptau în potriva Rusiei, care ar fi poftit să introducă în Bulgaria cnutul, să o cucerească şi să o binecuvinteze, cu toate grozăviile unui regim despotic. Prinţul Batenberg ajunge, poate fără de voie, reprezentantul apărării libertăţii constituţionale a Bulgariei asupra despoticei Rusii. Spionii muscăleşti având ca armă îngrozitoare rublele ruseşti, asmuţă poporul în contra prinţului, pregătesc manifestări, conspiraţii, ba chiar îl şi detronează. Să presupunem acuma că în Bulgaria ar fi existat un partid socialist, une locuri destul de puternic pentru a avea înrâurire asupra tinerimei culte şi asupra poporului muncitor. După logica moţiunei cercului din Bucureşti, fiind că Batenberg erà capul statului burghez, socialiştii ar fi trebuit să-l fluere, să-l huiduească *fără a se uità la motivele* celor ce îndemnau la asemenea treburi şi astfel foarte desinteresaţi să facă pe placul şi în folosul spionilor ruseşti, în folosul blestematului regim rusesc?! N'ar fi fost oare potrivit d'împotrivă ca socialiştii Bulgari pe de o parte să oprească pe popor dela manifestaţii în potriva lui Batenberg, arătând ce vor cei cari-l aţâţă şi pe de alta să spue poporului că Batenberg, cu toată păcătoşiea lui, tot este mai bun decât regimul muscălesc? Punem cu tot dinadinsul în vedere tuturor celor cari n'au priceput manifestul socialiştilor Ieşani, această pildă care credem că vorbeşte foarte lămurit şi foarte convingător.

Acuma, după această pregătire, foarte scurtă de altmintrelea, trecem la analiza faptului pus în discuţie.

* * *

Să lămurim faptele: Regele vine la Iaşi. Opoziţia conservatoro-ciocoiască scoate un manifest prin care cere ca poporul să facă gol în jurul regelui. Dacă lucrurile s'ar fi mărginit aici, socialiştii n'aveau la ce să se amestece. Dar alături cu manifestul făţiş, opoziţia lucrà pe sub mână cu totul alte celea. Lucrà între tinerimea universitară şi liceală, precum şi între muncitori, pentru a pregăti o manifestare populară în contra Regelui, pentru a-l huidui, fluerà, dacă nu şi mai mult. S'a pregătit o bucată de lemn care, învălită în manifeste de ale opoziţiei, trebuià să fie aruncată în trăsura Regelui; tot pentru asemenea scop s'a pregătit o mâţă pe care o ucises ră din vreme. Se zice că s'au împărţit şi 200 de revolvere. Şi cine erà să facă tot tărăboiul? Conservatorii-ciocoi? O, nu! Domniele-lor ar fi stat acasă, ori ar fi plecat din Iaşi. Aceste trebi erau să fie săvârşite de tinerime şi de muncitori. Puneau ciocoii multă nădejde şi pe socialişti (prin mahalale se vorbeà că studenţii socialişti aveau să dea semnalul revoluţiei, aveau să fie chibritul care să puie foc) cari, după organizatorii scandalului, în calitate de revoluţionari, trebuià să ia parte la orice manifestare împotriva Regelui, *fără a se uità la motive*. Bine înţeles că tot ei ar fi tras toate consecinţele. Şi, în adevăr, ce ar fi urmat, dacă manifestarea pregătită de ciocoi ar fi reuşit întocmai după cum erà plănuită? Când nu 10 ori 20 de ciocoi, aşezaţi după spatele publicului, pe peronul şi în odăile otelului Traian, ci sute de tineri încălziţi de temperamentul lor şi aţâţaţi de huidueli, când sute de muncitori ar fi ridicat glasul şi ar fi aruncat cel puţin pisica moartă şi bolovanul înfăşurat în proclamaţii asupra Regelui, în capul Regelui? Intrebăm: ce rezultat ar fi avut astfel de manifestare? Spusele tuturor ziarelor sunt falşe. Atât ale celor ce au spus că mulţimea a şuerat şi huiduit, aruncând şi cu mere murate, etc..... cât şi ale celor cari au scris că s'au auzit numai două, trei şuerături. Dacă în Botoşani, în Galaţi, unde erà vorba de interese neînsemnate, sau cel puţin de mâna a doua, alegerile judeţiane, — dacă în aceste târguri s'a ajuns la vărsare de sânge, dacă în acestea s'au făcut multe victime, ce s'ar fi petrecut la Iaşi, când erà pusă în joc

chiar puterea guvernamentalilor? Credem că e de prisos să zicem că s'ar fi întâmplat o încăierare sângeroasă, o încăierare în care sângele curat al tinerimei şi al muncitorilor ar fi curs în folosul ciocoilor.

Al doilea rezultat ar fi fost următorul. In oraş începuse a se lăţi vorba că socialiştii vor fluerà pe Rege. Mai lipseà să se aresteze în vremea vălmăşagului câţivà tineri cunoscuţi ca socialişti şi atunci totul s'ar fi spart în capul socialiştilor. Şi în adevăr astfel de tactică ar fi fost în interesul amânduror partidelor: în al conservatorilor cât şi în al liberalilor-guvernamentali. Conservatorilor le-ar fi venit la îndemână să arunce în spinarea socialiştilor excesele manifestaţiunii pentru a nu supărà de tot pe Rege; iar guvernamentalii ar fi strigat că nu-i drept că poporul a manifestat împotriva Regelui, ci elementele anarhisto-socialiste aliate cu conservatorii, etc.... Rezultatul ar fi fost măsuri împotriva socialismului: socialismul ar fi plătit cheltuelile reuşitei conservatoare. Nu-i vorbă, prigonirile nu ne spăimântă, ştim foarte bine că drumul nostru nu-i semănat cu trandafiri, ci cu spini; ştim foarte bine la ce putem să ne aşteptăm din partea cârmuitorilor noştri, fie ei liberali ori conservatori, când interesul le va porunci să lucreze asupra noastră. Repetăm: suntem pregătiţi pentru orice întâmplări oricât de crude ar fi ele; dar a ne pune în primejdie măcar vârful unghiilor pentru conservatori ar fi din partea noastră nu numai o dobitocie, ci chiar o crimă împotriva poporului muncitor, ale cărui interese le reprezentăm noi. Al treilea rezultat, foarte probabil, al scandalului, ar fi fost că Regele ar fi chemat pe conservatori la putere, pe conservatorii cari de sigur, mai buni decât liberalii de azi nu vor fi, mai răi însă mai mult decât probabil.

Afară de aceste rezultate sunt şi altele, cum este reacţiunea ce ar fi urmat în toată ţara, creşterea înrâuririi ruseşti, mai ales dacă ajungeau conservatorii la putere, etc. Acestea ar fi fost rezultatele dacă reuşeà manifestaţia întocmai cum o pregătiseră. Noi însă lăsăm la o parte toate rezultatele probabile şi stăruim numai asupra unuia, despre care nu poate fi nici o îndoeală, asupra unuia pe care orice om cu bun simţ îl va admite, vroim să vorbim de un măcel a cărui întindere e greu de prevăzut. Şi dacă din astă manifestare n'ar fi urmat nimica alta, oare n'ar fi fost laş din partea noastră, n'ar fi fost criminal, să lăsăm ca tinerimea şi muncitorii să fie măcelăriţi pe strade pentru interesele conservatorilor, când socialiştii erau în stare să oprească asemenea nenorocire? Unii zic: „E bine ca socialiştii să nu se amestece la astfel de ocazii, ci să lase pe alţii să-şi facă de cap". Când ciocoii s'ar fi adresat la clasa lor numai, atuncia ar fi întemeiată întâmpinarea de mai sus, dar ciocoii s'au adresat la tinerime, la muncitori, ca şi la Botoşani, unde au împins piepturile ţăranilor împotriva gloanţilor şi baionetelor soldaţilor. Ciocoii, cei mai primejdioşi duşmani ai muncitorilor, duşmani juraţi, duşmani de veacuri, duşmanii istorici, vor să arunce în strade pe acest popor, vor să-l împingă să se lupte pentru interesele celor mai înverşunaţi duşmani ai lui, folosindu-se de necunoştinţa acestui popor, — şi socialiştii, reprezentanţii intereselor acestui popor, văzând şi pricepând toate machinaţiile infame trebuià să tacă, ascunzându-se sub o formulă metafizică a socialismului utopic-revuluţionar, sub o formulă anarhistă?

D-lor ne spun că socialiştii trebue să fie pentru revoltă ori şi unde ar fi prilej! Noi credem că astfel de regule fixe sunt absurdităţi. Cum ar fi absurd să zicem că socialiştii nu trebue să manifesteze nici odată împotriva Regelui, tot aşà de absurd ar fi să zicem că trebuie să manifesteze ori şi când. Atârnă dela împrejurări: în unele poate să ni se impună nu numai manifestări, dar chiar şi revolte împotriva Regelui, în altele tot astfel interesele partidei, interesele muncitorilor, pot să ne impue să nu facem o manifestare, ba chiar să oprim, cât vom puteà, şi pe alţii, cum e, credem noi, mai mult decât vădit exemplul dat cu Bulgaria. Dar ar fi o trădare în toată puterea cuvântului dacă sub pretexturi metafizice am lăsà să se verse sângele muncitorilor!

„Dar prin manifestul lor socialiştii ieşani au adus un mare serviciu guvernului, care numai priitor poporului muncitor nu este", întâmpină unii. Da, e foarte adevărat, contramanifestarea socialiştilor ieşeni a adus un mare serviciu guvernului. Când bucata cea de lemn şi pisica şi-ar fi luat zborul în trăsura şi în capul regelui, când sute de tineri şi de muncitori s'ar fi strâns amenintători în jurul regelui, atunci manifestarea ar fi avut urmări nu tocmai plăcute pentru liberali. Dar acest serviciu nu puteà fi înlăturat. In societatea modernă în care este antagonis-

mul intereselor, antagonismul claselor, nu poţi lovi într'o clasă fără ca prin acest fapt să nu aduci serviciu altei clase. Când muncitorii industriali în Englitera au ridicat agitaţie colosală în potriva burghezimei industriale şi liberale, astă agitaţie a fost foarte pe placul aristocraţimei conservatoare, landlorzilor; aceştia au sprijinit agitaţia lucrătorilor, au votat în parlament pentru toate cererile lor. Acum când ţăranii şi fermierii (arendaşii) din Irlanda se luptă în contra proprietarilor mari de pământ, contra landlorzilor, ei prin aceasta aduc serviciu partidei liberale Gladstoniene, care cum se ştie susţine acuma cererile ţăranilor asupra landlorzilor. Este deci fatal că lovind într'o clasă, prin aceasta se face serviciu alteia, duşmană celei în care lovim.

Afară de acestea, nu cumvà clasa în care am lovit este mai bună decât cea căreia i-am făcut un bine?

Un guvern în societăţile moderne reprezintă o clasă domnitoare cu interese opuse clasei muncitoare, deci orice guvern, prin firea lucrurilor, fie liberal, fie conservator, este duşman al poporului muncitor.

Dar guvernul fiind un rău, din două guverne unul poate să fie mai puţin rău (vorbim din punctul de vedere al socialiştilor şi al poporului muncitor, ale cărui interese le reprezentăm noi) şi altul mai mult. Este lucru neîndoios că din cele două rele un guvern liberal este un rău mai mic; din două nenorociri, guvernul liberal e cea mai mică.

„Liberalismul guvernului este numai o firmă, pe când în fond el este tot conservator". Această întâmpinare are mult adevăr în sine, dar chiar firma nevoieşte pe liberali să respecte unele libertăţi; pe când conservatorii neavând această firmă nu sunt nevoiţi să respecte constituţia nici cât liberalii. Afară de acestea liberalii reprezintă clasa burghezimei, o clasă, ori cum, mai înaintată decât cea pe care o reprezintă conservatorii. Să nu uităm iarăşi că în privinţa noastră a socialiştilor, liberalii de azi, de rău de bine, tot au respectat, pe cât e vorba de socialism, constituţia, cu toate asmuţările presei conservatoare-opoziţioniste („Timpul", „Binele public", „România"). Nu uităm faptul cu Russel şi Românii din Basarabia expulzaţi odată cu dânsul, nici destituirile şi pedepsele ce au dat socialiştilor atuncià. Dar ştim că atunci au lucrat în contra socialismului, cel puţin tot aşà de mult, conservatorii înţeleşi cu Rusia. Dacă domnii conservatori fiind în opoziţie îndemnau pe guvern să ia măsuri anti-constituţionale asupra noastră, putem să ne închipuim ce ar face dacă ar fi ei la putere! Suntem departe de-a apără faptele guvernului, cari prin păcătoşenie au întrecut cele mai pesimiste aşteptări (Bordenii, chestia emigrării ţăranilor în Bulgaria şi alte multe fapte vrednice de dispreţ); de asemenea ne folosim de prilejul de acuma pentru a protestà cu toată tăria împotriva procesului de presă făcut d-lui Panu, împotriva luărei delictelor de presă dela juraţi, etc. Dar zicem că din două rele, adică din un guvern conservator şi unul liberal, nouă socialiştilor ne vine mai la îndemână guvernul liberal. Deci şi din acest punct de vedere socialiştii ieşani au fost corecţi, au lucrat în armonie cu interesele partidei socialiste române. Trebuie să atingem încă un punct foarte de mare interes şi asupra căruià atragem toată luarea a minte a cititorilor noştri. Când se vorbeşte de Ţara Românească, de obiceiu se lasă din vedere deosebirea ce este între Moldova şi Muntenia. Este deosebire în limbă, deosebire în caracter şi în dezvoltare chiar; aceste deosebiri însă nu-s aşà de mari încât să trebuiască să stăruim asupra lor. Dar e mai însemnată deosebirea în relaţiile economice, deosebirea ce există între Muntenia şi Moldova cât e vorbă de relaţia între clasele sociale. In Muntenia este o clasă burgheză, deşi nu prea mare, dar tot destul de puternică; astă clasă contrabalansează puterea clasei marilor proprietari de pământ, conservatorii-feudali prin esenţa lor chiar. Teoreticeşte clasa feudală nu mai este: chiar ciocoii, după constituţie, s'au făcut burgheji. Dar numai după Constituţie! In adevăr însă este mare deosebire între burghezimea noastră (negustori, arendaşi, meşteri-stăpâni, etc).... şi între ciocoi. Aspiraţiunile ciocoilor, în Moldova cel puţin, sunt cu desăvârşire aceleaşi cu ale nobilimei din Rusia, Germania, Austria, etc.

In Moldova această clasă mai nu există şi dacă există apoi e evreească, deci fără drepturi politice. Antisemitismul ciocoilor noştri moldoveni, opoziţia lor crâncenă contra dărei de drepturi politice pentru evrei, se explică foarte uşor din punctul de vedere al luptei de clase. Când ciocoii strigă contra evreilor, declamând: naţiune, naţionalitate, românism, religie, etc.... toate aceste cuvinte sunt numai mască.

Coloanele din interiorul Bisericei Trei-Erarhi.

De naţie fiecare ciocoi, în sufletul său, zice: „Je m'en fiche...", dar ciocoimea moldovenească e antisemită la culme, căci, dându-se drepturi evreilor, s'ar creà o burghezie destul de puternică, deci o clasă antagonistă ciocoimei feudale. De aici ese o deosebire în privinţa chipului cum se înfăţişează lucrurile pentru socialiştii din Moldova faţă cu cei din Muntenia. Socialiştii munteni au în faţa lor o burghezime proporţional mai dezvoltată, o burghezime care arată în fiecare zi antagonismul intereselor ei faţă cu interesele poporului muncitor. De altă parte ei au o clasă de ciocoi a cărei putere e foarte slăbită prin burghezime. Socialiştii munteni au deci în faţă două clase mai tot una de tari (puterea ciocoimei este şi la dânşii mai mare decât a burghezimei) şi deci intensitatea luptei lor nu prea are de ce să fie mai mare contra unei clase decât contra celeilalte. Bine înţeles că şi în Muntenia trebuie să nu se uite că clasa burghezimei, cu toate păcătoşiile ei, reprezentând prezentul, tot e de pus mai presus de ciocoime, care tinde către trecut.

Alt cevà e în Moldova. Aici clasa domnitoare economiceşte şi politiceşte e ciocoimea; puterea ciocoimei, vorbind din punctul de vedere politic, e foarte puţin ţinută în frâu de burghezime, deci pe cât e vorba de lupta politică, socialiştii au în faţa lor mai ales o clasă în care trebuie să lovească şi această clasă e ciocoimea. Nu-i o întâmplare împrejurarea că opoziţia conservatoare a putut să se arate puternică mai ales în Iaşi, Botoşani, Galaţi. Politicii noştri, nevăzând dincolo de vârful nasului, atribue puterea aceasta a conservatorilor în Moldova, caracterului moldovenesc, mai domol, mai conservator! Dar ei judecă foarte superficial. In Moldova clasa domnitoare economiceşte, este clasa marilor proprietari de pământ. Clasa domnitoare politiceşte este tot aceasta şi în faţă-i n'are o burghezime dezvoltată (de vreme ce evreii n'au drepturi). Nu-i deci vr'o minune dacă clasa domnitoare fiind din firea sa, prin interesele sale conservatoare, se manifestează astfel cum este. Minune ar fi dacă astă clasă s'ar fi făcut liberală şi ar apără interesele burghezimei liberale, interesele proprietăţei mobiliare şi urbane în contra celor boiereşti, dela ţară. Atunci ciocoimea ar lucrà împotriva intereselor sale, lucru ce se poate întâmplà ca excepţie la indivizi, dar nu la o clasă întreagă. Asemenea

lucru n'a fost, nu este şi nu va fi nici odată. Deci în Moldova avem mai ales o clasă protivnică muncitorilor şi anume clasa marilor proprietari ciocoi, şi în această clasă mai ales trebuie să lovească socialiştii moldoveni. Bine şi conform cu interesele poporului au lucrat socialiştii ieşani!

Mai rămâne să lămurim o singură obiecţie şi anume aceea că am călcat unul din principiile tacticei noastre, propoveduită chiar prin „Revista socială" şi anume „că toate partidele în faţa noastră formează o singură masă reacţionară şi deci nu ne amestecăm în luptele politice ale partidelor". Astă maximă socialistă e în adevăr foarte însemnată pentru socialism; dar nu numai dacă n'o luăm în înţeles absolut, deci metafizic; atunci maxima aceasta ajunge o absurditate. Noi, bine înţeles, n'avem a ne amestecă în luptele politice ale partidelor, pe câtă vreme ele se luptă între dânsele şi nu ating interesele poporului muncitor; dar în acest caz din urmă avem datoria sfântă a ne amestecă. Intr'o împrejurare cum a fost aceasta dela Iaşi, când ciocoii nu-şi expun singuri pieptul pentru a se luptă cu liberalii, ci aţâţă poporul, apoi datoria noastră a socialiştilor este să nu lăsăm poporul să scoată castane din foc pentru duşmanii săi de veacuri.

Cât despre maxima că toate partidele politice sunt în faţa noastră o masă reacţionară, apoi ea are un înţeles şi mai adânc. Societatea de azi e întemeiată pe lupta de clase, interesele claselor sunt cu desăvârşire duşmane. Socialiştii reprezentând interesele clasei muncitoare, interese opuse celorlalte clase, interesele socialiştilor sunt opuse intereselor tuturor celorlalte partide; pe de altă parte socialiştii reprezintând interesele viitorului, iar liberalii interesele prezentului, prezent care pe fiecare clipă se preface în trecut, cu toţii sunt faţă cu noi o masă reacţionară. Ce urmează de acolea pentru tactica socialistă? Urmează un lucru care a avut urmări binefăcătoare pentru socialism în toate ţările şi anume că partidul socialist trebuie să formeze partid deosebit, că nu trebuie să se contopească vreodată cu alte partide politice, ale căror interese, fiind duşmane poporului muncitor, *contopirea nu poate fi decât trădarea intereselor poporului*. Un membru al partidei socialiste, trecând la altă partidă, — fie ea conservatoare, liberală, radicală, radicalisimă chiar — prin faptul trecerei acel membru se face susţinătorul altei clase, deci duşman mai mare ori mai mic al clasei muncitoare. Acelaş lucru ce am zis despre un individ, trebue să-l zicem şi despre partida socialistă în general, contopirea ei cu altă partidă ar fi o trădare a intereselor poporului muncitor. Socialiştii ieşeni prin contramanifestul lor au călcat oare această tactică socialistă? Prin faptul că au oprit poporul dela manifestarea dorită de ciocoi s'au contopit oare ei cu partidul liberal? Trebuie mare nepricepere ori multă rea voinţă pentru a susţineă aşă absurditate! Socialiştii ieşeni în interesul partidei socialiste şi a poporului muncitor, au oprit poporul şi tinerimea de a face slujbă ciocoilor. Şi acuma ei sunt tot aşă de puţin liberali cât şi conservatori. Ca şi înainte ei vor merge către marele lor scop, către emanciparea desăvârşită a poporului muncitor. Ca şi înainte ei vor semănă seminţele viitorului, vor face propagandă socialistă, vor lucră pentru organizarea poporului muncitor, pentru alcătuirea unei partide socialiste care va puteă, chiar în societatea actuală, să dobândească uşurări pentru poporul muncitor, să dobândească concesii cari vor apropiă poporul de eră socialistă. Socialiştii în această luptă se vor folosi de libertăţile constituţionale. Ca reprezentanţi ai partidei muncitoare ale cărei interese sunt duşmane tuturor claselor şi tuturor celorlalte partide, ei vor susţineă lupta împotriva tuturor partidelor de orice coloare (fie conservatoare, fie liberale); dar nu se vor sfii a spune că din două rele, unul e mai mare şi anume conservatorii, ciocoimea, reprezentanţii marilor proprietari rurali. Dacă lupta reală îi va pune în faţa unui duşman, unei clase, vor lovi în aceasta fără cruţare, ştiind foarte bine că astfel aduc folos clasei celeilalte. Tactica socialiştilor va fi şi de acuma înainte, cum a fost şi până azi, în totul după programul socialist publicat în „Revista socială" an I-iu, sub titlul „Ce vor socialiştii români?". Ei vor fi următori acestui program teoreticeşte şi în practică. Conformându-se timpului vor îndreptă loviturile lor după împrejurări, nu vor uită însă nici odată că ei reprezintă interesele clasei muncitoare, interese duşmane celorlalte clase şi în folosul acestei clase vor lucră. Incă două trei cuvinte şi mântuim.

S'a zis că unele fraze din manifest au dat drept unora a crede că socialiştii s'ar fi aliat cu liberalii. Pentru a înlătură orice neînţelegere declarăm încă odată următoarele: *Contopirea ori aliarea cu vre o partidă burgheză o socotim ca o trădare*

împotriva socialismului şi a poporului. Socialiştii ieşani se vor luptà cu cea mai mare tărie împotriva claselor privelegiate şi partidelor politice ce le reprezintă, deci şi contra liberalilor. Cât despre manifestul socialist din Iaşi, apoi nu în interesul liberalilor, ci în al socialiştilor, în interesul poporului a fost făcut. Grupul socialist din Iaşi n'a avut alt interes în vedere.

Am reprodus în întregime această argumentare a Capilor Socialişti din Iaşi, care explică Manifestul lor din 19 April, atât ca interes istoric al evoluărei principiilor ce ei propagau, cât şi în acel al evoluărei lor politice, — care urmă să se afirme câţiva ani mai târziu, când atât semnatarii Manifestului, cât şi cei mai mulţi din principalii colaboratori ai Revistelor *Contemporanul*, *Revista Socială*, etc., intrară, fără condiţiuni, în sinul marelui partid politic Naţional-Liberal, — lăsând pe cei mai încăpăţinaţi ai „principiilor socialiste" să formeze în Bucureşti, un partid nou, cu totul deosebit de cel ce fù la început întemeiat în Iaşi.

Alte comentarii asupra incidentului din Str. Academiei.

Reluăm firul descrierilor făcute de foaia *Liberalul*, care răspunzând la unele dări de samă exagerate ale mai multor foi din opoziţie, mai ales din Bucureşti, căci în Iaşi în acel timp nu erà nici un organ mai însemnat al partidelor opozante, zice :

Descrierile fantastice ce fac foile opoziţiunii, despre primirea Regelui la Iaşi, minciunile, ştirile falşe şi invenţiunile de tot felul ce au publicat în privinţa aceasta, au întrecut tot ce îndrăsneala şi imaginaţia bolnavă a acestor oameni, a produs până acum de acest fel. Lumea aici este uimită de atâta cinism şi neruşinare, şi se întreabă ce înţeles au aceşti nenorociţi să minţă precum o fac.

Nici odată primire n'a fost mai strălucită şi mai cordială, nici odată Regele n'a fost aclamat cu mai multă iubire în Iaşi, nici odată nu I s'a dat mai multe dovezi de credinţă şi devotament. Pare că întreaga populaţie a Iaşilor, popor şi inteligenţă, au ţinut să păstreze despreţ contra atitudinei opoziţiunei şi să decline orice solidaritate cu dânsa.

Este adevărat că opoziţia se pregătise să facă desordine în Iaşi cu ocazia venirei Regelui aici, şi că a întrebuinţat toate manoperile pentru ca să facă gol împrejurul Regelui, ca să esecute astfel lozinca ce primise. Toate cercările ei însă au rămas zadarnice, în faţa atitudinei populaţiunei ieşane de toate clasele şi de toate treptele ; ei n'au îndrăznit să se mişte şi să se arate pe stradă, şi cei 3, 4 apelpisiţi care au fluerat pe furiş după trecerea trăsurei regale dela Hotelul Pastia, au fost imediat ridicaţi şi duşi la arestul poliţiei, mai mult ca să fie proteguiţi contra indignaţiunei mulţimei şi pentru ca faptul lor să fie reprimat conform legei, iar nu pe calea unei justiţii sumare.

Opoziţiunea a rămas dar cu ruşinea şi cu nesuccesul. Ea a vrut să facă gol împrejurul Regelui, şi golul s'a făcut împrejurul ei. Ea a vrut să arate că Regele nu este iubit de popor şi n'a isbutit decât să pue şi mai mult în evidenţă cât este ea de defectată şi de izolată. Ea a vrut să provoace desordine şi n'a isbutit decât să se desonoreze şi să se acopere cu ridicol.

Toţi se întreabă dar : ce interes au organele opoziţiei să mintă, precum fac, în privinţa celor petrecute aici, cu ocaziunea venirei Regelui şi sfinţirea bisericei metropolitane ?

Singura explicaţiune adevărată este că agenţii opoziţiunii şi conducătorii ei au primit bani şi sume însemnate pentru organizarea acelor desordine.

Ei sunt dar ţinuţi să justifice de întrebuinţarea lor la destinaţiunea pentru care acei bani li s'au dat.

Descripţiunile fantastice dar, ce fac despre pretinsele dezordine întâmplate aici, morţii şi răniţii despre care vorbesc în articolele lor, nu sunt decât piesele

justificatoare către patronii lor, despre întrebuințarea banilor și un mijloc de a le stoarce noi sume.

Putem asigura că actele justificative sunt false și că morți și răniți n'au fost, și nu sunt decât toți agenții opoziției de aici, însă numai moralicește și politicește.

Banchetele date cu prilejul inaugurării Mitropoliei.

După obiceiul țărei, orice festivitate atât familiară, cât și religioasă sau națională, trebuie să fie însoțită și de o masă comună. Primăria Iașului organiză în ziua de 23 April cu acest prilej două mese, sau banchete, din cari întâia, pentru popor, avù loc pe la ora 2 din zi, în piața Primăriei, la care participă peste 400 de oameni, locali și străini, în asistența ajutorilor de Primar și a mai multor Consilieri comunali, și cu concursul muzicei militare, care în tot timpul mesei execută diferite arii naționale; iar a doua în sala Teatrului Național, la care fură invitați toți fruntașii locali și mulți din cei veniți din alte părți ale țărei, spre a sărbători astfel atât inaugurarea celui mai important locaș de rugăciune al vechei capitale a Moldovei, cât și prezența în Iași a Suveranului țărei.

In acest scop se luară măsuri ca pe din lăuntru să se înpodobească cât se putù mai frumos sala Teatrului, cu ghirlănzi de brad și buchete de flori aranjate cu un gust ales; în afară ambele fațade ale clădirei erau deasemenea frumos decorate, cu stindarde tricolore și cetini de brazi, așezate și peste toată piața. La ora 7 p. m. sosiră toți invitații și lojile sălei fură ocupate de Doamnele din societatea ieșană, cum și din alte orașe venite în Iași cu ocaziunea solemnității.

Mai bine de două sute de persoane, între care: Miniștrii, Senatorii și Deputații, Reprezentanții Comunei, mai mulți Generali, Profesori Universitari, Magistrați, etc., se așezară împrejurul mesei bogate, ce se întinse în marea sală a Teatrului.

Incepându-se masa, după puțin timp urmă o serie de discursuri, cari, toate, tinseră a lăudă și înălță serbarea sfințirei monumentului religios și a organizatorilor și proteguitorilor acestei mari lucrări naționale și bisericești. Cel d'întâi toast fù ridicat de Ion Ornescu, Loctiitor de Primar, care rosti în aplauzele întregei sale, următoarele cuvinte, ce le reproducem, ca și cuvântările următoare din relațiile date de foile locale:

TOASTUL LUI ION ORNESCU.

Inchin acest toast pentru sănătatea și fericirea Majestăților Lor Regele și Regina României.

Capitala a doua a Regatului român nutrește respect și iubire pentru suveranii săi. Suprema ei dorință este ca Majestățile Lor mulți ani să ne conducă la idealul armoniilor.

Trăească Majestățile Lor Regele și Regina!

Trăească România una și nedespărțită!

Onorată adunare!

Ca reprezentant al bătrânului Municipiu al Iașilor, mă simt dator a arătà în public profunda recunoștință e Ieșenilor către marile Corpuri ale statului, ce au fost reprezentate la marea solemnitate de astăzi.

Vom păstrà o dulce şi românească amintire, pentrucă cetăţenii din toate părţile ţărei au împărtăşit cu noi bucuria zilei de astăzi.

Idealul nostru comun e, d-lor, că la altă mare solemnitate, să găsiţi Iaşul mai puternic, mai românesc, mai fericit.

Am ferma convingere că Iaşul va deveni în scurt timp nu numai un focar principal de lumină, dar şi un mare centru comercial, industrial.

Nu poate mult întârzia începutul acestei epoce fericite, când vedem Iaşul că se apreciază aşa de bine şi 'mi permit a zice că se iubeşte de oameni însemnaţi, ca d-l Eugen Stătescu, Dimitrie Sturza, pe care l'am văzut încă din tinereţe apărând drepturile ţărei la un regim constituţional, cum şi de alţi oameni buni şi mari cetăţeni.

Trăească poporul Român, care totdeauna în cumpenele mari ale ţărei a născut luceferi conducători la întărire, la prosperitate !

TOASTUL GENERALULUI LECCA.

Prea sfinţi Prelaţi,
Domnule Primar,
Cetăţeni Ieşeni,

Daţi-mi voie ca în numele Reprezentaţiunei Naţionale : Senat şi Cameră, să vă felicitez pentru marea onoare ce ne-aţi făcut conviindu-ne a luà parte la aceastâ mare serbare. Onoarea însă a acestei serbări, revine de drept Majestăţei Sale Regelui, care încă dela 1866, la întâia Sa intrare în a doua Sa Capitală, a văzut cu durere acea măreaţă ruină planând asupra oraşului şi de câte ori revedea Iaşul Işi exprimà voinţa Sa nestrămutată de a reedificà acea ruină a cetăţii noastre, supusă periciunei ; însă se vede că erà în destinele acestui sfânt locaş de a nu se da cultului strămoşesc decât după ce va pune cheia Bolţei aspiraţiunilor noastre Naţionale, adică după proclamarea Independenţei şi a Regatului Român.

Reedificarea sfintei Mitropolii a Iaşului a trebuit să treacă şi ea, prin toate amânările şi greutăţile prin care a trecut reconstituirea Statului Român. Căci în adevăr, întâia piatră pusă la 1833, mai odată cu începutul redeşteptărei noastre morale şi naţionale, ea nu s'a sfinţit decât după ce naţiunea ş'a văzut îndeplinite cele mai multe din aspiraţiunile sale. Puţini dintre noi, care în copilărie i-am văzut începuturile şi astăzi vedem încununându-se munca a două generaţiuni, putem binecuvântà ziua de astăzi, care va rămâneà o zi mare pentru oraşul Iaşi, şi va fi o frumoasă legendă în Istoria Neamului, că acest Sfânt Locaş, căruia i-a pus piatra cel mai cuvios Călugăr al Bisericei noastre, Mitropolitul Veniamin Costache, să-i ridice Crucea cel întâi Rege al Românilor, Carol I, viteazul nostru Căpitan.

Acest monument, cel mai Mare, ridicat de generaţiunea noastră în a doua Capitală, va fi o aducere aminte generaţiunilor viitoare şi o răsplată pentru sacrificiile ce a făcut Iaşul, pentru unirea Neamului şi de aceia ridic acest toast pentru prosperitatea şi fericirea cetăţenilor Ieşeni.

Să trăiască Iaşul !

Cuvântarea Generalului Lecca fù deseori întreruptă de aplauze prelungite, iar la fine i-se făcù o adevărată ovaţiune de către toţi comesenii.

După Generalul Lecca luă cuvântul Eugen Stătescu, care vorbì astfel despre întâmplarea dela sosirea Regelui :

TOASTUL LUI EUGEN STĂTESCU.

Domnilor !

Pietatea creştină a Regelui nostru, răspunzând la simţimintele de pietate ale poporului român, a ridicat din ruine templele străbune.

Mai ieri, ţara serbătoarea la Curtea de Argeş reconstruirea splendidului monument a lui Neagoe-Vodă ; astăzi i-a fost dat să serbătorească în vechea Capitală a Moldovei, restaurarea Catedralei Iaşilor şi redarea acestui templu măreţ cultului divin.

Pe când populaţiunea Iaşilor, pe când cetăţenii din toate treptele şi din toate clasele se îmbrăcau în haine de serbătoare şi ieşau cu toţii să aclame şi să imtâmpine cu bucurie pe Regele iubit, un mic număr de oameni ai trecutului şi câţivà fii ai perzării, au căutat să fie o notă discordantă în mijlocul acestui concert unanim de aclamaţiuni.

Poporul ieşan şi inteligenţa Iaşilor au înţeles că aceasta era *un sacrilegiu şi o felonie*, şi au ţinut să dee manifestărilor lor şi un caracter de protestare contra actului acelor nenorociţi.

Poporul şi inteligenţa Iaşilor au ţinut să arăte că au nu numai pâne şi sare pentru întâmpinarea Regelui, dar că au totdeodată o credinţă şi o patrie, şi că în inima lor altarul şi Tronul sunt întrunite într'acelaş cult.

Beau dar acest pahar în sănătatea poporului ieşan şi a inteligenţei ieşane, şi pentru prosperitatea lor.

Beau în sănătatea tuturor acelora care acuma, ca şi în timpul Unirei, au arătat cel mai mare simţ politic şi un patriotism egal.

Trăească poporul şi inteligenţa ieşană !

TOASTUL LUI VASILE GHEORGHIAN.

Mulţumesc d-lui Stătescu pentru că a făcut un act de mare dreptate, recunoscând Ieşenilor sentimente patriotice, iubire şi profund devotament, pentru Suveranul ţărei lor.

Sunt sigur că recunoaşteţi cu toţii, că acei care au avut nesocotinţa ca să tulbure şi astă dată liniştita manifestare a sentimentelor lor de dragoste pentru Suveran, sunt tot acei care la orice serbare patriotică şi naţională caută să aducă tulburări şi să pue mâhnire în sufletul bunilor cetăţeni şi adevăraţilor patrioţi.

Ne aducem cu toţii aminte : la 1866, când în împrejurări grele şi ameninţătoare pentru ţară, când bunii cetăţeni cu grija în suflet nu aveau altă nădejde pentru viitorul ţărei decât în Dumnezeul străbunilor lor, genii rele, avant-garda duşmanilor ţărei, făceau pe 3 Aprilie.

Astăzi când apărù în mijlocul nostru Marele Căpitan dela Plevna, nemuritorul erou al României moderne, steaua polară a viitorului naţiunei române, astăzi, resturile nenorocite ale duşmanilor ţării au îndrăznit să ne tulbure pacea serbării şi să se încerce a aruncà o pată neagră pe reputaţiunea patriotică a cetăţenilor Ieşeni.

Imi pare bine că văd aici reprezentanţi ai tuturor judeţelor din ţară, cari au putut vedeà şi constatà prin ei înşuşi, că aceşti fii ai pierzării, precum i-a numit D-l Stătescu, chiar dacă le-am fi uitat trecutul, numai acest fapt ar fi de ajuns ca să piardă dreptul de a se mai numi cetăţeni ieşeni.

Iaşului, acestui mare şi nobil oraş, Iaşului, care în momente supreme şi hotărîtoare de existenţa ţării, a făcut colosale sacrificii în interesul unităţii naţiunei, cred, D-lor, că-i veţi recunoaşte dreptul de a cere dela toţi iubire şi admiraţiune, şi a vă rugà să aruncaţi dispreţul peste bârfelile şi rătăcirile acestor fii ai pierzării.

Mă credeam dator, în numele Ieşenilor, să răspund aceste cuvinte, la vorbele simpaticului meu amic Stătescu.

Domnilor,

Participăm cu toţii la o mare sărbătoare : venirea între noi a bunului nostru Rege, Carol I.

O singură părere de rău avem : Geniala Suverană, graţioasa noastră Regină, lipseşte în aceste momente scumpe din mijlocul nostru.

Cred că exprim intima dorinţă a D-v., a tuturora, transmiţându-I rugămintea de a veni cât mai curând în a doua Sa Capitală, ca să reînprospăteze în mintea noastră suvenirea plăcută ce a lăsat, ori de câte ori a venit între noi.

Permiteţi-mi, D-lor, să beau acest pahar în sănătatea scumpei noastre Suverane şi să dorim viaţă lungă acestui luceafăr, care, prin strălucirea Sa, face ca România să fie văzută din nemărginitele depărtări.

Trăească Elisabeta, Regina Românilor !

(*Aplause şi necontenite aclamaţiuni* : *Trăiască M. S. Regina României* !)

TOASTUL LUI NICOLAI DIMANCEA.

Am părăsit locul ce mi se desemnase la acest banchet ca Deputat şi Vice-preşedinte al Camerei, ca să viu în mijlocul D-v., pentru ca orice vă voi spune să nu aibă un caracter oficial şi să fie numai o convorbire între simpli cetăţeni, şi de aceea nici nu mă adresez la D-v., decât zicându-vă : fraţi cetăţeni.

Am luptat toată viaţa mea pentru patrie, pentru libertate şi democraţie; de aceea mă adresez la D-v. ca fraţi de luptă şi de suferinţă.

Din toate discursurile ce s'au rostit astăseară şi din atitudinea D-v., văd o indignare generală contra a câtorva indivizi, cari au avut slăbiciunea să se antreneze de curente necurate şi să manifeste contra bucuriei şi entusiasmului cetăţenilor unanimi ai Iaşului, cu ocazia serbărei de azi.

D-v., aţi fi dorit ca nici un Ieşan să nu deà un asemenea trist spectacol.

Dintre aceste puncte de privire, eu aşi luà curajul să vă rog, să nu vă emoţionaţi, căci Iaşul nu este responsabil de un asemenea fapt ; trebuie să vă consolaţi, căci acestea nu vin din Iaşi, cei ce au făcut asemenea fapte, au primit ordine de aiurea, din Bucureşti, ca să le facă, şi aceasta trebuie să ne îngrijească pe toţi de o potrivă, căci starea de criză în care se găseşte întreaga Europă, şi prin urmare şi ţara noastră în asemenea momente zic, trebuie să ne îngrijim cu toţii şi când ştim de unde vin asemenea manopere, să le privim ca simtome ale unei furtuni care se apropie şi să fim atenţi şi uniţi cu toţii, să ridicăm inimile noastre pentru ca să facem să treacă această furtună pe de-asupra capetelor noastre.

Ştiţi D-lor că în timp când atmosfera este îngreuiată şi când furtunele ce aduc Crivăţul sunt aproape, viu înainte nişte suflări ale acestui vânt blestemat, care aruncă praf şi pleavă pe cetăţile pe unde are să treacă furtuna ; ei bine aceia ce aţi văzut este pleava aruncată de suflarea blestemată a crivăţului, care anunţă că furtuna este aproape, şi astfel să fim pregătiţi că avem să dăm piept cu o criză eminentă.

Intr'adevăr Domnilor, care este acela care nu vede astăzi că Europa este ameninţată de un rezbel uriaş şi că împrejurările ne va atrage vrând nevrând în acest rezbel.

Numai cine nu vreà să judece, numai acela nu vede poziţiunea care s'a creat astăzi România de stat independent organizat, bogat şi bine armat ; streinii care au de princip cucerirea, nu poate să ne vază într'un mod indiferent.

Ei îşi crează rezoane ca să se teamă de noi, pentru a'şi puteà formà motive, de a ne puteà sugrumà.

De aceea fraţi cetăţeni am venit mulţi dintre noi muntenii cu plăcere, împinşi de patriotism în mijlocul d-lor voastre, unde reacţiunea înstrăinată, pare că ar dori să'şi facă un cuib pentru a executà planurile sale condamnate de ţară. Au profitat de această serbare, de sfinţirea unei biserici, pentru ca biserica să ne întrunească şi să ne lege mai mult între noi, Ieşeni şi Bucureşteni, Piteşteni, Munteni, Moldoveni şi toţi Românii din unghiurile ţării, pentrucă inspiraţi şi animaţi unii printr'alţii să ne cimentăm şi să ne oţelim inimile mai mult, şi să ne ridicăm patriotismul şi hotărârea pe luptă astfel că, când criza cea mare va veni, să găsească România stânca cea tare de care să se spargă toate vijeliile şi să înfrunte toate furtunile.

Istoria ne spune că, când armatele asiatice veneau ca să ne cucerească, vitejia strămoşească le au zis : Nu se merge mai departe.

Din istorie ştim că statele cuceritoare, când au vrut să supue pe turci, n'au avut biruinţa decât când aveà avant-gardă armata românească.

Trebuie ca aceste fapte să fie săpate în inimile noastre şi să le afirmăm cutărie, pentru ca străinul să ştie că nu se poate atinge fără să fie pedepsit de ţărişoara noastră.

Suntem un stat de progres liniştit şi de ordine pentru Europa, noi nu umblăm după Dacia-Traiană, noi nu vrem cuceriri, dar ceeace voim cu stăruinţă, este ca santinela lui Traian dela Dunăre, să fie respectată de toţi şi să dovedim că suntem capabili să ţinem echilibrul Europei la gurile Dunărei.

Astfel toţi Românii la un loc şi având în capul nostru pe virtuosul erou, cu sublima Sa Păreche, astăzi când am ridicat un templu Dumnezeirei, după cum făceau strămoşii noştri când erau în ajunul unei împrejurări grele, sau în urma repurtărei unei victorii, să ne bucurăm cu toţii şi să ridicăm un toast pentru viitorul României, urându'i să iasă mare şi glorioasă după cum merită, să fie sentinelă marelui Traian dela Dunăre, din crizele viitoare.

TOASTUL LUI NICOLAI GANE.

Domnilor,

Poporul ieşan fericit şi cu inima plină de bucurie, a primit în mijlocul său pe Majestatea Sa Regele, care a binevoit a venì spre a prezidà solemnitatea sfinţirei Mitropoliei Moldovei, solemnitate care are un caracter religios şi naţional totodată. Mândri deci de a vedeà Suveranul ţărei între noi, mândri de a vedeà vechia ruină a Mitropoliei Moldovei transformată astăzi într'un frumos şi măreţ monument, noi Ieşenii cu inimele sus am strigat : Bine ai venit Majestate între noi ! Dumnezeu să-ţi dăruiască ani mulţi şi fericiţi !

Un singur regret a întunecat numai bucuria noastră sufletească, lipsa Majestăţei Sale Reginei, care din împrejurări neatârnate de voinţa Sa, a fost împedicată de a participà la această mare serbare. Insă spiritul Său înalt şi poetic planează aici deasupra noastră şi este nedespărţit de orice manifestare patriotică a poporului român. Să trăiască dar ani mulţi şi fericiţi Majestatea Sa Regina !

Dar, Domnilor, mai avem o datorie de împlinit către toţi acei Români, oaspeţi ai noştri, veniţi din toate unghiurile ţărei, care onorează în astă-seară banchetul nostru. Aceşti fraţi au alergat cu inima caldă şi plină de iubire de ţară ca să asiste la această frumoasă sărbătoare. Inchin dar acest toast în sănătatea tuturor acelor onorabili şi iubiţi oaspeţi, şi doresc, când se vor despărţi de noi, să ducă în inima lor o bună amintire despre vechia şi tradiţionala ospitalitate ieşană.

TOASTUL LUI NICOLAI CULIANU.

Principiile şi ideile sunt pentru indivizi ca şi pentru popoare o regulă de conducere a lor în societate. Cu cât acele idei, acele principii sunt mai fundamentale, mai cardinale, rezumând în sine o întreagă stare de lucruri, cu atâta popoarele culte le îmbrăţişează cu mai multă căldură, cu mai multă scumpătate, privindu-le ca paladiul, ca temelia existenţei şi desvoltărei lor viitoare.

Românii la rândul lor, după multe faze ale luptei sociale, au ajuns asemenea drept regulă de conducere socială la principii, la idei fundamentale. Aceste sunt ideile de stabilitate, de libertate şi independenţă socială.

Propun deci acest toast în onoarea Regelui nostru Carol I-iu, simbolul scump şi iubit al principiilor în Statul Român de stabilitate, libertate şi independenţă naţională, principii destinate a forma temelia viitorului nostru.

Trăiască dar Majestatea Sa Regele, ani mulţi şi fericiţi.

PROPUNEREA LUI ANDREI VIZANTI.

Domnilor,

Precum vă este cunoscut, acest banchet este dat în onoarea iubitului Rege, M. S. Carol I. Având El însuşi oaspeţii săi, n'a putut să asiste în persoană ; însă cred că exprim sentimentul D-voastră general, când voiu zice că El este cu inima şi sufletul în mijlocul nostru ! (*Intreaga sală : aşà este! Ura! trăiască Majestatea Sa!*).

Domnilor, fiind că odinioară D-l Dimancea a vorbit de unire şi înfrăţire, tocmai pentru ca să dăm o dovadă mai mult de aceste puternice sentimente care ne animează pe toţi şi ca semn de respect şi de iubire pentru Cel Intâiu şi mai Brav Român, eu vă propun că în acest moment chiar să ne ridicăm cu toţii şi să mergem în corpore la Majestatea Sa, pentru a-L felicità de bună-venire în acest oraş, leagănul unirei şi al înfrăţirei româneşti. Să manifestăm călduroasele noastre mulţumiri şi să dovedim odată mai mult că Iaşul nu merită calomniile ce vor unii să-i arunce, în scop de a-i atinge o reputaţiune legendară, aceea de a fi şi de a rămâneà în totdeauna cuibul românismului şi santinela Dinastiei M. S. Regelui Carol I !

După discursul lui Vizanti, toţi conmesenii îndată se ridicară şi plecară spre reşedinţa regală.

Ajungând la Palat, Regele a eşit în balcon, iar Deputatul Vasile Gheorghian, rosti următoarele :

Interiorul Bisericei Trei-Erarhi, văzut din Pridvor.

CUVÂNTAREA LUI VASILE GHEORGHIAN.

Majestate!

Bine ai venit între noi!

Noi nu avem sărbătoare mai mare decât atunci când Majestatea Voastră vine în mijlocul nostru. Regretăm profund că scumpa noastră Suverană nu v'a întovărăşit.

Concetăţenii mei, pentru a Vă dovedi dragostea lor, m'au însărcinat să depun la picioarele tronului Majestăţilor Voastre, profundul şi nemărginitul lor devotament.

Sire!

Concetăţenii mei mi-au dat o însărcinare: ca să Vă rog să aruncaţi o privire pătrunzătoare asupra acestui vechiu Municipiu al Iaşului, să Vă aduceţi aminte de suvenirile lui istorice, de gloriosul lui trecut, şi la dragostea ce aveţi pentru întreaga ţară, să lipiţi Augusta Voastră protecţiune pentru acest măreţ şi neuitat oraş, căruia evenimentele politice i-au răpit multe din resursele existenţei sale.

Să trăiţi Majestatea Voastră!

Să trăească M. S. Regina!

Să trăească România!

După această cuvântare M. S. Regele invită pe manifestanţi sus, unde Gheorghian repetă rugămintea, de a luà Iaşul sub puternica protecţiune regală.

Majestatea Sa, foarte mişcat, dădù bune speranţe la apelul ce I s'a făcut. Se întreţinù cu fiecare în parte, după care manifestanţii se întoarse iar la Teatrul Naţional, unde masa continuă.

Aci, Gheorghian, ridică un nou toast, de astădată pentru Primul Ministru Ioan Brătianu, vorbind astfel:

AL DOILEA TOAST A LUI V. GHEORGHIAN.

Domnilor,

Ce bucurie mare ar fi fost pentru noi, dacă la această patriotică serbare am fi putut aveà înaintea noastră pe marele cetăţean şi bunul patriot Ion Brătianu. De şi el nu lipseşte nici odată din mintea noastră, deşi citim în toată ziua măreţele lui fapte, scrise dejà în cartea neamului românesc, totuşi am fi dorit să-l vedem, să-l auzim, căci cuvintele lui sunt pline de înţelepciune şi poveţele lui, pentru noi aceşti mai tineri, o să ne servească de program, după care urmând vom contribui la binele şi propăşirea acestei ţări.

Cu ce am puteà noi Ieşenii să arătăm sentimentele noastre de iubire şi admiraţie pentru primul cetăţean al ţării, pentru Ioan Brătianu?... Eu aşi propune să-l proclamăm de cetăţean al Iaşului.

Domnilor,

Ridic acest toast pentru marele patriot şi cetăţean al Iaşilor, Ioan Brătianu.

Gheorghian mai ridică apoi încă un toast pentru Eug. Stătescu, cam în următoarele cuvinte:

Un tânăr de mare talent şi care de sigur va fi chemat într'o zi să joace un rol însemnat politic în această ţară, participă cu noi la această serbare. Acesta este, d-lor, Eugeniu Stătescu, pe care cu deosebită mulţumire îl salut şi beau în sănătatea lui.

TOASTUL D-LUI AT. AT. GHEORGHIU.

A mai ridicat apoi un toast D-l At. At. Gheorghiu, advocat, care a arătat însemnătatea serbărei, a amintit poziţiunea ţărei înainte de 1876 şi lucrările săvârşite pentru punerea României la locul ce i se cuveneà, în concertul european, de către acei ce sunt cu inima pentru ţară. D-sa a zis că nu trebui a se uità în timp de pace, pe aceia ce au luptat întru împlinirea datoriei cu preţul vieţei lor şi întorcându-se către Generalul Anghelescu, a arătat meritele armatei, care cu curagiu şi bărbăţie, a dovedit că ţara trebuie să aibă încredere în fii ei.

Vorbind de lupte, zice D-l Gheorghiu, nu putem trece în tăcere pe acei Români, care au luptat tot cu acelaşi curaj şi în timpul de pace pentru binele României, conlucrând la împlinirea tuturor actelor mari. Avem aici între noi pe valorosul cetăţean moldovan, pe General Lecca, Preşedintele Camerei, om ce şi-a sacrificat toată viaţa numai pentru ţară, om ce în timpuri de pace îl găsim lucrând la propăşirea României şi în timp de rezbel înfruntând cu curagiul său pe inamic. D. Lecca e unul din Românii ce au luat parte la toate actele mari îndeplinite dela 1856 până azi. Inchin în onoarea armatei, şi a conducătorilor ei, precum şi în onoarea şi sănătatea generalului D. Lecca, zicând Românilor ce au luptat şi lupt cu folos pentru ţară, continuaţi-vă calea apucată, pentru ca cei ce vă vor urmà să se inspire dela voi, cu simţiminte cu adevărat româneşti pentru binele ţărei.

RĂSPUNSUL GENERALULUI ANGHELESCU.

La discursul de mai sus Generalul Anghelescu, Ministru de Rezbel, în câteva cuvinte a răspuns în numele armatei: „că România să fie

sigură de fiii ei; armata va căută a-şi înplini în totdeauna datoria, precum a şi împlinit-o, că o ţară numai atuncea e sigură de un viitor frumos, când fii săi în timpuri de pace vor lucrà, cum se lucrează azi, la propăşirea ţărei, iar în timpurile grele pe câmpul de onoare, Românul să ştie a-şi apărà drepturile şi ţara sa".

DISCURSUL D-LUI DR. EMANUEL RIEGLER.

In această seară s'a vorbit de Cler, de Armată, de Magistratură care, fie-care reprezintă o putere în Stat. Ca profesor de Universitate trebuie să vorbesc de o altă putere, care este mai mare decât toate celelalte puteri şi această putere este ştiinţa.

Ea face să devenim stăpâni pe toată natura; stâncile cele mai mari nu pot împedecà mersul ei; ea ne pune în posibilitate de a străbate marea şi în general a dominà natura.

Trebuie să mărturisesc însă că drumul acela pe care'l parcurge ştiinţa este foarte spinos şi plin de obstacole; pentru a'l străbate şi a'l aplanà trebuie să lucrăm foarte mult, ca astfel să putem satisface şi realizà idealul unui profesor de a comunicà şi învăţà tinerimea noastră ceeace a învăţat şi el. Insă vedeţi, domnilor, că toate în această lume şi ştiinţa trebuie să fie condusă, şi astăzi, mă găsesc în fericita poziţiune ca să aduc omagiile D-lui D. Sturza, actualul ministru de Culte şi de Instrucţiune, care prin iubirea sa de ordine şi de disciplină, prin activitatea sa exemplară şi prin aprecierea justă a măsurilor ce sunt a se luà, a contribuit atât de mult la ridicarea şi prosperarea instrucţiunii noastre şi care pot mărturisi, se întinde ca fulgerul de repede şi revarsă bine-facerile sale asupra populaţiunii noastre.

Mai mult încă, Domnilor, se ştie că pentru propagarea ştiinţei ne trebuie laboratorii, muzee, etc., şi dacă noi profesorii de ştiinţe pozitive ne putem mândri şi comparà instituţiunile de instrucţiune ale noastre cu acele din alte ţări, o datorim aceasta în mare parte tot D-lui D. Sturdza, în onoarea şi sănătatea căruia vă rog, Domnilor, să ridicăm paharele noastre.

Să trăiască Ministrul de Culte şi Instrucţiune publică!

Aceste cuvinte fură acoperite de aplauze şi Ministrul Dim. Sturza a răspuns în termenii următori:

TOASTUL MINISTRULUI DIMITRIE A. STURZA.

Ministrul Sturdza zice, că erà decis să nu ià cuvântul, pentrucă tot ce un bun român puteà să aibă în inimă şi pe buze, s'a zis de cuvântătorii, cari au vorbit înainte de d-sa; dar că acum se vede silit a purtà şi d-sa un toast, provocat cum e întru aceasta de D-nul profesor Rigler.

Inainte de toate Ministrul se crede dator a mulţumi D-rului Riegler, cu care numai în cursul serei a făcut cunoştinţă personală, pentru urarea sa călduroasă. Această urare, a zis D-l Sturdza, îl mişcă cu atât mai mult, cu cât ea seamănă a fi expresiunea întregei adunări.

Aceasta este, urmă d-sa, un semn îmbucurător, căci antagonismul dintre corpul didactic şi Ministrul Instrucţiunei Publice, nu este o situaţiune, favorabilă pentru desvoltarea normală şi sigură a şcoalei.

In unire stă puterea, este un vechiu proverb, şi numai unirea oamenilor în bine poate da fructele folositoare unei ţări sau omeniri. Istoria noastră modernă arată, cât de adevărată este această zicătoare a poporului.

Când răposatul întru fericire Grigore Ghica Voevod întruni înainte de a se despărţi de ţara sa, câţivà bărbaţi, şi le lăsă ca testament politic al său, a lucrà pentru unirea Moldovei şi a Valahiei sub un singur Domn, ales dintr'una din dinastiile europene,— cine se gândeà atunci că acea mică şi neînsemnată întrunire, erà să producă ca prin farmec rezultate atât de măreţe, ca acele la care am ajuns astăzi. Şi

totuşi astfel erà cursul natural şi logic al lucrurilor, din momentul în care acei câţivà bărbaţi depuse jurământul solemn, de a se devotà cauzei patriei, din tot sufletul şi de a înfruntà toate pericolele pentru a isbutì. Unirea lor în bine şi adevăr a adunat în jurul lor legioane de patrioţi din toate treptele, şi aceste legioane de patrioţi, lucrând într'un singur gând, au rupt lanţurile ce ne ţineau umiliţi şi striviţi de seculi şi ne-au înălţat mai sus decât cugetările celor mai ageri luptători.

Am ajuns departe. Orice s'ar zice, am făcut mari progrese, căci am schimbat în foarte scurt timp faţa ţării şi am apropiat-o de civilizaţiunea secolului în care trăim.

Dar pentru ca să purtăm victoriile reputate şi să le consolidăm pentru veci, e necesar, e absolut necesar, ca să formăm generaţiuni capabile de a dezvoltà cu siguranţă opera începută.

Cum putem formà nişte generaţiuni puternice în fapte? Prin două mijloace: Prin cuprinderea ştiinţelor şi prin întărirea caracterelor. Ştiinţa e cunoştinţa adevărului în toate. Caracterul e tendinţa constantă şi nestrămutată a omului de a nu se depărtà în practica vieţii lui de la bine şi dela adevăr. Aceste două lucruri trebuie învăţate de mic din casa părintească, mai ales din şcoală, pentru ca să devie o a doua a noastră natură, spre a ne dà putinţa de a lucrà cu succes pentru titluri mari şi înalte.

Pentru a ne apropià de ştiinţă, trebuie să muncim, nu pe cât ne închipuim noi că e de nevoie, ci pe cât se cere pentru a ajunge la nivelul străin de astăzi al ştiinţei. Pentru a întări spre bine caracterele noastre, trebuie să fim conduşi a practicà necontenit binele şi virtutea.

Unde însă se pot îndeplini aceste cerinţi absolute ale progresului şi siguranţei unui popor aiurea decât în şcoală? Şcoala trebuie să fie casa în care e concentrat tot ce este bun şi innalt. Şcoala trebuie să fie în adevăr şi în realitate aceasta. De aci reiese că disciplina şi ordinea sunt sufletul şcoalei. Precum fără de aceste nu există ştiinţă, asemenea fără de dânsele nu există şcoală.

De ce dar să fugim de ceia ce constitue disciplina şi ordinea? De ce dăscălimea s'ar ferì de disciplină şi de ordine şi de ce s'ar teme de mijloacele ce ne conduc spre ele şi ni le asigură? Căci siguranţa absolută trebuie să fie în această privire ca încrederea poporului în şcoală să fie şi ea absolută.

Iată unde e o oarecare diverginţă între mine şi unii membri ai corpului didactic. Eu cred, că e timp ca această diverginţă să înceteze. Cine vreà să făptuiască binele şi cine-l făptueşte, nu are nevoia a se teme de severitate, căci nimeni nu-l poate atinge. Cine dă pe de lături de calea adevărului şi a binelui, trebue readus în ea, sau trebue să lase în linişte pe ceilalţi cetăţeni.

Că reforma în şcoală e de nevoie, aceasta este un lucru simţit dela o margine a ţărei la cealaltă. Că această reformă are de obiect disciplina şi ordinea de o parte, este iarăşi un ce cert. Ar trebuì dar ca corpul didactic, să se unească cu dorinţa ţărei întregi, ca reforma să se îndeplinească cu o oră mai înainte; căci o naţiune mică şi înapoiată ca a noastră nu poate perde timp, ci trebuie să utilizeze fiecare moment, pentru a ajunge pe celelalte naţiuni.

Când a sosit momentul ca ţara să reînvie şi să păşească puternic în desvoltarea ei, boerii cei bătrâni ai ţărei, care aveau privilegii, întărite cu hrisoave domneşti seculare, au venit într'o zi dinaintea ţărei şi au depus acele privilegii pe altarul patriei, şi din acea zi nimeni nu s'a mai scris nici logofăt nici vornic. Egalitatea cetăţenilor dinaintea legei a devenit un fapt îndeplinit într'o clipeală, şi astfel din acea zi am luat avântul, ale căruia rezultate le gustăm astăzi.

Când a sosit ziua ca să ne luminăm bine şi cu tărie, am părăsit tineri şi bătrâni slovele cirilice, care ne încurcau, şi am doptat literile străbune.

Facă astfel şi corpul didactic. In loc să se lupte pentru a menţine nişte privilegii fără valoare dinaintea ştiinţei, dar dăunătoare desvoltării sănătoase a şcoalei, să vie să le depue aici pe altarul patriei. Aceasta este cu atât mai uşor, cu cât ele se fundează numai pe un singur hrisov, pe legea din 1864.

Beau în întărirea şi prosperitatea şcoalei. Beau în unirea corpului didactic cu ţara şi cu guvernul, pentru a se efectuà cu o vară mai înainte o reformă, dela care depinde consolidarea tuturor isbânzilor noastre!

Pe la orele 11½, banchetul terminându-se, comesenii cu muzica militară în frunte plecară spre locuinţa Deputatului şi Consilier Co-

munal V. Gheorghian, pe care-l aclamară, mulţumindu-i pentru frumoasa cuvântare ce a rostit către Regele. Deputatul Gheorghian mişcat de această ovaţiune a concetăţenilor săi, le răspunse că atunci când a făcut apel la Maestatea Sa ca să ià sub puternica Sa protecţiune oraşul Iaşi, n'a spus şi nici a putut spune totul. D-l Gheorghian complectează ceeace ar fi avut de spus înaintea M. S. Regelui, zicând că e o datorie şi pentru Ieşeni de a conlucrà din răsputeri la ridicarea acestui oraş din decadenţa în care se găseşte.

Masa ctitorească dela Mitropolie.

După sfinţirea Catedralei Mitropolitane urmă pomenirea ctitorilor fondatori. Sâmbătă dimineaţa 25 April, I. P. S. Mitropolitul Iosif încunjurat de mai mulţi Episcopi, Arhierei şi Arhimandriţi, a oficiat o solemnă şi impozantă leturghie, urmată de obicinuita panahidă ctitorească; iar seara la orele 6 jum. p. m., a avut loc în saloanele Palatului Metropolitan, o splendidă şi bogată masă ctitorească, dată de către Mitropolit, după vechiul obiceiu bisericesc, spre pomenirea fondatorilor şi înzestrătorilor Sf. Mitropolii şi cu deosebire a marei Catedrale acum sfinţită. La această masă însemnată au luat parte un număr ca la 60 persoane din cele mai distinse dintre care s'a observat mai cu samă: D. A. Sturdza, Ministrul, Cultelor şi Instrucţiunei Publice, General Lecca, Preşedintele Camerei deputaţilor, Alex. Orăscu, Vice-preşedintele Senatului, Principele Grig. M. Sturdza, Radu Mihai, Ministrul Lucrărilor Publice, Ferichidy, Ministrul de Externe, Episcopii de Huşi, Silvestru şi de Argeş, Ghenadie; apoi Arhiereii Valerian Râmniceanu, Irimia Gălăţeanu, Dosoftei Botoşeneanu; deasemenea membrii Comisiunei de restaurare a Catedralei, Tătărăscu, pictorul, Panaiteanu, Directorul Şcoalei de Belle-Arte, mai mulţi profesori, Protoerei de pe la diferite judeţe, Arhimandriţi ai Catedralei şi alţii.

La masă s'au ridicat mai multe toaste însemnate, dintre care amintim mai întâiu pe al I. P. S. S. Iosif Mitropolit al Moldovei şi Sucevei, carele luând tema evanghelică, despre recunoştinţă, ca una dintre cele întâiu virtuţi creştine, a recomandat-o tuturor ca pe cea mai plăcută şi folositoare virtute, aprobată de însuşi Mântuitorul Iisus Christos, cu ocazia vindecărei celor 10 bolnavi. După care constatând multiplele foloase ce rezultă pentru societate, din practicarea acestei virtuţi mari creştineşti, a închinat, ca unul ce este însuşi cel întâi recunoscător, pentru marele dar făcut bisericei şi naţiunei române, cu restaurarea nouei Catedrale, ridicând cel mai călduros toast în sănătatea M.M. L.L. Regele şi Regina, a tinerii Dinastii române şi a prosperităţii Regatului României pe calea progresului, neuitând tradiţiunile şi virtuţile străbunilor noştri.

Apoi Ministrul de Culte a rostit următorul toast:

Inalt Prea Sfinţitul Mitropolit ne-a amintit despre cele ce Mântuitorul lumei ne-a zis, de recunoştinţa ce trebuie să păstrăm pentru cei ce ne fac un bine.

Daţi-mi voe să aduc înaintea D-voastră o altă povaţă a Mântuitorului. El a zis că credinţa tare va ridicà şi munţii din locul lor.

Unde însă aceste cuvinte ale Mântuitorului s'au adeverit mai tare decât la noi?

Credinţa tare a poporului în viitorul lui, a făcut de s'au învins toate dificultăţile ce el a întâmpinat, spre a ajunge la ţelul dorit. Şi dificultăţile de învins erau mari: lumea nu ne cunoşteà nici valoarea, nici tendinţele. Credinţa noastră cea tare a spulberat toate obstacolele, şi din două Principate umilite şi încălcate de cel întâiu venit, am devenit un Regat respectat şi onorat.

Ca şi Statul, Biserica stà urgisită şi părăsită de surorile ei. Credinţa cea tare în Biserica strămoşească a avut de rezultat, că într'o zi ne-a picat ca un dar din cer recunoaşterea autocefaliei Bisericei româneşti, de către celelalte surori ale ortodoxiei creştine.

Astfel tot credinţa cea tare a făcut de s'a clădit şi terminat frumoasa catedrală a venerabilei Mitropolii a Moldovei.

Doi bărbaţi mai aleşi, au avut o credinţă tare şi nestrămutată în această privinţă — *Majestatea Sa Regele* şi *Inalt prea Sfinţitul Mitropolit al Moldovei şi Sucevei*.

Când Majestatea Sa Regele a intrat pentru întâiaşi dată în a doua Sa Capitală, a fost cuprins de jale văzând Mitropolia în ruină, şi de atunci a conceput ideia a o vedeà ridicată din periciune şi a întărit în inima Sa credinţa că aşà va fi.

Când Inalt Prea Sfinţitul Mitropolit Iosif veni la acest scaun Arhi-păstoresc, se hotărî a se devotà marei operi a clădirei Mitropoliei şi nutrì în inima Sa credinţa tare că va isbutì.

Amândoi au isbutit şi Dumnezeu a binecuvântat năzuinţele Lor în credinţă, şi noi ne bucurăm că ceia ce aceşti doi bărbaţi, atât de înalt aşezaţi în Statul nostru, au cugetat şi au crezut, s'a îndeplinit.

Ridic dar acest pahar în sănătatea Inalt Prea Sfinţitului Mitropolit al Moldovei şi Sucevei, pentru ca A tot puternicul să-i deà zile îndelungate, pentru predicarea cuvântului lui Dumnezeu. Ridic acest pahar pentru întărirea Bisericei autocefale a Românilor, prin credinţa inimelor noastre către Biserica lui Christos, scutul cel puternic al naţiunei şi al ţării acesteia!

După Sturdza, a ridicat un toast Ioan Ornescu, Locţiitor de Primar al Iaşului, arătând cât de mult se împodobeşte acest oraş cu monumentala Catedrală Mitropolitană, şi lăudând călduros pe guvernul liberal, care a avut fericita idee de a încredinţà arhitectura şi pictura la doi distinşi români, cari au dovedit talentele ce zac în sânul naţiunei române şi pe tărâmul acesta.

La acest toast a răspuns D-l A. Orescu, ca arhitect al Catedralei, mulţumind Ieşenilor pentru onoarea ce-i fac, recunoscându-i osteneala ce şi-a dat în arhitectură, precum D-l Tătărescu în pictură.

Un alt toast a ridicat Generalul Lecca, recomandând silinţele guvernului şi partidului liberal pentru restaurarea vechilor monumente străbune şi cu datoria de a face şi alte noui edificii pentru şcoli şi altele.

După Generalul Lecca, P. S. S. Ghenadie Enăceanu, Episcop de Râmnicul-Vâlcei, a ridicat un toast în numele Olteniei.

Principele Grigore M. Sturza, luând cuvântul după P. S. S. Ghenadie, a vorbit despre faptul cum biserica română cu clerul său, eminamente naţional, a fost în totdeauna în fruntea tutulor faptelor mari naţionale, din trecut şi prezent.

A mai vorbit apoi şi P. S. S. Ghenadie, Episcopul de Argeş, lăudând marile sacrificii pe care le-a făcut Capitala Moldovei pentru mărirea, prosperitatea românismului şi a semnalat în trăsături mari emulaţiunea Ieşenilor pentru restaurarea şi conservarea monumentelor naţionale.

Toate discursurile fură viu aplaudate de comeseni şi totul s'a terminat în o veselie generală, pe la ora 9 seara, când cu toţii s'au împrăştiat, ducând cea mai frumoasă amintire dela acest memorabil prânz ctitoresc.

Urările trimise Reginei, şi de Regina Elisaveta.

Cu ocaziunea sfinţirei Mitropoliei, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei a primit următoarea telegramă dela M. S. Regina :

I. P. S. S. Iosif, Mitropolitul Moldovei,

Iaşi.

Cu toată inima şi cu toate gândirile sunt lângă Inalt Prea Sfinţia Voastră în astă solemnă zi. De mult nu am avut o decepţiune aşâ de simţitoare, lipsind din a doua capitală, când Moldova întreagă este adunată, inconjurând pe Regele la sărbătoarea cea mai pacinică şi cea mai mişcătoare. Să asculte cerul rugăciunile noastre ferbinte şi să ne trimită ploaie de mană şi mană de ploaie.

ELISAVETA.

La această telegramă I. P. S. Mitropolitul Iosif a răspuns următoarele :

Majestăţei Sale Elisabeta, Regina României.

Bucureşti.

Plin de recunoştinţă, smerit mulţumind Majestăţei Voastre pentru înaltele simţiminte cu care aţi însoţit solemnitatea zilei de astăzi, a sfinţirei Bisericei Catedrale a Mitropoliei Moldovei din Iaşi, sub-semnatul nu mă pot reţineà de a nu vă supune cunoştinţei Majestăţei Voastre şi simţimintele noastre respectuoase, că pe cât am avut şi avem cea mai înălţată sufletească mulţumire, având pe M. Sa Regele între noi aici, luând parte la solemnitatea zilei de astăzi, pe atât am rămas mâhniţi regretând că Majestatea Voastră aţi lipsit, neputând veni împreună. Smerit Vă urăm deplină sănătate. Să trăiţi întru mulţi ani fericiţi !

† *Iosif, Mitropolit Moldovei.*

La 24 Aprilie fiind şi ziua onomastică a M. S. Reginei, o mare parte din cetăţenii Ieşeni au adresat Augustei Suverane o telegramă de felicitare în cuprinsul următor :

Majestăţei Sale Reginei,

Bucureşti.

In ziua onomastică a Majestăţei voastre, sentimente curate de devotament, de iubire şi speranţe pornesc spontaneu din inimele noastre către Tronul României.

Ani mulţi şi fericiţi împodobească de glorie şi prosperitate Domnia Regelui Carol şi a Reginei Elisabeta, sub Cari mărirea strămoşească a răsărit, strălucind în faţa lumei.

Deşi nu avem fericirea de a Vă privì între noi, alăturea cu iubitul şi marele nostru Rege Carol, Inaltele Voastre virtuţi Vă reprezintă în mijlocul nostru, — şi fie ca ele să se resfrângă cu putere şi dragoste asupra tuturor Românilor.

Intru mulţi ani, genială Regină Elisabeta, împreună cu Augustul Vostru Soţ, pe tronul României !

V. Gheorghian, N. Gane, Şt. Şendrea, Gh. Tacu, C. Lepădatu, M. Gane, Gh. Morţun, Pandele Zamfirescu, M. Sipsom, Gr. Buicliu, N. Ioan, A. Racoviţă, C. N. Paraschivescu, A. I. Gheorghiu, I. Manu, A. V. Liteanu, I. Bogdan, A. Vizanti, C. Climescu, I. Bolez, D. Papadopol, N. Lupu, I. Alexandrescu, C. Chirilă, N. Dimitriu, N. Papadopol, Gh. Niţescu, I. Ornescu, I. Stravolca, S. Stoica, C. Maximovici, D. Lupu, V. Greceanu, C. Arhirie, N. Alexandrini, Gh. A. Urechiă, Dr. Peride, Gh. Holban, Gh. Sion, D. Gheorghiu, D. Zota, Al. Gheorghiu, C. Ghiulea, M. Vasiliu, V. Manoliu, I. Molăş, V. Broşteanu, A. Teodoreanu, N. Melinte, I. Ciornei, M. Andrievici, T. Neculau, P. Manjirov, N. Georgian, I. C. Barozzi, Petru Manu, T. Săvescu, M. Buznea, V. Paladi, I. Caragiani, Gh. Bejan, Ilie Ghiulea, A.

Obreja, D. Florian, Economu D. Borcea, Preot, N. Teodoru, I. S. Simionescu, Ioan Mihnea, C. I. Deliu, Gh. Iliescu, Gh. Spiridonescu, N. Bănescu, M. Vasiliu, C. Gherghel, C. Nichifor, I. Anghelichi, N. Apostol, Gr. Maximescu, Gh. D. Popovici, Gh. Cernea, C. A. Stihi, I. Dumbravă, A. Boguş, Anton Savul, A. Velciu, Dr. Filipescu, Dr. Riegler, Dr. I. Ciurea.

La această telegramă M. S. Regina a binevoit a răspunde Deputatului V. Gheorghian, următoarele:

Domnului Vasile Gheorghian,

Iaşi.

Am fost adânc mişcată de frumoasele cuvinte ce M'au înveselit, în lipsa Mea din mijlocul D-voastre şi M'aţi făcut să simt toată iubirea cu care aţi înconjurat pe Rege.

ELISAVETA

O altă telegramă fu trimisă de Doamnele Ieşene, în următorul cuprins:

Majestăţei Sale Reginei Elisaveta,

Bucureşti.

Erà o bucurie nespusă pentru populaţia Iaşilor de a primi pe prea iubita noastră Regină. Am regretat cu toatele din inimă că Majestatea Voastră nu aţi putut veni la frumoasa serbare a inaugurărei Mitropoliei. Mai cu samă deplângem că nu putem exprimà deadreptul Majestăţei Voastre simţimintele noastre de adânc devotament şi de nestrămutată iubire, cu ocaziunea zilei de astăzi. Ar fi fost pentru noi o fericire nepreţuită de a puteà să Vă arătăm cu căldura cu care o simţim dragostea noastră de bune Românce, pentru virtuoasa, mult iubita şi admirata noastră Regină. Vă rugăm în numele doamnelor din Iaşi şi a celor din toate părţile Moldovei, venite cu speranţă de a prezentà omagiul lor Majestăţei-Voastre, să primiţi slaba expresiune a acestor sentimente şi urările ce le facem din inimă pentru sănătatea şi fericirea Majestăţei-Voastre.

D-na General Racoviţă, D-nele M. Gane, N. Gane, Vizanti, Rizu, Dimachi, M. Capitanovitz, Const. M. Gheorghiu, Neuschotz, Leonardescu, Albineţ, Colonel Costiescu, Vrânceanu, Dr. Riegler, Chirilă, Missir, Cerchez, Dr. Ciurea, E. Donici, Alex. Stoianovitz, Colonel Crupenski, M. Weissengrün, Lepadato, Dr. Rojniţa, G. Lecca, N. Alexandrescu, N. Pogonat, I. Bastaki, Colonel Pascu, Andronescu, I. Duca, General Duca, G. Cozadini, Dr. Stihi, Franz Pap, N. Ioan, D. Zota, N. Dimitriu, Dr. Peride, V. Ştefănescu, V. Bugeac, Monastireanu, Dr. Konya, Gr. Cobălcescu, G. Iorga, G. Holban, Sol. Weissengrün, I. Manu, N. Volenti, D. Morţun, G. Pavlov, P. Stoica, G. Genoi, Colonel I. Petrovan, Pilat, Mândru, Stravolca, Bârzu, N. Culianu, Gh. Tacu, Colonel Macarovitz, Colonel Porfiriu, C. N. Paraschivescu, Climescu, Sipsom, Xenopol, Morţun, Dimitriu.

La această felicitare, M. S. Regina a răspuns cu următoarea telegramă adresată

Doamnei General Racoviţă,

Iaşi.

Aduc toate mulţumirile Mele Doamnelor din Iaşi şi la toate adunate pentru ocazia frumoasă şi mult regretată de Mine. Mai tare ca boala şi ca frigurile a fost mâhnirea Mea, de a lipsì din acest imn de bucurie şi de iubire, a cărui răsunet a pătruns până la Mine.

ELISAVETA.

I. P. S. S. Mitropolitul Iosif a adresat următoarea telegramă de felicitare:

Firida (bolta), în care e aşezat sicriul Sf-tei Paraschiva, în Biserica Trei-Erarhi.

Majestăţei Sale Elisaveta, Regina României,

Bucureşti.

Smerit rugăm pe Majestatea Voastră să binevoiţi a primi modestele noastre felicitări şi urări, cu ocaziunea onomasticei Majestăţei Voastre de astăzi, din partea întregului Cler, după săvârşirea rugăciunilor înălţate către Dumnezeu în prezenţa Majestăţei Sale Regelui, în noul locaş Dumnezeesc al Catedralei Mitropoliei Moldovei din Iaşi, inaugurată eri, dimpreună cu Majestatea Sa şi cu mulţimea credincioşilor adunaţi din toate părţile ţărei. Să trăiţi Majestatea Voastră în mulţi ani fericiţi ! Să trăiască România !

† *Iosif, Mitropolit Moldovei.*

Iată şi răspunsul Reginei :

Prea S. S. Mitropolitului Iosif,

Iaşi.

Din toată inima vă mulţumesc de gândurile bune ce M'au făcut a luà parte la frumoasa serbare. Voi fi totdeauna nemângâiată de a fi lipsit.

ELISAVETA.

Diferite alte comentarii în presă.

Sub titlul de *Câteva cuvinte asupra celor petrecute cu ocaziunea sfinţirei Catedralei Mitropoliei de Moldova*, un anonim, ce semnează *Un Tătărăşan*, publică în foaia *Liberalul*, cu data de 5 Mai 1887, următoarele judicioase rânduri:

Se ştie că Majestatea Sa Regele a venit la Iaşi şi a asistat în persoană la ceremonia sfinţirei catedralei Mitropoliei; ceremonia s'a sfârşit în ziua de 23 Aprilie; Majestatea Sa, după ce a mai zăbovit două zile, s'a întors iarăşi la Bucureşti. Când a venit, poporul cel adevărat I-a eşit înainte, L-a primit cu bucurie, L-a salutat, I-a făcut onorurile cuvenite, L-a întovărăşit la ceremonie. Boierimea Ieşană însă, din contra: s'a strâns grămadă, s'a sfătuit să nu iasă înainte, să nu-L întovărăşească nicăeri, să-L părăsească, sub cuvânt că nu Se îngrijeşte de soarta bietului popor de jos, că nu voieşte să schimbe guvernul, etc.

Ba încă s'a încercat cu momele, cu manifeste, să sfătuiască şi pe popor, să facă ca dânsa, adecă: să iasă înaintea Majestăţei Sale să-l fluere.

Ce să facem? Ne-au fost dat să vedem multe minunăţii, multe neghiobii boereşti; ni-au fost dat să o vedem şi aceasta, am văzut'o.

De când-i ţara aceasta, boierul a ştiut numai să poruncească, să silească pe alţii la muncă şi el să şadă cu mâinile în buzunar, să jăfuiască, să exploateze munca şi sudoarea bietului popor de jos, să strângă bani, să-şi lărgească moşiile, să-şi încarce banii în lăzi, să-i ducă în străinătate, să-i cheltuiască pe nimicuri, şi în schimb să aducă în ţară mode, lux, destrăbălare. Să facă legi împilătoare pentru popor, să se grămădească la cârma ţărei, şi dacă nu poate reuşi, a fost totdeauna capabil să aţâţe poporul la dezordine, să alerge, să facă intrigi: ba la Ţarigrad, ba la Petersburg, ba la Unguri, la Leşi, la Franţuji, etc., etc. In loc să se strângă grămadă, să se sfătuiască, cum să îmbunătăţească lucrul câmpului, cum să facă fabrici, ca cei ce dispun de pământuri largi, de bani mulţi, de mijloace, de trecere, etc., etc., cu un cuvânt cum să se apuce mai bine de gospodărie; în loc să pue mână dela mână, să facă societăţi, să cheltuiască pe creşterea vitelor, vite care să concureze cu ale Nemţilor, Ungurilor, Ruşilor şi alţii; pentru cultura pământului, într'un mod sistematic, după sistemul european, că lor le dă mâna; ei să apucă să plătească toate trăsurile din Iaşi, câte cu doi cai, şi să le trimeată la ţară, la moşiile lor pentru 3 zile, câtva ţineà ceremonia sfinţirei, ca să nu se găsească picior de cal şi roată de trăsură în Iaşi, ca aşa să rupă pielea adversarilor lor. In loc să se învoiască cu locuitorii de pe moşiile lor, să-i îngădue, cum făceau cei bătrâni, să-i înlesnească, să le vândă pământul mai eftin, ca aşa să poată bietul ţăran să muncească şi dânsul, şi la boier, să se poarte cu dânsul mai blând, mai moale, să-l ajute la nevoi şi greutăţi, să-l îndulcească măcar cu cuvântul, ei cârtesc asupra legii tocmelilor agricole, se plâng că nu-l pot biciui ca în trecut, că nu-i mai pot pune la muncă cu deasila, şi pentru ca să-i pună veşmânt răutăţii, strigă în gura mare că, ţăranul nu mai are pâine şi sare în traistă.

Dacă în adevăr, ţăranul n'ar aveà nici pâine şi nici sare în traistă, cine i-a luat-o?...

Luxul, modele, destrăbălarea aduse tot de boieri; căci este adevărat că ţăranul a început să-şi urască sumanul şi opinca strămoşească, a început şi el să se uite, să vadă surtucul, botina şi pălăria boerească, adusă de boier de prin alte ţări; a început să-şi facă şi el poftă ca femeia lui să umble şi ea mai după modă, ba uneori chiar sulemenită pe obraz, ca cucoanele boierilor.

Toate acestea, cine le-au adus în ţară la noi? Cine, dacă nu boerii? Ţăranul n'are pâne şi sare pentrucă n'are pământ deajuns, n'are unde să muncească pe cât poate el, n'are unde să'şi păşunească vitele; este nevoit să se ducă la boier, să se învoiască cu el, să cumpere pământ, să cumpere imaş pentru vite, pentru care să muncească boierului îndoit şi întreit.

N'are pâne şi sare, pentrucă el poartă în spinare toate havalele ţării, toate greutăţile, nu face armată ca boerul: numai şase luni, sau un an, ci face trei şi şase ani pe socoteala lui şi expus tot la capriciul boeresc.

Cu un cuvânt, n'are pâne şi sare, pentrucă n'are pământ deajuns, n'are unde să se hrănească. Pământul de două şi patru fălci, ce i s'a dat, şi pe care l-a

plătit destul de bine, l-a împărţit cu copiii, aşa încât acuma n'are pământ el, n'au nici copii.

Să ne întoarcem la şirul de mai sus, să mai gândim puţin asupra celor petrecute cu ocaziunea sfinţirei Catedralei Mitropoliei, şi n'am face-o nici aceasta, dar fiind că auzim vorbindu-se în toate părţile, că cele petrecute cu venirea Majestăţii Sale Regelui în Iaşi, vor motivà oarecare schimbări în guvern, că adică: boerimea va fi chemată la cârma ţării, sau cel puţin Majestatea Sa va luà act de nemulţumirea ce l-a făcut opoziţia-unită din Iaşi, cu alte cuvinte se va întâmplà ceva nou. Apoi faţă cu asemenea împrejurări, noi am dori cam aşà să ià act Majetatea Sa Regele:

Fiindcă ţăranului îi lipseşte pâinea şi sarea, lucru mărturisit de însuşi adversarii săi, (noi accentuăm cuvântul adversarii săi, pentrucă boerimea trebuie să ştie că ura dintre ţăran şi boier, este mai veche decât tradiţionala ură dintre clerul de mir şi călugări); fiindcă ţăranul n'are pământ deajuns, n'are unde să se hrănească; fiindcă el nu-şi poate, din această cauză, să-şi poarte havalelele, pe care este dator şi obligat să le îndeplinească; fiindcă dela dânsul se aşteaptă şi să scoate chiar sporul tuturor afacerilor acestei ţări; cu un cuvânt, fiindcă el poartă greutatea zilei şi zăduful; pentru ca dorobanţul ce-l dă ţaranul să fie în adevăr dorobanţ; pentru ca calul călăraşului să fie cal; pentru ca masa ţăranului să fie masă şi casa casă, Majestatea Sa Regele, cu guvernul său, împreună cu Camera şi Senatul, să dispună a se mai face încă o a doua împărţală de pământ, precum s'a făcut acea din 1864, însă în loc de 4 fălci de pământ, să se deà câte zece de fiecare locuitor pământean, cu obligaţiunea de a-l plăti şi pe acesta în timp de 15 ani, căci boerii au sute şi mii de fălci, iar ţăranul n'are nici de cum. Atunci s'ar mai îmblânzi, s'ar mai umili boerul, i-ar mai peri gustul de guvernământ 'şi-ar mai trage măsurile, i-ar mai peri şi gustul de petreceri, de moleşie, de desfrânare, de lux, de mode şi de destrăbălare. Atunci n'ar aveà Majestatea Sa grijă de nimic, căci va aveà masa poporului la spate, cu toate că o are şi acuma, iar guvernul şi Camerile vor binemerità binecuvântările mulţimei.

Atunci poporul demn şi cu dare de mână, îl va ajutà precum îl ajută, încă şi mai mult; îl va sprijini, precum îl sprijineşte, încă şi mai mult; cu pieptul său va şti să înfrângă orice încercări contra progresului, precum înfrânge, încă şi mai mult; va să i se respecteze cultul strămoşilor săi, încă mai mult. Atunci prosperitatea, lumina, cultura şi civilizaţia vor veni spre a-şi întemeià locaşul lor în această binecuvântată de Dumnezeu ţară. Iar Dumnezeul părinţilor noştri va fi cu noi, ne va privi din înălţimea sa cea sfântă, bine-cuvântând pe acest popor blând, pacinic şi iubitor de progres. Şi va face ca să se bucure de roadele ostenelelor sale.

Nu mă lasă inima să sfârşesc până când nu voi aminti ceva şi despre purtarea lui cucon Scarlat Pastia, cu ocaziunea sfinţirei catedralei Mitropoliei de Moldova. D-lui, în adevăr om bătrân, om cu vază în oraş, om cu reputaţie, de bine de rău să ştie că a fost unul din membrii Comisiunei restaurărei catedralei. A ostenit, a muncit, s'a sculat de dimineaţă, a observat lucrarea până la fine, a priveghiat cu cei-l-alţi ca lucrarea şi lucrurile Bisericei atât pe din lăuntru, pre cât şi din afară să se facă cât se poate de bine, precum s'a şi făcut, n'avem ce zice, până ce toate s'au isprăvit cu bine. In fine toate s'au făcut bune, rămânea numai ca Comisiunea să înştiinţeze pe Majestatea Sa Regele despre toate acestea, ca să fixeze ziua sfinţirii, ceeace credeà că negreşit s'a şi făcut.

Majestatea Sa promite că va veni împreună cu Regina, ca să asiste la ceromonia sfinţirei, cel puţin aşà auziam vorbindu-se pretutindenea. Atunci C. Scarlat se scoală, se duce, se întâlneşte cu boierimea din opoziţie şi le spune că Majestatea Sa pe ziua de 23 Aprilie va fi în Iaşi, şi totodată sfătueşte ca să nu-l întovărăşească niminea nicăeri: ba ce e mai mult, iscăleşte însuşi cu mâna sa un manifest boeresc, prin care se îndeamnă poporul a nu eşi înaintea Regelui, şi care va eşi să-L fluere. Va să zică: vino Majestatea Ta la Iaşi, să vezi isprăvile mele! — isprăvile restaurării Bisericei Mitropoliei, — că eu voi îndemnà pe ori-cine să Te fluere, să nu-Ţi facă onorurile cuviincioase, să nu Te primească ca pe Capul Statului! Frumoasă purtare! Purtare de om bătrân, care şi-a dat osteneala la facerea unei biserici!

Ţineţi minte copilaşi! spuneţi şi la copii voştri, cum se poartă evlavioşii bătrâni din timpul vostru. Spuneţi-le câte parale face cucerirea Tartufilor din anul mântuirei 1887.

Un Tătărăşan.

Ecou ulterior asupra Manifestului Socialiştilor.

După sfârşirea tutulor serbărilor şi plecarea Regelui, şi liniştirea oamenilor şi a spiritelor agitate din Iaşi, presa locală tot mai continuă din când în când discuţiile aprige asupra celor petrecute în localitate cu acest prilej, aţâţată din când în când şi de unele organe de publicitate din Capitală, cari, ne-având ceva mai la îndemână de discutat, exploatară după cum le conveneà nenorocitul incident din 22 April.

In special, asupra Manifestului dat de Socialiştii ieşeni, care fù viu discutat multă vreme, organul oficios din Iaşi, *Liberalul*, conţine o lungă disertaţie, pe care credem nemerit a o reeditá :

M. S. Regele erà aşteptat în ziua de 22 Aprilie ca să vină în Iaşi, spre a luà parte la sfinţirea bisericei Mitropolitane a Moldovei, scrie citata foaie.

Opoziţia conservatoare din localitate, prin un manifest afişat pe stradele oraşului şi publicat mai pe urmă prin ziarele opozante din Bucureşti, îndemnà pe Ieşeni la revoluţiune.

In faţa acestui manifest al ciocoilor, grupul socialist din localitate, reprezentat de D-nii Ioan Nădejde şi V. G. Morţun, a publicat un alt manifest, care a anihilat toată puţina senzaţie obţinută de afişele ciocoilor.

Am promis că vom vorbì despre acest manifest al socialiştilor. E timpul să ne îndeplinim azi această datorie.

Suntem oameni de ordine, şi o mărturisim sincer că din acest punct de vedere socialiştii cu manifestul lor, ne-au uşurat în mare parte sarcina ce aveam de îndeplinit, pentrucă ne-au dat concursul lor moral spre a puteà fi menţinută ordinea în contra unor agitatori, ce voiau să aţâţe poporul, pentru ca ei să poată pescui în apă tulbure.

Cunoaştem foarte bine opoziţia ; îi cunoaştem de asemenea foarte bine puterile, — şi suntem foarte siguri că încercările sale ar fi rămas nişte simple încercări ridicole, cu sau fără manifestul socialiştilor. Nu e mai puţin adevărat însă că acest manifest a fost bine-venit, el a mai întărit credinţa în ceeace e adevărat, în ceeace e prudent, în ceeace e bine.

Dar nu serviciile ce ni le-au adus ca unor oameni de ordine, socialiştii, ne face să vorbim de manifestul lor, cât mai cu seamă faptul însuşi al unei tinere formaţiuni socialiste, cu o direcţie adevărat ştiinţifică şi pe cât se poate de solidă.

Sunt aproape doi ani de când în Bucureşti a încetat de a mai apăreà un organ de publicitate socialist, „Drepturile Omului". El erà mai mult organul grupului socialist din Bucureşti şi a încetat de a mai apăreà pentru că încetase de a mai fi serios, pentru că încetase de a mai aveà credit. Incetarea acestui organ socialist a fost un bine pentru socialişti chiar. Opoziţia înverşunată ce *Drepturile Omului* făceà guvernului liberal nu mai aveà nici o noimă, în situaţiunea în care ne aflam atunci, ca şi astăzi.

Dar dacă organul grupului socialist din Bucureşti a încetat de a apăreà, şi dacă grupul însuşi s'a împrăştiat, s'a răsleţit, în cea mai mare parte, — unii ne mai afirmându-se, iar alţii luptând alăturea cu conservatorii (!) — în schimb însă, aici în Iaşi, grupul socialist e întemeiat pe nişte baze cu mult mai serioase, având de şef pe D-l Ioan Nădejde, un bărbat de ştiinţă, destoinic a dà unui astfel de grup direcţiunea cea mai bună şi mai potrivită cu împrejurările.

Manifestul amintit ne-a dat măsura corectitudinei şi prudenţei acestui grup.

Socialiştii de bună seamă şi-au zis :

Cu nici una din partidele ce aspiră să ajungă la cârma ţării noi nu putem face pe deplin şi ori-când cauză comună ; de dorit ar fi ca o schimbare radicală să se facă cu totul în alt senz, şi anume în senzul unei perfecte pătrunderi din partea clasei muncitoare asupra stării sale economice, asupra remediilor ce sunt de luat faţă cu această stare. O astfel de schimbare însă se face cu greu. Pe ea o aduce numai timpul şi necontenita evoluţiune.

Dar luând ţara noastră, cu situaţia ei actuală, dintre toate partidele în luptă trebuie să fie una mai bună, mai de preferat. Această partidă trebuie să fie aceia

care atât prin principiile cât şi prin faptele sale, se spropie mai mult de idealul nostru, al socialiştilor. De sigur această partidă nu poate fi acea conservatoare; nici principiile, nici faptele sale nu pledează pentru o apropiere între socialişti şi conservatori. Rămâne partida liberală, singura cu care această apropiere se poate face şi e logic să se facă.

Aşà şi-au zis de sigur socialiştii, — şi au procedat corect şi foarte prudent.

Grupuşoarele socialiste din România nu sunt încă o forţă care să fie în stare a rezistà, a se împotrivì cu putere la un moment dat, — atunci când s'ar cere. Ele au nevoe întotdeauna de ajutorul, de protecţia unei alte partide; ele au nevoia, au interesul de a nu fi părăsite de toţi.

Noi unii suntem foarte siguri că cei dintâi cari vor părăsì şi vor prigonì pe socialiştii care au făcut opoziţie actualului guvern, vor fi tocmai conservatorii pe care i-au servit. Şi iarăşi suntem foarte siguri că cei ce vor întinde mâna de ajutor, mână amicală, acelorași socialişti, la vremuri grele de încercare, vor fi tot liberalii cei criticaţi de dânşii.

Socialiştii din Iaşi au dat dovezi de mai multă cuminţenie, de mai multă corectitudine. Manifestul lor e cea mai vie dovadă. Fără a ne părtini pe noi, manifestul înfierează purtarea ciocoilor de a înteţi lumea la revoluţie, amintindu-le tot odată trecutul lor negru şi plin de păcate. Noi credem că socialiştii au fost sinceri, şi avem motive s'o credem aceasta, avem motive de a ne face iluzii despre sinceritatea tânărului grup.

In viaţa unui popor tânăr, mic, dorit, pândit şi urmărit de mulţi, sunt momente de acele în care cei ce nu se inspiră de sentimentele naţiunei, de ale poporului, ci de aiurea, de peste granițe, dela străin, pot primejduì fără pic de remuşcare tot ce avem mai sfânt, mai scump, libertatea, în înţelesul cel mai larg al cuvântului. Asemenea momente au fost nu de mult — socialiştii o ştiu aceasta foarte bine, — dar ele n'au găsit destule suflete josnice, care să servească unora de instrumente oarbe. Vor mai venì momente de aceste, — aşà credem — şi bine ar fi ca cei ce vor fi pe atunci la putere să se inspire înainte de toate dela sentimentul iubirei de ţară şi de libertate.

Cât timp socialiştii ieşeni vor aveà aceiaşi purtare, cât timp îşi vor puteà îndreptăţì ca şi până acum atitudinea lor prin fapte corecte, noi nu vom contenì a zice că grupul socialist este o formaţiune foarte serioasă, că merită să fie încurajat şi că fatala terminaţiune *ist* nu trebue să înspăimânte pe nimeni. Mai mult încă, acest socialism, întru cât el rezumă în sine ideile de dreptate, egalitate, fraternitate şi libertate, este şi trebuie să fie ţinta noastră, idealul nostru suprem, către care să tindă toate năzuinţele noastre; da, el trebuie să fie ţelul măreţ şi nobil cătră care să tindă orice om ce cugetul emancipat de prejudiciile sociale; el trebuie să fie steaua polară de care călăuziţi, să răzbatem prin valurile lumei acesteia, ridicate de urieşile curente adverse ce se găsesc încă în luptă cumplită.

Cătră un viitor mai frumos, mai sublim, trebuie, suntem datori, să năzuim cu toţii, dar să nu condamnăm pe acei ce suferind neplăcerile unor forme sociale, impuse de împrejurări şi necesare încă, sacrifică deocamdată idealul lor trebuinţelor mai recente ale societăţii, fiind avant-garda duşmanilor celor mai mari ai progresului, inamicilor celor mai mari ai bunei stări a omului în societate.

Cei ce se numesc fii ai poporului pe aceştia trebuie să-i iubească, lor trebuie să le deà tot sprijinul, atunci când îl pot dà.

Şi de aceea zicem că au făcut foarte bine şi foarte corect socialiştii din localitate, publicând manifestul lor în contra ciocoilor ce vânează puterea.

Poate să-i doară pe aceştia.

Poate să se supere unii indivizi aşa porecliţi *radicali*, oameni bosumflaţi pe noi ca văcarul pe sat.

Poate să se supere chiar unii socialişti, din Bucureşti bună-oară, socialişti care n'au înţeles niciodată rolul adevărat ce-l au în societate şi sarcina ce le incumbă, şi care în totdeauna au făcut, ierte-ni-se expresiunea, *prostii*.

Socialiştii din Iaşi şi-au făcut datoria.

Serbarea zilei de 10 Mai 1887.

Ca urmare a relei impresiuni produse de scandalul întâmplat la intrarea Regelui în Iași, în April precedent, opinia publică ieșană și presa liberală mai întâiu, cată să'și exprime, la cel d'intâiu prilej, buna sa intențiune față de persoana Regelui Carol I.

Ca atare, organul ieșan *Liberalul*, din 10 Mai, scrie următorul entusiast articol :

Mâine vom serbă ziua de 10 Mai, zi măreață, zi frumoasă, zi sublimă.

Mâine se împlinesc 21 de ani de când Românii cu iubire de țară, uniți în acelaşi gând şi în acelaşi suflet, şi-au dat mâna ca să pue odată sfârşit înverşunatelor lupte politice, atât de dăunătoare propășirei treptate şi temeinice a țării noastre şi atât de periculoase pentru viitorul şi existența sa ; mâine se împlinesc 21 de ani de când cu mâna tremurândă am pus cele dintâiu pietre, la temelia unui Stat monarhic constituțional, întemeind Dinastia Română ; mâine se împlinesc 21 de ani de când M. S. Domnitorul Românilor, Carol I, s'a suit pe Tronul României.

Mâine se împlinesc 10 ani de când vechia şi nestrămutata noastră năzuință de a ajunge iarăşi un popor liber, precum am mai fost, a ajuns a fi o realitate, — de când am scuturat jugul ce apăsă politiceşte asupra țării de veacuri întregi ; mâine se împlinesc 10 ani de când în harta Europei conturul țării noastre şi-a reluat locul, de când am intrat iarăşi în familia popoarelor europene, de când s'a proclamat Independența.

Mâine sunt 6 ani de când Suveranul României Şi-a pus pe frunte coroana de oțel ; sunt 6 ani mâine de când avem un Rege mare şi glorios în fruntea unei țări tinere, prospere şi cu viitor măreț.

Intemeierea actualei Dinastii ;
Proclamarea Independenței ;
Proclamarea Regatului ; —
10 Mai e o întreită sărbătoare !
10 Mai e ziua ce ne-a deschis porțile vieței adevărate ;
10 Mai e ziua ce ne dă scumpe, neprețuite speranțe pentru viitor ;
10 Mai e ziua ce ne arată cât de mult a fost poporul român primitor de civilizație şi cât de nobile şi uriaşe i-au fost aspirațiunile către o viață mai înaltă, mai desăvârşită ;
10 Mai e o zi sfântă pentru toată lumea ;
10 Mai e o zi sfântă pentru toată suflarea cu adevărat românească.

Această însemnată zi rezumă în sine o bună parte şi cea mai frumoasă, a activității partidului Național-Liberal, — şi înaintea zilei de 10 Mai plece-şi capul protivnicii noştri.

Epilogul manifestațiunei dela 22 April 1887.
Darea în judecată a lui Costea Balș și a profesorilor Mârzescu, Tzony și Pastia.

Puțin timp după plecarea Regelui din Iași, și când pasiunile politice nu mai puteau să se manifesteze pe calea ce apucase, justiția locală, după primele cercetări asupra manifestației organizată de opoziția-unită, în ziua venirei Regelui, hotărî eliberarea din arestul preventiv a lui Gheorghe Sendrea și Constantin Pennescu, întrucât acești doi declarară că nu înțelesese să manifesteze în potriva Capului Statului ; singur Costea Balș mărturisi a fi voit să manifesteze în potriva Regelui, și se deschise dar acțiune publică în potriva sa.

Chestiunea fiind tratată înaintea Tribunalului ieșan, judecătorii hotărîră achitarea lui Balș, singur Presedintele fiind pentru condamnare.

La 13 Octomvre 1887, după apelul Procurorului General, pro-

cesul venì în desbaterea Curţei de Apel locale, care, după lungi pledoarii, hotărî condamnarea lui Costea Balş la patru luni închisoare corecţională şi trei mii lei amendă.

*

Pe lângă darea în judecată a lui Balş, o altă acţiune publică fù deschisă de către Ministrul de Culte şi Instrucţie publică D. A. Sturdza, împotriva profesorilor universitari Gheorghe Mârzescu şi Milţiade Tzony, cum şi împotriva profesorului secundar Dimitrie D. Pastia, cerând Consiliului profesoral al Universităţei din Bucureşti a judecà, conform legei instrucţiunei publice, pe cei doi dintâi, printr'o adresă cu următoarea cuprindere :

Domnule Rector,

D-l Militiadi Ţoni, profesor definitiv la Facultatea de ştiinţe din Iaşi şi D-l G. Mârzescu, profesor definitiv la Facultatea de drept din Iaşi, au subscris alăturatele 2 apeluri tipărite, ale căror conţinut este o ofensă comisă în contra persoanei M. S. Regelui, precum şi o aţâţare de a se sculà în contra autorităţii Regelui.

Având în vedere :

Că numiţii profesori prin subscrierea acelor apeluri au călcat jurământul lor de fidelitate şi de credinţă către Rege şi, prin urmare una din datoriile ce le impune legea instrucţiunei, compromiţând astfel şi demnitatea caracterului lor.

Având în vedere :

Că profesorii depun la numirea lor jurământul de fidelitate şi de credinţă către Rege, astfel precum e prevăzut în art. 383 al legei instrucţiunei publice.

Că membrii corpului didactic sunt obligaţi de art. 396 al legei instrucţiunii publice, a nu călcà datoriile ce le sunt impuse prin lege, între care se află expres enumărate fidelitatea şi credinţa cătră rege;

Că membrii Corpului didactic mai sunt obligaţi de acelaşi articol 396 a nu compromite într'un mod oarecare demnitatea caracterului lor, ceeace e evident că se face când ei calcă peste un jurământ dat.

Avem în vedere :

Că profesoratul este un sacerdoţiu, căci el nu numai dă învăţătura celor fără de cunoştinţă, dar se impune tot odată în şcoală ca un exemplu de imitat :

Că învăţătura şi exemplul trebuie să fie de natură a dà tinerimei o direcţiune spre fapte bune şi morale, şi a le insuflà repulsiune pentru tot ce este rău şi imoral.

Având în vedere :

Că formarea caracterului tinerimei spre făptuirea binelui 'şi are de bază practicarea adevărului, iar călcarea jurământului dat este practicarea vădită şi făţişă a minciunei, prin urmare e o faptă rea;

Că călcarea jurământului dat a fost în tot timpul şi în tot locul reprobată nu numai de prescripţiunile moralei, dar chiar de legile penale;

Că călcarea jurământului este un fapt asupra căruia nu pot existà aprecieri diferite, şi care nu poate fi primitor decât de o reprobare generală.

Având în vedere :

Că una din datoriile principale ale unui membru al Corpului didactic este a sădì în inimele tinerimei respectul datoriei, respectul legilor şi instituţiunilor ţării;

Că de această datorie este strâns legată obligaţiunea membrilor corpului didactic, de a'şi da toată silinţa a formà cetăţeni, cari să respecte ordinea stabilită în stat şi să ştie să se menţie în marginele acelei discipline sociale, fără de care nu există decât anarhie;

Că puţine fapte mai grave se pot imputà unui membru al Corpului didactic, decât aceea de a distruge în tinerime simţimântul datoriei şi al probităţ'i, prin exemplul dat al faptelor cele rele.

Având în vedere :

Că este un fapt reprobat şi de morală şi de lege, ca membrii Corpului didactic remuneraţi de stat ca funcţionari publici şi care ca atare au depus jurământul de

TABLOURILE CTITOREŞTI, ÎNFĂŢIŞÂND FAMI
pictate pe păretele interior, de

LE LUPU-VODĂ ŞI ACEA A REGELUI CAROL I,
Biserica Trei-Erarhi; restaurată.

fidelitate și credință datorit Suveranului, să calce acest jurământ, dând școalei exemplul scandalului, dezordinei și nedisciplinei.

Având în vedere:

Că datoria membrilor corpului didactic este a deprinde tinerimea la o muncă menită a întări, iar nu la o lucrare de distrugere a Regatului României;

Că dacă ofensa făcută Suveranului, pe care și l-a dat națiunea și care este expresiunea cea mai înaltă a suveranității naționale, prin aceasta chiar că El este pus mai pre sus de orice lupte și declarat inviolabil, că dacă această ofensă e reprobată de codul penal pentru cetățeni, cu atât mai mult ea este reprobată pentru membrii Corpului didactic, cari ca funcționari depun jurământul de fidelitate și a căror datorie ca funcționari este mai mare și mai gingașă în față cu societatea întreagă, în față cu națiunea.

Având în vedere:

Că libertatea ce au membrii Corpului didactic de a cugetà, de a'și manifestà ideile, de a aveà opiniuni politice și a'și exercità drepturile cetățenești, nu'i autoriză a'și călcà jurământul de fidelitate către Rege, ofensând pe Suveran și ațâțând pe cetățeni în contra autorității Lui.

Că prin acte, ca acele ale subscrierei apelurilor menționate, membrii corpului didactic au trecut peste drepturile cetățenești, călcând jurământul dat, nesocotind respectul datorit Suveranului țării, făptuind în contra legii instrucțiunii publice și înfundând însuși constituțiunea;

Că pentru ca Școala să nu devie teatru luptelor politice, spre dauna învățământului și a educațiunei poporului, se impune membrilor Corpului didactic, ca una din cele mai principale datorii, ca ei să nu iasă din limitele ce le sunt trase în mod expres de lege.

Având în vedere:

Că autorității superioare a instrucțiunii publice incumbă datoria, de a feri școala de consecințele morale ale faptelor unor membri ai Corpului didactic desbrăcați de simțul datoriei și a misiunii lor, fiindcă mai presus de datorie și de misiune ei au pus iritațiunile, patimile și interesele lor personale;

Că e necesar pentru liniștea și prosperitatea școalei, ca membrii Corpului didactic, să știe în mod pozitiv și neîndoios, că școala nu poate fi arena faptelor rele, arena unde se deslănțuesc patimile și urele;

Că e de cea mai mare necesitate, ca faptele, ca acele de care s'au făcut vinovați numiții profesori, să fie pedepsite, pentru ca școala să rămâie focarul moralității și a patriotismului, iar nu locul unde se răspândesc idei falșe de moralitate și de datorie;

Pentru toate aceste considerente:

Auzind pe Consiliul permanent al instrucțiunei publice, conform art. 14 al legei instrucțiunii publice.

Pe baza articolelor 383, 396 și 398 din aceiaș lege;

Am onoare a vă rugà să procedați la constituirea Comisiunei de 5 membri, prevăzută de art. 398 din lege, care să aibă a se pronunțà asupra pedepsei destituirei, de aplicat D-lor Profesori Miltiade Țoni și G. Mârzescu.

Primiți, etc.

Ministru, *Dim. Sturdza.*

In urma acestui *Act de acuzație*, profesorii Mârzescu și Tzony fură citați a se înfățișà înaintea juriului Universitar din București, în ziua de 13 Iuniu 1887, unde, profesorii acuzați se prezentară asistați de apărătorii lor Gh. Vernescu, Al. Lahovari, Nicolai Ionescu, Nic. Fleva, Gh. Tocilescu, Grig. Păucescu, G. Palladi, Valerian Ursianu și alții.

După pledoariile lui Ionescu, Mârzescu și Vernescu, cari susținură incompetența juriului Universitar de a judecà procesul în fond, întru cât faptul pentru cari profesorii erau dați în judecată nu erà de ordin școlar, ci de ordin pur civil și politic, juriul admise incidentul și'și declină competința.

Verdictul acesta fù primit cu aplause de asistență și imediat se organiză o manifestație de simpatie pentru cei acuzați și dușmănoasă pentru Ministrul Sturdza, căruia i se bănuià pornirile și faptele sale anti-dinastice din 1875.

Intenția și rechizitoriul Ministrului nu mai avù nici o urmare, căci el nu se mai adresă altei autorități civile pentru pedepsirea profesorilor de cari vorbim.

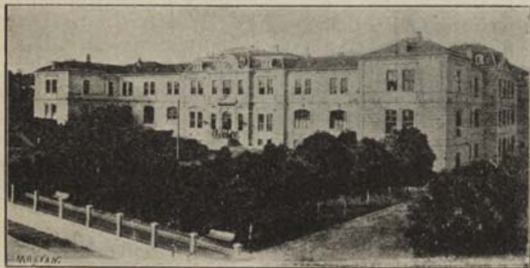
Faptul dărei în judecată a lui Costea Balș, cât și a profesorilor Mârzescu, Tzony și Pastia, învenină și mai mult tonul organelor de publicitate ale Opoziției-unite, ca *România*, *Acțiunea*, *Independența Română*, *Lupta*, *Epoca*, *Românul* din București, și mai ales prin foaia *Rezistența*, ce apărù nu de mult în Iași, ca organ local al aceluiași partid, se publicară o serie de articole ce atacau fără cruțare atât pe membrii guvernului, cât și pe însuși Capul statului. Și pe lângă cele ce se imputau asupra chestiilor actuale, *Rezistența* nu se sfiă a reproduce multe articole ofensătoare pentru Rege, din unele ziare bucureștene, printre cari și niște josnice versuri satirice ale lui N. T. Orășanu, din foaia umoristică *Ghimpele*, pe cari credem de prisos a le mai reaminti.

Cu asemenea expresiuni jignitoare, atât pentru demnitatea și pozițiunea Suveranului, cât și însuși a țării și a instituțiunilor sale cele mai înalte, presa Opozițiunii-unite continuă o luptă uriașă și atacuri zilnice, — fără însă ca aceste aruncături de noroi să poată atinge prestigiul și demnitatea acelor ce-i țînteau.

Guvernul de atunci găsi că nu e loc de a mai luà în considerare aceste porniri și deci nu mai sesiză justiția în contra zilnicilor atacuri ale *Rezistenței* ieșane, ca și ale altor asemenea organe bucureștene.

In ce privește acțiunea pornită în potriva lui Costea P. Balș, ea își urmă cursul ei legal, și, ajunsă la Curtea de Casație, aceasta respinse recursul ce-i fu adresat de osândit, așà că Balș rămase definitiv condemnat la pedeapsa ce i-o hotărîse Curtea de Apel din Iași.

Atunci se produse un act care, într'adevăr, uimi lumea sinceră și bine-judecătoare românească, — acela, că Regele Carol I acordă clemența sa osânditului, grațiind pe Balș de întreaga pedeapsă pe care justiția țării i-o impusese.

Vechea Școală Militară, astăzi Liceul Militar.

CAPITOLUL XVII.

A patrusprezecea venire în Iași a Regelui Carol I. Octombre 1889.

Afacerea Gheorghe Panu: atacurile din „Lupta", condamnarea și fuga, apoi alegerea sa ca deputat al Iașului.

heorghe Panu, — cunoscut mai întâi ca profesor și avocat în Iași, desbinându-se, împreună cu un număr mic de camarazi și prieteni politici ai săi, din partidul fracționist, din care începuse a face parte, apoi din acel liberal, în care trecuse după un timp, și în care făcuse de asemenea parte ca membru nu tocmai însemnat, înjghebă prin 1883 o asociație politică nouă, cu tendinți deosebite cu totul de cele ale vechilor partide politice din țară, și, în cursul verei 1884, — fundă în Iași un ziar mai mult personal al său, întitulat *Lupta*, ce apăreà de trei ori pe săptămână, și în jurul căruia se grupară cu încetul cei câțiva tineri cari aderară la principiile așà zise *radicale*, ce Panu începù a profesà.

Această înjghebare politică, după un timp începù a se întitulà *partidul Radical*, iar Panu luă titlul de *Șef* al partidului, având ca organ autorizat numita foaie *Lupta*.

Tendințele acestei formațiuni politice fură dela început contrarii atât partidelor vechi din țară, cât și însăși Dinastiei. Mai multe articole scrise în foaia citată atacară toate instituțiunile existente ale țărei și chiar pe Capul Statului.

Pe la sfârșitul lui 1886, Panu găsì de cuviință să'și strămute locuința sa obicinuită în București, luând cu sine și ziarul său, care, deși vorbind cele mai adesea ori în numele așà zisului partid radical din Iași, — în București având prea puțini aderenți — rămase însă tot un organ mai mult personal a lui Panu.

Dintre Ieșeni, un număr restrâns contribuià la susținerea teoriilor sau ideilor propovăduite prin *Lupta*, fără însă ca propaganda acestui ziar să poată duce fie pe *Șef*, fie pe întregul nou partid, la ținta visată — la vre-un portofoliu dela cârma statului.

In primăvara anului 1887, Panu începe a deveni mai vehement în stilul său, decât până atunci, şi, nemulţumit a lovi numai pe oamenii dela guvern, sau faptele lor politice, scrie, în ziarul său, o serie de articole la adresa Regelui Carol I, atăcându-l şi imputându-i diferite acţiuni sau păreri, într'un stil cu totul nepotrivit situaţiunei Capului Statului.

Dintre articolele scrise de Panu, acel întitulat *Omul periculos*, şi publicat în fruntea ziarului *Lupta*, dela 1 April 1887, fu mai lipsit de respectul şi buna cuviinţă datorită persoanei Regelui. In termeni aproape triviali, Regele Carol I fu acuzat şi insultat într'un chip care întrecea orice margine. Rândurile scrise de Panu şi faptele urmate, cari au desminţit cu totul învinuirile nedemne ce se aduceau Regelui, vor face pe oricine să judece cu câtă nedreptate cel ce se întitulà *Şeful partidului Radical* chemà oprobriul public asupra unui om ce trebuià respectat de întreaga naţiune, cum a fost deasemenea respectat şi de lumea întreagă.

Iată textul aşà întitulatului articol *Omul periculos* :

Ieri seara o nelegiuire şi o trădare a intereselor ţărei s'a comis de guvern şi Cameră în condiţiile cele mai nedemne. S'a votat autorizarea ca guvernul să poată încheià convenţie provizorie cu Austro-Ungaria.

Instigatorul acestei manopere, omul care a impus voinţa sa străină Ministerului şi Camerei, este acea fiinţă care de ani este la noi instrumentul străin, este acel personaj egoist şi neiubitor de ţară care se numeşte *rege*, şi care în realitate nu este decât când o catană nemţească, când un ulan prusian.

De îndată ce am văzut că acest instrument străin pe teritoriul nostru pleacă din ţară, am şi spus că el se duce ca să prepare ceva rău pentru ţară.

In adevăr, regele a fost la Viena pe când erau delegaţii noştri acolo, el a avut o întrevedere cu Kalnoky, *şi în acea întrevedere a făgăduit că va da convenţie comercială, că va vinde interesele economice ale ţării.*

Pe când delegaţii Români se întorceau fără rezultat, el acordase nemţilor tot ce ceruse, el făgăduise Convenţia Comercială. Intors în ţară, reg le a impus Ministerului său această trădare, iar servilii dela guvern au impus aceasta celorlalţi servili din Cameră.

Iată cum se explică repeziciunea cu care, prin surprindere şi în mod brutal, Camera a votat eri provizoratul. Astăzi, mai mult decât ori când, este constatat că isvorul tuturor relelor, omul care comite abuzuri şi permite guvernului să facă totul, este regele. El este samsarul tuturor trădărilor intereselor naţionale, el este sufletul blestemat al regimului ce ne guvernează.

Călătoriile acestui om sinistru sunt totdeauna fatale ţării, totdeauna el vine aducând, în poala mantiei sale de ulan, umilinţa şi înjosirea.

Fiecare îşi aduce aminte că acum patru ani regele a îngenunchiat ţara Austriei ; după serbarea inaugurărei statuei lui Ştefan-cel-Mare în Iaşi, El s'a dus la Viena şi acolo ne-a um lit ; venind în ţară imediat s'a inaugurat acea politică economică care durează şi până azi. Culpabilul cel mai mare este El ; El trebuie lovit fără cruţare, el trebuie arătat cu degetul. Pericolul cel mare este acest om, trebuie pus deci la rezon. Trebuie ca ţara în picioare să'i zică cuvintele care s'ar păreà că pentru dânsul a fost inventate : *Il faut se soumettre ou se démettre.*

A mai tolerà în condiţiunile actuale influenţa sa nefastă, este a voi să vedem ţara subjugată şi politiceşte şi economiceşte.

Trebuie deci ca opoziţia să agiteze şi să lumineze ţara asupra provizoratului cu Austria, trebuie să înfierăm procedeurile infame ale colectivităţii, şi să arătăm pe Rege cine este şi ce voeşte. Dacă opoziţia nu are curajul să facă aceasta, îi vom zice că este nedemnă de sarcina ce ş'a luat.

Opinia publică din ţara întreagă fu revoltată citind asemenea injurioase rânduri, la adresa Suveranului ţărei, şi, după cum fu uşor

de înțeles, fu de datoria guvernului să ceară darea în judecată a autorului, iar Tribunalul de Ilfov, la 15 April 1887, și apoi Curtea de Apel din București, la 15 Mai acelaș an, îl condamnară la doi ani închisoare și 5.000 lei amendă.

In loc să se supue hotărîrei justiției, Gheorghe Panu, în momentul când sentința deveni executorie, trecù granița și'și căută scăparea de pedeapsă rătăcind un timp în străinătate.

*

Afacerea aceasta avù negreșit oarecare răsunet în țara întreagă, dar mai cu samă în Iași, unde se aflau mai mulți aderenți la ideile politice ale lui Panu, cari se agitau și căutau pe toate căile scăparea de pedeapsă a șefului lor.

Cu propaganda deci a membrilor partidului radical ieșan, cât și cu concursul câtorva alți oameni politici din opoziție, cari, în scop de a răsturnà partidul la putere credeau că nu trebuie să facă alegere în mijloacele de luptă politică și să cruțe persoana inviolabilă a Regelui constituțional, în Ianuar 1888, Gheorghe Panu fu ales Deputat de un număr restrâns dintre alegătorii Ieșeni.

Faptul acestei alegeri, îndeplinite nu printr'o manifestare sinceră și conștientă a marii majorități a opiniei publice ieșane, — ci prin cunoscutele mijloace și argumentări ale membrilor opoziției și a organelor lor de publicitate, aruncă o lumină tristă asupra întregului Iași, dându-i un caracter antidinastic și revoluționar. Mai târziu, timpul a dovedit că Ieșenii nu erau de loc de părerea acelui, ce scrisese *Omul periculos*.

Ca să-și poată exercità mandatul de deputat, Gheorghe Panu, crezându-se inviolabil ca reprezentant al națiunii, se hotărî să reintre în țară înainte de a se fi prescris pedeapsa la care fusese osândit. Când puse piciorul, la Burdujeni, pe pământul românesc, el fù arestat și dus să-și expieze pedeapsa ce i se atribuise, la Penitenciarul din Pângărați.

Atunci se întâmplă neuitatul și mărețul gest al Regelui Carol I, care, ca și în alte ocaziuni precedente, dădù o nouă dovadă de mărinimia caracterului său și de lipsa absolută de orice gând de răsbunare, și, la 27 Fevruarie 1888 El grațià pe Panu de întreaga pedeapsă și amendă la care fusese condamnat.

Acest act de clemență regală, făcù o impresie din cele mai bune în țara întreagă și în special în Iași, și Ieșenii nu lipsiră să-și amintească la orice prilej, că Regele Carol I erà mai presus de orice atac ce i s'ar puteà cândvà adresà, de oricine ar fi.

Și dovada cea mai bună că Ieșenii. — acei conștienți și nepătimași, în marea lor majoritate nu împărtășeau ideile și procedările acelor ce molestase pe Rege în 1887, fie prin gesturi, fie prin scris, fù că la revenirea acestuia la Iași, în toamna anului 1889, știură a-i face o primire așa de călduroasă și demnă, încât să șteargă orice amintire urâtă din memoria Sa.

Sosirea în Iaşi a Regelui Carol I, împreună cu Principele Moştenitor Ferdinand.

In cursul toamnei 1889 făcându-se ca de obiceiu manevrele armatei în diferite puncte ale ţării, Regele inspectă pe rând localităţile şi exerciţiile respective, şi, dela Bacău, unde concentrarea erà mai importantă, se hotărî a veni în Iaşi, atât spre a petrece câteva zile în mijlocul Ieşenilor, cât şi spre a prezentà pe tânărul Moştenitor prezumptiv al Tronului, Principele Ferdinand de Hohenzollern, pe care vechea capitală a Moldovei doreà să-l vadă şi să-l cunoască mai deaproape.

La această veste, autorităţile locale, în înţelegere cu Administraţiunea Comunală, afişară în oraş următorul *Program* de primire a iluştrilor oaspeţi :

I. Majestatea Sa Regele şi Principele Moştenitor sosesc la Gară, în ziua de 7 Octombre 1889, la ora 4 p. m.

II. Majestatea Sa Regală şi Principele Moştenitor vor fi primiţi, la Gară, de următoarele persoane : Damele cari vor binevoi a întâmpinà pe Majestăţile Lor, Primarul cu Consiliul Comunal, care va prezintà pâinea tradiţională, Inaltul Cler, Prefectul de Poliţie, Ofiţerii superiori, Curtea de Apel, Tribunalul, Parchetul, Directorul poştelor şi telegrafului, Universitatea, Directorul Prefecturei cu toţi impiegaţii judeţului, Casierul general, Directorul Băncei Naţionale, Directorul Creditului Urban, Directorul Creditului Agricol, Delegaţiunea Spitalului Israelit.

III. In Curtea Mitropoliei vor fi înşirate : Şcoala Normală „Vasile Lupu", Cursul superior dela Liceu, Şcoala de Arte, Şcoala Comunală de Meserii.

Şcolile vor fi înşirate din colţul magazinului D-lui Paşcanu, până în ograda Mitropoliei, în ordinul următor : Şcolile primare de băeţi, Gimnaziul „Alexandru cel Bun", Gimnaziul „Ştefan cel Mare", Cursul inferior dela Liceu, Orfelinatul „Neuschotz".

V. La peronul Mitropoliei va fi înşirată Şcoala Militară.

VI. Dela Gară, Majestatea Sa Regală şi Alteţa Sa Principele Moştenitor, vor merge la Mitropolie, unde vor fi primiţi de Inaltul Cler, şi unde se va oficià un Te-Deum.

VII. Dela Mitropolie Inalţii oaspeţi vor merge la casa D-lui N. R. Roznovanu, unde vor fi găzduiţi, şi unde se va face recepţiunea oficială.

VIII. După prânz se va efectuà o mare retragere cu facle de către militari.

IX. După aceasta, Majestatea Sa Regele şi Alteţa Sa Principele Moştenitor, vor eşi la preumblare prin oraş.

*

Iată mai întâi relaţiile oficiale date de *Monitor*, asupra acestei călătorii şi petreceri în Iaşi a Regelui şi a Principelui Moştenitor :

M. Sa Regele ajungând la Târgul-Frumos, găsì gara împodobită cu verdeaţă şi steaguri, şi o afluenţă mare de lume.

Coborând din vagon, Regele fù întâmpinat de Consiliul judeţean al Iaşului, şi D. Gheuca, Vice-preşedintele Consiliului, rosti următoarea vorbire :

Sire,

Judeţul Iaşi, în sânul căruia pentru prima oară s'a manifestat dorinţa de a se proclamà ereditatea Tronului, este fericit şi mândru de a întâmpinà şi primi pe Majestatea Voastră, însoţită de Moştenitorul Tronului.

Să trăiţi, Sire, ani mulţi şi fericiţi pe Tronul României, pentru consolidarea edificiului a căruia temelie aţi pus !

Să trăiască Majestatea Sa Regina, mama Românilor !

Alteţă Regală,

Venind în mijlocul nostru, vine idealul la care am ţinut pentru viitorul ţării noastre.

Venind în Iaşi, veniţi în oraşul care cel întâi a cerut ereditatea Tronului!

Să trăiţi Alteţă Regală! Voiască cerul a Vă face continuatorul virtuţilor Augustului nostru Suveran Carol I.

Regele mulţumi în termenii cei mai afectuoşi.

Trenul Regal apoi stătù câteva minute şi la Podul-Iloaei, unde mulţi proprietari mari au întâmpinat pe Auguştii călători. Preoţi, ţărănime alergaseră de asemenea să ia parte la primire.

La orele 4, M. S. Regele şi A. S. Regală ajunseră la Iaşi.

E greu a descrie entusiasmul şi chipul măreţ şi impunător al primirei ce se făcù Suveranului şi A. S. Regale, în a doua Capitală a ţărei

Când şi-ar puteà închipui cineva un oraş de 80.000 locuitori, din pieptul cărora ar ieşi un singur glas strigând: „Să trăiască Regele Carol I şi Moştenitorul Coroanei"; când acel oraş ar aveà o singură inimă cuprinzând un singur simţimânt: Iubirea Suveranilor ţării şi a Moştenitorului Tronului, abià ar puteà să aibă oare-cum măsura entusiasmului şi a dragostei de care erà îmbătată populaţia Iaşului, la sosirea Majestăţei Sale şi a Augustului Său Nepot.

Gara stà ascunsă sub verdeaţă, flori şi steaguri; pe peron o gardă cu drapel şi muzică dete onorurile.

Primarul oraşului primi pe Rege cu pâine şi sare, felicitându-L de bună sosire. Toate autorităţile erau faţă, cum şi D-nii Senatori şi Deputaţi locali şi din alte judeţe. In salonul de primire al gărei aşteptau Doamne, ce oferiră buchete, între cari: D-na E. Ventura, D-na General Racoviţă, D-nele Mavrocordat, Natalie Suţu, Ana Rosetti, Drăghici şi altele.

Majestatea Sa, cu sufletul mişcat de bucurie, mulţumi pentru strălucita primire şi suindu-se într'o trăsură încărcată de buchete şi înhămată cu 4 cai albi, în care invită pe Preşedintele Consiliului de Miniştri şi pe D-l V. Pogor, Primar al Iaşului, să ià loc, Se îndreptă către Mitropolie, unde fù primit de I. P. S. S. Iosif, Mitropolitul Moldovei, la intrarea bisericei, în capul clerului, şi Se duse la strana regală, trecând printre două şiruri de preoţi, veniţi de pe la toate bisericile oraşului ca să salute pe Rege. Apoi se sluji un *Te-Deum*, întovărăşit de cântările corului. Pe toate stradele atât se îmbulzeau cetăţenii ce aclamau pe Rege şi pe Alteţa Sa Regală, încât circulaţia erà aproape peste putinţă. Casele erau decorate cu steaguri, covoare şi ghirlande; din balcoanele, pline de Doamne, Domnişoare şi Domni din societatea cea mai aleasă, se aruncau flori şi buchete în trăsura Regală.

După Te-Deum, Majestatea Sa trecù pe d'inaintea frontului Şcoalei Militare, aşezată în curtea Mitropoliei, salutat fiind cu urale frenetice.

După aceea, merse la casa D-lui N. R. Roznovanu, unde Regele urma să şeadă în timpul petrecerei Sale în Iaşi. Casa erà acoperită de verdeaţă şi la poarta ei se ridicà un frumos arc de triumf.

D-nii Senatori şi Deputaţi, corpul profesoral, notabili, proprietari mari, comercianţi, în tot peste 300 persoane, aşteptau aci, sa-

PRINCIPELE FERDINAND,
Moştenitor al Tronului României.

lutând cu respect și devotament pe Capul Statului. Regele vorbi tutulor cu deosebită bună-voință.

Tot în acest timp, o numeroasă mulțime a venit în curtea cuartierului, spre a ura Majestății Sale bună-venire și a'L asigurà prin glasul unui cetățean, despre credința și devotamentul populației Iașului.

Regele, eșind în balcon, le arătă Inalta-I și deplina-I mulțumire, chiemând o deputațiune în salon, cu care bine-voi a convorbi.

Atunci sosi și I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei și Sucevei, însoțit de înaltul Cler, spre a ura Majestății Sale și A. S. Regale bună-venire.

La orele 6½, se dete un prânz, la care următoarele persoane au avut onoare a participà: I. P. S. S. Mitropolitul, L. Catargi, Prim-Ministru, General Manu, D-nii Ventura, Prefect, Pogor, Primar, Liciu, Vrânceanu, Mârzescu, Balș, D. Rosetti, P. Carp, N. R. Roznovanu, Botez, Greceanu, Tăutu, Ghica, Colonel Macarovici, Sturdza, senator, Văleanu și Teodoru; în total 35 persoane.

Către sfârșitul mesei, Majestatea Sa ridică următorul toast:

De mult am avut via dorință a reveni la Iași și a ședeà câteva zile în mijlocul Dv., spre a vă cercetà toate nevoile. Sunt fericit că astăzi, după manevrele dela Bacău, unde am putut mulțumi pe vrednicii fii ai Moldovei cu așà bărbătească înfățișare, că astăzi, zic, Mă găsesc împreună cu Moștenitorul presumtiv al Coroanei în a doua Capitală a României, care Ne-a primit cu brațele deschise.

Adânc mișcat de această nouă dovadă de dragoste și de credință, urez din tot sufletul ca Iașul, acest leagăn al Unirei, să prospere și să se desvolte, și închin acest pahar în sănătatea cetățenilor, mulțumindu-le călduros pentru strălucita primire ce Ne-au făcut.

Cu urări entusiaste fu salutată cuvântarea Regelui.

Indată după aceasta D-l Vasile Pogor, Primarul Iașului, răspunse:

Sire,

Orașul e fericit a salutà pe Majestatea Voastră, care vine împreună cu Moștenitorul Coroanei pentru întâia oară în mijlocul nostru.

Cuvintele Majestății Voastre sunt o dulce mângâiere pentru Iași, căci el a fost și este cu nestrămutare devotat Tronului.

Să trăiți, Sire, împreună cu M. S. Regina!

Să trăiască A. S. R. Principele Ferdinand!

După masă, Suveranul convorbi încă cu invitații, și apoi, la orele 8½, eși de Se preumblă prin orașul splendid iluminat.

Toți cetățenii erau pe strade, cum toți fuseseră și la primirea Regelui; focuri bengale luminau din timp în timp cortegiul Regal, care străbătù strada Mare până la Școala Militară și înapoi până la Primărie, unde o muzică militară intonà Imnul.

Edificiile publice, și mai ales clădirile particulare, înotau în lumină.

Valuri dese de lume se rostogoleau necontenit împrejurul trăsurei Regelui, Care a fost în tot drumul aclamat cu strigări înflăcărate și prelungite.

Erau orele 10½ când Majestatea Sa și A. S. Regală, întorcându-se la cuartierul Regal, S'au retras în apartamentele Lor.

*

Duminică, 8 Octombrie, la orele 9 dimineaţa, M. S. Regele d'impreună cu A. S. R. Principele Ferdinand, însoţiţi de D-l Pogor, Primarul Iaşului, de D-l Ventura, Prefectului Judeţului, de D-l Răşcanu, Prefectul oraşului, şi de Casa militară, au asistat la rugăciune în paraclisul casei Roznovanu, unde se aflã cuartierul regal.

După aceasta, la orele 9½, Majestatea Sa merse la Mitropolie spre a ascultà sfânta Liturghie, slujită de I. P. S. S. Mitropolitul, înconjurat de înaltul cler.

La sosire, Regele a fost primit de I. P. S. S. Mitropolitul, de D-l L. Catargi, Preşedintele Consiliului de Miniştri, de General Manu, Ministru de Rezbel, de Comandantul garnizoanei, etc., Un public numeros se aflà în biserică.

De aci, Majestatea Sa, cu toată suita, se duse la Spitalul Sf. Spiridon, unde intră mai întâi în biserica acestui însemnat aşezământ, pentru ca să audă rugăciunea oficiată de Arhiereul Dosothei.

Aci a fost întâmpinat de D-nii D. R. Rosetti, A. D. Holban şi Eugeniu N. Ghica, efori ai aşezămintelor S-tului Spiridon, precum şi de tot corpul medical al spitalului.

După serviciul divin, Majestatea Sa a vizitat cu deamănuntul toate sălile de bolnavi, condus de efori, de D. Dr. Ciurea, medic-şef al spitalului, şi de ceilalţi medici-şefi de serviciu. In cancelaria institutului, Regele a examinat budgetul Eforiei şi planurile spitalului ce se zideşte în Galaţi. Rămânând pe deplin satisfăcut, se grăbi a arătà Augusta'I mulţumire D-lor Efori şi personalului acestui aşezământ. Apoi merse de vizită spitalul din Tataraşi, pendinte de Epitropie.

Suveranul a fost primit de clerul paraclisului, unde s'a făcut iarăşi o rugăciune, şi de D. Dr. Rizu, medic-şef al spitalului, care'L a condus prin toate sălile de bolnavi.

In acelaş local, Majestatea Sa a mai vizitat şi Spitalul de copii „Caritatea", întâmpinat fiind de D-nele Aglae Moruzi, Aneta Rosetti, şi Cantacuzino, patroanele acestei instituţii, precum şi de Dr. Russ, medicul spitalului. Regele, găsind spitalul foarte bine ţinut, arătă, cu cea mai mare plăcere, acestor doamne, mulţumirea Sa pentru silinţele ce'şi dau cu o râvnă vrednică de laudă.

Apoi, Suveranul a fost să vadă lucrările dela biserica Trei-Erarhi, acel giuvaer dat ţărei de Domnul Vasile-Lupu, ars de trei ori şi restaurat azi, prin stăruinţa Majestăţei-Sale, de către D-l Arhitect Lecomte du Nouy, ce i-a redat vechea strălucire, precum a redat-o, tot prin stăruinţa Regelui, şi minunatei catedrale dela Curtea-de-Argeş. D. Lecomte dete Majestăţei Sale toate desluşirile, Care, la orele 12½, S'a reîntors la cuartierul Regal, unde a avut loc un dejun.

Persoanele poftite au fost : Primul Ministru, Pogor Primarul, Ventura Prefectul, D-nii Zarifopol, Drăghici, Dr. Filipescu, Mirea, Catargiu, Hudig, Porfiriu, Vidraşcu, Paladi, Socor, Vuluţă, Sofian, Gh. Niţescu, Dr. Stroici, Konya, etc. ; peste tot 30 persoane.

La orele 2½, Majestatea Sa a primit în audienţă pe Episcopul Catolic, iar la orele 3 corpul Consular, faţă fiind Generalul Manu, ministru ad interim al afacerilor străine.

După aceasta, Suveranul, urmat de suite, Se duse la temniţă, unde fù întâmpinat de D-l Băleanu, Director General al închisorilor,

de D. Vrânceanu, Procuror general, şi de D. Teodor, Prim-procurorul Tribunalului.

Regele trecù prin toate camerile, şi cercetând pricinile pentru cari arestaţii erau osândiţi, bine-voì a graţià pe unii şi la alţii a le reduce pedepsele.

De aci, Majestatea Sa a făcut o preumblare în trăsură la Copou şi la vechia grădină Pesther, unde se zideşte Şcoala Normală „Vasile-Lupu", examinând cu deamănuntul planurile acestei clădiri.

Reîntorcându-se în oraş, Regele a mers de a vizitat pe Inalt P. S. S. Mitropolitul Iosif, care a primit pe Majestatea Sa în josul scărei, înconjurat de preoţi, cu care prilej 'I şi prezintă Majestăţei Sale.

La orele $5\frac{1}{2}$, Augustul Suveran Se reîntoarse la cuartierul regal, unde până la orele 7 dete audienţe.

Pe toate stradele, străbătute de cortegiul regal, lumea stà grămădită, cuprinsă de nerăbdare şi de bucurie, voind să'şi arate încă odată devotamentul şi dragostea către Capul Statului şi Moştenitorul Coroanei, pe cari'I aclamà cu înflăcărate urări.

La orele 7 se dete un prânz, la care au luat parte D-nii : L. Catargi, General Manu, General Racoviţă, Prefect Ventura, Primar Pogor, Cobălcescu, E. Ghica, Dr. Greceanu, Gheuca, Ianov, colonelul Langa, Lecomte, L. Negrutzi, A. Holban, A. Şuţu, Bastachi, E. Mavrocordat, N. R. Roznovanu, N. Şuţu, Crupenschi, etc.; în total 30 persoane.

Apoi, la orele $8\frac{1}{2}$, o impunătoare retragere cu facle, alcătuită din delegaţi ai comunelor săteşti vecine, din o mulţime nenumărată de cetăţeni şi din muzicile trupelor din garnizoană, luminà cuartierul regal şi-l învăluià în sunetul instrumentelor şi în strigătele entusiaste şi puternice ale poporului, înţesat în curtea reşedinţei regale şi pe stradele din faţă, — privelişte îmbucurătoare pentru inima Majestăţei Sale, căci, prin asemenea manifestaţii de iubire şi respect, vedeà preţuită munca Sa de aproape un pătrar de veac, având drept ţintă ridicarea şi întărirea României.

La orele $9\frac{1}{2}$, Regele se retrase în apartamentele Sale spre a lucrà cu D-l Ministru-Preşedinte şi cu D-l Ministru de Rezbel.

*

Luni 9 Octombrie, la orele $9\frac{1}{2}$, M. S. Regele, d'impreună cu A. S. R. Principele Ferdinand, însoţiţi de D-l L. Catargi, Preşedintele Consiliului de miniştri, de D. Pogor, Primarul oraşului, de D. Ventura, Prefectul judeţului, de D. Răşcanu, Prefectul oraşului, şi de Casa Militară, au mers la Şcoala fiilor de militari, unde a fost primit de Generalul Manu, Ministru de Rezbel, de Generalul Racoviţă, comandantul Corpului IV de Armată, şi de Colonelul Macarovici, Directorul, care a prezentat Majestăţei Sale tot corpul profesoral al şcoalei.

Majestatea Sa, oprindu-se în toate clasele unde se făceau cursurile, puse mai multe întrebări elevilor, spre a Se asigurà asupra mersului învăţământului; apoi trecù prin toate încăperile şcoalei şi rămânând foarte mulţumit de îngrijirea ce se dă acestui aşezământ militar, după ce arătă Inalta'I satisfacţie D-lui Director, pornì la Universitate, unde a fost primit de locţiitorul Rectorului D-l G. Ureche, de Decanii Dr. Ciurea, C. Climescu şi Caragiani, precum şi de tot corpul profesoral.

Majestatea Sa a stat faţă, la Facultatea de Drept, la cursul D-lui profesor Mârzescu, ce a vorbit asupra dreptului de a face testamente şi legate. Regele, felicitând pe D. Mârzescu de chipul cum îşi face cursul, merse în clasa de zoologie şi la bibliotecă, vorbind cu D-nii profesori şi exprimând speranţa că nu va trece mult timp şi se va clădi noul palat al Universităţei, şi luându-şi ziua bună dela D-nii locţiitor de Rector şi Decan, cum şi dela corpul profesoral, care'L a condus până în josul scărei de onoare, Majestatea Sa se îndrumă la Şcoala centrală de fete, pusă sub direcţia D-nei Macri. Trecând prin sălile de studii, făcù fetelor întrebări potrivite cu tăria cursurilor ce li se predau, şi mulţumind D-nei Directoare, Regele se duse la Liceu, unde D-l Paladi, directorul, a prezentat tot corpul profesoral, pe când un cor, compus din toate clasele, a cântat Imnul naţional. Regele trecù şi aci prin toate clasele punând întrebări şcolarilor, şi mulţumind D-lui Director de propăşirea în care a găsit şcoala, la orele 12½, se reîntoarse la cuartierul Regal.

La ora 1, se dete un dejun, la care au fost poftite persoanele următoare : D. L. Catargi, Preşedintele consiliului, D. Primar al Iaşului, D-nii Deputaţi Tocilescu, E. Ionescu, N. Ionescu, Volenti, L. Bogdan, D-nii A. Mavrocordat, D. Mavrocordat, D-nii Doctori Peridi, Ciurea, Russ, D-nii Gr. Macri, General Duca, I. Scorţescu, A. Negrutz, I. Sachelaridi, G. Bogdan, G. A. Catargi, Samson, etc. ; în total 30 persoane.

La orele 2½, Majestatea Sa şi Alteţa Sa Regală au mers la Liceul privat ţinut de D-na Humpel, unde fu primit de D-na Humpel şi de Revizorul şcolar D. Chiriţă.

Regele vizită clasele cu mult interes şi, la plecare, arătă Inalta'I satisfacţie D-nei directoare, de starea în care a găsit acest institut.

Apoi Se îndrumă la Şcoala technică, unde fù întâmpinat de D-l Ioan Catargiu, Directorul.

Majestatea Sa trecù prin turnătoria, atelierul de ferărie şi cel de lemnărie şi mulţumi D-lui director de ostenelile ce'şi dă, ca această şcoală să fie folositoare pentru Iaşi şi pentru judeţ.

După aceea se duse la pensionatul de fete Notre-Dame de Sion.

Pe peron fù întâmpinat de Episcopul Nicolas Joseph Camilli, care conduse pe Suveran într'o sală mare de studii, unde a fost primit de personalul institutului. Fetele interne au cântat Imnul. O fetiţă, având alte două copile în dreapta şi în stânga sa, cu buchete, pe cari le oferiră, ţinù Majestăţei Sale o cuvântare.

Regele, după aceea, cercetă clasele, dormitorul, ce erà în cea mai desăvârşită curăţenie, sala de mâncare şi, trecând prin grădina pensionatului, merse la o casă alături, unde se aflau fetele externe din pensionat. Şi aci o fetiţă spuse Regelui o cuvântare şi alte două 'I dete buchete. In urmă vizită clasele şi, la plecare, exprimă satisfacţia Sa de cum este ţinută această şcoală de educaţie şi de învăţământ şi cum se îngrijesc domnişoarele ce le sunt încredinţate.

De aci purcese la spitalul Israelit, ce este înfiinţat de o sută de ani în Iaşi, unde fù primit de Comitetul şi de doctorii spitalului.

Majestatea Sa vizită cu deamănuntul camerile în cari zăceau bolnavii, informându-Se de cum sunt trataţi şi, la plecare, mulţumind

comitetului şi doctorilor, de felul cum 'şi îndeplinesc datoria, la orele 4 S'a întors la cuartierul Regal, unde a primit audienţe până la orele 7.

La orele 7, se dete un prânz, la care au luat parte : D. L. Catargi, General Manu, Episcopul catolic Nicolas Joseph, E. Pietschka, Consulul Austriei, Obermüller, Consulul Rusiei, Liteanu, senator, Buicliu şi Tzoni, deputaţi, Bârzu, preşedinte, Genoi şi Duca, membri la Curte, Băleanu, Director General al penitenciarelor, D-nii Vizanti, Irimescu, Lochman, I. Bogdan, Panaiteanu, Constantiniu, G. Iamandi, M. Suţu, etc. ; în total 30 persoane.

Apoi, la orele 8½, societatea Israelită, organiză o frumoasă manifestaţie, care veni în curtea cuartierului să salute pe Suveran şi pe Moştenitorul Coroanei.

Majestatea Sa, eşind în balcon şi chemând o deputaţie de fruntaşi, binevoi a convorbi câtva timp cu dânşii, mulţumindu-le.

La orele 10, Suveranul şi A. S. R. Principele Ferdinand s'au retras în apartamentele Lor.

*

Marţi 10 Octomvrie, la orele 10 dimineaţa, M. S. Regele, împreună cu A. S. R. Principele Ferdinand, însoţiţi de D. L. Catargi, Preşedintele Consiliului de miniştri, General Manu, Pogor Primarul oraşului Iaşi, Ventura, Prefectul oraşului, şi de Casa Militară, a mers de a inspectat Palatul Administrativ.

In capul scărei palatului aşteptau D-l Liciu, Prim-preşedinte al Curţei de Apel, înconjurat de preşedintele de secţie, de procurorul general, de membrii Curţei, de Prim-preşedintele Tribunalului, cu toţi preşedinţii, procurorii şi membrii, Nic. Ganea, Vice-preşedintele Consiliului judeţean, cu toţi membrii consiliului, Iancu Botez, Preşedintele Comitetului permanent, G. Manu, directorul telegrafului, directorul poştei, şi un mare număr de impiegaţi din toate ramurile serviciurilor administrative.

M. S. Regele a străbătut toate camerile Curţei de Apel, ale Tribunalului, Prefecturei ; a inspectat casieria, telegraful şi poşta.

Regele, binevoind a'Şi exprimà Inalta Sa satisfacţie de bunaordine şi îngrijirea ce constatase pretutindeni, 'Şi luă ziua bună dela toată lumea şi merse de examină lucrările bisericei Sf. Nicolai, zidită de Ştefan-cel-Mare, şi care serveà odinioară de biserica Palatului Domnesc. Căzând cu totul în ruine, ea se restaurează azi de D-l Arhitect Lecomte du Nouy, prin luminatul îndemn al Regelui.

De acì Majestatea Sa se duse la şcoala Normală „Vasile-Lupu", unde a fost primit de D-l Director C. Meissner, pe când un cor, alcătuit din elevii şcoalei, cântà Imnul naţional.

Suveranul a trecut prin toate sălile de studiu, examinând pe elevi şi punându-i să arate în faţa Sa cum, la rândul lor, instruesc şi dânşii pe elevii şcoalei primare alipită pe lângă acest institut, tocmai în scopul de a dà prilegii normaliştilor să aplice ştiinţa de a învăţà pe copii.

La orele 12, Majestatea Sa s'a retras la cuartierul Regal ; iar la 12½ se dete dejunul, la care au luat parte D-l Prim-Ministru, D-l Primar, D-l Colonel Crupenschi, D-nii Nanu, N. Ioan, N. Lupu, G. A. Mavrocordat, Spiru Paul, N. C. Aslan, V. Paladi, C. Pennescu, G.

Roiu, Grigoriu, Emilian, Riegler, Rallet, Angonescu; în total 30 persoane.

La orele 2½, M. S. Regele, împreună cu A. S. R. Principele Ferdinand, a mers la Primărie în trăsură, în care a invitat şi pe D-l Primar al oraşului să ia loc.

La sosire au fost întâmpinaţi de D-nii Ajutori de primar, cari au condus pe Majestatea Sa în sala şedinţelor, unde 'L aşteptà întregul Consiliu. După ce Suveranul convorbi cu membrii Consiliului, informându-Se despre mersul oraşului, a trecut la casierie, unde cercetă despre veniturile şi cheltuelile comunei, apoi la comptabilitate şi la Ofiţerul stărei civile, şi, mulţumind D-lui Primar, Se duse pe jos, înconjurat de suite, de Consiliul comunal şi de mulţimea ce'L aclamà, la şcoala de Meserii comunală; aci'L primi D-l Director Mânăstireanu. O trupă, formată din şcolarii înşiraţi pe gangul intrărei şcoalei, 'I prezintă armele. Muzica formată tot din şcolari, intonà Imnul. Şcoala erà îmbrăcată în verdeaţă şi steaguri. Regele şi Alteţa Sa Regală păşeau pe crăci de brad aşternute sub picioarele Lor. Au vizitat atelierul de croitorie, alămărie, pictură decorativă, lemnărie, armurărie, calapodărie, cum şi sălile în cari erau expuse haine lucrate de elevi, obiecte de tinichea şi de alamă.

Cu prilejul Augustei vizite, şcolarii ridicară, într'una din camere, un arc de triumf de cărămidă. Apoi, elevii făcură gimnastică înaintea Maiestăţei Sale, cu o măestrie foarte mare.

La sfârşit, câţi-va elevi, îmbrăcaţi în port naţional, executară jocuri naţionale.

Majestatea Sa, fericit de a vedeà în sânul oraşului o şcoală ce e menită a deşteptà şi a încurajà meseriile, atât de trebuincioase şi de folositoare unei aşà de numeroase populaţii, exprimă, cu o vădită satisfacţie, D-lui Director, mulţumirea Sa pentru că ştiuse a pune o sârguinţă patriotică întru dirigiarea acestei şcoli ce este o adevărată binefacere pentru Iaşi.

De aci se duse la Şcoala de fete, ce poartă numele de „Societatea Reuniunea Femeilor Române", a cărei Preşedintă este D-na Elena Mârzescu.

Majestatea Sa fù primit de D-na Preşedintă şi de Comitetul şcoalei, alcătuit din D-nele N. Şuţu, Şendrea, Samson, Nauman-Paraschivescu, şi Răşcanu, care oferiră buchete.

Şcoala e întocmită prin iniţiativă privată şi coprinde 60 de lucrătoare, între cari 30 interne.

Majestatea Sa inspectă, cu un viu interes, atelierul de croitorie şi de rufărie, precum şi întregul local şi plecă adresând Doamnelor patronese cuvinte măgulitoare, pentru fericita lor întreprindere, pe care o înconjoară de îngrijiri şi de o muncă încoronată de izbândă.

Apoi merse la Seminarul Veniamin, unde Rectorul, Arhimandritul Varlam Răileanu, 'L întâmpină în capul scărei.

Elevii intonară Imnul. Regele cercetă Seminarul, cu râvna ce'L însufleţeşte pururea pentru tot ce se leagă cu biserica noastră, şi arătă Rectorului mulţumirea Sa, în ceeace priveşte ţinerea acestei şcoli.

In urmă porni în oraş, unde bine-voi să facă vizită D-nei Agripina Sturdza, Principesei Alage Moruzi, unde a privit mai multe tablouri,

carii fiind dăruite, se vindeau pentru creşterea fondului spitalului *Caritatea*, D-nelor Maria Catargi şi Finareta Ghica.

La orele 5½, reîntorcându-se la cuartierul Regal, Suveranul bine-voi, până la orele 7, să primească mai multe audienţe, între cari o delegaţie a Consiliului judeţean, care, supuse mai multe dorinţe privitoare la îmbunătăţirea oraşului şi a judeţului.

Un prânz se dete la oarele 7, la care următoarele persoane au avut onoare de a fi poftite : D-l L. Catargi, General Manu, General Racoviţă, P. S. S. Archiereul Dosotheiu, D-nii Frandin, Consul Francez, Löppel, Consul German, Criticos, Consul Grec, D-nii Nanu, Dr. Bastache, Dr. Tausig, Grigoriu, Dimachi, Mândru, Teodoreanu, E. Donici, St. Vergolici, Misir, Leonardescu, M. Cantacuzino, Colonel Pastia ; peste tot 30 persoane.

Apoi, la orele 8½, un Cor, sub direcţia D-lui Muzicescu, a venit la cuartierul Regal şi, în principalul salon al reşedinţei Majestăţei Sale, a intonat mai multe cânturi, în faţa Regelui şi a A. S. Regale, cari au răpit auditorul.

Inainte de a începe corul cântarea sa, *D-l Muzicescu* a vorbit cuvintele de mai la vale :

Majestate,

Inainte de a începe execuţiunea programului, cu care am cutezat a ne prezentà înaintea Majestăţei Voastre şi pe care Aţi acceptat'o cu atâta bună-voinţă, cu profund respect Vă rog, Majestate, permiteţi-mi a supune cunoştinţei Majestăţei Voastre scopul producţiunei noastre.

Insemnătatea rolului muzicei în lume şi influenţa ce exercită ea, asupra tutulor straturilor societăţii, e recunoscută de toată lumea.

Pentru cei fericiţi, ea este deliciul cel mai poetic, deliciu care încoronează toate.

Pentru ostaşi, ea este tovarăşul cel mai sincer, care împrăştie toate obstacolele şi pericolele, şi te trimite cu fruntea sus şi cu curaj — de care în de ajuns au dat probe ostaşii români — înaintea inamicului celui mai înfricoşat.

Pentru popor, ea este mângâerea în timpurile grele, şi bucuria şi veselia în cele bune.

Majestatea Voastră aţi bine-voit a aduce poporului român bucurie şi veselie, în persoana succesorului Majestăţei Voastre, A. S. R. Principele Ferdinand.

Şi fiindcă din nimic nu se poate vedeà şi studià mai bine simţimintele unui popor, ca din cântecile sale naţionale, ceeace şi marele maestru Robert Schumann o aprobă zicând : „ascultă cu luare aminte diferitele cânturi naţionale ; ele compun un bogat izvor de prea frumoase melodii şi te fac să cunoşti caracterul diferitelor popoare".

Noi dar ne-am permis a ne produce înaintea Majestăţei-Voastre, cu prezenta programă, în care partea a II-a e cu totul consacrată cântecelor naţionale, ce pentru prima oară sunt puse în cor de servul Majestăţei Voastre, ca, din aceste cântece, Alteţa Sa Regală să'şi facă o idee cum ţăranul român înţelege să'şi exprime simţimintele sale de bucurie, de durere, de iubire, de dor, etc., prin sunete muzicale.

Iar Majestăţei-Voastre, pentru încurajarea ce Aţi binevoit a ne dà — prin acceptarea acestei serate — pentru munca şi osteneala ce ne dăm cultivând muzica laică, muncă ce nu e în atribuţiunile noastre, ca cor eminamente bisericesc, nu găsesc alte cuvinte mai bune să Vă adresez, Majestate, decât acele zise într'un moment de bucurie de marele nostru poet Vasile Alexandri :

„Trăiască Regele în pace şi onor !"

Au avut onoarea să fie invitaţi la această serată I. P. S. S. Mitropolitul, D-l Ministru preşedinte, D-l Ministru de Război, Generalul Racoviţă, D-l Prefect, D-l Primar şi alte persoane de distincţiune;

iar la orele 10½, Majestatea Sa şi A. S. R. Principele Ferdinand s'au retras în apartamentele Lor.

*

Mercuri, 11 Octombrie, fiind ziua hotărîtă pentru plecarea din Iaşi a M. S. Regelui, l'a orele 8 dimineaţa, toate autorităţile civile şi militare, eforii aşezămintelor S-tului Spiridon şi notabilii oraşului, se aflau în salonul cel mare al cuartierului regal, pentru a urà călătorie bună Suveranului şi Moştenitorului Tronului.

Majestatea Sa arătă celor de faţă cât e de fericit de a Se vedeà înconjurat cu atâta dragoste de obştea fruntaşilor oraşului, şi 'Şi luă ziua bună dela ei, în mijlocul urărilor celor mai călduroase, pornind în trăsură, în care poftise şi pe Primarul oraşului, spre Vaslui, la orele 8½, însoţit de D-l Lascar Catargi, Ministru-preşedinte, de General Manu, de Casa Militară, de D-l Ventura, Prefectul judeţului, de D. S. Răşcanu, Prefectul oraşului, şi alţii.

Cortegiul regal străbătù Iaşul, despicând mulţimea ce se grămădeà cu entusiasm împrejurul Regelui; numeroase trăsuri, în cari se găseau persoane din localitate din cele mai de căpetenie, întovărăşiră cortegiul mai până la marginea judeţului. Casele erau împodobite de verdeaţă şi de coroane, balcoanele de Doamne cari aruncau buchete; iar stradele înţesate de lume. La bariera *Repedei*, aşteptau ofiţerii garnizoanei; o gardă cu muzică dete onorurile; Majestatea Sa coborându-Se din trăsură, mulţumì cu afecţie corpului ofiţeresc.

Un mare număr de primari şi săteni călări, îmbrăcaţi în haine de sărbătoare, escortară de aci trăsura regală până la Vaslui.

La comuna Bucium se ridicà un mândru arc de triumf; acì I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, în capul clerului, întâmpină pe Suveran şi 'I ură bună călătorie.

Regele răspunse că se simte fericit de a fi primit de toţi fără deosebire, cu un avânt atât de puternic.

Tot la Bucium, D-l Pogor, Primarul Iaşului, îşi luă ziua bună dela Majestatea Sa, Care'L însărcină să aducă încă odată la cunoştinţa Ieşenilor, cât de neşterse vor rămâneà în amintire-I zilele ce Le-a petrecut în a doua Capitală a ţării, împreună cu scumpul Său nepot.

La Poeni, ce este proprietatea Suveranului, Primarul 'L primi cu pâine şi sare; clopotele dela biserică vesteau satului şi locuitorilor din vecinătate că Regele a sosit; poporul da năvală să se apropie şi să vază cu ochii lui pe întâiul Rege al României. Copii, femei, bătrâni, toţi iau parte la această veselie, spre a'şi arătà recunoştinţa lor Majestăţei Sale, pentrucă îngrijeşte de biserică ca un evlavios creştin şi de nevoile lor cu bunătate de părinte.

Acì, notabilii şi Consiliul judeţean ce'L însoţiseră din Iaşi îşi luară rămas bun de la Capul Statului, iar D-l C. Cristodulo-Cerchez, în numele celor de faţă, rosti următoarele :

Sire,

Luându-vă ziua bună dela noi, Vă făgăduim să ne creştem copiii, ca A. S. R. Moştenitorul Coroanei să fie stăpân pe inimele lor, aşà cum Majestatea Voastră sunteţi astăzi stăpân pe inimele noastre".

Glasurile aprinse de simţirea sufletelor ale celor de faţă umplură văzduhul de strigătele :
„Să trăiască Regele, să trăiască Moştenitorul Coroanei !".

Majestatea Sa, mulţumind cu nespusă iubire fruntaşilor şi poporului Său, pentru dovezile de dragoste şi credinţă ce 'I se aduceau, purcese apoi către hotarul judeţului Vaslui.

Pe vechiul şi nemuritorul câmp de bătae şi de biruinţă dela Racova, la Movila lui Purcel, unde sunt îngropate oasele atâtor viteji ce luptară sub Ştefan-cel-Mare pentru apărarea patriei, acolo ca un tribut de recunoştinţă adus viteazului Domn Carol I, ce luptase la rândul Său pentru ţară tot cu atâta bărbăţie şi isbândă în câmpiile din Bulgaria, acolo, Prefectul de Vaslui, alesese locul unde, în capul Consiliului judeţean, veni să întâmpine pe Rege, salutându-L de bună sosire.

*

In afară de relaţiunile oficiale ce le-am reprodus până aici, organele de publicitate locale interpretară şi ele sentimentele Ieşenilor, cari, dorind a dà o nouă dovadă Dinastiei de adevărata lor simpatie şi iubire pentru Rege şi pentru Urmaşii săi, căutară să facă din această ocazie o adevărată sărbătoare cetăţenească, care să acopere pe cât se puteà mai mult, mai ales, nenorocitul incident din precedenta venire a Regelui, cât şi atacurile nedrepte ce-i fură aduse de unii din Ieşeni puţin scrupuloşi, şi cari, pentru scopuri cu totul streine persoanei Regale, îl ţintise în vorbele şi scrisurile lor, întru mod aşà de nepotrivit.

Mai întâiu, organul junimist *Era Nouă*, apărut de curând în Iaşi, se exprimă astfel, asupra intrării şi vizitării Iaşului de către Regele Carol I şi Moştenitorul Tronului, Principele Ferdinand :

M. S. Regele şi A. S. R. Principele Moştenitor au sosit în oraşul nostru.

Prezenţa M. S. este în totdeauna pentru Ieşeni o adevărată sărbătoare şi animaţiunea extraordinară ce ia în asemenea ocaziuni oraşul nostru, de obiceiu aşà de liniştit, îi dă pentru cât-va timp iluziunea unei capitale. Ieşenii sunt totdeauna fericiţi când pot să aducă la picioarele Tronului mărturia vie a adâncului lor devotament.

A. S. R. Principele Moştenitor vine pentru întâia dată la noi. Patriotismul nostru local se măguleşte cu speranţa că A. S. R. va păstrà o amintire plăcută de oraşul nostru, de împrejurimile lui încântătoare şi de iubirea cu care au fost primit. A. S. R. va găsi aici atâtea lucruri care să'i vorbească de trecutul glorios al Principatului Moldovei şi de timpurile grele în care Domnii noştri au ţinut sus şi cu falà steagul românesc. Iubirea pentru noua sa patrie va vedeà în aceşti martori ai unui trecut măreţ, o dovadă mai mult de vitejia neamului nostru şi un izvor de nesfârşite speranţe în viitorul acestei ţări, peste care are să fie chemat să Domnească într'o zi.

M. S. Regelui 'I va spune cum la toate actele mari ale României contimporane, începând cu Unirea şi până la asalturile desperate dinaintea Griviţei, fii Iaşului au râvnit onoarea de a fi ei cei d'întâi.

Primirea făcută M. S. a fost demnă de bunul renume al ospitalităţii moldovene. Rătăciţii de altă dată s'au întors în calea cea bună. Concetăţenii noştri îşi mai amintesc poate manifestele necuviincioase care au mânjit zidurile Iaşului, cu ocaziunea sfinţirei Mitropoliei. O mână de politiciani, adunaţi cam din toate părţile, îndemnau pe Ieşani să nu iasă întru întâmpinarea Suveranului şi făcând aluziune la un obicei tradiţional, ei ziceau că *n'au în traistă nici pâne nici sare*.

Astăzi glasul lor au amuţit. Se vede cât de colo că le sunt traistele pline.

Mercuri la 11 Octombre, M. S. Regele şi A. S. R. Principele moştenitor plecară din Iaşi, la 9 oare dimineaţa.

Cu mult înainte de ora plecării, strada dinaintea palatului Roznovanu, unde erà reşedinţa, erà plină de lume. La ora 8 M. S. Regele şi A. S. R. au făcut intrarea lor în salonul cel mare, pentru a'şi luà ziua bună dela numeroasele persoane care veniseră să salute pe Auguştii oaspeţi.

Regele Şi-a exprimat de mai multe ori via Sa satisfacţiune, pentru primirea ce i s'au făcut. Principele Ferdinand adresându-se unui grup de membrii ai Consiliului municipal a zis, între altele, că a rămas încântat de poziţiunea pitorească a oraşului.

M. S. Regele şi A. S. R. au eşit din salon în mijlocul uralelor. Trăsura regală a părăsit palatul în aclamaţiunile mulţimei, luând drumul Vasluiului. Mai multe persoane au întovărăşit pe Suveran până la Poeni.

Citata foaie *Era Nouă*, mai scrie, cu data de 15 Octombre, următoarele, relativ la această înaltă vizită :

Mare bucurie în rândurile guvernamentalilor.

Primirea călduroasă făcută M. S. Regelui şi A. S. R. Principelui moştenitor, i-a îmbătat până într'atâta, încât nici mai mult nici mai puţin, trâmbiţează în toate direcţiile că situaţia sdruncinată a D-lui Lascar Catargi s'a îndreptat şi că i se va acordà mult dorita disolvare a Camerilor.

Ce naivitate !

Mai întâi, ca localnici, ştim cu toţii că, totdeauna M. S. de câteori a venit la noi, a fost salutat cu entusiasm şi înconjurat de toată iubirea. Faptul că acum câţiva ani s'au concertat un mic număr de nemulţumiţi, pentru a înscenà manifestaţii ostile şi de rău gust, a fost o întâmplare anormală, care de altmintrelea n'a micşorat întru nimic mărirea şi sinceritatea primirei.

Se poate oare zice că maiestatea unei ceremonii religioase a fost tulburată, pentrucă un excentric ar fi proferat blăsteme în mijlocul serviciului divin?

Din potrivă, prezenţa neîmpăcaţilor de altă dată, umiliţi şi mlădioşi acum, a trebuit să deştepte în M. S. sentimentul unei legitime neîncrederi, în devotamentul lor de spontaneitate oficială.

Şi apoi, nu este oare a lipsi de respect şi deferenţă către tron, presupunând M. S. intenţiunea disolvărei, ca o gratificare, ca un premiu de bună purtare, acordat D-lui Lascar Catargi?

Ieşenii au primit pe M. S. astăzi, ca şi odinioară, cu aceiaşi dragoste către tron şi dinastie, neîncetat şi fără şovăire, fără a se preocupà de accidentala trecere a D-lui Lascar Catargi la minister.

Cevà mai departe aceeaşi foaie continuă :

Lunia precedentă M. S. Regele şi A. S. R. Principele moştenitor au vizitat Universitatea noastră.

M. S. a putut astfel să'şi deà seamă prin ea însă'şi de condiţiunile deplorabile în care este instalată şcoala cea mai înaltă, ce avem în această parte a ţării.

Printr'o fericită întâmplare vizita Suveranului a coincidat cu cursul de Drept Civil a D-lui Mârzescu. Auguştii vizitatori acompaniaţi de D. Lascar Catargi, au ascultat lecţiunea elocuentului profesor, care nu a neglijat, cu această ocaziune, nici unul din mijloacele artei oratorice.

Erà vizibil pentru toţi, că prezenţa D-lui Lascar Catargi, exercità o fascinaţiune asupra profesorului-senator. Ora reglementară expirase de mult, şi D. Mârzescu vorbeà mereu.

Cu orice preţ, D-sa voeşte să fie înţeles.

*

E de notat că cu ocazia acestei veniri a Regelui în Iaşi, o parte din Israeliţii locali găsiră de cuviinţă să formeze un comitet aparte, care să manifesteze cu torţii, în seara venirei, parcurgând stradele principale ale Iaşului, prin faţa reşedinţei regale.

Reproduc, ca document al timpului, avizul publicat în acest scop :

Comitetul Israelit pentru organizarea festivităței în onoarea M. S. Regelui și A. S. R. Principelui Moștenitor.

Domnii cari au fost invitați la retragerea cu torțe, sunt rugați a veni astăzi Luni 9 Octombrie 1889, la orele 6 seara fix, în curtea localului Bele-Arte (lângă fostul Teatru Național), de unde această retragere cu torții va plecà spre Palat.

Rugăm totodată pe toți D-nii comercianți, industriași, meseriași, precum și toate societățile să ià parte la această manifestație.

Comitetul : *D. Șfarț, B. Goldner, M. Wassermann, Samuel Șaraga, Albert Schwartz, G. Langmantel, I. Leibovitz.*

Manifestația aceasta fù pornită, după câte se spun, din ideea că israeliții locali voiau să arate Regelui și Guvernului, că ei nu se solidarizează cu cei ce într'un moment, la venirea precedentă a Regelui în Iași, au tulburat ordinea publică.

Fundul firidei în care e așezat sicriul S-tei Paraschiva, în Biserica Trei-Erarhi.

CAPITOLUL XVIII.

Jubileul Regelui. Principii Moştenitori în Iaşi. 1890—1895.

Serbările urmate în Iaşi pentru jubileul de 25 ani de domnie a Regelui Carol I.

bicinuitele schimbări de urări şi mulţămiri, dintre autorităţile şi populaţia ieşană faţă de Familia Domnitoare, continuară neîntrerupt în fiecare an; vom reproduce însă de aci înainte numai pe acele ce conţin expresiuni mai osebite la anumite prilejuri mai de samă.

Astfel la urările de Anul Nou 1890, ce s'au trimis de autoritatea comunală a Iaşului, M. Sa Regele telegrafiază Primarului, următoarele rânduri:

Domnului V. Pogor, Primarul Iaşului.

Scumpe-Mi sunt urările ce Mi le aduceţi, din inimile cetăţenilor şi a Consiliului Comunal al Iaşului, şi dragă-Mi este aducerea aminte de zilele ce le-am petrecut în mijlocul D-v., împreună cu Moştenitorul Tronului. Felicitările călduroase ce faceţi cu prilejul Anului Nou, Reginei, Mie, şi Nepotului Meu, le primim cu adâncă mulţumire, urând din parte-Ne D-v şi iubitului nostru oraş Iaşi, prosperitatea cea mai desăvârşită, căci fericirea obştească este şi fericirea noastră.

CAROL.

Cu prilejul aniversărei naşterei Regelui, adresând urări de fericire întregei Familii Regale, Primarul Iaşului primi răspunsul următor:

Domnului V. Pogor, Primar,

Iaşi.

Am primit cu adevărată plăcere felicitările ce în numele cetăţenilor şi a Consiliului Comunal, aţi adresat Reginei, Mie, şi Principelui Moştenitor, cu ocazia aniversărei zilei de 8 Aprilie; mulţumindu-Vă din adâncul inimei, vă rog a fi pe lângă iubiţii noştri Ieşeni, interpretul sentimentelor noastre de recunoştinţă, pentru dovezile de iubire ce ne dă în toate împrejurările.

CAROL.

Pentru ziua de 10 Mai 1890, Primarul V. Pogor trimite telegrama următoare:

Majestăței Sale Carol I, Rege al României,

Bucureşti.

România la 1866, în Majestatea Voastră şi-a pus speranţele sale, şi-a fost scumpă pentru dânsa ziua de 10 Maiu în care aţi suit treptele Tronului; cele mai frumoase ale ei speranţe au fost realizate; proclamarea independenţei şi ridicarea ei la rangul de Regat se îndeplineşte tot în fericita zi de 10 Mai.

Iaşul care pentru a dă dovadă de adevărat patriotism desinteresat a renunţat la dreptul de capitală a Moldovei pentru a face şi mai frumoasă Coroana Majestăţei-Voastre, sărbătoreşte cu adevărată splendoare această zi; şi eu în numele acestui vechiu Municipiu şi al Consiliului Comunal, credincios Majestăţei-Voastre, doresc să trăiţi ani mulţi şi fericiţi.

Să trăească Majestatea Sa Regina, iubită de popor ca şi Majestatea-Voastră.

Să trăească Alteţa Sa Principele Ferdinand.

Primar, *V. Pogor.*

La telegrama adresată de Primarul Iaşului în ziua de 1 Ianuarie 1891, M. S. Regele răspunde:

D-lui Primar al Iaşului,

Urările ce ne aţi adresat cu ocazia reînoirei anului, le-am primit cu o deosebită bucurie; ele dovedesc încă odată cât sunt de tari legăturile între tron şi vechiul scaun Domnesc al Moldovei, şi cât sunt de strâns unite toate trupurile naţiunei române, mulţumindu-vă şi în numele Reginei şi al Principelui Moştenitor, pentru sentimentele de dragoste ce ne arătaţi, în numele scumpei noastre a doua Capitală.

Vă rog a fi interpret Sentimentelor noastre de nestrămutată iubire, către toţi concetăţenii Dv., şi a le spune că inimele noastre pururea sunt cu ei.

CAROL.

Cu prilejul serbărei Jubileului de 25 ani dela alegerea Prinţului Carol ca Domn al României, ţara întreagă manifestându-şi sentimentele de bucurie pentru acest fericit prilej, Preşedintele Comisiei interimare a Iaşului, Pandele Zamfirescu, trimise Regelui următoarea telegramă:

Majestăţei Sale Regelui Carol I,

Bucureşti.

Sire,

Ce n'au putut face secoli întregi pentru iubita noastră patrie, au făcut 25 ani de Domnie a Majestăţei Voastre.

Numele Vostru, legăturile Voastre cu puterile mari ale Europei, Direcţiunea prudentă dată politicei noastre, bravura cu care aţi condus armata noastră, au asigurat ţărei independenţa, au înălţat-o la gradul de Regat.

Ocârmuirea Voastră înţeleaptă, iubirea Voastră pentru întregul popor, şi pentru toate clasele societăţii, fără distincţiune, au consolidat bazele Constituţiunei noastre, au întărit libertăţile publice, au întemeiat egalitatea înnaintea legei, au stârpit abuzurile.

Ingrijirea neobosită ce aţi dat intereselor economice ale ţărei, a indicat căile ei de Comunicaţie, a dat avânt agriculturei noastre, a înflorit comerţul şi industria noastră, a înzestrat ţara cu monumente neperitoare.

Bravura Voastră a redeşteptat în inima Românului simţul răsboinic de secoli adormit.

Exemplul virtuţilor Voastre şi ale Majestăţei Sale Reginei, Augusta noastră Suverană, şi protecţia şi avântul ce aţi dat de sus, a făcut ţara să progreseze în mod simţitor pe calea intelectuală.

A doua Capitală a ţărei plină de recunoştinţă şi admiraţiune pentru atâtea fapte mari, serbează cu entusiasm a 25-a aniversare a suirei Majestăţei Voastre pe tron, şi strigă din toată inima:

Să trăească Majestatea Voastră ani mulţi şi fericiţi pe tronul României.
Să trăească Majestatea Sa Regina.
Să trăească Alteţa Sa Regală Principele Moştenitor al Tronului.

Preşedinte al Comisiunei Interimare, *P. Zamfirescu.*

In acelaş timp se stabili de autoritatea comunală ieşană chipul cum urmă să se serbeze acest Jubileu, după următorul *Program:*

I. *In ajunul zilei de 10 Mai (Joi):*

1. Joi la 9 Mai se serbează în toate bisericele din oraş un oficiu religios de seară.

a. După eşirea din biserică, muzica Regimentului 7 linie plecând la ora 7½, dela cazarmă va merge cântând prin stradele Carol, Lăpuşneanu şi Ştefan cel Mare până în piaţa statuei Ştefan cel Mare, unde se va execută retragerea cu torţe prin calea principală.

3. Muzica Regimentului 13 Dorobanţi, plecând la orele 8 dela Cazarmă pe strada Română, strada de Sus şi strada Primăriei va merge în piaţa Primăriei, de unde la 9 oare, pleacă retragerea cu torţe spre cazarmă, trecând pe strada Golia, Lăpuşneanu şi Carol.

II. *Vineri, în 10 Mai 1891:*

4. Revărsatul zilei de 10 Mai se va salută cu trei salve de tunuri de pe podişul Galata.

5. Trei batalioane de infanterie, şcoala militară, două baterii de artilerie, două escadroane de călăraşi şi un escadron jandarmi călări, vor fi înşiraţi dela poarta Mitropoliei în spre piaţa Ştefan cel Mare, pe laturea estică a stradei.

6. Toate şcoalele din Iaşi, cu drapelele şi muzica şcoalei comunale de Meserii în frunte, vor staţionă în curtea Mitropoliei, adosate la îngrăditura bisericei vechi.

7. La ora 10 Inalt Prea Sfinţia Sa Mitropolitul, încunjurat de Inaltul Cler, va oficiă un Te-Deum, la care vor asistă toate autorităţile civile şi militare din oraş şi domnii reprezentanţi ai puterilor străine.

8. După săvârşirea Tedeumului, Domnul Prefect al Judeţului dinpreună cu capii tutulor celorlalte autorităţi şi domnii reprezentanţi ai puterilor străine, vor fi conduşi la locul destinat pentru defilare.

9. In acest timp Domnul General comandant al corpului trece în revistă trupele înşirate, după care luând loc în fruntea autorităţilor adunate, primeşte defilarea în următoarea ordine :

a) Un pluton de jandarmi călări ;

b) Şcoalele în frunte cu muzica şcoalei de Meserii, care, după ce trece de autorităţi, se aşază pe frontul opus în faţă şi cântă cât timp defilează toate şcoalele, în ordinea erarhică determinată de D-l Rector al Universităţei ;

c) Apoi defilează armata.

10. După defilare D-l Prefect al Judeţului se retrage în saloanele Palatului, unde primeşte felicitările tuturor capilor autorităţilor şi a tuturor cetăţenilor.

11. Seara toate edificiile publice vor fi iluminate.

12. Muzica Regimentului 7 de linie va cânta pe piaţa statuei lui Ştefan cel Mare, dela ora 7 până la ora 9.

13. Muzica Regimentului 13 Dorobanţi va cânta în grădina publică dela Copou, dela ora 7 până la ora 9 seara.

14. Muzica Comunală va cânta dela ora 6 până la ora 10 pe piaţa Primăriei, unde se vor face petreceri populare.

15. La Teatrul Naţional va avea loc o reprezentaţie de gală după un program special.

III. *Sâmbătă, în 11 Mai 1891:*

16. La ora 11 dimineaţa se va cântă un Te-Deum solemn în templul Bet-Iacob.

17. Muzica Regimentului 7 de linie va cânta dela ora 6 jumătate până la ora 8 jumătate în grădina Primăriei.

18. Muzica Regimentului 13 Dorobanţi va cântà pe piaţa Primăriei, dela orele 6 până la 8 jumătate sara.
19. Muzica Comunală va cânta la grădina publică dela Copou, dela ora 6 jumătate până la ora 9 jumătate sara.
20. La Teatrul Naţional a doua reprezentaţie gală, după programul special.

IV. *Duminică, 12 Mai 1891:*

21. Se vor cântà Tedeumuri în bisericile de alte confesiuni şi anume:
a) La Biserica armeană la ora 10 dimineaţa;
b) „ catolică „ „ 11 „
c) „ luterană „ „ 12 „
22. Muzica Regimentului 7 de linie va cântà în piaţa Primăriei, dela ora 6 până la ora 8 jumătate seara.
23. Muzica Regimentului 13 dorobanţi va cântà la grădina Copou, dela ora 7 până la 10 seara.
24. Muzica Comunală va cântà pe piaţa Ştefan cel Mare, dela ora 7 până la 9 jumătate seara.
25. A treia reprezentaţie gală se va dà la Teatrul Naţional, după un program special.
26. In aceste trei zile toate edificiile publice vor fi splendid iluminate.
27. Sunt rugaţi toţi cetăţenii a face ca locuinţele şi magazinele lor să fie iluminate, în toate serile acestor trei zile de sărbători.

*

Pentru serbările şi recepţiunile ce urmează să se facă în Bucureşti, şi unde toate comunele din ţară îşi trimise delegaţii lor, Comisiunea Interimară a Iaşului delegă pe Preşedintele ei, Pandele Zamfirescu, care merse în Capitală şi prezentă Suveranului ţărei urările de fericire şi mulţumire ale vechei Capitale a Moldovei, cum şi ale cetăţenilor săi, asistând în acelaş timp la toate serbările date acolo.

Cu prilejul acestor serbări, după Te-Deumul ce se săvârşi în Capitală, în Catedrala Mitropolitană, se dete cetire unui *Document Comemorativ* al serbărei, în care Majestatea Sa Regele Carol I nu uită de a pomeni şi Iaşul, căruia îi destină un întocmai exemplar al acelui document, cu dispoziţia ca să fie păstrat în Arhivele Statului din foasta capitală a Moldovei.

Iată cuprinsul documentului despre care amintesc:

Noi Carol I, Rege al României, la chemarea Poporului Român, care s'a rostit prin plebiscitul dela 8/20 Aprilie 1866, şi prin votul dat de reprezentanţii săi în Adunarea electivă dela 1/13 Mai acelaş an, plecat-am dela Castelul strămoşesc, dela obârşia Dunărei, şi încredinţându-Ne destinului acestui Popor şi valurilor bătrânului râu, călcat'a piciorul Nostru pentru prima dată în 8/20 Maiu pământul Românesc la Turnul-Severin, în acele locuri pe unde cu mai bine de 17½ secoli înainte intraseră în Dacia şi înşii străbunii Poporului Român.

La 10/22 Maiu acelaş an, locotenenţa Domnească, guvernul ţărei, întreaga Naţiune, Ne-a primit sărbătoreşte la prima intrare a Noastră în Capitala Bucureşti.

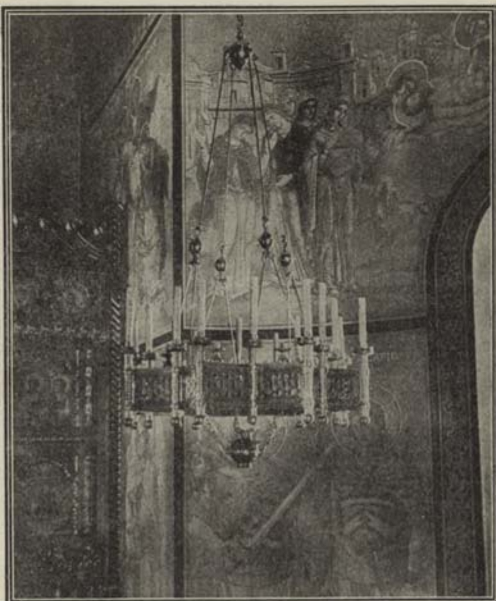
Cea d'întâia stăruinţă a Noastră, urcându-Ne pe Tronul României, fost-a de a asigură Naţiunei Române o cale de evoluţiune liniştită pe cât activă, largă pe cât înţeleaptă, cumpătată pe cât neînpedicată spre idealul de dreptate, de libertate şi de cultură.

Pentru aceea cu hotărît cuget, jurat-am în 30 Iulie 1866, păzirea Constituţiunei alcătuită în Adunarea Naţională de toate partidele politice, toate, deopotrivă, dorind binele patriei.

Sub scutul acestui act fundamental, România începe a păşi, domirită şi harnică, spre idealul său, când iată sosiră zile grele: războiul isbucnl între Rusia şi Turcia şi ogoarele noastre fură din nou în pericol de a fi pustiite de luptele străine înverşunate.

Inţăriţi de credinţa în Dumnezeu, Noi am luat locul Nostru în fruntea oştirei române şi am înfruntat pericolul.

Ţara, sprijinită pe vitejia oştirei Noastre şi pe devotamentul Domnitorului ei, puse atunci capăt situaţiunei politice, în care tristele împrejurări ale trecutului o lăsase faţă cu Turcia; — în 10/22 Mai 1877, prin votul unanim al Corpurilor Legiuitoare proclamatu-s'a Independenţa României, votul acesta îşi avù îndată răsunet în granitul Balcanilor, prin glasul puternic al tunului, care, în ziua de 17/29 Maiu 1877, la Calafat, sub comanda Noastră, începù răsboiul României contra turcilor, pentru Independenţă.

Policandrul dela Biserica Sf. Nicolai-Domnesc, donat de Regele Carol I.

Curând, apoi, la 17 Iulie 1877, lauri nevestejiţi au încununat drapelele oştirei Noastre, conduse de Noi peste Dunăre, la Nicopol, Rahova, Smârdan, Griviţa, Opanez; iar în 28 Noembrie 1877 prin luarea Plevnei, vitejia oşteanului român a înscris, pentru totdeauna, Independenţa României în cartea istoriei neamurilor.

Şi atunci vitejiei oşteanului răspuns-a înţelepciunea şi patriotismul Adunărilor Ţărei.

In dorul de a dà Statului Român, renăscut din contopirea celor două ţări: Muntenia şi Moldova, o stabilitate deplină şi de-ai asigurà o neîndoioasă şi strălucită manifestare a fiinţei sale, Adunările Legiuitoare proclamat'au, în aclamarea entusiastă a întregei Ţări, Regatul Român.

La 10/22 Mai 1881, Naţiunea Română, prin reprezentanţii săi, a pus pe Capul Nostru Coroana de Oţel, făurită în Arsenalul Armatei din Dealul-Spirei, din unul din tunurile luate vitejeşte dela inamic, coroană prin care Ţara a simbolizat stabilitatea şi independenţa sa.

De atunci profitând de bine-facerile păcei, Noi Carol I şi Regina Elisabeta, iubita Noastră soţie, am făcut din aspiraţiunile Ţărei propriele Noastre aspiraţiuni.

Ajutaţi de bărbaţi, cari împrejurările zilei i-au adus în fruntea Ţărei, Noi am veghiat zi şi noapte ca ea să păşească tot înainte şi, când am văzut că decretele divine au voit ca noi să nu avem un fiu căruia să încredem mai apoi conducerea mai departe a operei Noastre, am chemat lângă Noi, conform Constituţiunei, pe iubitul Nostru nepot Ferdinand, Principe al României, ca Moştenitor presumptiv al coroanei.

Astăzi, având lângă noi pe iubita Noastră soţie, Regina Elisabeta, şi pe Moştenitorul Tronului Ferdinand, Principele României, înălţăm rugi lui Dumnezeu

spre a-i mulţumi că, condus de mâna lui puternică, am străbătut 25 ani până la ziua de 10/22 Mai 1891, când serbând nunta Noastră de argint cu România, primim, din manifestările de iubire şi de devotament, ce întreaga Ţară Ne dă şi la această ocaziune, puteri noi pentru a duce mai departe opera de consolidare şi de cultură a Patriei Noastre.

Ca semn de amintire a serbărei jubileului de 25 ani al Domniei Noastre, ordonat-am să se facă acest document, ornat de mâna principalilor artişti români şi semnat de noi, de Regina Elisabeta, de Principele Moştenitor, de Principele hereditar de Hohenzollern şi întărit cu sigiliul Nostru şi cu semnăturile miniştrilor Noştri, ale I. P. S. S. Mitropolitului Primat şi Mitropolitului Moldovei şi Sucevei, ale preşedinţilor Inaltelor Curţi de Justiţie şi Casaţiune şi acelei de Compturi, ale Miniştrilor încă în viaţă din cei care s'au aflat la guvern în Maiu 1866, ale Miniştrilor care au contra-semnat Jurământul Nostru asupra constituţiunei, ale Miniştrilor sub cari s'au făcut războiul pentru Independenţă, ale Miniştrilor care la 10/22 Maiu 1881, Ne au transmis în numele Naţiunei Coroana de Oţel, ale rectorilor Universităţilor din Bucureşti şi Iaşi şi ale Primarilor din aceste două Capitale ale Noastre.

Ordonăm ca acest pergament să se păstreze în arhiva Statului din Bucureşti, *iar un al doilea pergament să se păstreze în Arhiva Statului dela Iaşi*, dându-se copii identice şi la toate instituţiunile de cultură : Academie, Biblioteci, Atheneu şi Universităţei, spre amintirea serbărei de astăzi, dar mai ales a binecuvântărei şi protecţiunei ce Dumnezeu a dat României în aceşti 25 ani, cât El, în prea măritele şi Sfintele Sale decrete, Ne-a acordat până astăzi pentru a conduce spre destinele sale pe viteazul şi bine-credinciosul Nostru popor.

Semnat-am acest act, astăzi, în 10 Maiu, anul una-mie-opt-sute-nouă-zeci şi unu, în faţa Altarului Sfânt din Mitropolie, în capitala Noastră Bucureşti.

Atacuri în potriva Regelui Carol I, din partea lui Alex. V. Beldiman.

Sunt cunoscute de întreaga naţiune scrierile şi discursurile vechiului ziarist Al. V. Beldiman, care, după ce a ocupat diferite funcţiuni publice importante atât în Iaşi cât şi în Bucureşti, a început în anumite prilejuri politice şi în urmă în mod constant, prin foaia fondată de el, mai întâi în Iaşi şi apoi în Bucureşti, *Adevărul*, care durează şi acum, să adreseze în potriva M. S. Regelui diferite critici, imputări şi chiar atacuri violente, cum rar alt gazetar din ţară a îndrăznit să le exprime.

Pe lângă articolele sale vehemente din ziarul bucureştean *Adevărul*, el nu lipsià de asemenea de a profità de orice prilej, fără să'şi exprime şi verbal resentimentele şi să producă acuzări în potriva Regelui, aşà cum îi conveneà sau cum vedeà el lucrurile.

E drept că vorbele sale, şi toate articolele de gazetă ce le răspândì în ţara întreagă, nu-i atraseră nici aprobarea ţărei, nici formarea unui partid politic însemnat, nici ajungerea la vre-o demnitate principală, afară de mai târziu, alegerea ca Deputat, prin concursul însă al unor partide de opoziţiune.

Intrucât Alexandru V. Beldiman fù originar cetăţean al Iaşului, şi în cele mai multe prilejuri el s'a crezut îndreptăţit să vorbească în numele vechei capitale a Moldovei, — fără mandat din partea nimănui ce-i dreptul — cred trebuitor pentru expunerea relaţiilor dintre Iaşi şi Regele Carol I, a reproduce un voluminos discurs ce Beldiman a pronunţat în oraşul nostru, în ziua de 31 Martie 1891, în sala teatrului

Pastia, cu prilejul unei întruniri publice pregătitoare pentru alegeri la Camera Legiuitoare.

Convingerea ce poate rezultà din argumentele oratorului în această ocazie, este, credem, aceea, că toate loviturile ce el încearcă a adresà persoanei Regelui Carol I, se cuveneau mai direct sistemului de guvernământ şi oamenilor ce conduceau în acel timp frânele guvernului, şi cari aveau întreaga responsabilitate a situaţiunei.

Iată discursul despre care este vorba :

Cetăţeni Alegători,

Incep prin a face apel la indulgenţa D-lor voastre. Nu sunt orator, prin urmare nu pretindeţi dela mine un discurs. Pentru prima oară vorbesc în public ; veţi binevoi dar a vă mulţumi cu o simplă convorbire în care voesc a vă arătà cauzele tristei stări în care ne aflăm, şi mijlocul energic prin care ne putem scuturà de amorţeala care ne-a cuprins.

Mă prezint înaintea D-lor voastre ca un modest candidat la colegiul al 2-lea de Iaşi ; zic modest, căci candidatura mea este independentă de orice partid politic. Candidatura mea nu numai că nu este susţinută de nici un grup politic, care aspiră la putere, dar pot afirmà fără exagerare, că toţi bărbaţii politici din acest oraş, se vor găsi într'un singur gând pentru a o combate.

Vă veţi întrebà de sigur : — Pentru ce această goană contra candidaturei mele ?

Voi răspunde în două cuvinte la această întrebare : *pentrucă sunt antidinastic, pentrucă sunt republican.*

Antidinasticismul meu are o vârstă destul de înaintată. El datează dela descălicătoarea lui Carol I pe pământul românesc.

Duşmanii mei pretind că acest sentiment de ură pentru dinastia străină este o boală. Câţi-va amici bine-voitori se mărginesc a spune că este o manie.

Şi ştiţi de unde vin aceste aprecieri puţin măgulitoare pentru mine ?

Din faptul că, în ţara noastră, statornicia e tot aşà de rară ca iarba de leac. Un om care a urmărit timp de 25 de ani o idee fără cea mai mică şovăire, este declarat de bolnav.

In această privinţă declar sus şi tare că toţi bărbaţii noştri politici se bucură de o sănătate care nu lasă nimic de dorit. Care din ei nu a lucrat direct sau indirect la răsturnarea lui Carol I ? Care din ei nu a fost antidinastic ? Liberalii-naţionali ca şi liberalii-conservatori, au avut momentele lor de antidinasticism, nu din convincţiune, ci din interes.

In opoziţie strigătul lor a fost şi este : *Jos Carol !*

La guvern : *Trăiască Carol !*

In ultimii ani ai guvernului D-lui I. Brătianu nu mai găseai nici un Almanah de Gotha în librăriile din Bucureşti. Conservatorii le cumpăraseră pe toate, pentru a găsi în ele un succesor lui Carol I. Această conspiraţiune erà platonică, în adevăr, dar ea arată în destul statornicia convicţiunilor lor politice, căci aceşti conservatori se află astă-zi consilieri fideli şi devotaţi ai Tronului (fideli şi devotaţi cât vor stà la putere).

Republicanismul meu este mai tânăr, dar tinereţea nu exclude sinceritatea. Vă rog, Domnii mei, a nu vă sperià de acest cuvânt *Republică.* Sper că vă voi convinge că Republica nu are nimica înspăimântător ; mai mult încă, sper că ea şi numai ea va readuce în această nenorocită ţară, liniştea şi concordia de care avem nevoe, ea şi numai ea va deschide calea reformelor democratice.

Dar să revenim la Carol I, despre care am multe de spus.

Rog pe unul sau doi dinastici, cari din întâmplare se află rătăciţi în această întrunire, să se liniştească. Mă voi sili a nu lovi cu cruzime în sentimentele lor de iubire şi de devotament către Dinastia străină. Nu voi urmà exemplul ce mi l'au dat iluştrii oratori cari, în ultimul an al ministerului D-lui I. Brătianu, tunau şi fulgerau în contra Regelui în salele dela Bosel şi dela Orfeu, din Bucureşti. Mă voi feri cât voi puteà, de explicaţiunile violente pe care le aplaudau, când ele eşau din gura unui Fleva, unui Blaremberg, unui Alex. Lahovary, sau a unui Gheorghe Paladi ; promit a fi . . . un respectuos către Regele ; respect nu mi se poate pretinde, căci din

nenorocire faptele Majestăţei Sale, nu sunt respectabile; dar promit a fi moderat, cât se poate mai moderat.

Eu am judecat pe Străinul care ocupă şi astăzi tronul României cu primele acte ale Domniei Sale. El, care părăsise una din cele mai mândre armate din lume, pentru a se urcà la o poziţiune pe care nu o putuse visà, şi-a inaugurat Domnia, răsplătind trădarea militară.

După câteva săptămâni vine în Iaşi şi văzând acest oraş, care făcuse mari sacrificii pentru îndeplinirea unirei, şi care, încetând de a fi Capitală, perduse din strălucirea sa de odinioară, promite strămutarea Curţei de Casaţie. D-l Gheorghe Mârzescu avù curajul a'şi exprimà neîncrederea în promisiunea domnească. Atunci Carol I, se zburlì şi adresându-Se către toţi acei cari erau prezenţi, zise: *Când un Hohenzolern îşi dă parola sa de onoare, nimene nu are dreptul a se îndoi de ea.*

Curtea de Casaţie stă neclintită în Bucureşti; şi al 2-lea act, cu care a inaugurat Domnia Sa, a fost călcarea cuvântului Său de onoare. Şi să nu mi se zică că Curtea de Casaţie a unei ţări trebuie să fie numai decât în Capitală. Curtea de Casaţie a Imperiului German nu se află la Berlin, ci la Leipzig. Curtea de Casaţie a Regatului Italian nu se află la Roma, ci la Turin.

Rea voinţă din partea unora, nepăsare din partea altora, este o dovadă că Ieşenii nu trebue să conteze decât pe ei. Alegeţi deputaţi şi senatori, cărora să le impuneţi voinţa D-lor voastre.

Trec mai departe.

La 2/14 Iunie după întoarcerea Sa în Bucureşti, Carol adresează o scrisoare defunctului C. A. Rosetti, atunci Ministru al Cultelor; acea scrisoare a fost publicată în „Monitorul Oficial" din acel an 1866, cu No. 118.

Iată cuprinderea acelei scrisori.

Ascultaţi şi judecaţi:

Domnule Ministru,

In suvenirea sosirei mele în Bucureşti, am hotărît a fondà o instituţiune de bine-facere.

Voiu dà pentru aceasta, în trei ani de a rândul, câte patru mii galbeni pe an.

Te rog, D-le Ministru, a'Mi face propunere în această privinţă. Cu simţimintele cele mai bine voitoare.

CAROL

De 25 de ani aceşti 12 mii de galbeni stau în punga Suveranului. Cum am puteà oare calificà acest act nedemn de un simplu particular, dar încă din partea unui Domnitor?

In coloanele ziarului „Adevărul" am cerut ca Ministrul Cultelor să facă cunoscut Ţărei ce s'a făcut cu aceşti bani. Toţi Consilierii Tronului au rămas muţi. Am rugat pe mai mulţi deputaţi a face o interpelare, la care Ministrul va fi silit să răspunză. Rugămintele mele au rămas fără efect. In fine, în luna Fevruarie, am găsit un deputat care îmi promisese a interpelà pe guvern în această privinţă. Nu s'a putut ţine de cuvânt, căci Camera a fost disolvată. Trebuie să vă spun cu mândrie că acel deputat este moldovan, este ieşan; el reprezintă în Cameră pe valorosul colegiu al 2-lea de Iaşi, căruia viu a-i solicità voturile. Deşi el combate candidatura mea, imparţialitatea îmi impune datoria de a-l numi. Este D-l Nicu Ceaur Aslan.

Până acum v'am citat fapte cari dovedesc josnicia caracterului, lipsa de demnitate a lui Carol.

Voiu narà acum fapte mult mai grave, care vă vor convinge, nu mă îndoesc, că pe Tronul Ţărei nu avem un Suveran cu iubire de ţară, ci un Neguţător a cărui principală preocupaţiune este de a se îmbogăţi.

Voiu începe cu ruşinoasa concesiune a lui Strussberg, un gheşeft german, pentru a cărui plată vor trebui să muncească mai multe generaţiuni.

Mulţi deputaţi moldoveni au stăruit pe lângă Ministerul din 1868 pentru ca să renunţe la această înstrăinare a Ţărei pe 99 de ani.

— Defunctul Negură şi Alex. D. Holban, membri în fracţiunea independentă din Iaşi, ambii atunci deputaţi, au propus ca liniile ferate să le facem noi treptat,

în limitele slabelor noastre resurse financiare. Ştiţi care a fost răspunsul Miniştrilor : Nu se poate ; concesiunea Strussberg este o chestiune dinastică.

După un an am văzut pe defunctul Costachi Rosetti şi pe Ioan Brătianu, într'o întrunire publică la care au asistat peste trei mii alegători bucureşteni, recunoscând greşala ce au comis, cerând ertare, şi declarând că Carol a pretins acea concesiune, în capul căreia erau mai mulţi prinţi, grafi şi baroni prusaci, cari voiau a se îmbogăţi din munca şi sudoarea noastră.

România este considerată în Germania ca un câmp de exploatare.

Ceeace Indienii sunt pentru Englezi, noi Românii am ajuns a fi pentru Germani.

Cunoaşteţi cu toţii, Domnii mei, fazele ruşinoase, umilitoare pentru noi, prin care a trecut acest gheşeft german. Voesc astăzi numai a vă arătà cifre care sunt mai elocvente decât orice aşi spune. Extrag aceste cifre din o interpelare făcută de Prinţul Gr. Sturdza, Senator ieşan, în şedinţa Senatului dela 3 Decembrie 1888, cifre cari nu au fost desminţite.

Ştiţi D-lor, ce pagubă ne-a cauzat nouă, pagubă ireparabilă, concesiunea Strussberg? A cauzat ţărei noastre o pagubă de 837 milioane, pagubă care înspăimântă pe o putere bogată şi mare ca Franţa, şi care pe noi ne striveşte.

Acum, sunt dator să vă arăt cu cifre, cum ne-a cauzat guvernul nostru această pagubă.

Iată cifrele : când Strussberg cerea să-i se deà acea concesiune, compania Brassey, care a făcut cele mai multe drumuri de fer din Europa, ne-a propus să ne facă drumurile noastre de fer cu 130 mii lei kilometrul, dând noi pământul ; pământul pentru un kilometru de drum de fer costă şapte ori opt mii de lei de kilometru ; să punem cel mult 10.000, ceeace ar face 140 mii lei kilometrul, şi ne mai cerea ca condiţie să-i plătim pe tot anul, pentru câte kilometre ne vor face.

Apoi noi am plătit lui Strussberg până la răscumpărare în curs de 9 ani, câte 18 milioane şase sute mii lei în aur pe fiecare an.

Prin urmare, 18. 00.000 lei, împărţit cu 140.000 lei kilometru, făceà 132 kilometrii pe an, cari i-am fi putut aveà.

Apoi toată linia lui Strussberg până în Vârciorova e numai de 1.110 şi jumătate kilometri, prin urmare, după nouă ani, am fi avut acea linie a noastră de veci, fără să fi avut t ebuinţă a o răscumpărà, ba încă, trec vr'o 77 kilometri, cu capitalul plătit. In loc de aceasta s'a dat concesiunea lui Strussberg, cu 270.000 lei kilometrul, plătindu-i pe an 18.600.000 lei, şi în loc să fim stăpâni pe linia noastră, trebuie să plătim 337 milioane, adică câte 18.600.000 pe fiecare an, în curs de 45 ani.

837 milioane de franci ! Te apucă ameţeala pronunţând numai această colosală cifră.

Un gheşeft atât de murdar ar fi de ajuns pentru a discreditá o Domnie. Un popor viguros, conştient de drepturile sale, ar fi resturnat pe acest Suveran, care s'a făcut complice unor speculatori germani fără scrupul.

La noi totul este permis. Carol I continuă a domnì în linişte, şi politicianii noştri s'au grăbit a vârî în Senat pe un pretins moştenitor al Tronului României.

Oare Carol I este El sigur că va muri în România? Eu nu o cred, şi credinţa mea se rezumă pe deşteptarea poporului român, într'un viitor foarte apropiat.

Să vă mai vorbesc oare de oneroasa concesiune Crawley, dată sub guvernul conservator? Cine nu'şi aduce aminte de *sultanmezatul* ce se deschisese atât în Cameră cât şi în Senat? Ţara a plătit linia ferată Ploeşti-Predeal cu mai multe milioane peste adevărata ei valoare.

Dar culmea scandalului şi a neruşinărei este răscumpărarea liniei ferate Cerna-Voda-Constanţa.

Camera a votat suma de 12 milioane, pentru ca ţara să devie proprietară unei căi ferate construită, în cele mai rele condiţiuni. Legea este trimeasă la Senat, care o respinge pe laudabilul motiv că preţul răscumpărărei este prea exegerat. Guvernul trimite din nou acest proiect de Lege Camerei, care nu menţine măcar cifra de 12 milioane dejà votată, ci votează suma de 17 milioane. *Cinci* milioane mai mult decât la prima votare.

Şi Senatul fără pic de ruşine votează această scandaloasă sumă de 17 milioane, pe când respinsese acea de 12 milioane ca exagerată.

Ce să mai zic de Suveranul cărui i se prezintă spre sancţionare această lege, votată în asemenea condiţiuni, şi care nu s'a sfiit a acordà semnătura Sa?

Am asistat în Bucureşti la o întrunire conservatoare. D. Ioan Lahovary tună şi fulgeră contra D-lui Ioan Brătianu, care a tolerat ca Corpurile Legiuitoare să se dedeà la operaţiuni financiare atât de murdare; dar, ca orator guvernamental în acel moment (şi când zic guvernamental se înţelege şi dinastic) D-l Ioan Lahovary s'a ferit de a vorbì de Acela care acordase sancţiunea Sa acestui *murdar gheşeft*. (Cu aceste cuvinte a stigmatizat D-sa această lege). Indignat de o aşà flagrantă părtinire, am întrerupt pe orator, rugându-l să nu ne vorbească numai de D-l Ion Brătianu, ci şi de Acela fără iscălitura căruia acest *murdar gheşeft* nu ar fi fost săvârşit. Am fost dat afară din sala întrunirei de conservatori, pentrucă îmi permisesem a atacà persoana Suveranului, fără a se gândì că cu un an înainte, chiar ei insultau cu violenţă pe Carol I, înaintea cărui se prosternă astăzi cu slugărnicie.

Până aici v'am arătat partea negustorească a Domniei lui Carol I. Permiteţi-mi a vi'l arătà ca agent german, apărător intereselor germane, supus orbeşte ordinelor primite din Berlin.

La 1868, guvernul D-lui I. Brătianu a căzut, fiindcă cabinetul din Berlin începuse a menajà pe Austro-Ungaria în prevederea războiului pe care îl plănuiau contra Franţei, şi nu voia să permită ca România să nelinişteascã Monarhia Habsburgilor, prin revendicarea Transilvaniei.

La 1871, guvernul D-lui Ion Ghika a căzut, fiindcă nu a voit a vărsà sângele unor tineri studenţi cu inimele generoase, cari nu puteau suferì în tăcere îngâmfarea germană, care celebrà într'un mod zgomotos îngenunchiarea Franţei, insultând durerea Românilor.

Tot la 1871 guvernul conservator fù silit să impue Corpurilor Legiuitoare afacerea Bleichröder (urmaşul lui Strussberg) şi Germania ne-a ameninţat cu intervenţiunea turcească, dacă nu vom desbăgubì pe prinţii, grafii şi baronii germani, traşi pe sfoară de Strussberg şi de Ambron. Acest din urmă erà omul de casă şi de încredere al familiei Hohenzollern-Sigmaringen. Acest Ambron a fugit din Berlin lăsând goală lada de fier, în care erau acţiunile garantate de guvernul român.

La 1876, guvernul conservator a căzut, fiindcă nu a voit să urmeze politica ce se stabilise în întrevederea dela Reichstadt, unde Germania şi Austro-Ungaria se obligaseră a lăsà Rusiei libertatea sa de acţiune contra Turciei şi a-i permite să redobândească partea Basarabiei anexată României la 1857.

La 1877, Carol I, după ordinul din Berlin, a luat parte la rezbelul ruso-turc, sacrificând 10 mii de Români pentru ca linguşitorii curtezani să-I zică *Mare Căpitan ?*, şi a impus ipocrizia până a se preface că nu ştià nimica despre perderea Basarabiei. Cine nu ştie că retrocedarea acestei provincii erà hotărîtă la Livadia, cu un an înaintea începerei ostilităţilor? — In luna lui Iunie 1877, guvernul englez, fiind interpelat în privinţa intenţiunilor Impăratului Alexandru al II, în caz de izbândă, a răspuns în şedinţă publică a parlamentului, că una din condiţiunile pe care le va impune Rusia, va fi retrocedarea Basarabiei Române.

Poate oare cineva să susţie că Carol I nu ştià că Basarabia ni se va luà ?

La 1878, având un Hohenzollern pe tron, am fi fost în drept să sperăm că Germania va pledà dreapta noastră cauză la Congresul din Berlin. Din contră, ea a fost duşmana noastră, a făcut ca plenipotenţiarii noştri să joace un rol ridicol. In loc de a ne folosì cu cevà, ne-am pomenit cu pierderea Basarabiei, fără despăgubire de război şi cu chestiunea jidovilor în spinare.

La 1883 tot Germania ne-a împedicat de a luà parte la conferinţa din Londra, unde chestiunea Dunărei a fost rezolvată contra noastră, şi în folosul Austro-Ungariei. Tot la 1883 D. I. Brătianu a fost silit să alipească Statul Român de politica puterilor centrale, pentru a obţine ca deciziunile conferinţei din Londra în privinţa Dunărei, să nu fie executate. Chiar în acelaş an Germania, prin Agentul său Carol I, a silit pe guvern a cere Camerilor suprimarea porturilor libere din Galaţi şi Brăila, închizând astfel occidentului debuşeurile noastre fluviale, în folosul exclusiv al traficului german.

La 1885 Agentul strein care stă pe tronul ţărei, a împins, după ordine primite din Berlin, pe România într'un război vamal cu Austro-Ungaria, numai şi numai pentru a favorizà exportul industriei germane pe valea Dunărei.

In fine la 1886, Carol I, se încearcă a ne impune faimoasa convenţiune consulară, contra cărei Ţara întreagă s'a ridicat.

Aceste fapte, care nu se pot tăgădui, nu sunt ele oare suficiente pentru a convinge pe orice Român, în pieptul căruia bate o inimă românească, de urmările fatale ce a avut pentru noi această nefastă Domnie?

Politicianii dela 1866 ne-au dat pe Carol I, locotenent în armata prusacă. De atunci Prusia a devenit Germania a tot puternică în Europa şi din Berlin nu ne-au venit decât umiliri şi jertfe.

Sub Domnia lui Carol I, Ţara românească e tratată, ca un câmp de exploatare, şi privită cu dispreţ de însuşi Germania.

Mi s'a spus şi poate mi se va spune încă, că toate aceste nenorociri, toate aceste jertfe, toate aceste umiliri nu ni le-a impus numai Carol I. El a avut miniştri, Cameră, Senat. Cu cea mai adâncă durere sunt silit să recunosc ca aşà este. Am zis şi nu voiu încetà de a o repetà : Puterea lui Carol I constă în lipsa de caracter, erà să zic ticăloşia politicianilor noştri : fără complici, Carol nu ar fi putut face nimic. Dar de când oare corupţii absolvă pe corupător? Şi am strigat şi o strig şi astăzi cu cea mai adâncă convincţiune, că *Marele corupător stă pe tronul României.*

Acest mare Corupător răsplăteşte în toate zilele trădarea politică, precum a răsplătit la 1866 trădarea militară.

Să viu acum la Independenţa României şi la Regalitate, cu care linguşitorii trâmbiţează gloria Prusacului Incoronat. Aceşti curtezani merg cu neruşinarea până a pretinde că Lui i le datorim. In puţine cuvinte vă voi dovedì că acestui Străin, nu'i datorim nimic. Dacă îi datorim cevà, este numai jertfe şi umiliri.

Independenţa : Acest cuvânt ar trebui să mândrească toate inimile româneşti. Cu durere sunt silit să mărturisesc că această independenţă nu reprezintă astăzi decât înlocuirea dezinteresatei suzeranităţi otomane, prin precupeţeasca suzeranitate austro-germană. Nu trebuie să uităm că, având un Hohenzollern pe Tron, această independenţă, cimentată cu sângele a zece mii de Români, căzuţi pe câmpiile bulgare, nu a fost recunoscută de Impăratul Germaniei, decât cu două umilitoare condiţiuni. Ne-am angajat a răscumpărà murdăriile concesiunei Strussberg, concesiune în care erau compromise nume ilustre din Prusia. Ne-am angajat a modificà art. 7 al Constituţ'unei noastre.

Regalitatea : Cuvânt deşert, care a satisfăcut vanitatea Streinului Incoronat, dar pe care l'am plătit foarte scump. Am perdut drepturile noastre strămoşeşti asupra Dunărei ; am perdut, în folosul exclusiv al Germaniei, toate relaţiunile noastre comerciale cu Occidentul, desfiinţând porturile franco ale oraşelor Galaţi şi Brăila. Tremur când mă gândesc că pentru onoarea de a fi un Regat, mai avem o poliţă de achitat faţă cu Germania. Doresc din toată inima ca viitorul să-mi dea o desminţire. Acea poliţă la care nu a renunţat Germania, şi la care se gândeşte încă Agentul Strein de pe Tron, este : *Convenţiunea consulară cu Germania.*

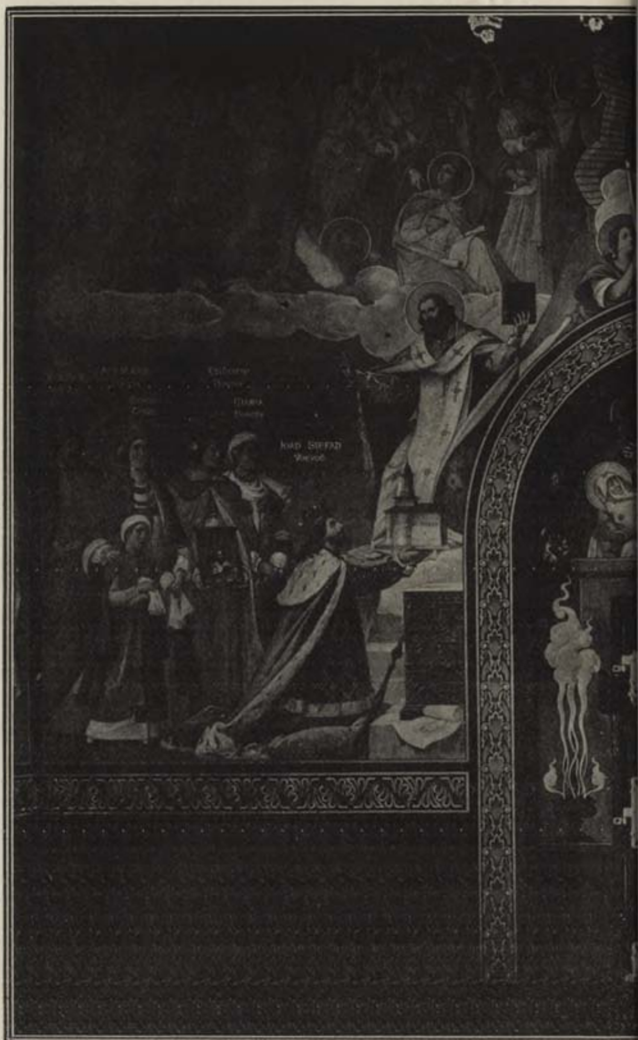
Vă jur că sub Domnia acestui Suveran Strein, în pieptul căruia bate o inimă nemţească, putem şterge din dicţionarul românesc : *Mândria Naţională.*

Această regalitate cu care ne asurzesc curtezanii, este înfierată cu stigmatul unei ruşinoase negustorii. Acest Rege, după ce a ochit şi ales 12 din cele mai frumoase moşii ale Statului, a pretins să i se deà pe vecie venitul acestor moşii. Români ! Aveţi un Rege, trebui să-l plătiţi — şi s'a găsit o Cameră, un Senat care să consimtă a satisface scârboasa lăcomie a acestui Străin.

Să pretindeţi dela acei pe care îi veţi alege ca deputaţi ca, din iniţiativa parlamentară, să prezinte un proect de lege pentru reluarea acestor 12 moşii din mâinile Regelui. Să înţeleagă acest Strein că nu ţara a înfiinţat Domeniul Coroanei, ci o turmă de linguşitori, cari voiau a se menţine cu orice preţ la putere. Două puternice motive vă impun datoria de a dà, în această privinţă, mandat aleşilor voştri.

1. Aceste moşii, trebuie împărţite la săteni, şi cu venitul secularelor păduri ce se află pe ele, să se clădească prin comune rurale şcoli, spitale, biserici, care cad în ruină.

2. Pe aceste moşii, care formează Domeniul Coroanei, Carol I aduce străini şi-i instalează pe ele. Intr'un cuvânt, Neguţătorul încoronat voeşte încetul cu încetul a înfiinţà colonii germane. Dacă nu veţi desfiinţà legea din 10 Iunie 1881, peste 10, cel mult peste 15 ani, veţi vedeà pe aceste 12 moşii, ridicându-se biserici şi şcoli nemţeşti. Pe aceste 12 moşii nu veţi mai auzì vorbindu-se româneşte, ci numai nemţeşte.

PORTRETELE FAMILIILOR CTITOREŞT
pictate pe păretele interior

N CEL MARE ŞI REGELUI CAROL I,
ıerica Sf. Nicolai-Domnesc.

Conservatorii şi liberalii independenţi, când erau în opoziţie, au protestat cu energie contra acestei instituţiuni, care aminteşte tristele timpuri ale feodalităţei, contra acestei murdare spoliaţiuni, împodobită cu pomposul nume de *Apanage*.

Comitetul central al partidei liberal-conservatoare, întrunit în sara de 19 Iunie 1884, şi deliberând, a votat în unanimitate — băgaţi bine de samă, în unanimitate — următoarea rezoluţiune :

Partidul liberal-conservator credincios Constituţiunei, consideră *darea Apanagiului* ca o violare a Pactului fundamental şi ià *angajamentul de a lucrà pentru reintrarea în legalitate.*

Această rezoluţiune, dictată de un patriotism demn de toată lauda, a apărut mai multe săptămâni în capul ziarului „România", organul partidului liberal-conservator.

Liberalii-conservatori au venit la putere, şi au uitat angajamentul ce au luat faţă cu ţara, într'un mod atât de solemn.

Liberalii-independenţi au intrat în Cameră şi în Senat, şi au uitat angajamentul ce l'au luat, în mai multe întruniri publice, că vor desfiinţà *Domeniul Coroanei.*

Toţi au uitat şi ştiţi de ce? Pentrucă toţi voesc a ajunge la putere. Portofoliile ministeriale se distribue de Rege, şi El nu le va dà acelora, care ar dà cel mai mic semn de ostilitate contra *Apanagiului*, cu alte cuvinte, contra *pungei regale*.

De aceia, încăodată vă rog, siliţi pe acei care vă cer voturile de a se pronunţà într'un mod categoric, în privinţa desfiinţărei Domeniului Coroanei.

Iertaţi-mă dacă vă întreţiu aşa de mult de această scârboasă afacere, dar trebuie să vă arăt repeziciunea cu care s'a votat acest jaf ruşinos în averea Statului.

La 5 Iunie s'a votat de Cameră ; la 6 Iunie s'a votat de Senat ; sancţiunea regală s'a dat la 8 Iunie şi la 10 Iunie s'a publicat în *Monitorul Oficial* ; 5 şi 6 Iunie 1884 vor fi două zile de umilire şi de ruşine, în analele vieţei noastre parlamentare.

Am asistat la şedinţa Camerei în care s'a votat Apanagiul. Primul ministru împingea cu mânie pe deputaţi la vot. Câţiva deputaţi au voit să fugă din Cameră pentru a nu votà, dar cheia uşei erà în buzunarul Primului ministru. Am văzut un deputat care voià să se abţie, luat cu sila de Primul-ministru şi dus la vot.

Şi să notaţi un lucru caracteristic : când a fost vorba să se jefuiască ţara pentru a dà lui Carol I, 12 moşii, treaba s'a făcut în mai puţin de o săptămână. Când e vorba de a se aplicà legea vânzărei moşiilor Statului la ţăranii muritori de foame, lucrul se tărăgănează de trei ani, şi nici un ţăran n'a fost încă pus în posesiunea pământului, ce de drept i se cuvine şi de care atârnă existenţa sa nenorocită.

Faptul acesta vă arată durerea de inimă ce au pentru popor partidele noastre de guvernământ.

In zadar D-nii Petre Cernătescu şi Nicolae Ionescu în Cameră şi Vasile Maniu în Senat, au combătut lăcomia regală, arătând cât este de inconstituţională această lege ce se cereà Corpurilor Legiuitoare. Primul-Ministru nu a găsit alt argument pentru a zmulge voturile acelor nedemni reprezentanţi ai Ţărei, decât spuindu-le că voeşte a face din Carol I *cel întâi moşnean român.*

Moşnean Român ! — Ce deridere ! Cel întâi moşnean român, care pretinde Corpurilor Legiuitoare ca să fie scutit de impozite către Stat.

Legea zice : — *că se dă Regelui folosinţa asupra suprafeţei şi subfeţei à 12 moşii, fără a fi supuse la vre-o dare de cauţiune. Aceste 12 moşii nu sunt supuse la impozite către Stat.*

Iată moşneanul creat de D-l Ion Brătianu, în toată goliciunea lăcomiei şi a zgârceniei Sale.

Trebuie să vă vorbesc acum de fortificaţii. Declaraţia de alaltăeri a D-lui Ţony cum că nu a votat creditul pentru fortificaţii m'a bucurat. Imi place a crede c[illegible] unul din reprezentanţii colegiului al 2-lea de Iaşi, nu a dat votul său acestor fortificări, care reprezintă o *afacere comercială şi o trădare naţională.*

Când Corpurile Legiuitoare au votat 30 milioane pentru înarmarea Ţărei, Carol I a pretins dela Primul Său Ministru, ca să facă un viri[illegible]nduri. Din aceste 30 milioane, s'a dat într'un mod abuziv, 8 milioane Ca[illegible] Grusson din Magdeburg, care erà în ajunul de a dà faliment, pentru o comandă de cupole şi tunuri destinate fortificaţiunilor care abià erau începute.

Banii noştri destinaţi a scăpà de faliment o uzină nemţească !

Permiteţi-mi acum să vă povestesc fazele prin care au trecut aceste fortificări, sau, mai bine zis, planul acestor fortificări. Carol I invită pe Generalul Brialmont să vie în Bucureşti, şi îl însărcinează a face un plan de fortificări pentru apărarea întregei României. Generalul Belgian primeşte a face această lucrare.

Cine nu'şi aduce aminte de notele diplomatice preschimbate atunci între cabinetul din Viena cu acel din Bruxelles. Ministerul Austro-Ungar întrebà pe acel belgian cum a permis unui ofiţer superior, care face parte activă din armată, să primească însărcinarea de a face un plan de fortificări, pentru apărarea teritorului român, care este vecin cu Imperiul Austro-Ungar.

In fine, Generalul Brialmont a remis lui Carol I planul elaborat de el, un plan de fortificări pentru apărarea, precum am zis, a întregei României.

Nimeni, absolut nimeni nu a văzut acel plan. Nici marele Stat major al armatei române, nici chiar Generalul Berendey, designat de pe atunci pentru diriguirea şi supravegherea acestor lucrări de fortificare. Am rugat în coloanele ziarului „Adevărul", pe Generalul Berendey să-mi deà o desminţire, dacă afirmaţiunea nu este exactă. Generalul Berendey a tăcut şi nici puteà face altmintrelea.

Carol I, în mâinile căruia Generalul Brialmont remisese planul elaborat de el, l-a încredinţat Maiorului Schuman, ofiţer în Statul Major prusian, care s'a dus cu el la Berlin. Acolo marele Stat-Major al armatei germane a modificat cu totul acel plan, şi dintr'un plan de fortificaţii elaborat pentru apărarea întregei Ţări, a făcut un plan de fortificări menit numai a apărà aripa dreaptă a armatelor Austro-Ungare în viitorul rezbel cu Rusia.

Să cheltuim sutimi de milioane stoarse din sudoarea întregei ţări pentru ca să înlesnim victoria unui vecin, duşman neamului nostru, pentru ce? Fiindcă Austro-Ungaria este astăzi aliata Germaniei, fiindcă nu mai suntem astăzi vasali Turciei, dar vasali politicei puterilor centrale, şi fiindcă nu avem pe Tronul Ţărei un Român cu iubire de ţară, ci un străin, un agent care e dator după ordinele din Berlin a fi în România, apărătorul intereselor politicei austro-germane.

Dacă acest act, ce nu se poate tăgădui, nu este o *trădare naţională*, atunci voi rugà pe unul din D-v., să-i deà o altă denumire.

Spre convingerea D-v., vă prezint o schiţă de planul primitiv al Generalului Brialmont, nemodificat încă de Maiorul prusac Schumann. Am scos această schiţă din planul alăturat la o scriere a Generalului Brialmont, apărută sunt câteva luni, şi în care tratează de fortificări ridicate de curând în Belgia şi de fortificările menite a se ridicà în România.

Vedeţi o cetate la Paşcani, care trebue să apere Moldova spre Nord. Vedeţi Câmpina şi Slatina cu puternice forturi, chemate a ne apărà despre Austro-Ungaria.

Veţi recunoaşte cu mine, nu mă îndoesc, că expunerea ce v'am făcut este înspăimântătoare. Ne ducem de râpă, ne ducem spre peire.

*

Suntem datori pe piaţa Berlinului peste *un miliard*. Cugetaţi bine: *un miliard* — şi din bugetul Statului, care este de 165 *milioane* pe an, trimitem pe fiecare an la Berlin *60 milioane*, dobânzile acestei îngrozitoare datorii. Aproape jumătate din veniturile Statului.

Ce e de făcut?

La boale mari, remedii energice.

Să tăem în carne vie. Să suprimăm fără întârziere cangrena care ne roade.

Să suprimăm pe Regele Străin, să suprimăm Monarhia şi să înlocuim totul cu Republică.

Ce este Republica? O formă de guvernământ prin care un popor se cârmueşte el însuşi. Mi se va spune de sigur că Constituţiunea noastră liberală, dă poporului dreptul a se guvernà el însuşi. Aşà este. Dar acest drept ce ni-l acordă Constituţiunea este iluzoriu, căci avem un Rege, şi încă un Rege străin cu prerogative întinse, care împedică mersul regulat al instituţiunilor noastre democratice.

D. Gh. Panu, în coloanele ziarului „Lupta", a zis cu drept cuvânt, că în acest secol de constituţionalism, un Rege nu poate fi decât sau un *Tiran* sau o *Păpuşă*. Dacă natura a dat Suveranului inteligenţă, El, vrând nevrând, încalcă drepturile ce-I acordă Constituţiunea, trece peste prerogativele Sale, şi devine în scurt timp

un tiran odios. Dacă Suveranul este imbecil, El este o păpuşă, un instrument inconştient în mâinile unei camarile ce se formează împrejurul Său.

Intr'un caz sau într'altul, voinţa poporului e nesocotită, el nu are alt rol decât de a plăti impozite, şi dintr'un guvern constituţional, ţara cade într'un guvern personal.

D-l Ţoni v'a mărturisit alaltăeri că de trei ani, guvernul personal al Regelui se impune Ţărei. Domnia-sa ar fi putut să ne spună că acest sistem durează de 25 ani. Nu Corpurile Legiuitoare, reprezentanţi legali ai Ţărei, dau Majestăţei Sale miniştri; ci Carol I dă ţărei miniştri, pe care îi alege după chipul şi asemănarea Sa, şi odată instalaţi pe fotoliurile ministeriale, le zice: *Ei, acum v'am numit. Rămâne să vă faceţi majorităţi atât în Cameră cât şi în Senat.*

De 25 de ani, am văzut un singur minister care s'a impus Regelui, şi care a venit la putere având la spatele sale marea majoritate a ţărei. Acest minister este acela din Aprilie 1876, ministerul liberal.

Scump a plătit partidul liberal cutezanţa de a se impune Majestăţei Sale; Carol I are memorie, şi la 1888, partidul liberal a căzut sub povara greşalelor comise de el în complicitate cu Acela, care a ţinut a compromite în ochii ţărei drapelul liberalismului român.

Suprimarea Regelui cu primejdioasele Sale prerogative, câteva modificări într'un sens mai democratic, în Constituţiunea noastră de astăzi, şi iată Republica proclamată, fără cea mai mică zguduire.

Cine va urca treptele palatului naţional, va găsi în el pe acel mai înalt funcţionar al Statului, căruia în loc de a-i zice — *Sire*! sau *Măria Ta*: îi va zice *Domnule Preşedinte!* Nu va găsi în acel palat un om vanitos, care crede că prin mila lui Dumnezeu se află acolo; ci un bărbat care va şti că, numai prin voinţa poporului, el ocupă timporal cea mai înaltă funcţiune a Statului.

Ce este oare îngrozitor, înspăimântător în această schimbare impusă de progresul timpului?

In alte ţări, unde familiele domnitoare au un trecut istoric, unde istoria ţărei este strâns legată cu istoria Dinastiei, acolo se vorbeşte dejà de suprimarea regalităţei. Partide republicane există şi propovăduesc cu succes ideile lor.

Dar în România, ce legături avem noi cu Carol I? Ce trecut îl leagă cu noi? Nimic, absolut nimic!

El este nu numai inutil, dar primejdios viitorului nostru. Suprimarea Lui şi proclamarea Republicei se impune.

Sunt convins că, afară de un mic număr de oameni cari trag foloase din sistemul de guvernământ monarhic în paguba celorlalţi, marea majoritate a poporului român, pusă în poziţiune a alege în deplină libertate, se va rosti cu entusiasm pentru o republică onestă, liniştită, care prin firea ei însă, îşi favorizează ridicarea democraţiei şi realizarea aspiraţiunilor acesteia.

Poporul român nu poate să dorească prelungirea Domniei unui Rege străin, unui Rege Cioclu, care sapă mormântul României.

*

Să viu acum, la chestiunea Iaşilor, la chestiunea Moldovei, pe care am apărat'o cu căldură în coloanele ziarului „Adevărul". Nu voesc a mă opri la alianţa electorală ce s'a făcut în acest oraş. Alegătorii vor judecà. Voi spune numai că consider ca un act regretabil, ca un act pe care îl desaprobă chiar Mihail Kogălniceanu, care figurează în capul listei guvernamentale de aici, unul din şefii partidului liberal. Precedent foarte trist pentru corectitudinea ce trebue să domnească în purtarea partidelor noastre politice. La Iaşi poliţia conservatoare pusă la ordinele liberalilor. La Bucureşti aceiaşi poliţie ameninţând pe alegătorii cari vor votà pentru liberali.

Dar ceiace nu pot admite, şi ceeace cu greu vor înţelege alegătorii, este faptul de a justificà această monstruoasă alianţă electorală, încălecând pe chestiunea *Moldovenismului*, şi plângând pe ruinele *Iaşilor*.

Ce a făcut partidul liberal-conservator pentru Moldova, pentru Iaşi? Nimica.

Şi astăzi aceste două partide se unesc într'un scop electoral, pentru a face din Moldova şi din Iaşi, raiul promis de Mahomet.

Ce au a face alegerile, chestiune eminamente politică — cu suferinţele şi durerile Moldovei şi ale Iaşilor, — chestiune eminamente economică şi socială?

Să nu mi se zică că astăzi vorbesc de Iaşi, pentru că am venit să solicit sufragiile D-tră. In Septembrie 1888, sunt aproape trei ani, am venit în Iaşi şi decadenţa vechei Capitale a Moldovei, m'a înspăimântat.

Iată ce scriam din Iaşi, ziarului „Adevărul" la 23 Septembrie 1888:

Dela suirea Sa pe Tronul României, Regele Carol în discursurile ce a rostit, adese-ori a vorbit de oraşul Iaşi. Niciodată nu a lipsit de a dà acestui oraş măgulitoarea denumire de „a doua Capitală a României".

După 22 de ani, Ieşenii au tot dreptul de a pune M. Sale următoarea întrebare: *Sire! ce ai făcut pentru a doua Capitală a României?*

Iaşul, leagănul Unirei, a suferit cu bărbăţie, pentru realizarea acestei mari idei, pagube simţitoare. De aceea are dreptul să ceară, să pretindă chiar, compensaţiuni care să-i redeà o mică parte a vechei lui splendori.

Voesc a arătà aici aceste compensaţiuni, care singure ar smulge acest oraş din letargia în care zace:

I. Strămutarea Curţei de Casaţie;

II. Strămutarea Curţei de Compturi;

III. Strămutarea şcoalei superioare militare şi complectarea desăvârşită a cursurilor Universităţei de aici.

Suntem în ajunul alegerilor generale (28 Septemvrie 1888). In întrunirile publice ce de sigur se vor ţineà, datoria Ieşenilor e de a provocà o discuţiune serioasă asupra compensaţiunilor de care am vorbit mai sus.

Sunt convins că deputaţii şi senatorii cari vor obţine încrederea Ieşenilor, vor luà angajamentul de a propune şi de a susţine proectele de legi, cari să deà o satisfacţiune acestui oraş, uitat de toţi bărbaţii de Stat cari s'au succedat la putere, în aceşti din urmă 22 de ani.

Chestiunea nu este de partid. De aceea mă adresez către junimişti, ca şi către conservatori; către liberali ca şi către radicali, şi îi rog a fi uniţi împrejurul acestor modeste revendicări.

Cetăţeni Alegători! Să nu daţi voturile voastre decât acelor care vă vor promite într'un mod solemn că vor stărui din toate puterile lor pentru obţinerea acestor mici şi slabe compensaţiuni. Aceste compensaţiuni se pot obţineà repede, şi dacă ele nu vor redà Iaşilor vechea splendoare, dar cel puţin îi vor dà viaţa, care astăzi îi lipseşte.

Cât despre mine, ca fiu al Iaşilor, vă promit, vă jur, că nu voi aveà un moment de odihnă până nu voi vedeà îndeplinit aceea ce am scris, sunt aproape trei ani, la 28 Septembrie 1888.

Inainte de a terminà, permiteţi-mi a repetà punctele principale ale programului la îndeplinirea căruia, voi lucrà cu toată ardoarea, care îşi găseşte izvorul numai în adânca convicţiune ce le-a dictat:

Desfiinţarea Monarhiei şi înlocuirea ei printr'o Republică democratică;

Votul Universal;

Intoarcerea domeniului Coroanei la Stat. Trecerea moşiilor Statului la ţărani. Cumpărarea moşiilor mari particulare, tot pentru acelaş scop;

Desfiinţarea armatei permanente, şi înlocuirea ei prin naţiunea înarmată;

O întinsă descentralizare şi autonomia comunală;

Garantarea libertăţei individuale;

Organizarea instrucţiei în aşà fel, ca să fie în adevăr cu putinţă pentru muncitori. Copii săraci vor primì la şcoală hrană, haine şi cărţi fără plată;

Imbunătăţirea soartei clerului mirean;

Legea pentru primirea în toate funcţiile publice, şi inamovibilitatea funcţionarilor de toate gradele.

Desfiinţarea Senatului;

Un şir întreg de măsuri pentru ridicarea rodniciei muncei. Darea maşinelor trebuitoare pe credit comunelor rurale, producătorilor ţărani.

Toate lucrările Statului şi comunelor date cu preferinţă asociaţiilor de lucrători ce se vor formà;

Ajutorul Statului pentru asociaţiile de lucrători industriali ori agricoli, ce s'ar formă pentru a lucră în comun pământul, ori pentru a lucră în comun în fabrici ale acestor asociaţii;

Desfinţarea dărilor directe şi înlocuirea lor printr'un impozit progresiv, scutind însă cu desăvârşire un minimum de venit absolut trebuitor pentru trai;

Proteguirea muncei:

a) O lege pentru proteguirea muncitorilor în ateliere şi fabrici; regulamentarea repauzului Duminicile şi sărbătorile; inspecţia sanitară a condiţiilor în cari se face munca; oprirea muncei copiilor până la 14 ani; regulamentarea muncei femeilor; asigurarea în potriva accidentelor; asigurarea pentru vremea bătrâneţelor.

b) O lege pentru tocmelile agricole, aşà ca să garanteze toate interesele. Intinderea măsurilor de protecţia muncei şi la muncitorii agricoli.

Desfiinţarea zilelor de prestaţie.

Proteguirea industriei întru cât nu vatămă interesele muncitorilor.

Doresc a vedeà acest program realizat înainte de a închide ochii pentru vecie.

Voi şti atunci că scumpa noastră Românie 'şi-a recăpătat liberul său arbitru.

Voi şti atunci că clasele, până azi dezmoştenite, îşi vor deschide calea spre un trai mai fericit.

Un cuvânt încă, vă rog, şi am terminat.

Cetăţeni Alegători,

Nu uitaţi că în acest an, în ziua de 10 Mai, poporul Român serbează nunta sa de argint cu dinastia Streină.

Colegiul al 2-lea de Iaşi, nu poate face, pentru nunta sa de argint cu Carol I, un cadou mai nimerit, mai semnificativ Majestăţei Sale, decât trimiţând pe Directorul ziarului *Adevărul* în Parlamentul Român.

*

Dacă Al. V. Beldiman ar fi ajuns în Parlament, ca reprezentant al unui colegiu din Iaşi, aceasta n'ar fi fost decât jocul partidelor politice de opoziţiune, şi odată la tribuna Camerei, Beldiman nici n'ar fi resturnat sau întunecat fala Dinastiei ce căutà a ponegri, dar nici n'ar fi ridicat Iaşul din ruina la care de mult erà osândit, căci, după cum uşor se poate observa în desideratele ce el exprimă mai sus, mai nimic serios pentru regenerarea Iaşului el nu încearcă a cere, sau propune, când solicită voturile Ieşenilor, ci mai mult numai chestiuni de interes absolut general ale ţărei.

Dar acuzatorul Regelui Carol I nu putù întruni majoritatea voturilor alegătorilor Colegiului II de Cameră a Iaşului, cu tot sprijinul ce-i dădură mulţi numai din îndemnurile opoziţiunei, — ceeace dovedì că Ieşenii stimau la justa sa valoare, atât pe Regele lor, cât şi întreaga Sa Dinastie.

Principele Ferdinand pune piatra fundamentală a nouei Universităţi ieşene.

Una din cele mai principale cerinţi ale Iaşului, dela desăvârşirea Unirei, a fost şi complectarea Universităţei locale, fondată la 1860, care, deşi proectată pe baze largi şi vrednice de un asemenea înalt institut de cultură modernă, totuşi nu'şi puteà luà avântul necesar, din pricina, în primul loc, al insuficienţei localului în care fu instalată, o veche curte boerească, care, deşi servise odinioară chiar ca Palat Domnesc, totuşi conţineà prea puţine încăperi pentru numeroasele sale cursuri

şi studii practice, ce se cereau pentru ca studenţii şi profesorii să poată profità de învăţăturile ce trebuiau să se predeà acolo.

Şi apoi, în afară de însăşi instituţiunea Universităţei, tot în acelaş local mai fusese instalată până în ultimii ani şi şcoala de Arte-Frumoase cu Pinacoteca, cărora cu mare greu li se putù găsì un alt local, impropiu şi acela, pentru menirea lor.

Mulţumită făgăduinţei date de Regele Carol I, şi după stăruinţa neîntreruptă a multor Ieşeni de inimă, guvernul ţărei făcù să se voteze de Corpurile Legiuitoare mijloacele trebuitoare pentru zidirea unui nou local de Universitate în Iaşi, în absolută conformitate cu trebuinţele actuale ale unui atare stabiliment cultural.

După planurile valoroase ale arhitectului Louis Blanc, şi după ce întâmplarea făcù ca edificiul Teatrului Naţional dela Copou să ardă până în temelii, se hotărî începerea construcţiunei nouei Universităţi pe locul zisului Teatru, cât şi pe acela al caselor ce se afectase pentru şcoala de Arte-Frumoase şi Pinacotecă (foastele case Catargiu din strada Carol).

Antrepriza construcţiei se luă de doi arhitecţi italieni, Trolli şi Scolari, şi primele lucrări de fundaţiune începură din primăvara anului 1893.

M. S. Regele Carol I, care nu lipsià de obiceiu dela orice mare act de cultură şi propăşire naţională din câte se petrecură în ţară în cursul Domniei-Sale, fiind reţinut în Capitală de lucrări mai urgente, găsì prilejul a însărcinà să-I ţie locul la solemnitatea aşezărei pietrei fundamentale a nouei Universităţi, pe tânărul Principe Moştenitor Ferdinand care, fiind delegat a prezida la Iaşi o asemenea solemnitate, făcù prin aceasta primul său act de oficialitate şi manifestare ca membru al Dinastiei ţărei.

Se pregăti o serbare măreaţă în acest scop, pentru ziua de 23 Mai 1893, şi Iaşul întreg se hotărî a luà parte, împreună cu Moştenitorul tronului, la această manifestare culturală, care urmă să deà vechei Capitale a Moldovei cel mai preţios focar de lumină şi civilizaţie din câte ea reclamase de atâtea ori, dela principalii conducători ai guvernelor precedente.

Primarul Iaşului afişă la 19 Mai, pe zidurile oraşului următoarea placardă :

Cetăţeni,

Duminică dimineaţa, 23 Mai curent, Alteţa Sa Regală Principele Moştenitor va sosi în oraşul nostru şi va fi întâmpinat la gară de autorităţile civile şi militare.

La oara 11, se va celebrà punerea pietrei fundamentale a Palatului Universităţei din Iaşi, strada Carol, unde Inalt Prea Sfinţia Sa Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, înconjurat de Inaltul Cler, va oficià serviciul divin.

La oara 1 p. m. se va dà un banchet în sala cea mare a Primăriei.

La oara 3 p. m., Alteţa Sa Regală, va face vizită Inalt Prea Sfinţiei Sale Mitropolitului Moldovei şi Sucevei, după care va inspectà clădirile publice ce sunt în construcţiune şi anume : Bisericele Trei-Erarhi, Sf. Neculai-Domnesc, Seminarul, Liceul Extern, Institutul Anatomic şi Liceul Internat.

La ora 6 p. m. Alteţa Sa Regală va părăsi oraşul.

Principele Ferdinand sosì într'adevăr în dimineaţa zilei de Duminică 23 Mai, însoţit de Preşedintele Consiliului de Miniştri Lascar Catargi, de Ministrul de Culte şi Instrucţiune publică Take Ionescu, cum şi de D-l T. L. Maiorescu, în calitate de Rector al Universităţei din Bucureşti, şi fu găzduit la Palatul Comandamentului Corpului al IV-lea de Armată.

Serbarea punerei pietrei fundamentale a Universităţei urmă, în mijlocul unei enorme afluenţe de cetăţeni şi mulţi provinciali veniţi anume pentru acest prilej, întocmai după programa stabilită de mai înainte.

Iată relaţiile oficiale date de *Monitorul Oficial* din 26 Mai, asupra acestei serbări :

Sâmbătă, 22 Mai, la oarele 9 seara, A. S. R. Principele Moştenitor, însoţit de : D-l Lascar Catargi, preşedintele Consiliului de miniştri ; D-l Colonel Robescu, maistrul Curţei Alteţilor Lor Regale, şi D-l Adjutant de serviciu, a plecat din capitală pentru a merge la Iaşi, unde a doua zi se serbà punerea pietrei fondamentale a Palatului Universitar.

Duminică, 23 curent, la oarele $7^1/_2$ dimineaţa, Principele României soseşte în gara Iaşi, unde este întâmpinat de D-l Tache Ionescu, Ministrul Instrucţiunei Publice şi al Cultelor, înpreună cu D-l Culianu, Rectorul Universităţei, în capul autorităţilor şcolare locale ; de clerul oraşului ; de D-l General Budişteanu, Comandantul Corpului IV de Armată ; D-l General Sallmen, Comandantul diviziei de cavalerie ; D-l Ventura, Prefectul judeţului ; D-l Pogor, Primarul oraşului, în capul Consiliului Comunal ; D-l C. Balş, Prefectul oraşului ; D-l Rosetti, preşedintele Curţei de Apel, cu toţi D-nii membri ai Curţei ; D-l T. Maiorescu, Rectorul Universităţei din Capitală, cu mai mulţi D-ni profesori universitari, invitaţi pentru a luà parte la această serbare ; D-nii senatori şi deputaţi din localitate ; D-l Gheuca, preşedintele Comitetului permanent, precum şi un foarte numeros public.

Onorurile militare s'au dat de o companie din Regimentul Ştefan-cel-Mare No. 13, cu drapel şi muzică.

Toţi D-nii Ofiţeri din garnizoană, în mare ţinută de ceremonie, erau aşezaţi în flancul drept al companiei.

Principele Regal, coborând din vagon, este primit cu vii aclamări şi în sunetul imnului naţional.

Alteţa Sa Regală primì urările de bună venire exprimate de către căpiteniile oraşului cu atâta entusiasm şi trecù apoi pe dinaintea frontului Companiei, însoţit de D-l General Budişteanu, care prezintă Alteţei Sale Regale corpul ofiţeresc.

După aceasta, Principele Moştenitor, străbătând saloanele gărei, frumos împodobite cu portretele Suveranilor şi ale Principilor Moştenitori, cu drapele, covoare, ghirlande de verdeaţă şi flori, se urcă însoţit de D-l Lascar Catargi, preşedintele Consiliului de Miniştri şi de D-l V. Pogor, Primarul Oraşului, în trăsura cu 4 cai, înhămaţi à la Daumont, şi escortat de Escadronul de Jandarmi, străbătù oraşul la a cărui intrare se înălţà un frumos arc de triumf, împodobit, ca şi stradele oraşului, cu drapele, covoare şi flori.

Punerea pietrei fundamentale a Universităţei ieşane, în asisetnţa Principelui Moştenitor Ferdinand.

In tot parcursul — deşi erà prea de dimineaţă, un numeros public, ocupând stradele oraşului şi ferestrele clădirilor, nu încetà de a aclamà cu iubire şi respect pe Principele României.

Alteţa Sa Regală S'a coborît la Palatul Comandamentului Corpului IV de Armată, unde o companie din Batalionul 4 Vânători cu drapel formà garda de onoare. La intrare, Principele fù întâmpinat de D-l General Budişteanu şi, după ce trecù pe dinaintea frontului Companiei, care 'L aclamă cu vii strigăte de „Ura", Alteţa Sa Regală fu condusă în apartamentele ce i se destinase.

Un mare număr de persoane din societatea ieşană, se grăbì a se înscrie în registrul depus la intrarea Palatului.

La orele 10$^{3}/_{4}$ Principele Moştenitor, însoţit de D-l Lascar Catargi şi de D-l Primar Pogor, merse, în trăsură de gală şi escortat de escadronul de Jandarmi, la locul destinat Palatului Universităţei.

Aci, Principele fù salutat cu vii aclamări de un numeros public din toate clasele societăţii.

Alteţa Sa Regală este întâmpinată de D-l Tache Ionescu, împreună cu D-nii Culianu şi Maiorescu, Rectori ai Universităţilor din Iaşi şi Bucureşti, cu D-nii Caraiani, Climescu, Gh. Al. Urechiă, Dr. Russ, Decanii Facultăţilor Universităţii din Iaşi; cu D-nii profesori Mârzescu, Poni, Ştefan Şendrea, Leonardescu, împreună cu toţi ceilalţi profesori Universitari, cu D-nii Vârgolici, Dr. Istrati, Vlădescu, Ştefan Mihăilescu şi Maisner, inspectori ai învăţământului; D-l V. Arion, secretar general al Ministerului Cultelor; D-l Dissescu, membru în Comitetul permanent al Instrucţiunei Publice; D-nii Ianov, Al. Negrutzi, Buicliu, Const. C. Arion, Iamandi, Scarlat Vârnav, Sterian, G. C. Ioan, şi alţi deputaţi şi senatori locali, precum mulţi reprezentanţi ai naţiunei, şi D-l Blanc, arhitectul Palatului Universităţei.

Principele este condus, apoi, la locul punerei temeliei. Aci, sub un frumos umbrar, înpodobit cu drapele naţionale, I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, înconjurat de înaltul cler, oficiă serviciul de sfeştanie, ascultat cu pietate de o numeroasă asistenţă, ce umpleà tribunele înălţate în marele tipar al viitorului măreţ monument.

La sfârşitul serviciului, se semnă actul de fundaţie în cuprinsul următor:

NOI CAROL I,

DIN GRAŢIA LUI DUMNEZEU ŞI VOINŢA NAŢIONALĂ

REGE AL ROMANIEI

In al 27-lea an al Domniei noastre, în al 13-lea al Regalităţei, pusu-s'a astăzi 23 Mai 1893, în numele Nostru şi al Augustei Noastre soţii,

REGINA ELISABETA

In oraşul Iaşi, a doua Noastră capitală, piatra fundamentală a Universităţei.

Moştenitori ai Coroanei fiind A. S. R. Principele Ferdinand al României şi Principesa Maria.

Mitropolit al Moldovei şi Sucevei Iosif Naniescu;
Ministru-Preşedinte, Lascar Catargi;
Ministru Cultelor şi Instrucţiunei Publice, Tache Ionescu;
Rectorul Universităţei din Iaşi, Nicolai Culianu;
Rectorul Universităţei Bucureşti, Titu Maiorescu;
Decanul Facultăţei de Drept din Iaşi, Gh. Urechiă;
Decanul Facultăţei de Litere din Iaşi, I. Caraiani;
Decanul Facultăţei de ştiinţe din Iaşi, C. Climescu;
Decanul Facultăţei de medicină din Iaşi, Ludvig Russ.
Comandantul Corpului IV de Armată, Const. Budişteanu.
Prefectul judeţului Iaşi, Ion Ventura;
Primarul oraşului Iaşi, Vasile Pogor.
Secretarul General al Ministerului Cultelor, Virgiliu Arion;
Arhitectul Universităţei, Louis Blanc.

Intocmitu-s'au trei asemenea acte, din care unul s'a aşezat la temelia clădirei, al doilea s'a depus spre păstrare în archivele Statului şi al treilea în archiva Ministerului Cultelor şi Instrucţiunei Publice, de Alteţa Sa Regală şi de celelalte persoane însemnate într'însul.

Acest act fù îngropat în piatra fundamentală de însăși Alteța Sa Regală, care, înbrăcând șorțul zidarului și luând mistria și ciocanul, asvârli asupră-i ciment; tot astfel făcù apoi I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei și ceilalți D-ni care semnaseră actul de fondație; se puse în urmă d'asupra o a doua piatră, consolidându-se prin bătăi cu ciocanul de aceleași persoane.

După terminarea așezării pietrei fondamentale, Principele României rosti, cu glas răsunător următoarea cuvântare, necontenit acoperită cu aplauze entusiaste a mii de spectatori :

Domnule Rector,
Domnilor Profesori,

Sunt fericit că Majestatea Sa Regele, prea iubitul meu unchiu, M'a însărcinat ca, în numele Lui, să președ această serbare națională.

Este o adevărată sărbătoare, veri de câteori se ridică sau se sporește un așezământ de cultură; sărbătoarea însă este îndoită pentru noi, când ea se face în a doua Capitală a țărei, în orașul în care nădăjduim că, de aci înainte ne vom puteà găsi adesea; în orașul care, spre îndeplinirea ursitei neamului românesc, jertfit-a de sigur din interesele sale.

Jertfa însă nu a făcut Iașii mai puțin priincios ca să fie și el un centru de viață sufletească a României. Dimpotrivă. Adevărat oraș universitar, în el se poate întemeià acea lume de gândire curată și senină, în care mintea omenească, vecinic însetată după lumină, clădește, pentru ca iar să clădească, mărețele concepții cari sunt podoaba cea mai scumpă a neamului omenesc.

Universitatea, al cărei falnic palat îl înălțăm astăzi, este dejà un vechiu așezământ în această țară. Fără a mai aminti începuturile, pe cari ar trebui să le răscolim în toată istoria vremurilor trecute, sunt 60 ani acum de când ea a fost desăvârșit alcătuită, cu caracterul de învățământ superior și general, pe care de atunci încoace nu l'a perdut.

De sigur, nu clădirea, oricât de măreață, face meritul unei școale. Munca încordată și dragostea adevărului, acea flacăre nemistuită care însuflețește pe școlar și pe învățător, au făcut să iasă descoperiri minunate și frumuseți neperitoare din cele mai smerite locașuri. Dar în vremurile noastre și cu desvoltarea științelor experimentale, clădirea înzestrată cu toate trebuincioasele științei, are și ea partea ei însemnată în răspândirea și propășirea culturei.

Gândul de a înălță acestei Universități un palat vrednic de dânsa nu este nou. La întruparea lui au lucrat multe sârguințí, multe bune-voințe. Astăzi el se făptuește, și ziua, în care nădăjduim să sărbătorim desăvârșirea lui, nu este departe.

Regele este sigur că din acest palat, în care se vor despică tainele științei și se vor propovădui cu înțelepciune adevărurile neperitoare, cari sunt temelia neclintită a Statului, toate împodobite cu acel cald patriotism, fără de care vieața nu are preț, vor eși nouile generațiuni oțelite pentru marea menire dăruită acestei țări.

Cu noile generații, într'o zi, — și rog pe Cel A-tot-puternic ca acea zi să vină cât mai târziu, — voiu aveà și eu să aduc prinosul meu de muncă pentru întărirea, înălțarea și propășirea scumpei noastre Românii.

Când Principele termină, D-l Culianu, Rectorul Universităței, ținù următorul discurs :

Alteță Regală,
Inalt Prea Sfinte,
Domnilor Miniștri și Onorat public,

Frumoase sunt în viața națiunilor zilele în care lumea se adună pentru a sărbători ca în acest minut, ridicarea de edificii mărețe destinate culturii naționale!

Asemenea serbări sunt simțite la noi cu o fericire cu atât mai mare, cu cât este mai îndelungat șirul anilor de când școalele noastre publice erau în așteptarea unei ameliorări fundamentale în modul instalațiunei lor, care a lăsat și lasă încă, în mare parte mult de dorit.

Mulţumită, însă, progresului făcut de spiritul public, mulţumită patriotismului luminat al Corpurilor noastre Legiuitoare şi a guvernului care s'au succedat la cârma ţărei de aproape un deceniu, administraţiunea intereselor instrucţiunei publice a intrat într'o fază nouă, care, de sigur, va formà o adevărată epocă de prosperitate în analele şcoalelor noastre publice.

In locul instalaţiunilor cu desăvârşire rele, fără spaţiu, fără aer şi fără lumină, cu totul impropii trebuinţelor unor instituţiuni şcolare, se văd astăzi, în deosebite părţi ale ţărei ridicându-se clădiri măreţe cu inadinse întocmiri, menite a satisface deosebitele trebuinţe speciale ale şcoalei.

Acest fenomen social, pe care'l produce solicitudinea administraţiunei centrale a instrucţiunei noastre publice, este de cea mai mare importanţă; căci orice progres al instituţiunilor noastre culturale este o însutită creştere a puterilor cerute pentru întărirea statului şi pentru lupta zilnică în contra înrâuririlor străine, care se opun propăşirei neamului românesc.

Fericite sunt aşezămintele de cultură cari, prin îmbunătăţirile ce le capătă în elementele lor constitutive, devin adevărate centruri de lumină binefăcătoare, chemate a contribui la deşteptarea şi verificarea puterilor sociale care stau amorţite în întunericul neştiinţei.

Fericită este, dar, Universitatea din Iaşi, care vede astăzi aşternându-se temelii puternice pe care se va înălţa, în curând, măreţul edificiu al viitoarei sale instalări, menite a dà pentru trebuinţele à trei din ramurile înaltului său învăţământ satisfacerea corespunzătoare actualei stări de propăşire a ştiinţei.

Acest important fapt public, pe care'l vedem petrecându-se sub ochii noştri, deşteaptă, de sigur, o nespusă mulţumire sufletească în întregul corp didactic al Universităţei din Iaşi, căci îşi vede pe bună cale de realizare una din cele mai vii ale sale dorinţi. Tineri şi bătrâni, adânc recunoscători Corpurilor Legiuitoare şi guvernului pentru înalta lor solicitudine în favoarea acestui aşezământ superior de cultură naţională, vor îndoi zelul şi silinţele lor pentru a răspunde la sacrificiele ţărei, ridicând această instituţiune la nivelul aşezămintelor similare ale ţărilor înaintate în cultură. Iubirea lor pentru ştiinţă, devotamentul lor pentru progresul şcoalei române, vor face, fără îndoeală, din Universitatea Iaşilor un focar de lumină, care prin acţiunea sa bine-făcătoare asupra minţei şi inimei tinerilor generaţiuni ale ţărei, va contribui la propăşirea şi asigurarea viitorului Statului român.

Fericită cu deosebire trebue să fie junimea noastră Universitară, căci altarele templului ştiinţei, care se ridică înaintea noastră, au specială menire a întreţine lumina şi căldura cu care se va luminà şi se va încălzi inima generaţiunelor prezinte şi viitoare, pentru a da ţărei cetăţeni luminaţi şi devotaţi binelui public.

Fericit şi însufleţit de vii sentimente de bucurie trebue să fie acum însuşi întregul oraş al Iaşilor, căci, desbrăcându-se altă dată, fără preget, de înbrăcămintea şi podoaba sa, de centrul politic în favoarea unei mari cauze naţionale, vede astăzi, că prin aşezarea temeinică şi măreaţă a multiplelor sale aşezăminte de cultură ce se înalţă în sânul său, se îmbracă în haina luminoasă a unui mare centru de cultură românească. Este de sigur fericit, căci îşi vede şi pe viitor asigurată desvoltarea activităţii şi năzuinţelor sale naţionale. Nu va încetà astfel a participà, ca şi în trecut, cu avântul său, dejà tradiţional, în toate mişcările patriotice ale ţărei.

In acest minut în care cu toţii, fără deosebire, mişcaţi printr'un mobil comun, ne-am întrunit cu inimă deschisă sentimentelelor de cea mai complectă fericire pentru a serbători un fapt public înbucurător şi mare, prin importanţa intereselor sociale, la a căror satisfacere ţinteşte, se cuvine a ne ridicà peste orice consideraţiuni de subiectivitate, şi a recunoaşte, cu cea mai sinceră şi perfectă bucurie, că erà de prosperitate a instituţiunilor noastre de cultură, care se inaugurează în zilele care trăim, este datorită legei din 1886 a construcţiunilor şcolare.

Onoare, dar, şi laudă, fără rezervă, guvernului care a conceput şi Corpurilor Legiuitoare care au votat această salutară lege. Onoare şi laudă guvernelor care s'au succedat de atunci şi care toate, însufleţite de sentimente patriotice, au lucrat şi lucrează pe întrecute pentru punerea ei în aplicare. Au bine meritat şi merită, fără distincţiune, lauda şi recunoştinţa ţărei, pentru că, adânc convinşi de urgenţa trebuinţelor culturale ale societăţii noastre în genere, nu se opresc înaintea sacrificiilor ce le face ţara prin înbunătăţirile ce se aduc aşezămintelor noastre de cultură; lu-

minaţi prin exemplele de aiurea, ei ştiu cât de scump costă pentru viitorul unei naţiuni economiile ce se fac pe seama intereselor instrucţiunei publice.

Uitându-ne în jurul nostru şi cercetând cu atenţiune împrejurările nefavorabile în care se află ramurile activităţei naţionale, trebue să aclamăm, încă odată, din toată inima, onoarea şi recunoştinţa Corpurilor Legiuitoare şi guvernelor cari, în îmbunătăţirile prevăzute a se aduce aşezămintelor de instrucţiune publică, n'au uitat nici aşezămintele de cultură dela această margine a ţărei, onoare lor pentru înalta şi dreapta lor chibzuire.

Asemănători înţelepţilor cultivatori de pământ care dau cu preferinţă îngrijirea cea mai amănunţită terenului înzestrat dela natură cu calităţi alese şi cu condiţiuni favorabile pentru buna rodire, n'au uitat în înţeleapta lor cugetare, a da toată solicitudinea şi instituţiunelor de cultură ale acestui oraş, care a probat, prin trecutul său, că este un teren de bune roade naţionale; iar prin poziţiunea sa geografică pe întinderea ţărei, cheamă, într'un mod deosebit, atenţiunea şi îngrijirea tuturor bărbaţilor noştri de stat, căci la această margine dela răsăritul României libere, instituţiunile noastre de cultură au datorie de a fi focare cu o îndoită putere de lumină, pentru a lumina în depărtare vederile şi a întări inimele româneşti cu căldura legitimă şi binefăcătoare a aspiraţiunilor noastre naţionale.

Când în zilele în cari trăim, după strălucita manifestare a puterei de vieaţă a poporului care ne-a dat independenţa şi Regatul României, vedem în jurul nostru o însemnată activitate publică, aplicată la întărirea temeinică a statului; când, alături cu templele reînsufleţite şi înfloritoare ale credinţei, se ridică măreţe templuri pentru cultivarea ştiinţei; când toate acestea le datorim în primul loc patriotismului luminat, solicitudinei şi silinţelor perseverente ale Capului statului; când însăşi Dinastia noastră Domnitoare, prin noile Sale legături cu Dinastiile celor mai însemnate State ale Europei, dă elemente de tărie statului Român; când viitorul Rege al României, care onorează cu prezenţa Sa această sărbătoare naţională, contopeşte sentimentele sufleteştei Sale fericiri cu bucuria şi fericirea poporului român, nerăbdător de a parcurge cât mai repede distanţa care îi desparte de celelalte popoare ale lumei civilizate; faţă cu asemenea condiţiuni priincioase care ne înconjoară, putem privi cu încredere viitorul naţiunei şi strigă cu fericire:

Să trăească Majestatea Sa Carol I, Regele României!

Să trăească Majestatea Sa Regina Elisabeta!

Să trăească Alteţele Lor Regale Principele Ferdinand şi Principesa Maria!

Să trăească Regatul Român!

La acest discurs D-l Tache Ionescu, Ministrul Cultelor şi Instrucţiunei Publice, răspunse următoarele:

Alteţă Regală,
Domnule Rector,

Am ascultat cu cea mai vie plăcere glasul autorizat al Universităţei din Iaşi; în numele guvernului vă mulţumesc pentru bunele D-voastre cuvinte. In numele guvernului, sau mai bine în numele guvernelor; căci cum aşă de bine s'a rostit D-l Rector, opera de mărire şi ridicare a acestui aşezământ de cultură nu este a unui guvern numai.

Din amănunţita cercetare a analelor acestei tinere Universităţi — mai scurte decât o viaţă de om — un adevăr resare cu evidenţă: mereu neîntrerupt, ea a mers înainte, a mers repede, şi cu atât mai repede cu cât ne apropiăm de zilele noastre. Schimbările de regim prin care a fost silită să treacă ţara, ca să ajungă la forma definitivă de azi; schimbările mai puţin însemnate de persoane la cari, fireşte, a dus'o în urmă, modul ei de a se cârmui, Universităţei nu 'i au vătămat. De prisos a repeţi aci o istorie pe care toţi o cunoaştem; este destul să ne ducem cu mintea acum 20 ani în urmă, ca să fim pătrunşi de acest adevăr. O şcoală care în 20 ani 'şi a întreit aproape catedrele, 'şi a încincit budgetul, şi ale căreia roade licenţiaţii şi doctorii, pe care 'i a produs, au fost de trei ori mai numeroase în al doilea deceniu din aceşti 20 ani, decât în cel d'întâiu, este neapărat o şcoală a căreia temeinică propăşire nu se poate tăgădui.

De sigur noi nu suntem pe deplin mulţumiţi cu cele ce s'au săvârşit; de sigur adesea suntem gata să ne plângem de starea lucrurilor de azi. Vina este a noastră

cari, pentru a preţuì cărarea străbătută de această naţiune, în loc de a măsurà de azi până în punctul dela care am plecat, măsurăm de azi până în punctul unde am voi noi să ajungem, cercând astfel să înplinim cu realitatea cadrul în totd'auna neţărmuit al aspiraţiunilor noastre.

Adevărul este că a propăşit această Universitate şi că va propăşi şi de aci înainte.

Va propăşi; căci, pentru aceasta, nu este nevoie decât de două lucruri: Jertfele şcoalei şi Jertfa ţărei, şi nu mă pot îndoi nici de una nici de alta.

Şcoala, studenţii şi profesorii vor face de sigur jertfele lor de muncă; le vor face pentru că, din toate bucuriile omeneşti, cea mai adevărată şi mai trainică, fiindcă este cea mai impersonală, este acea pe care omul o găseşte în neinteresata cercetare a adevărului şi în pasionata admiraţie a frumosului.

Ţara, care atâta jertfit-a, va face, şi de aci înainte jertfele trebuitoare, le va face, căci pentru ea cultura superioară nu este un interes de a doua mână.

Neapărat este folositor, este chiar necesar într'o ţară în care cu toţi iau parte la treburile statului şi toţi se pot urcà până la cele mai înalte ale lui trepte, ca cultura elementară să fie cât mai răspândită în straturile cele mai adânci ale naţiunei. Nu după numărul alfabeţilor, însă, să hotăreşte în lupta dintre neamuri, de a cui parte are să fie izbânda.

Pentru a aveà un drept legitim la existenţă trebue altcevà: trebue să aduci şi tu partea ta în marea comoară a descoperirilor ştiinţifice şi a frumuseţilor artistice, care sunt fala şi cinstea neamului omenesc.

A fost iertat unei naţiuni, care veacuri d'a rândul, cu pieptul ei bărbătesc, apărat-a de năvălire apusul Europei — dându-i astfel liniştea şi putinţa ca să clădească acea minunată civilizaţie, a căreea privelişte la începutul veacului ne-a luat ochii şi ne-a ameţit mintea — să asimileze numai munca săvârşită de alţii. Astăzi aceasta nu mai este destul.

Dacă voim, şi fiindcă voim să trăim, trebue să aducem şi noi, în bogăţie comună odoarele noastre.

O vom face, D-lor, sunt pe deplin convins, o vom face, şi, după cum azi noi ridicăm acestei Universităţi un edificiu la care nici nu au cutezat să viseze acei care au întemeiat'o acum 60 ani, acei care pusese Academia într'o clădire în care azi nu mai încape nici un liceu şi de abià poate sluji pentru divizionarele unui liceu, tot aşà veni-va ziua în care în Palatul ce se va întinde pe aceste locuri, şi din care clădirea noastră abeà fie-va o aripă neînsemnată, veni-vor tineri din toate colţurile Răsăritului ca să se împărtăşească cu cultura Apusului, topită de flacăra inteligenţei româneşti şi turnată de dânsa într'un astfel de tipar, încât să fie adevărata legătură dintre Apus şi Răsărit.

Cu această siguranţă, în acest moment, simplă verigă în lanţul vremurilor cari au fost şi are să fie, noi putem voioşi să ne bucurăm de munca noastră, căci cu acelaşi respect şi cu aceiaşi dragoste, cu care noi preţuim năzuinţele celor dinaintea noastră, vor preţuì şi urmaşii noştri năzuinţele noastre; voioşi, dacă avem convingerea desăvârşită, că în îndeplinirea datoriei noastre am pus întreaga energie care se află în fiecare din noi.

Dintre aceste energii, D-lor, este una care, fără de asemănare, le îndepăşeşte pe toate, una în care istoria dreaptă şi nepărtinitoare le va întrupà pe toate. Este acea a Majestăţei Sale Regelui, a celui care reprezintă ceeace este permanent, şi prin urmare, mai înalt, în vieaţa naţiunei, pe când noi adesea înălţăm cele vremelnice şi trecătoare.

Numele noastre ale tuturor se vor înălţà astfel şi se vor contopi în gloria Domniei Lui.

Trăească Majestăţile Lor Regele şi Regina!

Trăească Alteţele Lor Regale, Principele şi Principesa României.

Trăească şi de-a-pururea propăşească Universitatea din Iaşi.

Aceste discursuri fură viu şi neîntrerupt aclamate de întreaga azistenţă.

Mai 'nainte de a părăsì locul serbărei, servindu-se şampanie, Alteţa Sa Regală ridică un pahar pentru prosperitatea Universităţei,

după care apoi binevoi a Se întreţine în mod afabil, cu foarte multe persoane, din asistenţă, precum şi cu D-l Blanc, architectul Palatului Universităţei.

De aci, către orele 12½ Principele, însoţit de D-l Lascar Catargi şi D-l Pogor, merse, urmat de suite, a face vizite I. P. S. S. Mitropolitului Moldovei, care întâmpină pe Alteţa Sa Regală în capul scărei, înconjurat de Archiereul Dositeiu, Archimandriţi şi celalt personal.

După câtva timp de convorbire, Alteţa Sa Regală, părăsind palatul Mitropoliei, Se dirigiă către localul Primăriei, unde avù loc un banchet, la care au luat parte : toate autorităţile locale, civile şi militare, invitaţii din ţară, marii proprietari locali şi o delegaţiune a studenţilor universitari ; în total 160 invitaţi.

Banchetul erà prezidat de Alteţa Sa Regală, având în dreapta pe I. P. S. S. Mitropolitul, în stânga pe D-l Lascar Catargi, iar în faţă pe D-l Tache Ionescu, între D-nii Culianu şi Maiorescu.

Către sfârşitul banchetului, D-l Culianu ridică un toast în sănătatea M. S. Regelui, în termenii următori :

Alteţă Regală,
Inalt Prea Sfinte,
Domnilor Miniştri,
Onoraţi Meseni,

In organismul nostru politic, Acel care se află pus la cea mai înaltă treaptă socială, căruià 'i a fost a fi ridicat acolo prin voinţa poporului român, care s'a identificat cu cugetarea şi aspiraţiunele naţiunei române, care a ştiut să conducă, cu o înţelepciune rară şi o isbândă strălucită, firul faptelor mari şi frumoase care s'au petrecut sub ochii generaţiunei de faţă şi pe care istoria ţărei le va înscrie cu litere neşterse pe paginile sale, are dreptul la toată iubirea, la toată recunoştinţa şi devotamentul nostru al tuturor.

Să trăească, dar, Majestatea Sa Carol I, Primul Rege al României !

Apoi D-l Pogor, în termeni foarte mişcaţı, făcându-se interpretul oraşului, exprimă via fericire a cetăţenilor de a aveà în o zi aşa însemnată în mijlocul lor pe Principele Moştenitor, şi sfârşeşte bând în sănătatea Alteţilor Lor Regale.

La aceste cuvinte, în mijlocul aplauselor frenetice, Principele României binevoi a răspunde în termenii următori :

In numele Regelui şi al nostru, vă mulţumesc din inimă pentru călduroasele cuvinte ce a-ţi rostit. Din adâncul sufletului doresc fericirea şi propăşirea oraşului Iaşi şi Universităţei sale.

Să trăească oraşul Iaşi şi Universitatea sa !

Aceste cuvinte fură viu aclamate de toţi comesenii.

In sănătatea guvernului s'a ridicat un toast de către D-l Sturdza-Scheianu ; iar D-l Maiorescu, apoi, rosteşte următoarele cuvinte :

Alteţă Regală,

Daţi-mi voe să aduc, cu prilejul acestei strălucite serbări, frăţeasca felicitare a Universităţei din Bucureşti, colegei mai înaintată în vârstă din vechea Capitală a Moldovei.

Dacă ne gândim la desvoltarea învăţământului nostru public şi, în deosebi a învăţământului superior dela fondarea acestei Universităţi încoace, trebue să ne întărim şi mai mult încrederea în trăinicia şi viitorul Naţiunei, precum, cu drept cuvânt, a zis'o D-l Ministru al Instrucţiunei Publice, în frumoasa sa cuvântare de

astăzi. In aşa scurt timp, Românii au putut să-şi asimileze mu te rezultate din munca ştiinţifică a şcoalelor de civilizaţie europeană şi, aducând jertfele cerute pentru înfiinţarea instituţiilor de cultură, au început să producă din mijlocul lor şi oameni de ştiinţă cari, în limitele modeste ale unor începători, contribuesc la sporirea cunoştinţelor generale cu partea relativă la Naţiunea lor.

Forma de Stat în care trăeşte România, sub conducerea celui mai înţelept Monarch constituţional, a făcut ca diferite guverne din diferite partide să participe la îndeplinirea misiunei de a îngriji de învăţământul public, întru cât, — cu trebuinţele lui crescânde, atârnă dela administraţia generală a Statului. Şi guvernul de astăzi, actualul Ministru al Cultelor şi al Instrucţiunii Publice, întrebuinţând excepţionala sa inteligenţă şi o rară putere de muncă întru pătrunderea cerinţelor legitime ale şcoalelor române, a adus şi este menit a mai aduce partea sa însemnată la accelerarea progresului pe acest târâm.

Ca membru al corpului profesoral, şi mai ales în această zi solemnă a Universităţii din Iaşi, al cărei cel d'întâiu Rector am avut onoarea să fiu, sunt acum 30 ani, îmi îndeplinesc o datorie mulţumind capului administraţiunei şcolare, şi sunt fericit a ridicà acest pahar în sănătatea D-lui Ministru al Instrucţiunei Publice.

Banchetul se termină prin următorul toast al D-lui Tache Ionescu :

Alteţă Regală,
Domnilor,

Din cuvintele elogioase pe care mi le-a adresat D-l Maiorescu, ştiu să fac partea politeţei şi a amiciţiei. Nu pot însă să primesc nici restul fără a restabili aici adevărul şi a da fiecăruià ceeace i se cuvine. Ar fi din parte'mi o deşertăciune copilărească dacă aşi pune în cumpănă meritul secerătorului, cu meritul celui care cel d'întâiu a brazdat adânc ogorul înbunătăţirei şcoalei şi a semănat în el sământa cea bună.

Daţi'mi dar voie, D-lor, să închin paharul meu pentru cinevà care ne depăşeşte pe toţi, pentru şcoala română. Pentru Şcoala întreagă, profesori, studenţi, autoritate şcolară şi acei auxiliari fără de care nu am avea măreţele clădiri în care se resfaţă ştiinţa, acei auxiliari dintre cari avem aşa de eminenţi reprezentanţi aici, în frunte cu autorul palatului, a căruia piatră fundamentală am pus'o azi. Bând pentru şcoală, D-lor, beau pentru D. Maiorescu. Nimeni mai mult ca D-sa nu poate să personifice şcoala română. Cel d'întâiu care a încercat cu vigoare reforma, fost rector al Universităţei din Iaşi, actual rector al Universităţei din Bucureşti, simbol al unităţei Universităţei române, al unităţei înaltei culturi a ţărei.

Da, adus'-am şi noi munca noastră, dar ar fi nedrept să luăm noi lauda. Văslaşul care pluteşte pe undele măreţe ale Dunărei, între ţărmurile mănoase ale scumpei noastre patrii, dacă are mintea îngustă şi orizonul mic, poate să-şi închipuiască că acestor ape datoreşte recunoştinţa lui. Omul care ştie, niciodată nu va uità că apele acestea nu ar curge, dacă nu ar fi isvorul din Pădurea-Neagră, isvorul de dincolo de castelul dela Sigmaringen, isvorul de unde plecat-a al nostru Rege ca să întemeeze un stat la Gurele Dunărei, străbătând astfel o cale aşa de lungă, icoană a drumului celui lung ce se deschide naintea acestei ţări.

Trăească Majestatea Sa Regele !
Trăească Alteţa Sa Regală !
Trăească Şcoala Română !

După banchet, Principele se arătă în balcon, unde fù aclamat de cetăţenii şi studenţii ce se aflau în curtea primăriei, cari, prin o delegaţie înmânară Alteţei Sale Regale un frumos buchet de flori.

Alteţa Sa Regală mulţumì studenţilor şi binevoì a convorbi în mod afabil cu delegaţii.

După acea, la orele $3^1/_2$ Principele, însoţit de D-l Tache Ionescu şi D-l Pogor, merse de vizită bisericile Trei Erarchi şi Sf. Neculai-Domnesc, unde fù întâmpinat de D-l Lecomte de Nouy, arhitectul însărcinat cu restaurarea acestor monumente.

Candela cea mare dela Biserica Sf. Nicolai-Domnesc, donată de Regele Carol I.

Alteţa Sa Regală felicită pe D-l Lecomte de Nouy de frumuseţea şi înaintarea lucrărilor. Apoi merse la Seminarul nou, unde fù întâmpinat de I. P. S. S. Mitropolitul, de Cler şi D-l Arhitect Mandrea.

Principele felicită viu pe I. P. S. S. Mitropolitul de frumoasa clădire ce se datoreşte iniţiativei Inalt Prea Sfinţiei Sale.

După aceasta, Alteţa Sa Regală merse spre a vizită Institutul Anatomic, unde D-l Director Dr. Peride şi D-l Emilian, arhitect, dete toate explicaţiunile. Apoi Liceul externat, unde D-l Brândză, director, şi D-l Gavrilescu, arhitect, întâmpinară pe Alteţa Sa Regală.

In fine Şcoala Normală „Vasile Lupu", unde fù întâmpinat de D-nii Călinescu, Director şi Maisner inspector.

La orele 5½, Alteţa Sa Regală soseşte la Şcoala Fiilor de militari, unde este întâmpinat de D-l General Budişteanu, de D-l Colonel Macarovici, directorul şcoalei, precum şi de toţi D-nii ofiţeri şi profesori ai şcoalei.

Principele, trecând pe dinaintea frontului elevilor, este aclamat prin vii strigăte de *Ura*, în răspuns la cuvintele : „Sănătate copii !"

Alteţa Sa Regală primeşte a'i se prezintă personalul şcoalei şi apoi ordonă ca compania de elevi să facă câte-va mişcări de mânuire şi în urmă să defileze ; apoi, după ce vizită localul şcoalei, Principele,

pe deplin satisfăcut de frumoasa ţinută a elevilor, de instrucţia lor militară şi de buna ordine, binevoi a adresà D-lui Colonel Macarovici înaltele sale mulţumiri.

De aci, Alteţa Sa Regală, însoţit de D-l General Budişteanu, se întoarce la palatul Comandamentului; iar la orele $6\frac{3}{4}$ seara, în trăsură de gală înhămată à la Daumont şi escortat de Escadronul de Jandarmi, părăsesc palatul comandamentului, însoţit de D-l General Budişteanu şi D-l Pogor, spre a merge la gară, de unde plecă spre Bucureşti. D-l Lascar Catargi, rămase în oraşul Iaşi, încă pentru două zile şi D-l Tache Ionescu, cu aceleaşi autorităţi şi persoane, ca în dimineaţa sosirei, întâmpinară pe Principele României pentru a'i urà călătorie bună.

Alteţa Sa Regală binevoi a mulţumi cu căldură tutulor capilor autorităţilor pentru frumoasa primire ce i-au făcut şi, după câtva timp de convorbire afabilă cu multe din persoanele prezente, la ora 7 se urcă, însoţit de D-l Tache Ionescu, de suite şi de mai multe persoane invitate a luà loc în trenul special, care porni în aclamări entusiaste a mii de persoane asistente.

*

Tot asupra chipului cum se pregăti şi decurse această serbare culturală a Iaşului, reproduc aici încă câteva din dările de samă făcute cu acel prilej de unele foi ieşane:

Era Nouă, cu data de 23 Mai, scrie astfel:

Astăzi se aşează piatra fundamentală la noul edificiu ce se clădeşte pentru Universitatea de Iaşi.

Erà natural ca acest act să se îndeplinească cu solemnitate, căci importanţa lui este foarte mare.

Piatra comemorativă ce se aşează astăzi, este un document mai mult a tendinţei de propăşire de care este cuprinsă această ţară.

Trebuià deci ca ţara întreagă să se resimtă şi să ia act că acest avânt către progres, care se degajează din viaţa ei publică, se ridică deasupra agitaţiilor politice, şi se afirmă din ce în ce mai mult ca o năzuinţă comună a întregei naţiuni. Iar privirea Aceluia care prezidă această tendinţă ce ne însufleţeşte pe toţi, nu puteà să nu se oprească asupra zilei de astăzi. El ne trimete pe Principele Moştenitor ca să ia parte la această serbare şi să manifeste prin prezenţa Sa în mijlocul nostru viul interes pe care Suveranul îl poartă, pentru întreaga lucrare de cultură a ţărei.

Urmaşul tronului român va aveà astfel o nouă ocaziune să'şi încălzească inima din aspiraţiile de propăşire ale ţărei unite cu acele ale tronului, şi va continuà astfel tradiţiile dejà formate ale acelui tron şi să aprecieze devotamentul cu care ţara 'l încunjură.

Ecoul Moldovei cu data de 27 Mai, scrie următoarele relative la această serbare:

După cum am anunţat, serbarea pentru punerea pietrei fundamentale la clădirea Universităţei ieşane a avut loc Duminică 23 Maiu, în asistenţa Principelui Ferdinand, a I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, care a bine-voit să oficieze serviciul religios, a D-lor Miniştri L. Catargiu şi T. Ionescu, a câtorva profesori universitari din Capitală, a întregului corp didactic din Iaşi, cum şi a elevilor tuturor şcoalelor, a autorităţilor religioase, civile şi militare.

Această serbare având un caracter cu totul îndepărtat de înrăurirea patimilor politice, întregul popor al Iaşului s'a grăbit a luà parte şi dacă vastele tribuni ar fi fost destul de încăpătoare ca să cuprindă pe toţi câţi mai solicitau permisiunea de a intrà, de sigur că enorma clădire trebuià să formeze un singur amfiteatru în jurul aulei, sub care s'a pus piatra fundamentală.

După terminarea serviciului religios, Principele Ferdinand citì discursul prin care arată că e fericit de a îndeplinì însărcinarea ce i-a dat-o M. S. Regele ca să asiste şi să pue piatra fundamentală, la clădirea de unde are a se revărsà în viitor lumina strălucitoare a ştiinţei, din a doua sa Capitală. Discursul Principelui a fost foarte măgulitor pentru Iaşi şi Ieşeni, şi fù salutată cu strigătul de *ura*, declaraţiunea sa că de acum va aveà ocaziunea să ne vedem mai dese ori.

D-l N. Culianu, Rectorul Universităţei, citì asemenea discursul său, prin care arată importanţa acestui înalt aşezământ şi roadele ce le dă neîntrerupt de 60 ani. Lumea a regretat mult că D-l Culianu nu s'a putut face auzit din cauza vocei sale joase.

D-l Take Ionescu, Ministrul Instrucţiunei Publice, rostì cu vocea sa obicinuită, un discurs frumos, tot relativ la însemnătatea învăţământului, accentuând asupra celor trei puteri mari : statul, corpul profesoral şi tinerimea care să-l înalţe şi să-i menţie prestigiul.

In lădiţa de piatră pregătită, s'a depus actul comemorativ tipărit pe pergament şi diferite monete ; o altă piatră cioplită în formă dreptunghiulară fù lasată pe scripţ în jos şi Principele Ferdinand cel întâi lovì cu ciocanul de argint şi turnă ciment cu mistria, după care apoi urmă Mitropolitul, Miniştrii şi alte persoane oficiale. Ceremonialul şi discursurile fiind terminate, se servì şampanie, după care apoi se împrăştiară cu toţii, oficialii şi publicul.

Terminând cu această dare de samă restrânsă asupra serbărei punerei pietrei fundamentale dela noua clădire a Universităţei, nu putem trece cu vederea frumosul aranjament făcut cu ocazia acestei zile de către Antreprenorii marei clădiri, D-nii Troli şi Şcolari, şi D-l Arhitect Ingor, însărcinat de Minister cu supravegherea lucrărilor. La intrarea din stradă ei au pus de s'a ridicat un frumos arc în stilul roman, îmbrăcat în muşchiu şi brad ; în aceiaşi direcţiune pe soclul de piatră al clădirei, au înălţat un pavilion în stil maur, decorat în un mod admirabil în colorile naţionale. Din pavilion nişte scări construite tot pentru această ocazie, serviau de scoborîş în subsolul întinsei aule, unde se aflà dejà pregătită piatra care să conţină documentul. Acolo de jur-împrejur au fost pregătite bănci înbrăcate în roş ; deasupra lor la o înălţime de aproape doi metri, porneà în trei părţi, trei colosale amfiteatre aşezate în mod solid, pe zidurile proeminente dejà, ocupând astfel întreaga parte centrală a clădirei. La colţurile acestor amfiteatre şi tot în faţa aulei, se înălţau două mari pavilioane destinate ambele pentru constructori cu familiile lor. De jur împrejurul amfiteatrelor se înălţau galerii largi, care parte fură destinate pentru şcoli, parte pentru publicul mare.

Intâia sosire în Iaşi a Principesei Maria şi a treia sosire a Principelui Ferdinand.

Pe la mijlocul lunei Martie 1894, se anunţă Ieşenilor plăcuta veste că peste câtevà zile urmează a sosì în Iaşi Principele Moştenitor Ferdinand, împreună cu soţia Sa Principesa Maria, care pentru prima oară urmà să păşească pe pământul vechei Capitale a Moldovei.

Marea majoritate a Cetăţenilor Ieşeni, cum şi toate autorităţile locale, făcură numai decât pregătiri mari pentru primirea cât mai entusiastă a iluştrilor oaspeţi ce se anunţau, şi Primarul V. Pogor publică în oraş următorul placat :

Cetăţeni,

Alteţele Lor Regale Principele Moştenitor şi Principesa Maria, sosesc în oraşul nostru în ziua de 26 a. c. oara 12 meridiane.

Vestindu-ni-se cu bucurie distinsa onoare ce ni se face, sunt sigur că veţi profità de ocazie, pentru a vă manifestà sentimentele de dragoste şi de devotament către Dinastie şi Alteţele Lor Regale.

Programul sosirei Inalţilor oaspeţi se stabili astfel :

1. A.A. LL. Regale vor sosi în gara Iași Sâmbătă la oarele $10^1/_2$ a. m.
2. Acolo se va face prezintarea Damelor, Autorităților civile și diverselor corporațiuni.
3. Dela gară A.A. L.L. Regale vor merge la Mitropolie, unde se va celebrà un Te-Deum, și apoi la locuința Lor, în casele Principelui Dimitrie Sturza.
4. Acolo, la oarele 3 p. m. va aveà loc prezentațiunea Autorităților militare în corpore și a notabilităților din oraș.
5. Seara iluminație și retragere cu torțe.

Pregătirile făcute de Ieșeni întrecură în entusiasm și dispozițiune tot ce se văzuse la multe alte asemenea prilejuri până atuncea și, pe lângă pavoazarea tutulor caselor și magazinelor din oraș, cu felurite tapiserii și drapele tricolore, se fabricară în scurt timp mai multe mii de drapele cu *colorile naționale engleze*, cari se încrucișară pretutindenea cu acele românești, în semn de onorare și adorare a ilustrei oaspete Principesa Maria.

Programul zilelor următoare se fixă de Primărie în chipul acesta:

Duminică 27 Martie: A.A. L.L. Regale Principele Ferdinand și Principesa Maria vor asistà la oarele 9½ la serviciul divin la Mitropolie, și apoi vor vizità Seminarul „Veniamin".

La oara 3, Recepțiunea D-lor Senatori și Deputați cu soțiele D-lor.

La oara 3¼ A. S. R. Principesa Maria va primi damele funcționariłor și a notabililor.

La oara 3½ A. S. R. Principele va vizità Universitatea și Spitalul Sf. Spiridon.

La oara 4½ A. A. L. L. Regale vor vizità Școala Centrală de Fete.

Seara la 9 jum. Balul studenților în palatul fost Roznovanu, la care A. A. L.L vor luà parte.

Luni 28 Martie: La oara 10 dim., A.A. L.L. Regale vor vizità Bisericile Trei Erarhi și Sf. Nicolae, apoi vor merge la spitalul de copii „Caritatea". La oara 3 recepție exclusiv de dame.

Vizita la Casele Asachi. La oara 7½ Banchet în Palatul fost Roznovanu.

Marți 29 Martie: A.A. L.L. Regale vor merge la moșia Poeni.

Mercuri 30 Martie dimineața: A.A. L.L. vor plecà la București.

*

Primăria făcù să se ridice trei mari și frumoase arcuri de triumf în oraș, din cari primul la gară, al doilea la Liceul Național, iar al treilea în fața Jokey-Clubului. Reședința destinată Principilor, fù palatul Prințului Dimitrie M. Sturdza, din strada Carol, foaste casele lui Vasile Adamachi.

Numai pentru steagurile engleze Comuna cheltui peste 20.000 lei la această serbare.

Asupra chipului cum a fost primită părechia Princiară în Iași, cu această ocazie, ziarul *Ecoul Moldovei*, din 31 Martie scrie următoarele:

Primirea ce o făcură Ieșenii perechei princiare a fost din cele mai frumoase și mai demne.

Și nici nu puteà fi altfel, căci poporul bătrânei Capitale a Moldovei a știut în totdeauna să-și cinstească oaspeții și, încunjurând pe Principele Ferdinand și pe Principesa Maria cu iubire și devotament, le-au arătat, prin demonstrațiunile lui sincere, bucuria ce o simte de a-i aveà în mijlocul său și speranța cu care se mângâe că stabilirea Lor acolea, conform promisiunilor date în atâtea rânduri, va deveni cât mai curând un fapt îndeplinit.

Poporul ieșan amărât de multele loviri ce primi dela centru orașul lor, desgustat de nepăsarea cea mare a oamenilor săi și adesa de lipsa de bună-credință a acestora față cu interesele vitale ce le are astăzi, i-a mai rămas o singură speranță, un

singur bine ce'l mai poate întrevedeà pentru ridicarea din starea de mizerie în care se află : Stabilirea Curţei Principelui Moştenitor în mijlocul său, măcar pentru câteva luni din an.

Ea ar fi pentru Iaşi pârghia puternică care să-l scoată din monotonia adâncă, producându-i o reacţiune bine-făcătoare şi în acelaş timp ar face ca guvernul, vrând nevrând, să ià în mai de aproape consideraţie dreptele cereri în privinţa mijloacelor de care are nevoie, ca să-şi menţie prestigiul de a doua Capitală a ţărei. Asemenea ar fi o îmboldire pentru oamenii puşi în fruntea comunei ca, încetând cu tărăgănirile şi amânările tuturor chestiunilor, dela rezolvirea cărora atârnă o bună parte din îmbunătăţirile ce aşteaptă de atâţia ani, să-şi facă datoria cum se cuvine, ca cel puţin din partea lor să-i se înlăture neajunsurile mari de care sufere.

Aceasta este astăzi convingerea tuturor acelora care doresc în mod sincer ridicarea Iaşului ; iar primirea caldă cu care perechea Princiară fù întâmpinată de către Ieşeni şi dragostea cu care fù încunjurată zilele cât a petrecut în mijlocul lor, este o manifestare din cele mai vădite despre dorinţa ce au, ca stabilirea reşedinţei Sale acolea, să se îndeplinească cât mai curând.

Şi mai departe :

După cum anunţasem, sosirea în Iaşi A.A. L.L. Regale Principele Ferdinand şi Principesa Maria, a avut loc Sâmbătă 26 Martie, la oarele 10 şi jum.

Oraşul întreg pavoazat şi populaţiunea lui fù în picioare de dimineaţă chiar, aşà că la sosire toate stradele, începând dela gară, unde staţionau oficialii şi până la Mitropolie, erau de ambele părţi înţesate de mii de oameni.

După prezentările obicinuite, ce avură loc în gară, şi care în treacăt fie zis au fost lipsite de regula cuvenită, din cauza zăpăcelei Primarului şi a Prefecţilor, perechea Princiară se urcă în trăsură, care se îndreptă spre Mitropolie, unde se oficiă un serviciu Divin. La eşire perechea Princiară făcù o vizită I. I. P. S. S. Mitropolitului şi apoi se îndreptă întregul cortegiu spre reşedinţa Princiară.

Animaţiunea în public erà mare şi în tot parcursul stradelor oaspeţii princiari fură salutaţi cu multă căldură şi aclamaţi prin strigăte de ura. La Palat avură loc în restul zilei înscrierile şi câte-va prezentări. Apoi vizita Principelui la Clubul Militar, plimbări în oraş, iar seara o strălucită iluminaţie şi retragere cu torţii. Iluminaţia fù din cele mai frumos aranjate, şi multe din edificiile mari aveau un aspect feeric, cum bună-oară Palatul Administrativ, Banca, Metropolia, Casa Neuschotz, Hotel Traian, Creditul Urban, General Racoviţă, Konya, Tuffli, unde lumina magică a sistemului d-lui Căpit. Copeschi, făceà un contrast isbitor cu luminaţia caselor învecinate ; apoi Comandamentul, Clubul militar, pensionatul Maria-Doamna, Şcoala Militară luminată a giorno de cinci mari lămpi electrice, casa Ghica-Budeşti, Cazimir, etc. Singur palatul în care găzduià părechea princiară străluceà prin o obscuritate aproape complectă, ceeace a pus în mirare pe toată lumea.

A doua zi Duminică, Principesa Maria a fost la Mitropolie ca să asculte serviciul divin şi a rămas satisfăcută de Corul metropolitan. Toată ziua fù întrebuinţată în recepţiuni şi câteva vizite pe la stabilimentele publice, ca Spitalul Sf. Spiridon, Seminarul Veniamin, Trei-Erarhi, Sf. Nicolai-Domnesc, etc.

Seara avu loc balul Societăţei Studenţilor „Solidaritatea", la palatul fost Roznovanu, decorat şi iluminat cu electricitate în mod feeric, de d-l Grand.

Perechea Princiară îşi făcù apariţiunea în bal la 10 jum., şi stătù până la 1 şi un sfert, întreţinându-Se cu mai multe persoane, fără însă să danseze.

Luni Principele asistă la ceremonia punerei pietrei fundamentale la aripa ce se clădeşte din nou la Spit. Sf. Spiridon, partea despre str. Muzelor, cu care ocazie D-l Ghica-Deleanu, epitrop, rosti o scurtă cuvântare. In timpul zilei avù loc mai multe vizite, primblări, iar seara banchetul tot la Palatul fost Roznovanu, care începù dela 8 şi ţinù până la 10 şi un sfert, când Principele a ridicat un toast pentru Iaşi şi Ieşeni, în mijlocul cărora speră să se găsească mai deseori de aici înainte, şi mulţumi pentru frumoasa primire ce li se făcù.

Marţi pe la orele 10 dimineaţa Principii au plecat la Poeni, de unde se întoarse pe la orele 6 p. m.

Elevele şcoalei profesionale dela Sft. Sava, Sâmbătă la sosirea perechei Princiare la Mitropolie, se aflau înşirate pe scări şi la scobo-

rîrea din trăsură a Principesei Maria, ca şi la urcare, după Te-Deum, îi aruncară în cale flori de primăvară.

Aceasta făcù o adevărată plăcere Principesei Maria, care strânse chiar câteva buchețele.

Un banchet avù loc apoi tot în Palatul fost Roznovanu, la care participară Principii, Miniştrii Lascar Catargi şi Take Ionescu, cum şi un mare număr de invitaţi, dintre intelectuali, comercianţi, etc.

In timpul şederei Sale la Iaşi, Primarul Vasile Pogor a condus pe Principele Ferdinand aproape pe la toate stabilimentele şi şcolile publice din localitate, peste tot locul Principele arătând deosebit interes.

Mercuri 30 Martie, Principele şi Principesa părăsiră Iaşul, pe la orele 10½ a. m., cu trenul dinspre Paşcani – Roman, în adevărate ovaţiuni din partea unui foarte numeros public, ce venise să le ureze drum bun.

Tot asupra acestei veniri în Iaşi a Principilor Moştenitori, ziarul *Era Nouă* vorbeşte în următorii termeni :

Alteţele Lor Regale Prinţul Ferdinand şi Prinţesa Maria au sosit eri în oraşul nostru.

Primirea ce li s'a făcut a fost entuziastă. Intreg Iaşul la eşise înainte şi în tot parcursul Alteţele Lor au fost obiectul celor mai călduroase aclamaţiuni.

Ieşenii, şi de data aceasta, au ţinut să manifesteze devotamentul lor către Tron şi Dinastie, cum şi iubirea lor pentru tânăra Pereche.

Aici în Iaşi s'a născut pentru intâia oară dorinţa, exprimată mai târziu de divanul ad-hoc, a unui Prinţ străin şi a unei monarhii constituţionale. Bătrânii noştri au înţeles că alternarea partidelor, că regimul de discuţiune liberă, puteau singure scoate ţerile acestea din amorţeala în care le afundase uneltirile vecinilor. Pentru a fundà această monarhie, ei au cerut un Prinţ strein, convinşi cum erau, că numai aşà să puteà ridica o stavilă puternică intrigilor din lăuntru şi poftelor din afară.

Această dorinţă a generaţiunei trecute s'a realizat la 1866, prin suirea pe Tronul Român a unui Hohenzollern. Şi astăzi când ne uităm îndărăt la tot ce s'a făcut în aceşti 28 ani, vedem începuturi serioase de organizarea Statului, o situaţiune economică şi financiară îmbucurătoare, vedem Ţara noastră ocupând un loc de onoare printre celelalte naţiuni.

Pe aşà urme mari va fi chemat să calce într'o zi Prinţul Moştenitor şi Iaşul, Moldova, România întreagă'i doreşte de pe acum ca în viitoarea Sa Domnie să se inspire de spiritul moderat şi înţelept al M. S. Regelui.

Tânăra şi graţioasa Prinţesa Maria, care ne vine tocmai de pe malurile Tamisei, să fie bine încredinţată că a găsit aici în valea Dunărei un popor care o primeşte cu iubire. Mai fericită decât toate, i-au fost dat Alteţei Sale norocul de a naşte un Hohenzollern român şi ortodox, tulpină de viitori regi. Poporul Român salută astăzi în Alteţa Sa nu numai pe soaţa Prinţului Moştenitor, pe acea care şi-a legat soarta de binele acestei ţări, dar mai presus din toate pe mama duioasă care a realizat una din cele mai adânci dorinţi ale neamului Românesc.

Tânărului Prinţ, lui Carol II-lea, acelui care deabia gângureşte în leagănul Său, Iaşul 'I urează o viaţă plină de noroc.

Dar în aclamările nesfârşite cu care Ieşenii au primit pe Alteţele Lor, pare că se mai simte încă ceva, este dorinţa vie de a vedeà pe Alteţele Lor stabilindu-se în mijlocul nostru.

Statul a devenit proprietarul unuia din palatele cele mai măreţe ale acestui oraş şi se spune că lucrările vor începe cu grăbire, pentru a pregăti cât mai iute aceasta reşedinţă pentru Alteţele Lor.

Iacă o ştire care a umplut de bucurie oraşul nostru. Este o rază de veselie care mai iluminează melancolicul nostru municipiu.

Alteţe Regale bine a'ţi venit între noi !

In alt articol următor, acelaş ziar continuă :

Primirea făcută Alteţelor Lor Regale Principele Ferdinand şi Principesa Maria în oraşul nostru, a fost din cele mai călduroase şi mai entusiaste.

A doua Capitală a ţărei a ţinut să manifeste părechei princiare toate semnele de iubire şi devotament pe care dinastia română a ştiut să le dobândească în inima poporului nostru.

Dela Gară până la Mitropolie şi până la Palatul Principelui Dimitrie Sturdza, cortegiul princiar a fost întâmpinat pretutindenea de toată populaţia Iaşului, cu nesfârşite urale şi semne de bună-venire.

Peronul Gărei şi sala cea mare nu erau destul de încăpătoare, pentru a cuprinde pe toţi cei ce venise să salute sosirea Alteţelor Lor Regale.

Numeroasele Doamne care se adunase la gară nu se mai vedeau din flori şi buchete, destinate Princesei Maria.

Comitetul Societăţei studenţilor I-a oferit deasemenea un frumos buchet. Deasemenea s'a oferit un buchet D-nei Efrosina Catargi, care a venit să patroneze balul studenţilor.

Prin toate stradele pe unde a parcurs cortegiul princiar, casele şi ferestrele erau frumos decorate, cu steaguri, covoare şi verdeaţă.

*

Cu prilejul petrecerei în Iaşi a A.A. L.L. R.R., cunoscutul poet satiric Ioan Ianov, tipări şi răspândi în tot oraşul următoarea:

O D Ă

ALTEŢEI SALE REGALE PRINCIPESEI MARIA

La prima Sa venire în Iaşi, 26 Martie 1894.

I

Bine ai venit Domniţă! strigă neamul moldovan,
Dela Molna pân'la Nistru, cu toţi fii lui Traian.
Voevozii din Moldova şi cu bravii lor ostaşi,
Din ceruri aplec privirea către Tine-acum, la Iaşi!
Insuşi statua lui Ştefan, acel falnic Domnitor,
Vesel Te salută astăzi cu întregul său popor!
Toţi privesc cu drag la Tine, ca la răsărit de soare,
Cum reverşi a Tale raze pe a Coroanei splendoare,
Şi păşind spre tron slăvită, cu credinţa în popor,
Vor fi treptele uşoare cu al patriei amor.

II

Multe veacuri de restrişte au zdrobit această ţară,
Insă Dumnezeu din ceruri n'a lăsat'o să dispară,
Sângerândă, sfâşiată de tirani şi de păgâni,
A rămas triumfătoare spada bravilor Români.
Ale noastre drepturi sfinte şi Coroană de mărire,
Bravul Carol Domnitorul cu viteaza lui oştire
Le-au cules pe câmp de luptă, şi'ndărăt ni le-au adus;
Când Coroană oţelită noi pe fruntea lui am pus.
Astăzi dar ţara senină Te priveşte cu mândrie,
Cum ai pus la tron cu fală o adâncă temelie,
Căci ţinând pruncul pe braţe, rezemată de popor,
Eşti o stea conducătoare în al ţărei viitor!
Fericit dar este Iaşul, creerul moldovenesc,
Din care-au pornit mărirea a neamului românesc,
Că în sânul lui Te vede, înger dela Dumnezeu!
Să-ţi depue la picioare credinţa ş'amorul său!

*

Puţin timp după plecarea Lor din Iaşi, Principele şi Principesa României au trimis Primarului Pogor o sumă de 2.000 lei, spre a fi distribuită, cu prilejul sărbătorilor Sf. Paşti, săracilor din Iaşi, — distribuire ce s'a făcut imediat, iar M. Sa Regele Carol trimise următoarea telegramă cu data de 30 Martie 1894:

D-lui V. Pogor, Primar,

Iaşi.

Sunt adânc mişcat de strălucita şi călduroasa primire pe care a doua a mea Capitală a făcut Principelui şi Principesei României.

Din suflet mulţumesc cetăţenilor Ieşeni de această nouă dovadă de dragoste şi credinţă. Strigarea lor de bucurie a găsit un răsunet recunoscător în inima mea şi în aceste zile de sărbătoare gândurile Mele erau cu deosebire unite cu scumpii mei Ieşeni, care ne-au arătat veri şi când iubirea şi devotamentul lor.

CAROL.

Cumpărarea de Stat a moşiilor comunale şi a palatului Primăriei, fost al lui Roznovanu, spre a puteà servì ca reşedinţă regală.

Am arătat mai înainte că fruntaşii Iaşului, în diferite epoci au formulat anumite cereri pentru a se aduce o îmbunătăţire a stărei economice şi culturale a vieţei ieşane; unele din acele cereri au fost în parte şi rânduri-rânduri realizate, altele nu.

Statul restituise Iaşului în anii 1880 şi 1882, o parte din moşiile secularizate, din jurul Iaşului, încă sub guvernul lui Cuza-Vodă, dar cari de fapt aparţineau sau imaşului comunal, sau unor biserici şi şcoale, cari în urmă trecură pe sama comunei, — fără ca Statul să le mai susţie, după cum erà dator s'o facă. Moşiile restituite formând un fond cu anumită destinaţie şi obligaţie prin legea restituirei lor pentru comuna Iaşi, de a le vinde în loturi, locuitorilor români din împrejurimi, produceà Budgetului comunal multe încurcături şi prea puţine beneficii. De aceea Consiliul Comunal din 1893 stărui la guvern şi apelă chiar la sprijinul binevoitor al Regelui, — pentru ca să se reia de stat moşiile date îndărât, — statul fiind mult mai în stare decât Comuna de a efectuà împroprietărirea ţăranilor după legile existente, şi, în schimb, să se deà Iaşului o sumă echivalentă cu preţul acelor moşii, din care să se poată realizà mai multe mari nevoi momentane ale acestei comuni.

Mulţumită făgăduinţei şi sprijinului dat de Regele Carol I, guvernul trecù prin Corpurile Legiuitoare o lege prin care Statul reluà dela Comuna Iaşi mai toate moşiile şi domeniile ce I le dase în anii amintiţi, afară de moşiile imaşului propriu zis, şi'i dădù în schimb, în rentă, o sumă de 6.500.000 lei, — care servì apoi la zidirea Abatorului şi a Târgului de vite, à zece localuri proprii de şcoli primare, a reconstruirei Feredeului Turcesc, în parte şi la clădirea Teatrului Naţional, canalizărei, ridicarea planului oraşului, studiu pentru aducerea apei, etc.

In acelaş timp o altă chestie cerută de mult timp de Ieşeni, — aceia de a se stabili o reşedinţă specială pentru Rege şi Familia Regală, de câte ori veniá prin Iaşi, spre a nu se apelà necontenit la diferiţi proprietari particulari pentru găzduirea Regelui şi a Familiei Sale, cum se întâmplase dela 1866 încoace, căci, mai la fiecare dată a venirei

PRINCIPESA MOŞTENITOARE MARIA

în Iaşi a Capului Statului, trebuià să fie găzduit tot în altă casă, — fù rezolvită în parte, tot în anul 1893, şi aceasta iarăşi mulţumită mai ales făgăduelei şi stăruinţei a însuşi Regelui.

La începutul lunei Mai 1893, Ministrul Domeniilor de pe atunci, D-l P. P. Carp, făcù propunere Primăriei, să vândă Statului Palatul Comunal, ce fusese cumpărat nu de mult dela Nicolai Rosetti Roznovanu, şi în care se instalase oficiile comunale. Consiliul Comunal al Iaşului, în vedere că această cumpărare se propusese în scopul de a se face din acest palat, restaurându-se şi amenajându-se, o reşedinţă în care să poată sălăşlui oridecâteori va veni în Iaşi vreun membru al familiei Regale, admise cu grăbire oferta Ministerului de Domenii, şi, cu preţul oferit de 280.000 lei, ce reprezentà chiar mai puţin decât cumpărătura făcută de Primărie (366.441 lei 24), vechea curte a lui Roznovanu trecù în proprietatea definitivă a Statului.

Puţin timp după aceasta, Ministerul Domeniilor însărcină pe un arhitect francez, P. Gottereau, ca să restaureze şi amenajeze acea clădire, destinând-o ca reşedinţă regală; şi fiindcă se răspândì în Iaşi părerea că, în cursul fiecărui an Principii Moştenitori ai Tronului vor să vie să locuiască aici câte un timp mai îndelungat, Ieşenii botezară această clădire cu numele de *Palatul Principelui Ferdinand.*

Restauraţia însă merse încet, şi ea nu fù terminată nici până în epoca de faţă; iar când fù să se reclădească Palatul Administrativ (vechia Curte Domnească), se destină a se mutà în „Palatul Principelui Ferdinand" Curtea de Apel şi Tribunalele Secţia I şi a II-a, care funcţionează şi astăzi acolo, până ce se va puteà mutà în noul local ce se rezideşte acum.

*

Asupra acestei chestiuni s'a discutat mult şi atunci şi în urmă, şi cred nu fără interes a cità aici şi o parte din cele ce s'au scris, cu prilejul transmiterei către stat a vechiului palat a lui Roznovanu:

Ca apărători ai intereselor Moldovei, scrie foaia locală *Ecoul Moldovei*, din 24 Martie 1894, vorbind în ce priveşte Iaşul şi decadenţa în care se găseşte, datorit silinţelor celor dela centru de-ai sdrobì prestigiul ce'l aveà odinioară şi a'l reduce la simpla expresiune a unui oraş de provincie, cum şi nepăsărei vinovate a oamenilor săi faţă cu lovirile ce le-a suferit, noi am propus printre mijloacele de reînfiripare a forţelor sale sleite şi acela de a-i *se dà o curte regală.*

Această propunere a noastră, exprimată chiar şi de Comitetul apărărei intereselor Moldovei, prin art. 46 din punctele de revendicare, cu o deosebită mulţumire o văzurăm primită chiar de guvernul de atunci, iar M. S. Regele, când venì cu Principele Moştenitor, ca să-l recomande Ieşenilor, făgăduì reprezentanţilor lor, eşiţi întru întâmpinare la hotarul judeţului, că va stabilì reşedinţa Principelui în Iaşi.

Pentru Moldoveni şi Ieşeni, în special, realizarea acestei făgăduinţi este un câştig sub toate privirile.

Dacă stabilirea Principelui Moştenitor acolea, prin ea însăş poate să nu fie o îmbunătăţire reală şi imediată a soartei acestei părţi a ţărei, cum şi a vechei sale Capitale, este însă un factor puternic, care va conlucrà în un mod hotărîtor la producerea mijloacelor menite ca să înlăture măcar o parte din multele nevoi copleşitoare; este ochiul care va vedeà de aproape nedreptăţile ce-i fac şi urechea care să audă mai cu uşurinţă plângerile ce se ridic în potriva deconsiderărei sale; este însfârşit o răsplată ce se cuveneà Moldovei, pentru sacrificiile ce le-a făcut în interesul Unirei şi o distincţiune, nu prin vorbe ci prin faptă, la care elementul moldovenesc se aşteaptă din partea Suveranului, pentru bătrâna cetate a Iaşului.

Astăzi e pe cale de a se realiză stabilirea Principelui Moştenitor acolea, prin faptul că palatul dejà e cumpărat şi că s'au luat măsuri pentru restaurarea lui; iar vizita ce părechea Princiară ne-o face acuma, ne întăreşte în convingerea că se ţine samă de făgăduinţa reînoită în atâtea rânduri şi ne place a crede că însfârşit nu e decât o chestiune de timp, până să vedem această dorinţă legitimă, această onoare datorită Iaşului şi prin urmare Moldovei, că a devenit un fapt înplinit.

Pe toţi Moldovenii dar, cari sunt luptători sinceri pentru îndeplinirea punctelor de revendicare ale acestei părţi a ţărei, trebue să-i bucure vizita Principelui Moştenitor şi a Principesei Maria. Această vizită are de scop fără îndoială de a legà simpatii, care să facă perechei Princiare plăcută petrecerea în capitala Moldovei, şi noi găsind-o de bine-venită, avem speranţa că toţi acei în adevăr interesaţi de viitorul nostru economic şi cultural, toţi acei pătrunşi de starea decăzută a acestei părţi a ţărei, independent de spiritul de partid şi luptele politice, vor găsi-o ca şi noi bine-venită, fiindcă, cu timpul, mica Curte din Iaşi va puteà fi un sprijin puternic al intereselor şi drepturilor noastre nesocotite până astăzi şi un stimulent pentru înflorirea acestui oraş.

Din punctul acesta de vedere, noi salutăm venirea acolea a Principelui Moştenitor cu Principesa Maria de România, şi suntem siguri că poporul Iaşului le vor face o primire frumoasă şi demnă.

Fondul donat de Elisaveta Doamna, pentru înzestrarea de fete sărace.

Am arătat că în 1869, puţin timp după sosirea M. Sale Doamnei Elisaveta în ţară, Ea a trimes Primăriei Iaşului o sumă de 5.000 lei, cu destinaţia ca din procentele ce va produce această sumă, să se deà ajutor de înzestrare la diferite fete sărace din Iaşi.

Primăria de atunci găsi cu cale să păstreze mai mult timp acest capital, pe care fructificându-l, prin cumpărare de bonuri diferite, până în anul 1895, ajunse la cifra frumoasă de 24.032 lei. Atunci Consiliul Comunal, în şedinţa sa dela 11 Ianuarie 1895, hotărî ca din procentele ce va produce acest fond, pe viitor să se înceapă a se acordà în fiecare an, câte 300 lei, la patru fete sărace şi oneste, ce urmau a se mărità în Iaşi.

De atunci în fiecare an procedura aceasta se urmează, aşà că multe fete din popor, cari erau absolut lipsite de orice mijloace şi în neputinţă de a preîntâmpinà cele mai dintâi nevoi ale unei căsnicii, găsiră mijlocul de a puteà legà căsătorii legale, trainice, şi a binecuvântà la orice prilej pe binefăcătoarea lor.

CAPITOLUL XIX.

A cincisprezecea venire în Iaşi a Regelui Carol I, şi a treia venire a Reginei Elisaveta. Octombre 1897.

Ieşenii îşi exprimă compătimirea lor pentru boala Principelui Moştenitor Ferdinand.

a începutul lunei Mai 1897 întâmplându-se ca A. S. R. Principele Ferdinand să fie atins de o febră tifoidă gravă, care într'un moment dat îi puse chiar viaţa în primejdie, această întâmplare făcù să sufere, odată cu Principele şi întreaga Familie Regală, şi toată populaţiunea românească, aşà încât se făcură rugăciuni în bisericile din toată ţara, şi se exprimară de pretutindeni simpatii dureroase, urându-se Principelui o însănătoşire cât mai neîntârziată şi mai deplină.

Ca şi întreaga presă românească, presa ieşană, mai ales, exprimă sentimentele de compătimire ale populaţiunei locale, în termenii cei mai sinceri. Printre aceste voi cità articolul din 25 Mai 1897, al foaei locale *Era Nouă*, care scrie asupra acestei întâmplări următoarele şiruri:

Cu ocazia boalei ce a ameninţat viaţa Principelui Moştenitor, s'a putut vedeà din nou cât de puternice sunt simpatiile ţărei pentru Dinastie.

Mai mult încă, însuşi această reflecţiune a circulat dintr'un capăt într'altul al ţărei, ca o constatare a transformărei ce s'a operat în cugetul ei.

Ceeace acum 30 de ani intrà de abià în convingerea câtorva capete diriguitoare, este astăzi o credinţă generală, răspândită în opinia celor mai multora şi întărită în sentimentele lor.

Se cuvine deci să ne oprim asupra rezultatului obţinut şi să ne dăm samă de importanţa lui.

Ştim foarte bine că mai sunt încă unii sceptici rămaşi din generaţiile de acum o jumătate de veac, care pun la îndoială revirimentul de opiniuni ce ne preocupă, precum sunt alţii mai tineri, care pun în discuţie valoarea lui politică.

Şi unii şi alţii vor închinà a suspectà intenţiile celor ce au luptat în viaţa noastră politică, profesând opiniuni dinastice, şi vor considerà dinasticismul ca o armă de partid, ca un mijloc umilitor de succes, ca o linguşire a Suveranului.

Se înţelege dela sine, că orice atitudine politică poate fi suspectată şi sigur este că vor fi în ţara noastră şi oameni, cari au devenit dinastici conduşi de motive interesate.

A scrută însă convingerile politice, poate fi interesant în polemici personale, care nu ne preocupă acum.

In aceste momente de înseninare a gravelor îngrijiri, ce ne apăsau inimile, ne concentrăm toată atenţia asupra unei evoluţiuni folositoare ţărei, făcând cu totul abstracţie chiar şi de cauzele ce-au produs-o şi de meritul ce 'l a avut Regele şi oamenii noştri conducători pentru îndeplinirea acestei evoluţiuni.

*

Intemeerea unei dinastii ereditare la tronul român, a avut de scop să pună capăt competiţiunilor pentru domnie, să înlăture acel flagel înspăimântător, cu care soarta ne biciuise în trecut.

Eram chemaţi să dăm dovezi concertului European, că suntem în stare să ne impunem un regim de sacrificii, cu care să înfrânăm dezordinea din trecut, în interesul patriei.

Dinastia ereditară erà deci simptomul unui regim de ordine şi consolidare morală, sub scutul căreia ţara să poată să se desvolte şi să prospere în linişte.

Şi trebuià să fie străină acea dinastie.

Trebuià să se închine cu toţii, cu jertfe egale şi cu o egală abnegaţie înaintea alesului poporului român, iar prestigiul ce acesta îl aduceà cu sine, ca membru a unei case domnitoare, să-i deà autoritate morală în lăuntru şi în afară.

Erà de altă parte o datorie patriotică a tuturor fruntaşilor şi fiilor acestei ţări, să sprijine autoritatea şi prestigiul noului aşezământ.

A variat mult proporţia în care au fost pătrunşi oamenii noştri politici de această datorie, aşà de mult, încât acei ce au fost consecvenţi întru îndeplinirea ei, n'a putut fi multă vreme altfel înţeleşi, decât ca oameni ai palatului, dacă nu şi mai rău încă.

Ori cum a fost în trecut, iată în fine că astăzi sentimentele dinastice au ajuns în înţelegerea comună şi obştească a tuturora, până la aşà grad, încât *o ţară întreagă a tremurat în jurul vieţei ameninţate a Principelui Moştenitor.*

Când vestea complectei însănătoşiri s'a răspândit apoi în ţară, Ieşenii, între cei dintâi, şi-au exprimat bucuria lor neţărmurită, prin telegrame de simpatie şi serbări divine în toate bisericile.

Venirea în Iaşi a Regelui şi Reginei, pentru inaugurarea Universităţei şi a altor fundaţiuni comunale.

Luându-se hotărîrea ca să se inaugureze în toamna anului 1897, atât noua şi impunătoarea clădire a Universităţei, ce fù terminată, cât şi mai multe mari lucrări comunale realizate în ultimii ani, ca Abatorul şi Târgul de Vite, al căror cost a întrecut cifra de 2.000.000 lei, Baia Turco-Romană, ce înlocui vechiul şi istoricul Feredeu Turcesc, şi mai multe clădiri sistematice de Şcoli primare, fundate în diferite suburbii ale oraşului, toată lumea ieşană, în unire cu autorităţile şi guvernul, se hotărîră a da tot fastul ce'l merità o asemenea împrejurare, iar Suveranii ţărei, ca în toate prilejurile mari, făgăduiră că vor presidà asemenea serbări şi vor petrece chiar mai multe zile în Iaşi.

Se făcură pregătirile trebuitoare, şi Primarul Iaşului afişă în oraş următoarea înştiinţare :

Cetățeni,

Cu bucurie vă anunț că Majestățile Lor Regele și Regina vor onorà Iașul cu vizita lor, în ziua de 20 Octomvrie curent, orele 10 dimineața și vor petrece în mijlocul nostru patru zile.

Cunoscând dragostea și devotamentul ce totdeauna ați avut pentru iubiții noștri Suverani, sunt sigur că le veți face o călduroasă primire, demnă de Inalții oaspeți și de tradiționala ospitalitate a acestui oraș, a doua capitală a țărei.

Primar, *N. Gane.*

Asupra chipului cum au fost primiți Suveranii la venirea lor în Iași, reproduc aici mai întâi articolul foaiei *Ecoul Moldovei*, din 16 Octomvre 1897, care face următorul apel :

Cetățeni,

Acum când zile frumoase de sărbătoare națională se apropie pentru vechea și strălucita noastră cetate ; când după veacuri de muncă și suferinți am ajuns a sărbători inaugurarea unui măreț palat pentru cultură, după sistemele marelor state din Europa — Palatul Universității noastre, care dela înființarea ei a dat la lumină cei mai iluștri bărbați care au contribuit la consolidarea acestei țări ; când trebuie să fim mândri în fața tuturor națiunilor de uriașii pași ce i-am făcut într'o scurgere de timp atât de mică ; trebue să arătăm în acelaș timp că suntem demni de gradul de desvoltare la care am ajuns ; să ne arătăm deci recunoscători celor cari ne-au adus până aici.

Aceasta o vom devedi-o numai prin modul cum ne vom sili pentru ca recepțiunea Suveranilor în cetatea noastră să rivalizeze cu cele mai strălucite recepțiuni ce s'au văzut vre-o dată, mai ales când Guvernul și Comuna n'au crutat nimic, pentru a face ca aceste câteva zile de sărbătoare să fie înălțate la adevărata lor valoare, prin ridicarea a numeroase arcuri de triumf și frumoasa lor împodobire, căci numai triumf poate fi numit sărbătorirea vizitei M.M. L.L. în a doua Capitală a țărei.

Să ieșim deci întru întâmpinare : femei, bărbați, tineri și bătrâni, îmbrăcați în haine de sărbătoare și desbrăcați de orice intrigă de partid, cu cugetul curat și cu dragoste nețărmurită, ca să urăm bunăvenire Regelui Carol I și Reginei Elisaveta, cari au conlucrat împreună cu națiunea română la înălțarea României frumoasă, liberă și civilizată !

Aceiași foaie scrie următoarele, în N-rul său din 9 Octomvre, asupra venirei în Iași a Reginei Elisabeta, care nu mai fusese pe aici de 17 ani în urmă :

Una din cele mai culte și inteligente suverane din Europa, Regina noastră, nu puteà să rămâe indiferentă față cu inaugurarea celei mai înalte Instituțiuni din țară. Incă câteva zile să se scurgă și cetățenii Iașului vor vedeà ziua cea de mult așteptată, când Suverana țărei are să fie oaspetea lor.

Dela 1880, Suverana n'a mai călcat pământul celei de a doua capitală a țărei. Dacă lucrurile s'au întâmplat astfel, vina e a noastră și nu a Suveranei.

Pretutindeni unde te întorci auzi șoptindu-se : „vine Regina". Această șoaptă e plină de cea mai sinceră bucurie ce se citește pe fața tuturor, femei, bărbați, mic, mare, tânăr și bătrân.

Dacă acum însă Suverana s'a hotărît să ne viziteze, aceasta înseamnă că M. S. nu ne-a uitat ; dar a uitat poate numai primirea atât de ostilă a Maiestăței Sale Regelui din partea conservatorilor, atunci când și M. S. Regina își manifestase dorința de a ne vizità, cu ocazia sfințirei Mitropoliei.

*

Și foaia *Era Nouă*, din 20 Octomvre, scrie cu acest prilej următoarele șiruri, semnate de D-l Petru Th. Missir, profesor universitar :

Privirile ţărei întregi sunt astăzi îndreptate către acest colţ al ei, unde a bătut odinioară inima Moldovei, inimă generoasă, din care a pornit unirea ţărilor surori.

Dar vremurile trec şi arunc umbra uitărei asupra ceeace rămâne în urma lor.

Orice avânt ar fi luat însă astăzi aspiraţiele acestei ţări, ele trebuie să se întoarcă cu pietate către oraşul Iaşi, către leagănul unirei.

De n'am găsi aci decât mormintele unor virtuţi dispărute, şi încă acea umbră a trecutului urzit de visuri patriotice, trebuie să ne înnalţe inimile.

Dacă voim în adevăr, să ne dăm samă de ceeace suntem şi ce avem astăzi, trebuie să ne aducem aminte de unde am pornit, trebuie să proectăm actualitatea asupra trecutului din care a eşit

Când vom şti să facem parte dreaptă de merite acelor ce cu abnegaţie şi stăruinţă au pregătit şi au cultivat terenul propăşirei, vom înţelege a iubi şi preţui rodul ce s'a adunat până acum în ramurile activităţei noastre, şi vom avea îmboldirea pentru viitor.

Venirea M.M. L.L. Regale la Iaşi ne pune în evidenţă un însemnat punct de progres ce pare, că s'a realizat în viaţa noastră politică.

Aşezarea unei dinastii ereditare a fost pentru ţara noastră o primă condiţie de consolidare politică şi de ordine morală.

Clasele noastre diriguitoare, din împrejurări politice nu au putut da o asemenea instituţie. Dinastia străină a figurat astfel printre dorinţele Divanului adhoc.

A trebuit însă să treacă mulţi ani, până când a pătruns în conştiinţa tuturora ideea dinastică, până când ne-am deprins a şti că lupta politică dintre partide nu trebue să atingă treptele tronului — prea mulţi ani, până când respectarea funcţiunei constituţionale a Suveranului a devenit o datorie morală pentru partide.

Dar în sfârşit după o trecere de 30 de ani, coroana ţărei pare astăzi, atât de înălţată în ochii tuturora, şi dinastia noastră atât de strâns legată cu viitorul statului nostru, încât începem a ne prezentà lumei ca toate popoarele civilizate, cu vechi tradiţii dinastice.

Neavând asemenea tradiţiuni moştenite dela strămoşi, principiul dinastic a trebuit să'şi croiască singur drumul şi să se împlânte în cugetul ţărei.

Prinţul străin la care visau generaţiele trecute, este astăzi cel întâi Rege al României, care ne conduce respectat de toţi către progres.

Totuşi aceste constatări le facem cu oarecare ezitare. Am dori ca rezultatele ce le constatăm astăzi să nu fie condiţionate numai de modul cum sunt astăzi împărţite rolurile de încredere ale Suveranului.

Când rolurile se vor schimbà şi rezultatele vor rămânea aceleaşi, se va fi făcut dovadă că evoluţia, ce am relevat, este definitiv încheiată.

Apoi aceeaşi foaie, cu data de 19 Octomvre mai scrie :

Urăm bună venire Majestăţilor Lor Regelui şi Reginei în mijlocul nostru !

Salutăm cu respect pe Cei ce întrupează demnitatea şi înălţarea statului român.

Ne bucurăm că Suveranii noştri vin să primească în a doua Capitală a ţărei, manifestaţiunile ei unanime de devotament către dinastie.

Astăzi când se deschid salele noului local al Universităţei noastre, ca şi atunci, când i s'a pus peatra fundamentală, guvernul ţărei a ţinut să releveze importanţa, ce o dăm cu toţii ace tui aşezământ al învăţământului nostru superior.

Astăzi însuşi şeful statului vine să asiste la această festivitate.

Să vadă şi să afle ţara întreagă cât de însemnate sunt sacrificiile ce face statul pentru viitorul ştiinţei în România, să înţeleagă cei ce se folosesc deocamdată de aceste jertfe cât de mare este îndatorirea lor către ţară.

Sacrificăm pentru cultul ştiinţei milioanele, pe care le luăm din munca unei populaţii producătoare, căreia nu i-am putut încă completà învăţământul elementar, nici ameliorà în mod simţitor condiţiile materiale de trai.

Toate aceste grele jertfe, vor fi compensate în ziua, în care într'această nouă instalaţie a înaltei şcoli ni se va confirmà definitiv spiritul iubirei de adevăr şi a muncei conştiincioase, începute de profesori şi urmate cu râvnă de studenţi.

Pentru prosperarea acestui rezultat, facem urările noastre.

*

Autoritatea Comunală, cași toate celelalte autorități locale civile, clericale și militare, au făcut toate sforțările putincioase pentru ca primirea Suveranilor să fie la înălțimea situației lor. Pregătirile, atât la diferite instituțiuni, ce urmau să fie inaugurate, cât și pe toate piețele și stradele orașului, fură cât se poate de bogate și estetice, așà că Iașul își schimbă cu totul priveliștea sa posacă de toate zilele, într'un oraș plin de viață și de mișcare.

Cu toate aceste gurile unor nemulțumiți n'au lipsit a se auzi și cu acest prilej, și, ca cronicar nepărtinitor, vom face loc aici mai întâi relatărilor oficiale ce s'au dat despre întregul mers al acestor serbări publice și culturale, și apoi vom semnalà și vorbele nemulțămiților, pe cari foile locale de opoziție au găsit că este cu cale a le publicà în coloanele lor, asupra aceloraș întâmplări.

*

Iată, după relatările date de *Monitorul Oficial*, cum a urmat venirea și petrecerea în Iași, a M. Sale Regelui Carol I, și Reginei Elisaveta, dela 19—23 Octomvre 1897:

In ziua de Duminică, 19 Octomvre, o mare animație domnește în tot Iașul. Stradele pe care urmează să treacă cortegiul sunt frumos decorate, cu arcuri de triumf, cu catarte împodobite cu scuturi și flamuri, drapele, verdeață, etc. Toate casele particulare sunt pavoazate. De dimineață mulțimea se grămădește pe strade.

La orele 7 sosește trenul invitaților, care sunt primiți pe peronul gărei de Ministrul Haret, de Prefectul V. Gheorghian, de Primarul Gane, împreună cu Consiliul Comunal și celelalte autorități. Cu acest tren au sosit Președintele Consiliului de Miniștri D-l Dimitrie A. Sturdza, Ministrul Stolojan cu Doamna, Ion C. Brătianu, Ministrul Lucrărilor Publice, Președintele Curței de Casație, Schina, D-nii I. Kalenderu, Maiorescu, mai mulți demnitari ai Statului și reprezentanți ai presei. Cu trenul următor a sosit și Ministrul Berendei și mai multă lume din București.

Inainte de oarele 10, cavaleria, infanteria, Școala Normală, erau înșirate pe stradele Ștefan-cel-Mare, Golia, etc. până la gară.

In salonul de așteptare al gărei, foarte frumos decorat, sunt prezenți D-nii Miniștri, demnitarii Statului, Prefectul de Iași, Primarul împreună cu Consiliul comunal, Autoritățile, mai mulți deputați și senatori din Moldova și un mare număr de Doamne, printre care s'au remarcat D-nele Haret, Stolojan, Berendei, Gane, Mârzescu, Lepădatu, etc., Corpul Consular și Guvernatorul Provinciei Kișinău, venit întradins să salute pe M. S. Regele în numele guvernului Imperial Rus; Generalii Iarca, Beller, Pascu, Rasty, Gorjan; foștii Miniștri P. Poni, Urechiă, Șendrea, Mârzescu; Rectorii Maiorescu și Culianu; Corpul Profesoral din București; Delegațiuni ale Studenților din Iași și București, etc.

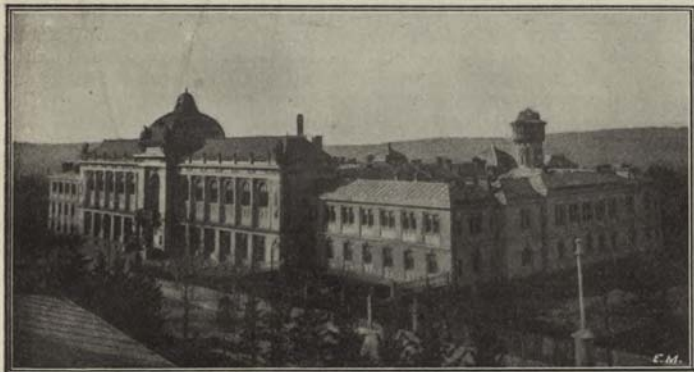
La orele 10 precis, trenul regal intră în gară, în mijlocul uralelor entusiaste. M. S. Regina Se coboară cea dintâi și e salutată prin aclamațiuni călduroase. M. S. Regele coborându-Se din tren e primit de Consiliul Comunal, în cap cu Primarul, care'I prezintă pe o tavă de argint pânea și sarea tradițională și urează Suveranilor bună venire.

D-nele Haret, Gane, Mârzescu oferă M. S. Reginei buchete frumoase de flori.

După trecerea în revistă a companiei din Regimentul XIII de Dorobanţi, care dă onorurile militare, Majestăţile Lor Se întreţin în modul cel mai afabil cu persoanele de faţă. După prezentarea Corpului Consular, Consulul Rusiei, D-l de Giers, prezintă Majestăţei Sale pe Guvernatorul din Kişinău, Generalul Constantinowitz.

Curând după aceasta cortegiul se formează şi se pune în mişcare; în prima trăsură, trasă de patru cai, iau loc Majestăţile Lor; această trăsură este precedată de un pluton de jandarmi călări şi urmată de alte trăsuri, ocupate de miniştrii, demnitari, etc., conform programului. In tot parcursul, Majestăţile Lor sunt aclamate în modul cel mai viu de o mulţime ce pare că nu se mai sfârşeşte.

*

Noul Palat al Universităţei.

O a doua relaţie publicată în N-rul următor al *Monitorului*, complectează întâia descriere a descinderei Suveranilor, prin următoarele amănunte:

La orele 10 dimineaţa, trenul regal intră în Gara dela Iaşi, foarte frumos împodobită, cu coroane, covoare şi mulţime de ghirlande de flori şi verdeaţă. M. M. L. L. Regele şi Regina, coborându-Se din vagon, au fost întâmpinaţi de: D. Sturdza, Preşedintele Consiliului de miniştri, împreună cu Miniştrii; D-nii Gheorghian, Prefectul judeţului; N. Gane, Primarul comunei, în fruntea Consiliului Comunal; Prefectul poliţiei; Comandantul Corpului IV de armată, cu toţi ofiţerii ce nu erau în front; Rectorul Universităţei, Culianu, cu tot corpul profesoral; Preşedinţii şi membrii Curţei de Apel şi ai Tribunalelor, împreună cu toţi funcţionarii superiori; D. Giani, Preşedintele înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie; G. Lahovari, Preşedintele Inaltei Curţi de Compturi şi toţi Senatorii şi Deputaţii din localitate, precum şi de un

numeros public din toate clasele societăţei. In sala de aşteptare, pe lângă întreaga societate a notabilităţilor Iaşului, se aflau, pentru a saluta pe Majestăţile Lor, întreg Corpul Consular, în frunte cu D-l Giers, Consul general al Rusiei, care prezintă Corpul Consular Regelui şi Reginei; Exc. Sa D-l General Constantinowitz, Guvernator al Basarabiei, trimis de M. S. Impăratul Nicolae II al Rusiei pentru a saluta pe M.M. L.L. Regele şi Regina în numele M. S. Impăratului; D-l Al. Moruzi, Şambelan al M. S. Impăratului Nicolae II al Rusiei; D-l Mavrocordato, precum şi o mulţime de Doamne care oferă multe şi frumoase buchete de flori prea graţioasei noastre Regine.

Primirea făcută Augustei Perechi Regale a fost dintre cele mai calde şi entusiaste. O companie din Regimentul No. 13, cu drapel şi muzică, a dat onorurile militare; iar Primarul oraşului a oferit Majestăţilor Lor tradiţionala pâne şi sare, urându-Le bună sosire în a doua Capitală a ţărei.

După ce Regele şi Regina au vorbit cu deosebita Lor bună-voinţă cu cea mai mare parte din persoanele prezente, S'au urcat în trăsura înhămată cu patru cai şi escortată de D-l General Iarca, Comandantul Corpului IV de armată, împreună cu toţi D-nii Generali şi Ofiţeri superiori din garnizoană; înaintea şi în urma cortegiului Regal mergeau două plutoane de jandarmi călări. Cortegiul se îndreptă către S-ta Mitropolie, străbătând stradele oraşului, foarte frumos împodobite cu arcuri de triumf, şi în mijlocul aclamaţiunilor trupelor ce erau înşirate d'alungul trotoarelor, dela gară până la Mitropolie, şi ale unei imense mulţimi de lume ce staţionà pe trotoare, pe la ferestre şi chiar pe acoperişul caselor, decorate ca în o zi de mare sărbătoare. La Mitropolie Augustul Suveran şi M. S. Regina au fost întâmpinaţi de I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevei cu Crucea şi Evanghelia, înconjurat de înaltul cler şi de un numeros public din toate clasele sociale; iar corul mitropolitan, sub conducerea D-lui Muzicescu, intonă un frumos imn religios. Indată ce Regele şi Regina au intrat în biserică s'a început un serviciu divin, oficiat de I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, înconjurat de înaltul cler, precum şi de mai mulţi preoţi dela celelalte biserici din oraş şi ajutat de corul mitropolitan.

După terminarea serviciului divin, Majestăţile Lor au fost conduse până la eşirea din biserică de Inaltul Prelat, împreună cu ceilalţi membri ai clerului, şi suindu-Se în trăsură, se formă cortegiul ca şi la venire, pornind spre palatul Comandamentului Corpului IV de armată, unde se pregătise Cartierul Regal. Tot ca şi la venirea dela gară la Mitropolie, pe tot drumul străbătut de Majestăţile Lor până la reşedinţa Regală, au avut ocaziunea să vadă din nou respectul şi iubirea de care sunt însufleţiţi cetăţenii Iaşului, precum şi nerăbdarea cu care aşteptau în mijlocul lor pe Augusta Pereche Regală.

La orele 12½ s'a dat un dejun la Palat, la care au avut onoare a fi invitaţi A. S. R. Principele Jayme de Bourbon, fiul A. S. R. Don Carlos, Duce de Madrid, şi care este Locotenent în regimentul de Dragoni la Kişinău; Exc. Sa D-l General Constantinowitz, Guvernatorul Basarabiei; Principele Al. Moruzi, Şambelan al M. S. Impăratului Nicolae II al Rusiei; D-nii Mavrocordato, N. Gane, Primarul Iaşului, I. Kalinderu, vice-preşedinte al Academiei Române, Gheorghian,

Prefectul judeţului, D. Sturdza, Primul Ministru. După dejun, Majestăţile Lor au vorbit cu persoanele prezente, până la orele 2, când, apoi, S'au retras în apartamentele Lor.

La orele 2½, M.M. L.L. Regele şi Regina, înconjuraţi de Casa Militară şi Doamnele de onoare, au binevoit a primi la Cartierul Regal pe: I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, împreună cu înaltul cler; pe D-nii Culianu, Rectorul Universităţei, împreună cu întreg corpul profesoral, General Iarca, Comandantul Corpului IV de armată, cu toţi ofiţerii generali şi superiori din garnizoană; pe D-nii Gheorghian Prefectul judeţului, împreună cu Consiliul judeţean; Eforii spitalului S-tului Spiridon, precum şi funcţionarii serviciului Telegrafului şi Poştei; pe D-l N. Gane, Primarul, împreună cu Consiliul comunal; pe D-l Burada, Prim-Preşedinte, împreună cu toţi magistraţii Curţei de Apel şi Tribunalelor, precum şi o delegaţiune a Studenţilor universitari. Majestăţile Lor, după ce bine-voiră a vorbi cu fiecare din persoanele sus ziselor autorităţi, la orele 4½, S'au retras în apartamentele Lor.

La oarele 5 p. m., Majestatea Sa Regina a primit în apartamentele Sale mai toate Doamnele din societatea Iaşului, împreună cu copiii lor, cari s'au grăbit a răspunde în mare număr la această dorinţă exprimată de graţioasa noastră Suverană.

M. S. Regele, în timpul acesta, a binevoit a acordà mai multe audienţe.

La orele 7 seara, a avut loc la cuartierul regal un prânz, la care Suveranul a bine-voit a invità pe I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevei; D-nii D. Sturdza, Preşedintele Consiliului de Miniştri; Stolojan, Ministrul Domeniilor, D. Giani, Preşedintele Camerei Deputaţilor, C. Schina, Prim-preşedinte al Inaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie; G. Mârzescu, Vice-preşedinte al Senatului; G. Lahovari, Preşedinte al Inaltei Curţi de Compturi, Gane, Primarul Oraşului, Gheorghian, Prefectul judeţului, Şt. Şendrea, fost ministru, Culianu, Rectorul Universităţei din Iaşi, General Iarca, Comandantul Corpului IV de armată; Th. Rosetti, fost ministru, Ioan Burada, Primul Preşedinte al Curţei de Apel din localitate, Mândru, Procuror general, Macri, Efor şi Deputat, General Rasti, Comandantul Diviziei Botoşani, C. B. Penescu, Prefectul poliţiei, Tacu, Prim-ajutor de Primar; C. Lepădatu, Ajutor de primar; I. Manu, Preşedintele Consiliului judeţean, D. Botez, Efor la Sf. Spiridon, I. Ianov, Gr. Buicliu, deputaţi.

D-l Nic. Gane, Primarul oraşului, rosti următoarea cuvântare:

Sire,

Sosirea Majestăţilor Voastre în a doua Capitală a ţărei a umplut inimele cetăţenilor de cea mai adâncă bucurie. In numele lor viu astăzi să vă exprim omagiele cele mai respectoase pentru bunavenire, precum şi simţimântul de caldă iubire şi nemărginit devotament, ce Ieşenii păstrează pentru Majestăţile voastre.

Zilele de petrecere a Majestăţilor Voastre în mijlocul nostru a fost pururea noi zile de sărbătoare, cu atât mai mult că de câte ori aţi bine voit a ne onorà cu vizita voastră, de atâtea ori aţi venit cu mâna plină, înzestrând Iaşul rând pe rând cu monumente de artă, cu temple religioase, cu aşezăminte economice şi culturale.

Astăzi a venit rândul Palatului Universităţei, acestui măreţ sanctuar al ştiinţei, a cărei piatră fondamentală a fost aşezată de Alteţa Sa Regală Principele Moştenitor; şi cu această ocazie nu putem în destul să aducem ferbinţele noastre mulţu-

miri Proniei Cereşti, că l-a păstrat zilele pentru binele patriei şi a Augustei Sale familii, aşà că va puteà să vadă însăşi mai târziu, revărsându-se peste ţară roa dele bine-făcătoare al acestui înalt institut de învăţământ.

Majestate!

Iaşul îşi aduce aminte cu religiozitate, că pentru întâiaşi dată s'a jucat aici hora Unirei, într'un timp când Unirea, independenţa şi regalitatea ierau considerate ca un ideal îndepărtat. Astăzi Sire, aţi trecut, întovărăşit de aclamaţiunea unanimă a poporului, prin acelaş loc de amintire istorică, prefăcut acum într'o piaţă cu numele „Piaţa Unirei", împodobită ca de zile mari, pentru a sărbători pe Suveranul care cu înţelepciunea şi sabia Sa a contribuit la realizarea idealului naţional.

Iaşul vă păstrează deci o recunoştinţă eternă şi o dragoste neştearsă, atât Majestăţii voastre, cum şi graţioasei noastre Suverane, a cărei nobilă frunte este încununată de o îndoită aureolă, şi mă simt prea fericit, să pot astăzi, în numele acestui oraş vechiu şi cu tradiţii, care a fost pururea însufleţit de cel mai senin patriotism, să strig din fundul inimei :

Să trăiţi Majestate ani mulţi şi fericiţi !

Să trăească Majestatea Sa Regina !, Să trăească Familia Regală !

La care M. S. Regele răspunse prin următoarele cuvinte :

Fericit de a Mă găsì azi împreună cu Regina în a doua a Noastră Capitală, simţim o vie bucurie că putem petrece câteva zile în mijlocul credincioşilor Ieşeni, care Ne-au arătat ori când devotamentul lor.

Primirea strălucită, făcută Nouă în vechiul scaun domnesc al Moldovei, este o nouă dovadă cât de mare este dragostea cu care suntem înconjuraţi acì. Mulţumim din tot sufletul pentru această manifestaţie călduroasă, ca şi pentru cuvintele aşà de bine simţite, care găsesc un adânc răsunet în inimile Noastre.

Asigurând Iaşul că Voiu veghea neîncetat asupra intereselor sale şi Voiu sprijinì desvoltarea sa, care a luat dejà un avânt însemnat prin ridicarea multor stabilimente publice, închin acest pahar în sănătatea cetăţenilor şi pentru propăşirea a doua Noastră Capitală.

Să trăiască Ieşenii!

La oarele 8 seara s'a făcut retragerea cu torţe şi muzici, în care timp mulţimea, ce mereu staţionà pe stradă înaintea Palatului, nu încetà să aclame pe Majestăţile Lor.

După masă, Regele şi Regina continuară a vorbì cu persoanele prezente până la orele 8½, când apoi S'au retras în apartamentele Lor.

La orele 9 seara, Augusta pereche Regală a mers la teatru, pentru a asistà la un concert dat de celebra noastră compatriotă Teodorini, venită anume din străinătate pentru a adăugà la strălucirea sărbătorilor organizate de cetăţenii Ieşeni, în timpul şederei Augustei Perechi Regale în mijlocul lor.

La sosirea la teatru, Regele şi Regina au fost primiţi de D-l D. Sturdza, Preşedintele Consiliului de miniştri, cu D-nii Miniştri, de Comitetul teatrului, de D-l Gheorghian şi D-l Gane, Prefectul şi Primarul oraşului.

La intrarea în teatru a Regelui şi Reginei, orchestra compusă din elevii Conservatorului, sub direcţiunea D-lui Caudela, Directorul Conservatorului, a intonat un imn, compus anume pentru circumstanţă, care a fost ascultat în picioare de toată lumea din loji, staluri şi bal-

coane, până ce Suveranul şi Augusta noastră Regină au luat loc în loja Regală.

Noul teatru, foarte frumos, erà înţesat de public, care a aclamat călduros pe Majestăţile Lor.

Regele şi Regina au asistat la spectacol până la 10½ seara, apoi S'au întors la Palat.

Serbarea Inaugurărei Universităţei.

Marţi în 21 Octomvre, la orele 10 dimineaţa, M.M. L.L. Regele şi Regina, urmaţi de suite, au mers la serbarea inaugurărei palatului Universităţei. La sosire, Majestăţile Lor au fost întâmpinate de: I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei; D-l D. Sturdza, ministrul Preşedinte al Consiliului, înpreună cu ceilalţi d-ni Miniştri; D-l Culianu, Rectorul Universităţei, înpreună cu Corpul profesoral universitar; D-l N. Gane, Primarul Oraşului, împreună cu Consiliul Comunal; General Iarca, Comandantul Corpului IV de Armată, precum şi ceilalţi înalţi demnitari ai Statului, şi mai multe Doamne din societate, care oferiră buchete de flori M. S. Reginei. Se aflau faţă asemenea la sosirea Regelui şi Reginei, Exc. Sa D-l General Constantinowitz, guvernatorul Basarabiei; Principele Al. Moruzi, Şambelan al M. S. Împăratului Nicolae II al Rusiei; Corpul Consular; Preşedintele şi Vicepreşedinţii Senatului şi Camerei; Primul Preşedinte al Curţei şi al Inaltei Curţi de Compturi, precum şi o mulţime de lume venită din toate părţile ţărei, pentru a asistà la această măreaţă sărbătoare.

Regele şi Regina, coborîndu-Se din trăsură, luară loc pe o estradă aşezată în faţa intrărei frumosului edificiu, acoperită cu covoare, verdeaţă, şi împodobită cu ghirlande de flori; în acest moment, corul metropolitan, sub direcţiunea D-lui Muzicescu, intonă un imn religios, ascultat de imensa mulţime de oameni, care umpleau estradele ridicate la dreapta şi la stânga, şi care stau în picioare şi cu capetele descoperite, salutând cu iubire şi respect sosirea Majestăţilor Lor.

I. P. S. S. Mitropolitul Iosif al Moldovei şi Sucevei, înconjurat de înaltul cler, oficie un serviciu religios, la sfârşitul căruia Ministrul de Culte şi Instrucţie publică *Spiru Haret*, rosti următorul discurs:

Sire,
Doamnă,

Vechiul adăpost al mărirei trecute a glorioasei Moldove, cetatea unde s'a făptuit unirea şi unde prin aceasta s'a pus temelia mărirei prezente a ţărei, vede astăzi înălţându-se în sânul său un monument, care va fi unul din factorii cei mai puternici ai mărirei patriei în viitor.

Iaşii vor continuà dar vechea lor tradiţie, de a vedeà destinele cele mai însemnate ale acestei ţări legate de destinele lor. Ochii tutulor Românilor vor continuà a fi aţintiţi asupra Iaşilor. Dintre aceste ziduri, de unde au eşit atâţi vajnici lucrători la edificiul mărirei naţionale, vom vedeà ridicându-se încă şi alţi luptători, tot aşà de ageri, tot aşà de neînfrânţi ca şi cei pe care i-a mai dat vechia capitală a Moldovei, pentrucă şcoala este locul unde se oţelesc inimile, unde se înalţă sufletele, în iubirea de ţară, de bine şi de adevăr.

Fost-au timpuri viforoase, când Domnii ridicau ziduri de cetăţi, pentru adăpostirea neatârnărei ţărei şi bisericei, pentru a întări puterea sufletească a apărătorilor ei.

La vremuri de nevoi, când legea şi moşia erau primejduite, se ridicau voinicii cu miile; Domnul luà spada într'o mână şi crucea în alta, se punea în fruntea lor şi cu toţii, la adăpostul zidurilor cetăţilor şi a codrilor seculari, puneau pept de apărare contra potopului cotropitor.

Aceste timpuri le-am apucat şi noi. Văzut-am şi noi valurile vrăjmaşe bătând hotarele; văzut-am şi noi pe Domnul ţărei, trăgând spada Sa neînvinsă şi chemând pe viteji la luptă; văzut-am şi noi ridicându-se voinicii cu miile şi făcând cu pieptul lor zid de apărare ţărei; văzut-am steagul purtat de fiii Iaşului, dus peste şanţurile duşmanului.

Astăzi au trecut acele vremuri. Cerul s'a înseninat, şi ţara, întărită, liniştită şi respectată, poate păşi cu tărie spre îndeplinirea chemărei sale în lume, sub conducerea înţeleaptă a Majestăţei Tale.

Chemarea ei este de a purtà făclia de lumină, pentru dânsa şi pentru alţii. Şi de aceea Inalta solicitudine a Majestăţei Tale nu a lipsit niciodată şcoalei. Sub acest puternic scut, şcoalele noastre s'au înmulţit, s'au îmbunătăţit; localuri noui şcolare, adevărate palate, s'au ridicat şi se ridică în toate părţile, până şi prin satele cele mai depărtate.

In această uriaşă lucrare, fie de înjghebare din nou, fie de prefacere, Universitatea din Iaşi ocupă locul de frunte.

Infiinţată la 26 Octombrie 1860 de repauzatul întru fericire Domnul Alexandru Ioan Cuza, după îndemnul marelui bărbat Mihail Kogălniceanu, Universitatea de Iaşi fù instalată în fosta casă Roznovanu, cumpărată anume pentru acest scop. Profesorii cei mai vechi ai ei îşi mai aduc aminte cum, pe la început, această clădire se găseà încă prea mare pentru instituţia ce se creea. Şi nu e de mirare. Pe atunci Universitatea coprindeà numai câteva cursuri dela facultăţile de drept, de litere şi de ştiinţe. Ii lipseau însă cu totul colecţiile ştiinţifice, laboratoriile, conferinţele; bibliotecă mai că nu existà. Munca stăruitoare a profesorilor pe de o parte, sprijinul energic al Statului pe de alta, au făcut ca toate acestea să se formeze încet, încet. Creaţiunile se succedară repede, mai ales de vre-o 20 de ani încoace, aşà că în curând casa Roznovanu ajunse neîncăpătoare; şi când în 1883 s'a înfiinţat şi facultatea de medicină, a trebuit să i se caute loc aiurea.

Ştiinţa astăzi este doamnă mare. Ea nu se poate desvoltà cu vigoare, nu poate da roade, decât când i se dă multe mijloace de lucru, mult loc, largă instalaţie. Universitatea de Iaşi nu puteà dar să deà ceeace se aşteptà dela dânsa, pe cât timp erà instalată într'un mod aşà de neîndestulător. Şi de aceea încă din Aprilie 1886, Camerele legiuitoare, după propunerea guvernului de atunci, votară primul credit de două milioane, pentru ridicarea unui palat nou, anume pentru facultăţile de drept, de litere şi de ştiinţe, lăsându-se vechiul palat exclusiv pentru Facultatea de medicină.

Se cumpărară îndată terenurile necesare, şi se încredinţă facerea planurilor D-lui Arhitect Blanc. Profesorii alcătuiră programele instalaţiilor ce le erau necesare; D-l Blanc, după indicaţiile lor, făcù planul, care fù gata în primăvara anului 1888. Imprejurările nu permiseră executarea lui atunci. I se aduseră diverse schimbări. Dar, în fine, peste 5 ani, la 23 Mai 1893, se puse piatra fundamentală a măreţului edificiu pe care azi îl vedem desăvârşit.

Domnilor Profesori,

D-voastră sunteţi unul din cei trei factori cari formează Universitatea. Statul remite azi în mânele d-voastră palatul pe care i-l destină. 'L-a făcut larg, bogat, luminos; 'l-a înzestrat cu tot ce cere ştiinţa în starea ei actuală. Nu lipsesc nici colecţiile de ştiinţă, nici instalaţiile necesare. Mijloacele de lucru le aveţi; acum puteţi lucrà cu spor şi hărnicie. Câmpul de activitate ce se deschide înaintea d-voastră este splendid. D-voastră aveţi a cultivà ştiinţa în ce are ea mai înalt şi mai nobil. D-voastră veţi face ca iubirea adevărului să fie cultul tinerimei, care vă va ascultà. Prin d-voastră, a doua capitală a ţărei va fi centrul intelectual, a cărui strălucire se va întinde departe, până dincolo de graniţe, şi unde mii de tineri vor veni să primească lumina adevărului. Bătrânul municipiu, al cărui destin de trei secole este nedespărţit de destinul ţărei, va fi şi mai departe făuritorul de cetăţeni luminaţi, devotaţi adevărului, apărători neînfrânaţi ai patriei la vreme de nevoi, lucrători neobosiţi pentru binele şi gloria ei. D-voastră, D-lor profesori, veţi aveà nobila sar-

cină de a fi pregătitorii acestei falange a viitorului; D-voastră veţi fi aceia care-i veţi inspirà focul care dă putere la luptă şi virtutea care nu cunoaşte piedici, când e vorba de împlinirea datoriei. Ce rol poate fi mai admirabil decât acesta?

Tineri Studenţi,

Noul palat al Universităţei ieşene îşi deschide azi porţile înaintea voastră. Intraţi într'însul cu hotărîrea de a lucrà cu hărnicie şi de a vă face pe deplin datoria. Voi sunteţi la vârsta fericită când visurile copilăriei şi iluziile adolescenţei încep să se închege şi să facă loc cugetărei mature şi acţiunei hotărîte a bărbăţiei. Momentul acesta este decisiv pentru voi. Acum trebue să vă faceţi planul vieţei voastre, să vă alegeţi calea, să vă fixaţi regulele care vă vor conduce. Puţini sunt tinerii care ajunşi aci, să nu simtă temerea ce coprinde pe oricine când intră în necunoscut, strângerea de inimă a celui care'şi dă seama că, de pasul ce face acum, va depinde tot viitorul lui.

Voi nu trebue să cunoaşteţi temerea aceasta.

Solicitudinea ţărei însoţeşte primii voştri paşi în vieaţă; strălucitul moment ce ea consacră muncei noastre, concursul ţărei întregi care aleargă să vă facă sărbătoare în această zi solemnă, sunt dovezi pipăite de aceasta. Dar, trebue să vă îmbărbăteze mai presus de toate încrederea în profesorii voştri, oameni de ştiinţă, cu experienţă, cărunţiţi în serviciul ţărei, prin mânele cărora s'au resfirat atâtea generaţii din cei ce v'au precedat.

Ascultaţi sfaturile lor şi le urmaţi.

Fiţi harnici, oneşti, devotaţi binelui public; mai presus de toate iubiţi-vă sfânta Patrie. A muncì pentru dânsa, a pune o piatră, măcar cât de mică, la edificiul întărirei şi gloriei ei, a închinà munca, inteligenţa şi inima sa binelui ei, trebue să fie regula vieţei voastre.

Lăsaţi pe cei cari nu au fost niciodată tineri să creadă şi să zică că alta e calea care duce la fericire. Voi pe care vă încălzeşte focul tinereţei şi a căror inimă generoasă palpită dejà pentru ceeace e adevărat, bine şi frumos, urmaţi sfatul celor cari au putut să simtă nemăsurata mulţumire ce dă munca pentru ţară şi nu veţi greşi.

Sire,
Doamnă,

Mare, dar grea este sarcina de păstor al popoarelor.

Cel care ia răspunderea fericirei unui popor, priveşte de sus lucrurile pe cari ceilalţi oameni nu le văd decât în parte; ochirea lui se întinde asupra trecutului, prezentului şi viitorului; mintea lui trebue să coprindă toate nevoile ţărei, să le cumpănească, să prepare, pentru îndestularea lor, calea pe care poate el nu o va puteà străbate până la capăt. Mare este o asemenea chemare şi grea, şi uneori plină de amărăciune. Dar, de altă parte, când o muncă stăruitoare de ani întregi se vede încoronată cu deplină isbândă, ce mulţumire poate întrece pe a Suveranului, care a realizat-o prin înţelepciunea Sa!

Majestăţile Voastre pot gustà pe deplin această bine-meritată mulţumire. Munca voastră de 32 ani a desăvârşit o operă urmărită timp de 6 secole, şi care singură ar fi fost de ajuns pentru a asigurà pe vecie gloria nume ui Vostru.

Astăzi ţara Vă înconjoară, în faţa monumentului ridicat sub auspiciile Majestăţilor Voastre, şi în care tinerile generaţiuni vor învăţà să lupte pentru apărarea şi întărirea acelei opere uriaşe. Ca lucrătorii cari şi-au făcut datoria şi care văd încoronarea lucrărei lor, Majestăţile Voastre pot zice azi cu mândrie: *Efegi monumentum, aere perennius.*

Să trăiţi Sire şi Doamnă! Facă Cerul ca multă vreme încă să Vă fie dat a lucrà pentru ţară, tot cu atâta spor ca până acum. Dea Domnul ca mulţi ani încă admiraţia, iubirea şi devotamentul Românilor să însoţească paşii Majestăţilor Voastre. Fie ca şi pruncii de astăzi, ajunşi în vârstă de a înţelege şi a preţuì opera Majestăţilor Voastre, să ridice şi ei glasul lor pentru a strigà din inimă, cum strigă azi ţara toată, strânsă împrejurul Tronului:

Să trăeşti Sire!
Să trăeşti Doamnă!
Să trăească Dinastia Voastră!

După discursul Ministrului Instrucţiunei Publice, Nicolae Culianu, Rectorul Universităţei, dete citire următoarei cuvântări :

Sire,
Doamnă,

Sunt patru ani trecuţi de când Iaşul, a doua Capitală a ţărei, onorată cu prezenţa Alteţei Sale Regale, Principele Ferdinand, Moştenitorul Tronului şi a reprezentanţilor Guvernului Majestăţei Voastre, a sărbătorit cu un sentiment de adâncă bucurie punerea pietrei fundamentale a noului Palat universitar.

Astăzi în jurul Majestăţei Voastre, Sire, Doamnă, din toate unghiurile ţărei, unde bate o inimă iubitoare de cultură română, s'a întrunit o numeroasă lume aleasă, spre a serbà marea sărbătoare inaugurală a instalării Universităţii din Iaşi, în măreaţa clădire ce s'a ridicat pe însăşi piatra de temelie pusă, cu o credinţă tare în viitorul poporului român, de iubitul ţărei, Moştenitorul Tronului.

Impunătoare şi frumoasă este această sărbătoare naţională, în care ţara luminată şi patriotică îmbrăţişează cu părintească iubire o înaltă instituţiune de cultură, hărăzindu-i ca locaş pentru şcoală acest splendid palat; căci astăzi când braţul soldatului Român, sub conducerea inteligentă şi energică a Majestăţei-Voastre, a dat ţărei neatârnarea, nimic nu poate asigurà mai bine Regatului Român existenţa şi desvoltarea sa în mijlocul Statelor civilizate ale Europei, ca răspândirea culturii şi înzestrarea generaţiunilor prezente şi viitoare cu toate luminele ştiinţei moderne.

In intervalul a 40 de ani aproape împliniţi dela înfiinţarea Universităţei din Iaşi, în 1860, mersul încet, dificultăţile diverse, dar naturale, ce le întâmpină în cale acest aşezământ superior de învăţătură, au deşteptat adesea ori, în inimile cuprinse de o nerăbdătoare dorinţă de repezi progrese în cultura noastră naţională, întrebarea, dacă roadele modeste ale activităţei sale, nu erau consecinţa unui viciu de organizare, şi dacă existenţa sa însăşi, corespundeà la adevăratele nevoi culturale ale ţării. Din partea unor inteligenţi influente, această atitudine îndoelnică a fost de sigur nefavorabilă propăşirei acestui aşezământ.

Progresul spiritului public însă, cugetarea înţeleaptă, patriotizmul luminat al guvernelor şi al Corpurilor Legiuitoare au stabilit convingerea generală, că două mari focare de lumină nu sunt prea multe pentru şease milioane de Români, chemaţi la o vieaţă politică de Stat independent, în concertul Statelor celor mai înaintate în cultură.

Mulţumită acestei stări de lucruri, suntem astăzi departe de acele grele timpuri de nestatornicie şi nedumerire, în care ţara nu mai erà aci, ci a întâmplărilor schimbătoare şi neprăvăzute, în care se vedeà cu durere cum înaltele instituţiuni de cultură naţională se ridicau un moment şi dispăreau, apoi, subt însăşi mâna patriotică care le înfiinţase.

Astăzi ţara Română reprezentată prin această măreaţă adunare, vede cu o adâncă fericire cum arborele ştiinţei, sădit pe pământul acestei părţi a ţărei în anul 1860, de Principele Alexandru Ioan, primeşte cea mai desăvârşită a sa întărire, prin înalta solucitudine şi neadormita protecţiune a mult iubitorului de cultură naţională, Regele Carol I, Augustul fondator al Magnificei şi Patrioticei instituţiuni Universitare din capitala României.

Astfel după un lung şir de ani, vârstaţi cu multe încercări, străbătuţi însă cu isbândă, Universitatea din Iaşi este în culmea fericirei sale, căci îşi vede asigurată desvoltarea sa în viitor, prin strălucita instituţiune pe care ţara i-o oferă cu atâta libertate şi onoratoare încredere.

Chemaţii a servì în acest templu măreţ al ştiinţei, sunt pătrunşi de cele mai adânci şi sincere sentimente de recunoştinţă către Majestatea Voastră, Sire, Inaltele autorităţi care vă înconjoară, pentru Augusta solicitudine, încurăjatoarea bună voinţă şi dărnicia cu care s'a dat satisfacere, cu deosebire, trebuinţelor mult simţite ale învăţământului ştiinţific dela acest aşezământ superior de învăţătură publică.

Este, cred, aici locul de a atrage atenţiunea onoraţilor mei colegi asupra faptului, că la determinarea definitivă a Statului, pentru aceste însemnate sacrificii făcute în favoarea Universităţei noastre ieşene, au contribuit, de sigur, mai puţin

Regele Carol I, scoborînd scările Universităţei.

stăruinţele consiliilor noastre Universitare, pe cât ecoul puternic al curentului mişcărei culturale, care însufleţeşte întreaga noastră societate.

O parte din acest mare curent cultural se îndreaptă către învăţământul nostru primar şi secundar, şi-şi află în interiorul ţărei, aproape complecta sa satisfacere. O altă parte ţinteşte la învăţământul superior, şi în mod considerabil trece hotarele ţărei, dând contingente însemnate Universităţilor din Apusul Europei; iar numai restul vine să formeze auditoriul cursurilor noastre universitare.

Aceste fapte ne dă cheia sacrificiilor însemnate pe care le face ţara pentru ridicarea nivelului învăţământului public superior, şi în acelaş timp ne arată şi nouă, învăţătorilor, dela acest înalt aşezământ de cultură, toată mărimea sarcinei ce ni se încredinţează şi pe care datori suntem să o ducem la bun sfârşit.

Bătrânii profesori care mai sunt încă printre noi, sau care s'au strecurat la catedrele acestei instituţiuni şcolare, pot de sigur aveà, după dreptate, pretenţiunea modestului merit de a fi învins primele greutăţi, ale celor d'intâiu paşi făcuţi în cariera învăţământului nostru universitar.

Tinerilor noştri colegi, însă, înzestraţi cu energie, însufleţiţi de iubirea curată a ştiinţei, favorizaţi de o mai nimerită distribuire a materialelor de învăţământ, înconjuraţi de toate mijloacele de muncă ştiinţifică şi de aplicaţiune la studiile lor de predilecţiune, le rămâne de împlinit frumoasa şi importanta sarcină de

a ridicà cât mai sus nivelul studiilor Universitare în genere şi a determinà în jurul Universităţilor noastre, o activitate ştiinţifică şi literară, menită a dà şcoalei române meritul unui loc de onoare, alăturea cu înaltele instituţiuni similare din ţările înaintate în cultură.

Pentru înplinirea acestei imperioase datorii nu va lipsi, de sigur, laborioşilor noştri colegi nici zelul, nici devotamentul în activitatea lor ştiinţifică. Dejà indicii fericite date din partea ambelor noastre Universităţi surori, ne îndrituesc a crede în realizarea neîntârziată a speranţelor ţărei. In altă privinţă, frumoasele şi strălucitele exemple ale unui trecut apropiat, date de sus, ne mai asigură că şi în viitor nu va lipsi muncitorilor pe câmpia culturei naţionale, tinerilor profesori şi junimei studioase, nici sprijinul Statului, nici încurajarea salutară din partea luminaţilor patrioţi, iubitori de cultură superioară.

In frumoasa şi măreaţa sărbătoare de astăzi, motivul unei deosebite bucurii, se adresează, fără îndoială, în primul loc, Junimei noastre studioase.

Pentru voi, tineri iubitori de lumină şi cultură, se deschid uşele acestui magnific templu al ştiinţei. Intraţi cu mintea deşteaptă şi inima bine însufleţită, spre a vă înzestrà cu tot ce formează pe cetăţeanul luminat şi iubitor de ţară, pentru a deveni demni urmaşi ai bărbaţilor nemuritori, care au lucrat din răsputeri la dobândirea situaţiunei actuale a Statului Român, visul de aur al generaţiunilor trecute. Păstrarea neatinsă şi ducerea mai departe pe calea propăşirei a acestei strălucite stări de lucruri, impune generaţiunilor de faţă, care o moştenesc, datoria sfântă de a se înarmà pentru ridicarea neamului cu toate mijloacele de muncă neobosită, pe care le pune la îndemână starea de progres a civilizaţiunei moderne.

Junimea noastră studioasă va şti de sigur să îndeplinească această sarcină de onoare, căci îşi iubeşte şi neamul, pe care este chemat să-l ridice printre naţiunile civilizate, iubeşte şi această înaltă instituţiune, care o primeşte cu fericire în sânul ei, şi pe care prin lumina minţei şi a inimei cu care se va înzestrà din focarele sale, o va ridicà atât în stima concetăţenilor, cât şi a străinătăţei culte.

Acestui tablou de vii dorinţi de propăşire şi ridicare a culturei naţionale, ori cât de mare s'ar părea depărtarea care ne desparte astăzi de ţelul dorit, generaţiunile de faţă, care au avut fericirea a vedea dejà sub ochii lor, schimbându-se în fapte aevea, aspiraţiuni străvechi, privite îndelung ca utopii patriotice, nu pot să-i refuze nici credinţa inimei lor, nici toată cooperarea posibilă spre o completă şi neîndepărtată realizare.

Aceasta va fi, căci în epoca de faţă, apurure memorabilă în istoria noastră naţională, în care o soartă bună a înpodobit Tronul României cu două înalte inteligenţi bine cugetătoare, cu două inimi însufleţite de cea mai caldă solicitudine pentru propăşirea poporului Român, s'a deşteptat în sufletul ţărei sentimentul salutar al încrederii în sine, agent puternic şi rodnic de activitate generală, care va ridicà de sigur şi Şcoala Română la nivelul mult dorit.

Să trăească Majestatea Sa Carol I, Marele Rege al României.

Să trăească Majestatea Sa Regina Elisabeta, Augusta protectoare a culturei femeii române.

Trăească Alteţile Lor Regale, Principele Ferdinand, Moştenitorul Tronului, şi Principesa Maria.

Trăească Regatul Român.

In urma discursului Rectorului Universităţei, *studentul universitar Leatris*, dela Facultatea de drept, cuvântă următoarele :

Sire,
Doamnă,

Ziua de astăzi e o zi de mare sărbătoare, sărbătoare naţională şi sărbătoare şcolară în acelaş timp, sărbătoarea întregului neam românesc în genere şi în special sărbătoarea profesorilor şi a studenţilor universitari.

Sunt 37 de ani de când o mână de patrioţi luminaţi, între care se găseà şi în veci nemuritorul Mihail Kogălniceanu, sub domnia rodnică în fapte mărețe a lui Vodă-Cuza, a pus temelia celei d'intâi Universităţi române. Universitatea din Iaşi, — dispunând de mijloace mai mult decât restrânse la început, profesorii făcând câte 3 şi 4 cursuri deosebite, întocmai precum în organizmele primitive unele organe

îndeplinesc 3 şi 4 funcţiuni în acelaş timp, căci organizm primitiv erà în acele vremuri Universitatea din Iaşi! — Ea a propăşit necontenit de atunci, mijloacele materiale au sporit, tinerii doritori de a învăţà s'au înmulţit, cursurile s'au specializat şi numărul profesorilor a crescut şi el. In această stare îmbucurătoare găsindu-se Universitatea din Iaşi, s'a simţit nevoia unui local nou, corespunzător desvoltării sale. Materializării acestei trebuinţi se datoreşte clădirea măreţului palat, ce se ridică mândru în faţa-ne; palat menit să adăpostească ştiinţa şi s'o resfrângă asupra întregului pământ românesc; palat al cărui început a fost pus de către A. S. R. Principele Ferdinand şi a cărui inaugurare este cinstită prin prezenţa M.M. Voastre.

Aceste fiind împrejurările, tinerimea universitară ieşană, beneficiară imediată a acestui frumos local, este datoare, şi datoreşte în acelaş timp să mulţumească tuturor acelora, care au contribuit la ridicarea lui. Majestăţile Voastre, guvernul şi întreg poporul Românesc, sunt rugaţi să primească mulţumirile noastre din suflet şi încredinţarea nemărginitului nostru devotament.

Orice prosperitate intelectuală nu ie cu putinţă decât pe urma prosperităţei materiale, iar prosperitatea materială a unui Stat este rezultatul unei industrii înfloritoare şi a unui îndrăzneţ comerţ.

Industria principală a unui stat e izvorul de căpetenie a avuţiei naţionale şi industria principală a României e, precum se ştie, agricultura. De aceia mulţumirile noastre se îndreaptă şi către săteanul român, acea fiinţă inteligentă, peste măsură de bună şi posedând o minunată putere de muncă, care prin truda sa de fiece zi face ca pământul ţării noastre să apară acoperit în primăvară de nesfârşite lanuri verzi şi râzătoare, de nesfârşite lanuri galbene şi coapte în bogatul anotimp al toamnei.

Mulţumim tuturor bărbaţilor vrednici, care ocupând înţelepţeşte în curgerea necurmată a timpului diferitele dregătorii, au contribuit cu ceva la ridicarea palatului nostru.

Mulţumim diferitelor guverne care s'au perindat la cârma Statului, şi în special miniştrilor şcoalelor, care ştiind să întrebuinţeze spre cel mai mare folos general avuţia naţională, au pus de s'a ridicat în acest loc palatul mândru, pe care cu toţii îl vedem astăzi. Aceşti bărbaţi au întrebuinţat astfel avuţia naţională încât la rândul ei să nască noi avuţii, revărsând-o peste întreg pământul românesc, sub formă de şcoli primare în fiecare comună, de gimnaziu în fiecare judeţ, de licee, şcoli profesionale, biblioteci şi muzee în oraşele principale ale ţărei, de Universităţi în cele două capitale ale Regatului.

Mulţumiri respectuoase aducem Capului Statului, înţeleptului şi viteazului nostru Rege, — către care tinerimea românească a privit în totdeauna cu încredere şi admiraţie, în ceasurile de linişte, ca şi în acele de grea cumpănă, — pentru solicitudinea şi iubirea ce a arătat în totdeauna studenţimii universitare.

Sunt 31 de ani de când cel ce ţine destinele în mânele sale V'a chemat, Majestate, să domniţi asupra poporului românesc. In tot acest timp, Majestatea Voastră, precum şi M. S. Regina, Aţi ştiut să Vă identificaţi pe deplin cu poporul. Veselia lui a fost în totdeauna şi veselia M.M. Voastre; în ceasurile de durere 'i-aţi adus alinare. De aceia iubirea de dinastie a pătruns până în straturile de temelie a societăţii româneşti şi când Majestatea Voastră a avut ceasuri de durere, ceasuri de durere a avut întreg poporul românesc.

Iar noi, tinerime universitară, înaintea cărora viitorul cu largi orizonturi stă deschis, suntem datori ca prin sârguinţă, muncă şi cugetare să ne învrednicim de a moştenì patrimoniul bogat ce ni s'a lăsat de generaţiile precedente, de a-l păstrà şi de al lăsà mai bogat încă generaţiilor următoare. Aceasta să fie idealul nostru, şi sper că-l vom realiza, căci în viaţă adese-ori idealul devine real, de oarece viaţa în acelaş timp este şi devine.

Pentru aceasta însă avem nevoie de un îndreptar după care să ne călăuzim. Care va fi îndreptarul nostru? — Un genial filozof francez spune următoarele cuvinte: „La suprafaţa omului găsim moravuri, idei, un chip de a judecà, care ţin trei sau patru ani; sunt acele a modei şi a momentului; câţiva ani sunt de ajuns spre a măturà acest colb nemernic. Ceva mai trăitoare apoi sunt ideile şi sentimentele cari ţin cât ţine o generaţie, acesta e al doilea strat. Sub aceste straturi de mai multe ori reînoite în viaţa unui popor, se întinde un strat mult mai puternic, care e oarecum granitul primitiv şi pe care nimic nu-l poate deslocui; aceste idei şi sentimente ţin cât popoarele".

Una din aceste idei eterne e *ideia de patrie* şi unul din aceste sentimente e *sentimentul iubirei de neam*. După cum în scoarţa pământului granitul primitiv slujeşte de bază celorlalte roce, tot astfel ideia de patrie şi sentimentul iubirii de neam alcătuiesc granitul social primordial, pe care întreaga civilizaţie ulterioară se clădeşte.

Indreptarul întregei noastre activităţi publice viitoare în aceste cuvinte, deci, se va rezumà : ideia de patrie şi iubirea de neam.

Această idee şi acest sentiment ce se găsesc în fiecare tânăr român, nu sunt produsul exclusiv al experienţei noastre, ci prin ele vorbeşte în noi glasul generaţiilor ce nu mai sunt. Din această cauză, ele sunt prea complexe, pentruca mintea omenească să se încumete de a le lămuri. Dreptate a avut deci poetul când a zis : „Nu se pricepe România cu raţiunea, nu se poate decât crede în România !"

Trăească M.M. L.L. Regele şi Regina !

Trăească Familia regală !

Trăească întreg poporul Românesc !

După încheerea acestor discursuri, *M. S. Regele Carol*, în mijlocul celei mai profunde tăceri şi a celei mai pironite atenţiuni, a marei mulţimi de lume ce se aflà faţă, răspunse prin următoarea cuvântare :

Inaugurarea acestui frumos Palat, închinat ştiinţei şi literilor, este un eveniment însemnat nu numai pentru Iaşi, ci pentru România întreagă. Falnic şi măreţ, el se înalţă în mijlocul acestui oraş, care deapururea a fost în fruntea pornirilor patriotice, pentru unirea şi mărirea patriei. El va străluci ca o mărturie despre recunoştinţa ţărei şi despre avântul ce a luat mişcarea intelectuală în a doua noastră capitală.

De acum înainte studiile înalte vor aveà aci un locaş demn de dânsele, unde studenţii se vor puteà adăpà la izvoarele curate ale ştiinţei şi ale patriotismului, spre a se arătà odată urmaşi vrednici ai atâtor oameni de Stat, născuţi în această parte a ţărei, care au fost servitori credincioşi ai patriei şi înţelepţi Consilieri ai Tronului.

Nu numai cu numărul soldaţilor şi cu desvoltarea vieţei economice se măsoară astăzi puterea statelor. Un factor de căpetenie, poate cel mai însemnat, este gradul de cultură. O direcţiune sănătoasă şi naţională a înaltelor studii ce se urmăresc în Universitate, este dar condiţiunea neapărată a adevăratei propăşiri. Vouă, D-lor Profesori, este încredinţată misiunea cu grea răspundere de a pregătì pentru Ţară, pe acei fruntaşi ai viitorului, de a le înălţà vederile, de a sădì în inima lor ambiţiuni nobile şi generoase, şi de a le încălzì sufletul pentru tot ce este drept, bun şi românesc.

Conştiinţa naţională, redeşteptată prin luptele vitejeşti ale armatei, aşteaptă conducătorii înţelepţi şi cumpăniţi. Eri, datoria către ţară erà desluşită : recâştigarea independenţei. Astăzi, condiţiunile vieţei noastre sociale s'au lărgit şi înmulţit şi ţara are trebuinţă de puteri noi, spre a asigurà mersul neîntrerupt al dezvoltării noastre naţionale. Aceste elemente de ponderaţiune înţeleaptă, care urmează a fi precumpănitoare în direcţiunea politică şi socială a statelor moderne, le aşteaptă dela această Universitate, care se stabileşte astăzi în noul său palat.

Am încredere că Universitatea din Iaşi va răspunde la această înaltă menire şi că împreună cu sora sa din Bucureşti, aceste două făclii luminoase, vor răspândì scânteia de viaţă sufletească asupra întregului neam românesc.

Regret că Principele Ferdinand, scumpul Meu Nepot, care a pus piatra fundamentală a acestui aşezământ, nu poate fi faţă la inaugurarea

lui. Gândul Său însă este cu noi în acest moment, căci pătruns de recunoştinţă pentru atâtea dovezi de iubire ce Ii s'au adus în timpul lungei Sale boale, cea mai vie a Sa dorinţă este de a aduce prisosul Său de muncă pentru binele scumpei noastre României.

Regina e fericită de a Se găsì astăzi lângă Mine, spre a asistà la această frumoasă serbare, închinată literilor şi ştiinţei. Vă mulţumeşte împreună cu mine din suflet pentru călduroasa cuvântare şi bunele urări ce Ne faceţi.

La rândul Nostru îndreptăm către Cer rugele cele mai ferbinţi, ca să reverse toate binecuvântările Sale asupra iubitei Noastre a doua Capitală.

In urmă Regele şi Regina au fost conduşi de Rector în Aula (sala de conferinţe) Universităţei, unde s'au descoperit, în aplauzele şi uralele întregei asistenţe, două inscripţii, una săpată de asupra uşei din incinta aulei, şi cealaltă de asupra uşei, la intrarea în aulă, având coprinsul următor :

I

AŞEZATU-S'A IN 23 MAI 1893 DE CĂTRE A. S. R. PRINCIPELE FERDINAND, MOŞTENITORUL TRONULUI, TEMELIA PALATULUI UNIVERSITĂŢEI DE IAŞI, FONDATĂ IN 26 OCTOMBRE 1860, INAUGURÂNDU-SE CLĂDIREA TERMINATĂ IN 21 OCTOMBRE 1897, DE M.M. L.L. REGELE CAROL I ŞI REGINA ELISABETA.

II

MAMEI DUIOASE A POPORULUI, REGINEI ROMÂNIEI, ELISABETA, GENIULUI LITERAR ŞI ARTISTIC CARE A INĂLŢAT ŞI INCĂLZIT INIMELE TUTULOR — CARMEN-SYLVEI — DEDICĂ ACEASTĂ TABLĂ COMEMORATIVĂ UNIVERSITATEA DE IAŞI, IN SEMN DE RECUNOŞTINŢĂ ŞI VENERAŢIUNE.

22 OCTOMBRE 1897.

Apoi M.M. L.L. Regele şi Regina au semnat *pergamentul* amintitor, după care au vizitat cu mult interes, sub conducerea D-lui arhitect Blanc, frumoasa bibliotecă, salele de studii, laboratoarele, saloanele de conferinţe, până la orele 12, când au părăsit Universitatea.

La eşirea Majestăţilor Lor, Corul Mitropolitan intonă Imnul Regal; Regele şi Regina S'au oprit de'l au ascultat până la sfârşit, după care mulţumind, au pornit la Cartierul Regal.

La orele 12½ s'a dat la reşedinţa regală un dejun, la care Majestăţile Lor au binevoit a invità pe A. S. R. Principele Jayme de Bourbon; D-l I. I. C. Brătianu, Ministrul Lucrărilor Publice; D-l N. Gane, Primarul Oraşului; Eforul G. Şendrea; D-l Sandu Răşcanu, fost Prefect; Colonel Dr. Corvin; I. Vrânceanu, Preşedinte la Curtea de Apel; Aron Denşuşanu, Profesor universitar; D-l Mănescu, Profesor universitar; Vidraşcu, Prim-Preşedinte al Tribunalului; Istrate, Primprocuror la tribunal; General Gorjan; Colonel Cica, Comandantul Şcoalei de fii de militari; Crivăţ, Preşedinte de Tribunal; Penescu, Prefectul poliţiei; Suţu, Consilier la Curtea de Apel; Lecomte du Nouy Ion Andrei; Lecomte du Nouy Ion; Al. Cuza; Cogălniceanu, Consul; Al. Negrutzi, mare proprietar; P. Botez, Consilier Comunal;

A. Brandia, Directorul Liceului Externat; Konya, farmacist; Leatris, student universitar.

După terminarea dejunului, Majestăţile Lor au binevoit a se întreţine cu persoanele prezente până la orele 2, când apoi S'au retras în apartamentele Lor.

La orele 2½, Regele şi Regina, urmaţi de suite, au mers de au vizitat Seminarul *Veniamin Costache*. La sosire, Majestăţile Lor au fost întâmpinate de Arhimandritul Varlaam Răileanu, împreună cu întreg corpul profesoral şi de Prim-Ministrul D. Sturdza, împreună cu Sp. Haret, Ministrul Cultelor. M.M. L.L. Regele şi Regina intrând în sala de muzică, corul Seminarului a intonat imnul regal „Trăiască Regele", după care *Petre Răşcanu*, Inspector al învăţământului secundar, a pronunţat următoarele cuvinte:

Sire,
Doamnă,

In 1804, în timpi de restrişte naţională, Mitropolitul Veniamin a întemeiat în chiliile dela Monastirea Socola acest seminar, cea d'intâiu şcoală românească în Moldova.

După 93 de ani, profesorii şi elevii seminarului Veniamin au fericirea să Vă primească în acest palat, care este datorit râvnei Voastre pentru biserica strămoşească şi solicitudinei Voastre pentru şcoala naţională.

Adânc recunoscători pentru onoarea ce le-Aţi făcut de a consacră prima Voastră vizită la şcoalele secundare din Iaşi, celei mai bătrâne şcoli din ţară, ei vor păstră în inimile lor o adâncă recunoştinţă pentru bine-facerile făcute acestei şcoale.

Mărită Doamnă,

Profesorii şi elevii seminarului ştiu că sunteţi mama iubitoare a celor mici şi admiratoarea poporului dela ţară, a cărei costum naţional 'L-aţi ridicat la cinste, după veacuri de obijduire.

Plecaţi la ţară pentru a'şi îndeplini sarcinele de păstori sufleteşti, ei vor fi pururea însufleţiţi de exemplele ce aţi dat de sus, şi acum toţi împreună strigă:

Să trăiţi Majestate încă multă vreme, pentru binele şi propăşirea neamului românesc.

Erau de faţă 180 elevi interni, cu cari Regele şi Regina au binevoit a vorbi mai mult timp, iar Regele a pus mai multe chestiuni elevilor, asupra cursurilor ce se predau în seminare, punând pe un elev din clasa VII a face o traducere din Virgiliu.

După care Suveranul şi M. S. Regina au vizitat dormitoarele elevilor, biblioteca, salele de studii, sala de mâncare, sala cu lucrările de mână ale elevilor, Capela seminarului, restaurată de curând; apoi Majestăţile Lor au plecat, mulţumind de buna stare în care au găsit Seminarul.

La orele 3½, M.M. L.L. Regele şi Regina au făcut o vizită I. P. S. S. Mitropolitului Moldovei şi Sucevei, iar de aci au mers de au vizitat bisericile Trei-Erarhi şi Sf. Nicolai-Domnesc, a căror restaurare este aproape terminată.

La sosire, Regele şi Regina au fost primiţi de Miniştri, Primarul Oraşului, autorităţile locale, Epitropii bisericilor, Arhitectul Lecomte du Nouy, însărcinat cu restaurarea lor, precum şi de un numeros public.

La *biserica Trei-Erarhi*, Majestăţile Lor au admirat arta cu care este executată restaurarea acestui măreţ monument istoric. Apoi au vizitat vechea catapeteasmă a bisericei şi toate odoarele din timpul

lui Vasile Lupu, între care şi portretul său, precum şi al Teodosiei Doamna şi soţia sa, şi a lui Ştefan fiul său, cari toate sunt depuse într'o sală separată spre păstrare; de aci M.M. L.L. Regele şi Regina au vizitat biserica *S-t Nicolai-Domnesc*, aproape terminată restaurarea pe dinăuntru, pe dinafară fiind dejà terminată, sub conducerea tot a arhitectului Lecomte du Nouy; în urmă au pornit la Cartierul Regal, unde au sosit la orele 4½.

La orele 5, Suveranul a primit delegaţiunile tutulor corporaţiunilor comerciului şi industriei, veniţi pentru a salutà şi a arătà mulţumirile lor respectuoase Suveranului, care în totdeauna i-a sprijinit. Regele a binevoit a vorbì cu fiecare, prezentaţi Suveranului de Primarul Oraşului, cu care delegaţii veniră la Cartierul Regal.

La orele 7 seara s'a dat *un prânz* la Palat, la care Majestăţile Lor au binevoit a invità pe D-l Sturdza, Prim-Ministru, D-l Titu Maiorescu, Rectorul Universităţei din Bucureşti, I. Kalinderu, Vice-preşedinte al Academiei Române; întreg corpul profesoral universitar din Iaşi, împreună cu Nic. Culianu Rectorul Universităţei, precum şi pe Nicolai Ionescu, fost profesor la Universitate şi D-l L. Blanc, arhitectul însărcinat cu construcţia palatului Universităţei.

D-l D. A. Sturdza, Preşedintele Consiliului de miniştri, a rostit următoarele cuvinte:

Sire,

Grea întreprindere este — a fundà o monarhie. Mai greu este — a isbutì să ridici un popor prin vitejia răsboinică şi prin progresul cel pacinic.

In tustrele aceste direcţiuni se manifestă munca vieţei Majestăţei Voastre ca încununată cu cel mai deplin succes. Rari sorţi în vieaţa omenească, iar pentru noi dar şi bine-cuvântarea de Sus, pentrucă Majestatea Voastră aţi lucrat cu cuget curat, cu inimă caldă, cu suflet neadormit.

Astăzi cei bătrâni, amintindu-şi tinereţele lor, greutăţile uriaşe ce au fost de învins până ce ţara a ieşit la lumină, şi că Majestatea Voastră aţi fost în fruntea lor, conducându-i din victorie în victorie; astăzi, bătrânii aduc tributul lor de gratitudine şi de recunoştinţă, iar cei tineri, mulţumind şi ei, privesc spre Voi cu încredere nemărginită, ca spre sprijinitorul şi ocrotitorul măreţului şi frumosului edificiu al Regatului României.

Şi Majestatea Voastră aţi întâmpinat mari piedici până ce aţi realizat visul de aur al Vostru şi al nostru. Aveţi însă marea satisfacere a zice, că astăzi Dinastia Voastră este puternic înfiptă în pământul românesc. Fiecare cetăţean o simte şi o ştie; iar serbarea de astăzi este semnalul vădit al acestui fapt. El are o mare însemnătate pentru viitor; căci ceeace aiurea este rezultatul a sute de ani de muncă, aci s'a desăvârşit în scurtul timp dat vieţei mijlocii a omului.

Sire,

Ne-aţi întemeiat o patrie! Ne aţi asigurat calea spre ridicarea noastră morală şi materială.

Cei cari sunt la apusul vieţei lor, ca şi cei ce stau cu viaţa în revărsatul zorilor, toţi Vă bine-cuvintează din adâncul inimelor şi sufletelor lor.

Nu este suflare românească care să nu se închine cu iubire, cu respect, cu devotament d'înaintea Regelui Carol I. Nu este suflare românească care să nu lege de aceste simţiminte numele prea graţioasei noastre Regine Elisabeta, şi Ea conlucrătoare la toate cele bune şi frumoase. Nu este suflare românească care să nu se uite cu duioasă speranţă spre Dinastia ce aţi fondat cu atâta înţelepciune.

Primiţi, Sire, urările noastre cu bunătatea care Vă împodobiţi inima. Primiţi omagiile de credinţă şi de încredere ce toţi depun la picioarele Voastre, în această zi solemnă.

Să ridicăm cu toţii acest pahar cu vioşie în sănătatea M.M. L.L. Regelui şi Reginei!

La orele 9 seara, M.M. L.L. Regele și Regina, urmați de suite, au mers la Teatrul Național, unde se organizase o reprezentațiune de gală; la sosirea Regelui și Reginei așteptau la intrarea principală Miniștrii, Membrii Comitetului teatral, cu D-nele; D-na Vizanti oferi M. S. Reginei un buchet de flori.

Sala teatrului, frumos decorată și înțesată de lume, toată în ținută de gală, prezentà o vedere adevărat feerică.

Indată ce Majestățile Lor au apărut în loja regală, orchestra, sub direcțiunea D-lui Caudella, Directorul Conservatorului de muzică, intonă Imnul Regal, iar toată lumea din teatru se sculă în picioare până ce se termină imnul.

Reprezentațiunea s'a început prin recitarea unor frumoase versuri dedicate Regelui și Reginei, de P. V. Grigoriu, și recitate cu elochență și măestrie de D-l Cârjă, artist dela teatru. In urmă mai mulți alți artiști au recitat versuri deale M. S. Reginei; D-șoara Aspasie Sion, profesoară la Conservatorul de Muzică, a cântat câtevà bucăți la piano, iar corul, sub conducerea lui G. Muzicescu, a executat *Imnul vânătorilor* și alte bucăți de ale celor mai renumiți maeștri; orchestra asemenea a executat mai multe arii românești, compuse de D-l Caudella, și la urmă s'a jucat actul I din *Fântâna Blanduziei*, de V. Alexandri. Această reprezentațiune, foarte reușită, a durat până la orele 11 ½, când Majestățile Lor, în mijlocul celor mai respectuoase ovațiuni, au părăsit sala pentru a se întoarce la Palat.

Mercuri, 22 Octomvrie, la orele 10 dimineața, M. S. Regele, însoțit de Adjutantul de serviciu și urmat de Prefecții județului și al orașului, a mers să inspecteze *Școala fiilor de Militari*.

La sosire, Suveranul a fost întâmpinat de: Generalul Berendei, Ministrul de Rezbel; Generalul Iarca, Comandantul Corpului IV de armată; Generalii Rasti, Pascu, Gorjan și Belles și Colonelul Cica, Comandantul Școalei, care prezintă Majestății Sale raportul. Elevii, în număr de 225, se aflau sub arme în curte, împărțiți în două companii, dintre cari una compusă numai din elevii anului acesta. După ce Regele a trecut pe dinaintea frontului în aclamațiunile elevilor, a ordonat a se executà mânuirea armelor, diferite alte mișcări și apoi a primit defilarea. De aci Suveranul merse spre a vizità localul; la intrare, Majestatea Sa a fost întâmpinată de tot corpul profesoral, care a fost prezentat Regelui de Comandantul școalei. In urmă Suveranul condus de Directorul școalei și urmat de profesori, a vizitat sala de studii, biblioteca, dormitoarele, laboratorul de fizică, lavabourile cu rezervoarele de apă filtrată, aula școalei, unde Majestatea Sa a fost primit cu Imnul regal cântat de elevi și acompaniat de o orchestră, compusă tot din elevii școalei; apoi Majestatea Sa examină cu multă atențiune diferitele desemnuri, precum și celelalte lucrări grafice; se remarcau între toate portretele M.M. L.L. Regele și Regina, precum și al A. S. R. Micului Principe Carol, executate cu mare dibăcie în cretă și creion. La plecare, Regele a arătat D-lui director al Școalei Inalta Sa mulțumire pentru buna ținută a elevilor, precum și de buna întreținere a școalei.

De aci, Majestatea Sa a mers la *Cazarma dela Copou*, unde sunt instalate *Batalionul 4 Vânători* și *Batalionul permanent* din *Regimentul 29 Dragoș*. După ce Regele primi raportul D-lor Comandanți de bata-

lioane, a vizitat cu deamănuntul localul, trecând prin toate camerile, unde trupa erà înșirată sub arme, precum și infirmeriile, și acì Suveranul a exprimat Inalta Sa satisfacţiune pentru starea în care se aflà localul. De acì trecù la Cazarma jandarmilor călări, situată alături, unde asemenea, după ce trecù prin toate camerile, foarte curat întreţinute și frumos decorate, merse să viziteze Spitalul Militar. Acì Regele a fost întâmpinat de Medicul de Corp de armată Corvin, care conduse pe M. S. Regele prin toate saloanele unde se aflau bolnavi, vizită asemenea farmacia spitalului; curăţenia care domnià pretutindeni, precum și numărul cel mic de bolnavi ce se aflau, au făcut pe Augustul Suveran să exprime deplina Sa mulţumire D-lui Medic-șef Dr. Corvin.

Sala Bibliotecei Centrale, din Universitatea ieşană.

Dela Spitalul Militar, Regele a mers la *Şcoala Normală de Invăţători „Vasile-Lupu"*, unde a fost primit de D-l I. Mitru, Directorul școalei, împreună cu întreg corpul profesoral, iar elevii au intonat Imnul Regal; și acì Majestatea Sa a vizitat dormitoarele, Sala de Desemn, Sala de lucru manual, refectorul, trecând apoi în salele de studii, unde Suveranul a pus mai multe cestiuni elevilor din cursurile ce se predau; înainte ca Majestatea Sa să părăsească școala, Căpitanul Vasilescu, ofiţer în rezervă, instructorul militar al elevilor, a prezentat în curtea școalei pe toţi elevii sub arme, făcându-i să execute mânuirea armelor și în urmă defilarea. M. S. Regele, înainte de a părăsì școala, a exprimat Inalta Sa mulţumire D-lui Director pentru starea înfloritoare în care a găsit acest instutut de cultură.

De acì Regele a mers la *Şcoala de Arte și Meserii*, unde a fost primit

de D-nii Miniştri Stolojan şi Brătianu; Directorul şcoalei Chiriac Corban, împreună cu corpul profesoral; de Corpul advocaţilor Statului, de D-l G. Hazu Inspectorul şcoalelor, pendinte de Ministerul Domeniilor; membrii serviciului silvic din localitate; de D-l Munteanu, directorul şcoalei de agricultură dela Herăstrău. După ce directorul prezintă Majestăţei Sale pe membrii corpului profesoral, fù condus prin atelierele de lemnărie, ferărie, topitorie, tinichigerie, forje, ajustagiu, dând toate lămuririle cerute de Augustul Suveran asupra mersului lucrărilor, precum şi a direcţiunei ce se dă în iniţiarea elevilor începători. Apoi merse de vizită dormitoarele, cancelariele acestui aşezământ, rămânând foarte mulţumit de mersul progresiv ce face această binefăcătoare instituţiune pentru fii poporului. De aci Regele merse la Cazarma Regimentului 7 de Călăraşi, unde a fost întâmpinat de Colonelul Lambrino, Comandantul brigadei şi de Locot.-Colonel Negel, Comandantul regimentului; aci, pe lângă vizitarea Căzărmei, Majestatea Sa vizită şi grajdurile, cerând să'I se prezinte armăsarii Statului pentru reproducţie, şi care sunt daţi în îngrijire la acest regiment.

De aci merse la *Cazarma Regimentului 13 de Dorobanţi*. D-l Colonel Botez, Comandantul Regimentului, prezintă Majestăţei Sale raportul şi'L conduse în vizitarea localului, unde erà aşezată trupa; după care Regele porni la reşedinţa regală, unde ajunse la orele 12¾.

La ora 1 p. m., a avut loc un dejun, la care M. S. Regele a binevoit a invità pe D-l Sturdza, ministrul-preşedinte; pe Eminenţa Sa Episcopul latin din Iaşi, Jaquet; Dl. de Giers şi întreg corpul Consular din Iaşi; D-nii P. Răşcanu, Rallet, Missir, Tanoviceanu, Stravolca, Dr. Peridi, profesori universitari; Naum, membru al Academiei române; V. Pogor, fost Vice-Preşedinte la Senat; D-nii Porfiriu, Dimache, Roiu, Consilieri la Curtea de Apel; Colonelul Botez, Comandantul Regimentului 13 Infanterie; Dragomir Hurmuzescu, Directorul Liceului-Internat.

*

La orele 2¼, M. S. Regele a pornit din nou, însoţit de D-l D. Sturza, Preşedintele Consiliului de miniştri şi Adjutantul de serviciu, şi urmat de Prefectul oraşului şi al judeţului, mergând la *Biserica Catolică*.

La intrare, Majestatea Sa a fost întâmpinat de Eminenţa Sa Episcopul Jaquet, înconjurat de tot clerul catolic din localitate. După ce Regele a luat loc în biserică, care erà plină de un mare număr de credincioşi, în urmă corul Seminarului Catolic intonă imnul *Trăiască Regele*, iar Eminenţa sa *Episcopul Jaquet* dete citire următoarei cuvântări :

Sire.

Depun la picioarele Majestăţei Voastre profundele mele omagii şi aceleâ ale clerului meu, precum şi sentimentele respectuoase şi credincioase ale tutulor catolicilor diocezei mele.

Sire, este pentru noi o însemnată onoare de a primi pe Majestatea Voastră, înconjurată de miniştrii Săi, de casa Sa regală şi de autorităţile oraşului Iaşi. Această modestă biserică, n'are nimic ce ar puteà fi comparat cu monumentele civile şi religioase pe cari Majestatea Voastră le vizitează în cursul acestor zile. Ea are însă un titlu particular, la Inalta Voastră bună-voinţă, acela că ne rugăm într'însa mult pentru Majestatea Voastră şi Familia regală.

Ne rugăm către Dumnezeu nu numai ca să ocrotească zilele unui Rege, care este fericirea şi admiraţiunea supuşilor Săi, dar mai cu seamă de a'I păstrà acel spirit de înţelepciune, acea urmare şi perseverenţă spre ţintă, acea tărie statornică în hotărîri, acea desăvârşită abnegaţiune de sine însuşi şi acea înălţare a gândurilor, care după o domnie glorioasă şi pacif.că de 30 de ani 'I-au câştigat amiciţia Suveranilor şi înalta stimă a tutulor oamenilor de Stat ai Europei. Dumnezeu A Tot Putinte să binevoiască dar a continuà să ocrotească pe acest Rege, care, în ochii tutulor, este privit ca unul din cei mai vrednici reprezentanţi ai înţelepciunei şi bunătăţei divine.

Urările noastre se întind şi asupra M. S. Reginei, care răspândeşte asupra Coroanei României luciul minunat al darurilor celor mai admirabile, ale înţelepciunei şi inimei.

Ar fi oare cu putinţă să vorbim de A. S. R. Principele Ferdinand, fără să ne amintim dureroasele încercări pe cari Cerul pare a le fi trimis, pentru a face să reiasă şi mai bine legătura între poporul român şi Dinastia sa? Câte rugăciuni nu am îndreptat către Dumnezeu în acele zile de îngrijiri neuitate, când România se temeà de a pierde pe Acela care, după Majestatea Voastră, este temeiul viitorului Său! Dar Domnul a fost mişcat de rugăciunile care 'I se îndreptau din toate sufletele, şi astăzi, Sire, cu toţii ne bucurăm şi avem încredere.

Acum, când Alteţa Sa Regală, însoţit de Augusta Sa Familie, care ca o coroană de speranţă împodobeşte Tronul, Işi întăreşte sănătatea într'o climă mai dulce, Majestatea Voastră vine în a doua Capitală a Regatului, pentru a consacrà prin prezenţa Sa, în mijlocul aclamaţiunilor poporului, monumentele splendide ridicate ştiinţelor, literelor şi tutulor artelor păcei.

Deà Domnul să vă bucuraţi, Sire, mulţi ani încă de progresul, prosperitatea şi de mărirea acestui regat, pe care Majestatea Voastră l'aţi întemeiat, cu concursul tutulor forţelor vii ale ţărei. Avem nestrămutată credinţă că Cerul nu va încetà să bine-cuvinteze pe un Principe credincios devizei familiei Sale „Nihil Sine Deo", precum şi sentimentele creştineşti ce l'au fost însufleţite de Venerabila şi Augusta Sa Mamă, a căreia aniversare de 84 ani România a sărbătorito eri.

Să mulţumim acum lui Dumnezeu pentru tot binele revărsat asupra Majestăţei Voastre, Familiei Regale şi întregei Românii, cântând imnul solemn de mulţumire.

Apoi se oficiă un serviciu divin, după terminarea căruia, Regele condus de Eminenţa Sa Episcopul şi urmat de membrii clerului, merse de vizită aşezământul *Seminarului Catolic*, situat în aceiaş curte cu biserica, după care, mulţumind Eminenţei-Sale, se sui în trăsură şi plecă spre a vizità *Palatul Regal*, care este aproape gata.

De aci Suveranul merse să viziteze *Abatoriul*, care este instalat la o margine a oraşului; în tot drumul până la Abatoriu trotuarele stradelor erau înţesate de lume, care aclamà cu mare entusiasm pe Augustul Suveran. La sosire, Regele a fost întâmpinat de D-nii miniştri Stolojan şi Brătianu; Gane, Primarul Oraşului, cu Consiliul Comunal; General Iarca, Comandantul Corpului IV de armată; multă lume din societate, precum şi o mulţime de mari proprietari din Moldova, cari aveau vite expuse sau aduse spre vânzare; iar muzica militară intonà Imnul Regal.

Majestatea Sa merse mai întâi de vizită instalaţiunea *Târgului de vite*, instalaţiune făcută în cele mai bune condiţiuni şi unde se afla multe vite de deosebite rase, provenienţa din ţară. Suveranul le vizită pe toate cu deamănuntul, vorbind toată vremea cu proprietarii vitelor, făcându-le diferite chestiuni asupra creşterii, îmbunătăţirei, întreţinerei lor, precum şi asupra mijloacelor celor mai bune pentru desvoltarea creşterei vitelor. Apoi Suveranul trecù la Abatoriu, vizitând cu toată atenţiunea diferitele instalaţiuni vrednice de admirat, fiind făfăcute după toate cerinţele moderne, şi unde se aflau peste 5.000 de

capete de vite : boi, cai, oi, etc. D. Jocu, Veterinar-şef al comunei, a însoţit în tot timpul pe M. S. Regele, dând toate explicaţiunile necesare.

La orele 4½, Regele a părăsit Abatoriul, în mijlocul aclamaţiunilor numerosului public ce L'a urmat în tot timpul vizitei, întorcându-se la reşedinţa Regală. In aceeaşi zi, la orele 10 dimineaţa M. S. Regina a bine-voit a primi la Cartierul Regal, în salonul cel mare, tot Corpul profesoral Universitar, în frunte cu D-l Culianu, Rectorul Universităţei, aflându-se faţă şi D-l D. Sturdza, Ministrul preşedinte al Consiliului şi Sp. Haret, Ministrul Instrucţiunei Publice, precum şi o delegaţiune a studenţilor universitari. Corpul profesoral universitar a solicitat această favoare pentru a da citire unei adrese către graţioasa Suverană. Indată ce Majestatea Sa a intrat în salonul unde se află Corpul profesoral, D-l *N. Culianu, Rectorul Universităţei*, rosti următoarele cuvinte :

Majestate !

Corpul profesorilor Universitari din Iaşi este astăzi mai fericit decât ori când, căci i se prezintă ocaziunea solemnă de a'şi manifestă, către Majestatea Voastră, sentimentele sale de veneraţiune şi recunoştinţă pentru iubirea şi protecţiunea cu care Majestatea Voastră aţi îmbrăţişat totdeauna cultura română şi cere dela înalta bunăvoinţă a Majestăţei Voastre învoirea ca aceste sentimente ale sale să le exprime prin viu graiu, unul din membrii săi, D-l Profesor Alexandru Xenopol.

In urmă D-l *A. D. Xenopol, profesor universitar*, dete citire următoarei adrese :

Majestate !

Corpul profesoral al Universităţei din Iaşi este pătruns de o mulţumire şi mândrie deosebită, că poate arătă, în această zi de mare sărbătoare, simţirile ce totdeauna le-a hrănit în sufletul său pentru Majestatea Voastră, adânca veneraţiune pentru Regina României şi măreaţa înminunare pentru Regina din lumea gândurilor ; căci D-zeu a vrut, Majestate, să Vă încunune fruntea cu ambele coroane.

Dacă însă înălţimea Tronului pe care staţi, pare a vă îndepărtă de mulţimea muritorilor, izvorul cugetării Majestăţei Voastre, totdeauna viu, totdeauna hrănit din amărăciunile şi durerile vieţii, Vă apropie de ea, de pe culmea pe care Vă aflaţi şi pe care lumea ce nu simte o crede încunjurată de toate fericirile.

Voi pătrundeţi mai adânc în necazurile şi greutăţile acestei lumi, asemenea celui ce vede sub el o prăpastie cu atât mai adâncă, cu cât pluteşte mai sus deasupra.

De aceia toate plăsmuirile ieşite din bogata-Vă minte, se înşiră pe firul roş al tainicei dureri. Această durere, în loc de a amorţi şi lâncezi puterile vieţii, dă naştere în mintea Majestăţei Voastre, unui izvor nesecat de înalte cugetări şi de forme frumoase, care, fie în proză, fie în versuri, în roman ca şi'n dramă, în poezie ca şi'n cugetări filosofice, înşiră după gând, scumpe mărgăritare.

Aceste însuşiri nestimate au fost sădite de D-zeu în sufletul Majestăţei Voastre. Prin muncă şi încordată silinţă Le-aţi întors şi spre folosinţa poporului, pe care soarta V'a chemat a domni, A'ţi pătruns în tainele cele mai ascunse ale limbei româneşti, acolo unde izvoreşte graiul poeziei şi aţi turnat şi'n această limbă comoara nepreţuită a cugetărilor Voastre.

De aceea Universitatea din Iaşi, slăveşte în Majestatea Voastră pe îndoita Regină a României, prin coroana de aur, a poporului român întreg, prin graiu, cugetare şi coroana gândirei, şi ar dori ca orice român să Vă urmeze înţeleapta povaţă, care şi pe voi v'a călăuzit, Majestate, în cumpenele vieţei :

„Nu e decât o singură fericire, *Datoria*; „Nu e decât o singură mângâere, *Munca*; „Nu e decât o singură desfătare, *Frumosul*.

Spre vecinicirea acestei măreţe zile, Universitatea de Iaşi a înscris numele Majestăţei Voastre pe o piatră amintitoare, aşezată în sala cea mare ; această piatră va păstră scumpul nume al „Carmen Sylvei" până în adâncul veacurilor ce au să vie.

Să trăiască mulţi ani Majestăţile Voastre !

La care, graţioasa noastră Regină, rosti următoarea admirabilă cuvântare :

Domnilor Profesori,

Mişcată am fost până în adâncul sufletului Meu, văzând că Mi-aţi săpat numele pe piatra de marmoră, din locaşul de unde isvorăşte pentru noi învăţătura.

Cum am putut merità o asemenea onoare, căci sunt numai un şcolar, plin de râvnă de a muncì şi de dorinţa de a vedeà tinerimea urmând în acelaş spirit şi cu aceiaş tragere de inimă şi jertfe, calea trasă de cei mai bătrâni?

Adevărat e că învăţătorii Mei sunt cei mai minunaţi ce-i poate arătà scumpa noastră ţară : Miron Costin, istoricul plin de patriotism, cel mai curat şi mai nemeşteşugit; Dosotheiu, care cu inima smerită a pus în versuri Psalmii lui David; Vasile Alexandri, care cu gura de aur a cântat rostul melodiilor ce urechia lui cea fină auzeà. Aceştia M'au condus drept la isvor, la însăşi inima poporului, la acest rubin nepreţuit.

Gura popoarelor e cântecul răpitor al privighetoarei, care aduce la auzul nostru sunetele limpezi ale naturei, ce es din freamătul vorbitor al codrilor României şi plutesc peste poeni strălucitoare şi peste valurile aurite ale câmpiilor şi lanurilor noastre. Din gura poporului tragi învăţătura mare şi trainică, ca din sinurile nesecate ale tainicului Sfinx. Gura poporului e isvorul cel limpede, care iese din stânca sănătoasă, spre a răcorì necurmat sufletele setoase. Gura poporului e înţelepciunea nesfârşită. Iar cântecul poporului este cea mai înaltă poesie, căci el dă viaţă, şi viaţa-i suferinţă. Cântecul poporului este cea mai profundă poezie, căci fiecare l'a simţit pentru întâiaşi dată.

El curge din veselie şi din strigătul de durere, din nădejde şi din suferinţă; şi numai acela se poate numì poet, care a dat de aceste simţuri.

Am avut în patria Mea rara fericire de a auzì Cântecul României, când erà încă ascuns şi necunoscut. El M'a făcut de am pătruns în inima poporului Meu, de par'că a-şi fi din ea născută.

Dar! Dintr'însa din nou M'am născut! Că ce sunt? La ce şcoală am învăţat? Lumea basmelor româneşti M'au încunjurat; cu tot farmecul şi versul românesc a cântat şi inima Mea.

Ferice sunt că Mi s'a dat să învăţ aci şi tot aci voi învăţà, până când sufletul în Mine va fi.

Se zice că maeştrii cei mari ai întâei arte creştine au zugrăvit în genunchi şi în rugă ferbinte. Şi Eu în genunchi sunt dinaintea cântecului, ca dinaintea aceeace Dumnezeu a dat mai curat copiilor săi, ca dinaintea acelui cuvânt din Evanghelie, care luminează întunericul şi care-l duce spre acele înălţimi strălucitoare, pe care duhul simplu al omului nu şi-l poate altfel închipuì, decât într'o psalmodie eternă dinaintea feţei lui Dumnezeu.

Tabla de marmoră, ce a-ţi aşezat în sala cea mare a Universităţei din Iaşi, este destinată să aducă aminte toate aceste. Ca şcolar şi pentru şcolari, mulţumesc din toată inima şi din inimă plină de bucurie, pentru acest semn de iubire.

Să trăiască cântecul vecinic tânăr al iubitei noastre Ţări! Să trăiască toate inimile cele tinere cari vor cântà acest cântec de mii şi mii de ori, jos peste ţărâna noastră, sus spre sufletele noastre!

Să trăiască toţi şcolarii şi toţi învăţătorii!

După care, Regina bine-voi a vorbi cu fiecare membru al Corpului profesoral în parte, precum şi cu membrii delegaţiunei studenţilor; unul dintre studenţi oferi un frumos volum de poezii M. S. Reginei. La orele 11, Regina, însoţită de Doamnele de onoare şi de Ministrul Spiru Haret, a mers de a vizitat *Institutul de Domnişoare Varlam*, precum şi *Şcoala de ţesături Mironescu*, până la orele 12, când S'a întors la Palat. La orele 2 după amiazi, din nou M. S. Regina a mers de a vizitat *Şcoala Normală de fete*, *Şcoala Humpel*, precum şi *Şcoala publică de fete Barnosky*, până la orele 5, când s'a întors la Cartierul Regal; iar până la orele 7 atât Regele, cât şi Regina a binevoit a acordà mai multe audienţe, între cari se prezentă şi D-na Zamfira Vitlimescu, Directoarea *Şcoalei* particulare *de Sericicultură*, înfiinţată de fostul ei soţ M. Vitlimescu, şi prezintă Reginei diferite produse ale şcoalei, cari făcură o foarte bună impresiune asupra M. Sale.

La orele 7 seara a avut loc un prânz, la care au avut onoarea a fi invitaţi A. S. R. Principele Jayme de Bourbon; D-l D. Sturdza, Preşedintele Consiliului de Miniştri; Gheorghian, Prefectul judeţului; N. Gane, Primarul Oraşului; Penescu, Prefectul poliţiei şi alţii.

La orele 9, Majestăţile Lor au binevoit a întruni la un *ceai*, în saloanele Palatului, întreaga elită a societăţei Ieşene: Senatori, Deputaţi, înalţi funcţionari, proprietari şi comercianţi de frunte, cu Doamnele şi D-şoarele lor; la această serată a luat parte şi A. S. R. Principele de Bourbon.

La orele 9½ M.M. L.L. Regele şi Regina au făcut intrarea în salonul cel mare, unde erau întruniţi toţi invitaţii, în total peste 350 persoane, printre cari se aflau mai multe Domnişoare şi Doamne tinere; s'au organizat diferite dansuri, cari au urmat cu mare animaţie până la orele 12½, când Regele şi Regina s'au retras în apartamentele Lor.

*

Joui, 23 Octomvrie, M. S. Regele, însoţit de Adjutantul de serviciu şi urmat de D-l Gheorghian, prefectul judeţului Iaşi şi Penescu, Prefectul oraşului, au mers să viziteze *Spitalul S-t Spiridon*.

La sosire, Regele a fost întâmpinat de D-nii D. Sturza, Preşedintele consiliului de miniştri; Sp. Haret, Ministrul Cultelor şi Instrucţiunei publice; Gr. Macri, G. Şendrea şi Botez, Epitropii Spitalului, precum şi de un numeros public. Suveranul a mers mai întâiu la capela Spitalului, unde Arhimandritul Răileanu, înconjurat de clerul bisericei, a întâmpinat pe Majestatea Sa, cu Crucea şi Evanghelia. După ce Regele a asistat la serviciul divin ce s'a oficiat în capelă, a mers în sala de şedinţe a Epitropiei, unde I s'a prezentat întreg personalul medical al Spitalului; apoi a vizitat Galeria portretelor Domnitorilor Moldovei, diferitele secţiuni, a mers prin Camerile bolnavilor, cercetându-i cu bunătate mai pe fiecare; a trecut în urmă în Camera de operaţii, a vizitat bucătăriile, instalaţiune modernă cu abur, de o curăţenie exemplară; a vizitat asemenea spălătoriile, în fine întreg localul, rămânând cu totul mulţumit de buna îngrijire ce se dă bolnavilor şi de întreţinerea localului, pentru care a binevoit a adresà Inalta Sa satisfacţiune D-lor Epitropi.

De aci Suveranul a plecat să viziteze *Liceul Internat*, unde a fost întâmpinat de miniştrii Sturdza şi Haret; Culianu, Rectorul Univer-

sităţei; Răşcanu şi Ştefan Ion, Inspectori şcolari; Dragomir Hurmuzescu, Directorul Liceului, cu întreg Corpul profesoral, şi de elevii cari au cântat Imnul Regal. Regele a vizitat cu cel mai viu interes întreg localul; mergând în amfiteatru, a asistat la experienţele ce s'au făcut cu razele X, apoi merse în salele de studii, unde a pus mai multe chestiuni elevilor asupra cursurilor ce se predau, a examinat lucrările lor grafice; un elev a recitat o poezie înaintea Suveranului; apoi a trecut în sala de muzică unde a ascultat o execuţiune pe piano, precum şi o orchestră de violine şi piano, compusă din elevi; apoi Suveranul a trecut prin dormitoarele elevilor şi salele unde sunt spălătoarele, instalate în rândul al 3-lea al clădirei.

Regele rămânând deplin mulţumit de starea înfloritoare în care se află acest institut model de cultură, a binevoit a exprimà mulţumirile Sale. La orele 11¾, M. S. Regele a mers la *Şcoala Primară „Carol I"* din Păcurari, clădită din nou, şi a fost primit de elevi intonând imnul Regal. Suveranul a vizitat cu deamănuntul întreg localul şcoalei, rămânând mulţumit de buna stare în care a găsito. De aci Majestatea Sa a mers să viziteze *Şcoala Normală de Institutoare*. Suveranul a fost primit de elevele şcoalei intonând Imnul Naţional, şi în urmă merse, condus de D-na Macri, Directoarea şcoalei, în diferitele săli de studii, canto, de recreaţii, unde erau expuse lucrările elevelor, şi după ce Regele vorbì câtva timp cu D-na Directoare asupra mersului învăţământului în această şcoală, la orele 12¼ a plecat spre a se întoarce la Cartierul Regal.

La orele 12½ M.M. L.L. Regele şi Regina au primit în audienţă de concediu pe Excelenţa Sa *D-l General Constantinovici, Guvernatorul Basarabiei*, mulţumindu-i de misiunea cu care a fost însărcinat.

La ora 1 a avut loc dejunul, la care au fost invitaţi: A. S. R. Principele Jayme de Bourbon; D-l Sturdza, Preşedintele Consiliului de miniştri; I. I. C. Brătianu, Ministrul Lucrărilor Publice; Saligny, Directorul general al Căilor Ferate; Gane, Primarul oraşului; Cantacuzino, Sofian, Volenti, Hina, Grigoriu, membri la Curtea de Apel, Sadoveanu şi Leonescu, Procurori la Curtea de Apel; Macsim Preşedinte la Tribunal; Colonel Lambrino, Ghika-Deleni, Dr. G. Bogdan, Leonardescu, profesor universitar, Livaditi şi alţii.

La orele 2½ p. m., M. S. Regele a pornit dela reşedinţa regală din nou, pentru a merge să viziteze *Liceul Extern*. Ajungând aci, Majestatea Sa a fost primită de D. Sturdza, Ministru-Preşedinte; Haret, Ministrul Cultelor; Rectorul Universităţei; Inspectorii şcoalelor Răşcanu şi Ştefan Ioan. In Cancelaria Liceului aşteptà tot corpul profesoral. Apoi Majestatea Sa merse în salele de studii, unde a pus mai multe chestiuni elevilor; trecând prin toate cele şapte clase, a vizitat salonul de istorie naturală şi cabinetul de fizică; iar după ce a terminat vizitarea întregului local, a mulţumit D-lui Director Brandiă; apoi a mers la *Şcoala Artelor frumoase*, vizitând atelierele, saloanele de modele, pinacoteca, saloanele de sculptură şi vorbind mai mult timp cu Directorul şcoalei asupra mersului studiilor. Părăsind şcoala Artelor-frumoase, Regele a mers de a vizitat Baia turcească şi Baia populară, unde D-l N. Gane, Primarul oraşului şi Arhitectul Vignali au dat Suveranului toate explicaţiunile cerute.

De aci, Majestatea Sa a mers la *Penitenciar*, unde se aflau față la sosirea Suveranului, D-l Mândru, Procuror general al Curței de Apel, precum și Procurorii și Judecătorii de Instrucție; D-l N. Miclescu a prezentat Regelui situațiunea despre starea penitenciarului; toți condamnații se aflau înșiruiți în curte. M. S. Regele a trecut pe dinaintea lor și a binevoit a ordonà mai multe gracieri, precum și reduceri de pedepse; a vizitat apoi și aci dormitoarele, celulele, cancelaria; a cercetat ținerea registrelor, trecând asemenea prin toate camerile localului, până la orele 5½ seara, când a plecat pentru a se întoarce la reședința regală.

In aceeași zi, la orele 10 dimineața, M. S. Regina, însoțită de Doamnele de onoare, a mers la *Școala profesională a Reuniunei femeilor române*; aci Augusta Suverană a fost primită de Președinta, D-na Elena Mârzescu, care a cuvântat un discurs ce a emoționat tot auditorul, în termenii următori:

Majestate,

Când prima școală profesională de fete, înființată în 1870, aici, în a doua Capitală a României, de societatea „Reuniunea Femeilor Române", are azi însem-

Noul palat al Seminariului „Veniamin Costachi", clădit pe locul fostului palat al lui Mihail Gr. Sturdza-Vodă.

nata onoare să fie visitată, nu zicem de Regina Elisabeta, dar zicem de obșteasca acea mamă bună, blândă, îndurătoare și hrănitoare copiilor orfani, de Marea acea Doamnă, care, în timpul resbelului pentru independența țărei, ca o bună creștină și mamă bine-făcătoare, scoborându-se de pe Tron, cu conștiința plină de datoria ei, a știut să 'și ia simplul rol de o soră de caritate, îngrijind, mângâind și turnând balsamul dătător de viață peste rănile vitejilor fii ai patriei... „Societatea Reuniunea Femeilor Române" cu o nespusă bucurie primindu-vă azi, Mare Doamnă și Ilustră Regină, cu cel mai profund respect, cu cea mai sinceră iubire și cu cea mai bine meritată venerare, cu glas unanim Vă roagă ca, intrând în acest mic, dar binefăcător asil al copilelor sărace, să bine-voiți a examinà cu deamănuntul lucrul eșit din mâinile lor, lucru de mână, cu care mai târziu, în mod onest, își vor câștigà zilnica existență.

Profitând de ocaziunea acestei însemnate onoare, ce Majestatea Voastră ne face azi, membrele comitetului Reuniunei Femeilor Române din Iași, vă roagă să credeți, că elevele din mica această școală de învățământ profesional, datorită inițiativei private, odată cu rugăciunile de dimineață și de seară, zilnic se învață de a prețui, iubi și venerà pe bătrânii măreți Suverani ai țărei: pe buna la suflet, înalta la gândire Regina Elisabeta, virtuoasa soție și luminata nedespărțită tovărășă a viteazului nostru Rege Carol I, fala și gloria întregului neam românesc.

REGELE CAROL I şi REGINA ELISAVETA
In uşa Bisericei Trei-Erarhi.

Majestatea Sa a răspuns, mulţumind D-nei Directoare pentru ostenelele ce'şi dă, împreună cu întreg Comitetul, lăudând împreună buna direcţiune şi întreţinere a acestui aşezământ. De aci M. S. Regina a mers la *Ospiciul de Infirme*, unde Suverana a fost primită de D-na Maria A. Catargi, Preşedintă, împreună cu tot Comitetul D-nelor. D-na Maria Catargi a condus pe Regina prin toate camerile ospiciului. Majestatea Sa a binevoit a vorbi cu toate bătrânele infirme, spunându-le cuvinte de mângâere. D-na Preşedintă a exprimat Augustei Suverane recunoştinţa întregului Comitet pentru solicitudinea ce a purtat totdeauna celor suferinzi, la care Majestatea Sa, înainte de a părăsi Ospiciul, a mulţumit D-nelor din Comitet pentru cuvintele bine simţite ce'I au adresat.

La orele 2 după amiază, M. S. Regina, însoţită de D-nele de onoare, a mers din nou spre a vizità *Spitalul de copii „Caritatea"*. Aci Suverana a fost întâmpinată de Principesa Aglae Moruzi, cu întreg Comitetul. D-na Preşedintă a rostit o mică cuvântare plină de simţire, la care Regina a răspuns mulţumind Preşedintei, D-lui Dr. Russ, precum şi întreg Comitetului pentru ostenelile şi îngrijirea ce pun întru conducerea acestui aşezământ de bine-facere.

De aci Regina a mers la *Conservatorul de Muzică şi Declamaţie*, unde D-l Caudella, Directorul, întâmpină la sosire pe Suverană; un elev din clasa de declamaţiune, fiind foarte lipsit de mijloace, a primit un ajutor dela Majestatea Sa; asemenea D-ra Safir, elevă de piano, a primit un ajutor; mai mulţi elevi au executat diferite producţiuni muzicale, atât cu instrumentele cât şi din gură, în prezenţa Reginei. După ce a vizitat cu deamănuntul toate clasele de studii, a plecat la Reşedinţa Regală, unde a ajuns la orele 5½ după amiază. Augusta Suverană a binevoit a trimite câte un mic ajutor la toate aceste instituţiuni pe care le-a vizitat.

La orele 7½ seara, a avut loc un *prânz*, la care au luat parte: A. S. R. Principele Jayme de Bourbon; D. Sturdza, preşedintele Consiliului; Miniştrii: Stolojan, General Berendei, Haret şi I. I. C. Brătianu; D-nii Titu Maiorescu şi Culianu, Rectorii Universităţilor din Bucureşti şi Iaşi; Gane, Primarul oraşului; Gheorghian şi Penescu, Prefecţii judeţului şi poliţiei Iaşi; General Iarca, Comandantul Corpului IV de armată; Dr. Rojniţă, Medicul primar al oraşului; Ch. Chaigneau, Inginer-şef al oraşului; D-nii C. Miclescu, Gheuca, A. Lecomte du Nouy, I. Lecomte du Nouy, precum şi alte persoane.

La orele 9½ seara, Majestăţile Lor, urmate de suite, au pornit dela Cartierul Regal, cu acelaş ceremonial ca şi la sosire, pentru a merge la gară. Chiar dela eşirea din curte, pe tot drumul până la gară, pe unde trebuià să treacă cortegiul regal, trotuarele şi stradele erau înţesate de lume, care aşteptà să aclameze şi să ureze drum bun Majestăţilor Lor; toate clădirile erau frumos iluminate şi decorate; iar pe strade ardeau focuri bengale. Publicul erà aşà de numeros încât abià puteà să înainteze trăsura.

La orele 9¾, Regele şi Regina, ajunseră la gară, unde, la intrare, au fost întâmpinaţi de I. P. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, înconjurat de Inaltul cler, de miniştrii Sturdza, Stolojan, Haret, Berendei, Brătianu; generalii Iarca, Rasti, Pascu, Gorjan, Beller, toţi ofiţerii su-

periori, elita societăţei Ieşene, proprietari, mari comercianţi, înalţii funcţionari; iar când Majestăţile Lor intrară în saloanele de aşteptare ale gărei, vederea erà încântătoare: toate Doamnele din societatea Iaşului, precum şi din alte oraşe ale Moldovei, purtând buchete de flori, aşteptau pe Suveran şi pe graţioasa Regină pentru a-I salutà şi a Le ura bună călătorie. Se aflau asemenea în salonul de aşteptare al gărei A. S. R. Principele Jayme de Bourbon, Prinţul Moruzi, Şambelan al M. S. Impăratului Nicolae II; Eminenţa Sa Episcopul catolic, Dominique Jaquet. După ce Majestăţile Lor vorbiră câtva timp cu persoanele prezente, mulţumindu-Le pentru călduroasa primire, şi de care vor păstrà totdeauna o frumoasă amintire, s'au suit în vagon; la orele 10 trenul regal, sub conducerea D-lui Director general al Căilor Ferate, s'a pus în mişcare, în mijlocul aclamaţiunilor nesfârşite ale numerosului public ce se aflau faţă.

*

Când M. Sa Regele Carol ajunse în reşedinţa Sa de vară Sinaia, şi-şi reamintì serbările şi mărturisirile de simpatie a cărui obiect fusese din partea Ieşenilor, adresă îndată Primarului Iaşului următoarea telegramă:

Domnului Nicolai Gane,
Primar al oraşului Iaşi.

Incă odată privesc ca o datorie, scumpă inimei Mele, de a reînoi via recunoştinţă a Reginei şi a Mea pentru călduroasa şi măreaţa primire ce Ni s'a făcut de a doua Noastră Capitală. Simţimintele inimoase şi pline de dragoste, cari nu au încetat a se manifestà în tot timpul petrecerei Noastre, au ajuns la culmea lor în momentul când, cu părere de rău, Ne-am despărţit de Iaşi.

Neuitate ne vor rămânea ovaţiunile cu cari am fost petrecuţi până la gară de întreaga populaţiune a oraşului, şi cari Mi s'au adus în momentul pornirei într'un mod atât de mişcător. Precum cu toţii am sărbătorit aceste frumoase zile cu bucurie, trebue ca şi săracilor să le rămână cel puţin o mângâere: trimit dar şease mii lei pentru a fi împărţiţi celor nevoiaşi.

Toate gândurile şi urările Noastre sunt şi vor fi cu iubiţii Noştrii Ieşeni.

CAROL.

Castelul Peleş, în 24 Octombre 1897.

Puţin timp după aceasta, Regele a trimis Primăriei Iaşi suma de 6.000 lei, alăturând şi o listă de persoanele cari i-au adresat cereri de ajutor pe când se aflà în Iaşi, cu indicaţiuni de sumele cari să se distribue fiecărui petiţionar, din cari cea mai mică erà de 40 lei, iar cea mai mare de 300 lei.

Două Sonete relative la Biserica Trei-Erarhi.

Cu prilejul vizitărei bisericei Trei-Erarhi de Rege şi Regină, literatul francez Jules Brun, corespondent al ziarului parizian *Les Debats*, şi care se aflà ocazional în suita regală, scrise două frumoase sonete, pe cari le citì în zilele de 21 şi 22 Octomvre, în prezenţa Suveranilor, în timpul când se aflau în interiorul monumentalei biserici.

Textul acestor bucăţi poetice e:

CHARLES I-er

A L'EGLISE DES TROIS HIERARQUES.

Ce temple est vêtu d'or du sommet à la base;
L'abeille y volerait comme au rayon de miel
Et mille Bienheureux furent ravis au Ciel,
Que l'artiste fixa sur le fond de topaze:

Solitaires, martyrs et vierges en extase,
Le Précurseur farouche et l'ange Gabriel,
Et — cohorte sacrée attentive à l'autel —
Les Saints guerriers debout près de l'iconostase.

Mais la porte de bronze a tourné sur ses gonds ;
Les échos de la nef se reveillent, profonds ;
Et, comme dans un camp à l'heure des alarmes,

Saint Georges dit : „Qui vive?" — Et l'or de la paroi
Me montre les Guerriers qui présentent les armes,
Quand une voix répond : „Chrétien, soldat et roi!"

SECONDE VISITE DE S. M. ELISABETH

AUX TROIS-HIERARQUES.

Sur le front de la Reine, une seconde fois,
Comme une cloche d'or s'arrondit la coupole
Où les Anges vêtus d'azur, avec l'étole,
Purs levites du Ciel, accompagnent la croix.

Elisabeth sourit : Elle chante, — et Sa voix,
Qui réveille l'écho, vers la voûte s'envole,
D'abord grave, évoquant un timbre de viole,
Puis vibrante, sonore et telle qu'un hautbois.

Soudain, la „liturgie angélique" s'anime ;
Les harpes ont frémi pour un concert sublime,
— L'echo n'eut jamais cette ineffable douceur, —

Et Trônes, Seraphins entonnant un cantique,
Répondent de là-haut à l'appel d'une Sœur,
Dans le rayonnement de la Prose mystique.

Voci şi note diferite din presa locală.

Acum, când am văzut relaţia oficială dată de cel mai autorizat organ de publicitate al ţărei, asupra întregei solemnităţi desfăşurate în Iaşi, în zilele citate, vom reproduce şi alte relatări, date de presa opoziţiei, în care se văd oarecari porniri tinzând a întunecà, pe unde şi unde, strălucirea acestor memorabile serbări.

Mai întâi foaia *Opinia*, organ pe atunci al partidului Radical, care evoluă şi se transformă mai pe urmă în partidul *Conservator-Democrat*, scrise următoarele rânduri zeflemiste cu acest prilej :

N'a fost de sigur om, ori cât ar fi el înapoiat în ce priveşte bunul gust, care să nu se fi întrebat ce fel de specie de caraghios trebue să fie acela, care a împodobit a doua Capitală, pentru recepţia Perechei Regale cu atâta prisosinţă şi ridicul.

Un oraş cu stâlpi boiţi, plasaţi, ici colo, într'o disperată simetrie, steaguri şi brad, iată aspectul Iaşului.

Mitocănia te isbeşte cu atâta putere, încât te întrebi dacă Siamul nu ţi-ar fi oferit, într'o asemenea împrejurare, un spectacol mai apropiat de cerinţele de astăzi.

Iaşul a degringolat până în capăt: estetica şi fineţa au fost date în întreprindere d-lui Gheorghe Tacu, eroul dela Costuleni, d-lui Gane, agentul de asigurare şi d-lui Lepădatu, care vorbeşte franţuzeşte.

Şi pe urma acestui triumvirat, pentru care natura a risipit comicul, Iaşul ne apare pămăzuit, şi pomăduit ca o fată de ţăran care se găteşte de nuntă, punând pe dânsa în acelaş timp tot conţinutul sărăcăcios al garderobei sale. Ar fi fost trist şi ar fi apărut ziua solemnă de azi ca o paradă silită, dacă totul s'ar fi mărginit la urâtul întocmit de Administraţia comunală.

Dar în linie egală cu desgustul pentru administraţie, în potopul de desaprobări pentru aceşti orfani ai minţei, străbătuse, cu puterea unei populaţiuni în serbătoare, entusiasmul unui popor întreg.

Urările sincere şi calde ale Ieşenilor au făcut un serviciu imens guvernului: ele au dat nota sincerităţei şi splendoarei cu care M. L. au fost primiţi, lăsând în umbră luxul ridicol al decoraţiunilor oficiale.

Mişcarea în târg a început deja dela orele 8. Lumea mergea, parte spre gară, parte pe la locuinţi private, spre a aşteptà trecerea cortegiului.

Poliţia s'a achitat în mod strălucit de îndatorirea ei. Cea mai perfectă ordine a domnit pretutindeni, aşà că circulaţia trăsurilor s'a făcut fără de tradiţionalele incidente.

In genere casele particularilor sunt slab pavoazate. Decoraţiunile denotă cât de lipsit e Ieşanul de simţ estetic. (!)

Sala de aşteptare a clasei I-a rezervată Doamnelor erà prea mică, pentru a puteà conţineà toate Damele venite să prezinte omagiile lor M. S. Reginei.

Remarcăm în asistenţă Doamnele: Haret, soţia ministrului instrucţiunei, Elena Mârzescu, Olga Stolojan soţia Ministrului domeniilor, General Berendei, Gane, Vidraşcu, Lepădatu, Negruţi, Culianu, Bertha Veisengrün, Ianov, Burada, Leca, Dr. Rusu, Spacu, Colonel Cica, Poni; între domnişoare: Culianu, Negruţi, Castano, Ureche, Mărgineanu, Tiron, Bogdan, Bădărău, Râşcanu, General Iarca, Colonel Lambrino, Misir;

In sala de recepţiune (cl. II), remarcăm pe D-nii Dim. Sturdza, Prim Ministru, Haret, Ministrul şcoalelor, Stolojan, Ministrul Domeniilor, I. Brătianu, Ministrul lucrărilor publice, Berendei, Ministru de rezbel, Schina, Preşedintele Curţei de Casaţiune, I. Burada, Prim-Preşedinte al Curţei de apel, toţi consilierii, Primul Preşedinte al tribunalului, Preşedinţii tribunalelor, toţi judecătorii, Procurorul General, Primul Procuror şi ceilalţi membri ai parchetului; ambii Rectori T. Maiorescu şi N. Culianu, toţi profesorii universitari, decanii, profesorii şcolilor secundare şi primare, directorul Liceului din Botoşani, V. Ionescu, directorul gimnaziului din Roman; întreg Consiliul Comunal; o delegaţiune, a Consiliului judeţean compusă din d-nii: N. Gheorghian, I. Manu, C. C. Chirilă, D. Andrei, I. Stavăr şi Voluţă, Epitropii şi directorul Casei Sft. Spiridon; D-nii: D. Rosetti, Al. A. Bădărău, V. Pogor, D. Sturza-Scheeanu, I. Ianov, E. Ghica-Deleanu, fraţii Catargiu, S. Răşcanu, D. Alexandrescu, D. Greceanu.

Corpul diplomatic: D. de Giers, Consulul Rusiei, Pogaçar Consulul Austriei, Von Ohnesseit, Consulul Germaniei, De Frandin, Consul Franţei, Consulul Turciei.

Se observă, în splendide ţinute militare, Dl. Constantinovici, Guvernatorul Basarabiei, Prinţul Jayme de Bourbon, fiul lui Don Carlos şi Prinţul Alex. Moruzi, Aghiotantul M. S. Ţarul, veniţi să presinte respectele lor M. M. L. L. şi să-l salute din partea M. S. Ţarului.

Trenul regal, condus de D-l A. Saligny directorul general al C. F. R. intră în gara Iaşi, la orele 10 foarte precis. Când trenul ajunse la rampa gărei, muzica intonă *Imnul regal.*

Maşina, frumos împodobită, avea în dreptul plugului inscripţia C. F. R., înconjurată de o coroană de brad. Pe maşină se aflà, pe lângă Directorul general, D-nii Mareş, sub-director, Cristodulo inspector, Marino sub-inspector.

Trenul se compunea din 6 vagoane salon. El se opri astfel ca uvagonl în care se aflau M. L. să fie în mijlocul peronului.

Regele şi Regina se aflau la ferestrele compartimentelor lor : Regele în uniformă de general, salută milităreşte, iar Regina foarte graţioasă, într'o mantilă heliotrope, agită mâna, salutând publicul.

Regele se dă jos cel dintâiu ; lumea constată cu plăcere aerul sănătos pe care M. S. 'L are.

Regele binevoeşte a ţinea cerc pe peron : se întreţine într'un cerc în care se aflau DD. Urechie, Decanul facultăţei de drept, Ianculescu profesor, Coca Cogălniceanu, Consul la Cernăuţi şi alţii.

Se îndreaptă apoi către corpul Consular şi dă mâna, în primul loc cu D-l de Giers, Consul al Rusiei, care, ca Decan al Consulilor, prezintă M. S. pe toţi ceilalţi Consuli.

M. S. se întreţine apoi, în mod foarte cordial cu D-l General-Locotenent Constantinovici, Guvernatorul general al Basarabiei, însărcinat special al M. S. împăratului Rusiei ca să prezinte M. S. Regelui salutările sale de bună sosire, în vecinătatea imperiului său.

In acelaş timp M. S. Regina, făceà cerc cu damele oficialilor, cari au sărutat mâna M. S. Reginei. M. S. a sărutat Damele pe frunte.

Au oferit buchete M. Sale D-nele : Mârzescu, Gane, Lepădatu, Veisengrün, Stolojan, Ianov şi D-ra Mărgineanu din partea corpului studenţesc.

Recepţiunea isprăvită, M. S. Regele dădù braţul M. S. Reginei şi, părăsind localul gărei, iau loc într'o trăsură *à la Daumont*, trasă de 4 cai albi. In aceiaşi trăsură au luat loc Prefectul Gheorghian şi Primarul. In a doua trăsură se aflau Doamnele Mavrogheni şi Bengescu, Dame de onoare ale M. S., şi alte trăsuri cu Miniştri, Consulii, D. Calenderu, Administratorul Domeniului Coroanei, etc.

Pe tot parcursul publicul a aclamat perechea regală.

In ograda Mitropoliei, spre scara principală, sunt aşezaţi elevii Şcoalei Militare, mai mulţi ofiţeri, în frunte cu Locot.-Colonelul Stamatopol şi Muzica Regimentului 25 Racova-Vaslui.

Pe ambele părţi din faţa intrărei principale a Catedralei, se aflau 2 cordoane de studenţi, iar îndărăptul lor, un public imens.

In biserică, înainte de venirea M. L. nu se aflau decât preoţii în vestminte de serbătoare, iar în fruntea lor se află I. P. S. S. Mitropolitul, Archiereul Conon-Arămescu şi Părintele Ştiubei, Directorul Cancelariei mitropolitane. Preoţii sunt aşezaţi în 2 cordoane până la altar, în faţa cărora sunt toţi elevii Seminariului, cu Rectorul Răileanu.

Când M. L. păşesc pragul bisericei, Mitropolitul întinzând Crucea, dă binecuvântarea sa.

M. L. sărută mâna Inaltului prelat şi înpreună se îndreaptă spre altar, în timp ce corul intonă majestosul „Laudă Domnului".

Regele şi Regina iau loc în stranele regale, Regina la stânga, Regele la dreapta.

Sosesc imediat Miniştri şi Generalii ; numai puţin public poate pătrunde în biserică.

In apropiere de M. S. Regina se aflau Doamnele Mârzescu, Stolojan şi Haret.

Trei preoţi ridic rugi pentru sănătatea familiei Regale, în timp ce corul cântă „Mulţi ani trăească".

M. S. Regina a fost viu mişcată în momentul în care se făceà ruga pentru sănătatea A. S. R. Prinţului Ferdinand.

Mitropolitul binecuvintează apoi pe M. L. Corul intonează „Trăească Regele", în care timp M. L. se coboară din strană. I. P. S. S. conduce perechea regală până la uşă, în care timp Prelatul se întreţine cu M. S. Regele.

Perechea Regală se întoarce la Palatul Comandamentului. Publicul face ovaţiuni. De pe balcon se aruncă flori şi o frumoasă păreche de porumbei, oferiţi de avocatul Dabija. M. S. Regina este aşteptată la Palat de mai multe Doamne. Onorurile le face D-na Mârzescu, iar nu soţia Primarului.

Regina se întreţine în mod cordial cu toate Damele şi le pofteşte, pentru astăzi la 5 oare, cu copii lor, spre a vedeà tânăra generaţiune a Iaşului.

La ora 1 a avut loc dejunul, la care au luat parte Casa civilă şi militară.

M. S. Regina este însoţită în călătorie de Doamnele Bengescu şi Mavrogheni, dame de onoare, Müller şi Olga Stack dame de companie.

Incheind această dare de samă, *Opinia* nu se sfieşte de a face următoarea concluzie umoristică, ne la locul ei : „Impresia generală este că primirea M. L. în Iaşi a fost rece, — probabil din pricina temperaturei“.

In Numărul cu data de 22 Octomvre, aceeaş foaie scrie :

Vizita M. S. Regelui la Iaşi, care aveà la început un simplu caracter scolastic, este considerată acum ca un eveniment politic, venit să producă sensaţiune în Europa politică.

Guvernatorul General al Basarabiei, D-l *General-Locotenent Constantinovici*, a sosit în Iaşi, după dorinţa expresă a Ţarului, spre a prezentà Regelui Carol I salutările Impăratului Nicolai II.

La Comandament a avut loc recepţiunea Doamnelor ieşene.

Regina a manifestat dorinţa ca să vadă copii, şi de aceea la ora 5 a avut loc o altă recepţie, la care a fost primite mai multe Doamne împreună cu copiii lor. Deşi D-na Mavrogheni spuse că Reginei nu-i plac decât copii până la 6 ani, totuşi unele Doamne au adus copii mari şi domnişoare.

Au luat parte la această recepţie D-nele Zoe Negruţi, Dim. Mavrocordat, General Iarca, N. Gane, N. Volenti, G. Mârzescu, C. Vidraşcu cu copiii D-lui Penescu, Densuşeanu cu D-rele, A. Constandache, P. Misir, L. Panopolo, Cristescu, C. Manu, A. Bădărău, N. Ceaur-Aslan, Donici, Miclescu, Colonel Cica, Prăjescu şi Miclescu, Diamandi cu D-ra Macri, Lepădatu cu D-ra.

Regina a făcut împrejurul său un cerc de copii mici, şi apoi s'a pus în genunchi înaintea lor, i-a îmbrăţişat rând pe rând şi s'a jucat cu dânşii. Probabil că întreţinerea Majestăţei sale cu copiii ar fi durat mai mult, dacă una din Doamne, mai limbută, nu şi ar fi permis să turbure pe Regina cu fel de fel de întrebări indiscrete ca, „cum petrece la Bucureşti, ce citeşte”, etc. Majestatea Sa văzând că întrebările nu mai încetează, s'a retras.

Multe Doamne au adus flori Reginei. Majestatea Sa purtà în mână lăcrămioare.

La Inaugurarea Universităţei. Conform programului circulaţia pe strada Carol erà oprită dela ora 9, trăsurile îşi făceau drumul prin strada Romană, de unde eşeau în dreptul caselor Negruţi, spre a ajunge în faţa nouei Universităţi.

La intrare pe ambele laturi, se aflau tribunele A şi B, în care ia loc lumea oficială şi invitaţii speciali ai Ministrului Instrucţiunei.

In josul tribunei A, se aflà tribuna rezervată Doamnelor şi Consulilor, iar în dosul acestei tribune erà acea rezervată Corului Mitropolitan.

Pe trotuarul dinspre Consulatul Austriac sunt tribunele C. D. şi E. rezervate studenţilor Ieşeni şi Bucureşteni, precum şi funcţionarilor publici.

In genere aspectul tribunelor este măreţ, tribunele A şi B se ridic în formă de amfiteatru şi sunt ticsite de lume.

La intrarea principală se află estrada Regală, admirabil împodobită. De asupra ei se află atârnată o imensă cunună Regală şi două flamuri roşii.

In mijloc este locul rezervat Casei Regale, Profesorilor Universitari şi Miniştrilor. Dela estrada Regală până în partea străzei unde trăsura Regală urmează a se opri, se întinde un covor mare, roş.

La 10 oare se dă semnalul care vesteşte sosirea perechei Regale : publicul din afară şi din tribuni face ovaţiuni. Regina poartă o elegantă toaletă albastră, o manteletă cu blană de castor şi un boa negru în jurul gâtului ; Regele purtà uniforma de general.

Perechea Regală este primită de D-nii Vas. Gheorghian, Sp. Haret şi de D-nele Haret şi Mârzescu, care au oferit buchete Reginei.

Pe ambele laturi staţionează în două cordoane, Profesorii Universitari, în mijlocul cărora M. M. L. L. se îndreaptă spre estradă şi se aşează spre tribuna B.

Corul Mitropolitan intonă în acest timp Imnul Regal.

In estrada Regală iau loc, în afară de M. L. şi suita, Monsignorul Dominique Jacquet, Episcop catolic, întreg Corpul diplomatic, toţi Miniştrii, Culianu, Rector al Universităţei şi delegaţiunea studenţească.

In spre uşă se aflau D-nii Gh. Mârzescu, P. Poni, Generalii Berendei şi Vlădescu şi Colonelul Priboeanu.

Intâia deschidere a Universităţei ieşene în 1860.
(Bas-relief de pe statua lui M. Cogălniceanu).

Un serviciu divin se face de Mitropolit, asistat de Inaltul cler; serviciul durează multă vreme, în care interval, cu toată vremea friguroasă, M. S. stă în picioare descoperit. M. S. Regina acoperă cu boaul ei gâtul Regelui.-

Mitropolitul sfârşeşte înălţând rugi pentru sănătatea familiei Regale, Corul execută *Mulţi ani să trăească!*

Serviciul religios odată terminat, se începe seria discursurilor.

Era Nouă, organul partidului Constituţional (Junimist), mai scrie următoarele asupra acestor serbări:

Fără pretenţii de a cuprinde imagini întregi din festivităţile ce s'au succedat în cursul săptămânei în oraşul nostru, însemnăm câtevà note şi impresii.

Se terminase discursurile inaugurale. Mai mult sau mai puţin îngheţaţi de frig, am urmat cu toţii pe Suverani în Aulă, unde li s'a servit pe estrada regală o băutură caldă.

Deasupra estradei se remarcà colţurile unei pietre comemorative, aşezate în dreptul uşei şi acoperită provizor cu o pânză albă.

Regina îşi preumblà privirile asupra plafonului, ascultând lămuririle Arhitectului Blanc. După câtevà minute Regina, condusă de D-l Blanc, păşeşte spre marginea estradei, trage un cordon atârnat lângă zid, pânza cea albă cade şi descopere inscripţia săpată în piatra comemorativă, pe care am reprodus'o îndărăt, (pagina 469).

La cetirea acelei inscripţii Regina a fost viu impresionată şi a împărtăşit asistenţilor nedescriptibila sa mulţumire.

A doua zi Regina având ocazia să vorbească cu Profesorii Universitari, a întrebat de unde a venit ideia pietrei comemorative. I s'a răspuns că Universitatea din Iaşi a voit să-I dea un semn de veneraţiune, care să rămână înscris în inima Ei, mai adânc decât diplomele de onoare, ce i le-a conferit străinătatea.

Judecând asupra discursului cu care Regina răspunse la adresa citită de D-l A. D. Xenopol, *Era Nouă* scrie:

Carmen Sylva maniază cu perfectă înlesnire vorba română. E de admirat chiar cum a reuşit a se deprinde a pronunţà, fără să se simtă accentul german.

Origina germană se semnalează însă în persoana ei, printr'o calitate cu care escelează adesea femeea germană distinsă: fermecătoarea duioşie în care se prezintă cuvântul, gesturile şi întreaga sa graţioasă fiinţă.

Carmen Sylva găseşte totdeauna termenii şi nuanţele sentimentalismului german, acea gingăşie a sufletului deschis binelui şi apucăturilor nobile. A fost meritul talentului ei ce a pătruns cu aceste calităţi neştirbite, să reprezinte între noi caracterul ce se impune prin bunătate, iubire şi înălţare.

Iaşii, care nu o văzuse de mult timp, au rămas din nou sub farmecul distinselor sale calităţi.

In acelaş Număr al foaei *Era Nouă*, mai găsim :

Primirea ce au avut M. M. L. L. Regele şi Regina a fost din cele mai entusiaste şi desigur că Suveranii noştri au dus cu dânşii plăcute amintiri despre toate manifestaţiile de simpatie ce le-au cules din mijlocul populaţiei ieşane, şi din toate părţile ei.

S'a remarcat însă că în ziua sosirei M. M. L. L. a fost oarecare rezervă. Lucrul este explicabil.

Liberalii se pare că se aşteptau ca oposiţia să nu participe la festivitatea dela Iaşi şi din cauza aceasta au căutat să facă prea mari sforţări de oficialitate. Aceasta a cam răcit pentru un moment publicul.

Sub farmecul distinselor calităţi a graţioasei Suverane şi în faţa impunătoarei figuri a Regelui, rezerva a dispărut în curând, aşà încât se poate zice că tot Iaşul a venit să manifeste devotamentul său către Şeful statului.

Iată deci progresul ce 'l-a făcut o idee de ordine morală şi de sigur că întreg meritul acelui progres îi revine partidului Conservator, care se află în oposiţie.

Vom vedeà dacă şi partidul liberal, când va fi în opoziţie, se va puteà înălţà ca să ajungă a'şi îndeplini în acelaş mod îndatoririle sale către tron.

Voinţa Naţională ne dă însă cuvânt de a ne teme că aceasta nu va fi, de oarece ea publică o informaţie, că Conservatorii din Iaşi ar fi făcut tot posibilul pentru ca primirea Suveranilor să fie cât mai puţin călduroasă. Această suspiciune aruncată cu rea-credinţă adversarilor, dovedeşte de ceeace sunt în stare să facă amicii *Voinţei*, când vor fi în locul oposiţiei de astăzi.

Şi mai la vale :

In ziarele locale, cu ocazia venirei Suveranilor, a apărut o imputare făcută Regelui, că nu 'şi a îndeplinit *făgăduinţa dela 1866*, de a locui un timp mai îndelungat în a doua sa Capitală.

Sala paşilor perduţi din Universitatea din Iaşi.

Această imputare este nedreaptă. Regele nu puteà veni în Iaşi ca să locuiască aci decât dacă aveà *casa sa proprie*. Dar se va zice, de ce n'a insistat să i se facă Palat la Iaşi?

Cine ar face această întrebare, nu ar ţinea samă prin ce curente de idei a trecut Moldova, ar uità că a fost în Iaşi leagănul unui partid politic care se declarase contra prinţului strein, ar uità şi alte împrejurări de dată mai recentă, care punea pe Rege în imposibilitate să ceară a locui la Iaşi.

Ecoul Moldovei din 23 Octomvre, dă următoarele relaţii asupra acestor festivităţi:

Marţi 21 Octombre a avut loc inaugurarea măreţului palat al Universităţei, în prezenţa M. M. L. L. Regele şi Regina, — şi I. P. S. S. Mitropolitul.

După serviciul religios s'au ţinut mai multe discursuri, la cari a răspuns Regele.

Vocea-i sonoră şi clară, în afară de frumuseţa discursului, au dat dovadă că M. Sa nu e numai un foarte inteligent Suveran, dar e şi excelent orator.

La finele serbărei M. M. L. L. au vizitat toate sălile Universităţii, biblioteca, etc., iar la eşire ca şi la venire, Corul Mitropolitan, de sub direcţiunea celebrului Muzicescu, a intonat imnul *Trăiască Regele.*

M. M. L. L. s'au oprit şi au ascultat bine executarea Imnului, iar M. Sa Regele s'a întreţinut puţin cu D-l Muzicescu şi l'a felicitat, îndreptându-se apoi spre Comandament, în mijlocul nesfârşitelor urale şi bubuituri de tunuri.

Marţi 21 Octombrie a. c. a avut loc o representaţie de gală, care a fost cea mai splendidă din câte s'au văzut vr'o dată în Iaşi.

Intrarea Suveranilor prin vestibulul principal a fost întâmpinată de Casa civilă şi militară, şi toate autorităţile şi notabilităţile acestui oraş.

M. Sa Regina condusă la braţ de Principele de Bourbon, a urcat scara de onoare, salutând în dreapta şi în stânga, cu graţiositatea ei cunoscută, toate damele ce ocupau foyerul teatrului.

Apărând în loja regală, fură salutaţi cu *Imnul regal*, executat de orchestra Conservatorului, sub direcţiunea D-lui Eduard Caudela, iar publicul se ridică în picioare, salutând pe M. M. L. L. prin aplause nesfârşite.

Imediat cortina se ridică şi corul Mitropolitan cântă Imnul Naţional.

Retrăgându-se corul, apărură toţi artiştii dramatici din Iaşi, cari complimentară pe M. M. L. L., iar D-l Gh. Cârjă înaintând în mijlocul lor, rosti versurile ocazionale, datorite penei D-lui P. V. Grigoriu, în cuprinsul următor:

REGELUI ŞI REGINEI.

Sire!... după veacuri negre scrise în străvechea carte
A poporului, ce falnic ocroteşti şi duci departe...
După un amurg de Chaos, noapte fără fund şi tristă
De urgii, ce spun la lume că acest popor există...
Salutăm, în Tine Sire, raza smulsă dela soare,
O scântee ce-a dus zvonul peste nori, peste hotare,
Că sub Carol Inţeleptul, un popor aşa de mic,
Mare e în timp de pace şi 'n răsboaie e voinic!...
Tu, călăuzind oştirea peste Dunărea, la luptă,
Ai reînviat o eră de trei veacuri întreruptă,
Şi în foc mergând cu Tine, ea ursita îşi împarte,
Urmărind cu vitejie sfaturile'ţi păn' la moarte!
Dezgropând comoara sfântă în popor mucegăită,
Ai găsit oţel din care ţu coroana 'Ţi făurită
Ş'ai aprins din nou avântul vremurilor din poveste,
Şi de ţara Ta trimes-ai sus, la cer şi 'n lume, veste
Bună, că trăeşte neamul lăsat Ţie moştenire
Dela Dragoş, dela Ştefan, dela Mircea, spre mărire,
Pe când apărau moşia cu toporul şi cu flinta...
Tu ai redeschis cărarea, ş'ai înfipt la margini ţinta,
Arătând oştirei zarea... fie 'n vale, fie 'n deal!...

Toţi românii păşesc astăzi spre un mândru ideal!...
Deci venim şi noi, sub Tine, Tu ştejar înalt cu vlagă,
Sub a cărui crengi pletoase să umbreşte ţara 'ntreagă,
La a tronului picioare să depunem închinarea,
Semnul de recunoştinţă, dragostea şi admirarea
Pentru Tine, căci noi astăzi, sub a Ta oblăduire
Avem un lăcaş de arte, de eternă propăşire!...

*

Ş'acum sufletele noastre, către Tine se închină,
Cătră Tine, Maestate, Tu, de două ori Regină,
Tu regina cea mai dulce, mult slăvită, iubitoare,
Unui neam prea mic la număr, dar la inimă prea mare!.
Tu, Regina României, şi Regină peste-o lume
Mare, mare nesfârşită, fără ţermuri, fără nume!
Lume peste care încă sceptru, tron, împărătească
N'a fost, nu va fi, nu este nici impusă, nici aleasă...
Lumea Cugetărei!... Lumea cea de geniu 'Ţi cucerită,
Subjugată, roabă Ţie, dar nespus de fericită!...
Căci prin pana Ta de aur şi prin graiu 'Ţi îngeresc
Ştergi durerea de pe suflet, ochiul, buzele zimbesc!...
Căci din capu-Ţi alb ca steaua, fiecare fir de păr,
E o lacrimă a Ţerei şi al minţei adevăr!...
Tu, ce porţi cu dreapta sceptrul, iar cu stânga porţi o liră,
Căci un suflet cald, la stânga, dulce bate şi Te 'nspiră!
Tu ce bună eşti ca pâinea şi miloasă ca o mamă,
Cei obijduiţi de soartă te invoacă şi te chiamă:
Copilaşi, orfani pe lume, seara 'n rugăciuni curate,
Mame văduve, sărace, copleşite, zugrumate,
In genuchi îşi plec copiii la icoane să se 'nchine!
Osândiţi de soartă, jertfe, fără drept la nici un bine,
Istoviţi în lupta vieţei, strânşi, n'apuc ziua de mâine!
Fericirea lor unică, e un ban, un sfert de pâine!...
Şi această lume 'ntreagă, multă, şi crud chinuită,
Jalnică şi hâdă lume, dar amar de horopsită,
Toată Ţie se închină, Tu eşti mama iei slăvită!...
Tu, care-ai vărsat pe rana de ostaş, un balsam dulce,
Şi murind, zimbia atuncia, când intra ca să se culce
Ingheţat, în patru scânduri, pe vecie în mormânt...
Tu care 'l făceai se ducă scumpul dor, că pe pământ,
Liberă, neatârnată, lasă ţara glorioasă,
Sub o spadă voinicească!, sub o inimă frumoasă!
Ş'acum Tu, Regina Ţărei şi Regina Poeziei,
Tu, Regina luminoasă, căci eşti Steaua României!...
Tu ce-ai rupt din soare raze pentru facla Ta, ce porţi,
Tu ce ştii să cânţi măiestru pe cei vii şi pe cei morţi,
Nu uita azi, templul nostru, ce supunem cu iubire,
Sub solia minţei Tale, sub Regeasca-Ţi ocrotire!...

După aceasta urmară două părţi de Concert, executate pe piano de către D-ra Aspasie Sion, profesoară a Conservatorului.

Apoi D-na Aglae Pruteanu artistă, recită versurile de Carmen Sylva, intitulate *Pentru ţară*, iar D-l State Dragomir de asemenea recită versurile *Calafatul*, de aceiaşi. Partea a doua fu încheiată de Corul Mitropolitan, care cântă mai multe bucăţi naţionale.

Partea a treia a coprins numai actul întâi din *Fântâna Blanduziei*, executat de artistele A. Pruteanu, V. Cuzinski-Almăgeanu şi D-nii Dragomir, Manoliu, M. Popovici, V. Cuzinski, Ionescu şi Penel.

Spectacolul a fost viu aplaudat şi M. M. L. L. au ascultat cu un deosebit

interes frumoasele versuri a lui V. Alexandri, cum şi pe acele ocazionale, aplaudând fiecare bucată în parte.

La 11 fără un sfert spectacolul a fost terminat şi M. M. L. L. au plecat în mijlocul ovaţiunilor unui public imens, ce ocupa piaţa teatrului şi stradele.

Decoraţiunea scenei a fost din cele mai splendide ce s'a văzut vreodată, în noul nostru teatru.

Cu acest prilej s'a distribuit în sala Teatrului, în foi volante, şi următoarele inimoase versuri de *Ioan Ianow* :

MAESTĂŢEI SALE ELISABETA, REGINA ROMÂNIEI.

Cu câtă bucurie şi inimă voioasă
Moldova Te primeşte în Iaşu 'nveselit;
Căci este multă vreme, Regină Grandioasă,
In patria lui Ştefan de când nu ai venit!

Venirea Ta deşteaptă întreaga noastră ţară,
Cu al iubirei tale soare făr' de nori,
Precum se desmorţeşte în dulcea primăvară
Natura veştejită de vânturi şi ninsori.

Tu eşti podoaba noastră, din fire 'mpodobită
Cu daruri strălucite şi suflet îngeresc,
Ce fac a ta Coroană să fie oţelită
In dragoste adâncă, de neamul românesc!

Coroana pe-a Ta frunte e mai strălucitoare
De cât alte coroane ce 'n timp s'a 'ntunecat:
Căci vocea suferinţei Te află 'n deşteptare,
Şi oricare durere cu drag ai alinat.

In inima Română, Tu ai făcut să crească
Un arbor de iubire, etern neveştejit,
La umbra cărei poate un tron să se umbrească,
Şi de-ale sorţei vânturi să fie ocolit.

Tu eşti între Regine o falnică Regină,
Cu ideal poetic şi 'nalte cugetări,
Al cărei suflet sboară etern către lumină,
Lăsând în a lui urme poetice cântări!

Cu ce frumoasă haină şi mai strălucitoare
Nu ar dori Moldova să 'mbrace-al ei pământ,
Pentru a puteà mai falnic, Regină 'ncântătoare,
Ca să serbătorească amorul ei cel sfânt.

Dar Ea'i împodobită de mâna veciniciei
Cu daruri de mărire, ce 'n jurul Teu lucesc:
Şi astfel se închină Reginei României,
Unind al ţării suflet, cu tronul Românesc!

Acest imn de mărire se 'nalţă către Tine
Ca o tămâe sfântă spre-al lumei Creator,
Ca vecinic s'aminteascặ că Ţie se cuvine,
Iubirea şi respectul întregului popor!

Alte diferite note mai scurte asupra celor petrecute cu prilejul vizitei Regale, se mai publică în diferitele ziare locale. Reproducem câteva :

Dela reprezentaţia de gală. Să fim drepţi, zice *Era Nouă.* Am arătat Suveranilor, ceeace avem şi ceeace putem da pe scenă, ca produs dramatic în condiţiile în care ne găsim cu teatrul nostru. Nici un Comitet teatral nu puteà inventà talente dramatice distinse, nici alte spectacole decât cele ce ni se oferă în cursul anului. Numai la inovaţii puteà Comitetul să ia seama ca să nu fie atins protocolul. Se pare că este contra protocolului, că artistul de pe scenă să se adreseze direct Suveranilor, chiar pentru a'i îmbulzi cu laudele şi omagii lipsite de măsură. Au drept şi Suveranii să steà liniştiţi la locul lor, fără a fi direct interpelaţi sau imprecaţi.

Luni dimineaţa când M. S. Regele a sosit în gară, o vie impresie i-au făcut văzând steagul Regimentului Ştefan-cel-Mare, — decorat în August 1878 de însuşi M. Sa, cu cea mai mare onoare, *Steaua României*, pentru bravurile repurtate de acel Regiment, la asalturile date în resboiul dela 77—78.

Asupra vizitărei bisericei Trei-Erarhi, *Opinia* mai dă următoarele amănunte :

După vizitarea Seminarului şi Mitropoliei, Suveranii merg la *Trei Erarhi*, unde dau toată atenţiunea colosalului monument bisericesc. Fraţii du Nouy, restauratorii bisericei şi Epitropii : Colonel Langa, Dim. Evghenide, părintele Cornescu şi toţii pictorii cari lucrează la pictură, întâmpină pe M. M. L. L. In asistenţă se află, deosebit de persoanele oficiale, şi D-na Teodorini, Principele de Bourbon şi D-l Jules Brun, publicist.

M. M. L. L. au rămas încântate de bogăţia şi frumuseţa interiorului bisericei.

„Avem aci adevărata bogăţie a României de altă dată", — zise M. S. Regina, adresându-se Prinţului Jaime de Bourbon.

Doamna Bengescu spune Prefectului : „Fiţi mândri de bogăţia aceasta, care întrece pe acea a Curţei de Argeş".

D-l Lecomte du Nouy conduce apoi pe M. S. Regina, care se opreşte pretutindeni, cerând lămuriri, în timp ce Primul Ministru descifrează unele inscripţiuni M. S. Regelui.

Admiraţia tuturor a atras o uşă de fer, care datează de pe vremea lui Vasile Lupu ; uşa a fost restaurată şi conţine sculptate în fer 40 icoane.

Mozaicurile plac mai cu osebire M. S. Regelui, care spune : Am văzut ceva identic în Veneţia.

In acest timp M. S. Regina atrage într'o convorbire pe D-na Teodorini şi o felicită de succesul obţinut la concertul de luni seara, şi îşi exprimă dorinţa ca eminenta cântăreaţă să execute câtevà variaţiuni de gamă, ceiace D-na Teodorini s'a grăbit a face.

M. L. sunt conduse apoi în sala de rugăciuni a vechiului Palat al lui Vasile Lupu, unde găsesc expuse icoane şi veştminte de pe veacuri. Regele îşi exprimă dorinţa ca acest monument să fie păstrat în starea în care se află (lucru de care nu s'a ţinut seamă mai târziu).

Primul Ministru atrage atenţiunea M. S. asupra unei Evanghelii de pe vremurile lui Vasile Lupu-Vodă.

„Evanghelia aceasta are aceiaşi importanţă ca şi acea descoperită la Bistriţa, şi care datează de pe vremurile lui Ştefan cel Mare?" întreabă Regele. D-l Sturza respunde că aceea dela Bistriţa e mai spălăcită.

Şi asupra recepţiunei de Marţi, a comercianţilor ieşeni, tot *Opinia* dă amănunte curioase :

Dintre farmacişti s'au prezentat D-nii Enghel, I. Papp, I. Sbiszevscki şi fraţii Konya ; comercianţii erau representanţi prin D-l I. N. Motaş, Leon Popper, Ostapovici, Jurist, Polingher, fraţii Şaraga ş. m. a.

Marii financiari evrei de şi poftiţi, au refuzat a se prezentà, deoarece *considerau ca o desonoare faptul de a fi fost invitaţi împreună cu ceilalţi neguţitori.* Prezentările s'au făcut de Primar. M. S. Regele a abordat pe fiecare în parte.

— „Am văzut casa pe care o zidiţi în apropierea gărei : e frumoasă", a zis Regele D-lui Motaş.

Pe bancherul Popper l'a întrebat dacă e rudă cu familia Baron Popper, marii proprietari de păduri din Ungaria, tovarășii companiei Goetz.

D-l P. Soituz, băcan, s'a tânguit M. S. de faptul că comerciul ieșan merge slăbind și a cerut intervenția înaltă a Regelui, pentru a face ca Iașul să iasă din toropeala în care zace.

— Cunosc trista situație, a respuns M. S.

Regele s'a întreținut apoi cu editorii Frații Șaraga, asupra editurei lor făcute, și cu eftenirea *Istoriei* de A. D. Xenopol.

*

Sub titlul de *Două înbunătățiri*, aceiași foaie mai scrie :

Veterinarul comunei Iași G. Jocu, eroul zilei de eri, — 'și a văzut visul cu ochii. M. S. Regele încântat de măreția monumentului pe care'l vizită, a hotărît să desăvîrșească această operă.

In mijlocul mulțimei care însoțià pe Suveran, pe când vizità Abatoriul, Regele a ordonat Ministrului de lucrări publice să-i adreseze un raport, pentru construcția cât mai neîntârziat *a unei linii ferate care să unească Abatorul cu Gara centrală.*

In acelaș timp, inpresionat puternic de explicațiile Veterinarului comunal asupra utilității Abatorului, Suveranul a cerut D-lui Charles Chaigneau, Inginerul-șef al comunei, să-i facă un raport personal, pentru înființarea pe lângă acest Abator *a unei fabrici de carne conservată.*

Când a vizitat Suveranul Catedrala Catolică, continuă *Opinia,* la orele $2\frac{1}{4}$, a fost întâmpinat de Episcopul Domenic Jaquet, înconjurat de clerul său.

La intrarea Suveranului în biserică, Corul Seminarului Catolic a intonat *Imnul național.* După aceia Episcopul se adresă în limba franceză către Majestatea Sa, asigurându-l de lealitatea clerului și a poporului diocezan față cu tronul. A felicitat apoi, pe Suveran pentru însănătoșirea A. S. R. Principelui Ferdinand, cât și pentru căldura ce i s'a dovedit cu prilejul inaugurărei așezămintelor din a doua capitală a țărei.

Alocuțiunea Monsegniorului a fost urmată de un Te-Deum.

După ceremonia divină, Suveranul a fost condus de Episcopul catolic în locuința Episcopală, unde i-a prezentat pe preoți, între care și pe părintele Tondini. De aci Majestatea Sa fu condus la Seminar, într'o sală decorată cu diferite steme bisericești și naționale.

La intrarea Majestăței Sâle, Corul a intonat marșul triumfal *Sallă Românie.*

După ce Monsegniorul Jaquet a prezentat Suveranului pe elevii Seminarului, studentul în teclogie I. Frollo a declamat poezia *Invingătorul dela Plevna,* compusă de el cu ocazia acestei înalte vizite.

La sfârșit Părintele Rector al Seminarului a oferit M. S. Regelui mai multe poezii române și latine, compuse de elevii Seminarului.

Majestatea Sa și-a exprimat mulțumirea de a fi vizitat această instituțiune de cultură, și a părăsit apoi Seminarul, însoțiți ca și la sosire, de D-nii D. Sturdza, General Berendei, Ministrul de Război, de cei doi Prefecți și de Consulii Austro-Ungariei și Franței.

Iată bucata literară recitată de elevul Frollo :

INVINGĂTORULUI DELA PLEVNA

Atâtea lucruri am cetit
Și așà de mult am auzit
De al nostru mare Căpitan,
De 'nvingătorul lui Osman,
Că dorul inimei erà,
O! printre noi de l'am vedeà!

Deci mii de ori bine-ai venit
Intr'ast așezământ smerit!
Suntem necunoscuți, smeriți,
Dar una cată să o știți
Inalt și prea slăvit stăpân!
Suntem al neamului Român.

Şi astăzi mândri ne simţim
Că ni s'a dat ca să primim,
Inaltul musafir Regesc,
Intâiul Rege Românesc!
Să-i dee Dumnezeul sfânt
Răsplata 'n cer şi pe pământ.

Să-şi vază ţara propăşind,
Sub blânda-i mână înflorind,
Să ştie prieteni şi duşman,
Că strănepoţii lui Traian
Au astăzi un stăpânitor,
Inalt ca şi străbunii lor.

Şi dacă Domnul ne va dà
O viaţă lungă, vom puteà
Să povestim cu glas mişcat
Că 'n tinereţe'am salutat
Pe întâiul Rege şi oştean,
Pe 'nvingătorul lui Osman.

După aceasta Regele a mai vizitat între altele şi Palatul Princiar (foasta Primărie şi Casa Roznovanu) din str. Ştefan cel Mare, condus de D-l Architect Steriadi, şi cercetând toate camerile acestui măreţ palat, a fost foarte mulţămit şi a felicitat pe Architecut-constructor pentru măestria cu care a executat lucrările de artă din sala coloanelor.

E într'adevăr o splendoare neîntrecută şi pare că se vor adeveri cuvintele D-lui Carp, care a ordonat facerea planurilor, — că această sală să întreacă în măreţie în unele privinţi chiar sala Coloanelor din Limoges (!).

— Doresc, a zis Majestatea Sa, Domnule Architect, ca sala de mâncare să fie mai mare şi cu mai multe ferestre.

*

In cursul petrecerii sale în Iaşi, M. Sa Regina a mai mers la *Şcoala de fete din Beilic*, unde pe treptele scărilor, la intrarea principală, erau aşezate elevele cu bucheţele în mână. Regina a primit dela toate bucheţelele şi luându-le de mână s'a suit în salonul de primire, unde corul de fete sub conducerea Institutoarei Cihodariu, intonă destul de bine *Imnul Regal*.

Regina se încunjură apoi de fetiţe şi le sărută pe toate. La cererea Sa de a i se cântà un solo, o fetiţă cântă cu multă preciziune; apoi altă elevă îi recită o poezie dedicată *Carmen Silvei*. Toată lumea a rămas înduioşată de atitudinea Reginei, care a arătat atâta iubire de copii, că nu se îndurà a se îndepărtà de micele fetiţe.

Vizita Regelui la *Şcoala Normală „Vasile Lupu"*, s'a făcut imediat după plecarea dela Cazarma Copou.

Şcoala erà frumos decorată, şi Regele a vizitat-o cu deamănuntul. S'a interesat de toate şi a exprimat faţă cu asistenţii via Sa nemulţumire în ceeace priveşte localul, zicând că aceasta nu e o clădire demnă de asemenea scop, fiind vârâtă în pământ pe jumătate, şi că chiar în timpul construcţiei şi-a exprimat nemulţumirea când a vizitat-o în 1890; adăogând că trebuie să fie foarte greu de venit iarna la şcoală.

Tocmai se întâmplase că eri băteà un vânt subţire pe podişul Copoului. In toate părţile s'a constatat curăţenie, şi bună stare; iar

cât priveşte de hrana elevilor, Regele a gustat dintr'o mâncărică de cartofi, erà Mercuri, şi a găsit-o bună, dar prea pipărată; cât despre cârnăciorii ce i se serviseră, au fost înghiţiţi pe nerăsuflate de unul din Generalii ce făceau suita M. Sale.

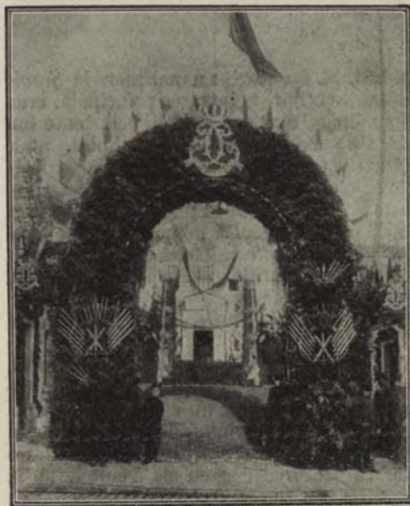
Elevii apoi au făcut defilarea cu arme în faţa Regelui, şi cu ocazia aceasta Majestatea Sa a constatat că puştile sunt prea mari pentru elevi şi că ar trebuì schimbate.

La Şcoala Reuniunei Femeilor Române, Regina Elisabeta fù primită la scara principală de D-na Elena Mârzescu, în fruntea Comitetului Societăţei; D-sa îi oferi o frumoasă perină de flori şi apoi prezintă D-nele din Comitet. Pe scara de sus Majestatea Sa fù primită de D-na E. Stamati, Directoarea şcoalei, care îi oferi un foarte frumos buchet. M. Sa vizită în primul loc atelierul lucrului de mână, rămânând încântată de execuţia obiectelor expuse.

Din partea şcoalei se oferi Reginei un prea frumos sachét, pictat admirabil, cu inscripţia: *Iubitei Suverane Elisabeta,* lucrat de D-ra Russu, absolventa şcoalei.

Regina mai vizită apoi Atelierul de lingerie, unde iarăş exprimă mulţumiri, şi făcù o comandă. Trecând apoi în dormitor, M. S. fu încântată de buna întreţinere a Copilelor.

De aci Regina merse la Spitalul de copii „Caritatea", unde fù primită la scara principală de Principesa Aglae Moruzzi, şi Comitetul Societăţei, Dr. Russ, Epitropul Spitalului, Dr. Imervohl, în fruntea personalului medical, cum şi studentele Anastasescu, Moţoc, Macarovici, Segal, Trancu, Goldemberg, etc.

Arcul ridicat la poarta Şcoalei Militare, pentru primirea Regelui.

Principesa Moruzzi oferi Majestăţei Sale un buchet, şi apoi se trecu în sala mare de primire, unde Dr. Russ şi architectul Reinicke dau toate lămuririle necesare. Se mai văd în sală D-nele Haret şi Dr. Russ. Principesa Moruzzi expuse Reginei starea financiară a instituţiunei.

Majestatea Sa fù apoi condusă în sălile copilaşilor bolnavi, unde fù foarte emoţionată, şi modul cum dezmerdă pe copilaşii nenorociţi făcù impresiune adâncă asupra publicului prezent.

Majestatea Sa mai vizită sala copiilor rachitici, şi apropiindu-se de un pat,

copilaşul întrebă: „De unde eşti?" Regina e mişcată până la lacrămi, căci înţelege că copilul voià să întrebe de ai lui de acasă. Mai vizită apoi şi sala de chirurgie.

Trecând apoi la *Conservatorul de muzică şi declamaţie*, Regina fu primită de Directorul Ed. Caudella, cu familia sa şi toţi profesorii acestei instituţiuni. Sala mică a Conservatorului erà aproape goală, mai puţin de cinci-zeci persoane fusese admise la această intimă producţie festivă în onoarea M. S. Reginei. In faţa scenei, pe un fotoliu comod, luă loc Regina, având alături pe cele două Doamne de onoare şi pe D-na Haret.

Intrarea cortegiului Regal la palatul Cozadini.

Orchestra Conservatorului execută frumosul Imn regal, pe care-l aplaudase M. S. la o reprezentaţie de gală a teatrului. Urmă D-ra Dogar la piano, care aveà să închee apoi programul festiv cu divina *Habanera* din *Carmen*, elevă în acelaş timp a D-rei Apasie Sion şi a D-lui Mezzetti, şi o elevă de mare talent. Al treilea punct din program fù *Cavatina* din *Traviata*, cântată de D-ra O. Mihăilescu, una din strălucitele eleve ale clasului de canto. Vocea'i plină, largă, e mai puţin studiată şi stăpânită ca a D-rei Dogar, dar e mai puternică şi mai scenică, tocmai din aceste pricini. Eleva D-rei Plesnilă, talentata D-ra Safir, a fost reclamată de Suverană „moechte es auch drei viertel stunde dauern" şi D-ra Safir a executat cu multă „putere" glumeaţa bucată a lui Raff.

La piano s'a mai distins D-ra Marguerite Sion, elevii Budală la violină, Gheorghiu la oboi, şi D-l Carp foarte cu simţire în „Trei Doamne", au produs multă plăcere festivului auditoriu. Regina a păstrat cea mai dulce impresie, mai ales după menţionata bucată a simpaticei D-re Dogar, *Carmen*, care a extaziat pe *Carmen Sylva*. La sfârşit Regina chemă la sine şi convorbi cu cele patru Domnişoare, care se plecară şi sărutară mâna Poetei-Regine.

Directorul Caudella într'o scurtă şi mişcătoare cuvântare zise că: „De acum începe o eră nouă pentru instituţia aceasta", întru cât aceasta fu întâia vizită a M. S. Reginei la Conservator.

D-l Enrico Mezzeti oferì Reginei un manuscris elegant, *Cantata* pentru inaugurarea Universităţei, iar D-l Cirilo un *Marş festiv*.

Regina fù încântată, şi s'a scuzat că n'a putut stà mai mult de un ceas şi jumătate acolo.

•

Asupra plecărei M.M. L.L., se mai scrie: La orele 10 precis, cortegiul regal porni la gară. O lume imensă staţiona aşteptând trecerea cortegiului. Oraşul fu foarte frumos iluminat.

In sala de aşteptare Regina fu primită de D-nele Mârzescu şi Gane, cari oferiră câte un buchet; apoi Corpul profesoral al Şcoalei Sf. Sava şi elevele Albu şi Cracalescu, oferiră un sachet alb, foarte frumos, pe care stà scris în violete naturale numele *Elisabeta*, iar Directoarea, D-na Cleopatra Gheorghiu, oferì un frumos buchet.

Ajunşi pe peron M.M. L.L. sunt întâmpinaţi cu un formidabil *Ura*. Regina şi D-na Bengescu, iau imediat loc în vagonul regal. Pălăriile şi basmalele fâlfâe. M. S. Regele cere să vorbească Primarului, cărui îi exprimă mulţumire şi recunoştinţă pentru entuziasta primire.

Regele suie scările vagonului şi se opreşte la uşă. Uralele nu mai încetează, şi M. Sa foarte vesel salută mereu, în timp ce Regina aruncă publicului sărutări şi fâlfâe batista.

Trenul se pune în mişcare în mijlocul unor urale puternice.

Palatul Princiar din Iaşi (fost al lui N. R. Roznovanu).

CAPITOLUL XX.

Raporturile dintre Iaşi şi Familia Regală între 1898—1903.

Serbarea şcolară excepţională din 10 Mai 1898. Moartea Mamei Regelui Carol I.

iua de 10 Mai 1898 fu deosebită prin aceea, că atât autorităţile comunale şi militare, cât şi Consiliul profesoral universitar şi al învăţământului secundar local, luară măsuri ca să se facă o serbare mai importantă decât în alţi ani, prin participarea şi manifestarea tuturor instituţiunilor de cultură ieşane.

In acest scop, pe lângă celelalte parade obicinuite din oraş, se hotărî a se organiză şi o producţie muzicală, recitatorie, jocuri şi gimnastică, în grădina publică Copou, cum şi pe platoul de peste drum de acea grădină.

Grădina Copou fù splendid împodobită pentru acea zi, prin îngrijirea Primăriei, cu drapele, decoraţii şi o scenă provizorie, pe care se produse corurile şcolare şi ceilalţi cari mai luară parte la producţie.

O lume imensă luă parte la serbare, admirând manifestaţiile culturale ale tinerimei studioase ieşane, cari decurse după o programă, fixată de Comisiunea universitară, în unire cu Directorii celorlalte şcoli secundare şi primare, care conţineà următoarele dispoziţii principale :

Programa serbărei şcolare a zilei de 10 Mai 1898.

La 2½ p. m. Studenţii universitari şi elevii şcoalelor secundare, conduşi de directorii şi profesorii lor, vor ocupà în grădina publică dela Copou, locurile respective desemnate mai dinainte.

La sosirea Comisiunei de organizare a serbărei, Corul intonează Imnul Regal şi sărbătoarea începe.

Partea I. 1. Corul comun de băeţi dela şcoalele secundare, sub conducerea D-lui T. Cernea, cântă :

a) Imnul Regal de D-l *G. Muzicescu* ; *b*) Imn Festiv de D-l *T. Cernea* ; *c*) Deşteaptăte Române.

2. Cuvântare festivă asupra însemnătăţei faptelor istorice, cari formează motivul serbărei naţionale a zilei de 10 Mai, ţinută de D-l *Alexandru Xenopol.*

3. Fantazie pe cântece naţionale de D-l *Caudella*, executată de orchestra Conservatorului, condusă de D-l *Caudella*.

4. Corul comun dela şcoalele secundare de fete execută următoarele cântece :

a) Imn de mărire, de *Flechtenmacher*; *b*) Imnul Regal de D-l *G. Muzicescu*; *c*) Hora ostaşilor Români de D-l *Georgescu*.

5. Doina de *Eminescu*, recitată de D-l *S. Dragomir*.

6. Fantasie pe cântece naţionale de D-l *Caudella*, executată de orchestra Conservatorului, condusă de D-l *Caudella*.

Partea II. Jocuri de Oină. Curse de iuţală şi de rezistenţă între elevii şcoalelor secundare. Aceste jocuri vor aveà loc pe platoul din faţa grădinei publice.

In timpul acesta o parte dintre elevi, cari nu participă la concursurile de alergare, vor continuà sărbătoarea în grădină, direcţiunea fiecărei şcoli putând în acest scop să-şi formeze programa diferitelor distracţiuni şi jocuri pentru elevii săi.

Şi cu acest prilej, ca în fiecare an, se trimese Suveranilor şi Principilor Moştenitori, multe telegrame de urări, din partea autorităţilor, Rectoratului Universităţei şi a diferiţi cetăţeni de samă, la cari M. S. Regele s'a grăbit să răspundă în termenii cei mai simpatici.

*

In cursul lunei Iunie 1900, un nou doliu lovi Familia Regală, prin încetarea din viaţă a Mamei M. S. Regelui Carol I, *Principesa Josephina-Augusta de Hohenzollern*, care închise ochii pentru totdeauna în ziua de Mercuri 7 Iunie, la ora 10½ a. m., în Castelul Sigmaringen, fiind în vârstă de 87 ani.

Caşi toată suflarea românească, cetăţenii Iaşului simţiră o adâncă părere de rău la auzul acestei triste veşti, şi atât prin glasul autorităţilor locale, cât şi prin diferite adrese şi telegrame trimise îndureratului Fiu, Regelui Carol I, de către mulţi fruntaşi ai Iaşului, îşi exprimară dureroasa parte ce luau la această tristă întâmplare. Regele răspunse în termeni duioşi la mărturisirile de simpatie ce I se adresă din partea vechei Capitale a Moldovei.

Venirea în Iaşi a Principelui Ferdinand.

Hotărându-se venirea în Iaşi a Principelui Moştenitor Ferdinand pentru ziua de 14 Ianuarie 1903, în scopul de a face mai multe inspecţiuni militare, Primăria locală profitând de acest prilej, dispuse a se face o primire vrednică de Inaltul vizitator, după programa următoare :

I. A. S. R. Principele României va sosi la Iaşi în ziua de 14 Ianuarie 1903, ora 9 jum. a. m.

II. A. S. R. Principele României va fi primit la gară de toate autorităţile civile şi militare.

III. Peronul gării în partea stângă dela uşa sălei de aşteptare a clasei 2, va fi ocupat de Compania de onoare şi D-l General Comandantul Corpului 4 de Armată, cu toţi D-nii Ofiţeri superiori : partea dreaptă va fi ocupată de public, iar mijlocul de D-nii Primar, Prefect de Judeţ şi Poliţie.

IV. Salele de aşteptare clasei 1 şi 2 transformate în saloane de recepţie, vor fi ocupate de D-nii senatori, deputaţi, autorităţi şi foştii demnitari ai statului, comunei şi judeţului.

V. La scoborîrea A. S. R. Principelui României din tren, D-l Primar Ii va oferi pâine şi sare, apoi după ce va primi onorurile Companiei, I se va prezintà autorităţile şi notabilităţile.

VI. La 10 fără un sfert A. S. R. Principele României va plecà din gară la Mitropolie, unde se va oficià un Te-Deum.

VII. Plecarea din gară se va face în ordinea următoare :

1. Un ofiţer de poliţie care va deschide drumul ; 2. Doi trompeţi ; 3. Trăsura cu D-l Prefect de poliţie ; 4. Două plutoane jandarmi ; 5. Trăsura cu A. S. R. Principele României ; 6. Două plutoane jandarmi ; 7. Trăsura cu D-l Prefect de judeţ ; 8. Trăsura cu Generalul Comandant al Corpului 4 de Armată. 9. Trăsura cu D-nii Aghiotanţi ai A. S. R. Principelui României ; 10. Trăsura cu D-l Comandant al Pieţei ; 11. Trăsurile cu toate celelalte autorităţi.

VIII. La ora 10 jum. se va oficià un Te-Deum.

IX. După Te-Deum A. S. R. Principele României va fi condus la Comandamentul Corpului 4 de Armată, unde va fi găzduit.

X. Dela oarele 2 până la orele 6 p. m. A. S. R. Principele României va vizità : Universitatea, Şcoala de Arte şi Meserii, Liceul Internat, Şcoala Normală superioară de fete, Şcoala Primară Carol I, Spitalul Sf. Spiridon şi bisericile Trei Erarhi şi Sf. Nicolai.

XI. La 12 meridiane A. S. R. va luà dejunul la Cercul Militar, iar masa în localul Primăriei.

XII. La 9 seara retragere cu torţi dinaintea Primăriei, după care A. S. R. Principele României va vizità Teatrul.

XIV. In ziua de 15 Ianuarie va aveà loc un bal la Cercul Militar, dat în onoarea A. S. R. Principele României, de D-l General Comandantul Corpului 4 de Armată, iar în seara de 16 Ianuarie va asistà la obicinuita reprezentaţiune a Teatrului Naţional.

XV. In ziua de 17 Ianuarie A. S. R. Principele României va plecà la Botoşani. Ora plecărei se va anunţà autorităţilor şi publicului în ziua de 16 Ianuarie.

*

Asupra primirei şi petrecerei în Iaşi a A. S. R. Principelui Moştenitor Ferdinand, voiu spicuì din organul cotidian local al partidului liberal-naţional *Liberalul*, următoarele dări de samă, cari învederează destul de lămurit fiecare moment din timpul ce viitorul Rege al României, l'a petrecut cu multă dragoste în mijlocul cetăţenilor vechei capitale a Moldovei :

Marţi dimineaţa, în 14 Ianuarie, la ora 9, Principele Ferdinand intră în Iaşi, în mijlocul unei primiri din cele mai călduroase a mulţimei ce'l aşteptà în gară.

Cetăţenii Iaşului, în frunte cu Primarul C. B. Penescu, au fost la înălţimea speranţelor tuturora, primind pe Augustul Oaspete, aşà cum inimile tuturora îl primeau, aşà cum fiece bun român simţia atunci, când Moştenitorul Tronului ţărei păşea pragul bătrânei cetăţi moldoveneşti.

Acel zângănit de clopote, acea cucernicie şi bucurie ce o citeai pe faţa cătăţenilor noştri, acea manifestaţiune sinceră a unui patriotism şi iubire de dinastie care a întâmpinat pe A. S. R. în oraşul nostru, îţi dădeà impresiunea unui tot sublim şi atingător al culmelor celor mai înalte de patriotism.

Iaşul şi de această dată a fost la înălţimea aşteptărilor. In mijlocul entuziasmului unanim ce covârşia inimile tuturor Ieşanilor, la auzul ştirei că Moştenitorul Tronului şi descendentul uneia dintre cele mai ilustre familii, ce ţine cu cinste pagini glorioase din Istoria Lumei, a intrat în oraşul nostru, credem a ne face o pioasă şi patriotică datorie strigând :

Bine-ai venit Alteţă şi mulţi ani să Te ţie A-Tot-Putintele în mijlocul bravului popor român !

*

Incă dela ora 8 dimineaţa, o afluenţă neobicinuită se observase pe stradele Iaşului. Timpul favorizà acest fericit eveniment şi după mulţimea compactă care ocupase trotuarele dealungul stradelor Mitropoliei, Golia şi Gărei, primirea ce aveà să se facă peste o oră Moştenitorului tronului României, promiteà a fi grandioasă.

Oraşul e frumos pavoazat. Balcoanele tuturor caselor de pe stradele unde trebuì să parcurgă cortegiul Princiar, sunt frumos împodobite cu covoare, steaguri şi ghirlande de brad.

In faţa gărei, în dreptul barierii, se ridicase un impozant Arc de triumf. Pentru a se evità dezordinile ce se ivesc în atari ocaziuni, Prefectul poliţiei a luat cele mai energice măsuri. Aşà întreg aparatul poliţienesc fu postat d'alungul stradelor şi peste tot domnì cea mai perfectă ordine.

La ora 9 afluenţa deveni din ce în ce mai mare; trotuarile, balcoanele caselor şi tot parcursul dela gară până la Mitropolie fù o masă compactă de oameni curioşi şi nerăbdători.

Aşteptau pe A. S. R. d-nii N. Gane, Prefectul Judeţului, C. B. Pennescu, Primarul oraşului, G. Siendre, Prefectul poliţiei, D. Botez şi N. Cozadini, Ajutori de primar, Petru Poni, Vice-preşedinte al Senatului, Dr. C. Botez senator, Dr. G. Iuliano senator, D-nii deputaţi Gr. Buicliu, T. Vasiliu, At. At. Gheorghiu, Dr. Leon Cosmovici şi Căpitan Costandache, Ioan Burada Prim-preşedinte al Curţei de Apel, Anton Suciu Procuror-general, Hina, Porfiriu şi Donici membri la Curtea de Apel, I. Vidraşcu Prim-preşedinte al Tribunalului, C. Grigoriu şi Corjescu, Preşedinţi ai tribunalului, Istrati Prim-procuror, Dr. St. Possa, Partenie şi Crupenschi, Procurori, Pandele Zamfirescu, Decanul baroului, membrii Consiliului comunal, membrii Consiliului judeţean, Grigore Cogălniceanu, D. Grecianu, Al. Bădărău, D. Alexandrescu prof. univ., Generalul Iarca, Comandantul Corpului IV de armată, General Lambrino, General Dr. Demosthene, împreună cu toţi ofiţerii din garnizoană, N. Culianu prof. univ., Gh. Mustaţă Inspector şcolar, precum şi toţi funcţionarii superiori ai autorităţilor judiciare administrative şi şcolare.

La orele 9 şi jum. trenul princiar făcându-şi aparaţiunea, D-l Căpitan Fărcăşanu, comandantul unei companii din regimentul XIII, care se află pe peron, comandă pentru onor; soldaţii prezintă arma, iar muzica intonează „Imnul Regal".

A. S. R. Se coboară din vagon urmat de Aghiotanţii Săi, D-nii maiori Demetrescu şi Greceanu, precum şi D. Colonel Presan, comandantul regimentului 25 din Vaslui.

A. S. R. salută foarte afectuos, în timp ce D-l C. B. Penescu, Primarul oraşului, urează A. S. R. bun sosit în numele cetăţenilor Ieşeni, oferindu-I pâinea şi sarea tradiţională.

In urmă A. S. R. trece în revistă compania de onoare, iar D-l General Iarca prezintă raportul şi situaţia trupelor din garnizoană.

Trecând în sala de recepţie, D-l C. B. Penescu, prezintă A. S. R. pe toţi D-nii Senatori şi Deputaţi, reprezentanţii autorităţilor, precum şi notabilităţile oraşului, cu care A. S. R. se întreţine în chip foarte cordial.

Terminându-se prezentările, A. S. R. se urcă în careta princiară, având în stânga sa pe D-l C. B. Pennescu.

De aci se formează un impozant cortegiu, care se îndreptă spre Mitropolie în ordinea următoare: Un ofiţer de poliţie, doi trompeţi, trăsura D-lui Prefect de poliţie, două plutoane de Jandarmi călări, trăsura cu A. S. R. Principele Ferdinand, alte două plutoane de Jandarmi călări, trăsura cu D-l N. Gane Prefectul judeţului, trăsura cu D-l General Iarca, Comandantul Corpului IV de Armată, trăsura cu D-nii Maiori Demetrescu şi Greceanu Aghiotanţii A. S. R., trăsura cu D-l Colonel Musteaţă Comandantul Pieţii şi în fine trăsurile ce celelalte autorităţi încheiară cortegiul.

Pe tot parcursul stradelor se fac ovaţiuni entusiaste şi careta princiară fu inundată de numeroase buchete de flori, aruncate din balcoane.

La orele 10 cortegiul în mijlocul aclamaţiunilor mulţimei ajunge la Mitropolie, unde A. S. R. e întâmpinat de I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, de Arhiereii Ghenadie Georgescu şi Calistrat Bârlădeanul, precum şi de întreg clerul. A. S. R. se urcă în strana regală, în timp ce se începe oficiarea Tedeum-ului, acompaniat de neîntrecutul cor al maestrului Muzicescu, pe care A. S. R. l'a ascultat în tot timpul serviciului cu o vădită atenţiune.

Când diaconul zice ectenia, ce termină cu „Mulţi ani trăiască", corul intonează *Imnul Regal*.

La orele 10 jum., A. S. R. părăseşte Catedrala, condus până la eşire de I. P. S. S. Mitropolitul şi Inaltul cler, îmbrăcat în odăjdii.

*

Dela Mitropolie cortegiul Princiar porneşte în aceeaşi ordine şi în mijlocul aceleaşi aclamaţiuni entusiaste ale mulţimei, până la Comandamentul Corpului IV de Armată, unde A. S. R. este găzduit, amenajându-I-se vastele saloane într'un chip splendid.

Aci notabilităţile oraşului s'au înscris într'un registru special.

La orele 12 a avut loc prânzul, la care au luat parte D-nii Generali Iarca, Lambrino şi Demosthene, precum şi ofiţerii superiori din garnizoana locală.

Muzica militară a cântat în tot timpul dejunului.

Principele Ferdinand inspectând Universitatea, cum şi diferite şcoli şi biserici din Iaşi.

La orele 2½, după terminarea prânzului Principele Ferdinand, însoţit de D-nii N. Gane, Prefectul judeţului, C. B. Penescu Primarul oraşului şi George Şendre, Prefectul Poliţiei, au vizitat Universitatea.

La intrare aci, a fost întâmpinat de D-l C. Climescu, Rectorul Universităţei, Decanii tuturor Facultăţilor, precum şi de întregul corp profesoral şi studenţesc.

A. S. R. fiind condus în aulă, aci Rectorul Climescu i-a prezentat pe toţi profesorii, după care profesorul Hurmuzescu a făcut o experienţă asupra ondulaţiunei.

In urmă A. S. R. a fost condus şi a vizitat biblioteca, laboratoriile, muzeele, rămânând peste tot locul încântat de măreţia acestui monument de cultură al Iaşului.

Principele Carol, ca elev al Liceului Militar din Iași.

Dela Universitate A. S. R. a plecat la Liceul Internat.

Aci a fost întâmpinat de D-l G. Lascar, Directorul școalei, precum și de întreg corpul profesoral. La intrarea A. S. R. corul școalei, sub conducerea d-lui profesor Al. Aurescu, a intonat *Imnul Regal.*

Aci i s'a pregătit o frumoasă și plăcută surpriză A. S. R., căci fiind condus în amfiteatrul școalei, s'a proectat câteva vederi ca : sosirea la gară, urcarea în caretă etc. Urcându-se în etajul II, A. S. R. a fost întâmpinat în sunetul unui frumos marș, întitulat *Principele Ferdinand,* executat de orchestra elevilor școalei și datorit distinsului profesor și compozitor muzical Antonio Cirillo, care a ținut să facă dedicație această frumoasă compoziție muzicală A. S. R. Principelui Ferdinand, cu ocaziunea venirei sale în Iași.

In urmă A. S. R., a vizitat laboratoriile, dormitoarele și salele de curs, rămânând mai mult decât încântat de ordinea și curățenia ce domnește în această școală, care din toate punctele de vedere poate rivalizà cu cele similare din străinătate.

Felicitând pe Directorul G. Lascar, A. S. R. a plecat foarte mulțumit.

La eșire corul și orchestra școalei execută cu un ansamblu perfect Imnul Regal.

La orele 3 jum., A. S. R. eșind dela Liceul Internat, a plecat la școala primară *Carol I.*

Aci în sunetul Imnului Regal intonat de elevii școalei, A. S. R. a fost întâmpinat de D. Sachelarescu, Revizor școlar, Matasariu, Directorul școalei, precum și toți institutorii.

A. S. R., s'a interesat în de aproape de mersul școalei, de contingentul de elevi ce o frequentează și în urmă a vizitat salele de curs.

La orele 4 fără un sfert, A. S. R. a plecat la Școala Normală de Institutoare, unde a fost primit cu acelaș ceremonial de către D-na Buțureanu, Directoara școalei, de corpul profesoral, precum și de elevele școalei.

Principele a fost condus în sala de recepţie, unde corul sub conducerea D-nei Constandache, a intonat Imnul regal, după care i s'a oferit A. S. R., un frumos buchet de flori.

In urmă A. S. R., a vizitat salele de curs şi laboratoriile, felicitând pe d-na Directoară Buţureanu pentru interesul ce-l pune, şi căreia fără îndoială i se datoreşte prosperitatea ce a făcut'o în ultimii ani Şcoala Normală de institutoare.

La orele 4 p. m., Principele a vizitat biserica Trei-Ierarhi. Aci a fost întâmpinat de S. S. Iconomul C. Stamati, Protoereul judeţului, D-l Colonel Langa epitrop, precum şi de întreg personalul clerical al bisericei.

A. S. R. a admirat mult măreţia şi arta arhitectonică a acestui monument istoric al Iaşului şi în urmă a vizitat biserica Sf. Nicolai-Domnesc, încă unul dintre monumentele frumoase şi demne de admiraţie.

La orele 4 jum., Principele Ferdinand, însoţit de D-nii N. Gane, Prefectul judeţului, C. B. Penescu Primarul oraşului, George Şendre Prefectul poliţiei şi Maiorii Demetrescu şi Greceanu aghiotanţii săi, a vizitat Spitalul Sf. Spiridon.

Acolo a fost întâmpinat de D-nii Efori Gr. Macri şi At. At. Gheorghiu, de corpul medical al spitalului, precum şi de funcţionarii superiori ai eforiei.

A. S. R. a fost condus în marele salon de recepţie al Epitropiei, unde s'au făcut recomandaţiunile şi în urmă a vizitat spitalul, unde a rămas încântat de modul cum e condusă această mare instituţiune spitalicească a ţărei şi a felicitat călduros pe d-nii Epitropi.

După eşirea dela Sf. Spiridon, A. S. R. s'a reîntors în apartamentele sale dela Comandamentul Corpului IV de armată.

Mesele oficiale date de Primărie, în onoarea Principelui Ferdinand.

In dorinţa de a face mai de aproape cunoştinţa celor mai de samă dintre Ieşeni şi a comunicà cu toţi cei ce ocupau în vechia capitală a Moldovei situaţii însemnate, ori aveau de arătat dorinţele sau păsurile populaţiei locale, Principele Ferdinand admise ca în fiecare zi, cât va stà în Iaşi, să iee masa în localul Primăriei, unde să fie invitaţi

Arcul de triumf dela Biserica St. Nicolai-Domnesc.

diferiţi cetăţeni, şi unii dintre şefii autorităţilor civile şi militare, cât şi dintre particulari.

In prima seară a venirei Principelui în Iaşi, ca şi în cele următoare, Primăria organiză totul astfel, ca primirea şi tratarea Inaltului Oaspe, ca şi a celor invitaţi, să fie din cele mai alese şi mai plăcute.

Comunicarea dintre Principe şi conmeseni fù plină de afecţiune şi între timpuri convorbirile aveau caracterul unei deosebite curtoazii şi intimităţi.

Masa de Marţi seara începù la orele 7½, şi în tot timpul consumaţiunilor, muzica militară a Regimentului 4 de Roşiori, venită anume din Bârlad pentru acest prilej, execută diferite arii din cele mai plăcute.

La această masă au participat numeroşi invitaţi şi anume: In dreapta A. S. R.: I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, C. Climescu, Rectorul Universităţei, Generalul Lambrino, Gr. Buicliu, I. Ianov, C. Stere, Gh. Constandache, Deputaţi, Colonelul Stamatopol, Th. Vasiliu, Deputat, Colonel Musteaţă, C. Grigoriu, Preşedintele Tribunalului, Colonel Dr. Mihail, Al. Teodoreanu, Dr. L. Russ, Leon Ghica şi Maior Demetrescu Aghiotant.

In stânga Principelui: D-nii N. Gane, Prefectul judeţului, I. T. Burada, Prim-preşedinte al Curţei de Apel, I. Vidraşcu, Prim-preşedinte al Tribunalului, Gr. Cogălniceanu, General Dr. Demonstene, C. Botez, Dr. C. Iuliano, Senatori, Colonel Aronovici, Gh. M. Bogdan, Colonel Alexandrescu, N. Culianu, Colonel Petrovici, I. Verner, C. Konya, Zaharia Sub-Intendent şi Maior Grecianu Aghiotant.

In dreapta Primarului C. B. Penescu: D-nii General Iarca, I. Vrânceanu, Preşedinte al Curţei de Apel, D. Grecianu, Dr. Leon Cosmovici Deputat, Colonel Langa, Matei Cantacuzin, Deputat, St. Longinescu, Profesor universitar, I. Corjescu, Preşedinte al Tribunalului, A. Bădărău, Iorgu Radu, Petru Sion, Carol Neter şi Gh. Catargi.

In stânga Primarului D-nii: Petru Poni, Senator, Anton Suciu, Procuror general, Gh. Şendre, Prefectul poliţiei, At. Gheorghiu, Deputat şi Efor, P. Răşcanu, I. Caraiani, Dr. V. Bejan, Istrati, Prim-procuror, Dr. Bogdan, C. Lepădatu, Th. Jellea, N. Cănănău şi A. C. Cuza.

Iată şi toasturile ridicate cu acest prilej:

TOASTUL PRIMARULUI C. B. PENESCU.

Alteţă Regală,

Sunt fericit că în calitate de Primar, am nespusa cinste de a primi în vechea Capitală a bătrânei Moldove pe Acela, care pentru noi Românii simbolizează triumful aspiraţiunilor naţionale asupra piedicilor celor grele din trecut, care făceau cu neputinţă înălţarea neamului nostru.

Progres trainic, prosperitate şi propăşire naţională nu poate fi, dacă în mijlocul sbuciumului şi al funcţiunilor valurilor istorice, nu se află măcar un sâmbure de stabilitate, care să asigure conservarea datinelor sănătoase strămoşeşti pe deoparte şi realizarea speranţelor viitorului pe de altă parte.

Acest element de stabilitate în toate ţările cu o desvoltare istorică normală, totdeauna a fost şi este o dinastie, care întrupează unitatea naţională şi interesele permanente ale neamului.

In principatele dela malurile Dunărei, în veacurile trecutului nostru sbuciumat, lipsa unei Dinastii stabilite, cu o succesiune sigură, pe scaunul Ţărei, a fost una din principalele cauze ale nenorocirilor noastre.

Dunărea care a fost martora atâtor nenorociri, atâtor suferinţi, Dunărea care nu ne-a putut apără în contra năvălirei duşmanilor, ne-a adus în sfârşit pe valurile ei, o mângâere pentru trecut, o alinare a durerilor prezente şi o siguranţă pentru viitor.

Acolo, aproape de isvoarele bătrânului fluviu, în mândrul castel de Sigmaringen, a încolţit, s'a întărit şi a crescut un falnic neam princiar, care a fost menit să unească destinile Sale glorioase de soarta neamului Românesc.

Şi astă-zi capitala Moldovei, care ea însăşi este o imagine a sacrificiilor pentru Patrie, serbează pe moştenitorul Aceluia, care venind pe Dunărea, a urcat treptele ţărilor Române-Unite.

Insuşi cuvintele acestea Moştenitorul Tronului Regal Românesc, pe care generaţia noastră e cea dintâi ce le poate rosti, ne umplù inima de bucurie şi mândrie.

Şi Iaşul conştient de măreţia sacrificiilor aduse pentru Patrie, cu atât mai mult Il aclamă astăzi pe Moştenitorul Tronului, cu cât El prin faptele Sale, a manifestat o voinţă hotărîtă de a menţine acest oraş la rangul de centru cultural al Ţărei. Măreţul edificiu în care se dăposteşte Universitatea noastră, are la temelie piatra pusă de Al. V. Regală şi generaţiile viitoare ale Iaşului îşi vor aduce aminte cu mândrie, că : într'o şcoală Ieşană a fost înscris între numele elevilor ei, şi numele glorificat de întemeietorul Dinastii Române, al Principelui Carol al României, primul vlăstar al familiei noastre regale, născut în ţară, zălog legăturei vecinice între ea şi Tron.

Pătruns de nemărginitul devotament şi neclintita credinţă a Iaşului către Dinastia Noastră, sunt sigur că exprim sentimentul care zvâcneşte în momentul de faţă în inimile tuturor cetăţenilor, pe carii îi reprezint aici, când închin acest pahar pentru Al. V. R., dorindu-Vă ca pronia cerească să Vă deà ani mulţi de mărire şi glorie pentru binele neamului nostru şi în persoana A. V. R., închin tot-odată acest pahar şi gloriosului Rege al României, Carol I Inţeleptul.

Să trăiască M. S. Regele ;
Să trăiască M. S. Regina ;
Să trăiască Alteţele Lor Regale Principele României şi Principesa Maria ;
Să trăiască Dinastia Română.

Incheind vorbirea sa Primarul, în aplauzele întregei asistenţe, Principele Moştenitor, cu vocea-i blândă şi sonoră, vorbi astfel comesenilor :

RĂSPUNSUL A. S. PRINCIPELUI FERDINAND.

Pentru întâia oară când am venit în Iaşi, am căpătat frumoase impresii, căci am pus piatra fundamentală a celei mai frumoase şi înalte şcoli din Iaşi. Ori de câteori m'am aflat în mijlocul Ieşenilor am primit dovezi de dragoste către Dinastie. Chiar cuvintele D-tră probează aceasta, auzind urările ce Mi le faceţi în acest moment, şi care a pătruns adânc în inima Mea şi pentru cari nu găsesc destule cuvinte de mulţumire.

Jertfele Iaşului au dat multe roade, căci prin aceste s'a realizat visul patrioţilor acestei ţări.

Totdeauna când sunt aci, inima Mea bate mai tare şi sentimentele de dragoste pentru ţară cresc şi mai mult, prin iubirea caldă ce mi se arată aci în Iaşi. Şi înscrierea fiului Nostru în Şcoala Militară din acest oraş, este o dovadă de dragoste pentru Ieşeni.

Promitem că şi în viitor Vom nutri aceleaşi sentimente pentru Ieşeni.

Să trăiască Iaşii, Ura, ura, ura!

Ultimele cuvinte ale călduroasei cuvântări ale Principelui Ferdinand fură acoperite de strigăte de Ura !, în timp ce muzica militară intonă *Imnul Regal.*

După sfârşirea mesei la orele 9 jum., câte o companie din trupele garnizoanei locale, în frunte cu muzica militară a Regimentului XIII, au făcut o retragere cu torţe.

Trupele s'au oprit în faţa Palatului comunal, unde muzica militară intonă Imnul pentru rugăciune, după care s'au retras spre cazarmă.

La această oră afluența pe strade erà enormă, iar parcursul în special pe strada Golia erà foarte anevoios.

Până la orele 11 orașul a fost iluminat, iar între magazii a fost o adevărată concurență de aranjament și iluminat cât mai frumos al vitrinelor.

Iașul prezenta un caracter cu totul deosebit și mulțimea curioasă, cu toate că știa că A. S. R. va ieși în trăsură închisă, n'a voit cu nici un chip să rupă rândurile în strada Golia, până la orele 10 fără un sfert, când cortegiul Princiar s'a îndreptat dela Primărie spre Teatru.

*

Seara a avut loc la Teatrul Național o reprezentație extraordinară, la care a asistat și Principele Ferdinand. S'a jucat piesa lui Henry Lavedan, *Marchizul de Priola.*

In primul antract, în loja Regală își făcù aparițiunea Principele, însoțit de Generalul Iarca, D-nii N. Gane, C. B. Penescu, Maiorii Demetrescu și Grecianu.

La aparițiunea A. S. R., tot publicul se sculă în picioare, iar muzica Roșiorilor intonă Imnul Regal.

Interpretatorii piesei, D-nii C. Nottara în rolul Marchizului de Priola, D-nele Aglae Teodoru și Verona Cuzinschi, precum și D-nii Dragomir, Penel și Manoliu, au fost rechemați de nenumărate ori la rampă.

In antractul al doilea artistul Penel a cetit versuri, închinate A. S. Regale. Sala erà cu desăvârșire plină.

*

Miercuri 15 Ianuarie, Principele Ferdinand însoțit de Aghiotanții săi, Maiorii Demetrescu și Greceanu, a inspectat Regimentul VII Călărași.

Dejunul L-a luat în salonul Cercului Militar, la ora 12.

După amiază A. Sa și-a continuat inspecțiile.

Seara avù loc în saloanele Primăriei, a doua masă oficială, ce se dădù de Comună în onoarea Principelui, la care au asistat următoarele persoane :

In dreapta Principelui D-nii : N. Gane, Prefectul Județului, Ex. S. Episcopul Dominique Jaquet, N. Volenti, Membru la Curtea de Apel, Al. Velciu, Anastasie Obreja, Profesor universitar, N. Nanu, A. Antoniu, G. Liteanu, Dr. Thiron, C. Ivașcu, S. Konya, Elefterie Ropală, D. Sachelarescu, revizor școlar.

In stânga D-nii : General Iarca, N. Leonescu, Procuror de Curte, Sandu Râșcanu, D. Alexandrescu, Profesor universitar, Dr. Em. Pușcariu, M. Ene, Inginer, D. D. Mavrocordat, I. Huber, G. Irimescu, A. Handoca, Al. Gane, magistrat, Osvald Teodoreanu, judecător de instrucție și Jean G. Ghica.

In stânga Primarului C. B. Penescu, D-nii : Teodor Crivăț, D. Porfiriu membri la Curtea de Apel, C. Leonardescu Profesor universitar, Gh. Nițescu, Dr. Stihi, C. Manu, M. Tomida, Gh. Lascar, Dr. Stroici, Em. Bardasare și N. Cozadini.

In dreapta Primarului D-nii: Gr. N. Macri deputat, I. Găvănescul, Profesor universitar, Sinescu, Membru la Curte, D. Gheorghiu, R. Ralle, I. Motăş, G. Muzicescu, I. Mitru, Dr. Possa, Gh. Scobai, şi Ghinea Ionescu, Judecător de instrucţie.

In tot timpul banchetului a cântat muzica Regimentului 4 de Roşiori din Bârlad.

La orele 10 A. S. R. a plecat la balul ce a avut loc în saloanele Cercului Militar, unde şi-a făcut apariţiunea, însoţit de Generalul Iarca şi Aghiotanţii săi Maiorii Demetrescu şi Greceanu.

La intrarea în salon, orchestra regimentului 4 de Roşiori a intonat Imnul Regal.

A. S. R. a dansat cu D-na Colonel Aronovici şi D-rele Negruzzi şi Cantacuzino. La ora 2 A. S. R. a părăsit balul, retrăgându-se în apartamentele dela Comandament.

Printre mulţimea de dansatoare şi dansatori se aflau D-nele: Sofia Gane, Sofia Penescu, Lucia Greceanu, Colonel Aronovici, Căp. Cristescu, Gall, Maior Anghelescu, Dr. Possa, Culianu, Drosso, Bogonos, Hurmuzescu, Văleanu, Konya, Liteano, Răşcanu, Alexandrescu, Loc. Petrovici, Brandia, Vrabie, Caraiani, Stamatopol, Bosie, G. Bogdan, Colonel Petrovici, Maria Petrovanu, Climescu, Căp. Zamfirescu, Văitoianu, Vereanu, Cristofor, Cujbă, Lecca, Dr. Culianu, C. Konya, Dr. Zamfirescu, Arabu, Maior Anghelescu, Iuliano, Tuduri, Cosmovici, Botezato, Florinescu, Codrescu, Neculcea, Căp. Filoteanu, Erbiceanu, Albert, Borănescu, Miclescu, Maior Văitoianu, etc.

D-rele: Aglae, Maria şi Lucia Gane, Margot Suţu, Lucie Stroja, Maria Konya, Georgette Râşcanu, Marie şi Eug. Renescu, Clara Caudella, Alice Zota, Cujbă, Gall, Codrescu, Caraiani, Margot Greceanu, Agarici, Culianu, Scheletty, Nath. Negrutzi, Lucia Brandia, Maria şi Hélène Catargi, Verner, Maria Teofănescu.

D-nii: N. Gane, C. B. Pennescu, George Şendre, Gr. Macri, At. At. Gheorghiu, D. Greceanu, D. Alexandrescu, Tuduri, Gall, Dr. Zamfirescu, Dr. Konya, Miclescu, Tomida, Florinescu, C. Starostescu, Botezat, Tasian Dumitrescu, Dr. Hurmuzescu, Căpitan Văleanu, Dr. Stroici, N. Canănău, D. Mavrocordat, N. Volenti, M. Vidraşcu, P. Râşcanu, A. Gane, N. Cozadini, Ed. Caudella, Huber, Konya, Liteanu, Pascu, X. Eraclide, Crivăţ, N. Volenti, Colonel Alexandrescu, Colonel Musteaţă, Maior Petrovici, precum şi toţi ofiţerii din garnizoana locală. Dansul a durat până la orele 6 dimineaţa.

*

Joi dimineaţa, la orele 9 jum. Principele Ferdinand, însoţit de Aghiotanţii săi Maiorii Demetrescu şi Grecianu, a continuat inspecţiunea Regimentului VII Călăraşi, ziua aceasta fiind rezervată exclusiv pentru şcoala de călărie.

In acest scop A. S. R. a asistat la exerciţiile care au avut loc în marele maneje de din dosul Spitalului militar.

După terminarea acestor exerciţii, care au durat până la orele 11 jum., A. S. R. a felicitat pe Colonelul Musteaţă, Comandantul regimentului, pentru admirabila ţinută a trupelor.

La orele 12 A. S. R. a luat dejunul la cercul militar, iar după amiază a continuat inspecţiile Regimentului VII Călăraşi.

Sara la orele 8, a avut loc tot în saloanele Primăriei, a treia masă dată în onoarea Principelui Ferdinand, şi la care au asistat următoarele persoane : Generalul Iarca, Maiorii Demetrescu şi Grecianu, D-nii C. B. Penescu Primar, N. Gane Prefectul Judeţului, Gheorghe M. Şendre, Prefectul Poliţiei; Al. Hinna, E. Donici, Sinescu, Cernătescu, Consilieri de Curte; L. Constans-Bey, Consulul Imperiului Otoman, Viceconsulul Imperiului German; J. Sibi, Secretarul Consulatului Francez; G. G. Mârzescu, avocat, Directorul Epitropiei Sf. Spiridon; V. Buţureanu, I. Rallet, Costin, I. Stravolca, Al. Filipidi, Dr. Manicatidi, C. Zamfirescu, Demetriade, P. Botezatu, I. Simionescu, Profesori universitari; N. Climescu, P. Cujbă, G. Ibrăileanu, V. Castano, Profesori secundari; S. S. Economul Georgescu, revizor eclesiastic; Dr. Al. Brăescu, Gr. Gr. Iamandi, Aurel Varlam, Cezar Parteni Antoni, magistraţi; Poruzan, dirigintele oficiului telegrafo-poştal; Bontăş, inginer silvic; Colonelii G. Tereuzescu şi P. Botez, Xenofon Eraclide; Căpitan G. Ionescu, Ofiţerul Stărei Civile; N. Cozadini, Ajutor de Primar; Teohari Antonescu, Profesor universitar, Aur. Mănescu, E. Riegler, Al. Popovici, S. Gusti, Crupenschi, T. Brudea, L. Weisengrün, R. Ionaşcu, C. Meisner, Dr. Roşculeţ, maior Zaharia, etc.

Sara se dădù la Teatrul Naţional o reprezentaţie, la care a asistat şi Principele Ferdinand. S'au jucat *Cântarea cântărilor* a lui Cavalotti, *Reţeta Soacrelor* de C. Radu şi vodevilul lui V. Alexandri *Cinel-Cinel*. A. S. Regală a sosit la ora 9 jum., însoţit de D-nii Maiori Aghiotanţi Demetrescu şi Greceanu.

După intrarea în sală a A. S. Regale, Artistul *C. Nottara* a spus următoarele versuri, de P. V. Grigoriu :

A. S. R. PRINCIPELUI FERDINAND.

Vlăstar din tulpina unui neam ursit să moştenească
Scaunul sfinţit de-a pururi sub domnia vitejească
Inchegată de Români,
Iaşul azi salută'n Tine viitorul României !
Fiul cel mai mare-al ţărei şi podoaba Dinastiei
Şi pe Regele de mâni !

Mergi Alteţă, mergi pe calea cea brăzdată înainte
De'nţeleptul Unchiu, bătrânul Rege falnic şi părinte,
Peste neamul românesc !
Gândul, inima să'ţi fie spre oştire şi spre ţară!
Sufletele stânse'n şanţuri, colo'n Griviţa bulgară,
Să'ţi deà zborul vitejesc!

Şi când vei luà în mână sceptrul mândru şi coroana
De oţel, să ai în faţă vie pururea icoana
Regelui de azi, cel bun,
Cel ce are'n cap scânteea şi'n piept necurmat dorinţa
Să ne urce sus, s'aprindă vrednicia şi credinţa,
Fala timpului străbun!

Mergi cu fruntea sus Alteță, mergi plutind pe fericire,
Căci pe lângă Tron, natura ț'a mai dat o moştenire:
Suflet mare, dorinți mari.
Pentru a'Ți vedeà poporul dus mereu tot mai departe
Prin cultură şi credință, legi, patriotism şi arte
Şi oştire de ştejari!

Şi la vreme rea, Alteță, o ființă îngerească
Ai la inimă, alături, fruntea ca să'ți descrețească,
Şi pe micul Caporal...
Ai oştirea Ta viteazǎ, ai o țară 'ntreagă, care
Va veni cu bărbăție la porunca ta, să zboare
Spre un mare ideal!...

*

S'a jucat apoi piesele *Cinel-Cinel* cu D-na Aglae Teodoru şi D-nii Arceleanu şi Constantinescu; apoi *Rețeta Soacrelor* interpretată de D-nele At. Georgescu, Verona Cuzinschi, D-nii Constantinescu, Alexandrescu şi Ionescu.

Tot atunci s'a împărțit în sală o poezie, dedicată A. S. R., datorită D-nei Laurenția Gribincea, în cuprinsul următor:

ALTEȚEI SALE REGALE PRINCIPELUI FERDINAND.

CU PRILEJUL VIZITĂREI IAŞILOR.

Doritori de ne-atârnare şi de zile mai senine,
S'au unit, Românii noştri şi-au privit în spre apus,
Căutând cu ochi de vultur pe **Acel** *menit să urce*
Tot mai sus între popoare, pe **vitejii**, *tot mai sus.*

Dar avut-a Cerul grijă să ne împlinească dorul:
In castelul Sigmaringen se născuse un Vulturaş,
Ce-a ştiut durerea noastră dela Dunărea bătrână,
Şi se pregătià în taină să ne scape de vrăjmaş.

Şi când țara, inspirată, L'a chemat s'o mântuiască,
Vulturaşul — Vultur falnic — şi-a lăsat o țară mamă,
Şi-a pornit întreg la suflet şi cu inima viteazǎ,
In spre Patria cea nouă, ce cu atâta drag îl chiamă.

A venit, A'nvins, **azi suntem** *şi trăim la noi în țară,*
Ne-atârnați, stăpâni pe limbă, pe pământul strămoşesc.
O! de-aceia azi, **Alteță**, *noi privim cu-aşà iubire*
In spre **Tron** *şi* **Dinastia** *cea cu suflet românesc.*

Să trăeşti, Alteță, dară şi menit să fii de ceruri,
Să ne duci tot mai departe, cu ai Tăi Moştenitori,
Iară **Micele Princese** *semene* **Reginei scumpe**
Care a trecut, prin geniu, între cei nemuritori!

*

Vineri dimineaţa Principele însoţit de Maiorii Demetrescu şi Greceanu, au inspectat escadronul de Jandarmi Călări, de sub comanda Căpitanului Baldovici, rămânând pe deplin mulţumit de ţinuta trupei şi ireproşabila curăţenie şi ordine a sălilor.

La orele 12 Principele a luat dejunul la Cercul militar, împreună cu toţi ofiţerii din garnizoană.

După amiază dela orele 2 la 4, A. S. R. a vizitat Şcoala de Arte şi Meserii, Şcoala Militară, Liceul Naţional şi Şcoala de Belle-Arte, unde a fost întâmpinat de Directorii şi Profesorii respectivi.

La Şcoala Militară intrând A. S. R. Principele Ferdinand, şi suita Sa, elevii şcoalei cari se aflau înşiraţi în curte pe două rânduri, au dat onorurile cuvenite.

Fiind condus de Colonelul Alexandrescu, Directorul şcoalei, Principele a vizitat salele de curs, dormitoarele şi laboratoriile, rămânând foarte mulţumit de bogăţia şi aranjamentul lor.

In laboratorul de fizică, profesorul Dr. Riegler a făcut mai multe experienţe, vorbind despre Argon şi Helion, precum şi despre razele X.

De aci A. S. R., a trecut în sala cea mare a şcoalei, unde a avut loc producţiunea elevilor, începută cu executarea Imnului Regal şi continuată cu diferite cântece, exerciţii de gimnastică, cu floreta şi boxul, etc.

De asemeni studentul în medicină Vasiliu, a făcut diferite proecţiuni electrice.

Trecând în clase, A. S. R., a asistat la cursul de germană a Profesorului Seemann şi a pus mai multe întrebări elevilor, iar la orele 4 p. m. a părăsit Şcoala militară, felicitând călduros pe Colonelul Alexandrescu.

De aci Principele ajungând la Şcoala de Arte şi Meserii, a fost întâmpinat de D-l Corban, Directorul şcoalei, unde a fost condus şi a vizitat interiorul acestei mareţe clădiri şi atelierele de turnătorie, lemnărie şi ferărie, exprimându-şi mulţumirea Sa că Iaşul posedă o şcoală cu asemenea minunate instalaţiuni. D. Corban a prezentat A. S. Regale o sumă de lucrări executate în atelierele acestei şcoale, lucrări cu adevărat artistice din toate punctele de vedere.

La orele 4 jum., A. S. R. merse la Liceul Naţional, în mijlocul ovaţiilor entusiaste ale mulţimei, care transformase piaţa Unirea într'o masă compactă de capete. La intrare, A. S. R. a fost întâmpinat de D-l Mihai Tomida, Directorul Liceului, împreună cu întreg corpul profesoral.

A. S. R. a fost condus în amfiteatru, unde corul elevilor a intonat Imnul regal şi unde se pregăteau mai multe experienţe; însă orele fiind prea înaintate nu s'au mai făcut.

In urmă A. S. R. a vizitat laboratorul şi trecând în sala de gimnastică, a asistat la mai multe exerciţii executate de elevi, sub conducerea D-lui Th. Berescu.

La orele 5 fără un sfert A. S. R. părăsind Liceul Naţional, trecù la Şcoala de Belle-Arte, unde fù primit de Directorul Bardasare, precum şi de profesorii Dr. Possa, Popovici, Mureşeanu şi Tronescu.

Cortejul Regal ajungând în fața Mitropoliei.

In primul loc A. S. R. a vizitat Pinacoteca, unde Principele a admirat mult operile cele mai de samă ale marilor maiştri ai penelului, cari împodobesc păreţii celor 4 mari saloane.

In urmă a vizitat salele de desen şi de pictură, rămânând foarte mulţumit de modul de execuţiune al elevilor şi elevelor acestei şcoale.

La oarele 5 A. S. R a plecat la Comandament, unde s'a retras în apartamentele Sale, până la orele 7 jum., când a plecat la Primărie, unde avù loc a patra masă, dată în onoarea Principelui României.

La acestă masă au participat următoarele persoane: N. Gane, Prefectul judeţului; C. B. Penescu, Primarul oraşului; George Şiendre, Prefectul Poliţiei; Generalii Iarca, Lambrino şi Dr. Demosthene; Maiorii Demetrescu şi Greceanu, Aghiotanţi princiari; Colonelii Petrovici, Alexandrescu, Stamatopol şi Aronovici; Locot.-Colonel Dr. Mihail, Locot.-Colonel Musteaţă, D. Botez şi N. Cozadini, Ajutori de primar şi Maiorul Zaharia. Masa aceasta a fost de scurtă durată, în vederea plecărei Principelui, ce trebuià să se facă în acea seară.

Incă de pela orele 7 jumătate afluenţa pe strade erà enormă; Deoparte şi de alta a stradelor Golia şi Arcu până la Gară, erà înşirată o mulţime imensă de public.

La orele 9 fără un sfert, cortegiul Princiar plecă dela Primărie, în mijlocul unor entusiaste urale.

Publicul agită pălăriile şi din mii de piepturi isbucnesc strigăte de ura. Mulţimea devenise atât de compactă, încât cu toate măsurile de ordine, cortegiul Princiar a putut străbate până la gară foarte încet şi cu multă anevoinţă.

A. S. R. sosind în sala de recepţie, unde erau adunaţi toţi reprezentanţii autorităţilor superioare ale Iaşului, şi o mare parte de fruntaşi, mulţumi D-lor N. Gane şi C. B. Pennescu, pentru călduroasa şi entusiasta primire ce I-au făcut cetăţenii celei de a doua Capitală a ţărei, şi în urmă urcându-se în vagon, trenul se puse în mişcare la orele 9 şi 5 minute.

Publicul isbucni în strigăte de ura!, iar Principele salută dela fereastra vagonului până ce trenul dispăru din gară.

*

Această şedere prelungită a Principelui Moştenitor în Iaşi, făcù ca marea majoritate a Iaşului să vie în imediată atingere şi să profite de binevoitoarea cunoştinţă a Celui, ce trebui în urmă să devie al 2-lea Rege al României, — cărui îi rămase negreşit pentru totdeauna, frumoasa amintire ce vechea cetate a glorioşilor Domni ai Moldovei ţinù să-i lase despre ea.

Deosebita simpatie şi bunăvoinţă ce Principele arătà tuturor celor cu cari se află în contact, în timpul petrecerei sale în Iaşi, rămase în mintea tuturor ce s'au apropiat şi au vorbit cu El, iar tinerimea studioasă, din toate instituţiunile ce au fost vizitate şi cercetate de Principe, mai ales, îşi sădi pentru totdeauna în inimă şi memorie, vorbele blânde şi încurajatoare cu care au îndemnat'o la învăţătură şi lucru, pentru progresarea lor şi a întregei populaţiuni a ţărei.

*

Ca ultim ecou al petrecerei în Iaşi a Principelui Moştenitor, foaia *Liberalul*, în articolul său prim din 17 Ianuarie, scrie următoarele:

Alteţa Sa Regală Principele Ferdinand al României a sosit în Iaşi, pentru a inspectà trupele din localitate. Ieşenii s'au folosit de această ocaziune pentru a arătà prin o entuziastă primire, recunoştinţa şi dragostea ce port Aceluia ce întrupează în sine pe lângă trecutul glorios a celei mai puternice dinastii şi existenţa politică a statului nostru şi realizarea în viitor a aspiraţiunilor întregului popor român.

Pe dărămăturile capitalei vechi a Moldovei, A. S. Regală a găsit aceleaşi inimi vii a oamenilor Unirii, aceleaşi inimi cu deosebire simţitoare la tot ceeace este naţional, la tot ceeace întrupează în sine un act mare naţional, o dorinţă realizată a bătrânilor patrioţi moldoveni.

Dacă Inţeleptul nostru Rege Carol I a fost Acela care a realizat dorinţele Adunărilor naţionale din trecut, prin înfrângerea intrigilor şi discordiilor interne, pentru a ne asigurà independenţa, existenţa noastră naţională şi a pune fundamentul unei temeinice organizări, în Principele Ferdinand al României găsim în viitor chezăşia de stabilitate a actelor întreprinse, desvăluirea lor înfloritoare. Ne perdem cu gândul

pentru a pătrunde viitorul şi vedem pentru de a pururi încleştate simţimintele româneşti de simţimintele şi soarta Dinastiei domnitoare.

Cuvintele pe cari Alteţa Sa Regală Principele Ferdinand le-a rostit la banchetul de Marţi seara, au rămas adânc întipărite în inimile noastre, şi cuvintele de dragoste ce au arătat în deosebi pentru bătrâna Capitală a Moldovei, ne-au deschis nădejdea în viitor.

Să sărbătorim pe Principele României, căci în El sărbătorim pe Suveranul nostru, Dinastia noastră, viitorul nostru.

Şcoala primară de băieţi „Carol I", din Păcurari.

CAPITOLUL XXI.

A şesesprezecea venire în Iaşi a Regelui Carol I, însoţit acum de întreaga Sa Familie. Octombre 1904.

Serbările naţionale şi religioase pentru inaugurarea şi sfinţirea monumentelor istorice, Bisericile St. Nicolai-Domnesc şi Trei-Erarhi, şi pentru centenarul Seminarului Veniamin-Costachi.

Vrednice de cunoscut în ţara şi în lumea întreagă chiar, sunt cele două monumente istorico-religioase din Iaşi, întemeete cu veacuri în urmă, *bisericele Sf. Nicolai-Domnesc* şi *Trei-Sfetitele* sau *Trei-Erarhi*, cea d'intâiu durată de cel mai însemnat stăpânitor al Moldovei, Voevodul Ştefan-cel-Mare, în anii 1491—1493, — iar cea de a doua, zidită de Vasile Lupu-Vodă, în 1639.

Prin rosul vremurilor şi sacrilegiile multor venetici şi jăfuitori ce au trecut prin aceste locuri şi au prădat Moldova întreagă, şi în special Iaşul, atât unul cât şi celalt din aceste două măreţe sfinte locaşuri de închinăciune creştinească, au scăzut mult din frumuseţa şi bogăţia lor; ba, cevà mai mult, ruina ameninţa a le prăpădi chiar din temelie.

Zidurile, unele cârpite şi întărite prin lucrări vremelnice şi nepotrivite cu arta şi menirea pentru care fusese construite, ameninţau tot mai mult cu risipirea, şi priveliştea lor atrăgea părerea de rău şi jalea chiar a tuturor drept credincioşilor închinători şi patrioţi, cari vedeau zilnic nevrednicia în care au ajuns asemenea odoare sfinte şi naţionale, pe cari dealtminterea, chiar în acea stare, le admirau toţi străinii călători prin aceste locuri, şi căutau a duce şi răspândì icoana lor în ţările streine cele mai civilizate.

După mai multe stăruinţi, atât din partea fruntaşilor cetăţeni ai Iaşului, cât şi din a autorităţilor locale, guvernul, îmboldit şi de cuvântul şi stăruinţa Regelui Carol, — care făgăduise, cu prilejul diferitelor sale veniri în Iaşi, că va propune guvernului său să iee măsuri pentru cele mai multe din îmbunătăţirile cerute prin diferite petiţii

şi memorii ale Ieşenilor, — se hotărî să se înceapă reparaţiile, sau mai bine zis restaurarea trebuitoare acestor două biserici.

Cerând Camerei Deputaţilor fondurile trebuitoare, în cursul anului 1882, guvernul dispune începerea lucrărilor de restaurare la biserica Trei-Erarhi, iar în 1884 de asemenea şi la biserica Sf. Nicolai-Domnesc.

Mihail Cogălniceanu, într'o discuţie urmată în Camera Deputaţilor, dă amănunte foarte preţioase asupra stăruinţei puse în special de Regele Carol I, pentru restaurarea monumentelor istorice din ţara întreagă, dar mai ales a acelora din Iaşi, cum şi asupra chipului cum s'a procedat la restaurarea lor:

Ideea restaurărei monumentelor noastre, zice Kogălniceanu, sunt dator să declar că a găsit *un sprijin puternic în Regele nostru*, atât în Bucureşti cât şi în Iaşi; *pururea Majestatea Sa s'a ocupat de a face să se restaureze monumentele noastre;* turnul Goliei, care ameninţa ruină, ori Sfântul Nicolai-cel-Mare, cel Bogat, unde se ungeau vechii Domni ai Moldovei, Majestatea Sa a zis să se restaureze fără a se abate până la temelie. Eu nu mă plâng atât de abatere, dărîmare, cât şi de sistemul greşit care e vorba să se adopte pentru a se restaura biserica Sf. Nicolai, atât de cunoscută de toată lumea ortodoxă, prin următorul fapt: la aceeaş oră, dinaintea aceloraşi ochi, se oficia Sfânta leturghie a ortodoxiei în trei limbi; vin trei capele în rând: în mijloc se serba în limba veche grecească, de o parte în limba slavonă, de altă parte în limba română; cele trei limbi principale ale ortodoxiei, vorbeau deodată în lauda Domnului.

Ei bine, eu susţin că nu trebue să ridicăm acelei biserici caracterul acesta principal, partea aceasta frumoasă, interesantă şi de care poate fiecare român ortodox să se bucure.

Eu în tinereţele mele am asistat la leturghie şi am văzut pe tus-trei preoţii ridicând sfântul potir şi preotul binecuv nt nd poporul în trei limbi. Hotărîrea de a se face serviciul într'o singură limbă e o mare durere şi e despuierea pentru oraşul Iaşi de o tradiţiune unică în felul său, şi cred că dacă D. Ministru va veni cu un proect de lege arăt nd că voeşte să restatornicească biserica în arhitectura ei primitivă şi în vechile ei tradiţiuni, cred că în această Cameră nu se va găsi un singur deputat ortodox, care să nu dea banii trebuitori pentru aceasta.

De aci trec la biserica Trei-Sfetite. Dacă se va abate numai o parte, căci aşà cred că are să se facă, atunci nu aşi aveà nici o plângere. Cu toate acestea eu mă mir ce inspiraţiune ne-a venit să facem rezbel acelor puţine monumente ce avem şi apoi să venim cu altfel de idei de restauraţiune.

Când s'a săpat la temelie, s'a descoperit acolo morminte de Domni, Doamne şi Domniţe în costumul lor şi păstrate în aşa bună stare ca şi cum ar fi fost descoperite de ieri. Ce s'a făcut cu acestea? In mod pozitiv nu ştiu, faptul e însă că trebuiau puse şi păstrate în Muzeul din Iaşi, cu îngrijire, iar nu să fie date în păstrarea unui preot, căci aşà ştiam până mai deunăzi, care preot păstrà şi icoanele vechi ale mănăstirii.

Cu conducerea lucrărilor de artă guvernul însărcină pe arhitectul francez *André Lecomte du Nouy*, care dăduse dovezi de o deosebită capacitate prin restaurarea măreaţă a bisericei din Curtea-de-Argeş, dându-i-se ca ajutor pe arhitectul român N. Gabrielescu, care mai târziu nu ştiu pentru ce cauze n'a mai luat parte la lucrare.

Pentru ca cetitorii să aibă o idee exactă despre ce a fost şi ce sunt actualmente aceste două monumente istorice ieşane, pot găsì amănunte interesante asupra fondărei şi cuprinsului lor, precum şi a peripeţiilor prin cari au trecut în cursul veacurilor, în monografia *Oraşul Iaşi*, ce am publicat în anul precedent, lucrare care se complectează

prin înserarea unui număr însemnat de vederi a acestor biserici, pe care o fac în opul de față.

*

Lucrările de restaurare merseră cam încet, ce-i dreptul, din diferite pricini împiedecătoare, dar mai ales din aceea, că statul, începând în acelaş timp restaurarea mai multor altor monumente istorice din întreaga țară, fondurile budgetare afectate în asemenea scop nu putură fi suficiente, așà că adese ori lucrul s'a oprit timp de mai mulți ani, — și, numai grație stăruinței, și apoi însăși contribuțiunei personale, ce M. Sa Regele Carol I făcù din caseta sa particulară, se putù aduce la bun sfârșit aceste minunate lucrări de artă, deși nu în totalitatea ce s'au fost proectat să se facă.

Regele Carol I contribui cu o sumă destul de însemnată pentru împodobirea, zugrăvirea, aurirea și mobilarea ambelor biserici ieșene, și numai mulțumită acestui ajutor adevărat regesc, Trei-Erarhii și Sf. Nicolai-Domnesc sunt astăzi și pe dinlăuntru, opere neasemănate ale artei eclesiastice, cari produc admirarea și adorarea tuturor acelor ce întru în ele spre a le privì și a se închinà acolo.

M. Sa Regina Elisabeta a contribuit de asemenea și la cheltuelile împodobirei, dar și prin lucrul mânilor sale chiar, întru cât a donat acestor biserici vestminte, odoare sfinte și o Evanghelie, împodobită cu admirabile icoane, desemnate și pictate de însăși mâna Sa.

*

In vara anului 1904, clădirile restaurate fiind proprii a se reda cultului, și mai rămânând de executat numai lucrări accesorii, — clopotnițile din curțile bisericilor, *Sala gotică*, foastă curtea Domnească a lui Vasile Lupu-Vodă, ce face corp deosebit de biserică, grilajurile și locuințele servitorilor bisericești, — autoritatea comunală, în înțelegere cu guvernul și cu aprobarea familiei Regale, hotărî să se facă inaugurarea și sfințirea din nou a acestor locașuri de închinăciune, în zilele de 2—4 Octombre următor, când mai urmà să se serbeze în Iași și împlinirea a o sută de ani dela înființarea celei dintâi școli preoțești, care în urmă luă titlul de *Seminarul Veniamin Costachi*, după numele înființătorului său, Mitropolitul Veniamin.

Pentru aceste tustrele festivități Familia Regală făgădui a luà parte la ele, iar autoritățile locale hotărâră a da tot fastul trebuitor, pentru ca atât petrecerea Regelui și a Inaltei Sale Familii în Iași, cât și serbările bisericești și culturale, să fie la înălțimea personagiilor și instituțiilor ce urmau a se serbători.

Se împodobi întreg orașul, se organizară servicii religioase, producțiuni artistice, culturale și militare, prânzuri și baluri oficiale, având de scop toate aceste ca, pe lângă serbătoririle religioase și culturale, să se lege noui relațiuni și cunoștinți mai temeinice, între cetățenii ieșeni, Rege și Regină, cum și ceilalți membri ai Dinastiei, ce urmau să însoțească în Iași pe Suveran.

*

După dorința însăşi a Regelui Carol, exprimată Primarului Iaşului, D-l C. B. Pennescu, de a cunoaşte mai în amănunte întreg trecutul istoric şi glorios al vechei Capitale a Moldovei, cu oamenii, faptele, lucrările şi monumentele durate în cursul veacurilor, cât şi a instituţiilor vechi şi actuale, şi, într'un cuvânt a tot ce Iaşul posedă în sine vrednic de ştiut şi de văzut până în momentele acele, Primarul însărcină cu scrierea unui op istoric ilustrat, pe autorul lucrărei de faţă, care, deşi într'un timp relativ destul de scurt, scrise şi tipări cartea intitulată *Oraşul Iaşi, odinioară şi astăzi*, volum conţinând numeroase ilustraţiuni ce înfăţişà tot ce acest vechiu oraş a posedat şi mai posedà încă în acea vreme, ca mai vrednic de observat şi de ţinut minte. Acest op fu presentat apoi, în cursul primei recepţiuni, în exemplare de lux, îmbrăcate în pergament, atât Regelui, cât şi fiecărui membru al Familiei Regale, cari, toţi îl primiră cu un deosebit şi vădit interes.

*

Pentru a anunţà publicului venirea în Iaşi a întregei Familii Regale, Primarul placardă pe toate zidurile oraşului, următoarea încunoştiinţare :

Cetăţeni!

M.M. L.L. Regele şi Regina,
A.A. L.L. R.R. Principele şi Principesa României,
A. S. R. Principele Carol,
A. S. R. Principesa Elisabeta,
A. S. Principele Guillaume de Hohenzollern,
Sosesc în oraşul nostru, la 1 Octomvrie, ora 4 p. m.

Cetăţeni!

Să Le Eşim întru întâmpinare cu toţii, fără nici o deosebire, spre a le ura Bună-Venire în mijlocul nostru, după vechia datină strămoşească, primindu'I cu toată dragostea şi devotamentul pe care a doua capitală Le-Au arătat pururea M.M. L.L. şi Augustei Dinastii.

Primar, *C. B. Pennescu.*

*

Şi într'adevăr, în ziua în care se anunţă sosirea în Iaşi a Familiei Regale, lumea întreagă locală erà în picioare, se îngrămădea pe stradele oraşului şi, plină de entusiasm pentru Inalţii Oaspeţi, aşteptà cu nerăbdare momentul descinderii :

Imbulzeala pe strade, armata aliniată, echipagiile şi călăreţii ce circulau în toate părţile, arcurile împodobite ce se ridicase în mai multe locuri, decoraţiunile şi steagurile ce fâlfâiau pretutindeni, dădeau un aspect de viaţă entusiastă bătrânului municipiu al Iaşilor.

Primirea şi petrecerea în Iaşi a întregei Familii Regale, în zilele dela 1—7 Octomvre 1904, o redau aici în întregime, după relaţiunile oficiale cele mai precise.

M. M. L. L. Regele şi Regina, dimpreună cu Alteţele Lor Regale, Principele Moştenitor, Principesa Maria, Principele Carol şi A. S. Principele Wilhelm de Hohenzollern, urmaţi de suitele regale şi princiare, cari plecase cu trenul Regal din Sinaia Joi la 30 Septemvre

SERBAREA SFINŢIREI DIN NOU

Regele Carol I şi Regina Elisabeta, Moştenitorii Tronului Principele Ferdinand şi Principesa Ma
îngenunchind înaintea

SERICEI ST. NICOLAI-DOMNESC.

cu fiul Lor Principele Carol, Principele Wilhelm de Hohenzollern şi marii Demnitari ai ţărei,
bisericei ce se sfinţeşte.

la 9 ore seara, fură întâmpinaţi la Ploeşti de Miniştrii V. Lascar şi Em. Porumbaru, care luară loc în trenul Regal, şi cu toţii ajunseră în Iaşi la ora 4 p. m., în ziua de 1 Octombre, după cum se prevestise. Prefectul Judeţului Iaşi, Primarul Iaşului în fruntea Consiliului Comunal, care a prezentat pânea şi sarea şi a urat Majestăţilor lor bună venire; Comandantul Corpului IV de armată cu toţi Oficerii ce nu erau în front, Rectorul Universităţei cu tot corpul profesoral, Preşedinţii şi Membrii Curţii de apel şi Tribunalului, toţi funcţionarii superiori, foştii Preşedinţi de Consilii Carp şi Th. Rosetti, Miniştrii plenipotenţiari: Rosetti-Solescu şi Ghica; Preşedintele Inaltei Curţi de Conturi, toţi Senatorii şi Deputaţii Judeţului Iaşi, acei din nordul Moldovei, precum şi un foarte numeros public din toate clasele societăţii, au întâmpinat în gara Iaşi pe M.M. L.L. R.R.

Tot atunci Majestăţile Lor au fost salutate la sosire in Iaşi, în numele Majestăţilor lor Impăratul Austriei şi Rege al Ungariei şi Impăratul tutulor Ruşilor, de către trimeşii lor speciali, *Generalul Wanka*, din Comandamentul militar al Bucovinei şi *Principele Urusoff*, guvernator al Basarabiei.

O companie din Regimentul Ştefan cel Mare No. 13, cu drapel şi muzică, a dat onorurile militare. In sala de aşteptare se aflà pe lângă întreaga societate a notabilităţilor Iaşului, pentru a întâmpinà pe Majestăţile Lor, şi întregul Corp Consular. Aci numeroase şi frumoase buchete de flori au fost presentate M. S. Reginei şi A. S. R. Principesei Maria de către Doamnele ieşane.

Primirea făcută Suveranului, Reginei şi Augustei familii Regale, de către cetăţenii celei de a doua Capitală a ţărei, a fost dintre cele mai călduroase şi entusiaste.

După ce Regele şi Regina au vorbit cu deosebita Lor bună voinţă, cu cea mai mare parte din persoanele presente, s'au urcat dinpreună cu Alteţele lor Regale în trăsuri, cu patru cai, excortate de Generalii Iarca şi Beller, precedaţi de excorta formată de gendarmii călări Iaşi, şi urmaţi de representanţii speciali ai Austro-Ungariei şi Rusiei, de suite, Miniştrii şi înalţii funcţionari, formaţi în cortegiu, şi au mers la Sft. Mitropolie, străbătând stradele, foarte frumos împodobite cu arcuri de triumf, în mijlocul aclamaţiunilor trupelor, ce erau înşirate d'alungul trotuarelor, dela gară până la sfântul locaş, şi a unei imense mulţimi ce staţionà pe trotuare, pe la ferestre şi chiar pe acoperişul caselor, decorate, pentru zi de mare serbătoare.

La Mitropolie Suveranul, M. S. Regina şi Auguştii membrii ai Familiei Regale, au fost întâmpinaţi cu Crucea şi Evanghelia de către I. P. S. S. Mitropolitul Partenie al Moldovei şi Sucevei, care erà înconjurat de Sft.-lor Episcopii de Huşi, al Dunărei de Jos şi al Buzeului, cari, ca şi Inatul Cler Mitropolitan, erau înveşmântaţi cu odăjdii.

Corul mitropolitan a salutat intrarea părechei Regale cu un frumos imn religios.

Slujba s'a oficiat de către I. P. S. S. Mitropolitul, care după terminarea ei a condus pe Majestăţile lor până la eşirea din biserică.

Suveranul şi Regina suindu-se în trăsură, se formă cortegiul ca şi la venire, pornind spre palatul Comandamentului Corpului IV de armată, unde se pregătise cartierul regal. Tot ca şi dela gară la Mi-

tropolie, pe tot drumul străbătut de Majestăţile Lor, până la reşedinţa regală. Dânşii au avut prilejul să vadă din nou respectul şi iubirea de care sunt însufleţiţi cetăţenii Iaşului, precum şi nerăbdarea cu care aşteptau în mijlocul lor pe Augusta Păreche.

La orele 5 seara a avut loc în sala de ceremonie presentarea membrilor Autorităţilor locale.

La orele 7 seara s'a servit la Palat prânzul, la care au avut onoarea a fi invitaţi : I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, P. S. S. Episcopul Huşilor, Exc. sa Principele Urusoff, D-l General Wanka, Sturza Prim-Ministru ; Miniştrii Costinescu, Haret, Lascar şi Porumbaru ; P. Poni Vice-preşedinte al Senatului ; Şendrea Vice-preşedinte al Camerei, Nic. Gane, Prefectul Judeţului, Const. Penescu Primarul Iaşului, Generalul Iarca, Comandantul Corpului de armată IV ; Const. Climescu, Rectorul Universităţei, Ioan T. Burada, Prim-Preşedinte al Curţei de Apel, M. Cantacuzino, deputat, D. Greceanu fost Prefect, Al. Bădărău fost Primar, Colonelul Bachmaier, Lt.-Colonel Schubert, Exc. Sa D-l Graham Murray Secretar de Stat pentru Scoţia, şi alte persoane de distincţiune ; în total 35 de persoane.

In timpul mesei *M. S. Regele*, adresându-se Primarului Oraşului, a rostit următoarea cuvântare :

Am venit cu atât mai mare bucurie, împreună cu Regina şi membrii Familii Mele în mijlocul Domniilor Voastre, cu cât a trecut multă vreme de când nu am fost în a doua mea Capitală. Primirea strălucită şi plină de căldură, care ne-a întâmpinat în acest vechiu Scaun Domnesc, îmi dovedeşte din nou cât de adâncă este credinţa iubiţilor mei Ieşeni pentru noi. Strigătele lor entusiaste au găsit un puternic răsunet în inimele noastre şi viu mişcat, mulţumim pentru atâta dragoste. Având toată dorinţa ca Iaşul, acest Centru cultural, să se desvolte încă mai mult şi ca vieaţa sa comercială să ia un avânt mai însemnat, închin paharul meu în sănătatea cetăţenilor şi în prosperitatea acestui frumos oraş.

Primarul ceru voe M. S. Regelui a'i aduce omagiile de adâncă recunoştinţă a cetăţenilor Ieşeni, pronunţând următorul discurs :

Majestate!

A doua Capitală a ţărei — Iaşul, — căruia în totdeauna I-aţi arătat şi'I arătaţi cea mai viue solicitudine, cu inima plină de bucurie îşi exprimă, prin glasul meu, cele mai respectuoase omagii, cele mai profunde asigurări de recunoştinţă şi cele mai calde urări de bunăvenire.

Bucuria oraşului e unanimă, dela mic până la mare ; din toate unghiurile, cu un avânt iresistibil, cetăţenii v'au eşit întru întâmpinare, ca să-şi manifeste dragostea neţărmurită, devotamentul desăvârşit şi să salute cu entusiasm pe Majestăţile Voastre şi pe Alteţele Lor Regale.

Majestate,

In momentul de faţă oraşul nostru se simte ca prin minune înflorit şi mărit ; el e nespus de mândru c'a devenit un moment inima ţărei întregi, căci are fericirea de a adăposti în sânul său pe Suveranul Glorios, pe geniala Suverană, pe iubiţii Prinţi Moştenitori, pe toţi acei într'un cuvânt, care întrupează speranţa şi viitorul, puterea şi fala acestei ţări.

Majestate,

Două monumente de artă şi de cultură, a căror origină numeră secole în trecut, sunt astăzi întreg restaurate, mulţumită iniţiativei şi sprijinul Majestăţii Voastre.

De ele erau legate până acum două nume pururea celebre în cartea neamului românesc, a lui Ştefan-cel-Mare şi Vasile Lupu.

De astăzi înainte se leagă numele Maiestăţei Voastre de aceste două falnice aşezăminte, după cum El va rămânea legat de tot ce face acum şi în viitor mărirea şi mândria neamului nostru, întemeiate şi desăvârşite sub domnia ilustră a Majestăţei Voastre, înfrumuseţată şi apoteozată şi de geniul creator al Majestăţei sale Regina.

Aceste monumente, podoabe ale Iaşului, vor stà pururea martore a solicitudinei ce aţi avut pentru oraşul nostru; ele vor stà ca o strălucită trăsătură de unire între trecutul măreţ al Capitalei, sub vitejii Voevozi ai Moldovei şi epoca de înflorire a lui Carol I Regele României.

Ele vor spune vremilor ce vin că Majestatea Voastră nu numai că aţi creat presentul, că aţi asigurat viitorul, dar că aţi iubit şi trecutul acestei ţări, admirând în el mărirea strămoşilor: dreapta lor vitejie, curata lor iubire de neam, credinţa lor neclintită în cel de sus.

Majestate,

Ca niciodată ocasiunea e bine venită şi scumpă, ca să vă asigur de iubirea cetăţenilor Ieşeni şi de avântul, fără seamăn, cu care a aşteptat şi au întâmpinat intrarea în oraş a Majestăţei Voastre şi a scumpei familii regale.

Noi acei care avem fericirea de a fi părtaşi la această serbare, vom păstrà amintirea, aşa cum se păstrează un dar scump şi rar.

Vom spune şi vom împărtăşi copiilor noştri entusiasmul care a schimbat faţa oraşului, care a făcut să înflorească feţele, care a înviorat inimele în aceste zile fericite şi astfel vom întări în noi înşine şi în urmaşii noştri admiraţia şi dragostea, credinţa şi mândria, atâtea sentimente care luminează ca o aureolă, distinsa figură şi numele Majestăţei Voastre şi a întregei Dinastii.

Să trăiţi Majestate ani mulţi şi fericiţi!

Să trăească Majestatea Sa Regina!

Să trăească Augusta familie Regală!

După masă Majestăţile Lor au ţinut cerc până la orele 9 seara, când s'au retras în apartamentele lor.

Seara a avut loc o frumoasă retragere cu torţe a trupelor garnizoanei, la care Majestăţile Lor şi Alteţele Lor Regale au privit dela ferestrele Palatului.

Sfinţirea Bisericei Sf. Nicolai-Domnesc.

Sâmbătă 2 Octomvre urmând a se sfinţi de către I. P. S. S. Partenie, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, biserica Sft. Nicolai-Domnesc, Majestăţile Lor şi Alteţele Lor Regale au plecat din cartierul Regal la orele 9¼ în trăsuri de gală, pentru a luà parte la sfinţirea acestui sfânt locaş.

Cortegiul Regal a fost format întocmai ca în ziua precedentă la sosirea Majestăţilor Lor, stradele erau frumos pavoazate cu steaguri, flori, verdeaţă şi covoare; o mulţime enormă staţionà pe trotuare, salutând şi aclamând pe Suverani şi familia Regală.

La sosirea în curtea bisericii, unde se aflà un frumos arc de triumf, Suveranul şi Regina au fost primiţi, în sunetul clopotelor, de către un numeros public şi invitaţi, pentru a asistà la sfântă slujbă a târnosirei.

Coborându-se din trăsuri, Majestăţile Lor şi Alteţele Lor Regale au fost întâmpinate de I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, încunjurat de înaltul Cler mitropolitan, care le-a prezentat Sfânta Evanghelie şi Crucea.

Tot aci în curte, în faţa intrărei bisericei s'a oficiat, după datinele statornicite ale bisericei, ruga către a tot Puternicul, făcută şi ascultată în genunchi de mulţimea drept credincioşilor şi după ce s'a oficiat în litanică de 3 ori încunjurul bisericei, Majestăţile Lor şi Alteţile Lor Regale, dimpreună cu I. P. S. S. Mitropolitul, care ţineà discul pe care se aflà Sfintele Moaşte ce urmau a fi puse în piciorul sfintei mese, au păşit către uşa bisericei, unde s'a îndeplinit ceremonialul de deschidere a Sfântului Locaş, strigând de 3 ori cu glas puternic: *„Ridicaţi-vă porţi vecinice ca să intre Împăratul slavei"*; după care deschizându-se uşile Majestăţile şi Alteţile Lor Regale, cu Inalt Prea Sfinţia sa, urmaţi de înalţii Dregători ai Statului şi de mulţimea credincioşilor, adunată în această sfântă prăznuire, au pătruns înăuntru, ducându-se la altar pentru oficierea slujbei de târnosire. Atunci s'a adus şi cetit actul de fondaţiune al bisericii, redactat în modul următor:

ACT DE FONDAŢIUNE

In al treizeci şi noulea an al Domniei Regelui Carol I şi în presenţa Sa s'a sfinţit întru lauda lui Dumnezeu, celui a tot puternic, apărătorul Regatului şi ocrotitorul Poporului Român, acest locaş Dumnezeesc, cu hramul sfântului Erarh şi făcător de minuni Nicolai, fondat de Ştefan Voevod cel Mare şi sfânt, Domnul Moldovei, de către Inalt Prea sfinţitul Mitropolit al Moldovei şi Sucevei, Parthenie Clinceni, faţă fiind şi Regina Elisabeta, Principii Ferdinand şi Maria, Principele Carol şi Principele Wilhelm de Hohenzollern, precum şi numeroasă adunare de creştini din toate părţile României.

Acest act semnat de Majestăţile Lor şi Alteţile Lor Regale, de Mitropolit, de Episcopii de Argeş, Dunărea de Jos, Huşi şi Buzău, de Miniştrii, Comandantul Corpului IV de armată, Rectorul Universităţei din Iaşi, Primar, Prefect, de Primul Preşedinte al Curţii de Apel şi de architectul Lecomte du Nouy, s'a depus dimpreună cu sfintele moaşte, care au fost închise într'o cutie de argint, în piciorul sfintei mese, vărsând peste dânsul sfântul Mir. Cu aromate s'au uns întreg piciorul Prestolului, după care a urmat aşezarea pietrei celei mari şi spălarea ei, la care au luat parte cei de faţă, în frunte cu Suveranul, Regina şi Alteţele lor Regale, după împodobirea Prestolului cu toate cele trebuincioase sfintei jertfe, anume: Iliton, Evanghelişti, Antimisul, Chivotele, Crucea, Evanghelia şi Candela cea de obşte.

Inalt Prea Sfinţia Sa a rostit toate rugăciunile obicinuite la această slujbă şi sfinţirea Prestolului, după care Majestăţile lor dinpreună cu Alteţile Lor Regale şi cu Mitropolitul, au trecut de au făcut cu Sf. Mir semnul crucii pe fiecare din cele patru părţi ale bisericei şi la locurile anumite de rânduiala bisericească.

După săvârşirea acestui ultim act al sfinţirei, Mitropolitul a oficiat leturghia.

La orele 12 din zi terminându-se serviciul divin, Suveranul urmat de Alteţele Lor Regale s'a întors la Cartierul regal, în mijlocul entusiastelor ovaţiuni ale mulţimei.

La ora 1 p. m. a avut loc un dejun de gală, în onoarea trimişilor M. S. Impăratului Austriei, Rege al Ungariei şi M. S. Impăratului Rusiei, la care Suveranul a binevoit a invità, afară de suite, pe D-nii Prim Ministru Sturza, P. P. Carp fost Preşedinte al Consiliului de Miniştri, Ex. Sa de Murray, Secretar de stat pentru Scoţia, Lt.-Colonel Schubert, din armata Austro-Ungariei, Rosetti-Solescu, Ministrul României la St. Petersburg: Holbenhayer, Conservatorul monumentelor istorice din Bucovina; Prefectul şi Primarul Iaşilor, D-nii Alex. Mavrocordat, Ghica-Deleni, de Reheren, de Rathvo, Carajani, Lecomte du Nouy, Crivăţ, General Beller, Botez, Hina, Donici, Kernbach; în total peste 40 persoane. In timpul dejunului M. S. Regele ridicând paharul său, a pronunţat următorul toast în limba franceză:

Indeplinesc o datorie scumpă Mie, ridicând acest pahar în onoarea M. S. Franţ Iosef şi M. S. Impăratului Nicolae, care a bine-voit a Mă saluta în a doua a Mea Capitală, prin trimişii speciali. Exprimând viile Mele mulţumiri pentru această graţioasă atenţiune, fac urări călduroase pentru fericirea Majestăţilor Lor şi prosperitatea puternicelor lor Imperii, legate prin o strânsă prietenie cu România. Beau în sănătatea M. S. Impăratul Austriei Rege al Ungariei şi în sănătatea M. S. Impăratului Rusiei.

Aceste cuvinte ale M. S. Regelui au fost urmate de urale prelungite. După dejun, Suveranii şi Alteţile Lor Regale, făcând cerc, au binevoit să se întreţină mai mult timp cu persoanele invitate.

La orele 3 p. m. Regele însoţit de Primul-Ministru şi urmat de Primar, de Şeful Casei militare şi de Adjutantul de serviciu, au inspectat mai multe stabilimente ale oraşului.

Suveranul a mers întâiu la Spitalul Sft. Spiridon. La intrare a a fost întâmpinat de Miniştrii Haret, Costinescu, Lascar, Porumbaru şi de Epitropii Spitalului, Atanasie Gheorghiu şi Doctor Botez. Epitropii au presentat Majestăţei Sale personalul Epitropiei; după oficiarea unui mic serviciu divin în Capela Spitalului, de către Arhiereul Ghenadie Georgescu, Regele a inspectat diferitele secţii, s'a interesat foarte mult de starea bolnavilor, chestionând pe mai mulţi dintre ei şi cerând deslușiri dela Domnii şi Doamnele medici ai diferitelor săli, pentru a-şi da samă de modul cum boalele sunt tratate şi bolnavii îngrijiţi; a visitat asemenea sălile de operaţii şi diferitele instrumente hirurgicale. Inainte de a părăsi spitalul, Majestatea Sa a binevoit a mulţumi D-lor Epitropi şi întregului personal.

De aci Maj. Sa a mers să viziteze Liceul Naţional. La intrare a fost primit de directorul M. Tomida, cari i-a presentat pe toţi D-nii profesori. Mergând la amfiteatru, a ascultat corul elevilor, cari au cântat Imnul Naţional şi diferite cântece de marş. In sala de gimnastică profesorul V. Negruţi a pus pe elevi să execute diferite mişcări de ansamblu, cu cântece, care a satisfăcut pe deplin pe Maj. Sa şi au meritat elogiurile adresate profesorului. Apoi Suveranul a visitat succesiv diferitele localuri, sălile de studii, de desen, de modeluri, biblioteca şi clasele. A pus cestiuni elevilor asupra limbei germane, matematicilor, geometriei, trigonometriei şi s'a arătat satisfăcut de respunsurile ce le-a primit. Terminând inspecţia Liceului, M. S. Regele a binevoit a exprimà deplina sa mulţumire Directorului şi Profesorilor.

Trecând la Penitenciarul central, Suveranul a fost primit la intrare de D-nii Dianu, Directorul General al închisorilor; Leonescu Procuror General şi Făgărăşanu, director. Maj. Sa a inspectat întâiu pe toţi deţinuţii, interesând-se de modul cum sunt îngrijiţi şi trataţi, de starea lor, de măsurile igienice ce se iau, pentru a obvià asprului regim al închisorii; apoi a vizitat localurile şi camerile deţinuţilor. A cerut listele diferitelor categorii de deţinuţi, pentru a acordà graţieri şi reduceri de pedepse.

La orele 7½ a avut loc la Cuartierul Regal un prânz de gală, la care au luat parte, afară de suite, mai multe notabilităţi, printre care D-nii: Th. Rosetti fost Preşedinte al Consiliului, Lahovari fost Preşedinte al Curţei de Conturi, Mavrodi Ministru la Bruxela; Generalii Şomănescu şi Zossima; Iuliano senator, Culianu fost Rector Universităţei din Iaşi; Mavrocordat, Colonelul Langa fost Primar al Iaşului, Prefectul Ghiţescu, Xenopol, Profesor Universitar, At. Gheorghiu deputat, Dr. Cosmovici Profesor Universitar şi deputat, Sandu Răşcanu fost Prefect, Corjescu Preşedinte la Tribunal, Zaharia Deputat, Cozadini Ajutor de Primar, Cernătescu şi Vidraşcu membri la Curtea de Apel.

Seara la orele 9 Suveranii şi Alteţele Lor Regale împreună cu suitele, au mers la Teatrul Naţional, pentru a asistà la o representaţie de gală. Stradele oraşului erau frumos iluminate şi ticsite de lume, care manifestà bucuria sa prin urale nesfârşite. La sosirea la teatru, Majestăţile Lor au fost întâmpinate de Miniştrii şi de personalul Direcţiunei. Iar la intrarea Suveranilor în loja regală, lumea aleasă care ocupà toate locurile, s'a sculat în picioare, în cea mai mare tăcere, ascultând *Imnul Regal* executat de orchestră.

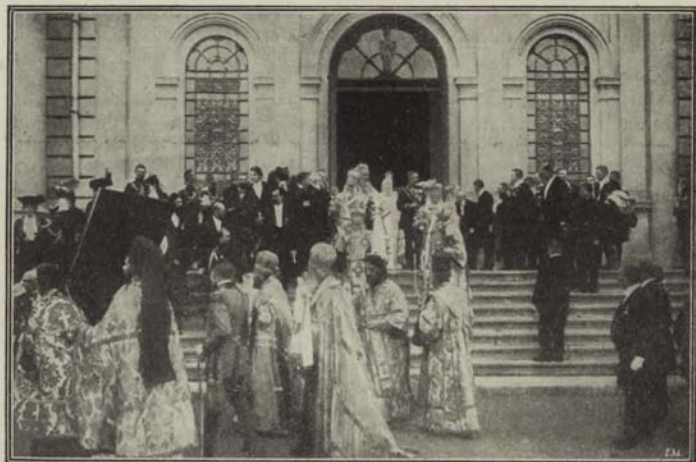
Programul representaţiei a fost următorul: *Uvertura* din *Tanhauser*, de Wagner; *Danse Macabre* de St.-Saëns; *Potpouri* din *Hughenoţii* de Meyerbeer, şi *Uvertura* din *Rosamunda* de Schubert, executate de orchestră; *In ziua scadenţei*, dramă într'un act, de Carmen Sylva şi *Mărioara*, dramă în două acte, în versuri, de asemenea de Carmen Sylva.

La sfârşitul representaţiei, orchestra a cântat din nou Imnul Regal; iar publicul a făcut ovaţiuni Suveranilor şi familiei Regale.

Sfinţirea Bisericei Trei-Erarhi.

Duminică 3 Octombre, urmând a se sfinţi biserica Trei-Erarhi, de curând reclădită, Majestăţile Lor şi Alteţele Lor Regale au plecat, ca în ziua precedentă, din cartierul Regal, în trăsuri de gală, la orele 9¼ şi a urmat acelaş ceremonial.

In faţa intrărei bisericei, unde Suveranii au fost întâmpinaţi de I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, P.P. S.S. L.L. Episcopii de Huşi, Argeş, Dunărea-de-Jos şi Buzeu, precum şi de D-nii Miniştri, erà depus Secriul cu Moaştele Sfintei Paraschiva, transportate din ajun dela Mitropolie. Rugăciunile s'au făcut în acelaş mod ca în ajun. Racla Sfintei fiind dusă pe braţe de opt preoţi împrejurul bisericei, a urmat apoi sfinţirea bisericei în interior şi leturghia, la care au asistat Majestăţile Lor şi Alteţele Lor Regale.

Regele Carol I şi Regina Elisabeta eşind din Mitropolie.

Biserica Trei-Erarhi aşa cum este reclădită, după un studiu aprofundat al architecturei sale primitive, represintă o transiţie între stilul bizantin şi gotic. Exteriorul zidirei lucrat cu multă măestrie, se presintă ca o fină dantelă de piatră.

Interiorul arată o decoraţiune simplă, dar foarte bogată, prin mulţimea lucrărilor în marmoră, smalţ, bronz şi fildeş, dispuse în modul cel mai artistic. Catapiteasma de marmoră de Carara şi bronz, cu portretele în mozaic, stranele şi odoarele toate dăruite de M. S. Regele, sunt adevărate obiecte de artă, cu o formă elegantă şi o mare fineţă de lucru.

Pe o placă de marmoră aflată în interior este săpată următoarea inscripţiune :

NOI, CAROL I, DOMN ŞI REGE AL ROMÂNIEI, PĂTRUNS DE EVLAVIE ŞI RÂVNĂ PENTRU DREPT CREDINCIOASA BISERICĂ A LUI CHRISTOS, HĂRAZITAM, IN ANUL MÂNTUIREI 1904, AL DOMNIEI NOASTRE AL TREIZECI ŞI NOUĂLEA, CATAPITEASMA, STRANELE ŞI ODOARELE DIN ACEASTĂ SFÂNTĂ BISERICĂ, CU HRAMUL SFINŢILOR TREI ERARHI VASILE CEL MARE, GRIGORE CUVÂNTĂTORUL DE DUMNEZEU ŞI ION GURĂ DE AUR, CA PRINOS ADUS IMPĂRATULUI CERESC, CARE, PRIN PUTEREA SA DUMNEZEIASCĂ A INĂLŢAT REGATUL ROMÂNIEI.

La orele 1 p. m. a avut loc la cartierul Maj. Lor un dejun. Au luat parte, afară de trimişii străini şi suitele, D-nii Costinescu, Ministrul de finance; I. Calinderu Administratorul Domeniilor Coroanei; Ghica Ministrul ţărei la Atena; Dianu Directorul General al închisorilor; Negulescu, inspector administrativ; Generalii Scheleti, Lambrino şi Pavlo; Buzdugan membru la Curtea de Apel; Pâclianu deputat; Gârboviceanu Administrator al Casei bisericei, Adamescu Secretar Ge-

neral al Ministerului Cultelor; A. Cuza, Profesor universitar, Mühlman Pastor protestant, Malinoschi Canonic catolic şi Niemerover Rabin. La sfârşitul dejunului, M. S. Regele a închinat în sănătatea Nepotului său, A. S. R. Principelui Carol, care împlinea 11 ani; apoi micul Principe a ciocnit cu toate persoanele invitate, primind felicitările fiecăruia.

La orele 3 după amiază Majestăţile Lor, dimpreună cu Alteţele Lor Regale, Principele Ferdinand, Principesa Maria şi Principele Wilhelm de Hohenzollern, urmate de suite, au mers la Şcoala fiilor de militari. La sosire Regele au fost primit de D-l D. Sturza, Preşedinte al Consiliului de miniştri şi Ministru de resboiu, Generalul Iarca, Comandantul Corpului 4 de armată, de toţi Generalii şi oficerii superiori din garnisoană, precum şi de Colonelul Alexandrescu, Directorul şcoalei, care a presentat Majestăţei Sale raportul şi situaţia de efectiv, în care *erà însemnat şi A. S. R. Principele Carol*, ce se găsea în front.

Erau faţă Generalul Wanka, trimisul special al M. S. Impăratului Austriei, Rege al Ungariei; Principele Urusoff, Guvernatorul Basarabiei, trimis special a M. S. Impăratului tutulor Ruşilor, D-nii Miniştri aflaţi în oraş, Prefectul Judeţului şi Primarul oraşului.

Majestatea Sa a trecut în revistă elevii aflaţi sub arme, în linie de bătaie. In urmă a ordonat a se executà mănuirea armelor, formaţiile de companie din loc şi din mers; apoi a primit defilarea, executată atât în pas iute, cât şi în pas alergător. Regele, ca şi M. S. Regina, precum şi Auguştii Principi, au văzut cu deosebită bucurie cum iubitul

Cortegiul Regal întorcându-se dela Mitropolie, pe Strada Stefan-cel-Mare.

lor nepot şi fiu a defilat cu înfăţişarea ostăşească, arătând depe acum că virtuţile militare ale strebunilor săi din glorioasa casă de Hohenzollern, vor fi cultivate cu sfinţenie de acest August vlăstar.

Majestăţile Lor au trecut în urmă în clase, unde au făcut întrebări asupra deosebitelor cursuri. In sălile de fisică şi chimie au asistat la experienţele făcute de elevi.

Din clase au trecut în curtea şcoalei, unde mai multe echipe de elevi au executat cu mare măestrie, sub direcţia profesorilor lor, mişcări gimnastice de ansamblu şi de scrimă. De aci Regele, Regina şi Alteţile Lor Regale au trecut în frumoasa sală de serbare, unde au fost primite în sunetul Imnului naţional, executat de corul şi orchestra elevilor. Aci Maj. Lor au ascultat cu deosebită plăcere diferitele bucăţi muzicale ce au fost executate cu precisiune de elevi, pentru care Maj. Lor şi-au exprimat Maiştrilor diriginţi deplina lor satisfacţie. In urmă Suveranul a vizitat dormitoarele şi cancelaria.

Jos în sală M. S. Regele a permis ca o deputaţie de elevi dela Liceele de Externat şi Internat să aducă urări de fericire Principelui Carol, care împlinise 11 ani, oferindu-i în acelaş timp frumoase daruri.

La plecare M. S. Regele a exprimat Directorului şcoalei înalta sa satisfacţiune, pentru starea de progres în care a găsit şcoala.

Dela şcoală, Regele a mers la palatul Mitropolitan, unde a fost întâmpinat la scară de I. P. S. S. Mitropolitul, care l'a condus în apartamentele sale, unde Regele a stat o jumătate de oră.

Plecând de aci, Majestatea Sa s'a dus la biserica Trei-Erarhi, spre a o vizità în mod amănunţit.

Regele a examinat de aproape întreaga construcţiune, condus de Architectul Leconte du Nouy, care a dirijat timp de mai mulţi ani toate lucrările de restaurare ale acestui admirabil monument.

D-l Leconte du Nouy a presentat M. S. Regelui personalul care a conlucrat cu dânsul la reclădirea bisericei. Suveranul a felicitat pe Architect şi pe tot personalul, mulţumindu-le călduros pentru deplina reuşită a acestei opere minunate.

La ora 6 Maj. Sa s'a reîntors la reşedinţa regală, în mijlocul entusiasticelor ovaţiuni ale numerosului public, aflat dealungul stradelor.

La prânzul de gală ce a avut loc seara, au fost invitaţi, afară de trimişii speciali şi suite, D-nii Miniştri Stoicescu, Haret şi Giani, Calinderu, Episcopul de Buzău, Porfiriu membru la Curtea de Apel; Ghinea Prim-Procuror; Lecca şi Teohari Prefecţi, Panopol fost Prefect şi deputat; Bejan şi Philippidi profesori universitari, Mavrocordat, Costandachi şi Emandi, deputaţi, Colonelii Aronovici, Alexandrescu şi Stamatopol; Leon Ghika mare proprietar.

După prânz s'a dat la Teatrul Naţional o representaţie de gală, la care au asistat M. S. Regina şi Alteţele Lor Regale. S'a representat între altele şi piesa *Ullranda*, dramă scrisă de Carmen Sylva, după traducerea în româneşte de Dr. Steuerman, şi interpretată de artiştii Agata Bârsescu, Aglae Pruteanu, Verona Cuzinski, Cârjă şi Popovici. După această piesă a urmat o parte de concert, dată de artistul S. Liebling.

Serbarea centenarului Seminarului „Veniamin Costache".

Luni 4 Octombre urmând a se serbători, în presența Regelui, Reginei și a familiei Regale, centenarul înființărei Seminarului Mitropolitului Veniamin Costache Negel, Majestățile Lor au plecat dela reședința regală la orele 9¼ dimineața, dinpreună cu Alteţele Lor Regale, în trăsuri înhamate cu patru cai și urmați de suite, ducându-se la sfânta Mitropolie, unde aveà a se ține leturghia, și în urmă un parastas întru odihna sufletului fericitului mare Ierarch, al cărui nume îl veciniceşte Seminarul înființat de dânsul.

Pe tot lungul străzilor trupele garnizoanei, aflate înșirate pe ambele laturi ale trotuarelor, au dat onorul și muzicile au cântat Imnul național. Numerosul public aflat pe strade, piețe, balcoanele și ferestrele caselor, au întâmpinat pe Suveran cu însuflețite aclamațiuni.

La Mitropolie Suveranul a fost primit de I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei și Sucevei, încunjurat P.P. S.S. L.L. Episcopii Hușilor, Dunărei-de-Jos, Buzeului și Argeșului, și de clerul Mitropolitan; de asemenea de Primul Ministru cu D-nii Miniștri, Primarul și Prefectul Județului și membrii autorităților Ieșene. Inalt P. S. S. presentând Crucea, a însoțit în urmă pe Majestatea Sa în biserică, conducându-l la strana regală; apoi a oficiat sfânta slujbă, după care *Economul Savin*, Directorul Seminarului, a preamărit pe Adormitul întru fericire, rostind următoarea cuvântare:

Majestăţile Voastre,
Alteţe Regale,
Domnilor Miniştri,
Fraţi Creştini!

Plină este astăzi casa Domnului, bucuria și liniștea sufletească se citește pe fețele tuturor, dela fața Prea Inălțatului nostru Rege și până la a oricărui creștin. Uniți într'un gând ne presentăm, ca niște servi vrednici ai Domnului, ca să mulțumim Dumnezeului părinților noștri pentru bunurile revărsate asupra noastră.

Și de ce ne-am adunat în această măreață biserică?

Ca să ne amintim faptele mari ale marelui mitropolit Veniamin Costache, ca să ne rugăm părintelui luminelor să-i odihnească sufletul în locul aleșilor săi. Ca un servitor smerit al Bisericei, sunt trimis aci de chiriarhul meu și de colegii mei profesori, să aduc prinosul recunoștinței noastre neîntrecutului Mitropolit Veniamin Costache. Mă rog dar Dumnezeului măririlor ca să-mi dea puterea să exprim nu vorbe de învățare adunărei alese în fața căreia mă găsesc, ci vorbe de amintire pentru neîntrecutul Mitropolit Veniamin Costache. Sfânta Scriptură ne învață să ne aducem aminte de mai marii noștri și să le urmăm credința; să ne gândim deci la vrednicul Mitropolit Veniamin Costache, care a lucrat 40 de ani pentru biserică și țară. Amintindu-ne munca depusă de el spre binele general, să ne întărim în credință, să imităm iubirea lui de biserică și țară, și să rugăm pe Dumnezeu ca să ajute tinerimei, ca să muncească cu aceiași dragoste spre propășirea instituțiilor țărei.

Privirile tuturor se îndreaptă cu drag spre Majestățile Lor, care ne dau exemplu de recunoștință către acel ce s'a devotat și a muncit, neîntrerupt, pentru propășirea științei și moralității.

E firesc să fim recunoscători către acela ce ne-a făcut bine, dar adunarea de azi are un caracter și mai măreț, pentru că trecutul glorios este pus în vederea tuturor, și de aceia prea bunul și prea înțeleptul nostru Rege, încunjurat de Augusta Sa familie și de toți demnitarii statului, au venit în mijlocul nostru, ca totdeauna la zilele mari și scumpe ale neamului nostru, ca să ne dea pildă vie de venerarea binefăcătorilor neamului nostru.

Frați Creștini,

Intre anii 1803—1842 ne-a trimis Dumnezeu pe tronul Mitropoliei Moldovei un vrednic ierarch, care ș'a pus sufletul pentru oile sale.

Vrednicia acestui ierarch se vede din tot ce a lăsat urmașilor, cu toate greutățile timpurilor.

Iubit-a din adâncul sufletului Biserica și școala, și de aceia a luptat pentru progresul lor.

Venera țara strămoșilor săi, și de aceia s'a făcut sufletul curentului naționalist. Istoria țărei și a literaturei românești vorbesc cu admirație de munca sa, și ar fi să abuzez de răbdarea D-v., dacă m'aș încercà să fac o privire fugitivă asupra activităței sale. A scris foarte mult, a îndemnat pe toți la muncă, și epoca sa rămâne în istoria Bisericei românești și a literaturei, ca una din cele mai însemnate. Era convins Mitropolitul Veniamin Costache că țara nu va puteà merge înainte fără o educațiune creștinească și națională, și de aceia a înființat școala ce-i poartă numele.

După cum părinții își iubesc copiii, tot așà marele Veniamin iubeà pe seminariști, căci venea adesea în mijlocul lor și le aducea daruri, ba vorbea ceasuri întregi cu ei și-i povățuià pe calea cea bună. Ca conducător al Bisericei a știut să dea o direcțiune sănătoasă, ca nu singură Biserica, ci împreună cu școala să îndrumeze poporul pe calea cea bună. Mare patriot, a cunoscut că biserica și școala sunt sprijinitoarele progresului adevărat și cât a trăit n'a încetat să lucreze pentru propășirea lor.

Mitropolitul Veniamin doreà ca urmașii eroilor dela Racova și Valea Albă să fie acea ce fusese strămoșii lor, adecă buni creștini și buni români, și Dumnezeu i-a ajutat ca să-și realizeze măcar în parte această dorință a sufletului său.

Incunjurat de dragostea fiilor săi sufletești, Veniamin nici sub povara anilor n'a încetat de a lucrà spre folosul obștesc.

Iubirea de neam și de lege nu s'a stins nici un moment la acest luceafăr al Bisericei și neamului românesc.

Iubirea legei și a neamului ne recomandă marele Veniamin în testamentul său, care merită să fie cetit cu luare aminte, de toți cei ce se devotează binelui semenilor lor.

Deviza neîntrecutului Mitropolit Veniamin Costache a fost : nimic pentru mine, totul pentru fii mei sufletești, și de aceea averea sa a jertfit-o pentru binele săracilor, pentru binele școalei și a norodului.

Mitropolitul Veniamin era foarte milostiv și de aceia săracii și văduvele plângeau când el a demisionat.

Mitropolitul Veniamin este model de păstor iubitor de turmă, model de activitate spre folosul general și model de renunțare de sine.

A depus grija arhiepiscopală și a lucrat până la moarte pentru binele bisericei și al țărei. Am putea dar să'l asemănăm cu cei mai mari sfinți ai creștinismului, căci a iubit pe aproapele și s'a jertfit pentru binele lumei. Veniamin a fost podoaba clerului românesc și îngerul păzitor al țărei, pentru fericirea căreia a lucrat cu zel.

Iată, frați creștini, păstorul sufletesc care a condus biserica Moldovei cu atâta devotament și abnegațiune.

Iată omul a cărui pomenire săvârșim azi. El ar fi putut zice la sfârșitul vieței sale, ca și sft. Apostol Pavel : „Lupta cea bună, m'am luptat, credința am păzit, iar ce este mai mult, cununa dreptăței, pe care îmi va da-o mie Domnul".

Sufletul marelui Veniamin saltă de bucurie astăzi că munca lui n'a fost zadarnică, ci ea a fost și este continuată de cârmuitorii neamului său. Marele Ierarh ne binecuvintează din înălțimea cerului, pentru că școala întemeiată de el n'a fost lăsată în ruină, ci s'a îngrijit de binele și propășirea ei ; sufletul Marelui Mitropolit Veniamin se roagă Părintelui ceresc, împreună cu noi, pentru Prea înălțatul nostru Rege și Augusta Sa familie, căci ca alt Constantin a dus lupta pentru înaintarea și desvoltarea neamului românesc.

Dumnezeul îndurărilor și al păcei să primească prinosul recunoștinței noastre pentru alesul său, să ne întărească spre a fi vrednici urmași ai lui și să reverse binecuvântările sale asupra țărei și Bisericei Românești, ca să se arate totdeauna vrednici de dragostea Dumnezeească.

Bunul Dumnezeu să trimeată harul său Dumnezeesc asupra Prea înălţatului nostru Rege şi asupra Augustei sale familii, să întărească fruntaşii neamului în lupta cea bună pentru prosperarea ţărei şi să ajute tutulor ca să fie recunoscători către mai marii şi binefăcătorii lor.

Iar pe cel ce cu vrednicie a stat pe scaunul Mitropoliei Moldovei şi a lucrat pentru propăşirea turmei sale, Dumnezeu să-l aibă între aleşii săi, căci ca serv bun şi credincios a ştiut să asigure binele bisericei şi a neamului, prin înfiinţarea primei şcoli naţionale.

Primeşte dela noi, neîntrecutule Mitropolit, prinosul recunoştinţei pentru binele realizat în viaţă, iar dela dreptul judecător să te învredniceşti să auzi sentinţa: „Bine slugă bună şi credincioasă, peste puţine ai fost, peste multe te voi pune, intră întru bucuria Domnului tău".

Amin!

In urmă I. P. S. S. Mitropolitul a oficiat parastasul întru hodihna şi vecinica pomenire a marelui Mitropolit.

Dela Mitropolie Suveranul dinpreună cu Inalt Prea Sf. Sa, cu Alteţele Lor Regale şi Inalţii Demnitari ai Statului, au mers pe jos la Seminar în procesiune, precedaţi de Episcopi şi de clerul mitropolitan, care ducea Moaştele Sfintei Paraschiva, precum şi de întrega preoţime a oraşului, şi urmat de un foarte numeros public din toate clasele societăţei.

M. S. Regina dinpreună cu A. S. R. Principesa Maria, a urmat în trăsură. In trecerea măreţului cortegiu pe dinaintea publicului, M. S. Regele a fost salutat cu adânc respect de către credincioşii săi Ieşeni.

La Seminar, în sala de solemnitate, *I. P. S. S. Mitropolitul Parthenie*, după ce a făcut slujba sfinţirei apei, a cetit următorul discurs:

Sire,

Regele şi proorocul David în sborul Duhului său, voind să arate, în mare desăvârşită înţelepciune şi putere Dumnezeiască care a prezidat la facerea lumei şi la armonia Universului, zice în psalmul său (18.V.2): „ziua zilei spune cuvânt şi noaptea nopţei vesteşte tăria".

In mic suflarea românească de pretutindenea se poate lăuda cu mândrie şi dreptate, că dela suirea Maj. Voastre pe tronul scumpei noastre ţări, fiecare zi ce trece spune cuvânt bun celei ce urmează şi fiecare noapte şopteşte celeilalte înţelepciunea şi temeinicia faptelor mari, săvârşite de Majestatea Voastră pentru mărirea neamului Românesc.

La şirul bogat şi minunat al acestora aţi adăugat acum altele noi, tot atât de mari şi de binefăcătoare pentru întărirea sfintei noastre credinţe strămoseşti şi învăţătura generaţiunilor viitoare.

Pentru aceasta Sire, oraşul Iaşi, a doua capitală a Regatului, se află de trei zile în sărbătoare religioasă şi poporul român, fără osebire de limbă, credinţă şi loc,— priveşte cu nesaţiu, cu uimire şi veneraţiune la Majestatea Voastră, carele bun şi înţelept precum sunteţi, aţi binevoit a veni aci, cu întreaga familie Augustă, ca să patronaţi, cu pietate şi canonicitate, sfinţirea celor două biserici foaste domneşti, acum regeşti — pe care marea voastră inimă şi munificenţă le-a renoit şi înfrumuseţat, prin îngrijirea şi geniul neîntrecutului meşter Leconte du Nouy, ca să fie şi să rămână şi de acum înainte locaşuri Dumnezeeşti, pline de strălucire, ale sfintei noastre religiuni ortodoxe.

Astăzi am început a patra zi prin săvârşirea sfintei leturghii şi panachida făcută iarăşi în faţa Majestăţilor Voastre, ca să înălţăm cu toţii doritele şi datoritele rugăciuni călduroase către Tatăl îndurărilor, pentru odihna sufletului şi d'a pururea pomenitului Mitropolit al Moldovei şi Sucevei, Veniamin Costache, numit şi Negel.

Prin aceste două slujbe pioase, care înalţă sufletele, Majestatea Voastră aţi hotărât începerea serbătoarei de 100 ani a Seminarului înfiinţat de acest mare ierarh, în anul 1803—4 în monastirea Socola de lângă Iaşi.

In suta aceasta de ani, Sire, seminarul Veniamin a trecut prin multe şi grele încercări, pe care vremurile nemiloase le aruncau fără întrerupere asupra principatelor Române !

Abea înjghebat şi pus pe cale netedă, el este oprit de odată în mersul său prin rescoala dela 1821, care sgudue până la temelii poporul nostru cel blând şi aducea supra lui mulţi ani d'a rândul moarte, goană şi pustiere.

Aceste zile negre au adus după ele, în afară de multe nenorociri, surghiunirea peste hotar a Mitropolitului Veniamin şi închiderea, ca să nu zic desfiinţarea seminarului său.

După câţivà ani de nesiguranţă şi frică, timpurile mai liniştindu-se puţin şi Mitropolitul aşteptat cu dor de fiii săi duhovniceşti, reîntorcându-se la scaun, — seminarul se redeschide şi merge desvoltânduse încet, până când fondatorul său se paretiseşte.

După Mitropolitul Veniamin, cerul iarăşi s'a întunecat; dar în sfârşit duhul cel bun însufleţind pe cei chemaţi la diriguirea învăţământului, şi aceştia întărindu-se şi mai mult prin Augusta impulsiune şi protecţiune ce Majestatea Voastră aţi binevoit a da chiar dela început tutulor instituţiunelor scumpei noastre ţări, Seminarul Veniamin s'a complectat, putându-şi astfel urmări menirea sa bine făcătoare pentru instrucţiunea şi propăşirea clerului nostru.

Trecerea acestui seminar sub nemijlocita îngrijire a ministerului Cultelor şi Instrucţiunei Publice, l'a pus pe aceiaşi linie cu celelalte şcoli ale statului. El a fost mutat pe nesimţite din ruinele monastirei Socola, pentru ca să-l aducă aci în Iaşi, în aceste case vecine cu Catedrala mitropolitană, zidită, precum se ştie, tot de întemeetorul acestui seminar.

Sire!

Dascălul după vreme, ca şi directorii acestei şcoli, au la rândul lor drept la osebită şi vrednică de laudă amintire; pentru că cea mai mare parte din ei, socotind sarcina de învăţător ca datorie şi chemare sfântă, legau cu toată inima şi pentru viaţă, soarta lor de a şcoalei aceştia bisericeşti, făcându-se părtaşi cu ea şi la bine şi la rău.

In linişte sau turburare, pe vreme bună sau rea, cu sudoarea pe frunte sau cu frigul în oase, ei au rămas slugi credincioase în ogorul duhovnicesc, lucrând fiecare după puterile sale, pentru ca să lumineze cu făclia ştiinţei şi a dreptei credinţe pe tinerii seminarişti şi să-i pregătească pentru sfânta şi înalta treaptă a preoţiei.

Silinţa şi stăruinţa, dar mai cu samă credinţa şi nădejdea lor în Dumnezeu, au împlinit lipsurile unora şi au înmulţit talanţii altora. De aceea munca lor conştiincioasă de un veac a dat multe roade duhovniceşti, din care sfânta noastră Biserică şi-a ales, în curgerea vremurilor, servitori credincioşi şi cu frica de Dumnezeu, care să îngrijească cu râvnă de creştinii încredinţaţi păstoriei lor sufleteşti şi să'i facă după cuvântul Apostolului (Roman 13. v. 12): „să se lepede de lucrurile întunericului şi să se îmbrace în hainele luminei", pentru ca să fie ostaşi credincioşi ai dreptei noastre credinţe străbune şi români adevăraţi, iubitori de neam şi Patrie.

Mulţumind din inimă celor ce s'au ostenit cu acest seminar şi binecuvântând cu căldură roadele ce au adus pentru toţi bine-credincioşii, inima ni se încălzeşte şi gândul ni se înalţă — ca prinos de recunoştinţă — către fiinţa întemeietorului său — a Marelui Mitropolit Veniamin, carele insuflat, precum a fost, de focul dragostei către Patrie şi de focul credinţei către Dumnezeu, a urmat cu hotărîre nestrămutată pilda păstorului celui bun şi a marilor dascăli şi ierarhi ai sfintei noastre Biserici.

Arhiereu între arhierei, el a păstorit cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste, aproape o jumătate de veac Biserica Moldovei. Român între români, el şi-a iubit cu ardoare neamul şi a lucrat, fără preget, la ridicarea de locaşuri Dumnezeeşti, la scrieri şi traduceri de cărţi, prin care s'a pus temelie trainică literaturei române bisericeşti din acele vremuri, grecisate şi slavonisate. Cunoscător adânc a firei omeneşti şi a vitrigiei împrejurărilor, el a opus greutăţilor sarcinei ce purtà, tăria de suflet; intrigilor şi patimilor cari 'l înconjurà, iubirea şi răbdarea creştinească; nesaţiului puternicilor zilei, cea din urmă agonisită a sa; ameninţărilor duşmanilor ţărei, o neclintită credinţă către patrie şi nestrămutată supunere voinţei

lui Dumnezeu, carele, precum zice psalmistul : „Face dreptate şi judecată tutulor celor ce li se face strâmbătate". (Ps. 102, v. 6).

Astfel Mitropolitul Veniamin, împodobit cu chipul blândeţei şi însufleţit de duhul curăţeniei, al gândului smerit, al răbdărei şi al dragostei, se retrage în anul 1842 din scaunul său de Mitropolit şi se aşează în monastirea Slatina, unde, după patru ani de bătrâneţe, îşi sfârşeşte zilele în pace şi linişte ca simplu monah.

O, suflet fericit şi de Dumnezeu umbrit ! Bucură-te şi te veseleşte împreună cu Noi, fiii tăi duhovniceşti, pentru că Cel A-Tot-Puternic şi Sfânt ţi-a dat dreptate şi răsplătire pentru câte ai lucrat şi ai suferit ca arhiereu al Bisericei lui Christos.

Prea cuvioasele tale oseminte s'au adus cu cinste dela monastirea Slatina şi s'au depus cu pietate fiească în zidul bisericei tale metropolitane, chiar când s'a sfinţit în anul 1887 !

Seminarul tău cel odinioară părăsit, sărbătoreşte astăzi cu strălucire jubileul său de 100 de ani, în chiar palatul fostului Domnitor Mihai Sturdza, carele ţi-a primit demisiunea din sarcina de Mitropolit şi pe care smerenia mea — mai micul tău urmaş la scaunul Mitropolitan — acum douăzeci de ani l-am spovăduit, l-am împărtăşit şi i-am adus rămăşiţele pământeşti, cu ceremonia cuvenită, la locul său de odihnă.

Priveşte, o bunule părinte mulţimea aceasta a fiilor tăi duhovniceşti, care astăzi sunt întruniţi spre a mulţumi pentru roadele faptelor tale celor bune.

Priveşte, o mare şi neîntrecut ierarh al sfintei noastre Biserici, sinodia sfinţilor arhierei şi preoţilor care te au de chip neschimbat şi dreptar nemlădios în păstoria lor.

Priveşte, o sfinte părinte, la noi toţi şi ne bine-cuvintează, pentrucă în mijlocul nostru se află însuşi Majestatea Sa bunul şi înţeleptul nostru Rege Carol I, cu întreaga Sa familie Regală, ca să 'ţi aducă şi El laudele datorite păstoriei tale şi să ne îmbărbăteze pe toţi la muncă rodnică pentru Patrie.

Ne plecăm capul cu iubire fiiască pentru ca să primim binecuvântarea ta şi să ne rugăm lui Dumnezeu din tot sufletul ca să înmiască anii şcoalei tale şi să dăruiască Majestăţilor Lor şi Dinastiei noastre române deplină sănătate şi ani îndelungaţi, pentru mărirea sfintei nostre Biserici autocefale-române şi fericirea scumpei noastre ţări, România !

Amin !

D-l *Spiru Haret*, Ministrul Instrucţiunei publice şi al Cultelor, a rostit de asemenea cuvântarea ce urmează :

Sire,
Doamnă,
Alteţe Regale.

Secolul care s'a încheiat acum patru ani, va figurà desigur în istoria noastră, a Românilor, ca unul din cele mai însemnate din acele trecute, dela întemeerea Statelor noastre până astăzi.

Mari au fost timpurile când primii noştri Voevozi, aproape din nimic şi contra tutulor, au putut să înjghebeze două State destul de trainice, pentru ca să înfrunte, fără să piară, vijelii care în cursul veacurilor a aruncat la pământ nenumărate alte formaţiuni, de o însemnătate mai mare decât a noastră.

Glorioase au fost vremurile când sabia românească împrăştia valurile de năvălitori şi servea de protecţie pentru civilizaţia modernă, care luà naştere în occident. Dar secolul XIX este mare, pentru că deşi urmând după o perioadă de scădere, în care se puteà crede că neamul românesc şi-a terminat rolul său de factor activ şi neatârnat, a putut totuşi să facă dintr'însul o naţionalitate tare şi bine organisată.

In momentul când Mitropolitul Veniamin Costache urcà pe tronul arhipăstoresc al Moldovei, ţările româneşti ajunsese fără îndoială la cea mai de jos treaptă a decăderei, a ruinei şi a umilinţei. După ce ultima perioadă a Domnilor pământeni se încheiase cu o sută de ani mai înainte, din cauza intrigilor, trădărilor, răsboaielor civile şi a relei administrări care o caracterizase, urmase groasnicul secol al domniei fanariotice, în care ce mai rămăsese din vlaga neamului nostru se părea că se per-

Procesiunea eclesiastică şi Cortegiul Regal, mergând dela Mitropolie la Seminariul Veniamin.

duse, înecat de corupţia, de jaful şi de slugărnicia celor ce nu mai meritau nici numele de Domni. Şi cu toate aceste, din aceste puţine resturi, s'a frământat materia din care în mai puţin de o sută de ani a eşit un popor viu, tare, conştient de purtarea lui şi care a putut să realizeze, cu mare prisosinţă, idealul în van urmărit chiar în timpurile cele mai strălucite de glorie militară de altă dată.

Demnitarii ţărei şi Trimişii streini, urmând Cortegiul Regal, în mersul său spre Seminarul Veniamin.

La ce se datoreşte această uimitoare refacere?

Energiei şi cuminţeniei înăscută a poporului nostru, priceperei şi patriotismului multora din conducătorii lui, îndemânărei cu care a ştiut el a se folosi de împrejurări, şi mai presus de toate norocului de a se bucura la momentul cel mai priincios de conducerea unui Suveran care întruneşte înţelepciunea, prevederea,

vitejia şi iubirea binelui, iacă principalele cause ale unei transformări, care va compta în istorie ca unul din fenomenele cele mai extraordinare.

Dar alături cu dânsele trebue pusă lucrarea de luminare a poporului, care, favorisată de excepţionala lui inteligenţă, a ajuns în aşà de scurtă vreme să facă adevărate minuni.

Şi este demn de observat, că chiar la începutul secolului de regeneraţie, primul fapt, din lungul şir de fapte din cari a eşit România actuală, a fost înfiinţarea unei şcoli, şi cu atât mai mult cu cât aceasta erà o şcoală pentru partea cea mai modestă a poporului, şi o şcoală bisericească făcută de un ierarh al Bisericei.

Neamul nostru datoreşte Bisericei sale ortodoxe o bună parte din conservarea individualităţei sale etnice, a limbei şi a deprinderilor sale. Intr'un timp când restul Europei erà frământat de certe religioase, când puterile creştinătăţei, în loc de a se înpotrivi unite năvălirei din răsărit, se consumau în lupte sângeroase de religiune, la noi tocmai religiunea făcù din Români cei mai aprigi şi neclintiţi împotrivitori contra vrăşmaşului de altă lege. Mai târziu când braţul obosit a scăpat arma, în biserică s'a refugiat limba românească, pe care vitregia timpurilor şi vrăşmăşia străinilor oploşiţi aci, o goneau din şcoli, din cancelarii şi din casele celor mari, şi când fu vorba a se începe deşteptarea culturală a Românilor, tot în Biserică s'a făcut începutul.

Ierarhul, căruia se datoreşte fundarea celei mai vechi şcoli româneşti din cele cunoscute în ţară, este una din figurile cele mai mari din istoria noastră. Născut dintr'o familie boerească, într'un timp când până şi numele de Român erà oropsit şi batjocorit în propria lui ţară, Veniamin Costache fu chiar dela început un bun Român. Ajuns episcop la 24 de ani, la o vrâstă când alţi oameni nu au încă lămurit rostul vieţei lor, Veniamin se manifestă îndată ca un mare episcop, pătruns de sentimente româneşti. Pe timpul acela când boerimea şi clerul înalt erau greci sau grecisaţi şi când limba românească nu se auzea decât în coliba săteanului sau a meseriaşului, Veniamin traduse în româneşte vasta lucrare a lui Teofilact. Chiar de atunci gândul său se îndreptă către poporul şi ţara sa, şi căută să ridice Biserica, aşezând'o pe temelii naţionale. Peste 10 ani ajunge Mitropolit şi primul său act fu înfiinţarea seminarului dela Socola.

Astăzi, când ţara este acoperită cu mii de şcoli româneşti şi când înfiinţarea unei şcoli noui este un lucru aşà de simplu şi de natural, în cât trece nebăgată în seamă, nu este uşor să ne închipuim de ce mare însemnătate erà înfiinţarea unei şcoli de limba românească în 1803. Veniamin trebuià să lupte contra prejudiţiilor şi a resistenţei interesate a clerului înalt şi a boerimei, care întreagă vorbea greceşte, chiar când nu erau greci din naştere, şi care nu puteà admite ca Biserica unei ţări române, trebuea să fie română.

Ei nu admiteau că în limba românească se puteà învăţà carte. Să nu uităm că aceste lucruri se petreceau cu 14 ani înainte de înfiinţarea în Bucureşti a şcoalei lui Gheorghe Lazăr, care nu putea convinge pe boeri că limba românească poate servi pentru învăţarea ştiinţelor. Veniamin mai trebuià să lupte cu resistenţa acelora cari nu voiau ca fiul de ţăran să înveţe carte, şi cari nici nu-l credeau în stare să facă aşà ceva. Pe atunci, pentru mulţi erà o adevărată nebunie să se gândească cinevà a pune cartea în mâna despreţuitului ţăran, care nu se credea bun decât să fie pus la jug. Aci erà apoi greutatea de a găsi învăţători, de a aveà cărţi, de a aveà şcolari, în mijlocul groasnicii sărăcii, a păturei care trebuea să-i dea.

Veniamin trece peste toate acestea. Abia urcat în scaun, el face pe Domnul grec Moruzi să iscălească decretul pentru înfiinţarea şcoalei româneşti; mută la Agapia pe călugăriţele dela Socola şi instalează şcoala acolo, la îndemâna sa şi sub ochiul său neadormit; şi într'un timp când atâţia preoţi nici nu ştiau să citească, când toţi ceilalţi abia puteau silabisi cărţile sfinte, el prevăzù viitorul şi avù credinţă că va veni vremea, când Biserica românească va aveà învăţătura sa naţională, cu clerul său luminat şi cu ierarhi mari, propovăduitori în limba românească.

Câţi oameni sunt cari, în împrejurări ca acelea în care se aflà Veniamin la 1804, ar fi putut să aibă o asemenea încredere în neamul lor, şi cari, pe deasupra unui secol întreg, să întrevadă tainile viitorului.

In înfiinţarea Seminariului, ca şi în atâtea alte fapte ale sale, Mitropolitul Veniamin a fost, mai înainte de toate, un bun Român, într'un timp când numele

de român ajunsese o injurie în gura exoticilor fără patrie, ce umpleau ţara. Eternă să fie memoria lui.

Mai are o altă însemnătate seminarul dela Socola : este că prin el s'a început înălţarea neamului românesc pe tărâmul cultural, începând tot dela cei de jos, tot de la cei care după ce, timp de 1800 ani păstraseră pământul Patriei înfingându-se într'însul, lăsând să treacă peste capetele lor vijeliile şi stropindu-l cu sudoarea şi cu sângele lor, aveau acum să pună tot ei temelia înălţărei Patriei şi în cele sufleteşti.

Este lesne de înţeles că, pe acele timpuri, când orice tendinţă naţională se socoteà ca crimă, asemenea idei nu erau de natură a întări posiţia cuiva ; de aceia abia peste 4 ani, când ţările fură cuprinse de oşti străine, Mitropolitul Veniamin fu scos din scaun şi exilat la monastirea Slatina. Aceasta erà plata pentru înfiinţarea seminarului. Intors însă pe tron după încetarea ocupaţiunei străine, el reîncepù minunata sa activitate, care nu încetă decât la 1842, când, obosit de muncă şi de povara anilor, se retrase să moară liniştit în vechea sa chilie dela Slatina.

Dar precum la începutul arhipăstoriei sale Veniamin pusese temelie de învăţătură Bisericei Moldovei, în cei din urmă ani el voi să-i ridice şi un monument material, demn de dânsa şi de strălucitul ei păstor. El începù clădirea Mitropoliei din Iaşi, pe un plan măreţ şi o duse până la acoperiş ; dar neîndemânarea arhitectului face că lucrarea se dărâmă în parte şi mijloacele nu au mai permis marelui Mitropolit să o desăvârşească. Era rezervată această onoare altor timpuri şi unui întemeetor de aşezăminte mai mare şi decât Veniamin.

Anevoe se poate schiţa, într'o vorbire de câtevà minute, activitatea de o jumătate de secol a celui mai mare din ierarhii cei de până astăzi ai Bisericei române. Ar fi trebuit un timp de care nu dispun ca să vorbesc şi de nemărginita lui bunătate, care 'l făceau să fie adorat de popor ; de desinteresarea şi de dărnicia lui, care a murit sărac, într'o săracă chilie de călugăr, după ce timp de 50 ani administrase imensele venituri de pe atunci ale Mitropoliei Moldovei ; de energia stăruitoare cu care a luptat fără şovăire ani de a rândul în cele mai grele condiţii, pentru ridicarea Bisericei şi pentru binele ţărei ; de simplicitatea vieţei sale petrecute întreagă în monastire, sau în vechea şi foarte modesta locuinţă zidită de Iacob Stamate, pe care au cunoscut-o cu toţii şi care, aşà mică şi săracă cum erà, a adăpostit timp de 35 ani atâta mărire. Şi când aşà erà, cum să ne mirăm de veneraţia şi iubirea cu care toată ţara Moldovei înconjura pe Veniamin, şi de care avem atâtea dovezi. La 1812, când se întoarse în scaun, călătoria lui dela Slatina până la Iaşi a fost un adevărat triumf ; iar la 1842, când a părăsit pentru totd'auna tronul arhipăstoresc, în Capitală şi în toată Moldova domnea numai o jale, după cum spune un document din vremea aceea. Până seara s'au înştiinţat unii şi din poporul de rând, care în număr mare a alergat la Mitropolie. Bocetul obştesc erà sfâşietor, tânguirea se urcase în gradul cel mai înalt, încât trebuià să vie împrejur pază militărească ca să oprească mulţimea.

Ştià poporul să cunoască şi să preţuiască pe acei cari merită iubirea lui, şi ştie să iubească pe acei cari merită iubirea lui, şi ştie să iubească pe acei cari, ca Veniamin, înţeleg că chemarea lor în capul Bisericei, nu pentru ei, ci pentru binele Bisericei şi pentru mângăerea celor nenorociţi s'a făcut.

Vecinică fie amintirea marelui Mitropolit, care a lăsat acest învăţământ.

Sire,

Opera lui Veniamin Costache, începută în timpuri şi în condiţiuni aşà de grele, a trăit şi s'a întărit. Din modesta şcoală, unde se adăposteau câţivà băeţi de preoţi de ţară, ca să înveţe carte românească, au eşit mii de şcoli, în care sute de mii de copii cresc şi se întăresc în sentimentele de iubire şi devotament pentru Patrie, Biserică şi Tron. Vechile şi întunecoasele chilii dela şcoală au dispărut, iar în locul lor, un fost palat Domnesc, mărit şi înfrumuseţat, adăposteşte seminarul Veniamin ; căci astăzi, nu ca în vremea lui, se socoteşte, că pentru Maiestatea ştiinţei Palatele Domneşti nu sunt nepotrivite. Tot Maiestăţei Voastre a fost dat a desăvârşi monumentala clădire a Mitropoliei, începută de Veniamin şi rămasă în ruină timp de 40 ani ; aşà că amândouă creaţiunile lui Veniamin din mâinele Maiestăţei Voastre au eşit mărite, întărite, desăvârşite. In zilele Maiestăţei Voastre Biserica

Românească a eşit din starea de umilire în care o ţinea streinii, care umpluseră până şi locaşurile sfinte, ridicate cu pietate de străbunii noştri, luptători pentru ţară ca să preamărească pe Dumnezeu.

Ca şi cel mai mare din Voevozii noştri, Maiestatea Voastră Işi însemnează fiecare din nenumăratele Sale biruinţe pacinice, prin care ne-a dat o Românie mare şi puternică, prin ridicarea câte unui templu măreţ.

Şi ţara şi Biserica Vă sunt, Sire, adânc şi în veci recunoscătoare pentru cele ce aţi făcut şi faceţi pentru dânsele. Ele se roagă lui Dumnezeu să Vă dea viaţă, sănătate şi putere, ca să duceţi cât mai departe marea operă a ridicărei neamului românesc şi a Bisericei sale.

Să trăiţi Sire!

Să trăiască Maiestatea Sa Regina!

Să trăească Principii Moştenitori şi toată Augusta Familie Regală!

Discursul Regelui Carol.

După ce termină Ministrul Haret, apoi *Maiestatea Sa Regele* a citit, în mijlocul celei mai încordate atenţiuni a publicului, următoarea măreaţă cuvântare:

Primirea călduroasă, ce a doua Noastră Capitală a făcut Reginei, Mie şi Familiei Mele, Ne-a dovedit dragostea adâncă şi neţărmuritul devotament ce ea Ne păstrează neschimbat. De asemenea şi cuvântările cu cari Ne întâmpinaţi aci, Ne arată cât de viu sunt în inima iubitului Nostru popor aceste sentimente, pe cari le tălmăciţi în mod aşa de vrednic şi de înalt. Din partea domniilor voastre nu vă veţi îndoi de răsunetul şi de recunoştinţa nesfârşită ce aceste mult preţuite mărturisiri de iubire au deşteptat în sufletele Noastre mişcate şi îmbucurate.

In această viaţă, încărcată cu grije şi lupte, omul găseşte un sprijin puternic şi sigur numai în credinţă: ea înlesneşte a trece vremurile de mâhnire şi încercare, ea dă tărie spre a învinge.

Intâia Noastră datorie este dar de a o sădi cât de adânc în inima poporului. Domnii ţărei ne-au dat în această privinţă o nobilă pildă, rezămându-se în toate împrejurările pe Pronia Cerească şi înălţând în amintirea evenimentelor însemnate aceste locaşuri, păstrătoare ale măririlor din trecut.

Este pentru Mine o nemărginită bucurie sufletească de a fi putut luà parte la aceste trei zile de serbătoare închinate Bisericei şi de a vedea biserica Sf. Nicolae, — reînfiinţată în vechea ei strălucire şi deschisă din nou slujbei Dumnezeeşti — tocmai în anul când poporul român prăznueşte cei patru sute de ani trecuţi dela moartea ctitorului ei, Marele Voevod Ştefan.

Ştefan Vodă şi-a croit, în istoria universală, ca şi în inima neamului său, un loc aşa de mare, încât patru veacuri au putut trece fără a-l micşorà. Prin faptele sale resboinice, prin înalta sa înţelepciune politică şi prin o adevărată evlavie, acest falnic Voevod, mare printre cei mai mari, ne înfăţişează o vieaţă cârmuită şi însufleţită de două credinţe adânci, nedespărţite, isvoare de putere şi de isbândă: credinţa în Dumnezeu şi credinţa în popor. Ele luminează şi tălmăcesc slăvita sa domnie. După fiecare victorie repurtată asupra duşmanului cotropitor, gândirea sa recunoscătoare se îndreaptă către voinicii săi şi mai ales către Acela care ţine în dreapta Sa destinele poporului şi regilor, spre a'l slăvi numele prin nenumărate sfinte locaşuri.

Ştefan Vodă este nu numai fala neamului românesc, dar şi un erou al creştinătăţei, căci a întrupat în el, împreună cu virtuţile firei româneşti, şi măreţul avânt al cruciaţilor, punând singur o stavilă valului năvălitor al Islamului.

Impreună cu întreaga suflare românească, care şi-a rostit pioasa sa amintire cu o căldură de inimă într'adevăr mişcătoare, întâiul Rege al României, unite şi de sine stătătoare, îndeplineşte astăzi o sfântă datorie către Marele Voevod Ştefan, aducându'i prinosul recunoştinţei şi veneraţiunei sale nemărginite.

Facă Cerul ca iubirea sa de Ţară şi de neam să ne însufleţească pe toţi, în toate actele noastre şi ca virtuţile lui să strălucească de-a pururea în ochii urmaşilor Mei, ca o sfântă pildă de urmat.

Nu cu mai puţină mulţumire am fost faţă la sfinţirea bisericei Trei Erarhi, a lui Vasile Lupu, încredinţată acum ca un sfânt odor iubitei Mele a doua Capitală. Este o dreptate ca tocmai în sânul acestei vechi reşedinţe domneşti, care a făcut atâtea jertfe pentru unirea şi mărirea României, în care au trăit atâţi Domni mari şi Mitropoliţi slăviţi, să se înalţe una din cele mai minunate biserici ale răsăritului, ca un semn vădit al culturei şi credinţei noastre. Alăturea cu acest mândru monument, Vasile Lupu a mai aşezat o modestă şcoală, însă cu scop măreţ, acela de a pregăti pe preoţi spre a înlocui limba slavonă cu aceea a poporului în slujba Dumnezeească. Sub orânduirea învăţatului Mitropolit Varlaam, această mică şcoală, cu tipografia ce'i era alipită, deveni cu încetul un adevărat adăpost al culturei naţionale, făcând să se dea graiului românesc locul ce-i se cuvine şi să răsune şi la altar. Un veac şi jumătate mai în urmă Mitropolitul Varlaam găsi în marele Veniamin un urmaş vrednic de dânsul.

Intru îndeplinirea gândului lui Vasile Lupu, Mitropolitul Veniamin înclină toată energia sufletului său, înflăcărat de un patriotism cald şi luminat. Intr'un lung şir de ani nu cruţă nimic pentru a ridicà cultura morală şi intelectuală a ucenicilor săi şi a înlăturà înrâuririle slavone şi greceşti, atunci precumpănitoare în Biserica rasăriteană. Astfel fu întemeiat seminarul dela Socola, care n'a întârziat a deveni, cu sârguinţa neobosită a marelui Veniamin, un focar de studii serioase şi o pepinieră de preoţi pătrunşi de înalta lor menire. Roadele acestui binefăcător aşezământ le putem judecà astăzi, când sărbătorim a o suta aniversare a întemeerei sale. Să pomenim dar cu dragoste şi recunoştinţă numele neuitat al acestui venerat Prelat, alăturea cu numele celor mai buni şi mai mari dintre fii Ţărei. In urma lui a rămas o operă adevărat naţională, pe care a apărat-o în contra tututor sguduirilor ce i-au stat înpotrivă. El ne-a transmis-o ca o dovadă pipăită de patriotismul clerului românesc şi de strânsa legătură ce în totd'auna a domnit între propăşirea Bisericei şi desvoltarea Statului român. Silinţele lui Veniamin n'au fost dar deşerte, de oarece pe lângă biserica mitropolitană începută de dânsul, se ridică astăzi această nouă clădire, în care se va urmà cu sfinţenie învăţământul său. Când o întocmire evlavioasă se coboară dela o obârşie aşa de curată, ea nu poate da decât roade binecuvântate de Dumnezeu.

Doresc din adâncul sufletului ca amintirea acestor zile de serbătoare, chemate a întări credinţa în inimile noastre, să ne ajute a ne întâmpina cu bărbăţie greutăţile acestui an aşa de puţin mănos pentru Ţară. Să înălţăm dar cu toţii rugile noastre fierbinţi către A-Tot-Puternicul, ca să nu înceteze a revărsa binecuvântările Sale asupra scumpei noastre Românii şi iubitului nostru popor.

Maiestatea Sa terminând, publicul care aclamase în cursul citirei panegiricul Voevodului Ştefan-cel-Mare şi Sfânt, a acoperit cu aclamaţii cuvântarea Regală.

In urmă Ministrul Hareţ a citit cu glas tare, documentul de amintire al serbărei Centenarului, care act a fost semnat de Maiestăţile Lor, Alteţele Lor Regale, I. P. S. S. Mitropolitul, P.P. S.S. L.L. Episcopii, Prim-Ministrul şi D-nii Miniştrii, în cuprinsul următor :

ACT COMEMORATIV

Pusu-s'a în anul dela întruparea Domnului 1803, toamna spre 1804, în mănăstirea Socolei, sub Domnia Măriei Sale Alexandru Constantin Moruz, Voevod, temelia Seminarului, prin strădania Arhiepiscopului şi Mitropolitului Moldovei şi Sucevei, Inalt Prea Sfinţia Sa Kirio Kir Veniamin Costache, părintele sufletesc al învăţăturilor în limba ţărei.

Spre pomenirea acestui patriotic fapt, sărbătoritu-s'a astăzi împlinirea a o sută de ani dela întemeierea acestui aşezământ de învăţătură bisericească, în al 39-lea an curgător al fericitei Domnii a Majestăţii Sale Carol I Regele României, Arhiepiscop şi Mitropolit al Moldovei şi Sucevei fiind I. P. S. S. D. D. Partenie Clinceni, Preşedinte al consiliului de Miniştri D-l D. A. Sturza, Ministrul Cultelor şi Instrucţiunei Publice D-l Spiru C. Haret, Director al Seminarului Veniamin Costache S. S. Economul Stravrofor Pavel Savin.

Făcut astăzi în Iaşi, anul 1904 luna Octombrie în 4.

Carol, Elisabeta, Ferdinand, Maria, Carol.

Parthenie Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, *Haret* Ministrul Cultelor, *D. Sturdza*, Preşedintele consiliului de Miniştri, *Gherasim* Episcopul Argeşului, *Dionisie* Episcopul Buzeului, *Pimen* Episcop al Dunărei de Jos, *Konon Ar. Donici* Episcopul Huşilor, *E. Costinescu* Ministru al Finanţelor, Lt.-Colonel *C. Langa, T. Savescu, X. Gheorghiu, Pancratie, A. A. Bădărău, P. Răscanu, N. V. Leonescu* Procuror General, *P. Gârboviceanu, D. Constantinescu*, Icon. *N. Vereanu, Dr. B. Popescu*, Icon. *I. Antonovici, I. V. Praja*, Preot *V. Bălănescu, I. S. Popescu, Ion C. Varlanescu, C. Şendrea.*

Profesorii Seminarului „Veniamin Costache" în anul serbărei Centenarului 1904, Octombrie în 4, ziua Luni : Directorul Seminarului, Icon. Stavrofor *Pavel Savin, Icon. I. Golcu, D. Iordăchescu, George Aramă, V. Oiaga, Em. P. Bardasare, T. Cerne, V. Bude, C. Praja, Gh. Gr. Gheorghiu, Cădere, Diac. Stupcanu, Valerin Hulubei, J. Popescu Muşata, Const. Ionescu, I. Iuga, N. G. Dossios, Pericle Popescu, Ion N. Popovici, I. C. Popescu. Dr. G. I. Botez, G. Apostolescu, Gr. Burghele, N. Mazere.*

In urmă Maiestăţile Lor, după ce au vorbit cu bunavoinţa Lor obicinuită cu persoanele presente, S'au reîntors la Palat, cu acelaşi ceremonial ca la plecare.

La ora 1 avu loc dejunul, la care au asistat ambii trimişi speciali ai Austro-Ungariei şi Rusiei, cu persoanele ce-i însoţeau, cari urmau a părăsi ţara. La acest dejun a mai avut onoare a luà parte şi D-nii Miniştri Costinescu şi Lascar, Primarul, Generalul Iarca, Comandantul corpului 4 de armată, mai mulţi senatori şi deputaţi, profesori universitari, magistraţi, funcţionari superiori, oficerii comandanţi de corpuri de trupă ; în total 35 de invitaţi,

După masă Maiestăţile Lor, după ce au convorbit timp îndelungat cu Generalul Wanka şi Principele Urusoff, le-a exprimat deosebita plăcere ce a simţit de a-i avea martori la măreţele serbări religioase care au avut loc şi, urându-le bună călătorie, S'a retras, d'impreună cu M. S. Regina, în apartamentele Lor.

La orele 3 p. m., M. S. Regele, însoţit de d. Sturdza, Preşedintele Consilului de Miniştri şi urmat de Generalul Warthiadi şi Adjutantul de serviciu, a inspectat mai multe stabilimente din oraş.

La Spitalul militar, Maiestatea Sa a fost întâmpinat de Generalul Iarca, Comandantul corpului IV de armată, şi de Colonelul Aronovici, şeful de stat major. Comandantul Spitalului Colonel Dr. Acontz, l-a presentat personalul şi a condus pe Maiestatea Sa în diferitele pavilioane ocupate de bolnavi. Regele a cestionat pe mai mulţi bolnavi asupra îngrijirilor ce li se dau şi S'a arătat mulţumit de starea spitalului.

De aci Maiestatea Sa a trecut la cazarma Escadronului de geandarmi călări, comandat de Căpitanul Baldovici. Regele a inspectat trupa, dispusă în ordine de bătae, în faţa căzărmei, apoi a trecut succesiv prin cancelarie, şcoală, camerele oamenilor şi grajduri.

A mulţumit Comandantului excadronului pentru curăţenia localurilor şi ţinuta trupei.

La cazarma Regimentului 13 infanterie, M. S. Regele a fost primit în sunetul muzicei şi uralele trupei, de către Comandantul regimentului, Colonelul Stamatopol. Compania de gardă se află desfăşurată în curte, cu corpul ofiţeresc. Regele a visitat camerile trupei şi diferitele localuri ; a inspectat armele, întrebând de starea lor şi de modul

cum se comportă la tragere. La plecare a mulţumit Comandantului regimentului, urând sănătate trupei.

A inspectat apoi Şcoala de Invăţătoare „Mihail Sturdza". Regele a fost primit de Doamna Buţureanu, directoare, care 'i a presentat pe profesori şi profesoare. O orchestră, compusă din eleve, a executat diferite arii; în sala mare de recepţie, un cor compus din 30 de eleve, a cântat Imnul Regal. In acest moment a sosit M. S. Regina. Regele a mai inspectat clasele, lucrările de lingerie, ţesătorie, pictură şi laboratorul de fisică şi chimie.

De aci Regele a trecut la Şcoala primară de băeţi „Carol I", unde a fost primit de D-l Mătăsaru, director. Copiii au cântat diferite arii în cor. Maiestatea Sa a inspectat toate clasele, punând chestiuni elevilor asupra aritmeticei şi geografiei. In sala de lucru, copiii au executat cu multă precisiune mişcări de ansamblu cu cântece.

In urmă, M. S. Regele a inspectat Liceul Internat. Directorul G. Lascar a salutat pe Maiestatea Sa la intrare şi I-a prezentat pe toţi profesorii. Regele s'a interesat de situaţiunea fiecăruia din ei. Intrând în amfiteatru, profesorul de fisică a executat cu elevii, în faţa Maiestăţii Sale, diferite experienţe de electricitate şi frumoase proecţiuni fotografice. In sala de modele, Regele a examinat o bogată colecţiune de minerale. Apoi Suveranul a trecut prin bibliotecă, dormitoare şi sala de mâncare, felicitând pe Director pentru curăţenia şi buna ordine observate în ele. A urmat inspecţia claselor, unde Maiestatea Sa a examinat pe mai mulţi elevi asupra diferitelor materii din program.

Intors la cuartier la orele 6, Suveranul a primit în audienţă pe membrii Camerei de comerciu din Iaşi, cu Preşedintele lor.

La prânzul ce a avut loc la orele 7½ la cuartierul regal, au fost invitate afară de suite, următoarele persoane: I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, Prim-ministrul Sturza, Miniştrii Stoicescu, Porumbaru şi Giani, P. S. S. Episcopul de Argeş, Roseti-Solescu Ministrul României la St. Petersburg; S. S. Economul Savin Directorul Seminarului Veniamin; Gane, Clinceni şi Dimopol, prefecţi şi alţii; în total peste 50 de persoane.

*

Marţi, 5 Octomvrie, la orele 9¼ dimineaţa, M. S. Regele, însoţit de Prim-ministrul Sturdza şi urmat de Generalul Warthiadi şi de Adjutantul de serviciu, a inspectat câtevà stabilimente din Iaşi, începând cu Universitatea. Monumentul, una din principalele podoabe ale oraşului, erà frumos decorat cu steaguri şi verdeaţă; studenţii erau înşiraţi în dreapta şi în stânga intrărei. M. S. Regele a fost primit de Rectorul C. Climescu, care I-a presentat pe profesori. Suveranul a binevoit a convorbi cu fiecare din ei; apoi a fost condus în amfiteatru, unde se adunase o mulţime de studenţi şi persoane din societate, Domni şi Doamne.

Rectorul adresându-se Maiestăţii Sale, în mijlocul numeroasei asistenţe s'a exprimat astfel:

Sire,

Neclintita solicitudine a Maiestăţei Voastre pentru Universitatea noastră, ne umple inimile de bucurie.

Ori de câte ori Maiestatea Voastră aţi venit la Iaşi, aţi vizitat şi Universitatea.

O cunoaşteţi de pe când erà în stare aproape rudimentară. Instalată la început în o veche casă boerească, mai târziu cu adăogiri împrăştiete prin oraş; azi vedeţi un Palat, a cărui temelie a fost pusă de A. S. R. Principele Ferdinand, ale cărui uşi au fost deschise, acum şepte ani, de Majestatea Voastră şi care stă sub înaltul patronagiu al genialei noastre Regine.

Din partea noastră Vă încredinţăm, Sire, că realizăm şi vom continuà a realiza şi pe viitor dorinţa exprimată de Majestatea Voastră în o recentă ocasiune solemnă, ca Iaşii să continue a fi şi a prospera ca centru cultural.

Această dorinţă a Majestăţei Voastre este o puternică garanţie pentru propăşirea oraşului Iaşi şi a Universităţei noastre.

Vă suntem adânc recunoscători şi din adâncul sufletului vă zicem:

Să trăiţi ani îndelungaţi!

Să trăească Augusta Voastră Familie!

Sire, în Universitatea noastră se obicinueşte ca fiecare început de an şcolar să fie inaugurat cu un discurs, ţinut de unul din profesorii ei.

Anul acesta, discursul va fi rostit înaintea Maiestăţei Voastre, de colegul nostru Dl. I. Găvănescu, delegat din partea facultăţei de litere.

M. S. Regele a răspuns în modul următor:

Mulţumesc cu inimă caldă pentru cuvintele aşa de bine simţite, cu care Mă salutaţi în numele Universităţei, în această falnică clădire, ridicată ca un semn vădit, că Iaşul este şi trebue să rămână un centru însemnat de cultură. Privesc ca o întâmplare fericită pentru Mine că pot fi aci faţă, tocmai în ziua deschiderei unui nou an universitar. Am viua dorinţă că cursurile cari vor începe acuma să fie însufleţite de vederi înalte, pătrunzând tinerile generaţii de iubire, de ştiinţă şi mai ales de iubire de Patrie.

Cuvintele Regelui au fost aclamate de întreaga asistenţă; apoi profesorul I. Găvănescu ţinù o foarte interesantă conferinţă, cu subiectul *Fiinţa şi Menirea Universităţilor*, al cărei text fiind prea lung, nu-l putem reproduce aici.

Când conferinţa fu terminată, Regele felicità călduros pe D-l Găvănescu şi apoi, condus de Rector, a inspectat localurile Universităţei,

Procesiune în jurul Bisericei St. Nicolai-Domnesc.

Principesa Maria vizitând Şcoala de Belle-Arte.

primind dela profesorii respectivi explicaţiile necesare. Regele S'a interesat în deosebi de colecţiunile foarte bogate de minerale, precum şi de laboratoarele de chimie minerală şi organică, foarte bine instalate, unde Profesorul Poni a avut onoarea a arătă Maiestăţei Sale progresele realisate în aceste ştiinţe atât de folositoare industriei. Înainte de a părăsi Universitatea, Suveranul a mulţumit d-lui Rector şi d-lor profesori, în mijlocul uralelor entusiaste ale publicului.

*

Dela Universitate, Maiestatea Sa a trecut la şcoala de Arte şi Meserii, dirijată de D-l Corban. Aci Suveranul a visitat magaziile, unde erau expuse mobile, obiecte, instrumente şi aparate de tot felul, fabricate în atelierele şcoalei; pe urmă a inspectat diferitele ateliere de lemnărie, ferărie, turnătorie, strungărie, etc., primind dela şefii de ateliere explicaţiuni asupra lucrărilor ce se execută în ele. La plecarea Suveranului, corul elevilor a intonat Imnul regal.

După şcoala de Arte, M. S. Regele a inspectat Regimentul 7 călăraşi. Regimentul erà dispus în ordine de bătae, cu drapel, în faţa casărmei. Suveranul a fost întâmpinat de Generalul Iarca, comandantul corpului IV de armată; Generalii Beller şi Şomănescu, comandanţii divizielor VII şi VIII; Generalul Lambrino, comandantul brigadei de cavalerie şi General Pavlo, comandantul brigadei 16 infanterie. Comandantul regimentului, Lt.-Colonel Socec, a presentat raportul. Suveranul a trecut pe dinaintea frontului trupei; apoi a inspectat ca-

sarma, frumos decorată cu steaguri şi verdeaţă, trecând succesiv prin cancelaria corpului, cabinetul Comandantului, mobilat cu îngrijire, camerile trupei, magazii, grajduri. După aceea, regimentul a defilat pe jos în formaţie pe front de pluton, având în dreapta unităţei din cap pe d-nii Generali Iarca, Şomănescu şi Lambrino. Terminând această inspecţie, Maiestatea Sa a arătat înalta Sa mulţumire d-lui Comandant al regimentului.

In urmă, Suveranul a inspectat Batalionul 4 Vânători, comandat de d. Maior Cernătescu. Batalionul erà dispus în ordine de bătae, cu drapel şi musică, în mijlocul curţei, care erà decorată cu arcuri de triumf de toată frumuseţea. După ce a trecut pe dinaintea frontului, Maiestatea sa a visitat pavilioanele trupei, frumos decorate cu steaguri şi verdeaţă; S'a interesat de starea armelor, de magaziile cu registre, efectele şi trăsurile de mobilizare; a visitat cabinetul Comandantului, mobilat cu mult gust, sala conferinţelor şi sala de mâncare unde Suveranul a gustat probele. In urmă, batalionul a defilat înaintea Maiestăţei Sale în formaţie pe front de semi-pluton, cu musica, având în dreapta unităţei din cap pe d-nii Generali Iarca şi Beller. M. S. Regele a rămas pe deplin mulţumit de starea în care a găsit batalionul şi a binevoit a exprimà Comandantului său înalta Sa satisfacţiune.

*

La dejunul, care a avut loc la ora 1 la cuartierul regal, au fost invitaţi Ministrul Haret, General Iarca, Prefectul Gane, Primarul Penescu, Diamandi deputat, Găvănescu, Stravolca, Burada, profesori universitari şi alţii; în total peste 45 de persoane.

După prânz la oarele 3 p. m., M. S. Regele, însoţit de Prim-Ministrul şi urmat de suită, a mers de a inspectat şcoala Normală de institutori „Vasile Lupu".

La sosire, Regele a fost primit de d-nii miniştri Haret şi Costinescu, Prefectul şi Primarul, şi de d. director Mitru, care a presintat Maiestăţei Sale raportul şcoalei; apoi L'a condus în curtea interioară a institutului, unde a presintat corpul profesoral şi unde corul şi orchestra de elevi L'au primit cu Imnul naţional.

Regele a trecut de aci de a inspectat sălile de studii, unde a pus întrebări elevilor, apoi atelierele de lucru manual, sălile de modele, sala de tragere la ţintă şi sala de muzică, unde orchestra a executat mai multe bucăţi muzicale. In urmă, Maiestatea Sa a trecut din nou în piaţa de exerciţii, unde elevii au executat mişcări gimnastice de ansamblu şi danţuri naţionale.

La plecare, Regele a urat elevilor sănătate, iar aceştia au acoperit cuvintele regale cu călduroase aclamaţiuni; apoi, adresându-Se Directorului, Regele i-a exprimat deplina Sa satisfacţie pentru buna stare în care a găsit şcoala.

De aci, Maiestatea Sa a mers de a inspectat Facultatea de Medicină şi Institutul de Fisiologie. Acolo a fost primit de Rectorul Universităţei, Decanul Facultăţei şi întregul corp profesoral. Suveranul a vizitat, în mod amănunţit toate laboratoarele, sălile de prelegeri, precum şi amfiteatrul, cerând explicaţiuni asupra diferitelor instrumente, piese

anatomice şi lucrări de laboratoriu. Maiestatea Sa a plecat în mijlocul aclamaţiilor corpului profesoral şi studenţilor.

Regele a mai vizitat şi şcoala primară de băeţi „Trei Ierarhi", unde a fost primit de Directorul şcoalei, şi unde corul micilor elevi L'a primit cântând Imnul naţional. După ce a inspectat localul şi a examinat lucrările manuale făcute de copii, S'a dus să mai vază încă odată, înainte de a părăsi a doua Capitală, acele două splendide sfinte locaşuri, Sf. Nicolae şi Trei-Ierarchi, monumente religioase istorice ale neamului nostru.

După o amănunţită examinare a nepreţuitelor capo-d'opere de arhitectură, Maiestatea Sa S'a reîntors la cartierul regal, unde a ajuns la orele 7 seara. Lumea adunată pe strade I-a făcut călduroase ovaţiuni, atât la ducere, cât şi la întoarcere.

La prânzul care a avut loc la orele 8, au avut onoarea a luà parte Miniştrii Porumbaru, Costinescu, Lascar şi Giani, Prefectul Judeţului, Primarul Oraşului, Prefectul poliţiei şi alţii, — în total 30 de persoane.

După prânz la orele 9 ½ seara, Maiestăţile Lor şi Alteţele Lor Regale au mers la Teatrul Naţional, unde urma să fie o mare recepţiune şi serată dansantă. La sosire Maiestăţile Lor au fost întâmpinate de d-l Sturza, Prim-Ministru; de Miniştrii Porumbaru, Costinescu şi Lascar; Comitetul diriginte al teatrului; Casele regale şi princiare. In interiorul teatrului, transformat în sală de bal, frumos decorat şi iluminat, se adunase lumea cea mai aleasă din Iaşi şi din toate părţile Moldovei, peste 1.200 de persoane.

Când Suveranii intrară în sală, în sunetul Imnului naţional cântat de orchestră, lumea întreagă se sculă în picioare şi-I aclamă cu mare entusiasm. Maiestăţile Lor şi Alteţele Lor Regale au străbătut toată sala, apoi S'au întreţinut în modul cel mai afabil cu persoanele din jurul Lor. Pe la orele 10 ¼ au început danţurile. Suveranii au stat la bal până la orele 12 ½, când S'au retras, în sunetul Imnului şi în mijlocul ovaţiunilor publicului.

*

Miercuri, 6 Octomvre, la orele 8 ½ dimineaţa, Maiestăţile Lor şi Alteţele Lor Regale au părăsit Iaşul, pentru a se întoarce la Sinaia. La eşirea din cuartierul regal, cortegiul a fost organizat întocmai ca la sosirea în Iaşi şi a străbătut străzile până la gară, între două rânduri de trupe, aşezate în spalier. La gară, Maiestăţile Lor au fost întâmpinaţi de d. Prim-Ministru Sturza, miniştrii Porumbaru, Costinescu şi Lascar, I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, P. S. L. Episcopii de Huşi şi Dunărea-de-Jos, d-nii Consuli străini şi autorităţile locale. Doamnele au oferit numeroase şi frumoase buchete de flori M. S. Reginei şi A. S. R. Principesei Maria. Maiestăţile Lor S'au întreţinut cu persoanele presente, exprimând încă odată viuele Lor mulţumiri pentru strălucita primire ce Li S'a făcut în Iaşi. Regele trecù pe d'naintea frontului companiei de onoare cu drapel, aşezată pe peron, în sunetul Imnului naţional, adresă câtevà cuvinte d-lor Oficeri generali şi superiori, apoi se sui în trenul regal, care plecă la orele 9, condus de d. Director general Miclescu, în mijlocul uralelor şi ovaţiunilor populaţiunei ieşene.

*

Vizitele Reginei la Conservator şi şcoala de Sericicultură.

In afară de relaţiunile oficiale, mai sunt de notat câtevà vizite făcute de Regina Elisabeta, cât şi de Principesa Maria, la diverse şcoli sau instituţii locale, dintre cari, după ziarele locale, cităm următoarele:

In dimineaţa de 5 Octombre M. S. Regina soseşte la *Conservatorul de muzică şi declamaţie*, însoţită de Doamna de onoare Bengescu şi de Prefectul de judeţ N. Gane.

La intrare Regina fu întâmpinată de d-l Al. Aurescu, Director-delegat şi de întregul corp profesoral, în timp ce corul Conservatorului, sub conducerea d-nei Sofiea Teodoreanu, intonă Imnul Regal. Suverana fu primită în salonul Conservatorului, unde se începù producţia elevilor.

Cu această ocazie, admirabilul cor întocmit şi dirijat de d-na Teodoreanu, intonează bucăţile *Laudate Domino* şi *Zis'a Badea*, şi după dorinţa M. Sale execută şi compoziţia regretatului Muzicescu, *Pre tine te lăudăm*, care atrase admiraţia entuziastă a Reginei, care felicită pe d-na Sofia Teodoreanu şi-şi exprimă regretul său pentru memoria lui Muzicescu.

D-ra Cornescu, dela clasa de piano, execută o bucată cu un deosebit talent, iar fermecătorul copilaş Mircea Bârsan, în vârstă numai de cinci ani, execută cu o îndemânare ce uimi pe M. Sa, dificila bucată din *Bărbierul din Sevilla*.

Entuziasmată M. S. Regina ia în braţe pe fenomenalul copilaş, acoperindu-l cu sărutări.

D-l Zira, elev al clasei de canto, execută romanţa *Mamă*, creaţiune a lui Ed. Candella.

In urmă D-ra Madeleine Sion, laureata clasei de canto dela acest Conservator, care a repurtat succese foarte frumoase în numeroasele ocaziuni în care s'a produs, execută cu un timbru admirabil şi cu o technică desăvârşită, frumoasa arie din *Samson şi Dalila*.

Regina rămase încântată de vocea D-rei Sion, şi-i adresă cele mai vii mulţumiri şi felicitări.

De asemeni D-na Bengescu, precum şi întreaga asistenţă, felicită călduros pe d-ra Sion, după care M. Sa părăsi Conservatorul.

Regina merse apoi de vizită *Şcoala de sericicultură şi ţesătorie a d-nei Sofia Mironeanu-Vitlimescu*, din Sărărie, unde un însemnat număr de eleve deprind pe lângă cultura viermilor de mătasă, şi diferite ţesături naţionale, foarte artistic executate. Aci examinând totul cu multă atenţiune, M. Sa admiră lucrările făcute de eleve, şi-şi exprimă numai regretul că localul nu e destul de încăpător, pentru a se puteà da instrucţiune la un număr mai mare de eleve. Promise Directoarei, care arătă că are puţine mijloace de a întreţine singură o atare şcoală, şi numai o mică subvenţie dela Minister, — că va stărui pe lângă Miniştri ca să sporească subvenţiunea. Drept mulţumire Regina semnă în albumul şcoalei şi felicită pe Directoară pentru stăruinţa şi inteligenţa cu care conduce acest institut de utilitate publică.

A. S. R. Principesa Maria la Şcoala de Menaj.

La 3 Octombre orele 4 p. m., A. S. R. Principesa Maria, însoţită de Doamna de onoare Greceanu şi de d-l General Wartiade, a vizitat *Şcoala de menaj Principesa Maria.*

A. S. R. la intrare a fost întâmpinată de Directoara Porfiriu, care i-a oferit un superb buchet, precum şi de personalul didactic al şcoalei, care de asemeni a oferit buchete.

Condusă de D-na Porfiriu, A. S. R. a vizitat cu deamănuntul atelierul de lingerie, sala de clas, sala de mâncare, dormitoarele şi cancelaria, exprimându-şi mulţumirea de curăţenie şi ordinea exemplară.

D-na Porfiriu oferì apoi A. S. R., preparate ale elevelor şcoalei, precum : pâne, compoturi, mâncări, conserve, etc. pe cari Principesa le gustă şi mulţumì în chip afectuos de modul cum au fost gătite.

A. S. R. cerù D-nei Directoare relaţiuni amănunte asupra modului de predare a cursurilor, interesându-se în de aproape de cele mai mici amănunţimi.

In urmă Principesa vizită grădina şi atenansele şcoalei, şi-şi exprimă regretul că localul nu e încăpător pentru a puteà adăposti în el cât mai multe eleve, după care părăsì şcoala ce o patronează, ducând cele mai plăcute impresiuni.

A. S. R. a mulţumit D-nei Directoare, exprimându-şi via Sa satisfacţie pentru modul cum e condusă şcoala, şi a asigurat'o şi pe viitor de înaltul Său concurs.

*

Marţi în 5 Octombre, la ora 2,30 p. m., tânăra literată şi profesoară D-na Laurenţia Gribincea, a fost primită în audienţă de A. S. R. Principesa Maria, căreia a presentat o plăcută dedicaţiune în versuri, în cuprinsul următor :

ALTEŢEI SALE REGALE PRINCIPESA MARIA
CU PRILEJUL VISITEI FĂCUTE IAŞILOR, INTRE 1—6 OCTOMBRIE 1904.

E pretutindeni încântare, e pretutindeni veselie
Şi steagurile tricolore măreţe fâlfâe în vânt,
Bătrânul Iaşi întinereşte, viteazu-i suflet reînvie,
Ca 'n alte dăţi se înfioară, de doruri mari, al său pământ ;
Iar uriaşele lui braţe, grăbit deschide, să primească
Pe Aceia, cărora se pleacă poporul nostru iubitor
Şi cărora cu drag se 'nchină întreaga Ţară Românească,
Pe veci legând de-a Lor mărire, un vis de falnic viitor.
Şi isbucnesc toţi în urale, când Leul dela Plevna trece,
Când Carmen Sylva le zimbeşte, ei varsă lacrime de dor
Şi roagă cerul să'nzilească pe-Acel ce Înţeleptul Rege
Şi L'a ales, ca să-L urmeze la tron şi fapte 'n viitor.
Trăiască Principele Carol, poporul strigă 'n gura mare,
Căci ţara 'ntreagă vede 'ntr'Insul pe Viitorul Impărat ;
Dar când Alteţa Voastră trece, înmărmureşte de-admirare...
Alteţa Voastră-i o minune ; poporul crede că'a visat.
In basmele noastre bătrâne, sunt zine, astfel întrupate :
Cu ochi albaştri ca şi Cerul, cu părul raze dela sori.

De-aceia vis ne pari, Alteţă, un înger cu priviri curate,
Trimis de Cer în ţara noastră, la revărsatul unor zori.
Uimit poporu 'n admirare, urează azi Alteţei Voastre,
Un trai senin, frumos şi dulce, ca zilele din luna Maiu;
Iubind ca scumpa-ne Regină, pământul sfânt al ţărei noastre,
Urăm din inimi fericire, iar viaţa să Vă fie raiu.

Scrisoarea şi darul M. S. Regelui Carol I, pentru oraşul Iaşi.

In cursul lunei Noembre următor, Regele Carol I în semn de bună amintire a petrecerei sale la Iaşi în zilele de 1—6 Octombre precedent, găsi cu cale a trimite Primarului Iaşului, un mare tablou pictat în oleiu, cu o admirabilă ramă poleită şi împodobit deasupra cu o coroană regală, sculptată şi aurită, spre a fi păstrat în sala Consiliului Comunal al Iaşului, însoţit şi de următoarea scrisoare semnată de mâna proprie a Regelui:

Domnule Primar,

Dorind ca scumpa Noastră a doua Capitală să păstreze un semn vădit al recunoştinţei Noastre pentru călduroasa primire ce a făcut Reginei, Mie şi Familiei Mele, cu prilejul sărbătorilor din Octombre trecut, v'am trimis portretul Meu, pentru sala Consiliului Comunal.

Vă rog, Domnule Primar, să arătaţi încă odată tutulor concetăţenilor Domniei Voastre, cât de adânc sunt întipărite în sufletele Noastre sentimentele de dragoste ale iubiţilor Noştri Ieşeni şi cât de neştearsă va rămâne amintirea acestor neuitate zile.

Vă reînoesc, Domnule Primar, încredinţarea sentimentelor Mele de mulţumire şi bunăvoinţă.

Bucureşti, în 26 Noembrie 1904.

CAROL.

Această scrisore a fost imediat adusă la cunoştinţa cetăţenilor Ieşeni de Primar, prin următoarea publicaţie:

Cetăţeni!

Majestatea Sa Regele, încă viu impresionat de strălucita primire ce I-aţi făcut, atât M. S. Regelui, M. S. Reginei, cât şi Augustei Sale Familii, Vă mulţumeşte prin următoarea scrisoarea ce a binevoit să-mi adreseze:

(Urmează textul scrisoarei de mai sus).

Cetăţeni!

Scrisoarea M. S. Regelui a fost ascultată de Consiliul Comunal, în şedinţa dela 30 Noembrie a. c., cu o vie emoţiune şi pătruns de dragostea iubitului nostru Suveran pentru Iaşi, pe deoparte a decis ca scrisoarea M. Sale Regelui să fie încadrată şi pusă în sala de Consiliu, sub portretul ce M. Sa a binevoit să ne hărăzească, iar pe dealta m'a însărcinat pe mine, ca în numele Consiliului şi a D-voastre, solicitând audienţă dela M. Sa Regele, să depun la picioarele M. Sale mulţumirile noastre a tuturor, pentru solicitudinea ce are pentru oraşul nostru, cinstind Iaşul cu un dar atât de preţios, care de-a pururea va stă cel mai scump talisman, în casa obştiei Iaşului.

In numele vostru, Cetăţeni, voi depune la picioarele Majestăţei Sale Regelui, asigurarea Voastră de devotament şi dragoste neţermurită.

Primar, *C. B. Pennescu.*

1904, Decembrie 1.

Relaţiile şi comentariile presei ieşene. Articolele D-lui A. D. Xenopol.

Asemenea fapte petrecute în primele zile ale lui Octombre 1904 în vechea cetate a Iaşilor, nu puteau rămânea fără un puternic ecou în presa locală, cât şi acea din restul ţărei; şi, e drept, fiecare organ de publicitate românesc dădù relaţiuni şi comentarii cari, diferind dela organ la organ, după oarecari interese de partid sau personale, sunt totuşi unanime întru a constatà atât mărinimia festivităţilor, momentele înălţătoare ce s'au petrecut atunci în „a doua capitală a ţărei", cât şi sentimentul entusiast al populaţiunei ieşane şi a numeroşilor oaspeţi veniţi din mai toate provincille ţărei, spre a asistà la asemenea serbări.

In primul loc, sunt de însemnat două bine gândite şi puternic exprimate articole, ale marelui istoric ieşan, D-l A. D. Xenopol, care, în ziarul *Evenimentul*, profitând de festivităţile urmate, adresează Regelui Carol I următoarele interesante cuvântări, în favoarea vechiului Iaşi.

Articolul din 3 Octombre:

SĂRBĂTORIREA RELIGIOASĂ DIN IAŞI.

Trei mari serbări religioase, au venit să învioreze lâncezala Iaşilor şi să mai deştepte din amorţeala lui acest vechiu oraş, în care altă dată pulsul vieţei bătea cu aşà putere şi care astăzi de abea se mai mişcă, sub lovitura crudelor împrejurări.

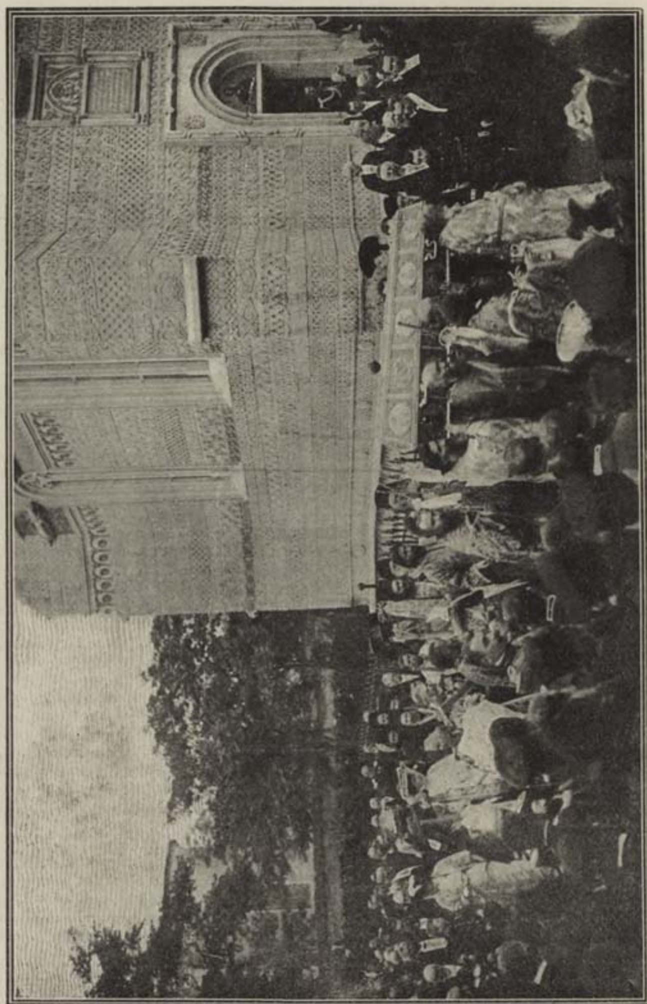
Două sfinţiri de locaşuri bisericeşti, vestite prin vechimea, frumuseţa şi obârşia lor, şi aniversarea de o sută de ani a celei mai vechi şcoli — tot bisericească, din ţările române dela gurele Dunărei, iată cele trei prăznuiri care adună în jurul lor întreaga populaţie a Iaşului, precum şi o mulţime de buni români veniţi din deosebitele părţi ale României, pentru a se bucurà împreună la reînvierea trecutului.

Şi aceste măreţe serbări se fac sub preşidenţia iubitului nostru Rege şi Domnitor, încunjurat de Augusta Lui Familie.

Cu mai mult de 400 de ani în urmă Ştefan-cel-Mare, stâlpul neamului românesc, în vremele cele mai viforoase ale istoriei lui, văzând că Iaşul este un loc foarte potrivit pentru concentrarea împotrivirei la năvălirile tătăreşti, a hotărît să facă din el un loc de adăpost pentru eroicele sale armate şi un popas pentru a lui odihnă, ce atât de arare ori gustat-a în sbuciumata lui domnie şi el, după datina de atunci sfinţi acest loc prin ridicarea unei frumoase biserici, cu hramul Sft. Nicolai şi prin zidirea unor Curţi domneşti, care şi astăzi adăpostesc cele mai însemnate autorităţi ale Iaşului.

După 200 ani, după el, alt Domnitor, în care ardea ca şi în străbunul său focul vitejiei, dar care din nefericire nu-l mai întrebuinţă la apărarea ţărei, ci la sfinţirea ei prin luptele fratricide cu tovarăşul său, Domnul Munteniei, — Vasile Lupu zidi şi el, şi de astădată cu o artă mult mai măreaţă de cum putuse să o facă Ştefan-cel-Mare, frumoasa Catedrală a Trei-Erarhilor, care a rămas alăturea cu Curtea de Argeş, ca două monumente neperitoare ale artei româneşti din trecutul mai îndepărtat.

După alţi 200 de ani, un mare Mitropolit Veniamin Costache, văzând puţinătatea învăţăturei cu care să adăpa Clerul din Moldova, izbuti în plină epocă fanariotă, sub ochiul streinului, să înduplice pe Domnitorul de atunci Alexandru Moruzi, a întemeià o şcoală mai înaltă de Catehesie, din care-şi trage origina actualul seminar Veniamin. Această şcoală este cea mai veche închegată pe pământul ţărilor româneşti din valea Dunărei, şi în ea se încorporează mersul culturei româneşti de un secol acuma, adică de când au început a se ivi în aceste ţări razele civilizaţiei.

Procesiunea eclesiastică pentru conducerea secriului cu Moaştele Sfintei Paraschiva, în biserica Trei-Erarhi.

Timpul însă, care distruge toate, îndeplinise opera sa de desfiinţare la ambele frumoase mănăstiri, care cădeau în ruină, iar seminarul aşezat într'un local nepotrivit, erà şi el înpedicat a da toate roadele ce se puteau aşteptà dela el.

Inaltul nostru Rege şi Domnitor, în râvna Lui pentru tot ce interesează viaţa românească, şi mai ales înţelept apărător al religiei noastre străbune, şi-a

Regina Elisaveta şi Principesa Maria vizitând Şcoala Reuniunei Femeilor Române, sub Preşedinţia D-nei Elena Gh. Mârzescu.

întins şi asupra acestor două măreţe localuri mâna sa apărătoare şi a dispus ca ele să fie reintregite, întărite şi înfrumuseţate din nou, pentru a putea duce mai departe menirea lor, care este ocrotirea unităţei neamului nostru.

Regele a urmat mai departe aici, ceiace începuse mai dinainte cu restaurarea Mitropoliei Iaşului, cu acea a frumoasei monastiri dela Curtea de Argeş şi cu ridi-

carea a o mulţime de alte locaşuri sfinte pe domeniile Coroanei, cât şi în alte părţi ale regatului său.

Inţelept, nu mai puţin decât viteaz, Regele nostru a înţeles că în religiunea noastră ortodoxă stă una din legăturile cele mai puternice, care încheagă poporul românesc într'o unitate etnică particulară şi că, dacă Românii sunt un popor deosebit de toate celelalte naţiuni europene ce-i încunjură, aceasta o datoresc la două elemente făuritoare de naţionalităţi : limba, care este latină, şi religiunea, care este ortodoxă.

Şi este lucru vrednic de însemnat, că sub domnia marelui nostru Căpitan s'a reînceput iarăşi era construirilor locaşurilor religioase, care încetase aproape cu totul sub domnia streinilor în epoca fanariotă.

Atât de adevărat este că Regele Carol a reînviat tradiţia naţională şi a legat iarăş firul rupt de timpurile de urgie ale istoriei noastre şi că adevărate au fost cuvintele rostite de El când a pus piciorul pe pământul românesc : „Din acest moment am devenit român" ; căci deşi străin prin origina lui, nici odată interesele şi biserica românească nu au găsit un apărător şi ocrotitor mai sincer şi mai râvnitor, decât pe M. S. Regele României.

Să fie deci cu noroc venirea lui în sânul bătrânului oraş, care-l aşteaptă cu braţele deschise, căci nu poate năbuşi o speranţă că M. S. Regele României se interesează nu numai de trecutul oraşului, din al cărui sin a pornit închegarea unităţei române, ci şi de viitorul lui, care nu poate să se încheie cu sfârşitul domniei unui Rege, care a întărit viaţa poporului român.

Articolul din 5 Octombre glăsuieşte următoarele, de un interes mai capital pentru vechea Capitală a Moldovei :

Sire,

Dacă România stă astăzi mândră şi glorioasă sub sceptrul Majestăţei Voastre, aceasta o datoreşte Iaşului, oraşul fruntaş al Moldovei, centrul marilor inteligenţi şi marilor inimi ale ei, care au înţeles că numai cu jertfirea patriei lor mai restrânse, pot asigura viitorul patriei celei mari, şi face un pas însemnat către ţinta supremă a traiului nostru, unirea Neamului întreg.

Dar jertfele cer totdeauna slăbirea sau chiar dărăpănarea propriei fiinţi, şi Iaşul a experimentat mai mult decât oricine acest adevăr. Dela unire încoace, începând chiar cu scurţii ani ai însemnatei ere a lui Cuza-Vodă, Iaşul a mers tot scăzând, i s'a îngustat tot mai mult temelia existenţei lui, şi puterile lui s'au stors de vlaga dătătoare de viaţă, care-l hrănea altă dată.

Nu se putea ca uitarea să acopere măreţul act săvârşit de foasta capitală a Moldovei şi de atunci şi până acuma la fiecare prilej toate vocile se unesc spre a-l lăuda şi prăznui ca leagănul unirei, ca zemislitorul ideilor mari ce au înălţat vaza şi puterea ţări ; dar numai cu vorbe cată să i se resplătească sângerarea lui pe altarul viitorului. Făgăduinţele ce i s'au făcut au rămas mai toate neîndeplinite. Strămutarea Curţei de Casaţiune a fost numai un miragiu, ce s'a stins în ziua chiar în care s'a ivit. Acea a Facultăţei de teologie, a Curţei de Conturi, a sfântului Sinod, au rămas tot numai răsunet de *vorbe goale*. Nu numai atâta, s'a încercat a i se răpi chiar şi acele instituţiuni, pe care unirea le păstrase în sânul lui şi este încă proaspătă, căci nu se va uita nici odată, încercarea de a se desfiinţa unele din cele mai de samă aşezământe culturale : Conservatorul, Institutul de Chimie, Şcoala frumoaselor-arte, Şcoala centrală de fete şi chiar Universitatea, instituţii care fură scăpate numai mulţumită veto-lui a tot puternic al Maiestăţei Voastre.

Dacă însă nu o poate distruge, cel puţin se sapă şi se roade necontenit pentru a se desfiinţă cu încetul ceeace nu se poate resturnă de odată : Conservatorul şi Şcoala frumoaselor Arte din Iaşi sunt lăsate aproape în părăsire ; Şcoala centrală de fete este decapitată ; Institutul de Chimie vegetează numai, de astăzi pe mâne, şi Universitatea, podoaba nu numai a Iaşului, dar şi una din podoabele naţiunei, este pusă cu intenţiuni vădite pe o scară mai prejos decât cea din Bucureşti.

Nu vorbim despre numărul profesorilor, care de sigur trebue să fie mai mare decât acel din Iaşi, fiind mai mulţi studenţi. Nu vorbim nici de înzestrările mult mai bogate ale aşezământului din Capitală, dar vorbim de inferioritatea poziţiei

legale a Universităţei din Iaşi faţă cu cea din Bucureşti; examenul de capacitate, concursurile de medici de judeţ şi de oraş se fac numai la Bucureşti, cu toate că sunt afaceri universitare, la care ar trebui să participe în aceiaş măsură, ambele şcoli.

Când a fost vorba să se înfiinţeze doctoratul în drept, se propuse aceste măsuri numai pentru Bucureşti, având şi scopul vădit de a se desfiinţà indirect Facultatea juridică din Iaşi. Catedre esenţiale dela această din urmă facultate sunt lăsate ani întregi fără titulari şi la alte facultăţi se desfiinţează sau se lasă neocupate catedre de prima ordine, ca acea de literatură română, la facultatea de litere din Iaşi. Tot aşa de puţin se gândeşte a se înfiinţa o catedră de literatura şi de limba germană, într'un timp când cunoştinţa scrierilor germane a ajuns o nevoie neapărată a civilizaţiei.

Armata, care erà şi ea o podoabă şi un mijloc de existenţă a Iaşului, se retrage tot mai mult din sânul lui, sub pretextul că e prea aproape de hotar. Fortificaţiile s'au făcut la Nămoloasa, lăsându-se Iaşul, ca altădată „Dacia" în prada barbarilor.

O înstrăinare cumplită se lăţeşte tot mai mult în sânul Moldovei, agricultura nu mai este în mâna fiilor ţărei, decât doar numai cum este şi în spinarea boilor ei. Ţăranul este redus la ultima mizerie şi nimeni nu se gândeşte a pune o stavilă acestui curent distrugător de neam; ba, prin loviturile date Iaşului ca centru de cultură, se slăbeşte punerea la împotrivire a poporului Român în această parte însemnată a ţărei şi se dă pradă înstrăinărei frumoasa ţară şi frumosul oraş, a căror unire cu ţara, sora şi cu oraşul frate, au dat naştere României de astăzi, a făcut cu putinţă întronarea Majestăţei Voastre, care a-ţi condus cu bărbăţia şi geniul ce caracterizează ilustra Voastră familie, ţara întreagă, la glorie, neatârnare şi Regat.

Iaşul are valoarea şi însemnătate nu numai ca individualitate orăşănească ci, mai ales ca centru de viaţă intelectuală în partea nordică a României. El este un produs al veacurilor şi nu este înţelept ca oamenii pigmei, să distrugă ceeace secolii uriaşi au ridicat.

Câtă durere simte un iubitor de naţiune când vede tăindu-se şi prăbuşindu-se un copac bătrân, şi el product al vremurilor! Câtă durere, câtă usturime trebue să simtă un bun Român, când vede cum fii Iaşului chiar, lucrează la dărâmarea acestui mare umbrar al culturei româneşti.

Unirea germană a lăsat fiecărui oraş aşezămintele lui, şi nu a concentrat viaţa numai în Capitala Imperiului; cu toate că acolo Unirea se făcuse între un mare regat şi mai multe state mici slabe.

La noi unirea s'a făcut între două ţări, aproape egale în putere, cultură şi însemnătate. Pentru ce atunci să se absoarbă totul în Capitală şi această absorbţiune să se facă în dauna acelui oraş ce a fost şi el capitală, şi dacă a jertfit această posiţie, a făcut-o numai în folosul întregului.

Sire!

Ora supremă a sunat! Iaşul se duce, vedeţi bilanţul Băncei, vedeţi numărul bancherilor rămaşi în el; auziţi plângerile comercianţilor; priviţi la numărul cel mare de case deschiriete şi la coborârea valoarei lor venale; constataţi deprecierea chiriclor, deficitul tramvaiului, falimentele care se ţin lanţ, ţipetele tuturor că viaţa în Iaşi a devenit cu neputinţă de susţinut, şi luaţi în privire strămutările necontenite ale cetăţenilor în Capitală.

Toate aceste semne sunt îngrijitoare şi Iaşul întreg vă roagă să întoarceţi către el acelaş mare suflet, care s'a interesat de aproape de tot ce a fost mare şi însemnat în viaţa poporului Român, şi să nu lăsaţi să meargă la peire oraşul care a fost leagănul atâtor mari fapte şi idei.

*

Acelaş organ local, *Evenimentul*, mai publică tot în timpul acesta, rândurile ce urmează:

Iaşul este astăzi în mare zi de serbătoare. Sufletele sunt la diapazonul frumuseţei împodobirei edificiilor şi cetăţenilor.

Cum să nu salte de bucurie oraşul, pentru care bisericile sunt monumentele cari îi vorbesc pe întrecute de pietatea şi gloria străbună, când Regele Carol vine să sfinţească în aceeaşi zi două biserici restaurate, cari ne-au păstrat vie amintirea

lui Ştefan-cel-Mare şi Vasile Lupu, a doi din cei mai slăviţi şi mai scumpi Voevozi Moldoveni, amintire pe care o vor perpetuà în vecii vecilor.

Cum să nu fie mişcat intelectualul, când la dreapta Regelui Carol, vede pe Carmen Sylva, întruparea pământească a geniului Artelor şi Literilor, veniţi împreună să slăvească consacrarea a două monumente, cari dovedesc civilizaţia şi simţul artistic al strămoşilor noştri.

Cine cunoaşte obiceiul rău al conducătorilor, dacă nu de a strica, cel puţin a suspenda lucrarea începută de predecesori, îşi dă bine seamă că fără cultul Majestăţilor Lor pentru tradiţia poporului român şi fără marele Lor simţ artistic, monumentele cu cari ne mândrim astăzi, probabil n'ar fi fost restaurate.

Leconte de Nouy din diferite împrejurări ar fi părăsit dela început lucrarea, fără încurajarea personală a Maiestăţilor Lor.

Cum să nu se veselească ostaşul de eri, de astăzi şi cel de mâine, când vede pe Marele Căpitan, care a reînviat la Plevna gloria străbună, alăturea cu două generaţii de Hohenzollern, îmbrăcaţi în uniformă românească, garanţie că gloria străbună va fi şi în viitor apărată şi sporită.

Cum să nu fie mişcat omul politic conştient de necazurile noastre, cari am suferit atâta dela schimbarea prea deasă a Domnitorilor, când are astăzi înaintea sa o dinastie pământească din cele mai ilustre a lumei, reprezintată prin întemeetorul ei şi prin două generaţii de Principi moştenitori, care ne dau pe vecie siguranţa stabilităţei şi ordinei, şi care îngenunchind astăzi înaintea altarelor ridicate de Ştefan-cel-Mare şi Vasile Lupu, se solidarizează cu tot trecutul nostru.

Cum să nu plângă de bucurie mamele ieşane, când văd pe Alteţa Sa Regală Principesa Maria, cu Augusta-I şi frumoasa-I figură, strălucind de fericirea serbărei, pe care toată suflarea ieşană o face Augustului Său soţ şi Micului Principe, care va fi într'o zi Regele Carol II-lea, comoara sacră pe care o naţiune întreagă I-a încredinţat-o, cu absolută convingere că va face dintr'însul o podoabă a Hohenzollernilor, şi o mândrie a neamului Românesc.

Cum să nu fim recunoscători Alteţei Sale Principele Wilhelm de Hohenzollern, care de ani întregi, ne-a deprins a-L vedeà împărtăşind cu Augusta-I familie, greutăţile şi bucuriile poporului român. Ecou simţirilor unanime ale cetăţenilor Iaşului şi a cetăţenilor veniţi din toate unghiurile Moldovei, care văd în cinstea, pe care întreaga Familie Regală o face Capitalei Moldovei, un mare şi fericit eveniment istoric, zicem, după datina strămoşească Auguştilor noştri Oaspeţi :

Bine Aţi venit!

Sub titlul de *Eroismul, Poezia, Arta,* tot *Evenimentul* scrie :

1 Octombrie, zi de trei ori frumoasă, zi de trei ori fericită : familia Regală intră în oraşul nostru.

Alături de Marele Căpitan, Eroul victorios, calcă pe pământul Iaşului Regina Poetă, Carmen Sylva şi Principesa Artistă, Principesa Maria.

Alături de Viteazul încununat cu coroana biruinţei, sunt azi, în oraşul leagăn al inteligenţei, cele două femei ale României cari întrupează Poezia şi Arta : Regina Elisabeta şi Principesa Maria.

De o parte a Tronului, stă Majestatea zimbitoare a geniului poetic, Poezia :

De altă parte, gingăşia devenită Princesă : Arta, în cea mai nobilă şi frumoasă a ei întrupare.

Cununa de oţel a vitejiei, încununează Eroul,

Cele două zine au cununa faptelor bune, mari, nobile ; au în jurul frunţei lor nimbul artistic al Poeziei, şi nimbul poetic al Artei ; dar cea mai nepreţuită coroană a lor este, desigur, iubirea, veneraţia cu care, o întreagă ţară Le înconjoară, ca pe nişte fiinţe superioare, descinse în mijlocul nostru.

Mari prin nobleţa Lor, mari prin bunătatea şi gingăşia ce respândesc în juru-Le, Ele sunt şi mai mari prin adoraţia cu care Le înconjoară poporul Român.

Ele au pe frunţile Lor coroane de aur ; dar iubirea ce au ştiut să inspire Ele unui neam, înălţimea la care S'au ridicat prin fapte bune şi nobile, prin Poezie şi Artă, Le-a hărăzit cununi cari trăesc prin veacuri : cununi de laur.

Eroizmul, majestuos, Poezia generală, suverană, şi Arta gingaşă, înălţătoare, sunt azi oaspeţii noştri : Să fie bine-Veniţi.

•

Foaia naţionalistă *Ecoul Moldovei*, conţine următoarele relaţiuni asupra evenimentelor ce ne interesează :

Este un eveniment de mare însemnătate pentru prestigiul şi cinstea acestui oraş al sacrificiilor şi al abnegaţiilor, ca să se vadă, după opt ani, iarăşi visitat în sfârşit de Acela, care prin destoinicie şi perseverenţă a isbutit să înalţe numele naţiunei Române, atrăgându-i respectul şi încrederea de care se bucură acuma faţă cu străinătatea.

E un eveniment fericit pentru vechiul Iaşi, această *Meca* a Românismului, că la târnosirea bisericilor sale, Sft. Nicolai şi Trei Erarhi, două podoabe preţioase de care se leagă amintirea Marelui Ştefan şi a lui Vasile Lupu, cum şi la serbarea centenarului Seminarului *Veniamin Costache*, s'au grăbit Regele şi Regina, să asiste, cu Augusta Lor Familie, şi astfel să deie acestui oraş, sleit de forţe, o înaltă dovadă de dragostea şi bună-voinţa ce'i păstrează; să-i arate că se interesează de dânsul şi ori de câte ori Li se dă prilej, bucuroşi îşi îndreaptă privirile către el, dăruindu-i din inimă reînfiriparea energiei sale de odinioară.

Presenţa Suveranilor noştri în nişte zile aşa de solemne, pentru noi însamnă că nu's perdute încă speranţele unei soarte mai bună pentru viitor, că Regele interesându-se mai de aproape încă, şi cunoscând cauzele adevărate ale decăderei lui, de astădată cel puţin, luându-l sub Augustul Său scut, va avizà mai repede la mijloacele trebuitoare pentru curmarea relelor ce-l dărapănă, spre a'l îndruma pe calea propăşirei.

Pentru vechea capitală a Moldovei zilele petrecute aici de Augusta Familie, fură o adevărată sărbătoare.

Intrarea Suveranului şi a Principilor Le fu veselă, fiindcă veselie întâlniră în lungul drumului ce-l străbătură până la reşedinţa ce Li s'a pregătit, şi cu veselie fură întâmpinaţi pretutindeni unde să arătară populaţiei, ce nu se mai sătura de a'i privi şi a le manifesta dorinţa de a-i vedea cât mai dese ori în mijlocul ei. Această manifestare, Regele în special, a avut de mai multe ori ocazie s'o constate şi s'o aprecieze că e pornită din o adâncă iubire şi devotament pentru el şi Dinastie, cum şi din convingerea ce o are fiecare locuitor al Iaşului, că hotărându-se să petreacă acolea o lună cel puţin, cum de ex. luna lui Maiu, s'ar schimbà foarte mult fisionomia oraşului acestuià, monotonia ce-l copleşeşte, stagnaţia afacerilor comerciale, în sfârşit astă *linişte* ce înpinge oraşul din ce în ce mai repede spre ruină, făcând loc seninului vesel, vieţei sgomotoase, mişcărei comerţului şi a industriei, în sfârşit ar contribui neîndoelnic la ridicarea stărei lui economice şi ar fi un puternic factor al îmbunătăţirilor pe care populaţia le aşteaptă cu deosebită nerăbdare şi de atâta amar de ani, mai ales prin reducerea garnisoanei ce o avuse mai înainte, la minimul posibil. Urmările acestei lovituri sunt incalculabile, când căutăm a stabili o comparaţie între ceeace a perdut Iaşul, cu ceeace câştigă zi cu zi un oraş care are favoarea de a fi obţinut o puternică garnizoană, cum este de ex. Craiova, fără să mai vorbim de alte localităţi, unde existenţa regimentelor de artilerie şi infanterie n'au altă raţiune decât văditul interes de a menţinea sus starea economică a acelor localităţi.

M. S. Regele e convins că Iaşul poate fi prin excelenţă oraşul menit pentru cultură, şi dându-i-se cel puţin şcoli bine înzestrate, cari să'l compenseze de perderea influenţei politice ce o avuse odinioară, şi mai aducându-i-se şi Curtea de Compturi, dacă nu Curtea de Casaţie ce i s'a fost promis, ar puteà constatà un avânt oarecare către înflorire şi ar aveà satisfacţia că a pus stavilă nimicirei Iaşului.

*

Ca ultim ecou al acestor serbări naţionale, mai găsim sub titlul de *Post-Festum*, un interesant articol publicat în *Liberalul*, din 7 Octombre :

Astăzi la ora 9 dimineaţa Familia Regală a părăsit Iaşul.

Şi bătrâna Capitală a Moldovei, învăluită în dimineaţa asta de Octombrie parcă anume în haina melancolică a ceţii de toamnă, după atâtea zile de strălucire şi senin, părea că aruncă ultimile priviri pline de un entuziasm rezignat iubiţilor Oaspeţi care o părăseau. A fost o serbătoare care lasă urme neuitate şi pentru veci

neşterse în sufletele acelora care au simţit-o. A fost un delir ce a trezit tradiţionalul entuziasm sincer şi înflăcărat, care caracterizează orice manifestare a Iaşului. Şi în emoţia acestor scumpe zile de serbătoare, figurile Auguştilor Membri ai Familiei Regale, au plutit în razele unei străluciri care învinge simţirea omenească. Ieşenii au arătat atâta dragoste pentru Familia Regală şi atât de majestos şi de entuziast au primit-o şi serbătorit-o în sânul glorioasei Capitale a Moldovei, în cât cu drept cuvânt putem spune, că nimic nu s'a ştirbit încă din podoabele sufletului moldovenesc, care ştie să cuprindă în pliurile lui ospitaliere pe toţi acei care-l iubesc sincer şi devotat. Sărbătorirea Familiei Regale în oraşul nostru e o pildă vie şi vorbitoare a sentimentelor nestrămutate şi pline de devotament, care leagă cu o tărie invincibilă spiritul poporului nostru de Aceia, în care trebue să ne vedem sintetizarea aspiraţiunilor noastre naţionale.

A fost o sublimă deslănţuire de sentimente nobile, care a împrăştiat entuziasmul cel mai neprihănit în sufletele devotaţilor şi blajinilor Moldoveni.

Şcoala de Menaj, înfiinţată de Principesa Maria, în casele foaste ale lui Gheorghe Asaki.

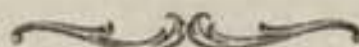
Iar de-ţi rechemi în suflet fiorii ce ţi s'au prilejit în diverse momente din răstimpul acestor cinci zile, ţi se pare că ai trăit într'o lume aevea, străină de obicinuita viaţă zilnică, streină de micile patimi, streină de simţirea ce ne înviorează de obiceiu fiinţa.

Şi par'că de Dumnezeu a fost făcut ca soarele să împodobească cu strălucirea lui aceste fericite zile de serbătoare şi ca tocmai în clipa în care trenul Regal s'a pus în mişcare, o uşoară bură de ploae amestecată cu nevinovaţi fulgi de zăpadă, să se lase asupra oraşului.

Iar ca o poetică desăvârşire a tablourilor măreţe ce ne-au mângâiat zilele acestea privirea, ne-au rămas adânc săpate în suflet figurile iubiţilor Oaspeţi, cari dela fereastra vagonului regal, în mijlocul entuziasmului aprins al mulţimei, aruncau cu voioşie ultimele saluturi Iaşului, care ştie să-şi primească Oaspeţii în chip atât de inimos şi de strălucit.

La revedere! a fost ultimul zimbet cu care Familia Regală s'a despărţit de Iaşi.

La revedere şi Drum bun! strigăm noi, stăpâniţi de entuziasmul şi dragostea cu care scumpii Oaspeţi ai Iaşului, ne-au însufleţit în cursul acestor neuitate zile de serbătoare.

CAPITOLUL XXII.

Principii Moştenitori în Iaşi. 1905—1911.

Principele Ferdinand la alergările de cai din Iaşi. Imputări aduse de unele ziare Regelui Carol, relative la Iaşi şi Moldova.

rganizându-se în cursul lunei Septemvre 1905, de către Societatea de încurajare a creşterei cailor de rasă *Jokey-Club*, din Iaşi, o serie de alergări de cai, pe întinsul platou numit „la Şepte-Oameni", situat la marginea Iaşului dinspre miază-zi, Alteţa Sa Regală Principele Ferdinand ţinù să asiste la asemenea producţiuni, încurajând astfel cu presenţa sa întreprinderea Societăţei ieşane, pentru care şi autorităţile locale făcuse adeseaori sacrificii materiale.

O întâmplare tristă se însemnă în ziua de 5 Septemvre, când sosi în Iaşi Principele Ferdinand. Lumea ieşană, curioasă de a asistà la alergări şi, în acelaş timp în dorinţa de a ieşi întru întâmpinare Principelui Moştenitor, se îngrămădì într'un număr neobicinuit de mare pe drumurile ce duceau la platoul Şepte-Oameni, unde urmau să aibă loc alergările; pe lângă pietoni şi trăsuri de tot felul, îngrămădindu-se lume multă în vagoanele de tramvai electric ce circulau până la Abator, unul din vagoane alunecă pe strada Păduie, care presintà o pantă răpede, şi sărind de pe şine la cotitura stradei Apeduc, se zdrobi de zidul unei case ce i fu în cale, şi pricinui astfel moartea unui tânăr avocat Panuş, şi schilodirea altor câtorva persoane.

Principele Ferdinand, pus în cunoştinţa faptului, fu adânc pătruns de acest accident neaşteptat.

Alergările îşi urmaă cursul după cum fusese stabilite, şi sara A. Sa Regală părăsi Iaşul.

*

Un ziar nu de mult apărut în Bucureşti, cu tendinţi pronunţate antidinastice, *Protestarea*, în numărul său dela 11 Iulie 1906, găsi de cuviinţă a aruncà în sarcina Regelui Carol I învinuirea că n'ar fi iu-

Principele Ferdinand şi fratele Său Principele Wilhelm de Hohenzollern, vizitând şcoala de Belle-Arte.

bind deopotrivă şi partea ţărei de dincoace de Milcov, adecă Moldova, — precum iubeşte pe cealalta — Muntenia.

Deşi această chestiune nu fù decât o ofensă adusă atât persoanei Regelui, cât şi însăşi vechei Moldove, care avù nenumărate prilejuri de a constată tot interesul şi toată buna-voinţa ce ş'a manifestat'o totdeauna Suveranul, dela călcarea sa pe pământul românesc, pentru absolut toate colţurile ţărei fără nici o deosebire, totuşi, din spirit de partid sau din interese personale, această învinuire ş'a avut

resunetul şi în Iaşi, unde foaia *Ecoul Moldovei* scrise, la data de 16 Iulie 1906, un articol, în care discutà chestiunea din punctul de vedere al redactorilor şi partizanilor săi.

Astfel, sub titlul de *Regele şi Moldova*, zisa foaie publică următoarele :

Ziarul *Protestarea*, în articolul de fond al numărului său dela 11 a. c., spune că Regele nu iubeşte Moldova, şi o afirmă aceasta după declaraţia ce ar fi făcut'o D-l Bădărău, cu chibzuinţă şi multă şiretenie, în un interviev publicat şi nedesminţit încă de vreun organ oficios.

Cu toate protestările ce le ridică *Protestarea*, contra acestei diferenţieri între Moldova şi Muntenia, din partea M. S. Regelui, ea există încă destul de accentuată, ca s'o înţeleagă oricari din supuşii Sei. Nu putem preciză care să fie cauza, dar în tot cazul dacă Moldova nu este iubită, de sigur că e de căutat această cauză în împrejurările în care s'au nemerit a'şi face Domnitorul Carol I-iu descălecarea pe pământul Principatelor-Unite, cum şi în caracterul Moldovenilor. In realitate s'ar puteà zice că Regele nu iubeşte pe Moldoveni pentru spiritul lor de independenţă şi de demnitate, pe care *Protestarea* spune că n'a reuşit să le fi înmuiat, ca în Muntenia. Apoi să nu se uite că Cuza-Vodă a fost Moldovan, că Cogălniceanu, C. Negri, Lascar Catargiu, Manolache Costache-Epureanu, V. Alexandri, fură toţi Moldoveni, din cei intransigenţi, şi pentru care interesele ţărei erau mai presus de orice interese personale, ori de gaşcă.

Oraşul Iaşi, însfârşit, prin manifestarea lui dela 3 Aprilie 1866, se înţelege că n'a putut să 'şi creeze un titlu la iubirea Domnitorului Carol, cu toate sforţările ulterioare de a se arătà tot atât de dinastic ca şi capitala Bucureşti.

Omul e om, şi Regele Carol ori cât de cu judecată e, nu s'a putut sustrage cu totul uneltirilor şi clevetirilor urzite şi şoptite de cei interesaţi, dacă nu a urî Moldova şi pe Moldoveni, cel puţin de a nu le păstrà o indeferenţă vădită.

Că a fost cumpărată casa Roznovanu de stat, pe care a prefăcut'o după nevoia unui palat, în care să steie Familia Regală, aceasta cine nu ştie că a fost un truc. Palatul Ferdinand de azi *e menit să rămâe pustiu*, după cum pustiu a devenit Iaşul, care s'a desbrăcat de tot ce aveà ca viaţă, ca interes şi însemnătate politică. S'a fost

Intrarea în strada Cuza-Vodă, în zi de primire a Regelui Carol I.

zis că i se va da o însămnătate culturală mai mare ca a Bucureştiului, şi aceasta ca compensaţie pentru pierderea însemnătăţei politice, la care el a renunţat în interesul consolidărei Unirei. Şi aceasta însă a fost o înşălăciune ordinară, ca multe altele, crezută doar numai de naivitatea Ieşenilor, de oarece sistemul de centralizare în interesul capitalei e întins până şi asupra concursurilor de auxiliari la telegraf şi poşte, necum pentru definitivatele profesorilor secundari, sau pentru alte ramuri.

Ca să nu rămâe în Iaşi nici o amintire despre foasta lui însemnătate, fură date jos până şi *Armele Moldovei* de pe zidurile Curţei vechi Domneşti, după incendiul ce'i distruse acoperişul în 1881, după care apoi nu s'a mai refăcut nici chiar vechea Sala Tronului, sală ce trebuia restaurată şi păstrată ca un preţios tezaur naţional, căci din acea sală resunară cuvintele calde şi pline de patriotism ale lui Mihail Cogălniceanu, drept urare Colonelului Alexandru Ioan Cuza, *ca cel întâi Domn Român* ales de naţiune. De sigur pentru câţivà buni români de peste Milcov păstrarea unei asemenea sale în Iaşi ar fi fost o primejdie permanentă; deci a trebuit să se folosească de ocasia focului, ca s'o lese pentru totdeauna nimicită, împreună cu *Marca ţărei Moldovei* de pe frontispiciul Palatului.

Da, Regele Carol nu iubeşte pe Moldoveni, şi din această cauză păstrează cea mai mare indiferenţă faţă de reclamaţiile pentru îmbunătăţirea soartei acestei părţi a ţărei. Pe când în Muntenia nu e colţ pe care să nu'l fi vizitat şi pentru care să nu'şi fi dat păreri ce'i de făcut ca să prospereze, în Moldova sunt regiuni întregi ce nu le ştie decât doar din auzite, şi'i absolut tot una dacă pot presentà sau nu vre un interes oarecare. In Muntenia s'au creat linii de căi ferate fără nici un interes pentru stat, ci pur şi simplu pentru satisfacerea pretenţiilor câtorvà politiciani ai localităţilor; în Moldova însă nu se dă cheltuiala trebuitoare pentru continuarea liniei Iaşi-Dorohoi până la Noua-Suliţă, legătură absolut de o mare însemnătate pentru viitorul exportului nostru, în vederea căreià s'a şi făcut linia Iaşi-Dorohoiu.

Da, aşa e. Regele Carol nu iubeşte pe Moldoveni, de aceia se şi face o atât de mare deosebire între elementul muntean şi cel moldovan; de aceea în Minister să ia câte un moldovan numai, şi prea arare ori se întâmplă să între doi, de aceia în armată înaintează Moldovenii aşa de greu la rangul de Colonel şi mai greu încă la cel de General, pentru că se exploatează această simţire delicată a Regelui, această deosebire tacită, dar destul de simţită din parte'i pentru Moldoveni şi Moldova. In sfârşit ce să zicem alta decât, că omul e om şi deci supus patimilor, dar patima deosebirei ce a apucat a o face Regele, pe noi Moldovenii ne costă mult şi nu e departe timpul când ne va costa şi mai mult, fiindcă din nenorocire nici nu mai avem oameni cari la timp să ridice glasul în numele Moldovei şi al Moldovenilor, ci în genere aproape numai nişte lichele, nişte speculanţi ai opiniei publice.

Ca şi multe alte asemenea atacuri la adresa Regelui Carol I, acest articol rămase fără răsunet şi urmare între cetăţenii Ieşeni, cari, judecând serios şi comparând împrejurările ce au putut da naştere argumentărilor de mai sus, rămaseră convinşi că, mai curând sau mai târziu, soarta Iaşului se va îmbunătăţi, în marginile putinţei şi a mijloacelor de cari va dispune întreaga ţară.

Contribuţia Regelui la ridicarea statuei lui Cuza-Vodă.

Incă din anul 1903 (Octombre), un Comitet de fruntaşi Ieşeni, hotărînd ridicarea pe una din principalele pieţe ale Iaşului, a unei statui de bronz, a celui dintâiu Domnitor al Principatelor Române Unite, sub care s'a înfăptuit *unirea* ambelor ţări surori şi s'au realizat o sumă de mari fapte, ce au schimbat cu totul în bine faţa şi situaţiunea vechei Moldove şi Muntenii, din ce erau considerate până atunci ca nişte simple provincii vasale Turciei, în situaţia de stat aproape independent în concertul Statelor europene, — se începură subscripţii

publice, pentru adunarea sumelor trebuitoare înfăptuirei unei asemenea lucrări patriotice.

Chipul măreţ şi impunător ce trebuia să se dee unui atare monument, ceru, negreşit, şi o cheltuială însemnată. Subscripţiile, cu tot entusiasmul şi ardoarea unora de a contribui la o aşa faptă patriotică, merseră greu dela început.

Din prudenţe reu înţelese, cum şi din ideile poncişe ale unora ce au trecut pe la cârma Statului, Guvernul nu se arătă grabnic dispus a contribui cu o sumă mai însemnată spre a ajutà la iniţiativa particulară, după cum datoria sa îi impuneà.

Zvonuri sau şoapte, scornite ori reutăcioase, se adause la asemenea lucrare, cari zăticniră şi ele opera celor ce doriau cât mai curând să facă neperitoare faptele patriotice ale Acelui, ce unise pe umerii sei hlamidele ambelor ţări româneşti, purtate odinioară cu atâta falã şi merit de un Ştefan-cel-Mare şi un Mihai Viteazul! Se zicea chiar, lucru ce trebui să se desmintă prin realitatea faptelor ulterioare, că însuşi Capul Statului, Regele Carol I, nu ar vedeà cu ochi buni lucrarea de artă şi de patriotism, proectată de cetăţenii Ieşeni.

Nu puţine piedici se puse prin toate aceste clevetiri, mersului favorabil subscripţiunilor publice, cărora le-a trebuit zece ani încheieţi, ca să poată ajunge să realizeze suma trebuitoare desăvârşirei unei atare opere.

S'a discutat şi obiectat de diferiţi oameni politici şi de stat asupra oportunităţei ridicărei statuei, asupra locului aşezărei ei, asupra mijloacelor de ridicare, asupra fastului ce trebuià a se da inaugurărei; se propuse un moment ca să fie ridicată *dincolo de barierile oraşului*, — se propuse de asemenea, ca pe locul ce-i erà indicat dela început, — piaţa Unirei — să se ridice o altă statuie, pentru care guvernul se grăbì să voteze o sumă de 200,000 lei, şi să se publice un concurs între sculptori —, şi toate aceste sub pretextul, ce l'am mai spus, că Regele Carol I, s'ar simţi atins prin ridicarea în Iaşi a unei atari statui!

Toate aceste vorbe şi fapte urmau să se risipească în totul, prin fapta măreaţă a Regelui Carol I, care în Septemvre 1910, dând dovada unei aprobări complecte lucrărilor Comitetului de ridicare a statuei lui Cuza-Vodă, trimise Preşedintelui şi iniţiatorului acestei opere patriotice, D-l Grigore Ghica-Deleni, subscripţia sa în sumă de 20,000 lei, sumă ce representà diferenţa ce mai lipseà pentru ca plata lucrărilor necesare statuei să fie desăvârşită.

Clevetitorii tăcură ruşinaţi, fricoşii prinseră curaj, şi, nu numai că Primul Rege al Românilor subscrise cu dragă inimă la simbolizarea Primului Domnitor Român al Principatelor-Unite, dar făgădui, şi ţinù făgăduiala sa apoi, de a veni să presideze însuşi serbările înălţătoare ce urmau a se dà cu prilejul desvălirei acelei statui.

Venirea în Iaşi a Principelui Ferdinand, Principesei Maria şi Principelui Carol.

In Dimineaţa de 5 Octombre 1910, fără a fi mai nainte anunţaţi, şi în cunoştinţa numai a unei părţi din autorităţile locale, sosiră în Iaşi Principii Moştenitori Ferdinand şi Maria, şi fiul lor Principele

Carol, respunzând unei invitațiuni din partea Societății Jockey-Club, care organizase și în acest an o serie de alergări de cai pe platoul Șepte-Oameni.

Primirea ce fù făcută, totuși, A.A. L.L. Regale, de publicul Ieșan, a fost la înălțimea iluștrilor Oaspeți, cu atât mai de samă, cu cât nici o pregătire excepțională nu se făcuse de mai înainte.

Ceremonialul simplu, dar sincer, ce avù loc la gară și frumoasele buchete de flori cu care au fost întimpinați Principii Moștenitori, zice foaia locală *Mișcarea*, constitui simbolul dragostei și devotamentului de care fură însuflețiți Ieșenii pentru Familia Princiară.

Altețele Lor Regale Principele Moștenitor și Principesa Maria, cum și Principele Carol, fură însoțiți de D-l Al. Constantinescu, Ministrul Domeniilor și de D-l Moehrlen, Guvernatorul A. S. Principelui Carol.

Pe peronul gărei se aflau întru întâmpinarea Familiei Princiare, I. P. S. S. Pimen Mitropolitul Moldovei, P. S. S. Arhiereul Nicodem Munteanu, D-nii : N. Gane, Primarul Iașului, C. Crupenschi, Prefectul Județului, Gh. Săndulescu, Prefectul poliției, Gr. Buicliu senator, Xenofon Eraclide Ajutor de primar, At. At. Gheorghiu deputat, C. Climescu Vice-Președintele Senatului, D. Greceanu, General Tătărăscu, General Schelleti, I. Burada prim-președinte al Curței de Apel, Mimi Procuror general, Savel Zăhărescu Consilier la Curte, Al. Gane Procuror la Curte, Adam Bercea Prim-Procuror, Scarlet Procuror, Gh. Netter Avocat al Statului, Iconom P. Savin Rectorul Seminarului, Petrescu Administrator financiar, Al. Bădărău, Sachelarescu Inspector școlar, C. Meisner, N. Ionescu Revisor școlar, Inginer Cristodulo, C. Miclescu, C. Cerchez, Cezar Tăzlăuanu, Uhrinovski, Colonelii : Musteață, Nestorian, Vrabie, Mihăescu, Maiorii : Dr. Gavrilescu, Cătuneanu, Engherliu, Căpitanii Negruzzi și Stavăr, etc.

Deasemenea D-nele Sophie Gane, Lucia Greceanu, Sophie Eraclide, Crupenschi, Ducesa de Mignano, Meissner, Cerchez, colonel Musteață, căpitan Negruzzi, Macry, Toto Paladi, Ghica, d-rele de Mignano, D-na și D-ra Vrabie, etc.

Cel întâi a coborât din vagon A. S. Principele Ferdinand, care s'a întreținut cu D-l N. Gane, Primarul orașului.

Veselă și surizătoare se coborî apoi A. S. R. Principesa Maria și Principele Carol, îmbrăcat în uniformă de sublocotenentul de Vânători.

A. S. R. Principesa Maria fù întâmpinată de Doamnele Ieșene, care-i oferiră frumoase buchete de flori. Principesa mulțumi cu grație și se întreținù cu fiecare în parte, în chipul cel mai afabil.

A. S. R. Principele Ferdinand se întreținù de asemeni cu întreaga asistență, făcându-i-se presentările persoanelor oficiale.

Trecând în salonul de recepție, A.A. L.L. R.R. s'au întreținut aproape o jumătate de oră cu persoanele presente.

Apoi Familia Princiară luă loc în automobil, plecând spre Poeni.

Automobilul Princiar erà precedat de un automobil în care au luat loc D-nii Gh. Săndulescu, Prefectul poliției, X. Eraclide, Ajutor de primar și Șeful de siguranță.

In al treilea automobil a luat loc D. Locot.-Colonel Greceanu, Aghiotantul princiar, cu D-na.

Pe tot parcursul stradelor staţionà un public numeros care a salutat cu respect Familia Princiară.

La intrare în comuna Poeni, Familia Princiară a fost întâmpinată de autorităţile locale, în frunte cu Primarul N. Drăgan, Invăţătorul şcoalei cu elevii, care au aruncat cu flori, precum şi de numeroşi săteni.

Familia Princiară a mers la biserica satului, unde s'a oficiat un Tedeum, după care s'a dus la Palatul de pe Domeniul Coroanei Poeni.

Dejunul dela Jockei-Club.

La orele 1 p. m. Principii Moştenitori şi Principele Carol înturnându-se în Iaşi, au luat dejunul la Jockey-Club.

La o masă a luat loc A. S. R. Principesa Maria, având la dreapta pe D-nii Gr. Buicliu, D-na L. Krupensky, General Scheletty, Colonel Mustaţă, X. Eraclide şi la stânga pe D-nii D. Greceanu, Uhrinoscki, Constantin Crupenschi, D-na Eraclide şi D-l Gh. Săndulescu.

La altă masă a A. S. R. Principele Ferdinand, a luat loc la dreapta D-na N. Gane, D-l C. Climescu, D-na Meissner, Matei Cantacuzino, iar la stânga D-na Greceanu, D-l N. Gane, şi D-na Jeanne Paladi.

La masa A. S. Principele Carol au luat loc la dreapta D-ra Netty Negrutzi, D-na Albert Ghica, Maior Cătuneanu, iar la stânga D-na Contesse de Divonne, D-ra L. Greceanu, Căpitan Negrutzi, D-l Stavăr, etc.

La masa D-lui Ministru Al. Constantinescu au luat loc D-nele E. Greceanu, L. Negrutzi, Miclescu şi D-nii Ath. Gheorghiu, Gh. Mârzescu, Lt.-Colonel Greceanu şi Fălcoianu.

Au mai luat parte la banchet şi alte multe persoane din elita ieşană.

In tot timpul dejunului a domnit cea mai vie animaţie şi muzica militară a Regimentului 13 Ştefan cel Mare a cântat în tot timpul.

Dejunul s'a terminat la orele 2½ când A.A. L.L. Regale au plecat în automobil pe câmpul de alergări, unde foarte multă lume se adunase de pe la ora 1 p. m. pe platoul Abatorului.

Alergările au început la orele două şi jum., înainte de sosirea Alteţelor Lor Regale, care au ajuns la orele trei p. m., după ce s'a făcut prima cursă şi s'au terminat la ora cinci p. m., când toată lumea s'a întors în oraş.

La orele 6 avu loc în saloanele D-lui D. Greceanu un ceai, oferit în onoarea Principilor Moştenitori, cari apoi, la ora şepte, plecară cu un tren special spre Bucureşti.

Inspecţiunile militare ale Principelui Ferdinand.

In ziua de 14 Martie 1911, la 8 oare 30 dimineaţa sosi în Iaşi A. S. R. Principele Ferdinand, însoţit de Aghiotantul princiar Colonelul Greceanu, în scopul de a face mai multe inspecţiuni militare în localitate.

Pe peronul gărei A. S. R. a fost întâmpinat de d. General Lambrino, Comandantul Corpului IV de armată, împreună cu Ofiţerii superiori din garnizoana locală.

Se mai aflau de faţă ambii Prefecţi, precum şi D-nii I. Burada, Prim-preşedinte al Curţei de Apel, Hina, Procuror general, Al. Gane Procuror de Curte, Adam Bercea Prim-Procuror, Grigorovici şi C. Grigoriu Consilieri ai Curţei de Apel, Diaconescu Preşedintele tribunalului secţia III, Dr. Bogdan Rectorul universităţei, V. Cocuz, I. Stamatiu, Gh. Cristofor, Dr. Konya, etc. Coborându-se din vagon A. S. R. a trecut în sala de recepţie, unde s'a întreţinut cu representanţii autorităţilor.

Dela gară Principele Ferdinand s'a dus cu automobilul la Liceul Militar, unde a fost întâmpinat de către Lt.-Colonel Mihăescu, comandantul Şcoalei şi de către toţi ofiţerii şi profesorii liceului.

Aci, A. S. Regală s'a interesat mai întâi de mersul şcoalei, după care a început inspecţia.

In primul rând Principele a asistat la instrucţie, rămânând pe deplin mulţumit de modul cum elevii Liceului au executat mişcările; a primit apoi defilarea, iar pe la orele 9 jum. a asistat la cursul de Fisico-chimice, predat de profesorul Ştefănescu, punând mai multe întrebări câtorvà elevi.

După terminarea inspecţiei, A. S. Regală a asistat la o producţie ocazională, dată de elevi în aula şcoalei, cari au cântat diferite bucăţi muzicale, au executat lupte de scrimă şi diferite figuri de gimnastică suedeză.

Inspecţia s'a terminat la orele 10 jumătate. La plecare Principele a mulţumit călduros Colonelului Mihăescu, comandantul Liceului, pentru buna conducere a şcoalei, cât şi pentru modul cum elevii s'au prezentat în inspecţie.

La orele 11 A. S. R. a mers la Mitropolie, unde a asistat la Tedeumul oficiat cu ocazia aniversărei proclamărei Regatului, însoţit fiind de Colonelul Iliescu, Şeful statului major al Inspectoratului general al armatei, Colonelul Greceanu, Comandantul Regimentului de excortă regală şi Căpitanul Stârcea, Aghiotant.

Serviciul divin a fost oficiat de P. S. S. Arhiereul Nicodem Munteanu, Vicarul Mitropoliei, asistat de clerul şi corul Catedralei, iar onorurile militare au fost date de către o companie din Regimentul XIII, cu muzică şi drapel, pusă sub comanda Căpitanului Nicolau.

La Tedeum au asistat autorităţile civile şi toţi ofiţerii din garnizoana locală, în frunte cu Generalul Lambrino. După terminarea serviciului religios, Principele primì defilarea trupei şi a ofiţerilor Regimentului XIII, în frunte cu Colonelul Cernătescu. La eşirea din catedrală muzica intonă *Imnul Regal*, iar trupa şi asistenţa a isbucnit în urale.

Dela Metropolie A. S. Regală a plecat la Cercul Militar, unde a luat dejunul, la care au participat, în afară de suita princiară, Generalul Lambrino, Colonelii Mustaţă, Mihăescu, Cernătescu, Cristodulo, Georgescu, Călinescu şi Dr. Acontz, şeful spitalului militar, şi Maiorul Raiovici.

In timpul mesei, a cântat muzica Regimentului XIII, sub conducerea capelmaistrului Vlăduţă.

La orele 2 p. m. Principele Ferdinand a inspectat Regimentul 7 Roşiori, unde a fost întâmpinat de către colonelul Călinescu, coman-

dantul Regimentului. A. S. Regală a inspectat mai întâi grajdurile, infirmeria şi dormitoarele, după care apoi a făcut inspecţii la instrucţie, călărie şi teorie, cu care ocazie a pus diferite întrebări soldaţilor, rămânând pe deplin mulţumit de modul respunsurilor date. In urmă a avut loc defilarea.

*

La orele 5 A. S. Regală, luă ceaiul la Generalul Lambrino, iar la 7 jum. s'a dus la Cercul militar, unde a luat masa.

A. S. R. mai stătù în oraş până la orele 10 seara, când cu un tren special plecă la Cucuteni, unde trenul regal se oprì, pentru ca A. S. R. să petreacă noaptea.

In tot timpul cât Principele s'a aflat în oraş, toate persoanele atât oficiale cât şi civile, ce veniră în contact, avură din nou prilejul să constate încă odată deosebita bunăvoinţă şi afecţiune, ce Moştenitorul Tronului arătă tuturora, şi în genere pentru cetăţenii vechii Capitale a Moldovei.

Monumentul ridicat de Mihail Gr. Sturza-Vodă, în amintirea instituirei Regulamentului Organic.

CAPITOLUL XXIII.

A șeptesprezecea venire în Iași a Regelui Carol I. Septembre, 1911.

Intreaga Familie Regală asistă la Jubileul semi-centenarului înființării Universității ieșene. Solemnitățile organizate. Delegații diferitelor instituții universitare din țară și străinătate, și discursurile pronunțate cu acel prilej.

otărîndu-se a se sărbători cu toată vrednicia cuvenită, împlinirea a 50 de ani dela fundarea Universității ieșane, atât autoritățile superioare școlare, cât și Primăria Iașului, luară toate dispozițiunile trebuitoare pentru împodobirea orașului și primirea invitaților din țară și din străinătate, întru cât, după avizele trimese, mulți reprezentanți ai unora din cele mai de samă universități din Europa se anunțară că vor luà parte la asemenea serbări culturale.

Familia Regală Română nu se puteà să lipsească în atare prilej și astfel cetățenii și autoritățile locale crezură de datoria lor a dà tot fastul cerut primirei și găzduirei Sale aicea.

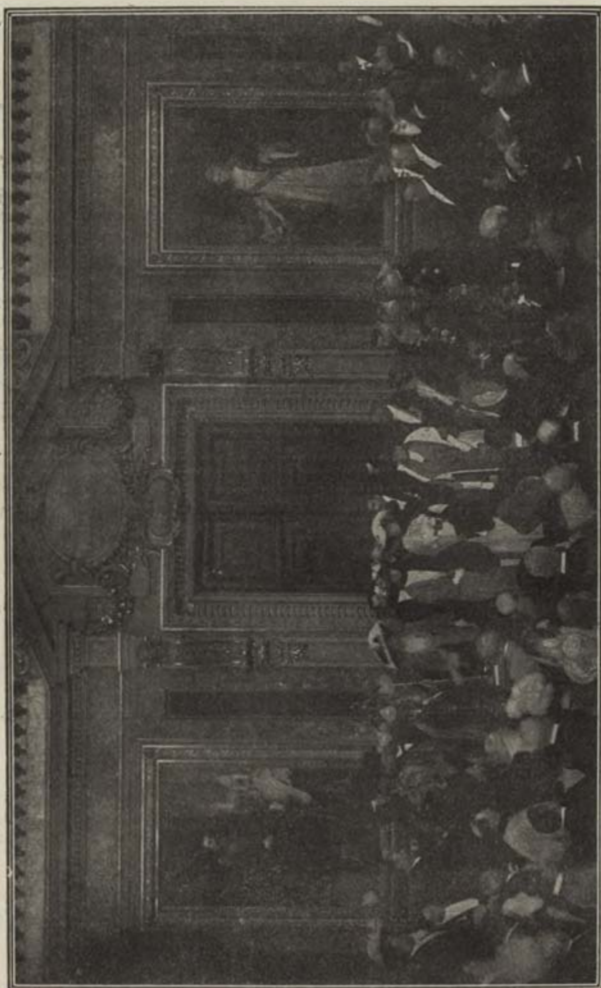
Se construiră numeroase arcuri împodobite, în diferite regiuni ale orașului, se decorară piețile, stradele principale și diferite case mari cu drapele, ramuri de brad și de stejar, etc., și se organizară, pe lângă principalul obiect al serbării, și alte atracții și spectacole, menite a dà toată atenția meritată oaspeților distinși, pe cari Iașul urmà să-i primească în bătrânele sale ziduri.

Programul oficial al acestor serbări culturale se întocmì de Primărie astfel :

M.M. L.L. Regele și Regina, A.A. L.L. R.R. Principele și Principesa României, A. S. R. Principele Carol, A. S. R. Principesa Elisabeta, Vor sosì în Iași la 25 Septemvrie, oara 4 p. m.

La gară vor fi întâmpinați de către autoritățile civile și militare și notabilitățile orașului, cu Doamnele lor.

Pe peronul gărei M.M. L.L. Vor fi întâmpinate de Domnul Primar cu pâine și sare și de domnii General Comandant Corp. IV de armată, Prefecții de Județ și Poliție.

Aula Universităţei în momentul serbărei Jubileului.

Autorităţile vor luà locurile în ordinea următoare:

1. Partea dreaptă a peronului Consiliul Comunal şi Judeţean. 2. In faţa sălei de recepţie: *a*) Doamnele, *b*) Domnii Deputaţi şi Senatori, *c*) Domnii Consuli, *d*) Foştii Deputaţi, Senatori, Prefecţi şi Primari, *e*) Curtea, Universitatea, Tribunalele, Decanul avocaţilor cu Consiliul de disciplină, Avocaţii Statului, Şeful serviciului

Silvic, Inginerii Şefi de Servicii la Căile Ferate, Veteranii, *d*) Camera de Comerţ, *e*) Administraţia Financiară. 3. Partea stângă a peronului va fi ocupată de Domnii Generali, Ofiţeri Superiori şi Compania de onoare. In sala de recepţie notabilităţile oraşului cu Doamnele lor.

La ora 5 p. m. M.M. L.L. vor pleca din gară la Mitropolie, unde vor fi întâmpinate de I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevei cu întreg Clerul, de unde după un scurt serviciu Divin M.M. L.L. vor merge la reşedinţele lor. Seara va aveà loc retragerea cu torţii.

26 Septembrie. — La ora 11 a. m. şedinţă de orientare la Universitate, la care vor luà parte delegaţii trimişi de Universităţile din străinătate.

După prânz M.M. L.L. Regele şi Regina, A.A. L.L. RR. Principele şi Principesa şi A.A. L.L. RR. Principele Carol şi Principesa Elisabeta vor vizità instituţiunile din oraş.

La ora 9 seara focuri de artificii pe platoul dela Copou.

27 Septembrie. — La ora 10 a. m. la Teatrul Naţional prezentarea felicitărilor Universităţii, prezidate de M. S. Regele.

La ora 2 jum. p. m. alergări de cai la Ipodromul de!a Abator.

La ora 9 seara reprezentaţie de gală la Teatru.

28 Septembrie. — La oara 10 a. m. desvălirea şi inaugurarea Statuei lui Mihail Cogălniceanu.

La oara 2 jum. p. m. alergări de cai la Ipodromul dela Abator.

La oara 10 seara bal de gală la Teatrul Naţional.

29 Septembrie. — La oara 10 a. m. deschiderea solemnă a cursurilor Universităţei.

30 Septembrie. — La ora 5 p. m. va aveà loc plecarea M.M. L.L.

In cursul acestor serbări vor aveà loc expoziţii regionale.

In acelaş timp Primăria placardă pe toate zidurile oraşului următoarea înştiinţare :

Cetăţeni,

După 7 ani Iaşul din nou are fericirea de a primi între zidurile sale pe iubiţii noştri Suverani şi Augusta Dinastie.

M.M. L.L. Regele şi Regina
A.A. L.L. RR. Principele şi Principesa României
A. S. R. Principele Carol
A. S. R. Principesa Elisabeta
Vor sosi în oraşul nostru în ziua de Duminică 25 Septembrie c., orele 4.30 p. m. pentru a luà parte la serbările jubiliare ale Universităţei.

Cetăţeni,

E de datoria tuturora, fără nici o desosebire, să Le ieşim întru întâmpinare, urându-le bună venire, şi să-i încunjurăm cu aceaş dragoste nemărginită şi adâncă încredere, de care în totdeauna cea de a doua Capitală a ţărei, a ştiut să dea dovadă faţă de Tron şi Dinastie.

Primar, *D. A. Greceanu.*

Iată şi relaţiile oficiale date cu acest prilej de *Monitorul* statului, din cari se poate vedeà în chip precis întreaga desfăşurare a acestor serbări culturale şi naţionale :

La orele 4.30, trenul Regal sosì la Iaşi. Imprejurimile gării şi toate clădirile erau acoperite de populaţiunea mărginaşă, îmbrăcată în haine de sărbătoare. La intrarea trenului în gară isbucniră nesfârşite şi entusiaste urale şi se cântă Imnul naţional.

Pe peronul gării, ticsit de lume, aşteptà :

O companie de onoare din Regimentul XIII Ştefan-cel-Mare, cu muzică şi drapel; Primarul oraşului cu întreg Consiliul comunal, care oferi tradiţionala pâine şi sare M. S. Regelui, urându-I bună sosire; Membrii misiunilor străine, trimise de M. S. Ţarul tuturor Ruşilor şi M. S. Impăratul Austro-Ungariei, spre a salută din parte-Le pe M. S. Regele, compuse din Exc. Sa D. Comite Cancrine, Guvernator al Basarabiei, însoţit de d-nii: St. Cotchiorva, Consilier de Stat şi Leonida Kodz, Consilier de Curte; Exc. Sa Generalul de divizie Herman Baron de Gemmingen, comandantul diviziei de cavalerie dela Stanislau, însoţit de colonelul Louis Demar, comandant al reg. 41 de infanterie dela Cernăuţi; Preşedintele Consiliului cu toţi miniştrii; Senatori şi Deputaţi; Generalul Comandant al corpului IV de armată cu ofiţerii prezenţi în garnizoană; Consulii străini; Delegaţii străini ai Universităţilor, veniţi să asiste la jubileul universităţii din Iaşi; Profesorii universitari, Membrii Curţei de apel şi Tribunalului, Şefii confesiunilor străine, toţi Miniştrii, Senatori, Deputaţi, Primari; Consiliul judeţean, reprezentanţii învăţământului secundar şi primar, delegaţiunile studenţilor universitari şi străini, toată elita societăţii ieşene, împreună cu numeroase Doamne.

Multe şi frumoase buchete de flori au fost prezintate M. S. Reginei şi A.A. L.L. R.R. Principeselor Maria şi Elisabeta de către doamne.

Majestatea Sa trecù în revistă compania de onoare, în sunetul Imnului şi a urărilor trupei; apoi Primarul îi prezintă pe membrii delegaţiunilor străine, cari exprimară Majestăţei Sale sentimentele de profundă amiciţie ale Suveranilor lor.

După ce M.M. L.L. Regele şi Regina au vorbit cu deosebită bunăvoinţă cu cea mai mare parte din persoanele prezente, S'au urcat dimpreună cu Alteţele Lor Regale în trăsuri, înhămate cu patru cai şi escortate de un escadron din Regimentul de Escortă regală; apoi urmau D-nii trimişi speciali ai Rusiei şi Austro-Ungariei, suitele, miniştrii, înalţii funcţionari şi delegaţii Universităţilor străine, formaţi în cortegiu, şi S'au dus la Sf. Mitropolie, străbătând stradele foarte frumos împodobite cu arcuri de triumf, în mijlocul aclamaţiunilor şcoalelor, ce erau înşirate dealungul trotuarelor dela gară până la Sf. Locaş şi a unei imense mulţimi de lume ce staţionà pe trotuare, pe la ferestre şi chiar pe acoperişul caselor, decorate ca pentru zile de mare sărbătoare.

La Mitropolie Suveranul, M. S. Regina şi membrii Familiei Regale au fost întâmpinaţi cu Crucea şi Evanghelia de către I. P. S. Sa Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, înconjurat de Arhierei, Vicarii Sf. Mitropolii ai Ungro-Vlahiei şi Moldovei şi P. S. Sa Episcopul de Buzău.

Corul mitropolitan a salutat intrarea perechei Regale cu un frumos imn religios.

Slujba s'a oficiat de către I. P. S. Sa Mitropolitul, care după terminarea ei a condus pe Majestăţile Lor până la eşirea din biserică.

Suveranul şi M. S. Regina suindu-Se în trăsură, se formă cortegiul ca şi la venire, pornind spre palatul comandamentului Corpului IV de armată, unde se pregătise cartierul regal. Tot ca şi dela gară la Mitropolie, pe tot drumul străbătut până la reşedinţa Regală, Majestăţile Lor au avut prilejul să vadă din nou respectul şi iubirea de care

sunt însufleţiţi cetăţenii lor, precum şi nerăbdarea cu care Ii aşteptà în mijlocul lor.

La orele 8 seara s'a servit la Palat prânzul, la care au avut onoare a fi invitaţi: I. P. S. Mitropolitul Moldovei; Ex. Sa Dl. Comite Cancrine Guvernatorul general al Basarabiei; D-l General de divizie Herman Baron de Gemmingen; Consilierul de Curte Leonida Kodz; D-l de Poustockine, Consul general al Rusiei; D-nii P. P. Carp, Preşedintele consiliului de miniştri; T. Maiorescu, Ministru afacerilor străine; Al. Marghiloman, ministrul de interne; C. C. Arion, ministrul cultelor şi instrucţiunei publice; N. Filipescu, Ministru de răsboi; D. Neniţescu, Ministru Industriei şi Comerţului; Barbu Delavrancea, Ministrul Lucrărilor Publice; M. Cantacuzino, Ministrul de Justiţie; D. Greceanu, Primarul Iaşului, cu Doamna; General de Divizie Lambrino, Comandantul Corpului IV de armată cu Doamna; D-nii N. Gane şi Al. Bădărău, foşti miniştri; Dr. G. Bogdan, Rectorul Universităţii; Matei Cantacuzino, G. Lascar, G. N. Botez, I. Găvănescu, senatori; General Scheletti, Petru Sion, Dr. N. Miclescu, G. A. Scorţescu, N. Krupenschi, deputaţi; C. Climescu, A. D. Xenopol, Profesori Universitari; I. Burada, Prim-preşedintele Curţii de apel; V. Erbiceanu, Prim-preşedintele Tribunalului Iaşi; C. Toneanu, Procuror-General; C. Negruzzi, Prefectul judeţului; Căpitan Stroja, Prefectul poliţiei; Al. Cottescu, Director general al C. F. R.; Ofiţerii ataşaţi pe lângă misiuni şi alte persoane de distincţiune, în total 60 de persoane.

Primarul cerù voie M. S. Regelui a 'I aduce omagiile de adâncă recunoştinţă a cetăţenilor Ieşeni, pronunţând următorul discurs:

Sire,

Astă primăvară când Aţi făcut cinstea Primarului oraşului Unirii, de-al însărcinà cu ducerea felicitărilor Majestăţei Voastre şi ale României, Suveranului şi poporului italian, care îşi sărbătorea cinquantenarul Unirii, M. S. Regele Vittorio Emanuel M'a întâmpinat cu următoarele cuvinte: „Românii sunt un popor cuminte şi sunt cârmuiţi de un Rege înţelept, care îmi serveşte de pildă şi pentru care am cea mai mare veneraţiune".

Aceste cuvinte, Sire, cari mi-au înălţat sufletul de român, ne arată, ca prin o rază de lumină, calea ce am străbătut-o în aceşti 45 de ani, de când Majestatea Voastră ne călăuzeşte, cu o perseverenţă neînvinsă, aducându-ne dela Prinţul vasal şi dela Principatele sbuciumate, la falnica şi neatârnata Românie de astăzi, cârmuită de un Rege glorios, cel mai respectat şi cel mai admirat dintre Suverani.

Sire,

Aţi înălţat astfel neamul care v'a încredinţat destinele sale, pentru că Aţi ştiut a cercetà în totdeauna care-i sunt năzuinţele şi care-i sunt suferinţele.

Soarta Iaşilor în deosebi V'a preocupat. Acest oraş care pe vremuri erà Capitala şi centrul unei Moldove de altădată şi astăzi se află la hotarul cel mai îndepărtat al ţărei, nu poate să aibă altă ursită mai înaltă, mai sfântă şi o mai dreaptă răsplată, decât de a deveni un focar puternic de cultură patriotică, şi chiar isvorul de energie ideală al sufletului românesc.

Acest înţeles, Majestate, Ieşenii l-au dat monumentelor şi aşezămintelor culturale cu care Aţi înzestrat neîncetat oraşul lor; acest înţeles îl dau şi azi sosirii Majestăţii Voastre, când ştiu că cel mai mic sdruncin este un chin pentru trupul doborât de o muncă de o jumătate veac al Majestăţii Voastre; totuşi au adânca bucurie de a Vă vedeà prezidând serbările jubilare ale Universităţii noastre.

Sire,

Acest oraş, care nu regretă nimic din trecutul său măreţ, căci prin jertfa lui a mărit ţara şi a făurit temelia pe care s'a înălţat o glorioasă Dinastie, prin glasul meu, ecoul unui suflet plin de gratitudine şi de speranţă, Vă urează astăzi bună venire şi Vă zice cu cel mai sincer entuziasm : Să trăiţi încă ani mulţi şi fericiţi, Majestate !

Să trăiască îngerul care, păzindu-Vă, păzeşte ţara, Majestatea Sa Regina !

Să trăească Dinastia Română !

După care M. S. Regele adresându-se Primarului Iaşului, a rostit următoarele cuvinte :

Cuvântarea D-tră aşà de bine simţită şi măgulitoare pentru Mine, găseşte un răsunet recunoscător în inima Mea.

Suntem fericiţi că am putut veni din nou în scumpa Noastră a doua Capitală, care Ne-a primit şi astă dată cu braţele deschise.

Adânc mişcat de calda şi strălucita întâmpinare, mulţumim din fundul inimei pentru dragostea ce Ieşenii Ne arată în toate împrejurările.

Doresc ca Iaşii să fie nu numai un focar al ştiinţei, dar să se poată folosi şi de avântul neaşteptat pe care Ţara l-a luat în cursul unei jumătăţi de veac.

Această desvoltare însemnată, se datoreşte în mare parte Unirei Principatelor, din care a răsărit Regatul.

Vechiul Scaun Domnesc al Moldovei a făcut în privinţa aceasta jertfe simţitoare şi merită prin urmare cea mai vie recunoştinţă pentru abnegaţia sa, arătată în momente aşa de hotărâtoare pentru viitorul României; nu se va uita cât de mult Iaşii au contribuit la mărirea Patriei.

Insufleţit de aceste simţiminte şi cu urările cele mai calde pentru acest frumos oraş, ridic paharul Meu în sănătatea iubiţilor mei Ieşeni.

După masă Maestăţile Lor au ţinut cerc până la orele 10 seara, când S'au retras în apartamentele Lor.

Seara a avut loc o frumoasă retragere cu torţe.

*

Luni, 26 Septembrie, la orele 11 dimineaţa, M.M. L.L. Regele şi Regina, urmaţi de Suite şi precedaţi de Primarul Iaşului şi Prefectul de poliţie, au vizitat Locaşurile Sfinte din Iaşi.

La biserica Trei-Erarhi, Maiestăţile Lor au fost întâmpinate de ministrul C. C. Arion, I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, I. P. S. S. Episcopul de Buzău, P. S. S. L. Arhierei Vicari ai Sfintelor Mitropolii a Ungro-Vlahiei şi Moldovei. Maiestăţile Lor au vizitat cu deamănuntul acest Sfânt Locaş, interesându-se de aproape de buna lui păstrare. In urmă Maiestăţile Lor au vizitat Sala gotică, clădită în timpul lui Vasile Lupu, când serveà ca sală a Tronului, şi care acum se reconstrueşte în apropierea acestei biserici.

Maestăţile Lor vizitează în urmă biserica Sf. Nicolai, ce se păstrează tot ca monument istoric şi merse apoi, urmaţi de toate persoanele ce îi însoţeau, la Mitropolie. Aci Suveranul şi M. S. Regina fură întâmpinaţi de I. P. S. S. Mitropolitul Pimen al Moldovei şi Sucevei, încunjurat de Clerul Superior al Sfintei Mitropolii. Maestăţile Lor admirară această măreaţă catedrală şi se opriră îndelung în muzeul ce se află lângă altar şi unde se păstrează odăjdii scumpe din timpuri îndepărtate şi diferite obiecte sfinte ce au legătură cu datinele bisericii ortodoxe.

Maestăţile Lor trecură apoi în palatul Mitropolitan, unde aşteptau în vestibul protoereii judeţelor, maicele stariţe şi stariţii tuturor mânăstirilor ce ţin de Mitropolia Moldovei şi Sucevei. Maestăţile Lor se întreţinură cu fiecare în parte, informându-se de mersul aşezămintelor ce le sunt încredinţate. Maestăţile Lor trecură apoi prin saloanele şi apartamentele rezervate, bibliotecă şi paraclisul.

La ora 1 după amiazi Maestăţile Lor S'au reîntors la reşedinţa Regală, unde avu loc un dejun, în onoarea Delegaţilor Universităţilor străine, veniţi să asiste la jubileul de 50 ani al Universităţii de Iaşi.

La acest dejun au luat parte: D-l C. C. Arion, ministrul Cultelor şi Instrucţiunii Publice; Dr. G. Bogdan, Rector Universitar; D-l Rector Svoboda; D-nii profesori: Waldayer, De Martonne, Jarnik, Saghin, Sextil Puşcariu, Ştefanelli, Tarnoschi, Cogler, Agura, Friedwagner, Sfinţia Sa Protopopul D. Dan; D. Dr. Socor, Decanul facultăţei de medicină; D. A. Mănescu, Decanul Facultăţii de ştiinţe, D. D. Alexandrescu, Decanul Facultăţii de Drept; D-nii Profesori universitari: Dr. Hurmuzescu, Em. Riegler, Dr. V. Bejan, V. Buţureanu, Em. Puşcariu, Leon Cosmovici, A. C. Cuza, I. Bărbulescu, Dr. Em. Manicatide, Iulian Teodorescu, Alexandru Stroja, prefectul poliţiei. In total 46 persoane.

La orele 4 şi 30 minute după amiază, Maestăţile Lor, însoţite de A.A. L.L. R.R. Principii Moştenitori ai României, Principele Carol, Principesa Elisabeta şi urmaţi de suitele Lor, au vizitat *Expoziţia Societăţii Viticole*. La sosire, Inalţii vizitatori au fost primiţi de d-nii Miniştrii, de D-l Primar al Oraşului, Comitetul de organizare al acelei expoziţiuni, în numele căreia D-l Dr. Manolescu a rostit o călduroasă cuvântare, iar D-na Dr. Manolescu a oferit frumoase buchete de flori M. S. Reginei şi Alteţelor Lor Regale. Maiestăţile Lor au văzut pe rând secţia de vinuri şi fructe, aceea de viţă americană şi indigenă, stupăriile, secţia pomilor fructiferi, secţia îngrăşămintelor chimice, precum şi produsele expuse de mânăstirele din Moldova, cerând desluşiri dela D-nii expozanţi. M. S. Regele plecând, binevoi a exprimă membrilor Comitetului şi expozanţilor, Inalta Sa mulţumire, pentru modul cum se arătă expoziţia.

La orele 5, Majestăţile Lor şi Alteţele Lor Regale, împreună cu suitele, au luat ceaiul la Jockey-Club, al cărui Preşedinte de onoare este M. S. Regele. Acolo au fost întâmpinate de d-nii D. Greceanu şi Gr. Buicliu, vice-preşedinte şi de Comitet, de d-nii Miniştri, Misiunile străine trimise de M.M. L.L. Impăraţii Austro-Ungariei şi tuturor Ruşilor, membrii clubului cu Doamnele şi elita societăţii Iaşului, cari au oferit Maestăţilor Lor şi Alteţelor Lor Regale numeroase şi frumoase buchete de flori.

Maestăţile Lor făcând cerc, s'au întreţinut cu persoanele prezente.

La orele 6 şi 30 minute, Inalţii Oaspeţi au părăsit saloanele Clubului, înapoindu-se la reşedinţa Regală.

La orele 8 seara, s'a dat la cartierul Maestăţilor Lor un prânz de gală, în onoarea trimişilor M. S. Impăratului Austriei, Rege al Ungariei şi M. S. Impăratului Rusiei, la care au mai luat parte D-l P. P. Carp, Prim-ministru, D-nii Miniştrii Alexandru Marghiloman, N. Filipescu şi M. G. Cantacuzino, P. S. S. Dionisie, Episcopul Buzăului, D-l C.

Diamandi, Ministrul României la Sofia, D-l Dr. N. Hackman, Consul Austro-Ungar, D-l Lt.-Colonel Langa, D-l C. B. Penescu, D-l N. Canănău, fost prefect, D. Gr. Buicliu, Directorul Creditului Urban, D. V. S. Logotetides, fost Senator, D. T. Constantinescu, inginer-şef, D. L. Antoniu, fost deputat, D. L. Rosetti, fost deputat, D. Dr. Flor, D-nii Emil Cernătescu, C. Buzdugan şi Gh. Sturza, consilieri la curtea de Apel, D-l Dr. Konya, farmacist, d. C. Krupensky, fost prefect, D-l Dr. Gherman Unter, D. Leon Juster, — în total 55 persoane.

In timpul prânzului, M. S. Regele, ridicând paharul Său, a pronunţat următorul toast :

Indeplinesc o datorie scumpă inimei Mele, ridicând paharul Meu în sănătatea Maestăţilor Lor Impăratului Francisc Iosif şi a Impăratului Nicolai, cari au binevoit a Mă saluta cu prilejul şederei Mele în Iaşi, prin Trimişi speciali. Exprim Maestăţilor Lor adânca Mea recunoştinţă pentru această graţioasă atenţiune, care Mă mişcă viu şi fac urările cele mai călduroase pentru fericirea Lor şi prosperitatea Imperiilor Lor, cu cari suntem legaţi printr'o strânsă prietenie.

In sănătatea Maestăţii Sale Impăratului Austriei, Rege al Ungariei şi în sănătatea Maestăţii Sale Impăratului tuturor Ruşilor.

Aceste cuvinte ale M. S. Regelui au fost urmate de urale prelungite.

După prânz, Suveranii şi Alteţele Lor Regale, făcând cerc, au binevoit a Se întreţine cu persoanele invitate.

La orele 9 şi 30, Maestăţile Lor S'au retras în apartamentele Lor.

*

Marţi, 27 Septemvre, orele 10½ dimineaţa, a avut loc sub preşedinţia M. S. Regelui, în sala Teatrului Naţional, solemnitatea pentru aniversarea de 50 ani dela înfiinţarea Universităţei.

M.M. L.L. Regele şi Regina, A.A. L.L. R.R. Principele Ferdinand, Principesa Maria, Principele Carol şi Principesa Elisabeta, au părăsit cartierul Regal, străbătând stradele pavoazate cu steaguri, flori, verdeaţă şi covoare. Deşi timpul erà nefavorabil, o mulţime enormă staţionà pe trotuare, salutând şi aclamând pe Suverani şi Familia Regală.

La sosire, Maestăţile Lor au fost primite de D-l Preşedinte Consiliului, Miniştrii, Primarul Iaşului şi Rectorul Universităţii.

M. S. Regele, A.A. L.L. R.R. şi Principii Ferdinand şi Carol fură conduşi în sala de spectacol şi luară loc pe scenă, iar M. S. Regina, A.A. L.L. R.R. Principesele Maria şi Elisabeta, însoţite de D-nele de onoare, au luat loc în loja Regală. Intrarea Suveranilor în sală fù salutată, în sunetul imnului naţional, prin călduroase urale şi frenetice aplauze, îndelung repetate.

Pe scenă se aflau delegaţii Universităţilor străine şi anume :

D-nii : Profesor Waldayer, reprezentând Universitatea din Berlin ; Eminenţa Sa profesorul Swoboda, reprezentând Universitatea din Viena ; profesor Saghin, reprezentând Universitatea din Cernăuţi ; profesor De Martonne, reprezentând Universitatea din Paris ; profesor Agura, reprezentând Universitatea din Sofia ; profesor Friedwagner, reprezentând Universitatea din Francfort-pe-Main ; profesor Jarnik, reprezentând Universitatea din Praga ; profesor Sextil Puşcariu şi profesor Ştefanelli, ambii dela Universitatea din Cernăuţi, împreună cu profesorii universităţilor din Bucureşti şi Iaşi.

In loje asistau şi misiunile trimise de M.M. L.L. Impăratul Francisc Iosif şi M. S. Ţarul Nicolai II.

Serbarea a început prin executarea, de către orchestra Ministerului Instrucţiei Publice, a unei compoziţiuni naţionale a lui G. Enescu, şi după ce Corul mitropolitan a cântat, *M. S. Regele* a rostit următoarea cuvântare :

Cu cea mai vie bucurie urez bună venire învăţaţilor noştri oaspeţi, care ne-au făcut mare cinste de a veni spre a serbători cu noi întâiul jubileu al tinerii noastre Universităţi din Iaşi.

Mulţumirea Imi este cu atât mai mare, că Mă găsesc în mijlocul iubiţilor Mei Ieşeni şi că pot presida la o serbare de aşa mare însemnătate pentru desvoltarea culturală a României.

Garda la intrarea palatului Comandamentului Militar, unde Familia Regală îşi avu reşedinţa.

Intemeiată acum 50 de ani de către Principele Alexandru Ioan Cuza, după iniţiativa marelui seu ministru Mihail Kogălniceanu, a cărui neştearsă amintire se va slăvi mâne, această Universitate a fost primul rod bine-cuvântat al Unirei Principatelor Dunărene, cea dintâi manifestare a redeşteptărei intelectuale şi naţionale, mult timp dorită şi împiedecată. Ea s'a ridicat pe ruinele Academiei Mihăilene, unde cuvântul înflăcărat al lui Kogălniceanu resunase dejà, aruncând sământa cea mântuitoare şi vestind timpurile mai bune ce erau să sosească.

In cursul seu de Istoria naţională, însufleţit de un adânc patriotism, Kogălniceanu vorbeşte nu ca un Moldovean, ci ca un român, care pătrunde viitorul şi îl pregăteşte.

Dar această îndrăzneală prematură provoacă o nemiloasă reacţiune: Voinicul luptător o plăteşte cu surgunul, iar Academia Mihăileană este închisă.

Nu trecu mult timp însă şi Kogălniceanu, ajuns sfetnicul ascultat al unui Domnitor patriot, avu fericirea de a puteà atinge ţelul urmărit fără preget, în timpul tine-

reţei sale, adică de a deschide larg uşile acestei Universităţi şi de a da sufletului românesc hrana intelectuală care trebuià să-l învioreze şi să-l regenereze.

Din acest moment înălţător şi sub impulsiunea unor profesori cu iubire de ţară, conştiinţa naţională începe a reluà cunoştinţă de ea înseşi, iar calea propăşirei se deschise largă în toate direcţiunile şi pentru toate treptele sociale.

Luând contact cu ştiinţa şi civilisaţia, am putut să ne asimilăm, pe încetul, progresele dobândite de celelalte popoare, să ne apropiem de ele şi să eşim din izolarea şi întunecimea în care trăisem.

Acesta este nemăsuratul folos ce l'am căpătat prin întemeerea ambelor Universităţi: ele ne-au învăţat a cunoaşte condiţiunile neaparate ale adevăratei culturi şi ale adevăratei măriri a unei ţări, adică munca stăruitoare care îmbogăţeşte instrucţiunea sănătoasă, care lărgeşte judecata şi educaţiunea morală, care alcătueşte caractere tari şi asigură buna ordine socială.

Trimeşii Imperiilor Rusiei şi Austro-Ungariei aşteptând sosirea Regelui Carol I, în gara Iaşi.

Universitatea este dar cheia de boltă a clădirei Statului, menită a întinde câmpul cunoştinţelor folositoare, ale adevărului, şi ale frumosului, şi, — ca un focar puternic, — a lumina minţile spre a le îndruma pe căile rodnice şi moralizatoare ale muncei aprigi şi a le închina binelui obştesc.

Iată, Domnilor Profesori, programul şi domeniul nostru de acţiune; el cuprinde nu mai puţin ca întregul viitor al Patriei, şi acest fapt cată să vă dea, împreună cu mândria falnicei voastre chemări şi simţul marei respunderi ce apasă asupra conştiinţei domniilor voastre.

Daţi-Mi voe să vă reamintesc una din frumoasele învăţături ce le dădea bătrânul Voevod Neagoe Basarab fiului seu; ea vă va arătà această respundere sub o formă şi mai mişcătoare: **Mintea stă în trupul omului, drept, ca steagul în mijlocul resboiului, şi toată oastea caută la steag. Şi până stă steagul în răsboi nu se chiamă acel răsboiu biruit; măcar de are şi năvală grea spre sine, ei tot caută la steag şi se adună împrejurul lui. Iar dacă steagul cade, atunci toate oştile se risipesc şi nu se ştie unul cu altul cum fac şi încotro merg.**

Acest steag de care atârnă viitorul nostru, îl ţineţi în mâinile voastre; sub cutele lui aleargă o tinerime doritoare de isbânzi.

Dea Domnul ca să stea tot sus, pe calea mântuirei şi prea-mărirei neamului şi să se vază de departe, pentru cinstea şi înălţarea scumpei noastre Românii.

Aceasta este cea mai adâncă, cea mai mare dorinţă a inimei mele.

Cuvântarea M. S. Regelui fù des întreruptă prin sgomotoase aplauze, iar ultimele cuvinte fură acoperite de nesfârşite urale ale publicului care, ridicat în picioare, aclamă pe Suveran.

D-l *C. C. Arion*, Ministrul Instrucţiunii publice, pronunţă pe urmă următorul discurs:

Sire,
Doamnă,
Alteţe Regale,
Domnilor,

Universitatea întemeiată sub cel din urmă Domn al ţării, Domnul Unirii, serbătoreşte azi cincizeci de ani de existenţă sub cel dintâi Rege, Regele independenţei şi al Mărirei noastre Naţionale.

Serbarea de astăzi trebue să-şi găsească un răsunet în inima oricărui Român, căci pe pământul românesc ea este cea mai mare solemnitate ce a avut-o până acum ideea, cugetarea, sentimentul naţional, care-şi găsesc expresiunea lor cea mai înaltă în studiele universitare.

Universitatea reprezintă unul din acele interese permanente ale ţării, la care toate guvernele şi toate partidele aduc prinosul muncii lor, fericite când acea muncă dă roade prielnice.

Creaţiunea Universităţei a doua zi de Unire, erà şi dânsa un semn al timpurilor, al năzuinţelor cari încălzeau atuncea toate inimele. Fără o cultură superioară, scopul chiar al Unirei ar fi fost zădărnicit. Cum s'ar fi putut naşte altfel o Românie care nu numai să se impună atenţiunei Europei civilizate, dar care să dobândească un rol în civilizaţiunea europeană? De aci se vede menirea cea mare a primei Universităţei române; Universitate a Unirei, ea trebuia să consacre prin cultura ştiinţei aspiraţiunile la o viaţă modernă a unei întregi naţiuni.

Negreşit începuturile au fost modeste; de abia licărea o lumină universitară, cu un număr insuficient de profesori şi cu un număr şi mai insuficient de elevi.

Dar cu cât trebuinţele chiar de Stat modern urmau să fie satisfăcute de oameni mai bine pregătiţi, studiile superioare devin din ce în ce mai indispensabile şi setea de ştiinţe creşte.

Repede s'au realizat progrese mari şi facultăţile noastre au răspândit peste ţara întreagă oameni, cari îi aduceau servicii destoinice: jurisconsulţi, medici, ingineri, profesori, cari înălţând funcţiunea lor, înălţau şi nivelul general al Culturii din ţară.

Dar, nu atât în răspândirea de diplome şi de grade stă rolul unei Universităţi. Universitatea reprezintă creerul unei naţiuni. Munca ei cerebrală trebue să îmbrăţişeze tot domeniul cugetării şi al ideii, şi cu cât în acestdomeniu se va ridicà mai sus, cu atât lumina pe care o va răspândi va merge mai departe.

Pe culmea munţilor privirea se pierde în orizontul nemărginit, pe culmea gândirei mintea se pierde în infinitul ştiinţei.

In această direcţiune trebue să lucreze Universităţile noastre. Lor le este dat să facă legătura puternică între o civilizaţiune născândă ca a noastră, cu civilizaţiunile vechi şi puternice ale Occidentului. Ştiinţa este astăzi una din bazele solidarităţei omeneşti.

Ce vom zice dacă din acest punct de vedere vom privi cei 50 de ani de existenţă ai Universităţii din Iaşi?

Sunt două măsuri: una a aspiraţiunilor noastre; cealaltă a posibilităţilor.

Cu cea d'întâi noi nu putem, nu trebue să măsurăm realităţile vieţei. Fatal ea le întrece, căci aspiraţiunile tind către un ideal, care rareori se poate întrupa pe pământ.

Dacă însă activitatea Universităţii din Iaşi o vom măsură cu măsura posibilităţii, noi trebue să fim mulţumiţi, noi trebue să fim mândri. Cu mândrie ne reamintim că în domeniul ştiinţei, profesorul Cobălcescu descoperi savanţilor colţul de pământ, care-i eră scump, ţara lui, şi alcătui cu atâta pricepere descrierea geologică a Carpaţilor, care a rămas clasică. El a creat ştiinţa pământului ţării noastre în geologie şi geografie, şi toţi aceia care i-au urmat se pot şi astăzi cu folos inspira dela dânsul.

In domeniul literilor cine nu-şi aduce aminte cu veneraţiune de numele lui Conta? In studiile sale de filosofie el a provocat admiraţiunea tuturor cugetătorilor. Filosoful francez Bornier îl numeşte unul din cugetătorii cei mai profunzi ai omenirei. Filosoful german Büchner, autorul „Forţei şi Materiei", are pentru dânsul cuvinte de mare laudă.

Ei nu mai sunt, dar câtă amintire pioasă li se cuvine!

Ei au desprins primele raze de glorie pentru a le revărsa asupra Universităţii.

Sire,
Doamnă,
Alteţe Regale,

Ceeace face intensitatea vieţii ştiinţifice, este lupta de idei. Graţie acestei lupte se creiază în Universităţi doctrine, cari ajung să se impună ca adevăr.

Până ese la lumină, adevărul trebue cernut prin minţile celor care ştiu, a celor cari vor să ştie. Aceasta nu se face fără greutăţi, fără obstacole de tot felul.

Aci la Iaşi a fost o luptă de idei interesantă, mai mult decât oricare alte, aceea a readucerii limbei noastre la expresiunile, la formele cari se adoptau mai bine minţei şi sufletului neamului nostru.

Limba este un instrument pentru gândire. Pe un instrument falşificat nu poţi exprima bine nici ideea, nici emoţiunea. O limbă stricată poate strică cugetarea; exagerată şi pretenţioasă, ea poate exageră fără rost ideea. Rupându-se firul adevărat al tradiţiunii, cum eră pericol să se rupă, se strică admirabila armonie, care există între toţi cari vorbesc limbă românească.

De aci dela Iaşi, dela cugetarea limpede, dela iubirea ce eră cu adevărat românească, consacrat de viaţă seculară a neamului nostru, a pornit adevărul, a pornit îndreptarea cea sănătoasă. Din tufişurile întunecoase în care rătăciă limba noastră ea a fost readusă în calea largă a vieţei naţionale! Şi nu este o mică glorie pentru Universitatea din Iaşi că a scânteiat la o catedră a ei mintea senină şi luminoasă a profesorului Titu Maiorescu.

In altă direcţiune cum s'ar puteă trece cu vederea studiile conştiincioase şi savante asupra petrolului ale profesorului Poni? El a zis ultimul cuvânt al ştiinţei în această privinţă şi a făcut cunoscut străinătăţei petrolul român, cu marele lui calităţi. Nu puţin a putut contribui la desvoltarea tot crescândă a marei noastre industrii. Indoit serviciu adus ţării pe teren cultural, pe teren industrial.

Timpul pe care nici ştiinţa, nici geniul nu-l pot ţine în loc, timpul pe care munca pare că-l precipită şi mai repede, a făcut să înceteze activitatea universitară şi a profesorului Maiorescu şi a profesorului Poni, nimic însă nu-i poate desprinde de mintea Universităţii din Iaşi, nimic nu-i poate depărtă din sufletul ei!

In domeniul istoriei, pe care savanţii noştri încă tineri o limpezesc, o precizează, o transformă în ce priveşte ţara noastră, profesorul Xenopol s'a înălţat către principiile generale ale filozofiei istorice şi a scris cartea sa *Théorie de l'Histoire*, care i-a deschis drumul Institutului Franţei şi al cursurilor la Collège de France şi Sorbona, unde pentru întâia oară a răsunat în atenţiunea savanţilor Francezi vorba unui Român.

Aci în Iaşi s'a început şi s'a continuat cu succes opera importantă a explicării codului civil Român, atât de asemănat, dar şi atât de deosebit de Codul Napoleon.

Nu pot să nu zic un cuvânt şi despre profesorii mai tineri. Cu câtă satisfacţiune constat că revistele de ştiinţă, cele mai cu renume din străinătate, le sunt deschise. Numele lor stau acolo alături cu a celor mai de seamă celebrităţi europene şi articolele lor sunt preţuite.

In chimie, în zoologie, în medicină, în matematici, în filologie, în ştiinţa care mai mult pătrunde şi se adaptează vieţei moderne, în electricitate, profesorii noştri produc o mişcare, care începe să fie bine cunoscută în străinătate.

Aceste lucrări săvârşite până astăzi, sunt o garanţie pentru viitor. Noi vom merge tot mai înainte şi tot mai sus.

„Crescit Eundo", cu cât va păşi mai mult în viaţă cu atât se va mări, cu atât să crească gloria Universităţei din Iaşi. Fie savanţii ei cât de cunoscuţi cât de glorioşi! Gloria savanţilor se varsă în patrimoniul naţional!

Nu poate fi altfel când ocrotirea şi sprijinul, când pilda muncii ne vin de sus, când Maestatea Voastră a dat pentru instrucţie fără să numere şi asigurând României prin sabie neatârnarea, i-a asigurat progresul cultural, răsplătind pe toate căile munca şi meritul! Când alături de Maestatea Voastră stă M. S. Regina — a-noastră — dar şi Regina gândirii!

„Biruita gândul" a zis vechiul cronicar Moldovan. Să biruiască gândul spre eterna mărire a patriei!

Discursul Ministrului a fost des întrerupt și aclamat de întreaga asistenţă, cu mare căldură.

Luară apoi pe rând cuvântul d-nii:

Iacob Negrutzi, reprezentând Academia Română, *A. D. Xenopol*, mulţumind în limba franceză delegaţiilor străine; *Profesorul Waldayer* dela Universitatea din Berlin; Eminenţa Sa *Profesorul Swoboda* dela Universitatea din Viena; *Profesorul Saghin*, Rectorul Universităţei din Cernăuţi; *Profesor De Martonne*, dela Universitatea din Paris; *Profesor Pangrati*, în numele Universităţei din Bucureşti; *Profesor Agura*, de la Universitatea din Sofia; *Profesor Friedwagner*, de la Universitatea din Francfort-pe-Main; *Profesor Jarnik*, de la Universitatea din Praga; *Profesor Sextil Puşcaru*, *Profesor Ştefanelli*, dela Universitatea din Cernăuţi; *Profesor Longinescu*, dela facultatea de drept din Bucureşti; *Profesor Hurmuzescu* dela facultatea de ştiinţe din Iaşi; *C. N. Ifrim*, student, în numele studenţilor. In toate aceste cuvântări s'au adus omagii de admiraţiune pentru progresele realizate într'o jumătate de veac şi urări pentru viitor.

Seria discursurilor a fost închisă de Dr-l *G. Bogdan*, Rectorul Universităţei, care a mulţumit tuturor pentru marea cinste ce s'a făcut acestei Universităţi şi pentru bunele urări aduse cu acest prilej.

Terminându-se solemnitatea, M. S. Regele se întreţinù în delung cu delegaţii Facultăţilor străine, şi la ora 1 şi jum., părăsi sala în mijlocul entusiasmului publicului.

La orele 4 şi jum., M. S. Regele, însoţit de A. S. R. Principele Ferdinand, a vizitat şcoala normală de învăţători *Vasile Lupu*.

La intrare a fost primit de Ministrul şi Secretarul general al Ministerului Instrucţiunii publice şi Cultelor, inspectorul Zăhărescu, şi de directorul I. Mitru, care a condus pe M. S. Regele, în curtea interioară a şcoalei, unde trecù pe dinaintea frontului elevilor, urându-le bun găsit, muzica şcoalei intonând imnul regal.

Apoi mergând în cancelarie, Directorul a prezentat pe toţi profesorii.

M. S. Regele şi A. S. R. Principele au vizitat expoziţia de fructe a şcoalei, atelierele de lucruri manuale, admirând — în special — sculpturile, muzeul de ştiinţe naturale, expoziţia de desen, dormitoarele, sălile de studii, sala de mâncare şi bucătăriile. Mergând în sala de serbări, elevii au cântat imnul şi câteva cântece patriotice.

In sala de gimnastică o echipă de elevi au executat mişcări şi lupte.

In curte toţi elevii şcoalei au executat diferite dansuri naţionale, spre deplină satisfacţiune a Maestăţei Sale, care a adresat elogii meritate d-lor profesori şi elevilor. In fine a vizitat parcul şi capela şcoalei.

Inainte de plecare M. S. Regele, împreună cu A. S. R. Principele şi D-l Ministru al Cultelor şi Instrucţiunii publice, au semnat un pergament comemorativ al acestei vizite, exprimând D-lui director şi profesorilor Inalta Sa satisfacţiune, pentru starea de progres în care a găsit şcoala.

Plecând de aci au vizitat, la orele 5 şi jumătate, aşezământul Spitalelor şi ospiciilor Sf. Spiridon. La intrare au fost întâmpinaţi de d-nii epitropi Dr. Riegler, C. Ivaşcu, G. Cristofor şi de D-l director.

După oficiarea unui mic serviciu divin în capela spitalului, M. S. Regele a inspectat diferitele secţii şi clinice ale spitalului, unde, d-nii Doctori Dimitriade, Ştefănescu-Galaţi, Anghel, Bacaloglu, Socor, Juvara, Manicatide, au dat explicaţiuni. M. S. Regele, trecù în noua clădire a farmaciei, unde a vizitat toate instalaţiunile. Mergând apoi în pavilionul de administraţie a vizitat şi salonul cu portretele donatorilor.

M. S. Regele şi A. S. R. Principele S'au interesat foarte mult de starea bolnavilor, chestionând pe mai mulţi dintre ei şi cerând deslușiri dela domni şi doamne medici ai diferitelor săli, pentru a-Şi dà seamă de modul cum bolnavii sunt îngrijiţi; a vizitat asemenea sălile de operaţii. Inainte de a părăsì spitalul, Maestatea Sa a binevoit a mulţumi D-lor Epitropi şi întregului personal, reintrând la cartierul Regal la orele $6^3/_4$.

La orele $7^1/_2$ seara s'a servit la cartierul Regal, prânzul, la care au avut onoarea a fi invitaţi : Miniştrii T. Maiorescu, Al. Marghiloman, C. C. Arion, Barbu St. Delavrancea şi D. Neniţescu; Misiunea imperială rusă : — Exc. Sa d. Comite Cancrine, Guvernatorul Basarabiei, D-l Etienne Cotchiorwa, consilier de Stat, D. Leonida de Kodz consilier de Curte; Misiunea Imperială şi Regală austro-ungară : — Exc. Sa D. General de divizie Baron de Gemminger, comandantul diviziei de cavalerie la Stanislau, D. Colonel Luis Demar, comandantul regimentului 41 de infanterie Cernăuţi; D. General Lambrino cu D-na, D. Rudolf Weber, consulul Germaniei; J. Sibi, consulul Franţei; Deputaţii : C. Miclescu, I. Leatris şi I. V. Praja; D-nii consilieri ai Curţei de apel D. Grigorovici şi C. Grigoriu; d-nii procurori ai Curţei de Apel, Al. Gane şi G. Ionescu; d-nii profesori universitari V. Arion, I. Pereţ, Dr. Ştefănescu şi Dr. Tiron; D. C. Kogălniceanu, consulul României la Rusciuk, D. L. Bogdan, prefect al Judeţului Neamţu; D-nii: Colonel Cernătescu, Colonel Călinescu, Colonel Stratilescu, medic-colonel Acontz, locot.-colonel Văitoianu, locot.-colonel Mihăiescu, maior Stoianovici, D. Mătăsariu, inspector al învăţământului primar; Sfinţia Sa Economul Savin, directorul Seminarului Veniamin; D. I. Mitru, directorul şcoalei Normale V. Lupu, D. Dr. Roşculeţ, D-nii L. Weisengrin şi M. Wachtel, în total 66 persoane.

Seara la orele 9, Familia Ragală, împreună cu suitele, au mers la Teatrul Naţional, pentru a asistà la o reprezentaţie de gală. Stradele oraşului erau frumos iluminate şi pline de un numeros public, care manifestà bucuria sa prin urale nesfârşite. La sosirea la teatru,

Familia Regală a fost întâmpinată de Miniştri, Rector şi personalul Direcţiunii. Programul de reprezentaţie a fost următorul:

I

a) *Hübsch*: Imnul Regal;

b) *Enescu*: Poemă simfonică română; executată de orchestra Ministerului instrucţiunii, sub conducerea d-lui D. Dinicu.

c) *Anton Naum*: Imn pentru sărbătorirea cicantenarului Universităţei.

II

a) *Carmen Sylva*: Calafatul, versuri recitate de State Dragomir.

III

a) *T. T. Burada*: Hai fraţi, cuvintele de Ştefan-cel-Mare;

b) *C. Porumbescu*: Dormi uşor (serenadă);

c) *Fr. Abt*—D. Dumitriu: Feeria în codru;

d) *I. Vidu*: Lugojana;

e) *G. Muzicescu*: N'auzi mamă;

f) *D. Dumitriu*: Cântecul Dorobanţilor; executate de corul Mitropolitan, sub conducerea d-lui D. Dumitriu.

IV

T. T. Burada: Rapsodie românească pentru violină, cu acompaniament de piano, (Enr. Mezzetti), executată de d. T. T. Burada.

V

Ursita, Povestea unei dimineţi de primăvară, Alegorie într'un act, de *I. Găvănescul.*

Preludiul şi aranjamentul muzical de d. Ilie Sibianu, directorul Conservatorului din Iaşi.

VI

Sărbătoarea luminei (cantată), libretul de *State Dragomir*, profesor la Conservator; muzica de *Enrico Mezzetti*, profesor la Conservator.

*

Marţi, 27 Septemvre, orele 5 după amiază, M. S. Regina a vizitat *Şcoala Normală de fete*. Majestatea Sa a fost întâmpinată, la sosire, de D. Ministru C. C. Arion, D. Meisner, Secretar general al Ministerului de Instrucţiune, de D-na Agripina Buţureanu, directoara şcoalei, împreună cu corpul didactic, de D-nii Pereţ, Paul, Praja şi Zăhărescu, inspectori generali. Majestatea Sa a binevoit a observà lucrurile de mână şi broderiile naţionale, executate de eleve, sub conducerea D-nei Dimitriu, maestră de lucru.

In sala de recepţie, corul şcoalei, sub conducerea D-nei Aristia Constandachi, maestră de canto, a executat Imnul Regal şi diferite bucăţi. Apoi sub conducerea d-şoarei Maria Thilemann, maestră de gimnastică, elevele au executat exerciţii cu măciucile şi mai multe jocuri naţionale. Majestatea Sa a vizitat dormitoarele, clasele şi laboratorul, unde explicaţiile au fost date de d-ra Elena Negri, profesoară de ştiinţi; la plecare M. S. Regina a binevoit a exprimà D-nei directoare înalta Sa satisfacţiune.

Mercuri, 28 Septemvre, la orele 10½, *Şcoala Domniţa Ruxandra*, înfiinţată de D-na Maria Moruzzi, a fost vizitată de M. S. Regina, care a fost întâmpinată de D-na Hurmuzescu, vice-preşedintă a societăţei, de D-ra Staicovici, directoarea şi de D-ra Iordachi, maestră de ţesă-

torie. Maestatea Sa a admirat frumoasele lucrări ale şcoalei, precum şi expoziţia societăţii „Stativele" din Botoşani, înfiinţată de D-na Buzoianu, cu un comitet de doamne. Maestatea Sa a cumpărat mai multe obiecte, făcând în acelaş timp şi alte comenzi. De aci, Maestatea Sa, la orele 11½, s'a dus la *Şcoala de Menaj*, întemeiată de A. S. R. Principesa Maria; d-na Elena Canănău, directoară; D-na Cantacuzino, sub-directoară. D-nele din comitet, Elena Mavrocordat şi Sofia Gane, au primit la poarta şcoalei pe Suverană. Maestatea Sa a arătat mult interes, vizitând cu deamănuntul atelierele de: croitorie, spălătorie, călcătorie şi bucătărie.

Şcoala de sericicultură, înfiinţată la anul 1865 şi condusă de D-nele Z. Vitlimescu şi S. Mironeanu a fost apoi vizitată de M. S. Regina, unde a admirat industria mătăsei, dela gogoşi până la cea mai fină ţesătorie. Majestatea Sa a cumpărat multe obiecte, exprimând prin aceasta admiraţiunea Sa, semnând şi în Albumul şcoalei ca semn de deplină satisfacţie şi amintire. Toate aceste şcoli au fost vizitate în urmă şi de A.A. L.L. Principesele Maria şi Elisabeta.

Inaugurarea Statuei lui Mihail Cogălniceanu.

Mercuri, 28 Septemvre, la orele 10 dimineaţa, a avut loc *inaugurarea statuei lui Mihail Kogălniceanu*. La ceremonie au luat parte A.A. L.L. R.R. Principii Ferdinand şi Carol.

In numele M. S. Regelui, Mareşalul Curţei şi un Adjutant Regal, au depus o coroană cu următoarea inscripţiune:

REGELE, NEUITATULUI SĂU SFETNIC M. KOGĂLNICEANU, RECUNOSCĂTOARE AMINTIRE.

Tot atunci Regele Carol a trimis o scrisoare autografă fiul ilustrului patriot, Const. M. Kogălniceanu, în următorul cuprins:

D-lui C. M. Cogălniceanu.

Este o vie satisfacţie pentru Mine de a arătà familiei lui Mihail Cogălniceanu, cu prilejul inaugurărei statuei sale la Iaşi, sentimentele de adâncă recunoştinţă ce Mă însufleţesc pentru acest ilustru şi neuitat bărbat.

Insemnatele servicii ce le-a adus ţărei în cursul a două domnii prin împroprietărirea ţăranilor, secularizarea bunurilor mănăstireşti şi în timpul războiului pentru neatârnare, ca ministru al afacerilor streine, nu se pot uità.

CAROL.

•

La orele 4½, M. S. Regele, însoţit de A. S. R. Principele Ferdinand, au mers să viziteze *Liceul Internat*.

La intrare, M. S. Regele a fost primit de Ministrul C. C. Arion, Meisner, Secretarul general al Ministerului de instrucţiune şi culte, Paul, directorul învăţământului din Minister, şi I. Nicolau, Directorul Liceului.

La sosire, corul şi orchestra şcoalei au intonat Imnul.

Directorul a prezentat M. S. Regelui întreg corpul profesoral al liceului.

Suveranul a vizitat : laboratoarele de zoologie, mineralogie, fizică şi chimie, unde elevii au făcut în prezenţa M. S. Regelui diferite experienţe. Mergând la amfiteatru, a ascultat corul elevilor, care a cântat mai multe cântece şi unde Majestatea Sa a binevoit să vorbească cu elevii.

Apoi, Suveranul a vizitat salele de studii, de gimnastică şi de mâncare. Profesorul de gimnastică a prezentat o echipă de elevi, cari au executat diferite mişcări.

După aceia a inspectat cancelaria, unde M. S. Regele şi A. S. R. Principele au binevoit să semneze un pergament comemorativ al acestei vizite.

Arcul de triumf ridicat la intrarea în Strada Carol I.

Terminând inspecţia, Majestatea Sa Regele a binevoit a exprimà deplina Sa mulţumire d-lui director şi d-lor profesori.

Trecând la Penitenciarul central, Suveranul a fost primit la intrare de D-nii : Al. Marghiloman, Ministru de Interne, Toneanu, procuror general, Bercea, prim-procuror, C. Negruţi, prefectul judeţului şi Făgărăşeanu director.

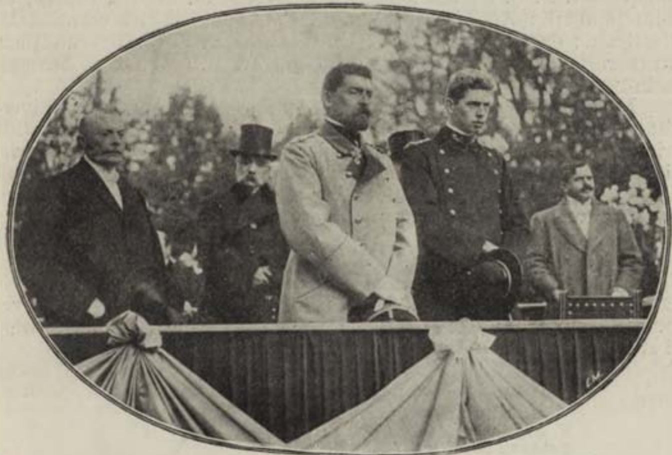
Maestatea Sa a inspectat întâi pe toţi deţinuţii, interesându-se de modul cum sunt îngrijiţi şi trataţi, de starea lor, de măsurile igienice ce se iau pentru a îndulci asprul regim al închisorii ; apoi a vizitat localurile.

A cerut listele diferitelor categorii de deţinuţi, bine voind a graţià 26 din ei ; iar la 5 reducându-le pedepsile.

La orele 6, S'a întors la reşedinţa Regală.

La orele 7½ a avut loc la cartier un prânz, la care au luat parte

Miniştrii Al. Marghiloman, C. C. Arion, B. S. Delavrancea, Exc. Sa Comite Cancrine, Guvernator al Basarabiei; Exc. Sa D. General de divizie Herman Baron de Gemmingen, Comandant al diviziei de cavalerie din Stanislau; D. Et. Cotchiorva, consilier de Stat; D. Leonida de Kodz, consilier de Curte; D. Colonel L. Demar, comandantul regimentului 41 de infanterie din Cernăuţi; D. Eugen Mavrodi, ministru plenipotenţiar; D-nii profesori Waldayer, Swoboda, Jarnic şi de Martonne; D. D. Greceanu, primarul oraşului cu D-na; D. E. Pangrati, rectorul Universităţii din Bucureşti; D. Al. Mareş, inspector general al Căilor Ferate; Adam Bercea, Prim-Procuror; C. Sculy, Judecător de Instrucţie; Colonel Inginer Isvoranu; Sadoveanu, directorul Teatrului; M. Holban, agent comercial la Paris; D. Ciuhodariu şi Mârzescu, membri la Tribunal; maior Gherman şi N. Corjescu, consilieri judeţeni; L. Cosmovici, M. Mavrodi şi G. Dimachi consilieri comunali; Benedetto de Luca, Bârsan, Directorul Liceului Na-

Principii Ferdinand şi Carol, asistând la inaugurarea statuei lui Mihail Cogălniceanu.

ţional; Popescu-Muşaţa, Directorul şcoalei comerciale; C. Stoianovici, mare proprietar; D. Botez, advocat, fost epitrop la Sf. Spiridon; G. Popovici, Directorul artelor frumoase; Ilie Sibianu, Directorul conservatorului de muzică şi declamaţie; Israel Blechman, mare antreprenor. In total 59 persoane.

După prânz, la orele 10 seara, Maestăţile Lor şi Alteţele Lor Regale au mers la Teatrul Naţional, unde urmă să fie mare bal dat de Primarul oraşului. La sosire, Maestăţile Lor au fost întâmpinate de Miniştri şi Primar, cu D-nele, Casele Regală şi Princiară.

In interiorul teatrului, transformat în sală de alb, frumos decorat şi iluminat, se adunase lumea cea mai aleasă din Iaşi şi din toate părţile Moldovei, aproape 2.000 de persoane. Când Suveranii intrară în

sală, în sunetul Imnului Național, cântat de muzica militară, lumea întreagă se sculă în picioare și-I aclamă cu entusiasm. Maestățile Lor și Altețele Lor Regale au străbătut toată sala, apoi S'au întreținut în modul cel mai afabil cu persoanele din jurul Lor.

Pe la orele 10 și jumătate a început dansul. Suveranii au stat la bal până la orele 12, când S'au retras, în sunetul Imnului și în mijlocul ovațiunilor publicului.

*

Joi, 29 Septemvre, la orele 11 dimineața, a avut loc la palatul Universității, inaugurarea solemnă a cursurilor.

M.M. L.L. Regele și Regina, dinpreună cu A.A. L.L. R.R. Principele Ferdinand, Principesa Maria, Principele Carol, Principesa Elisabeta și urmați de întreaga Curte Regală și Princiară, au asistat la această sărbătoare.

La sosire, Suveranul și întreaga Familie Regală, au fost întâmpinați de I. P. S. Sa Mitropolitul Moldovei și Sucevei cu Crucea, de d-nii miniștrii: Al. Marghiloman, C. C. Arion, B. Delavrancea, D. Nenițescu; de D-nii: Rector al Universității cu Decanii facultăților, un mare număr de profesori și studenți, cari au aclamat pe Suveran la intrarea în vestibul.

Maestățile Lor și Familia Regală au fost conduse în aula Universitățeí, unde așteptau I. P. S. Sa Mitropolitul Moldovei, delegațiile trimise de M. S. Țarul Tuturor Rușilor și de M. S. Impăratul Austriei și Rege al Ungariei, reprezentanții Universităților străine, profesorii Universitari, delegațiunile studenților străini și studenții universitari.

Intrarea în sala de onoare fù salutată de public cu vii aplauze și urări îndelungate.

I. P. S. Sa Mitropolitul Moldovei și Sucevei, oficiă serviciul religios pentru inaugurarea anului școlar, după care Rectorul Universității, Dr. Bogdan, a luat cuvântul pentru a exprimà Suveranului recunoscătoare mulțumiri și adânc devotament, în numele profesorilor și studenților Universitari, citind următorul discurs:

Sire,
Doamnă,
Altețe Regale,
I. P. Sfinte,
Domnule Ministru,
Domnilor,

Corpul profesoral al Universitățeí din Iași, se simte mândru și fericit pentru cinstea deosebită pe care Maestatea Voastră I-ați făcut, asistând astăzi din nou la deschiderea cursurilor Universitare ale anului școlar care începe, bine voind iarăși a ridicà treptele acestui focar de lumină și cultură pe care Maestatea Voastră acum câțivà ani L'a clădit și inaugurat; satisfacțiunea noastră este mare, dar și mai mare este recunoștința ce Vă purtăm. Aci Sire, Vă găsiți înconjurați de profesorii Universității cari vă respectă și Vă iubesc, căci prezența Maestății Voastre dovedește încă odată mai mult interesul ce-L purtați pentru înalta cultură românească, pentru Universitatea noastră.

Maestatea Voastră a înțeles mai bine ca oricare altul, importanța ce au Universitățile în viitorul unui popor, și cu interes, cu o bună voință de care pot fi însuflețiți, a-și puteà zice, numai cei ce poartă pe fruntea lor o coroană, Maestatea Voastră având ca țintă mărirea României, libertatea lui pe cale culturală, Ați fost în totdeauna un ocrotitor și un apărător al instituțiilor noastre de cultură, a Universităților.

Imi aduc aminte că în unele vremuri Universitatea noastră se clătina, ba chiar mai mult, existenţa ei s'a întâmplat să fie ameninţată; erau timpuri de grea cumpănă în care nu se ştià ce poate aduce ziua de mâine, şi cu toţii, noi profesorii tremuram la posibilitatea îndeplinirei unui fapt, care ar fi fost o adevărată prăpastie pentru partea aceasta a ţării.

Dar atunci, în acele momente grele, în acele clipe de desperare, gândul nostru al tuturora s'a îndreptat către iubitul nostru Suveran şi cu încredere, toţi am fost siguri că Ocrotitorul culturii şi al ştiinţii nu va permite nici odată, ca să se stirbească Universitatea din Iaşi. Nu! nu se poate, ne ziceam noi, M. S. Regele ne va ocroti; El, cu înţelepciunea de care este înzestrat, va fi cel mai aprig apărător al nostru; şi aşa a fost.

Când una din cele 4 facultăţi, ce posedăm, aveà lipsă de o catedră, de un laborator sau de înzestrarea lui, tot cătră Maestatea Voastră ni se îndreptà gândul, şi nu sunt decât câtevà luni, când în urma cererii mele, d. Arion actualul ministru al instrucţiunei, nu a ezitat nici un moment pentru a supune Maestăţii Voastre decretul prin care se înfiinţau 3 catedre noui la Universitatea din Iaşi.

Vederea generală a Mânăstirei Cetăţuia.

Când studenţii noştri, cei mai mulţi din ei lipsiţi de mijloace, mi se adresau pentru a-i susţine şi a-i ajutà în cursul studiilor lor, nu ezitam de a-i satisface, dar din nefericire numai cu puţin, cu foarte puţin, căci atât îmi permiteau mijloacele de care dispuneam, atunci gândul meu iarăşi se îndreptà către Maestatea Voastră şi le spuneam studenţilor: „aveţi răbdare tinerilor, fiţi cuminţi, iubiţi-vă Regele şi Dinastia, învăţaţi, fiţi sârguitori, şi vă asigur că bunul nostru Suveran îşi va aruncà odată privirea şi către voi. El are să vă ajute. El, trebue să facă ceva şi pentru studenţii Universităţii din Iaşi".

Dar trebue să recunoaştem, că M. S. Regele aşa de prevăzător şi înţelept a fost ajutat în frumoasa Sa misiune de iubita noastră Regină, de Mama duioasă şi bună a neamului românesc, de aceea care toată viaţa ei nu a căutat decât alinarea suferinţelor şi susţinerea celor slabi.

Providenţa a fost şi ea clementă şi a vroit ca buna noastră Suverană să fie încunjurată şi ajutată de patru zine, una mai frumoasă decât alta, de Augusta Principesă Maria, cu Augustele Ei fiice, având alături 3 viteji, care cu sabia într'o mână şi cu Crucea în cealaltă, stau gata pentru apărarea ţării şi neamului românesc.

Sire,

Universitatea din Iaşi şi-a îndeplinit cu prisosinţă menirea în cursul anului trecut, profesorii cu toţii şi-au făcut datoria, cursurile au fost regulat urmate de studenţi. Universitatea noastră a început a eliberà şi diplome de doctor în drept şi în şt inţe, în afară de diplomele de doctor în medicină, pe care de mult le are. Pe lângă cursurile fundamentale Universitatea din Iaşi, din propria ei iniţiativă, a înfiinţat o şcoală de electricitate şi în curând o alta de agronomie, atât de necesare pentru complectarea studiilor speciale.

Sire,
Doamnă,

Aţi venit astăzi aci pentru a asistà la deschiderea cursurilor noastre, Aţi venit ca prin prezenţa Voastră să ne dovediţi dragostea ce aveţi pentru Universitatea şi pentru tot ce se atinge de cultura noastră superioară. Cu adâncă recunoştinţă şi cu profund respect noi Vă mulţumim, iar cu inimile înflăcărate Vă strigăm :
Să trăiţi Maestate !
Să trăească întreaga Dinastie !
Să trăească Universitatea din Iaşi.

Calda cuvântare a Rectorului fu întreruptă prin sgomotoase aplause şi strigăte de „ura", întreaga sală manifestând mare entuziasm şi recunoştinţă pentru M. S. Regele.

In urmă M. S. Regele Carol rosti următoarea cuvântare :

Sunt viu mişcat de sentimentele de dragoste şi credinţă ce Mi le reînoiţi din partea Universităţii Iaşilor şi cari găsesc un adânc răsunet de recunoştinţă în inima Mea.

După vrednica serbătorire a jubileului Universităţei, în care s'a amintit trecutul, am dorit să vin din nou în mijlocul vostru, la deschiderea cursurilor, pentru a ne îndreptà gândul împreună spre viitor şi a vă arătà desăvârşita Mea încredere, că roadele acestui Inalt aşezământ de cultură, care a primit acum o nouă sfinţire, vor răspunde aşteptărilor Ţării.

Aceste aşteptări le cunoaşteţi : o muncă sârguitoare închinată binelui şi adevărului ; păstrarea neştirbită a credinţei strămoşeşti şi ridicarea Patriei prin forţele morale şi intelectuale ce le veţi dobândi aci.

Jertfele însemnate ce le face Statul pentru voi, iubiţi studenţi, solicitudinea şi necurmatul Meu interes pentru studiile voastre, vă vor îndemnà cu siguranţă a vă arătà vrednici de dragostea ce vă înconjoară.

Ca un semn al acestui interes şi un nou imbold la muncă, am hotărât, în amintirea acestor serbări, a dărui 300.000 de lei, a căror dobândă se va întrebuinţa de Senatul Universitar pentru tipăriri de teze şi mai ales pentru sprijinul studenţilor lipsiţi de mijloace.

Urez ca anul Universitar, care începe, să ne aducă dovada, că nădejdea ce punem în voi este pe deplin întemeiată şi că din cuvântul profesorilor — ca din o sămânţă bună aruncată într'un ogor mănos — va răsări un rod îmbelşugat, spre folosul vostru şi al scumpei noastre Ţări.

Sala, vădit însufleţită de cuvintele Suveranului, în nenumărate rânduri isbucni în sgomotoase şi repetate ovaţiuni, manifestând îndelung adâncă recunoştinţă pentru mărinimia şi solicitudinea ce M. S. Regele a arătat Universităţei, în toate ocaziunile.

Luară apoi cuvântul D. Al. D. Xenopol, spre a mulţumi Maestăţei Sale pentru mărinimosul dar, şi a arăta neţărmurita recunoştinţă a profesorilor şi studenţilor Universităţei ; profesorul Dr. Riegler, în limba germană, adresându-se delegaţilor Universităţilor străine, expuse scopul solemnităţii de începere a cursurilor Universitare. In urmă, Dr. Socor desvoltă subiectul ales, despre : *Influenţa ochiului asupra intelectului.*

Rectorul citi următorul *Act comemorativ* al serbării semi-centenarului Universităţei, după care M. S. Regele şi Familia Regală îl semnară :

ROMÂNIA

Sub Domnia Glorioasă

a

Majestăţei Sale Regelui

Carol I,

Preşedinte al Consiliului de Miniştri fiind D-l P. P. Carp,
Ministru al Instrucţiunei Publice fiind D-l C. C. Arion,

Rector D-l Dr. G. Bogdan,

s'a serbătorit astăzi Semi-Centenarul de existenţă a

Universităţei din Iaşi

faţă fiind

Majestăţile Lor Regele Carol I,

şi Regina Elisabeta

împreună cu

Alteţele Lor Principele moştenitor

Ferdinand

şi Principesa Maria

însoţiţi de Auguştii Lor Fii

In amintirea acestei serbări, care doovedeşte că de jumătate secol neamul românesc se bucură de focarul unei culturi Universitare, s'a alcătuit acest hrisov, subscris de Capul Ţărei şi de cei din fruntea neamului românesc dela această serbare.

Iaşi, anul 1911 Septembrie 26.

M. S. Regele condus fiind de Rector şi urmat de persoanele prezente, au vizitat : sala Senatului Universitar, bibliotecele, laboratoarele de zoologie, fiziologie, paleontologie, chimie minerală, chimie organică şi fizică ; apoi atelierul pentru repararea aparatelor de fizică din toată ţara şi laboratoarele de chimie, de optică şi acustică, de căldură şi electricitate.

M. S. Regele împreună cu Familia Regală la orele 12$^3/_4$ a părăsit Facultatea, ducându-se spre a vizità : *Casa apelor* (rezervorul zonei mijlocii, conducta „Regele Carol"), unde a fost întâmpinaţi de către D. D. Greceanu, primarul oraşului, D. C. Negruţi, prefectul de judeţ, D. Inginer Tancre Constantinescu, director, d. Ialkovitz, constructor-director la societatea Union Baugesellschaft.

Suveranul şi Familia Regală au vizitat cu mult interes toate instalaţiunile, pompa, rezervoriul care conţine 7.800 m. c. apă, D. Inginer Constantinescu dând toate explicaţiunile.

La ora 1 S'a înapoiat la reşedinţa Regală, unde a avut loc un dejun, la care au avut onoarea a fi invitaţi : Misiunea Imperială rusă, misiunea Imperială şi Regală austro-ungară, d-nii miniştri Al. Marghiloman şi Barbu St. Delavrancea, D. general Presan, D. I. Stamatiu, ajutor de primar ; D-nii inginer Mihai Enea, Gh. Buţureanu şi Gr. Lohan, consilieri comunali ; D. Alexandru Stroja, prefectul poliţiei ; D. V. Buşilă, judecător de instrucţie ; D. Marinescu, Directorul Băncei Naţionale ; D. T. Nicolau, Directorul liceului internat ; D-nii D. Gusti, Dr. Mezincescu, V. Iamandi, Dr. Tănăsescu, I. Ursu, profesori Universitari ; Economul Gotcu, preşedintele Consistoriului ; Economul I. Ţincoca, protoereul judeţului Iaşi ; D-nii C. Cerchez, Lazăr Panaitescu, consilieri judeţeni ; D. docent P. Bogdan, D. Gr. Roiu, revizor şcolar ; D. N. Bălănescu, inginer ; D. Berman Juster, mare proprietar, în total 54 persoane.

Seara la orele 9 a avut loc în saloanele reşedinţei Regale o *Serată muzicală*, la care Maestăţile Lor au bine-voit a invità : Misiunile străine, Miniştrii, Delegaţii Universităţilor străine, veniţi să asiste la Jubileu, Deputaţi şi Senatori, autorităţile militare şi civile, reprezentanţii comerţului, notabilităţile oraşului şi elita societăţei, în total 300 persoane.

D-rele *Cella Delavrancea* şi *Mignano*, D-nii *Gh. Enescu*, *D. Dinicu*, *Sibianu*, directorul Conservatorului şi *Teodorescu*, profesor la Conservator, au contribuit cu talentul lor la succesul acestei frumoase audiţiuni muzicale.

Maestăţile Lor şi Alteţele Lor Regale, făcând cerc în urmă, S'au întreţinut cu multă bunăvoinţă cu persoanele invitate. La orele 11 şi jumătate Maestăţile Lor S'au retras în apartamente.

Punerea pietrei de temelie la chiliile Mânăstirii Cetăţuia.

Vineri, 30 Septemvre, orele 10 şi jum., M.M. L.L. Regele şi Regina, împreună cu A.A. L.L. R.R. Principele Ferdinand, Principesa Maria, Principele Carol şi Principesa Elisabeta, urmaţi de Casa Regală şi Princiară, şi precedaţi de Primarul Iaşului şi Prefectul poliţiei, au mers în automobile la Mânăstirea Cetăţuia, unde chiliile şi acareturile construite acum 250 ani de către voevodul Duca, se reclădesc.

Maestăţile Lor şi Alteţele Lor Regale fură primiţi, la uşa bisericii mânăstirei, de către I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevei cu clerul mânăstirei, care a întâmpinat pe M. S. Regele cu Crucea şi Evanghelia; d-nii: trimişi speciali ai M. S. Impăratului Austro-Ungariei şi ai M. S. Ţarului tutulor Ruşilor; Miniştrii Al. Marghiloman, C. C. Arion, prefectul judeţului, protoereii judeţelor aparţinând eparhiei Moldovei şi Sucevei şi stariţii mânăstirilor Durău, Secul, Bistriţa şi Horaiţa. Corul elevilor seminarului Veniamin-Costache a executat imnul naţional.

Maiestăţile Lor şi Familia Regală intră în biserică, unde se oficiă un serviciu religios, după care Suveranul urmat de Familia Regală şi de persoanele prezente vizită fosta *sală gotică* şi chiliile mânăstirei ce se reconstruesc şi puse temelia noilor chilii ce se construesc pentru călugării ce vor locui această Mânăstire, menită să servească drept şcoală tuturor mânăstirilor din eparhia Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, unde se va învăţà pictura icoanelor şi lucrurilor bisericeşti şi diferite meşteşuguri, după modelul vechilor mânăstiri ale ţărei. I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, sfinţi printr'o rugăciune noua clădire, după care Maestăţile Lor şi Alteţele Lor Regale aşeză sub temelie următorul act de fundaţiune, pe care L'au iscălit:

In numele Tatălui şi-al Fiului şi-al Sfântului Duh

ACT DE TEMELIE

Trecut-au două veacuri şi jumătate, de când Duca-Vodă, pe acest deal, a întemeat o mânăstire, având o frumoasă biserică, cu palat şi bae domnească, o măreaţă sală gotică şi multe chilii, în care a fost odată şi o tipografie; toate, împrejmuite cu ziduri de apărare.

Această mânăstire, la început a servit de reşedinţă domnească, pentru vară, ş'a fost multă vreme o podoabă împrejurul capitalei Moldovei

Pe la jumătatea veacului al XIX-lea rămânând în părăsire de călugări, toate s'au dărăpănat până la ruină.

In această stare fiind, *Noi Pimen Georgescu*, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, în dragostea şi datoria ce avem pentru păstrarea vechilor aşezăminte religioase, stăruit-am ca această mânăstire, să fie din nou deschisă cu călugări, ceeace s'a şi făcut în anul 1910, înzestrându-se cu o sută hectare de pământ, — de jur înprejurul dealului Cetăţuia — care, să fie pentru lucru şi să se împădurească, şi o şosea nouă, care pleacă dela Frumoasa şi se ridică la clopotniţa mânăstirei.

Chibzuind asupra cerinţelor vremei, găsitu-s'a cu cale, ca acest lăcaş să fie o mânăstire model, unde călugări aduşi din mânăstirile Moldovei, pe lângă pravila călugărească, să se îndeletnicească cât mai mult şi la felurite meşteşuguri de podoabe bisericeşti şi de gospodărie, precum făceau călugării din vremea veche; şi apoi, învăţându-le, să le răspândească cu pricepere şi bună voinţă celorlalţi călugări, şi aşa, să se întemeeze în mânăstiri vechile lucrări şi gospodării mânăstireşti, care, odinioară erau de pildă în ţara noastră.

Pentru îndeplinirea acestui gând, ivitu-s'a nevoia de a se restaura acaretele cele vechi şi a se zidi acest rând de chilii, a căror temelie s'a pus astăzi 30 Septembre 1911, de *M. S. Carol I* Regele României, în al patruzeci şi şeselea an de slăvită domnie, venit la Iaşi cu *M. S. Regina Elisaveta* şi *A.A. L.L. R.R. Principele Ferdinand şi Principesa Maria*, cu prilejul serbărei de cinci-zeci de ani dela înfiinţarea Universităţei; prim-ministru fiind d. Petre P. Carp; ministru cultelor d. C. C. Arion; primar al Urbei Iaşi d. Dimitrie Greceanu; rector al universităţei d. Dr. G. Bogdan; prefect al judeţului d. C. Negruzzi; administrator al casei Bisericei d. D. Boroianu şi protopop Econom I. Ţincoca.

Restaurarea celor vechi şi zidirea celor noi, s'a făcut cu cheltuiala statului, prin îngrijirea Comisiunei monumentelor istorice, prezidată de d. I. Kalinderu,

după planul alcătuit de d. arhitect N. Ghika-Budeşti, însărcinat fiind cu privigherea arhimandritul Teoctist Stupcanu, întâiul stareţ după deschiderea din nou a acestei mânăstiri.

Pentru pomenire, întocmitu-s'a actul de faţă, în trei exemplare, din care: unul s'a aşezat în temelia noilor chilii, al doilea s'a trimis administraţiei Casei Bisericii şi al treilea s'a lăsat la stăreţia acestei mânăstiri — Cetăţuia de lângă Iaşi — spre păstrare.

Carol, Elisaveta, Principele Ferdinand, Principesa Maria, Principii Carol şi Elisaveta, Pimen, Mitropolit Moldovei şi Sucevei, C. C. Arion, Ministrul Cultelor.

(Urmează mai multe alte iscălituri).

In acest timp, Inginerul Vlaicu, care plecase în sbor pe aeroplanul inventat de dânsul, de la Copou, sburând deasupra Iaşului, s'a în-

Punerea pietrei fundamentale la chiliele dela M-rea Cetăţuia cu asistenţa Familiei Regale.

dreptat spre Cetăţuia, unde execută mai multe evoluţiuni în prezenţa Familiei Regale.

In urmă întreaga Familie Regală, eşind din împrejmuirea mânăstirei, privi panorama admirabilă ce se desfăşură spre oraşul Iaşi.

La întoarcere, Maestăţile Lor vizitară şcoala profesională de lucru „Sf. Sava", unde fură primiţi de D. C. C. Arion, ministrul Cultelor şi Instrucţiunei publice, Secretarul său general şi Directoara şcoalei. M. S. Regele vizită atelierele de ţesătorie, croitorie, lengerie şi flori, comandând două coroane de flori, destinate a fi depuse la Cernăuţi, la inaugurarea statuei M. S. Impărătesei Elisabeta a Austro-Ungariei.

La ora 1 a avut loc un dejun, la reşedinţa Regală, la care au luat parte pe lângă misiunile trimise de M.M. L.L. Impăraţii Francisc Iosif

şi Nicolai II, şi ofiţerii ataşaţi; I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevei; D-nii miniştri: Al. Marghiloman, C. C. Arion; D. D. Greceanu primarul oraşului cu D-na; D. General de Divizie Lambrino cu D-na; D-nii Saghin, Cernoschi, Stefanelli, protopop D. Dan, delegaţi ai Universităţilor străine; D. Dr. Bogdan, rector; D. Iamandi deputat; C. Negruzzi prefectul judeţului; D. Al. Stroja, prefectul poliţiei; D. Filostrat, prefectul judeţului Suceava; D-nii profesori

Regina Elisaveta la Universitate, încunjurată de savanţii străini delegaţi pentru jubileu.

universitari: Dr. Anghel, Dr. Zossin, I. Petrovici, Zăuleanu, M. Costăchescu şi I. Borcea; Dr. Konya farmacist; în total 62 persoane.

*

La orele 5 p. m., Maestăţile Lor şi Alteţele Lor Regale au părăsit Iaşul, pentru a Se întoarce la Sinaia. La eşirea din cartier, Familia Regală, în două trăsuri înhămate cu câte patru cai, precedate de un escadron din regimentul de Escortă regală, străbătù străzile până la gară, în mijlocul aclamaţiunilor şcoalelor Vasile-Lupu, Liceul Naţional, şcoalele publice de băeţi şi fete, şi a imensului public grămădit pe străzi

spre a salutà înainte de plecare pe iubiţii Suverani. La gară Maestăţile Lor a fost întâmpinaţi de Exc. Sa D. Comite Cancrine, Guvernatorul Basarabiei cu suita sa; Exc. Sa D. General de Divizie Herman Baron de Gemmingen, comandantul diviziei de cavalerie din Stanislau, cu însoţitorul său D. Colonel Louis Demar; D-nii miniştri Al. Marghiloman şi C. C. Arion, I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, D-nii senatori şi deputaţi, D. General de Divizie Lambrino, comandantul Corpului IV de armată, cu ofiţerii din garnizoană, D-nii Consuli străini, d-nii profesori Universitari, membrii Curţii de apel şi tribunalelor, notabilităţile oraşului şi multe doamne cari au oferit numeroase şi frumoase buchete de flori M. S. Reginei şi Alteţelor Lor Regale. Maestăţile Lor S'au întreţinut cu persoanele prezente, exprimând încăodată viile Lor mulţumiri pentru strălucita primire ce Li S'a făcut în Iaşi.

Majestatea Sa trecù pe dinaintea frontului companiei de onoare cu drapel, aşezată pe peron, în sunetul imnului naţional, adresă câteva cuvinte D-lor Ofiţeri, apoi Se sui în trenul regal, care plecă la orele 5, condus de D. Al. Cotescu, în mijlocul uralelor şi ovaţiunilor populaţiunii Ieşene.

Alte amănunte şi comentarii asupra serbărilor jubiliare. Discursurile ţinute de Delegaţii Universitari străini şi Români.

In afară de relaţiile oficiale asupra celor petrecute în zilele cât au urmat serbările jubilare ale Universităţei, e interesant a cità mai multe amănunte, relative la fapte ce nu au fost cuprinse în descrierea precedentă, cât şi rezumarea sau reproducerea unora din discursurile ţinute de învăţaţii ce au luat parte la asemenea serbări.

Astfel, în seara de 26 Septemvre Ministrul Instrucţiunei Publice dădù o masă comună în sala Hotelului Binder, la care fură invitaţi toţi reprezentanţii Universităţilor streine şi române, Miniştrii ce se aflară în Iaşi, Primarul şi Prefecţii locali, Preşedintele Academiei Române, mai mulţi profesori universitari, precum şi directorii şcoalelor secundare. In timpul mesei Rectorul Dr. G. Bogdan, deschise seria toasturilor, închinând în sănătatea Familiei Regale.

Ministrul Arion apoi, salută pe Reprezentanţii Universităţilor străine, arătând că prezenţa lor în Iaşi, e o chezăşie a primirei definitive a celor două Universităţi româneşti, în marele cenaclu al ştiinţei şi al culturei Europene. Vorbind apoi de menirea Universităţilor române, şi în special de a Universităţii din Iaşi, afirmă că aceasta în timpul de 50 ani dela înfiinţarea ei, datorită muncei fără preget a profesorilor ei, cari s'au succedat, ştiù să se ridice la nivelul Universităţilor din străinătate. Făcù un istoric asupra mişcării culturale din ţară, arătând că s'au realizat până azi mari progrese în toate ramurile ştiinţei, care dau drept României să privească viitorul cu încredere, progres ce a devenit definitiv, prin situaţia pe care România a ştiut să şi-o câştige sub oblăduirea celui mai înţelept şi celui mai iubit dintre Regi, şi din izvorul ştiinţei şi al culturei înalte din apus.

Terminând D-l Arion închină în cinstea Universităţilor streine şi a Delegaţilor lor.

Profesorul Ioan Urban Jarnik din Praga, vorbi de frumuseţea limbei româneşti şi de duioşia poveştilor lui Creangă, exprimându-şi în termeni entusiaşti dragostea sa pentru poporul român.

Profesorul D. Alexandrescu aminti importanţa ştiinţei Dreptului şi îndemnă pe Profesori să stărue pentru a se dà ştiinţei dreptului o organizare solidă.

Profesorul C. Disescu închină apoi în sănătatea Studenţimei române, pe care o îndemnă să rămâie a ţărei, şi să nu se pună în serviciul partidelor politice.

Banchetul s'a terminat la orele 11.

*

Asupra *cuvântărilor de felicitare* ce au avut loc la Teatrul Naţional, la solemnitatea serbărei semicentenarului Universităţei, se citează următoarele amănunte:

Lumea a început să se adune de pe la ora 10 dimineaţa, umplând toată sala Teatrului. In scenă au luat loc, în faţă, tot corpul profesoral al Universităţii. In stânga se aşezară toţi profesorii Universităţilor streine şi Delegaţii. Trei fotolii aşezate în faţa scenei, la mijloc, erau rezervate Regelui, Prinţului Ferdinand şi Principelui Carol. In fundul scenei se aflà orchestra Ministerului Instrucţiunei şi corul Mitropolitan, precum şi Delegaţii studenţilor Bucovineni.

In loja princiară se aflà Mitropolitul Pimen, şi câţivà membri ai clerului. In avanscena din dreapta se aflau Ataşaţii streini, iar în cea din stânga Miniştrii Maiorescu şi Marghiloman.

Suveranul şi-a făcut apariţia la orele unsprezece, urmat de Principii Ferdinand şi Carol, precum şi de Ministrul Instrucţiunei C. Arion şi Dr. Bogdan, care au intrat prin mijlocul sălei, urcând pe o balustradă în scenă. In loja regală au intrat în aceiaşi clipă Regina, Principesa Maria şi Principesa Elisabeta.

După ce A.A. L.L. R.R. se aşezară în fotoliuri, orchestra execută o *Fantazie naţională* şi Corul mitropolitan un *Imn* ocazional.

Se făcù apoi o linişte solemnă pentru a se urmări cu atenţiune documentata şi academica cuvântare a Suveranului, ce am reprodus-o îndărăt, la pag. 576.

Cuvântarea Regelui a făcut o impresie adâncă asupra auditorului. Urmă apoi discursul Ministrului Arion, pe care asemenea l'am redat îndărăt.

După Ministrul Instrucţiunii vorbi D-l *Iacob Negruţi*, în numele Academiei Române. Foarte mişcat şi vădit impresionat, D-l Negruţi, fost profesor al Universităţei din Iaşi timp de 21 ani, începù prin a face un istoric asupra acestei instituţiuni, enumărând pe foştii profesori, între cari V. Conta, Micle, Barnuţiu, Strat şi Gh. Mârzescu, şi arătând greutăţile ce au fost întâmpinate dela înfiinţarea Universităţii şi până în acel moment.

Intre altele arătă că prin 1864, nu există o casă proprie a Universităţii, şi că primele cursuri s'au ţinut în casele D-lui Roznovanu. Descrise apoi starea economică a ţărei de pe atunci, cu care ocazie, pentru a evidenţia şi mai mult situaţia, D-sa povesti că la cursul de Drept comercial, pe care îl ţineà la Universitate, nu puteà aduce un

singur exemplu real de „Societate Anonimă". Mulţumită însă domniei glorioase a marelui Domnitor Carol I, România a prosperat din toate punctele de vedere. Termină, urând viaţă lungă M. S. Regelui, iar Universităţei din Iaşi, prosperitate, muncă prielnică şi isbândă în viitor.

D-l *A. D. Xenopol* care vorbì în limba franceză, adresându-se Delegaţilor Universităţilor streine, le mulţumì pentrucă au participat la serbările jubilare, relevând toate actele mari ale Regelui Carol I, cari au contribuit la ridicarea culturei româneşti până la nivelul care se află atins.

Vorbì apoi D-l *Pangrati*, Rectorul Universităţii din Bucureşti, arătând însemnătatea serbării şi relevând faptul că România a câştigat un loc de frunte în ceia-ce priveşte activitatea culturală. D-sa zise că Universitatea din Iaşi a răspuns cu prisosinţă chemărei ei, şi'i exprimă în numele Universităţii surori din Capitală felicitări şi sentimente de recunoştinţă, devotament şi statornicie Auguştilor Suverani şi întregei Dinastii.

In ţinută ceremonială, *profesorul Waldayer*, Delegatul universităţii din Berlin, adresându-se Suveranului, Reginei, Familiei Princiare şi colegilor universitari, aduce salutul de omagiu Universităţii ieşene, după care face descrierea etnografică a României, amintind episoade istorice şi lupta pentru independenţă. Spuse că progresul României se datoreşte instituţiilor ei de cultură, între care primează Universitatea Ieşană.

Mulţumi Rectorului Universităţii pentru invitaţiunea făcută Universităţii din Berlin, de a participà la această solemnitate culturală şi spuse că doreşte ca Universitatea noastră să devie cât de curând un focar de cultură europeană, ca mulţi Germani să vie să se cultive aicea în ţară, după cum mulţi Români frecuentează Universităţile germane. Termină strigând *Trăiască tânăra Alma Mater*, Universitatea Ieşană, şi predă Rectorului un Album al Universităţii berlineze.

Profesorul Delegat al Universităţii din Viena, *Swoboda*, înbrăcat în roba ceremonială, adresându-se Suveranilor şi Inalţilor oaspeţi, închină un salut de omagii pentru serbarea universitară ieşană. Deşi tânără, zise D-sa, Universitatea ieşană se află la nivelul marelor instituţii silmilare din Europa, având aceiaşi năzuinţă pentru ştiinţă şi cultură. Cu prilejul acestei serbări, se poate vedeà realitatea progresului ce l'a făcut ţara Românească, progres la care a colaborat în primul rând Universitatea ieşană.

Salută cu acest prilej pe M. S. Regele Carol I, care e un amic al Impăratului Franz Joseph, pe Regina Poetă Carmen Sylva, năzuitoarea binelui şi a frumosului şi termină, felicitând pe Rectorul ieşan pentru jubileul Universităţii, citind felicitarea oficială a Universităţii Vieneze, scrisă într'un album comemorativ, pe care-l predă Rectorului.

Rectorul Universităţii din Cernăuţi, *Saghin*, adresându-se Suveranului, în limba română, citeşte pergamentul oficial al acestei Universităţi, fiind asistat de doi studenţi bucovineni. Prin această felicitare, Academia din Cernăuţi arată rolul principal ce l'a avut până astăzi Universitatea noastră şi puternica înrâurire patriotică şi naţională asupra generaţiilor din urmă, care au fost guvernate de Re-

gele Carol I. Universitatea din Iaşi este o comemorare a marilor patrioţi din Moldova şi a marilor bărbaţi de stat ai României.

Aminteşte că la serbările universitare din Cernăuţi a participat ilustrul bărbat de stat D. A. Sturdza, şi continuă a citi în limba germană pergamentul comemorativ al Universităţii din Cernăuţi, pe care-l predă Rectorului. Terminând aduce omagii Suveranilor, Familiei Princiare şi Profesorilor Universităţei ieşene, înmânând pergamentul D-lui Dr. Bogdan.

Profesorul *De Martonne*, Delegatul Universităţii din Paris, adresându-se Suveranului şi întregei Familii Regale, exprimă salutul cordial din partea colegilor săi din Paris, şi aminteşte faptul că între Franţa şi România există o veche şi strânsă amiciţie. Spune că Universitatea din Iaşi este o instituţie culturală tânără, dar cu o reputaţie bine stabilită şi relevă tactul şi înţelepciunea Regelui Carol I, care a îndrumat Ţara spre cultura modernă. Vechea Capitală a Moldovei a fost şi este un centru de cultură, şi la serbarea jubileului de astăzi, se simte fericit că a fost delegat din partea Universităţii pariziene, să expună felicitări Universităţii noastre.

Cuvântarea d-lui Ioan Urban Jarnik, cunoscutul filo-român din Praga, fù primită cu ovaţiuni entusiaste. D-sa vorbi în româneşte, enumărând greutăţile îndurate de Români pentru cultivarea şi păstrarea limbei. Face istoricul Universităţii din Praga, înfiinţată în anul 1348; arată că această instituţie e cea mai veche din centrul Europei; relevă meritul Universităţii din Iaşi şi termină urând ca Universitatea Ieşană să nu aducă folos numai ţărei româneşti, ci lumei întregi.

La sfârşitul cuvântărei, profesorul Iarnik a fost obiectul unei entusiaste manifestaţiuni de simpatie din partea asistenţei.

D-l Agură vorbeşte în numele Universităţii din Sofia. Ca fost elev al Universităţii din Iaşi, distinsul profesor relevă progresele realizate în România pe tărâmul cultural, scoate în evidenţă foloasele pe care Bulgaria le are dela noi, trimiţând tinerii în Universităţile noastre din Iaşi şi Bucureşti, şi termină urând ca aceste instituţiuni să fie pe viitor focarul de lumină al tineretului din statele din Balcani.

Felicitând pe orator, M. S. Regele s'a întreţinut câteva momente cu Delegatul Universităţii din Sofia.

Cuvântarea Profesorului *Friedwagner*, Delegatul Universităţii din Frankfurt, se adresă M. S. Regelui şi întregei asistenţe, spunând că nu aduce daruri din partea Universităţii cărei aparţine, dar că venind să exprime felicitări, poate comunicà plăcuta veste că la acea Universitate s'a înfiinţat o catedră pentru studiarea limbei române.

Vorbind de vechea capitală a Moldovei şi de instituţia care îşi serbează acum jubileul de 50 de ani de existenţă, spune că Moldova a dat pildă Europei întregi de cultură şi de patriotism. Aminteşte de poeţii mari ai ţării, ca Alexandri, Eminescu, şi de marele bărbat de stat Mihail Cogălniceanu, de care este legată cultura şi strălucirea Iaşului.

Vorbind de trecutul istoric al României, spune că serbarea actuală nu este numai o sărbătoare a culturei, dar şi a eroismului şi vitejiei Româneşti, pentru care aminteşte glorioasele domnii ale lui Ştefan cel Mare şi Mihai Viteazul, până la vitejia ce-a arătat-o România sub

glorioasa domnie a Regelui Carol I. Felicità apoi pe Rector şi tot corpul profesoral al Universităţii ieşene.

M. S. Regina Elisabeta s'a arătat foarte mulţumită de frumoasa cuvântare a profesorului Friedwagner.

Luând cuvântul D-l *Sextil Puşcariu*, în numele Societăţii culturale din Bucovina şi în numele profesorilor români dela Universitatea din Cernăuţi, relevă legăturile ce trebuesc să existe între Românii din Bucovina și cei din Regat, arată rolul Universităţii din Iaşi în desvoltarea culturală dela noi şi termină exprimând felicitări cu ocazia jubileului de 50 de ani.

Profesorul Benedetto de Luca, adresându-se Suveranilor, Familiei Princiare și Corpului universitar, transmite felicitarea oficială a Universităţii din Bologna, pe care o citeşte în limba italiană. Pune în evidenţă, prin acest pergament comemorativ, inportanţa ce a avut-o Regele Carol în ceeace priveşte progresul culturii româneşti şi termină cu un vers românesc :

Slavă şi lumină urăm cu toţi în cor
Mărire, propăşire întregului popor !

D-l *T. V. Ştefanelli*, membru al Curţei de Casaţie din Viena, vorbeşte în numele *Societăţii culturale din Cernăuţi*, delegat s'o reprezinte la solemnitatea de astăzi, împreună cu D-rul Sextil Puşcariu. Relevă strânsa legătură dintre capitalele Bucovinei şi Moldovei, şi spune că Universitatea ieşană are o deosebită importanţă în cultura bucovineană. Apoi aduce omagii Suveranului, şi felicită întregul corp profesoral al Universităţii ieşene, fala neamului românesc.

Profesorul universitar *Şt. G. Longinescu*, ţinù apoi următoarea cuvântare :

Sire,
Doamnă,
Alteţe Regale,
Domnilor,

Sărbătorirea de astăzi, privită din punct de vedere cultural şi patriotic, are o însămnătate deosebită şi pentru desfăşurarea vieţei juridice a Românilor.

Fiindcă prin vorba universitate se înţelege o şcoală complectă de învăţături înalte, de aceia, dacă în trecutul Moldovei vom găsi şcoli, în care se învăţau numai unele învăţături înalte, va trebui să privim acele şcoli ca obârşii ale Universităţii de azi.

Pe la începutul veacului al 15-lea o astfel de şcoală a fost întemeiată la Suceava de către Alecsandru cel Bun. Tot pe atunci Moldova a fost înzestrată cu cea dintâi legiuire *scrisă*, izvorâtă din dreptul roman.

Şcoala dela Suceava, fiind o şcoală înaltă, ne este îngăduit a crede, că acolo trebue să se fi învăţat şi tâlcuirea legilor, căci în care alt loc ar fi putut fi pregătiţi acei chemaţi să aplice noua legiuire ? ! — Deasemenea izvorul acestei legiuiri ne este confirmat de doi scriitori din veacul al 16-a, italianul Giovio şi polonul Goreccius, care constată, că Românii au păstrat obiceiurile şi legile romane.

Aproape două veacuri şi jumătate după Alecsandru cel Bun, o nouă şcoală de învăţături înalte a fost întemeiată de Vasile Lupu, în mânăstirea Trei-Ierarchi din Iaşi. Tot aci s'a tipărit a doua legiuire *scrisă* a Moldovei, care a fost primită de Matei Basarab al Muntenici şi care fusese spicuită în întregime din scrierile unui romanist italian. Pentru ca această legiuire să poată fi tâlcuită, trebuia o pregătire, care nu se puteà dobândi decât în noua şcoală de învăţături înalte.

Dintre celelalte şcoli înalte de mai târziu, amintim Academia domnească şi Academia mihăileană. In această din urmă ştim cu siguranţă, că se învăţă legile ţărei şi Vasilicalele.

In sfârşit la 26 Octombre 1860 s'a inaugurat Universitatea din Iaşi. Unui Alecsandru cel Bun, i-a fost dat să pună temelia începuturilor Universităţei, şi tot unui Alecsandru, Domnitorului Cuza, i-a fost dat ca să întregească şcoala de învăţături înalte! Măria Sa Domnitorul înmânînd insignele Universităţei a menit, ca ele să fie „semnele patriotismului, ale progresului şi ale prudenţei".

Aşa dar, dacă astăzi Universitatea ieşană sărbătoreşte cinci-zeci de ani numai dela întemeiarea sa, Facultatea sa de Drept poate sărbători cinci veacuri! Dacă limba românească ie o dovadă a obârşiei noastre latine, vechile noastre legiuiri *scrise* dovedesc în chip strălucit, că şi fondul nostru juridic să păstrase tot roman, pentru ca Alexandru cel Bun şi Vasile Lupu să poată înzestrà Moldova cu legi spicuite numai şi numai din marele arsenal juridic al Romanilor! Şi dacă aceiaşi legiuire a avut tărie atât în Moldova, cât şi în Muntenia, aceasta dovedeşte, că unitatea juridică a fost înfăptuită cu două veacuri înaintea unităţei politice!

Amintim, că la 30 Ianuar 1869, George Mârzescu, unul din cei mai vrednici profesori ai Facultăţii de Drept din Iaşi, fiind prefect, zicea: „Vă pot asigurà, că dacă vre-odinioară şcolile vor ajunge la înălţimea lor cea adevărată, aceasta va fi sub Măria Sa Principele Domnitor Carol I".

Atât profeţia aceasta, cât şi menirea Domnitorului Cuza, s'au adeverit pe deplin supt glorioasa domnie a Majestăţei Voastre, întâiul Rege al României unite şi de sine stătătoare! In adevăr Universitatea din Iaşi se poate mândri atât cu profesori, care, după cum zice poetul Anton Naum, sunt ai trecutului podoabă şi ai prezentului exemplu, cât şi cu învăţaţi, ale căror scrieri sunt cunoscute în lumea ştiinţifică din străinătate. De aceea în numele Facultăţei de Drept din Bucureşti aducem Universităţei din Iaşi cele mai călduroase felicitări pentru harnica şi statornica ei activitate de până acum, şi-i urăm din toată inima cea mai strălucită propăşire pentru vremea care va să vie!

După aceasta D-l *Dragomir Hurmuzescu* schiţează câte-và momente din trecutul Universităţii din Iaşi, arătând rostul pe care l'a avut şi-l are această Universitate, în mişcarea noastră culturală şi naţională.

Studentul *Const. Ifrim* vorbeşte apoi în numele studenţilor universitari, mărturisind sentimentele de dragoste şi devotament pe care le păstrează studenţimea faţă de Tron şi Dinastie.

Urmă apoi discursul Rectorului Universităţii Ieşane *Dr. Gh. Bogdan*, de care am menţionat.

Audienţa Studenţilor la Rege.

M. S. Regele primind în audienţă o delegaţie a Studenţilor, compusă din D-nii C. N. Ifrim, G. Florea şi I. Marcu, din partea Centrului studenţesc, V. Isăcescu din partea studenţilor din Bucovina, C. Buşacu, delegatul studenţilor Macedoneni şi P. Halipa, din partea studenţilor din Basarabia, convorbirea a durat o jumătate de oră.

M. S. Regele s'a interesat în deaproape de viaţa studenţilor Ieşeni. Cu această ocazie delegaţia a prezentat Regelui Statutul *Căminului studenţesc*, solicitând intervenţia şi sprijinul Suveranului, pentru ca fondul de 300.000 lei, votat pentru ridicarea *Monumentului Unirei*, să fie destinat Căminului studenţesc, care să poată asigurà pe viitor existenţa unui număr de studenţi lipsiţi de mijloacele necesare pentru a-şi face studiile.

M. S. Regele a fost viu impresionat de această iniţiativă, şi a făgăduit delegaţiei studenţeşti, că va face tot ceeace va putea.
In acelaş timp delegaţia s'a prezentat şi Ministrului Titu Maiorescu.

Asupra plecărei Suveranilor.

După ce Vineri 30 Septembre, Regele şi Regina, împreună cu Familia Princiară, părăsiră Iaşul, foaia locală *Mişcarea* scrise următoarele aprecieri:

Iaşul a trăit un răstimp de intens entuziasm şi de senină serbătoare naţională.
Ieşenii au trăit acele clipe de înălţare sufletească, pe care nu le pot trăi decât atunci când Suveranii sunt în mijlocul lor.
Ieşenii în sufletele cărora pluteşte melancolia unei vieţi de resignare, de linişte, şi de adâncă pace sufletească, şi-au deschis larg inimele şi şi-au mărturisit, într'un avânt de puternic şi unanim entuziasm, dragostea lor, devotamentul lor şi admiraţiunea lor faţă de Suveranii Ţării şi faţă de Odraslele Auguste, care chezăşuesc fericirea de mâine a neamului românesc.
M. S. Regele iubeşte Iaşul, dar Suveranul nu are iubitori mai devotaţi şi mai conştienţi de dragostea şi devotamentul ce se datoresc Regelui Carol — decât pe Ieşeni.
In toate cuvintele ce Le-a rostit Suveranul, a vibrat un singur simţimânt: iubirea Lui nemărginită pentru vechea Capitală a Moldovei.
Ş: din toate manifestaţiunile Ieşenilor, M. S. Regele trebue să se fi convins de un singur adevăr: Ieşenii îl iubesc şi sunt cei mai entuziaşti străjeri ai Tronului.
Vâltoarea de farmec şi de entuziasm al zilelor de serbătoare se potoleşte, dar în sufletele Ieşenilor rămân adânc săpate vorbele şi actele M. S. Regelui.
Rămâne recunoştinţa pentru darul preţios ce L'a făcut, pentru viaţa culturală a Iaşului, — rămâne recunoştinţa pentru cuvintele de bună urare şi de îmbărbătare ce Le-a adresat Iaşului, care nu este ceeace inima Suveranului doreşte să fie.
In cuvintele de salut ce Le-a adresat cetăţenilor Iaşului, M. S. Regele a spus: *Doresc ca Iaşul să fie nu numai un focar al Ştiinţei, dar să poată folosi şi la avântul neaşteptat pe care Ţara l'a luat în cursul unei jumătăţi de veac.*
Aceasta este dorinţa M. S. Regelui, — aceasta este urarea pe care a făcut-o Iaşului Suveranul.
Iaşul se găseşte în clipa hotărâtoare a durerosului său declin. Iaşul poate rămânea un leagăn al culturei naţionale, dar Iaşul trebue să intre în marele circuit al activităţei generale a ţărei. Iaşul trebue să iasă din splendida isolare în care se găseşte. Asta e opera viitorului, pe care îl merită Iaşul, căci acest oraş nu poate fi condamnat să moară în seninul trist al idealismului transcedental.
M. S. Regele a oferit Iaşului daruri mari şi făgăduinţi mari.
In clipa aceasta de melancolie, când M. S. Regele părăseşte Iaşul, pe buzele Ieşenilor, ai căror ochi sclipesc de umezeala unei lacrimi de duioşie şi de regret, tremură un singur cuvânt de rugă: să ni-L ţie Dumnezeu!
Să trăiască Suveranul a Cărui viaţă e chezăşia fericirei poporului Român.
Să trăească M. S. Regina şi întreaga Familie Regală!

CAPITOLUL XXIV.

Ultima venire în Iaşi a Regelui Carol I. Mai 1912.

Serbările organizate pentru inaugurarea statuei lui Alexandru Ioan I. Cuza-Vodă, ridicată pe piaţa Unirei. Participarea la aceste serbări a Regelui Carol I şi a Principilor Moştenitori Ferdinand şi Carol. Delegaţiile sosite din întreaga ţară.

m vorbit în capitolul precedent despre proectul de a se ridică în Iaşi o statuie de bronz în amintirea celui dintâi Domnitor al ţărilor unite Moldova şi Muntenia, Alexandru Ioan I, Cuza-Vodă. Subscripţiile pentru plata lucrărei de artă fiind închise şi statuia terminată şi aşezată în mijlocul Pieţei Unirei, Comitetul de iniţiativă hotărî ca inaugurarea ei să se facă în ziua de Duminică 27 Mai 1912, în asistenţa membrilor guvernului, a demnitarilor şi a nenumărate delegaţiuni din ţara întreagă, cari îşi anunţară cu mult înainte intenţiunea de a participă şi a aduce omagiile lor amintirei marelui Român ce a fost Alexandru Ioan I.

Primul Rege al României, Principele Moştenitor Ferdinand şi tânărul Principe Carol, invitaţi a luă parte la ceremonie, se grăbiră a primi cu entusiasm această dorinţă a Comitetului de iniţiativă şi a Ieşenilor în gerere, şi, prin acest fapt să deà o strălucire şi mai mare avântului patriotic de a se sărbătorì amintirea şi opera lui Cuza-Vodă.

Comitetul de iniţiativă, de sub preşidenţia D-lui Grigore Ghica-Deleanu, în unire cu Primăria Iaşului, luară toate măsurile trebuitoare ca serbările şi primirea oaspeţilor din ţară, în frunte cu Familia Regală, să se facă în măsura cea mai potrivită cu înălţimea faptului ce se celebrà.

Presa de toate partidele fù unanimă întru a răspândi şi înflăcărà simţurile patriotice ale mulţimei, şi, ajutând şi timpul, frumoase zile din Mai, această serbare se înfăptui aşà precum inima şi creerul oricui bun şi adevărat Român puteà să viseze.

Priveliştea întreagă a Iaşului, în ziua de 27 Mai, erà cu totul schimbată; pe lângă decorarea tuturor principalelor case şi strade, Piaţa

Statuea lui Alexandru-Ioan I Cuza-Vodă, ridicată pe Piaţa Unirei.

Unirei prezintă un aspect cu adevărat măreţ şi impunător. Valuri de oameni, veniţi din toate unghiurile ţărei se perindau pe strade şi se opreau pe piaţă, în jurul statuei încă învăluite într'o mare pânză, care aşteptà semnalul Capului statului, pentru ca să descopere în faţa mulţimei curioase chipul măreţ de bronz al primului Domn al Românilor.

Pe lângă delegaţiunile tuturor marilor instituţii din ţară, ale industriaşilor şi comercianţilor, ale sătenilor şi veteranilor, — apoi acele ale şcolilor de toate gradele, unite cu reprezentanţi ai armatei, clerului, etc., dădeau o privelişte impunătoare şi estetică marei mulţimi, dintre care se vedeà răsărind sute de drapele speciale şi de cununi de crengi, flori şi cordele, cu inscripţii patriotice şi entusiaste.

Asupra acestui moment, foaia locală *Mişcarea*, sub titlul de *Iaşul în sărbătoare*, se exprimă astfel :

Iaşul a îmbrăcat vestmânt de mare serbătoare. Este o întreită serbătoare : trecutul, prezentul şi viitorul. Trecutul imortalizat în bronzul ce se desvăleşte mâine, prezentul în Persoana Marelui nostru Rege Carol I şi viitorul în strejerii Tronului României, A.A. L.L. Regale, Principii Ferdinand şi Carol.

Este o serbătoare care umple sufletele Ieşenilor de evlavie pentru trecut, de admiraţie pentru prezent şi de nădejde pentru viitor.

In jurul statuei lui Vodă Cuza se împleteşte cununa de glorie a întregului neam românesc.

Serbătoarea de mâne capătă o strălucire magică prin prezenţa Suveranului, care a binevoit să prezideze o solemnitate, la care s'a adunat românimea de pretutindeni.

Ieşenii salută cu adâncă dragoste şi nestrămutat devotament pe Marele Suveran şi statornicul Iubitor al vechei capitale moldoveneşti.

Ieşenii îmbrăţişază cu dragoste frăţască miile de oaspeţi veniţi din toate unghiurile României, pentru a participa la marea serbătoare de mâine.

Cu braţele deschise Ieşenii întâmpină pe toţi cu tradiţionala urare :

— „Bine aţi venit !"

Cu o zi înainte de serbare încă trenurile aduceau multă lume din toate unghiurile ţării. Din această cauză circulaţia pe căile ferate se făceà cu anevoinţă şi trenurile soseau cu întârziere.

Asemenea aglomeraţii am fost deprinşi, zice aceeaşi foaie, să vedem numai la diferitele serbări din capitală, pentru care se acordau reduceri de 75 la sută pe căile ferate.

Dar de astădată ceiace îndeamnă pe atâta lume să popăsască în capitala Moldovei, nu este ispitirea unei reduceri de transport pe căile ferate, ci însufleţirea serbătorirei memoriei marelui Domnitor Cuza-Vodă.

Sunt musafiri aparţinând tuturor claselor sociale, dar din mulţimea aceasta enormă, în clocotul acesta de glasuri, în profuziunea aceasta de culori, străluceşte ca o emblemă a sfintei zile ce serbătorim *tricolorul naţional*, purtat cu atâta mândrie de chipeşii noştri ţărani şi de tovarăşele lor.

Mulţimea aceasta de ţărănime venită de prin toate unghiurile ţării, este obiectul celei mai vii atenţiuni.

Şi ospitalitatea Ieşenilor n'a fost nici de astădată desminţită. Toţi sunt întâmpinaţi cu dragoste frăţească şi, în marginele posibilităţei, nimeni nu este nemulţumit.

*

Asupra chipului cum a urmat această patriotică serbare, reproduc mai întâiu relaţiile oficiale, date cu acest prilej, şi publicate în *Monitorul Oficial*, şi apoi câtevà ale presei locale, în care sunt complectate cu alte amănunte şi discursuri :

Sâmbătă 26 Mai, la ora 6 p. m., M. S. Regele, însoţit de A.A. L.L. R.R. Principii Ferdinand şi Carol, a părăsit Bucureştii, mergând la Iaşi, spre a prezidà solemnitatea desvălirei statuei Domnitorului Alexandru Ion Cuza.

Trenul regal, sub conducerea D-lui Director General al Căilor Ferate, s'a oprit, la ora 11 ½ noaptea, în staţia Tutova, de unde a pornit a doua zi dela ora 6 dimineaţa spre Iaşi. In staţia Bârnova M. S. Regele a fost întâmpinat de D-nii Miniştri I. Lahovari şi C. C. Arion şi de D-l Prefect al judeţului Iaşi, cari au luat loc în trenul regal.

La orele 10 dimineaţa, în aclamaţiunea mulţimei ce se adunase

O clipă dela inaugurarea Statuei lui Cuza-Vodă.

dealungul liniei ferate, trenul regal soseşte în gara Iaşi, frumos decorată cu drapele, ghirlande de verdeaţă şi covoare; imensul public ales, ce se aflà pe peron, compus din I. P. S. S. Mitropolitul Primat, D-nii Miniştrii, Primarul oraşului cu Consiliul Comunal, actuali şi foştii senatori şi deputaţi, profesori universitari, precum şi toţi înalţii demnitari ai Statului, veniţi în Iaşi să asiste la această sărbătoare, împreună cu tot ce Iaşul are mai de samă, isbucnì în lungi şi sgomotoase urale. M. S. Regele, urmat de Alteţele Lor Regale, se scoborâ din tren şi, în sunetul imnului naţional executat de muzica militară, trecù în revistă ofiţerii garnizoanei şi Compania de onoare cu drapelul Regimentului 13 Infanterie, iar în urmă convorbi cu multă bună-voinţă cu celelalte persoane, răspunzându-le foarte bine-voitor la urările ce îi făceau de bună sosire şi la asigurarea recunoştinţei ce-i poartă, că a bine-voit să vie în mijlocul Ieşenilor pentru a prezidà această sărbătoare naţională.

M. S. Regele d'impreună cu Alteţile Lor Regale luă loc într'un landou înhămat à la Daumont, şi, încadrat de escadronul de escortă din Iaşi, a străbătut străzile până la Mitropolie. Pe tot drumul cortegiului, populaţia judeţelor apropiate, precum şi delegaţiile judeţelor din toată ţara, venite cu drapelele lor, aclamau pe Suveran cu mult entuziasm; din balcoanele şi ferestrele clădirilor, frumos decorate cu covoare şi drapele, se aruncau cu flori; trupele, şcoalele publice şi private, veteranii aşezaţi dealungul trotuarului, pe tot parcursul cortegiului regal, aclamau trecerea Majestăţei Sale.

La uşa Mitropoliei M. S. Regele fù întâmpinat cu crucea şi Evanghelia de către I. P. S.S. Mitropolitul Moldovei, înconjurat de P.P. S.S. L.L. Episcopul Romanului şi al Huşului şi de întreg clerul Mitropolitan; în biserică se aflau toţi protoereii judeţelor eparhiei Mitropoliei Moldovei, dimpreună cu stareţii şi stareţele mânăstirilor acestei eparchii.

La sosirea în biserică a I. P. S. S. Mitropolitului Primat, M. S. Regele binevoi a-l invità să ià loc alături de dânsul, în strana Mitropolitană.

După terminarea serviciului religios, M. S. Regele fù condus de I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, dinpreună cu înaltul cler, în palatul Mitropolitan.

La ora 11¼, M. S. Regele însoţit de A.A. L.L. R.R. Principele Ferdinand şi Carol, părăsi reşedinţa Mitropolitană şi cu acelaş ceremonial merse în Piaţa Unirei, spre a asistà la desvelirea statuei Domnitorului Alexandru Ion Cuza.

Sosirea Suveranului la tribuna ridicată în piaţă, fù salutată cu sgomotoase aplauze, îndelung repetate şi entuziaste strigăte de ura.

Ceremonia desvelirei statuei se începù cu un serviciu religios, oficiat de I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, însoţit de P.P. S.S. L.L. Episcopi ai Romanului şi Huşului; după ce Inalt Prea Sfinţia Sa sfinţi apa şi se îndreptă spre a stropi statuia, M. S. Regele trase de cordon, pânza căzù şi apărù statuia Domnitorului Cuza. Imensa mulţime ce acóperea piaţa şi străzile învecinate, persoanele dela ferestrele şi balcoanele din jurul pieţii, isbucniră în aplauze entuziaste ce se prelungi mult timp. M. S. Regele comandă în persoană ca trupele să deà onorul şi muzica să cânte Imnul.

In urmă începù discursurile, care se continuă în ordinea următoare :
I. P. S. S. Mitropolitul Pimen al Moldovei preşedintele Comitetului desvălirei statuei, dădù citire următoarei cuvântări :

Sire,
Alteţe Regale,
Domnilor şi Doamnelor.

Recunoştinţa este expresiunea simţimântului datoriei.

Acest simţimânt se ridică uneori până la virtute.

Un popor, ca şi un om, cu cât e mai pătruns de simţimântul recunoştinţei faţă de conducătorii şi bine-făcătorii lui, cu atât are sorţi a deveni un popor cu nume mare, un popor puternic.

In deosebi, recunoştinţa către acei oameni cărora Dumnezeu le-a dat sarcina de stăpânitori şi în persoana cărora se întrupează fiinţa şi aspiraţiunile unui neam devine cu atât mai mare, cu cât grija şi vieaţa acestora sunt consacrate pentru atingerea idealului sfânt al poporului ce'l conduc.

De acest simţimânt lumea a fost pretutindenea şi totdeauna pătrunsă, şi manifestarea recunoştinţei s'a arătat şi s'a înfăţişat prin diferite forme.

Şi noi ne-am adunat aci să sărbătorim manifestarea simţimântului de recunoştinţă, de datorie şi de mulţumire pentru fostul Domnitor Alexandru Ioan Cuza.

Sire,

Sărbătoarea de azi e cu atât mai măreaţă, manifestarea simţimântului de recunoştinţă către fostul Domnitor e cu atât mai covârşitoare, cu cât Majestatea Voastră — ubitul nostru Suveran — aţi bine voit a veni la Iaşi şi a fi în fruntea noastră, însoţit de A.A. L.L. R.R. Principele Ferdinand, Moştenitorul Tronului şi Principele Carol al României, ca înpreună să salutăm chipul lui Cuza-Vodă, turnat în această bucată de bronz.

Prinosul acesta adus lui Cuza-Vodă se cuvine, căci el a fost sufletul faptelor mari săvârşite în timpul domniei lui, care a fost ca o pregătire pentru noua organizare a Statului român, făptuită prin înţeleapta conducere şi probată vitejie a Majestăţei Voastre.

D-l Grigore Ghica-Deleni, unul dintre fruntaşii ţărei, a luat iniţiativa de a se ridică acest monument. D-sale deci i se cuvine de drept marea cinste de a fi cel dintâi vorbitor la această serbătoare.

D-l *Grigore Ghica-Deleni*, din partea Comitetului de iniţiativă a ridicărei statuei, predând'o Primarului Iaşului, rosti :

Majestate,
Alteţe Regale,
Inalt Prea Sfinte Mitropolit, şi
Onorată Adunare.

Popoarele înţelepte, şi în deosebi cele latine, şi-au scris întotdeauna singure istoria lor prin monumente neperitoare.

Astăzi şi poporul român, prin inaugurarea acestui falnic monument, scrie în bronz una din cele mai frumoase pagini a istoriei sale moderne, glorificând pe Marele Domnitor Cuza-Vodă.

Majestate,

Prin acest monument slăvim pe alesul poporului român, a cărui amintire trebue să rămână pururea în inima noastră a tuturor.

Prin monumentul acesta aducem prinosul nostru de recunoştinţă generaţiunilor trecute, în care toţi prenumerăm un nume, cari, însufleţite de un nemărginit devotament, au pornit irezistibila mişcare a Unirei, încheată prin înfiinţarea statului nostru de astăzi. Cu această ocazie nu trebue să uităm câtă recunoştinţă datorim

Impăratului Napoleon III, pentru prietenosul sprijin ce a dat românilor, ajutându-i să-şi realizeze idealurile lor.

Acest monument este expresiunea recunoştinţei nemărginite pentru Cuza-Vodă, căci în El s'au încarnat toate ideile generaţiunii trecute, îndeplinindu-le cu credinţă, ca un adevărat erou a istoriei noastre. Am zis erou, pentru că s'a luptat cu bărbăţie şi a căzut în luptă după isbândă. Prin legea rurală dela 1864 a limpezit o mare chestie socială, punând ordin acolo unde domnea confuziune.

Pe târâmul naţional, Cuza-Vodă a cucerit moşiele înstrăinate la călugării greci, reintregind astfel patrimoniul naţional şi lărgind câmpul împroprietăririi în folosul sătenilor.

Citâm aceste două mari izbânzi ale Domniei lui Cuza-Vodă, căci nu putem să reamintim aici toate faptele Lui însemnate, în toate ramurile activităţei sale, în biserică, în învăţământ, în armată, în justiţie şi în administraţiune, precum în politica externă a fost un Mândru şi Mare Român.

Şi acum, la sfârşitul cuvântărei mele, suntem datori să exprimăm toată recunoştinţa noastră M. S. Regelui Carol I şi A.A. L.L. R.R. Principii Ferdinand şi Carol, pentru că au binevoit a veni în mijlocul Ieşenilor să ilustreze această serbătoare naţională, resplătind cu presenţa Lor sacrificiile făcute de oraşul Iaşilor, în interesul patriei.

Fie-mi permis încă să mulţumesc din toată inima bunilor mei camarazi, cari m'au *ajutat* cu statornicie în curs de 8 ani, să isbutesc a realiza acest măreţ monument, expresiune a recunoştinţei publice a poporului român.

Mulţumesc ilustrului maestru, sculptorului Raffaello Romanelli, care ş'a pus tot desinteresatul său talent în executarea acestei opere de artă şi a isbutit să ne redea înfăţişarea mândră şi fidelă a lui Cuza-Vodă.

Mă adresez, în fine, D-voastre, D-le Primar, şi vă rog să primiţi monumentul nostru şi să-l păstraţi cu veneraţiune pentru cinstea oraşului de unde a pornit cele mai mari idei şi unde s'au născut toate simţimintele de abnegaţiune şi de sacrificiu pentru cauza naţională.

Primarul Gh. N. Botez, din partea oraşului, pronunţă următoarele cuvinte:

Sire,

Ca primar al Iaşului, foastă Capitală a Moldovei, astăzi a doua Capitală a Majestăţei Voastre, cer Augusta voie se aduc în numele Ieşenilor prinosul de dragoste credincioasă pentru iubitul Suveran, al cărui Inalt suflet în fiece dată solemnă din tot cursul Domniei, s'a bucurat cu bucuriele noastre şi a suferit de durerea poporului său.

Şi astăzi, când tot un moment solemn, poate cel mai solemn din struncinata viaţă a poporului român, ne întruneşte pe toţi, de aproape şi de departe, spre a serbători amintirea unui erou al neamului, Voi, Maiestate, tot în mijlocul poporului Vostru sunteţi, şi Inalta Voastră presenţă va rămânea adânc săpată în sufletele româneşti şi va fi pildă înţeleaptă în lungul vremilor ce vor curge.

Sire,

S'a scurs mai bine de jumătate de secol decând cetatea Iaşilor, serbătorea îndoita alegere a colonelului Alexandru Ioan Cuza, cel sortit să fie ultimul Domn al Moldovei şi Primul Domnitor al României, una singură şi nedreptăţită.

Şi în bucuria ce cuprinsese în acele fericite zile toată suflarea românească, s'a încins Hora Mare, nu tocmai pe acest loc, zis astăzi Piaţa Unirei, ci mai în lături ceva, colo înaintea clădirei numită pe atunci Hanul lui Petrea Bacalu.

Şi într'un entuziasm isvorât din suflete curate, s'au prins în joc deavalma boerii *veliţi* cu negustorii cinstiţi, cu breslaşii harnici şi cu plugarii oţeliţi în nevoi grele.

S'au prins şi mândrele domniţe cu Ilenele Cosînzene ale poporului.

Toţi s'au prins în Hora Unirei şi toţi aveau lacrimi de bucurie în ochii lor, căci aşa este românul, râde nepăsător în durerea lui, dar plânge de bucurie.

Şi cu atâta foc s'au învârtit sfânta Horă a Unirei încât Milcovul, râul blestemat, ce veacuri despărţise două ţări surori, a fost secat pentru veci vecilor.

Sire,

D-l Preşedinte al Comitetului de iniţiativă, distinsul fruntaş al ţărei, D-l Grigore Ghica, în frumoasa D-sale cuvântare a descris neperitoarele acte înfăptuite în atât de scurt restimp de către Alexandru Ioan I Cuza.

Eu voi reţineà numai actul Unirei, căci Actul acesta este şi va rămânea pentru noi cel mai mare, cel mai sfânt în veacul veacurilor.

Dintr'însul, din Unire, au isvorât toate câte s'au făcut dela 1859 până astăzi, toate câte nădăjduim că se vor mai face în viitorul vremilor. Şi dacă n'ar fi fost decât aceasta, destulă erà !

Nu doar că Unirea nu s'ar fi făcut cândva şi fără Cuza, prea mult pătrunsese în inimă, în fiinţa noastră, ideia salvatoare a Unirei.

Dar El, Vodă Cuza, a ştiut să grăbească în mod fericit mersul istoriei, a ştiut toate să le folosească, toate piedicele să le înfrunte, să le doboare.

Din energia, din credinţa entuziastă în destinele poporului român, a dat energie şi încredere unei întregi Naţiuni.

El a ştiut să imprime pecetea personalităţii sale pe întreaga epocă a redeşteptării şi regenerărei poporului românesc.

Şi iată pentru ce Cuza-Vodă este şi va rămânea de-apururi în amintirea românilor un erou legendar, a cărui figură va creşte pe atât mai luminoasă, pe cât veacurile se vor scurge mai numeroase.

Sire.

Istoria vorbeşte dela sine. Ea înscrie pe bronzul ei tot ce a văzut şi vede !

Voinţa omenească, cât de puternică fie, nu poate schimba întru nimic faptele istorice. Pe veci istoria va scrie că la 1859 Alexandru Ioan I. Cuza a pus începutul unei epoci mari pentru noi, epocă pe care Maiestatea Voastră dela 1866 până astăzi, prin dragostea cea înţeleaptă ce Aţi închinat poporului român, Aţi continuat'o, mărind-o în strălucirea ei.

Iaşul, din sufletul căruià au purces multe idei mari, multe acţiuni viguroase şi care a avut abnegarea a-şi impune mari sacrificii pentru isbândirea unui ţel sfânt, salută astăzi tot cu acea pornire entuziastă, ca şi în 1859, pe Marele Domnitor a căruià statue, prin iniţiativa şi străduinţa neobosită a distinsului român Grigore Ghica, înconjurat de persoane tot atât de înflăcărate şi stăruitoare, a fost ridicată, precum şi trebuià, în cetatea Iaşului şi care statue este astăzi încredinţată pentru veşnica păstrare nouă Ieşenilor.

Ca primar al Iaşului rog pe Maiestatea Voastră să-mi acorde Inalta învoire de a aduce cele mai călduroase mulţumiri D-lui Grigore Ghica-Deleni şi întreg Comitetului de acţiune, pentru fapta patriotică a înălţărei acestui falnic monument şi pentru preţiosul Dar făcut vechei Capitale a Moldovei.

Momentul acesta înălţător, când o naţiune întreagă salută şi se închină în faţa bronzului ce întruchipează pe legendarul Cuza-Vodă, va rămânea viu deapururea în amintirea noastră.

Să trăiţi Maiestate !

Să trăească Maiestatea Sa Regina !

Să trăească întreaga Dinastie Regală.

Studentul Hristea Dăscălescu, în numele studenţilor, pronunţă următoarele cuvinte :

Sire,
Alteţe Regală,
Fraţi Români,

In aceste clipe sfinte pentru poporul românesc, când se desvăleşte monumentul Voevodului Unirei, onorat cu presenţa Augustă a Maiestăţii Voastre şi a Alteţelor Lor Regale, studenţimea Universitară Românească de pretutindeni îşi pleacă cu adâncă veneraţie genunchii şi se închină înaintea chipului turnat în aramă al Marelui Domnitor şi înaintea Voastră Sire, urmaşul său.

Faptele săvârşite de Cuza-Vodă în viforoasa lui domnie de 7 ani: Unirea, Secularizarea averilor mănăstireşti închinate, Emanciparea sătenilor, Autonomia ţerilor române, însemnează una din epocele cele mai strălucite ale întregei noastre istorii, cu atât mai măreaţă, cu cât ea este şi punctul de plecare al avântului conştiinţei naţionale, care astăzi însufleţeşte neamul nostru întreg.

Punând bazele culturii, Alexandru Ioan Cuza a înfiinţat acele 2 temple de lumină: Universitatea din Iaşi şi Universitatea din Bucureşti, de unde radiază binefăcătoare pentru neamul nostru întreg razele ştiinţei şi idealurilor româneşti.

Ieşiţi din straturile adânci ale poporului şi mulţi din noi coborâtori ai clăcaşilor înproprietăriţi la 1864, noi studenţii, Sire, avem o îndoită datorie de recunoştinţă către amintirea Marelui Domnitor, care a eliberat pe părinţii noştrii şi ne-a dat nouă putinţă să ridicăm cele mai înalte trepte ale erarchiei sociale, prin muncă cinstită şi prin cultură de o potrivă cu toţi.

Sire,

In aceste momente solemne, când prin Augusta voastră presenţă, înălţaţi această serbare de pioasă slăvirea memoriei Binefăcătorului nostru şi al Ţării, studenţimea Universitară se pleacă cu adâncă recunoştinţă înaintea Maiestăţei Voastre şi Vă asigură de râvna ei pentru binele scumpei noastre Patrii însufleţită fiind de cea mai nestrămutată credinţă către Rege şi Dinastie, care concretizează aspiraţ ele neamului nostr u întreg.

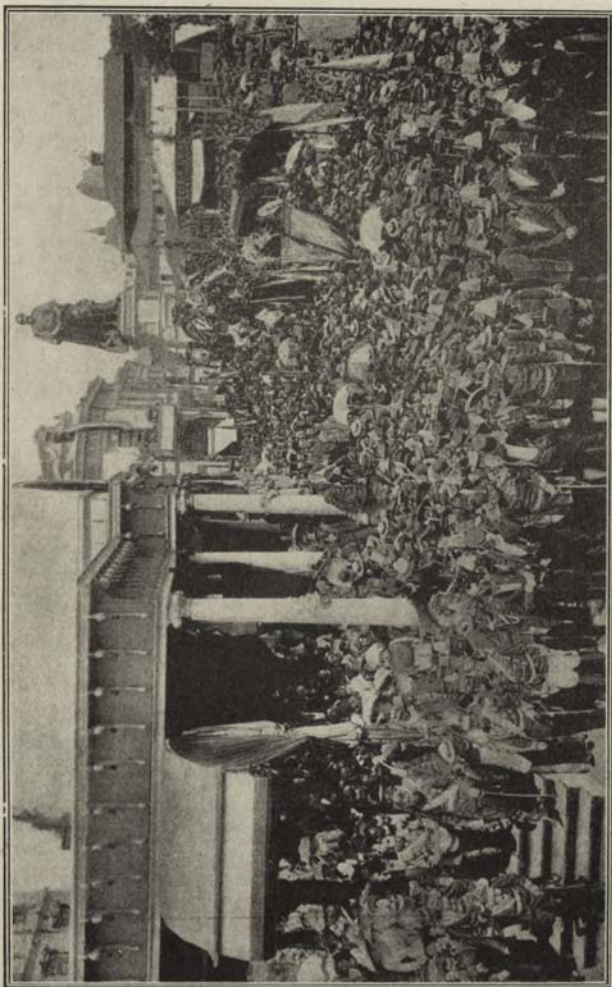
Să trăiţi Sire!
Să trăească Maiestatea Sa Regina!
Să trăească întreaga dinastie Regală!

Profesorul A. D. Xenopol, din partea Universităţii din Iaşi, rosti următoarele:

Sire,
Onorată Adunare,

Desvălim astăzi monumentul lui Cuza-Vodă, unul din sufletele cele mai mari ale neamului nostru; căci el a îndrumat înfăptuirea statului şi a culturei româneşti, în forma în care strălucesc acuma; veacurile ce s'au strecurat pe soarta poporului român sădiseră în mintea lui un mănunchiu de dorinţi, pe care Cuza-Vodă primindu-le dela trecut, le-a realizat în fapte şi le-a înfipt în sufletul poporului, cu niște seminţe rodnice pentru viitor: Unirea celor două ţări surori, mântuirea poporului român de remăşiţele stăpânirii greceşti, ridicarea ţăranului din ilot şi rob, în starea de proprietar şi cetăţean, emanciparea bisericei de sub chiriarhiele străine, începuturile unei oştiri naţionale, introducerea legislaţiei ţărilor civilizate şi organizarea Justiţiei şi a Administraţiei, înfiinţarea Universităţilor, a şcolilor de cultivare a artelor şi organizarea învăţământului, introducerea literilor latine în scrierea română, democratizarea societăţii româneşti, sfâşierea constituţiei impusă Românici prin convenţia de Paris, care îi jignea autonomia, reducerea jurisdicţiei consulare, care lovea în acelaş principiu şi, mai mult poate decât toate, înălţarea demnităţei neamului şi a ţărei faţă de Puterile Europei şi mai ales de Turcia, pe atunci suzerana noastră. Toate aceste fapte măreţe şi neuitate şi multe altele mai mici, dar care erau toate mari pentru grelele vremuri în care trăiam, au fos îndeplinite sub domnia lui Cuza-Vodă, şi cu toate că El fu ajutat întru aceasta lucrare de minţi agere şi voinţi puternice, dintre cari amintim pe acei ale căror chipuri impodobesc soclul monumentului: Florescu, Negri, Kreţulescu şi Kogălniceanŭ, totuş primul lor imbold îl primiseră în totdeauna din marele suflet al Domnitorului.

Dacă toate aceste prefaceri adânci în vieaţa poporului român au putut fi relizate şi acest popor schimbat ca prin minune din o formă de vieaţă înnapoeată şi orientală, în una stăpânită de ideile civilizaţiei moderne — şi aceasta în scurtul restimp de 7 ani, — această operă de o măreţie ce greu şi-ar află perechia, îşi găseşte explicaţia în mintea şi caracterul cu care Cuza-Vodă fusese înzestrat de natură, din tainele eredităţii: mândru şi neştiind să-şi plece fruntea decât înaintea lui Dumnezeu, iubindu-şi ţara din fundul cel mai adânc al sufletului său, înzestrat cu o largă

Perspectiva Pieţei Unirei în momentul desvălirei Statuei lui Cuza-Vodă, în prezenţa Regelui Carol I şi a Principilor Moştenitori.

şi bogată inteligenţă, şi mai ales nepăsător de soarta şi de persoana lui, neţinând la Tronul pe care fusese înălţat, fără ştirea şi voia Lui, decât pentru a întrebuinţă puterea alipită de dânsul spre binele ţării şi al neamului Său.

Cuza-Vodă putù pune cu energie umărul la ridicarea carului statului din nămolul veacurilor trecute şi dărâmă una câte una toate uricioasele forme de vieaţă

în care El se mai mişcă, punând în locul lor temelia unor forme nouă frumoase şi civilizate.

Altuia păstrase soarta sarcina de a ridicà pe aceste temelii clădirea măreţului Palat care ne adăposteşte astăzi. Acest Altul sunteţi Maiestatea Voastră, care în fericita domnie de aproape jumătate de veac, pe care Dumnezeu să vreie s'o prelungească cât de mult, aţi putut realiza năzuinţi, care în epoca lui Cuza-Vodă puteau fi numai întrevăzute, precum reimprospătarea vitejiei strămoseşti, botezarea poporului român în focul resboiului, biruinţa, neatârnarea şi încununarea frunţei Maiestăţei Voastre, şi deci a întregului popor român, cu coroana regală de oţel; apoi înflorirea neauzită a ţărei pe toate căile culturei.

Sire,

Poporul român vă mulţumeşte cu cea mai adâncă închinare pentru strălucirea pe care prezenţa Maiestăţei Voastre a dat'o acestei serbări a neamului întreg, căci Voi sunteţi tocmai întruparea tuturor gândurilor, tuturor visurilor chiar ale acestui neam. Sfântă este cugetarea mărturisită de Majestatea Voastră şi care V'a împins a veni să prezidaţi această măreaţă sărbătoare, anume că : „Regele României nu puteà lipsi dela desvelirea monumentului Acelui ce a pus, prin urmare, unirea ţărilor surori, temelia Regatului Român".

Veţi trăi deci, Sire, în tot lungul timpurilor viitoare pururea îmbinat în amintirea popoarelor cu figura lui Cuza-Vodă, acesta ca izvoditorul, Măiestatea Voastră ca înălţătorul României moderne :

Săpând astfel pe veşnicie
Pe-a inimei adânc părete,
Din două gânduri o cunună,
Din două chipuri o pecete.

Profesorul N. Iorga, în numele Universităţei din Bucureşti, ceti :

Marele Domn, al cărui chip de bronz se înfăţişază astăzi întâiaş dată în lumina soarelui, prin jertfa recunoscătoare a săracului ajutat de dânsul, ca şi prin recunoaşterea Regelui căruia i-a pregătit calea şi după puterile unui exilat i-a ajutat'o cu loialitate, a îndeplinit prin unirea trainică a Principatelor şi prin liberarea legală a ţăranului, un vast program de cultură, întrebuinţând pe acel mare om de stat care rezumă în el cu strălucire acea cultură întreagă, Mihail Kogălniceanu.

Inţelegând cui datoreşte puterile morale, fără de cari o naţie, cât de bogată şi de isteaţă nu poate săvârşi nimic, el a închinat culturii naţionale cele două altare a neamului pe drum de unire şi libertate.

Venim astăzi în numele muncei noastre şi a tineretului crescut de noi să-ţi vestim, Doamne, că, în ce le priveşte, Universităţile şi-au făcut datoria. Ele au creat puterile morale ce trebue pentru o nouă eră de avânt naţional. Şi, Majestate, întâiul Rege Român, invietor al vitejiei şi biruinţei noastre, ctitor de biserici şi şcoli, aceste puteri le închinăm Dinastiei Voastre pentru neamul nostru.

Şi ne gândim azi cu încredere la aceia cari cândva, la Statuia de bronz a Majestăţei Voastre, după ce istoria va da fiecăruia dreptatea cea nebănuită, împărţind nemuritori lauri eroilor, vor constata cu mândrie înaintări nouă şi vor arătà în zare către noui speranţe.

Ministrul C. C. Arion, însărcinatul Guvernului, se rosti astfel :

Sire,

Acel care răsfoeşte Istoria Patriei noastre, găseşte în fiecare pas o dovadă netăgăduită de neasămănată energie sufletească de rezistenţă permanentă impotriva restriştei vremurilor.

Cu o puternică conştiinţă de sine, ca o nestrămutată năzuinţă de viaţa proprie neatârnată de neamurile streine, care îl înconjoară, poporul românesc îşi trăeşte viaţa ca închegat în voevodate mici din văile Carpaţilor, care cu vremea se întrupează în marele Domnii ale Moldovei şi Ţărei Româneşti; cu arma în mână, pe câmpiile de luptă, ei îşi câştigă dreptul de a trăi în lume şi de aveà o misiune istorică.

Numai prin luptele străbune, şi numai prin unirea deplină a celor două principate de odinioară, şi-a dobândit viaţa noastră naţională expansiunea ei şi a ajuns la măreţia de azi, când putem privi cu atâta drag trecutul şi cu atâta încredere viitorul. Regalitatea Maiestăţei Voastre, care este mândria noastră a tuturor, işi are astfel obârşia nestrămutată în domniele cele mari de altă dată.

Din care frământări, din ce dureri, din ce glorie udată de sânge, a răsărit, a crescut, a ajuns România la ceea ce este, o spune istoria, care însemnează şi zilele de restrişte şi zilele de biruinţă.

Şi inimele noastre bat la amintirea Domnilor glorioşi şi înţelepţi, care ne-au întrupat aspiraţiunile, cari ne-au scris Istoria cu vârf de sabie şi cu litere de foc.

Când în lunga noastră epopee, cu sleirea puterilor apune gloria armelor, totuş dăinueşte încă o aducere aminte a vitejiei trecute, şi în inimele multora mai remâne o urmă de conştiinţă naţională, licărire de candele sfinte, arzând deapururea, înaintea altarului patriei.

Cu începutul veacului al XIX-lea această licărire devine din ce în ce lumină mai vie, şi sub suflarea vântului de libertate din 1848, ea aprinde sufletele acelei mari generaţiuni, ale cărui nestrămutate credinţe şi iubire de ţară ne-a dat fiinţă de stat modern şi au aşezat temeliele pe cari se înalţă şi se va înălţa pururea Regatul Român.

Ţările Dunărene erau însă socotite mai mult ca obiect de compensaţiune în politica diplomaţiei europene, decât ca naţiuni de sine stătătoare. Dar totuş la 1848 Românii se ridic cu aspiraţiuni de popor modern, cu tendinţe către civilizaţiunea apuseană. Divanurile ad-hoc şi în deosebi acela al Moldovei, exprimară în mod demn de admirat gândul care răsărea din adâncul cugetului naţiunei române, ca un strigăt de nădejde în o vieaţă nouă.

Unirea era cea dintâiu trebuinţă acestei vieţi. O proclamase Kogălniceanu în termenii neperitori :

„In trecut aceleaşi dureri au îndurat, acelaş viitor avem de asigurat, aceiaş soartă de împlinit. Acela care fu chemat să înfăptuiască dorinţele naţiunei exprimate de divanurile Ad-hoc, fu Alexandru Ioan I. Cuza, a cărui amintire o celebrăm astăzi cu pioasa veneraţiune a trecutului, cu neclintita speranţă în viitor, — trecutul şi viitorul îl simbolizază Cuza-Vodă, — căci cu el încetează România trecutului şi cu el începe România viitorului ! Domn al Unirei, trăsura de unire el însuşi între ce a fost şi ce este.

Opera lui fu utilă şi mare ; a trebuit energie şi patriotism pentru a o înfăptui, căci n'au lipsit nici dificultăţile din năuntru, nici cele din afară.

Proclamarea marilor principii le determină curentele naţionale, manifestaţiunile de voinţă ale unui popor ; în asemenea momente puterea lor e iresistibilă ; nimic nu le poate împedica de a eşi la lumina zilei ; realizarea lor însă este adesa ori mai grea. Căci le stă în cale reaua voinţă a unora, deprinderile, inerţia altora şi adesea aprinderea luptelor politice, cu atât mai violente, cu cât vieaţa constituţională erà mai nouă.

Prin energie, prin voinţă, prin minte ageră, Cuza-Vodă a învins toate piedicele. Greutăţile din afară erau poate mai mari decât cele dinăuntru ; contra vieţii artificiale pe care ne-o crease diplomaţia europeană prin convenţia dela Paris, erà de realizat o vieaţă reală, care să corespundă trebuinţelor zilei şi să asigure destinele viitorului.

Aceasta o făcù Cuza, cu o admirabilă persistenţă, cu un simţ extraordinar al situaţiunilor şi cu o deplină mândrie naţională.

Il vedem a doua zi chiar după lovitura de Stat, în vizita dela Constantinopol, dobândind o definitivă consacraţiune a diplomaţiei europene, pentru faptele cari atrasăseră când le făcuse ameninţare de intervenţiuni armate. Astfel el ştiu să transforme stări precare de fapt, în stări permanente de drept.

Şi mai târziu, îl vedem iarăşi respunzând marelui vizir Fuad-Paşa, în aşa fel, încât stârneşte admiraţiunea streinului şi falnicul vizir este silit el însuş să recunoască dreptatea mândrului Domn Român.

Iar Negri, iubita şi eterna figură de patriotism, vorbind cu ambasadorii din Constantinopol de secularizare, găseşte în inima lui acele cuvinte, cari atât de bine exprimau şi gândul Domnului său : „Nu poate fi vorba de convenţiuni internaţionale, căci e vorba de însăşi pământul nostru".

Cât de mari sunt asemenea cuvinte, când le judecăm după timpurile în care erau pronunţate!

Dar ceiace caracterizează mai mult decât orice strălucita activitate a lui Cuza-Vodă, e faptul că el simţi că pentru a face un bine real ţărei sale, el nu putea fi decât un Ante-mergător.

Sigiliul pe care însuşi Divanele ad-hoc îl credeau indispensabil pentru a sigila o unire definitivă şi roditoare era: Domnul străin.

Următor cu dorinţele naţionale, următor cu el însuşi, Cuza-Vodă declară dela început adresându-se puterilor europene, că nu consideră Coroana decât ca un deposit şi, aproape de sfârşitul domniei sale, el repetă acelaş lucru, adresându-se ţării a cărei Unire erà atunci deplină.

Şi aci stă măreţia ambiţiunii lui, căci a avut ambiţiunea de a lăsa o urmă neştearsă în Istoria Neamului său, şi a lăsat'o: nu a avut însă ambiţiunea deşertăciunilor.

Cât de mult a avut dreptate Cuza, că dela început şi până la sfârşit, să se fi îndrumat pe această cale, o dovedeşte tot ce a urmat.

A arătat'o războiul ale cărui victorii, ecou depărtat al trecutului glorios, ne-a reamintit biruinţele strebune, cari au brăzdat istoria noastră, cum brăzdează fulgerile un cer întunecat de nori!

O arată Dinastia, a cărei rădăcini a pătruns până în sufletul chiar a naţiunii, o arată repedea şi splendida noastră desvoltare, rolul care ni l-a dat astăzi în lume, unde nu mai avem de smuls părticică cu părticică, câte un crânpei al independenţei noastre chiar, dar unde suntem factor în politica europeană, în care ţara şi Regele îşi au cuvântul lor de spus.

Cuza-Vodă este mare, pentru că a făcut cu putinţă aceea ce este astăzi. Domnia lui sunt zorile zilei splendide, al cărui soare luminează acum la zenit!

De aceia, Sire, este frumoasă şi măreaţă această serbare. Intr'însa slăvim Unirea, toate inimile noastre bat într'un singur gând, suntem într'unul din acele momente înălţătoare, în care toţi simţim, cugetăm, voim la un fel!

Prin aceasta şi mai ales prin prezenţa Maiestăţei Voastre, care azi ca totdeauna Aţi ştiut să nu vă despărţiţi de poporul Vostru, serbătoarea de azi devine o adevărată solemnitate naţională.

După aceste rostiri, în mijlocul unei atenţii generale, se auzi, clar şi răsunător *Cuvântul Regelui Carol I*:

Cu o vie satisfacţie am venit în iubita Mea a două Capitală, spre a da o insemnătate şi mai mare acestei serbători naţionale, pentru a dovedi că poporul român ştie să se arăte recunoscător către acei, care l-au sprijinit întru îndeplinirea aspiraţiunilor sale. Cea mai înaltă, cea mai sfântă dintre aceste aspiraţiuni a fost Unirea ţărilor surori, pentru care au luptat necurmat, în împrejurări grele şi chiar primejdioase, toţi fruntaşii generaţiei dela mijlocul veacului trecut.

Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a avut gloria de a lega numele său de acest mare fapt istoric, început prin alegerea Sa şi adus la deplină înfăptuire prin încordata sa stăruinţă.

Sunt, însă, alte fapte mari, mai personale, care îndreptăţesc cinstea ce i se face astăzi.

Pe lângă Unire, acest monument rădicat prin recunoştinţa obştească, mai însamnă dezrobirea ţăranilor, secularizarea averilor mănăstireşti şi îndrumarea ţării către neatârnare.

Voinţa hotărâtă a lui Vodă-Cuza şi pătrunzătoarea înţelepciune a sfetnicilor săi, găsesc în sfârşit dreapta şi frumoasa resplată.

Primul Rege al României îşi îndeplineşte o sfântă datorie, către vrednicul Domnitor a ţărilor surori unite, aducând în faţa acestui monument, prinosul de cinste, ce se cuvine memoriei lui Vodă-Cuza, care va rămânea de-a pururi neştearsă în amintirea poporului.

Cuvintele Suveranului fură ades întrerupte de uralele mulţimei, şi când Maiestatea Sa îşi termină discursul, salută Statuia Domnitorului Cuza, scoţându-şi chipiul, iar imensul public asistent, într'un

entuziasm neţărmurit, răspunse cu ovaţiuni ce nu se mai terminau la gestul mărinimos al Regelui Carol I.

Urmă apoi *Generalul Skeletti*, care în numele Ofiţerilor ce au servit sub Cuza-Vodă, şi ca delegat al Veteranilor, se exprimă astfel :

Maiestate,
Onorată asistenţă.

Sunt însărcinat din partea societăţei Veteranilor, cât şi a Ofiţerilor de rezervă, care în mare parte au servit sub Domnia lui Alexandru Ioan I, să iau cuvântul la această patriotică serbare, pentru a aduce prinosul recunoştinţei noastre, şi să depun coroane comemorative la picioarele monumentului, înălţat acestui ultim, vrednic şi mare Domnitor Român !

Generalul depune coroanele veteranilor şi rezerviştilor, şi continuă :

Maiestate,
Onorată asistenţă.

Cuza-Vodă a pus puternice şi prielnice temelii la desvoltarea viitoare a ţărei noastre ; El a fost ante-mergător spornic în aşezăminte folositoare neamului.

Astăzi, adunaţi înaintea sintezei acestui monument, atunci când pasiunele să domolesc, când cârcotaşii tac şi numai obiectivitatea istorică vorbeşte, să venim cu toţii şi cu un sfânt respect şi un cald patriotism să ne închinăm înainte-i rostind : Măria-Ta, ne-ai fost un mare şi vrednic Domnitor, eterna noastră recunoştinţă Te-a înălţat : Icoană patriotică în mijlocul nostru, iubirea şi amintirea românilor îţi va rămânea pe veci ! Şi să-i mai spunem : Măria-Ta, cunoscând caracterul franc, loial şi plin de patriotism, cu care te-a înzestrat Dumnezeu, suntem convinşi că, de ai fi azi în mijlocul nostru şi ai vedea România ta iubită, mândră şi bogată, liberă şi neatârnată, sub lucirea măreaţă a Coroanei Regale de oţel, făurită din tunurile asupritorilor noştri seculari, de ai şti Măria Ta că aureola noastră de glorie strămoşască a fost reînviată şi reinscrisă cu voinica noastră spadă în cartea veacurilor, nu-i aşa Măria Ta că Te-ai pune alăturea de noi şi înpreună am striga :

— Să trăească marele nostru Căpitan şi Rege Carol I, cu toată splendoarea Dinastiei Sale !

In urmă vorbi bătrânul sătean *Dumitru Solomon*, în numele ţărănimei, pronunţând următoarele înălţătoare cuvinte :

Maiestate, şi
Onorabilă adunare.

Cu sufletul smerit şi cu inima plină de recunoştinţă, noi, ţărănimea, venim astăzi să depunem înaintea chipului strălucitor şi mult iubit a celui ce a fost Domnul ţărei Româneşti, Alexandru Ioan Cuza, cele mai plecate şi cele mai înduioşate închinăciuni şi neţărmurită recunoştinţă pentru actele mărete săvârşite în vremea cât a fost Domnitorul ţărei Româneşti.

Mari şi strălucite au fost faptele lui, iar unirea ţărilor Moldova şi Valahia, ca şi împroprietărirea ţăranilor, vor fi pururea stele care vor luci în veci şi ne va aminti sfânta şi măreaţa lui amintire.

Maiestate,

Cuza-Vodă a lăsat Maiestăţei Voastre o ţară unită şi vrednică, Ţară pe care prin înţelepciunea Maiestăţei Tale ai adus-o la o strălucire şi la un viitor, care ar face să tresară de bucurie inima Marelui Domn, pe care astăzi toată suflarea românească îi slăveşte şi îl înalţă spre veşnică neuitare.

Noi, ţăranii, adânc recunoscători memoriei Tale, slăvite Doamne, ne rugăm şi îngenunchem marelui Dumnezeu şi îl rugăm, cu inima plecată şi smerită, să dea odihnă veşnică sufletului Tău bun şi măreţ, suflet care a întrupat pe cel ce a fost Cuza-Vodă.

Să trăeşti Maiestate!

Să trăească Augusta Familie, să trăească poporul român, iar memoria lui Cuza-Vodă ne va fi pururea şi în veci nouă sfântă, nouă ţărănimea românească.

M. S. Regele eşind din pavilion, primi apoi defilarea şcoalelor, a trupelor şi a Veteranilor, care avù loc în ordinea următoare:

Liceul Externat;
Liceul Internat;
Seminarul Veniamin;
Şcoala Normală „Vasile Lupu";
Liceul Militar;
Veteranii valizi;
Veteranii răniţi la diferite atacuri;
Batalionul 8 Vânători;
O Companie din Regimentul XIII Infanterie;
Regimentul 14 Infanterie Roman;
Un divizion din Regimentul 8 Artilerie;
Regimentul 7 Roşiori;
Delegaţiunile de 25 reprezentanţi ai tuturor Judeţelor din ţară;
Veteranii din toată ţara;
Societatea Ofiţerilor veterani şi alte diferite Societăţi din ţară;
Obştia Ruginoasa.

După terminarea defilării, Majestatea Sa mulţumi D-lui General Lambrino, Comandantul Corpului IV de armată, de modul cum s'au prezentat trupele, şi hotărî că de acum înainte, spre amintire, Regimentul 7 roşiori, în care Domnitorul Cuza a servit, va purtà numele: *„Regimentul 7 Roşiori Cuza-Vodă"*.

Apoi Suveranul examină cu amănunţime statuia şi după ce a convorbit cu persoanele din jurul Său, Se întoarse la Palatul Mitropolitan, la ora 1 p. m.

*

La ora $1\frac{1}{2}$ p. m. avù loc un dejun, la care au luat parte pe lângă A.A. L.L. R.R. Principele Ferdinand şi Principele Carol, următoarele persoane: I. P. S. S. Mitropolitul Primat, I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei, P. S.S. Episcopul Teodosie al Romanului, P. S.S. Episcopul Nicodem al Huşilor, D-nii Teodor Rosetti, Ministru preşedinte ad-interim; D-nii Miniştri: I. Lahovari, C. C. Arion, D. Neniţescu, M. Cantacuzino, General Argetoianu, E. Pangrati; D-nii General Alex. Tell, vice-preşedinte al Senatului; D. Greceanu, vice-preşedintele al Adunării Deputaţilor; D-nii N. Gane, Al. Bădărău, P. Poni, foşti miniştri; G. N. Bagdat, prim-preşedinte al Inaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie; I. Bălteanu, preşedinte Inaltei Curţi de Conturi; Grig. Ghica-Deleni, Preşedintele Comitetului pentru ridicarea statuei; Burada, Prim-Preşedinte al Curţei de Apel din Iaşi, General de Divizie Lambrino, Comandantul Corpului IV de Armată; I. Bogdan, rectorul Universităţii din Bucureşti; Dr. Gh. Bogdan, rectorul Universităţii din Iaşi; General Skeletti deputat; I. Duca, preşedintele Casei Dotaţiei oastei; Gh. Botez, Primarul Oraşului Iaşi; Alex. Xenopol, profesor Universitar; C. Negruzzi, Prefectul judeţului Iaşi, Raffaelo Romanelli, sculptor şi alte persoane de distincţiune, Casele regale şi princiare, în total 42 de persoane.

La ora 4½ p. m. M. S. Regele, însoţit de A.A. L.L. R.R. Principele Ferdinand şi Principele Carol, părăsi Palatul şi, formându-se Cortegiul ca la sosire, merse la gară, urmând a părăsi Iaşul.

La sosirea în gară Suveranul a fost întâmpinat de I.I. P.P. S.S. Mitropolitul Primat şi al Moldovei, D-nii Miniştri, autorităţile locale, actualii şi foştii senatori şi deputaţi, profesorii universitari, ofiţerii garnizoanei şi numeroase persoane de distincţiune.

Majestatea Sa trecù pe dinaintea frontului Companiei de onoare şi a ofiţerilor garnizoanei, şi convorbi cu persoanele prezente, arătându-le mulţumirea ce are că A putut asistà la această sărbătoare exprimându-şi plăcerea ce a simţit pentru calda şi entusiasta primire ce i-a făcut mulţimea populaţiunii, pe timpul şederii Sale în oraş.

M. S. Regele după ce îmbrăţişă pe A.A. L.L. R.R. Principele Ferdinand şi Carol, care mai rămase puţin timp în localitate şi luându-şi rămas bun dela celelalte persoane, se urcă în trenul regal, ce se puse în mişcare, în mijlocul uralelor entusiaste ale asistenţilor.

Actul comemorativ al ridicărei Statuei lui Cuza-Vodă.

Odată cu inaugurarea Statuei s'a subscris de Familia Regală ce asistà şi de toţi demnitarii Statului şi cea mai mare parte din delegaţi, un *Act Comemorativ*, care s'a dat apoi în păstrarea Primarului Iaşului.

Iată textul acestui pergament :

ACT COMEMORATIV

Intru cea deapururea aducere aminte şi slăvire a faptelor săvârşite de Alexandru Ioan I. Cuza, Cel dintâiu Domn al Principatelor Române Unite, supt a căruia oblăduire s'a înfăptuit Unirea, s'a făcut secularizarea averilor mănăstireşti, s'au împroprietărit ţăranii, s'au dat ţării pravile nouă civile şi penale, şi s'a pus temeiul aşezământului statului Român de astăzi, începutu-s'a prin gândul cel bun şi îndemnul D-lui Gr. Ghica-Deleni, să se adune dela norod banii trebuincioşi pentru ridicarea acestui monument, care va înveşnici în bronz chipul Domnitorului Cuza în ochii urmaşilor.

Iaşii, în care Alexandru Ioan Cuza a domnit ca Cel din urmă Domn al Moldovei, s'a crezut chemat a rădicà el cel întâi monumentul de faţă, pentru a se vorbi tuturora de partea mare ce a avut Iaşii şi cu ei Moldova întreagă, în făurirea statului Român de astăzi.

Inălţatu-s'a acest falnic monument în al 47-lea an de lungă şi slăvită domnie a Majestăţei Sale Carol I, Rege al României, iar desvălirea lui s'a făcut în faţa însuşi a Majestăţei Sale, însoţit de Alteţile Lor Regale Principele Ferdinand, Moştenitorul Tronului, de Principele Carol şi de Guvernul Său; Mitropolit al Moldovei şi Sucevei fiind I. P. S. S. Domnialui Domn Pimen Georgescu, Preşedinte al Consiliului de Miniştri D-nul Titu L. Maiorescu, iar Ad-Interim la Preşidenţia Consisiliului de Miniştri şi Ministru de Finanţe, D-nul Th. Rosetti, cumnatul lui Alexandru Vodă-Cuza, Primar al Iaşilor D-nul Gheorghe N. Botez şi Prefect al districtului D-nul C. Negruzzi.

Scrisu-s'a actul acesta în cea de a două Capitală, Iaşii, în al mântuirei leat una mie nouă sute doisprezece, luna lui Mai în 27, şi se va păstrà în arhivele Primăriei.

CAROL

Ferdinand Principele României, Carol, Grigore Ghica-Deleni, Theodosie al Romanului, M. G. Cantacuzino, Konon Mitropolit Primat, Arhiereul Antim Petrescu

Vicar Mitropoliei, General Al. Tell, Econom P. Savin, General Scheletti, Dr. Bogdan, Al. Colescu, Iconom I. Golcu, A. A. Bădărău, D. S. Nenițescu, Nicodem Episcopul Huşilor, I. Bălteanu, G. D. Şerban, casier-comitetului, G. Botez, C. Climescu, E. A. Pangrati, A. C. Cuza, Coroi, C. C. Arion, Locot.-Colonel Langa, General I. Argetoianu, Arhiereul Vartolomeu Egumen Sf. Spiridon, N. Gane, D. A. Greceanu, I. D. Stamatiu, I. Bogdan, Pimen Mitropolitul Moldovei, Th. Th. Burada, E. Lahovari, Th. Rosetti, G. N. Bogdan, Ioan Calinderu, A. D. Xenopol, C. Negruzzi, Al. Al. Gheorghiu, C. Meissner, Ioan M. Militineu, N. Iorga, Mihail C. Borcea, Mutzner, Rafaelo Romanelli.

Serbarea şi cuvântările ţinute cu prilejul ridicărei statuei celui dintâi Domn al Ţărilor Române Unite, a fost cea mai impunătoare manifestaţie populară, sinceră şi pornită din sentimentele cele mai curate şi mai patriotice din câte s'au văzut în epoca noastră pe pământul românesc, — şi cu atât mai vrednică de faptul serbat, cu cât, preşedinţa serbărei a avù primul Rege al ţării, ce urmă imediat lui Cuza-Vodă, şi care, în contra tuturor prejudecăţilor unora, veni cu smerenie şi mândrie totodată, să aducă prinosul recunoştinţei sale faptelor mari săvârşite de Acel ce, născându-se român, a trăit, a lucrat şi a murit ca un adevărat român şi patriot fără prihană — oricât unii mici la suflet a căutat să arunce cândva nouri pe seninul orizonului vieţii sale politice.

Salutul ce a adresat Carol-Regele înfăţişărei în bronz a lui Cuza-Vodă, fù pecetea cea mai sfântă şi mai puternică ce a putut să încununeze viaţa şi faptele acelui, căruià se datorì crearea unei Românii, aşà cum puţini din acea vreme vor fi visat-o sau vor fi dorit-o.

Iaşul înscrise în acea zi, poate, cea mai frumoasă pagină a istoriei trecutului său, pagină ce va rămâneà pe vecie în amintirea generaţiilor viitoare, ca o oglindă a marilor fapte strămoşeşti, vrednice de acele ce ne-au rămas pildă dela străluciţii Voevozi de odinioară.

CAPITOLUL XXV.

Trecerea din viaţă a Intăiului Rege, şi apoi a Intăiei Regine a României. 1914—1916.

Vestea fulgerătoare a morţei Regelui Carol I. Impresia şi durerea produsă în populaţia Ieşană. Manifestul Primarului Iaşului şi al Guvernului. Condoleanţele. Cuvântarea Primarului în Consiliul Comunal. Serviciile Divine.

enit a fost ca ziua de 27 Septemvre 1916 să fie pentru ţara românească întreagă şi pentru Iaşi mai cu samă, unul din acele momente grozave, cari fac epocă în viaţa naţiunilor, sau a omenirei chiar.

Ingrijorarea obştească a cetăţenilor Ieşeni, mai mult expuşi, poate, decât acei ai altor oraşe din restul ţărei, în faţa întâmplărilor năprasnice isbucnite ca din senin în vara anului 1914, pricinuià tuturora nu puţină groază şi trudă, de ceeace puteà aduce ziua de mâine, şi de soarta ce-i erà păstrată ţării româneşti întregi, în mijlocul văpaei îngrozitoare ce cuprinse cea mai mare parte a ţărilor şi popoarelor din bătrâna Europă.

Singura nădejde de mântuire sau înlăturare a urmărilor ce ar fi putut aveà starea de răsboi european, ce'şi întindeà tot mai mult aripele de foc asupra ţărei româneşti, se rezumà în înţelepciunea, experienţa şi valoarea oamenilor dela guvern, dar mai ales în aceea a Suveranului, Regele Carol I, care, în întreaga curgere a domniei sale de 48 de ani, dăduse cele mai neştirbite dovezi de bună cumpănire şi de dreaptă prevedere a faptelor şi întâmplărilor de ordin politic şi militar, pentru care erà anume indicat, atât prin naşterea, cât şi prin relaţiunile ce le avù în cursul carierei sale strălucite, cu cei mai de samă Suverani ai continentului.

In Regele Carol I deci își puneau nădejdea Românii, și în special Ieșenii, că nu vor aveà de suferit grozăviile potopului de foc și sânge ce se răspândeau în jurul țărișoarei și a națiunei noastre.

Dar, într'o bună dimineață, telegraful aduse în Iași o înmărmuritoare veste, cu atât mai isbitoare pentru toți, cu cât erà de neașteptată de nimeni, aceea că:

REGELE CAROL I, AL ROMÂNIEI A INCHIS OCHII PENTRU VEȘNICIE, IN CASTELUL PELEȘ, DIN REȘEDINȚA SA SINAIA, IN DIMINEAȚA ZILEI DE 27 SEPTEMVRE, LA OARELE 5 ȘI 30 MINUTE, DUPĂ O SCURTĂ, DAR NEIERTĂTOARE SUFERINȚĂ!

Această veste afișată în câteva minute pe zidurile bătrânului Iași, răni inima și sufletul tuturor cetățenilor. Nu'și credeau unii altora, cei ce cetiau sau își anunțau asemenea veste! Toți alergau să se convingă prin ei înșiși că telegrama e adevărată, — că nu sunt victima unei știri rău-voitoare, sau a unei greșeli nesocotite.

Când lucrul se adeveri pe deplin, lumea întreagă, consternată, își umplù sufletul de durere și desnădejde.

Perderea simțită în acel moment, a Celui ce ridicase nația românească la nivelul tuturor celorlalte națiuni europene, a Celui ce știuse să insufle respect și entusiasm, încredere și mândrie în puterea națională, stabilire și propășire în viața socială și politică a poporului aflat, la venirea sa în fruntea-i, într'o stare vecină cu mizeria și atârnând de roata întâmplărilor sau a capriciilor puternicilor suzerani sau vecini încunjurători, — erà atât de imensă, pe cât de neașteptată.

*

Indată ce nenorocita veste fù cunoscută în Iași, în chip oficial, Primarul se grăbi să o aducă la cunoștința tuturor cetățenilor prin afișarea următoarei înștiințări pe toate zidurile orașului:

IEȘENI!

Aduc la cunoștința voastră cea mai dureroasă știre ce se poate aduce în împrejurările de față, pentru Statul și poporul Român:

M. S. Regele Carol I al României, a încetat din viață, în Castelul Peleș, astăzi 27 Septemvre ora 5,30 minute dimineața.

Iașul, a doua capitală a M. S., adânc îndurerat și nemângâiat de această neașteptată perdere a primului Rege a României unite și neatârnate, își iea cu începere de astăzi doliul.

Primar, *G. G. Mârzescu.*

Puțin timp după această înștiințare, o altă placardă, emanată dela Consiliul Miniștrilor țărei, din București, fù de asemenea afișată pe zidurile Iașului și împărțită în toate mânile, în cuprinsul următor:

PROCLAMAŢIE

Români,

România a perdut pe marele Ei Rege Carol I, pe întemeietorul regatului.

In timp de aproape o jumătate de veac El a închinat ţărei toate puterile cu care Dumnezeu Il înzestrase şi moartea singură a pus sfârşit muncei Sale neobosite şi rodnice.

Pildă strălucită de devotament pentru poporul în fruntea căruia a fost chemat, cu înalta Sa conştiinţă a datoriei şi prin virtuţile Lui, El a înscris în cartea neamului nostru cea mai glorioasă pagină.

Vitejia Sa pe câmpul de războ a făcut să reînvie gloria străbună, iar înţelepciunea Sa a asigurat statornica organizare şi neîncetata înălţare a statului nostru.

Patria Ii va fi în veci recunoscătoare pentru binefacerile domniei Lui fericite, în care vede şi chezăşia ei viitoare.

Prin opera Sa Carol I. a legat indisolubil dinastia de naţiune şi în această zi de doliu toţi Românii simt datoria ce au de a se strânge în jurul urmaşului Seu iubit, Care va găsi în dragostea şi în încrederea poporului, nu numai mângâerea pentru Jalea-I împărtăşită de toţi Românii, dar şi puteri pentru a îndeplini marea şi greaua misiune la care este chemat astăzi.

Insufleţit de aceleaşi simţiminte ca şi gloriosul Său unchiu, noul Rege îi va continua opera, pentru îndeplinirea menirei neamului.

Ioan I. C. Brătianu, Preşedintele Consiliului de Miniştri şi Ministru de războı.
Em. Porumbaru, Ministrul Afacerilor Străine.
E. Costinescu, Ministrul de Finanţe.
V. G. Morţun, Ministrul de Interne.
Al. Constantinescu, Ministrul Agriculturei şi Domeniilor.
Al. G. Radovici, Ministrul Industriei şi Comerţului.
Dr. C. Anghelescu, Ministrul Lucrărilor Publice.
Victor Antonescu, Ministrul de Justiţie.
I. C. Duca, Ministrul Cultelor şi Instrucţiunei.

Nenumărate telegrame, exprimând durerea şi simpatia fruntaşilor Ieşeni şi a capilor tuturor autorităţilor locale, fură trimise îndată Familiei Regale, cum şi Membrilor Guvernului din Bucureşti. Intre cele dintâi fură negreşit telegramele Primăriei Iaşului către M. Sa Regina Elisabeta şi către M. Sa noul Rege al României, Ferdinand I.

Iată textul acestor două telegrame :

Majestăţei Sale Regina Elisabeta,

Bucureşti.

Iaşii, zdrobit de durerea ce încearcă, împreună cu Maiestatea Voastră şi întreg poporul Român, prin perderea atât de neaşteptată a iubitului nostru Rege Carol I, roagă pe Maiestatea Voastră să creadă în recunoştinţa şi veneraţia ce vecinic va păstra memoriei Marelui Suveran, în dragostea şi devotamentul neclintit ce va purta Maiestăţei Voastre, tovarăşa vrednică a gloriei vieţei Lui.

Primarul Iaşilor, *G. G. Mârzescu*

M. S. Regelui Ferdinand I, al României,

Bucureşti.

Iaşii, vechea Capitală a Moldovei, a doua Capitală a Majestăţei Sale Regelui Carol I, părtaş la durerea adâncă a poporului român şi a Coroanei, roagă pe Maiestatea Voastră să creadă in recunoştinţa şi veneraţia ce pururea va păstrà memoriei Marelui Rege şi întâmpină pe Majestatea Voastră din prima zi a domniei cu dragostea şi devotamentul ce l-a păstrat Lui, timp de jumătate de veac.

Iaşii, căruia Majestatea Sa Regele Carol I, a menţinut prestigiul importanţei sale istorice şi a trecutului său glorios, numind-o a doua capitală a Majestăţei Sale,

solicită şi Majestăţei Voastre, urmaşul tradiţiilor şi gloriei Lui, aceeaş ocrotire şi aceeaşi mângâere.

Trăiască pururea memoria M. S. Regelui Carol I.

Trăească M. S. Regele Ferdinand I.

Primar, *G. G. Mârzescu.*

*

In aceeaşi zi, 27 Septemvre, la oarele 4 p. m., Consiliul Comunal al Iaşului se întruni în localul Primăriei şi ţinù şedinţă, sub preşedinţia Primarului G. G. Mârzescu.

Această şedinţă decurse astfel, după relaţia dată de *Monitorul Comunei Iaşi* :

In asistenţa aproape a unanimităţei membrilor Consiliului comunal, *D-l Primar G. G. Mârzescu*, se adresează cu următoarele cuvinte :

Domnilor Consilieri,

Acum câtevà zile, când deschideam sesiunea ordinară a Consiliului Comunal, observam că deschid sesiunea în împrejurările cele mai grele prin care am trecut vreodată.

Astăzi îmi este dat să vă aduc la cunoştinţă cea mai tristă şi cea mai dureroasă veste ce se putea aduce pentru Statul şi poporul român în aceste împrejurări :

M. S. Regele Carol I al României, a încetat din viaţă, în Castelul Peleş, la ora 5.30 dimineaţa.

(Consiliul şi asistenţa se ridică).

Domnilor Consilieri,

Emoţiunea adâncă, ce stăpâneşte în acest moment inima şi mintea mea, nu îngădue graiului să exprim intensitatea durerei pe care o resimte Iaşul, alăturea de Coroană şi de întreg poporul român — intensitatea durerei pe care o resimte Iaşul, căruià Regele Carol I, în decursul celei mai lungi şi mai strălucite domnii cunoscute în istoria neamului nostru, a căutat să'i menţie prestigiul importanţei istorice şi a trecutului seu glorios. Ocrotirea şi mângâerea ce Regele Carol I a dat Iaşului, când l'a numit „a doua Capitală a Majestăţei Sale", respectul credinţei strămoşeşti şi a actelor de pietate ce a ştiut să ne inspire, atunci când a îngenunchiat în faţa bisericilor istorice părăsite, pe care tot El le-a reînviat; respectul şi cultul ce ne-a impus pentru icoanele sfinte ale tuturor acelora care au legat istoria Moldovei şi a Iaşului de paginile cele mai glorioase ale istoriei poporului român; respectul şi cultul ce ne-a impus în faţa icoanelor sfinte ale lui Ştefan cel Mare şi Alexandru Ioan I, înaintea cărora, El, primul Rege al României unite şi neatârnate, S'a descoperit; dragostea şi interesul constant ce a purtat Universităţei din Iaşi şi pentru toate aşezămintele de cultură ale oraşului nostru; darurile ce El a făcut şi poveţele ce a dat pentru luminarea poporului, pentru ajutorarea studenţilor săraci, sunt acte care leagă numele Lui de viaţa Iaşului, sunt acte care-I asigură pentru vecie amintirea recunoscătoare a Ieşenilor.

Domnilor Consilieri,

Insemnătatea domniei Regelui Carol I, în viaţa Statului şi neamului nostru, va fi dat cronicarilor să o arate generaţiilor viitoare. Pana cronicarilor însă, nu o va puteà transmite acelor generaţii cu însufleţirea pe care actele strălucite ale acestei domnii au inspirat'o generaţiilor norocite care au trăit-o. Domnia Regelui Carol este cea mai strălucită pagină din istoria României, pentru că ea însamnă întemeierea şi organizarea monarhiei noastre constituţionale.

Dacă ne întoarcem privirile către trecutul nostru înainte de 1866 şi dacă cu o recunoştinţă pioasă trebue să ridicăm slavă generaţiunilor divanurilor ad-hoc, cari au pregătit şi realizat Unirea, care prin întronarea dinastiei străine au consolidat această Unire şi — prin aceasta — după cum spune însuşi Regele Carol I,

în înalta Lui cuvântare rostită la inaugurarea statuei lui Cuza-Vodă — au pregătit neatârnarea, în aceiaşi slavă trebue să râdicăm pe Acela, Care pătrunzând dorinţele şi interesele poporului român, spiritul înaintaşilor Lui, a închinat cauzei româneşti toată înţelepciunea şi inima Lui, munca unei vieţi întregi, legăturile Lui înalte, curajul bărbătesc şi demnitatea suverană a casei Cărei aparţinea.

Domnilor Consilieri,

Cu Regele Carol I, moare primul Rege al României Unite şi neatârnate, întemeietorul regatului.

In aceste cuvinte, în aceste acte, Unirea şi neatârnarea, întemeierea regatului, se poate rezuma domnia Regelui Carol I, pentru că toate celelalte acte strălucite ale Domniei Lui, nu sunt decât urmările acestora: Unirea, pentru că unirea desăvârşită de Alexandru Ioan I, a fost temeinic întărită, consolidată pentru deapururea sub domnia înţeleaptă a Regelui Carol I; Neatârnarea, căreia a urmat întemeierea Regatului, pentru că El a desăvârşit-o, cu primejdia vieţii Lui, în fruntea oştirei noastre pe câmpiile Bulgariei.

In coroana de oţel pe care El cu atâta demnitate a purtat-o pe frunte între toţi monarhii lumei, stă turnată pentru vecie gloria domniei Lui şi idealul generaţiilor mari ale trecutului: Unirea, Neatârnarea şi Regatul. In crucea acestei coroane, semnul credinţei şi al nădejdei, în oţelul tunului biruit, semnul învingerei puterei vrăjmaşe, în întreaga structură a acelei coroane, pe care El, Regele Carol I, a dat-o Ţărei cu ajutorul oştirei, stă turnată astăzi credinţa în puterea noastră de biruinţă şi de mântuire a idealului nostru naţional. De aceia şi zicem că, domnia Regelui Carol n'are a se scrie; ea va trăi în noi, şi se va transmite din generaţie în generaţie, din inimă în inimă, din gură în gură, după cum s'au transmis toate paginile mari ale istoriei neamului nostru, pe care poporul, pentru întărirea şi însufleţirea lui, pentru o mai bună aducere aminte, le-a prefăcut în legende eroice.

Domnilor Consilieri,

In anul trecut, datorită înţelepciunei Regelui Carol I şi avântului unei oştiri, pe care El a ştiut s'o organizeze, — cu dragoste neclintită şi muncă stăruitoare timp de jumătate de veac, — pentru a o pune în rândurile celor mai de seamă oştiri, pământul Ţărei noastre s'a putut reîntregi cu cetăţile lui Mircea cel Bătrân şi Statul nostru să câştige nu numai faţă de Statele mici învecinate nouă, dar, faţă de Statele mari din Europa, un prestigiu care atârnă numai dela vrednicia noastră să'l păstrăm. Regele Carol I lasă urmaşilor Lui o domnie şi poporului românesc o moştenire, pentru care memoria Lui şi recunoştinţa noastră vor rămânea nepieritoare.

Domnilor Consilieri,

Avem o ultimă datorie de îndeplinit faţă de memoria acestui mare Rege al României:

Iaşul, reprezentat prin Consiliul Comunal, trebue să asiste la funerarii şi să depună o Coroană, pe tricolorul căreia sentimentele Ieşenilor să fie exprimate cu cuvintele:

IAŞUL

A doua Capitală a Majestăţei Sale,
cu adâncă dragoste, recunoştinţă şi admiraţie,

PRIMULUI REGE AL ROMANIEI UNITE ŞI NEATARNATE.

Cu începere de astăzi, Iaşul îşi ia doliul.

Declar suspendate lucrările Administraţiei Comunale, ridic şedinţa şi închid, în semn de doliu, sesiunea ordinară a Consiliului Comunal.

Şedinţa se ridică la orele 4 jum. p. m., după ce Consiliul aprobă în unanimitate deschiderea unui credit de 5000 lei pentru îndoliarea oraşului, cumpărarea Coroanei şi reprezentarea Consiliului la funerarii.

*

A doua zi, 28 Septemvre, la orele 11.20 m., în Catedrala Mitropolitană locală se oficiă cu mare solemnitate un serviciu religios pentru odihna sufletului M. S. Regelui Carol I, în asistenţa reprezentanţilor tuturor autorităţilor civile, militare şi clericale, la care se adause un numeros public din toate straturile Societăţii ieşane, care împărtăşi durerea unei aşà de neaşteptate întâmplări.

Apoi, la orele 2 şi 15 m., tot în acelaş locaş Dumnezeesc, clerul celebră un înălţător Te-Deum, pentru urcarea pe Tronul ţărei româneşti a M. S. Regelui Ferdinand I, de asemenea cu asistenţa tuturor reprezentanţilor autorităţilor locale şi cu participarea unui public foarte numeros.

Reprezentarea Iaşului la ceremoniile funebre.

Când corpul neanimat al Celui ce a fost Regele Carol I, fù adus în Capitala ţărei şi aşezat în sala Tronului din Palatul Regal, Primarul Iaşului, G. G. Mârzescu, aduse şi prezintă în numele vechei Capitale a Moldovei, o mare cunună de bronz, înaltă aproape de doi metri, având şi două ramuri încrucişate tot de bronz, la mijloc, şi purtând inscripţiunea menţionată îndărăt.

In acelaş timp D-l Mârzescu, prin cuvinte mângâietoare, a exprimat M. Sale Reginei Elisabeta, în numele Iaşului, durerea ce o simt toţi acei ce au cunoscut şi admirat măreaţa figură şi operă a Adormitului pe veci Rege.

Când se făcù înmormântarea la Curtea de Argeş, asistă asemenea Primarul Iaşului, cu Adjutorii şi Consilierii Comunali, mai mulţi reprezentanţi din Corpurile Legislative, numeroşi Ofiţeri superiori cu drapelele regimentelor locale, o delegaţiune a Studenţilor Universităţii ieşane, diferite delegaţii a multor Societăţi de binefacere, mai toţi Primarii şi Notarii din comunele rurale ale judeţului, cum şi diferiţi cetăţeni Ieşeni de samă.

In localitate, în ziua înmormântării toate autorităţile, şcolile, localurile publice sau de comerţ, fură închise, şi pe fiecare uşă de magazin se afipseră placarde cu indicaţia : *Inchis pentru doliul naţional,* — iar în toate bisericile se oficiă servicii funebre pentru odihna sufletului unanim regretatului Mare Rege.

Testamentul Regelui Carol I.

In ziua de 29 Septemvre publicându-se *Testamentul* Regelui Carol I, precum şi *Codicilul la Testament*, cari acte interesează şi Iaşul, prin donaţiunile ce-i sunt hotărîte, le reproduce aicea în întregimea lor :

TESTAMENTUL MEU

Scris şi iscălit de propria Mea mână la 14/26 Februarie 1899, în Capitala Mea, Bucureşti.

TESTAMENTUL MEU

Scris de Mine în luna lui Februarie 1899 pentru a fi publicat prin „Monitor" după moartea Mea, cu rugămintea ca ultima Mea voinţă şi dorinţă să fie urmate tocmai cum Le-am descris aci de propria Mea mână, fiind încă voinic şi sănătos.

Având aproape 60 de ani privesc ca o datorie, ca să Mă hotărăsc a lua cele din urmă dispoziţii. Alcătuind acest testament Mă gândesc înainte de toate la iubitul Meu popor, pentru care inima Mea a bătut neîncetat şi care a avut deplină încredere în Mine. Viaţa Mea era aşa de strâns legată de această de Dumnezeu binecuvântată Ţară, că doresc să-i las şi după moartea Mea, dovezi vădite de adâncă simpatie şi de viul interes pe care L-am avut pentru dânsa. Zi şi noapte M'am gândit la fericirea României, care a ajuns să ocupe acuma o poziţie vrednică între Statele Europene; M'am silit ca simţimântul religios să fie rădicat şi desvoltat în toate straturile societăţei şi ca fiecare să împlinească datoria sa, având ca ţintă numai interesele Statului.

Cu toate greutăţile pe care Le-am întâlnit, cu toate bănuelele cari s'au ridicat, mai ales la începutul Domniei Mele în contra Mea, expunându-Mă la atacurile cele mai violente, Am păşit fără frică şi fără şovăire, înainte pe calea dreaptă, având nemărginită încredere în Dumnezeu şi în bunul simţ al credinciosului Meu popor. Inconjurat şi sprijinit de fruntaşii Ţărei, pentru care Am avut totdeauna o adâncă recunoştinţă şi o vie afecţiune. Am reuşit să rădic la gurile Dunărei şi pe Marea-Neagră un stat înzestrat cu o bună armată şi cu toate mijloacele spre a puteà menţine frumoasa sa poziţie şi realiza odată înaltele sale aspiraţiuni.

Succesorul Meu la Tron primeşte o moştenire de care El va fi mândru şi pe care El o va cârmui, Am toată speranţa, în spiritul Meu, călăuzit de deviza:

„Tot pentru Ţară,
Nimic pentru Mine".

Mulţumesc din suflet tuturor cari au lucrat cu Mine şi cari au servit cu credinţă, iert acelora cari au scris şi au vorbit în contra Mea, căutând a Mă calomnia şi a aruncà îndoeli asupra bunelor Mele intenţiuni. — Trimiţând tuturor o ultimă salutare plină de dragoste, rog ca şi generaţiile viitoare, să'şi amintească, din când în când, de Acela care s'a închinat cu tot sufletul iubitului Său popor, în mijlocul cărui El s'a găsit aşa de fericit. Pronia cerească a voit ca să sfârşesc bogata Mea viaţă. Am trăit şi mor cu deviza Mea, care străluceşte în armele României.

NIHIL SINE DEO!

Doresc a fi îmbrăcat în uniformă de General (mică ţinută, cum Am purtat-o în toate zilele), cu decoraţiile de războiu şi numai Steaua României şi Crucea de Hohenzollern pe pept. Am rămas credincios religiunei Mele, însă Am avut şi o deosebită dragoste pentru Biserica răsăriteană, în care scumpa Mea fiică Maria era botezată. Binecuvântarea corpului Meu se va face de un preot catolic, însă doresc ca clerul amânduror Biserici să facă rugăciuni la sicriul Meu, care trebue să fie simplu. Corpul Meu va fi expus în Sala Tronului, înconjurat de flori şi de verdeaţă. Rog foarte mult să nu fie cunune, afară de câtevà flori naturale şi aceasta cât înmormântarea Mea va fi în lunele florilor; altmintrelea vor fi numai ramuri de brazi. Coroana de oţel făurită dintr'un tun luat pe câmpul de luptă şi stropit cu sângele vitejilor Mei ostaşi trebue să fie depusă lângă Mine, purtată până la cel din urmă locaş al Meu şi readusă atunci la Palat. Sicriul Meu închis va fi pus pe afetul unui tun biruit (dacă se poate) la Plevna şi tras de şase cai din grajdurile Mele, fără văluri negre.

Toate steagurile, cari au fâlfâit pe câmpiile de bătae vor fi purtate înaintea şi în urma sicriului Meu, ca semn că scumpa Mea armată a jurat credinţă steagului său şi şefului Său suprem, care, prin voinţa lui Dumnezeu nu mai este în mijlocul credincioşilor Săi ostaşi. Tunurile vor bubui din toate forturile din Bucureşti, Focşani şi Galatz, ridicate de Mine ca un scut puternic al vetrei strămoşeşti, în timpuri de grele încercări, de care cerul să păzească Ţara.

Trimit armatei Mele, pe care Am îngrijit-o cu dragoste şi căre-I Am inchinat toată inima, cea din urmă salutare, rugând-o a'mI pă tra o amintire caldă.

Regele Ferdinand I.

Doresc ca corpul Meu să fie îngropat lângă biserica Curţei de Argeş, reclădită de Mine, şi care poate deveni mormântul Dinastiei Române; însă când Capitala Regatului va cere ca cenuşele Mele să rămână în mijlocul iubiţilor Mei Bucureşteni, atunci înmormântarea la Curtea de Argeş va fi provizorie, până ce se va clădi un mausoleu pe o înălţime împrejurul oraşului, unde se poate deschide un Bulevard. (Mă gândesc la înălţimea, înainte de Biserica Cărămidari, unde se găseşte astăzi un pavilion al institutului geografic militar).

Recomand pe Regina Elisabeta poporului Meu, sigur fiindcă toţi Românii vor înconjura cu dragoste şi credinţă pe prea iubita Mea soţie. Am hotărât ca Regina Elisabeta să se folosească, cât Ea va trăi, de toate veniturile moşiilor Mele: Broşteni, Sinaia-Predeal şi Monastirea, care dau împreună o sumă de patru sute mii lei cel puţin; în caz că veniturile vor scădea sub suma aci indicată, atunci succesorul Meu va complecta ce lipseşte. Sper că apartamentele din Palatul Regal dela Bucureşti, ocupate astăzi de Regina, vor rămâne la dispoziţia Sa. Castelul Peleş îl hotărăsc ca reşedinţă de vară pentru mult iubita Mea soţie. Intreţinerea acestei reşedinţe este în sarcina succesorului Meu, căruia las în moştenire castelul împreună cu întreaga moşie „Sinaia-Predeal" cu toate clădirile şi stabilimentele. Moşia Mea Broşteni din Judeţul Suceava, revine asemenea viitorului Rege al României din casa de Hohenzollern. Moşia Mea Monastirea din judeţul Ilfov, va deveni proprietatea strănepotelui şi finului Meu, Principele Carol al României, din ziua majorităţei sale; din veniturile acestei moşii însă nu se poate dispune înainte de moartea Reginei Elisabeta. Moşia Mea Zlobozia-Zorleni din judeţul Tutova, cumpărată din moştenirea Mea părintească, Am destinat-o printr'un act deosebit iubitului Meu nepot Carol de Hohenzollern; Orfelinatul agricol „Ferdinand" va rămâne neatins pe moşie şi întreţinut de viitorul Rege al României.

Casele şi terenurile Mele împrejurul Palatului Capitalei, trec în posesiunea viitorului Rege al României.

Galeria Mea de tablouri, tocmai cum este descrisă în catalogul ilustrat al

Regina Maria

bibliotecarului Meu Bachelin, va rămânea pentru totdeauna şi deaîntregul în Ţară, ca proprietate a Coroanei României

Succesorul Meu (Principele Ferdinand al României) va plăti din economiile Mele un milion lei ca dar din partea Mea Reginei Elisabeta, care poate dispune de această sumă cum Ea va voi. Dăruesc asemenea şase sute mii lei nepoatei Mele Principesa Maria a României, rugând totdeodată ca viitoarea Regină să combată luxul, care aduce prin cheltueli nemăsurate, atâtea nenorociri în familii.

Hotărăsc ca zestre pentru strănepoata Mea, Principesa Elisabeta a României, opt sute mii lei; această sumă va fi depusă în fondurile Statului Român la casa de Depuneri din Bucureşti şi nu poate fi atinsă (nici chiar dobânzele) până la căsătoria, sau la vârsta de 21 ani ai tinerei Principese.

Prin o bună gospodărie şi o severă rânduială în cheltueli, fără a micșora numeroasele ajutoare, cerute din toate părţile, averea Mea a crescut din an în an, veniturile domeniului Coroanei au contribuit, mai ales, la această creştere, mulţumită unei administraţii foarte bune şi prevăzătoare a D-lui Calinderu, care s'a închinat cu un devotament nemărginit la această instituţiune, devenită aşa de folositoare pentru Ţara întreagă. Asemenea credinciosul Meu secretar L. Basset, a condus trebile Mele cu atâta circumspecţie, că pot dispune astăzi de sume însemnate în folosul scumpei Mele Românii şi pentru binefaceri.

Am hotărât dar o sumă de douăsprezece milioane lei pentru diferite aşezăminte, noui fundaţiuni şi ajutoare, în fondurile statului și publice, în acţiuni şi bani; această sumă va fi distribuită precum urmează:

1. Academiei Române, şase sute mii lei, ca capital pentru publicaţiuni;

2. Fundaţiunii Mele universitare pentru sporirea capitalului, şase sute mii lei;

3. Orfelinatului „Ferdinand" din Zorleni lână Bârlad, pentru sporirea capitalului, cinci sute mii lei;

4. Pentru întemeierea unui internat de fete din armata Mea, ca un Institut de educaţiune, cu un învăţământ practic (ca Augusta-Stift la Charlottemburg) la Craiova, două milioane lei;

5. Pentru întemeierea unei şcoale industriale la Bucureşti (organizarea sa proprie ca aceea dela Munich), trei milioane lei.

Suma de cinci milioane (pentru No. 4 şi 5) va fi depusă în fondurile Statului la casa de Depuneri, dobânzele vor fi întrebuinţate numai la sporirea capitalului până la deschiderea acestor două aşezăminte; 1/3 din capital este pentru clădire, 2/3 pentru întreţinerea lor.

Dobânda banilor în timpul clădirei va fi plătită de succesorul Meu şi terenurile pe care se vor rădica aceste două institute, rog foarte mult a le da fără plată;

6. Societăţei de binefacere „Elisabeta" pentru sporirea capitalului, patru sute mii lei;

7. Societăţei Geografice fondată de Mine, trei sute mii lei ca capital;

8. Surorilor de caritate, fondate de Regina Elisabeta, trei sute mii lei ca capital;

9. Pentru întemeierea unui fond spre a veni în ajutor ofiţerilor, cari sunt în strâmtoare, un milion lei ca capital, depus în rentă română la casa de Depuneri; se poate da ofiţerilor din armata Mea din capital împrumuturi până la 5.000 lei, cu patru la sută, însă această sumă trebue să fie înapoiată treptat după 4 sau 5 ani;

10. Pentru întemeierea unui fond, ca ajutor pentru studenţi săraci, cinci sute mii lei capital, depus în fonduri de Stat la casa de Depuneri; în fiecare an dobânzele acestui capital vor fi împărţite între 50 studenţi săraci;

11. Pentru burse în străinătate spre a pregăti pe tineri pentru şcoala industrială ca profesori, cinci sute mii lei ca capital;

12. Pentru Biserica naţională, şase sute mii lei ca capital, dobânzele vor fi întrebuinţate ca ajutor pentru biserici sărace în reparaţie sau începute şi care nu pot fi isprăvite din cauza lipsei de mijloace;

13. Pentru cantinele şcolare, capital trei sute mii lei;

14. Pentru distribuirea la diferite societăţi de binefacere şi de încurajare, recunoscute ca persoane juridice, cinci sute mii lei;

15. Pentru sporirea capitalului „Casei de Ajutor" înfiinţată de Mine, în amintirea a 25-a aniversare a căsătoriei Mele 1894, pentru muncitorii rurali în anii de secetă, patru sute mii lei;

16. Pentru Biserica catolică din România, patru sute mii lei;

17. Pentru Biserica protestantă din Bucureşti, una sută mii lei;

Distribuirea acestor douăsprezece milioane va fi începută numai un an după moartea Mea, astfel ca toate dobânzele acestei sume (aproape cinci sute mii lei) să rămână disponibile.

Hotărăsc ca aceşti bani să fie întrebuinţaţi în modul următor:

Intregul personal superior şi inferior al Curţei Regale, al casei şi administraţiei Mele, va primi lefile, cum sunt prevăzute pentru dânsul în bugetul Meu, încă un an întreg după moartea Mea, adică 12 luni; suma acestor lefi se urcă aproape la 240.000 lei; restul va fi distribuit astfel, ca pomană pentru săraci;

La Bucureşti, cincizeci mii lei; la Iaşi, treizeci mii lei; la Craiova, douăzeci mii lei; la Galaţi, zece mii lei; la Brăila, zece mii lei; la Ploeşti, zece mii lei; la Botoşani, zece mii lei; la Bârlad, zece mii lei; la Focşani, opt mii lei; la Piteşti, opt mii lei; pentru fiecare din celelalte oraşe, capitale de Judeţ, cinci mii lei.

Dacă milostivirea lui Dumnezeu îmi va dărui încă câţi-va ani, Am dorinţa a prevede în codicil, alte legate în folosul Ţărei; stăruesc însă ca acest testament scris de propria Mea mână, care conţine tot ce doresc astăzi, în anul 1899, să fie urmat şi executat întocmai cum L'am alcătuit.

Inălţând rugăciuni ferbinţi către A-Tot-Puternicul ca să ocrotească de apururea România şi să răspândească toate harurile asupra scumpului Meu popor, Mă închin cu smerenie înaintea voinţei lui Dumnezeu şi iscălesc cea din urmă hotărâre a Mea: în numele Tatălui şi al Fiului şi al sfântului Duh, Amin.

Făcut în Bucureşti.
la 14/26 Februarie 1899.

CAROL.

Am scris şi iscălit de propria Mea mână acest testament pe două coale, formând opt pagini legate cu un fir roşu şi Am pus sigiliul Meu.
14/26 Februarie 1899.

CAROL.

CODICIL LA TESTAMENTUL MEU

Scris şi iscălit de Propria Mea Mână, în Decembrie 1911.

Hotărăsc încă că din averea Mea să fie depus un capital de un milion lei în bani sau în renta Statului (cu minimum 4 la sută) pentru strănepotul Meu, Principele Nicolae al României, care se va bucura de dobânda acestui capital din ziua majorităţei sale.

Asemenea strănepoatelor Mele Principesele Maria şi Ileana a României, vor primi fiecare cinci sute mii lei în bani sau rentă de Stat (cu minimum 4 la sută) a căror dobândă va fi plătită din ziua majorităţei lor, sau când ele se vor căsători.

Strănepoţilor Mei Principele moştenitor şi fratele său Principele Francisc Iosef de Hohenzollern, vor primi fiecare ca dar suma de trei sute mii lei.

Asemenea toate rudele Mele (cumnate, nepoate, nepoţi, strănepoate, strănepoţi), vor primi fiecare un dar, care trebuie să aibă cel puţin un preţ de opt sute până la o mie lei.

Doresc ca toate persoanele, cari M'au servit în timpul Domniei Mele, ca: Miniştri, Adjutanţi regali, funcţionari ai casei regale şi princiare, dame de onoare, etc., să primească fiecare un dar consistând în un obiect de artă, un tablou, o miniatură, un ac, un ceasornic, un inel, etc. Cele din urmă obiecte vor fi luate din cutiile Mele, cari conţin bijuterii destinate ca daruri.

Fondul de trei sute mii lei care L'am destinat în anul acesta pentru Universitatea dela Iaşi, va fi sporit încă cu un capital de trei sute mii lei şi întrebuinţat pentru un cămin studenţesc. In caz că nu s'a cumpărat o casă pentru studenţi, atunci o sută mii lei va fi luată pentru îndeplinirea acestui scop. Dobânda dela două sute mii lei va fi pentru întreţinerea acestei case.

Colecţiunea Mea de arme din castelul Peleş va rămânea în întregul seu acolo ca proprietate a Coroanei României. Această colecţiune are un catalog detaliat.

Moşia Mea „Umkirch" situată în Marele Ducat de Baden, va primi un capital, ca fond, de trei sute mii lei, care să dea un venit de cel puţin douăsprezece mii lei pe an; acest venit este destinat jumătate pentru binefaceri în folosul satului şi jumătate pentru îmbunătăţirea acestei moşii şi a clădirilor sale. Se poate lua o sumă de optzeci mii lei pentru aducerea apei în castel şi în sat; suma aceasta va fi amortizată, luând de fiecare jumătate trei mii lei pe an, adică de binefacere şi de îmbunătăţire şi întreţinerea castelului (şase mii lei).

Acest fond care va purta numele Meu, va fi administrat de un comitet compus de administratorul moşiei, de preot şi de primar. El va hotărî întrebuinţarea venitului acestui capital.

Dacă iubita Mea soţie, Regina Elisabeta a României va primi o sumă de două milioane lei spre a dispune cum va crede de aceşti bani (poate că Ea va dori a întrebuinţa din această sumă o sută mii lei pentru îmbunătăţirea casei sale „Segenhaus" lângă Neuwied). Asemenea Ea va dori să facă legate şi donaţiuni la diferite fundaţiuni înfiinţate de Regina.

Strănepoata Mea Principesa Elisabeta a României va primi încă două sute mii lei capital, astfel zestrea care am prevăzut-o în testamenzul Meu din 14/26 Fevruarie 1899 pentru Principesă va fi de un milion lei, venitul acestui capital trebue să fie cel puţin patru şi jumătate la sută.

Iubita Mea nepoată Principesa Maria a României va primi şase sute mii lei, sumă de care Ea poate dispune cum va crede.

Toată averea Mea în bani, acţiuni, obligaţii, fonduri de Stat, după plata tuturor legatelor, va rămânea iubitului Meu nepot, Principele Ferdinand al României, sumă care doresc să fie păstrată ca capital.

D-l Basset, secretarul Meu, va primi o pensiune de o mie lei pe lună, care va fi plătită chiar dacă el va urma serviciul său lângă Moştenitorul Meu. Ca un semn al mulţumirei Mele pentru serviciile sale, el va primi un legat de o sută mii lei, dacă el va fi încă în viaţă. Văduva lui va primi o pensie de şase mii lei pe an.

Fiii Doctorului Kremnitz vor primi fiecare patruzeci mii lei ca dar şi vor da din această sumă patru mii lei mumei lor, a cărei pensiune de douăsprezece mii lei, dată până acuma, va fi plătită până la moartea sa.
Scris şi iscălit de propria Mea mână.

CAROL.

Bucureşti, 14/27 Decembrie.

Regele Ferdinand I inaugurează Domnia Sa, prin darul de un milion, pentru înfiinţarea unui Orfelinat de Fete în Iaşi.

Puţine zile după publicarea Testamentului fericitului întru pomenire Rege Carol I, noul Rege Ferdinand I, se gândi şi hotărî să aducă un nou prinos de veneraţiune amintirei Marelui răposat, prin o fondaţiune şi donaţiune însemnată, de care, în principal să se bucure Iaşul, oraş ce a fost totdeauna pentru Carol I „iubita Sa a doua Capitală a ţărei".

Această donaţiune, mai însemnată decât toate celelalte lăsate altor instituţii din ţară, este exprimată prin următoarea scrisoare adresată de Rege Primului Ministru al ţării, şi publicată în *Monitorul Oficial* din 3 Octombre 1914, în cuprinsul următor :

Scumpul Meu Preşedinte al Consiliului,

Poporul Român a făcut Regelui Carol I, o înmormântare vrednică de marele şi iubitul seu Suveran.

Mişcat până în adâncul sufletului Meu de această impunătoare mărturisire a sentimentelor Ţărei, vă rog ca în numele îndureratei Regine Elisabeta şi al Meu, să arătaţi tuturor cât de viu suntem mişcaţi şi recunoscători pentru această dragoste, care singură a putut întru câtva, alina mâhnirea Noastră.

Urmând pilda ce Mi-a lăsat Fericitul întru vecinică amintire şi dorind şi Eu să aduc un prinos de veneraţiune memoriei Sale, dăruesc un fond de un milion lei pentru înfiinţarea la Iaşi a unui Orfelinat de fete, care va purta numele neuitatului Meu Unchiu. De asemenea mai dăruesc două sute mii lei în folosul fondului invalizilor armatei.

Vă rog să primiţi, Scumpul Meu Preşedinte al Consiliului, împreună cu recunoştinţa Mea, cea mai adâncă, încredinţarea viei Mele afecţiuni.

FERDINAND.

Bucureşti, 3 Octombre 1914.

Mare a fost bucuria Ieşenilor, văzând interesul şi gratitudinea ce poartă vechei capitale a Moldovei noul Suveran al ţărei. Mulţumirea cetăţenilor Ieşeni se manifestă mai întâi prin organul Administraţiunii comunale, căci, imediat după cunoaşterea textului sus-citatei scrisori, D-l G. G. Mârzescu, Primarul Iaşului, adresă M. S. Regelui Ferdinand I, următoarea telegramă :

MAJESTĂŢEI SALE REGELUI FERDINAND I,

Bucureşti

Prinosul de veneraţie ce Majestatea Voastră aduce memoriei Marelui Rege al României Carol I, prin înfiinţarea în Iaşi a unui Orfelinat de fete, care va purta numele Său, a mişcat adânc populaţia Iaşului, care păstrează întemeietorului Regatului o recunoscătoare şi pioasă amintire.

Intâia danie a Mejestăţei Voastre a mişcat cu atât mai adânc toate straturile societăţii ieşene, cu cât, făcută în spiritul datinelor celor mai buni şi mai iubiţi Domni ai Ţărei şi în vechea Capitală a Moldovei, locul celor mai strălucite aşezăminte

Domneşti de milă şi de evlavie, leagă numele Majestăţei Voastre din primele zile ale Domniei şi memoriei Iubitului Vostru Unchiu, Iubitului nostru Rege Carol I, de o utilă şi neperitoare operă de ocrotire părintească, de împlinire a nevoilor şi de alinare a suferinţelor poporului.

Să trăiţi Majestate.

In numele Iaşului aduc Majestăţei Voastre prinosul dragostei şi credinţei sale desăvârşite, prinosul vecinicei Sale recunoştinţi.

Primarul Iaşului, *G. G. Mârzescu.*

Primăria Iaşului hotărăşte să se ridice un monument Regelui Carol I, să se creeze un Muzeu istoric, purtând numele Regelui Carol I, şi să se scrie un volum cuprinzător al relaţiilor dintre Regele Carol I şi „a doua Sa Capitală".

Faţă cu asemenea generoase acte ale Familiei Regale şi pentru vrednica amintire a tuturor relaţiunilor urmate între Comuna şi cetăţenii Iaşului, şi fostul Domn, apoi Rege al Românilor, dela intronarea Sa şi prima călcare pe pământul vechei capitale a Moldovei, din anul 1866 şi până în ultimele sale momente, Consiliul Comunal ieşan, după îndemnul şi dispoziţiunile luate de Primarul G. G. Mârzescu, luă o sumă de hotărîri, prin cari să se glorifice şi eternizeze scumpa amintire a celui ce a fost **Carol I**.

Reproduc aci desbaterile ce au urmat în Consiliul Comunal al Iaşului, în şedinţele dela 23 Octomvre şi 1 Noemvre 1914, din care se poate vedeà amănuntele acestor hotărîri :

Din şedinţa dela 23 Octomvre :

D-l Primar. — A venit momentul să ne gândim dacă este loc să rădicăm un monument Regelui Carol I. Părerea mea e să rădicăm un monument, să creăm şi un muzeu, în care se va aduna tot felul de acte şi obiecte relative la domnia acestui mare Rege.

Ştiu că d-l Iorga posedă multe de asemenea acte şi m'am adresat lui ca să ne deie concursul d-sale.

Iată ce-mi respunde d-l Iorga :

„Vă mulţumesc foarte mult pentru lămuririle ce a'ţi binevoit a'mi da cu privire la vechiul fond de arhive al Primăriei. La cel întâiu prilej voi cerceta, pentru a scoate ceeace cuprind mai folositor pentru istoria modernă al vechiului scaun al Moldovei, faţă de care am şi eu atâtea îndatoriri.

Un muzeu al domniei Regelui Carol I, aşa cum a'ţi hotărît a'l propune Consiliului Comunal, va trebui să cuprindă tot felul de amintiri privitoare la petrecerea reposatului nostru Domn în Iaşi ; apoi portretele Sale la deosebite vârste şi publicaţii ieşene privitoare la părţi din această lungă şi strălucită domnie.

Acei dintre Ieşeni cari au luat parte la viaţa politică a Ţărei în ultimele decenii, vor trebui să'şi aibă locul lor.

Venind în Iaşi voiu căuta în biblioteci populare şi la anticvari materialul pe care prin danie, ori vânzare, l'aţi putea procura".

D-l Dr. Demetriade. — Spune că în muzeul din strada I. C. Brătianu este o sală în care se păstrează relicvele Domnitorului Cuza-Vodă. D-sa e de părere a se face o sală unică pentru acele obiecte şi acele cari s'ar mai strânge din domnia Regelui Carol I.

Ar fi bine, — zice d-sa, adresându-se d-lui Primar, — să vizitaţi acel Muzeu, care are nevoie de mari reparaţiuni.

D-l Primar. — Nu este vorba de un muzeu general istoric. Muzeul la Elefant este legat cu domnia lui Cuza, care a fost ales în acel local şi cred că ar fi mai bine să facem un alt muzeu, destinat numai pentru Domnia Regelui Carol.

Rog prin urmare pe fiecare din Dvs. să se gândească la această propunere.
Consiliul, ia act de răspunsul d-lui Iorga, relativ la înființarea unui muzeu, în care se va păstra acte și obiecte relative la Domnia Regelui Carol I.

Din ședința dela 1 Noembre 1914 :

D-l Triandafil. — Intr'o ședință anterioară d-l Primar ne-a anunțat un proect pentru memoria Marelui nostru Rege.

Nu ne puteam aștepta mai puțin dela d-l Primar, fiu al Iașului și se impune erijarea unui monument în Iași, căci Regele Carol a iubit mult acest oraș — dovadă testamentul Său.

Când venea în Iași, zicea totdeauna : „Mă bucur din suflet când văd primirea ce Mi se face în a doua Mea Capitală" și avea dreptate, căci Iașii au făcut multe sacrificii.

Propun ca pe monumentul ce se va face — pe placa de marmoră — să se graveze aceste cuvinte ale Regelui.

Trebue să facem un monument grandios, vor trebui bani, dar bani se vor găsi ; Românul are o vorbă „voi lega nod de nod și voi face lucrul acesta".

Și noi trebue să spunem aceasta și cred că nu va fi nici un Român care să nu contribue la această operă.

Felicit pe d-l Primar pentru ideia care a avut-o, a apela la marele nostru învățat d-l Iorga, pentru a ne da sprijinul său în această lucrare.

D-l Primar. — Când v'am propus în ședința trecută să rădicăm un monument Regelui Carol I, am făcut-o cu convingerea că Domnia Regelui Carol I, este cea mai frumoasă ; Regele Carol este întemeietorul regatului și cu toate că era de origină străină, a dovedit în toate împrejurările că este cel mai bun Român.

Pentru perpetuarea memoriei acestui mare Rege, am dispus ca să se tipărească un număr suplimentar al *Monitorului Comunal*, pe luna Septemvre 1914, care va cuprinde toate actele relative la moartea Lui. Am însărcinat pe d-l N. A. Bogdan, care a făcut o valoroasă monografie a Iașului, să facă *o nouă monografie a Domniei Regelui Carol.*

In al doilea loc am proectat înființarea unui muzeu, în care se va colecta toate actele și toate obiectele cari ar putea aminti această Domnie.

A cerut d-l Triandafil, ca testamentul și cuvintele rostite de Regele Carol la adresa orașului, să fie gravate pe plăci, care se vor pune pe toate monumentele istorice ; se va face și aceasta.

Pentru executarea însă a acestor lucrări, trebue să intrăm în timpuri mai bune, căci nu știm care va fi ziua de mâne.

Pentru moment toată activitatea noastră trebue să se mărginească la strângerea de fonduri pentru un caz de mobilizare.

In primăvară vom pune toată energia pentru a strânge fondurile necesare pentru erijarea monumentului și crearea muzeului.

Consiliul, cu unanimitate de voturi :

Aprobă în principiu a se erija *un monument Marelui Rege Carol I*, prin liste de subscripțiuni ;

Aprobă asemenea a se crea *un muzeu* în care se vor aduna toate actele și toate obiectele care ar putea aminti domnia acestui Mare Rege.

Colectele se vor face sub conducerea și supravegherea d-lui Profesor N. Iorga.

Glasul presei ieșane asupra morței Regelui Carol I. și a intronărei urmașului Său, Regele Ferdinand I.

Durerea simțită de întreaga populație a țării românești și exprimată prin toate organele de publicitate din fiecare localitate, pentru neașteptata dispariție din lume a Marelui Rege al României Carol I, a fost exprimată și de presa ieșană, într'o măsură poate mai largă decât pe aiurea, publiciștii din a doua Capitală ținând să simbolizeze simpatia și recunoștința acelei populații, care, în tot cursul celor 48

de ani de vrednică Domnie a decedatului Domn şi Rege, a putut să se încredinţeze de valoarea şi de iubirea ce El a acordat vechei Capitale a Moldovei.

Liniile scrise de ziarele ieşene, şi corespondenţele trimise din Iaşi altor ziare din ţară, sunt pline de cea mai adâncă părere de rău şi de cea mai recunoscătoare dragoste, ce se poate exprimà de nişte fii cuprinşi de durere, în faţa unei perderi atât de dureroase.

Vom reproduce aci câtevà numai din articolele scrise în primele zile ale vestirei încetărei din viaţă a Regelui Carol, nefiind cu putinţă a dà şi amănuntele descrierilor bogate ce au urmat asupra ceremoniilor desăvârşite, pentru aşezarea la locaşul de veci a rămăşiţelor pământeşti ale Marelui Rege dispărut, cari ar puteà formà obiectul unui volum deosebit.

Astfel ziarul naţional-liberal *Mişcarea*, din localitate, scrie în primul moment al venirei în Iaşi a zguduitoarei veşti :

In zorii zilei de astăzi un trăsnet de durere a lovit sufletul neamului :

M. S. REGELE CAROL A MURIT !

Mai mult decât un Rege, mai mult decât o existenţă omenească, în sufletul nostru, Regele Carol luase proporţiile unei eternităţi : vieaţa Regelui părea indisolubil legată de întreaga noastră fiinţă naţională ; nimenea nu se gândea la moartea lui, la dispariţia Aceluia care întrupa sufletul, mândria şi viitorul întregului neam.

Şi totuşi catastrofa s'a produs : pământul a trebuit să'şi ia tributul, — tot ceeace aveam mai scump, mai venerat şi mai măreţ.

Si acest fatal tribut al morţei, îl plătim atunci când avem mai mare nevoe de înţelepciunea Lui, de Autoritatea Lui şi imensa Lui forţă morală.

Este o lovitură care depăşeşte orice lovitură omenească, este o durere care se ridică deasupra tuturor durerilor omeneşti, o lovitură şi o durere care singerează profund sufletul şi existenţa întregei românimi.

Lacrămile vor curge cum n'au curs nici odată pe pământul ţărei româneşti, jalea imensă va învălui în zăbranic sufletul ori cărui român, pentru că nici odată n'au avut de suportat pierdere mai mare şi durere mai adâncă.

Dar în clipa aceasta de restrişte şi de doliu, gândul întreg trebue să-l închinăm Marelui Rege care a murit, să-L plângem şi să-L adorăm, cum L'am adorat o existenţă de aproape o jumătate de veac, dar să ne înbărbătăm sufletele din pilda bărbăţiei cu care ne-a condus El, să înfruntăm durerea cu curaj şi să ne strângem sufletele în jurul tronului şi în jurul intereselor permanente ale neamului.

Acelaş ziar, scrie apoi relativ la urcarea pe tronul României a urmaşului lui Carol-Regele :

FERDINAND I.

Cu ochii încă umezi de lacrămile durerei care ne-a cernit sufletele, cu gândul spre trecutul care nu se mai întoarce şi cu nădejdea în viitorul care se întrezăreşte în depărtări, luminând uşor orizontul tulbure al graniţelor României de azi, ţara a primit eri jurământul Regelui Ferdinand, care ia în bărbăteasca-i mâna succesiunea Coroanei de oţel.

In vremuri grele şi de grea respundere Regele Ferdinand a urcat eri pentru cea dintâi dată treptele Tronului României, înălţată şi sporită în afară, întărită înlăuntru prin domnia de patruzeci şi opt de ani a Regelui, care remâne în istoria noastră pilda cea mai strălucitoare, plină de învăţăminte, din care să se inspire cu belşug un neam întreg de Regi.

De aceia împletind pe sicriul Regelui care s'a dus cunună din făşiele doliului naţional, privim spre noul Rege cu încrederea neclintită pe care ne-o dă convingerea că începe o domnie care, sporind şi mai mult gloria Coroanei, va spori gloria ţărei şi neamului. Românimea îşi îndreaptă în aceste clipe de grea cumpănă, nădejdele

de mâine în Regele de azi, cum şi le păstrase neştirbite în Regele de eri, care în domnia-i fără seamăn s'a inspirat numai din trecutul neamului, din suferinţele şi durerile noaste, făcând din ele durerile şi suferinţele Dinastiei, ale cărei aspiraţiuni Regele Carol le-a identificat cu aspiraţiunile poporului român.

Regele Ferdinand primeşte după Regele Carol o moştenire, care nu găseşte seamăn nici în paginele care păstrează vie mărturia apogeului gloriei noastre străbune.

Regina Maria urcă alături de Regele Ferdinand treptele tronului României, înconjuraţi de respectul şi dragostea poporului român, însoţiţi de unanimitatea sentimentelor şi sufletelor româneşti.

Pregătit ca să domnească la şcoala înţelepciunei Regelui Carol, folosindu-se de toate învăţămintele care se desprind din lunga domnie a celui dintâi Rege Român, Ferdinand I, va aveà să desăvârşească opera mare naţională, din care a născut tot mai înfloritoare România zilelor noastre.

*

Evenimentul, organul partidului vechiu conservator, scrie deasemenea cu acest trist prilej :

In momentele de grea cumpănă, pândesc nenorocirile. Ele îşi fac drum cu fatalitate de neînvins. Ea-i cea mai mare putere, în faţa căreia bietul om, rămâne făr' de voinţă. Ele-s tari ca Firea însăşi, şi peste ea nu se poate trece.

Toate imposibilităţile pe care mintea omenească şi nepricepută, le crede ca atare, fatalitatea le face posibile şi ne face muţi în faţa legilor ei dureroase şi crude. Ea nu ştie ce-i aceia durere, iubire, nenorocire, bucurie.

In faţa ei şi 'n aceia a hotărîrii ei nestrămutate nu este piedică pe care o poate ridica mintea noastră trecătoare şi şubredă, braţul nostru vremelnic, inima noastră care are viaţă atât, cât sângele 'şi face datoria. Ceia ce fiecare din noi credea, nu se mai poate !

Doriam ca 50 de ani de Domnie glorioasă ai Regelui Carol să 'l apuce împărat al Românilor, dela Nistru şi pân' la Tissa. Doream ca o răsplată pentru cuminţenia, înţelepciunea şi vitejia Acelui ce de acum înainte este Carol Inţeleptul, să'L vedem bucurându-se de o potrivă cu întreg poporul său, peste care a domnit cu atâta prevedere, bun simţ şi cu atâta grijă, pentru toate clasele sociale.

DEFILAREA ARMATE[...]
la inaugurar[...]
Ultima acţiune a Rege[...]

Doriam ca acum să fi potolit prin ultimul său mare gest pe toţi acei cari mai aveau cea mai mică îndoeală asupra dragostei sale adevărate şi reale, pentru poporul său. Doriam... şi nu se mai poate !

Tocmai când trebuia să dea cea din urmă a Sa mare dovadă de înţelepciune şi de adâncă cunoaştere a intereselor Ţării — atunci trăsnetul fatalităţii a lovit în chip crud şi nemilos.

Şi nici odată poate ca acum, n'am avut nevoe de mai multă linişte în ţară. Nici odată nu ne-a trebuit mai multă cumpănă în judecată sus — şi mai multă cu-

minţenie jos. Şi tocmai când se izbutise să căpătăm cuminţenia de jos prin cumpăna de sus — când mintea politică românească putea lucra în linişte prielnică pentru binele şi realizarea Idealului nostru — tocmai când ne credeam mai stăpâni pe împrejurări, ne-au arătat odată mai mult că ele ascund neprevăzutul unei puteri tainice, peste care nu se poate păşi fără un tribut regal. Liniştea aparentă, despre care am scris, acum îşi deslănţue furtuna care clocotea.

Dorim şi vrem ca sufletul nostru care are nevoe, acum, să fie mai tare decât împrejurările, să rămâe acelaş ori cum s'ar schimba ele.

Să cerem secretul acesta, fără care n'o să putem reuşi, învăţământului pe care'l lasă în urmă faptele Marelui Nostru Rege.

FAMILIEI REGALE
Cuza-Vodă.
doua Sa Capitala".

Intr'un număr următor, *Evenimentul*, sub titlul de *Regele a murit! Trăiască Regele!*, scrie următoarele:

Regele Carol, cel mai înţelept, mai mare şi mai cu autoritate din toţi regii lumii, mândria şi fala Regatului nostru, a murit. N'a fost Suveran pe lume care să satisfacă pe toţi cetăţenii unei Ţări. Aceasta e imposibil de conceput.

In totdeauna au fost nemulţumitori şi ambiţioşi.

Nu se judecă faptele unui Rege nici după chipul cum îl priveau nemulţumiţii, nici după bunul plac şi fantazia bolnăvicioasă a câtorva, cari vor cu orice preţ să se amestece unde nu se pricep.

Judecata istorică se face după faptele pe cari le-a săvârşit. Ori, din ceiace Marele nostru Rege a săvârşit pentru ţara lui, judecata lui, judecata pe care ne-o facem, privind la chipul cum lasă România, din toate punctele de vedere, în comparaţie cu starea în care a găsit-o, este că nici un popor din lume n'a progresat timp de jumătate de veac într'astfel, în cât să se găsească într'un timp foarte scurt pentru viaţa unei naţiuni, la o aşa de înaltă şi mare treaptă de strălucire.

Acest mare şi uimitor progres nu se putea realiza dacă nu aveam norocirea s'avem în fruntea noastră pe Regele Carol, providenţa României, cum îl numia M. Cogălniceanu.

Aceasta nu e numai opera timpului, dar e şi opera Omului, căruia Dumnezeu Ii pusese ceva mai mult decât altor muritori. Ii dăduse ceia ce se dă celor aleşi să conducă şi să domnească.

El mult s'a ostenit pentru binele public, şi n'a cruţat nimic din autoritatea, din munca istovitoare pe care I-o ceream noi cu toţii, pentru ca să sporească în fiecare clipă cinstea şi demnitatea României.

Numai când se vor cunoaşte toate greutăţile pe cari le-am avut în cale în politica internă, când se vor da la iveală prin ce grele complicaţiuni de politică externă am putut trece, graţie autorităţii mari de care se bucura printre toţi Suve-

ranii lumei, numai atunci o să ne dăm seamă cine a fost Regele Carol pentru România, şi cât e de mare pierderea pe care o încercăm. Numai când realitatea crudă are să ne pue, dac' om mai trăi, în faţa unor încercări grele, pe cari El le prevăzuse şi ştia cum să le şi treacă, o să ne putem da seamă într'adevăr cât a fost de mare om politic şi câtă deosebire a fost între dragostea reală pe care o purta Ţării, care-i dăduse o Coroană şi între vorbărirea sentimentală şi resentimentală a acelora cari n'aveau putinţa să dezbată chestiunile politice, până la acele mai îndepărtate ale lor concluziuni practice. Numai atunci se va vedea cât au fost de nedrepţi unii oameni din ţară faţă de El.

Viaţa-i a fost o pildă măreaţă pentru A. S. R. Principelui Ferdinand, noul Rege.

El are un exemplu mare în unchiul Său, *Marele Rege*, căruia nu va avea decât a-i imita viaţa şi faptele, pentru ca să'şi câştige dragostea Românilor şi ca drumul ce-a fost însemnat României de Regele Carol I, să fie urmat de Regele Ferdinand I.

De aceia fără teamă de a fi desminţiţi, deşi cu lacrimile 'n ochi pentru Carol cel Mare, zicem:

Regele a murit — Trăească Regele!

Foaia *Opinia*, organul Conservatorilor-Democraţi, publică în N-rul său dela 28 Septembre următoarele, sub titlul de *Regele a murit*!

Suveranul României, Regele Carol I, podoaba şefilor de stat din lumea întreagă, nu mai este!

Fatalitatea a voit ca astăzi dimineaţă să se închee cea mai lungă şi mai fericită dintre domniile noastre din toate timpurile!

Sub domnia primului nostru Rege, poporul român a ajuns la o înaltă treaptă sub raportul economic, social şi cultural şi — în rezultanta care înseamnă marele progres, — prezenţa pe tron a lui Carol I a fost una din cauzele cele mai hotărâtoare.

Deşi ajuns la o vrâstă înaintată — 77 ani — Carol I nu-şi terminase misiunea. El dispare, în deplinătatea forţelor şi a facultăţilor sale, fără să se fi manifestat la el un singur moment, cel mai mic semn de infirmitate fizică sau morală.

Toată viaţa regelui Carol n'a fost, dela adolescenţă până la adâncile sale bătrâneţe, decât o veghere continuă de fiecare ceas, pentru interesele ţărei; o muncă fără preget pentru binele public, având la bază cea mai desăvârşită încredere în viitorul strălucit al neamului; un spirit extraordinar de prevedere, ascuţit prin conştiinţa înaltei sale misiuni, care-l făcea să nu fie niciodată surprins de evenimente; un suflet larg care-i dădea putinţa să se folosească de calităţile oamenilor, ertându-le greşelele, numai în folosul binelui public.

Dacă o atare dispariţie ne-ar pune în dureri şi în griji, fie şi în timpuri normale, cu cât ne este mai mare durerea şi îngrijorarea când ea se produce în nişte momente atât de grave, când statul român poate fi chemat dintr'un ceas într'altul, să facă o mare sforţare spre realizarea misiunei istorice a neamului românesc.

Toată speranţa noastră se îndreaptă spre instituţiunea a cărei făuritor fericit a fost regele Carol, la a căreia înrădăcinare şi desvoltare a prezidat cu atâta pricepere şi muncă: *Dinastia*, care trebue să fie ancora mântuitoare în zilele de furtuni şi busola noastră în zilele liniştite.

Eternă să fie memoria regelui Carol I!

Trăiască Dinastia!

In altă ediţie a aceleeaşi foi, sub titlul de *Iaşul şi doliul ţării*, se scrie:

Oraşul nostru, căruia cu atâta dragoste Regele Carol îi spunea în toate ocaziunile „Scumpa a doua Mea Capitală", e în doliu.

Din primele clipe în care s'a aflat aci vestea tragicului eveniment, o emoţiune adâncă a cuprins toate straturile populaţiunei ieşane şi dela mic la mare, dela bătrân la tânăr, fiece locuitor al foastei Capitale a ţării s'a simţit cutremurat de tristeţa cuprinsă în această spăimântătoare ştire:

— Regele a murit!

Neuitate au rămas şi vor rămânea pentru oraşul nostru zilele petrecute de Augusta Familie Regală, în frunte cu Suveranul, în Iaşi, cu prilejul jubileului Universităţii ieşane, — interesul şi dragostea cu care Bătrânul Monarc retrăia El Insu-şi în mijlocul fruntaşilor ieşani viaţa patriarhală trecută a vechei Capitale, fala de mare centru cultural şi istoric a Iaşului de odinioară.

Neuitate însă, mai cu seamă, vor rămânea pentru oraşul nostru, ca şi pentru Românimea întreagă, faptele glorioase ale celui mai ilustru Domnitor, Acel care a stat pe Tronul României unite, un an mai mult decât a domnit în Moldova noastră Ştefan cel Mare.

Istoria nu vorbeşte încă.

Vorbeşte numai jalea unei naţiuni părăsită de Inţeleptul ei Conducător.

Vorbeşte durerea, vorbeşte părerea de rău, unanimă, sinceră şi profundă.

Peste puţin însă va fi chemată judecata cea nepărtinitoare şi dreaptă ca să aşeze figura dispărutului şi primului Rege al României în cadrul de mărire şi de slavă ce-I asigură de-apururea vrednicia Lui, meritele Lui, faptele Lui, în cartea de aur a Neamului Românesc.

Cu data de 29 Septemvre, aceeaşi foaie conţine următorul articol asupra *Noului Rege* :

Transmisiunea Coroanei dela regele, pe care-l plângem cu toţii, la regele Ferdinand, care a jurat astăzi — *„de-a păzi Constituţiunea şi legile poporului român, de a menţine drepturile lui naţionale şi integritatea teritoriului"* — s'a făcut în cea mai mare linişte şi cu solemnitatea impunătoare şi măreaţă potrivită momentelor prin care trecem.

Acesta este marele avantaj al instituţiei : *Dinastia*.

Intâia dată poporul român n'a mai trecut prin momentul *„tronului vacant"* care ne-a costat, în alte vremuri, atâtea frământări, atâtea lupte, cari uneori puneau Statul, puneau ţara, la un deget de peire.

Dacă regele Ferdinand n'ar reprezenta decât realizarea în fapt a dinastiei, — şi încă ar merita binecuvântarea poporului român.

Avem însă convingerea că regele Ferdinand este chemat să scrie pagini glorioase în istoria neamului şi va purta Coroana cu deplină conştiinţă despre misiunea sa şi va face dovadă de vrednicie în îndeplinirea acestei misiuni.

Ne dăm seama că moştenirea pe care i-o lasă regele Carol, este din cele mai grele, atât din cauza împrejurărilor în care se produce această succesiune la tron, cât şi din cauza strălucirei lungei domnii a regelui Carol. Totuşi, avem deplină încredere în succesul domniei regelui Ferdinand.

Increderea ne-o bazăm : pe calităţile familiei din care se trage actualul rege ; pe educaţiunea care şi-a făcut-o timp de 30 ani în contact cu un conducător de popoare cum a fost Regele Carol ; pe valoarea personală, de care a dat dovadă la maturitatea lui, principele de Coroană Ferdinand.

Ca militar, principele Ferdinand şi-a câştigat toate gradele în armata română şi a ajuns la înaltul comandament ; armata şi oamenii de stat l-au apreciat într'atât încât în 1907, deputatul N. Filipescu, a cerut, în Cameră, să se lase armata noastră exclusiv în grija principelui de Coroană.

Nu mai departe decât anul trecut, principele Ferdinand, ca generalisim, a condus mobilizarea şi a comandat expediţia din Bulgaria, fapte care au ridicat atât de sus valoarea armatei noastre în ochii Europei.

Pentru cei care-l frecventau, principele Ferdinand a făcut deseori dovada că este în curent cu toate chestiunile economice, sociale şi culturale de resortul unui conducător de stat.

Ca diriguitor de stat, care trebue să-şi dee socoteală de legătura dintre acţiunea diplomatică şi acţiunea militară, prinţul Ferdinand a făcut dovada intuiţiunei sale juste şi adâncei cunoştinţi despre toate posibilităţile şi toate contigenţele Consiliului de Coroană dela 12 Octombrie 1912, când, cu o mare hotărâre şi-a pus în joc toată situaţiunea, pentru a împiedeca intrarea noastră într'o aventură împreună cu Turcia, contra blocului balcanic de pe atunci.

Iată pentru ce când astăzi regele Ferdinand îşi începe înalta sa misiune, strigăm din adâncul inimei :

Trăiască regele Ferdinand ! Trăiască Dinastia !

*

Celelalte organe de publicitate din Iaşi, săptămânale sau speciale, scriu de asemenea aprecieri sincere şi înălţătoare asupra tristei întâmplări, şi deplâng toate răpirea dintre cei vii a Omului, căruia naţiunea Românească îi aveà încredinţată cârma patriei sale, în nişte vremuri aşà de grave şi aşà de primejdioase totodată.

Astfel, toţi cetăţenii Iaşului, caşi întreaga suflare românească, a avut sufletul însângerat în acele clipe dureroase pentru ţară şi pentru neam, şi sufăr încă şi astăzi, şi oridecâteori îşi reamintesc de faptele şi vorbele măreţe şi înălţătoare a Acelui ce a fost *Carol I, Domnul Principatelor Române-Unite*, şi apoi *Carol I, Regele României Independente*.

Asupra darului făcut Iaşului de Regele Ferdinand I.

Impresiunea făcută asupra publicului ieşan de darul sumei de 1.000.000 lei, în scopul instituiri unui *Orfelinat* în Iaşi, fù, după cum e uşor de înţeles, mare, şi atât fruntaşii cât şi presa locală, îşi exprimară imediat întreaga gratitudine, care, începând cu acea a Primarului, şi a Consiliului Comunal, despre care am relatat, o vom mai rezumà aici în câtevà articole publicate cu acel prilej în cele mai de samă ziare din Iaşi.

Astfel, ziarul *Mişcarea*, scrie următoarele asupra acestui act mărinimos :

A doua Capitală a ţării, cum i-a zis Iaşului în veci neuitatul Rege Carol, se bucură de aceiaşi dragoste şi din partea M. S. Regelui Ferdinand I.

Scrisoarea pe care M. S. a adresat-o preşedintelui Consiliului de Miniştri, D-lui I. I. C. Brătianu, este primul act regal care documentează această dragoste şi această solicitudine pentru oraşul nostru, pe care de altfel am cunoscut'o şi în alte împrejurări.

Darul oferit Iaşului de către M. S. Regele Ferdinand, pe lângă că are menirea de a eterniza în oraşul nostru numele primului Rege glorios al ţărei, mai este în acelaş timp o vie atenţiune a M. S. Regelui Ferdinand pentru reputaţia de oraş al culturei, de care se bucură Iaşul.

Noul Suveran a apreciat de mult acest merit al Iaşului, — în mijlocul căruià a venit adesea cu plăcere, împreună cu M. S. Regina Maria — şi de aceia darul de un milion lei acordat Iaşului este destinat pentru întemeiarea unei instituţii culturale, care va purta numele gloriosului Rege Carol I.

Iaşul, fericit de înalta atenţiune ce i-o acordă M. S. Regele Ferdinand, — care din primele zile ale Domniei Sale dă astfel o dovadă că este un vrednic urmaş al Marelui Său Unchiu — mulţumeşte adânc recunoscător pentru acest dar regal şi exclamă, sincer şi entuziast :

Trăească M. S. Regele Ferdinand !

Evenimentul, cu data de 7 Octomvre, scrie deasemenea :

Regele Ferdinand I şi cu M. S. Regina Elisabeta, au făcut un mare dar Iaşului. E primul act al noului nostru Rege.

El e foarte semnificativ, pentru a doua Capitală a Ţării, cum o numia Marele defunct şi cum o va numi suntem siguri, şi noul şi atât de energicul Ferdinand I.

Dac'am face o legătură între ce a vorbit şi ce a săvârşit pân'acum, de odată i se desemnează în linii mari, simple şi hotărâte, fiinţa. „Vorba şi cu fapta de-o potrivă-i sunt", cum ar spune marele poet naţional V. Alexandri. *Bunul român* Regele, şi cu Elisabeta, Regina văduvă, despre care se poate spune că nu tronul a ilustrat-o, dar Ea a ilustrat tronul, au dăruit Iaşului un milion, pentru ca să se facă în a doua Capitală un orfelinat, care să poarte numele marelui Defunct, spre a se perpetua memoria Acelui care a fost Carol cel Mare.

Este un adevăr asupra căruiă nu trebue să ne 'ndoim. Dacă 'n ţară şi pretutindeni unde locuesc românii, Regele Carol a fost iubit şi respectat, în Iaşi, iubirea pentru Suveranul Ţării, a venit mai încet, dar s'a imprimat mai puternic. Şi s'a întâmplat un fenomen, care se poate explica prin nuanţa sufletului moldovenesc.

Moldovenii au început a'L iubi, cu cât faptele-I mari politice veniau să dovedească mai evident dragostea pe care o poartă acestei părţi de Ţară.

Regele Carol nici odată n'a uitat rana adâncă adusă României, dar mai cu seamă Moldovei, prin răpirea Basarabiei. In cugetele adânc raţionate ale Moldovenilor, aceasta a avut adânc răsunet.

Cu încetul cu încetul, dar sigur şi neclintit, li s'a înrădăcinat în suflet simţimântul iubirii pentru Dinastie, pe care în chip aşa de demn, de înălţător şi de mândru a reprezentat-o Regele Carol. In Moldova, atacurile contra marelui defunct, nu mai aveau de un timp încoace răsunet.

Aceasta probează că Moldovenii începuseră a'L înţelege, şi de câte ori îşi anunţa vizita la Iaşi, era primit cu dragostea caldă şi entusiasmul sincer pe care'l au Moldovenii.

Atât Regina, mult iubita mamă a noastră a tuturor, cât şi Regele, răspândeau în jurul lor un aer de majestate dumnezeiască, de bunătate şi de înţelegere a sufletelor extraordinară. Iar noi îi răsplăteam cu dragostea şi simpatia nu prea entusiastă, dar sinceră şi adevărată. Noi n'am făcut paradă din dragostea noastră. Noi l'am iubit şi 'I iubim şi 'I vom păstră o vecinică amintire, tocmai pentru că 'I înţelegem profunditatea cugetării şi a simţimintelor sale pentru noi.

Am putea face o asemănare între chipul de-a iubi a Marelui Defunct şintre acela al Moldovanului. Şi unul şi altul nu şi-au manifestat sentimentele prin vorbe şi prin prea mari expresiuni, dar prin fapte şi prin acea căldură sinceră şi adevărată, care se simte fără să se spue.

Aceste calităţi ale Marelui Defunct, s'au văzut imediat şi la Urmaşul seu, Regele Ferdinand. Din prima zi a Domniei Sale a şi pus în concordanţă vorba cu fapta. Darul pe care L'a făcut Iaşului vine ca un balsam şi ca o recompensă a simţimintelor de dragoste, pe care poporul Moldovenesc le poartă cu simplitatea lui proverbială Dinastiei, graţie căreia ocupăm un loc de frunte printre popoarele lumei.

Regina Elisabeta şi cu Regele Ferdinand prin actul lor au robit şi mai mult sufletele noastre. Copilele care vor căpătă educaţia şi instrucţia în Orfelinatul „*Carol cel Mare*", nu vor putea despărţi în mintea lor pe Marele defunct de Regina Elisabeta şi de Bunul Român Ferdinand. In lacrimile de bucurie şi de întristare cari ne înăbuşe sufletul, nu ne putem opri de-a nu binecuvânta Steaua ocrotitoare a României. Prin lumina-i ne arată că Urmaşul care ne conduce acum, e vrednic de Marele seu Inaintaş! — Şi cum României îi e însemnat de mult ca să'şi recucerească Coroana de Impărat, pe care o pierduse prin valurile de 'ntuneric, ea o va recuceri pe drumul care acum a 'nceput a se lumina. Ea va fi găsită de Bunul Român, Regele Ferdinand I. Ii urăm să trăiască mulţi ani în fericire şi să 'mpărăţească în glorie şi 'n mărire peste neamul românesc!

Opinia, scrie deasemenea, sub titlul de *Darul Măriei Sale Regelui pentru Iaşi*:

Iaşii sunt adânc mulţămiţi că continuă şi sub domnia Regelui Ferdinand a-şi avea atenţia cuvenită şie 'şi, ca a doua Capitală a Regatului.

Prin decret Regal s'a dat Iaşilor un capital iniţial de un milion lei, pentru înfiinţarea unui Orfelinat de fete.

Iaşii de mult cunoşteau darul M. S. Reginei Maria, pe când era Principesă, cu înfiinţarea şcoalei de Menaj. Astăzi noul dar al M. S. Regelui Ferdinand întregeşte opera de binefacere. Multe aşezăminte de binefacere are Iaşii, toate grupate în marele ospital al Casei Sf. Spiridon, unde Voevozi, începând cu C. Cehan Racoviţă, Doamne, Domniţe, jupâni, boeri si jupăniţe, şi creştini darnici de toată mâna, au sporit prin ofrandele lor caritatea publică.

Prin noul său dar Regele Ferdinand ne înlănţue trecutul plin de caritate al Voevozilor Moldoveni cu prezentul, în care tânărul Rege se leagă de a sa a doua Capitală, prin sporirea ajutorului dat celor mici.

Orfelinatul de fete „Carol I" va fi o podoabă a Iaşilor, căci în el îşi vor găsi pregătire profesională şi de bune gospodine atâtea sute de fete din popor, cari acum nu mai pot încăpea în Azilul „Elena Doamna".

Nu putem decât fi adânc mulţămiţi de acest dar Regal făcut Iaşilor.

***

Incetarea din viaţă a Reginei Elisaveta.

Nu se împlini încă un an şi jumătate de când legea nestrămutată a omenirei chemă în alte zări sufletul nobil al lui Carol I, când, duioasa şi nemângâiata Sa Văduvă, pe patul durerei, pronunţă ultimele sale vorbe : *„Mă duc să'l regăsesc pe Carol"* !

Ce-i dreptul, Joi, 18 Fevruar 1916, la orele 8 şi 35 minute de dimineaţă, Mama răniţilor dela Plevna, Griviţa, Rahova şi celelalte câmpuri de luptă pentru independenţă, Protectoarea orbilor, a orfanilor, şi a atâtor altor victime desmoştenite ale fatalului destin, Indemnătoarea şi contribuitoarea la toate faptele patriotice, umanitare şi nobile câte s'au desăvârşit în ţara Românească, în tot timpul domniei marelui său Soţ, — îşi dădù ultima suflare a vieţii Sale, bogate în simţiri înalte, dar şi în dureri mult timp nemângâiate.

Intâia Regină a României, Elisaveta, a murit, înconjurată de vrednicii Săi urmaşi Regele Ferdinand şi Regina Maria, şi plânsă de toţi cei ce au adorat-o şi iubit-o, în toată viaţa sa, pentru nobilele şi vrednicele sale fapte şi porniri sufleteşti.

Când se află în Iaşi această tristă veste, lumea întreagă surprinsă, îşi exprimă simţimintele de durere, şi, între cei dintâi, Primarul Iaşului G. G. Mârzescu, se grăbi a trimite la Bucureşti următoarea telegramă :

M. S. Regelui Ferdinand I,

Bucureşti.

Iaşul, partaş la durerea adâncă ce Ţara, Majestatea Voastră şi Familia Regală încerc prin pierderea M. S. Regina Elisabeta, prima Regina a României, îşi împlineşte o sfântă datorie, aducând prinosul veneraţiei şi recunoştinţei sale vecinice pentru memoria Aceleia care a înălţat Tronul şi a cucerit dragostea şi credinţa poporului, cu cele mai strălucite daruri ale minţei şi inimei.

Iaşul recunoscător pentru toate binefacerile, pentru toate actele de milă şi evlavie cu care Regina Elisabeta, direct sau prin mijlocirea noastră, a alinat suferinţele şi a întărit sufletele Ieşenilor, obijduiţi de soartă, Ii aşează şi-I slăveşte numele în rândurile celor mai bune Doamne ale Moldovei, negăsindu-şi mângâierea, decât în însuşirele sufleteşti ale Majestăţei Voastre şi ale vrednicei Ei urmaşe, M. S. Regina Maria.

G. G. Mârzescu.

La aceste cuvinte de condoleanţe din partea vechei capitale a Moldovei, M. Sa Regele Ferdinand I răspunse numai decât prin următoarele şiruri :

D-lui Mârzescu, Primarul Iaşilor,

Bucureşti, Palatul Cotroceni, 21 Februar. *Iaşi.*

Ca întotdeauna Ieşenii Mi'au arătat sentimentele lor de dragoste, în momentele crude ce Cerul ne-a trimis, răpindu-ne nu numai Nouă, dar unui popor întreg, un suflet de mamă.

Din inimă vă mulţumesc pentru cuvintele de mângâiere ce'Mi trimeteţi în numele Ieşenilor.

FERDINAND.

Foile locale exprimară şi ele părerile de rău ale întregei societăţi ieşane ; astfel, organul cotidian *Mişcarea* scrie :

Dela moartea Regelui Carol, tovarăşa Lui n'a mai trăit clipă de linişte şi bucurie. Pierderea Lui a sângerat profund sufletul Ei, atât de profund legat de sufletul marelui Ei soţ, de aceea Regina Elisabeta nu putea trăi decât lângă cripta dela Curtea de Argeş, unde îşi găsea alinarea durerei nemărginite ce o mistuia.

In istoria domniei Regelui Carol, Regina Elisabeta va ocupa un loc de onoare.

Pe cât de mare şi de hotărâtoare a fost opera Regelui Carol în desvoltarea politică a statului român, pe atât de fericită şi simţită a fost opera Reginei Elisabeta, în desvoltarea culturală şi morală a poporului român.

Ea însăşi un mare suflet de artistă, Regina Elisabeta a fost sprijinitoare statornică a culturei româneşti. Pătrunzând toate frumuseţile geniului artistic românesc, Regina Elisabeta a încurajat şi a ajutat întotdeauna literaţii şi artiştii, cari vedeau în Carmen Sylva pe marea lor proteguitoare. Dar în afară de tărâmul literar şi artistic, unde Carmen Sylva a produs perle neperitoare pentru literatura lumei, Regina Elisabeta a desfăşurat o activitate dintre cele mai fecunde pentru alinarea suferinzilor şi ajutorarea nevoiaşilor. Opera Sa din timpul războiului va rămâne în veci neştearsă, în amintirea poporului român.

Cu înaltele sale însuşiri sufleteşti şi cu activitatea din care a revărsat atâtea binefaceri, atâta lumină şi atâta alinare, Regina Elisabeta a dat coroanei regale o strălucire fără asemănare, în cartea de aur a capetelor încoronate.

Regina Elisabeta a fost mai mult decât o tovarăşă a Regelui şi o Suverană a ţării Sale : Carmen Sylva a complectat opera Regelui şi a fost o mamă sufletească pentru poporul român.

Figura Marei Regine va rămânea pe veci întipărită în memoria poporului român.

Ziarul *Opinia*, din 21 Fevruar, scrie de asemenea sub titlul de : *In ziua despărţirei* :

Mâni, Duminică, va fi ziua cea tristă a despărţirii celei deapururi, între Acea care a fost Regina Elisabeta a României şi Naţiunea Română, căreia timp de aproape o jumătate de secol, i-a fost cea mai devotată, cea mai sinceră, cea mai neobosită şi cea mai credincioasă tovarăşă în zilele de mărire, ca şi în zile de îngrijorări.

In Regina Elisabeta, care a supravețuit numai cu un an de zile scumpului Rege Carol I, trăia încă o parte din personalitatea cea mare a Suveranului, creatorul României moderne, organizatorul forţelor ei de creaţiune, întemeietorul unei Dinastii glorioase care să prezideze destinelor ei şi să le călăuzească spre mai bine.

Opera caritabilă şi opera intelectuală a ilustrei Suverane, s'au bucurat totdeauna de admiraţia Ieşanilor, după cum în acea operă largă şi neîntreruptă, Regina n'a uitat niciodată să dee celei de a doua Capitale atenţiunea şi partea ce i se cuvenea.

Vom reaminti aci numai două momente, două epizoade memorabile pentru oraşul Iaşi.

De abia venită în ţară şi drept răspuns la scrisoarea de felicitare a Preşedintelui Consiliului de miniştri, Doamna Elisabeta răspunse prin darul de 10.000 lei, din care 5000 lei remân Iaşului, pentru înzestrare de fete sărace.

Reîmprospătăm, apoi, un moment cultural de mare însemnătate, inaugurarea nouei Universităţi ieşane, în 1897, luna Octombrie. O recepţiune a profesorilor universitari ieşani avu loc şi în mijlocul lor, după salutarea cetită de d. A. D. Xenopol, Carmen Sylva rosti acea splendidă cuvântare, (reprodusă în acest op la pag 477).

Iaşul, oraş intelectual, s'a simţit onorat prin acea măiastră cuvântare, perlă de inspiraţie şi de gândire, vrednică de o serbătoare fără păreche, cum fu inaugurarea palatului nouei Universităţi.

Iaşul se prosterne astăzi cu evlavie şi cu mâhnire adâncă în faţa mormântului deschis, în care se scoboară trupul celei mai simţitoare, celei mai generoase Regine, cu care vreodată s'a mândrit o ţară, un popor.

*

Celelalte toate organe de publicitate locale conţin de asemenea articole pline de durere şi de gratitudine, pentru moartea Reginei Văduve, dând diferite amănunte asupra vieţei Sale, cât şi reproducând multe şi frumoase bucăţi literare, cu care Ea s'a ilustrat în viaţă, sub pseudominul adorat şi cunoscut de întreaga lume cultă, de *Carmen Sylva*.

*

Şi aşa s'au încheiat, în scurt interval, carierele strălucitoare ale Acelora, ce au fost Carol I *şi* Elisaveta, *pentru care astăzi şi deapururea îşi amintesc şi'şi vor reaminti Românii, ca de nişte păstori politici şi sufleteşti ai patriei, cum rar în destinul naţiunilor se mai pot găsi şi asemui.*

Binecuvântată le fie pe veci amintirea.

Isvoare bibliografice.

Apărătorul Legei, ziar biseptămânal. Iaşi. 1875.
Augsburger Zeitung, ziar cotidian. Augsburg, Germania. 1871.
Aus dem Leben König Karls von Rumänien. Fără autor. 4 vol. în 8⁰. 1894—1900.
Bengescu George. Din viaţa Majestăţei Sale Elisabeta, Regina României. 1 v. ilustrat. în 8⁰. Bucureşti. 1906.
Boldul. Foaie umoristică ilustrată, septămânală. Iaşi. 1867.
Boldur-Lăţescu, T. Adevĕrulu Adevĕratu, respunderea la articolu din „Vocea Naţională" din 5 Aprilie 1866. Broş. Cernăuţi, 1866.
Buletinul şedinţelor Adunărei Ad-hoc a Moldovei. Iaşi. 1858.
Carol I, Domnitorul Românilor. 1 vol. in folio. Fără autor. Bucureşti. 1868.
Caţichi, M. Reformele necesare pentru Principatele-Unite. Broş. Iaşi. 1866.
Ceaur-Aslan, N. Iaşii şi D-l C. N. Brăiloi. Broş. Iaşi. 1866.
Cigaras, G. Echilibrul Unirei. Broş. Iaşi. 1866.
Ciomagul. Revistă satirică, lunară. Iaşi. 1884.
Câtevà cuvinte asupra bisericilor Sf. Nicolai-Domnesc şi Trei-Erarhi din Iaşi. Broş. Ediţia Casei bisericei. Bucureşti. 1904.
Clopotele. Foaie biseptămânală, umoristică, ilustrată. Iaşi. 1867—1870.
Codrescu, Teodor. Uricariul, Colecţie de documente. 25 v. în 8⁰. Iaşi. 1852—1895.
Constituţionalul. Ziar septămânal. Iaşi. 1866.
Convenţiunea. Ziar săptămânal. Iaşi. 1867—1869.
Curierul de Iaşi. Ziar bi- şi triseptămânal. Iaşi. 1866—1883.
Curierul intereselor generale (Balassan), ziar triseptămânal. Iaşi. 1872—1887.
Dreptatea. Ziar biseptămânal. Iaşi. 1867—1870.
Ecoul Moldovei. Ziar biseptămânal. Iaşi. 1890—1914.
Era Nouă. Revistă septămânală. Iaşi. 1890—1900.
Erbiceanu, Const. Istoria Mitropoliei Moldovei şi Sucevei. 1 vol. in folio. Buc. 1887.
Evenimentul. Ziar cotidian. Iaşi. 1891—1916.
Foaia Publicaţiilor Oficiale. Ziar triseptămânal. Iaşi. 1871—1874.
Gazeta de Iassi. Ziar biseptămânal. Iaşi. 1867—68.
Hahn, Baron de. Germania, România şi Principele Carol de Hohenzollern. Traducere după „Deutschland, Rumänien und Fürst Karl von Hohenzollern" de Erdmann von Hahn, apărută în Praga, în 1875, traducere publicată şi în „Românul" din Bucureşti, din 8 şi 9 Octombre 1875.
Iorga, N. Pagini loaiale despre Regele Carol I. Broş. Vălenii-de-Munte. 1914.
Kremnitz, Mite. Biografia Carmen-Sylvei. Broş. 1905.
La Presse. Ziar cotidian. Paris. 1866.
Lateş, T. şi Tacu, D. Darea de samă la Alegătorii Municipiului Iaşi. Broş. 1866.
Legalitatea. Foaie septămânală. Iaşi. 1866.
Liberalul. Ziar cotidian. Iaşi 1881—1904.
Linderberg, Paul. Carol I, Regele României. Traducere de V. Anestin. 1 vol. în 8⁰. Bucureşti. 1915.
Lupta. Ziar biseptămânal, Iaşi, apoi cotidian, Bucureşti. 1884—1889.
Maiorescu, T. L. Discursuri politice. 5 vol. Bucureşti.

Mărzescu, G. şi Tzony, M. Regimul corupţiei şi al teroarei, sau Guvernul D-lui I. C. Brătianu, etc. Broş. Iaşi. 1888.
Memoriile Regelui Carol I al României, de un martor ocular. 17 broş. Bucureşti.
Mişcarea. Ziar cotidian. Iaşi. 1909—1916.
Moldova. Foaie septămânală. Iaşi. 1867.
Monitorul Oficial al României. Bucureşti. 1866—1916.
Monitorul comunei Iassi. Foaie lunară. 1890—1914.
Morariu, Ion. (*Cost. Moruzi*). Expunerea situaţiei Moldovei dela 1859 şi pentru tristul eveniment din Iaşi, dela 3/15 April 1866, prelucrată după adevăr. Broş. Cernăuţi. 1866.
Opinia. Ziar cotidian. Iaşi. 1901—1916.
Pactul social. Ziar cotidian. Iaşi. 1883.
Perdaful. Revistă umoristică ilustrată. Iaşi. 1871—1900.
Poporul. Foaie septămânală. Iaşi. 1866.
Prager Politik. Ziar cotidian. Praga (Austria). 1875.
Prietenul Poporului. Foaie septămânală. Iaşi. 1900.
Progresul. Ziar triseptămânal. Iaşi 1866—1870.
Revista Socială. Revistă lunară. Iaşi. 1887.
Rezistenţa. Ziar cotidian. Iaşi. 1887.
Rezumatul deliberaţiunilor urmate în întrunirea alegătorilor din Iaşi, în sala Primăriei. Broş. Iaşi. 1866.
Roznovanu, N. R. Cuvânt pronunţat înaintea Colegiului electoral III din Iaşi, în ziua de 9 Octombre 1866. Broş. Iaşi. 1866.
Scrisoarea Principelui Moruzi către Primul Ministru. Broş. Iaşi. 1866.
Secolul al nouăsprezecelea. Foaie biseptămânală. Iaşi. 1868—1870.
Stafeta. Ziar cotidian. Iaşi. 1879—1881.
Steaua României. Ziar cotidian. Iaşi. 1878—1881.
Sturdza, D. A. Regele Carol I. Acte şi cuvântări. 3 vol. Buc. 1909.
Tribuna Română. Ziar biseptămânal. Iaşi 1859—1867.
Trompeta Carpaţilor. Foaie septămânală. Bucureşti. 1866.
Vocea Naţională. Ziar septămânal. Iaşi. 1866.
Vulpescu, Iordachi. Spionul Prusian, sau Principele Carol de Hohenzollern, Domn al României. Broş. Berlin. 1875.
Xenopol, A. D. Istoria Partidelor politice în România. 2 v. in 8°. Bucureşti. 1913.
Zingeler, K. Th. (Traducere de Corneliu Scurtu). Principele Carol Anton de Hohenzollern-Sigmaringen, tatăl Regelui Carol al României. Broş. Buc. 1912.

Index de nume personale
citate în această scriere.

Numele *Prinţului*, apoi *Regelui Carol I*, şi a *Principesei*, apoi *Reginei Elisaveta*, nu au fost notate întru-cât se întâlnesc aproape în fiece pagină a opului.

O mare parte din notarea Indexului a fost lucrată de studentul St. Orăşanu.

— A —

— B —

— C —

— E —

— F —

— G —

— H —

— I —

— J —

— K —

— R —

— S —

— T —

NOTĂ

Documente, cărți, ziare vechi, gravuri sau fotografii, mi-au împrumutat sau le-am obținut prin D-nii T. T. Burada, G. G. Mârzescu, N. D. Arbore, I. S. Ionescu, M. Bonciu, Em. Manoliu, V. Costin, Rudolf Sutzu, Dr. Steuerman, C. Calmuschi, N. D. Popescu, V. Negrutzi, Pancu, Pr. C. Bobulescu E. Ceaur-Aslan, Artur Lardel Arhitect, I. Cohos, E. Șaraga, I. Constanțiu, D-na Eugenie de Condurate, Familia D. C. Moruzi, cum și Casa Bisericei din Ministeriul Cultelor și Instrucțiunei Publice, Biblioteca Academiei Române, Biblioteca Universității din Iași, Arhivele Statului și a Comunei Iași, etc.

Fotografii speciale mi-am procurat prin atelierele Nestor Heck, Chaland et Cie, Z. Weiss, Packer, etc. Clișeele, în cea mai mare parte, au fost executate în Zincografia Ed. Marwan, din București.

Tabele de Materii.

TEXTUL

ILUSTRAŢIUNILE

Portrete:

Vederi:

Tipuri şi Tablouri:

Monumente şi lucrări de artă:

Fac-simile:

